

DBΞEΔE DEE-

We Northern 2010 Edition

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

Matie.....	4
Maku.....	31
Luiku.....	48
San.....	77
Nuudu	97
Rome.....	122
1 Korentu	135
2 Korentu	148
Galasi.....	157
Efesu	162
Filipu	167
Kolosu.....	171
1 Tesaloniku.....	175
2 Tesaloniku.....	178
1 Timote	180
2 Timote	184
Titu.....	187
Filemō	189
Eble	190
Saku	200
1 Pici	204
2 Pici	208
1 San.....	211
2 San.....	215
3 San.....	216
Suidu.....	217
Dl'kwla-sawlu	219

Matie

Sesi 'a "ji (Luikt 3.23-38)

1 Ka Sesi Klist -nla Dafidit 'a "ju, k nla Ablaam 'a "ju 'a "ji 'a nusun 'ka ka :

2 Ablaam 'wluε Isaakt, Isaakt 'wluε Sakobu -wεε Sakobu 'wlu Suida ke k' "dei -wi" ke-. 3 Suida ke k' 'nynk Tama 'wluε Faresit ke Sera ke-. Faresit 'wluε Esirkom, -wεε Esirkom 'wlu Aram. 4 Aram 'wluε Aminadabu -wεε Aminadabu 'wlu Naasokn. Naasokn 'wluε Salma, 5 -wεε Salma ke Raabu 'wlu Boast. Boast 'wluε Obedit, Ruitit -n- m-k de. 6 Obedit m-k -wlu Isai -wεε Isai 'wlu Dafidit. Om-kpa 'beo.

'Beo Dafidit -k- -due" Uri 'a 'nynk 'un 'de k ke u 'wlu Salomk. 7 Salomk 'wluε Roboam -wεε Roboam 'wlu Abia. Abia 'wluε Asafu 8 -wεε Asafu 'wlu Sosafa. Sosafa 'wluε Soram -wεε Soram 'wlu Osiasit. 9 Osiasit 'wluε Soatam -wεε Soatam 'wlu Akasit. Akasit 'wluε Esekiasit, 10 -wεε Esekiasit 'wlu Manase. Manase 'wluε Amk -wεε Amk 'wlu Sosiasit. 11 Sosiasit 'wluε Sekoniasit ke k' de'di -wi" ke- 'de εε' k' tu 'di mε Suifu-wi" muu kunkwla' 'de Babilokn -blua "kpei.

12 Uu 'wlu kunkwla' 'sasa la -wεε Sekoniasit 'wlu Salatiel. Salatiel 'wluε Sorobabe 13 -wεε Sorobabe 'wlu Abiud. Abiud 'wluε Eliakim -wεε Eliakim 'wlu Asokk. 14 Asokk 'wluε Sadokk -wεε Sadokk 'wlu Asim. Asim 'wluε Eliud 15 -wεε Eliud 'wlu Eleasa. Eleasa 'wluε Matan -wεε Matan 'wlu Sakobu 16 -wεε Sakobu 'wlu Soseu, Madi 'a kuan. Madi -nu, umu -n- Sesi nyu 'a daa Klist de.

17 De -wluε 'e Ablaam "kpei -wεε -ε -jεεa Dafidit ε, nyu a -sroε' nyok 'k' "ji 'a -puue 'jk -nyiiε. De -wluε 'e Dafidit "kpei -wεε -ε -jεεa Suifu-wi" 'a kunkwla' mua' 'de Babilokn ε, ε nε nyok 'k' "ji 'a -puue 'jk -nyiiε -ke. De -tba' 'o -m-k -ε -jεεa Klist 'a 'wluε' a, ε nε nyok 'k' "ji 'a -puue 'jk -nyiiε -ke.

Sesi 'a 'wlu -po (Luikt 2.1-7)

18 Ka Sesi nua 'wlusun 'ka ka : Madi -nla k de ε, u -tee Soseu 'a 'nynl 'un. 'Kaa uu se sre' due' "kpei -te ke 'su Kea 'a -Suu 'a "ikmaa' je ε -nu u 'je "kwli 'ble. 19 'De Soseu -nla ua' -kkn' i ε, k nε nyok 'dε -o. k se ε "inl k 'je ua' 'nynl dooa-, εmε -tε k' -kkn' k 'je u "i "tai kkk-. 20 k si- iε εε' t' i naa' 'su, k 'jee Tu"bo Kea 'a "soai due' 'de jajri 'un, -k -wlu -k -pee ka, -k -na : Soseu, Dafidit 'a "ju, -l- -bo t' i pleεε 'de Madi 'a -t' 'un, dε-nuε' "ju -kk "kwli ua 't'ian i ε, Kea 'a -Suu mε -ji" 'e u 'un -wεε u 'ble εε' "kwli tu. 21 Ua muε "junmokuju 'wluε' -wεε -l- -je k Sesi nynl

-tuu"-, ε 'de mε -n- Nyu 'puui, dε-nuε' k-m-k mu k' 'cε-wi" 'puua' 'de desaun 'kwa.

22 la' dt tu nuεε' -wεε wlu Tu"bo Kea 'a wlu 'kwajaii- 'tmua tein" 'je 'o nyni. 23 k wlu' ka 'de-, k 'na : 'Nynla -tko a muε "kwli 'blea' -wεε u 'je "junmokuju 'wlu 'de nyu 'je k Emanie 'daa-. εε' 'nynl tu 'de mε -n- Kea ke -a -na'.

24 Soseu suan "nyl 'su ka Tu"bo 'a "soai 'da, 'kamk k nu, -wεε k "duo k' 'nynk Madi 'un. 25 'Kaa k ke u se ba 'a ku "i bla mamau 'su ua' "ju -k- je 'wlu, -wεε Soseu -tuu" k Sesi nynl-.

De "ijuoun -wluε 'e 'jru kwea fo ε

2 Sesi 'wluε 'bo Betelem 'de Suida 'de 'beo Erodt 'a k' 'di. Sesi 'wluε 'su ε, dε "ijuoun jru" -uua -clan 'cu-sun 'a -pun" -tε ε, uu 'wluε 'e 'jru kwea fo -wεε uu ji 'o Selisalem. 2 'Su uu -teeε' nyu i, uu 'na : Suifu-wi" 'a 'beo -k -wluε 'de 'w- n- 'di 'ee -ta ka k nε ε- ? -A jje k "juci -gbεεa', dε-nuε' -a -je k' 'cu-sun 'mε 'de 'jru kwea fo.

3 'Beo Erodt 'wkan wlu -nε ε, ε jje k miia, tai' "maa k ke Selisalem -kwk -wee' 'mε. 4 'Su k 'kuεn 'sraa -saun klae" ke ke' w- saun "jrui -wεε k -tee' uupu i 'de -ta ka Klist, Kea 'a 'o -tei 'je 'wluε 'de ε-. 5 Uu 'na : 'Bo Betelem 'de Suide 'bo k 'je 'wluε-. 'De dε Kea 'a wlu 'kwajaii 'crua 'de εε' -t' 'un, ε ka :

6 -M-k Betelem -kwk, ε se -m-k se dεwkn n- 'de Suda 'a -kwε -wee' "klu ko-. 'Kaa 'bo -ma -kwk tu 'di 'bomk 'beo -jea 'ma 'cε Israε-koun -je o po 'je 'wluε-.

7 'Su Erodt 'da dε "ijuoun -nu 'mε kkk-, -wεε k -tee' uupu i 'pepe, k 'na : Dεε k' εε' 'cu-sun -tu 'kpa 'e 'jei ε- ? Uu "siε εε' k' "i 'nynl. 8 'Su k 'na : Ao mu Betelem -wεε ao 'je "ju -saan" -k- k' -pun" -tε i -tee' 'pepe. -Bo ao 'je k 'ja a, -mε ao ji 'un 'tmuu-, 'de 'un 'je k "juci -gbεεa' mu -ke.

9 Uu -kka' k' wlu doin" o poa' 'su ε, uu 'kpa -jei". 'Su 'cu-sun uu 'jeea "jriε- 'de 'jru 'a kwea fo o 'de ε, ε kkn uupu "juci. ε nynia -ta "ju -saan" nla 'su ε nyna i. 10 Uu 'jeea 'cu-sun -nε "jriε- 'su, 'mua- klaa" "ji uupu 'un 'ε.

11 Uu pa 'e -gbu" 'di, uu jεε "jupliε ke k de Madi 'mε 'su uu "siε 'koi- i 'bo k "juci, -wεε uu -gbεε' k. 'De uupu kain uua' 'bleedit 'i -wεε uu nu k -paan" 'jrii. Uu "nyl k 'sani ke -dai'klb ke tu 'a "ni jre' -εε 'nu nmkka 'e nyu 'mlai ε, εε' 'nynl -n- 'mii-.

12 'Su Kea -saa uupu fan' 'de jajri 'di -wεε uu 'bo 'e 'beo Erodt o de muε, 'su uu "due -je jre' 'un -wεε uu mu uupu "bli de.

Kea 'a "soai -saa Soseu fen' -wee c 'je Esipu mu

13 De "ijououn -nu mua de 'su e, Soseu 'jee Kea 'a "soa 'a due' 'de "nyu' o, c wlu c -pee c 'na : -ln -sxn 'un, -ln -je "ju -saan" ke c de 'un "duo- uu ke -ln -je 'e Es- ipu-blua "kpei mu. 'Demc ao 'je i -te mamau -bo 'un 'na -un ji dee 'de -ln -je de ji, de-nue' ErodI a -pkn "ju -saan" 'a 'dba -kx i. 14 Soseu schan 'un 'su e, c "duo "ju -saan" ke c de 'un 'e "mau" -wee c ke uu mu 'e Esipu. 15 'De mc c -te i mamau 'su ErodI je 'me. la' dI tu nuue' -wee dI Kea 'a wlu 'kwajaai 'tmua tein' e, 'de l 'je 'o nyini. ee' wlu tu 'na :

'ln 'da 'ma "ju 'me, -wee c 'wlu 'e Esipu-blua "kpei.

ErodI 'dba "nynunmainynu mu"

16 Ka de "ijououn sea 'de c o de muu -wee uu kpa -jeblu jre' ErodI 'jea kan' 'su, c 'kpa 'cen -wee c dbo nyu 'de Betelem ke -kwle -jie' 'de woi 'dii, 'de uu 'je "nynun- mainynu mu" -blea -sun 'sxn ke "nynuu plii e 'dba de-nue', kx -e 'di 'cu-sun 'kpa 'de 'jei -wee de "ijououn 'sia ee' 'nynt 'de c -pee, eme -nao. 17 'Su dI "klein Kea 'a wlu 'kwajaai Selemi 'tmua 'de e, l nyini 'o 'e. 18 c wlu' ka 'de-, c 'na :

Nyu a 'wcn -too" 'i powlu 'bo Rama. Raselt -a -fln", -ua kple uua' "nynuu- de-nue', u se -tl' -kwlt' i -tu" -tl' wcn 'de ua' "nynuu -mea 'a -tl' 'un.

Soseu mu e Israe-blua "kpei de

19 ErodI 'me -wee Soseu 'je Kea 'a "soai "nyu' o 'de Es- ipu. 20 'De e wlu Soseu -pee ka, e 'na : -ln -sxn 'un, -ln -duo" "ju -saan" ke c de 'un ao 'je 'e Israe-blua "kpei de mu, de-nue' nyu -uua -pkan "ju -saan" 'a 'dba -kx i 'de e, uu 'mee -we-.

21 Soseu schan 'un 'su, c "duo "ju -saan" ke c de 'un 'e, -wee c 'kpa 'de Israe-blua "kpei -jei". 22 'Kaa ka Asilaisi 'sia 'bo c "bo ErodI -kx o, c 'wcn 'su 'bo 'a mua' 'blee c faun-, -wee Kea 'tmu c 'de jajri 'di 'de c mu 'e Galile.

23 c "tie 'o -kwlt due' -ee 'nynt nua Nasareti 'di. c nu ee' de tu 'me -wee wlu Kea 'a wlu 'kwajaau 'tmua tein' e, e 'je 'o nyini. ee' wlu tu 'naa :

Nyu a mu c Nasareti -i 'daa'.

Wlu San BatisI 'tmua

(Makt 1.1-8 ; Luikt 3.1-18 ; San 1.19-28)

3 'De ee' kx tu 'di e, San BatisI nle 'e -plcn" blua "kpei 'de Suide -wee -cx -tmu Kea 'a -tl'. 2 c wlu' ka c 'na : Ao juo aoa' desau "i, ao "biie- 'e Kea o de-nue', Kea 'a nyu 'blesun -tee "jri "kpa' po-tl. 3 San cx -cx -tl' Kea 'a wlu 'kwajaai Esai 'tmu 'de- -wee c 'na : "Ju -nla 'e -plcn" blua "kpei c weewlu ka : Ao -sa 'be' c -jeblu, ao teen c -jeblu -wee' -kwlt.

4 San 'a 'unpaadu c 'blea a, -sen "kpei soo" 'a ku me -nu', -wee c bla nmikuwlu 'di. 'De c di 'plau-too' ke du 'a 'cna ke-. 5 Nyu -nla Selisalem o, nyu -nta Suide blua -wee' "kpei i o, e ke nyu -nla 'blua- -jia' Suden -gbuu -kwlt' i 'dii e, uu -wee' a jie 'de c o. 6 Uua 'wcn- uupu 'a

dtsaln 'i 'bo nyu -wee' "juci, -wee San a po uupu "ni "jru 'de Suden -gbuu wcn.

7 -Ta San a -gbuan 'emu 'su -me Fariseen-wi" o, Sadis- een-wi" a jie 'de c o, -wee c 'je uupu "ni "jru po. 'Su c wlu' 'de uu -pee ka, c 'na : Ao jpe 'a "nynuu-, ao 'bo t' inaa ka -bo ao poe "ni "jru 'su Kea 'a 'cen -ee jia 'wlu aopu "kpei 'me. 8 -Bo aoa' 'kmu poo fai" -me ao to ee' sun, nyu 'je e 'je ! 9 Ao 'bo wlu ee foo" 'un ka : -A "bo -nl Ablaam. Tc' -tl 'ma 'tmu aopu-, Kea 'beee' e 'je ao nya -fuun -wee e 'je "soikpi -nl Ablaam 'a "nynuu- 'un nu. 10 -Gbo" -pa 'pen i -we- 'bo tu 'a 'sun "kpei sese. Tu "o tu -sea" 'buo 'dce po e, ee mu e dbaa' -wee e 'je "jri poe-. 11 'Mc San, "ni me 'ma po aopu "jru -wee ao 'je 'kmu fai" poo. 'Kaa "ju -c jia 'bo 'un 'de e, c kmai" c je 'un -sii. 'ln se c' "kwlaibI ml 'a 'de c bu' -sa -ka nl-, -wee la' kwa 'ble-tl. cxc -je ao Kea 'a -Suu ke ne o jaa. 12 c 'blee c' 'daa- kwa 'de c 'je c' ko 'un -fun'. c mu e c' ko bla -ta iwuaa' 'pepe 'de c 'je c' ko 'a 'j' -cen' 'bo 'jei -tu" -wee c 'je la' fl "jri po 'de ne -sea' 'mu-ta 'ble 'un.

Sesi poe "ni "jru

(Makt 1.9-11 ; Luikt 3.21-22)

13 'Su Sesi 'wlu e Galile -wee c ji 'e San o 'bo Suden -gbuu -kwlt" 'de San 'je c "ni "jru po. 14 'Kaa San 'na c se 'wcn "i-saa kx". c wlu' 'de Sesi -pee c 'na : 'Mc -cx' -cx -je "ni "jru po 'ee, ke nu 'su -cx ji 'cx o e- ? 15 'Su Sesi 'na : -ln -bo e wlu 'de tbaa, dI "klein Kea 'sia nynt, -a -jl nu o -wee l 'je 'o nyini. 'Su San 'wcn -o 'e.

16 Sesi 'a -nee -kx "ni "jru poa, -ee 'wlu 'e "no- 'su jaun kaien wcn -wee c 'je Kea 'a -Suu i, -ee "si i 'bo c "kpei ka -gbee' nua. 17 'Su wlu due' -wlu 'e jaun 'di -e -na : "Ju -cx nle 'ma -tl' kmaju -o. 'De c 'un 'bo 'ma -kwltt -wee' poo kn.

-Sicn' -tlen' Sesi i

(Makt 1.12-13 ; Luikt 4.1-13)

4 E 'wlu 'o mu 'su Kea 'a -Suu kpa Sesi 'de -plcn" blua "kpei -wee -sicn' 'je c desau nua' i -tn'. 2 Sesi 'bo wcn 'de 'jru-gbaowt 'a kwla -nyii e ke "mau'w' 'a kwla -nyii e 'di. 'Su 'mu e -e kx'. 3 'Bomc nyu desau 'dipoi 'kpa -pkn" -wee c wlu c -pee c 'na : -Bo -ln -nl Kea 'a "Ju e, -me -ln -wlu "soikpi -nl -pee l 'je -di'pen 'un-snee. 4 'Su Sesi wlu' ka 'de -sicn' -pee c 'na : Wlu -crua' 'de Kea 'a 'sbe 'di ke 'da ka, e 'naa : Diide 'e 'su se e 'bee- -wee e 'je nyi 'kmunt' "nyl, 'kaa wlu "klein -wlu 'e Kea 'wcn e, la "nyl nyi 'kmunt' 'me -ke.

5 'Bomc -sicn' kpa Sesi 'e Selisalem -kwlt 'di la 'de c 'j' 'e Kea -gbu klaa" "jru. 6 -Wee c wlu c -pee c 'na : -Bo -ln -nl Kea 'a "Ju e, -me -ln -fi" e -ma -ce" 'de -sxn. 'Kaa e 'crua' ka -ke : Kea a mu e ee' "soa-wi" 'tmua' 'de -ma -tl' 'un -wee uu 'je -un 'sa 'de -ma bI se -tie' i 'de "soukpo "jri. 7 'Su Sesi wlu c -pee c 'na : Wlu -crua' 'de 'f' jre' o e 'naa : -ln -bo "jrii 'jeedI nue, -ln -bo -ma Tu"bo Kea i -tlen'.

8 'Su -sicn' kpc 'e cru -tean ja "kpei ke'wle -wee c to c 'blua- 'di 'a -pee ke ee' tu "bodI -wee' "klein 'i. 9 'De c wlu Sesi -pee c 'na : -Bo -ln -sii" 'kcu- i 'bo 'un "juci -wee -ln -je 'un "juci -gbee' e, 'ma mu e -un dI -nl -wee' "klein

"nyla'. ¹⁰ 'Su Sesi wlu ɔ -pee ɔ 'na : -ln -criie 'un kln -sion' ! 'Kaa wlu -crua' ε 'naa : -Ma Kea 'a 'su me -ni Tu "bo, emε nyu 'je "juɔi -gbεε'-, εε' 'su me nyu 'je "juɔi nuu-.

¹¹ ε 'wlu a 'o mu 'su -sion' tεen Sesi o. 'Su Kea 'a "soa-wi" 'kpa Sesi -pun" -wεε u a "nyl ɔ diidε.

Sesi -tee ɔɔ dbo 'mε 'de Galile
(Makl 1.14-15 ; Luikt 4.14-15)

¹² Sesi 'wɔan San Batisl 'a -kaso 'dimunynl 'su, ɔ muε 'e Galile. ¹³ ɔ 'wlu 'o Nasaretl 'mε, -wεε ɔ mu Kapenaum "tia", 'bo 'tɔnie -kwlt" 'de Sabilon blua ke Nefutali blua "kpei. ¹⁴ ε nu kan' 'mε -wεε dε Kea 'a wlu 'kwajaa Esai 'tmua tεin" 'je 'o nyni. ¹⁵ ɔ wlu' ka 'de- ɔ 'naa :

Sabilonblua ke Nefutaliblua -l -bɔɔa' 'e 'tɔnie -kwlt" 'de nyu -sea' Suifu nu 'a -ni Galileblua 'a 'fɔ o 'de Suden -gbuu 'de ! ¹⁶ la' 'blul- tu -nla 'e kwie 'di ε, uml -jee' -sɔn' klaa" 'jriε, ε -sɔn' 'de nyu -sua pleea 'mεa' "kpei.

¹⁷ εε' nɔ" tu 'di mε Sesi -tee Kea 'a -tl' 'tmua' -pun". ɔ 'na : Ao juo aoa' dɔsaln "i, ao "biie- 'e Kea o dε-nuε', jaun 'di 'a 'bɔdε -tee "jri "kpaε po-tl.

Sesi 'da 'saipoun -nyiiε'.
(Makl 1.16-20 ; Luikt 5.1-11)

¹⁸ -Ta ɔ nua 'tɔnie- -nla 'e Galile -kwlt' i plea' 'su ε, ɔ 'jee de 'dinynuu 'sɔn, Sim ɔ suu 'daa Piei ke ɔɔ "dei Ancre, -mε su nla 'sai- poa' 'de 'tɔnie wɔn, dε-nuε' su nla 'saipoun -o see. ¹⁹ 'Su ɔ 'da uɔpu 'mε ɔ 'na : Ao ji 'un kln, -wεε ka aoa -sa' -smii' ε, ao 'je kan' nyɔpu- -sa, ao 'je 'un ja-. ²⁰ 'Bo ε "sri, su je suu' 'sai- 'kɔ, su je 'o Sesi 'de bla.

²¹ ɔ 'kɔlan 'o nya ka kɔlan- 'su ɔ jεε de 'dinynuu 'sɔn jru', Sakt ke ɔɔ' de 'di San ke-, su nla Sebede 'a "nynuu -o. Uu ke su "bo Sebede nla suu' 'sai "paa' 'de -kwεε" 'di 'su Sesi 'da uɔpu 'mε. ²² 'Bo ε "sri, su je -kwεε" ke su "bo sie, su ke Sesi je mu.

Sesi ɔɔ nyu dε -wεε ɔ wɔn nyu 'a 'wε-

²³ Sesi a muε Galileblua -wee' "klein "kpei- -wεε ɔɔ ɔɔ nyu Kea 'a -tl' 'de Suifu-wi" 'a "jrui 'kɔn-gbi 'dii. 'De εε' 'blua 'a 'fɔ tu o ɔɔ 'tmuε Kea 'a -pɔia" -tl -wεε 'wεnɔn -nla 'e uɔpu "klu ε, ɔɔ 'kɔn- su -wee' "klein 'a 'wε-.

²⁴ Nyu a 'wɔn Sesi 'a 'nynl 'mε 'de Siriblua -wee' "kpei- -wεε suu' ɔɔ nyu -sua -jea 'kle 'de 'wε- 'ε kpe -tuu"-tuu 'kwa, ε ke nyu -siisaln nla 'e 'un o, nyu -klɔɔ o, nyu susu a nua o, -wεε ɔɔ 'kɔn- uɔpu 'a 'wε-. ²⁵ Nyu -tuu"-tuu -kaan Sesi 'de, suu' jru' 'wluε 'e Galile, jru' 'wluε -kwε -puue -l -nla 'e "ni wɔin" 'dii, jru' 'wluε Selisalem, jru' 'wluε 'e Suide, jru' 'wluε 'e 'blua- jia' Suden -gbuu 'a 'fɔ jre' wɔin "kpei-.

Wlu Sesi 'tmua 'de cru "kpei ε

5 -Ta Sesi 'jeea nyu -tuu"-tuu -nu "jriε- 'su ε, ɔ 'ja 'o cru "kpei -wεε ɔ -te i. 'Su ɔɔ klai" nynuu 'kɔɔ -pun" ² -wεε ɔ -te nyu dε ɔɔa' -pun" 'de ɔ wlu ka, ɔ 'na :

'Mua nua' -cεen'-
(Luikt 6.20-23)

³ Nyu ka -su sea dεwɔn nu 'bo Kea "juɔi -su -jea kan' uɔpu nu 'mua-, dε-nuε' 'beɔdε -nla 'e jaun 'di nla uɔpu 'a dε -o.

⁴ Nyu -sua -fln" a, uɔpu nu 'mua-, dε-nuε' Kea a muε uɔpu -tl' -kwlt' i -tu" a'.

⁵ Nyu -nla kupeεε' nyu uɔpu nu 'mua-, dε-nuε' uɔpu a muε 'blua- -nε 'blea'.

⁶ Nyu -sua -wla "isrεa 'a -fli i, uɔpu nu 'mua-, dε-nuε' dε suu -pɔan suu muε 'jea'.

⁷ Nyu -sua -jea nyu 'a wεε, uɔpu nu 'mua-, dε-nuε' Kea a muε su 'a wεε 'jea' -ke.

⁸ Nyu -nla 'pepe 'de pεε o uɔpu nu 'mua-, dε-nuε' suu muε Kea "jriε- 'jeea'.

⁹ Nyu -sua -pɔan' pεε 'a blua' i 'bo su ke su -ponyɔ 'nynl nu 'mua-, dε-nuε' Kea a muε su εε' "nynuu- 'daa'.

¹⁰ Nyu nyu a -tua" 'kle 'de "isrε-tl 'un, uɔpu nu 'mua-, dε-nuε' 'beɔdε -nla 'e jaun 'di nla uɔpu 'a dε -o.

¹¹ -Bo nyu a sea aopu -cree" -wεε nyu a sea aopu 'kle -tu", 'de nyu a sea aopu -tl' "kpei bla foo" 'un 'de 'ma 'nynl 'a -tl' 'un ε, ao nu 'mua-. ¹² Ao nu 'mua-, ao 'di nmɔ wɔn, dε-nuε' aoa' -kei" a muε "i 'bεεa' 'de jaun 'di. 'Kamɔ nyu -tu" Kea 'a wlu 'kwajaaun -nla tεin" 'kle -ke.

'Tɔn ke -sɔn' ke
(Makl 9.50 ; Luikt 14.34-35)

¹³ Aopu -ni 'blua 'a 'tɔn. 'Kaa -bo 'tɔn -kwε- wɔn 'ee dε nyu 'je nu -wεε ε 'je wɔn nu ε- ? ε se nuudbo 'ble, -mε dε -sia 'o mu mε -ni nyu 'je ε 'de "kpaε' 'wla -wεε ny- iɔpu- 'je ε "kpei- na-.

¹⁴ Aopu -ni 'blua 'a -sɔn'. Cru "jru-kwɔ se ε 'bεε- ε 'je 'kwla pa. ¹⁵ Nyɔ ɔ tba nεbi 'de ɔɔ -crii" ε dε "jrui, 'kaa nyu a -tee' -ta -tεan ja -wεε εε wan 'de nyu "klein -nla 'e -gbu" 'di -wee' a 'je i. ¹⁶ 'Kamɔ aoa' -sɔn' 'je -sɔn' 'de nyu -wee' "klein "juɔi -wεε su 'je aoa' kɔlan 'dε 'je 'de su 'je ao "Bo -nla 'e jaun 'di 'a 'nynl "i 'bεε-.

Dε Sesi 'tmua 'de ke' ε -tl' 'un ε

¹⁷ 'De Sesi 'na : Ao 'bo ɔɔ inaa ka 'un ji' -wεε 'un 'je Moisl 'a ke' ke dl Kea 'a wlu 'kwajaaun ɔɔa nyu i-sa. ε se kan' -mɔ nɔ-, 'kaa 'un se dε i-saa' ji, 'un jie dε nua'.

¹⁸ 'Ma 'tmuε aopu ɔɔ -tl, -ta 'blua- ke jaun sea -sii ke ε, Kea 'a ke' se dε-saan" ka "kpei 'wlu. Nyu se ke 'ε 'sbejri 'a dε-saan" ka 'bo -sai mamau 'su dε ε "sia 'nynl ε 'je 'o nyni. ¹⁹ Emε -tl nyu ɔɔ mua ke' 'ε dε-saan" ka i-saa' -wεε ɔɔ -kɔ nyu a mua 'o 'de blaa', -mε ɔ se dεwɔn nu 'de jaun 'di 'a 'beɔdε 'un. 'Kaa nyu ɔɔ mua ke' wɔn 'jea' -wεε ɔɔ -kɔ nyu -wee' 'jea 'o 'de bla ɔɔ muε dεwɔn nla' 'de jaun 'di 'a 'beɔdε 'un. ²⁰ 'Ma 'tmuε aopu- 'mε, -bo aoa' "isrεa' se ke wɔ -saun ke Fariseen-wi" 'a -ni "jru 'ja a, -mε ao se 'e Kea 'a kεεma' -kwɔ 'di pai 'de jaun 'di.

Dε Sesi 'tmua 'de 'cεn 'ε -tl' 'un ε

²¹ Dε -tmuua' 'de ao "bo -wi" -pee tεin" -wεε ao 'wɔan ε 'na : -ln -bo "ku 'dbaa. Nyɔ -dba "ku ε, nyu a mu ɔɔ'

'pee 'jea'. ²² 'Kaa 'mɔ ε, 'ma -a -tmuu' aopu- 'mε, nyɔ "o nyɔ -ɔ -kpa 'cɛn 'de ɔɔ' de 'di -pee, -mε nyu 'je ɔɔ' 'pee 'je -o. 'De nyɔ -ɔ -wluɑ 'de ɔɔ' de 'di -pee -wεε -ɔ -na : -Mɔ kɔɛɛn' nyɔ -nɔ ! -Mε -mɔ 'ɔ 'jei tu 'a 'pee nɛ 'je ka-. 'De nyɔ -jea ɔɔ' de 'di suan 'un ε, -mε -mɔ nɛ 'e nε-gbauo' -sea' 'mu -ta 'ble 'un mu ka-.

²³ -Bo -ma sea -ma 'sraa -sade 'bo Kea "juɔi kpa -wεε ka -ma de 'di 'bleea -un 'dii 'de -un -je ε -kwlu o po ε, ²⁴ -mε -un -te' -ma 'sraa -sade i 'bo 'sraa-sa'un, -un -je de mu -un -ke -ma de 'di 'je -tu' "kpei- seea kpuun- -wεε -un -je de ji 'de -un -je -ma 'sraa- -sa.

²⁵ -Bo nyɔ poo -un "kuan 'de kpan-tɪ 'un -wεε ɔ ke -un -je bu' inaa- 'de ao 'je -gba jeun "juɔi mu ε, -mε ɔ ke -un -bεε' wlu 'un 'bo -jei' -wεε ɔ je -un 'de 'pee 'jei 'kwa -tu", 'de 'pee 'jei je -un -kasogbu ifuoi kwa 'bɔɔ-, 'de -mɔ je -un -kaso 'di po. ²⁶ 'Ma 'tmuuε -un tɔ' -tɪ -un se 'e εε' -ka-so -tu 'di 'wluɪ mamau 'su -un -je ɔɔ' 'wei -nɪɑ -un "kpei -wee' 'de to-. la' -suujɔ due' koun -gbai' se 'de -un "kpei sei.

Dε Sesi 'tmua 'de 'nyɪɑ dε ke -kooa" dε 'ε -tɪ' 'un ε

²⁷ ε 'wluɑ 'o -mɔ ε, Sesi wlu' ke'wɪε, ɔ 'na : Dε ao 'wɔn tein' 'de ε, εmε -nɪ : -ln -bo jei' "jeeε. ²⁸ 'Kaa 'ma 'tmuu aopu 'mε : nyɔ "o nyɔ -gbuan ɔ "dei 'a 'nyɔnɔ jei' jri ja -wεε u pooa pεε "i ε, -mε ɔ -kɔ' uɑ 'jei' nɪɑ' 'mε 'de ɔ pεε o. ²⁹ -Bo -ma dian o jriε nɛ "i ε 'je -un 'de dεsaun 'di po ε, -mε -un -sa εε' "jriε- tu 'de -un 'kun -un -je ε 'kwla po. -Ma "jriε- due' "i nɪɑ' "paa", ε je -ma nyɔjɔ -wee' -gbai' -wεε -un mu 'e nε 'un -sii. ³⁰ -Bo -ma diansun nɛ "i ε 'je -un 'de dεsaun 'di po ε, -mε -un -cɛn εε' sun tu 'bo -un -pun" -un -je ε 'kwla po. -Ma sun due' "i nɪɑ' "paa", ε je -un -ble sɪn 'sɔnɔn 'de -ma nyɔjɔ -wee' -gbai' 'de ε mu 'e nε 'un -sii.

Dε Sesi 'tmua 'de 'nyɔnɔ 'kwla -satɪ 'un ε
(Matie 19.9 ; Maki 10.11-12 ; Luiki 16.18)

³¹ Sesi 'na, dε -tmua' 'de ε, εmε -nɪ : -Bo nyɔ -sa 'nyɔnɔ 'kwla -mε ɔ "nyɪ u 'kwla -sasbε. ³² 'Kaa 'ma 'tmuu aopu 'mε, nyɔ "o nyɔ -ɔɔ 'nyɔnɔ sea jei' "je -wεε -ɔ -su 'kwla -mε ɔ mɔ -pu' 'de jei' "jedεsaun 'di. 'De nyɔ "o nyɔ -dua" 'nyɔnɔkpao' -saa 'kwla 'un -wεε u "tia "bli ε, -mε -mɔ 'jee jei' -ke.

Dε Sesi 'tmua 'de -srɛɛntɪ 'un ε

³³ Dε -tmuuɑ 'de ao "bo -wi" -pee ke'wɪε ao 'wɔn, εmε -nɪ : -Bo -un -srɛɛn, -mε -un -bo wlu fai' pooε, dε -εε -srɛɛan' -un -srɛɛan 'bo Tu"bo "juɔi ε, -mε -un nu ε.

³⁴ 'Kaa 'mɔ 'na : ao 'bo -srɛɛn mɔ -wee', ao 'bo jaun 'un -srɛɛn, ε nɛ Kea 'a -teun -o. ³⁵ Ao 'bo 'blua- 'un -srɛɛn, ε nɛ Kea 'a "kpeinaade -o. Ao 'bo Selisalem -kwɔn 'un -srɛɛn, ε nɛ 'beɔ klɑɑ' 'a -kwɔn -o. ³⁶ -ln -bo -ma "jru 'un -srɛɛn, dε-nuε' -un se ε 'bεε- -ma -cε" 'kpa 'je -ma "muɔjɔ due' koun -gbai' "pluu- 'de -un -je ε kpee-. ³⁷ Aoa' kuun nɪ kuun ! Aoa' "un- nɪ "un- ! Dε nyu a poa 'o ε "kpei -mε 'wluε 'e -sɔnɔn' 'un.

Dε Sesi 'tmua 'de nyu dε "nyɪ-tɪ 'un ε

³⁸ ɔ 'na : Wlu ao 'wɔn tein" ε 'naa : -Bo nyɔ wa nyu "jriε- "i ε, -mε nyu wɔ "jriε- "i -ke. 'De -bo nyɔ -sa nyu 'nyɪnɪ 'wɔn ε, -mε nyu -ɔɔ 'nyɪnɪ 'wɔn -ke. ³⁹ 'Kaa 'mɔ 'na -bo nyɔ nu ao dεsaun "jrii ε, ao 'bo εε' kpan -saa. -Bo nyu po -ma dian o doun" 'kpa 'un ε, -un -to 'e kuan o doun" ɔ 'je 'o 'kpa po. ⁴⁰ -Bo nyɔ bla -un -tɪ' "kpei -wεε ɔ 'je -ma "bai 'un "duo ε, -un -bo ɔ -je de kaan 'de -ma tae' 'a 'un "duo -tɪ 'un -ke. ⁴¹ -Bo nyɔ -te' -un -klaan" "kpei, 'de ɔ -te' -un -gbε "jru -wεε ɔ ke -un -je -je 'a -to due' 'un na -mε -un -kuu dɪ i ɔ ke -un -je -je 'a -to 'sɔnɔn 'un na-. ⁴² Nyɔ -ɔ -tee' -un dε i -mε -un -nyɪ" ɔ. 'de nyɔ -ɔ -pɔnɔn' -un dε 'kwa kpuan 'a -kɔ i ε, -un -bo ɔ -jriε" i-saa.

Dε Sesi 'tmua 'de tunyu 'a -tɪ' kma -tɪ 'un ε
(Luiki 6.27-28, 32-36)

⁴³ ɔ 'na- : Wlu ao 'wɔn ε 'na : -ln -kma -ma -ponyɔ ɔ -tɪ' 'de -un -je -ma tunyɔ 'un 'nyε. ⁴⁴ 'Kaa 'mɔ 'naa : Ao kma aoa' tunyɔ ɔ -tɪ', ao po nyu -uua pooa aopu -soo' o "diwan. Ao nu nyu -nyεɑ aopu 'un dε 'dɔε "jrii. Ao bae nyu -uua -tua" aopu 'kle 'a Kea. ⁴⁵ -Wεε ao 'je ao "Bo -nɪɑ 'e jaun 'di 'a "nynuu- nɪ-, dε-nuε' εε faan εε' 'jru 'mε 'de 'diwɔnyɪnɪun ke 'diwɔnmɔun "kpei. εε dbaa "ni 'mε 'de nyu -uua nua dεsaun o, nyu -uua nua dε 'dɔε -wee' "klein "kpei. ⁴⁶ Nyu -kma aoa' -tɪ' -bo ao kma -wi" -mu 'a 'su 'a -tɪ' 'ee, -mε dε -εε -kei" Kea 'je ao -saa ? 'Kamɔ 'wei-sanyu a nu -ke o ! ⁴⁷ 'De -bo aoa sea aoa' de'di -wi" 'a 'su 'jewlu o po 'ee, -mε dε -pooa fai" ε 'de ε- ? 'Mɔ 'na 'kamɔ nyu -sea' Kea juo a nu -ke o ! ⁴⁸ Ao nɪ 'pepe ka ao "Bo -nɪɑ 'e jaun 'di nɪɑ 'pepe ε.

Dε 'dɔε nu-tɪ

6 Ao 'bo aoa' dɪ 'dɔε nua' tooε 'bo nyu "juɔi -wεε nyu je ɪɑ' 'kpa po. -Bo aoa sɪ nu -wεε nyu 'je ao -tɪ' o poε -mε ao "Bo -nɪɑ 'e jaun 'di se ao -kei" -sai 'bode.

² -Bo -ma sea nyu dε 'dɔε "jrii nu ε, -un -bo εε' kε' i 'jreeε ka "jridepooon a nua 'de Suifu-wi" 'a "jru i 'kuun-gbi 'dii ke -je woi ε. uua nu kan' 'mε, -wεε nyu 'je uupu -tɪ' o po. 'Ma 'tmuuε aopu tɔ' -tɪ, uua' -nɪ -kei" mε uua 'jea 'o 'mua-. ³ 'Kaa -bo -ma sea nyu dε 'dɔε "jrii nu ε, -mε dε -ma diansun a nua, -ma kuansun 'bo ε juuε. ⁴ 'De ka dε ε -tua" 'kwla, ε 'je kan' nɪ-, -wεε -un "Bo -bo dε nɪ 'e "sran -ε -juo ε, 'de ε 'je -un -kei" -sa.

Dε Sesi 'tmua 'de Kea bae-tɪ 'un ε
(Luiki 11.2-4)

⁵ ɔ 'naa : -Bo aoa sea Kea bae ε, ka "jridepooon nua, ao 'bo kan' nɛ. uua -pɔnɔn uu 'je inyna Kea bae-gbi 'dii ke -je woi ke -wεε nyu -wee' "klein 'je uupu 'je. 'Ma 'tmuu- aopu 'mε, uua' -nɪ -kei" mε uua 'jea 'o 'mua-. ⁶ 'Kaa -mɔ ε, -bo -un -je Kea bae ε, -mε -un pa 'e -un o -gbu' 'di -un kan 'o -gbεin' -wεε -un -je -un "Bo 'muɑe- -un -nɪɑ -ε -nɪɑ 'o bae-. -Wεε -un "Bo -bo dε nɪ 'e "sran -εε -je ε i, ε 'je -un εε' -kei" -sa.

⁷ -Bo aoa sea Kea bae ε, ao 'bo wlu -tuu" 'tmuε, ka nyu -sea' Kea juo a nua. Uumu a naa tɔ' i uu 'na -bo uu

po baewlu -tuu"-tuu ε, -wεε Kea 'je uua' baewlu kpun. 8 Ao 'bo uupu sraan, dε-nuε' dɪ "klein aoa -pɔan i ε, ao sɪ ao "Bo i-tee' 'su ε jɪ juo- sese. 9 Ka ao 'jea bae sun nu 'ka ka, ao nu :

-A "Bo -nɪa 'e jaun 'di ε, εε' 'nyɪnɪ -tee kɔɔi" -wεε nyu 'je εε' nɪ' -te'. 10 εε' 'beɔdε po "jri "kpaε' -wεε εε' -kwɪlɪtɪ 'je nɪsɪ- kɔ' 'blua- "kpei ka ɪa nɪsɪa 'de jaun 'di ε. 11 ε "nyɪ -aun -aa -sun 'di diidε 'de -stanwɪ 'di. 12 ε 'wɪ -aa dɪsɪaun 'a -kɔ "kpei ka -aa -wɪa nyu -nɪa -a dɪsɪaun "jrii 'a -nɪ "kpei ε. 13 ε bo -a "i "taɪε -wεε -sɪɔn' 'bo -a i -tɪεn' 'de dεsaun nɪa' 'un. 'Kaa ε seie -aun 'de nyɔsaun 'kwa. Dε-nuε' 'beɔdε ke 'nyɪnɪ 'wɪa' ke "ikmaa' nɪε εε' dε jee- jee, 'kamɔ ε nɪ-.

14 -Bo ao 'wɪ nyu 'a dεsaun "kpei ε, ao "Bo -nɪa 'e jaun 'di a muε aoa' dεsaun "kpei 'wɪa' -ke. 15 'Kaa -bo ao se nyu 'a dεsaun "kpei 'wɪ ε, ao "Bo -nɪa 'e jaun 'di se aoa' dεsaun "kpei 'wɪuɪ -ke.

Dε Sesi 'tmua 'de wɔn 'bɔ-tɪ 'un ε

16 ɔ 'naa : -Bo ao 'bɔ wɔn ε, ao 'bo "jrii- "kɪkɪ nɪε, ka "jridepooɪn a nɪa. sɪ poosε "jua- fai" -wεε ka sɪ 'bɔa wɔn 'de nyu -wee' 'je ε juo-. 'Ma 'tmuɪ ao tɔ' -tɪ, uua' -nɪ -kei" mε uua 'jea 'o 'muɪa-. 17 'Kaa -bo -mɔ -bɔ wɔn ε, -mε -ɪn -gbai' "jua-, -ɪn -nɪmɔ -ma -cε" 'kwa. 18 -ɪn -bo -ma -cε" ipooε -wεε ka -ɪn -bɔa wɔn, nyu -wee' je ε juo-. -ɪn "Bo -ta -ɪn -nɪa -ε -nɪa 'o ε, εε' 'su juuε'. 'De dɪ -ma nɪa 'de "sran -ɪn "bo -ε -juɪ ε, εε muε -un -kei" -saa'.

Jaun 'di 'a "wliiε 'ε -tɪ'

(Luikɪ 12.33-34)

19 'De Sesi wɪu' ke'wɪε ɔ 'na : Ao 'bo aoa' "wlii- "jrii 'kɪεn 'kɔ' 'blua- "kpei, kpain' ke 'kɪn nɪa ɪa dooa dɪ, -wεε "jriun nɪa 'de -wi" -mɪ a wa kɪu uua "jria. 20 Ao 'kɪn- aoa' "wlii- "jrii 'de jaun 'di 'demɔ wɔn ke 'kɪn se ε 'bεε- ɪ 'je dε dooa-, 'demɔ "jriun se ε 'bεε- sɪ 'je kɪu wa -wεε sɪ 'je "jri. 21 Dεε-tɪ 'un 'da kan' a, εmε -nɪ -ta -ma "wliiε- nɪa, 'bo -ma tɔ' -wee' "klein "biie- -ke.

"Jriε -nɪ ku 'a -sɔn'

(Luikɪ 11.34-36)

22 "Jriε- mε -nɪ nyɔɔ ɔ -tau. -Bo -ma "jriε- nɪ ka -cɔɔn' ka a, -mε -ma kɪi -sɔn i nɪε -pe' saa. 23 'Kaa -bo -maa' 'jei ε, -mε -ma nyɔɔɔ -wee' nɪε 'e kwie 'un. 'De -bo -sɔn' -nɪa 'de -ɪn 'un -srεεn kwie 'un ε, -mε "bεε- kwie -ɪn -nɪ 'e 'un -mε tai' "maa -un -ε 'bode.

Kea -kwɪt" -te' -tɪ

(Luikɪ 12.22-31; 16.13)

24 'Bo -mε 'de ε, ɔ 'na : Nyɔ due' se ε 'bεε- ɔ 'je nyu 'sɔɔn "juɔɪ sɪsɪ-, ɔ muε due' 'un 'nyεa' see -wεε ɔ 'je due' 'a -tɪ' kma, ɔ muε due' -flεεan' see 'de ɔ 'je due' 'o -si'. Ao se ε 'bεε- ao 'je Kea 'a 'tun nu-tɪ nu -wεε ao 'je 'e 'wei 'a "dia 'jea' 'blee-.

25 εmε -tɪ 'ma wɪu ao -pee ka, 'un 'naa : ao 'bo -fli i 'wɪa- 'de 'bleedɪ 'a -tɪ' 'un, dε ao 'jea di o, dε ao 'jea 'na o, dε ao 'jea 'unpaa o, dε-nuε' Kea mε -ε -nyɪ" ao 'kmunɪa, 'de 'kmunɪa' "paa', ε je diidε -sii. Ku nɪε dεwɔn

ε je 'unpaadε -sii. -Aee' ε se kan' nɪ- ? 26 Ao -gbun nɪsɪ -ɪa -wan" ja kea' ! la' nu dɔbɔ, la' -tu", la' -sa. l se -gbu" 'ble -wεε diidε "jei -tu" -tɪ, 'kaa ao "Bo -nɪa 'e jaun 'di a -gbaaɪn'. 'De aomɔ nɪε dεwɔn kpe -puue ao je nɪsɪ -sii-. 27 Nyɔ wε- -nɪ 'e aopu "kɪu -wεε 'de -kɔ -fli i'wɪa' 'un -ɔ -beεε' -ɔ -je ɔɔ' 'wɪ -pe 'mlai" po ε- ?

28 'De dεε-tɪ aoa 'wɪa 'unpaadɪ 'a -fli i ε- ? Ao -gbun sii" -nɪa 'e 'kwɪa 'di 'a -fan' sun ja, la' nu dɔbɔ, la' 'cra jee".

29 'Kaa 'ma 'tmuɪ aopu 'mε, -ta 'beɔ Salomɔ nɪa ɔɔ' 'beɔdε 'un, ɔ se -pεε -pun" -tu", ɔ se la' due' koun -gbai' -sii. 30 Sii" -nɪa 'e 'kwɪa 'di -sɪan, -klae" 'su -ɪ -mεa -wεε nyu a poa "jri ε, -bo Kea a sea -mɪ dε -pun" -tu" kan' -mɔ 'ee, -mε aopu mɔ 'e ! ε seε 'bεε ε 'je aopu- mɔ dɪ 'un paa kan' -kee ? Ao -gbun ka aoa' Kea -kwɪt" -tea' sea 'i 'bε ε !

31 Ao 'bo "jrii "kaεε -wεε ao 'bo wɪuε ka : Dε -a -je di ε-, 'de dε -a -je 'na a-, 'de dε -a -je -pun" -tu" ε- ? 32 Nyu -sea' Kea juo -a nu kan' -mɔ. 'Kaa aopu mɔ dε -εε -tɪ' kma aopu 'bli ε, ao "Bo -nɪa 'e jaun 'di juε'. 33 Dε ao 'jea i -pɔn "i-saa kɔ" ε, εmε -nɪ ao 'wɔɔn- Kea 'a -kwɪlɪtɪ ke "isrεa' ke, -wεε dɪ "klein -sia 'o mu 'de ε 'je ao -mɪ "nyɪ 'bo -mε 'de. 34 εmε -tɪ ao 'bo -sɔɔn -tu" ε 'de -klae" wɪ 'a -tɪ' 'un, dε-nuε' -klae" wɪ 'a 'su -ble εε' -cε" 'ε -tɪ'. Dε -sɔn' toa 'o, εmε ao 'je.

Nyɔ 'bo nyu jru' 'a 'pee 'jeε

(Luikɪ 6.37-38, 41-42)

7 Ao 'bo nyu 'a 'pee 'jeε -wεε Kea je aoa' 'pee 'je.

2 Dεε-tɪ 'un 'da kan' a, εmε -nɪ ka aoa nɪa nyu 'a 'pee 'jesun ε, 'kamɔ Kea 'je aoa' 'pee 'jesun nu -ke. -Ta ao dbaa -wεε ao "nyɪa nyu ε, 'bomɔ nyu 'je dbaa -wεε nyu 'je ao "nyɪ -ke. 3 Dεε-tɪ -ma -je tu 'a -fiɪ" -saan" i 'de -un -podεɪ" "jri -wεε tutie -nɪa 'e -un "jri -maa' 'je mε i ε- ? 4 'De ka -ɪn -beεε' -ɪn -je nyɔ -pee wɪu -ɪn -je nu : 'Ma dε'di, -ɪn -bɔ ke, 'un 'je -un dε-saan" -nε "jri -sa, 'de -mε 'kamɔ tutie nɪ 'e -ma -nε 'di ε- ! 5 "Jridepooi, -ɪn -sa -ma -cε" tutie "jri ke tεin" -wεε -ɪn -je -ma dε'di tu 'a -fiɪ" "jri -sa ka 'je.

6 Dɪ -teea kɔɔi" 'de Kea 'a -tɪ' 'un ε, ao 'bo ɪ -gbe' "nyɪε -wεε ɪ je 'de aopu o "biie-, 'de ɪ je aopu i'fae-. Ao 'bo aoa' -pεε ipoε 'bo be" "juɔɪ -wεε ɪ jɪ "kpei- na-.

Ao -tee' dε i, ao -pɔn dε i, ao bla kɪu

(Luikɪ 11.9-13)

7 Ao -tee' dε i, nyu a muε ao "nyɪa'. Ao -pɔn dε i, aoa muε 'jea'. Ao bla kɪu, nyu a muε ao "wɔɪn kaian'.

8 Dε-nuε' nyɔ "o nyɔ -teea' dε i ε ɔɔ 'jeeε. Nyɔ "o nyɔ -pɔan' dε i ε, ɔɔ 'jeeε'. Nyɔ "o nyɔ -bla' kɪu ε, nyu a kaɪεn ɔ "wɔɪn. 9 'De nyɔ -nɪ 'e aopu "kɪu -bo -kɔ "ju -tee' ɔ -di'pεn i, 'su -kɔ -nyɪ" ɔ "soukpo ε- ? 10 'De -bo ɔ -tee' ɔ -smii' i 'su -kɔ "nyɪ ɔ sεn ε- ? 11 Aopu -jɔ -nyɪnɪa 'di wɔn ε, -bo ao juo aoa' "nyɪnuu- dɪ dɔε 'a "nyɪ ka 'ee, -mε ao "Bo -nɪa 'e jaun 'di se ε 'bεε- ε 'je ao dɪ dɔε "nyɪ, ε 'je 'o -mɔ -sii ? Nyu -uua -teeε' dε i ε, εε mu sɪsɪ "nyɪa' se.

12 Dɪ aoa -pɔan' nyu 'jea aopu "jrii nu ε, umɪ ao 'je nu 'de nyu -pee. 'Kamɔ Moɪsɪ 'a ke' ke Kea 'a wɪu 'kwajaaun 'da.

-Jeblu -saan"- ke -jeblu klaa" ke-
(Luikt 13.24)

¹³ Ao paa 'bo -gbein" -je -saan" 'i, de-nue' -je mua 'e "ma-kwlɔ 'di 'be "kpei, εε' kpa' "kuan "jrii. Nyu -uua kpa εε' -je -tu ε, uu -tiei". ¹⁴ Kaa -je mua 'e 'pu-kwlɔ 'di ε, ε -srei" -wee ε 'piie "i, ε se 'wɔn i 'be, εε' kpa' nɛ 'kle. Nyu -uua kpa εε' -je -tu se "i -tie.

Tu ke εε' 'jɔ ke
(Luikt 6.43-44)

¹⁵ Ao -tu" aoa' -ce" 'ε -tl' 'de nyu -uua -daa' uua' -ce" Kea 'a wlu 'kwajaaun 'a -tl' 'un. -Bo uua sea aopu -pee ji ε, ka -ci' a paa 'blaaku 'un, 'kamɔ uu nɛ-. ¹⁶ Aoa muε uupu "ijua' 'de uua' nuukplɔn 'un. Nyɔ se ε 'bεε- ɔ 'je 'mawlobuo ke -fokabuo -sa 'bo "wi-gbau'o ja. ¹⁷ Tu 'dɔe a croε "buo 'dɔe -wee tu saun a cro "buo saun. ¹⁸ Tu 'dɔe se ε 'bεε- ε 'je "buo saun cro-, 'de tu saun se ε 'bεε- ε 'je "buo 'dɔe cro-. ¹⁹ Tu "o tu -sea' "buo 'dɔe cro ε, εε muε dbaa' -wee ε 'je 'o "jri pooε-. ²⁰ -Bo ε nɛ kan' 'ja a, -mε 'de uupu 'a nuudɔ 'un mɔ ao 'je uua' "kpei- -seea' ka juo-.

Wlu 'tmua' ke εε' nua' ke
(Luikt 13.25-27)

²¹ Sesi 'naa : Nyu -uua -daa' 'un : Tu"bo, Tu"bo, uu -wee' se kan' 'de Kea 'a kεεma' -kwlɔ 'di mui, 'kaa nyɔ -ɔɔ nua 'un "Bo -nɛ 'e jaun 'di 'a -kwlɔtɛ ε, ɔɔ 'su mɔ -je 'emu. ²² 'De εε' 'wɔ tu 'di ε, nyu -tuu"-tuu a muε 'un -pee wlu' ka : Tu"bo, Tu"bo, -apu ɔ -tmua -ma -tl' -tmuu' -tmuu'-, -a ko -taa ? -Apu Kea jaa wlu 'kwa, ɔ -tmua -mɔ, -apu -nua' -siisan i 'de -ma 'nynɔ 'un, -a ko -taa ? -Apu -nua jrii' -tuu"-tuu 'de -ma 'nynɔ 'un, -a ko -taa ? ²³ 'Bo 'ma mu wlu' ka 'de uu -pee, 'un se ao juo due'. Ao tεεn 'un kɔn, ao dεsaun nu nyu.

-Gbl" 'ɔɔɔn "ipoo-tɔ
(Luikt 6.47-49)

²⁴ Kamɔ wlu 'ma 'wlu' 'tmua' -ta nyɔ "o nyɔ ɔ poa ɔ doin" o -wee kɔ "sia 'nynɔ ɔ nua kan' a, -mε ɔ -kɔ' tɔ'di nɔ i ɔ poa ɔɔ' -gbu" 'bo 'soa- "kpei ε. ²⁵ "Ni klaa" -dba', "ni-gbii "jii", -piie klaa" ji' -wee ɔ bla -gbu" -nε "jri -bla -bla, 'kaa ε se blu, de-nue' εε' -gban -teeε' 'bo 'soa- "kpei. ²⁶ 'Kaa nyɔ "o nyɔ ɔɔ poa wlu -nɔ doin" o 'de kɔ "sia 'nynɔ ɔɔ' nua kan' -mε ɔ -kɔ' "ju ɔ sea tɔ'di nɔ -wee ɔ poa -gbu" 'bo -kɔɔn" "kpei ε. ²⁷ "Ni klaa" dba', "ni-gbii "jii", -piie klaa" ji', -wee ε bla -gbu" -nε wɔn -bla -bla, 'su -gbu" -nε blu' piepie.

Sesi 'a nyu dεɔɔɔn

²⁸ -Ta Sesi -kɔa' wlu -nε 'ε 'tmua' 'su ε, ɔɔ' nyu dεɔɔɔn "maa nyu -kwea de tai', ²⁹ de-nue' ɔɔ' nyu dεɔɔɔn ke kε' wɔ-saun 'a -nε -seea' "kpei. ɔɔ' wlu a "siε nyu "i ka -ɔɔn' ka.

Sesi 'ɔɔɔ- "ju due' 'a 'jruwe-
(Makt 1.40-45 ; Luikt 5.12-16)

8 Sesi -crea' cru 'su ε, nyu -tuu"-tuu -kaan ɔ 'de. ² 'Su 'jruwe-nui due' 'kpa ɔ -pun" -wee ɔ "sii- 'kɔi- i 'bo ɔ "juɔi 'de ɔ 'na : 'Ma 'blei, -bo -nɔ -nɛ "i ε, -nɔ -beεε' -nɔ -je 'ma 'wε- 'ɔɔɔ-, 'un 'je 'pepe nɔ-. ³ 'Su Sesi sroε sun, ɔ blɔ "i 'de ɔ 'na : 'nɔ -nɛi" 'mε, -nɔ -nɔ 'pepe. 'Bo ε 'sri 'jruwe- je "ju -nɔ 'mua- -pun" 'wlu, ɔ je 'pepe nɔ-. ⁴ 'Su Sesi wlu ɔ -pee ɔ 'na : -nɔ po doin" i, de -nuua -ta -nɔ -bo ε nyɔ jɔɔ' -pee 'tmuε. 'Kaa -nɔ mu -nɔ -je -ma nɔsun to 'de Kea 'a 'sraa -sai o -wee -nɔ -je 'sraadε ja- ka Moisi' 'a kε' 'da, 'de ka -ma 'wε- 'ɔɔa nyu -wee' "klein 'je ε juo-.

Sesi 'puuε "soa-wi" 'a "jruo-tei 'a dbonui due'
(Luikt 7.1-10)

⁵ -Ta Sesi a paa 'o Kapenaum 'su ε, "soa-wi" 'a "jruo -tei due' 'kɔɔ -pun" -wee ɔ -tee' Sesi i ɔ 'je ɔ sun o po. ⁶ 'na : 'Ma 'blei, 'ma dbonui 'pɛn i 'de -gbein", ɔɔ' dɔ -wee' 'mεε, ɔɔ' -suua' i -wee ɔɔ 'je ɔɔ' -ce" wɔn kpleiin. ⁷ 'Su Sesi 'na : 'Ma muε mua', 'un 'je ɔɔ' 'wε- 'ɔɔɔ-. ⁸ 'Su jra' jei -nɔ 'na : 'Ma 'blei, 'un se εε' ka nɔ -wee -nɔ -je 'de 'un o -gbu" 'di pa, 'kaa -bo -nɔ -tmu wlu due' koun -gbai' ε, 'ma dbonui a muε 'puua'. ⁹ 'Mɔ -nɔ, 'un 'bleε "jru kɔɔ' i -teun -wee 'un 'ble "soa jru" -ke 'bo 'un -nɔn. -Bo 'un wlu 'e due' -pee, -bo 'un 'na : -nɔ -mu', 'su -mɔɔ' mu'. -Bo 'un wlu jɔɔ' -pee, -bo 'un 'na : -nɔ -ji, 'su -mɔɔ' ji'. 'De -bo 'un wlu 'de 'ma dbonui -pee, -bo 'un 'na : -nɔ nu -je, 'su ɔɔ nɔε'.

¹⁰ Sesi 'wɔn wlu -nε 'su ε, ɔɔ' jraa "ju -nɔ 'mε, -wee ɔ wlu 'e nyu -ke ɔɔ na -pee, ɔ 'na : tɔ' -tɔ 'ma 'tmuε aopu 'un se Kea -kwlɔ" -tea' -je -bea ka -mε 'je due' 'de Is- rae-blua 'a -ce" 'kpa "kpei. ¹¹ 'Ma 'tmuε aopu- 'mε, nyu -tuu"-tuu a mu 'e 'jru kwea ke 'jru -nɔn 'wlu' -wee uu 'je o Ablaam ke, Isaaki ke, Sakɔbu -pun" mu 'de uu 'je sun -tadue po 'de Kea 'a kεεma' -kwlɔ 'di. ¹² 'Kaa nyu -tea' 'beɔde -nε 'ε -tea' 'de ε, -wi" -mu a muε 'e "kpaε' -fii" 'a -ta -fɔn" 'a ke 'nynɔ "idiia' nɔ 'de kwie' di.

¹³ 'Su Sesi wlu' 'de jra' jei -pee ɔ 'na : -nɔ mu, ka -nɔ -tea' 'un -kwlɔ" ε, ε nuuε kan'. 'Bo ε 'sri ɔɔ' dbonui 'a 'wε- je 'ɔɔ.

Sesi 'ɔɔɔ- Piei 'a "bianynɔ ke nyu -tuu"-tuu 'a 'wε-
(Makt 1.29-34 ; Luikt 4.38-41)

¹⁴ Sesi muε 'e Piei o -gbu" ɔ jεε Piei 'a "bianynɔ -mε u 'pɛn i, ua' "jru -a -bai'. ¹⁵ ɔ bla ua' sun "i 'su ua' "jru 'ɔɔɔ -wee u nɔn 'un 'de u pi uupu -pee.

¹⁶ -Kwie" ka a, uu ja Sesi nyu -tuu"-tuu -siisan nɔ 'e 'un ε. Sesi nuε ɔɔ' wlu 'a 'su ɔ je -siisan i nu, -wee ɔ je nyu -wee' "klein 'a 'wε- 'ɔɔɔ-ke. ¹⁷ ɔ nu εε' de tu 'mε -wee wlu Kea 'a wlu 'kwajaa Esai 'tmua tεin" sese 'de- 'je 'o nyni. εε' wlu tu 'na : ɔ "duo -aa 'kle -wee' 'un 'ε, -wee ɔ -sa -aun -aa dεsaun 'a 'wε- 'ε -gbε "jru.

Ka nyu ke Sesi 'jea nasun nu ε
(Luikt 9.57-62)

¹⁸ Sesi -gbuan nyu -gbae' ɔ 'dei ja 'su, ɔ 'na : -A -muu 'e 'kpou 'de. ¹⁹ 'Su kε' wɔ-sai due' 'kpa ɔ -pun" -wee ɔ

wlu כ -pee ka, כ 'na : Nyu detככי, -ta "o -ta -ma mua -ln -ke 'ma muε 'o mua'. 20 Sesi 'na : Too'wε- 'bleε "bie, nuט 'bleε 'jro. 'Kaa nyiכ כ "Ju se "jru 'wlaa -ta 'ble.

21 'Su deejr' -wlu 'de ככ klai" nynu "klu, כ -na : Tu"bo, -ln -nyl" 'un ככ" 'ln 'je 'un "bo i -tea' mu ke kpuu-. 22 'Kaa Sesi 'na : -ln bla 'bo 'un 'de. -ln -tai" 'meun "i, uu 'je uua' 'meun inmae-.

Sesi jaa -piie ja
(Makt 4.35-41 ; Luikt 8.22-25)

23 'Bo -mε 'de 'su ε, Sesi 'ja 'e -kwεε" 'di -wεε ככ klai" nynu bla 'bo כ 'de. 24 -Ta uua mua 'su -piie cεn "jei 'bo "ni "kpei, "ni 'a 'pl a 'wla 'e -kwεε" 'di, 'kaa Sesi a 'muu. 25 ככ klai" nynu "kpa -pun" -wεε uu -ככ "nyl" 'de uu 'na : Tu"bo, -ln -puט' -aun 'de, -aa -mεε' ! 26 'Su כ ככ "nyl" -wεε כ wlu 'de uu o, כ 'na : Dεε-tl faun a nu aopu ε- ? Ka aoa' dε -kwlt" -tea' nt ככי- kan' a- ! 'Su כ ככ 'un 'ε -wεε כ ככ" -piie ke "ni 'a 'pl "jrui, 'de -ta -wee' nuε -snii'. 27 'Su tai' "maa uu -wee" 'klein 'mε. uu 'na : Dεε -nyכ -nl ka -ככ -wεε -piie ke "ni a 'je כ ככ ε- ?

Sesi -seie nyu 'כככ 'de -siisaln 'kwa
(Makt 5.1-20 ; Luikt 8.26-39)

28 -Ta Sesi nynia 'e "ni 'de ε, 'de Gadare nyu "bli ε 'su nyu 'כככ -wlu 'e -gbaln' 'di -טט -כככ "i. -Siisaln -nt 'e טטט 'un, טט nε כככ -sansan, -ta טט nta, nyכ jrc' כ -sii 'o. 29 'Su טט "כככ" טט 'na : Kea 'a "Ju, dε -nt 'o -ln -ke -a 'nyln ε- ? נכ" se nyln 'su -ln -je -a 'kle "kpei ja a- ?

30 -Ta ε nta kan' a, -mε be" 'a -gbun jrε' -tεεn טטט o, -wεε -εε dii. 31 'Su -siisaln baεε Sesi i l 'na : -Bo -ln nu -a i ε, -mε -ln po -aun 'de be" 'a -gbun -nε 'un. 32 Sesi wlu l -pee כ 'na : l mu ! l 'wlu 'e nyu 'כככ -nu 'un 'su l pa 'e be" 'un. 'Su be" 'a -gbun -nε -sa plea' 'de cru 'a -peenai", 'su l 'wla 'o "כוכ-. 'De l blu "ni -tun, -wεε l 'mε.

33 Nyu -tea be" 'dei 'jeea dε -nuua nyu 'כככ -siisaln 'wlu 'e 'un jrε- 'su uu ple' טט muε -kwlt -wεε uu po la' "kuan. 34 'Su -kwltun -wee" 'klein -kwε- 'e -kwlt i, טט 'jaa- Sesi "i, -wεε uu -tee ככ ibaea' -pun" 'de כ 'je 'de uua' 'blua- "kpei 'wlu.

Sesi 'puue klככ due'
(Makt 2.1-12 ; Luikt 5.17-26)

9 Sesi 'ja 'e -kwεε" 'di כ cεan "ni 'su כ muε 'de כ o -kwlt. 2 'Su טט jכ klככ due' כ -pen i 'de 'sai- 'di. Sesi 'jeea nyu -nu 'a ככ -kwlt" -tea' 'su ε, כ wlu 'de klככ -pee כ 'na : 'Ma "ju, -ln -duo" 'kpl 'un, -ma dtsaln -kwε' 'bode. 3 'Bomכ kε' ככ -saun jru' -tee 'mii wlu' -pun" uu 'na : "Ju ככ -ככ to Kea ככ o kan' -ככ ε- ! 4 Sesi jua ככ טטט a naa i 'su כ 'na : Dεε-tl aoa' ככ nyln "jrui kan' 'de aopu 'un ε- ? 5 Dε -je -kmai" ε- ? -ln -na -ma dtsaln -kwε' -ae, -aεε' -ln -na -ln -ככ 'un -ln -je na a- ? Dε aoa naa ככ i ε- ? 6 'ln nε "i ao 'je ε juo- ka 'ככ nyiכ כ "Ju 'ln 'blea "ikmaa' 'de 'blua- "kpei 'ln 'jea nyu 'a dtsaln -kwε' ε. 'Bomכ כ wluu 'de klככ -pee כ 'na : -ln -ככ 'un -ln -je -ma "kpei 'pendε 'un "duo-, -ln -je 'de -un ככ" mu. 7 "Ju ככ -ככ 'un 'ε kan' -cεεn-, 'su כ kpuen -gbein" -je i. 8 Faun a nu nyu "klein -jea dε -nta 'mua 'a -ta 'mε, 'su uua poε Kea 'εε- dε ε "nyla nyiכ "ikmaa' -nε.

Sesi 'da Matie

(Makt 2.13-17 ; Luikt 5.27-32)

9 Sesi 'wlu' 'mua- כ muε 'e nya, כ 'jee "ju due' nyu a 'daa Matie "jrε- כ -tee i 'de 'wei-sagbu 'di. Sesi wlu כ -pee כ 'na : -ln bla 'bo 'un 'de. Matie ככ 'un 'su כ bla 'o Sesi 'de.

10 ε 'wlu' 'o mu ε, Sesi a diε dε 'de Matie o -gbu" 'su 'wei-saun o, nyiכpu- -saun ji' -wεε uu ke Sesi ke ככ klai" nynu bee o 'de uua dii -tadue. 11 Fariseen-wi" 'jeea dε -nta 'mua- "jrε- 'su ε, טט wlu' 'de ככ klai" nynu -pee טט 'na : Dεε-tl aoa' detככי ke 'wei-saun ke nyiכpu -saun a dii -tadue ε- ? 12 Sesi 'wככn uua' wlu -nε 'su כ 'na : Nyu -uua kui -ככn flככn i ε, uua' -ככn -dככrcכ, ε nε nyu 'wε- ε nua טטט -a -ככn -dככrcכ i. 13 Dε wlu -crua' 'tmua, ao mu ao 'je ε 'cian. ε 'naa :

Nyu 'a wεε 'jea' mε -εε "dia 'ma 'je, ε -sii 'sraa- -saa'. 'ln se "isrenyu 'a -tt' ji, dtsaln טט 'a -tt' mε -tl 'un ji.

Nyu -teeε' Sesi i 'de כככ -ככ-tl 'un
(Makt 2.18-22 ; Luikt 5.33-39)

14 San Batist 'a klai" nynu jε 'de Sesi o 'su uu 'na : Dεε-tl -a -ke Fariseen-wi" a 'ככ כככ 'de -ma -nl klai" nynu 'a 'ככ כככ ε- ? 15 'Bomכ Sesi wluu טטט -pee כ 'na : Nyu nyכ 'da 'de ba "blitia 'a -ככ- -ככn 'ee, טט 'beeε' טט 'je "jrui "kae-, 'de -mε 'kamכ טט ke 'nynכjei -te ii ? "ln-, ε se kan' nε-, 'wl jrε' -εε mu nynia' -wεε 'nynכjei 'je 'de טטט "klu 'wlu. 'De -mε 'ε 'wl tu 'di ε, uua muε ככ 'ככ'.

16 Nyכ se ε 'bεε- כ 'je "wliεfכ deε 'un "duo-, -wεε כ 'je ε 'o "bai -gbau" 'a 'fae -ככ" "paa-. -Bo ε nε kan' a, "wliεfכ -deε a poε "bai soa 'a 'fae -ככ de כככ- כככ-. 17 Nyכ se ε 'bεε- כ 'je nmכ deε 'de bi -gbai" 'di po -wεε כ 'je ε "ככn "sun. -Bo ε nε kan' a, bi -gbau" a muε waa' -wεε nmכ 'je i 'wla, 'de nmכ ke bi 'je dooa-. 'Kaa nyכ כ poε nmכ deε 'de bi deε 'di, -mε nmכ ke bi se idooai.

Sairisε 'a "junynככpao' ke 'nynככpao' due' ke
(Makt 5.21-43 ; Luikt 8.40-56)

18 -Ta Sesi nuu uua' wlu -pee 'tmua' 'su Suifu-wi" 'a klaa" due' -ji'. כ "siiε 'ככי- i 'bo Sesi "juכ -wεε כ 'na : 'Ma "junynככpao' 'mεa, ε se 'un -kwle ke, -ln ji -ln -ju kwa "jru -te' -wεε u 'je 'kmu de ji. 19 Sesi ככ 'un 'su כ ke ככ klai" nynu bla 'o כ 'de.

20 'De εε' ככ" tu 'di, 'bomכ 'nynככpao' due' nmi-kwli- wε- nua 'de -sln 'a -puue 'ככ כככ 'di ε, u 'kpa Sesi -pun" 'de כ 'de fכ o -wεε u bla ככ "bai 'a ככ "i, 21 dε-nuε' u wlu' 'de ua' -cε" 'un ka u 'na : -Bo 'ln bla ככ "bai ככ כ -cεi" 'de 'ε, 'ma 'wε- ε muε 'ככ'. 22 Sesi "biia de 'su כ 'jeu -wεε כ 'na : A "duo 'kpl 'un 'ma "ju, aa' 'ma -kwlt" -tea' 'puט- aun 'ε. 'Bo ε "sri 'nynככpao' -nu 'a 'wε- je 'ככ.

23 -Ta Sesi a nynia 'de "ju -ככ ככ" ε, -mε -kween- blaun ke nyu -tuu"-tuu 'a -fln" -cruεn" ε 'kpa'. 24 'Su כ 'na : Ao -saa kln ke, "ju -saan" se 'mε, ua 'muu. כ 'da kan' 'su uua wככ'. 25 Uu poa nyu -wee' "kpaε' 'su Sesi pa 'e "ju -saan" 'a 'pen 'ln -wεε כ kpuen ua' sun 'su u ככ 'un 'ε. 26 Dε -nuua 'mua- εε' 'nyln "siiε 'blua- -wee' "klein "i.

Sesi 'puue "dɔ un-

27 Sesi 'wlua 'mua- ε ɔ -si' 'e -tajrɔ, 'su "dɔ un- 'sɔɔn -bla' 'bo ɔ 'de -uua -wɔ". Uu 'na Dafidi 'a "Ju, -un -je -aa wɛe- 'de. 28 Sesi nynia -gbein" 'su, "jri 'a waun -nu 'kɔɔ -pun" -wɛe ɔ -tee' uupu i, ɔ 'na : Ao 'je ε tɔ' 'un 'εε, 'un 'beeε' 'un 'je εε' de tu nuu ? 'Su uu 'na : Lu, Tu"bo. 29 -Wɛe Sesi bla uupu 'a "jri 'i 'de ɔ 'na : Ka ao -tea' 'un -kwɔl" ε, 'ka ε 'je aopu "jrii nuu ε. 30 'Su uua' 'jri 'bai', -wɛe Sesi -te' uupu ke' 'i 'de ɔ 'na : Dɛ -nuua -ta, ao 'bo ε 'tmue 'de nyc jɔɔ' -pee, ao 'bo 'ma 'nyni 'siε. 31 'Kaa uu mua, uu -tee Sesi 'a 'nyni 'blua- ja -kɔa' -pun".

Sesi 'puue "muu- due'

32 -Ta uu nuu mua' 'su ε, uu ja Sesi "muu- due' -su- usaun ni 'e 'un. 33 Sesi nua -suusaun -nε i 'su "ju -nɔ -tee wlua' -pun". Nyu -jea εε' -ta tai' "maa uupu 'mε, 'su uu 'na : -A se dε -nε -mε 'ε dε tu 'je due' 'de Israε-blua "kpei. 34 'Kaa Fariseen-wi" -mu 'na -siisaun 'a klaa" mε -nyl" ɔ "ikmaa' -wɛe ɔɔ nu -siisaun i kan".

Sesi 'jee nyu -tuu"-tuu 'a wɛe-

35 Sesi a pleε -kwɛε klae' ke -kwɛε mu' 'dii, -wɛe ɔɔ ɔɔ nyu dε 'de Suifu-wi' 'a "jrui 'kɔun-gbi 'dii. 'De ɔɔ 'tmu Kea 'a 'beɔdε 'ε -ɔɔa" -tu -wɛe ɔɔ ɔɔ -wɛ- 'ε kpe -wee' "klein. 36 ɔ 'jeea nyu -tuu"-tuu -nu "jriε- 'su uua' wɛe a nuu', dε-nuε' uua sea, uua' dɔ a cɛn' ka 'blae -sea' 'dei -tei 'ble nɔa, 'kam ɔ uupu nɔ. 37 'Su ɔ wlu' 'de ɔɔ klai" nynuu o, ɔ 'na : Kea 'a dbo -kɔ' ko-kle klaa" -flu' 'a -wɛε -ε sea cɛn nyu 'ble ε. 38 Ao bae -kle' jei -wɛε ɔɔ -cε" 'je dbonuun 'de ɔ o -kle' ja-.

Sesi dboε ɔɔ klai" nynuu 'a -puue 'jɔ 'sɔɔn (Maki 3.13-19; 6.7-13 ; Luiki 6.12-16; 9.1-6)

10 Sesi 'da ɔɔ klai" nynuu -nɔa -puue 'jɔ 'sɔɔn 'mε, -wɛe ɔɔ 'nyl uupu "ikmaa' 'de uu 'je -siisaun inu, uu 'je 'wɛ- 'ε kpe -wee' "klein 'bɔɔ. 2 Dbonu -nɔa -puue 'jɔ 'sɔɔn -nu uua' 'nyni ka : "i-saa -nɔ -nɔ Sim ɔɔ "kpei -tenyni nɔa Piεi ke ɔɔ' de'di Ancre ke, Sebede 'a "nynuu-Saku ke ɔɔ' de 'di San ke. 3 Filipu ke Batelemi ke Toma ke Matie ɔɔ -nɔa 'wei-sai ke Alife 'a "ju Saku ke Tade ke. 4 Sim ɔɔ "kpei -tenyni nɔa Selbt ke Suida Isikario ɔ -toa 'e Sesi -wɛε uu 'dbɔ ɔ. 5 Nyu 'a -puue 'jɔ 'sɔɔn Sesi dboa uu -nao. ɔ -tuε" uupu wlu ɔ 'na : Ao 'bo 'e nyu 'sru 'a 'blua- "kpei muε, ao 'bo 'e Samadi muε. 6 Nyu -ma" 'de Israε-nyu "klu ka 'blae -sea' 'dei -tei 'ble nɔa, uupu ao 'je i -pɔn'. 7 Ao mu, ao 'tmu Kea 'a -tu', ao 'na : Kea 'a nyu 'blesun -tee 'jri "kpaε' po-tu. 8 Ao 'bɔɔ- nyu 'a 'wɛ-, ao -sa 'mεun -klu', ao 'puu- 'jrue-jeun, ao nu -siisaun i. Dε ao 'jea foo" 'un ε, ao "nyε nyu foo" 'un -ke. 9 Ao 'bo 'sani o, 'wei o, 'wei 'dipowlu 'bleε. 10 Ao 'bo 'duua' kpa -ke 'bleε, ao 'bo "bai 'sɔɔn 'un "duε, ao 'bo "kwɔl- bu' -tu" ε, ao 'bo itbatu 'bleε, dε-nuε' -kei" -nɔa dbonui 'a 'je ka, mε ɔ 'je.

11 -Kwɔl "o -kwɔl aoa mua 'o 'di mua' a, -mε ao -pɔn nyc ɔ -nɔa aoa' sɔn 'sɔɔn kpuun ka i -wɛε ao 'je 'de ɔ o -gbu" koo- mamau dε -jeεa aoa' 'bo εε' -kwɔl tu 'di

'wlua' a. 12 -Bo aoa sea 'e εε' -gbu" tu 'di pa, -mε ao po uupu 'jewlu o. Ao po uupu "diwan. 13 -Bo uu kpuun ao sɔn 'sɔɔn, -mε aoa' "diwan -te 'de ε 'di i. 'De -bo uu se aopu sɔn 'sɔɔn kpuun ε, -mε aoa' "diwan ji ao 'kwa de. 14 -Bo nyc se aopu sɔn 'sɔɔn kpuun, -bo nyc se aoa' wlu doin" o po ε, -mε ao 'wlu 'o εε' -gbu" tu ke- εε' -kwɔl tu 'di -wɛε ao 'je εε' "puue' bi i-gbao'-, εmε -nɔ εε' -kwɔl tu 'a pin 'i'poa'. 15 'Ma 'tmuε aopu tɔ' -tu, -sɔnti Kea a mua nyu 'a 'pee 'jea' a, εε' -kwɔl tu 'a 'pee a muε "ikmaa', ε 'je Sodɔm-kwɔl ke Gomɔɔ-kwɔl -sii.

'Kle -a mua jia' 'de nya a (Maki 13.9-13 ; Luiki 21.12-17)

16 Ao po doin" i 'ma dbo aopu 'mε ka nyc ɔ dboa 'blae 'de -ci' "klu ε. Ao 'ble 'srε ka sɛn nɔa, ao 'je kupeeε' nyu nɔ- ka -gbεε' nɔa. 17 Ao -tu" aoa' -cε" 'ε -tu', nyɔɔpu a muε ao 'pee 'jeun "juɔi kpaε' -wɛε uu 'je ao klae 'un kpa 'de 'jrui 'kɔun-gbi 'dii. 18 Uua muε aopu 'bluajεun ke 'beɔ-wi" "juɔi kpaε' 'de 'ma -tu' 'un, -wɛε ka ao 'jea 'ma -tu' tɔ' 'un ao 'je ε to 'de 'blua 'dinyu "juɔi. 19 'Kaa -bo nyu a sea aopu 'de 'pee 'jeun "juɔi kpa a, ao 'bo -sɔɔn -tu" ε 'de ka ao 'jea 'da o, dε ao 'jea 'tmu 'a -tu' 'un. Wlu ao 'jea 'tmu εε muε 'bo ao -kwɔl" 'kpaε' 'de εε' nɔ' tu 'di, 20 dε-nuε' ε se aopu 'a -cε" 'kpa -je wlu nɔ, ao "Bo 'a -Suu mε -je wlu 'de aopu 'un.

21 De'di a muε ɔɔ' de 'di 'de toa' nyu 'jeɔ' dba. "Bo a muε ɔɔ' "ju 'de toa' nyu 'jeɔ' dba. "Nynuu- a muε uu "bo -wi" wɔn o toa' -wɛε uu 'je uu 'dba. 22 Nyu -wee' "klein a muε ao -flεεan' 'de 'ma 'nyni 'a -tu' 'un. 'Kaa nyc -ɔɔ mua 'ma -tu' 'a nal" 'blea' mamau 'su ɔ -jea nyni ε, ɔɔ ɔɔ -ɔɔ mu 'puua'. 23 -Bo uua sea ao 'kle -tu" 'bo -kwɔl due' 'di ε, -mε ao mu 'o jre' 'di. 'Ma 'tmuε aopu tɔ' -tu, ao se Israε 'a -kwɛε -wee' "i 'sii- i 'su nyɔ ɔɔ 'Ju 'e de ji.

24 Klai" ju se dεwɔn nɔ, ɔ se ɔɔ' 'blei -sii. 25 Ka nyu nua "juɔinuu se se dεwɔn nɔ, ɔ se ɔɔ' 'blei -sii. 25 Ka nyu nua klai" ju 'a dεtɔɔ -bo nyu nu ɔɔ kan' -ke ε, -mε ε -kwε- ja. 'De ka nyu nua nyu 'blei -bo nyu nu kan' ɔɔ' dbonui -ke ε, -mε ε -kwε- ja. -Bo uu 'daa- -gbu" jei -siisaun 'a klaa' Bεsebuil ε, uua mu ɔɔ -gbu" -sɔn nyu -wee' kan' 'daa' see.

Nyc nyu 'je pleε ε- ?

26 Ao 'bo nyɔɔpu pleεε. Dɔ "klein -pa' 'kwla a, ta muε "kpaε' 'pεεan'. -Wɛε -ju -nɔa 'e 'sran nyu 'ju 'wɔn. 27 Dɔ "klein 'un 'tmuua aopu 'de kwie' ε, ao 'tmu u 'de -sɔn' 'un, dɔ "klein 'un paa aopu 'stan a, ao po la' wee 'bo nyu -kwea. 28 Ao 'bo nyu -uua -dba aoa' 'bluku 'a 'su 'de -uu seε 'bεε- -uu -jea aoa' -suu 'dba pleεε. Kea -je -bεεa' -ε -jea aoa' 'bluku 'dba 'de -ε -jea aoa' -suu 'de nε 'un po ε, εmε ao 'je pleε ka-. 29 "Jaejɔ 'sɔɔn mɔ nyu a sea -suujɔ due' 'un pleε- ? -Aee' ε se kan' nɔ- ? 'De -mε 'kam ɔ la' due' koun -gbai' se ε 'bεε- ε 'je i -ka -bo ε se ao 'Bo 'a -kwɔluti nɔ ε. 30 'De aopu mɔ ε, aoa' "mu- -nɔa 'bo aopu 'jru ε, u -wee' -srooε'. 31 εmε -tu faun 'bo aopu nuε, ao nɔε dεwɔn ao je "jae -tuu"-tuu -sii.

Sesi 'a 'nynt 'sia' ke ככ' חנכ -saa' ke
(Luikt 12.8-9)

³² Εμε -ti nyc "o nyc ככ' mua 'ma 'nynt 'sia' 'bo nyc "juci, 'ma muε ככ' 'nynt 'sia' 'bo 'n 'Bo -nla 'e jaun 'di "juci -ke. ³³ 'Kaa nyc "o nyc ככ' mua nua' -כ se 'n 'juo -'bo nyc "juci ε, 'ma muε nua' 'n seכ juo -ke 'bo 'n 'Bo -nla 'e jaun 'di "juci.

Sesi ja nyc i -seea' כנ' kmu "kpei
(Luikt 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Ao 'bo tכ' inaa ka, pεε 'a blua' mε 'n ja כנ' kmu "kpei. 'n se pεε 'a blua' ja-, tu mε 'n ja-, ³⁵ dε-nuε' 'n jji -wεε "ju ke "bo 'je i -seea', 'nynckpao' ju ke u de 'je i -seea', "ju 'a 'nynt ke kuande 'je i -seea', ³⁶ -wεε nyכ כ -ce" 'kpa 'a -gbu" -כנ nyc 'je ככ' tuncy n-. ³⁷ Nyc -kma כ "bo ke de 'a -t' ε -sia 'n ε, -mε כ ke 'ma se na ka n-, 'de nyc -kma ככ' "junynckpao' ke ככ' "junmכ 'a -t' -wεε ε -sia 'כמ ε, -mε כ ke 'ma- se na ka n-. ³⁸ 'De nyc -sea' 'kle 'je -t' ke 'mε -t' כככ -wεε -כ -sea' 'bo 'n 'de bla, -mε כ se 'ma klai" ju n ka n-. ³⁹ Nyc ככ' mua ככ' kmu "kpei- 'tuan' a, εε mu ε כ kwa "maa'. 'Kaa nyc ככ' mua ככ' kmu 'de toa' 'de 'ma -t' 'n ε, ככ' mu ε 'jea' de 'ככ' -כ".

Nyc -kei" -sadt
(Makl 9.41)

⁴⁰ Nyc -kpuuan ao sn 'כככ -mε ככ' kpuun sn 'כככ. 'De nyc -kpuuan כמ sn 'כככ -mε "ju -dboa' 'n ככ כ kpuuan 'o sn 'כככ 'mua-.

⁴¹ Nyc -jea Kea 'a wlu 'kwajaai -wεε -כ -kpuun כ sn 'כככ 'de -mε 'ε -t' 'n ε, -mε Kea 'a wlu 'kwajaau 'a -kei" mε nyc 'je כ -sa -ke. 'De nyc -kpuuan 'isrei sn 'כככ 'de ככ' "isrea 'a -t' 'n ε, -mε "isreun 'a -kei" mε nyc 'je כ -sa -ke. ⁴² 'Ma klai" nynuu nyc sea de 'n 'je nyc "o nyc -nyla" uua' due' "ni dee' -kaun" 'a 'su כמ 'de ε, 'ma 'tmuε aopu tכ -t' ככ muε εε' -kei" 'jea' see, ε se כ kwa "maai.

11 Sesi -ככ' klai" nynuu -nla -puue 'ככ' wlu -pee 'tmua' 'su ε, כ muε -kwle jru' 'dii -wεε ככ ככ nyc de, 'de ככ 'tmu Kea 'a -t'.

Dε San Batisl -teea' Sesi i ε
(Luikt 7.18-35)

² -Ta San Batisl nua 'e -kaso 'di 'su ε, ככ' wכ Sesi 'a nuudt 'a 'nynt, 'su כ dboε ככ' -n klai" nynuu 'a jru' Sesi i -teea'. ³ ט 'na : -Mכ -n "ju -jea ji ε, -aee' -a -je jrc' fuo -oo ? ⁴ Sesi 'na : Dε ao 'wכan, dε ao 'jea, ao mu ao 'jε San 'tmuu-. ⁵ "Jri 'a waun a 'jeε i, klכun a na', 'jrubejeun a nε 'pepe, doin" 'a waun a 'ככ i, 'mεun a jje 'kmu de, -pכia" -t' a 'tmuε' 'de nla" nyc -pee. ⁶ Nyc ככ' "maa 'כמ sea nε ε, -mε -ככ' nua-. ⁷ -Ta San 'a klai" nynuu mua de ε, 'bomכ Sesi -tee San 'a -t' 'tmua 'a -pun" 'de nyc -gbae כ 'dei -pee, כ 'na : Dε ao mu i 'jea' 'de -puε" blua "kpei 'de ε- ? -Aee' -gblokpau pככ' כ -suua' i ε ? ⁸ 'De -mε de ao mu i 'jea' 'ja a- ? -Aee' "ju due' -כ -paa dε 'dε 'n εε ? "ln-, nyc -tua" dε 'dε -pun" -wi" -mu nε 'e 'beε-wi" o -gbu" 'di. ⁹ Dε ao mu i 'jea' -gbo' ε- ? -Aee' Kea 'a wlu

'kwajaai ? ln, 'ma 'tmuu aopu 'mε, כ -sii Kea 'a wlu'kwajaai' -mכ 'mε, ¹⁰ dε-nuε' ככ -t' 'n dε -crua' 'na :

'Ma dboε nyc 'de -n "juci -wεε כ 'je -ma -jeblu nmae-. ¹¹ 'Ma 'tmuu aopu tכ -t' 'de 'nynckpae' 'a "nynuu- "klu ε, nyc se dε wכ nε כ se San Batisl -sii. 'Kaa nyc -piia' "i 'de Kea 'a kεεma' -kwל 'di ε, כ nε dεwכ כ je San -sii. ¹² Dε -wluε 'e San Batisl 'a ככ' 'di -wεε -ε -jεεa -stanwε ε, nyכpu a -ככ' ט 'je 'e Kea 'a kεεma' -kwל 'di pa 'de 'kwa i kua' 'n. ¹³ 'De -mε 'kamכ Kea 'a wlu 'kwa jaun ke εε' kε' 'tmu εε' de tu 'a -t' mamau 'su ε jεε San 'a ככ'. ¹⁴ 'De -bo ao nε "i ao 'je ε 'mii 'ככ' 'pepe ε, -mε ככ' -n Eli -כ -je ji 'de-. ¹⁵ Nyc doin" nla 'o "jru ε, -mε כ 'ככ' -t' 'n 'tmua 'mii.

¹⁶ 'Su Sesi 'na : Nyc 'n 'je -stan nyc "ipoo ε- ? Uu -ככ' "nynumu" -tea i 'bo -kwל -kwea -wεε -uua wluε ba -pee ka : ¹⁷ -A bla "kwi-kweun 'mε -bla -bla ao se dee-, -a ble 'kwεdu 'mε -ble -ble ao se kplee-. ¹⁸ -Ta San jia -wεε ככ' dia de 'de ככ' 'na nכ ε, ao 'na -suusaun -n 'de כ 'n. ¹⁹ Nyכ "כ "Ju jia ככ' di', ככ' 'na 'su ט 'naa, כ -kau', כ kpa de dia' ke nכ 'naa' 'a 'su, כ ke 'wei-sanyu ke ny-כpu- 'a "kwli saun 'a 'su -a na. 'Kaa Kea 'a -nε tכ' dinla' pכε "jri "kpaε' 'de εε' nuudt 'n.

Sesi -ce' -kwle 'כככ' bli
(Luikt 10.13-15)

²⁰ 'Su Sesi -tee -kwle -t' 'dii ככ' nua' nyc 'puujrii' -tuu"-tuu 'a "bli -cea' -pun", dε-nuε' nyc -nla 'o la' -kwle -tu 'di se 'kmu fai" poo-t' 'כככ-. ²¹ כ 'na : ε nε "nmia-t' -o 'de -ma -t' 'n Korasin-kwל, ε nε "nmia-t' -o 'de -ma -t' 'n Besaida-kwל, dε-nuε' nyc 'puujrii' -nuua 'bo t' 'di -bo t' nuε 'bo Tii ke Sidכ-kwle 'di 'de ε, -mε nyc -nla 'o la' -kwle -tu 'di paa bl 'n, ט 'wla biun' "jru sese ט je uua' dεsan "ijuo 'de-. ²² Εμε -t' 'ma 'tmuu aopu, 'pee 'a 'wε o ε, Tii ke Sidכ 'כ 'pee se "ikmai, ε se aoa' -n -sii i. ²³ 'De εmε Kapenaum-kwל, ε 'ε mu -o mamau 'su ε je jaun tbaa ? "ln- ε se kan' n-, εε muε -ככ' jia' mamau 'su ε 'je "ni -tun blu ε 'je 'e 'mεun o -kwל -taan', dε-nuε' nyc 'puujrii' -nuua 'bo εε' -kwל -tu 'di -bo t' nuε 'bo Sodכ-kwל 'di 'de ε, -mε ε se isכn 'de-. ²⁴ Εμε -t' 'ma 'tmuu aopu, 'pee 'jewε o ε, εε' 'pee a muε "ikmaa' ε 'je Sodכ-kwל 'כ -nε -sii.

'Mua nu Sesi 'mε 'de nyc -uua jaa uua' -ce' ja 'a -t' 'n
(Luikt 10.21-22)

²⁵ 'De εε' ככ' tu 'di Sesi "duε wlu 'n -wεε כ 'na : 'ln "Bo, εmε -nla 'blua- ke jaun 'a 'beε כ, 'ma pכε ε 'se-, dε-nuε' ε -tuε' dε -n 'kwla 'de nyc -uua -daa' uua' -ce" tכ' 'dinun ke dε "ijuuun -pee -wεε ε -sε 'kwla 'de nyc -uua jaa uua' -ce" ja -pee. ²⁶ ln, 'n "Bo, -kai" 'matε dε εε' -ce" 'wככ εε' de tu ε. ²⁷ -Wεε כ wlu כ 'na : 'ln "Bo "nyt 'n dε -wee' "klein 'mε. Nyc jrc' se "Ju juo -bo ε se "Bo nε ε, nyc jrc' se "Bo juo -bo ε se "Ju nε ε. ε ke nyc "Ju nla "i כ 'jea כ "Bo ככ -ke ε.

Sesi 'a -gbε se kwaku

28 Aopu kwaku-gbε ε pa 'de -ɔ sea, ao ji 'nɔ 'un o -wεε 'un 'je ε aopu 'jru -sa 'de ao 'je fɔn-. 29 Ao "duo 'ma -nε -gbε 'un, ao ke 'ma -a -je na -wεε ao 'je 'ma nuukplun 'ɕian, 'un nɛ kupeεε' nyc -wεε 'un nɔɔ 'di wɔn. -Bo ao nu kan' a, -wεε aoa' pεε 'je blu, 30 dε-nuε' 'ma -nε kε' se 'kle nɔ-, 'ma -nε -gbε "fεε kwa.

Sesi ke -kwlewl ke

(Makl 2.23-28 ; Luikl 6.1-5)

12 Nɔɔ 'jrε' -sia 'o mu 'su ε, Sesi a cεn 'o -kle' due' 'di -tie' 'bo Suifu-wi' 'a -kwlewl "kpei. 'Muε- ε nua ɔɔ 'klai' nynuu 'su uɔ -tee diide cεan' -pun" -je woi 'de uua di. 2 Fariseen-wi' 'jea -mε 'su uɔ wluε Sesi -pee uɔ 'na : -ln -gbun 'nɔ, dεε-ti -ma klai' nynuu a nu dɔ -sea' nu ka nɔ 'bo -kwlewl "kpei ε- ?

3 Sesi wluε uɔ -pee ɔ 'na : -Ta 'muε- nua Dafidɔ ke ɔɔ 'cε-wi' tein' dε uɔ nua 'de 'wɔ jrε' 'di, ao se ε juoo- ? 4 Ka ɔ pa 'e Kea -gbu klaa' 'di -wεε ɔ ke ɔɔ 'cε -ke ɔ na dia -di'pεn -nɔ 'o Kea 'juɔi ε ? 'De -mε 'kamɔ -aa kε' 'na : 'Sraa -saun 'a 'su -je εε' -di'pεn tu di, nyc jrɔ' se ε 'bεε- ɔ 'je ε di. 5 'De ao se ε 'dii nu 'de Moisl 'a kε' 'di ka -bo -kwlewl "kpei 'sraa -saun -uua nua dbo 'de Kea -gbu klaa' 'di uua -saa Kea 'a kε', 'de 'pee a kpun uɔpu εε ? 6 'Ma 'tmuɔ aopu 'mε nyc jrɔ' -nɔ -ta -ɔ -nɔ dεwɔn -ɔ -sii Kea -gbu klaa". 7 Wlu -ε -crua' 'de Kea 'a 'sbε 'di -ε 'naa : 'Diwɔnɔmɔa' mε 'ma -pɔn, ε -sii nmi srae- -saa'. -Bo ao 'wɔn 'e εε' wlu tu 'dei 'de ε, -mε nyu -sea' -kɔ -pun" nɔ ε ao se ε 'bεε- ao 'je uɔpu 'pee kpun-. 8 'Kaa 'mɔ nyɔ ɔ 'Ju, 'un nɛ -kwlewl 'a jei -o.

Sesi 'puuε "ju -ɔɔ kwa jεa 'suε

(Makl 3.1-6 ; Luikl 6.6-11)

9 Sesi 'wluε 'mua- a, ɔ muε 'e 'jrui 'kɔn-gbi 'a due' 'di. 10 'Su ɔ jεε 'e 'ju due' -ɔɔ kwa jεa 'suε. Nyu -nɔ 'o mu, uua -pɔn Sesi 'a -ti' "kpei -tuua" 'a -kɔ i, εmε -ti uɔ -tee' ɔ i ka uɔ 'na : -Aa kε' 'na nyu 'beεε' ɔ 'je 'wε- 'bɔɔ- 'bo -kwlewl "kpeii ? 11 'De Sesi -tee' uɔpu i ka ɔ 'na : Nyɔ wε- nɔ 'de ao "klu -wεε -ɔɔ 'blaa dε ɔ -tea' -kwlt" 'kpa 'e 'ni bie 'di 'bo -kwlewl "kpei -wεε -ɔ seε 'e -sa i ε- ? 12 Nyɔ nɛ dεwɔn kpε -puue, ɔ je 'blaa -sii. 'Mɔ 'na : Nyɔ 'beεε' ɔ 'je dε 'dɔε nu -kwlewl "kpei. 13 -Wεε ɔ wlu 'e 'ju -ɔɔ kwa jεa 'suε -pee ɔ 'na : -ln sro sun ! ɔ sroε' 'su ε nɛ 'pepe ka jrε' -sia 'o nɔ. 14 Fariseen-wi' "sia "kpaε' 'su uɔ puoε Sesi 'a 'kmu -satɔ.

Dbonui Kea -teea kpɔi" ε

15 'Kaa Sesi 'jea kan' 'su ε, ɔ 'wlu 'o εε' -ta -tu 'mε. Nyu -tuu"-tuu bla 'bo ɔ 'de -wεε ɔ 'puu- nyu "klein 'wε- nɔ -pun" ε. 16 'De ɔ -te' uɔpu kε' "i ka ɔ 'na : Ao 'bo 'ma nynɔ 'siε- 'de nyc jrɔ' -pee. 17 -Wεε dε Kea 'a wlu 'kwajaai Esai 'tmua, 'de ε 'je 'o nyini. 18 ɔ wlu' ka 'de- ɔ 'na : Kea 'naa : 'Ma dbonui 'un -teea kpɔi", ɔ ka. 'Ma -tu' kmai' -ɔ 'un 'ma 'mua-ti -wee' nɔ, 'ma mu ɔ 'ma -Suu 'un 'jia -wεε ɔ 'je 'ma 'isrε-ti 'tmu 'de nyu -pee. 19 ɔ ke nyc se wɔn -si- ie' i, ɔ se "wɔi, nyc se ɔɔ 'un -sacruεn" 'wɔin -je woi.

20 -Bo ɔ "si -gblokpau -soε "kpei ε, ɔ se ε -crai, ɔ se nɛbi 'a "jrɛ dε -εε wan ml"mɔ" 'muu. 'Kamɔ ɔɔ mu nua' ma- mau 'su "isrε-ti 'a 'su 'je tu 'a 'jru kpa 'de 'kmu "kpei. 21 -Wεε 'blua- -wee' "klein 'je ɔ -kwlt" -te'.

Sesi 'a "ikmaa' 'wluε 'de Kea 'un

(Makl 3.22-30 ; Luikl 11.14-23)

22 'Su uɔ jɔ 'jri wai' due' -ɔ -nɔ "muu- -wee -suusaun -nɔ 'de 'un ε. Sesi 'puuε' 'su ɔɔ wlu', ɔɔ 'jεε i. 23 ε "maa nyu -wee' "klein tai', 'su uɔ 'na : Dafidɔ 'a 'ju -nɔ ko -taa ? 24 Fariseen-wi' 'wɔan wlu -nε 'su ε, uɔ 'na : Dεε-ti 'ju -nɔ ɔ nua -siisaun i ε, εmε -nɔ Besebuilɔ -nɔ -siisaun 'a klaa" -nyɔi" "ikmaa'.

25 'Kaa Sesi jua uua' tɔ 'su ɔ wlu' 'de uɔ -pee ɔ 'na : 'Blua- -εε nyu 'a 'su -seea' un ε, εε' 'wlu dε 'un. -Kwlt 'o -kwlt ke -gbu" 'o -gbu" -la 'bleenyu -seea' un 'bo uua' 'su 'nynɔ ε, ɔ se dε 'un 'wlu. 26 -Bo -sɔnɔ' ɔ sea -sɔnɔ' o -fɔn' 'ee, -mε ɔɔ sea ɔɔ -cε" 'kpa o -fɔn' 'mua- ? 'De -mε ka ɔɔ tu" bodε 'je dε 'un 'wɔsun nu 'ja a- ? 27 'De -bo 'ma sea -siisaun inu 'de Besebuilɔ 'a 'nynɔ 'un 'ee, aoa' "nynuu- -mu 'ee, nyc ɔɔ 'nynɔ 'un uua nu -siisaun i ε- ? Aoa 'jee, ε mεε -ti, uua muε ao 'pee kpuan'. 28 'Kaa -bo ε nɔ 'de Kea 'a -Suu 'un ɔ 'ma nuu -siisaun i 'ja a, -mε ao 'wɔn 'mii ka Kea 'a "ikmaa' mε ji 'de aopu "klu ε. 29 Nyɔ "o nyc se ε 'bεε- ɔ 'je 'de "ikmai o -gbu" 'di pa -wεε ɔ 'je ɔɔ dɔ 'un "duo -bo ɔ se "ju -kmai" -nɔ san ke kpun- ε. 'Kaa -bo ɔ ɔnɔ ɔ, -mε ɔ 'beεε' ɔ 'je dɔ "klein -nɔ 'de ɔ o -gbu" 'jri. 30 Nyɔ -ke 'ma -a sea na -mε ɔ 'bleεε 'un 'dii, 'de nyc -sea' nyu 'de 'un o ja -mε ɔɔ -gba' dɔ ja. 31 'Ma 'tmuεε aopu tɔ -ti, nyɔkpɔ 'a dɔsaun ke, uua' Kea wɔn o toa' 'beεε' ɔ 'je -kwε-. 'Kaa nyc -ɔɔ mua Kea 'a -Suu wɔn o toa' a, ɔɔ dεsaun se -kwei. 32 Nyɔ -tmua wlu saun 'de nyɔi ɔ 'Ju -pee ε, ɔɔ dεsaun 'beεε' ε 'je -kwε-, 'kaa nyc -ɔɔ mua Kea 'a -Suu wɔn o toa' a, ɔɔ dεsaun se -kwei 'de kaanwɔ ke nɔ" -ɔɔ mua jia' 'de nya 'di.

Tu ke εε' 'jɔ ke

(Luikl 6.43-45)

33 Ka nyc ɔ nua tu 'dɔε juosun 'ka ka : Ao 'bo dɔ 'jri ibeεε, -bo tu nɔ tu 'dɔε ε, εε poε "bi 'dɔε, 'de -bo tu nɔ tu saun ε, εε poε "bi saun. Nyu juo tu 'o tu 'mε 'de εε' 'jɔ 'un. 34 Ao sεn 'ε "nynuu-, ao nynia 'di wɔn ɔɔ kan' a, ka ao 'je dɔ 'dɔε 'a 'tmusun nu ɔɔ 'de ε- ? Dε-nuε' dɔ -jia" 'e nyɔi pεε o mɔ -la jii 'de ɔ 'wɔn. 35 Nyɔ 'dɔε a -sa' -ti' 'dɔε 'de ɔɔ pεε 'dɔε o -wεε ɔɔ po ɔ -nɔn. 'De nyc saun a -sa' -ti' saun 'de ɔɔ pεε saun o -wεε ɔɔ po ɔ -nɔn. 36 'Ma 'tmuɔ aopu 'mε, 'peewɔ o ε, wlu "klein -l -sea' 'tmu ka nɔ -wεε nyɔi 'tmua, ɔɔ muε ia' "kuan poa', 37 dε-nuε' 'bo -ma -cε" 'e wlu "kpei 'bomɔ 'pee 'je -un kpun- 'de 'bomɔ 'pee 'je -un -seea.

Kε' wɔ-saun ke Fariseen-wi" -teeε' Sesi jrii' i

(Makl 8.11-12 ; Luikl 11.29-32)

38 'Su kε' wɔ-saun ke, Fariseen-wi" 'a jru' wlu' 'de Sesi -pee uɔ 'na : Nyu dεtɔɔi, -a -nɔi" -un -je jrii' nu, -a -je -un -je. 39 -Wεε Sesi wlu ka 'de uɔ -pee ɔ 'na : 'Diwɔnyniun ke nyu 'sreipoon uua -tee' 'un jrii' i. 'Kaa jrii' jrε' se

נוועי, -bo ε se -je -nuua 'de Kea 'a wlu 'kwa jaa i Sonasi 'a -tl' 'un ni ε.

⁴⁰ Ka Sonasi nua 'jru-gbaowl taan ke "mau'wl taan 'de -smiie' klaa" 'di ε, 'kam כ nyio כ' "ju 'je 'jru-gbaowl taan ke "mau'wl taan nu 'de -klu'.

⁴¹ Nyu -wlua Ninifu a muε 'unscan' 'pee 'wluwl o -wεε u 'je nyu -nla -stanwl 'di 'pee kpuun-, dε-nuε' -ta Sonasi 'tmuua uupu Kea 'a -tl' -pee ε, u puoe 'kmu fai'. 'De ao -gbun 'כ, -j -nla -ta -כמ 'bei" כ je Sonasi -sii. ⁴² Ke'wle ε, tu"bo nynokkpaol -wlua 'e 'jru' 'a -gbunfo o 'de Sebablua "kpei a muε 'unscan' 'pee 'wluwl o -wεε u 'je nyu -nla -stanwl 'di 'pee kpuun-, dε-nuε' u 'wluε 'e 'blua- -ככ- -ככ" "kpei -wεε u ji 'bec Salom כ' כ' wlu doin" o poa'. 'De ao -gbun 'כ, -j -nla -ta, -כמ 'bei" כ je Salom -sii.

-Suusaun 'a deji-tl
(Luikt 11.24-26)

⁴³ -Bo -suusaun 'wlu 'de nyc 'un ε, ε muε -ta nyc jrc' sea ni 'de εε -pכn -teun i. ⁴⁴ 'Kaa -bo ε se -teun 'je 'su ε, ε 'na : 'Ma jie 'de 'ma -gbu" 'di 'un 'wlua de mua'. εε mua 'e de ε, -mε -gbu" 'dii wuue i 'pepe, dl -wee' "klein -teεε kpcj", 'kaa nyc se 'de ε 'di ni-. ⁴⁵ 'Su ε muε de -wεε ε "duo -siisaun -mε" 'ככ -kmai" -l -sii εmε 'un, l ji -wee l bee o l kpuun -teun 'de כ 'un, -mε ככ "ju tu 'a de 'ככ- kplun a muε "jrii nynia", l 'je ככ 'tein" kplun -sii. 'Kam εε mu nla' 'de 'diwchnyiuun -nla -stanwl 'di 'a -tl' 'un.

Sesi de ke ככ "dei-wi" ke
(Makt 3.31-35 ; Luikt 8.19-21)

⁴⁶ Sesi siie nyu -pee wlua' kan' 'su כ de ke ככ "dei-wi" je ji 'e "kpaε" -wεε uua -pכn u ke כ 'je wlu-. ⁴⁷ 'Su "ju due' -wlu 'e Sesi -pee, כ 'na : -ln -gbun 'כ ke, -un de ke -ma "dei-wi" ji', u nle 'e "kpaε", uua -pכn u 'je -un 'tmuε-. ⁴⁸ 'Kaa "ju 'tmua dε -nε, Sesi wlu' כ 'na : 'ln de ke 'ma "dei-wi" 'de ε- ? ⁴⁹ 'Bom כ כ too ככ klai" nynuu sun "kpe i 'de כ 'na : 'ln de ke 'ma "dei-wi" ka. ⁵⁰ Dεε-tl 'un 'da kan' a, εmε -ni nyc ככ nua 'un "Bo -nla 'e jaun 'di 'a -kwlut ε, ככ -ni 'ma "deinmכ, ככ -ni 'ma "deinyokkpaol", ככ -ni 'un de.

Kodbonui 'a "ipoo-tl
(Makt 4.1-9 ; Luikt 8.4-8)

13 'De 'wl due' -nla 'mua- 'di 'bomכ Sesi 'wluε 'e -gbu" 'di -wεε כ mu 'o "ni -kwl" 'de כ -te i. ² Nyu -tuu"-tuu -gbae' כ 'dej, 'su כ 'ja 'e -kwεε" due' 'di -wεε כ -te i 'de u -wee' "klein -gbae" 'ni ככn. ³ -Wεε כ poe -tl' -tuu"-tuu "i כ 'tmuε uupu כ 'na :

"Ju due' ככ -mu' ko -gbaa' 'de -kle. ⁴ -Ta ככ -gbaa' ko 'su ε, la' 'j jru' blu' 'bo -je kpaε", 'su nuu ji' l di -ml' mε. ⁵ Ko 'a 'j jru' blu' 'bo "soi 'un, -ta 'blu -tuu" sea ni ε. 'Blu -nla 'o se 'un כ 'su l -too" ε 'mεa'. ⁶ 'Jru -tea faan' -pun" 'su l -wee' "joo" -wεε l je, dε-nuε' la' 'sun se -ta -ככn nyini. ⁷ Ko 'a 'j jru' blu' 'de "wi 'un, l ke "wi mε" -tadue -wεε "wi san l i. ⁸ 'Kaa ko 'a 'j jru' -kpa 'o 'blua 'dεε 'un ε, -ml' wluε dε 'un, la' jrl' croε 'j כ 'kme' 'due, jrl' croε 'j כ 'kwa -mεεo"-, -wεε jru' cro 'j כ 'kwa taan. ⁹ 'Su Sesi 'na : Nyc doin" nla 'o "jru -mε כ 'ככn -tl' 'un 'tmua 'mii.

Dεε-tl Sesi a poo -tl' "i ε- ?
(Makt 4.10-12 ; Luikt 8.9-10)

¹⁰ Klai" nynuu 'kpa Sesi -pun" -wεε u -tee' כ i u 'na : Dεε-tl -bo -ln -je uupu dε -pee 'tmuε -wεε -ma poo -tl' "i ε- ? ¹¹ 'Su כ 'na : Aomכ 'jee 'saauun -wεε aoa 'ככn 'e Kea 'a 'beude 'ε -tl' -wee' 'dei. 'Kaa uupu כ se ε 'je. ¹² Dεε-tl 'un 'da kan' a, εmε -ni nyc ככ poa Kea 'a wlu doin" o jeejeε ε, כ -כ' nyc -blea dε. ככ muε dee jre' 'jea' ke'wle -wεε l 'je "kpei 'kpa l 'je כ isiie. 'Kaa nyc -sea' Kea 'a wlu doin" o po-tl' 'ככn ε, כ -כ' nyc -j sea' dε 'ble ε. Dε-saan" -je כ 'blea a, nyu a mu כ -mε 'kwa -saa'. ¹³ εmε -tl' 'ma poo -tl' "i 'de u -pee, dε-nuε' uua -gbuun' i 'mε, 'kaa uua' 'jei. Uua po dε doin" o 'mε, 'kaa uua' 'ככn 'e dε 'dei. ¹⁴ 'Kam ε ni -wεε dl "klein Kea 'a wlu 'kwajaa Esai 'tmua tein" 'je 'o nyini. כ wlu' ka 'de- כ 'na : Kea 'na : Aoa muε dε doin" o poa' 'pepe, 'kaa ao se ε 'mii 'ככn. Aoa muε dε ja -gbuan' 'pepe, 'kaa ao se ε "jriε- 'jeei. ¹⁵ Dεε-tl 'un 'da kan' a, εmε -ni nyu -nu uua' pee pa tu, u "sun doin" 'mε -wεε u je i 'ככn, u "mu "jri 'mε -wεε u je i 'je -wεε uua' -t' je dε 'mii 'ככn. 'Kam uua nu 'de u je 'כ 'un o "biie- -wεε 'un je uupu 'puε-. ¹⁶ 'Kaa 'mua- nu aopu ככ, dε-nuε' aoa' "jri a 'jee i -wεε aoa' doin" a 'ככn i. ¹⁷ 'Ma 'tmuε aopu t' -tl : Kea 'a wlu 'kwajaaun -tuu"-tuu ke "isrenyu -tuu"-tuu -nleij" dl aoa 'jea "jriε- -ta u 'j 'je 'de-, 'kaa u sl 'je. Dl aoa 'wcan u 'je l 'ככn 'de-, 'kaa u sl 'ככn.

Sesi -sa kodbonui 'a "ipoo-tl w
(Makt 4.13-20 ; Luikt 8.11-15)

¹⁸ Ao po doin" i la, dε kodbonui 'a -tl' -sa ככ, ε ka : ¹⁹ -Bo nyc po Kea 'a tu"bode 'ε -tl' doin" o -wεε ככ 'ככn 'mii ε, 'su -sion' ji' כ -sa wlu -nε 'de כ pee o. -Mε ka koj -blua' o -je kpaε" nla, 'kam ככ -כ 'jei tu ni-. ²⁰ Koj -blua' o "soi "klu ε, ε -כ' nyc -ta כ "sria -wεε כ -sa 'o Kea 'a wlu, 'bomכ כ "sri כ 'je ε t' 'un 'de 'mua- 'un. ²¹ 'Kaa εε' po 'sun 'de כ 'un, ככ nuε εε' -jaja ככ 'kpa 'de nyna. -Bo 'kle ji כ "kpei 'de wlu כ 'wcan 'a -tl' 'un, 'su כ poε ככ Kea -kwl" -te' -tl כ i. ²² Koj -blua' 'de "wi 'un ε, -mε -כ' nyc כ -wcan Kea 'a wlu kpuun-, -wεε -ככ "tai- ε "i, εε' croa 'j de כ 'un ε, ka ε "sia 'nyu ככ nu kan', dε-nuε' 'kmu 'a dl ke "wliε- 'blea' -la poa nyu 'srε i, umε -la feeε' ככ 'wla i 'de 'wl -wee' 'di. ²³ Koj -kpa 'o 'blua- 'dεε 'un, -mε -כ' nyc כ -wcan Kea 'a wlu -wεε כ -ככn 'mii ε. Wlu כ 'wcan, כ -teε i 'de כ 'un -wεε ka ε "sia 'nyu ככ nu kan', כ -כ' ko -εε 'j jre' ε croa 'j כ 'kme' 'due, jre' croa kwla -mεεo"- -wεε jre' croa kwla taan.

Sesi poεε sii" 'a -tl' "i

²⁴ Sesi poεε -tl' jrl' "i ke'wle 'de uupu -pee כ 'na : Dε -ε -ke 'beude -nla 'e jaun 'di -ככn" "i ε, ε ka : "Ju due' ככ -כ po ko 'a "kwli 'dεε 'de כ o -kle. ²⁵ -Ta nyu -wee' "klein a 'muua "mau 'su ε, ככ' tuny pa 'de כ o -kle, כ -gba' sii" saun 'a 'j 'demu 'su כ mu'. ²⁶ -Ta ko a mεa -wεε la waa 'su sii" saun -ni mε' -ke. ²⁷ 'Su "ju -ככn כ dbonuun ji' u 'na : -Aa 'blei, -a se ko 'a 'su po 'de -kle -ככn 'de-, -ta sii" saun -ml' 'a -tl' 'wlu ε- ? ²⁸ 'De כ 'na : 'Ma tunyu -nu' de

-ne. 'De kw' dbonuun 'na : -ln -nlei" -a -je sii" saun -nu
"cnuan' mu 'jaa ? 29 kw' 'na : "ln-, u sie kan', -bo aoa sea
sii" saun "crun ao je 'ma ko "crun -ke. 30 Ao "tai- ko ke
sii" "i, u 'je 'boa -tadue mamau 'su kocen kw" 'je nyini.
'De ee' kw" tu 'di, 'ma muε wlua' 'de kocenyu -pee ka :
Ao cen sii" saun ke tein", ao sun i -wee ao 'jl' o "jri po.
'De ao 'je 'ma ko -cēen' "sro -tu" 'bo "jei.

Sii" jk -saan" 'a "ipoo-tl
(Maki 4.30-32 ; Luiku 13.18-19)

31 Sesi pooε -tl' "i 'de uupu -pee ke'wle kw' 'na : Kea 'a
'beode -nla 'e jaun 'di, ε -kw' sii" jk "ju due' kw' "dua 'un
-wee kw' -tua" 'de kw' o -kle' ε. 32 Eε' sii" tu 'a 'jk 'piiε "i 'de sii"
-wee' "klu. 'Kaa -bo ε mε, εε 'boa εε 'kpa tu klaa" 'de
nuu a ji la' 'jro poa' 'de ε ja.

-Di'pen -puun" de 'ε "ipoo-tl
(Luiku 13.20-21)

33 Sesi wlu' ke'wle kw' 'na : Kea 'a 'beode -nla 'e jaun 'di,
ε -kw' -di'pen -puun" de 'nynokpao' due' "dua 'un -wee u
poa 'de fai' pu 'a 'keinke taan o. ε nuε' mamau 'su fai'
pu -ne 'ε 'kck je -pun", ε je de "ji.

Dεε-tl Sesi a poo-tl' "i ε- ?
(Maki 4.33-34)

34 Dl "klein Sesi a 'tmua 'de nyu -pee ε, kw' 'tmu u 'de
-tl' "ipooa' 'un. 35 -Wεe de Kea 'a wlu 'kwajaai 'tmua
sese ε, ε je 'o nyini. Eε' wlu tu 'naa :
'Ma muε nyu -pee wlua' 'de -tl' "ipooa' 'un. Dl -tba' 'e
'kmu 'a nuua' o -wee -l -pa' 'kwla sese 'ma mu u uupu
'tmua'.

Sesi -sa sii" saun 'a -tl' w

36 'Bo -mε 'de ε, Sesi "tai nyu -gbae kw' 'dei "i -wee kw' pa
-gbu". kw' klai" nynu u 'kpc -pun" 'su ε, u 'na : -ln -sa
sii" saun -nla 'e -kle' 'a "ipoo-tl kw' 'de -a -pee ke.

37 'Su Sesi -se "kpei kw' 'na : Nyu -kw' poa ko "kwli 'dce 'de
-kle ε, kw' -nu nyu kw' "ju. 38 -Kle' mε -nu 'kmu, ko "kwli
'dce mε -nu nyu -u -tea tu"bode 'ε -tea' a. 'De sii" saun
mε -nu nyu -u -tea -sion' kw' -tea' a. 39 Tuny -jk -doa sii"
saun ε, kw' -nu -sion'. 'De ko cen' mε -nu 'blua 'a -kwe-
kw". Kocēun mu -nu Kea 'a dboun. 40 Ka nyu kw' -sa' sii"
saun 'de ko "klu -wee kw' po u "jri ε, 'kamε εε mu nla'
'blua 'a -kwe- kw". 41 Nyu kw' "Ju a muε kw' "soa-wi" dboa'
-wee u 'je nyu -blua uua' -ponyiw 'de desauun 'di ke
nyu -uua nua desauun 'ten, 42 -wee u 'je uupu 'de nε 'un
po, -ta -ftn" 'a ke 'nynu "idiia' nla. 43 'Kaa nyu -uua -jea
Kea kw' ε, uua muε faan' 'de u "Bo 'a tu"bo-kw' 'di
ka 'jru a fan. Nyu iwkw doin" nla 'o "jru, -mε kw' kw' i.

"Wliie- -pa' 'kwla a

44 De -ke jaun 'di 'a 'beode -kcka' "i ke'wle, ε ka : ε -kw'
'sani kpo -pa' 'kwla 'de -kle' due' 'di. "Ju due' 'jee 'su, kw'
-tuε" 'kwla 'de nyu -pee. 'Mua nuu' 'su kw' je kw' 'bleedu
-wee' "klein ple -wee kw' -tun' εε' -kle' tu-.

-Sroj kw' "ipoo-tl

45 De -ke jaun 'di 'a 'beode -kcka' "i ke'wle ε, ε ka : ε -kw'
'dckkpoi due' -kw' -pkan' -sroj 'dce 'a -tlan' i ε. 46 kw' 'jea εε'
-je -εε kcka' kma 'su ε, kw' muε de -wee kw' ple kw' dl -wee'
'klein 'de kw' -tlan'.

'Sai 'a "ipoo-tl

47 Jaun 'di 'a 'beode -kw' 'sai nyu poa 'de 'tōnie kw'
-wee -ε -sa -smii' a "kwli -wee' ε, 48 ε "jia 'su 'nibliun
-criε', -wee u je 'o 'kpuu' "kpei. 'De u -te i -wee uua
'cra -smii- 'mii. Uua po la' -jl -nmka "jrii toe" 'dii, -wee
uua po la' -jl -nyniia "jrii 'kwla. 49 'Kamε εε mu nla' 'blua
'a -kwe- kw". Kea 'a "soa-wi" a muε jia', u 'je nyu saun
ke nyu 'dce i -seea'- 50 -Wεe u 'je nyu saun 'de nε 'un
po, 'bomε -ftan' ke 'nynu "idiia' nlu-.

Ny -wkan Kea 'a wlu 'mii ε kw' -kw' "wliiejei

51 -Wεe Sesi -tee' uupu i, kw' 'na : Dl "klein 'un 'tmua -nu
ao 'wkw u 'mii 'mεε ? Uu 'na : Klu. 52 'De kw' 'na : -Bo ε nu
kan' a, -mε ε -kw' -na nyu -nla ke' w-sai -kcka- -wee kw'
-wkan de 'mii 'de kw' -kpa tu"bode -nla 'e jaun 'di 'a klai"
ju ε, kw' -kw' -gbu" jei -kw' -sa 'e kw' -gbu' 'di "wliie- dee ke
"wliie- soa ke ε.

Nasaretl-nyu se Sesi 'a -tl' kw' 'un 'je
(Maki 6.1-6 ; Luiku 4.16-30)

53 Sesi -kka' -tl' "ipooa' kan' 'su ε, kw' wlu 'mua- 'mε
54 -wee kw' mu 'e -kw' -ε 'di kw' 'beεa "i ε. kw' pa 'e "jrui
'klu-gbu 'di, 'su kw' -teε nyu de kcka' -pun". Nyu "klein
-jea kw' nyu detck-ta a, tai' "maa uupu mε, u 'na :
-Taka kw' -sa kw' -je -mε 'de kw' nu jrii' ε- ? 55 -kw' -nε -gbu"
kw' 'a "ju nu -taa ? Madi se kw' de nu- ? Sakti o, Soseu o,
Simk ke Suidt se kw' "dei-wi" nu- ? 56 'De kw' "deinyuk-
pae' se 'de -a "klu nu -taa ? 'De -mε -ta wε- kw' -sa "ikmaa'
-je -mε 'ja a- ? 57 kw' uua naa i 'su εε' 'wkw uua' 'je kw' -tl'
kw' 'un. 'Bomε Sesi wluu ka kw' 'na : Nyu a 'jee Kea 'a wlu
'kwajaai de 'un -ta "o -ta, 'kaa kw' 'blua 'dinyu ke, kw'
-gbu" -nkw nyu 'a 'je deun'. 58 'De εε' -tl' 'un uua'
'jruea' a nuε' 'su kw' se "ikmadl -tuu" -tuu nu 'bo 'a -ta
-tu.

San Batist 'a 'mε-tl
(Maki 6.14-29 ; Luiku 9.7-9)

14 'De εε' kw' tu 'di ε, Erodl -nla Galile 'a 'beo 'wkan
Sesi 'a 'nynu. 2 'Su kw' 'tmue kw' dboun, kw' 'na : San
Batist -o. kw' jje 'kmu de, εmε -tl kw' nu jrii' -nu.
34 'De ka San Batist -mε nua 'mesun 'ka ka : Erodl -sa
kw' "dei Filupu 'nynk 'kwa. Ua' 'nynu -nu Erodia. 'Wl jre'
o San Wlu kw' -pee, kw' 'na : ε se "jrii nmε -wee -un -je -ma
'dei 'nynk 'kwa -sa 'de u 'je -u "bli "ti. εmε -tl Erodl
kpuu San, kw' kw' -wee kw' po kw' -kaso 'di 'de Erodia 'a -tl'
'un. 5 kw' -kck kw' 'je San 'dba, 'kaa kw' pleε nyu 'mε,
de-nuε' nyu -wee' a 'daa San Kea 'a wlu 'kwajaai.
6 'Su kw' -ε 'di Erodl -tuu" a kw' wlu-kw' ε, 'bomε Erodi-
adl 'a "junynokpao' dee 'bo nyu kw' 'da -kw' -nkw "ju.
7 Ua' deebu -kw' pεε 'di 'su kw' cen wlu -tie" kw' 'na : De 'o de

a -teea' 'mii ε, 'ma muε aun 'nyla'. ⁸ 'Su u tu de "jrui 'de u de -tuu" wlu wɔn, -wεε u mu 'de Erodl o de 'su u 'na : -ln -te' San Batist 'a "jrui 'de 'kwlan 'di kaan -ta, -ln -je ε 'un 'nyl. ⁹ 'Su 'beɔ Erodl "kaεε 'jruii. 'Kaa de ɔ cεan wlu -tie" 'bo nyu ɔ 'da -kɔ' -sɔn "juɔi ε, ε kpun 'k, 'su ɔ cεn 'o wlu ɔ 'na : Ao "nylu de u -teea' i ε. ¹⁰ -Wεε ɔ dbo nyu 'e -kaso 'di u -sa San Batist "jrui "i. ¹¹ Uu -tee' 'e 'kwlan 'di 'de u "nyl ε "junynɔkpao' -wεε -mu kpe u de. ¹² San 'a klai" nynuu jia, u "duo ɔ ɔ "ku 'un -wεε u -te' ɔ i. -Wεε u mu u po Sesi dl -nusa 'a "kuan. ¹³ Sesi 'wɔan -tl' -nl 'su, ɔ 'kpa 'e -kwεε' 'di -wεε ɔ mu -ta nyɔ jɔ' sea nɛ ε. 'Kaa nyɔpu 'je kan' 'mε 'su u 'wluε -kwle 'dii -wεε u naa 'bluɔi 'de u mu Sesi kln.

Sesi "nylε nyɔpu -di'pen ke -smii' ke
(Makt 6.30-44 ; Luikt 9.10-17 ; San 6.1-14)

¹⁴ -Ta Sesi a 'wluε 'e -kwεε' 'di -wεε ɔ ɔ "sia i, -mε ny-ɔpu -kooa' i -ta -wee'. ɔ 'jea uɔpu 'su uua' wεε a nɔt', 'su ɔ -tee nyu 'a 'wε- 'kɔkɔ' -pun". ¹⁵ -Ta kwie a kpuan 'su ε, ɔ ɔ klai" nynuu 'kpa -pun" -wεε u 'na : Nɔ "si' -wε-, de jre' se -ta nɔ-, -ln po nyu -nɔ -jei" u "je -kwle 'dii mu -wεε u "je uua' diide i -kɔn. ¹⁶ 'Su Sesi 'tmu uɔpu 'mε ɔ 'na : u se mui kan'. Aoa' -ce" 'kpa "nyl uɔpu diide. ¹⁷ 'Kaa u 'na : -Di'pen kplɔ -mm" ke -smii' jɔ 'kɔkɔ -gbai' mɔ -a -ble -ta. ¹⁸ 'De Sesi 'na : Ao jɔ 'un 'kɔ. ¹⁹ -Wεε ɔ wlu nyu -gbaea' ɔ 'de woi -pee ɔ 'na : Ao -te i 'bo sii' "kpei. -Wεε ɔ "duo -di'pen kplɔ -mm" ke -smii' jɔ 'kɔkɔ -nɔ 'un, 'de ɔ kpa "jri "jei, ɔ po la' Kea 'sε- 'de ɔ cɔn tii- -wεε ɔ "nyl ɔ ɔ klai" nynuu 'de u "jɔ nyu "jrui -gble'. ²⁰ Uu -wee' "klein di' u je dbo. la' tɔ -sia 'o mu "jie toe" 'a -puue jɔ 'kɔkɔ. ²¹ Nyu -dia' diie 'mua- 'beε- "ny-nunmai 'a "wlu -mm" 'mε, nyu se 'nynukpae' ke "nynumu" -sro'.

Sesi na' 'bo "ni "kpei
(Makt 6.45-52 ; San 6.15-21)

²² Uu -kɔai' 'su ε, 'bomɔ Sesi "sri ɔ je ɔ ɔ klai" nynuu -kwεε' 'di po -wεε ɔ 'na : Ao mu nya 'de "ni 'de 'ma ji'. -Mε ɔ ɔ ke nyɔpu a poεε wlu. ²³ ɔ -kɔa' nyu 'a -jei' pooa' 'su, ɔ muε 'e cru "kpei -ta nyɔ jɔ' sea nɛε, -wεε ɔ 'je Kea bae-. 'De -ta kwie a kpuan 'su ε, ɔ ɔ 'su -nɔ 'o mu. ²⁴ -Mε ɔ ɔ klai" nynuu 'a -kwεε' nɛε 'e "ni -kwea la 'bode, -mε poɔ' ɔ ɔ, εε bla uua' -kwεε' "ni 'a 'plɔ "jri, de-nuε' 'nɔ uua muua 'demɔ poɔ' ɔ 'wluu. ²⁵ "I-saa sun" 'a -sro' nɔ "Sesi -tee naa' -pun" 'bo "ni "kpei -wεε ɔ mu 'e ɔ ɔ klai" nynuu o fɔ o. ²⁶ -Ta u "jee ɔ -wεε ɔ na 'bo "ni "kpei 'su de waa uɔpu 'dii, uumu 'na "kwle-sri" -o 'de-. 'Su uua "kɔkɔ". ²⁷ 'Bo ε "sri Sesi wlu uɔpu -pee, ɔ 'na : Ao -te -tadue i, 'mɔ -o, faun 'bo ao nuε ! ²⁸ 'Su Piei "duε wlu 'un, ɔ 'na : Tu "bo, -bo ε nɔ -mε ε, -mε -ln cεn 'o wlu -wεε 'un 'je 'de -un o jɔ 'bo "ni "kpei. ²⁹ Sesi 'na : -ln jɔ ! Piei 'wluε 'e -kwεε' 'di 'su ɔ na' 'o "ni "kpei -wεε ɔ mu 'e Sesi o. ³⁰ 'Kaa ɔ kpa poɔ' jɔ 'sri -je, ε kmai', 'su faun a nɔt'. ɔ pa "ni -sɔn 'su ɔ "kɔkɔ' ɔ 'na : Tu "bo, -ln -puu' 'un 'de ! ³¹ 'Bo ε "sri Sesi je sun sro. ɔ kpun ɔ 'sasa -wεε ɔ wlu ɔ -pee ɔ 'na : Ka -ma 'ma -kwlt' -tea' 'piie' i kan' a ! Deε-tɔ -ln -plee tɔ' i ε- ? ³² Uu 'ja 'e

-kwεε' 'di 'su poɔ' 'bɔ ji -tɔ 'mε. ³³ 'Su klai" nynuu -nɔ 'e -kwεε' 'di "siie 'kɔi- i 'bo Sesi "juɔi -wεε u 'na : -ln -nɛε Kea 'a "ju -o -cεen'-.

Sesi 'kɔkɔ- nyu 'a 'wε 'de Senesareti
(Makt 6.53-56)

³⁴ Uu cεan "ni 'su ε, u nynie 'e Senesareblua 'di. ³⁵ Nyu -nɔ 'e εε' 'blua- tu 'di juuε Sesi "i, 'su u -kɔkɔ ɔ ɔ jinyɔ -ta -wee' ja, 'su u ɔ ɔ nyu "klein 'wε- ε nua. ³⁶ -Wεε uua bae ɔ i 'de u "je ɔ ɔ 'bai 'a wɔn 'k 'su 'ibla. Nyu "klein -uua blɔ "i ε, uua' 'wε- ε 'kɔkɔ.

Suifu-wi" "bli kpln 'a -tl'
(Makt 7.1-23)

15 'Su Fariseen ke ke' wɔ-saun -wluε Selisalem 'kpa Sesi -pun" -wεε u -tee' ɔ i ka, ² u 'na : Deε-tɔ -ma klai" nynuu a -saa' tein'nyu 'a ke' ε- ? -Bo u "je de di ε, uua' jre kwa, ka -aa nua 'nɔ -a "blikpln 'un see ε, uua' nu kan'. ³ Sesi wlu uɔpu -pee ɔ 'na : 'De aopu mɔ 'ee, deε-tɔ aoa -saa' Kea 'a ke' 'de aoa' -ce" 'ε nyɔtɔ' 'un ε- ? ⁴ Kea 'naa : -ln -je -un "bo ke -ln de wɔn, 'de nyɔ -kɔ mua ɔ "bo ke de -soo' o poa' a, ɔ muε 'mεa'. ⁵ 'Kaa aopu mɔ 'na : Nyɔ -kɔ mua wluε 'de ɔ "bo ke de -pee -wεε -kɔ -na : De 'un 'blea 'de 'un 'jea ao kwa wɔn -te ε, ε -te ε kpɔi", 'un 'je ε Kea "nyl. -Mε -mɔ 'k 'ju tu se ɔ "bo ke de wɔn 'je la 'bode. ⁶ 'Kamɔ aopu a nu -wεε aoa -sa' Kea 'a wlu i 'de aoa' nyu detɔkɔsun 'un. ⁷ Ao "jridepooun, de Kea 'a wlu 'kwajaai Esai 'tmua 'de aoa' -tl' 'un 'de ε, ɔ 'bleε -kɔn. De ɔ 'cɔia, ε ka : ⁸ 'Kea 'naa : Nyu -nu 'ma ni -tea' nɛε 'de u 'wɔn foo' 'un 'kaa uua' pee tεεn 'un o fiin. ⁹ Nyu -nu a -gbεε' 'un "juɔi foo" 'un, de-nuε' nyɔ 'k ke' mε uua ɔ ɔ nyu -wεε uua 'daa- Kea 'a wlu. ¹⁰ 'Bomɔ Sesi 'da nyu -wee' -wεε ɔ wlu 'de u -pee ɔ 'na : Ao -wee' "klein -te doin" 'de ao 'je de -nε 'mii 'wɔn. ¹¹ De -εε paa 'e nyɔ wɔn 'di ε, εε' kpuan nyɔ -flen", 'kaa dl -a -wluε 'de ɔ 'wɔn -la -sia" "kpaε' umɔ -la kpuan nyɔ -flen". ¹² 'Su Sesi 'a klai" nynuu 'kpa -pun", u 'na : Ka wlu -ln -tmua -ta ε kpuan Fariseen-wi" -kwlu, -ln -je kan' 'mεε ? ¹³ Sesi 'na : Tu "o tu 'un "Bo -nɔ 'e jaun 'di sea do ε, -mε ε muε cɔn" 'a. ¹⁴ Ao "tai- uɔpu "i. "Jri 'a waun 'a 'su -a po ba -je o. 'De -bo "jri 'a wai po "jri 'a wai -je o ε, u -wee' a muε i -kaa' 'de "bie 'di see. ¹⁵ Piei "dua wlu 'un ɔ 'na : -ln -sa "ipoo -tl -nɔ wɔ -ln -nyl" -aun. ¹⁶ 'De Sesi 'na : Aomɔ ke'wleε, ao se tɔ' di 'kpa kee ? ¹⁷ Ka de "o de -εε pa 'e nyu 'wɔn -mε εε mua 'e "kwli 'di -wεε εε "sia -sɔn 'de nyu a poε 'kwla, ao se ε juoo- ? ¹⁸ 'Kaa de -jia' 'e nyu 'wɔn -mε ε 'wluε 'de ɔ ɔ pee o, εmε -εε kpuan nyu -flen", ¹⁹ de-nuε' 'de nyɔ pee o mɔ tɔ' saun 'a wlu. "Ku 'dbaa' o, de "itlan' o, "jriia' o, nyu -tl' "kpei blaε' o, nyu cεan' o, ²⁰ dl -la kpuan nyɔ -flen" mɔ -nao. -ln se kwa jre -wεε -ln di de -mε 'ε kpuan nyɔ -flen".

'Blua 'sru 'dinync -tee Sesi -kwlt'
(Makt 7.24-30)

²¹ Sesi 'wlua 'mua- 'su ε, ɔ muε 'e Tii ke Sidɔnblua "kpei fɔ o. ²² 'Su Kanaan 'nynɔ due' -ji' 'de ɔ o -wεe -u -wɔ", -u -na : Tu"bo, Dafidɔ 'a "Ju, -lɔ -je 'ma wεe- 'de ! 'Ma "junynɔkpao' a 'jεε kui wɔn 'de -suusaun 'kwa. ²³ 'Kaa Sesi se 'e ua' wlu wlu jrε' "kpei po mɔ "pɔ. ɔɔ' klai" nynuu mu -kpɔ -pun" -wεe -uɔ -tmu ɔ -uɔ -na : -lɔ nu 'nynɔkpao' -nu i ke, dε-nuε' ua "wɔwɔ" -a 'dei. ²⁴ 'De Sesi 'na : Nyu -uɔ -ma" 'de Israε-nyu "klu ka 'blae -sia kwla nɔa, uɔpu 'a 'su 'a jia' 'lɔ ji.

²⁵ 'Kaa ɔ 'da kan' 'su 'nynɔkpao' -nu ji' u "siie 'kɔi- i 'bo ɔ "juɔi 'de u 'na : Tu"bo -lɔ ji 'uɔn o 'de ! ²⁶ 'Bomɔ Sesi wluu ɔ 'na : ε se ka -kɔkɔ- ka- nɔ -wεe nyu 'je nyɔi ɔ "nynuu 'a diidɔ 'uɔn "duo- 'de ɔ 'ju -gbe' nynuu "nyɔ. ²⁷ 'Su u 'na : tɔ' -tɔ -o -cεεn'- Tu"bo, 'kaa dɔ -la blua la' jeun -sɔn i ε, umɔ -gbe' a 'ten -wεe la di. ²⁸ 'Su Sesi 'na : 'Nynɔkpao', ka aa' 'ma -kwlt' -tea' 'bei' ka- ! Ka a nɔai' ε, ε nu kan'. 'De εε' nɔ' -nε 'di 'bo ua' "junynɔkpao 'a 'wε- 'bɔkɔ-

Sesi 'bɔkɔ- 'wε- -tuu"-tuu

²⁹ Sesi 'wlu 'mua- 'mε -wεe ɔ mu 'o "ni klaa" -nɔa 'e Galile -kwlt" 'su ɔ 'ja 'o cru "kpei -wεe ɔ -te i. ³⁰ 'Su nyu -tuu"-tuu -kpɔ -pun", uɔ jɔ klɔkɔn o, "jri 'a waun o, nɔaun o, "muu- o, nyu 'wε- 'ε "kwli -wee' a nua o. Uɔ kpuuɔpu- 'bo Sesi bɔ kɔ -wεe ɔ kɔkɔ- uɔa' 'wε-. ³¹ Nyu -kwea de 'jea "muu 'a wlu -ta a, uɔ 'jea nɔaun 'a 'pu -ta, uɔ 'jea klɔkɔn 'a na -ta, uɔ 'jea "jri 'a waun 'a i 'je -ta 'su tai' "maa uɔpu 'mε 'su uɔ -tee Israε 'a Kea 'a 'nyɔn' "i 'bεε- -pun".

Sesi "nyɔε nyɔɔpu 'a 'wlu -nyiiε diidε-
(Makt 8.1-10)

³² -Mε 'wlua 'o -jei' 'su Sesi 'da ɔ kɔ klai" nynuu 'mε -wεe ɔ 'na : Nyu -nu uɔa' wεe a nu 'uɔn 'ε, dε-nuε' uɔ nuε 'wɔ taan 'bo 'uɔn -pun", 'kaa uɔ se dε di. 'Mɔ se ε "inɔ 'uɔn 'je uɔpu -jei' po 'de 'muε- 'uɔn, -wεe -crigbaa je uɔpu -sa uɔa' de mu nɔ' 'bo -jei". ³³ 'Su ɔ kɔ klai" nynuu 'na : -Ta -kwɔl jrε' sea nɔ -ta 'ee, -taka -a -je nyu -tia ka 'a diidε -saa ? ³⁴ 'De Sesi -tee' uɔpu i ɔ 'na : -Di'pen kplɔ -ti- iε'- ao 'ble ε- ? uɔ 'na : -A -bleε -di'pen kplɔ -mε" 'sɔn ke -smii' jɔ mu" jri' ke-

³⁵ 'Su ɔ 'tmuε nyu -wee' "klein ɔ 'na : Ao -te i. ³⁶ -Wεe ɔ "duo -di'pen kplɔ -mε" 'sɔn ke -smii' jɔ -nɔ 'uɔn 'de ɔ po la' Kea 'sε-, -wεe ɔ cεεn ɔ, ɔ "nyɔ ɔ kɔ klai" nynuu -wεe uɔ -gblɔ' nyu "jrii. ³⁷ Nyu -wee' di' uɔ je dbo. la' tɔε -sia 'o, -wεe uɔ 'tɔan i ε, ɔ "jie toe" -mε" 'sɔn. ³⁸ Nyu -uɔ dia de 'mua- nɔε "nynunmai 'a "wlu -nyiiε, nyu se 'nynukpae' ke "nynumu" -sro'. ³⁹ Sesi -kwea nyu -nu wlu pooa' 'su ε, ɔ 'ja 'e -kwεε' 'di -wεe ɔ mu 'e Makadanblua "kpei.

Fariseen ke Sadiseen-wi" -teeε' Sesi jrii' i
(Makt 8.11-13 ; Luikt 12.54-56)

16 Fariseen ke Sadiseen-wi" 'kpa Sesi -pun" -wεe uɔ 'je ɔ wlu 'a "kle -pee -gba. uɔ -tee' ɔ i 'de ɔ 'je jrii'

-wlua 'e jaun 'di 'a due' nu, -wεe ka ɔ 'wlua 'de Kea o ε, uɔ 'je ε 'je. ² 'Kaa Sesi wlu' 'de uɔ -pee ɔ 'na : -Bo 'jru a sea i 'pen -kwie" ka a -wee jaun 'je -sain' ε, -mε ao 'na nɔ" 'dɔε -a mu nɔa' -klae"- . ³ 'De -bo -klae" pεεn ε, ao 'na "ni 'a -sɔugba a muε dbaa' -sɔan, -pie a muε jia' dε-nuε', jaun 'a -sain' 'a kpee -sɔn i, ao juo jaun 'a nɔsun 'a "kpei -seea' ka 'mε, 'kaa ao se dɔ -la nuɔa -sɔan 'a "kpei -sua' ka juo-. ⁴ -Stanwɔ 'di nyu -uɔ -nyniia 'diwɔn, -uɔa pooa wlu fai' 'de Kea -pee, uɔpu -a -tee' jrii' i, 'kaa jrii' jrε' se nuuεi -bo ε se -je -nuɔa 'de Sonasɔ 'a -tɔ' 'uɔn nɔ ε. 'Su ɔ 'wlu 'o uɔpu -pun" 'mε, ɔ muε -tajrɔ.

Jrii' Sesi nua ɔ kɔ klai" nynuu 'a 'wɔn ɔ 'dei

⁵ -Ta klai" nynuu a muua 'de "ni 'a 'fɔ jrε' o ε, uɔ "mae' uɔ se di 'pen 'uɔn "duo. ⁶ -Wεe Sesi wlu uɔ -pee ɔ 'na : Ao -tu" aoa' -cεε" 'ε -tɔ' 'de Fariseen ke Sadiseen-wi" 'a -di'pen -puun'dε 'ε -tɔ' 'uɔn. ⁷ 'Su klai" nynuu -tee wlua' -pun" 'bo uɔa' 'su 'nyɔn, uɔ 'na : -A se -di'pen 'uɔn "duo-, mε -tɔ kɔ 'tmu dε -nε. ⁸ Ka uɔ 'tmua dε -nε Sesi 'je kan' 'mε 'su ɔ -teeε' uɔpu i ɔ 'na : Dεε-tɔ aoa naa aoa' -lɔ se -di'pen 'pen 'uɔn "duo -mε 'ε tɔ' i ε- ? Ao -gbun ka aoa' Kea -kwlt' -tea' 'piia "i ε ! ⁹ Ao se tɔ'di 'kpa kee ? Ao se -tɔ' -kwlt" po kee ? -Ta 'uɔn cεεan -di'pen kplɔ -mm" i 'de nyu 'a "wlu -mm" 'a -tɔ' 'uɔn 'ee, la' toe" -tiiε' ao "duo 'uɔn ε- ? ¹⁰ 'De -di'pen kplɔ -mε" 'sɔn 'uɔn cεεan i 'de nyu 'a "wlu -nyiiε 'ε -tɔ' 'uɔn 'ee, la' toe" -tiiε' ao "duo 'uɔn ε- ? ¹¹ 'De -mε ka 'uɔn sea -di'pen -tɔ' 'tmu, dεε-tɔ ao se ε 'mii 'wɔn ε- ? 'lɔ 'na ao -tu" aoa' -cεε" 'ε -tɔ' 'de Fariseen ke Sadiseen-wi" 'a -di'pen -puun'dε 'ε -tɔ' 'uɔn. ¹² 'Su ka ε sea 'de -di'pen -puun'dε 'ε -tɔ' 'uɔn nɔ -wεe ε nɔa 'de Fariseen ke Sadiseen-wi" 'a nyu detɔkɔsun 'a -tɔ' 'uɔn mε ɔ -saa uɔpu fen' uɔ 'wɔn ε 'mii.

Piei 'na Sesi nɔε Klisi, Kea 'a 'o-tei -o
(Makt 8.27-30 ; Luikt 9.18-21)

¹³ Sesi nɔnia 'e Filipo o -kwɔl 'de Sesare 'a 'blua 'a 'fɔ "kpei 'su ε, ɔ -teeε' ɔ kɔ klai" nynuu i, ɔ 'na : Dε nyu a 'tmu 'de 'mɔ nyɔi ɔ "ju 'a -tɔ' 'uɔn ε- ? ¹⁴ 'Su uɔ 'na : Nyu jru' 'na -lɔ -nɔε San Batisɔ -o, jru' 'na -lɔ -nɔε Eli -o, jru' 'na : -lɔ -nɔε Selemi -o, -wεe jru' 'na : -lɔ -nɔε Kea 'a wlu 'kwajaaun -nɔa tɔin" 'a due' -o.

¹⁵ 'De Sesi 'na : 'De aopu mɔ 'e, nyɔ aoa 'daa- 'uɔn ε- ? ¹⁶ 'Bomɔ Piei wluu- ɔ 'na : -lɔ -nɔε Kea -nɔa 'kmu 'a "Ju Klisi -o. ¹⁷ Sesi "dua wlu 'uɔn 'su ɔ 'na : -lɔ 'di nmɔ kɔn Simɔ, Sonasɔ 'a "ju, dε-nuε' dɔ -ma -wlua 'tmua' -ta, ε se nyɔi mɔ -sε 'kwla 'de -uɔn -pee nɔ-, ε 'uɔn "Bo -nɔa 'e jaun 'di -o. ¹⁸ 'De 'mɔ ε, 'uɔ 'naa -ma 'nyɔn -nɔ Piei, ε 'de mε -nɔ "sou, 'bo εε' "sou tu "kpei mɔ, 'uɔ 'je 'ma -gbu" poo-, -wεe 'mεa' se ε "wɔn 'bεei. ¹⁹ 'Ma muε -uɔn tu" bode -nɔa 'e jaun 'di 'a -da'kle "nyla' -wεe dɔ 'klein -ma mua isaan' 'de 'blua- "kpei ɔ 'je isaan 'de jaun 'di. 'De dɔ 'klein -ma mua ikaiian' 'de 'blua- "kpei ɔ 'je ikaiian 'de jaun 'di. ²⁰ 'Su ɔ -tuu" ε ɔ kɔ klai" nynuu wɔn ɔ 'na ka ɔ nɔa Nyu'puui Klisi ε, uɔ 'bo ε 'tmuε 'de nyɔ jri' -pee.

Sesi 'tmue' ke 'ma' -ti ke 'kunyul' s'ch-ti ke
(Makt 8.31-9.1 ; Luikt 9.22-27)

21 De -wlua 'mua- Sesi -tee' wlua' -pun" 'pepe' de 'kai' nynu -pee' k' na' k' 'je' Selisalem mu -o, -wee' k' 'je' 'kle' 'je' 'de' nyu-koen' o, 'sraa' -saun' 'a' klae' o, ke' w' saun' kwa. Uua mu' de' 'dbaa' -wee' k' 'je' 'kmu' de' ji' 'de' 'wl' 'a' taan' -ne' 'di.

22 'Su' Piei' 'd' -tajr' -wee' k' -ce' k' "bli, 'de' k' 'na' : De -nua' 'mua- -pee' 'de' -un' -w'ch' de ! Kea a mu' -un' o' sia', ee' de' tu' se' -un' 'jrii' n'v'ei' k' 'kmu' ! 23 'Kaa' Sesi' "biie' i' de' k' o, k' 'na' : -'s'ch' -koa, -un' -tee' 'un' kun, -un' -nue' "i' -un' -je' 'un' 'de' de'saun' 'di' po, de-nue' -ma' t' ke' Kea' 'a' t' se' due' n' -un' -blee' ny'k'ot'.

Nyc -ke Sesi na -me' k' 'k'w' -'kle' 'je' -ti

24 'Su' Sesi' wlu' 'de' k' 'kai' nynu -pee' k' 'na' : -Bo' ny' -nue' k' ke' 'ma' -a' -je' na' -me' k' 'bo' k' -ce' "kpa' 'a' 'kmu' "kpei' 'd' an, -me' k' 'k'w' -'kle' 'je' -ti -wee' k' 'je' 'bo' 'un' 'de' bla, 25 de-nue' nyc -nue' k' -je' k' 'kmu' "kpei' 'd' an- a, -me' ee' mu' k' kwa' "maa', 'kaa' nyc' -k' mua' k' 'kmu' 'b'ca' 'de' 'ma' -tl' 'un' e, -me' k'w' -k' mu' k' 'kmu' 'p'ua'. 26 -Bo' ny' k' 'ble' 'kmu' -wee' "klein' -wee' k' -suu' "ma' 'ee' -me' de' k' 'je' 'o' mu' e' ? 'De' de' ny' k' 'je' ja' -wee' -e' -je' k' -suu' -k' o' "sii' e' -? 27 Aoa' 'jee', ny' k' k' "Ju' a' mu' e' jia' 'de' k' 'Bo' 'a' 'nyu' 'wlu' 'un', k' ke' k' "soa-wi" ke-, -wee' ka' nyu' 'a' d'bo' nua' 'de' k' 'je' nyu' ee' -'kei' -sa' kan' due' 'due'. 28 'Ma' 'tmu' aopu' t' -tl' nyu' -nua' 'kmu' -ta' uua' 'jru' se' 'mei' 'su' -u' -je' ny' k' k' "ju' 'a' deji' -ne' 'jrie' -'jee' -'de' k' 'be'ce' 'un'.

Sesi -saa' "i' de' k' 'kai' nynu' taan' "jri' de'
(Makt 9.2-13 ; Luikt 9.28-36)

17 'Wl' -m'ee' -'sia' 'su' e, Sesi' "due' Piei' ke' Sakt' ke' k' 'dei' San' 'un' -wee' u' ke' k' -saa' kun' u' mu' 'e' cru' klaa' due' "kpei'. 2 'Su' k' -saa' "i' de' u'pu' "jri' 'de', k' "jua- a' fan' ka' 'jru' nua, k' 'un'paad' "pluu' "puu' ka' -'sch' nua. 3 Uua' k' an' 'emu' 'su' -me' Moisi' ke' Eli' -taan' -wee' u' ke' Sesi' a' wlu-. 4 'Su' Piei' "due' wlu' 'un' k' 'na' : Tu' "bo, -aa' -ta' nua' n' k' "jrii. -Bo' -un' -nue", 'un' 'je' poe' taan' "jei' po, -m' -je' due' 'ble, Moisi' 'je' due' 'ble' -wee' Eli' 'je' due' 'ble. 5 Piei' "sia' wlu' 'su' bue' -ee' nua' bleble' -crie' u'pu' "jrii, -wee' wlu' due' 'wlu' 'e' bue' 'un' 'de' e' 'na' : "Ju' -k' n'ue' 'ma' -tl' 'kmaju' -o. 'De' k' 'un' 'bom' 'ma' ny' k' k' -tl' 'kmaa' -wee' n' -un', ao' po' k' wlu' doin' o ! 6 'Kai' nynu' 'w'ch' wlu' -ne' 'su' u' -crie' "jrii' 'bo' 'blu', faun' a' nu' u'pu' 'me. 7 'Su' Sesi' 'kpa' u'pu' -pun", k' bla' u'pu' "i' de' k' 'na' : Ao' sch' 'un', faun' 'bo' ao' nua ! 8 Uu' kpa' "jri' 'jei' 'su' u' se' ny' k' jro' i' 'je' -bo' e' se' Sesi' 'a' 'su' n' e.

9 -Ta' uua' 'wlu' 'de' cru' "kpei' uua' "sia' i' 'su, Sesi' -tee' u'pu' ke' "i' k' 'na' : De' ao' 'jea' "jrie' -ta' ao' 'bo' e' 'tmue' 'de' ny' k' jro' -pee' mamau' 'su' ny' k' k' "Ju' 'je' "kunyul' s'ch-ti.

10 'Su' k' 'kai' nynu -tee' k' i' u' 'na' : De' -ti -wee' ke' w' saun' 'na' : Eli' a' mu' e' de' jia' "i' -saa' k' e' -? 11 'De' k' 'na' : T' -o, Eli' a' mu' e' jia' -wee' k' 'je' d' -wee' k' k'po' po. 12 'Kaa' 'ma' 'tmu' aopu' 'me' Eli' ji' -we' -sese, -wee' u' se' k' "i' juo- u' u' k' uua' 'un' nu' -tl' "jrii. k' 'je' 'kle' 'de' u'pu' 'kwa, 'kam' ny' k' k' "Ju' a' mu' 'kle' 'jea' 'de' u'pu' 'kwa' -ke. 13 'Su,

ka' e' n' San' Batis' k' k' "si' 'nyu' klai' nynu' 'w'ch' e' 'mii.

Sesi nu' -suusaun' i' de' "ju' -saan" -due' 'un'
(Makt 9.14-29 ; Luikt 9.37-43)

14 -Ta' u' j'ee' nyu' -tuu' -tuu' -kuan' "jru' e, 'bom' "ju' due' 'kpa' Sesi' -pun" -wee' k' "sii' -'koi' i' 'bo' k' "ju'ci, 15 'de' k' wlu' ka' : 'Ma' 'blei, -un' -je' 'ma' "ju' 'a' wee' -'de' ! Susuwe' -ee' nu' k' ee' cri' -'Bo' ee' 'cu' dee' 'pen' "kpa' 'su, ee' 'wlu' "blo, 'su' k' -ka' i. -Bo' 'wl' jre' o, ee' bl' i' 'bo' "jri, 'wl' jre' o, ee' -fi' k' 'bo' "koi-. 16 'un' j' -ma' klai' nynu' 'me, 'kaa' u' se' ee' 'we' -tu' 'a' 'k'w' 'be-. 17 'Su' Sesi' wlu' k' 'kai' nynu -pee' k' 'na' : Ao' "jrukuun' ke' 'diw'nyun' 'a' ti, 'de' k' -'tii' 'di' ao' ke' 'ma' -a' -je' i' -te' ke'wle' e' -? 'De' kpe' -'tii' 'un' 'je' ao' 'ble' e' -? Ao' ja' 'un' "ju' -saan" k' ! 18 -Wee' k' kmaa' wlu' "i, k' "k'w' -suusaun' -ne' "jru'. 'Su' e' 'wlu' 'e' "ju' -saan" 'un' 'e, e' "sie' "kpa'. 'Bo' e' "sri' k' 'we' -je' k'.

19 E' nua' kan' 'su' klai' nynu' 'kpa' Sesi' -pun" -wee' u' -tee' k' i' u' 'na' : De' -ti -a' se' -suusaun' -ne' 'ee' inua' 'be' e' ? 20 'De' Sesi' 'na' : Aoa' Kea' -kwil' -tea' se' "i' 'be, e' -ti -o. 'Ma' 'tmu' aopu' t' -tl, -bo' aoa' Kea' -kwil' -tea' 'piie' "i' ka' "ple' j' 'bea, -bo' e' 'be' kan', aoa' mu' e' cru' -ne' -pee' wlu' ao' 'je' nu' : e' 'wlu' -ta ! -Wee' e' 'je' ao' w'ch' 'je. De' ao' sea' "k'w' 'be' e' -me' se' n' -un'. 21 ['Kaa' ee' -suusaun' -tu' -bo' e' 'je' 'e' nyu' 'un' 'wlu' e, -me' 'de' Kea' baea' ke' w'ch' 'k'w' 'un' -o.]

Sesi 'tmue' ke 'ma' -ti ke 'kunyul' s'ch-ti ke'wle
(Makt 9.30-32 ; Luikt 9.43-45)

22 'Wl' jre' o' -ta' u' nua' Galile'lua' "kpei' i' plea' 'bom' Sesi' wlu' 'de' k' 'kai' nynu -pee' k' 'na' : Ny' k' k' "Ju' 'je' 'e' toos' -o' 'de' ny' k' k'w' 23 -wee' u' 'je' k' 'dba. 'De' k' 'je' "kunyul' s'ch' 'de' 'wl' 'a' taan' -ne' 'di. k' 'da' kan' 'su' klai' nynu' "kae' "jrii.

Kea -gbu' klaa' 'a' -deinpo' -sati.

24 Sesi' ke' k' 'kai' nynu' n'nia' Kapenaum' 'su' e, -deinpo' -saun' 'kpa' Piei' -pun" -wee' u' wlu' ka' : Aoa' det'k' a' -sa' Kea' -gbu' 'a' -deinpo' -'me' e' ? 25 Piei' 'na' : Kun, k' -se' ! Piei' pa' -gbu' 'su' Sesi' "due' wlu' 'un' tein", k' 'na' : Sim, ka' -ma' n'ee' t' "kpei' e' -? Nyc' -je' 'be'w' -nua' 'e' 'blua' -ne' "kpei' 'a' -deinpo' -sa' a' -? Uua' -ce' "e' 'bleenyu' -ae, -aee' 'du' -l' ? 26 'Su' Piei' 'na' : 'Du' -a' -se'. 'De' Sesi' 'na' : -je' e' nua' kan' -m' e, -me' uua' 'bleenyu' -mu' se' e' -sai. 27 'Kaa' -a' -bo' e' nua' -wee' nyu' -nu' 'bo' -a' 'cen' i' 'kpa'. -ln' mu' kwen' po' 'de' 'ton' w'ch. "I-saa' -smiie' -ee' mua' kwen" kpuan' a, -un' -crie' -un' -je' ee' w'ch' 'ba' 'de' -un' -je' 'e' 'weij' -sa' -wee' -un' -je' -un' ke' 'ma' -a' -saad' ja-.

-k' -n' klaa' a' -?
(Makt 9.33-37 ; Luikt 9.46-48)

18 'De' ee' k' k' tu' 'di' e, Sesi' 'a' klai' nynu' 'k'p' -pun" -wee' u' -tee' k' i, u' 'na' : -k' -n' Kea' 'a' keema' -kwil' -nua' 'e' jaun' 'di' 'a' klaa' a' -? 2 'Bom' Sesi' 'daa' "ju' -saan" due' -wee' k' n'ny' k' i' 'bo' uua' -'kwea'-. 3 'De' k' 'na' : 'Ma' 'tmu' aopu' t' -tl, -bo' ao' se' kplun' fai' poo' -wee' ka' "nynumu" nua' ao' se' kan' n' e, -me' ao' se' 'e' Kea' 'a' keema' -kwil' -nua' 'e' jaun' 'di' 'di' pai. 4 E' -ti ny' k' -jaa' k'

-ce" ja -wee ka "ju -saan" nla, -k -nla kan' a, כמכ -nל
klaa". 5 'De nyc "o nyc -kpuuan "ju -saan" -nla ka sun
'סכנכ 'de 'ma 'nynt 'un ε, -mε 'מכ כ kpuun sun 'סכנכ.

Desaun 'a "ikmaa'
(Makl 9.42-48 ; Luikt 17.1-2)

6 'Kaa -bo nyc jrc' כ' כ' nuudl bluua 'ma -tl' tō 'un 'jeun 'a
-saan"- due' 'de desauun 'di ε, -mε dε -jea "paa' 'de ככ' -tl'
'un mε -nל nyu saan כ "soukpo -plun -wee nyu -fii" כ 'de
'תכנע ככנ. 7 ε nלε "nmia-tl -o 'de nyu -wee' "klein 'a -tl'
'un, dε-nuε' dl -jea nyu 'de desauun 'di bluua a, ka "o ka-,
la' dl tu a muε jia' see, 'kaa εε muε wee -tl nla' 'de nyc
la mua 'un jiaa' 'a -tl' 'un.

8 -Bo -ma sun ke -ma bu a sea -un 'de desauun 'dipo ε,
-mε -nל cun 'o -nל -jl 'kwla po fiin. -nל -ble sun due' ke bu
due' -wee -nל mu 'e 'kmu -ceen' 'un "paa', ε je -nל -ble
sun 'סכנכ ke bl 'סכנכ -wee -nל mu 'e nε -ε sea 'mu -ta 'ble
'un -sii. 9 'De -bo -ma "jriε- ε sea -un 'de desauun 'dipo ε,
-mε -nל -sε 'de -un ככנ'. -Ma -nל "jriε- due' "i -wee -nל mu
'e 'kmu -ceen' 'un "paa', ε je -nל -ble "jri 'סכנכ -wee -nל
mu 'e nε 'un -sii.

'Blaa -wluu 'kwla εε' "ipoo-tl
(Luikt 15.3-7)

10 Ao -tu" aoa' -ce" 'ε -tl', ao 'bo "nynumll" -nu 'a due'
koun -gbai -fluen, dε-nuε' uua' "soa-wi" -tea uupu 'a
-tea' 'de jaun 'di ε, uua 'jeeε 'un "Bo "jriε- 'de 'wl "oo 'wl
-wee' 'di. 11 Dε-nuε' nyic' כ "Ju jie nyu -ma" 'puua'. 12 Ao
po doin" i, -bo nyc due' 'ble 'blae 'a kmε' 'due -wee la'
due' "ma, ככ' sie la' kwla -mε" nye 'j' -mε" nye 'bo cru
-kwll" -wee ככ' mu due' -je -ma" i -pכaan' ? -Aee' ε se
kan' nu ? Ka aoa nεε tō "kpei- ε- ? 13 'Ma 'tmuεε ao tō'
-tl, -bo כ -sε 'kwla a, ε 'bleε ככ' 'mua-, ε je 'blae 'a kwla
-mε"nye 'j' -mε"nye -jl -sea' "ma -sii. 14 'Kamε ε nל -ke,
ao "Bo -nla 'e jaun 'di se ε "inl nyc -saan" due' koun
-gbai' 'je "ma.

-nל -wlu -ma de'di 'a -כ "kpei

15 -Bo -ma de'di nu desauun ε, -mε -nל -kכ -pun" -wee
כ ke -nל -je 'סכנכ -nל 'de ao 'je wlu-. -Bo כ po -ma wlu
doin" o ε, -mε -nל -puu' -ma de'di 'mε. 16 'De -bo כ se
-ma wlu doin" o po ε, -mε -nל -da nyc due', nyu 'סכנכ,
-wee nyu 'סכנכ ke taan 'je la' -tl' 'tmu-ta 'je. 17 'De -bo כ
'na כ se -wi" -mu 'a wlu doin" o poi 'jaa, -mε -nל -toε Kea
-gbu "i. -Bo כ 'na כ se Kea -gbu 'a wlu doin" o poi ε, -mε
-nל -gbun כ ja ka nyc -sea' Kea 'a -tl' tō 'un 'je ke -dεl-
po' -sai nla. 18 'Ma 'tmuεε aopu tō' -tl, dl "klein aoa
mua isaan' ככ 'blua- "kpei ε, la muε isaan' 'de jaun 'di,
'de dl "klein aoa mua ikaian' a, la muε ikaian' 'de jaun
'di.

19 'De 'ma 'tmuεε aopu 'mε ke'wle, -bo nyu 'סכנכ 'bεε-
wlu 'un 'de aopu 'klu 'de 'blua- "kpei -wee uε 'je dε i
-tee' ε, 'un "Bo -nla 'e jaun 'di a muε ε uupu "nyla' see.
20 Dε-nuε' -ta nyu 'סכנכ ke nyu taan 'kuan "jrui 'de 'ma
'nynt 'un ε, 'nל nל 'bo uupu 'a -kwea' 'mε.

Dbonui -sea' wee "jri 'de nε

21 'Su Piei 'kpa Sesi -pun" -wee כ 'na : -Bo 'ma de'di nu
'un desauun "jrui 'ee, kpe -tiε' 'un 'je ε o 'כε ε- ? 'nל 'כε ε o
mamau 'su ε 'je kpe -mε" 'סכנכ nynt -aee ?

22 'De Sesi 'na : 'nל se 'na -nל nu kpe -mε" 'סכנכ, 'kaa -nל
mu mamau 'su -nל -je kpe 'ε kwla -mε" 'סכנכ כ kpe -mε"
'סכנכ nynt.

23 'Ma 'tmu aopu 'mε : Kea -nla 'e jaun 'di 'a 'tun nu-tl
nua' -כ' 'bec due' -כ -da ככ dbonuun 'de 'wei uε 'jea uε
'je la' "kuan po. 24 -Ta כ -teea 'wei -sroa' -pun" 'su, uε j'k
"ju due' -כ -ble ככ 'wei 'a -kwlutau". 25 -Ta "ju -ככ 'jea dε
-sa -wee כ 'je ככ' 'blei 'a kpan -sa 'bo se nל-, 'su ככ' 'blei
'na : Ao ple ככ -ce" ke ככ 'nynt ke ככ "nynuu- ke ככ'
'bleedt -wee' "klein ke -wee כ 'je 'ma kpan -sa. 26 'Su "ju
-ככ "siiε 'ככ- i 'bo ככ' 'blei "juc' -wee כ bae כ i -bae -bae
'de כ 'na : -nל -kuu tō' i 'de 'ma -tl' 'un, 'ma muε -ma
kpan -wee' -saa'. 27 Dε -nla 'mua- kpun ככ 'blei -kwlu 'su
כ 'jee ככ' weε-, -weε כ 'na : -nל mu, 'nל 'כε 'wei -nla -un
"kpei 'mε, -nל se 'ma kpan 'ble 'bode.

28 Dbonui -ככ "sia "kpaε' 'su כ ke ככ "dei due' -כ -ke ככ
nua dbo -tadue -wee כ -blea ככ kpan dε-saan"
-gbuun'. 'Su כ kpun כ -plion', כ 'na : -nל -sa 'ma kpan !
29 ככ "dei -ככ "siiε 'ככ- i 'bo 'blut 'bo כ bl ככ -wee כ bae
כ i -bae -bae 'de כ 'na : -nל -kuu tō' i 'de 'ma -tl' 'un 'ma
muε -ma kpan -saa'. 30 'Kaa "ju -ככ 'na כ se 'wככ, -wee כ
mu 'de כ po כ "dei -kaso 'di, כ 'na 'demכ כ 'je nל mamau
'su כ 'je ככ' kpan -sa.

31 Dε כ nua 'mua- ככ "dei-wi" 'je ε 'su uε "kaεε "jrui
"klt. Uε mu' -wee dl "klein -nua uε po uua' 'blei la'
"kuan. 32 'Su כ 'da dbonui -ככ 'mε -wee כ wlu כ -pee כ 'na
: Ka -ma dbonui tu nynt 'di wככ kan' a- ! 'Ma kpan -nla
-un "kpei -nל -baea 'mii ε, 'nל 'כε ε -wee' "klein 'mε. 33 -nל
se ε 'bεε- kee, -nל -je -ma "dei 'a weε 'je, ka 'nל 'jea -ma
weε εε ? 34 'Su ככ' 'blei 'kpa 'cen, כ 'na : Ao kpun כ, ao po
כ -kaso 'di, 'demכ כ 'je nל mamau 'su כ 'je 'ma kpan
-wee' "klein -sa.

35 -Weε Sesi poε "kpei ka, כ 'na : 'Kamכ 'nל "Bo -nla 'e
jaun 'di a mu ao nua' due 'due -bo ao se aoa' de'di 'a
desauun "kpei 'wlu 'de pεε -wee' "klein 'un ε.

Sesi muε 'e Suide

19 Sesi -ככא' -tl' 'tmua' kan' 'su ε, כ 'wlu 'e Galileblua
"kpei 'mε -wee כ mu 'e Suideblua "kpei 'de Sudεn
-gbuu 'a 'f' jre' o. 2 Nyu -tuu"-tuu mu כ kun, -wee ככ
'כככ- uupu 'a 'wε-.

'Nynכ 'kwla -satl ke kloo" sie-tl ke
(Makl 10.1-12)

3 'Su Fariseen-wi" 'kכ -pun" -wee uε 'je כ wlu 'a "kle
-pee -gba. uε 'na : 'De -aa kε' 'di 'dee, "junmכu 'beεε' כ
'je ככ' 'nynt 'kwla -sa 'de dε "o dε 'ε -tl' uε ? 4 Sesi 'na :
"I-saa' ככ" Kea nuε "junmכu ke 'nyntkpaο' ke, 5 -weε ε
'naa "junmכu a mu כ "bo ke כ de -pun" 'wluu' -wee כ ke
ככ 'nynt 'je "i "sii- 'de uε -nla 'סכנכ uε 'je nyic' due' ma.
Ao nuε 'dii 'mε, -aee' ε se kan' nל- ? 6 -Bo ε nל kan' a, -mε

uu se 'nכנכנ n- 'bode, 'kaa uu ma nyio due'. De Kea -tuu" a "i ε, nyio 'bo ε "i -seea'.

⁷'Su uu 'na : 'De -mε dεε-ti Moist -כמ 'na -bo nyc -sa 'nynכ 'kwla -mε כ "nyl u 'sbe -wεε כ 'je u -jei" po 'ja a - ?

⁸Sesi 'na : 'De aoa' pεε 'a 'ikmua' 'a -ti' 'un -o, εmε -ti Moist 'da kan', 'kaa tεin" 'de ε, ε se kan' n-. ⁹'Ma 'tmu- aopu 'mε, nyc -ככ 'nynכ sea' jei" 'je -wεε -כ -su 'kwla 'de -כ -dua" 'nynכ jrc' 'un -mε ככ 'jei tu 'kpa 'e jei" 'jea' 'di.

¹⁰'Su ככ 'klai" nynuu 'na : -Bo ε 'je kan' n- 'de "junכמכ ke ככ 'nynכ 'כ -tt' 'un ε, -mε -ln se 'nynכ 'ble -wεε -ln -te i -mε "paa' 'de ! ¹¹'Bomכ Sesi wlu 'de uu -pee כ 'na : De -tmua', nyu -tuu"-tuu 'a 'wכεn 'mii see, -bo ε se nyu -uu -pee Kea -sεε 'kwla n ε, ¹²dε-nuε' d- 'tuu"-tuu -a kaan nyioכp- je de 'de' 'nynכ 'ble -ti' 'un. Deejru' 'wlu- εε' de tu 'un 'ε, nyu jru' -n- 'e nyioכp wa 'un -wεε -uu se ε 'bεε- -uu -je 'nynכ 'ble 'de nyu jru' -n- 'emu ke'wle -uu" 'ble 'nynכ 'de tu" 'bode -n- 'e jaun 'di 'a -ti' 'un. Nyc -bεεa' -כ -jea εε' de tu 'mii 'wכε ε, -mε כ 'wכεn 'mii.

Sesi baeε "nynumu" 'a Kea
(Makt 10.13-16 ; Luikt 18.15-17)

¹³'Su uu ja Sesi "nynumu" -wεε כ 'je uu כwa "jru -te' 'de כ 'je uua' Kea bae-. 'Kaa ככ 'klai" nynuu a kaan uu כ-je de. ¹⁴-Wεε Sesi wlu ka כ 'na : Ao "tai- "nynumu" "i, uu 'je 'כ 'un o ji, ao 'bo uu -je de kaan, dε-nuε' nyu ka uu n- -uu -n- kan' a, uu כ-je 'de 'kmu deε- 'un pa. ¹⁵כ -tea' uu כwa "jru 'su כ 'wlu 'mua- 'mε.

"Ju "wliiε- 'blea כנכנ 'un ε
(Makt 10.17-31 ; Luikt 18.18-30)

¹⁶'Ju due' 'kpa Sesi -pun" -wεε כ -tee' כ i כ 'na : Nyu dεככ, dε 'dε -je wε- 'un 'je nu -wεε 'un 'je 'kmun- 'sea' -kwε -ta 'ble 'je ε- ? ¹⁷'Su Sesi 'na : Dεε-ti -ma -tee' 'mii 'de dε 'dε 'a -ti' 'un ε- ? Nyc due' koun -gbai' ככ n- nyc 'dε. -Bo -un -n-ε "i -un -je 'de Kea 'a 'kmun- 'un paa, -mε -un nu εε' ke'. 'Su "ju -ככ 'na : Kea 'a ke' 'un 'jea nu -mε 'de ε- ? ¹⁸'Su Sesi -teeε ke' 'wכn itbaa' -pun" כ 'na : -ln -bo "ku 'dbaa, -un -bo jei" 'jeε, -un -bo "jriε, -un -bo nyu si "kpei -tuu" ε, ¹⁹-un -te' -un "bo ke de 'a ni', -wεε -un -je -un -ponyio כ -tt' kma ka -un -kma -ma -cε" 'kpa 'a -ti' ε. ²⁰'Su -kooai" -ככ -ככ 'na : 'ln 'je ke' -n- -wεε" 'klein wכn 'mε, dε jre' -wε -sie 'o 'un 'je nu ke'wle ε- ? ²¹Sesi 'na : -Bo -un -n-ε "i -un -je 'pepe n-ε, -mε -un ple' -ma d- -wεε', -un -je la' 'wεi nua" nyu "nyl. 'De -un -je "wliiε- 'ble 'de jaun 'di. -Wεε -un -je ji 'de -un -ke 'ma -a -je na-.

²²'Kaa "ju -ככ 'wכn wlu -nε ε, כ mu' 'de "jrii "kaea' 'un, dε-nuε' כ nε "wliijeji klaa" -o.

²³'Bomכ Sesi wluu 'de ככ 'klai" nynuu -pee כ 'na : כ- ti 'a כ- ti 'ma 'tmu aopu, "wliijeji 'a Kea 'a 'kmu deε- 'di paa' nε 'kle. ²⁴'Ma 'tmu- aopu 'mε ke'wle, -sen" kpei soo" 'a 'bo "mεun 'a -po" "ipaa" "kuan "jri i, ε je "wliijeji 'a 'de Kea 'a 'kmu deε 'di paa' -mε -sii ke'wle. ²⁵Klai" nynuu 'wכn wlu -nε 'su ε, tai" "maa' uu כmε, 'su uu 'na : 'De -mε nyc -je 'pu 'ja a - ? ²⁶Sesi -gbuan uu כja -gbun -gbun 'su כ 'na : D- nyioכp sea 'bεε- uu 'jea nu ε, Kea 'bεε- la' nua' 'mε.

²⁷Piei "dua wlu 'un 'su כ wlu' 'de Sesi -pee, כ 'na : -ln -gbun 'ככ, -apu ככ 'ככ -aa d- -wεε" 'klein 'mε, -wεε -a bla 'bo -un -de, dε -a -e 'je ε- ? ²⁸Sesi 'na : 'Ma 'tmu ao כ- ti, -ככ n- Nyio כ "Ju a mua i-tea' 'bo ככ tu" bokpa-tε "kpei 'de d- -wεε' 'a -gbכdeε "nipo ככ" ε, aopu -כ -ke 'ma -a -na' aoa muε 'beכkpa-tε 'ε -puue 'ככ 'ככ "kpei -tea' -ke -wεε ao 'je Israε 'ε 'blua 'a blo' wכn -n- -puue- 'ככ 'ככ כ 'pee 'je. ²⁹Nyc "o nyc -ככ mua ככ -gbi" o, ככ de'dinmai o, ככ de'dinyukpae' o, כ "bo ke כ de o, ככ 'nynכ ke ככ "nynuu- o, ככ 'blua- 'ככ 'de 'ma 'nyn- 'a -ti' 'un ε, ככ muε la' "kpei -tea' 'jea' kpe' ε kme' 'due -wεε כ 'je 'kmu -sea' -kwε -ta 'ble 'je 'bo -mε 'de. ³⁰'Kaa nyu -saa "i kaan, uua' jru' a muε de 'כככ- -wεε nyu -כככ- de ε, uua' jru' 'je nya כככ-.

Dbonuun -saa "i ke dbonuun -כככ- de 'a "ipoo-ti

20 Sesi 'na : Dε -ke Kea 'a nyu 'blesun -n- 'e jaun 'di -כככ, ε ka : ε -ככ- 'kle' 'jei due' כ -כככ 'un -klae" pεεn -wεε כ -dua" dbonuun 'un 'de uu 'jea 'de כ o -kle mu ε. ²כ ke uu כ 'bεε- 'weij כ due 'a wlu 'un 'de -כככ 'di, -wεε כ kpa uu כ 'de כ o -kle. ³-Klae" jru-gbao o 'su כ 'jeε nyu jru' 'bo "kpaε' -uu -te i foo" 'un -uu se nuudbo 'ble. ⁴'Su כ wlu' 'de uu -pee כ 'na : Ao mu dbo nu 'de 'un o -kle, -wεε dε -ε -ke ao -כככ "i ε, 'de 'un 'je ε aopu "nyl. ⁵'Su -wi" -mu mu'. -Kle' 'jei "sia "kpaε' 'jru-gbao ke'wle, ε ke -kwie" jru-gbao ke, כ 'jeε nyu jru' -uu se dbo 'ble, 'su -wi" -mu muε 'de כ o -kle -ke. ⁶Dε -mua' -kwie" ka -pee ε, כ jeε nyu jru' -uu se dbo 'ble, -wεε כ -tee' uu כ i כ 'na : Dεε-ti ao -te i -ta -wεε ao se dε jre' nu -stan a- ? ⁷uu 'na : Nyc -je -a dbo "nyl כ se n-. -Wεε כ wlu 'de uu -pee כ 'na : Ao mu dbo nu -ke 'de 'un o -kle.

⁸Kwie kpuaan 'su ε, -kle' 'jei wlu' 'de ככ -gbu" 'dei -tei -pee כ 'na : -ln -da dbonuun -nu -wεε -un -je uu כ-kei" -sa, -un -tee 'de nyu -כככ- de "kpei -wεε -un -je nyu -כככ nya jeε-. ⁹'Su nyu -teea dbo nua' -kwie" ka a ji' -wεε כ "nyl uu כ 'weij כ due 'due do- do-. ¹⁰Nyu -saa "i -uu mua dbo nua' jia, uu ככ 'na -mε uu 'je dε -tuu" 'je 'de-, 'kaa כ "nyl uu כ 'weij כ due 'due -ke. ¹¹-Ta uua kpuaan 'weij כ due 'due -n- ε, uua wluεε 'mii 'de -kle' 'jei -pee. ¹²Uu 'na : Nyu -כככ- de -nu, -uu sea 'bo dboi" -kwle ε, uu כ 'a -kei' ke -aa -kei" 'bεε-, 'de -mε 'kamכ -apu ככ sea -stan -sea -sea 'bo -tenjru -nε 'un. ¹³'Su -kle' 'jei wlu' 'de uua' due' -pee כ 'na : 'ln ba, 'un se -mii" 'fa o, -un -wכn dbo nua' mu-ti 'teכ, -un -ke 'ma -a se 'weij כ due 'a wlu 'un 'bεε- 'de -כככ- 'dii ? ¹⁴Dε -ε -n-ε -ma -nε -kei" -un -duε" 'un, -un -je -ta 'un "juכi -tie" cεn. -Kei" 'un -sa -un -ta εmε 'ma mu nyc -כככ- de -saa' -ke. ¹⁵'Mכ -ble 'ma 'wei, dε 'un n-ε "i, εmε 'un nuεε 'un. -Aee' 'de 'un n-ε 'di wכn 'de nyu -pee εmε -εε "jriε saun -ma -gbuun' 'un jaa ?

¹⁶-Wεε Sesi poε "kpei כ 'na : 'Kamכ ε n-ε -ke, nyu -כככ- de a muε nya כככ, 'de nyu -כככ nya 'je de 'כככ-.

Kpe taan -nε mε Sesi 'tmu ככ 'mε -ti ke ככ "kuny- כככ-ti ke

(Makt 10.32-34 ; Luikt 18.31-34)

¹⁷-Ta Sesi nua Selisalem mua' a, 'bomכ כ 'daa- ככ 'klai" nynuu -n-ε -puue 'ככ 'ככ 'su, -mε uu n-ε naba ja,

-wæe ɔ wlu 'de uɔpu -pee, ¹⁸ ɔ 'na : Ao po doin" i, -aa muɛ Selisalem, 'bomɔ nyiɔ ɔ "Ju 'je 'e tooɛ- 'de 'sraa -saun 'a klae" o, kɛ' wɔ-saun 'kwa -wæe uɔ 'je ɔ 'mepeɛ' kpuun-. ¹⁹ -Wæe uɔ 'je ɔ nyu -sea' Kea juo "nyl, 'de -wi" -mu 'je ɔ wlaa-. Uɔ 'je ɔ klae 'un kpa, 'de uɔ 'je ɔ 'o tu -kwɩl" ɔ, 'kaa ɔ 'je 'kmu de ji -o 'de 'wɩ 'a taan -nɩ 'di.

Nyu 'ble-tɩ ke nyu "juɔi nuu-tɩ ke
(Makt 10.35-45)

²⁰ 'Su Sebede 'a "nynuu- ke uɔ de 'kpa Sesi -pun" -wæe uɔ de 'sii- 'kɔi- i 'bo ɔ "juɔi 'de u -tee' ɔ -paan' i. ²¹ Sesi 'na : Dɛ aa -pɔn ɛ- ? u 'na : -ln cɛn ɛɛ' wlu -tie" 'de 'un -pee -wæe 'ma "nynuu- 'sɔɔn -nu 'je i -te 'bo -un -pun" 'de -ma 'beɔdɛ 'un, due' 'je 'e -ma dian o -te', due' 'je 'e -ma kuan o -te'. ²² 'De Sesi 'na : Dɛ aoa -teea i ao se ɛ juo-, "kaenmɔ ɔ "pɛ 'un 'jea 'na, ao 'bɛɛ- ɛɛ' 'naa' mɛɛ ? 'Su uɔ 'na : -A -beɛɛ'. ²³ Sesi 'na : Tɔ' -o, ao 'bɛɛ- 'ma "kaenmɔ ɔ "pɛ 'naa' mɛ -cɛɛn'-, 'kaa dɛ -jɛ -nɩa 'e 'ma kuan o ke dian o 'a -tea 'a -tl' -mɛ se 'de 'un 'kwa nɩ-, lɛ' -teɩn tu -teeɛ nyu uɔa -tl' 'un "Bo nu ɩ dɛ 'ɛ -tea'.

²⁴ Klai" nynuu -puue -sia 'o 'wɔɔn wlu -nɛ 'su ɛ, uɔ 'kpa 'cɛn, uɔ 'bleɛɛ de'dinynu 'sɔɔn -nu 'dii. ²⁵ 'Su Sesi 'da uɔ -wee' "klein 'mɛ, -wæe ɔ 'na : Ao 'jee, nyu -tea nyu "jru kɔɔ' i ɛ, uɔa criɛ nyu bu -sɔn i -wæe nyu klae" -wi" -mu a to uɔpu 'a "ikmaa' 'de nyu "kpei. ²⁶ 'Kaa ɛ 'bo kan' nɩɛ 'bo aopu "klu. -Bo aoa' due' nɩɛ "i ɔ 'je klaa" nɩ ɛ, -mɛ ɔ nuɔ aopu "juɔi. ²⁷ 'De -bo aoa' due' nɩɛ "i ɔ 'je aoa' nya nɩ ɛ, -mɛ ɔ 'je ɔɔ' -cɛi" 'piie- -wæe ɔ 'je aoa' kuɔn nɩ-. ²⁸ 'Kamɔ nyiɔ ɔ "Ju nu jisun. ɔ se ji 'de nyu 'je ɔ "juɔi nuɔ-, 'kaa ɔ ji' -wæe ɔɔm 'je nyu "juɔi nuɔ 'de ɔ 'je ɔɔ' 'kmu 'e to -wæe ɛ 'je nyu -tuu"-tuu seie-.

Sesi 'baie "dɔun 'a "jri
(Makt 10.46-52 ; Luikt 18.35-43)

²⁹ -Ta uɔa 'wɩuɔa 'o Seriko ɛ, nyu -tuu"-tuu -bla' 'bo Sesi 'de. ³⁰ Uɔa -gbuan 'e mu 'su ɛ, "jri 'a waun 'sɔɔn -te i 'bo je doun". Ka Sesi a -sia, uɔ 'wɔɔn 'su ɛ, uɔ -tee "wɔɔa' -pun" uɔ 'na : -Aa 'blei, Dafidɩ 'a "Ju, -un -je -aa wæe- ! ³¹ Nyu -tuu"-tuu a 'kaa- uɔpu 'un 'ɛ, uɔ 'na : Ao "mu wɔn ! 'Kaa uɔa kpa wlu "jei ke'wɩɛ uɔa -tuɛ" "kpei uɔ 'na : -Aa 'blei, Dafidɩ 'a "Ju, -un -je -aa wæe- ! ³² 'Su Sesi nyu i, ɔ 'da uɔpu 'mɛ -wæe ɔ -tee' uɔpu i, ɔ 'na : Dɛ aoa -pɔn 'un 'je ao "jrii nu ɛ- ? ³³ uɔ 'na : -Aa 'blei, -un nuɛ -aa "jri 'je 'bai-. ³⁴ Uɔa' wæe- nu Sesi 'mɛ, 'su ɔ 'tɔɔn uɔpu 'a "jri i. 'Bo ɛ "sri nyu -nu je i 'jea' -pun" -te, uɔ je 'o Sesi 'de bla.

Sesi pa 'o Selisalem
(Makt 11.1-11 ; Luikt 19.28-40 ; San 12.12-19)

21 -Ta uɔa "kuuan Selisalem i 'su ɛ, uɔ nyuɩe 'o Be-fase -kwɩl -pun", ɛ nɩɛ 'o olift-cru "kpei. 'Su Sesi dboɛ ɔɔ' klai" nynuu 'a 'sɔɔn nya. ² ɔ -tu" uɔpu wlu ɔ 'na : Ao mu 'o -kwɩl -nɩa 'de nya -ta 'di, aoa muɛ 'o soofae ju jɛɛa', ɛ ke ɛ de 'je -tadue -nɩ, ɩ 'je imɔɔɛ-. Ao kain ka ɩ nɩa 'sɔɔn i -wæe ao 'ju 'un ja-. ³ -Bo nyɔ -tee' aopu dɛ jre' i ɛ, -mɛ ao 'na : Tu"bo 'na -a kpl. 'Su ɔɔ mu ɩ "i "taia', ɩ ke ao 'je ji kaan. ⁴ Ka wlu Kea 'a wlu 'kwajaai 'tmua tɛin' ɛ nua 'o nynisun, 'ka -nao : ⁵ ɔ wlu' ka 'de-, ɔ 'naa :

Ao wlu 'de Selisalem-kwɩl -pee, ao 'na : -ln -gbun 'nɔ, -ma 'beɔ ɔ jɩɛ -un -pee, 'diwɔɔnmɔɔa' mɛ -ji" 'de ɔ 'un -wæe ɔ 'ja 'o soofae'- "kpei, ɔ 'ja 'o soofae ju "kpei.

⁶ Klai" nynuu mu' -cɛɛn'-, ka Sesi "sia 'nyuɩ 'ka uɔ nu. ⁷ Uɔ ja soofae nyu ke 'ɛɛ "ju ke, -wæe uɔ sro uɔa' 'un-paadɩ 'bo ɩ "kpei -wæe uɔ -te ɔ 'o mu. ⁸ Nyu -tuu"-tuu sroɛ uɔa' 'unpaadɩ -je woi, jru' a cɛn -poa" wɩn -wæe uɔa sro ɩ -je woi. ⁹ Nyu -kɔɔn 'e Sesi "juɔi ke nyu -kɔɔn 'de ɔ 'de ke kua wee ɔ o, uɔ 'na : -Kai" 'matɛ Dafidɩ 'a "Ju, 'diwan kpun nyɔ -ɔ jia 'de Tu"bo 'a 'nyuɩ 'un ɛ, -kai" 'matɛ 'de jaun 'di !

¹⁰ -Ta Sesi paa 'o Selisalem ɛ, -kwɩl -wee' -suua i 'su uɔa -teeɛ' ba i 'de ɔɔ' -tl' 'un, uɔ 'na : "Ju -nɔ -mɔ ɔ 'nyuɩ wɛ- -sɩan ka a- ? ¹¹ 'Su nyu -tuu"-tuu ke Sesi na uɔ 'na : Sesi -o, Kea 'a wlu 'kwajaai -wɩua Nasaretɩ 'de Galile ɛ.

Sesi nuɛ nɔ" dɩpleun i 'de Kea -gbu klaa" 'di
(Makt 11.15-19 ; Luikt 19.45-48 ; San 2.13-22)

¹² Sesi pa 'de Kea -gbu klaa" 'di -wæe nyu "klein -uɔa plea 'sraadɩ ke nyu -uɔa -tɩan' dɩ ɔ nu uɔpu i. ɔ -gba' nyu -a pɔoa 'wei fai" 'a 'tablu ja -wæe ɔ pɔo nyu -a plea "pai 'a "kpl-tɩ 'kwɩɛ i. ¹³ -Wæe ɔ wlu ka 'de uɔ -pee ɔ 'na : Wlu -ɛ -crua' 'de Kea 'a 'sbɛ 'di ɛ 'naa : 'Ma -gbu" a muɛ Kea bae-gbu nɩa', 'kaa aomɔ nuɛ "jri-gbu 'un.

¹⁴ "Jri 'a waun o, 'tooun 'kɔɔ -pun" -wæe ɔ 'kɔɔ- uɔpu 'a 'wɛ-. ¹⁵ 'Kaa 'sraa -saun 'a klae" o kɛ' wɔ-saun 'kpa 'cɛn 'de nyu'puujrii' Sesi nua 'a -tl' 'un. Uɔ 'kpa 'cɛn ke'wɩɛ 'de "nynumu" -wɩua 'de Kea -gbu klaa" 'di -wæe -uɔ -na : -Kai" 'matɛ Dafidɩ 'a "Ju. ¹⁶ -Wæe uɔ wlu 'de Sesi -pee uɔ 'na : Dɩ uɔa 'tmua -ta -ma -wɩn' 'mɛɛ ? 'De Sesi 'na : ln, wlu -crua' 'de Kea 'a 'sbɛ 'di ɛ 'na : -ln -sa "nynuɩiɛ ke "nynumu" wlu 'di uɔa jea -ma 'nyuɩ "i 'bɛɛ-.

¹⁷ Sesi 'tmua wlu -nɛ 'su ɛ, ɔ 'wɩl 'o -kwɩl 'mɛ -wæe ɔ mu Betani 'pɛɛan'.

Sesi se "buo jɛɛ- 'bo fiktɩ ja
(Makt 11.12-14, 20-24)

¹⁸ -Klae" pɛɛn -ta Sesi ke ɔɔ' klai" nynuu a mua Selisalem 'de 'su, 'muɛ- ɛɛ nuɔ. ¹⁹ ɔ 'jɛɛ fiktɩ 'bo -je doun", ɔ 'kpe -pun", 'kaa wɩn 'a 'su mɩ ɔ jɛɛ 'de ɛ ja, -wæe ɔ wlu 'de ɛ -pee ɔ 'na : 'Jɔ 'bo 'de ɛ ja nɩɛ la 'bode ! 'Bomɔ ɛ "sri, fiktɩ -nɛ je 'soɛ jɛ.

²⁰ Klai" nynuu 'je ɛ 'su tai' "maa uɔpu 'mɛ, 'su uɔ 'na : Dɛwɛ-, fiktɩ -nɛ "sri 'o 'ɛ, ɛ je 'soɛ jɛɛ ? ²¹ 'Bomɔ Sesi wluu uɔpu -pee ɔ 'na : 'Ma 'tmuɛɛ aopu tɔ' -tl, -bo ao -te' 'un -kwɩl" -wæe ao se tɔ' iplee ɛ, -mɛ ao se dɛ nua fiktɩ -nɛ "jrii 'a 'su nu ɩ, 'kaa ao 'beɛɛ' ao 'je cru -nɛ -pee wlu, ao 'je nu : ɛ 'wɩl -ta, ɛ 'je 'e 'tɔɔnɩɛ wɔn 'kpa ! -Wæe ɛɛ' dɛ tu 'je nuɛ. ²² Dɛ "o dɛ aoa mua i -teea' 'de Kea -kwɩl" -tea' ke baea' 'un ɛ, aoa muɛ 'jea' see.

-Ta Sesi 'a "ikmaa' wlu ɛ- ?
(Makt 11.27-33 ; Luikt 20.1-8)

²³ Sesi pa 'e Kea -gbu klaa" 'di. -Ta ɔ nɩa nyu dɛ wɔɔa' a, 'bomɔ 'sraa -saun 'a klae" ke nyu-cɔɔn' -wi" jii-, -wæe uɔ -tee' ɔ i, uɔ 'na : -Ta ka -ln -sa dɩ -ma nua 'a kpl -ɛ ? 'De nyu -tul" -un wɔn ɛ- ?

²⁴ 'Su Sesi -se "kpei 'de uupu -pee k 'na : 'Mə -ke ε, 'ma jje aopu -tu' due' koun -gbai' i -teea'. -Bo ao -se "kpei ε, -wee -ta 'ma "ikmaa' wluu 'de 'ma nua dı -nı ε, 'de 'ın 'je 'o 'a 'nynt "si. ²⁵ Nyc -dbo' San nyu "ni "jru poa' a- ? ε Kea -ae, -aee' nyıpu- ? u -teε wluu' -pun" 'bo uua' 'su 'nynt, u 'na : -Bo -a -na Kea -dbo' k ε, -mε k muε -a i -teea' dεε-tı ao se k k' -tu' t' 'un 'je 'ja a- ? ²⁶ 'De -bo -a -na nyıpu -dbo k ε, -mε uua muε -a 'cεn i 'kpa', dε-nuε' nyu -wee' "klein a naa t' i u 'na : San nıε Kea 'a wlu 'kwajaai 'a -cε" 'kpa -o. ²⁷ 'Su u wlu' 'e Sesi o, u 'na : -A se ε juo-. 'Bom k k wlu 'de uupu o -ke, k 'na : -εε, 'mə -ke ε, -ta 'ma "ikmaa' wluu -wee 'ma nua dı -nı ε, 'un se 'o 'a 'nynt "si i.

"Nynuu- 'kככ' k 'ipoo-tı

²⁸ Ao -gbun 'nı, ka aoa naa dε -nε t' i ε- ? "Ju due' 'bleε "nynuu- 'kככ. k wluε "i-saa' -nı -pee k 'na : 'Ma "ju, -ın mu dbo nu -stan 'de 'ın o -kle. ²⁹ 'Su k 'na : 'ın se 'wı. 'Kaa k fan 'o -pai 'su k k pεε se ka 'je, k "dua dı 'un 'su k muε 'e -kle. ³⁰ 'Bo -mε 'de ε, dε due' -nε mε k 'tmu 'de "ju -sia 'o -pee. -Mə 'na : 'ın 'wı k mu -tı 'mε o, 'ın "bo ! 'Kaa k se mu. ³¹ Ka aoa naa t' i ε- ? 'Bo "nynuu- 'kככ -nu "klu 'ee, -k nu k "bo 'a 'tun nu-tı ε- ? u 'na : -j -saa "i -o. 'De Sesi 'na : 'Ma 'tmuε aopu t' -tı, 'wei-sanyu ke -kwlı -tenynukpae' a muε aopu "ju k -sia' 'de Kea 'a 'kmu dee- 'un. ³² Dεε-tı 'ın 'da kan' a, εmε -nı, San Batıstı jıa -wee k k aopu "ısre-je ε, ao se k k' -tı t' 'un 'je, 'kaa -dεınpo' -saun o, -kwlı -tenynukpae' 'je k k' -tı t' 'un 'ε. Aom k 'jea -mε "jriε- ke'wle ε, ao se k k' wlu t' 'un 'je ao se aoa' dεsaun "i juo-.

-Busan dinyu saun 'a "ipoo-tı
(Makı 12.1-12 ; Luıkt 20.9-19)

³³ Sesi 'na : Ao po doın" i, 'ma jje "ipoo-tı jre' 'tmua' : "Ju due' k -dba rεsen -kle, k poε -wee' "klein -pin 'dei, k "blu -ta nyu 'jea rεsen 'un "nmuu ε, k po -gbei" -gbu due', -wee k sıε -busan dinyu o, 'de k mu 'duua'. ³⁴ Rεsen' -sa k "nynıa 'su k dboε k k' dbonuun 'de -busan dinyu o -wee u 'je k k' -nε rεsen' "nyl. ³⁵ 'Kaa -busan dinyu kpun k k' dbonuun -nu 'mε, u bla due' u 'dba due' -wee u tbaa taan -nı "soi i. ³⁶ -Kle' jei dboε k k' dbonuun -tuu"-tuu jru' ke'wle, -wi" -mu -tıεi" u je -ju -nıa tεın" -sıı. 'Kaa dε due' -nε mε -busan dinyu nu uupu "jrii.

³⁷ εε 'kככ' o mu ε, k dboε k k' "ju 'de uupu o, k 'na uua muε 'ma "ju -mı k 'ni' -tea' dεwε-je. ³⁸ 'Kaa -busan dinyu 'jea k k' "ju "jriε-, 'su u 'tmuε ba, u 'na : "Ju -k -jea -kle' -nε 'ε jei 'kpa 'de nya, k ka, ao jı -a -je k 'dba, -wee -kle' 'je -aa dε nı-. ³⁹ Uu kpuı, u -k k' o -kle', -wee u 'dbı.

⁴⁰ ε nıa 'mua- la 'ee, -bo -kle' jei jı 'ee, ka k 'je -busan' dinyu -nu 'a -tı' nu ε- ? Dε aoa naa t' i ε- ? ⁴¹ Uu 'na : k muε 'diwınyıun -nu i-saa' -wee k 'je k k' -kle' -busan dinyu jru' "nyl. -Wi" -mu a muε k k' -nε rεsen "nyla' εε' -sa k k". ⁴² -Wee Sesi wlu 'de uupu o k 'na : Wlu -cruu 'de Kea 'a 'sbε 'di ao se ε 'dıı nu duee' ? εε' wlu tu 'naa :

"Soukpo -gbu"poun pooa sun i ε, εmε -snεε "soukpo -cεen' 'un. Tu"bo k k -nu' εε' dε tu -wee -ε -nmı -a "jri 'dei.

⁴³ 'De Sesi poε "kpei ka k 'na : εmε -tı 'ma 'tmu aopu, Kea 'a 'beıdε ε muε aopu 'kwa 'wluu' -wee nyu ka Kea "sia 'nynt -uua nua kan' a, ε 'je ε uupu "nyl. ⁴⁴ [Nyc -ka i 'bo εε' "soukpo tu "kpei ε, k muε i -craa', 'de nyc -k "kpei ε bluua a, εε muε k i waa'.]

⁴⁵ 'Sraa -saun 'a klae" ke Farıseεn-wı" 'wıan "ipoo-tı -nı 'su ε, u 'je kan' 'mε ka Sesi a "sia uupu 'a 'nynt ε.

⁴⁶ 'Su uua -k k Sesi 'a kpun -k i, 'kaa uua pleε nyu -uua -daa' Sesi Kea 'a wlu 'kwajaai 'mε.

-Tı' Sesi pooa "i 'de ba "blıtıı -k k' -tı' 'un ε
(Luıkt 14.15-24)

22 Sesi "dua wlu 'un ke'wle ε, k poεε -tı' "i 'de nyu -a poa k k' wlu doun" o -pee, k 'na : ² Dε -ε -ke Kea 'a 'beıdε -nıa 'e jaun 'di -kככ"i, ε ka : 'Beı due' k k -tu" k k' "ju 'a 'nynı k'ble -k k. ³ k dboε k k' dbonuun nyu k 'tmuua see 'daa', 'kaa u se jı -tı -kככ. ⁴ k dboε k k' dbonuun jru' ke'wle, -wee k -tı" uupu wlu 'kwa, k 'na : Ao wlu 'e nyu 'ın 'da -pee, 'ın nmae -k k' dı -wee' "klein 'mε, 'ın 'dba 'ma bli' ke 'ma 'un waa -nı" dı -wee' 'mε, dı -wee' -kwei", ao jı -k k' -k k. ⁵ 'Kaa nyu k 'da 'mua- se k k' 'dawlu doın" o po. -Ta -nıa jı k' 'tun 'bo k k mu. Jı k' muε 'de k o -kle', jı k' muε k k' 'k k poa'. ⁶ Jru' kpun k k' dbonuun -nu 'mε, -wee u u blati 'a 'su, u 'dba uupu.

⁷ 'Beı 'kpa 'cεn 'su k dboε k k' "soa-wı" -wee u 'dba "ku 'dbaun -nu 'de u po uua' -kwlı "jri. ⁸ 'Su k 'tmuε k k' dbonuun, k 'na : 'Ma -k k' dı jı bae' -wε-, 'kaa nyu 'ın 'da 'de ε, u se ıa' dı ka nı-. ⁹ Ao mu -je woi nyu "klein aoa mua jεεa' a, ao 'da uupu -wee u 'je 'ma -k k' -k k jı.

¹⁰ k k' dbonuun mu -je woi 'mε -cεen'-, -wee nyu "klein u jεεa u 'kılı- uupu "jruı, 'diwınyıun o, 'diwınyıun o, 'su nyı "jı -gbu" 'mε.

¹¹ 'Beı pa -gbu" k -gbuun' nyu "kpei, 'su k 'jeε "ju due' -k se -k k' bai" 'unpaa-. ¹² 'Su k wlu k -pee k 'na : 'ın ba, ka -mı nu -gbu" pasun -wee -ın se -k k' bai" 'unpaa- ? 'Su "ju -k k' k k "muu", dε k 'jea 'tmu ε se nı-. ¹³ -Wee 'beı 'tmu k k' dbonuun, k 'na : Ao san k k' bı ke sın ke -wee a 'je k 'de "kpaε -fııe"- 'de kwıe 'un k k' 'nynt "ıdı-ıa' ke -fın" 'a nıa, ¹⁴ dε-nuε' nyu -tuu"-tuu 'daa', 'kaa nyu -jea 'o -saa se "i -tıe.

'Bluajei 'a 'wei -satı
(Makı 12.13-17 ; Luıkt 20.20-26)

¹⁵ 'Su Farıseεn-wı" muε "stan -wee ka u 'jea nu 'de u 'jea Sesi wlu 'a "kle bu 'dei -te' ε, -wee u 'je ε po-.

¹⁶ 'Su u dboε uua' klai" nynuu 'a jru' ke Erođı 'a -nı cε 'de Sesi o -wee u 'na : Nyu detk k, -a -je kan' 'mε, 'ma -tmuε t' -tı 'a 'su, -wee -ma k k nyu Kea 'a -jεblu 'a -cε" 'kpa, nyc jı k' faun 'a nu -ın, dε-nuε' -maa' -gbun nyıı k 'besun ja. ¹⁷ Dε -ma naa t' i 'de dε -nε 'ε -tı' 'un ε, -ın -tmu ε 'de -a -pee. -A -bεε' -a -je -dεınpo' -sa -a -je Sesaa "nyu ? -Aee' -a -bo ε -saa ? ¹⁸ Ka -cruun" nıa 'de u pεε o Sesi 'jea kan' 'su ε, k 'na : Ao "jııdıepooun, dεε-tı aoa -te' 'un wlu 'a "kle bu 'dei ε- ? ¹⁹ Ao to 'un 'weıjı due' "i kea', 'ın 'je ε 'je. 'Su u to k 'weıjı due' "i.

20 -Wεe Sesi -tee' uupu i, ɔ 'na : Nɔɔ -ble "jru ke 'nyɩ -crɩa -ta a- ? 21 Uu 'na : ε Sesaa -o. 'Su ɔ wlu' de uupu -pee ɔ 'na : Dε -nɩa 'bluajei 'a dε ao 'nyɩ ε 'bluajei, -wεe dε -nɩa Kea 'a dε ao 'je ε Kea 'nyɩ. 22 Uu 'wɔan wlu -nε 'su tai' "maa uupu 'mε, uu "tai- ɔ "i wɔɔ-, 'su uu mu'.

'Mεun 'a "kunyɔ' sɔn-tɩ
(Makt 12.18-27 ; Luikt 20.27-40)

23 'De εε' wɩ tu 'di mɔ Sadiseen-wi" -uu sea "kunyɔ' sɔn-tɩ tɔ 'un 'je 'kpa'a Sesi -pun". -Wεe uu -tee' ɔ i ka 24 uu 'na : Nyu detɔɔ, dε Moisu 'a ke' 'crɩa, ε ka : -Bo "junmɔu 'ble 'nynɔ -wεe ɔ ke uu se "ju 'wlu 'su ɔ 'mε ε, -mε ɔ de'di "duo -tɩɔn" 'nynɔ -nu 'un -wεe ɔ ke u 'je "nynuu- 'wlu 'de ɔɔ -fɛin' -mεa 'a 'nyɩ 'un. 25 'Kaa de'dinmai -mε" 'sɔn -nɩ 'e -a "klu, uua' -jɔ -saa "i 'blea 'nynɔ ɔ ke u se "ju 'ble 'su ɔ je 'mε. ɔɔ -tɩɔn" 'nynɔ sɩε ɔɔ de'di due' 'kwa. 26 Dε due' -nε mε -nusu uua' 'sɔn -nɩ ke taan -nɩ "jrii, 'su ka uu nɩa -mε" 'sɔn uu -wee' -kwε- "jrii. 27 Uu -wee" "klein 'mεa 'su ε, 'nynɔkpao' -nu 'mεε -ke. 28 'Wɩ -ε 'di nyu -mεa a mua 'kmu de jia' 'ee, nyɩ 'nynɔkpao' -nu 'je "bli 'ti 'bo nyu -mε" 'sɔn -nu "klu -gblein' ε- ? Dε-nuε' u jiiε uu -wee" "klein 'kwai. 29 'Bomɔ Sesi wluu 'de uu -pee, ɔ 'na : Aoa poε aoa' -cε" 'srε i, dε-nuε' aoa' 'wɔn dɩ -crɩa ke Kea 'a "ikmaa' 'mii. 30 -Sɔntɩ 'mεun a mua 'kmu de jia' a, -mε "nynun- mai ke 'nynukpae'a ba "bli 'tia' -kwε', ka Kea 'a "soa-wi" -nɩa 'de jaun 'di nɩa, 'kamɔ uua mu nɩa'. 31 Dε -je -tua" 'mεun 'a 'kmu deji -tɩ ε, dε Kea 'tmua 'de εε' -tɩ' 'un ε, ao se ε 'dii nuu ? ε 'naa : 32 'Mɔ -nɩ Ablaam 'a Kea, 'mɔ -nɩ Isaaku 'a Kea, 'mɔ -nɩ Sakɔbu 'a Kea. -Bo ε 'da kan' a, -mε Kea nɩε nyu -nɩa 'kmu 'a Kea -o, ε se 'mεun 'a Kea nɩ. 33 Tai' "maa nyu "klein -poa' wlu -nɩa 'mua- doin" o 'mε 'de ɔɔ' nyu detɔɔsun 'un.

Kε'ε "jru o jɔ-
(Makt 12.28-34 ; Luikt 10.25-28)

34 Fariseen-wi" 'wɔan ka Sesi "mua Sadiseen-wi" 'a wɔn 'su ε, uu 'kɩen "jrui. 35 'Su kε' wɔ-sai due' -nɩa 'de uupu "klu -nɩε" ɔ 'je Sesi wlu 'a "klε bu 'dei -te' ɔmɔ -tee' ɔ i ka, 36 -ɔ -na : Nyu detɔɔ, Kea 'a kε'ε "jru o jɔ 'de ε- ? 37 Sesi 'na : -ln -je -ma Tu"bo Kea 'a -tɩ' kma 'de -ma pεe -wee' "klein 'un, 'de ma nyɩ jɔ -wee' 'un 'de -ma -tɔ' -wee' "klein 'un. 38 Emε -nɩ kε'ε "jru o jɔ -ε -kɔan -tɩ' ε. 39 'De -je -poε 'sɔn -mε ka : -ln -je -un -ponyɩ ɔ -tɩ' kma ka -un -kma -ma -cε" 'kpa 'a -tɩ' ε. 40 'De kε' 'sɔn -nɩ "kpei 'bo kε' "klein Moisu bla o, dɩ "klein Kea 'a wlu 'kwajaun 'tmua 'bomɔ i tba.

Nyɩ -ɔɔ "ju Klisi nɩ ε- ?
(Makt 12.35-37 ; Luikt 20.41-44)

41 -Ta Fariseen-wi" 'kɩan "jrui ε, 'bomɔ Sesi -tee' uupu i ka, 42 ɔ 'naa : Dε aoa naa tɔ i 'de Klisi 'a -tɩ' 'un ε- ? Nyɩ -ɔɔ "ju ɔ nɩ ε- ? 'Su uu 'na : ɔ nɩε Dafidɩ 'a "ju -o. 43 Sesi 'na : 'De -mε ka Dafidɩ -mɔ nu -wee -ta Kea 'a -Suu po ɔ -je o ɔ sɩε ɔɔ" nya -wεe ɔ 'dɔɔ- Tu"bo ε- ? Dεε-tɩ 'un 'da kan' a, emε -nɩ Dafidɩ wlu' ka, ɔ 'na :

44 Tu"bo wlu' 'de 'ma Tu"bo -pee ε 'na : -ln -te i 'de 'ma dianfɔ o mamau 'su 'un 'je -ma tunyu 'de -un bu -sɔn -tu".

45 -Bo Dafidɩ -mɔ sea ɔ Tu"bo 'daa- 'ee, -mε ka ɔ nu ɔɔ 'ju nɩsun 'ja a- ? 46 Dε ɔ -teea' i 'mua- nyɩ -je ε "kpei -sa ɔ se nɩ-. Dε -wɩa 'o εε' 'wɩ tu 'di ε, nyɩ 'o nyɩ jɩɩ' se ɔ dε jɩε'ε i -tee' 'bode.

Sesi kpuuεn kε' wɔ-saun 'pee
(Makt 12.38-39 ; Luikt 11.43, 46; 20.45-46)

23 'Su Sesi wlu' 'de nyu -gbae' ɔ 'dei ke ɔɔ klai" nynuu -pee, 2 ɔ 'na : Kε' wɔ-saun o, Fariseen-wi" 'na uu -tee Moisu 'a kε' wɔ-saa 'a -tea'. 3 Dɩ "klein uua mua ao ɔɔɔ' ao nu i, 'kaa ao 'bo 'o uua' nuukplɩn 'de -sɩε, dε-nuε' dɩ uupu a 'tmua, uua' nu i. 4 Uua san kwaku -gbe i keinkein -wεe uua -tee' 'o nyɩkpu "jru, 'kaa uua' -cɩεjɔ ɔ ble "i mɔ -wεe uua' sun o po-tɩ. 5 Uua nu uua' dɩ -wee' 'mε 'bo nyu "juɩ -wee nyu 'je uupu "jriε- 'jee-. 'De εε' -tɩ' 'un ε, uua 'crɩ Kea 'a wlu 'mε 'bo nmiku "kpei -wεe uua ble "jru, 'de uua po jɩε' sun'. uua poε uua' "bai 'a 'mla kpo "i -wεe i -pee' -wεe nyu -wee' "klein 'a 'jriε- 'je ε -pun" nɩ-. 6 -Teɩn 'dɔε 'dɔε -nɩa -kɔ' -sɔn i ke- "kpa-tɩ -tea 'e nya 'de 'jrui 'kɩun-gbi 'dii ta' 'su mɩ uua -pɔn "kpei -tea' i. 7 Uua -pɔn nyu 'je uupu 'jewlu o po -ta 'o -ta, -wee nyu 'je "jru ja jaa 'de uupu -sɔn, 'de nyu 'je uupu nyu detɔɔsun 'daa- jeejee.

8 'Kaa aopu mɔ ε, ao 'bo 'wɔn nyu 'bo ao nyu detɔɔsun 'daa- dε-nuε' ao nɩε de'dinyu -o, nyɩ due' koun -gbai' mɔ -nɩ aoa' detɔɔ. 9 Ao 'bo nyɩ 'o nyɩ jɩɩ' "bo 'daa- 'de 'blua- "kpei, dε-nuε' nyɩ due' koun -gbai' -nɩ ao "Bo, mɔ -nɩ -jɔ -nɩa 'e jaun 'di ε. 10 Ao 'bo 'wɔn nyu 'bo ao nyu 'bleun 'daa-, dε-nuε' nyɩ due' koun -gbai' mɔ -nɩ aoa' 'blei, mɔ -nɩ Klisi. 11 Aoa' klaa" mɔ -je aoa' dɔnɩ nɩ-. 12 Nyɩ 'o nyɩ -kpa' ɔɔ -cε" "jei a muε -sɔn jia', -wεe nyɩ 'o nyɩ -jaa ɔɔ -cε" ja 'je "jei mu.

Sesi 'tmuε kε' wɔ-saun 'a "jridepoo-tɩ
(Makt 12.40 ; Luikt 11.39-42, 44, 52; 20.47)

13 ε nɩε "nmia-tɩ -o 'de aopu kε' wɔ-saun ke Fariseen-wi" 'a -tɩ' 'un. Ao nɩε "jridepooon, dε-nuε' aoa' 'wɔn nyu 'a pa 'de Kea 'a 'kmu dee- 'un. Aoa' -cε" 'kpa a 'wɔn aoa' -kwεε 'emu, 'de nyu -nɩai" -uu -jea 'e pa aoa kaan -wi" -mu -je de. 14 [ε nɩε "nmia-tɩ -o 'de aopu kε' wɔ-saun ke Fariseen-wi" 'a -tɩ' 'un ! Ao nɩε "jridepooon, dε-nuε' aoa -sa -tɩɔn"nynukpae' dɩ 'kwai, 'kamɔ aoa nu -mɩ 'a dɩ tu -wεe baewlu "ti 'de aopu 'wɔn, -wεe nyu 'je ao de 'dɔnɩ uun 'daa-. 'De εε' -tɩ' 'un ε, aoa' 'pee a muε "ikmaa'.]

15 ε nɩε "nmia-tɩ -o 'de aopu kε' wɔ-saun ke Fariseen-wi" 'a -tɩ' 'un ! Ao nɩε "jridepooon, dε-nuε' aoa poε 'e 'blua- ke 'tɩnɩε 'mε, -wεe -bo ao 'je nyɩ due' ε, aoa nu -mɩ aoa' klai" ju 'un. -Bo ɔ 'kpe la 'sasa 'de ɔ 'clan aoa' nuukplɩn ε, -wεe ɔ 'di nyɩ wɔn kpe 'sɔn, ɔ -sii aopu 'a -cε", 'de ɔ -te' nε -sea' 'mu-ta 'ble 'a -tea'.

16 ε nɩε "nmia-tɩ -o 'de aoa' -tɩ' 'un, ao -ɔɔ poa nyu -je o ka 'jri' a waun nɩa, -wεe -ɔ -na -bo nyɩ -snεε Kea -gbu klaa" 'un -mε se de jɩε' nɩ-, 'kaa -bo nyɩ -snεε 'sani -nɩa 'o Kea -gbu klaa" -pun" 'un ε, -mε dε ɔ "sia 'nyɩ ε, ɔ 'je

ε nu -o. ¹⁷ Ao -gbun ka ao sea tɔ'di nɛ ε, 'de aoa' 'jea i ε ! -je wε- -nɛ dɛwɔn ε- ? 'Sani -ae, -aee' Kea -gbu klaa" -je 'sani nɛ 'o -pun" εε ? ¹⁸ Ao wlu' ke'wle ao 'na, -bo nyɔ -snεε -ta nyu a -saa 'sraa 'a 'nynɛ 'un ε, -mε se dε jre' nɛ-, 'kaa -bo nyɔ -snεε 'bo 'sraade -ε -nɛ 'o ε "kpei 'un ε, -mε dε ɔ "sia 'nynɛ ɔ 'je ε ja -o. ¹⁹ Ao -gbun ka aoa' 'jea i ε ! -je wε- -be"i ε- ? 'Sraade -ae, -aee' -ta nyu a -saa 'sraa- ? -Ta nyu a -saa 'sraa- mε -nɛ dɛwɔn -ε -sii 'sraade. ²⁰ Nyɔ -snεε -ta nyu a -saa 'sraa 'a 'nynɛ 'un ε, -mε -mɔ -snεε 'sraade -nɛ 'bo ε "kpei 'a 'nynɛ 'un -ke. ²¹ Nyɔ -snεε Kea -gbu klaa" 'un ε, -mε nyɔ -tia" 'de ε 'di mɔ ɔ -snεε 'un. ²² 'De nyɔ -ɔ -toa jaun -ciε "i ε, -mε Kea 'a 'beɔkpa-tε mε ɔ ɔ toa 'o -ciε "i 'mua-, ε ke Kea -tea i 'bo ε "kpei ke-

²³ ε nɛ "nmia-tɛ -o 'de aopu ke' wɔ-saun ke Fariseen-wi" 'a -tɛ 'un ! Ao nɛ "jridepooun, dε-nuε' dɛ mɛ'mɛ" aoa plea aoa ja ɛ -wee' 'a sɔɔn'ɔ -puue -nε 'mε, aoa jea Kea wɔn -saa', 'kaa aoa nuuε dɛ -jɛ -kɔan -tɛ 'plu 'un. Dɛ -nɛ 'e Kea 'a ke' 'di ao 'bo ɛ 'plu 'un nuuε : "Isrɛa' o nyu 'a weε 'jea' o wlu "kpei- kpuan' o ao sie 'o -mɛ mε 'de -mɛ ao 'je nu 'de-, ε se -jɛ -sia 'o ao 'je -mɛ 'plu 'un nuu ko- 'kaa ao 'bo 'wei 'a -puue -nε -saa' o "mae -ke. ²⁴ Ao -ɔ ɔ poa nyu -je o ka 'jri 'a waun nɛ, "ni ao 'jea 'na aoa 'kple ε 'mii -weε aoa -sa 'e kpein "kpei, 'kaa aoa mla -sɛn"kepi soo"- 'mε.

²⁵ ε nɛ "nmia-tɛ -o 'de aopu ke' wɔ-saun ke Fariseen-wi" 'a -tɛ 'un ! Ao "jridepooun 'a ti, aoa wɔn 'bo -kaun" ke 'keinke ku -pun" 'a 'su -weε 'de ɛ 'di "ji aoa' "jriidi ao -sa nyu 'kwa i ε. Ka aoa' 'jri 'a waa' ke aoa' dε pεε 'ipooa' "jia la' 'keinke tu ε, ao se ε juo-. ²⁶ Fariseen -mɔ -ɔ ɔ 'jea i ε, -nɛ -wɔn 'de -ma 'keinke 'dii ke tɛin" -weε -nɛ -je 'o ε ku -pun" wɔn -'de ɛ -wee' 'je 'pepe nɛ.

²⁷ ε nɛ "nmia-tɛ -o 'de aopu ke' wɔ-saun ke Fariseen-wi" 'a -tɛ 'un ! Ao nɛ "jridepooun, dε-nuε' ao -kɔ' -gbaun' plu -la nɛ "kpaε' nɛ "jrii, -weε -l' 'di, "ku 'a 'kpi ke la' plae" 'a 'su ji" a. ²⁸ Aomɔ -ke ε, aoa' nyiɔɔ -kɔ' "isrɛnyu 'de nyu "juɔi, 'kaa "jridepooa' ke 'diwɔnyɛnia' 'a 'su -ji" 'de aopu 'un ε.

²⁹ ε nɛ "nmia-tɛ -o 'de aopu ke' wɔ-saun ke Fariseen-wi" 'a -tɛ 'un ! Ao nɛ "jridepooun, dε-nuε' aoa ma Kea 'a wlu 'kwajaaun ke 'isrɛun 'a -gbaun' 'de aoa 'wɛ 'ko "jru. ³⁰ -Weε ao 'na : -Bo -a -nɛ 'kmu 'de -a "bo -wi" 'a nɔi" 'de ε, -mε -a -ke uɔ se obeeɛ, -a se Kea 'a wlu 'kwajaaun 'dbai. ³¹ Ka ao nɛ nyu -dba Kea 'a wlu 'kwajaaun 'a "nynuu- ε, umɛ ao nɛ 'o 'tmua' 'mua-. ³² ε nmɔi", dɔo ao "bo -wi" -teea ao kpeɛ nya, ao 'je ε "i -kɔ'. ³³ Ao sɛn -po -nyu, jɛ 'a "nynuu- aoa naa tɔ' i 'ee, ka ao 'je Kea 'a 'pee wɔn" 'pusun nu ε- ? "lɛn-, ao se ε wɔn" 'pui. ³⁴ ε mε -tɛ 'ma mu aopu Kea 'a wlu 'kwajaaun o, dε "ijuoun o, ke' wɔ-saun -kpuan' 'sɛn "idboa'. Aoa mε jru' 'dbaa', aoa mε jru' kɔa' 'bo tu -kwɛl", aoa mε jru' klae 'un kpaε' 'de aoa' 'jrui 'kɛn-gbi 'dii, aoa mε uɔpu 'kle -tua" -kwɛ 'dii, ³⁵ -weε "isrɛnyu 'a nymɔ 'je i'wla. Dε -tba' 'o Abɛl "isrɛi 'a 'mεa' -weε -ε -jεεa Barasi 'a "ju Sakali 'a 'dbaa' 'bo Kea -gbu klaa" ke 'sraa-sa'un 'nynɛ ε, "isrɛnyu 'a nymɔ 'wla i 'mε 'de aopu Suifu 'kwa. Dɛ ao nua 'mua- la' -kao 'je aopu 'un -craa -o. ³⁶ Tɔ' -tɛ 'ma

'tmu aopu, ɛ -wee' 'a -kao a muε nyu -nɛ -sɛn wɛ 'di 'un -craa'.

Sesi "kaεε 'jrui 'de Selisalem 'a -tɛ 'un
(Luikt 13.34-35)

³⁷ Selisalem, Selisalem ε mε -ε -dba Kea 'a wlu 'kwajaaun, -weε -εε tbaa nyu Kea dɔo 'de ε -pee 'soi i ε, kpe -tiie' 'ma -pɔn 'un 'je εε' "nynuu- "jrui 'kɛn- 'bo 'un -pun" ka -gbaunsun" a 'kɛn εε' "nynuu- "jrui 'bo εε' nai -sɔn ε, 'kaa ε 'na ε se 'wɔn. ³⁸ Ao -gbun 'nɛ, ε mε -tɛ aoa' Kea -gbu klaa" a mu wɔn flɔan'. ³⁹ 'Ma 'tmu- aopu 'mε, ao se 'un "jrɛ- 'jeei 'bode mamau 'su ε 'je nɛ" jre' jεε-. 'De εε' nɛ' tu 'di mε aoa mu wɛla' ka : "Diwan kpuɛ "ju -ɔ ɔ jia 'de Tu"bo 'a 'nynɛ 'un !

Sesi 'tmuε Kea -gbu klaa' 'a 'jei -gba' -tɛ
(Makt 13.1-2 ; Luikt 21.5-6)

24 -Ta Sesi 'wɛla 'e Kea -gbu klaa' 'di -weε ɔ ɔ mua, 'bomɔ ɔ ɔ klai" nynuu 'kpe -pun" -weε uɔ 'jeε nu 'de ɔ 'je Kea -gbu klaa' 'a posun "jrɛ- o sie. ² 'Su Sesi "duε wlu 'un 'de uɔ -pee, ɔ 'na : Aoa 'je dɛ "klein -nɛ 'mεε ? 'Ma 'tmuε aopu tɔ' -tɛ, ɛ -wee' a muε -gbuea' la' "sou se 'o ε -posou" "kpei siei.

'kmu 'a -kwε-tɛ
(Makt 13.3-13 ; Luikt 21.7-19)

³ Sesi 'da kan' 'su ɔ muε 'e olift-cru "kpei, -weε ɔ -te i. ɔ ɔ klai" nynuu 'a 'su -kpe -pun" 'de -uɔ -tee' ɔ i, uɔ 'na : Dεε nɛ" -mɛ 'a dɛ tu 'je nuuε ε- ? Dε -a -je "jrɛ- o sie -weε ka -ma mua de jia' o, 'de ka 'blua 'a -kwε- nɛ" 'jea nyni -weε -a -je ε juo ε ? -ln -tmu ε -aun.

⁴ Sesi 'na : Ao -tu" aoa' -ce" 'ε -tɛ' -weε nyɔ je ao 'srɛ ipoo-, ⁵ dε-nuε' nyu -tuu"-tuu -a mu 'ma 'nynɛ 'jru -tea' -uɔ -e ji, 'de -uɔ -je wlu ka : 'Mɔ -nɛ Klisi ! -Weε -uɔ -je nyu -tuu"-tuu 'srɛ ipoo-. ⁶ Aoa muε tu 'a nynɛ ke tu 'a 'kpa -cnuεn" 'wɔn, -bo ε "kuuan aopu i o, -bo ε tɛn aopu o, dε 'bo aopu 'dii waa, dε-nuε' la' dɛ tu 'je 'o nyni -o see, 'kaa -mε se 'blua 'a -kwea' nɛ ke. ⁷ Nyiɔ ɔ kpe jre' ε muε 'unsɔan', ε 'je kpe jre' o -fɔn', 'blua 'a blo'wɔn due' a muε ε -poblua o -fɔn'. 'Muε- ε muε jia', 'blua- a muε crea' dɛ 'mii-. ⁸ la' dɛ tu a muε jia', ka "i-saa' -gbaan -di a kpuan' 'nynɔkpaɔ' -kwɛl ε, 'kamɔ la mu nyu -kwɛl kpuan'.

⁹ Nyu a muε aopu 'kle "kpei jaa, uua muε ao 'dbaa' -weε uɔ -wee' "klein 'je aopu 'un 'nye 'de 'ma -tɛ' 'un. ¹⁰ 'De la' 'wɛ tu 'di ε, nyu -tuu"-tuu a muε uua' Kea -kwɛl" -tea' o 'bɔa', uua muε ba 'srɛ ipooa' -weε uɔ 'je ba 'un 'nye. ¹¹ Nyu -uua -daa' uua' -ce" Kea 'a wlu 'kwajaaun a muε jia' -weε uɔ 'je nyu -tuu"-tuu 'srɛ ipoo-. ¹² Desauɛ a muε isia', ε mε -εε muε nua' -weε nyu -tuu"-tuu 'a ba 'a -tɛ' kmaa' 'je "kpei cɛn-. ¹³ 'Kaa nyɔ -ɔ sea 'ma -tɛ' o 'bɔ -weε -ɔ -blea nai" mamau ε, ɔ ɔ muε 'puua'. ¹⁴ -Pɔia" -tɛ -tmua Kea 'a 'kmu dee' a -tɛ' ε, nyu a mu ε 'tmua' 'de 'blua -wee' -pee, -weε nyu -wee' "klein 'je ε 'wɔn, -weε 'blua 'a -kwε- nɛ" 'je nyni.

Nyu slan'- kpuundi
(Makt 13.14-23 ; Luikt 21.20-24)

¹⁵ "Ju due' -kk -tt' Kea 'a wlu 'kwajaai Danie 'tmua 'de ε, aoa mu k 'jea', nyu a 'd'kk slan'-. -Ta -kwea i 'bo kk mu i -tea'. Nyc -nu ε 'dii -mε k 'w'k ε 'mii 'pepe. ¹⁶ -Mε nyu -a mua 'e Suideblua 'kpei n'la' a, uu ple uu 'je cru' "kpeii mu. ¹⁷ Nyc -kk mua 'e -gbu' "kpei n'la' k 'bo i "s'ie, k 'bo kk d' -n'la 'e -gbu' 'di 'un "duε. ¹⁸ 'De nyc -kk mua 'e -kle n'la' k 'bo kk "bai 'un "dua' de muε 'de -kw'k. ¹⁹ Εε muε "nmia-ti n'la' 'de εε' 'w' tu 'di, 'de 'nynukpae' -sea' 'i -gba' ke 'nynukpae' -blea 'nynuu- -kw'k' 'a -tt' 'un. ²⁰ Ao bae Kea i -wεε la' dt tu 'bo nuεε dee 'a ji k' ke -kw'lewt' "kpei ke-, ²¹ -bo ε se ε n'ε, 'kle -a mua jia' 'de εε' k' tu 'di a muε 'ikmaa' ε 'e 'kle -wee' -sii. Dε -w'lua 'e 'blua 'a -gb'kk -tee k' -wεε -ε -jεεa -slanwt' 'de -εε mua nya mua' a, nyc se ε 'bεε- k 'je εε' 'kle tu 'kle jrε' "ipoo-. ²² -Bo Kea se la' 'w' tu "i "kuuan- 'de ε, -mε nyc -jea 'pu k se n-, 'kaa 'de nyu ε -sa 'o 'a -tt' 'un ε, ε "kuuan- la' 'w' tu "i. ²³ -Bo nyc jr' wlu ao -pee ka, k 'na : Klis' n'ε -ta, 'de k n'ε 'k' ! Ao 'bo ε k' 'un 'jεε, ²⁴ dε-nuε' nyu -uua -daa' uua' -cε" Klis' ke nyu -uua -daa' uua' -cε" Kea 'a wlu 'kwajaau a muε jia'. Uu 'je jr'ii' klae' klae" nu, -wεε -bo ε 'bεε- 'de ε, uu 'je nyu Kea -sa 'o 'srε ipoo-. ²⁵ Ao po doin' i 'pepe, 'un s'ie k' nya -wεε 'ma 'tmuu aopu kaan 'k. ²⁶ -Bo nyu 'na : Ao -gbun 'k, k n'ε 'e -pu'k' blua "kpei ! Ao 'bo 'e muε, 'de -bo nyu wlu ao -pee uu 'na : Ao -gbun 'k, k n'ε 'e -gbu' 'di -ta, ao 'bo ε k' 'un 'jεε. ²⁷ 'Kaa ka "ni a crea "jr'ii' 'de jaun 'di -wεε εε 'w'lua 'e 'jr' 'a 'wlu 'un 'de εε mua 'e 'jr' 'a iblu 'un ε, 'ka nyi' k 'ju 'a dejisun a mu n'la'. ²⁸ -Mε -ta "ku n'la 'bom'k -tua a -kwεε' de.

Nyio k' "ju 'a dejisun
(Makt 13.24-27 ; Luikt 21.25-28)

²⁹ -Bo 'kle'jew' wlu 'o -jei' ε, 'bo ε 'je "sri 'su 'jr' 'je "jr' "mu, 'cu 'je fan -tt' 'k, 'cu-sun 'je 'de "jei' wlu i 'je blu, -wεε "ikmad' -n'la 'de jaun 'di, i -wee' "klein 'je i -sua'-. ³⁰ -Wεε dε -ε -jea nyio k' "Ju 'a dejia' to ε, ε 'je -tan 'bo jaun -kw'k. 'Blua -wee' "klein a muε kpleea' 'de la' 'w' tu 'di, dε-nuε' uua muε nyio k' "Ju 'jea', k 'je 'bo bue' "kpei n' 'de k' "ikmaa' klaa" ke k' 'bedε 'un. ³¹ D'k-leeε klaa' a muε w'lua, -wεε k 'je k' "soa-wi" d'bo 'de 'blua 'a 'f' -n'la -nyiiε o, 'de uu 'je nyu Kea -sa 'o 'jrui 'k' -dε -mua' -ε -jεεa 'blua- ke jaun 'a w'k -klu' pou' ε.

Fikitu 'a "i poo-ti
(Makt 13.28-31 ; Luikt 21.29-33)

³² Dε fikitu 'a "i poo-ti a k'k nyu ε, ao 'w'k ε 'mii. -Bo εε' 'dae- a sea "ipeεε, -bo εε sea w'k dee -tu" ε, -mε -kua" se o tεεn-. ³³ 'Kam' -bo aoa sea d' -n'la 'mua- 'je la sea nuεε, -mε nyio k' "Ju 'a deji k' nyi'. K n'ε 'o -gbein' -jei'. ³⁴ 'Ma 'tmuuε aopu k' -ti, nyu -n'la 'kmu 'de kaanwt' 'di uua' jr' se 'mei 'su d' -n'la 'mua- a jea 'o nyi. ³⁵ 'Blua- ke jaun a muε issan', 'kaa 'ma wlu se issan 'k' kmu.

Kea 'a 'su mε -juo 'blua 'a -kwε- k'
(Makt 13.32-37 ; Luikt 17.26-30, 34-36)

³⁶ Dε -jε -tua" 'ma ji w' ke εε' k' ε, nyc jr' se -m' juo-. Kea 'a "soa-wi" -n'la 'e jaun 'di se i juo-, 'Ju se i juo- -ke, "Bo 'a 'su k' -juo i. ³⁷ -S'nti nyio k' "Ju a mua de jia' a, d' -nuua Noe 'a k' ε, la muε nuua' -ke. ³⁸ -Ta "ni klaa" 'a dbaw' sea nyi ke ε, nyi'ku a di', uua 'naa, uua poε 'nynukpae' 'a "flu, uua -tuε" uua "nynuuynukpae' jrai mamau 'su ε je 'w' Noe pa 'e -bato' 'di jεε-. ³⁹ Uu se ε k' o sie mamau 'su "ni klaa" je ji, ε je uu -wee' "klein kpa, 'kam' εε mu n'la' nyio k' "Ju 'a deji k' -ke. ⁴⁰ 'De εε' k' tu 'di, -bo nyu 'k'k n' 'e -kle ε, due' 'je 'un "duuε-, -wεε due' 'je 'o sie-. ⁴¹ -Bo 'nynukpae' 's'k' n' dε dua' 'bo -too "kpei ε, uua' due' 'je 'un "duuε-, -wεε due' 'je 'o sie-. ⁴² Ao -te' "jr'ie- "i 'ja, dε-nuε' ao se Tu"bo 'a deji-sun juo-. ⁴³ Ao 'w'k dε -nε 'mii 'pepe, -bo -gbu' jei juo "mau'w' -ε 'di "jr'ii' 'jea 'de k' o -gbu' paa 'de ε, -mε k' muε "jr'ie- "i -tea' mamau 'su k se k' "i "tai- k se k' -gbu' wai. ⁴⁴ Εmε -ti aom'k -ke ε, ao nmae d' 'de pεe o, dε-nuε' k' -ε 'di ao se ε -kw'k' -tee ε, εmε nyio k' "Ju a mu jia'.

Dbonui 'dε -a fua k' 'blei ε
(Luikt 12.41-48)

⁴⁵ Ka dbonui -k' -n'la k' d' n'la ao n' kan' ! k' 'w' wlu "kpei, k' k' k' 'blei a -te' d'bonuun jr' kwa, -wεε k' "ny' uupu diide k' 'dε 'di. ⁴⁶ Dbonui -kk mua kan' nua' ma-mau 'su -kk 'blei 'je k' jεε, 'mua- nu -k. ⁴⁷ 'Ma 'tmuuε aopu k' -ti, k' 'blei a muε k' k' d' -wee' "klein "jr' k' i -tea'. ⁴⁸ 'Kaa -bo k' d'bonui tu nyi 'di w'k -wεε k' 'je wlu 'de k' -cε' 'kpa 'un, k 'e nu : 'Ma 'blei 'a ji k' se i "kuuan- ke. ⁴⁹ -Wεε k' 'je k' "dei-wi" 'a blaa' -pun" -te, k 'je dε dia 'a 'su kpa, 'de k' ke nm'k 'naun 'je nm'k "jr' po-, uu 'je 'un -sii-. ⁵⁰ K' 'blei a muε jia' 'de 'w' -ke k' k' k' sea -kw'k' -te 'di, ⁵¹ -wεε k' 'je 'm'lu cεn. 'De 'pee -kpuan' "jr'idepooun ε, ε 'je k' k'p' -ke, 'bom'k k' mu -f'k' 'a -wεε k' 'je 'ny' "idii-.

'Nynlamu' -puue 'a -tt'

25 Nyio k' "Ju 'a deji k' ε, nyu -a fua Kea 'a 'kmu dee ε, uu -k' "nynlamu" -puue -a fua 'nyn'k'jei ε. Uu "duε uua' n'bi 'un -wεε uu mu 'nyn'k'jei "i 'jaa'. ² Uua' -mm" se t' 'ble, -wεε -mm" -sia 'o n' k' d' di. ³ -Mm" -sea' t' d' di -n' -nu "duo uua' n'bi 'un 'ε k'p' -n-, 'kaa uu se ε 'cna 'a k' d' dei -te'. ⁴ 'De -mm" -n'la k' d' di -wi" -mu "duo uua' n'bi 'un 'ε -ke, 'kaa uu poε 'cna dε 'di -wεε uu -tee ε 'dei. ⁵ 'Nyn'k'jei uua fua se -too"- k se ji, 'su "ny'k' k'p' uu -wee' -a "jr' 'mε 'su uu -tee 'mua' -pun". ⁶ -Too' -kwea 'su uu 'w'k nyc due' 'a "w'k wlu k' 'na : 'Nyn'k'jei ji' oo, ao 'k'k "i oo ! ⁷ 'Nynlamu" -puue -nu -gbuε 'de "ny'k' woi, 'su uu -tee uua' n'bi 'a nmaea' -pun". ⁸ Uua' -mm" -sea' t' d' di n' wlu 'de -mm" -n'la k' d' di -pee, uu 'na : Ao 'ny' -aun aoa' 'cna 'a dε-saan" 'dee, -aa n'bi -wee' a 'm'uu. ⁹ 'Su uu 'na : "lun-, -a se 'bεε-, -aa 'cna se "i -ti -wεε ao

ke -a -je ε 'un -seea'- . Ao mu aoa' -nι -tιn' 'de nyu -uua ple ε 'kwa.

¹⁰ Uu siie 'cna -tlan' 'su 'nynojei je ji. 'Nynlamu' -nmaea dι -wee κ jεεa, uupu -ke κ pa 'e 'muanu-gbu 'di, -wee κ kan 'o -gbein' 'de uua -tu' κκ 'nynο 'ble -κa. ¹¹ Ε faan 'o -paii 'su 'nynlamu' -mm' -sea' tα'di nι -nu ji', 'su uu -tee weea' -pun' uu 'na : Tu"bo, Tu"bo, -nι -kain -a "wain 'de ! ¹² 'Kaa 'nynojei 'na : 'Ma 'tmuu aopu tα' -tι 'n se ao juo-.

¹³ -Wεε Sesi ποε "kpei ka κ 'na : -Bo ε nι kan' 'ja a, -mε ao -te "jriε- "i, dε-nuε' ao se 'wι ke κκ" juo-.

Dbonuun taan -a fua uua' 'blei ε
(Luikt 19.11-27)

¹⁴ Sesi pooe -tt' "i ke'wλε 'de κκ' dejisun 'a -tt' 'un, κ 'na : Ka 'ju due' -κ -jea 'duua' mu -wee -κ -da κκ' dbonuun 'de -κ sia uupu κκ' dι o nιa, 'kamκ εε mu nιa'. ¹⁵ κ "nyl due' 'sanikpi -mm", κ "nyl due' 'sanikpi 'κκκ, -wee κ "nyl taan -κκ 'sanikpo 'due, ka uupu 'je ε kwai 'bεε- due 'due ε, 'su κ mu'. ¹⁶ 'Bo ε 'sri -jκ -jea 'sanikpi -mm" je κκ' -nι 'dκκ 'un poa' -pun" -te, 'su κ 'jeε 'sanikpi -mm" dee-jrt'. ¹⁷ 'Kamκ -jκ -jea 'sanikpi 'κκκ nυ -ke 'su -κκ 'jeε kpi 'a kmε' 'κκκ deejrt'. ¹⁸ 'Kaa -jκ -jea kpo due' -mκ mua κ "bluε -klu' -wee κ po 'e κκ' 'blei 'a 'sani kpo.

¹⁹ Ε nιa 'o, ε nιa 'o 'su ε, dbonuun -nυ 'a 'blei jιε de -wee κ 'na : Ao ji, ao 'je dbo ao nua 'a "kuan po. ²⁰ 'Su -jκ -jea -mm" 'kpa 'o 'ε, -wee κ to 'sanikpi -mm" jrt' κ 'jea -nι, 'de κ 'na : 'Ma 'blei, -nι sie 'un 'sanikpi -mm" o 'de-, 'kaa -nι -gbun 'κκ, 'nι 'jeε kpi -mm" jrt' 'nι je 'o ι "kpei po. -Ma dι ka. ²¹ κκ 'blei 'na : ε nκκi", -nι -nιε dbonuι -κκκ- 'o, -maa' wlu wlu "kpei, -nι -bεε' dι mu" "wain, 'ma muε -un dι -tuu" kwa -tea'. -nι ji 'de -nι -ke 'ma -a -je 'mua- nυ.

²² -jκ -jea 'sanikpi 'κκκ -κκ 'kpa 'o 'ε -ke, κ 'na : 'Ma 'blei, -nι sie 'un 'sanikpi 'κκκ o 'de-, 'kaa -nι -gbun 'κκ, 'nι 'jeε kpi 'κκκ deejrt' 'de ι "kpei, umι ka. ²³ κκ 'blei wlu κ -pee κ 'na : ε nκκi", -nι -nιε dbonuι -κκκ- 'o, -maa' wlu wlu "kpei 'de dι -sea dεwκn nι 'a -tt' 'un, 'ma muε -un dι -nιa dεwκn kwa -tea'. -nι ji 'de -nι -ke 'ma -a -je 'mua- nυ.

²⁴ 'Su -jκ -jea 'sanikpo due' -κκ 'kpa 'o 'ε, -wee κ wlu 'de κκ' 'blei -pee, κ 'na : 'Ma 'blei, 'nι 'je kan' 'mε, -ma dε nιε 'kle, -ta -nι sea dε po, 'bomκ -ma -sa' dε. ²⁵ Εε' faun a nυ 'un 'ε, εmε -tι -ma 'sanikpo -nι -nyla" 'un ε, 'nι "bluu -wee 'nι ποε -klu'. -nι -gbun 'κκ, -nι kpun -ma dε.

²⁶ κκ 'blei 'na : -Mκ dbonuι saun, -flandε 'ε -flandε- ! Ka -ta 'nι sea dε po 'ma -sa 'o dε -nι -jea kan' -κκ 'dee,

²⁷ -mε -maa' kpa 'ma 'wεi 'de 'wεi i -teun o, -wee -bo 'nι ji de, 'de 'maa -sε 'e mu, -mε ε se 'o κκκ' po dεwε-jεε ?

²⁸ 'De κ 'na : 'Sanikpi -nι ao -κκ -mι 'kwa, ao 'ju "ju -blea 'sanikpi -puue "nyl, ²⁹ dε-nuε' nyc -blea dε -nyu a mu κ jre' 'nyla' ke'wλε, -wee dι 'je κ isiee-. 'Kaa nyc sea' dε 'ble, dε-saan" -je κ 'blea, nyu a muε -mε κ 'kwa -saa'.

³⁰ 'De dbonuι -flan' ao "duo -κκ 'un, ao 'je κ 'e "kpaε' -fi- ie" -de kwie 'un, 'demκ κ 'e -fn"- -wee κ 'e 'nynι "idii-.

De'κκ pee' 'a -tt'

³¹ -Sκntι nyι κ "Ju ke κκ' "soa-wi" a mua de jia' 'de κκ' 'beκdε 'un ε, κκ muε i -tea' 'bo κκ' "kpa-tε "kpei, -wee κ 'je nyu 'a 'pee 'je. ³² 'De 'blua- -wee' "klein 'je de -kwe- 'bo κ "juκi, -wee κ 'je nyu 'un -seea' κ 'je jru' 'de κκ' dian- fκ o po, κ 'je jru' 'de κκ' kuanfκ o po, ka κκ'dι 'dei -tei a -seea' 'blae ke -gbae' 'un ε. ³³ κ 'je 'blae 'de κκ' dianfκ o po 'de κ 'je -gbae' 'de κκ' kuanfκ o po. ³⁴ -Wεε 'beκ 'je wlu 'de nyu -nιa 'e κκ' dianfκ o -pee ka : Ao ji, aopu 'nι 'Bo 'a "diwan kpuan, 'beκdε 'kmυ 'kpa 'su -ε -teea 'de aoa' -tt' 'un ε, ao "duε 'un, ³⁵ dε-nuε' -ta 'muε- nua 'un, ao "nyuε 'un dε, 'nι je dι. -Ta "ni 'natun a 'dbaa 'un ε, ao "nyuε 'un "ni, 'nι je 'na. -Ta 'nι nua 'du- ε, ao kpuuεn 'un sιn 'κκκ. ³⁶ -Ta 'nι cεεan kui ε, ao paa 'un dε 'un. -Ta 'wε- ε nua 'un ε, ao -tue" 'ma -tt'. -Ta 'nι nua -kaso 'di ε, ao jιε 'mi "i -teea'.

³⁷ 'Bomκ "isrεun a mu wluα' ka : Tu"bo, -taka 'muε- nυ -ma nua' -wee -a -nyl" -un dε -nι dι ε- ? -Ta "ni 'natun nυ -un -wee -a -nyl" -un "ni, -nι -na a- ? ³⁸ -Taka -nι -nυ 'du- -wee -a -kpuun -un sιn 'κκκ ε- ? -Taka -nι -cεεn kui -wee -a -paa -un dε 'un ε- ? ³⁹ -Taka 'wε- nυ -un nua' 'de -nι -nυ -kaso 'di -wee -a -tee' -mii" ε- ? ⁴⁰ -Wεε Tu"bo 'je uu -pee wlu ka : tα' -tt' 'ma 'tmuu aopu, dε "o dε ao nua "ju -saan" ka "jrii 'de 'ma de'di -wi" "klu ε, -mε 'mκ ao nυ ε "jrii.

⁴¹ -Wεε κ 'e wlu ke'wλε 'de nyu -nιa 'e κκ' kuanfκ o -pee ka : Ao -saa 'un κn. Aopu 'dai n kpuan, ao mu 'e nε 'un. εε' nε tu -tbaa' sese 'de -sικn' ke εε' 'cε-wi" 'a -tt' 'un.

⁴² Dε-nuε' -ta 'muε- nua 'un ε, ao se 'un dε "nyl 'nι se dι. -Ta "ni 'natun nua 'un ε, ao se 'un "ni 'nyl, 'nι se 'na. ⁴³ -Ta 'nι nua 'du- ε, ao se 'un sιn 'κκκ kpuun-. -Ta 'nι cεεan kui ε, ao se 'un dε 'unpaa-. -Ta 'ma dε ε pooa ao se 'ma -tt' -tu". -Ta 'nι nua -kaso 'di ao se 'mi "i -tee'-.

⁴⁴ 'Bomκ uu 'je wluu ka -ke : Tu"bo, -taka 'muε- nυ -ma nua' 'de "ni 'natun a nυ -un, 'de 'wε- ε nυ -un, 'de -nι -cεεn kui, 'de -nι -nυ -kaso 'di -wee -a se -ma -tt' -tu" ε- ? ⁴⁵ -Wεε κ 'je nυ : 'Ma 'tmuεε ao tα' -tt, dι "klein ao -sea "ju -saan" ka due' "jrii nυ 'de 'ma de'di -wi" "klu ε, -mε 'mκ ao sι "jrii nυ.

⁴⁶ -Wεε nyu κ 'tmua wlu -nιa 'mua- -pee, -wi" -mu 'je 'e 'kle sea "ti -ta 'ble 'un mu, 'de 'isrεun-wi" -mu 'je 'e 'kmunιa' -sea' -kwε -ta 'ble 'un mu.

Nyu "jru o -teun pa Sesi 'a jaa"
(Makt 14.1-2 ; Luikt 22.1-2 ; San 11.45-53)

26 Sesi -κκa' dι "klein -nι 'a -klan' 'su, κ wlu' 'de κκ' klai" nynuu -pee. ² κ 'na : Ao 'je kan' 'mε κκκκwla' wlu-κκ sie 'wι 'κκκ, 'de nyι κ "Ju a muε 'e tooa' -wee uu 'je κ 'o tu -kwlt" κa.

³ 'De εε' κκ' tu 'di 'su, 'sraa -saun 'a klae" o, nyu-κκκn' -wi" 'kuεn "jrui 'de uua' klaa" Kaifu o -gbein", ⁴ -wee ka uu 'jea Sesi 'a kpunsun nυ 'de 'srε 'un -wee uu 'je κ 'dba a, 'de uu 'bεε- εε' wlu 'un. ⁵ 'Su uu 'na : ε 'bo -κκ' wι o nιε, -wee nyu -wee' "klein je ε 'κκκ 'de -kli je 'kpa.

'Nynckpao' due' "cniie-dai'kloni 'i 'de Sesi "jru
(Makt 14.3-9 ; San 12.1-8)

6-Ta Sesi nta Betani 'de Simk 3 -sa 'jruwe- -pun" tein" o -gbu" 'di e, 7 'bomk 'nynckpao' due' 'blee- -dai'kloni 'a -sooe 'dce -ee 'nyni nta albatru e, -wee u 'kpa Sesi -pun". Ee' -dai'kl tu 'a sckn' kma'. U "cnii e 'i 'bo Sesi "jru -me k nte de dia'. 8 Kk' klai" nynuu 'jeea de -nta 'mua- "jrie- 'su uu 'kpa 'cen, uu 'na : De -ble -dai'kl -ne -me 'e dooa' kan' -m k- ? 9 Nyu 'beee' k 'je e ple 'de-, e 'je 'wei -tuu"-tuu 'je 'de nyu 'je l nua" nyu "nyi o. 10 Ka uu nta de -ne 'e 'tmua' Sesi 'jea kan' 'su e, k wlu' 'de uupu o ka, k 'na : Dxe-ti aoa wa 'nynckpao' -nu 'kpi 'i e- ? U nu e de 'dce 'de 'ma -tl' 'un. 11 Ao ke nua" nyu a mue i-tea' jeejee, 'kaa 'm ke ao se i-tei jeejee. 12 -Dai'kl u 'wla 'un "jru -ta, u nu ee' de tu 'me 'de 'ma -gban' 'di mua' 'a -tl' 'un. 13 'Ma 'tmuu aopu 'me, -ta "o -ta nyu a mua -pka' -tl -ni 'tmua' 'de 'blua- "kpei e, nyu a mue 'nynckpao' -nu 'a -tl' -kwl u o poa', 'de de u nua nyu 'je e 'tmu.

Suida plee Sesi
(Makt 14.10-11 ; Luikt 22.3-6)

14 'Su klai" nynuu -nta -puue 'k' sckn' k due' Suida Isikario mue 'e 'sraa -saun 'a klae" -wi" o. 15 -Wee k wlu 'de uupu o ka, k 'na : -Bo 'un nu e -wee Sesi 'je aopu 'kwa 'kpa 'ee, de ao 'je 'un "nyi e- ? 'Su uu -sroe' 'weimu" 'a kwla taan uu je k "nyi. 16 De -wlu a 'de ee' k" tu 'di e, Suida a -pkn Sesi 'a kpun -k i, -wee k 'je k 'de uupu 'kwa -tu".

Sesi ke ck' klai" nynuu die ck' de'bckkdiide
(Makt 14.12-21 ; Luikt 22.7-14, 21-23 ; San 13.21-30)

17 -Di'pen -sea -puun"de o ni 'a -k' k 'i-saa' -wl "kpei e, Sesi 'a klai" nynuu 'kpk -pun" -wee uu -tee' k i, uu 'na : -Ta -un -ni" -a -je Pakl 'a diide pii e- ? 18 'Su k 'na : Ao mu 'e -kwl, 'de "ju due' o, ao wlu k -pee ao 'na : -Aa detck 'naa : Kk' k" nyni' -we-, 'de -un o -gbu" 'bomk k ke ck' klai" nynuu 'je Pakl 'a diide dii-. 19 Ka Sesi "sia 'nyni e, 'ka ck' klai" nynuu nu, -wee uu pi Pakl 'a diide. 20 -Fli 'wla 'su e, Sesi ke ck' klai" nynuu -nta -puue 'k' sckn' mue de dia'. 21 -Ta uu nua de dia' a, 'bomk Sesi wluu ka k 'na : tk' -tl 'ma 'tmuu aopu, nyc due' -a mu 'de aopu "klu 'wlu a' -k -je 'un ple. 22 E poe klai" nynuu -wee' "si 'nyni o, 'su uu -tee' k' i -teea' -pun" due 'due, jrc' 'na : -ln se 'm 'da o, Tu"bo ? 23 'Su k 'na : Nyc -k -ke 'ma sun plaan 'e -gblu 'di e, kck -k mu 'un plea'. 24 Nyi k 'Ju a mue 'mea' ka e 'crua 'de ck' -tl' 'un see e, 'kaa ee mue 'nmia-ti nua' 'de nyc -k mu k plea 'a -tl' 'un, ck' "ju tu 'a -un se 'wlu "paa'. 25 'Bomk Suida, -k -je ck' plea' 'un 'ckk- "duo wlu 'un, k 'na : e 'm -ma 'daa, Tu"bo ? 'Su Sesi 'na : ee' wlu me -nao 'de -un -kck, -m -o. 26 -Ta uu nua de dia' a, Sesi "due -di'pen 'un -wee k po ee' Kea 'se- 'de k cen e i, -wee k "nyi e ck' klai" nynuu, 'de k 'na : Ao "due 'un ao di e, e 'ma ku -o. 27 -Wee k "duo nmk -saan 'a -fee' 'un, 'de k po ee' Kea 'se-, -wee k "nyi e uupu 'de k 'na : Ao -wee' "klein 'ne-, 28 de-nue' e 'ma nymk -o. eme -si" ii nyi k ke Kea "i 'bo -k' o de, e 'wla i

'de nyu -tuu"-tuu 'a dsaun 'a -kwe- -tl' 'un. 29 'Ma 'tmuu e aopu 'me, 'un se nmk -ne 'nai 'bode mamau 'su e 'e 'wlu -e 'di ao ke 'ma -a -jea nmk dee 'naa -tadue 'de 'un 'Bo 'a kxema' -kwl 'di jee-.

30 -Me 'wlu a 'o -jei" e Sesi ke ck' klai" nynuu 'blee Pakl 'a -k' du- -wee uu -si' 'de uu mu 'e olift-cru "kpei.

Piei -sa Sesi wcn
(Makt 14.27-31 ; Luikt 22.31-34 ; San 13.36-38)

31 'Su Sesi wlu' 'de uu -pee k 'na : 'De "mau'wl -ni 'di e, ao -wee' "klein a mue 'un 'bca', de-nue' de -crua 'de 'ma -tl' 'un, e ka : Kea 'na : 'Ma mue k"dl 'dei -tei 'dbaa' -wee 'blae 'je 'kwl i -gbaa. 32 'Kaa -bo 'un sckn "kunyul' 'ja a, -me 'ma mue ao "ju ci -sia' 'un 'je 'e Galile mu. 33 'Su Piei "due wlu 'un k 'na : -Bo nyu -wee' "klein 'k' -un k de e, 'm se -un 'k' k' kmu. 34 Sesi 'na : 'Ma 'tmuu e -un tk' -tl -cen-', 'de "mau'wl -nta -stan 'di e, k" -tl sun" 'e -sro' e, -ma mue 'un kck -saa' kpe taan, -un -je nu -un se 'un juo-. 35 'Su Piei -sa wlu de k 'na : -Bo e ni 'e 'mea' 'un k de e, -un -ke 'ma mue mua', e se 'm -je -un kck -sa ni-. De due' -ne, eme klai" nynuu -wee' 'tmu.

Sesi baee Kea 'de Sesemane
(Makt 14.32-42 ; Luikt 22.39-46)

36 'Bo -me 'de e, Sesi ke uu mue -tajrc nyu a 'daa- Sesemane e, -wee k 'tmuu uupu k 'na : Ao -te i -ta, 'ma mue 'e nya -ta 'un 'je bae-. 37 -Wee k "duo Piei ke Sebede 'a "nynuu- -nta 'sckn' 'un, 'de uu ke k mu. 'Su de -tee' k' 'dii waa' -pun", faun a nck, k "kaee "jrii. 38 'Su k wlu' 'de uu -pee k 'na : 'Ma -suu "kaee "jrii mamau 'su 'ma jea 'mea' ji. Ao sie -ta 'de ao ke 'ma -a -je "jrie- 'i -te. 39 -Wee k 'kpa a 'o nya de-saan" ka, k tba "jua i 'bo 'blu, k bae Kea ka k 'na : 'ln "Bo, -bo e 'bxe- e 'je nu e e, -me e -teen 'un "kaenm k' k "pe -ne o, 'kaa 'ma 'tun nu-ti 'bo nu e, ee' -ni 'tun nu-ti ml -je nu e-.

40 'Su k jic ck' klai" nynuu 'i-tea'. -Ta ck jia -me uua 'muu, -wee k wlu Piei -pee, k 'na : Ao ke 'ma -a se "jrie- 'i -te k kpe due' de-wee-je ? 41 Ao -te' "jrie- 'i, ao 'je bae -wee ao je 'e desau' 'di 'kpa, de-nue' tk' 'dce a ji 'e nyi 'un 'e -m, 'kaa ck' 'bluku se 'kpi 'ble.

42 -Wee k teen o ke'wle, k mu baea', k 'na : 'ln "Bo, e se 'bxe- "kaenm k' k "pe -ne 'je 'un o teen -bo 'un se e naa, -me ee' 'tun nu-ti ml je nu e-. 43 -Ta ck jia de ke'wle e, -me k jee ck' klai" nynuu "nyl, de-nue' uua' "jri ku e kwa.

44 'Su Sesi 'wlu 'o uupu -pun", k teen kln 'de k bae kpe 'e taan -ne, baewlu due' -ne 'e 'su me k -sa de. 45 'Su k mue 'de ck' klai" nynuu o de -wee k wlu 'de uupu o, k 'na : Aoa 'muu laa, -wee ao -kwlee' ? Ao -gbun 'k, k" nyni' -we-, nyi k 'Ju pleee' 'de desau' 'kwa. 46 Ao sckn 'un, -a -je mu ! Ao -gbun 'k, "ju -plea' 'un "kuuan- i.

Uu kpun Sesi 'me

(Makt 14.43-50 ; Luikt 22.47-53 ; San 18.3-12)

47 Sesi "s'ie wlua' 'su Suida -nta klai" nynu -nta -puue 'j'k' k'k'k' 'k' due' je i "si, k ke nyu -tuu"-tuu -blea -cni ke titii ji'. 'Sraa -saun 'a klai' ke nyu-c'kun' -wi" -d'bo' u'puu.

48 Suida -k' plea Sesi t'k'k' nyu -ke k' jia d'ε j'ε', k' 'na : "Ju 'ma mua -kwlt" -gblea' 'te' ε, -mε k'k' -nao, ao kpun k'.

49 'Bo ε "sri k' k'paa 'o Sesi -pun" 'su k' 'na : Tu"bo, 'm' -je -un ! 'Su k' -gblee' k' -kwlt". 50 'De Sesi 'na : 'ln ba, d'ε -ln jia nua' a, -ln -too"- -ln -je ε nu ! 'Su nyu -ke k' jia 'wla 'e Sesi "kpei -wεε u' kpun k'.

51 Nyu -ke Sesi nta 'mua- uua' due' -sa -cne kpla' 'su k' poo ε 'sraa -sai klai' 'a d'bonui, -wεε k' c'εn k' doun" "jru.

52 'Su Sesi 'na : -ln -tu" -ma -cne 'de εε' kpla 'di de, d'ε-nuε' nyu "klein -a -d'baa' nyu -cne 'un ε, uua 'mεε -cne "i. 53 -Maa naa t' i 'dee, 'ln se ε 'bεε- 'ln 'je 'ln "Bo -too"- 'ipo, k' 'je 'un k'k' "soa-wi" -tuu"-tuu ja u' 'je 'un sun o poo ? 54 'Kaa -bo 'ln nu kan' -m' 'ee, -mε ka d' -crua' 'de 'ma -t' 'un 'je 'o nynisun nu ε- ? εmε -t' 'm' 'na ka d' -crua 'da, 'kam' i nua 'o -ta.

55 -Wεε Sesi wlu 'de nyu -ji' k' kpuan' -pee k' 'na : Ao 'blee -cni ke titii -wεε ao ji 'un kpuan'. ε -k' -na 'un n'ε "ku 'dbai -o. 'De 'w' -wee' "klein 'di 'un ke ao n'ε -tadue, 'ma k'k' aopu d'ε 'de Kea -gbu klai' 'di, 'kaa ao se 'un sun -pun" -te' 'bom'k'. 56 'Kaa ia' d' tu nuuε' -wεε d' Kea 'a wlu 'kwajaaun 'tmua 'de ε, 'de i 'je 'o nyni. 'Su k' klai' nynu -wee' sic', u' 'kpa 'kwla.

Uu kpa Sesi 'de Kaifu "juci

(Makt 14.53-65 ; Luikt 22.54-55, 63-71 ; San 18.13-14, 19-24)

57 Nyu -kpuan' Sesi ε, u' k'p' 'e Kaifu -nta 'sraa -sai klai' w'k'n, 'dem' k'ε' k' -saun o, nyu-c'kun' -wi" 'k'ln- "jru. 58 P'iei bla u'puu bu -k' woi mamau 'su k' ke u' je 'e 'sraa -sai klai' o -gbein" pa, 'de k' -te i 'bo nyu "klu -wεε k' 'je εε' ja -k'wε -sun 'a -ta 'je.

59 'Sraa -saun 'a klai' o, 'pee 'jeun klai' a -k'k' Sesi 'a s' -t' "kpei 'nεε -k' i, -wεε u' 'je k' 'dba. 60 'Kaa u' se d'ε j'ε' 'je, 'de -mε 'kam' s' 'tmuun -tuu"-tuu -k'wε- de. 'Su uua' 'k'k' ji', u' 'na : 61 'Ju -k' wlu' k' 'na : 'ln 'bee' 'un 'je Kea -gbu klai' "jei -gba' -wεε 'un 'je ε po 'de 'w' taan -g'bai' 'di.

62 'Su 'sraa -sai klai' k' 'un 'ε, -wεε k' wlu Sesi -pee k' 'na : D' nyu -nu a bla -un "kpei -ta a, -maa' -sa 'e wlu m' -wee'- ? 63 'Kaa Sesi "m'ε w'k'n, 'su 'sraa -sai klai' 'na : 'De Kea -nta 'kmu 'a 'nyn' 'un 'ma -teeε -mii, -bo -ln -n' Nyu'puu Klisi, Kea 'a "Ju ε, -mε -ln -tmu ε 'de -a -pee.

64 'Su Sesi 'na : εmε -ln -tmua 'o. 'De 'ma 'tmuε aopu 'mε, aoa m'ε nyi' k' "Ju 'jea' la 'bode, k' 'je i -te 'de "ik- ma Kea 'a dianf' o, aoa mu k' 'jea' ke'w'ε k' 'e de ji 'bo jaun-kwlu 'bo bue" "kpei.

65 'Su 'sraa -sai klai' -k' 'kpa 'c'εn, k' 'faεε k' -cε' "kpa 'a 'unpaadi i, -wεε k' wlu 'de nyu -k'wεa de -pee k' 'na : k' doa Kea 'a 'nyn' -wε-, d'ε -ble -t' 'a -ta 'jeun i -p'kan' 'bode ε- ? Ka k' toa Kea w'k'n o ε, εmε -jia' 'o 'de k' -cε' "kpa 'w'k'n. Ka aoa 'da a- ? 66 Uu -wee' "klein 'na : k' n'ε 'mε ka-. 67 'Bo -mε "kpei 'mua- 'su u' -teε k'k' k' "jri wlaan' ke bla' -pun", uua t'k'k' k'piin' i, -wεε uua w'k'k'

'de u' 'na : 68 -M' -na -k' -n'ε Nyu'puu ε, -ln -si' d'ε, ny' tba -un kpuan' -ln -si" k' 'nyn'.

P'iei -sa Sesi w'k'n

(Makt 14.66-72 ; Luikt 22.56-62 ; San 18.15-18, 25-27)

69 -Ta εε nua kan' a, -mε P'iei -tee i 'de "k'pae' 'bo nyu "klu. 'Sraa -sai klai' 'a d'bonunyn'k'pao' due' 'k'p' -pun" 'su u' 'na : -M' -k' -ln -ke Sesi -wlua Galile -k' na' -ke.

70 P'iei -S' w'k'n 'bo nyu "ju. k' 'na : D'ε a nta "i 'a 'jea 'tmu -gblein' 'maa 'w'k'n ε 'mii.

71 k' k' 'un 'ε 'su k' m'ε 'e -gbein" -jei" f' o. D'bonunyn'k'pao' jru' 'je k' ke'w'ε 'su u' wlu' 'de nyu -u' -ke u' nta 'o -pee, u' 'na : "Ju -k'k', k' ke Sesi -wlua Nasaretu na' -ke. 72 P'iei -too' ke'w'ε k' -tee -snεεa' -pun" k' 'na : S' -o. 'ln se "ju -k' juo-.

73 N' "jre' -sia' -paii 'su nyu -ke k' nua 'mua- 'k'p' -pun" -wεε u' wlu k' -pee, 'de u' 'na : T' -o -c'εεn', -ln -n'ε nyu -nu 'a due' -o, d'ε-nuε' -ma w'usun mε -sa -un 'kwla.

74 'Su P'iei 'due wlu 'un k' 'na : 'ln se "ju -k' juo-, -bo 'un 'tmu s' ε, Kea nu 'un d'ε "jri.

'Bom' ε "sri 'su sun" due' -sro'. 75 'Su P'iei poε Sesi 'a wlu -kwlu o -ε -na : k' -t' sun" 'e -sro' ε, -ma m'ε wlua' k'pε taan -ln -je nu -ln se 'un juo-. 'Su k' ke -ftn" 'a "s'ie "k'pae'. k' -ftn" mamau 'su k'k' w'k'n 'di je i "kae-.

Uu -tuε" Sesi 'de Pilatu 'kwa

(Makt 15.1 ; Luikt 23.1-2 ; San 18.28-32)

27 -S'k' -s'lan' -klai' p'εεn 'su 'sraa -saun klai' ke nyu-c'kun' -wi" 'k'ln "jru. 2 -Wεε u' k'k'n, u' k'p' 'de u' 'nyn' k' -g'bu'a'na Pilatu 'de k' 'je 'o wlu c'εn.

Suida 'dba k' -cε" 'mε

(Nuud' 1.18-19)

3 -Ta Suida -toa 'e Sesi 'jea ka uua k'p' u' 'je k' 'dba 'su, k' k'ple' -wεε k' k'p' 'weij' m'ε" 'a kwla taan -n' 'de 'sraa -saun 'a klai' ke nyu-c'kun' -wi" o de k' 'na : 4 'Ma 'cε, 'ln nuε d'εsaun, d'ε 'un toa 'e "ju -sea' 'mε ka n' -ta a. 'De u' 'na : D'ε -mε 'daa -apu m' ε, -ma 'su 'a -t' -nao. 5 Suida k'p' 'weij' -n' 'su k' -fii' i 'de Kea -gbu klai' 'di, -wεε k' mu 'de k' po k' -cε" "dbu -plun, k' mε.

6 'Sraa -saun 'a klai' -wi" 't'εn 'wei -n' m'ε, -wεε u' 'na : -Aa k'ε' 'na ny' k' po 'wei -nta ka 'de Kea -gbu klai' 'a 'wei i -tedε 'di, d'ε-nuε' i n'ε nym' k' k'k'n -o. 7 Uua' 'su 'b'εεa ia' wlu 'un 'su ε, u' -t'ln' jaemai 'a -kle', -wεε u' 'je ε 'du- 'a inmae-ta 'un nu. 8 εmε -t' -kle' -nε, uua 'daa- εε' -kle' tu nym' -kle mamau -s'lan.

9 'Su d'ε Kea 'a wlu 'kwajaa' Selemi 'tmua 'de ε, ε nyni 'o 'ε, k' 'naa :

u' "due 'weij' m'ε" 'a kwla taan 'un, um' Israε-nyu 'b'εε- wlu "kpei 'de -l -n' k'k'n", 10 -wεε u' "duo ia' 'wei tu 'un 'de u' -t'ln' jaemai 'a -kle', ka Tu"bo 'tmu ε 'de ε.

Pilatu -tee' Sesi i

(Makt 15.2-5 ; Luikt 23.3-5 ; San 18.33-38)

11 Sesi n'ε 'o -g'bu'a'na "juci -wεε k' -tee' k' i ka k' 'na : -ln -n'ε Suifu-wi" 'a 'bec -oo ? 'Su Sesi 'na : εmε -ln -tmua 'o. 12 'Kaa s' -t' 'sraa -saun 'a klai' o, nyu-c'kun' -wi" a -tu"

כ "kpei ε, כ se -mל תכח "kpei po. 13 'De Pilatu 'na : Dל -tia -ka uua -tua" -טח "kpei i -ta -maa' wלח ? 14 'Kaa Sesi se כ dε jre' -pee 'tmuυ 'bode. -Mε "maa -gbua'na tai'.

Sesi 'a 'mε -tu 'a wlu 'bεε'
(Makt 15.6-15 ; Luikt 23.13-25 ; San 18.39-19.16)

15 Pakl 'a -כ' "o -כ' -כח ε, -gbua'na a "siiε -kaso'dii due' i see, -jכ nyu -kwεa de nla "i ε. 16 'De εε' כח" tu 'di ε, -kaso'dii due' -ככ 'nynt nל Barabas. ככ 'nynt dooa' 'de ככ "ku 'dba-tu 'un. 17 'Su Pilatu -teeε' nyu -kuan' "jrui i, כ 'na : Nyכ ao nל "i 'לn 'je i "sii ε- ? Barabas -ae, -לn' Sesi uua 'daa- Klisτ εε ? 18 כ 'je kan' 'mε, ka uua nua Sesi 'cei o -wεε uυ to כ 'e ε.

19 -Ta Pilatu -tea i 'bo 'pee 'jεl' ε, 'bomכ ככ 'nynt dbo כ nyu "i, u 'na : Dε-saan" 'bo 'o -לn -ke "isrei -כח 'nynt nלε, dε-nuε' כ -srεi", 'un 'jee 'kle -slan 'de ככ -tu' 'un 'de jajri 'di. 20 'Sraa -saun 'a klae" o, nyu-כחל' -wi" paa nyu -kwεa de bu -כח -wεε uυ 'je Barabas 'a i "sii -tu i -tee'-, 'de uυ 'je Sesi 'dba. 21 -Wεε -gbua'na "duo wlu 'un 'de כ -tee' uυtu i ke'wלε כ 'na : Nyכ ao nל "i 'un 'je i "sii ε- ? 'Su uυ 'na : Barabas. 22 'De כ 'na : Ka 'un 'je Sesi nyu a 'daa- Klisτ -כמ 'כ -tu' nυ ε- ? uυ -wεε' "klein 'na : -לn ככ 'o tu -kwlt". 23 'Su Pilatu -teeε' uυtu i, כ 'na : Dεsaun -jε wε- כ nυ ε- ? 'Kaa uua "כככ' ke'wלε ε je -je "kpei -tie" cεn, uυ 'na : -לn ככ 'o tu -kwlt" !

24 Dε Pilatu 'jea 'je 'de εε' dε tu 'a -כ' 'di sea nל -wεε uua' -cruεn" ε 'kpaα "kpei 'su ε, כ "due "ni 'un -wεε כ jre kwa 'bo nyu -wεε' "klein "juci, 'de כ 'na : "Isrei -כח 'כ nymכ se 'un kwai nל. Aoa' 'su 'a -tu' -o. 25 'Bo uυ -wεε' "klein 'na : -Bo ε nυ dε 'de ε, ככ nymכ 'כ -kao -craa -a -ke -aa "nynuu- 'un. 26 'Su Pilatu "siiiε- Barabas i. ככ' "soa-wi" kpa Sesi klae 'un kpu-, -wεε כ to כ 'e 'de כ 'je 'o tu -kwlt" כככε.

"Soa-wi" a wlaa Sesi 'mε
(Makt 15.16-20 ; San 19.2-3)

27 -Gbuα'na 'a "soa-wi" kpa Sesi 'de כ o -gbu" 'di, 'bo ככ -gbein" 'a -kwea'-, -wεε uυ -gbae' כ 'dei. 28 Uυ -ככ dל kui -wεε uυ ככ flae' -saan 'un. 29 Uυ dba "wifan -wεε uυ -tu" כ "jrui. Uυ -tu" כ -gblokpau 'kwa, -wεε -bo uυ "sii- 'kci- i 'bo כ "juci ε, uua wככ, uua nυ : -A 'sne, -a 'sne Suifu-wi" 'a 'bec ! 30 -Wεε uua wכח תכח "jri, -wεε -bo uυ -ככ -gblokpau 'kwa a, uua blε 'bo כ "jrui. 31 Uυ -כככ' ככ wlaa' kan' 'su ε, uυ -ככ flae' 'un, uυ כככ dל 'un 'de uυ kpc 'o tu -kwlt" כככ'.

Sesi כככε 'bo tu -kwlt"
(Makt 15.21-32 ; Luikt 23.26-43 ; San 19.17-27)

32 -Ta uua "sia "kpaε' ε, 'bomכ uυ ke Sirenti due' -gbuυn', ככ 'nynt -nל Simכ. 'Su uυ kpuכח "klan -klan "klan -wεε כ 'e Sesi 'a 'metu 'ble. 33 Uυ nynia 'o -ta nyu a 'daa- Gogota, ε 'de mε -nל "jrui 'a 'kpa 'a -ta. 34 'Su uυ "nylε Sesi nmכ uυ poa "kaedε o ε, 'kaa כ -tun ε כח 'su כ 'na כ se ε 'nai.

35 Uυ ככ כ 'o tu -kwlt" la 'sasa -wεε uυ po soa' uυ -seea ככ 'unpaadl 'un 'bo uυtu 'nynt. 36 'Su uυ -tee i -wεε uua fuo כ i. 37 Uυ -nלεi" uυ 'jea dεε-tl כ 'mεα 'tmu ε, dε uυ 'cruα 'bo כ "jrui kpc', ε ka : "Ju -כח Suifu-wi" 'a 'bec Sesi

-o. 38 כ ke "ku 'dbaun 'כככ -כככε 'bo tu -kwlt", due' 'כככ -'de ככ' dianf o, -wεε due' 'כככ -'de ככ' kuaanf o.

39 -Jesiun a -fuan"- "jrui -wεε uua -cree" כ. 40 uυ 'na : -Mכ -jea Kea -gbu klaa" "jei -gba 'de כ -je ε po 'de 'wל taan 'di ε, -לn -puυ -ma -cε" la 'e ! -Bo -לn -nל Kea 'a "Ju ε, -לn -wlu 'o tu -kwlt" -לn -je i "si !

41 'Sraa -saun 'a klae" ke ke' wכ-saun ke nyu-כחל' -wi" a wככ' ka -ke, uυ 'na : 42 כ 'puυ- nyu jrui 'mε, 'kaa כ se ככ -cε" 'kpa 'puua' 'bεε- ! -Bo כ nל Israε-כחט 'a 'bec ε, -mε כ wlu 'o tu -kwlt" כ 'je i "si -wεε -a -je ככ -tu' 'נכ 'un 'je. 43 כ -tee ככ -cε" Kea kwa, -bo Kea kma ככ -tu' ε, -mε ε -sei כ la -a -je ε 'je, dε-nuε' כ 'na : 'לn nלε Kea 'a "Ju -o. 44 "Ku 'dbaun -uυ -ke כ כככ 'bo tu -kwlt" uua -cree" כ kan' -ke.

Sesi 'a 'mεα'
(Makt 15.33-41 ; Luikt 23.44-49 ; San 19.28-30)

45 'Jru-gbao 'su kwie kpu' -plipli 'de 'blua -wεε' "klein "kpei mamau 'su ε je -kwie" jru-gbao jεε-. 46 -Kwie" jru-gbao o 'su Sesi kpa wlu "jei, כ "כככ", כ 'na : Eli, Eli, lama sabatani ? ε 'de mε -nל : 'Ma Kea, 'ma Kea, dεε -tu ε -sa 'un "jriε- -pu" ε- ? 47 Nyu -nla 'o a jrui' 'wכח ככ' wlu 'su uυ 'na : Ao 'ככ, ככ 'da Eli. 48 'Bo ε "sri uua' due' je plea' kpa כ je fuu' 'de -koonכ o ibla כ je ε -gblokpau "icruo 'su כ je Sesi 'nyl 'de כ 'je ε 'na. 49 'Kaa uua' deejru' 'na : -לn -tai" כ "i, 'bomכ -aa -gbuan 'o -bo Eli ji כ 'o -saa' kan' a. 50 Sesi "wככ kpleiin ke'wלε 'su כ -kwε- "i.

51 ε nla kan' 'su "wliiε fכ klaa" -peea' 'de Kea -gbu klaa" 'di -sa 'faea' 'de "jei mamau 'su ε je 'e -כח nyni, 'blua- cre', "soi klae" כח 'fכε. 52 -Gbein" kaien wכח, "is- rεun -mεα 'a 'pla כח "kunyלכ'. 53 Uυ 'wlu 'e -gbaun' 'di 'mε, -wεε -ta Sesi כח "kunyלכ' כ, uυ pa 'o Selisalem. 'Bomכ nyu -tuu"-tuu 'jee- uυtu "jriε-.

54 Romε "soa 'a "jruckpכ i -tei due' -כ -ke ככ "soa-wi" a fua Sesi i ε, uυ 'jeea 'blua 'a cεsun ke dל "klein -nua "jriε- 'su, dε waa uυtu 'dii, faun -teeε uua' nua' -pu" 'su uυ 'na : ככ -tu -o, "ju -כח nלε Kea 'a "ju 'a -cε" 'kpa -o -cεεn'-.

55 'Nynukpae' jru' -nל 'o, -uυ -tεεn o -wεε -uua -gbun 'e. uua' 'nynukpae' tu ke Sesi 'wלε 'e Galile -gbk, -wεε uua -te' כ kwa wכ. 56 'De uυtu "klu, 'bomכ Madi -wluα Madala ke Sakt ke Soseu de Madi ke Sebede 'a "nynuu- de nל-.

Uυ -tee Sesi i
(Makt 15.42-47 ; Luikt 23.50-56 ; San 19.38-42)

57 -Kwie" ka 'su ε, "wliiεjei due' -wlu Arimate -כ ji, ככ 'nynt -nל Soseu, כ nלε Sesi 'a klai" nynuu 'a due' -o -ke. 58 כ muε 'e Pilatu o, -wεε כ -tee' כ Sesi 'a "ku i. 'De Pilatu cεn 'o wlu -wεε uυ 'je כ Sesi 'a "ku 'nyl. 59 Soseu "duo Sesi 'a "ku 'un 'ε, כ "fin כ tae' plu "jrui, 60 -wεε כ -te ε i 'de ככ -gbaun' dee -ε -blua" 'de 'soacru 'di 'di, -wεε כ klin o "soukpo klaa" due' i. כ kaan 'bo ε "wכח -wεε כ mu.

61 Madi -wluα Madala ke Madi jrui' nל 'o 'wε-, uυ -tee i -wεε uua -gbun 'e -gbaun' "jri.

"Soa-wi" -pien' Sesi 'a -gban' 'de i

62 Di nmaewl 'wlu'a 'bo -jei", εε' -sɔn' -stan' 'su ε, 'sraa -saun 'a klae" ke Fariseen-wi" muε 'e Pilatɔ o -tadue -wεε uɔ 'na : 63 -Gbu'a'na, -ta sɩ 'tmuɩ -nɔ nua 'kmu 'de ε, dε ɔ 'tmua εmε -a pɔ -kwlu o, ɔ 'na : -Bo 'un 'mε ε, 'wl 'a taan -nε "kpei -mε 'ma muε 'unɔan". 64 -ln -tmuɔ' nyu uɔ 'je ɔɔ' -gban' ifuo mamau 'su 'wl 'a taan -nε 'je nyini, -wεε ɔɔ' klai" nynuu je ɔɔ' "ku "jri, 'de uɔ je wlu 'de nyu -pee ka ɔ ɔn "kunyɔɔ'. -Bo ε nɩ kan' a, -mε la' sɩ tu a muε -jei" -sia', ɩ 'e -ji -nua tɛin" -sii. 65 'Su Pilatɩ wluε uɔ -pee ɔ 'na : "Soa-wi" ka, ao mu, ao fuo ɔ i ka aopu -nɛi" ε. 66 Uu mua, uɔ "suɛn "soukpo -kaan 'o -gban' "wɔin 'dei -wεε uɔ -piien' "soa-wi" uua fuo ε i.

Sesi ɔn "kunyɔɔ"

(Makl 16.1-10 ; Luikl 24.1-12 ; San 20.1-10)

28 -Kwlewl 'wlu'a 'o -jei" -ε -nua 'dɔɔ' ɔ "i-saawl o 'su ε, Madi -wlu'a Madala ke Madi jru' -cnuɛn 'e -gban' "kpei. 2 Uua kɔan 'emu 'su 'blua- a crɛ', dε-nuε' Tu"bo 'a "soai due' -wlu 'e jaun 'di ɔ -si" i -wεε ɔ klin -o "soukpo -nua 'o -gban' "wɔin ɔ pɔε 'fɔ jre' o, -wεε ɔ -ja 'o ε "kpei ɔ -te i. 3 ɔ -taan' ka "ni a crea "jrii ε, ɔɔ' 'un-paadɩ "pluu' "puu'- ka jee" -fua" nua. 4 Dε waa "soa-wi" 'dii uua' dɩ a crɛ' ka nyc ɔ 'mεa, 'kamɔ uɔpu nɩ-. 5 'Su Kea 'a "soai wlu' 'de 'nynukpae' -pee ɔ 'na : Aopu mɔ ε, faun 'bo ao nuε, dε-nuε' 'un 'je kan' 'mε, Sesi uɔ kɔa 'bo tu -kwlu" mɔ aɔa -pɔn i. 6 ɔ se -ta nɩ-, ɔ ɔn "kunyɔɔ' ka ɔ 'da 'de ε. Ao ji 'je, -ta ɔ 'pɛan i 'de ε, 'bo ka. 7 Ka ɔ ɔn "kunyɔɔ', ao mu -too"- ao 'je ɔɔ' klai" nynuu 'tmuɔ-. ɔ muε ao "juɔi -sia' ɔ 'je 'de Galile mu 'demɔ ao 'je ɔ "jriε- 'jee-. Ka 'ma 'wlu ε 'tmua' a, 'kamɔ ε 'je nɩ-. 8 Uu crεε "kpei uɔ je 'o -gban' -pun" 'wlu, faun a nu uɔpu 'mε, 'de -mε 'kamɔ 'mua- klaa" nɩ 'de uua' pɛε o. 'Su uɔ kpa plea' -wεε uɔ pɔ klai" nynuu "kuan.

9 Uua kɔan 'emu 'su Sesi 'jaa uɔpu "i -wεε ɔ 'na : 'Mɔ -je aopu ! uɔ 'kɔɔ -pun" 'su uɔ -gblee' ɔ bu wɔ, -wεε uɔ -gbεε ɔ "juɔi. 10 'Su Sesi 'na : Faun 'bo aopu nuε, ao mu ao 'je 'ma de'di -wi" -kwlu -seea', uɔ 'je 'e Galile mu 'demɔ uɔ 'je 'un "jriε- 'jee-.

"Soa-wi" 'a "kuan poa"

11 Uu siiε mua' 'bo -jei" 'su nyu -fua Sesi 'a -gban' i uua' jru' je 'e -kwlu nyini -wεε dɩ "klein -nɩua uɔ je la' "kuan pɔ 'de 'sraa -saun 'a klae" -wi" o. 12 'Sraa -saun 'a klae' ke nyu-ɔn' -wi" 'kuɛn "jruɩ -wεε uɔ 'bεε- wlu 'un, 'de uɔ "nyɩ "soa-wi" 'wei -tuu"-tuu. 13 -Wεε uɔ wlu 'de uɔ o, uɔ 'na : -Bo ao mu ε, -mε ao 'na : -ta -a -nɩa "nyɔɔ' "mau' 'bomɔ ɔɔ' klai" nynuu jii -wεε uɔ "jri ɔɔ' "ku. 14 -Bo -gbu'a'na mɔ ɔ -cε" 'kpa 'wɔn ɩ mɔ 'de ε, -aa mu ɔ ja jaa', ɔ se aopu dεsaun "jrii nui. 15 "Soa-wi" "duo 'wei -nɩ 'un 'ε, uɔ mua, wlu 'sraa -saun 'a klae" -wi" -tua" uɔ wɔn ε, umɩ uɔ 'tmu. 'Kamɔ uɔ -kɔ' la' -tɩ tu Suifu-wi" 'a 'blua- ja mamau 'su ε je 'e -sɩanwl 'di jεε-.

Sesi jεε ɔɔ' klai" nynuu -nua -puue 'jɔ due' ε

(Makl 16.14-18 ; Luikl 24.36-49 ; San 20.19-23 ; Nuudɩ 1.6-8)

16 Klai" nynuu -sia -puue 'jɔ due' muε 'e Galile, 'de cru Sesi 'sia 'nynɩ "kpei. 17 Uu 'jeea Sesi "jriε- 'su uɔ -tεε ɔɔ' "juɔi -gbεεa' -pun", 'kaa uua' jru' a pleε pɛε i. 18 -Wεε Sesi 'kpa uɔpu -pun" 'de ɔ wlu ka ɔ 'na : "ikmaa' -nua 'e jaun 'di ke "ikmaa' -nua 'e 'blua- "kpei -wee' "nyuε 'un 'ε. 19 εmε -tɩ ao 'je mu, ao 'je nyu 'a kpe -wee' "klein 'ma klai" nynuu 'un nu, -wεε ao 'je uɔpu 'ni "jru pɔ 'de "Bo 'a 'nynɩ 'un, 'de "Ju 'a 'nynɩ 'un, 'de -Suu 'a 'nynɩ 'un. 20 -Wεε dɩ "klein 'un 'tmuua aopu ε, ao 'je uɔpu la' wɔn'je ka ɔɔ-. Ao -gbun 'nɔ, dε -mua' mamau 'su -ε -jεεa 'blua 'a -kwε nɔ" ε, ao ke 'ma -a muε naa' 'wl "o 'wl -wee' 'di.

Makt

San Batisu -sa Sesi 'a -jeblu (Matie 3.1-12 ; Luikt 3.1-18 ; San 1.19-28)

1 -Pcia" -ti -ε -tmua Kea 'a "ju Sesi Klisu 'a -ti' εε' -teesun.
 2 De Kea 'a wlu 'kwajaai Esai 'cra 'de cc' 'sbe 'di, emε -nι, Kea wlu' 'de εε' "ju -pee ε 'na :
 -ln -gbun 'nι, 'ma dboε 'ma weepoi nya -wεε κ 'je -ma -jebli -sa. 3 Weepoi due' a muε 'e -puκn" blua "kpei nιa' -wεε κ -je wlu ka : Ao nmaε Tu"bo 'a -je ! Ao tεen cc' -jebli -wee' -kwlu !
 4 Cκ' weepoi tu -nι San Batisu. C wlu' ka κ 'na : Ao juo aoa' dsaun 'i, ao "biie 'de Kea o, -wεε ao 'je 'ni "jru pooε- 'de kea 'je aoa' dsaun -k'.'
 5 Suideblua -wee' o, nyu klein" -tia" 'o Selisalem o, uu -wee' a muε 'e San o -wεε uua 'tmu uua' dsaun 'de κ -pee, -wεε κκ po uupu 'ni "jru 'bo sudεn -gbuu κκn.
 6 Dι San paa 'un ε, -sen "kpei soo" 'a "mu- mι -dbι' -wεε κ bla nmiku wlu 'di. 'Plain -too' ke du 'a 'cna mι -nι cc' diide. 7 C 'na : "Ju -a mua jia' 'de 'un 'de ε κ kmai", κ nε dεwκn κ je 'un -sii. 'ln se 'koi- i "sii- ka nι 'bo κ "juκi -wεε κκ "kwlai- bl' -sa -ti. 8 'Mε ε, "ni mε 'ma po aopu "jru, 'kaa κκκ ε, Kea 'a -suu mε κ 'je nu -wεε κ 'je ao dsaun 'a -flen" kui -sa.

Sesi 'a "ni "jru po -ti ke κκ' -sικn' κ i -tκn' -ti ke (Matie 3.13-4.11 ; Luikt 3.21-22; 4.1-13)

9 'De εε' κκ" tu 'di ε, Sesi 'wluε 'e Nasareti 'de Galile, -wεε San po κ "ni "jru 'de Sudεn -gbuu κκn. 10 Sesi 'wluε 'e "κικ" 'su κ 'jeeε jaun "jriε ε kaien κκn -wεε Kea 'a -suu "si i 'bo κ "kpei ka -gbεε' 'ε "siai ε. 11 'Su κ 'κκn wlu due' 'bo jaun -kwlu -ε -na : -ln -nεε 'ma -ti' kmaju -o dε-nuε' -ma nuε 'un 'muon "i.
 12 Sesi 'a -nεε -wlu 'e "nic- 'su Kea 'a -suu "tun κ 'de -puκn" blua "kpei κ o. 13 'Demκ κ nuu 'wι 'a kwla -nyiiε' -wεε -sικn' -tκn' κ i -wεε κκ -κκn Sesi 'je κ κκn 'je. Sesi nεε 'e kwla 'dinmi "klu -wεε Kea 'a "soa a nuu κ κ "juκi.

Sesi 'a "i-saa klai" nynuu (Matie 4.12-22 ; Luikt 4.14-15; 5.1-11)

14 -Ta San muua -kaso 'di mε Sesi mu 'e Galile -wεε κ 'tmu Kea 'a -κcia" -ti. 15 'De κ 'naa : Nκ" Kea -tua" ε nyini' -wεε-, εε' tu"bode jεε aopu- 'mε. Ao poo kpln fai" -wεε ao 'je -κcia" -ti κκ' 'un 'je.
 16 -Ta Sesi nιa "ni κκn i naa' 'de Galile ε, 'bomκ κ jεε Simκ ke κκ "dei Ancre 'sai- poa 'de "κικ-. 17 'Su Sesi wluε uupu -pee κ 'na : Ao bla 'bo 'un 'de -wεε ao 'je nyiκpu -cri' ao 'je 'un ja-. 18 'Bo ε "sri uu je uua' 'sai- 'κb, uu je

'bo κ 'de bla. 19 C 'kpaε 'o nya dε-saan" 'su κ 'jee Sebede 'a "nynuu- Sakι ke κκ "dei San, -mε uu -teei 'de uua' -kwεε" 'di -wεε uua nmaε uua' 'sai-. 20 'Su Sesi nynai -wεε κ 'da uupu, uu sia uu "bo Sebede ke κκ' dbonuun 'de -kwεε" 'di 'su uu bla 'o Sesi 'de.

Sesi -sa "ju due' -suusaun 'un (Luikt 4.31-37)

21 Sesi ke κκ' klai" nynuu muε 'o Kapenaum. -Kwlewi o 'su ε, Sesi pa 'e Suifu-wi" 'a "jrui 'kκn-gbu 'di -wεε κ -te nyu dε κκκa' -pun". 22 Cκ' nyu detκκsun a "sie nyu -wee' "i ε kuε 'e 'dei ε ke nyu -uua κκκa nyu ke'ε -nι se due' nι-.
 23 Cκ sie nyu dε κκκa' 'su "ju due' -suusaun nιa 'e 'un je "κw' 'de nyu "kwlu, κ 'na : 24 Sesi -wluε Nasareti ε, -ma dεε -ti -sie -aa -ti' 'un ε- ? -Ae' -ln ji' -ln -je -aa -ma" i-saa ? Ka -ln -wluε 'e Kea o -wεε -ln sea dεsaun 'a -κκ -pun" nι ε, 'un 'je kan' 'mε. 25 'Su Sesi "κκw' -suusaun "jrui κ 'na : ε "mu κκn, 'de ε 'wlu 'e "ju -κκ 'un ! 26 'Su -suusaun -suua' "ju -nιa 'mua- i 'di κκn nyi ka- -wεε ε 'wlu 'de κ 'un 'de "κκκa' 'un. 27 -Crima κpun nyu "klein -nιa 'o mu 'mε, 'su uua -teeε' ba i due 'due uu 'na : Dε -nι ka -κκ ε- ? Nyu detκκsun dee -je -mε kmai". -Bo κ wlu -siisaun -pee -cεen' -nε 'su ia 'je κ κκn ! 28 'Su Sesi 'a 'nyu "siiε Galileblua -wee' "kpei "i.

Sesi 'puε Simκ κ "bianyκn ke nyu -tuu" ke. (Matie 8.14-17 ; Luikt 4.38-41)

29 Uu 'wluε 'e Suifu-wi" 'a "jrui 'kκn-gbu 'di uu "sia "kpaε' ε, Sesi ke Sakι ke San muε 'e Simκ ke Ancre o -gbu" 'di. 30 -Ta uua muua, -mε Simκ κ "bianyκn 'pen i, ua "jrui -a -bai' uua' ku -sie' nε'. Sesi "sia i 'su uu 'tmu ua' -ti' 'mε 'de κ o. 31 Cκ 'kpa u -pun", κ κpun ua' sun -wεε κ κpu "jei 'su ua' "jru 'κκκ uua' ku peeε'. U pie dε u je uupu "nyl.
 32 'Jru blua i, 'su uu ja nyu "klein 'wε- ε nua ke nyu -si- isaun nιa 'un 'de Sesi o. 33 -Kwκ -wee' "klein -kwε- de 'bo κκ -gbu" κκn". 34 Nyu "klein -jia' 'mua-, ka uua' 'wε- 'ε κpε -tia 'kamκ Sesi 'κκκ ι -wee'. C -sa nyu -siisaun -tuu' 'un -ke. C se -siisaun "i "tai- ι se wlu-, dε-nuε' dε κ nιa 'un ε, ι juε'.

Sesi 'tmuε Kea 'a -ti' 'de Galile (Luikt 4.42-44)

35 εε' -κκn' κκn" -mε -κκn' kwie nεε 'bluκi ke, Sesi κκn 'un 'ε, κ "sie "kpaε', -wεε κ 'wlu 'o -kwκ, κ mu Kea baea' -ta nyκ jκr' sea nεε. 36 Simκ ke κκκ "dei-wi" -tee κκκ i -κκκn' -pun". 37 Uu 'jei i 'su, uu wlu κ -pee uu 'na : Nyu -wee' a -κκn -mi i. 38 'De Sesi 'na : -A mu -tajκκ ke, -a mu -kwle

-nua -a 'dewei 'dii. 'Ln 'je Kea 'a -tl' 'tmu -o 'demu -ke, εμε -tl 'un ji. ³⁹ K nua k jea Galileblua -wee' "kpei- mu, k jea Kea 'a -tl' 'tmu 'de Suifu-wi" 'a "jrui 'klu-n-gbi 'dii, k jea -siisaun inu 'ka -nao.

Sesi 'kwb- "ju due' 'a 'jrowε-
(Matie 8.1-4 ; Luikt 5.12-16)

⁴⁰ 'Jrowε nui due' jje 'e Sesi o, -wεε k cniie 'koi- 'bo k "juci k bae k i k 'na : 'Ma 'blei -bo -ln -nle "i ε, -ln -bees' -ln -je 'ma 'wε- 'kwb- 'un 'je 'pepe n-. K 'da kan' 'su, ⁴¹ k wεε nu Sesi 'mε, -wεε k kpa sun, k kl 'i, k 'na : 'ln nle "i 'mε, -ma 'wε- 'kb- -ln -je 'pepe n-. ⁴² 'Bo ε 'sri 'jrowε- je "ju -nua 'mua -pun" 'wlu, k je 'pepe n-. ⁴³ Sesi 'jea "ju -n- 'jei" ποε k cri εε' -cεε 'de k -pee, k 'na : -Bo -ln mu ε, ⁴⁴ -ln -bo de jre' 'tmuε 'de nyc jr' -pee. 'Kaa -ln -to -ma -cε" 'de Kea 'a 'sraa -sai o, -wεε -ln -je 'sraa -sade ja-, ka Moist bla εε' ke' ε, 'de ka -ma 'wε- 'kb- 'su 'je ε juo-. ⁴⁵ 'Kaa "ju -n- mua, de -n- nua k "jrui ε, k 'jreeε εε" "kuan i -ta -wee' 'klein. 'De εε' -tl' 'un ε, Sesi se ε 'bεε- 'bode k 'je 'mii wa k 'je -kwlb jre' 'di i "si, k muε dt 'mii -ta nyu sea' "i -ti ε, -wεε nyu a 'wlu -ta "o -ta uua ji 'de k o.

Sesi 'puε klwb due'
(Matie 9.1-8 ; Luikt 5.17-26)

2 ε nua 'wε ε, Sesi jje de 'bo Kapenaum. Ka k nua 'de -gbu' jre' 'di ε, nyokpu- 'wεn. ² 'Su u- kwe de -kwe -kwe, ε nεε' 'su -tein se 'o -gbu" "kwin -kwb- -n- sie- 'de 'kpaε' -wεε Sesi a kwb uupu Kea 'a wlu.

³ 'Su nyu -nyiiε jru' -blee' klwb due' 'sai 'di -u- -j- Sesi. ⁴ 'Kaa 'de nyokpu- 'a "i -tia' 'un ε, ka u- 'jea kwb' Sesi "itosun nu, 'ka se n-. 'Su u- 'ja 'de -gbu" "kpei. U- -sa -po" 'bom u- jaa klwb -n- -wεε u- "sii k i 'bo Sesi "juci. ⁵ Sesi 'jea nyu -nua 'mua 'a de t' 'itbaa' 'su, k wluε klwb -pee k 'na : 'Ma "ju, -ma dsaun- -kwe'.

⁶ Ke' kw-saun jru' -jea εε' -ta a, u- naa t' i 'de uua' -cε" -kwlt" u- 'na : ⁷ Ka "ju -n- -kwb- 'tmu- -tl n- kan' -a ? K toε Kea wbn o. -k -bεε' dεsaun -kwb- -bo ε se Kea due' koun -gba' i nε ε ? ⁸ 'Su Sesi 'jeε 'e uua' t' 'dei, 'de k 'na : Dεε-tl aoa' t' i naa sun n- kan' a- ? ⁹ -je wε- -kuan" "jrui ε- ? -ln -wlu klwb -pee, -ln -na -ma dsaun -kwe' -ae, -ae' -ln -na -ln -n- 'un, -ln -duo" -ma "kpei 'pendε 'un -ln -je na a- ? ¹⁰ Ka 'm- nyi k "Ju 'bεεa 'de 'blua "kpei -ta, 'un 'jea nyu 'a dsaun -kwb' ε, ka ao 'jea εε' juo sun nu 'ka ka ? 'Su k wlu' 'de klwb -pee ka, k 'na : ¹¹ 'M- k- -tmu- -un, -ln -n- 'un, -ln -duo" -ma "kpei 'pendε 'un -ln -je 'de -ln -wbn" de mu ! ¹² 'Bo ε 'sri k je 'un n- 'bo nyu -wee' "jri "kpei, k je kwb' dt 'un "duo- k je mu. -Crima kpuu uupu 'mε. Uua 'bεε- Kea 'a 'nyu "i -wεε u- wlu ka : u- 'na : -A se -je -mεε' de tu 'a -ta 'je due'.

Sesi 'da Lefi
(Matie 9.9-13 ; Luikt 5.27-32)

¹³ ε 'wlu 'o muε, Sesi muε de 'bo "ni wbn" ke'wle. Nyokpu -tuu" -a ji 'de k o -wεε kwb kwb de. ¹⁴ -Ta kwb -sia', 'bo k 'jee Alfe 'a "ju Lefi -mε k -tee i 'bo 'wei-sagbu 'di. Sesi 'na : Lefi, -ln -bla 'bo 'un 'de, -ln -ke 'ma -a -je na-. 'Su Lefi n- 'un ε, k bla 'bo k 'de.

¹⁵ -Ta Sesi nua de dia' 'de Lefi o -gbu" ε, 'wei-sanyu -tuu" o, nyokpu 'a "kwli saun jru' o, kwb klai" nynu o, u- -wee' beεε o uua diie -tadue, de-nuε' nyu -nua 'mua- uua' -tuu" ke kwb na'. ¹⁶ Ke' kw-saun -nua 'e Fariseen "klu 'jea Sesi k ke nyokpu 'a "kwli saun ke 'wei-sanyu a diia -tadue 'su ε, u- wluε kwb klai" nynu -pee u- 'na : Dεε-tl Sesi ke 'wei-sanyu ke nyokpu -saun a dii -tadue ε- ?

¹⁷ Sesi 'wbn uupu 'a wlu 'su k 'na : Nyu -blea kui -n- i flban' uua' -kwb -dwb' i, 'kaa nyu -a de ε poa u- -a -kwb- -dwb' i. 'Ln se 'isrenyu 'a -tl' ji, 'kaa dsaun u- 'a -tl' mε -tl 'un ji, -wεε u- 'je 'puua' 'je.

Nyu -tee' Sesi i 'de wbn 'kb-tl 'un
(Matie 9.14-17 ; Luikt 5.33-39)

¹⁸ 'Wl jre' o -ta San Batisu 'a klai" nynu ke Fariseen-wi" 'bwb wbn ε, 'bom nyokpu ji 'e Sesi o, -wεε u- -tee' k i ka, u- 'na : Dεε-tl San Batisu 'a klai" nynu ke Fariseen-wi" a 'bwb wbn -wεε -maa -n- klai" nynu 'a 'bwb wbn ε- ? ¹⁹ 'Bom Sesi -sεε "kpei k 'na : Aoa naa t' i 'ee nyu u- 'da 'de ba "bliti -k- -n-, u- 'bεε' u- 'je wbn 'kwb ? "ln-, -ta 'hynjjei ke uupu -tea i ke ε, u- se ε 'bεε- u- 'je wbn 'kb. ²⁰ 'Kaa -n- nyu a mua 'hynjjei 'de uupu "klu -saa' a, 'bom u- 'je wbn 'kwb-. ²¹ Nyu se ε 'bεε- k 'je "wliεf deε 'bo 'unpaadeε soa -pun" "paa-. -Bo "wliεf deε 'paa- 'bo 'unpaadeε soa 'a -kwb" ε, -mε εε' 'faea' a 'kpa "kpei ke'wle. ²² Nyu se ε 'bεε- k 'je nm deε 'de bi -gbai' 'di po. -Bo ε n- kan' a, -mε nm k muε i'wlaa', -mε nm ke bi a muε idooa'. -Bo ε 'je 'wbn ε, -mε nyu a poε nm deε 'de bi deε 'di.

Sesi ke -kwlewl ke
(Matie 12.1-8 ; Luikt 6.1-5)

²³ 'Wl jre' o 'bo Suifu-wi' 'a -kwlewl "kpei Sesi ke kwb klai" nynu a cen 'o -kle' jru' 'di -tie". 'Su dt kwb klai" nynu 'jea 'bo i di ε, u- -teeε la' cen' -pun" -wεε uua di -je wei. ²⁴ 'Su Fariseen-wi" -teeε' Sesi, u- 'na : -Gbn 'n-, deε-tl -ma klai" nynu a nu de -sea' nu ka n- 'bo -kwlewl "kpei ε- ? ²⁵ Sesi wluε u- -pee k 'na : -Ta 'muε- nua Dafid ke kwb 'ce 'wε jre' o, -wεε u- -kban' diide ε, de k nua ao se ε 'dii -sroo' ? ²⁶ K pa 'e Kea -gbu klaa" 'di, -wεε k di -di'pen -εε mua 'o Kea "juci ε. -Mε Abiataa -n- 'sraa -sai klaa" 'de εε' n- tu 'di. 'De -mε -aa ke' 'na : 'Sraa -saun klae" 'a 'su mu -bεε' -u- -je -di'pen -nua 'mua- di. 'Kaa Dafid "duo εε' jre' 'un 'ε k je ε di, -wεε k "nyε εε' kwb -kwb 'ce -ke. ²⁷ Sesi wluε uupu -pee ke'wle k 'na : Kea nu -kwlewl 'mε 'de nyi k 'dwb 'a -tl' 'un. ε se nyi kwb -n- deε 'de -kwlewl 'a -tl' 'un n-. ²⁸ 'De 'm- nyi kwb "Ju 'm- nle -kwlewl 'a jei -o -ke.

Sesi 'puε "ju -kwb kwa jea 'soε
(Matie 12.9-14 ; Luikt 6.6-11)

3 Sesi pa 'e Suifu-wi' 'a "jrui 'klu-n-gbu 'di de ke'wle. 'De "ju due' n- 'o -kwb kwa jea 'soε. ² 'Su Fariseen-wi" a -gbuεn Sesi ja -snii' -wεε -bo kwb -bεε- k 'je "ju -nua 'mua- 'puε 'bo -kwlewl "kpei ε, u- 'je kan' 'je 'de u- 'je k -tl' "kpei -tuu". ³ Sesi wluε "ju -a kwa jea 'soε -pee k 'na : "Bo, -n- 'un 'bo nyu -wee' "juci -ta ! ⁴ -Wεε Sesi -tee' uupu i, k 'na : Ka ke' 'da- ? Nyu 'beεε' k 'je deε 'dwb nu 'bo

-kwlewt "kpei -ae, -aee" כ 'je de saun nuu ? Nyc 'bees' כ 'je nyc 'puu- -ae, -aee' כ 'je nyc 'dbaa ? 'Kaa de כ 'tmua uu se ε "kpei -sa. ⁵ Sesi pleee uupu 'cenjrie "kpei, -wεε כ "kae- "jrii 'de uua' pee 'a "ikmu-tl 'un. 'Su כ wluε "ju -כח -pee כ 'na : -Sro' sun ! כ sroε' kan' -cεen'- 'su ככ 'kwa jie 'o tai' de.

⁶ Fariseen-wi" 'wlu 'a "jrui 'kten-gbu 'di ε, 'bo uu ke Erodt 'a 'cε 'sri uu 'kuen "jrui, -wεε ka uu 'jea nu 'de uu 'jea Sesi 'dba a uu 'je ε poo-.

Nyu -tuu" -ji' 'de Sesi o

⁷ Sesi ke ככ 'klai" nynuu 'kpaε 'de "ni -kwlt" fco, 'su nyu -tuu"-tuu -wlu Galile -uu bla 'o כ 'de. ⁸ Uu 'wluε Suide ke Selisalem ke Edum bluu -nla 'de Suden -gbuu 'de 'dii ke, ε ke Tii ke Sidon blua 'a -kwle 'dii ke-. Dε-nuε' uu 'כח ככ' nuudl 'a 'nynt εmε -tl uu ji 'de כ o. ⁹ 'De nykpu- 'a "i-tie -tl 'un ε, Sesi 'tmuεε ככ 'klai" nynuu -wεε uu 'je כ -kwεε" 'de i -tee כ 'jee 'di 'ja -bo ε nl kan' a -mε nyu se כ i 'tun i. ¹⁰ Dε-nuε' 'de ככ nyu -tuu" 'a 'wε- 'ככ- -tl 'un ε, nyu "klein 'wε- ε kpun a -kwlu ε, uua -כח uu -wee' 'je כ "i bla. ¹¹ Nyu -siisaun nla 'e 'un 'je כ i 'su uua "siie 'kcu- i 'bo כ "ju, -wεε uua "כח uu 'na : -ln -nle Kea 'a "ju -oo ! ¹² 'Kaa Sesi -tee' uupu ke' "i כ 'na : de 'un nla 'un ε, ε se aomכ -jee 'tmu nl- !

Sesi -sa 'o dboun 'a -puue 'jכ 'כככ
(Matie 10.1-4 ; Luikt 6.12-16)

¹³ -Mε 'wluε 'o -jei" ε, Sesi muε 'e cru "kpei -wεε כ 'da nyu כ nla "i, -uu -ke כ 'jea dbo nuε. ¹⁴ -Wεε כ -sa 'o nyu 'a -puue 'jכ 'כככ 'de uupu "kwlu כ 'daa- ככ' dboun uu -ke כ 'je na-. ¹⁵ Uupu כ "nyl "ikmaa' -uu -je Kea 'a -tl' 'tmu 'de -uu -je -siisaun i nu.

¹⁶ Nyu 'a -puue 'jכ 'כככ כ -sa 'o ε, uua' 'nynt ka : Simכ ככ 'daa Piei ke ¹⁷ Sebede 'a "nynuu- Sakt ke ככ "dei San כ -tuua" Boanekεsl -nynt, ε 'de mε -nl 'ni 'a "piaan'.

¹⁸ Uu ke Ancre o, Filipu o, Batelemi o, Matie o, Toma o, Alfe 'a "ju Sakt o, Tade o, Simכ 'kpl 'blei o. ככ' Simכ tu nyu -uu -nle "i Suifu-wi" 'jea uua' -cε" -pee -te ε, כ nle uupu 'a due' -o, ¹⁹ uu ke Suida Isikaio, -ככ mua Sesi plea' 'de ככ tunyu 'kwa ke-.

Sesi 'a 'cε nle "i uu 'je כ kpa

²⁰ Sesi jie -gbein" de, 'kaa nyu -kuan' "jrui 'bomu uua' "i -tisun se "cra, 'de εε' -tl' 'un ε, ka Sesi ke ככ 'klai" nynuu 'jea dedisun nu 'ka se nl-. ²¹ ככ' 'cε 'wכan dl -nla 'mua a, uu כח 'un 'ε 'su uu mu כ kpun 'a, dε-nuε' uua naa כ' i uu 'na -mε suan -kכ "jri.

Sesi 'a "ikmaa' 'wluε 'de Kea 'un
(Matie 12.22-32 ; Luikt 11.14-23; 12.10)

²² Kε' ככ-saun -wluε 'de Selisalem -uu jia 'mua-, dε uu 'tmua 'de ככ -tl' 'un ε, ε ka : uu 'na : Besebuilt -ε -nla -si- isaun 'a klaa" mε -nl 'de כ 'un 'de -ε -nyl" כ "ikmaa' -wεε ככ nu -siisaun i. ²³ 'Su Sesi 'da uupu 'mε -wεε כ poo -tl' "i, כ 'na : Ka -sich' 'bεε- כ 'je ככ -cε" i nu ε- ? ²⁴ Aoa 'jee, -bo tu"bo 'a 'bleenyu 'a 'su a sea 'un -sa' a, tu"bo -kwlc -nla 'mua- se dε 'un 'wlu i. ²⁵ -Bo -gbu" 'dinyu 'a 'su a sea 'un

-sa a, εε' -gbu" tu se dε 'un 'wlu i. ²⁶ -Bo -sich' a sea ככ -cε" o -fכח' ε, -bo "cεi nl 'de ככ tu"bo-kwlc 'di ε, ככ "ik- maa' se -tajr כח nynie, ε 'je "ti. ²⁷ Nyc se ε 'bεε- כ 'je 'de "ik- mai o -gbu" 'di pa -wεε כ 'je ככ dl "jri, -bo כ se "ju -kmai" -כח san kpuun- ε. 'Kaa -bo כ ככח, -mε כ 'bεε- כ 'je dl "klein -nla 'de כ o -gbu" 'di "jri.

²⁸ 'Ma 'tmuεε aopu ככ -tl 'a ככ -tl, nykpu- 'a dīsaun o, uua' Kea -soo' o'poa' 'bees' l 'je -kwε-. ²⁹ 'Kaa nyc -ככ mua Kea 'a -Suu -kwεai -soo' o'poa' a, ככ' dεsaun se -kwei, εε muε כ "jru nla' jeejee. ³⁰ Sesi 'wכan uu -pee wlu -tl kan' a, uu wlu' ka, uu 'na : -Suusaun -nl 'de כ 'un.

Sesi de ke ככ "dei -wi" ke
(Matie 12.46-50 ; Luikt 8.19-21)

³¹ Sesi de ke ככ "dei -wi" -jכ' 'jea a uu nynai 'de "kpaε, -wεε uu dbo nyc כ mu Sesi 'daa'. ³² -Ta ε nla kan' -mε nyu -tuu"-tuu -gbae' כ 'de woi 'de uu wlu כ -pee uu 'na -ln de ke -ma "dei -wi" -nl 'e "kpaε. Uua 'da -un -ε. ³³ 'Su Sesi 'na : -כ -nl 'un de ke 'ma "dei -wi" ε- ? ³⁴ -Wεε כ kpa "jri "jei 'de כ -gbuun' nyu -uu -gbae' כ 'de woi "kpe i 'de כ 'na : nyu -nu uupu -nl 'un de ke 'ma "dei "wi. ³⁵ 'Kaa nyc -nua' Kea 'a 'tun nu-tl ε, ככח -nl 'ma de'dinmכ, ככח -nl 'ma de'dinyנכkpaο', ככח -nl 'un de.

Kodbonui 'a "ipoo-tl
(Matie 13.1-9 ; Luikt 8.4-8)

4 'Wl jre' o Sesi -teε Kea 'a -tl' 'tmua' -pun" ke'wle 'bo "ni klaa" -nla 'e Galile -kwlt". 'De nykpu- 'a "i-tia' 'un ε, 'bo כ 'jaa- 'de -kwεε' 'di 'bo "ni "kpei -wεε כ -te i. Nyu -wee' "klein -gbae' ε "ni כח i. ² Sesi 'wכan uupu dε ככ -tl ε, כ pooε -tl' -tuu"-tuu "i.

³ כ 'na : Ao po doin" i ! Nyc due' muε ko -gbaa'. ⁴ -Ta ככ -gbaa' ko 'su ε, la' 'jכ jru' blu' 'bo -jei". Nu l 'di -ml 'mε. ⁵ la' 'jכ jru' blu' 'de "soi 'un -ta 'blu -tuu" sea nl ε. l -too" ε 'mεa'. ⁶ 'Kaa -ta 'jru a -tea -gbao ε, la' 'sun -wee' je 'soε, dε-nuε' la' 'sun se -ta -ככח' nynti 'de 'blu -כח.

⁷ la' 'jכ jru' blu' 'de "wi 'un. "Wi sun i, l se dε 'un 'wlu.

⁸ 'Kaa la' 'jכ jru' blu' 'de 'blua- 'dכε 'un, -ml mε'. l 'wluε dε 'un, kpau due' croε 'jכ' כ kwla taan, due' croε kwla -mεεo"-, due' croε kme' 'due. ⁹ -Wεε Sesi 'na : Nyc doun" nla 'o "jru ε, -mε כ 'כח i.

Dεε-tl Sesi poo -tl' "i ε- ?
(Matie 13.10-17 ; Luikt 8.9-10)

¹⁰ -Ta Sesi tεεan nykpu kuu ε, 'bomכ nyu pla -sia 'o ke ככ 'klai" nynuu -nla -puue 'jכ 'כככ -tee' כ i 'de "i poo-tl 'a -tl' 'un. ¹¹ 'Su Sesi 'na : Aopu- ככ ε, Kea -sa εε' tu"bo -kwlc כ -tl' 'kwla 'de ao -pee, 'kaa -bo ε -tu" "kpaenyu -wi" -mu ε, uua 'wכan 'de "i poo-tl 'a 'su 'un. ¹² 'De uua -gbun l ja 'mε 'pepe, 'kaa uua' 'jee l "jrie-. Uua' doin" a 'wכan 'mε, 'kaa uua' 'wכan 'dei, -bo uua sl 'dei 'כח 'de ε, -mε uua muε 'e Kea o "biia', 'de ε 'je uua' dīsaun -ככ' 'de-.

Sesi -sa "i poo-tl w
(Matie 13.18-23 ; Luikt 8.11-15)

13 'Su Sesi -tee' uupu i k 'na : Ao se "i poo -tl -ni 'mii 'wɔnɔn ? 'De -mɛ ka ao 'je "i poo -tl jrl' 'a 'mii 'wɔnɔn nu ε- ?

14 Kodbonui -kɔ -tl' 'ln 'tmua, k -kɔ' nyc -tmua Kea 'a -tl'. 15 'De nyu jru' pɛe o ε, wlu -tmua' ε -kɔ' kojɔ -blua' 'bo -je -kpaε" ε. -Bo u u 'wɔn wlu 'mua- kaan 'su ε, -sɔn' jji' -wɛε kɔ -sɛ 'de u u 'un. 16 Nyu jru' 'a pɛe o ke'wle ε, wlu -tmua' -kɔ' kojɔ -blua 'de "soi "klu ε. -Ta u u "sria u u 'wɔn Kea 'a wlu 'bo u u -sɛε 'o mu 'de 'mua- 'un. 17 'Kaa u u 'taie "i εε' "ti 'de uupu 'un. Uua' 'mua 'a nɔ' se "i tɛn-. -Bo "ikma -tl ke 'kle jji uupu "kpei 'de Kea 'a -tl' 'un ε, 'su u u 'kɔ Kea -kwlt' -tea' -nɔa 'de uupu 'un o. 18 Kea 'a wlu nyu deejru' a 'wɔn a, ka kojɔ -blua' 'de "wi 'un nɔa, 'kamɔ ε nɔ 'de uupu 'un. Uua' nyu tu a 'wɔn Kea 'a wlu 'mɛ, 19 'kaa u u naa 'kmu "kpeidɔ 'a tɔ' i 'wɔ 'o 'wɔ. "Wlii 'a 'tun 'a nyu 'srɛ i poa', ε ke 'tun nudɔ jrl' -nɔa 'de uupu 'un a "fian wlu "jrui -wɛε i a' wlu dɛ 'un. 20 'De nyu jru' pɛe o ke'wle ε, wlu -tmua' -kɔ' kojɔ -blua' 'de 'blua- 'dɔε 'un. Wlu u u 'wɔn, u u -tee' i 'de uupu 'un, u u kpuu ε sɔn 'kɔnɔ, -wɛε ka ε "sia 'nynɔ u u nu kan'. Uua' nyu tu ε, u u -kɔ' ko -nmɔa -wɛε -εε kpau due' croa 'jɔ' kɔ kwla taan, due' croa kwla -mɛεo"-, due' croa kmɛ' 'due ε.

Nebi 'a "ipoo-tl
(Luikt 8.16-18)

21 Sesi poε -tl' jrl' "i ke'wle 'de Kea 'a wlu 'wɔnɔn 'a -tl' 'un, k 'na : Nyc 'beεε' kɔ 'je nebi tba -wɛε kɔ 'je ε jae "jrui -crii"- 'de ε 'je i 'jee ? 'De nyc 'beεε' kɔ 'je ε 'e 'dii -kɔn -tuu' ? Nyu a se ε ja -pee' -wɛε εε sea i 'je -ta -wee' -pe-saa' ? 22 Dɔ "klein -pa' 'kwla a, i a muε "kpaε' 'pɛεan'. Dɔ "o dɔ -tuu" a i ε, i a muε 'e -kɔn' 'un jia'. 23 Nyc doun" nɔa 'o "jru ε, -mɛ kɔ 'wɔn i.

24 'Bo -mɛ 'de ε, k 'na : Ao -tu" dɔ aoa 'wɔn 'a -tl'. Dɛ aoa dbaa nyc 'un ε, mɛ nyc mu ao dbaa' -ke, -wɛε nyu 'je aoa' -nɔ "kpei -tu". 25 'Kaa nyc -blea dɛ nyu a muɔ jre' nyla' ke'wle, 'de nyc -sea' dɛ 'ble ε, dɛ-saan' kɔ 'blea nyu a muɔ ε 'kwa -saa'.

Kojs -sea' -klu' sie 'a "i poo-tl

26 Sesi wlu' ke'wle kɔ 'na : Dɛ -ke Kea 'a kɛma' -kwɔ kɔ -tl' -kɔnɔ' "i ε, ε ka : ε -kɔ' nyc due' -po' ko 'de kɔ o -kle. 27 -Bo kɔ 'mu o, -bo kɔ -te "jriε "i "mau' o, 'jru -gbao o, ka ko a nua mɛsun, i a nua 'boasun kɔ' jul. 28 'Blua 'a -cɛ" mɛ -εε mɛε dɔ. "I-saa kɔ" ko a bla "mɛɔ, -je -tba' 'o ε, i a nuε kpai-, -wɛε de 'kɔnɔ -kɔ" ε i a wa i a ku -tl. 29 -Bo ko -flu" 'su ε, nyu "duε -cne 'un -wɛε nyu a cɔn, dɛ-nuε' i a' cɛn kɔ" -nyni'.

Tu jɔ -saan" 'a "i poo -tl
(Matie 13.31-32, 34 ; Luiku 13.18-19)

30 Sesi wlu' ke'wle, kɔ 'na : Ka -a -je Kea 'a kɛma' -kwɔ kɔ "ipoo ε- ? Dɛ -ke ε -kooɔ' "i -gblein' ε- ? 31 ε -kɔ' tu jɔ -saan" due' nyc do- 'de 'blu 'un. εε' tu jɔ tu 'piie "i 'de

tu jɔ -wee' "klu. 32 'Kaa -bo nyc do ε, -wɛε ε mɛ, εε 'booa εε jea doodɔ -wee' "klein -sii'. εε -sa' 'dae- ka nuuɔ 'bɛε ɔ 'jea 'jro po 'de ε ja.

33 "Ipoo-tl -nɔ, mɔ Sesi a nu -wɛε kɔ 'tmu uupu Kea 'a wlu ka u u 'je ε 'mii 'wɔn ε. 34 ɔ se ε 'bɛε- kɔ 'je uupu 'tmu- -bo kɔ se -tl' "i poo ε. 'Kaa -bo kɔ ke kɔ' klai" nynu 'a 'su -te i ε, kɔ -sa' dɔ -wee' "klein wɔ 'de uupu -pee.

Sesi jaa -piie ja
(Matie 8.23-27 ; Luikt 8.22-25)

35 'Wɔ due' koun -nɛ εε' -kwie" ka a, Sesi 'tmuε kɔ' klai" nynu kɔ 'na : -A mu 'e "ni 'de. 36 'Su u u "taie nyɔ -pu "i -wɛε u u mu -gbein" woi. -Kwɛε" -ε 'di Sesi nɔa -wɛε kɔ 'tmua nyu ε, εmɛ -kpa' kɔ ke kɔ' klai" nynu. -Kwɛε" jrl' -nɔ 'o mu -ke. 37 'Su -piie -tee jia' -pun". 'Ni 'a 'plɔ a 'wla 'de -kwɛε' 'di, εε jea -kwɛε" 'ji kɔnɔ -kɔnɔ. 38 Sesi 'pen i 'de -kwɛε" 'ε -gbɔ o -wɛε kɔ po dɛ "jru "kpei 'de kɔ 'mu. Kɔ' klai" nynu -kɔ "nyɔ -wɛε u u 'na : Nyu dɛkɔ, ka -aa jia 'mɛa' a, ε se -un ka jɔ' "i 'daa ? 39 Sesi sɔan -klu' ε, kɔ "kɔnɔ -piie ke "ni "jru i kɔ 'na : l 'kɔ, ɔ jji ja ! 'Su -piie 'kɔ jji -tl' mɛ, -ta -wee' nɛ -snii'. 40 'Su Sesi wlu' 'de klai" nynu -pee kɔ 'na : Dɛε-tɔ faun a nu aopu- ε- ? Kea -kwlt' -tea' se 'de aopu- 'un nɔ kee ? 41 'Kaa dɛ waa uupu 'dii, -wɛε u u -te wlu' -pun" 'de uupu 'a 'su 'nynɔ u u 'na : Ka mɛ -nɔ kan' a- ? ε dɛ- ? -Ta "ju -kɔ -mɔ wlu -wɛε -piie ke "ni -cɛn' -nɛ ε 'je kɔ 'wɔn ε- ?

Sesi -seie "ju due' 'de -siisan' kwa
(Matie 8.28-34 ; Luikt 8.26-39)

5 Sesi ke kɔ' klai" nynu nyniε 'de "ni 'de 'de Kelasa nyu "bli. 2 Sesi 'wlu' e -kwɛε" 'di kɔ 'siai 'su "ju due' -suusaun nɔa 'e 'un 'wluε 'e -gbaun' "klu -kɔ -kɔ. 3 'De -gbaun' 'nynɔ kɔ kɔ "ti. Nyc jɔ' se kɔ' saan' 'bɛε- -bo ε nɔ -gbaaε' "dbu kɔ 'de ε, ε se kɔ' saan' 'bɛε-. 4 'De 'wɔ -tuu"-tuu 'di u u poε kɔ nu -gbii bu' -wɛε u u saan kɔ' sɔn -gbaaε' "dbu, 'kaa kɔ cɛn -gbaaε' "dbu mɛ, -wɛε kɔ wa nu -gbii. Nyc -jea "ikma -kɔ -je kɔ "wɔn 'bɛε- kɔ se nɔ. 5 'Jru-gbao o, "mau" o, kɔ nɔε -gbaun' 'nynɔ woi ke cruɔ "kpei- ke-. Kɔ "kɔnɔ, kɔ nuε "soi kɔ jea kɔ -cɛ" poa.

6 ɔ 'jeea Sesi nya 'su, kɔ mu' kɔ "siiε 'kɔnɔ- i 'bo kɔ "juɔi. 7 -Wɛε kɔ "wɔ kpleiin, kɔ 'na : Sesi, Kea -nɔa 'e jaun 'di 'a "Ju, dɛ -nɔ -lɔ -ke 'ma -a 'nynɔ ε- ? 'Ma naa -ma -so" 'ma kwɛε- 'de Kea 'a 'nynɔ 'un, -lɔ -bo 'un 'kle "kpei jaa. 8 ɔ 'tmua wlu -nɔa 'mua- ε, Sesi wluε 'e -suusaun -pee kɔ 'na : ε 'wlu 'e "ju -kɔ 'un ! 9 -Wɛε Sesi -tee' kɔ i kɔ 'na : -Ma 'nynɔ wɛ- ? ɔ wlu' 'e Sesi -pee, kɔ 'na : 'Ma 'nynɔ mɔ -nɔ -pɔn -tun, 'kaa -a -tiεi". 10 'Su kɔ bae Sesi 'mɛ kɔ 'na : -lɔ -bo -a 'blua- -nɛ o tuεn !

11 -Ta ε nɔa kan' -mɛ be' 'a -gbɔn' jre' mɛ -εε dii 'de cru -kwlt' 'de u u -pun". 12 'Su -siisan baeε Sesi i, l 'na : -lɔ -tun" -aun 'de be" -nɔ o, -wɛε -a -je 'de l 'un pa. 13 Sesi cɛn 'o wlu mɛ. 'Su -siisan wluε 'e "ju -kɔ 'un, ɔ "siε "kpaε", -wɛε ɔ mu 'e be" 'un. Be" 'a -gbɔn' -nɛ -sa plea' 'de cru -kwlt' ɔ 'wla 'e "kɔnɔ. l 'bɛε- be" 'a "wlu 'kɔnɔ 'mɛ umɔ blu' "ni -tun.

14 Nyu -tea be" 'dei -wee' -gbuu", u u 'kpaε -kwɔ 'dii ke -gbe' wei, -wɛε dɛ -nuua 'de uua po εε' "kuan. 'Su ny- ɔpu- a -kwɛ- i uua jie dɛ -nuua 'jea. 15 Uu nynia 'de Sesi

-pun" 'su "ju -siisaun 'wlua 'e 'un -n- u' jee' k "jriε- -mε k -teε i, k paa d' 'un ka -c-ka' ka, k "jru 'di -teε 'tun. 'Su de waa u' 'dii. ¹⁶ -Wεε d' "klein -n- u' de "ju -siisaun n'ia 'un 'a -k- 'di ε, ε ke d' -n- u' be' "jrii ke, nyu -jea 'a' -ta a, u' po u' pu' 'a' "kuan. ¹⁷ 'Su u' -teε Sesi 'a i baea' -pun", -wεε k 'je 'de u' pu' 'a' 'blua- 'di 'wlu.

¹⁸ -Ta Sesi a 'jaa 'de -kwεε" 'di 'su "ju -siisaun n'ia 'un 'de ε, k 'na : 'Ma bae -un -ε 'un 'bεε- 'un ke -un -je muu ? ¹⁹ Sesi se k ke k' mu-t' 'w-ka-, 'kaa k wlu k -pee ka k 'na : -ln mu 'de -un o -gbu" -s-ka-, -wεε d' 'dε Tu"bo nua -un "jrii ke ka ε 'jea -ma wεε -un -je ε 'tmu 'de -ma 'cε-wi" -pee. ²⁰ "Ju -n- mu' -wεε k 'tmu de Sesi nu k "jrii 'de 'blua- -nε 'ε -kwεε -l -n- u' -puue 'dii. 'Su nyu -w-kan 'a' d' tu ε, tai' "maa u' pu' 'mε.

Sairis' a "junynokpao' ke 'nynokpao' due' ke
(Matie 9.18-26 ; Luiki 8.40-56)

²¹ Sesi 'ja 'e -kwεε" 'di -wεε u' mu 'e "ni 'de de. -Ta k nua 'o "ni -kwlt" ε, nyokpu- -tuu" -kuen' "jrui 'de k -pun". ²² Kea -gbu klaa" 'a -jeopoi due' -k- 'nyn' n'ia Sairis' ji'. k "jea Sesi ε, k -gblee k bu k. ²³ k -teε' k' kwa 'di k' bae', k 'na : 'Ma "junynokpao' -saan" a jje 'mεa 'de. 'Ma bae -un -ε, -un -ji" 'un o, -un -je u' kwa "jru -te", -wεε u' 'wε- 'je 'k' b' de u' 'je 'kmu n-'. ²⁴ 'Su Sesi ke k mu'. Nyokpu -tuu"-tuu -kaan u' pu' de, -wεε u' 'tuun k -ta -wee'.

²⁵ 'Nynokpao' due' -n- 'e nyu "klu -u' nym k 'wlu 'e u' 'un 'su. εε' 'wε- tu n'ε -s-ka' a -puue 'k' 'k-ka' 'bo u' -pun". ²⁶ Ua 'jeε u' -cε" k-ka' jeejee 'de -d-ka-wi" 'kwa, u' -kwεε- 'kwa i. 'Kaa u' se kui -s-ka' i fl-kan' 'ble, u' 'wε- mεε' -cε" ε 'kpa' "kpei k-ka- k-ka-". ²⁷ U 'w-kan d' -tmu' 'de Sesi 'a -t' 'un 'su u' pa 'e nyokpu "klu 'de Sesi 'de f' o, -wεε u' bla k' 'unpaad' "i, ²⁸ de-n'ε' u' wlu 'de u' -cε" 'un u' 'na, -bo 'un 'bεε- 'un 'je k' k' unpaad' m' 'a -cε" 'i bla k' de ε, 'ka u' 'wε- ε muε 'k-ka'. ²⁹ 'Bo ε "sri u' nym k' je "i 'ka. 'Su ka u' 'wε- 'k-ka' 'de u' kui' u' juε'. ³⁰ "Junynokpao' 'a -n-εε k' "i 'su ka "ikmaa' jre' 'wlua 'e Sesi 'un ε, k 'je kan' 'mε. Wεε k "biie i 'de nyokpu 'a -kwea-', k 'na : -k bla 'ma 'unpaad' "i ε- ? ³¹ k' klai" nynuu wlu k -pee, u' 'na : Ka nyokpu- a "tuuan -un i -ta -wee" -un se kan' 'jee -wεε -un -na -k bla 'mi "i ε- ? ³² 'Kaa Sesi a -gbuεn k 'de woi -wεε nyc -nua' εε' de tu ε k 'je k' 'je. ³³ De waa "junynokpao' 'dii u' jea cεε, de-n'ε' ka de jre' nu u' "jrii u' 'je kan' 'mε. U ji' -wεε u' "sii- 'k-ka- i 'de k' "ju' de u' 'tmu k k' -t' -wee'. ³⁴ Sesi wluε u' -pee, k 'na : 'Ma "ju, aa' 'ma -kwlt" -tea' mε -pu' aun. A mu 'de pεε 'a blua' 'un -wεε a kui -s-ka' 'je pεε n-.

³⁵ -Ta Sesi n'ia wlua' a, nyu 'wluε 'e Sairis' o -gbu" u' je ji, -wεε u' wlu k -pee u' 'na : -ln -bo nyu dεk-ka' seea 'bode. -Ma "ju 'mεε. ³⁶ 'Kaa Sesi se u' wlu -nε -kwlt kpa k 'tmuε Sairis' k 'na : Faun 'bo -un -n'εε, -te' 'un -kwlt". ³⁷ 'Su k se nyc jrc' k' -jei" kpa-t' 'w-ka- -bo ε se Pιε i, Saki ke k' "dei San n' ε. ³⁸ -Ta Sesi ke u' pu' a n- n'ia 'de Sairis' o -gbu" -mε -f-ka- -cruen" ε 'kpa, nyokpu a kple', u' bla u' -cε" i. ³⁹ k' pa 'e -gbu" 'di, -wεε k wlu u' pu' -pee k 'na : De -ble -tiba -ti ka a, 'de de -εε -f-ka- aopu- ε- ? "Ju-saan" se 'mε, u' 'mu. ⁴⁰ 'Su u' wluε. -Wεε k po nyu -wee' "kpaε'. 'De k "duo "ju -saan" 'bo ke u' de ke k' klai" nynuu -n'ia taan 'un, -wεε u' pa

'e -gbu" 'a w-ka' 'di -ta "ju -saan" 'pεan i ε. ⁴¹ k' kpuε ε "ju -saan" 'a sun -wεε k wlu 'de u' -pee 'de k "bliwlu 'di k 'na : Talita kum, ε 'de mε -n- : 'Nynokpao' ju 'ma 'tmuε aun 'ε, a s-ka' 'un ! ⁴² 'Bo ε "sri, u' je 'un -s-ka-, u' je naa' -pun" -te'. "Junynokpao' -saan" -n- 'bleε -s-ka- -puue 'k' 'k-ka-. -Ta u' 'jea de -n'ia 'mua- 'jriε- 'su tai' "maa u' pu' 'mε, ε je -je "kpei -tie" cεn. ⁴³ 'Kaa Sesi crie εε' -cεε 'de u' -pee -wεε nyc jrc' je ε juo-. -Wεε k 'tmuε u' pu' k 'na : Ao "nyl "ju -saan" de u' 'je di.

Nasaret-nyu se Sesi 'a -t' 'un 'je
(Matie 13.53-58 ; Luiki 4.16-30)

6 Sesi 'wlua 'de Sairis' o -gbu" 'su k ke k' klai" nynuu muε 'de k o -kwlt.

² k -teε nyu de k-ka' -pun" 'bo -kwlewt "kpei, 'de "jrui 'kuun-gbu 'di. Nyokpu -tuu" -poa' k' wlu doin" o tai' "maa u' -wee' 'mε, u' 'na : -Ta k -sa -mε ε- ? ³ ε se k k' -n- n'ia Madi 'a "ju -k- koa -gbu" n- -taa ? k' "dei -wi" se Saki ke, Sost ke, Suidt ke, Sim k n- ? k' "deinyokpae' -wi" se 'de -a "klu n- -taa ? ε n'ε' 'su u' se k' -t' 'un 'je. ⁴ 'De Sesi wlu u' -pee k 'na : Ny k' -f-ka- Kea 'a wlu 'kwajaai -bo ε se 'bo k o -kwlt ke k o -gbein" ke k o -gbu" -s-ka' n' ε. ⁵ 'De εε' -t' 'un ε, k se "ikmadt jrl' nu 'mua- -bo ε se k -teε 'wenuun pla kwa "jru -wεε u' 'wε- 'k' b' n' ε. ⁶ De Kea -kwlt" -tea' sea 'de u' pu' 'un n' ε, ε "maa Sesi tai', εmε -t' k mu -kwlt jrl' -n- k' -kwlt 'de woi 'dii, 'de k k' nyu Kea 'a wlu.

Sesi dboε k' klai" nynuu 's-ka' k-ka'
(Matie 10.5-15 ; Luiki 9.1-6)

⁷ k 'da k' klai" nynuu -n'ia -puue 'k' 'k-ka' 'mε -wεε k dbo u' pu' 's-ka' k-ka'. k "nyl u' pu' "ikmaa' -wεε u' 'je -si- isaun k-ka- s-ka. ⁸ -Wεε k bla kε' k "nyl u' pu' k 'na : Ao 'bo de 'o de 'un "duε ε ke ao 'bo muε, -bo ε se itbatu 'a 'su n' ε. Ao 'bo -di'pεn ke- -kebou" 'un "duε 'de ao 'bo 'wεi 'de aoa' wlu 'di poε. ⁹ 'Kaa ao paa "kwlai- bl', ao 'bo "bai 'k-ka' 'un paa-. ¹⁰ k' wlu u' pu' -pee ke'wεε k 'na : -Bo ao nyni 'o -kwlt due' 'di ε, -mε -gbu" -ε 'di nyu a mu ao sun 'k-ka' kpuun 'a a, ao -te 'de ε 'di i mamau 'su ao 'je 'o 'wlu. ¹¹ 'De -bo ao nyni 'o -kwlt jre' 'di -wεε nyu se aopu sun 'k-ka' kpuun ε, 'de u' se aoa' wlu doin" o po ε, ao 'wlu 'o εε' -kwlt -tu 'di. Ao -gbao' u' -kwlt k' 'blu -ε kpu a aoa' b' ε. εmε -ε -je u' pu' fen' -saa ka 'pee a mu u' pu' kpuun 'a a.

¹² Klai" nynuu mu' 'su u' -teε nyokpu- 'a 'tmua' -pun" u' 'na : Ao juo aoa' desaun "i -wεε ao 'je ε kwa -s-ka -saa. ¹³ Uua n'ε -siisaun -tuu" i, -wεε u' po 'wenuun -tuu" 'cna "jru -wεε u' 'wε- ε 'k-ka'.

San Batis' a 'mε -t'
(Matie 14.1-12 ; Luiki 9.7-9)

¹⁴ Sesi 'a 'nyn' -gbaa -ta -wee' "klein i, l mu' l je 'beo Erodt jεε -ke. Nyu jru' wlu' ka u' 'na : "Ju -n- ε San Batis' -ji" 'kmu de, εmε -t' k kmai", -wεε k nu jrii' ka. ¹⁵ De jru' 'na : ε Kea 'a wlu 'kwajaai Eli -o. Nyu jru' wlu' ke'wεε u' 'na : Kea 'a wlu 'kwajaun -n'ia 'de ε, u' due'

-o. ¹⁶-Ta ErodI 'wɔɔn ɛɛ' dɛ tu ɛ, ɔ 'na : San BatisI ɔɔ
"jru 'un cɛan 'o ɛ, ɔɔɔ -ji" 'kmu de.

¹⁷ See 'de ɛ, ErodI ɔɔɔ -cɛ" dɔɔɛ nyu u je San kpun
u je ɔ san, u je ɔ -kaso 'di po. ErodI nu ɛɛ' dɛ tu 'mɛ
'de ɔɔ "dei Filipu 'a 'nyɔn ErodIadi ɔ -ɔɔ 'kwa 'a -tu' un.

¹⁸ San BatisI -mɔ wluɛ ErodI -pee 'de-, ɔ 'na : ɛ se ka
-ɔɔɔ ka nɔ -wɛɛ -ln -je -ma "dei 'nyɔn 'kwa -sa. ¹⁹ Ero-
diadi 'kpaɔ' San 'cɛn i. U nɛ "i u 'je ɔ 'dba. ²⁰ 'Kaa u se ɛ
'bɛɛ-, dɛ-nɛɛ' ErodI -mɔɔ plee San 'mɛ. Dɛɛ -ti ErodI a
pleea San a, ɛmɛ -nɔ ɔ 'srɛi" ɔ nɛ Kea 'a nɔ -o, ɛmɛ -ɛɛ
-ti' un ɔɔ ɔ wlu ɔ o. -Bo ErodI a sea San 'a wlu doin" o po
ɛ, 'fɔ -je ɔ 'jea 'o -sa ɔɔ 'jɛɛ. 'Kaa ɔɔ' wlu 'a doin" o poa' a
nu ɔ 'tun.

²¹ 'Wɔ 'dɔɛ jrɛ' 'kpa ErodIadi 'kwa. Uua -tu" ɛ ErodI 'a
'wluwɔ 'a -kɔ'. ɔ 'da ɔɔ' nyu klae" o, "soa-wi" 'a klae" o,
dɛ "ijuoun -nɔ 'de Galile -kɔ' -ɔɔn. ²² ErodIadi 'a "jun-
ynɔkpao' pa -gbu" -wɛɛ u -te deea' -pun". Ua' deebu
nɛ ErodI ke ɔɔ' nyu ɔ 'da 'tun. 'Demɔ ɔ wlu u -pee ɔ 'na
: Dɛ a nɔ "i ɛ, a -teeɛ' 'mi i 'un 'je ɛ aun "nyl. ²³ -Wɛɛ ɔ
cɛn wlu -tie", ɔ 'na : 'Ma -snɛɛ' dɛ aa mua i -teea' a, 'ma
muɛ aun "nyla", -bo ɛ nɔ 'ma 'blua 'a 'fɔ mɔ 'de ɛ.

²⁴ 'Su 'nyɔnɔ -ɔɔ -nɔ "siɛ "kpaɛ" -wɛɛ u to u de "jru "i u
'na : Dɛ 'un 'je i -tee' ɛ ? U de 'na : A -tee' San BatisI 'a
"jru i. ²⁵ 'Su u jɛɛ de -too"- 'de 'bɛɔ o -wɛɛ u 'na : 'Ln nɛ "i
-un -je San BatisI "jru "i -sa -wɛɛ -ln -je ɛ 'seti 'di -te' -ln
-je 'un "nyl -ta kaan. ²⁶ 'Su 'bɛɔ "kaɛɛ "jrɛi, 'kaa ɔ se ɛ
'bɛɛ- ɔ 'je u 'nao- 'de wlu ɔ cɛan -tie" 'de nyu ɔ 'da "juɔi
'a -ti' un. ²⁷ 'Bo ɛ "sri ɔ je "soai due' dɔɔ ɔ je San BatisI
"jru "i cɛan' mu. "Soai -nɔ muɛ 'e -kasogbu 'di, ɔ cɛn 'o
San 'a "jru 'mɛ. ²⁸ -Wɛɛ ɔ -tee' 'e 'seti 'di 'de ɔ "nyɛ 'nyɔnɔ
-ɔɔ -nɔ, -wɛɛ umu "duɛ 'un u "nyl ɛ u de.

²⁹ San 'a klai" nynu "wɔɔn ɔɔ' mɛ -ti ɛ, u jɛ' u je ɔɔ'
"ku 'un "duo-, u je ɔ i -te'.

Sesi "nyɛ nyɔɔpu -di'pen ke -smii' ke
(Matie 14.13-21 ; LuikI 9.10-17 ; San 6.1-14)

³⁰ Sesi 'a dboun jɛɛ 'de Sesi o de, -wɛɛ dɔ u nua o, dɔ
u ɔɔɔ nyu u po la' "kuan 'de ɔ -pee. ³¹ Nyɔɔpu a nɛ
-un mu -un ji. 'De uua' "i -tie -ti' un ɛ, ka Sesi ke ɔɔ' klai"
nynuu 'jea dɛdisun nu 'ka se nɔ-. ɛmɛ -ti ɔ wlu u -pee
ɔ 'na : Ao ji -a -je -ta nɔɔ jrɔ' sea nɔ mu -wɛɛ ao 'je 'o fɔn
dɛ-saan"- . ³² -Wɛɛ u "duo -kwɛɛ" 'un 'de u mu 'de -ta
-nɔ pee ɛ, ³³ 'kaa nyɔɔpu- -tuu" 'je u puu 'a mu -ta 'mɛ.
Uu jua u puu "i 'su ɛ, u 'wluɛ -kwɛɛ 'dii -ta -wee', u
pleɛ 'blɔɔi -wɛɛ u cɛɛn Sesi ke ɔɔ' klai" nynu nya i. 'Su
-ta uua muua, u puu -nyɔn' 'o mu tɛin".

³⁴ -Ta Sesi 'wluɔ 'de -kwɛɛ' 'di ɛ, ɔ 'jɛɛ nyɔɔpu -tuu"
"jrɛɛ-, u puu 'a wɛɛ a nɔɔ', dɛ-nɛɛ' u -kɔ' 'blae -sea' dei
-tei 'ble ɛ. -Wɛɛ ɔ -te u puu 'a dɔ -tuu" ɔɔɔ -pun". ³⁵ -Ta
-fli 'wla 'a 'su ɔɔ' klai" nynu 'kɔɔ -pun", u 'na : Nɔ"
-wee' -si' 'de -ta nɛ 'kpaɔ "kpei. ³⁶ -ln -tai"- u puu "i u
'je -gbei" woi ke -kwɛɛ -kuuan" i 'dii mu, -wɛɛ u 'je di-
ide i -pɔn. ³⁷ 'Su Sesi wluɛ u -pee ɔ 'na : Aoa' -cɛ" 'kpa
"nyl u diide. 'Su u -tee' ɔ i u 'na : -ln -nɛ "i -a -je 'wei
'a kme' 'sɔɔn 'un "duo- -a -je ɛ -di'pen 'un -tɔan' mu, -a
-je u puu "nyl u 'je dii ? ³⁸ Sesi -teeɛ' u puu i ɔ 'na :
-Di'pen -tiie' ao 'ble ɛ ? Ao mu 'e -gbun. Uu -teeɛ' ba i
u 'na : -A -bleɛ -di'pen kplɔ -mm" ke -smii' jɔ 'sɔɔn ke-.

³⁹ 'Su ɔ 'na : Ao 'tmuu u puu u 'je kɔɔ cɛn u 'je i -te
'bo sii" "kpei. ⁴⁰ 'Su u puu cɛn kɔɔ kme' 'due 'due, kwla
-mm" -mm" u je i -te. ⁴¹ -Wɛɛ Sesi "duo -di'pen kplɔ
-mm" -nɔ ke -smii' jɔ 'sɔɔn -nɔ 'un -wɛɛ ɔ kpa "jrɛ "jɛi ɔ po
Kea 'sɛ-. 'Su ɔ cɛn -di'pen i -wɛɛ ɔ "nyl ɔɔ' klai" nynu
'de u 'je u nyu "jrɛi -gble'. ɔ -seea' -smii' jɔ 'sɔɔn -nɔ
'mua- 'un -ke ɔ je nyu -wee' "klein "nyl. ⁴² Uu -wee'
"klein di", u je dɔɔ. ⁴³ -Di'pen 'ɛ ti ke -smii' 'a -jɔ -sia 'e
mu -wɛɛ klai" nynu 'tɔan i ɛ, u "jɛɛ toe" 'a -puue 'jɔ
'sɔɔn. ⁴⁴ Nyu -dia' dɔ "nynunmai 'a "wlu -mm" -nɔ u puu
"klu.

Sesi na' bo "ni "kpei
(Matie 14.22-33 ; San 6.15-21)

⁴⁵ -Ta u -kɔɔ' dɛ dia' -wɛɛ Sesi a poa u puu -jei" ɛ,
'bomɔ ɔ poɔ ɔɔ' klai" nynu -kwɛɛ" 'di, -wɛɛ ɔ 'na : Ao
mu 'e "ni 'de, 'de Besaida fɔ o. ⁴⁶ ɔ ke u puu cɛɛan "i 'su
ɛ, ɔ muɛ Kea baeɔ' 'de cru "kpei.

⁴⁷ -Ta kwie a kpun a -mɛ -kwɛɛ" nɛ 'e "ni pɛun klaa" a
-kwea' -Wɛɛ Sesi sie due' 'de 'kpuu "kpei. ⁴⁸ Sesi 'je
kan' 'mɛ ka ɔɔ' klai" nynu a 'jea 'kle -kwɛɛ" tbaa 'de
pɔɔɔ -ɔ sia' 'a -ti' un ɛ. -Ta -sɔn' ɔ "kuan" i 'su Sesi a na'
'bo "ni "kpei ɔ jea u puu kɔn mu, ɔ nɛ "i ɔ 'je -kwɛɛ" i
naa-. ⁴⁹ -Ta uua 'je ɔ i ɔ na 'o "ni "kpei ɛ, u mu 'na -mɛ
"kwle-sri" -o 'de-, 'su uua "wɔɔ", ⁵⁰ dɛ-nɛɛ' u -wee' -a -je
ɔ i, faun a nu u puu 'mɛ, uua dɔ a crɛ'. 'Su Sesi wluɛ u
-pee, ɔ 'na : ɛ 'mɔ -o, faun 'bo ao nɛɛ, ao "duo 'kplɔ 'un !
⁵¹ 'Su Sesi 'ja u puu kɔn 'de -kwɛɛ" 'di 'su pɔɔ' 'bɔ ji -ti
'mɛ. Tai' -maa"- klai" nynu, ɛ -siɛ' -jei". ⁵² -Ta Sesi cɛɛan
-di'pen i -wɛɛ ɔ "nyl ɛ nyu ɛ, u 'je ɛɛ' -ta 'mɛ, 'kaa ka ɔ
kmai" ɔ 'bɛɛɔ ɔ 'jea jrɛi' nu ɛ, u se ɛ 'mii 'wɔn ke,
dɛ-nɛɛ' uua' dɛ 'mii 'wɔnɔ nɛ 'kle.

Sesi 'kɔɔ- nyu 'a 'wɛ- 'de Senesareti
(Matie 14.34-36)

⁵³ Uu cɛan "ni 'su u nɔɔnɛ 'e Senesareti 'bomɔ u
kpun 'kpuu. ⁵⁴ Uu 'wluɔ 'e -kwɛɛ" 'di 'su nyɔɔpu juue
Sesi "i. ⁵⁵ -Wɛɛ u ple 'blua -wee' "kpei-, u 'blee
'wenuun 'sai- 'dii -wɛɛ -ta u 'wɔɔn Sesi 'a 'nyɔn uua
kpa u puu 'o mu. ⁵⁶ -Ta "o -ta Sesi mua, -kwɛɛ mu" 'di o,
-kwɛɛ klae" 'dii o, -gbei" woi o, nyu a ja 'wenuun 'bo
'kpaɛ' -kwea -wɛɛ uua bae Sesi i 'de ɔ 'je u "i "tai-, u
'je ɔɔ' "bai "i bla. Nyu "klein -blɔ" "i ɛ, uua' 'wɛ- 'kɔɔ.

Fariseɛn-wi" 'a 'tmuu-tɔ
(Matie 15.1-9)

7 Fariseɛn o, ke' wɔ-saun jru' -wluɔ Selisalem 'kuɛn
"jrui 'bo Sesi -pun". ² Uu 'jɛɛ ɔɔ' klai" nynu jru' -u
se kwa jrɛ -uua di dɛ. ³ -Bo Fariseɛn-wi" o, Suifu-wi" 'je
dɛ di uua jrɛɛ kwa ka uua 'tɛin" nyu "sia 'nyɔn ɛ. ⁴ Uu
'bleɛ uua' "ni kwa posun jrɛ' see 'de u puu "bli. -Bo u
'wlu "kpaɛ' woi -wɛɛ u 'je dɛ di ɛ, ɛɛ' "ni kwa posun tu
mɛ uua nu, -wɛɛ u 'je 'pepe nɔ-. Uua 'tɛin" nyu 'a kplɔn
-tuu" -nɔ 'e mu uua nu ke'wɛɛ, ɛmɛ -nɔ -kaun"- o, "tiedɔ
o nujae- wɔɔɔ' ke-. ⁵ Fariseɛn ke ke' wɔ-saun -teeɛ' Sesi
i u 'na : Dɛɛ-tɔ -ma klai" nynu 'a 'je tɛin" nyu 'a ke'
wɔn, -wɛɛ uua' po "ni kwa 'su uua di dɛ ɛ- ? ⁶ Sesi wluɛ

uupu -pee ɔ 'na : Ao "jridepoun ! De Esai 'tmua 'de aopu 'a -tl' 'un, ɔ 'blee -kɩn. ɔ 'naa :

Kea 'na : 'Ma ni' -tea' nɛ 'e nyu -nu wɔn 'di foo' 'un, 'kaa uupu 'a pɛe tɛɛn 'un o. ⁷ Uua -gbɛɛ' 'un "juɔi foo' 'un, nyiɔ ɔ ke' mɛ uupu a 'daa- Kea 'a wlu.

⁸ 'De Sesi 'na : Ao 'bɔ Kea 'a ke' 'mɛ -wɛɛ aoa 'je nyiɔ ɔ -nɩ wɔn. ⁹ ɔ wlu uupu -pee ke'wɛɛ ɔ 'na : Aoa' -blaa Kea 'a ke' wɔn -wɛɛ ao di aoa' -cɛ" 'ɛ kplɩn wɔn 'jea -mɛ 'ɛ -kla. ¹⁰ Tɔ' -o -cɛɛn'-, Moist 'na -nɩ -je -nɩ "bo ke -nɩ de wɔn, 'de nyɔ -ɔɔ mua ɔ "bo ke de -soo' o poa' a, nyu a mu ɔ 'dbaa'. ¹¹ 'Kaa aopu mɛ ɛ, ao 'na -bo nyiɔ wlu ɔ "bo ke ɔ de -pee ɔ 'na : De 'nɩ 'blea -wɛɛ 'nɩ 'je -aun kwa wɔi -te' 'de ɛ, ɛ nɛ Kea 'a de -o. Uua 'daa- ɛ Korban 'de Suifowlu 'di. ¹² Aoa' 'wɔn ɔ 'jei tu 'a -te' ɔ "bo ke ɔ de kwa wɔi mɛ "pɩ. ¹³ 'Kamɔ aopu- a nu 'su aoa -sa' Kea 'a wlu i 'de aoa' nyu deɔɔɔsun 'un. Aoa nu di -tuu"-tuu jri' ke'wɛɛ -l -ke -mɩ -koɔ'.

Dɩ -a kpuun a nyiɔ -flen" ɛ
(Matie 15.10-20)

¹⁴ Sesi 'da nyu -wɛɛ' 'mɛ ke'wɛɛ ɔ 'na : Ao -wɛɛ' "klein po doin" i, 'de ao 'je de -nɛ 'mii 'wɔn. ¹⁵ De -ɛɛ -wluɛ 'e "kpaɛ' -wɛɛ -ɛɛ pa 'e nyiɔ wɔn 'di ɛ, ɛɛ' kpuun nyiɔ -flen", 'kaa dɩ -la -wluɛ 'e nyiɔ 'un -la -sia" "kpaɛ' ɛ, umɩ -la kpuun ɔ -flen". ¹⁶ [-Bo ao nɩ i'wɔnnyu ɛ, -mɛ ao po doin" i 'pepe, -wɛɛ ao 'je i 'wɔn.]

¹⁷ -Ta Sesi 'wluɛ 'e nyu "klu -wɛɛ ɔ pa 'e -gbu" jre' 'di ɛ, ɔɔ klai" nynyuu -teeɛ' "i poo -tɩ ɔ pooa "i dei. ¹⁸ 'Su ɔ 'na : Aopu mɛ -ke ao se ɛ 'bɛɛ- ao 'je ɛ 'mii 'wɔn ? Ao se ɛ juo ka de -ɛɛ -wluɛ 'e "kpaɛ' -wɛɛ -ɛɛ pa 'e nyiɔ wɔn 'di se ɛ 'bɛɛ- ɛ 'jea nyiɔ -flen" kpuun ɛ ? ¹⁹ ɛɛ' de tu 'a pa 'e nyu pɛe o, 'kaa 'de ɔɔ' "kwɩi 'di 'bo ɛɛ pa, -wɛɛ ɛɛ 'wlu ɔ 'un ɛɛ "si "kpaɛ' 'de ɛɛ mu 'e 'kwɩa. -Bo Sesi a sea wlu -nɛ 'tmu ɛ, -mɛ ɔ 'na : Nyɔ 'beɛɛ' ɔ 'je dɩ -wɛɛ' di.

²⁰ Sesi wlu' ke'wɛɛ ɔ 'na : De -wluɛ 'e nyiɔ 'un ɛ, mɛ -ɛɛ kpuun ɔ -flen". ²¹ 'De nyiɔ 'un, 'de ɔ pɛe o, 'bo tɔ' saun a 'wlu : Kao' blea o, "jriia' o, "ku'dbaa' o, ²² jei" 'jea' o, "wli- iɛ 'ɛ 'tun o, 'diwɔnynia' o, nyu 'srɛ ipooa' o, de 'ni 'di -sia' o, de 'ɛ pɛe "ipooa' o, nyu -flɛɛn 'a o, -cɛi" 'bɛɛa' o, -un se tɔ' 'ble o, ²³ dɩ "klein -nɩa 'mua-, la 'wluɛ 'e nyiɔ 'un umɩ -la kpuun ɔ -flen".

'Blua 'sru 'dinyno -tee Sesi -kwɩ'
(Matie 15.21-28)

²⁴ Sesi 'wluɛ 'mua- ɔ muɛ 'e Tii ke Sidɔn-blua "kpei. ɔ pa 'e -gbu" jre' 'di, ɔ se ɛ "i nɩ -wɛɛ kɔ nɩa 'o nyu 'je ɛ juo-, 'kaa ɛ se 'bɛɛ-, uu 'jeɔ'. ²⁵ 'Nynɔkpao' due' -ua "jun- ynɔkpao' -suusaun nɩa 'un ɛ, u 'wɔn Sesi 'a 'nynɩ 'mɛ -ke. U ji' -wɛɛ u -gblee ɔ bɩ wɔ. ²⁶ 'Nynɔkpao' -nu nɩɛ 'blaa- 'sru 'di nyɔ -o. U 'wluɛ Fenisi 'de Siriblua "kpei. U baɛɛ Sesi i, ɔ 'je ua' "junynɔkpao' -suusaun 'un -sa. ²⁷ 'Kaa Sesi wlu u -pee ɔ 'na : A "tai- "nynyuu- "i uu 'je dɔo ke, nyu "duo "nynyuu 'a diide 'un -wɛɛ ɔ "nɩl -gbe' nynyuu-, ɛ se "inmɔ-. ²⁸ 'Su u 'na : tɔ' -tɩ -o -cɛɛn'-, 'nɩ "bo, 'kaa dɩ -ju -a blua "nynyuu- wɔi, -gbe' mɛ -ɛɛ di. ²⁹ 'Su Sesi wlu u -pee ɔ 'na : De a 'tmua -nɛ, ɛɛ' -tl' 'un ɛ, a mu ! -Suusaun 'wlu 'e aa' "ju 'un 'ɛ. ³⁰ -Ta ua mua 'de u o

-gbu" 'di kan' -cɛɛn' ɛ, -mɛ ua' "ju 'pen i 'de -gbao" "kpei, -suusaun 'wlu 'e u 'un 'ɛ.

Sesi 'puue "muu- due'

³¹ Sesi 'wluɛ 'o Tii-blua "kpei 'su ɛ, ɔ cɛɛn 'de Sidɔn -wɛɛ ɔ mu 'de 'blua- -blea -kwɩɛ -puue 'di, 'bo "ni pɛun klaa" -nɩa 'e Galile o fɔ o.

³² Uu jɔ "ju due' -ɔɔ' 'wɔn i 'de -ɔɔ' wluɛ, -wɛɛ ɔ 'je ɔ kwa "jru -te'. ³³ -Wɛɛ Sesi ke ɔ 'wlu 'e nyu "klu uu tɛɛn o kpuun- ka, ɔ kɔɔ -cɩɛ doun" 'di, ɔ blaa ɔɔ' muɔ tɔn.

³⁴ -Wɛɛ ɔ kpa "jri 'jei, ɔ 'wla feeɛ' i, 'de ɔ wlu ɔ 'na : Efata ! ɛ 'de mɛ -nɩ : -ln -bai' wɔn ! ³⁵ 'Bo ɛ "sri "ju 'a doin" je -gbai'-, ɔɔ' muɔ je -gbai'-, ɔ je wluɛ' -pun" -te' 'pepe.

³⁶ 'Bomɔ de -nɩa 'mua- nyu a 'tmu ɛ -ta -wɛɛ', 'de -mɛ 'kamɔ Sesi -tu" uu 'snɩ ɔ 'na : Ao 'bo nyɔ jri' 'tmuɛ ! 'Kaa uua 'tmuɛ uua jea nya mu. ³⁷ Tai' -maa" nyu -wɛɛ' "klein, ɛ -siɛ' -jei", 'su uu 'na ɔɔ' nuudɩ -wɛɛ' nmɔ "jrii, ɔɔ nuɛ' mɔ -wɛɛ' 'su nyu -uu -suan" a jea i 'wɔn, "muu -tei" -wi" a jea wlu.

Sesi "nyɛ nyiɔpu -di'pen kplɩ ke -smii' ke
(Matie 15.32-39)

8 'De ɛɛ' 'wɩ tu 'di, nyu -tuu"-tuu 'kuɛn "jru i ke'wɛɛ 'bo Sesi -pun" 'kaa de uu 'jea di ɛ se nɩ. -je de uu 'jea di sea nɩ 'su ɛ, Sesi wluɛ ɔɔ' klai" nynyuu -pee ɔ 'na : ² Nyu -nu 'a wɛɛ a nu 'un 'ɛ, de-nuɛ' nyu -nu 'a 'wɩ taan ka -stan 'bo 'un -pun", 'kaa uu se diide 'ble. ³ -Bo uu se de di -wɛɛ 'nɩ 'je uupu -jei" po ɛ, -crigba a muɛ uupu -saa' -je woi 'de -mɛ 'kamɔ uua' jru' 'wlu -ta -tɔn'. ⁴ 'Su klai" nynyuu 'na : -Ta -a -nɩa -ta tɛɛn o, -kwɩl jre' sea i "kuuan- 'ee, -ta ka nyu 'je diide -sa, -wɛɛ nyu -tia ka 'je di 'de uu 'je dɔo ɛ- ? ⁵ -Wɛɛ Sesi -tee' uupu i ɔ 'na : -Di'pen kplɩ -tiie' ao 'ble ɛ- ? Uu 'na : -Di'pen kplɩ -mɛ" 'sɔn. ⁶ 'Su Sesi wluɛ nyu -wɛɛ' "klein -pee ɔ 'na : Ao -te i. 'Su ɔ "due -di'pen kplɩ -mɛ" 'sɔn -nɩ 'un 'ɛ, ɔ poɛ Kea 'sɛ-, ɔ cɛɛn i i, ɔ "nɩl ɔɔ' klai" nynyuu -wɛɛ uu 'ju -gble'. 'Su uu -gble' nyu "jrii. ⁷ Uu 'bleɛ -smii' jɔ muɩ' jru' ke'wɛɛ. Sesi poɛ la' Kea 'sɛ-, -wɛɛ ɔ 'tmuɔ ɔɔ' klai" nynyuu, 'de uu 'ju -gble' -ke. ⁸ Uu dia de uu dɔoa a, la' tɔɛ -sia 'o uu 'tɩan i "jie toe" -mɛ" 'sɔn. ⁹ Nyu -dia' de uu 'bɛɛ- "wlu -nyiiɛ 'mɛ. Uu -kɔ "i 'sasa -wɛɛ Sesi po uu -jei".

¹⁰ 'Bo -mɛ 'de ɛ, Sesi ke ɔɔ' klai" nynyuu 'ja -kwɛɛ" 'di -wɛɛ uu mu 'e Dalmanutablua "kpei.

Fariseɛn-wi" a -teeɛ' jrii' i
(Matie 16.1-4)

¹¹ Fariseɛn-wi" ji' uu ke Sesi a jea -too', uu 'jeɔ i -tɩn' 'su uu 'na -nɩ nu jrii' -wluɛ 'e jaun 'di -a -jeɛ 'je. ¹² Sesi 'wla feeɛ' i, -wɛɛ ɔ 'na : Deɛ-tɩ nyiɔ -nɩa 'e -stan wɩ 'di a -tee' jrii' i ɛ- ? 'Ma 'tmuɛ aopu tɔ' -tɩ, jrii' jre' se nuɛ i ao se ɛ 'jei.

¹³ 'Su Sesi siɛ uupu 'mua-, ɔ 'ja 'e -kwɛɛ" 'di, -wɛɛ ɔ mu 'e 'ni 'a 'kpuun jre' "kpei.

Jrii' Sesi nua ככ klai" nynuu 'a 'wɔn l 'dei
(Matie 16.5-12)

14 Sesi 'a klai" nynuu "mae' ut se diide 'un "duo-, -bo ε se -di'pen kpla due' -gbai' me -ε -ke utpu 'ja 'e -kwεε" 'di nɪ ε. 15 Sesi -tuε" ככ klai" nynuu 'snɪ כ 'na : Ao -tu" aoa' -cε" 'ε -tu' 'de Fariseen ke Erodt 'a -di'pen 'ε -puun" dt 'a -tu' 'un. 16 'Su klai" nynuu wluε ba -pee ut 'na : -A se -di'pen 'ble, εmε -tu כ 'da kan'. 17 Ka uua 'tmua dε -ne 'su Sesi 'je kan' 'mε 'su כ -teeε' utpu i כ 'na : Dεε -tu ao 'na ao se -di'pen 'ble mε -o ε- ? Aoa' 'wɔn ε 'mii ? Ao se tɔ' 'blee ? Aoa' pεε kmuεii" ? 18 Ao 'bleε "jri aoa' 'je i, ao 'bleε doin" aoa' 'wɔn ii ? Tɔ' se aopu 'di 'kpa kee ? 19 -Ta 'un cεεan -di'pen kplɪ -mm" i 'de nyu 'a "wlu -mm" 'a -tu' 'un ε, la' tɔε 'a toe" -tiie' ao -sa 'o ε- ? Ut 'na : Toe" 'a -puue 'jɔ' ככככ. 20 'De -ta 'un cεεan -di'pen kplɪ -mε" 'sɔn i 'de nyu 'a "wlu -nyiiε 'nynɪ 'ee, toe" -tiie' la' tii- -sia 'o mu 'ji -wεε ao kpa -a ? Ut 'na : Toe" -mε" 'sɔn. 21 Wεε Sesi 'na : Ao se dε 'mii 'wɔn kee ?

Sesi 'baie "dɔi due' 'a "jri 'de Besaida

22 Sesi ke ככ klai" nynuu nyniε 'e Besaida, 'bomɔ ut jɔn "dɔi due'. Ut bae כ i -wεε כ 'je כ "i bla. 23 Sesi kpuɪ ε "dɔi -cɪεi", כ ke כ 'wluε 'o -kwlɔ -kpaε", -wεε כ po כ tɔn "jri. ɔ -teɔ' sun "jru, 'de כ 'na : -Ma -je i 'mεε ? 24 "Dɔi 'baie "jri, כ 'na : 'Ma 'jee nyu i, uua na', 'kaa ε se 'pepe nɪ ke, ka ti nɪa 'ka utpu nɪ- 'de 'un "jri 'de. 25 Sesi 'tuεn ככ "jri i ke'wle 'su ככ "jri 'bai, ככ 'jεε dt -wεε" "kpe i 'pepe. 26 Sesi 'na : -ln mu 'de -un o -gbu" 'di, -un -bo 'e -kwlɔ -kpaε" muε.

Piei 'na Sesi nɪε Klisi, Kea 'a 'o-tei -o
(Matie 16.13-20 ; Luiki 9.18-21)

27 Sesi ke ככ klai" nynuu a muε 'e Sesare Filipiblua "kpei, -wεε כ -tee' utpu i 'bo -jei", כ 'naa : Nyɔ nyu a 'daa- 'un ε- ? 28 ככ klai" nynuu 'na : Nyu jru' a 'daa- -un San Batisɪ, jru' a 'daa- -un Eli, jru' 'na -un -nɪε Kea 'a weepoi due' -o. 29 'De Sesi 'na : 'ln 'je -mε -wε- 'de nyɔ aopu ככ 'daa- 'un ε- ? 'Su Piei 'na : -ln -nɪε Klisi, Kea 'a 'o-tei -o. 30 'De Sesi cri εε' -cɪε 'de ut -pee -wεε ut je dε -nɪa 'mua- nyu jru' -pee 'tmu-.

Sesi 'tmuε ככ 'mε -tu ke ככ "kunyɔ' sɔn-tɪ ke
(Matie 16.21-28 ; Luiki 9.22-27)

31 'Bo -mε 'de ε, Sesi -teeε ככ klai" nynuu dε tɔkɔ' -pun", כ 'na : nyɔ כ 'Ju a muε seaa' -gblein'. Nyu -cɔn-wi" o, 'sraa -saun klae" o, ke' wɔ-saun a muε כ 'kɔa', uua muε כ 'dbaa', -wεε 'bo 'wɪ 'a taan -nε "kpei כ 'je "kunyɔ' sɔn-. 32 Sesi 'tmuua utpu dε -nɪa 'mua-, כ se ε 'kwla -tu". 'Su Piei ככ 'de -tajrɔ, -wεε ככ -cε' כ 'bli, כ 'na : -ln -bo dt -nɪa kan' 'tmuε. 33 'De Sesi "biie i, כ -gbun ככ klai" nynuu ja, -wεε כ -cε' Piei 'bli כ 'na : -ln -tεεn 'un kn, -sɔn', -un -bleε nyɔkɔn', -ma 'a 'wɔn 'e Kea 'a tɔ' 'de i. 34 Sesi 'da nyu -wεε" "klein ke ככ klai" nynuu ke-, -wεε כ wlu utpu -pee כ 'na : -Bo nyɔ nɪε "i -wεε כ ke 'ma -a -je na a, -mε כ 'bo ככ -cε" 'ε 'tun nu-tɪ nɪε, כ 'kɔn- ככ -nε 'kle 'je -tu -wεε כ 'je 'un 'de bla. 35 Nyɔ -nɪε "i -ככ -cε"

'kpa 'je ככ 'kmu "kpei- 'tuan 'ja a -mε, εε mu כ kwa "maa', 'kaa nyɔ ככ mua ככ 'kmu 'kɔa' 'de 'ma -tu' 'un ke Kea 'a wlu 'a -tu' 'un ε, ככ muε 'puua'. 36 'De -bo nyɔ 'ble 'kmu -wεε" "klein 'de כ 'je ככ -suu "maa 'dee, dε כ -sa 'o ε- ? 37 Dε nyɔ 'je ja -wεε כ 'je 'o ככ -suu -kɔ o poo ε- ? 38 Nyu -ut sea Kea 'a -tu' kma -wεε -uua nua dɪsɔn 'de -sɪnwl 'di ε, nyɔ -nɪa 'de utpu "klu -wεε -כ nua 'ma -tu' -tɪn' 'un 'de -ככ pleea 'ma wlu 'tmua' 'de utpu -pee ε, -sɔnɪ kɔ nyɔ כ 'Ju a mua de jia' 'de 'ln "Bo 'a kεεma' 'un, 'de Kea 'a "soa-wi" "klu ε, 'ma muε ככ -tu' -tɪn' 'un nua' -ke.

9 'De כ wluε utpu -pee ke'wle כ 'na : 'Ma 'tmuε aopu- tɔ' -tu 'a tɔ' -tu, nyu -nɪa -ta uua' jru' se 'mei ut 'je Kea 'a Tu" bodε 'εε deji -ta 'je 'de 'ikma' 'un.

Sesi -saa "i 'de ככ klai" nynuu taan "jri 'de
(Matie 17.1-13 ; Luiki 9.28-36)

2 'Wɪ -mεεo" -sia', Sesi "duε Piei ke Sakt ke San 'un -wεε כ ke utpu mu 'de cru klaa' jre' "jru, -wεε uua' 'su ke כ nɪ 'e. 'Su כ -saa "i 'de utpu "jri 'de. 3 ככ 'unpaadt a fan', -wεε la' 'plua -si' -jei" la -flaan' nyu "jri. Nyɔ "o nyɔ jɔ' se ε 'bεε- 'de 'kmu "kpei -ta כ 'je dt כככ -wεε ε 'je i-kwε- kan'. 4 -Wεε ככ klai" nynuu 'jee Eli ke Moisi "jriε- ut ke Sesi a 'tmu. 5 'Su Piei wluε Sesi -pee כ 'na : 'Ma dεtɔɔi, -bo -a -sie -ta a, ε nɔm "jrii, -aa muε poe" taan poa', -ככ -ble due', Moisi 'ble due', Eli 'ble due'. 6 Dε Piei 'tmua 'mua- ככ -cε" 'kpa se ε 'mii 'wɔn, dε-nuε' dε waa כ ke ככ "dei -wi" dii. 7 'Su buε" ji, ε "muuε utpu "jru i, -wεε 'de buε" 'di -ככ wlu 'wlu 'e, ε 'na : 'Ju -ככ, 'ma -tu' kmaju -o, ao po ככ wlu doun" o. 8 'Bo ε 'sri klai" nynuu je ut 'de woi -gbuun', 'kaa ut se nyɔ jɔ' 'je -bo ε se Sesi 'a 'su nɪ ε.

9 -Ta uua 'wluε 'e cru "kpei uua "sia i ε, Sesi -tee' utpu ke' "i כ 'na : Dε ao 'jeea "jriε- -ta, ao 'bo ε 'i blaε 'de nyɔ jɔ' -pee mamau 'su nyɔ כ "Ju 'je "kunyɔ' sɔn-. 10 Klai" nynuu -tee' εε' wlu tu i 'de uua' 'su 'nynɪ -wεε uua -tee' ba i ut 'na : "Kunyɔ' sɔn" -mε 'de 'de ε- ?

11 -Wεε ut -tee' Sesi i ut 'na : Dεε-tɪ ke' wɔ-sanyu a wlu ut 'na Eli kɔ -je "i-saa -כ -je ji ε- ? 12 'Su כ 'na : Tɔ' -o, Eli -je "i-saa -כ -je ji -cεεn' -wεε -כ -e dt kɔ 'i po. 'De 'ma -teeε' aopu- i -ke, dεε-tɪ Kea 'a wlu 'na nyɔ כ "Ju 'je 'kle 'je -o -gblein' -wεε nyu 'je כ -flεεn ε- ? 13 'Kaa 'mɔ 'na Eli kɔ ji' -wεε- sese, -wεε nyɔkpu -tuɔn' 'kle uua' -kwlu ka-, ka ε 'crua 'de ככ -tu' 'un see ε.

Sesi -sa "ju-saan"- due' -suusaun 'un
(Matie 17.14-21 ; Luiki 9.37-43)

14 -Ta utpu nynia 'e klai" nynuu jru' -sia' 'e mu -pun" ε, -mε nyɔkpu- -tuu" -gbae' utpu 'dei, -wεε ut ke ke' wɔ-sanyu a -too'. 15 Utpu 'jea Sesi i 'su ut -keeε' i, 'su uua 'jaa כ "i ut 'je כ -gblee. 16 Sesi -teeε' klai" nynuu i כ 'na : Dεε-tɪ ao ke uua -too' 'un ε- ? 17 'Su "ju due' -wlu 'e nyu "klu -כ -na : 'Ma dεtɔɔi, 'un ja -un 'ma "ju. -Suusaun -nɪa 'e כ 'un εε' 'wɔn ככ wlu-. 18 -Ta "o -ta ε kpuɪ כ 'su ε blɔ i 'bo 'bluɔ, tɔn כ 'ftun' a ji כ wɔn i, ככ diie 'nynɪ "i, -wεε ככ "srεε- 'un. 'ln -teeε' -ma klai" nynuu i ut 'je כ -suusaun 'un -sa, 'kaa ut se ε kwa i 'bεε-. 19 Sesi wlu utpu -pee כ 'na : Ao pεε "i "ikmunyu, ככ -tiie' -sie 'o ao

ke 'ma -a -je i -te ε- ? Kpe -tiiε' 'ln 'je pεε "wɔɪn 'bεε- 'de aoa' -tt' 'un ε- ? -Wεε k 'na : Ao ja 'un "ju-saan"- !²⁰ Uu jɔ'. -Suusaun 'jeea Sesi "jriε- 'su ε -suua' "ju -saan" i. ɔ -ka i 'bo 'bluɔ, kɔ "muε i, tɔn flun' croo k wɔɪn. ²¹ Sesi -teeε' "ju -saan" "bo i k 'na : ɔ nɪa kan' εε' 'wɪ -tiiε' -? ɔ "bo 'na : ε -sɔ 'e -saan" 'un. ²² -Bo 'wɪ jriε' o ε, -suusaun po k "jri, 'wɪ jriε' o ε, ε po k "nɔ- -wεε ε 'je k 'dba. 'Kaa -bo -ln -bεε' dε jriε' nua' a, -ln -je -aa wεε-, -ln -te' -a kwa wɔi 'dee. ²³ De Sesi 'na : -Mɔ -na, -bo 'ln 'bεε dε jriε' nua' a- ? Nyɔ -tea' Kea -kwɪl' ε, dɪ -wee' a 'kwɔkɔ k kwa. ²⁴ Bo ε "sri "ju -saan" "bo kpa wɪu "jɛi, k 'na : 'ln -teε -un -kwɪl". -ln ji 'un o, 'ma dε tɔ' 'un 'jea' nɪε 'kle. ²⁵ Sesi 'jea nyu -sua -kwea de 'de uɔ 'de woi k kmaa wɪu "i 'de -su- usaun -pee k 'na : ε "si "kpaε' ! εmε -suusaun -a -suan" nyu 'a wɔn -εε wa nyu 'a doin" ε, 'ma 'tmuεε', ε 'wɪu 'e "ju -saan" -nɔ 'un, ε 'bo 'de k 'un paa 'bode ! ²⁶ -Suusaun "kwɔ, ε -suua' "ju -saan" i kpleiin, -wεε ε "si "kpaε'. "Ju-saan" 'kpa "jroa jroa ka nyɔ k 'mεa. Nyu -gbaea' uɔa -tuu" 'na : ɔ 'mεε. ²⁷ 'Kaa Sesi kpuεn k -cε" i, k kɔ "jɛi 'su k nyɪa i.

²⁸ -Ta Sesi paa 'de -gbu" 'di -wεε kɔ 'klai" nynyuu 'a 'su ke k nɪa 'emu ε, 'bo uɔ -tee' k i uɔ 'na : Dεε-tɪ -a se -su- usaun -nε 'ε inua' 'bεε- ε- ? ²⁹ De Sesi 'na : -Suusaun ka -jε -mε nɪa -ε -nɪa kan' a, dε jriε' se ε 'bεε- ε 'je ε 'e -sa, -bo ε se 'de Kea baea' 'un nɪε.

Sesi 'tmuε kɔ 'mε-tɪ ke kɔ "kunyɔ' sɔn-tɪ ke'wɪε
(Matie 17.22-23 ; Luikt 9.43-45)

³⁰ Uu 'wɪua 'mua- a, uɔ cɛn Galileblua 'un -tie". Sesi se ε "i nɪ -ta k nɪa nyu 'je 'o juo-, ³¹ dε-nuε' kɔ kɔ 'klai" nynyuu dε. Kɔ 'tmuε uɔpɔ 'mε k 'na : Nyu a muε nyiɔ k "ju 'de nyiɔpɔ 'kwa -tu" 'a, uɔ 'je k 'dba, -wεε 'de 'wɪ taan "kpei k 'je "kunyɔ' sɔn-. ³² 'Kaa klai" nynyuu se dε -nɪa 'mua- 'dei 'wɔn, 'de uua plee kɔ i -tea' 'mε.

-ɔ -nɪ klaa" a- ?
(Matie 18.1-5 ; Luikt 9.46-48)

³³ Uu ke Sesi nynyε 'o Kapenaum. -Ta uɔ pa 'e -gbu" due' 'di 'su ε, k -teeε' kɔ 'klai" nynyuu i k 'na : Dε aoa -too' 'un 'bo -jei" 'tes 'de ε- ? ³⁴ 'Kaa uɔ -wee' "muε wɔn, dε-nuε' nyɔ -jea uua' klaa" nɪ kɔ -kɔ -tt' uua -too' 'un -je woi uɔ 'na. ³⁵ -Wεε Sesi -te i, k 'da klai" nynyuu -nɪa -pu- ue 'jɔ 'kɔkɔ, 'de k 'na : Nyɔ -nɪε "i -k -jea "i-saa -mε k 'kɔkɔ- nyu -wee' "klein 'a de, k nɪ nyu -wee' "klein 'a "juɔi uɔ i. ³⁶ 'Su k "duε "ju -saan" due' 'un, k nyna k i 'bo uɔa' -kwɪa', -wεε k "duɔ 'un 'de k 'na : ³⁷ Nyɔ -kpuu -a "nynumu" -nɪa ka sɪn 'kɔkɔ k 'de 'ma 'nynɪ 'un, -mε 'ma -cε" k kpuu sɪn 'kɔkɔ. 'De nyu -kpuu -a 'kɔ sɪn 'kɔkɔ k, -mε ε se 'kɔ k kpuu sɪn 'kɔkɔ nɪ-, "ju -dboa' 'un kɔ k kpuu sɪn 'kɔkɔ.

Nyɔ -sea' -a -dii 'blee- ε, -mε k ke -a -na'
(Luikt 9.49-50)

³⁸ San wɪuε Sesi -pee k 'na : 'Ma dεtɔkɔ, -a -jeε "ju due' -kɔ nu -siisaun i 'de -ma 'nynɪ 'un, 'kaa -a -kaan k -je de, dε-nuε' k ke -aa' na-. ³⁹ De Sesi 'na : Ao 'bo k -je de kaan. Nyɔ jri' se ε 'bεε- k 'je jrii' nu 'de 'ma 'nynɪ 'un, -wεε k 'je 'o "si 'de k 'je 'ma -tt' saun 'tmu. ⁴⁰ 'Kaa nyɔ

-sea' -a 'dii 'blee ε, -mε k ke -a kpa 'fɔ. ⁴¹ De 'ma 'tmuε aopu tɔ' -tɪ dε ao nɪa Klisi 'a nyu, 'de εε' -tt' 'un ε, nyɔ "o nyɔ -nyɪa" ao "ni -kaun ε, kɔ muε εε' -kei" 'jea' see.

Dεsaun 'a "ikmaa'
(Matie 18.6-9 ; Luikt 17.1-2)

⁴² Nyu -jea 'ma -tt' tɔ' 'un -bo nyɔ po uua' -saan" due' 'de dεsaun 'di ε, -mε dε -jea "paa' 'de kɔ' -tt' 'un mε -nɪ nyu saan k "soukpo klaa" -plun -wεε nyu -fii" k 'tɔnɪε wɔn.

⁴³ -Bo -ma sun a sea -un 'de dεsaun 'di bluua a, -ln cɪεn ε 'o. -ln -ble sun due' -wεε -ln -je 'kmunɪa' -cεεn- "paa' ε je -ln -ble sɪn 'kɔkɔ -wεε -ln mu 'e 'kle 'jeɪn' 'de nε-gbauo klaa" -εε' 'mua 'un -sii. ⁴⁴ [Clɪaɪn" -ln -a pa nyu 'bo 'a -ta tu- lɔ' 'mε, 'de nε -nε 'ε 'mu.] ⁴⁵ -Bo -ma bu a sea -un 'de dεsaun 'di bluua a, -ln cɪεn ε 'o. -ln -too' bu due' "i -wεε -ln -pu "paa' ε je -ln -ble bɪ 'kɔkɔ -wεε -ln mu 'e nε sea' 'mu-ta 'ble 'un -sii ⁴⁶ [Clɪaɪn" -ln -a pa nyu 'bo 'a -ta tu- lɔ' 'mε, 'de nε -nε 'ε 'mu.] ⁴⁷ De -bo -ma "jriε- ε sea -un 'de dεsaun 'di bluua a, -ln -sε 'de -un kun', -ln -ble "jriεjɔ due' -wεε -ln pa 'de Kea 'a tu"bo -kwɔ' 'di, ε "paa' ε je -ln -ble "jri 'kɔkɔ -wεε -ln mu 'de nε sea' 'mu-ta 'ble 'un -sii ⁴⁸ [Clɪaɪn" -ln -a pa nyu 'bo 'a -ta tu- lɔ' 'mε, 'de nε -nε 'ε 'mu.] ⁴⁹ Nε ε muε nyu -wee' "kpei mua' ka nyɔ k poa 'tɔn 'de 'sraade o ε.

⁵⁰ Tɔn nɪε dε 'dɔe -o. 'Kaa -bo 'tɔn -kwe- wɔn 'dee, ka nyu 'je εε' -tt' nu -wεε ε 'je wɔn nɪ ε- ? Ao nɪ 'tɔn wɔn. Pεe 'a bluɔ' nɪ 'bo ao ke ao -ponyɔn 'nynɪ.

Sesi muε 'de Suideblua "kpei

10 Sesi 'wɪua 'mua-, k muε 'e Suide 'de Suden -gbuu 'de fɔ o. Nyu -tuu" -gbae' k 'de woi ke'wɪε -wεε k -te uua' dε tɔkɔ -pun" ka kɔ nua see ε.

Dε Sesi tɔkɔ nyu 'de 'nynɔ'kwɪa-satt' 'un ε
(Matie 19.1-12 ; Luikt 16.18)

² Fariseen-wi" 'kɔkɔ -pun" -wεε uɔ 'je k i -tɪn', uɔ -tee' k i uɔ 'na : 'de -aa kε' -nε 'di 'ee, "junmɔu 'beεε' 'mε -ta k 'je kɔ' 'nynɔ 'kwɪa -saa ? ³ De Sesi 'na : Ka Moisi bla kε' k 'da 'de aopu -pee ε- ? ⁴ Uu 'na : Moisi 'na "junmɔu 'cɪu 'kwɪa -sa 'sbε -wεε k 'je kɔ' 'nynɔ "nyl 'de k 'je u 'kwɪa -sa. ⁵ De Sesi 'na : Aoa' pεε "ikmua' mε -nuε' -wεε Moisi je kε' -nɪa 'mua- 'cɪu 'de aoa' -tt' 'un. ⁶ 'Kaa tɛin" 'de ε, -ta Kea nua dɪ -wee' ε, ε nuε "junmɔu ke 'nynɔk- pao' ke-. ⁷ εmε -tɪ "junmɔu a mu k "bo ke k de -pun" 'wɪua', k ke kɔ 'nynɔ 'je "i "sii-, ⁸ -wεε ka uɔ nɪa 'kɔkɔ, uɔ 'je nyɔ due' ma. -Bo ε nɪ kan' a, -mε uɔ se 'kɔkɔ nɪ-, uɔ ma dε due'. ⁹ De Kea -tu" 'a "i ε, nyiɔ 'bo ε i -seea'.

¹⁰ -Ta uɔ nɪa 'e -gbu" 'di ε, klai" nynyuu -teeε' Sesi i ke'wɪε 'de -tt' -nɪa 'mua- "kpei. ¹¹ De Sesi 'na : -Bo "jun- mɔu -sa kɔ' 'nynɔ 'kwɪa -wεε k 'je 'nynɔ jri' 'ble ε, k 'kpa 'e jɛi" 'jea' 'di. ¹² 'Kamɔ -bo 'nynɔkpaο' 'wɪu -gbu" -wεε u "ti "junmɔu jri' "bli ε, u 'kpa 'e jɛi" 'jea' 'di -ke.

Sesi ποε "nynumu" "diwan
(Matie 19.13-15 ; Luikt 18.15-17)

13 Nyu jru' ja "nynumu" 'de Sesi o, -wεε κ 'je υυ "diwan po 'kaa klai" nynuu a -fuun ε υυυυ nya. 14 De υυ nua ε se Sesi 'tun nu, -wεε κ 'tmυυ klai" nynuu κ 'na : Ao "tai "nynumu" "i υυ 'je 'nκ 'nκ o ji. Ao 'bo υυ -je de kaan, δε-nyε' ka "nynumu" nta nyu -nla kan' a, υυυυ -ble Kea 'a κεεma' -kwλ. 15 'Ma 'tmυυε aopu κ' -tλ 'a κ' -tλ, nyκ -sea' Kea 'a κεεma' -kwλ κ 'tλ' 'nκκ κa "ju -saan" nta, κ seε 'bεε κ 'je 'o ε 'di pa. 16 κ 'tmυa wlu -nε 'su ε, κ "duo "nynumu" 'nκ 'ε 'de κ -gblee υυ -kwλ". κ -te' υυ sun "jru due 'due, -wεε κ po υυυυ "diwan.

"Ju "wliiε- 'blea κυκ 'nκ ε
(Matie 19.16-30 ; Luikt 18.18-30)

17 -Ta Sesi 'kpaα -jei" ε, "ju due' -ple' -κ -ji', -κ -sii" i 'κκi- i 'de κ "juκi, -wεε -κ -na : Nyu δεκκκ 'dε, δε 'nκ 'je nu -wεε 'nκ 'je 'kmu -sea' -kwε- -ta 'ble 'je ε- ? 18 Sesi 'na : Dεε-tλ -ma -daα' 'nκ nyκ 'dε ε- ? Nyκ jrc' se 'dε nκ -bo ε se Kea 'a 'su nκ ε. 19 -nκ -juo Kea 'a κε' 'mε : ε 'na : -nκ -bo "ku 'dbaa, -nκ -bo jei" 'jeε, -nκ -bo "jriiε, -nκ -bo nyu -pa "kpei blaα, -nκ -bo nyu 'srε i ποοε, -wεε -nκ -bo υυ dλ 'kwa i-saa, -nκ -te' -nκ "bo ke -nκ de 'a ni'. 20 "Ju -nκ 'na : Nyu δεκκκ, 'nκ -sa κε' -nla 'mua 'a κκκ 'jea' -saan" 'nκ. 21 Sesi -gbun κ -tλ' kmajriε ja, κ 'na : Dε due' -sie 'o -nκ -je nu : -nκ mu, -nκ ple -ma dλ -wee', -nκ -nyλ" la 'wεi nua" nyu, -wεε -nκ -je "wliiε- 'ble 'de jaun 'di, -wεε -nκ -je ji -nκ -ke 'ma -a -je na-. 22 'Kaa "ju -nκ 'wκκ wlu -nla 'mua- a, κ 'kwλκκ "jua-, κ "kaεε "jrii "κκκ κκ jea mu, δε-nyε' κ nκε "wliiεjei klaα" -o.

23 Sesi -gbuan κκ 'klai" nynuu -gbae' κ 'de woi ja κ 'na : Ka "wliiεjei 'a Kea 'a tu"bodε 'nκ 'kpaα' nκ 'kle kaa- ! 24 Wlu -nla 'mua- "maa klai" nynuu tai'. 'Kaa Sesi wluε υυ -pee ke'wλε κ 'na : 'Ma "nynuu-, ka 'de Kea 'a tu"bodε 'nκ 'kpaα' nκ 'kle kaa- ! 25 -Sen "kpei soo" 'a 'bo "mεun 'a -po" "i paa" 'feeε κκκ ε je "wliεjei 'a 'de Kea 'a κεεma' -kwλκ 'di paa' -sii. 26 Dε κ 'tmυa 'mua-, ε "maa klai" nynuu tai' ke'wλε ε je -jei" -si'. Uua -teeε' ba i due 'due υυ 'na : 'De -mε nyκ -bεε' -κ -je 'puua' 'je ε- ? 27 Sesi -gbun υυυυ ja κ 'na : -Bo ε -tu" nyκκκ-wi" -mu ε, -mε ε kmai" 'de υυυυ "jri 'de, 'kaa ε se "ikma 'de Kea -pee, δε-nyε' ε 'bεε- dλ -wee' "klein 'a nua' 'mε.

28 'Su Piεi 'na : -nκ -gbun 'nκ, -apυ -jκ -κκ dλ -wee' "klein -wεε -κ bla 'bo -nκ 'de 'e ? 29 'De Sesi 'na : 'Ma 'tmυυε ao κ' -tλ, nyκ "o nyκ -κκκ -gbu", -κ -κκκ -κκ de'dinmai, κκ de'dinyukpae', κ de, κ "bo, κκ" "nynuu-, κκ -kle' 'de 'ma -tλ' 'nκ ke -κκκ" wlu 'a -tλ' 'nκ ε, 30 κκ mεε -gbi" o, de'dinmai o, de'dinyukpae' o, de-wi" o, "nynuu- o, -kle' a κmε' 'due 'jea', λ ke -ce" κκκ 'jea' 'de kaanwλ 'di ke. -Wεε 'de nya, κ 'je 'kmunia' -sea' -kwε -ta 'ble 'je -ke. 31 'Kaa nyu -saa "i kaan a, uua' -ta -tuu" a mεε de 'bκκκ', -wεε nyu -bκκκ' de ε, uua' -ta -tuu" 'je "i-saa.

Kpe taan -nε mε Sesi 'tmυ κκ 'mε -tλ ke κκ "kunyλ' sκn-tλ
(Matie 20.17-19 ; Luikt 18.31-34)

32 -Ta υυ nua Selisalem muua' a, Sesi -κκκ 'e uua' nya, 'su faun nu κκ 'klai" nynuu ke nyu "klein -bla' 'bo κ 'de 'mε -wεε Sesi 'κκκκ κκ 'klai" nynuu -nla -puue 'jκ 'κκκκ "jrui, κκ 'tai" 'maa υυυυ 'mε. κκ 'klai" nynuu a -tue" κκ -κκκκ 'de κ 'de. Sesi 'bκκκ- de ke'wλε κ je κκ 'klai" nynuu -nla -puue 'jκ 'κκκκ "jrui 'κκκκ- 'de dλ -tλ -jeκ "jrui nκκκ κκ 'tmυ' 'de υυ -pee. 33 κ 'na : Ao -gbun 'nκ, 'de Selisalem -aa mua, nyκκ κ "Ju a mεε 'de 'sraa -saun klae" ke κε' wκ-saun 'kwa 'kpaα', υυ 'je κκ 'mε -tλ 'a wlu 'nκ 'bεε-, -wεε υυ 'je κ nyu 'sru kwa 'κκκκ. 34 'De -wi" -mu 'je κ wlaa-, υυ 'je κ κκκ "jri wlan, υυ 'je κ klae 'nκ kpa, -wεε υυ 'je κ 'dba. 'Kaa 'de 'wλ taan "kpei ε, κκ mεε "kunyλ' sκan'.

Nyu 'ble -tλ ke nyu "juκi nuυ-tλ ke
(Matie 20.20-28)

35 ε 'wluα 'mua- 'su Sebede 'a "nynuu- Saki ke San 'kpa Sesi -pun", υυ 'na : -Aa δεκκκ, -a -nκε "i δε -aa mua -mi i -teea' -nκ -je ε nu. 36 Sesi -teeε' υυυυ i κ 'na : Dε ao nκ "i 'nκ 'je ao "nyλ ε- ? 37 'Su υυ 'na : -Sκntλ -ma mua 'nyλ 'wluα' 'de -ma tu"bodε 'nκ ε, -nκ -κκκ -a -je 'de -nκ -pun" -te, due' 'je 'de -ma dian o -te -wεε due' 'je 'de -ma kuan o -te. 38 'De Sesi 'na : Dε aoa -tee' a i ao se ε juo-. "Nmia -pε 'ma mua 'naa', ao 'bεε- εε' 'naa' 'mεε ? 'De -ce" κκκ 'jea' 'ma mua 'nκ cεan', ao 'bεε- εε' 'nκ cεεan 'mεε ? 39 'Su υυ 'na : -A -bεε' nε'. 'De Sesi 'na : κ' -o -cεεn-', 'pε 'ma mua 'naa' a, ao 'bεε- εε' 'naa' 'mε, 'de -ce" κκκ 'jea' 'ma mua 'nκ cεan', aoa mεε ε 'nκ cεan'. 40 'Kaa 'de 'ma dian o ke 'ma kuan o -tetλ -mε ε, la' -tλ' se 'e 'ma -ce" 'kwa nκ-. la' -tetλ -tu nyu -a -tλ' Kea nmal ε, υυυυ -jλ 'je.

41 Klai" nynuu -puue -sia 'o 'wκκ wlu -nla 'mua-, υυ 'kpaα Saki ke San 'cεn i. 42 'Su Sesi 'da υυ -wee' 'mε, -wεε κ 'na : Ao juε' nyu nyκκ κ -gbun -a ja ka "jruiεun nla 'de 'kmu "kpei -ta υυυυ -a cri nyκκ bl -κκκ i, 'de nyu -nla nyu klae" υυυυ -a kmaa nyu κκκ "kpei. 43 'Kaa ε 'bo kan' nκε 'de aopu "klu. -Bo aoa' due' nκε "i κ 'je klaα" nκ -mε κ nκ aoa' "κκκ nκκκ. 44 'De -bo aoa' due' 'na κ 'je nya κκκ -mε κ nκ ao -wee' 'a κκκκ. 45 Dε-nyε' nyκκ κ "Ju se ji -wεε nyu 'je κ "juκi nκκ, 'kaa κ ji' -wεε κκκ 'je nyu "juκi nκκ, -wεε κ 'je κκ 'kmu 'e to 'de ε 'je nyu -tuu" seie-.

Sesi 'κκκ- "dκi Batime 'a 'jri
(Matie 20.29-34 ; Luikt 18.35-43)

46 Sesi ke κκκ 'klai" nynuu nyniε 'o Seriko. -Ta uua 'wluα 'demu ε, nyκκ -kwε- de, 'bo κκκ Time 'a "ju Batime, -doα" a, κ -tee i 'bo -je doun" κκ jea -srκ. 47 Ka Sesi -wluα Nasarett a -sia' κ 'nκκκ 'su κκκ wee' κ o, κ 'na : Dafidλ 'a "Ju Sesi, -nκ -je 'ma wεε- 'de ! 48 Nyu 'a -ta -tuu" a 'wλ wlu "jru -wεε κ 'e κκκ "mu. 'Kaa κκ kpa wlu "jei κκκ jea "wκ ke'wλε κ 'na : Dafidλ 'a "Ju, -nκ -je 'ma wεε- ! 49 'Su Sesi nyna i, κ 'na : Ao κκκ ! 'Su υυ 'da "dκi 'mε, υυ 'na : -nκ -duo" 'kpl 'nκ -too"-, -nκ -je mu la κκκ 'da -nκ -ε ! 50 'Su κ -fii" κκκ flae'- 'mε, κ -pliin" κκκ κκκ 'nκ 'ε, κ jiε 'e Sesi o.

51 Sesi "dua wlu 'un ε, ɔ 'na : Dε -un -nɛ "i 'un 'je -un "jrii nu ε- ? "Dɔ 'na : 'ln "bo, -un -nɛ 'ma "jri 'je 'bai- 'un 'je i 'je. 52 'De Sesi 'na : -ln mu, -ma dε -kwlt" -tea' 'puu -un -ε. 'Bo ε 'sri ɔɔ "jri je 'bai-, ɔɔ jea i 'je -wee ɔ bla 'o Sesi 'de.

Sesi pa 'bo Selisalem

(Matie 21.1-11 ; Luiki 19.28-40 ; San 12.12-19)

11 -Ta uua "kuuan Selisalem -kwlt i, 'de Befase ke Betani -pun", 'de olift-cru "kpei ε, Sesi dboε ɔɔ 'klai" nynuu 'wlt, ɔ 'na : 2 Ao mu 'e -kwlt -nɛ 'e nya 'di. -Bo aoa sea -kwlt i "si ε, aoa muε soofaeju due' -mɔɔ i 'jea'. Nyc jrc' se ε "kpei -te due'. Ao kain ε, ao 'je ε 'un ja -ta. 3 -Bo nyc -tee' aopu i 'de ɔ 'na dεε-tɛ aoa nu kan' a- ? -Mε ao wlu ao 'na Tu"bo -nɛ "i. ɔɔ mu ε -jei" pooa', ε 'je 'nɔ ji kaan.

4 Uu mua, uu jεε soofae' ju 'mε 'de -gbu" due' "wɔin, ε mɔɔε i 'de "kpaε' 'bo -je -wɔin". Uu kain ε'. 5 Nyu -nɛ 'mua- 'a jru' wlu uupu -pee uu 'na : Dεε aoa nu kan' a- ? 'De dεε -tɛ aoa kain soofae' ju i ε- ? 6 Ka Sesi "sia 'nynɛ, 'ka klai" nynuu 'da uupu -pee. 'Su uu "taie uupu "i, uu je mu.

7 Uu ja Sesi soofae' ju, uu sroε uua' 'unpaadt "kpei, -wee ɔ 'je "kpei, ɔ -tei. 8 Nyu -tuu" sroε uua' 'unpaadt -je woi, nyu jru' cεn -pɔɔa' wɔn -kle' "kpei- -wee uu po ɔ -je woi. 9 Nyu -kɔan 'e Sesi "juɔi ke nyu -kɔan 'e ɔ 'de ke, uu wee ɔ o, uu 'na :

Osana ! ε 'de mε -nɛ : -Kai" 'matε ! "Diwan kpun nyc ɔ jia 'de Tu"bo 'a 'nynɛ 'un ε ! 10 Tu"bodε -εε jia, -a "bo Dafidɛ 'a tu"bodε, Kea 'a "diwan kpun ε ! -Kai" 'matε 'de jaun 'di !

11 Sesi nynia 'bo Selisalem ε, ɔ pa 'e Kea -gbu klaa" 'di, -wee dɛ "klein -ta nuua 'de mu, ɔ -gbun ɔ -wee' ja. Kwie a kpun a 'su ε, ɔ ke ɔɔ klai" nynuu a -puue 'jɔ 'wɔɔn muε 'e Betani.

Sesi se fiktɛ "buo ja jεε

(Matie 21.18-19)

12 Εε' -sɔn' -stɔn', -ta Sesi ke ɔɔ klai" nynuu a 'wluα Betani ε, 'muε- ε nu Sesi 'mε. 13 ɔ tεεn o fiktɛ due' wɔn "jia ja, ɔ je ε i 'je. ɔ mua, ɔ mɔ 'na ɔ 'jeε "buo ja 'je -o 'de-, 'kaa ɔ 'kpaε' 'bo ε -sɔn ε, wɔn 'a 'su mɔ ɔ jεε-, dε-nɛε' εε' "buo po ɔɔ" se nyni. 14 'Su Sesi "duε wlu 'un ɔ 'na : Εmε fiktɛ -nε, nyc jrc' 'bo εε' "buo diε 'bode ! Dε ɔɔ 'tmua 'mua- ɔɔ klai" nynuu 'wɔn.

Sesi nuε ɔɔ "dɛpleun i 'de Kea -gbu klaa" 'di

(Matie 21.12-17 ; Luiki 19.45-48 ; San 2.13-22)

15 'Bo -mε 'de ε, uu nyniε Selisalem. Sesi pa 'e Kea -gbu klaa" 'di, 'su ɔ -tee nyu -a plea dɛ ke nyu -a -tɛan' dɛ 'de ε 'di inua' -pun". 'Wei fai" poonyu ke "pai plenyu 'a "kpa -tɛ ke ɔ -gbl' -wee' "jei-. 16 ɔɔ 'wɔn nyc jrc' 'a 'blee dε "jru ɔɔ cεn Kea -gbu klaa" 'di -tie". 17 -Weε ɔ -te nyu dε tɔɔa' -pun" ɔ 'na : Wlu -cruα 'de Kea 'a 'sbε 'di ε, ε 'naa : 'Ma -gbu' a muε nyu -wee' 'a Keabae-gbu nɛ', 'kaa aopu mɔ nu ε "jri-gbu 'un.

18 'Sraa -saun klae" ke kε' wɔ-saun 'wɔan dε -nɛ 'mua- 'su εε' faun a nu uupu 'mε. Uua -pɔn Sesi 'a 'dba

-kɔ i, dε-nɛε' wlu ɔ 'tmua ke dɛ ɔɔ -sa wɔ ɔ "siε nyu -kwea de "i.

19 -Fli bla 'su Sesi ke ɔɔ klai" nynuu 'wlu 'o -kwlt 'mε.

Kea -kwlt" -tett

(Matie 21.20-22)

20 -sɔn' -stɔn' -klae" pεεn -ta uua -sia', klai" nynuu 'jeεε fiktɛ -nε "jriε-. 'Kaa ε -sa jεa' 'de "jei, ε je 'de εε' 'stɔn o nyni. 21 Piεi poε dε -nuua -kwlt o, 'su ɔ wluε Sesi -pee ɔ 'na : 'Ma dεtɔɔi, -un -gbun fiktɛ -un -pooa -soo' o ε, ε -wee' je 'wɔε. 22 'Su Sesi "duε wlu 'un, ɔ 'tmuεε ɔɔ klai" nynuu ɔ 'na : Ao -te' Kea -kwlt" ! 23 'Ma 'tmuεε aopu tɔ' -tɛ, -bo ao -te' Kea -kwlt" ε, ao 'bεε' ao 'je cru -nε -pee wlu, ao 'je nu : Ε 'wlu -ta, ε 'je 'e 'tɔnε wɔn 'kpa ! Dε ao -teea' i, 'ka εε mua nua' -bo ao se εε' pεε i plee -wee ao 'je ε -kwlt" -te' ε, aoa muε 'jea', ε 'je 'o nyni.

24 Εmε -tɛ 'ma 'tmuε aopu, dɛ "klein ao baea Kea -weε ao -teea' i ε, ka dε εε 'kpa ao 'kwa, ao -te' ε -kwlt" aoa muε εε' dε tu 'jea' see ε 'e nuεε-. 25 'De -ta ao nua baea' -bo ao 'blee nyc jrc' 'dii -mε ao -kɔ' ɔɔ dεsaun -wee ao "Bo -nɛ 'e jaun 'di 'je aoa' dɛsaun -kɔ' -ke. 26 ('Kaa -bo ao se nyu 'a dεsaun -kɔ' ε, ao "Bo -nɛ 'e jaun 'di se aoa' dɛsaun -kɔ' -ke.)

-Ta Sesi 'a "ikmaa' 'wlu ε- ?

(Matie 21.23-27 ; Luiki 20.1-8)

27 Uu 'wɔɔ- de uu je Selisalem mu ke'wle. -Ta Sesi a naa i 'de Kea -gbu klaa" 'di ε, 'sraa -saun o, kε' wɔ-saun o, nyu -kɔn-wi" 'kpa 'de ɔ -pun". 28 Uu -tee' ɔ i uu 'na : -Ta -un -sa "ikmaa' -ma jea dɛ -nɛ nu ε- ? 29 Sesi wlu uu -pee ɔ 'na : 'ln nɛε "i 'un 'je aopu- dε due' i -tee'. -Bo ao -se "kpei ε, -ta 'ma "ikmaa' 'wluα 'ma muε 'o 'a 'nynɛ "sia'. 30 Nyc -dɔb' San Batist nyu "ni "jru pooa 'a- ? Kea -ae, -aeε' nyi- ? Ao -se "kpei. 31 Uua' 'su -tee ba o -tooa' -pun" uu 'na : -Bo -a -wlu -a -na Kea -dɔb' ɔ ε, ɔɔ muε nua' dεε-tɛ ao se dε ɔ 'tmua tɔ' 'un 'je ε- ? 32 'De -bo -a -na nyiɔ -dɔb' ɔ ε- ? Uua plee nyiɔpu 'mε, dε-nɛε' nyu -wee' a naa tɔ' i uu 'na San nɛε Kea 'a weepoi 'a -cεε' 'kpa -o. 33 'Su uu wluε Sesi -pee uu 'na : -A se ε juo-. 'De Sesi 'na : 'Mɔ -ke ε, -ta 'ma "ikmaa' a 'wluα -wee 'ma nua dɛ -nɛ ε, 'un se 'o 'a 'nynɛ "sii- -ke.

-Busan dinyu saun 'a "i poo-tɛ

(Matie 21.33-46 ; Luiki 20.9-19)

12 Sesi a cεεn 'e "ipoo-tɛ 'un -weε ɔɔ 'tmuε uupu wlu -pee ɔ 'na : "Ju due' mɔ -dba rεsen' -kle ɔɔ ble -kleε 'de woi, ɔ -blu" -ta nyu 'jea rεsen 'un "nmuu ε, -weε ɔ po "mɔ-gbu due'. 'De ɔ siε -busan dinyu o, -weε ɔ mu 'duua'. 2 Rεsen' -sa ɔɔ" nynia, ɔ dɔεε ɔɔ dɔnɔui due' 'de -busan dinyu o, -weε uu 'je ɔɔ -nɛ rεsen' jɔ 'de -sa uu 'je ɔ "nyl. 3 'Kaa uu kpun ɔɔ dɔnɔui -nɛ 'mε, uu blɔ' -weε uu nu ɔ i, uu se ɔ dε jre' "nyl. 4 -Kle' je dɔεε ɔɔ dɔnɔui jrc' ke'wle. Uu -sa -mɔ kpi "jrui -weε uu -cree" ɔ. 5 -Kle' je dɔεε taan -nɛ, uu 'dba -mɔ 'mε. 'Ka uu nu ɔɔ dɔnɔnyu -tuu"-tuu, uu bla jru', uu 'dba jru'.

6 Nyc due' koun -gbai' -sia -kle' jei 'kwa a, εmε -nɛ ɔɔ -tɛ kmaju. ɔ mɔ ɔ dɔ de 'wɔɔ- ɔɔ' 'de uupu o. ɔ naa tɔ' i ɔ 'na : Uua muε 'ma "ju 'a ni' -tea' see. 7 'Kaa -busan

dinyu -nu 'tmuε ba uu 'na : "Ju -jea 'ken kpa 'de nya ɔ ka. Ao "nyl -a mu -a -je ɔ 'dba -wεε -kle' 'je -a 'kwa sie-.⁸ -Wεε uu kpun ɔ -cεen'-, uu 'dbɔ, 'de uu -sa ɔ ɔ "ku 'bo -kle, uu po ε 'kwla.

⁹ 'De Sesi 'na : Aoa naa tɔ' i 'ee, ka -kle' jei 'je nyu -nu 'a -tt' nu ε- ? ɔ ɔ muε jia', ɔ 'je -busan dinyu 'dba, -wεε ɔ 'je ɔ ɔ -kle' dbonnyu jru' "nyl. ¹⁰ Wlu -crua' -ta, ao seε 'dii nuu ? ε 'naa :

"Soukpo -gbu" ponyu pōoa sun i ε, εmε -sneε "soukpo -cεen'- 'un. ¹¹ Dε Tu"bo nua, εmε -nao. ε nmɔ ɔ -a 'di wɔn.

¹² 'Su, Suifu-wi' 'a "jrujeun a -pɔn Sesi 'a kpun -kɔ i, dε-nuε' uu 'je kan' 'mε -tt' ɔ pōoa "i ε, uu pu ɔ ɔ 'da. 'Kaa uua pleea nyu ε, uu siε ɔ 'mua- uu je mu.

'Bluajei 'a -dεlɔpo'
(Matie 22.15-22 ; Luikt 20.20-26)

¹³ Uu dboε Fariseen jru' ke Erodt 'a 'cε jru' 'de Sesi o, -wεε uu 'je ɔ ɔ -cε' 'ε wlu 'a "kle -pee -gba' 'de uu 'je ɔ "kpei kpoun-. ¹⁴ Uu jia, uu 'na : Nyu dεtɔɔ, -a -juo ka -ma -tmua tɔ' -tt' 'a 'su 'mε. Nyu jru' 'a faun 'a nu -un, dε-nuε' -maa' -gbun nyu 'a 'besun ja, 'kaa -ma tɔɔε nyu Kea 'a -jεblu 'a -cε' 'kpa. -Aa -teeε' -mi i nyu 'beεε' nyu 'je -dεlɔpo' -sa, nyu 'je ε 'bluajei Sesaa "nyu ? -A -sɔ -ae, -aeε' -a -bo ɔ -saa ? ¹⁵ 'Kaa Sesi juo ka uu pōoa "jri de 'mε, 'su ɔ 'na : Dεε-tɔ aoa -gba' 'un wlu 'a "kle -pee ε- ? Ao ja 'un 'wεijɔ due' kea' 'un 'je ε 'je. ¹⁶ 'Su uu jɔ 'wεijɔ due'. 'De Sesi -tee' uu pu i ɔ 'na : Nyu -ble "jru kpa" -nε ke 'nyl -crua' -taa ? 'Su uu 'na : 'Bluajei Sesaa -o.

¹⁷ Sesi wlu uu pu -pee ɔ 'na : Dε -nɔa Sesaa 'a dε, ao "nyl ε Sesaa, 'de dε -nɔa Kea 'a dε, ao "nyl ε Kea o. 'Su dε ɔ 'tmua εε' tai' "maa uu pu 'mε.

'Mεun 'a "kunyɔ' sɔn -tt'
(Matie 22.23-33 ; Luikt 20.27-40)

¹⁸ Sadiseen jru' jiiε 'de Sesi o. 'De see ε, Sadiseen-wi' 'na "kunyɔ' sɔn-tt' se tɔ' nɔ. Uu -teeε' Sesi i ka uu 'na : ¹⁹ Nyu dεtɔɔ, Moist 'cruε ke' -nε ɔ je -a -nyl", ε 'naa : -Bo "junmɔ due' 'ble 'nyɔn -wεε ɔ ke u se "ju 'wlu 'de ɔ 'je 'mε ε, ɔ ɔ "dei "duo -tɔn" 'nyɔn -sia 'un, ɔ ke u 'je "nynuu- 'wlu 'de ɔ ɔ -fεin' -mεa -pee. ²⁰ 'Kaa -a -jee de'dinmai -mε" 'sɔn. -jɔ -saa "i 'blea 'nyɔn, ɔ se "ju 'wlu, ɔ je 'mε. ²¹ ɔ ɔ -tɔn" 'nyɔn -sia ɔ ɔ "dei "duo u 'un 'ε. 'Kaa ɔ ke u se "ju 'wlu -ke, ɔ je 'mε. Dε due' -nε mε -nusuε taan -nɔ "jrii -ke. ²² Nyu -nɔa -mε" 'sɔn u jiiε 'kwa i ε, uua' due' koun -gbai' ke u se "ju 'wlu uu -wee' je 'mε. Uu -wee' 'wlu 'kmu kpun-, -wεε umu 'mε -ke. ²³ -Sɔntɔ nyu a mua "kunyɔ' sɔn' a, -wεε nyu -mεa -wee' 'jea 'kmu de ji ε, nyu u 'je "bli 'ti -gbo' ε- ? Nyu -nɔa -mε" 'sɔn -wee' 'ble u 'nyɔn 'un.

²⁴ 'De Sesi 'na : Ka aoa "maa aoa' -cε" tai' ao se ε juo- ? Aoa' wɔn Kea 'a wlu -crua' 'mii, 'de aoa' wɔn Kea 'a "ikmaa' 'dei ? ²⁵ 'Kε -nε -cεen'-, -bo nyu sɔn "kunyɔ', -mε "nynunmai ke 'nyɔnkpae 'a ba "blitia' -kwe', 'kaa ka Kea 'a "soa-wi" nɔa 'de jaun 'di ε, 'ka uua mu nɔa'. ²⁶ 'De dε -nɔa -nɔ -mε -wεε -nɔ -sɔn "kunyɔ' -tt' 'un ε, dε -crua' 'de Moist 'a 'sbε 'di 'de "wi-gbau'o 'a -tt' 'un, ao se ε 'dii nu duee' ? Kea wluε Moist -pee ε 'naa : 'ln nɔε Ablaam 'a

Kea, Isaakt 'a Kea, Sakɔbu 'a Kea. ²⁷ -Bo ε nɔ kan' a, -mε Kea nɔε nyu -nɔa 'kmu 'a Kea -o, ε se 'mεun 'a Kea nɔ-. Dε ao -sia' "i -gblein' -wεε -εε tai' "maa aopu-, εmε -nao.

Ke'ε "jruojɔ
(Matie 22.34-40 ; Luikt 10.25-28)

²⁸ -Ta uua 'tmuε ε, ke' wɔ-sai due' a poε doun" o. -Ta ɔ 'jea kan' ka Sesi -sa -tt' uu pu -tee' ɔ i wɔ ka -cɔn' ka 'su ε, ɔ 'kpa ɔ -pun" -wεε ɔ -tee' ɔ i ɔ 'na : Ke' -wee' "klein 'a "jruojɔ 'de ε- ? ²⁹ 'De Sesi 'na : Ke'ε "jruojɔ ɔ "i-saa' -nε ka : -ln -te' doun" Israε, -aa Tu"bo klaa" Kea 'a 'su mε -nɔ Tu"bo. ³⁰ -ln -kma -ma Tu"bo Kea 'a -tt' 'de -ma pεε -wee' o, 'de -ma -suu -wee' 'un, 'de -ma tɔ' -wee' 'un, 'de -ma 'kpi -wee' 'un. ³¹ 'De ke'ε 'sɔn -nε ka : -ln -kma -ma -ponyɔ ɔ -tt' ka -nɔ -kma -ma -cε" 'ε -tt' ε. Ke' -jea "i 'bε -ε -jea ke' 'sɔn -nɔa 'mua- -sii ε, ε se nɔ-.

³² 'Demɔ ke' wɔ-sai "duo wlu 'un 'de Sesi -pee ɔ 'na : 'Ke nɔ -cεen'-, nyu dεtɔɔ, -ln -tmuε tɔ' -tt' Tu"bo klaa" 'a 'su -nɔ Kea, -kea'- jre' se 'e de nɔ-. ³³ Nyu 'je Kea 'a -tt' kma -o 'de ɔ ɔ pεε -wee' "klein o, 'de ɔ ɔ -wee' "klein 'un, 'de ɔ ɔ 'kpi -wee' "klein 'un, -wεε ɔ 'je ɔ -ponyɔ ɔ -tt' kma ka ɔ kma ɔ ɔ -cε" 'ε -tt' ε. ε "paa' ε je nmi "klein nyu a poa "jri ɔ ɔ "nyla Kea ke 'sraa- "klein nyu a -sa' ɔ ɔ "nyl ε -sii. ³⁴ Sesi 'jea kan' ka ɔ poa -tt' wɔn o 'de tɔ' 'dinɔa' 'un ε, ɔ 'na : -ln se Kea 'a tu"bo-kwɔ o tεen-. ε 'wluε 'o mu ε, nyu -wee' a pleε ɔ ɔ i -teea' 'mε 'bode.

Ny ɔ-ɔ "Ju Klisɔ nɔ ε- ?
(Matie 22.41-46 ; Luikt 20.41-44)

³⁵ -Ta Sesi a tɔɔa nyu dε 'de Kea -gbu klaa" 'di ε, 'bomɔ ɔ -tee' uu pu dε due' i, ɔ 'na : Ke nɔ -wee ke' wɔ-saun a 'daa- Kea 'a 'o-tei Dafidɔ 'a "ju ε- ? ³⁶ Dafidɔ mɔ ɔ -cε", Kea 'a -Suu po ɔ -je o ε, ɔ wlu' ka : Tu"bo wluε 'ma Tu"bo -pee, ε 'naa : -ln -te i 'de 'ma di-anfɔ o mamau 'un 'je -ma tunyu 'de -nɔ bu -sɔn -tu". ³⁷ Dafidɔ mɔ ɔ -cε" ε 'daa- Kea 'a 'o-tei Tu"bo. Ka ɔ nɔ ɔ ɔ "ju nɔsun 'ja a- ?

Sesi -saa nyu fεn' 'de ke' wɔ-saun 'a -tt' 'un
(Matie 23.1-36 ; Luikt 20.45-47)

Sesi 'a wlu doin' o poa' a nuε nyu -tuu" -kwea de 'tun. ³⁸ Nyu ɔ ɔ tɔɔa dε, ɔ wluε uu pu -pee ɔ 'na : Ao -tu" aoa' -cε" 'ε -tt' 'de ke' wɔ-saun 'a -tt' 'un. -ln -paa "bai -tɔn 'un -wεε -nɔ -na i 'de nyu -wee' po -un 'jewlu o "kpae' woi εmε uua -pɔn. ³⁹ "Kpa-tɔ klae" -nɔa Kea -gbi 'dii o, -tein 'dɔε -nɔa -kɔ' -sɔn i mɔ uu pu a -pɔn i. ⁴⁰ Uua -sa' -tɔn" nyɔnkpae' dɔ 'kwa i. 'Kaa uua 'jee nyu 'srε i pōoa' 'a "dia, baewlu "tiε uu pu wɔn 'di foo' 'un. 'De εε' -tt' 'un ε, uua' 'pee a muε "ikmaa'.

-Tɔn" 'nyɔn ɔ nua' wεi' jɔ-
(Luikt 21.1-4)

⁴¹ Sesi -kɔa' nyu dε tɔɔa' 'su ε, ɔ -tee i 'bo 'wε- 'di poε -pun", -wεε ka nyu a nua 'e 'wei posun ɔ ɔ -gbun' ε ja. "Wliεjeun 'a -ta -tuu" a poε 'e 'wei -tuu". ⁴² 'Bomɔ -tɔn" nyɔnkpao' due' -sea' dε 'ble jii-, -wεε u po 'e 'wεijɔ mu' 'sɔn, -bo ɔ bee o -wεε u nu -suujɔ ɔ ɔ tɔ ɔ 'a tɔ. ⁴³ 'Su Sesi

'da ɔɔ' klai" nynu ɔ 'na : 'Ma 'tmuɛ aopu tɔ' -tu, -tuɔn" nynuɔkpao' nua" a 'dba -ta, dɛ u poa 'e 'wei 'dipodɛ 'di ɛ, ɛ -tiɛi", ɛ je dɛ u -wee' "klein poa 'e -sii, ⁴⁴ dɛ-nuɛ' 'wei -siia uɔpu i ɛ, umi uɔ po 'e, 'kaa umu se dɛ jɾɛ' 'ble ua' nua" wei' jɔ- u -tea' -kwɫ" ɛ, ɛmɛ u to 'e.

Sesi 'tmuɛ Kea -gbu klaa' 'a "jei -gba' -tu
(Matie 24.1-2 ; Luikt 21.5-6)

13 -Ta Sesi a 'wɫua 'de Kea -gbu klaa' 'di ɔɔ "sia "kpaɛ' ɛ, ɔɔ' klai" nynu 'a due' wɫu ɔ -pee, ɔ 'na : 'Ma dɛtɔɔ, -gbun 'nɔ, "soikpi -l poa -gbu" klaa' -nɫ -ln -gbun la' "jriinmɔsun ja kea' ! ² 'Su Sesi 'na : -Ma -je -gbi" klae" -nɫ 'mɛɛ, l -wee' a muɛ blua' la' "sou se "sou "kpei siei.

'kmu 'a -kwɛ-tɫ
(Matie 24.3-14 ; Luikt 21.7-19)

³ -Wee ɔ 'ja 'e olifie cru "kpei, ɔ -tei 'de ɔ to Kea -gbu klaa' "jua "i. 'Su Piei o, Sakt o, San o, Ancre, blɔ "jru -pun", -wee uɔ -tee' ɔ i, uɔ 'na : ⁴ -ln -tmuɔ' -aun ke blaa nɔ" -mɫ 'a dɫ tu 'je nuɔ ɛ-, dɛ -jeɛ -to ka la mua 'o nynia' a - ?

⁵ 'Su Sesi -tee uɔpu 'tmua' -pun", ɔ 'na : Ao -tu" aoa' -cɛ" 'ɛ -tɫ' nyc jɾɔ' je ao 'srɛ ipoo-. ⁶ Nyu -tuu" a muɛ 'ma 'nynɫ "jru -tea' uɔ 'je ji, uɔa' jɾɔ' 'e nu : 'Mɔ -nɫ Kea 'a 'o -tei, 'mɔ -nɫ Kea 'a 'o -tei. 'Kamɔ uɔa mu nua' 'su uɔ 'je nyu -tuu" 'srɛ ipoo-. ⁷ -Bo aoa sea tu 'a 'nynɫ 'wɔn o, -bo aoa sea tu 'a -cruɛn" 'wɔn o, dɛ 'bo ao 'dii waa. ɛɛ' dɛ tu 'je nuɔɛ- o see. 'Kaa -mɛ se 'blua 'a -kwɛ- nɔ" nɫ ke. ⁸ nyiɔ 'kɔ kɾɛ jɾu' a muɛ uɔ -ponyiɔ o -fɔan', 'blua 'a blo' wɔn jɾɛ' ɛ muɛ ɛ -poblua o -fɔan'. 'Blua- a muɛ crea' dɫ 'mii, 'mɫɛ- ɛ muɛ jia'. Ka "i-saa -gbaan -di a kpun a 'nynuɔkpao' -kwɫu ɛ, 'ka la mu nyu -kwɫu kpun 'a. ⁹ 'Kaa aopu mɔ ɛ, ao -tu" aoa' -cɛ" 'ɛ -tɫ'. Nyu a muɛ ao "kuan poa' 'de 'pee 'wɫu -gbi 'dii. Nyu a muɛ ao blaa' 'de "jrui 'kɫun-gbi 'dii. Dɛ ao ke 'ma na 'de ɛɛ' -tɫ' 'un ɛ, aoa muɛ 'bluaɛun ke tu"bo -wi" "juɔi mua' -wee ao 'je 'ma -tɫ' 'a -ta 'jeun nɫ-. ¹⁰ 'Kaa -pɔia" -tɫ 'je 'tmuɔɛ -o tɛin" 'de nyiɔ 'kɔ kɾɛ -wee' -pee. ¹¹ 'De -bo nyc nyna aopu- i -wee ɔ 'je ao 'pee 'un kpa a, ao 'bo dɛ ao 'jea 'tmu 'a -ɔɔn -tu" ɛ. -Bo ao nyni 'e ɛ, -mɛ dɛ -ɛɛ mua aopu 'un jia' a, ao 'tmuɛ. Dɛ aoa mua 'tmua' ɛ se 'de aoa' -cɛ" 'un 'wɫui, 'de Kea 'a -Suu 'un 'de ɛ 'je 'wɫu. ¹² Nyu jru' a muɛ uɔa' -cɛ" 'kpa 'a de'di 'de toa' -wee nyu 'je uɔpu 'dba. 'Ka "nynu- "bo -wi" a mu uɔa' "nynu- nua' -ke. "Nynu- jru' a muɛ uɔpu "bo -wi" o -fɔan' -ke, uɔ 'je uɔpu 'dba. ¹³ Dɛ ao nɫ 'ma 'cɛ 'de ɛɛ' -tɫ' 'un ɛ, nyu -wee' "klein a muɛ aopu 'un 'nyɛa'. 'Kaa nyc -ɔ sea "jru -jei" -saa mamau, -wee -ɔ mua -ɔ nynia, ɔmɔ -je 'pu.

Nyu stɔn'- kpuundi
(Matie 24.15-28 ; Luikt 21.20-24)

¹⁴ -Bo ao 'je desauɔn 'a ma" -ɛɛ kpuun a nyu stɔn'-, -wee ɛ -te -ta ɛ sea "i kɔn ɛ, -mɛ nyc -ɔɔ -sroa' 'e 'sbɛ 'dii 'wɔn ɛ 'mii-. 'Su -mɛ nyu -nɫa 'de Suide ple uɔ 'je cru 'dii mu. ¹⁵ Nyu -wɫua o -gbein" -wee -ɔ mua "kpaɛ, -mɛ ɔ 'bo 'de jɛ ɔ 'bo ɔɔ' 'bleedɫ 'un "duo -kɔ i -kɔn". ¹⁶ 'De nyc -ɔɔ mua 'de -kle nɫa', ɔ 'bo de "biɛ, ɔ 'bo ɔɔ' 'unpaadɫ 'un

"dua' muɛ. ¹⁷ 'Nynukpaɛ' -a mua "kwɫi 'blea' ke -ju -uɔa mua "nynu- -kwɫi" 'blea' 'de ɛɛ' nɔ" tu 'di ɛ, -wi" -mu a muɛ uɔa' -cɛ" wɔn 'jea' ! ¹⁸ Ao bae Kea -wee la' dɫ tu 'bo nuɔɛ dee' 'a ji nɔ", ¹⁹ dɛ-nuɛ' 'kle -a mua jia' 'de ɛɛ' nɔ" tu 'di ɛ, ɛɛ muɛ "ikmaa' ɛ 'je 'kle -wee' -sii. Dɛ -wɫua 'de 'blua 'a -gbuɔ -tee nɔ" o, -ta Kea nua dɫ -wee' "klein ɛ, -wee -ɛ -jɛɛa kaanwɫ ɛ, nyc se ɛɛ' 'kle tu 'je ke due' 'de nyc se ɛ 'bɛɛ- ɔ 'je ɛ 'kle jɾɛ' "i poo- 'de nya. ²⁰ -Bo Tu"bo se la' 'wɫ tu "i "kuuan- 'de ɛ, -mɛ nyc jɾɔ' se 'puɫ. 'Kaa nyu ɛ 'da -wee -uɔ -jea ɛɛ' nyu nɫ ɛ, 'de uɔa' -tɫ' 'un mɔ ɛ "kuuan- la' 'wɫ tu "i. ²¹ -Bo nyc jɾɔ' wɫu 'de ao -pee ka ɔ 'na : Ao -gbun 'nɔ, Kea 'a 'o -tei nɫɛ -ta, 'de ɔ nɫɛ 'nɔ, ao 'bo ɛ tɔ' 'un 'jeɛ, ²² dɛ-nuɛ' nyu -uɔa -daa' uɔa' -cɛ" Kea 'a 'o -teun ke wɫu 'kwajaun a muɛ jia'. Uɔa muɛ jrii' klae" klae nua' -l -bɛɛ' mɔ 'de- -l -je nyu -uɔa naa Kea 'a -jei" ka -ɔɔn' ka 'a "jru -jei" -saa. ²³ Aopu- mɔ ɛ, ao -tu" aoa' -cɛ" 'ɛ -tɫ'. 'ln siɛ nɔ" nya 'ln je ao dɫ -nɫa 'mua 'a -tɫ' 'tmuɔ-, -wee ao 'jɫ juo-.

nyɔ 'kɔ "Ju 'a dejison
(Matie 24.29-31 ; Luikt 21.25-28)

²⁴ ɛɛ' nɔ" ɛ, -bo 'kle 'wɫu 'o -jei" ɛ, 'jru a muɛ "jri "mua', 'cu se fain 'bode. ²⁵ Cu-sun a muɛ "jei 'wɫua' l 'je blu, -wee "ikmadɫ -nɫa 'e jaun 'di 'je i -suua' -wee l 'je -teun 'wɫu. ²⁶ -Wee nyu 'je nyiɔ 'kɔ "Ju "jriɛ- 'jee-, ɔ 'je ji 'bo bue" "kpei, ɔ ke ɔɔ' "ikmaa' ke ɔɔ' 'nynɫ 'wɫua' ke-. ²⁷ ɔɔ muɛ ɔɔ' "soa-wi" dboa' 'de 'blua 'a 'fɔ -nyiiɛ -wee' o, -wee uɔ 'je nyu Kea -sa 'o "jrui 'kɫun-, dɛ -mua' -ɛ -jɛɛa -ta 'blua- ke jaun "tia a. ²⁸ Dɛ ti a tɔɔa nyu ɛ, ao siɛ "jriɛ- o : -Bo ti 'a 'dae a sea tɔɔ ɛ l 'je wɫn dee -tuu" -ɛ -o. -Mɛ ka -kua" sea o tɛɛn- ao juɛ. ²⁹ 'Kamɔ -bo aoa sea dɫ -nɫa 'mua- i 'je la sea nuɔɛ ɛ, -mɛ ka nyiɔ 'kɔ "ju 'a ji nɔ" "kuuan- i -wee ɔ nɫa 'o -gbein" -jei" ɛ, ao 'jɫ juo -ke. ³⁰ 'Ma 'tmuɛ aopu tɔ' -tɫ : Nyu -nɫa 'kmu kaan 'a jru' se 'mɛi dɫ -nɫa 'mua- 'je nyni. ³¹ Jaun ke 'blua- a muɛ -sia', 'kaa 'ma wɫu se -sii' nɔ 'kmu.

Kea due' koun -gbai' mɛ -juo 'blua 'a -kwɛ- nɔ"
(Matie 24.36-44)

³² Nyu se ɛɛ' 'wɫ ke ɛɛ' nɔ" juo, Kea 'a "soa-wi" -nɫa 'de jaun 'di foo" 'su se ɛ juo-, Kea 'a "Ju 'a -cɛ" 'kpa se ɛ juo-, Kea due' koun -gbai' mɛ -juo ɛ. ³³ Ao 'bo i "maɛɛɛ ao -tu" aoa' -cɛ" 'ɛ -tɫ', dɛ-nuɛ' nɔ" -ɛ 'di ɛɛ' dɛ tu a mua nuɔa' ao seɛ juo-. ³⁴ Ka -gbu" jei 'a 'duua' mua' nɫa, 'ka ɛɛ mu nɫa'. ɔ siɛ ɔɔ' -gbu" ɔɔ' dɔnɔnyu o, ɔ -gble' ɛ uɔpu dɔo "jrii due 'due, -wee ɔ 'tmuɔ- -gbu" ifuoi ɔ 'na : -ln -te "jriɛ- "i. ³⁵ Ao -te "jriɛ- "i 'ja, dɛ-nuɛ' nɔ" -gbu" jei 'jea de ji ɛ, ao se ɛ juo-. ɛ 'beɛɛ' ɛ 'je -kwie" ka nɫ-, ɛ 'je -too' -kwea nɫ-, ɛ 'je sun" 'a -sro' nɔ" nɫ-, ɛ 'je -klae" pɛɛn nɫ-. ³⁶ Ao -tu" aoa' -cɛ" 'ɛ -tɫ', ao je "nyɫ nɫ -wee ɔɔ' de- jia' je aopu "jru -tiɛ-". ³⁷ Dɛ 'ma 'tmuɔa aopu- ta, 'ma 'tmuɛ 'de nyu -wee' "klein -pee : Ao -te "jriɛ- "i !

"Jrujeun-wi" a pa Sesi 'a jaa"
(Matie 26.1-5 ; Luikt 22.1-2 ; San 11.45-53)

14 Kuɔnkɫwa' 'wɫu -kɔ ke -kɔ' jɾɛ' nyu a 'daa- -di'pen -sea' -pun" 'a -kɔ' ke la' 'wɫ siɛ 'ɔɔn. 'Su 'sraa

-saun 'a klæe" ke ke' wɔ-saun a -pɔn Sesi 'a kpun -kɔ i 'srɛ 'un, -wɛɛ sɔ 'je ɔ 'dba. ² Uɔ 'tmusɛ ba sɔ 'na : -A -bo ɛ nɛ 'bo -kɔ' -sɔn -wɛɛ -kli je 'kpa.

'Nynɔkpao' due' "cniie -dai'klɔni 'i 'de Sesi 'jru
(Matie 26.6-13 ; San 12.1-8)

³ Sesi nɛ 'o Betani, 'de -tee' dii Simɔ o -gbu". -Ta ɔ -teea i ɔ nɛ dɛ dia' a, "junynɔkpao' due' pa -gbu". U 'blee kmaa -dai'klɔni ɔ -sooɛ due'. ɛɛ' -sooɛ tu ɛ, "sou 'dɔɛ -nɛsɛ' -ɛɛ 'nynɔ nɛ albatrɔ. -Dai'klɔni -nɛ 'e ɛ 'di ɛ, ɛɛ' 'nynɔ -nɛ naadt. ɛ ke dɛ jrɛ' se o bee-, ɛɛ' sɔɔn' kma'. U cɛn -cun" "wɔɔin, -wɛɛ u "cnii ɛ 'i 'bo Sesi 'jru. ⁴ Nyu -nɛ 'e -gbu" 'di 'a jru' 'kpa 'cɛn sɔ 'na : Dɛ -ble -dai'klɔ -nɛ -mɛ 'ɛ i dooa' kan' a- ? ⁵ 'De -mɛ 'kamɔ nyu 'beee' nyu 'je ɛ ple 'wei' 'a kwla mɛɛo". -Wɛɛ nyu 'je ɛ nɛ "nyu 'nyl. 'Su sɔa -cɛ' "junynɔkpao' -nɛ 'bli. ⁶ 'Su Sesi wlu' ɔ 'na : Ao 'wlu u -pun". Dɛɛ -tɛ aɔa kpun u -kwlu ɛ- ? Dɛ u nɛ 'de 'ma -tɛ' 'un ɛ, ɛ nɔɔ 'i, ɛ nɛ 'ma 'jrɛi nu ka-, ⁷ dɛ-nɛsɛ' aɔ ke nɛ "nyu -wi" a muɛ i -tea' 'wl -wee' 'di. -Sɔnɔ aɔ nɛ "i ɛ, aɔ 'beee' aɔ 'je sɔpɔ 'dɔɛ 'jrɛi nu, 'kaa 'mɔ ke aɔ se i -tei 'de 'wl -wee' 'di. ⁸ Dɛ u 'bɛɛa kwa i ɛmɛ u nɛ 'o. U 'wla 'un -dai'klɔ 'jru -wɛ-. U sie 'ma in-mae ɔɔ' nya, u je 'un -pɛɛ. ⁹ 'Ma 'tmusɛ aɔpɔ tɔ' -tɛ : -ta "o -ta nyu a mua -pɔɔia" wlu 'tmua' 'de 'blua- "kpei ɛ, nyu a muɛ "junynɔkpao' -nɛ 'a -tɛ' -kwlu o poa', dɛ u nɛ nyu 'je ɛ 'tmu.

Suida -nɛi" ɔ 'je Sesi ple
(Matie 26.14-16 ; Luikt 22.3-6)

¹⁰ Suida Isikario, ɔ -nɛ 'e klai" nynɔu -nɛ -puue 'jɔ 'sɔɔn "klu, muɛ 'de 'sraa -saun 'a klæe" -wi" o, ɔ 'na ɔ 'je Sesi ple 'de sɔpɔ 'kwa. ¹¹ Uɔ 'wɔɔan wlu -nɛ 'de Suida 'wɔɔn ɛ, ɛ 'bleɛ sɔpɔ 'a 'mua-. Uɔ cɛn wlu -tie", sɔ 'na sɔ 'je ɔ 'wei' 'nyl. 'Su Suida a -pɔn Sesi 'a kpun -kɔ i -wɛɛ ɔ 'je ɔ 'de sɔpɔ 'kwa -tu".

Sesi ke ɔɔ' klai" nynɔu dɛ ɔɔ' de' bɔɔɔdiide
(Matie 26.17-25 ; Luikt 22.7-14, 21-23 ; San 13.21-30)

¹² -Di'pen -sea' -pun" ɛɛ' -kɔɔ "i-saawɔ o ɛ, sɔa a -saa' 'blae-tɔɛ -sraa -wɛɛ sɔa -tu" kɔɔnkwla' 'wlu -kɔ. ɛɛ' 'wl tu 'di ɛ, Sesi 'a klai" nynɔu -tee' ɔ i sɔ 'na : -Ta -lɔ -nɛi" -a -je -ma -kɔ' diide pii ɛ- ? ¹³ 'Bomɔ Sesi dɔo sɔa' 'sɔɔn, 'de ɔ 'na : Ao mu 'e -kwɔ. Ao ke "ju due' -a -mu -gbuɔan' ɔ 'e "nibi "kpei po-. Ao bla 'bo ɔ 'de. ¹⁴ -Gbu" ɔɔ mua 'di paa' a, aɔ 'tmusɛ ɛɛ' je i aɔ 'na : -Aa dɛtɔɔ 'naa : -Gbu" 'a wɔɔn -jɛwɛ- -ɛ 'di 'lɔ ke 'ma klai" nynɔu 'je -kɔ' diide dii ɛ- ? ¹⁵ 'Su ɔɔ muɛ aɔ -gbu" 'a wɔɔn klæa" due' -nɛ 'e "jɛi ɔɔn". Dɛ -wee' pɔoɛ kpɔɔ' 'de ɛ 'di sese. 'Demɔ aɔ 'je -aa diidɔ pii-. ¹⁶ Klai" nynɔu mua 'de -kwɔ ɛ, sɔ jɛɛ dɛ -wee' 'mɛ ka Sesi 'sia la' 'nynɔ ɛ, -wɛɛ sɔ pi -kɔ ɔ diidɔ.

¹⁷ -Fli 'wlaa 'su, Sesi ke ɔɔ' klai" nynɔu -nɛ -puue 'jɔ 'sɔɔn -wee' jɛ'. ¹⁸ -Ta sɔ nɛ dɛ dia' a, Sesi 'na : 'Ma 'tmusɛ aɔpɔ tɔ' -tɛ, aɔa' due' ɔ -ke 'ma poa sun -tadue -ta a, ɔɔ muɛ 'un plea'. ¹⁹ Klai" nynɔu -wee' "kaɛɛ 'jrɛi, sɔa -tee' ɔ i due 'due sɔ 'na : ɛ se 'mɔ nɛ 'de ! -Aee' mɔ -o ? ²⁰ 'De Sesi 'na : Ao -nɛ -puue 'jɔ 'sɔɔn ɛ, aɔa' due' ɔ -ke 'lɔ nɛ -di'pen 'smaa' -ta -due -ta -o. ²¹ Tɔ' -o, 'dɛ

-crua' 'de nyɔ ɔ 'Ju 'a 'mɛ -tɛ 'un 'je 'o nynia' -cɛɛn', 'kaa nyɔ -kɔ mua ɔ 'e toa' a, ɛ nɛ "nɛmia-tɛ -o 'de ɔɔ' je i tu 'a -tɛ' 'un ! ɔɔ' se 'kmu jɛ "paa' 'de-.

²² -Ta sɔ nɛ dɛ dia' a, Sesi "duɛ -di'pen 'un, ɔ pɔɛ ɛɛ' Kea 'sɛ- -wɛɛ ɔ cɛn ɛ -tie" ɔ "nyl ɛ ɔɔ' klai" nynɔu, 'de ɔ 'na : Ao "duo ɛ 'un, aɔ 'je ɛ di, ɛ nɛ 'ma ku -o. ²³ -Wɛɛ ɔ "duo nɔɔ -saan 'a "pɛ 'un, ɔ po Kea 'sɛ-. 'De ɔ "nyl ɛ sɔpɔ, -wɛɛ sɔ -wee' "klein 'nɛɛ. ²⁴ 'De Sesi wlu sɔpɔ -pee ɔ 'na : ɛ -nɛ nɛ 'ma nymɔ -o, dɛɛdɛ 'ɛ nymɔ -ɛ -wla i nyu -tuu" 'a -tɛ' ɛ. ²⁵ 'Ma 'tmusɛ aɔpɔ tɔ' -tɛ, 'un se nɔɔ -saan 'nai 'bode mamau 'su 'lɔ 'je ɛɛ' dee' -nɛ 'na 'de Kea 'a kɛɛma' -kwɔ 'di.

²⁶ ɛ 'wluɔ 'mua- a, sɔ -kɔ' Kea 'a 'nynɔ 'i 'bɛɛdu blea' -wɛɛ sɔ mu 'de olift-cru "kpei.

Sesi 'tmusɛ Piei 'a ɔɔ' wɔɔn -sa -tɛ
(Matie 26.31-35 ; Luikt 22.31-34 ; San 13.36-38)

²⁷ Uɔ nynia 'e cru "kpei 'su ɛ, Sesi wlu' 'de ɔɔ' klai" nynɔu -pee ɔ 'na : Ao -wee' "klein a muɛ 'un 'bɔa', 'kamɔ wlu -crua' 'de 'ma -tɛ' 'un 'da, ɛ 'na :

'Ma muɛ ɔɔ' dɛ 'dei -tei 'dbaa', -wɛɛ 'blæ -wee' 'je dɛ 'mii -gbaa.

²⁸ 'De -bo 'lɔ sɔn "kunyɔ' ɛ, 'ma muɛ aɔ "juɔi -sia' 'un 'je 'de Galile mu. ²⁹ 'Su Piei 'na : -Bo nyu -wee' 'bɔ -un mɔ 'de ɛ, 'mɔ se -un 'bɔi. ³⁰ Sesi 'na : 'Ma 'tmusɛ -un tɔ' -tɛ, 'de "mau' 'wl 'di -sɔn a, ɔɔ' -tɛ sun" 'je -sro' kɛ 'sɔɔn ɛ, -ma muɛ 'un wɔɔn -sa 'a kɛ taan. ³¹ 'Kaa Piei 'nye ɛ "kpei ke'wle ɔ 'na : -Bo -lɔ -ke 'ma -a -je 'mɛ -tadue mɔ 'de ɛ, 'un se ɛ 'bɛɛ- 'lɔ 'je -un wɔɔn -sa 'nɔ' 'kmu. 'Kamɔ klai" nynɔu -sia 'o -wee' "klein 'da -ke.

Sesi baɛ Kea 'de Sesemane
(Matie 26.36-46 ; Luikt 22.39-46)

³² Uɔ 'wluɔ 'mua- sɔ nynia -ta nyu a 'daa- Sesemane ɛ, Sesi 'tmusɛ ɔɔ' klai" nynɔu ɔ 'na : Ao -te i -ta, 'ma muɛ baɛa'. ³³ -Wɛɛ ɔ "duo Piei ke San ke Sakt 'un. -Wɛɛ ɔ ke sɔ 'kɔn -o nya dɛ-saan"- 'su dɛ -tee ɔɔ' 'dii waa' -pun", ɔɔ' pɛɛ cɛn mɛɛun". ³⁴ 'De ɔ wlu sɔpɔ -pee ɔ 'na : 'lɔ "kaɛɛ 'jrɛi "kɔkɔ. 'Ma pɛɛ -sie' sro ɛ e 'mɛɛa' jɛɛ-. Ao sie -ta aɔ 'je 'jrɛi- "i -te. ³⁵ -Wɛɛ ɔ 'kpaa' 'de nya dɛ-saan' ka, ɔ tba "jua- i 'bo 'bluɔ, ɔ baɛ Kea -bo ɛ se ɛ 'bɛɛ- ɛ 'je ɔ kuiwɔn 'je ɔɔ' -nɛ o tɛɛn. ³⁶ ɔ 'na : 'lɔ "Bo, ɛ 'bɛɛ- dɛ -wee' 'mɛ, ɛ tɛɛn 'un 'kle 'je ɔɔ' -nɛ o. 'Kaa 'ma 'tun nu-tɛ 'bo sɔsɛ, ɛɛ' -nɛ mɛ -je sɔsɛ-. ³⁷ ɔɔ jia dɛ -mɛ ɔ jɛɛ klai" nynɔu "nyl". 'Su ɔ 'na : Simɔ Piei, -ma -mus' ? -lɔ se ɛ 'bɛɛ- -lɔ -je "nyl" mɛ i kpɔun kɛ due' -wee'- ? ³⁸ Ao -te "jrɛi- "i, aɔ baɛ Kea -wɛɛ aɔ je dɛsaun 'di blu. Nyɔɔɔ -tee' dɔɛ nɛ 'a kein"ke, 'kaa 'bluku se 'e 'de i ku-. ³⁹ -Wɛɛ ɔ tɛɛn o ke'wle, ɔ po baɛ wlu due' -nɛ. ⁴⁰ -Ta ɔɔ jia dɛ -mɛ ɔ jɛɛ ɔɔ' klai" nynɔu "nyl" ke'wle, dɛ-nɛsɛ' sɔa "jrɛi kuɛ kwa. 'Su dɛ sɔ 'je ɔ -pee 'tmusɛ, ɛ se nɛ-. ⁴¹ ɔ jia dɛ kɛ taan -nɛ ɛ, ɔ 'na : Ao -tee i ke aɔa jea 'mus' ? ɛ sie kan' ! Nɔ" nyni -wɛ-. Ao -gbun 'nɔ, nyɔ ɔ "Ju a jɛ 'de dɛsaun sɔn 'kwa -tuu" 'a. ⁴² Ao sɔn 'un, -a -je mu ! "Ju plea' 'un, ɔ ka -ta !

Sesi kpuun 'ε

(Matie 26.47-56 ; Luikt 22.47-53 ; San 18.3-12)

43 Sesi sie wlua 'su Suida -k -tuu" a klai" nynuu -puue 'j'k' saun je i "si. C ke nyu -tuu" ji' -uu -ble -cni ke tu tii ke. 'Sraa -saun klae" ke ke' w-saun ke nyu-cun' -wi" -dbo' uupu -wee uu 'je Sesi kpuun. 44 Suida -k plea Sesi ε, k k' nyu -ke k jia dε jrε' -bo k nu -wee uu 'je Sesi "jriε o sie, k 'na : "Ju 'ma mua -kwlt" -gblea' 'teε ε, k' m' -nao. Ao kpuun -k -bo aoa se k kpa 'ja a, -mε ao sie k "jriε- o ! 45 Suida nynia, k 'kpa Sesi -pun" k 'na : 'Ma dεt'k' ! 'Su k blu k "kpei k -gblee k -kwlt". 46 Nyu -sia 'o 'wla 'e Sesi "kpei, uu kpuun k'.

47 'Su k' klai" nynuu -nla 'mua 'a due' -sa k' -cne kpla', k poε 'sraa -sai klaa" 'a dbonui, k cen k doun" 'jru.

48 Sesi "dua wlu 'un 'de nyu -j'k' kpuan' -pee k 'na : Ao 'blee -cni ke tu tii -wee aoa ji 'un kpuan', ε -k' -na 'un nle "ku 'dbai -o. 49 'Wl -wee' "klein 'di 'un ke ao nle -tadue, 'ma jea ao dε k' de Kea -gbu klaa" 'di, ao se 'un kpuun 'bo -m'. 'Kaa ε nε' kaan -wee Kea 'a wlu -crua' 'je 'o nyni.

50 C 'da kan' 'su klai" nynuu -wee' 'wlu k 'de 'mε, uu -wee' 'kpuu 'kwlt 'dii.

51 -Kooa" i -k' due' -k -wla tae' plu 'a 'su "kpei, k' -bla 'o Sesi 'de. Nyu a ji k kpuun 'a -ke 'su ε, 52 k nyla tae' kui k' "kpaan 'kpa 'kwla.

Sesi 'de -gbajeun klae" "juu

(Matie 26.57-68 ; Luikt 22.54-55, 63-71 ; San 18.13-14, 19-24)

53 Uu kpa Sesi 'de 'sraa -saun klae" "juu. 'Bom' 'sraa -saun 'a klae" -wee' -ke nyu-cun' -wi" ke ke' w-saun -wee' 'kuen "jrui. 54 Piei a bla Sesi bu -k' o i mamau 'su k ke k je 'e 'sraa -sai klaa" o -gbu" pa. 'Bom' k -te i 'de "soa-wi" "klu, -wee k' 'wooa nε.

55 'Sraa -saun 'a "jrueun ke -gbajeun -wee' -kuan' "jrui a -k' uu 'je Sesi -tl' "kpei bla -wee uu 'je k' 'mε -tl wlu "kpei 'bεε-. 'Kaa uu se dε jrε' 'je. 56 Nyu -tuu"-tuu a -tuu" ε Sesi st -tl "kpei-, 'kaa uua' 'su 'a wlu 'a kpuun ba.

57 'Bom' uua' jru' k' un, -wee uu 'nuu st -tl -nε "kpei- uu 'na : 58 -A -k' k' wlu 'mε. C 'na : 'Ma mue Kea -gbu klaa" nyi'k' poa -ta "jei- gbaa", -wee 'de 'w' taan 'di ε, 'un 'je εε' -je nyi'k' k' sun sea "i bla po. 59 'Kaa 'bo -mε "kpei ke'wle ε, uupu a' wlu 'a kpuun ba.

60 'Bom' 'sraa -sai klaa" k' un 'de nyu -wee' "klein "juu, k -tee' Sesi i, k 'na : Dε -tia ka nyu -nu a bla -un "kpei -ta -un se ε 'bεε- -un -je dε jrε' "kpei -sa k' -wee' 'suu ? 61 'Kaa Sesi se dε jrε' 'tmu. 'Su 'sraa -sai klaa" -sa de k -tee' k' i, k 'na : -ln -nε Klis' 'diwan Kea 'a 'o -te ju -oo ? 62 'De Sesi 'na : Kun, εmε 'un n-. 'Bo -mε 'de ε, aoa mue nyi'k' k' "Ju 'jea', k 'je i -te 'de "ikma Kea 'a dianf' o. Aoa mue k "jriε- 'jeea' ke'wle k 'e de ji 'de jaun -kwlu 'bo bue" "kpei.

63 'Su 'sraa -sai klaa" 'faεε k' 'unpaadi i, 'de k 'na : Dε -εε -tl' 'a -ta 'jeun jru' -aa -k' i ke'wle ε- ? 64 Ka k toa Kea k' o aoa -cε" 'kpa 'jee ε -wε-, ka aoa naa k' i ε- ? Uu -wee' "klein cen k' k' "kpei uu 'na : C 'je 'mε -o !

65 Uua' jru' -te k' k' "jri wlaan' -pun". Uu bl' dε "jri, -wee

uu tbc kpiin', 'de uu 'na : -C nu kan' a- ? -ln -si" k' 'nyni ! -Wεε "soa-wi" po k' 'kpi doin" i.

Piei -sa Sesi wun

(Matie 26.69-75 ; Luikt 22.56-62 ; San 18.15-18, 25-27)

66 -Ta Piei nla 'e -gbein" -k' ε, 'bom' 'sraa -sai klaa" 'a dbonunynk'pao' due' ji. 67 U jεε Piei nε 'wooa'. U -g'buun k' ja 'pepe 'su u 'na : -M' -k', -un -ke Sesi -wluu Nasareti -ta na' -ke. 68 'Kaa Piei- -too' k' 'na : 'ln se k' juo- 'de ! Dε aa 'tmua 'maa 'w' nε 'mii. C 'da kan' 'su k' 'wlu 'o -gbein" 'mε, k "sie "kpaε' 'su "sun -sro'.

69 Dbonunynk'pao' 'jee k' "jriε- ke'wle, u wluε nyu -nla 'de u -pun" -pee, u 'na : "Ju -k', uua' due' -o. 'Su Piei 'na : 'ln se k' juo-.

70 ε fan' o mu -paii- ka 'su, nyu -nla 'mua- wluε Piei -pee uu 'na : T' -o, -un -nε nyu -nu 'a due' -o -cεεn-, dε-nεε' -un -nε Galilei -o -ke. 71 'Su Piei -tee -snεεa' -pun", k' bla', k 'na : -Bo 'un 'tmu st ε, Kea nu 'un dε "jrui. 'Ju aoa "sia 'nyni 'mua-, 'un se k' juo- -cεεn-'. 72 ε "si 'de k' 'w' mε 'su sun" 'a kpe' k' -nε je -sro'. 'Su Piei po ε dε Sesi 'tmua -kwlu o, k wlu' ka : k' -tl sun" 'je -sro' kpe' k' -mε, -ma mue wluu' kpe taan -un -je nu -un se 'un juo-. C naa ε k' "kpei 'su k' -tee -f'ln" 'a -pun".

Sesi 'de Pilatu "juu

(Matie 27.1-2, 11-14 ; Luikt 23.1-5 ; San 18.28-38)

15 -k' -st' -klae" pεεn, 'sraa -saun 'a klae" o, nyu-cun' -wi" o, ke' w-saun o, -gbajeun 'kuen "jrui -wee uu po wlu -tadue. Uu -koa' Sesi saan' 'su, uu k' -wee uu "nyu k' Pilatu. 2 Pilatu -tee' k' i k' 'na : -ln -nε Suifu-wi" 'a 'Be' -oo ? -wee Sesi 'na : ε mε -un -tmua 'o.

3 'Sraa -saun 'a klae" -tu" k' st -tl -tuu"-tuu "kpei-. 4 -Wεε Pilatu -tee' k' i ke'wle k' 'na : -ln se 'bεε- -un -je wluu- ? -Maa' 'je dε "klein uua -tu" a -un "kpei- -taa ? 5 'Kaa Sesi se dε jrε' 'tmu 'bode. -Mε εε' dε tu "maa Pilatu tai'.

Sesi 'a 'mε -tl 'a wlu 'bεε'

(Matie 27.15-26 ; Luikt 23.13-25 ; San 18.39-19.16)

6 'De -k' "o -k' -k' ε, Pilatu a "siiε -kaso 'dii due' i, -j' nyu -kwea de nla' ε. 7 'De "ju due' -nε -kaso 'di. k' 'nyni -nε Barabast. C ke k' "dei-wi" -toa 'bluajei w' o -wee -uu -dba "ku -kli 'a 'kpa k' ke-. 8 Nyu -wee' 'kpa 'de Pilatu -pun" -wee nyu -kwea de 'na : Dε -ma nua 'de -k' -k' see ε, εmε -aa -tee' i -un -je nu. 9 Pilatu wlu uupu -pee k' 'na : Ao nε "i 'un 'je Suifu-wi" 'a 'Be' i "sii- ? 10 'De ka 'sraa -saun 'a klae" a nua Sesi "cεi o ε, -wee uu to k' 'e 'de k' 'jea 'mε ε, k 'je kan' 'mε 'pepe.

11 'Kaa 'sraa -saun 'a klae" paa 'blua- -wee' bu -k' -wee uu 'je Barabast 'a i "sia' Pilatu i -tee'-. 12 Pilatu -teeε' nyu -gbaea' i ke'wle k' 'na : Dε ao nε "i 'un 'je "ju aoa 'daa Suifu-wi" 'a 'Be' "jrui nu 'jaa- ? 13 Uu -wee' "k' -tadue, uu 'na : -ln k' o tu -kwlt". 14 'De Pilatu -tee' uupu k' i k' 'na : Desauun -je wε- k' nu ε- ? 'Kaa uupu "k' -ke'wle ε je ε "kpei -tie" cen uu 'na : -ln k' o tu -kwlt" !

15 Pilatu nla "i k' 'jea nyu -kwea de 'di w' nε mε ε, k "si- iε Barabast i -wee k' 'tmu- "soa uu bla Sesi, -wee k' to k' 'e, 'de k' 'je 'o tu -kwlt" k' -εε.

"Soa-wi" a wlaa Sesi 'mε
(Matie 27.27-31 ; San 19.2-3)

¹⁶ "Soa-wi" kpa Sesi 'de -gbein" 'a -kwea'-, 'de 'bluajei o -gbu" 'di -wεε ut 'da "soa -wee" 'klein. ¹⁷ "Soa-wi" a wlaa -wεε ut kpa 'beɔbai" -saan -tɔkɔ -tɔkɔ 'ut, ut dba "wifan due" ut -tuɔ" "jru. ¹⁸ -Wεε ut -te kɔ -gbleea' -pun" ut ut : -A 'sɛ! Suifu-wi" 'a 'beɔ! ¹⁹ 'Su ut blɔ -gblokpau "jru, ut wlaa tɔkɔ "jri, ut "siiε 'kɔ- i, ut tba "jua- i 'de kɔ "juɔ. ²⁰ Ut -kɔ kɔ wlaa' kan' 'su ut -kɔ "bai -saan -tɔkɔ 'ut, ut kɔ kɔ dɔ 'ut. -Wεε ut kpa 'de tu -kwɔl" kɔ 'de "kpaε".

Sesi kɔkɔ 'bo tu -kwɔl"

(Matie 27.32-44 ; Luikt 23.26-43 ; San 19.17-27)

²¹ Sireni due' nyu a 'daa- Simɔ ε, Alesandri ke Rifisi "bo, -kɔ -wɔa 'de -kle ε, kɔ cεen 'mua- de. "Soa-wi" -te' kɔ -klaan" "kpei, utpu -tu" kɔ Sesi 'a 'mεtu "kpei. ²² -Wεε ut kpa Sesi 'e -tajrɔ nyu a 'daa- Gogota a. ε 'de mε -nɔ "jru kpa" 'a -ta. ²³ Ut bee nɔkɔ -saan ke sii" nyua 'daa 'mii- 'a "ni o, ε mε ut "nyɔ 'na -tɔ, 'kaa kɔ se 'wɔkɔ se ε 'na.

²⁴ 'Demɔ ut kɔkɔ 'o tu -kwɔl". Ut -seea' kɔ 'unpaadt 'un 'de ut po soa' "jei -wεε de jri" 'jea kpa due 'due 'de ut 'je ε juo-. ²⁵ -Klae" jru -gbao mε ut kɔ Sesi 'de tu -kwɔl".

²⁶ De -ε -jea kɔ 'mε a, ε 'cruε' 'bo tufɔ -saan" "kpei. De -crua' ε ka : Suifu-wi" 'a Tu"bo.

²⁷ Ut kɔ desauustuɔn 'sɔkɔ jru' 'bo tu -kwɔl" -ke, due' 'a tu 'kɔkɔ -'de Sesi 'a dianfɔ o, due' 'a tu 'kɔkɔ -'de kɔ kɔ kuaanfɔ o. ²⁸ ['Kamɔ Kea 'a wɔ 'da, ε 'naa : Nyu -sroo kɔ desauustuɔn "i.]

²⁹ -Je -siun a -fun" a "jru ut -cree" 'kɔ, -wεε ut wɔ kɔ -pee ut 'na : -lɔn- ! -Mɔ -kɔ -na -kɔ -je Kea -gbu klaa" "jei- -gba', -wεε -kɔ -je ε po 'de 'wɔ taan 'di ε, ³⁰ -un -puu' -ma -cε" la 'e, -un -wɔ 'o tu -kwɔl", -un -je i "si ! ³¹ 'Kamɔ 'sraa -saun 'a klae" ke kε' wɔ-sanyu a wlaa Sesi -ke -wεε ut wɔ ba -pee ka : kɔ 'puu nyu jru' -wεε kɔ se kɔ -cε" 'ε 'puua' 'bεε- ! ³² Kea 'a 'o -tei Israε 'ε Tu"bo, "sii la 'ja, kɔ 'je 'o tu -kwɔl" 'wɔ ! -Bo -a -jee' -mε "jriε- -wεε -a -je kɔ -tɔ' tɔ' un 'je. Nyu -kɔkɔ 'o tu -kwɔl" 'bo Sesi -pun" ε, ut wlaa -ke.

Sesi 'a 'mεa'

(Matie 27.45-56 ; Luikt 23.44-49 ; San 19.28-30)

³³ 'Jru-gbao 'su kwie kpun' 'de 'blua- -wee" "klein "kpei mamau 'su ε je -kwie" jru-gbao nyini. ³⁴ De -mua' -kwie" jru-gbao o 'su Sesi "kɔkɔ 'bo tu -kwɔl" kɔ 'na : Eloi, Eloi, lama sabatani ? ε 'de mε -nɔ : 'Ma Kea, 'ma Kea, deε-tɔ ε -sa 'un "jriε- -pun" ε- ? ³⁵ Nyu -nɔ 'mua 'a jru' 'wɔkɔ kɔ wɔ 'su, ut 'na : Ao po doin" i, kɔ 'da Eli la ! ³⁶ -Wεε ut due' kpa plea', kɔ crooε fuu' -gblokpau", kɔ blεε 'e -koon- mɔ o i kɔ "nyε Sesi kɔ 'je ε 'na. 'De kɔ 'na : Ao 'kɔ, -bo Eli 'bεε- kɔ tu -kwɔl" -saa' -wεε kɔ 'je kɔ i "sii- ε, -aa muε 'o 'jea' kaan ! ³⁷ 'Kaa Sesi "wɔ kpleiin 'su kɔ feeε' blu 'e 'wεε-.

³⁸ "Wliεfɔ klaa" -peea' 'de Kea -gbu klaa" 'di 'wɔε 'fɔ 'sɔkɔ, ε je 'de 'jei 'wɔ, ε je i "si 'de -sɔkɔ.

³⁹ 'Jra' jei due' -nyna i 'de Sesi "juɔ, kɔ -gbuan kɔ 'wɔkɔn ke 'mesun ja 'su ε, kɔ 'na : "Ju -kɔ, Kea 'a "Ju 'a -cε" 'kpa -o -cεen'-.

⁴⁰ 'Nynukpae' jru' -nɔ 'e -ut -tεen o -ut -gbun 'e -ke. 'De ut "klu 'demɔ Madi -wɔa Madala nɔ-, 'demɔ Saki -saan"- ke Sosɔ de Madi nɔ-, 'demɔ Salome nɔ-. ⁴¹ -Ta Sesi nɔa Galile ut ke kɔ na' see, ut jea kɔ sun o po. 'Nynukpae' -tuu"-tuu jru' -nɔ 'o -ke, -wεε ut -ke kɔ ji Selisalem.

Ut -tee' Sesi i

(Matie 27.57-61 ; Luikt 23.50-56 ; San 19.38-42)

⁴² -Fli bla a, ε nɔε dɔnmaewɔ -o, ε 'de mε -nɔ -kwɔwɔ 'a -kwie". ⁴³ 'Su Sosεu -wɔa Arimate ji'. kɔ nɔε -gbajeun 'a due' -o -ke. Nyu -wee' "klein a -tee' kɔ ni". kɔ fuε Kea 'a tu"bodε -ke. kɔ poε 'e pεe- kɔ je Sesi 'a "ku i -teea' mu 'de Pilatɔ o. ⁴⁴ Sesi 'a 'mεa' -too"- 'maa Pilatɔ tai'. kɔ 'da jra' jei 'mε kɔ -tee' kɔ i -wεε -bo Sesi -too"- 'mεa' a, 'de kɔ 'ju juo-. ⁴⁵ kɔ 'wɔkɔ jra' jei 'a wɔ ε, kɔ 'na Sosεu "duo Sesi 'a "ku 'un. ⁴⁶ Sosεu -tɔen' tae' plu due' ε mε kɔ "fian Sesi 'a "ku kɔ -sa 'o tu -kwɔl" "jrui, -wεε kɔ -teɔ' i 'de 'soa 'a -kwɔwɔ ut "blua 'di. kɔ klin o "soukpo klaa" due', kɔ kaan 'o -gbaun' "wɔkɔ. ⁴⁷ Madi -wɔa Madala ke Madi -nɔa Sosɔ de -gbuεn -ta Sesi -teea' i ja.

Sesi kɔkɔ "kunyɔ"

(Matie 28.1-8 ; Luikt 24.1-12 ; San 20.1-10)

16 -Kwɔwɔ -sia' 'su, Madi -wɔa Madala ke Saki de Madi ke Salome -tɔen' -dai'kɔkɔnɔ, ut 'je ε Sesi 'a "ku 'jru 'wɔ. ² 'kɔkɔ' kɔ "i-saawɔ 'a -klae" pεen, 'jru 'a 'kwɔwɔ kɔ ε, ut -cnuuε 'de -gbaun' "kpei. ³ Uua' 'su a -teeε' ba i, ut 'na : -kɔ -je "soukpo 'bo -gbaun' "wɔkɔ -sa -kɔ -je -a -nyɔ" ε- ? ⁴ 'Kaa -ta ut -gbuan 'e mu ε, -mε "sou klaa" -nε klin 'o, ε je 'fɔ due' o -te.

⁵ Ut pa 'de -gbaun' 'di, 'su ut jεε -kooa" i -tɔkɔ due' -kɔ -te i 'de dianfɔ o. kɔ paa "baipɔ "puu"- 'un. 'Su faun 'kpa 'e utpu 'un 'ε. ⁶ 'De kɔ wɔ utpu -pee kɔ 'na : Faun 'bo ao nɔε ! 'nɔ 'je kan' 'mε Sesi -wɔa Nasaretɔ -wεε -kɔ -kɔkɔ 'bo tu -kwɔl" kɔ aɔa -kɔkɔ i. 'Kaa kɔ kɔ "kunyɔ", kɔ se -ta nɔ-. Ao -gbun 'nɔ nyu po kɔ 'de ε. ⁷ Ao mu ao 'je kɔ klai" nynuu ke Piei 'tmuε-. kɔ fuo aɔpu- 'mε 'de Galile. 'Bomɔ ao 'je kɔ 'jriε- 'jee- ka kɔ 'tmuε 'de ε.

⁸ Ut 'wɔkɔ wɔ -nɔ 'su ε, ut -ka' wɔkɔ, tai' "maa utpu 'mε, ut dɔ a cre'. Ut 'wɔa 'e -gbaun' 'di 'su, ut -gbu" ε plea' ut jea mu, ut se nyu de jre' 'tmuε- 'de faun -a nɔ utpu 'a -tɔ' 'un.

Sesi tɔε kɔ -cε" Madi -wɔa Madala "i

(Matie 28.9-10 ; San 20.11-18)

⁹ Sesi kɔkɔ "kunyɔ" 'kɔkɔ' kɔ "i-saawɔ 'a -klae" pεen, Madi -wɔa Madala kɔ -sa -siisaun -mε" 'sɔkɔ 'un ut to kɔ kɔ -cεi" tein". ¹⁰ Ut mu -mu' -u po kɔ klai" nynuu "kuan. -Ta ut mua, -mε ut -wee' "kaεε 'jrii, kɔ 'kwε- pa -tɔ' 'un.

¹¹ Ka Sesi kɔkɔ -kɔ, kɔ nɔa 'kmu -wεε ut 'je kɔ, ut 'tmu ε. Ut -wee' 'wɔkɔ ε, 'kaa ut se ε tɔ' 'un 'je.

Sesi toε kכ -cε" klai" nynuu 'כככ" i
(Luikl 24.13-35)

¹² ε 'wluα 'mua- a, Sesi to kכ -cε" 'mε ka jrč' ka 'de kכ' klai" nynuu 'כככ-טטα mua -gbei" -pee. ¹³ טט jia de טט 'tmuα nyu -sia 'o ε, טט se ε tכ' 'ט' 'je -ke.

Sesi toε kכ -cε" klai" nynuu -nα -puue 'jכ due' "i
(Matie 28.16-20 ; Luikl 24.36-49 ; San 20.19-23 ; Nuudl 1.6-8)

¹⁴ ε 'wluα 'o mu ε, Sesi toε kכ -cε" klai" nynuu -nα -puue 'jכ due' "i, -mε טט nε dε diia'. -Wεε kכ -cε' טטטט "bli 'de טטα' -maa' -te' dε -kwlt" ke טטα' pεε 'a "i "ikmuu -tl 'ט, dε-nuε' nyu -טט poa טטטט kכ "kunyכ' כככ -tl 'a "kuan a, טט se טטטט 'a wlu tכ' 'ט' 'je. ¹⁵ -Wεε kכ 'na : Ao mu 'blua- -wee' "klein "kpei-, ao 'je 'ma -כככ" -tl 'tmu 'de nyiכ -wee' "klein -pee. ¹⁶ Nyכ kכ mu ε tכ' 'ט' 'jea',

-wεε -ככ mua "ni "jru poa 'a, kכ muε 'puα'. 'Kaa nyכ se ε tכ' 'ט' 'je ε, 'pee a muε ככ kpuč 'a. ¹⁷ 'De nyu -a mua ε tכ' 'ט' 'jea' a, ka Kea 'a "ikmaa' ke טט na dl -la muε toa', l ka : טטα muε -siisač i nuα' 'de 'ma 'nyč 'ט, טטα muε wlu dee poa'. ¹⁸ טטα muε sεč 'kwa i kpuč', nyuα muε diε dε o poa' טט 'je טטטט "nyč, 'kaa dε-saan" ka se טטטט nu i. Uα muε 'wε-טט sun "jru -tea' טטα' 'wε- 'je 'ככ.

Sesi muε 'de Kea o de
(Luikl 24.50-53 ; Nuudl 1.9-11)

¹⁹ Tu"bo Sesi -כככ' טטטט 'a -tl' -pee 'tmuα' kan' 'su ε, כככ 'ט' 'ε, ככ muε jačč 'di. -Wεε kכ -te i 'de Kea 'a dianfč o. ²⁰ Klai" nynuu muε Sesi 'a -כככ" -tl 'tmuα' -ta -wee' "klein. Tu"bo a siε טטטט o 'de dboi". Ka wlu טטα 'tmuα nα tכ' -tl ε, εε jea εε' sun to 'de nyu 'puujrii' טטα nuα 'ט.

Luikt

-Tu' 'kpa "jri -sa -wlu

1 Nyu -tuu"-tuu -tun' dt -nussa 'de -a "kwlu -ta la' 'crla' i, ² dε-nuε' su 'wɔn l 'de nyu -ussa -cε" 'kpa 'jee l "jriε- sese -wεε -su -tea Kea 'a -pɔia" -tl 'tmua 'a -tea' wɔn. ³ Emε-tl 'mɔ -ke ε, 'ln -pɔn la' -gbɔɔ -tea' i kpuun- -wεε 'ln -tee l wɔ 'ma po l 'de 'sbε 'di 'de -ma -tl' 'un Teofi ni' wɔn nl i. ⁴ 'Ma nu εε' dε tu 'mε -wεε ka dt "klein su tɔɔ -un l nla tɔ' -tl ε, -ln -je ε juo.

Sesi 'a 'wlu -tl ke kɔ "ju -saan" -nε ke

⁵ Kɔ -ε 'di Erodt nua Suide 'a 'beɔ ε, emε "ju due' nyu a 'daa- Sakali nu Kea 'a 'sraa -sai. ɔ nε 'sraa -sai Abia 'a 'tma -o. ɔɔ 'nynɔ 'wluε 'e Aarɔn kɔ "ji 'di, ua' 'nynɔ -nl Elisabetl. ⁶ Nyu 'sɔɔ -nɔ, uua' kplun 'srɛi" 'bo Kea "juɔi. Uua 'jee εε' kε' -wee' "klein wɔn su se -pɔɔ" -pun" nl-. ⁷ 'Kaa su se "ju 'ble, dε-nuε' Elisabetl siε -sran. 'De ka su nla 'sɔɔ, su -wee' 'a -sɔn cɛn "jri "kpei -tie" "ju 'wlu -tl.

⁸ 'Wl jrε' o 'su, Sakali nε kɔ 'sraa -sadbo nua' 'bo Kea "juɔi, dε-nuε' nyu -ke kɔ nla kɔɔi" ε, kɔ -te' 'o. ⁹ Soa' 'sraa -saan a poa 'jei 'de uupu "klu see ε, -wεε nɔ -jea -dai'klɔ "jri po 'de Kea -gbu klaa" 'di uua juɔ ε, emε su po "jei. 'Su Sakali kɔ ε 'kɔ -i.

¹⁰ -Dai'klɔ "jri po kɔ" kɔ, nyiɔpu- -kwεa de 'de "kpaε ε, uua baεε Kea.

¹¹ Sakali nua -dai'klɔ "jri poa' 'su kɔ 'jeeε Kea 'a "soai due' "jriε- kɔ nyna i 'de -dai'klɔ "jri pou' 'a dianfɔ o.

¹² Sakali 'jee kɔ "jriε- 'su, dε kɔɔ 'dii, faun a nɔɔ'. ¹³ 'Kaa Kea 'a "soai wlu' 'de kɔ -pee, kɔ 'na : Sakali, faun 'bo -un -nuε, dε-nuε' Kea kpuun -ma baewlu 'mε. -Ma 'nynɔ Elisabetl a muε -un "junmɔɔ ju -pee 'wluε', -wεε -ln -je kɔ San 'daa-. ¹⁴ Kɔ 'wluε a muε -ma 'mua- -tl klaa' nla', -wεε nyu -tuu"-tuu 'je kɔ 'wlu -pɔi po 'de 'mua- 'un -ke. ¹⁵ Kɔ muε dεwɔn nla' 'de Kea "jri 'de. ɔ se "kaenmɔ ke 'dunmɔ 'nai. ɔ muε 'de kɔ de 'a "kwli 'di sia 'su Kea 'a -Suu 'je kɔ 'un "ji. ¹⁶ Kɔ muε Israε-kɔn -tuu"-tuu 'a "jru 'e uua' Tu"bo Kea o "biia'. ¹⁷ Kɔ muε Tu"bo 'a weepoi nla'. Ka Kea 'a "ikmaa' ke εε' -Suu nla 'e Eli 'un 'de ε, 'kamɔ la mu 'de kɔ 'un nla' -ke, -wεε kɔ 'je ε nu 'de "nynuu- ke su "bo -wi" 'a wlu 'je due' nl, nyu -kua "jru 'je tɔ'di 'kpa ka "i "isrɛnyu nla, 'de kɔ 'je Tu"bo 'a 'cε-wi" kɔɔi" -tee.

¹⁸ 'Su Sakali -teeε' Kea 'a "soai i kɔ 'na : Ka 'ln 'je dε -ln -tmua 'mua 'a tɔ' 'un 'jesun nu ε- ? Dε-nuε' 'mɔ 'kpa -kea", 'de 'ma 'nynɔ foo" 'su -mu 'a "ju 'wlu -sun -si'.

¹⁹ 'Su Kea 'a "soai -se "kpei kɔ 'na : 'Mɔ -nl Gabliε, 'un nε 'o Kea -pun" -wεε 'ma nu ε "juɔi, emε -dɔo' 'un -wεε 'ln ji -un -pɔia" -tl -nl 'tmua'. ²⁰ 'Kaa dε 'un 'tmua -un se ε

tɔ' 'un 'je. 'De -mε 'kamɔ la' wlu tu a mu 'o nynia' 'de nɔ" -ε -tu" 'a 'di, emε -tl -ma mu "muu nla' -ln se wlu i mamau 'su dε -jεεa la' "jri "kpaε' poa' a.

²¹ -Ta εε nua kan' a -mε tai' "maa' nyu -uua fua Sakali 'mε 'de "kpaε, dε-nuε' kɔ -kwle 'e -dai'klɔ "jri po 'ln 'mε. ²² 'Kaa -ta kɔ "sia "kpaε', kɔ se wlu 'ble, kɔ 'daa- uupu 'i, 'su su 'wɔɔn 'mii ka dε nuɔɔ "jrii 'de -dai'klɔ "jri po 'ln ε.

²³ Kɔ -nε 'sraa -sadbo 'a kɔ' 'wluε 'o -jei" 'su ε, kɔ muε 'de kɔ o -kwɔ de. ²⁴ ε nua 'wl pla 'su, kɔ 'nynɔ Elisabetl a 'tɛn "kwli i. U 'jea kan' 'su, u -tuε' ua' -cε" i 'de 'cl -mm" 'di -wεε u wlu 'de ua' -cε" 'un u 'na : ²⁵ -jε -mε Tu"bo 'a nuɔ -tl -o ! ε 'jee 'ma wεε-, -wεε ε po 'ma -tl' -kwlu o, 'de ε -sa 'un -tun' "juɔi 'de nyu -wee' "jri 'de.

Sesi 'a 'wlu-tl

²⁶ Elisabetl 'a "kwli nua 'cuɔ -mεεo"- 'su, Kea dɔo εε' "soai Gabliε 'mε ke'wle 'de Galile 'a -kwɔ due' nyu a 'daa- Nasarɛtl 'di. ²⁷ ε dɔo' 'de 'nynɔ -tɔ due' -u -tea "ju due' nyu a 'daa- Soseu 'a 'nynɔ 'un o. ɔ nε 'beɔ Dafidl 'a -gbu" -sɔn nɔ -o. 'Nynɔ -tɔ -nɔ 'a 'nynɔ -nl Madi. ²⁸ Kea 'a "soai pa 'de u o -gbu" 'di, -wεε kɔ pu 'je wlu o kɔ 'na : Madi, 'mɔ -je aun, amɔ -jea 'saaun ε, Tu"bo Kea ke a na'. ²⁹ 'Su tai' "maa' Madi 'mε 'de 'jewlu -nε 'ε -tl' 'un, ua -teeε' ua' -cε" i u 'na : 'Jewlu -nε -mε 'de 'a 'nynɔ -wε- -sɔn ka- ? ³⁰ -Wεε Kea 'a "soai 'na : Madi, faun 'bɔ aa' nu -tl, dε-nuε' Kea nua un 'saa 'un "jri i. ³¹ A -gbun 'nɔ aa muε "kwli 'blea', -wεε a 'je "junmɔɔ 'wlu 'de a 'je kɔ Sesi-nynɔ -tuu"- . ³² Kɔ muε nɔɔ klaa" nla' -wεε nyu 'je kɔ Kea -nla 'e jaun 'di 'a "ju 'daa-. Tu"bo Kea a mu kɔ 'beɔ 'un nua' ka kɔ 'mia Dafidl nla tein" 'de ε, ³³ -wεε kɔ 'je 'nynɔ 'wlu jeejee 'de Israε-nyu "jru o. ɔɔ 'nynɔ 'wluε' se "ti -ta 'blei.

³⁴ 'Su Madi wlu' 'de Kea 'a "soai -pee, u 'na : Ka -mε 'ε dε tu 'je 'o nynisun nu ε- ? Dε-nuε' 'un se "junmɔɔ juo due'. ³⁵ 'Su Kea 'a "soai 'na : Kea 'a -Suu 'a "ikmaa' a muε 'de a 'un jia' 'de Kea -nla 'e jaun 'a 'tee te "i 'a -fli 'je aun "kpei -cri", emε -tl "ju -kwεai 'pepe aa mua 'wluε' a, nyu a mu kɔ Kea 'a "Ju 'daa. ³⁶ A -gbun 'nɔ, aa' de'di Elisabetl nyu a 'daa -sran -sie nynɔkpao' umu -blea 'o uua' -kea" -kwli' εε' 'cuɔ -mεεo"- -nε ka. ³⁷ Dε jrε' se "ikma 'de Kea -pee. ³⁸ 'Su Madi 'na : 'ln nε Kea 'a "juɔiunynɔk-pao' -o. Ka -ln -daa', ε nuε 'un "jrii kan'. 'Su Kea 'a "soai 'wlu 'o u -pun" 'mε -wεε kɔ mu.

Madi muε Elisabetl "i-tea'

³⁹ 'De kɔ" due' -nε 'di ε, Madi crεε "kpei- u je -jei" 'kpa. 'Kamɔ u nu -ja cruɔ -blu' cruɔ 'su u je 'e Suide 'a -kwɔ

due' 'di mu' 'de cru' "kpei fɔ. ⁴⁰ -Wee u pa 'e Sakali o -gbu" 'di 'de u po Elisabeti 'jewlu o. ⁴¹ Elisabeti 'wɔan Madi 'a 'jewlu 'su ua' "ju -suua' i 'de u 'un. 'Bo e "sri Kea 'a -Suu je 'e u 'un "ji. ⁴² 'Su u kpa wlu "jei u 'na : Kea -sa aun 'de 'nynukpae' -wee' "klu, -wee e po aun "diwan, a ke aa' "ju ke-. ⁴³ -Ta 'ln -sa 'saau' -je -me e-, -wee 'ma Tu"bo de ji 'mi "i -teea' ? ⁴⁴ A -gbun 'nɔ, aa' 'jewlu 'kpa 'un doun" 'su, "ju -nɔ 'de un -suua' i 'de 'mua- 'un. ⁴⁵ Amɔ nu 'mua-, dɛ-nuɛ' dɪ Tu"bo 'tmua 'de aa' -tl' 'un e, a 'je la' 'o nɔni -tl' tɔ' 'un 'e.

Madi 'bɛɛ- Kea 'a 'nɔni 'i

⁴⁶ 'Su Madi 'na :
 'Ma 'kmu -wee' a -sa' Kea 'nɔni. ⁴⁷ -Wee 'mua- "ji 'de 'un pɛe o 'mɛ -ke 'de Kea -nɔ 'ma 'Puui 'a -tl' 'un. ⁴⁸ Dɛ-nuɛ', mɔ -nɔ eɛ' "juɔɔnɔnɔnɔkɔkpao' -ɔ sea dɛ jɾɛ' wɔn nɪ e, mɔ e sie "jɾiɛ- o. Dɛ -tba' -ta -e mua nya, nyu -uua mua 'wlu'a, uɔ -wee' a muɛ 'un 'di 'a wɔnɔnɔnɔkɔkpao' 'daa', ⁴⁹ dɛ-nuɛ' Kea -kmai", e nuɛ dɪ klɛe' 'de 'ma -tl' 'un. Eɛ' 'nɔni -kwɛ' i 'pepe. ⁵⁰ Eɛ' 'di wɔnɔnɔkɔ se -kwɛ -ta 'ble 'de nyu -uua pleɛɛ -pee. ⁵¹ Eɛ to eɛ' "ikmasun 'mɛ 'de dɪ "klein e nua 'un. Eɛ -gba' -cɛi" 'bɛɛun ja. ⁵² Eɛ -saa' 'beɔ-wi" "kpa-tɪ -sɔn, -wee eɛ 'nyɪ nyu -uua -piia' uua' -cɛi" -teɪn. ⁵³ Eɛ "nyɪ nyu 'muɛ- e nua diidɛ, eɛ poɛ "wliɛjeun -jei" 'de 'kwa ifɔan' 'un. ⁵⁴⁻⁵⁵ Eɛ 'wluɛ Is- rɛɛ-kɔn -uɔ -nɔ eɛ' "juɔɔnɔnɔnɔ o. -Wee eɛ to uɔpu eɛ' 'diwɔnɔnɔkɔ' 'i. 'Kamɔ e cɛn eɛ' wlu -tie" 'de -a "bo Ablaam ke ɔɔ' "nɔnuu- -pee.

⁵⁶ Nɔ" Madi nua 'o Elisabeti o -gbu" -sɔn 'bɛɛ- 'cuɪ taan 'mɛ -wee u mu 'de u o -kwɔɔ de.

San Batist 'a 'wlu -tl

⁵⁷ Nɔ" nɔni 'o 'su Elisabeti -gbaan', u 'wluɛ "junmɔ ju-. ⁵⁸ 'Su nyu -uɔ -ke uɔ "kuuan i ke ua' 'cɛ-wi" 'wɔan ka Tu"bo 'a nyu 'a wee 'jea' 'bɛa "i 'de ua' -tl' 'un 'su, uɔ ke uɔ -wee' a nuɛ ba 'mua i. ⁵⁹ "Jupliiɛ nua 'wɪ -mɛ" na 'su uɔ jɔn 'klɛn kpa'a. Uua 'dɔɔ-ɔ -ɔ "bo Sakali 'a 'nɔni, ⁶⁰ 'kaa ɔ de "dua wlu 'un, u 'na : "lɔn-, San mɛ -je ɔɔ' 'nɔni -nɪ. ⁶¹ 'Su uɔ 'na : Nyɔ jɔɔ' se 'nɔni -nɔ 'mua- 'ble 'de aa' -gbu" -sɔn nyu "klu. ⁶² 'Su uua 'daa Sakali "i -wee 'nɔni -jɪ ɔ nɔ "i ɔ 'jea ɔɔ' "ju 'daa- 'de uɔ 'juɔ-⁶³ -Wee Sakali -tee' tufɔ i 'de ɔ 'cru 'o e "kpei ka : San mɛ -nɪ ɔɔ' 'nɔni. 'Su tai' "maa uɔpu -wee' 'mɛ. ⁶⁴ 'Bo e "sri ɔ je wɔn 'bai, ɔɔ' muɔ je -gbai', ɔ je wlu'a -pun" -te 'de Kea 'a 'nɔni "i 'bɛɛa' 'un. ⁶⁵ Nyu "klein -uɔ -ke ɔ "kuuan i e, eɛ' faun a nu uɔpu -wee' 'mɛ. Dɛ -nuɔa 'mua- nyɔɔpu a 'tmu e "wɔn- 'de Suideblua 'a 'fɔ -nɔ cruɪ 'dii -wee' "klein "kpei-. ⁶⁶ 'Su nyu "klein -uɔ -wɔn uɔ poɛ ɪ pɛe o, -wee uua nu ɔɔ' "kpei-, uua -teeɛ' uua' -cɛ" i uɔ 'na : Dɛ "ju -saan" -nɔ -mɔ 'je 'un 'wlu 'de nya 'ja a- ? Tu"bo 'a 'saau' -nɪ ɔ "kpei.

Sakali 'a 'du

⁶⁷ Kea 'a -Suu -kweai jia 'e "ju -saan" "bo Sakali 'un 'su, ɔ -teɛ Kea 'a -tl' 'tmua' -pun" ɔ 'na :
⁶⁸ "Diwan kpun Tu"bo Israe' e Kea, dɛ-nuɛ' e -teeɛ', eɛ' 'cɛ "i -wee e -seie uɔpu. ⁶⁹ E nuɛ' -wee Nyu'puui -kmai"

'wlu 'de eɛ' dɔnɔni Dafidɪ 'a -gbu" 'di. ⁷⁰ Ka eɛ' -cɛ" 'e wlu 'kwajaaun -nɔ tɛin" 'tmu e 'de e, 'kamɔ e nɪ-. ⁷¹ Nyu'puui -ɔ -jea -a seie 'de -aa tunyu ke -aa 'un 'nyɛun -wee' "klein 'kwa ɔmɔ -ɔɔ ji. ⁷² 'Kamɔ Kea nu eɛ' 'diwɔnɔnɔkɔ' to sun 'de -a "bo -wi" -pee, -wee e po eɛ' dɔɛɛɛ -nɔ 'pepe 'a -tl' -kwlu o, ⁷³ ka e cɛan eɛ' wlu -tie" 'de -a "bo Ablaam -pee see e. ⁷⁴ E 'na e 'je -a seie 'de -aa tunyu 'kwa, -wee -bo -aa se e "juɔɔ nɔu e, faun je -a nu. ⁷⁵ 'De -a -je na 'de 'pepe nɔa' ke "isrɛa 'un 'de -aa 'kmɔnɔa' 'un 'de 'wɪ -wee' klein" 'di. ⁷⁶ Sakali wlu' ke'wɛ ɔ 'na : 'De -mɔ 'ma "ju, nyu a muɛ -un Kea -nɔ 'e jaun 'di 'a wlu 'kwajaa' 'daa', dɛ-nuɛ' -ma muɛ naa' 'bo tu"bo "juɔɔ -wee -nɪ -je eɛ' -jɛblu nmaea'. ⁷⁷ Dɛ -nɪ -jea 'tmu 'de eɛ' 'cɛ -pee e ka Kea 'puu aɔpu 'mɛ. E 'wluɛ aɔa' dɪsɔn "kpei. ⁷⁸ Kea kma -aa -tl' kpleiin, e 'jeɛ -aa wee-, eɛmɛ -tl e -sɔn -sɔn' 'de -a "kpei ka -klɛe" jru a 'wlu'a 'kwla 'de jaun 'di e. ⁷⁹ E ji' -wee e -sɔn' 'de nyu -tea i 'de kwie 'di ke nyu -tea 'mɛa 'a -tea' "kpei, 'de e 'je -aa "juua 'de pɛe 'a blu -jei" "biee-.

⁸⁰ "Ju-saan" -nɔ, ka ɔɔ 'boa, 'ka ɔɔ' tɔ 'dinɔa' a 'kpa "kpei. ɔ "tie 'e -puɔn" blu'a "kpei mamau 'su e je 'wɪ -e 'di ɔ toa ɔɔ' -cɛ" 'de Israe-kɔn -pee jɛɛ-.

Sesi 'a 'wlu-tɪ
(Matie 1.18-25)

2 Eɛ' nɔ" tu 'di mɛ 'bluajei Sesaa Okisɪ bla kɛ' ɔ 'na : Nyu -wee' "klein 'je uua' 'nɔni 'sbɛ 'di po -o 'de Rɔmɛ 'e 'blee-blua -wee' "klein "kpei-. ² Eɛmɛ -nɪ 'nɔni 'sbɛ 'dipoa' 'a "i-saa -nɛ. 'De eɛ' nɔ" tu 'di eɛmɛ Kirinɪsɪ 'blee Siriblu'a. ³ Nyu -wee' "klein a muɛ uua' -kwɛ 'dii due 'due, -wee uɔ 'je 'nɔni 'sbɛ 'di po.

⁴ Doseu foo" 'su 'wlu 'o Nasaretɪ 'mɛ 'de Galile -wee ɔ mu 'o Betelem 'de Suide 'bo ɔ mɔa Dafidɪ o -kwɔɔ, dɛ-nuɛ' ɔ 'wluɛ 'e Dafidɪ 'a "ji 'di. ⁵ ɔ ke Madi -u -tea ɔɔ' 'nɔni 'un mu' -ke, -wee uɔ 'je uua' 'nɔni 'sbɛ 'di po. Eɛ' nɔ" tu 'di -mɛ Madi 'blee "kwɪ.

⁶ Uu nɔni 'o Betelem 'su e, -gbaandi 'kpa Madi 'un 'e, 'su u -gbaan'. ⁷ U 'wlu ua' "i-saaju 'mɛ -wee u "fin ɔ tɛe'fɔ i, u 'pɛɛn ɔ i 'de 'blɛe 'a 'didiidɛ 'di, dɛ-nuɛ' uɔ se -teun 'je 'de 'duɪ- 'a -si' -gbu" 'di.

"Nɔdɪ 'dei -teun muɛ Betelem

⁸ 'De eɛ' 'blua 'a 'fɔ tu o e, "nɔdɪ 'dei -teun jru' -uɔ -nɪ 'e -gbaa "kpei -wee -uua fuo uua' nɔ'dɪ 'dei "mau".

⁹ Uua -gbuan' 'emu 'su, Tu"bo Kea 'a 'soai due' -jɛɛ uɔpu. 'Su Tu"bo 'a -sɔn- sɔn' 'de uɔ 'de i -ta -wee'. Eɛ' dɛ waa uɔpu 'dii, 'su faun klɛa' 'kpa 'de uɔpu 'un 'e. ¹⁰ Kea 'a 'soai wlu' 'de uɔpu -pee ɔ 'na : Faun 'nɔ aɔa' nu-tɪ, dɛ-nuɛ' 'un ja aɔ -pɔɔa' -tl -la mu nyu -wee' "klein 'a 'mua- klɛa' 'blea' -ke. ¹¹ E nɪ aɔa' 'puui mɔ -wlu -sɔn 'de Dafidɪ o -kwɔɔ. ɔmɔ -nɪ Klistɪ, Tu"bo ! ¹² Ka aɔ 'jea ɔɔ' juosun nu 'ka ka : aɔa muɛ "jupliiɛ due' 'jea', ɔ 'je 'e tɛe'fɔ 'di nɪ-, -wee ɔ 'je i'pɛn 'de 'blɛe 'a 'didiidɛ 'di.

¹³ Uua kɔan 'emu 'su Kea 'a 'soa-wi" -tuu"-tuu ji' 'bo -jɔ -ɔɔ -tmua -tl' -pun" -wee uua 'bɛɛ- Kea 'a 'nɔni "i uua nu :

¹⁴ Kea 'a 'nɔni "beɪ 'de jaun 'di -wee pɛe 'a blu'a 'je 'e 'blua "kpeinyu -uua -tl' Kea kma "kpei ji.

15 Kea 'a "soa-wi" ke uu cεean "i uu mua jaun 'di de ε, nɔ'di 'dei-teun wluε ba -pee uu 'na : -A mu Betelem -wεe dε -nuua 'demu 'de Kea -sa 'kwla 'de -a -pee -ta, -a -je ε "jriε- 'jee-. 16 Uu mu' 'de "kpei- cɾea' 'un -wεe uu jεε Madi ke Soseu ke. Uu jεε "ju -saan" 'mε -cεen'-, ɔ je i'pɛn 'de 'blae 'a 'didiide 'di. 17 Uu -kɔ' "ju -saan" 'jriε- 'jeea kpuun- -wεe uu po di "klein uu 'wɔan 'de ɔɔ' -tɪ' 'un 'a "kwuan. 18 Nyu "klein -uu -wɔan la' di tu 'de nɔ'di 'dei -teun 'wɔn ε, tai' "maa uupu 'mε. 19 Madi a -tee' di "klein -nɪa 'mua- i 'de ua' pɛe o, -wεe ua naa i tɔ' "kpei i. 20 'Su 'blae 'dei-teun -nu muε -ta uu 'wluα de. Uua ble', uua 'bεε- Kea 'a 'nynt "i 'de di "klein uu 'wɔan 'de uu 'jeea 'jriε 'ε -tɪ' 'un, dε-nuε' ka Kea 'a "soai 'tmu i 'de uu -pee ε, 'kamɔ i nɪ -cεen'-.

Sesi 'a 'nynt -tuu" 'a

21 'Wɪ -mε" na -nε -ε 'di uu 'jea "ju -saan" 'klɛn kpaα nynia a, 'bomɔ uu -tuu" ɔ Sesi-nynt. 'Nynt -nɪa 'mua- εmε Kea 'a "soai 'si 'nynt 'de ɔ de -pee -mε u se ɔɔ' "kwli i 'tɛn ke.

Uu toε Sesi 'a "pliie- Kea "i

22 'Wɪ -ε 'di uu 'jea dε Moist 'a ke' "sia 'nynt -nu 'de -gbaun 'a -tɪ' 'un nynia 'o mu 'su ε, Soseu ke Madi muε Selisalem -wεe uu 'je "ju-saan"- Tu"bo "i to-. 23 Dε -cruα' 'de Tu"bo Kea 'a ke' 'di ε 'naa : -Bo "junmɔu 'wlu -wεe ɔ 'je "i-saaju nɪ ε, -mε ɔ 'je kɔɔi" -tee -o 'de Tu"bo 'a -tɪ' 'un. 24 Uu -sa ɔɔ' 'sraa-, 'kamɔ ε 'cruα 'de Tu"bo Kea 'a ke' 'di, ε 'na : -lɪ -ja 'wɔn, 'de -bo -gbεε se nɪ -lɪ -ja "pai nyntuu 'wɔn.

Wlu Simeɔ ke Ant 'tmua 'de Sesi 'a -tɪ' 'un ε

25 'De "ju due' -nɪ 'o Selisalem εε' nɔ' tu 'di, ɔɔ' 'nynt -nɪ Simeɔ. ɔɔ' "ju tu -srɛi", ɔɔ' 'jεε Kea wɔn, ɔɔ' fuε Israε 'ε 'Puui, -wεe Kea 'a -Suu nɪ 'de ɔ 'un. 26 Kea 'a -Suu 'tmu ɔ sese ε 'naa : -lɪ se 'mɛi ke, dε-nuε' -ma muε Nyu'puui, Tu"bo 'a 'o-tei 'jriε- 'jeea'. 27 Kea 'a -Suu poε Simeɔ -je o, ɔ muε 'e Kea -gbu klaa" 'di, 'demɔ Soseu ke Madi kpa "jupliie -wεe uu 'je dε Kea 'a ke' "sia 'nynt nu 'de ɔɔ' -tɪ' 'un. 28 'Su Simeɔ kpun "jupliie 'mε, ɔ po ɔ slɪn 'dii -wεe ɔ po Kea 'sε-. 'De ɔ 'na :

29 Kaan ka la 'jaa- Tu"bo, ε "tai εε' dbonui "i, ɔ 'je mu 'de pɛe 'a blua' 'un, 'kaa dε ε 'tmua ε nynt 'o 'ε 30 dε-nuε' 'un 'jee- nyu 'pui ε ja 'jriε- -wε-. 31 'Puua' ε nmaea 'bo nyu -wee' "klein "juɔi ε, 32 ɔɔ' nɪ -sɔn -ε -je nyu -wee' "klein i 'jee-, 'de -ɔ -je εε' 'cε Israε-kɔun 'a -cian' nɪ-.

33 Di uua 'tmua 'de Sesi 'a -tɪ' 'un ε la poε ɔ "bo ke ɔ de 'mlɪ 'mlɪ pɛe o. 34 'Su Simeɔ poε uupu "diwan -wεe ɔ wlu 'de Sesi de Madi -pee ɔ 'na : A -gbun 'nɔ, Kea -te' 'o "ju -nɔ 'de Israε-kɔun "klu, nyu jru' -a muɔ 'de blaa' 'kaa jru' a muɔ o -fan'. 35 'De εε' -tɪ' 'un ε tɔ' saun -pa' 'kwla 'de nyiɔpu- -tuu"-tuu 'un ε la muε "kpae 'pεεan', amɔ -nɪa ɔ de ε, εε muε aun pɛε "i cɪan'.

36 Kea 'a wlu 'kwajaanynɔkpao' due' -nɪ 'o mu -ke, ua' 'nynt -nɪ Ant. U nɪε Fanuεl 'a "ju -o 'de Aseε 'ε "ji 'di, u 'kpa -kea". U "tia jra ε nuε -slɪn -mε" 'sɔn 'su ua' kuan 'mεε. 37 U siie -tɔn" 'nynt dε 'un mamau 'su u je -slɪn 'a

kwla -mε" na 'jɔ -nyiiε 'ble. Ua' tεen Kea -gbu klaa" o, ua nuuε Kea "juɔi 'jru-gbao o "mau' o 'de wɔn 'bɔa' ke Kea baea' 'un. 38 Umu -ji' -ke 'de εε' nɔ' tu 'di, -wεe -ua po Kea 'sε-. 'Su u -tee "ju -saan" 'a -tɪ' 'tmua' -pun" 'de nyu "klein -uua fua nɔ' Kea 'jea Selisalem seie- -pee.

Sesi ke ɔ "bo e de muε Nasareti de

39 Sesi 'a "bo -wi" -kɔa' di Kea 'a ke' "sia 'nynt 'a nua' 'su ε, uu muε Nasareti de 'de Galile.

40 "Ju-saan" a 'boa ɔ kuuε 'dii, ɔɔ' ɔ 'kpa "kpei -wεe Kea 'a "diwan nɪ ɔ "kpei.

Sesi 'bleε -slɪn 'a -puue 'jɔ' 'wɔn -wεe ɔ mu 'e Kea -gbu klaa" 'di

41 'De -sun "o -sun 'di ε, Sesi 'a 'cε-wi" a muε kuɔnkwla' 'wlu -kɔ -sɔn 'de Selisalem. 42 -Ta Sesi 'blea -slɪn 'a -puue 'jɔ' 'wɔn ε, ɔ ke uu mu' -ke ka uua nua see ε. 43 -Kɔ' -kwea ja 'su, uua muε -kwɔ de. 'Kaa ka Sesiju sia Selisalem, ɔ "bo ke ɔ de-wi" se ε "jriε- o sie. 44 -Bo uupu mɔ sea 'je 'de ε, uu 'na -mε ɔ ke uua "dei-wi" muε nya. 'Su uu je na 'wɪ due', -wεe uu -te ɔɔ' i -kɔan' -pun" 'de uua 'cε-wi" ke uua "ijuonyu "klu. 45 'Kaa uu se ɔ 'je 'su ε, uu muε Selisalem de, -wεe uu 'je ɔ i-ɔn. 46 'De εε' 'wɪ taan -sɔn 'di ε, 'bomɔ uu 'jee ɔ 'de Kea -gbu klaa" 'di, -mε ɔ -tee i 'bo Kea 'a ke' wɔ-saun 'a -kwea', -wεe ɔ po uupu 'a wlu doin" o 'de ɔɔ' -tee' uupu i. 47 Nyu "klein -a poa ɔɔ' wlu doin" o ε, uu -ka' wɔn, uua je ɔ ja -gbun', dε-nuε' ɔɔ' tɔ' 'dinɪa' ke ɔɔ' -tɪ' wɔn "kpei -sasun "siε uupu "i.

48 -Ta ɔɔ' 'cε-wi" 'jeea ɔ "jriε- ε, tai' "maa uupu 'mε, 'su ɔ de wlu' ɔ -pee u 'na : 'Ma "ju, dεε -tɪ -lɪ nu -a kan' a- ? -lɪ -gbun 'nɔ, -lɪ "bo ke 'mɔ -ke -a -tuε' -kwlu "jei 'de -ma -tɪ' 'un -aa jea -mii' -pɔn. 49 'Su Sesi wluε uupu -pee ɔ 'na : Dεε-tɪ aoa -pɔn 'mi i ε- ? Ka 'lɪn 'jea 'lɪ "Bo 'a -kwlu' -tɪ nu ao se ε juo- ? 50 'Kaa dε ɔ 'tmua 'mua-, uu se 'e ε 'dei' wɔn. 51 'Su Sesi sɔn 'un 'ε, ɔ ke uu muε Nasareti. Dε-nuε' ɔɔ' 'jee uupu wɔn. ɔ de -tee' di "klein -nɪa 'mua- i 'de ua' pɛe o.

52 Sesi a 'boa jeejee, ɔɔ' ɔ 'kpa "kpei jeejee. ɔɔ' kplɪn a nmɔ 'e Kea ke nyiɔpu- 'jri' de i.

San Batist 'tmuε Sesi 'a -tɪ'

(Matie 3.1-12 ; Makl 1.1-8 ; San 1.19-28)

3 Nɔ" -ε 'di Tibεε Sesaa -tea Rɔmε 'blua "i ε, εε' -slɪn 'a -puue 'jɔ -mm" -nɪ 'di, -mε Ponsɪ Pilatɪ nɪ -gbua'na 'de Suide. Nɔ" -nɪa 'mua- 'di mε Erodi nɪ Galile 'a -gbua'na -wεe ɔɔ' -fɛin' Filipu nɪ Itire ke Trakonitɪ 'a -gbua'na 'de Lisaniast nɪ -gbua'na 'de Abilɛnt -ke. 2 'De εε' -sun -tu 'di, mɔ Ant ke Kaifu nu Kea 'a 'sraa -saun klae". 'Bomɔ Kea a jaa Sakali 'a "ju San wlu 'kwa 'de -pɔn" blua "kpei.

3 'Blua- "klein -jiiα Sudɛn -gbuu wɔn ε, umɪ San a ple 'dii 'de ɔɔ' bla Kea 'a -po' 'de nyu -pee ɔ 'na : Ao poo aoa' tɔ' fai" ao "biie 'de Kea o 'de ε 'je aoa' dɪsaun -kɔ' -wεe 'un 'je aopu "ni 'jru po. 4 Ka ε 'cruα 'de Kea 'a wlu 'kwa- jaaɪ Esai 'a 'sbε 'di ε 'ka ka :

"Ju -nla 'e -puan" blua "kpei k' weewlu ka : Ao nmae Tu"bo 'a -jeblu, ao t'een e -wee' -kwlu ! ⁵ Cruu klae" ke cruu mu" a mu'e iwaa', -wee -kancuin' -wee' "klein 'je kluue-, di -kluan 'un l -wee' a mu'e "isra'a', kb' kpi 'je iwaa' -de -jeblu -wee' "klein 'je -paii 'pen. ⁶ -Wee nyu -wee' "klein 'je Kea 'a -p'ia" sun 'jri'e -'jee-.

⁷ Nyu -tuu" -a ji 'e San o -wee k 'je uupu "ni 'jru po. 'Kaa k' wlu' 'de uu -pee ka k 'na : Aopu j'ce 'a "nynuu- -nu ! -k -na 'kam' ao 'je Kea 'a 'pee -e'e jia "ju' ple e- ?

⁸ Ka ao p'oa k'pln fai" e, ao to'e nyu 'je'e 'je, ao 'bo a'oa' -ce" p'ee 'dii -tee', ao 'bo nu'e -a -nle Ablaam 'a "nynuu- -o, de-nu'e' 'ma 'tmuu aopu 'me Kea 'beee' e 'je "soi -n' Ablaam 'a "nynuu- -k'unt' 'un nu. ⁹ Ka tu -e'e' p'oa "bi 'd'ce n'la ao 'bo kan' nle, de-nu'e' -g'bo" -pa 'pen i -we- 'bo ee' 'sun "kpei. Tu "o tu -sea' "bi 'd'ce p'oe -me 'je dbaa -o, -wee e 'je "jri p'oe-.

¹⁰ Nyu "klein -kwea de a -tee'e' San i uu 'na : 'De ka -a -je nu 'ja a- ? ¹¹ 'Bom' k' wlu uupu -pee k 'na : Nyu -blea "bai 's'k'k' k'ny' ee' due' nyu -sea' de 'ble e, nyu -blea di-ide k' ke nyu -sea' diide 'ble -g'ble' e 'un.

¹² 'Bom' 'wei-sanyu jii -ke, -wee uu 'je "ni 'jru p'oe' 'su uu -tee'e' San i ka uu 'na : -Aa det'k'k', de -a -je nu e- ? ¹³ k' wlu' 'de uu -pee k 'na : 'Wei nyu cuan 'w'k'n, l'm' ao 'je nyu i -tee', ao 'bo e de jre' "kpei p'oe.

¹⁴ "Soa-wi" a -tee' e San i -ke uu 'na : 'De -apu k' 'e de -a -je nu e- ? 'Su k 'na : Ao 'bo nyu 'jrui dii e, ao 'bo nyu -pa "kpei blaa, a'oa' -kei" 'a 'su me -n' a'oa' de.

¹⁵ See e, Isra'e-k'unt a fue Nyu'puui, 'de uu wlu' 'e ba -pee uu 'na : San -k' se Klisi nu k' -taa ? ¹⁶ 'Bom' San wlu 'de uu -wee' "klein -pee, k 'na : "ni me 'ma po aopu 'jru, 'kaa 'ju due' -k' mua jia' a, k' kmai" k' je 'un -sii. 'ln se k' -pun" 'kpa ka n' -wee k' "kw'lai 'a 'dbu -me'e' "ikain -ti. Om' k' mu aopu "ni 'jru p'oa 'de Kea 'a -Suu ke 'de ne 'un. ¹⁷ k' 'blee k' 'daa -kwa, -wee k' 'je k' ko 'un -fun'. 'De k' 'je la' 'j' -ceen' -'jei -tu", -wee k' 'je la' fl' 'jri po 'de ne -e sea 'mu-ta 'ble 'un.

¹⁸ 'Kam' San a nu -wee k' 'tmuu nyu -p'ia"-ti, 'de k' kuu nyu 'a di i. ¹⁹ 'Kaa k' -ce' -g'bu'a'na Erod' "bli de-nu'e', Erod'adi -n'la k' de 'di 'a 'nyn' e um' k' "duo 'un, foo" 'su e k' nu'e d'saun -tuu"-tuu jrl'. ²⁰ 'Bo -me 'de e, Erod' nu'e d'saun jre' ke'wle, em'e -n' k' k'pun San 'me, -wee k' po k' -kaso 'di.

Sesi p'oe "ni 'jru
(Matie 3.13-17 ; Makl 1.9-11)

²¹ -Ta ny'k'pu -wee' n'la "ni 'jru p'oa 'bom' Sesi p'oe "ni 'jru -ke, k' sii'e Kea bae'a' 'su jaun kaien w'k'n -wee Kea 'a -suu "si i 'bo k' "kpei ka -g'be'e' n'la, ²² -wee Kea 'a -Suu "sii- 'bo k' "kpei, ka -g'be'e n'la, 'kam' e n'. 'Su wlu due' -wlu nyu 'w'k'n 'de jaun 'di -e na : -ln -nle 'ma -ti' kmaju -o. 'De -ln 'un 'bom' 'ma -kwlu' -ti -wee' "klein p'oe k'n.

Nyu Sesi 'a "ji tba "i e
(Matie 1.1-17)

²³ -Ta Sesi -tea k' db' -pun" e, -me k' 'blee -sun 'a kwla taan. De nyu a naa t' i 'de e me -n' k' nle Soseu 'a "ju, Eli 'a "ju. ²⁴ Matati 'a "ju, Matati nle Lefi 'a "ju, Lefi nle Melki 'a "ju, Melki nle Sanai 'a "ju,

Sanai nle Soseu 'a "ju,
²⁵ Soseu nle Matati 'a "ju, Matati nle Amos' 'a "ju, Amos' nle Naum 'a "ju, Naum nle Esli 'a "ju, Esli nle Nagai 'a "ju,
²⁶ Nagai nle Mat' 'a "ju, Mat' nle Matati 'a "ju, Matati nle Semei 'a "ju, Semei nle Sosek' 'a "ju, Sosek' nle Soda 'a "ju,
²⁷ Soda nle Soana 'a "ju, Soana nle Resa 'a "ju, Resa nle Sorobabe 'a "ju, Sorobabe nle Salatie 'a "ju, Salatie nle Neri 'a "ju,
²⁸ Neri nle Melki 'a "ju, Melki nle Adi 'a "ju, Adi nle Kosan 'a "ju, Kosan nle Elmadam 'a "ju, Elmadam nle Eri 'a "ju,
²⁹ Eri nle Sose 'a "ju, Sose nle Eliesee 'e "ju, Eliesee nle Sorim 'a "ju, Sorim nle Matati 'a "ju, Matati nle Lefi 'a "ju,
³⁰ Lefi nle Simek' 'a "ju, Simek' nle Suida 'a "ju, Suida nle Soseu 'a "ju, Soseu nle Sonam 'a "ju, Sonam nle Eliakim 'a "ju,
³¹ Eliakim nle Melea 'a "ju, Melea nle Mena 'a "ju, Mena nle Matata 'a "ju, Matata nle Natan 'a "ju, Natan nle Dafid' 'a "ju,
³² Dafid' nle Isai 'a "ju, Isai nle Sobed' 'a "ju, Sobed' nle Boos' 'a "ju, Boos' nle Sala 'a "ju, Sala nle Naas'k' 'a "ju,
³³ Naas'k' nle Aminadabu 'a "ju, Aminadabu nle Admin' 'a "ju, Admin' nle Aani 'a "ju, Aani nle Esrom' 'a "ju, Esrom' nle Fares' 'a "ju, Fares' nle Suida 'a "ju,
³⁴ Suida nle Sak'ob' 'a "ju, Sak'ob' nle Isaak' 'a "ju, Isaak' nle Ablaam 'a "ju, Ablaam nle Tara 'a "ju, Tara nle Nak' 'a "ju,
³⁵ Nak' nle Seruku 'a "ju, Seruku nle Ragau 'a "ju, Ragau nle Falek' 'a "ju, Falek' nle Eb'e'e' 'e "ju, Eb'e'e' nle Sala 'a "ju,
³⁶ Sala nle Kainam 'a "ju, Kainam nle Afasadi 'a "ju, Afasadi nle Sem 'a "ju, Sem nle Noe 'a "ju, Noe nle Lamek' 'a "ju,
³⁷ Lamek' nle Matusala 'a "ju, Matusala nle Enok' 'a "ju, Enok' nle Sared' 'a "ju, Sared' nle Malelel' 'a "ju, Malelel' nle Kainan 'a "ju,
³⁸ Kainan nle Enok' 'a "ju, Enok' nle Set' 'a "ju, Set' nle Adam 'a "ju, Adam nle Kea 'a "ju.

-S'ok'n' -t'ien' Sesi i
(Matie 4.1-11 ; Makl 1.12-13)

4 Kea 'a -Suu "ji 'e Sesi 'un 'e. -Ta k' 'wlu'a 'bo Suden -g'buu w'k'n e, 'bom' -Suu -ne po k' -je o, 'su k' mu'e 'e -p'uan" blua "kpei. ² 'Bom' -s'ok'n' -t'ien' k' d'saun nua' i 'de 'w' 'a kwla -nyii'e 'di. 'De la' 'w' tu 'di e, k' se de di. l 'wlu'a 'o -jei' 'su 'm'ue- nu Sesi 'me. ³ 'Su -s'ok'n' wlu' 'de Sesi -pee k' 'na : Ka -ln -n'la Kea 'a "ju -k' 'ja a, -me -ln -wlu 'de "soukpo -ne -pee -wee e 'je -di'pen 'un-s'ne'e. ⁴ Sesi wlu' 'de e -pee k' 'na : E 'cru'e' 'de Kea 'a 'sb'e 'di ka : -Di'pen 'e 'su se e 'b'e-e' e 'je ny'k' 'kmun'a' "nyl.

⁵ 'Su -s'ok'n' k'p' 'de cru' "kpei -taj'k' -wee 'de 'jri'e -te due' 'di 'su e to k' 'blua- 'di 'a 'be'kd' -wee' "klein 'i, ⁶ -wee e wlu 'de Sesi o ka e 'na : 'Ma mu'e -un la' 'ikmaa' -n'la 'e

'kmu "kpei -ta ke 'blua- 'di 'a "wlii- "nyla, dε-nuε' l "nyuε 'un 'ε, 'de nyc 'un nla "i kmo 'un "nyl. 7 -Bo -ln -sii" 'kwi- i 'bo 'un "juwi 'de -ln -je 'un -gbεε', l -wee' "klein a muε -ma dε nla'. 8 Sesi wlu' 'de -sion' -pee k 'na : ε 'crue' ka :

-Ma Tu'bo Kea 'a 'su -ln -je "juwi -gbεε'-, εε' 'su mε -ln -je "juwi nuu-

9 ε 'wluα 'o mu ε, -sion' kpa Sesi 'de Selisalem -wee ε -te' k 'e Kea -gbu klaa" "jru kpc', 'de ε 'na : -Bo -ln -ni Kea 'a "Ju ε, -mε -ln -fiie"- -ma -cε" 'de -sion, 'kaa ε 'crue ka : 10 Kea a muε εε' "soa-wi" 'tmua' -wee uu 'je -un kwa -sion i -te' 'de uu 'je -un 'sa. 11 Uu 'je -un kwa 'ble -wee -ma blε se -tiie' i 'de "soukpo "jri. 12 'Su Sesi 'na : Dε Kea 'a wlu 'tmua ε 'naa :

-ln -bo "jrii 'jeeε, -ln -bo -ma Tu'bo Kea i -tlen'.

13 -Sion' -kca' Sesi 'a i -tlan' 'de dl "klein -nla 'mua- 'un 'su k tεen ε o, -wee εε fuo kō "jre' ke'wle.

Sesi -teeε Kea 'a dbo nua' 'de Galile

(Matie 4.12-17 ; Makt 1.14-15)

14 -Ta Sesi a mua Galile de ε, -mε Kea 'a -Suu 'a "ik-maa' "ji 'de k 'un 'ε. Uua 'tmuε kō 'nynl "wōin- -ta -wee' "klein. 15 Kō kō nyu dε 'de Suifu-wi" 'a "jrui 'kuun-gbi 'dii, nyu -wee' "klein a po k -tt' o.

Nasareti-nyu se Sesi 'int-

(Matie 13.53-58 ; Makt 6.1-6)

16 Sesi muε Nasareti k 'bεεa "i de. -Kwlew l o 'su k pa 'e Suifu-wi" 'a "jrui 'kuun-gbu 'di ka kō nua see ε. Kō sōn 'un 'ε -wee k 'je Kea 'a wlu 'dii nu. 17 'Su uu "nyl k Esai 'a 'sbε- -wee k -gbai' ε 'mii, 'su k jεε wlu -ε -crua' 'de -ε 'naa :

18 Tu'bo Kea 'a -Suu nle 'un "kpei, dε-nuε' ε poε 'un 'cna "jru, ε -teeε 'un kpc" -wee 'un 'je -pōia" -tl 'tmu 'de weε nyu -pee. ε dbo 'un 'ε 'de 'un 'je nyu -nla kuōnkwla' -seie', -wee nyu -uua' 'jea i ε, uua' "jri 'je 'bai- 'de nyu -nla 'e 'kle 'di ε, uu 'je uua' -cε" -pee -te, 19 -wee 'un 'je kō -ε 'di Kea 'jea nyu 'saauu "jrui nu 'a -tl' 'tmu.

20 'Su Sesi 'fea 'sbε i 'de k "nyl ε "jrui 'kuun-gbu 'a dbonui -wee k -te i. Nyu "klein -nla 'e -gbu" 'di ε, uua -gbun' k ja -snii'. 21 'De Sesi -te uupu 'a -tl' -pee 'tmua' -pun' k 'na : Dε -crua' 'de Kea 'a 'sbε 'di sese, -wee aoa 'wluα 'wōan' -ta, εε' wlu tu nyni 'o -wε- -sian. 22 Nyu -wee' "klein a poε Sesi -tl' o. Tai' "maa uupu 'mε, dε-nuε' 'saauuwlu "klein kō 'tmua l nmō 'de uupu 'di wōn. 'Su uu 'na : ε se Soseu 'a "ju nu kō -taa ? 23 -Wee Sesi wlu 'de uu -pee k 'na : Aoa muε 'un "nuα ipooa' ka see, ao 'je nu : -Dō'crōi, -ln -bōkō -ma -cε" 'ε 'wε-. Aoa muε 'un -pee wluα' ka ao 'je nu : dl "klein -ln nua 'de Kapenaum-kwlō 'di -wee -a -wōan -ln nu la' jrl' -ta -ma -cε" 'kpa o -kwlō, -a -je -un 'je. 24 'Su k wlu' ke'wle k 'na : 'Ma 'tmu aopu kō -tl, nyc se Kea 'a wlu 'kwajaai sūn 'sōkō kpuun due' 'bo kō -cε" o -kwlō. 25 Ao -gbun 'kō, kō -tl ml 'un nla 'o ao -pee 'tmua'. Dε -nuα tein", 'de Kea 'a wlu 'kwajaai Eli 'a kōi" ε, εmε -nū -tōn" 'nynukpae' -tuu"-tuu -ni 'e Israε-blua "kpei. -Ta "ni sea dbaa 'de ε nua -sūn taan 'cul -mεεo"- ε, -wee 'muε- klaa" jia 'de 'blua- -wee' "klein "kpei ε, 26 Kea se Eli 'de uua' due'

koun ka o dbo, -bo ε se 'de -tōn" 'nynō -nla 'o Sareta 'de Sidōnblua "kpei nu ε. 27 'De ke'wle, 'de Kea 'a wlu 'kwajaai Elise 'a kō" 'di ε, 'jruwenun -tuu"-tuu -nū 'e Israε-blua "kpei, 'kaa uua' due' koun -gbai' 'a 'wε- se 'bō, -bo ε se Naaman Sirien i nu ε.

28 Nyu "klein -nla 'e "jrui 'kuun-gbu 'di 'wōan wlu Sesi 'tmua 'mua- 'su 'cεn -gbuu' ε uu wōin-. 29 Uu sōn 'un 'ε jakaa-, -wee uu nu Sesi i 'de uu -sō 'o -kwlō. Dε uua' -kwlō nla 'o cru "kpei ε, uu kpc 'e cru "jru -wee uu 'je k -fiie"- 'de -pouo -sōn. 30 'Kaa Sesi nmaa uupu 'nynl i, k ε mu.

Sesi -sa "ju due' -suusaun 'un

(Makt 1.21-28)

31 Sesi muε Kapenaum 'de Galileblua 'a -kwlō due' 'di -wee kō kō nyu dε -kwlew l o. 32 Dl "klein kō 'tmua la "sie nyu "i, dε-nuε' kō wlu' 'de 'kpl 'blea' 'un. 33 'Su "ju due' -sion' k -suu nla 'e 'un 'de nyu "klu 'de Suifu-wi" 'a "jrui 'kuun-gbu 'di, kōkō -kpa' wlu "jei -k -wō" kpleiin -k -na :

34 -Ee'-, Sesi -wluα Nasareti ε, dε -nū 'o -ln -ke -a 'nynl ε- ? -ln jje -aa -ma" i-saa' ? 'ln 'je kan' 'mε ka -ln -nla Kea 'a i -kwε-ju ε. 35 'Su Sesi -cε' -suusaun "bli k 'na : ε "mu wōn, ε 'wlu 'e "ju -kō 'un ! -Suusaun -tuε" "ju -kō 'blōk 'bo nyu -kwea 'mua- -wee ε 'wlu 'de k 'un. 'Kaa ε se k i -kuuan kō "pl. 36 Nyu "klein -jea εε' -ta a, -crima kpuu uupu 'mε. 'Su uua wlu' 'de ba -pee due 'due uu 'na : Wlu -je -mε 'de 'a 'nynl wε- -sian kaa- ? Kō -tee' -siisaun -klan" "kpei -wee la "si "kpaε'. 37 ε 'wluα 'o mu ε, Sesi 'a 'nynl "siie -ta -wee' "klein "i.

Sesi 'kōkō -Simō k "bianynō ke nyu jru' 'a 'wε-

(Matie 8.14-17 ; Makt 1.29-34)

38 Sesi ke kō klai" nynuu 'wluα 'e "jrui 'kuun-gbu 'di ε, uu muε 'de Simō o -gbu". -Ta uua muua -mε kō "bianynō 'pen i, uα "jru -a -baia' ε kmai". -Wee uu bae Sesi i 'de uα -tl' 'un. 39 'Su Sesi 'kpaα 'bo u -pun" -wee k wlu 'wε- -pee 'de "ikmaa' 'un, 'su ε 'kōkō. 'Bo ε "si u sōn 'un u pi dε, 'de u "nyl uupu.

40 'Jru blua i -kwie" ka uu ja nyu 'wε- 'ε kpe -tuu"-tuu kpuan 'de Sesi o. -Wee k -te' uupu kwa "jru due 'due, k 'kōkō -tuε 'a 'wε-. 41 -Sion' k -sii -wlu 'e 'wε-nuε -tuu" 'un -ke, la "kōkō l 'na : -ln -nle Kea 'a "Ju -o. 'Kaa Sesi se ε "i nū l 'je εε' dε tu 'tmu 'de nyu -pee, εmε -tl k wlu -siisaun -pee 'de "ikmaa' 'un k 'na : l "mu wōn ! Kō -sū wlu "wōin, dε-nuε' l 'je kan' 'mε ka kō nla Klisū ε.

Sesi 'tmuε Kea 'a -tl' 'de Suideblua "kpei

(Makt 1.35-39)

42 -Sōn' kōkō "su, Sesi 'wlu 'o -kwlō 'mε, k muε -ta nyc sea nu ε. 'su nyu -tuu"-tuu -tee kō i -pōan' -pun", uu jεε k uu se ε "int k 'je uupu o tεen-. 43 'Kaa Sesi wluε uupu -pee ka k 'na : Ka Kea nua nyu 'blesun ε, 'un 'je εε' -pōia" -tl 'tmu -o 'de -kwle jrl' 'dii -ke, εmε -tl Kea dbo 'un.

44 -Wee kō mu Suifu-wi" 'a "jrui 'kuun-gbi 'dii 'de kō 'tmu Kea 'a -tl'.

Sesi 'da ככ "i-saa' klai" nynuu
(Matie 4.18-22 ; Makt 1.16-20)

5 'Wt jre' o Sesi nte 'o Senesarett -ni woin", 'bomc nyy -tuu"-tuu -gbae' כ 'de woi, 'de uua "tuun ba i, -wee uua po Kea 'a wlu doin" o. ² כ 'jee -kwεε" 'bo 'kpuu -kwlt", 'saipoun -wlu 'de t 'di, -wee -uua ככ uua 'sai- ³ 'Su Sesi 'ja 'e la' due' 'di, -mε nte Simc Piei 'a -nε -o, 'de כ 'na : -A -tεen 'kpuu kln ke dε-saan"- .-Wεε כ -te i 'de -kwεε" 'di, 'de ככ ככ nyy dε.

⁴ Sesi -kca' nyy dε ככca' 'su, כ wluε Simc -pee כ 'na : -ln -kln' -kwεε" 'de "nibie' f o -wee ao 'je aoa' 'sai- po.

⁵ 'Su Simc 'na : 'Ma dεככ, -a po 'sai- 'mε -ta 'de "mau'wt -wee" "klein 'di, -a se dε jre' -sa, 'kaa 'de -ma wlu" ε, 'ma jie 'sai- poa'. ⁶ Uu -fii" a 'sai- ε, ε kpuen -smii' -tuu"-tuu. 'Su uua 'sai 'a 'j' כ כεn'. ⁷ 'Su uu 'daa- uua' "dεi-wi" -nta 'e -kwεε" jre' 'di "i -wee uu 'je uupu sun o poa' ji. Uua' "dεi-wi" -nu jia, uu "jiiε -kwεε" -nta 'sככ -smii', 'su ta pa "ni -ככ.

⁸ Simc Piei -gbuan dt -nua 'mua- ja 'su, כ "siiε- 'kci- i 'bo Sesi "juci -wee כ 'na : Tu"bo, -ln -tεen 'un kln, dε-nuε' 'ln nte dεsaun nu -o. ⁹ Dε-nuε' ε tai' "maa Piei ke ככ "dεi-wi" 'mε 'de -smii' uu -sa 'mua 'a -tt' 'un. ¹⁰ Dε due' -nε mε -nuuε Sebede 'a "nynuu- Sakt ke San "jrii, uu ke Simc כ nte dbo due'. 'Su Sesi wlu' 'de Simc -pee כ 'na : Faun 'bo -un nuε, 'bode ε, ka -ma -sa' -smii' ε, 'kamכ -ln 'je nyic -cri' 'de -ln -je 'un ja. ¹¹ Uu kpa -kwεε" 'bo 'kpuu -kwlt" 'su, uu sie uua' dt -wee' "klein 'mε, -wee uu bla 'o Sesi 'de.

Sesi 'כככ- "ju due' 'a 'jruwε-
(Matie 8.1-4 ; Makt 1.40-45)

¹² Sesi nte 'o -kwlc due' 'di, 'bomc 'jruwε-nui due' 'jee כ. 'Su כ tba "jua i 'bo 'bluc- -wee כ bae Sesi i 'de כ 'na : 'Ma 'blei, -bo -ln -ntε "i ε, -ln -beεε' -ln -je 'ma 'wε- 'כככ- 'ln 'je 'pepe nt-. ¹³ 'Su Sesi kpa sun, כ bl כ "i 'de כ 'na : 'ln nte "i 'mε, -ln -nt 'pepe ! 'Bo ε "si ככ 'jruwε- je 'ככ.

¹⁴ -Wεε Sesi cri εε' -ctε 'de כ 'na : -ln -bo ε 'tmuε 'de nyc jrc' -pee. -ln mu -ln -je -ma -cε' to- 'de Kea 'a 'sraa -sai o, 'de -ln -je 'sraa -sade ja ka Moist 'a kε' 'da, -wee ka -ma 'wε- 'ככ nyy -wee' "klein 'je ε juo-.

¹⁵ 'Kaa Sesi 'a 'nynl "siiε- -ta -wee' "klein 'i, 'su nyy -tuu"-tuu a jie ככ wlu doin" o poa' 'de כ 'je uupu 'a 'wε- 'כככ- -ke. ¹⁶ 'Su כככ -saa kln 'de uupu -pun" כ muε -ta nyc jrc' sea nt -wee ככ bae Kea.

Sesi 'puuε klככ due'
(Matie 9.1-8 ; Makt 2.1-12)

¹⁷ 'Wt jre' o ε, Sesi a ככ nyy dε. Fariseen-wi" ke kε' wכ-saun ji' uu -tee i, uu 'wluε Galile 'a -kwle ke, Suide 'a -kwle 'dii, ε ke 'o Selisalem ke-. Tu"bo 'a "ikmaa' a poε "jrii "kpaε 'de Sesi 'a nyy 'a 'wε- 'ככ 'un. ¹⁸ 'Su nyy jru' -blee' klככ due 'sai- 'di -uu ji. Uua -kככ uu 'je כ 'e -gbu' 'di paa-, -wee uu 'je כ i -te' 'bo Sesi "juci. ¹⁹ 'Kaa 'de nyc jrc' 'a "i -tia' 'un ε, -ta uu 'jea -sii- 'bo se nt-. 'Su uu 'ja 'e -gbu' "kpei, -wee uu -sa -po". 'Bomכ uu jaa klככ 'a 'sai- 'De uu "sii כ i 'bo nyy -kwea 'bo Sesi "juci. ²⁰ Sesi 'jea

nyu -nta 'mua 'a dε ככ "itbaa' 'su, כ wlu' 'de klככ -pee כ 'na : -Ma dtsaln -kwε'.

²¹ Kε' wכ-saun ke Fariseen-wi" -tee 'mii wlu' -pun" uu 'na : "Ju -ככ -ככ dooa Kea 'a 'nynl kan' -ככ ε. Nyy -beεε' כ -je nyy 'a dtsaln -kwε' -bo ε se Kea 'a 'su nte.

²² Ka uu nta ככ -nε 'ε inaa' a, Sesi 'je kan' 'mε. 'Su כ wlu' 'de uupu -pee כ 'na : Dεε-ti aoa' ככ nt kan' 'de ao pee o ε- ? ²³ -Jε wε- -kככ "jrii ε- ? -ln -wlu -ln -na -ma dtsaln -kwε' -ae, -aee' -ln -na -ln כככ 'un -je naa- ? ²⁴ 'ln nte "i ao 'je ε juo- ka 'ככ -nta nyic ככ "Ju 'ln 'blea "ikmaa" 'de 'blua- "kpei -ta, 'un 'jea nyy 'a dtsaln -ככ' ε, εmε -tt 'ma wlu 'de klככ -pee : -ln כככ 'un, -ln -duo' -ma "kpei 'pendε 'un, -ln -je 'de -un -כככ" mu. ²⁵ 'Bo ε "si "ju -ככ je 'un כככ -cεen'- 'bo nyy -wee' "klein 'jrii "kpei, כ je ככ ' "kpei 'pendε 'un "duo-, כ je 'de כככ" de mu 'de Kea 'a 'nynl "i 'bεε- 'un.

²⁶ Tai' 'maa nyy -wee' "klein 'mε 'su uua 'bεε- Kea 'a 'nynl "i -ke. Faun "ji 'de uupu 'un 'ε, -wee uua wlu uu 'na : Dε -a -jeea' "jriε- -slan -ta -mε -sie' sun i o.

Sesi 'da Lefi

(Matie 9.9-13 ; Makt 2.13-17)

²⁷ -Mε 'wlu' 'o -jei" ε, Sesi "sia "kpaε 'su כ jεε 'wei-sai due' nyy 'a 'daa Lefi כ -te i 'de ככ 'wεi-sagbu 'di. Sesi wlu' 'de כ -pee כ 'na : Lefi, -ln ji, -ln -ke 'ma -a -je na- ! ²⁸ 'Su Lefi כככ 'un 'ε, כ sie ככ dt -wee' "klein 'mε, -wee כ bla 'o Sesi 'de.

²⁹ ε 'wlu' 'o mu ε, Lefi 'da Sesi dεdi -tt 'de כ o -gbu". 'Wei -saun -tuu" ke nyy jru' ke uu nte dε dia' -tadue.

³⁰ Fariseen-wi" ke kε' wכ-saun a wluuε klai" nynuu 'de i, uu wluε uupu -pee uu 'na : Dεε-ti ao ke 'wεi-sanyu ke nyic jrc' -saun jru' a dii -tadue, 'de aoa 'naa -kaun' due' 'di ε- ? ³¹ 'Bomכ Sesi "duo wlu 'un כ 'na : Nyy -a -ta sea poa uua' -ככ -dככ i, 'kaa nyy 'wε- ε nua uupu -a mu -dככ 'di. ³² 'ln se kpln fai" poo-ti 'tmua' ji 'de "i "isrenyu -pee, 'kaa 'un jie dεsaunuu 'a -tt'.

Nyy -teeε' Sesi i 'de כככ -ככ-ti 'un

(Matie 9.14-17 ; Makt 2.18-22)

³³ Uu wlu' 'de Sesi o uu 'na : San 'a klai" nynuu ke Fariseen-wi" 'a klai" nynuu a 'ככ כככ, uua baεε Kea jee- jee, 'kaa -ma -nt klai" nynuu 'a nu kan', uua di', uua 'naa. ³⁴ Sesi wlu' 'de uupu -pee כ 'na : Nyy -jia' ba "blitia 'a -ככ' -ככ ε, ao 'bεε- ao 'je uupu כככ 'כככ- ? 'De -mε 'kamכ 'nynכjei ke uupu -te ii ? ³⁵ 'Wt jrc' 'a muε nynia' -wee 'nynכjei 'je 'de uupu "klu 'wlu. 'De -mε 'a 'wε tu 'di ε, uua muε כככ 'ככ'.

³⁶ Sesi poεε -tt' "i ka ke'wle כ 'na : Nyy se ε 'bεε- כ 'je "bai dee 'fכ -pun" -sa, -wee כ 'je ε 'o "bai -gbau" -pun" "paa-. -Bo ε nt kan' a, -mε כ dooa "bai dee 'mε, 'de εε' 'fכ -je כ "paa- 'o "bai -gbau" -pun" ε, -mε ke ε se ba kpuu i. ³⁷ 'De nyy se ε 'bεε- ke'wle, כ 'je nmכ dee 'de bi -gbai' 'di po. -Bo ε nt kan' -ככ ε, -mε nmכ כ muε bi -gbau' waa', ε 'je i 'wla 'de bi -wee' 'je idooa-. ³⁸ 'Kaa 'de bi dee 'di 'bomכ nyy 'je nmכ dee po. ³⁹ 'De -bo nyy 'na nmכ -kwlea 'e jae 'di 'bode ε, -mε ככ doin" se 'dunmכ in-, dε-nuε' כ 'na nmכ -kwlea 'e jae 'di mε -nmכ'.

Sesi 'tmue -kwlewl 'a -tl' (Matie 12.1-8 ; Maki 2.23-28)

6 'Wl jre' o 'bo -kwlewl "kpei, uua 'daa "i-saa -ne 'e 's'k'k' -ne, Sesi a cen kplaa -kle 'dii -tie" 'su k'k' klai" nynuu a cln' de uua s'utn 'kwai -wee uua di. 2 'Su Fariseen-wi" 'a jru' wlu' ka u' na : Dεε-ti aoa nu de -sea' nu ka nu 'bo -kwlewl "kpei ε- ? 3 'Su Sesi wlu u'pu -pee ka k' na : -Ta 'mue- nua Dafid' ke k' 'ce-wi" ε, de k' nua ao se ε 'dii nu 'de Kea 'a 'sbe 'dii ? 4 Ka k' pa 'e Kea -gbu klaa" 'di -wee k' "dua -di'pen -nla 'e 'un k' di ε, 'de k' "nyl εε' jre' k' 'ce-wi" -ke k' na ao see juu-, 'de -me 'kam nyo jrc' se ε 'beε- k' 'je εε' -di'pen tu di, -bo ε se 'sraa -saun 'a 'su n' ε ? 5 -Wee k' 'na : 'M'k' nyo k' 'Ju, 'm' -n' -kwlewl me 'ε -ce' 'kpa 'a jei-.

'Ju -k' kwa jεa 'soε (Matie 12.9-14 ; Maki 3.1-6)

6 ε n'ue', 'bo -kwlewl jre' "kpei Sesi paa 'e uua' Kea -gbu 'di -wee k' k' nyu Kea 'a -tl'. 'Dem' 'ju due' -k' di-ansun 'mea n'-. 7 Ke' w' -saun ke Fariseen sie Sesi "jrie- o -wee -bo k' k' -nyu 'a 'we- 'bo -kwlewl "kpei, 'de u' 'je kan' 'je. Dεε-ti u' nua kan' 'a, εme -n' uua -p'k' Sesi 'a -k' i 'de u' 'je k' -tl' "kpei 'neε-. 8 'Kaa Sesi juo u'pu 'a t' 'me. 9 wluε 'ju -k' sun jεa 'soε -pee k' 'na : -ln k' 'un, -ln -je 'o nyu -kwea jii -ta ! 'Su k' k' 'un 'ε -wee k' jii 'o. 9 'Su Sesi 'na 'ma -teeε' aopu de due' i, ka Kea 'a ke 'daa- ? Nyu 'beε 'bo -kwle -wl "kpei 'ee k' 'e de 'd'ε n'uu -ln' dεsaun nyu 'beε' k' 'e nyu 'p'uu- -ln' k' 'je' ja -gbun k' 'e meε ? 10 'Su Sesi a pleεε u'pu "jrie "kpei-, -wee k' wlu 'de "ju -k' -pee k' 'na -ln sro sun. 'Kam k' nu -ceen-', 'su k' sun n'ε 'pepe. 11 'Kaa de Sesi nua 'mua- εε' 'cen -nla 'e u'pu 'un ε kmai". 'Su u' -tee ba i -teea' -pun" 'de de u' 'jea Sesi "jrii nu 'a -tl' 'un.

Sesi -sa 'o dboun 'a -puue 'k' 'k'k' (Matie 10.1-4 ; Maki 3.13-19)

12 'De εε' k' tu 'di, Sesi muε 'e cru "kpei, -wee k' bae Kea 'de "mau' wl -wee" 'klein 'di. 13 -k' -s'lan', k' 'da k' klai" nynuu -wee' 'me, -wee k' -sa 'de u'pu "klu nyu 'a -puue 'k' 'k'k', 'de k' 'daa- -wi" -mu dboun. 14 nyu 'a -puue 'k' 'k'k' -n' u' u' n'ynl ka : Sim k' -k' -tuua" P'ie i -n'ynl ke k' "dei Ancre ke, Sakl ke San ke, Filipu ke Batelemi ke, 15 Matie ke Toma ke, Alfe 'a "ju Sakl ke Sim k' -k' "kpei -tenynl nla Selbt ke, 16 Sakl 'a "ju Suidl ke Suida Isikario -k' -kpa Sesi 'a 'de toi ke-.

Sesi k' nyu Kea 'a -tl' -wee k' 'k'k' -nyu -tuu" 'a 'we- (Matie 4.23-25)

17 Sesi ke k' klai" nynuu 'wluε 'e cru "kpei u' "sie i, -wee u' nyna i -ta -nla p'εεεε, 'bom' k' jεε klai" nynuu jru' -sia de ke nyu -tuu"-tuu ke-. U'ua' nyu tu 'wluε 'o Selisalem ke Suideblua -wee" "kpei-, -wee jru' 'wlu 'e Tii ke Sidk' -k'k' 'e 'k'k'ε -kwl" f' o ε. 18 U' u' jεε k' wlu doin" o poa' -wee k' 'je u'pu 'a 'we- 'k'k'-. Nyu "klein -si-sal' a -tua" 'kle 'de ε, k' -seie' u'pu 'me 'de 'l' kwa -ke. 19 Nyu -wee" "klein a -p'k' Sesi 'a "iblaa 'a -k' i, de-nue'

"ikmaa' jre' -εε -wlu 'de k' 'un -wee -εε -k'k' u' -wee' "klein 'a 'we-.

'Mua-tl ke "nmia-tl ke (Matie 5.1-12)

20 Sesi -gbuan k' klai" nynuu "kpei ε k' 'na : Aom' k'k' 'daa- k' -ce' dεw'k'w'k'w'k', ao nu 'mua-, de-nue' Kea 'a 'be'k'ε n'ε aoa' de -o. 21 Aopu 'mue- ε nua 'de kaanwl 'di ε, ao nu 'mua-, de-nue' aoa muε d'boa' 'de nya. Aopu -nla 'e -fln" 'a 'un kaan, ao nu 'mua-, de-nue' aoa muε 'keεa 'de nya.

22 -Bo nyu 'nye aopu 'un, -bo nyu 'k' aopu, -bo nyu a sea ao -cree"-, -bo uua sea aoa' 'nynl -flεen', -wee uua sea ao k'p'εen' nyu 'daa- 'de 'm'k' nyo k' 'Ju 'a -tl' 'un ε, -me aopu nu 'mua- ! 23 Ao 'di nm'k' w'k' 'de εε' 'wl tu 'di, -wee ao 'je dee 'de 'mua- 'un, de-nue' aoa' 'd'εε klaa" -te ao 'dei 'de jaun 'di. Di uua nua aopu "jrii ε, u' "bo -wi" nu' -ke 'de Kea 'a wlu 'kwajaaun -nla t'εin" -pee.

24 'Kaa εε muε "nmia-tl nla" 'de aopu -nla "wliεjeun 'a -tl' 'un, de-nue' ao 'je aoa' -n' 'd'εε -we- 'de-. 25 εε muε "nmia-tl nla" 'de aopu d'boa' di -wee' 'un 'de kaanwl 'di 'a -tl' 'un, de-nue' 'mue- ε muε aopu nua'. εε muε "nmia-tl nla" 'de aopu -k' -keεa' 'de kaanwl 'di 'a -tl' 'un, de-nue' aoa muε 'kwe- paa', -wee ao 'je "miini 'na.

26 ε n'ε "nmia-tl 'de aoa' -tl' 'un -bo nyu -wee" "klein a sea aoa' 'nynl 'd'εε "w'k' -t'mu ε, de-nue' 'kam u' "bo -wi" nu 'de weepoun 'a -kewε-wi" -pee -ke.

De Sesi 'tmua 'de tunyu 'a -tl' kma-tl 'un ε (Matie 5.38-48 ; 7.12)

27 'Kaa 'ma 't'mu aopu 'me, ao -k' poa 'ma wlu doin" o ε, ao kma aoa' tunyu 'a -tl' ! Ao nu nyu -u' -nyε aopu 'un de 'd'εε "jrii ! 28 Ao po nyu -uua pooa aopu -soo' o "diwan ! Ao bae nyu -uua -tua" aopu 'kle 'a bae' ! 29 -Bo nyu po -un 'kpa doun" k' 'de ε, -ln -to 'e doun" 'a 'f' due' -sia 'o mu -ke -wee k' 'je 'o 'kpa po. -Bo nyu "duo -ma "jiiε- 'un ε, -ln -bo k' -je de kaan 'de -ma "bai 'a 'un "duo -tl' 'un -ke. 30 Nyu "o nyu -teea' -un de i ε, -ln -nyl" k'. -Bo nyu "duo -ma de 'un, -ln -bo ε i -teeε' 'de k' o. 31 De aoa -p'kan nyu 'jea aopu "jrii nu ε, εme ao 'je nu 'de nyu -pee. 32 Nyu -kma aoa' -tl' ε, -bo ao kma u'pu 'a 'su 'a -tl' 'ee, -me de jre' we- -pooε fai" ε-, -wee -εε se' Kea 'je aopu po ε- ? Nyu -sea' Kea juo ε, 'kam uua' ba 'a -tl' kmaa' n' -ke. 33 Nyu -uua nua ao 'd'εε "jrii ε, -bo aoa sea uua' 'su 'd'εε "jrii nu 'ee, -me de jre' -we- -pooε fai" ε-, -wee -εε 'se Kea 'je ao po ε- ? 'Kam nyu sea Kea juo a nu -ke. 34 'De -bo ao po nyu ao 'jea de -pun" 'je 'a 'su kpan' 'ee, -me de 'd'εε nua' -we- -n' 'e -me 'ε -k' 'di ε- ? Nyu -sea' Kea juo ε, uua' 'su 'a poε ba kpan' -ke. 35 'Kaa aopu m' ε, ao kma aoa' tunyu 'a -tl', ao nu de 'd'εε ! -Bo ao po nyu kpan' a -me ao 'bo de k' 'jeε "kpei -te' 'a t' i naa. -Bo ε n' kan' a, -me aoa' 'd'εε a muε 'i 'bea' -wee ao 'je Kea -nla 'e jaun 'di 'a "nynuu- n' de-nue' εε' Kea tu nm'k' 'di w'k' 'de -kwlunyniun ke 'diw'k'yniun -pee. 36 'Di w'k' nm'k' "ji 'de aopu 'un ka ε "jia 'de ao "bo Kea 'un ε.

Nyu jru' a 'pee 'je-ti
(Matie 7.1-5)

³⁷ Ao 'bo ba 'a 'pee 'jeε, -wεε Kea je aoa' 'pee 'je -ke, ao 'bo nyu 'pee kpuεn, -wεε Kea je ao 'pee kpuεn -ke. Ao -seea' ba 'a wlu "kpei- -wεε Kea 'je aoa' dεsaun -kɔ'.

³⁸ Ao "nyl nyu dε -wεε Kea 'je ao dε "nyl. Dɪ Kea a mu ao "nyla' ta muε "kpei- dua' -wεε ɪ 'je dε "ji, 'de ɪ 'je -sɔn 'wla, -wεε ɪ 'je aopu i siie-. 'Kaa -ta ao dbaa dε -wεε ao "nyla nyu ε, 'bomɔ Kea 'je dε dbaa- -wεε ε 'je ao "nyl -ke.

³⁹ 'Bomɔ Sesi poo -ti' "i ka ɔ 'na : "dɔi 'bεε' ɔ 'je ɔ -po -dɔi tu "juɔi 'blee- ? "lɪn- ε se 'bεε ε. Dε-nuε' ka uu nɪa 'sɔkɔ ε uu muε "bie 'di blua' se.

⁴⁰ Klai" ju se dεwɔn nɪ, ɔ se ɔɔ' dεtɔɔi -sii, 'kaa klai" ju -kpuan' snɪ ε, -mε ka ɔɔ' dεtɔɔi nɪa, 'kamɔ ɔɔ' mu nɪa'.

⁴¹ Dεε-tɪ -ma -je -un -podεi" dε "jri, 'de -maa' 'je tu -je -nɪa 'e -ma -cε" 'kpa "jri ε- ? ⁴² 'De -lɪn -beεε' -lɪn -je wlu ka 'de -ma -podεi" -pee, -lɪn -je nu : 'Ma de'di, -lɪn -tai" 'mi "i 'lɪn 'je -un dε "jri -sa. 'De -mε 'kamɔ ε -te -gbεε 'de -ma -cε" 'kpa "jri. "Jridepooi ! -lɪn -sa -ma -cε" tu "jri ke, -wεε -lɪn -je i 'je 'pepe. 'De -lɪn -je -ma -podεi" dε "jri -sa ka 'je.

Tu ke εε' 'jɔ ke
(Matie 7.16-20; 12.33-35)

⁴³ Tu 'dɔe se ε 'bεε- ε 'je "buo saun po, 'de tu saun se ε 'bεε- ε 'e "buo 'dɔe po. ⁴⁴ Nyu juo tu "o tu 'mε 'de εε' "buo 'un, nyc se ε 'bεε- ɔ 'je 'mawlobuo ke -fokabuo -sa 'de "wi-gbauo ja. ⁴⁵ Nyc 'dɔe a -sa -ti' 'dɔe 'de ɔɔ' pεε 'dɔe 'a "kε o, -wεε ɔɔ' po ɪ -sɔn. 'Diwɔnynii a -sa -ti' saun 'de ɔɔ' pεε saun 'a "kε o, -wεε ɔɔ' po ɪ -sɔn, dε-nuε' dε -jia" 'e nyc pεε o, εmε ɔɔ' wɔn ɔ 'tmu.

-Gbi" 'sɔkɔ ɔ -ti'
(Matie 7.24-27)

⁴⁶ Dεε-tɪ aoa 'daa- 'un Tu"bo, Tu"bo, 'de ka 'ma wlu "sia 'nyl aoa' nu kan' a- ? ⁴⁷ Nyc "o nyc -jia" nɔ 'un o, 'de -ɔɔ' poa 'ma wlu doin" o, -wεε ka 'ma wlu "sia 'nyl -ɔɔ' nua kan' a, nyc -ke ɔ -sɔkɔ' ɔmɔ 'ma ji aopu ɔɔ'ka'.

⁴⁸ ɔ -kɔ' "ju due' -ɔ' sia nɔ" nya 'de -ɔ' -blua" o 'soa- "kpei -blu -blu -wεε -ɔ' poa 'o -gbu" ε. "Ni 'a -sɔugba dba', -wεε -pie ji, 'de "ni-gbii -wee" 'ji ɪ bla -gbu" -nε "jri -bla -bla, ɪ se ε bluaa-, dε-nuε' ε poosε' ka -sɔkɔ' ka. ⁴⁹ 'Kaa nyc -ɔɔ' poa 'ma wlu doin" o, 'de ka ε 'daa- -ɔɔ' nua kan' a, ɔ -kɔ' "ju due' -ɔ' poa -gbu" 'bo -pɪsɪn" "kpei ε. ɔɔ' -gbu" se -gban 'ble, "ni dba', ε -siε' -gbuu ε bla -gbu" -nε wɔn -bla -bla, 'bo ε "sri, ε -wee' "klein je blu piepie. Dɪ -dooa ɪ -tiεi".

Sesi 'sɔkɔ- Rɔmε 'ε jra' jei 'a dbonui 'a 'wε
(Matie 8.5-13)

7 Sesi -kɔa' dε -nε 'ε 'tmua' 'de nyu -uu po ɔɔ' wlu doin" o -pee 'su ε, ɔ muε 'o Kapenaum. ² Rɔmε 'ε "soa-wi" 'a -jeopoi due' nɪ- 'o mu. ɔmɔ -ɔɔ' dbonui 'wε- kpuɪn 'mε ka-. 'De ɔ kma ɔɔ' dbonui -nɔ' ɔ -ti' -gblein'. ³ ɔ 'wɔn Sesi 'a 'nyl 'su ε, ɔ dboε Suifu-wi" 'a nyu-ɔɔn' jru' uu 'je Sesi ibae 'de ɔ' ε ji, -wεε ɔ 'je ɔɔ' dbonui 'a 'wε-

'sɔkɔ-. ⁴ Uu nɪnia 'o Sesi -pun", 'su uu bae ɔ i 'de nai" 'blea' 'un uu 'na : "Ju -nɔ nɪε sun o po ka-, ⁵ dε-nuε' ɔ kma -aa 'blua 'a -ti'. ɔmɔ -po' -aa "jrui 'kuεn-gbu -nε.

⁶ -Ta Sesi ke uu nɪa 'e mua' a, uu se -gbu" uu mua 'e 'di o tεεn- 'su "soa-wi" 'a -jeopoi -nɔ dboε ɔɔ' "dεi-wi" 'de Sesi o, -wεε ɔ 'na : Tu"bo, -lɪn -bo -ma -cε" seaa kan' 'de 'ma -ti' 'un, 'lɪn se -ma -teun "nyl ka nɪ 'de 'ma -gbu" -sɔn. ⁷ -Wεε 'ma -cε" 'kpa se 'de -lɪn o ji ka nɪ-, 'kaa -bo -lɪn -tmu wlu due' koun -gbai' ɔmɔ 'de ε, 'ma dbonui 'a 'wε- ε muε 'sɔkɔ' se. ⁸ Dεε-tɪ 'lɪn 'da kan' a, εmε -nɪ 'mɔ -ke ε, 'lɪn juo nyc wɔn -sii -ti' mε. 'Mɔ -ɔ -blea klae" -wi", -wεε -ɔɔ' jaa "jru ja 'de uu pu -sɔn ε, 'lɪn 'bleε "soa-wi" -ke 'bo 'un -sɔn, -wεε -bo 'lɪn 'na due' : -Mu' ! 'Su ɔɔ' mu'. -Bo 'lɪn 'na deejrɔ' : ji ! 'Su -mɔɔ' ji'. -Bo 'lɪn wlu 'e 'ma dbonui -pee 'lɪn 'na : -lɪn nu dε -nε ! 'Su ɔɔ' nεε'.

⁹ Sesi 'wɔn "ju -nɔ' ɔ wlu 'su, ɔ po ɔ -ti' o, -wεε ɔ "biie- 'de nyu -gbaea' ɔ 'de woi' 'de ɔ 'na : 'Ma 'tmu aopu 'mε, 'de Israε-blua 'di -ta 'lɪn se dε -kwll' -tea' -bea ka -mε 'je due' 'de nyc 'un.

¹⁰ -Ta nyu jra' jei dboa a mua -gbein" de ε, -mε uu jεε ɔɔ' dbonui 'mε ɔ 'puu.

Sesi -sa -tɪɔn" 'nɪnɔ ɔ 'ju "kunyɔi"

¹¹ -sɔn' jre' -sɪan' 'su ε, Sesi muε 'e -kwɔb -εε 'nyl nɪa Nainɪ 'di, ɔ ke ɔɔ' klai" nɪnuu ke nyu -tuu"-tuu a naa bu' i. ¹² -Ta ɔɔ' "kuuan -kwɔb ɔ' paa 'lɪn i 'su ε, uu 'bleε "ju due 'a 'dai- uu kpa i -tea'. Ε nɪ -tɪɔn" 'nɪnɔ ɔ 'junmɔɔju due' koun -gbai' -o, -kwɔb -tuu"-tuu -kɪn' "jrui 'bo- mu. ¹³ Tu"bo 'jea -tɪɔn" 'nɪnɔ -nɔ "jriε- 'su uu' wεε a nɔɔ', 'su ɔ 'na : A 'bo -fɪn"- ! ¹⁴ 'Su ɔ 'kuεn 'o 'dai- -pun", -wεε ɔ blε "i. 'Su nyu -uu -bleε, uu nɪnia i. ɔ wlu' ɔ 'na : -Kooai" -tɔ, 'ma 'tmu -un -ε, -lɪn sɔn 'un ! ¹⁵ 'Su "ju -nɔ sɔn 'un 'ε, ɔ -tee i -wεε ɔ -te wlu' -pun". 'De Sesi 'na : 'Nynɔkpaο', aa' "ju -nao ! ¹⁶ Nyu "klein -jea εε' -ta, faun a nu uu pu 'mε. Uua 'bεε- Kea 'a 'nyl 'i, uu 'na : Kea 'a wlu 'kwajaai klaa" sɔn 'un 'de -a "klu. Ε Kea mε -ji" εε' 'bleenyu "i -tea'. ¹⁷ Dε Sesi nua 'mua- nyu a 'tmuεε' 'de Suideblua ke 'blua- jri' -jie' 'dei "kpei-.

Dε San Batisɪ -teea' Sesi i ε
(Matie 11.2-19)

¹⁸ Dɪ "klein -nɪua 'mua- San 'a klai" nɪnuu po ɔ la' "kuan. 'Su ɔ 'da uu' sɔkɔ' mε, ¹⁹ -wεε ɔ dbo uu pu 'de Sesi o, 'de ɔ 'na : -Bo ao mu ε, -mε ao -tee' ɔ i ka, ao 'na -lɪn -nɪε "ju -ɔ' -jea ji -o, -aεε' -a -je deejrɔ' fuo ke'wλεε ?

²⁰ Uu nɪnia 'bo Sesi -pun" 'su, uu 'na : San Batisɪ -dɔo' -aun nɔ' -lɪn o, -wεε -a -je -mi i -tee'. -lɪn -nɪε "ju -aa fua -oo, -aεε' -a -je deejrɔ' fuo -o ke'wλεε ? ²¹ -Ta εε nɪua kan' a, -mε Sesi nɪε nyu -tuu"-tuu 'a 'wε- 'sɔkɔ', ɔɔ' 'puu- klɔkɔn, ɔɔ' nεε -siisaun i 'de nyu 'un, ɔɔ' nεε' -wεε ɔɔ' bai "dɔn 'a "jri. ²² 'Su ɔ wlu' 'de San 'a klai" nɪnuu -pee ɔ 'na : -Bo ao mu ε, -mε dɪ "klein ao 'jea 'de ao 'wɔn ao 'tmu ɪ 'de ɔ -pee. "dɔn a 'jei 'pepe, klɔkɔn a na', 'jrɪwεnɪn 'a 'wε- ε 'sɔkɔ, doin" 'a waun a 'wɔn i, 'mεun a sɔn -klu', -pɔia" -ti a 'tmuεε' 'de wεenyu -pee. ²³ Nyc -ɔɔ' "maa 'mɔ sea nɪ ε, -mε -mɔ nu 'mua-.

²⁴ San 'a klai" nɪnuu mua de 'su, Sesi -tee ɔɔ' -ti' 'tmua' -pun" 'de nyu -gbae' ɔ 'dei -pee ɔ 'na : Dε ao mu i

'jea' 'de -pwtu" blua "kpei 'de ε- ? -Aee' -gblkpau pos' ɔ -suua' i ε- ? ²⁵ 'De -mε nyc ao mu i 'jea' 'ja a- ? -Aee' "ju due' ɔ -paa dt 'dɔe 'un ε- ? Ao -gbun 'nɔ, nyu -paa dt 'dɔe 'un ε, -wi" -mu a -tee' i 'de 'beɔ-wi" o -gbu" 'di, -wee uu nt dt -wee' "klein 'a jeun. ²⁶ 'De nyc ao mu i 'jea' -gbo' ε- ? Kea 'a wlu 'kwajaai duee' ? Kun tɔ' -o. 'Ma 'tmu aopu 'mε, ε -sii Kea 'a wlu 'kwajaai -mɔ 'mε. ²⁷ San nɛ "ju ɔɔ -tt' 'un Kea 'a wlu -crua' 'naa :

-Gbun 'nɔ, 'ma dboε 'ma dboi 'de -un "juɔi, -wee ɔ 'je -ma -jeblu nmae-.

²⁸ 'Ma 'tmu aopu 'mε, dε klein" 'nynukpae' 'wlu a, nyc se "i 'bε ɔ se San -sii. 'De -mε 'kamɔ nyc -piia' "i 'de Kea 'a kεema' -kwlt 'di, ɔ 'bεi" ɔ -sii ɔ. ²⁹ Nyu "klein -wɔan San 'a wlu ε, uu ke 'wei-sanyu cɛn -kɔn uu je Kea "nyl, -wee San po uupu "ni 'jru. ³⁰ 'Kaa Fariseen o, kε' wɔ-saun se ε "inl 'de San 'je uupu "ni 'jru po. 'Puua' Kea nɛai", ε 'jea uupu "nyl ka uu nua εε' nya-fuunsun, 'kamɔ -nao.

³¹ 'Bomɔ Sesi 'na : Nyc 'un 'je nyu -nɛa -stanwl 'di "ipoo ε- ? Nyc -ke uupu -kooɔ ɔɔ - ? ³² Uu -kɔ' "nynumɔ" -uu -tea i 'bo -kwlt -kwea -wee -uua wlu a 'e ba -pee ka : -A bla aoa' "kwi -kweun 'mε -bla -bla, ao se dee-. -A ble "nmia du 'mε -ble -ble 'kaa wee se ao nu ao se -fn".

³³ San Batisi jia -wee ɔɔ diε -di'pen, 'de ɔɔ' 'na nmɔ, 'su ao 'na -suusaun -nɔ 'de ɔ 'un. ³⁴ nyɔi ɔ "Ju jia, ɔɔ di', ɔɔ 'naa, 'su ao 'na ɔ -kau', ɔ ke 'wei-saun o, nyɔi ɔ 'a "kwli san dbεε', -wee uua po sun -tadue, 'de uua 'naa -kaun"- due' 'di. ³⁵ 'Kaa ka Kea 'a -tt' nɛa tɔ' ε, nyu -wɔn 'mii ε uu juε' ka εε nua nyu 'dɔe "jrii ε.

Sesi-kɔ' 'nynɔkpao' due' 'a desau

³⁶ Fariseen due' 'da Sesi dɛdi -tt. Sesi pa 'e ɔ o -gbu", -wee ɔ -te i 'de uu -te dε dia' -pun". ³⁷ 'De 'bo -kwlt -nɛa 'mua- 'di ε, -kwlt i -te nynɔkpao' due' -nɔ 'o. Ka Sesi nɛa dε dia' 'de Fariseen o -gbu" 'di ε, u 'je kan' 'mε, 'su u kpa -dai'klɔ -sooε due' 'sou nua -εε 'nynɔ nɔ albatru, ³⁸ -wee u jii 'de Sesi bl o fo o. 'Su ua -fn", ua' "miini "pεen- Sesi 'a bl 'mε. -Wee ua nu ua' "mɔ -de ua -sa Sesi 'a bl "mii- ni kui. 'Su u -gbleεε l -kwlt", -wee ua po l -dai'klɔ kui.

³⁹ Fariseen ɔ -dɔ dɛdi -tt 'jeea dε -nɛa 'mua- "jriε- 'su ε, ɔ wlu' 'de ɔɔ -cε" 'un ɔ 'na : -Bo "ju -nɔ nɔ Kea 'a wlu 'kwajaai 'de ε, -mε ka 'nynɔkpao' -ua bl "i 'mua- -nɛa desau nu nynɔkpao' ε, ɔɔ mu ε jua' 'de-. ⁴⁰ 'Bomɔ Sesi "duo wlu 'un ɔ 'na : Simɔ, 'un 'bleε -tt' -sau"- 'un 'je -mii' -tee'-. 'Su Simɔ 'na : 'Ma dɛtɔɔ, -un -wlu !

⁴¹ 'Bomɔ Sesi poo -tt' "i ɔ 'na : "Ju due' ɔɔ kpan nɔ nyu 'nɔɔ "kpei. Due' 'bleε ɔɔ 'wei 'a kme' due', -wee due' 'ble ɔɔ 'wei 'a kwla mm". ⁴² Ka uu nɛa 'nɔɔ -ta uu 'jea dε -sa, 'bo se nɔ-. 'Su "ju -nɔ 'nɔ 'wei -nɛa 'de uupu "kpei 'mε. 'Bo nyu 'nɔɔ -nu "klu 'ee, nyc -je "ju -nɔ ɔ -tt' kma -gblein' ε- ?

⁴³ Simɔ 'na : 'Mɔ naa tɔ' i ε, "ju -kɔ ɔ nua 'saau "jrii -gblein' ε, ɔɔ nɔ -kɔ ɔ 'nɔ 'wei -tuu" ε. 'Su Sesi 'na : tɔ -tt -o, -un -sε "kpei 'mε ka -nɔɔ ka. ⁴⁴ -Wee Sesi "biie 'de "junynɔkpao' -nu o 'su ɔ wluε Simɔ -pee ɔ 'na : -ma -je "junynɔkpao' -nu 'mεε ? -Ta 'un paa 'nɔ -un o -gbu" ε, 'un se 'un "ni "nyl -un se bl kɔɔ, 'kaa umu ε, u nɛε ua' "mii ni -wee u ɔɔ 'un bl i 'de u jaa l ua' "mɔ -kui. ⁴⁵ -ln

se 'un -kwlt" -gblee ɔɔ "pl, 'kaa dε 'nana 'un pa 'nɔ -un o -gbu" 'di -stan 'de ε, u se 'ma bl 'a -kwlt" -gbleetɔ 'nɔ ke. ⁴⁶ -ln se 'un 'cna "jru po, 'kaa umu ε, u 'wla 'un -dai'klɔ bl i. ⁴⁷ Emε -tt 'ma 'tmu -un ka : u kma nyɔi ɔ -tt' 'pepe, emε -tt ua' dɛsau -tuu 'kpe -nɔ -kwε-. 'Kaa -bo nyc ɔɔ dɛsau -wee' sea -kwε- ε, -mε ɔɔ nyɔi ɔ -tt' kmaa' se "jri "kpaε' po ke -gblein'.

⁴⁸ 'Su Sesi wlu' 'de 'nynɔkpao' -pee ɔ 'na : Aa' dɛsau -kwε'. ⁴⁹ Nyu -ke ɔ nɛa dε dia' -tadue ε, uu -tee wlu a' -pun" 'de uua' -cε" 'un, uu 'na : -Ta "ju -nɔ -mɔ 'wlu -wee ɔɔ -kɔ' nyu 'a dɛsau -ke ε- ? ⁵⁰ 'Kaa Sesi wlu' 'de "junynɔkpao' -pee ɔ 'na : Aa' 'ma -tt' tɔ' 'un 'jea' 'puu aun' ε. A mu 'de pee 'a blua' 'un !

Nyu -ke Sesi a na

8 ε 'wlu a 'o mu ε, Sesi a muε -kwle klae" ke -kwle ml" 'dii, -wee ɔɔ 'tmu Kea 'a 'kmu dee 'a -pɔia" -tt. ² ɔɔ 'klai" nynu u -nɛa -puue 'jɔ 'nɔɔ ke 'nynukpae' jru' ɔ -sa 'wε- ke -siisau 'un ε, uupu ke ɔ mu' -ke. ε nɔ Madi -wlu a Madala -u 'un -siisau -mε" 'nɔ 'wlu a ke. ³ Erodt 'a dbonui due' ɔɔ 'nynɔ nɛa Kusa -mɔ ɔ -nε 'nynɔ Sanɔ ke Sisau o, 'nynukpae' jru' ke ɔɔ na', -wee -uua po ɔ sun o 'de uua' 'bleetɔ 'un.

Kodbonui 'a "ipoo-tl
(Matie 13.1-9 ; Maku 4.1-9)

⁴ -Ta nyu -tuu" -wlu a -kwle 'dii jia 'de Sesi o, -wee uu -gbae' ɔ 'dei ε, 'bomɔ ɔɔ poo -tt' "i ka ɔ 'na : ⁵ Nyc due' -mu' ko -gbaa'. -Ta ɔɔ -gbaa' ko ε, la' 'jɔ jrl' blu' 'bo -je -kpaε", -mɔ naa "kpei-, 'su nɔɔ jii' -wee l di. ⁶ la' 'jɔ jrl' blu' 'bo 'soa- "kpei, -mɔ mε' kpun-, 'kaa l je 'soε, dε-nuε' "ni se 'de l -nɔ nɔ-. ⁷ la' 'jɔ jrl' blu' 'de "wi 'un, -mɔ ke "wi mε' -tadue, 'kaa "wi sun i. ⁸ 'Kaa la' 'jɔ jrl' blu' 'de 'blua- 'dɔe 'un. -Mɔ mε', l 'wluε dε 'un, la' kpau due' croε 'jɔ ɔ kme' due. Sesi 'tmua dε -nε 'su ε, ɔ kpa wlu "jei -wee ɔ 'na : Nyc -blea doin" ɔ 'wɔn i !

Sesi -sa "ipoo-tl wɔ
(Matie 13.10-23 ; Maku 4.10-20)

⁹ 'Su ɔɔ 'klai" nynu -tee' ɔ i uu 'na : -ln -sa "ipoo-tl -nε wɔ 'de -a -pee. ¹⁰ 'Su ɔ 'na : Aopu ɔɔ ε, Kea 'a 'kmu dee 'a -tt' -wee' "klein -saa wɔ 'de ao -pee, 'kaa nyu jru' a 'wɔn la' -tt' tu 'mε 'de "ipoo-tl 'un. 'De uu 'je ε ja -gbun, -wee uu se ε "jriε- 'jei 'pepe. 'De uu 'je ε doin" 'wɔɔ-, -wee uu se ε 'mii 'wɔin 'pepe.

¹¹ Dε "ipoo-tl -nε -sa wɔ, ε ka : ka ko -gbaa' nɛa, 'kamɔ Kea 'a wlu 'tmua' nɔ. ¹² 'De nyu jru' pee o ε, wlu -tmua' -kɔ' kojɔ -blua' 'o -je -kpaε' ε. -Bo uu 'wɔn wlu 'mua- kaan 'su -sɔn' jii', ε -sε 'de uupu 'un' ε, dε-nuε' εε kaan uupu -je de, -wee uu je ε tɔ' 'un 'je, 'de uu je 'pu. ¹³ 'De nyu jru' pee o ε, wlu -tmua' -kɔ' kojɔ -blua' 'bo 'soa- "kpei ε, -wee -la 'sun sea -ta -nɔɔ nyi ε. Uua' nyu tu-, -ta uu "sia, uu 'wɔn Kea 'a wlu ε, 'bomɔ uu -sεε 'o mu 'de 'mua- 'un. 'Kaa uua' 'mua- nɔ" se "itεn-. -Bo 'kle jii uupu "kpei, 'su uu poε uua' dε -kwlt" -tεt' i. ¹⁴ Nyu jru' 'a 'wɔn Kea 'a wlu 'mε ka kojɔ -kpa 'e "wi 'un nɛa. Uua' nyu tu a 'wɔn Kea 'a wlu 'mε kpun-, 'kaa -bo uupu mu

ε, υσα' "tai- ε 'i, εε' poo υσα' kplun fai", δε-νυε' υσα' wla 'kmu "kpeidt ke "wliie 'ε -fli i 'de 'wl -wee' "klein 'di. 15 Nyu jru' a 'wcn Kea 'a wlu 'mε, ka koj- kpa 'e 'blua- 'dce 'un nta. Wlu υυ 'wcan, υυ -te' ε i 'de tɔ' iku' ke pεe 'dce 'un, -wεe ε "ti 'e υυpu 'un 'de υυa nu Kea 'a -kwlutl.

Nebi 'a 'ipoo-tl
(Makt 4.21-25)

16 Nyu se ε 'bεε- ɔ 'je nebi tba -wεe ɔ 'je ε jae "jri i-crii"- 'de ɔ 'je ε 'e 'dii -sɔn -te', 'kaa nyu ɔ -tee' -ta -tean ja, -wεe nyu "klein -a pa 'e -gbu" 'je ε i 'je. 17 'Kamɔ ε 'e nɩ -ke, -tl' "klein -ɩ pa 'kwla la muε "kpaε' 'pεεan' -wεe -tl' "klein nyu sea juo ε, nyu a muε ɩ -wee' 'jua'. 18 -Bo ε nɩ kan' a, -mε ao -tu" aoa' -ce" 'ε -tl' 'de aoa' de doin" oposun 'un, δε-νυε' nyu -blea de ε, nyu a mu ɔ jre' "nyla' ke'wle, 'kaa nyu ɔ-ɔ sea de 'ble ε, δε-saan" -je ɔ 'blea mɔ 'de ε, nyu a mu ε ɔ -mε 'kwa -saa'.

Sesi de ke ɔɔ' "dei-wi" ke
(Matie 12.46-50 ; Makt 3.31-35)

19 Sesi de ke ɔɔ' "dei-wi" jie 'de ɔ o, 'kaa ka υυ 'jea ɔ -pun' 'kpasun nu, 'ka se nɩ, δε-νυε' nyu -gbae' ɔ 'dei υυ -tɩeɩ". 20 'Su nyu jru' wlu' 'de ɔ -pee υυ 'na : -ln de ke -ma "dei-wi" nɩe 'e 'kpaε', υυ nɩe "i υυ ke -ɩn -je 'jee-. 21 'Kaa Sesi wlu' 'de υυ -pee ɔ 'na : Nyu -υυa poa 'un 'Bo 'a wlu doin" o -wεe ka ε 'da- -υυa nua kan' a, υυpu -nɩ 'un de ke 'ma "dei-wi".

Sesi jaa -pie ja
(Matie 8.23-27 ; Makt 4.35-41)

22 'Wl jre' o Sesi ke ɔɔ' klai" nynuu 'ja 'e -kwεε" due' 'di, -wεe ɔ wlu 'de υυ -pee ɔ 'na : -A mu 'e 'ni 'de fɔo. 23 -Ta υυ nua 'de 'a mua' a, -mε Sesi a 'muu. 'Su -pie klaa" -tee jia' -pun" 'bo 'ni "kpei. "Ni a "ji 'e ε 'di 'mε. 'Su 'mεa 'a faun -tee υυa' nua' -pun". 24 'Su υυ 'kpa Sesi -pun", -wεe υυ -sɔ "nyuɩ' 'de υυ 'na : -Aa 'blei, -aa 'blei, -a -kwe', -aa jje 'mεa' ! ɔ sɔan 'un 'su ε, ɔ "kɔɔ- -pie ke "ni "jrui -wεe ɩ ji ja, 'su -ta -wee' -tee 'tuun. 25 -Wεe ɔ wlu 'de υυ -pee ɔ 'na : Aoa' 'ma -kwlt" -tea' -mε 'de ε- ? 'Su faun ke tai' 'a "maa 'ji 'de υυpu 'un 'ε, -wεe υυa' 'su a wlu 'e ba -pee υυ 'na : -Ta "ju -nɩ -mɔ 'wlu 'ja a-, -wεe -ɔɔ wlu poɔ' ke "ni -pee 'su la 'je ɔ wcn ε- ?

Sesi seie "ju due' 'de -siisaun 'kwa
(Matie 8.28-34 ; Makt 5.1-20)

26 Uυ kpuen 'kpυυ 'de Seraseneen-wi" 'a 'blua- 'di. εε' 'blua- tu ke Galileblua a -gbuεn' 'e ba "jri. 27 -Ta Sesi 'wlu' 'e -kwεε" 'di -wεe ɔ 'sia i 'su ε, -kwɩbɩ due' -Siisaun -tuu"-tuu nta 'e 'un -kɔɔ' "i. De -wlu' 'e sese o ε, ɔɔ' paa de 'un, ɔɔ' 'pεn 'de -gbu" 'di, ɔ "tɩe 'e -gbaun' "klu. 28 ɔ 'jea Sesi i 'su, ɔ "siie- 'koi- i 'bo ɔ "juɔi -wεe ɔ "wɔ ɔ 'na : Sesi, Kea -nta 'e jaun 'di 'a "ju, δε -ɩn -ke 'ma -a -piaan i ε- ? 'Ma bae -un -ε, -ɩn -bo 'un 'kle -tu" ε !

29 Dεε-tl ɔ 'da kan' a, εmε -nɩ Sesi a wlu' 'de -suusaun -nε -pee, -wεe ε 'je 'e "ju -nɩ 'un 'wlu. De-νυε' εmε -nɩ, εε' -suusaun tu -kwle ɔɔ' 'kle -tu" 'a 'mε. 'De εε' -tl' 'un υυa po ɔ -gbaaceε' "dbi bl', 'kaa ɔɔ cen -gbaaceε' "dbi -nta 'mua- 'mε, -wεe -suusaun a po ɔ -je o, 'de ɔɔ mu 'e

'kpaε "kpei. 30 Sesi -tee' ɔ i ɔ 'na : -Ma 'nynɩ wε- ? 'Su ɔ 'na : 'Ma 'nynɩ -nɩ -pun' -tuun. Dεε-tl ɔ 'da kan' a, εmε -nɩ -siisaun -nta 'de ɔ 'un ε, ɩ -tɩeɩ". 31 'Su la bae Sesi 'mε ɩ 'na : -ln -bo -aun 'de 'ni -tuun bluεε !

32 -Ta ε nυua kan' a, -mε be" 'a -gbaapu -nɩ idia' 'bo cru -kwlt", -wεe -siisaun bae Sesi i ɔ 'e 'wcn 'de ɩ 'je 'e be" -nɩ 'un pa. 'Su ɔ 'wcn- 'o 'ε. 33 -Siisaun 'wlu' 'e "ju -nɩ 'un, ɩ pa 'e be" 'un ε. 'Su be" 'a -gbaapu -nta 'mua- -sa plea' 'de cru 'a -peenai" ɩ 'kpa 'o "ni wcn, 'de ɩ -wee' 'blu 'ni -tun.

34 Nyu -a fua be" i -gbuan εε' de tu ja 'su, υυ 'kpa 'kwla, -wεe υυ kpa la' -tl' tu, 'de υυ 'tmu ɩ -kwɩbɩ ke -gbei" 'dii. 35 Nyuɩpu jje de -nυua 'mua- "jriε- 'jeea' a. -Ta υυa muua, -mε υυ jεε "ju -siisaun 'wlu' 'e 'un -nɩ mε, ɔ paa dl 'un, -wεe ɔ -te i 'bo Sesi -pun" ka -cɔɔn' ka. 'Su tai' "maa υυpu 'mε. 36 Nyu -jea dl "klein -nυua 'mua 'a -ta ka "ju -siisaun nta 'un -nɩ nua 'pu sun ε, εmε -εε "kuan υυ po 'de nyu -jia' -pee. 37 Nyu "klein -nta Sene- sareblua "kpei ε, υυ baεε Sesi 'de ɔ 'je υυ kɩn tεεn-. De-νυε', de υυ 'jeea "jriε 'mua- εε' faun klaa" a nu υυpu 'mε. Sesi 'ja 'e -kwεε" 'di 'su ɔ muε de.

38 "Ju -suusaun 'wlu' 'e 'un a baεε Sesi i -wεe ɔ ke ɔ 'je mu. 'Kaa Sesi po ɔ -jei" ɔ 'na : 39 -ln mu 'de -un o -gbu" -sɔn de, -wεe dl "klein Kea nua -un "jrii ε, 'de -un -ju 'tmu. "Ju -nɩ mua' -cεεn'-, dl "klein Sesi nu ɔ "jrii ε, ɔɔ 'tmu ɩ -kwɩbɩ "kpeii -ta -wee'.

Sairist 'a "junynɔkpao' ke 'nynɔkpao' due' ke
(Matie 9.18-26 ; Makt 5.21-43)

40 -Ta Sesi a jii a de ε, nyu -tuu" -mu' ɔ 'i 'jaa' 'de 'mua- 'un, δε-νυε' mɔ mɔ υυ -wee' "klein a fuo. 41 'Su Suifu-wi" 'a Kea -gbu -jeopoi due' -ji", ɔɔ' 'nynɩ -nɩ Sairist. ɔ -gbleεε Sesi bu wɔ, ɔ -teeε' ɔɔ' kwa 'di, -wεe Sesi 'je 'de ɔ o -gbein" mu, 42 δε-νυε' ɔɔ' "junynɔkpao' jɔ due' u -blea -sɩn 'a -puue jɔ 'nɩ ε, umu 'wε- kpun 'mε ka-.

-Ta Sesi nua 'e mua' a, nyu a "tun ɔ i -ta -wee". 43 'Su 'nynɔkpao' due' -nɩ 'e nyu "klu, nmi-kwliwε- nɩ -pun" 'de -sɩn 'a -puue jɔ 'nɩ ɔɔ' 'di. 'De εε' -tl' 'un ε, u ple ua' dl -wee' "klein 'mε 'de -dɔ'cɔ-wi" 'kwa. 'Kaa nyu -jea u 'puu- ε, ɔ se nɩ-. 44 Umu -kpa Sesi -pun" 'de ɔ 'de fɔ o, -wεe -u bla ɔɔ' "bai 'a wcn". 'Bo ε "si ua' nmi-kwliwε- je 'bɔ. 45 'Su Sesi 'na : -ɔ -bla' 'mi "i kan' a- ? -Ta nyu -wee' "klein nua -toa' a, 'bomɔ Pɩe ke nyu -ke ɔ nta 'o 'na : 'Ma 'blei, nyu -tuu" a "tuan -mi i ka -ta -wee' 'su ε, -ɩn -na nyu -bla' 'mi "i ε- ? 46 'Kaa Sesi 'na : "lun-, nyu jɔɩ' -bla' 'mi "i, δε-νυε' 'un 'je kan' 'mε ka 'ma "ikmaa' jre' 'wlu' 'de 'un ε. 47 Ka 'nynɔkpao' -nu 'a nuudɩ 'pεεan "kpaε, u 'je kan' 'mε 'su faun a nu', ua' dl a cre'. U "siie 'kji- i 'bo Sesi "juɔi, -wεe de -εε -tl' 'un u bla Sesi "i ke 'de ka u bl "i, 'su ua' 'wε- "sria 'o, ε 'bɔ, u 'tmu ε 'bo nyu "klein -kwea de "juɔi. 48 'Su Sesi wlu' 'de u -pee ɔ 'na : 'Ma "ju, aa' 'ma -kwlt" -tea' 'puu- aun 'ε. A mu 'de pεe 'a blua' 'un !

49 -Ta Sesi nta wlu' kan' a, 'su "ju due' -wlu 'e Sairist o -gbein" -ɔ ji ɔ 'tmua' -ɔ 'na : -Ma "ju 'mεε. -ln -bo nyu detɔɔi seaa 'bode. 50 Sesi 'wcn -tl' -nε ε, ɔ wlu' 'de Sairist -pee ɔ 'na : Faun 'bo -un nυε, 'kaa -ɩn -te' 'un -kwlt", -ma "ju a muε 'kmuɩa'. 51 Sesi nynia 'de Sairist

o -gbein" ε, כ se 'wכח כ ke nyc jrc' se 'e -gbu' 'di pa, -bo ε se Piei o, San o, Saki o, "ju -saan" "bo ke u de 'a 'su nu ε. ⁵² Nyu -nla 'e -gbu' 'di uu -wee' "klein a -flun", uua kple' 'de "ju -saan" 'a -ti' 'un. 'Su Sesi 'na : Ao 'bo -flen"- ! U se 'mε, 'kaa ua 'muu. ⁵³ U 'da kan' 'su ε, uua wככ', dε-nuε' uu 'je kan' 'mε 'pepe ka u 'mεa. ⁵⁴ 'Kaa Sesi kpuen "ju -saan" 'a sun, -wee כ kpa wlu "jei כ 'na : 'ma 'Ju, a כח 'un ! ⁵⁵ 'Bo ε "si, ua' feeε' je 'de u 'un de ji, 'su u כח 'un 'ε. -Wεε Sesi 'na : Ao "nyl u dε, u 'je di. ⁵⁶ Tai' "maa ua' 'cε-wi" 'mε, 'su Sesi -tee' uupu ke' "i, כ 'na : Dε -nuua -ta ao 'bo ε nyc jrc' -pee 'tmuε !

Sesi dboε ככ klai" nynuu -nla -puue 'jכ 'כככ
(Matie 10.5-15 ; Makl 6.7-13)

9 Sesi 'kuen ככ klai" nynuu -nla -puue 'jכ 'כככ "jrui, -wee כ "nyl uupu "ikmaa' ke dε "wכח 'bεεa' ke 'de uu 'je nyu -siisaun 'a "kwli -wee' ke 'wε- 'kpei -sa. ² U dboε uupu Kea 'a 'beכdε 'ε -ti' 'tmua', -wee uu 'je nyu 'a 'wε- 'כככ -ke. ³ U wluε uu -pee 'de כ 'na : -Bo aoa sea mu ε, ao 'bo dε jre' 'bleε. Ao 'bo itbatu o, -ke o, -di'pen ke 'wei' bleε. Ao 'bo "bai 'כככ 'un "duε. ⁴ -Gbu" -ε 'di ao pa, -mε ao -te 'bo i mamau, 'de ε 'di 'bomכ ao 'je 'wlu, -wee ao 'je mu. ⁵ -Ta "o -ta ao mua -wee nyu sea ao sun 'כככ kpuu ε, -mε ao 'wlu 'o εε' -kwל -tu 'di, ao -gbo' "puue' -nla aoa' bi kui ε 'bo uupu "juכ, -wee ka uua' -cε" 'kpa 'jea uua' 'kmu 'a "kuan po, εmε -εε mu uupu 'pee kpuan' 'de nya. ⁶ 'Su uu mu', -wee uua mu -kwלε 'dii due 'due 'de uua 'tmu -כככ' -ti, -wee uua 'כככ- nyu 'a 'wε- -ta "o -ta.

Erodt a -tuε" -כככ
(Matie 14.1-12 ; Makl 6.14-29)

⁷ -Gbu'a'na "na Erodt 'wכח dε "klein -nuua 'mua- 'su ε, dε כ 'jea ככ "kpei- naa -gblein', ככ 'je ε, dε-nuε' nyu jru' 'naa : San Batist-ji' 'kmu de. ⁸ Jru' 'naa : Eli -to ככ -cε". Jru' 'naa : Kea 'a weepoun -nla tein" 'a due' -ji' 'kmu de. ⁹ 'Kaa Erodt 'na : 'ln cen San -mכ "jru "i o, "ju -ככ -כ nua dε -la 'nynt 'ma 'wכח -ta 'ee, -ta ka -mכ 'wlu -gbo' ε- ? 'Su Erodt a -כככ ke Sesi 'e 'jee-.

Sesi "nylε nyכככ -di'pen ke -smii' ke
(Matie 14.13-21 ; Makl 6.30-44 ; San 6.1-14)

¹⁰ Nyu Sesi dboa jia de ε, uu כככ dε klein" uu nua la' "kuan, -wee כ "duo uupu 'un, 'de כ ke uu mu 'e -kwל -εε 'nynt nla Besaida fכ o. ¹¹ Ka Sesi mua nyu -tuu" 'wכח 'su, uu mu כ kln. Sesi kpuu uupu sun 'כככ, -wee כ bla Kea 'a 'beכdε 'ε -po. Nyu "klein -nla "i כ 'jea sun o po, כ 'כככ- uupu 'a 'wε- 'mε -ke. ¹² -Ta 'jru a blua i 'su, Sesi 'a klai" nynuu -nla -puue 'jכ 'כככ 'kככ -pun" uu 'na : -ln po nyu -nu -jei", uu 'je -kwלε ke -gbei" -kuuan" i 'dii mu, -wee uu 'je 'pεun' ke diide -כככ, dε-nuε' dε jre' se -ta nε-. ¹³ Sesi 'na : Aoa' -cε" 'kpa "nyl uupu diide. 'Su klai" nynuu 'na : -Bo -a se diide -tlan' mu 'de nyu -tuu"-tuu -nu 'a -ti' 'un ε, -mε uu se dε dii, dε-nuε' -di'pen kplε -mm" ke -smii' jכ 'כככ -gbai' mu -a -ble. ¹⁴ 'De nyu -nla -ta 'bεε "nyntunmai 'a "wlu -mm" 'mε. Sesi wluε klai" nynuu -pee כ 'na : Ao po uupu kכככ" kwla -mm" -mm" -wee uu 'je i -te. ¹⁵ 'Kamכ klai" nynuu

nu -cεεn'-, -wee uu -wee' "klein -te i. ¹⁶ Sesi "dua -di'pen kplε -mm" ke -smii' jכ 'כככ -nε 'un כ kpa "jri "jei -wee כ po la' Kea 'sε-, 'de כ cun tii tii- -wee כ "nyl ככ klai" nynuu 'de uu 'ju nyu "jrii -gble'. ¹⁷ Uu -wee' "klein di", uu je dbo. 'Su la' כככ -sia 'o mu ε, u "jie tooe" 'a -puue 'jכ 'כככ.

Piei 'na Sesi nεε Klisi, Kea 'a 'o-tei -o
(Matie 16.13-19 ; Makl 8.27-29)

¹⁸ 'Wl jre' o, Sesi -saa nyכככ kln -wee כ mu Kea baea' -tajr. 'Bomכ ככ klai" nynuu muu כ kln, -wee כ -tee' uupu i ka כ 'na : Nyc nyכככ a 'daa- 'un -ta' a- ? ¹⁹ 'Su uu 'na : Nyu -nuu' a 'daa- -un San Batist, deejru' 'na -ln -nεε Eli -o, -wee jru' 'na Kea 'a wlu 'kwajaaun -nla tein" 'a due' -ji" 'kmu de. ²⁰ 'De Sesi 'na : Aopu ככ 'ee, nyc aoa 'daa- 'un -ke ε- ? Piei 'na : -ln -nεε Nyu 'puu Klisi, 'ju Kea -tea' 'o mu -o. ²¹ Sesi criε -cεε 'de uu -pee כ 'na : Ao 'bo ε 'tmuε 'de nyu jrc' -pee.

Sesi 'tmuε ככ 'mε -ti ke ככ "kunyככ ככ-ti ke
(Matie 16.20-28 ; Makl 8.30-9.1)

²² -Wεε כ wlu ke'wלε כ 'na : nyככ כ "Ju 'je 'kle 'je -o kpleiin. Nyu -כככ-wi" o, 'sraa -saun 'a klae" o, ke' wככ-saun a muε כ 'כככ', uua muε כ 'dbaa', -wee 'de 'wl 'a taan -nε 'di כ 'je "kunyככ כככ-. ²³ -Wεε כ wlu 'de uu -wee' "klein -pee כ 'na : -Bo nyc -nεεi" כ ke 'ma -a -je na -mε כ כככ -cε" 'ε 'tun nu-ti. U 'wכככ- 'kle 'je -ti 'de כככ "o כככ" -wee' 'di, -wee כ 'je 'un 'de bla. ²⁴ Dε-nuε' nyc כככ -nεε "i כככ -jea כככ 'kmu "kpei- 'tכככ a, -mε εε mu כ kwa "maa'. 'Kaa nyc כככ -toa 'e כככ 'kmu 'de 'ma -ti' 'un ε, ככככ -כככ mu 'puua'. ²⁵ 'De -bo nyכככ 'ble dε "klein -nla -ta 'kmu -nε "kpei, -wee כ "maa כככ -cε" 'de כ ke Kea 'je i -seea' 'ee, -mε dε כ 'je 'o ε- ? ²⁶ Nyכככ -nuua 'ma wlu ke 'ma -cε" 'kpa 'a -ti' -tun' 'un ε, 'mכככ nyכככ כ "Ju 'ma mu כככ -ti' -tun' 'un nuua' -ככככ 'ma mua de jia' -wee 'un ke 'ln "Bo ke εε" 'soa-wi" a muε 'nynt i 'wlu'. ²⁷ Sesi 'na : 'Ma 'tmuεε aopu כככ -ti, nyu -nla -ta uua' jru' se 'mei 'su uua jea Kea 'a "ikmaa' "jriε- 'jee-.

Sesi -saa "i 'de כככ klai" nynuu taan 'jri 'de
(Matie 17.1-8 ; Makl 9.2-8)

²⁸ Sesi -כככ wlu' kan' a, ε nuε 'wl -mε" na, 'su כ "duo Piei ke San ke Saki 'un 'ε, -wee uu ke כ mu Kea baea' 'de cru "kpei. ²⁹ -Ta כככ baea 'su כככ "jua 'a nεsun -saa "i. כככ 'unpaadt foo" 'su "pluu" 'puu, la -flaan' 'e nyu "jri. ³⁰ Uua כככ 'emu 'su, כ ke nyu 'ככככ -כ wlu, ε nε Moist ke Eli ke-. ³¹ Uu -taan' 'de -ככככ 'un ka nyc כככ nla 'e jaun 'di 'a tu" bode 'un ε, -wee dε -la mua Sesi "jrii nua' 'de Selisalem ε, -wee uu ke כככ 'tmu l. ³² -Ta εε nua kan' a, -mε "nylכככ kpuu Piei ke כככ "dεi-wi" 'a "jri 'mε, 'kaa uu "jri 'de cεεan i 'su ε, uua 'jee Sesi i 'de -ככככ 'un -mε כ ke nyu 'ככככ -nu nεε wlu'. ³³ -Ta nyu -nu ke Sesi nla "icεεan' a, 'su Piei wlu כככ -pee כ 'na : 'Ma 'blei, -aa -ta nla' nמככ "jrii, -a po poe" taan, -כככ -ble due', Moist 'ble due', Eli 'ble due'. Dε כככ nla 'tmua' 'mua- כככ -cε" 'ε 'כככ ε 'mii. ³⁴ Piei sie wlu' 'su bue" je uupu "jru i "fian-. 'Su faun 'kpa 'de klai" nynuu 'un 'ε. ³⁵ 'Su wlu due' -wlu 'e bue" -nε 'di, 'de -ε -na : "Ju -כככ nεε 'ma 'ju 'un -tea' -o, ao po

ככ wlu doin" o ! ³⁶ Wlu -nε -kכa' wlua' 'su ε, Sesi nte due' כ je inyna. Klai" nynu "muε wכn. Dε -tba' 'o εε' ככ tu 'di ε, dt "klein uu 'jjea 'jrie- 'mua- uua' 'tmu t 'de nyc jrc' -pee.

Sesi -sa "ju-saan"- due' -suusaun 'un
(Matie 17.14-18 ; Makt 9.14-27)

³⁷ Sesi ke ככ klai" nynu 'wlua 'e cru "kpei uu 'siai εε' -ככn -stan', nyu -tuu"-tuu -jaa' Sesi "i. ³⁸ 'De nyu -tuu" -nu "klu 'demכ "ju due' "כככ- כ 'na : 'Ma detככ, 'ma bae -un -ε, -ln -gbun 'ma "ju -ככ ja, 'ma "ju ככ due' -o. ³⁹ -Bo -suusaun kpun כ 'su ε, ככ "כככ" 'jei woi, εε du כ "i, 'su tכnfluun' a ji כ ככ i. -Bo ε 'je 'de כ 'un 'wlu la a, -mε כ -wee' 'kpa dε jre' 'un. ⁴⁰ 'ln bae -ma klai" nynu i 'mε, -wee uu 'je ε 'de כ 'un -sa, 'kaa uu se ε kwai 'bεε-. ⁴¹ 'Su Sesi wlu' ka 'de ככ klai" nynu -pee כ 'na : Ao "jrkuun ke 'diwכn nynuun 'a ti, kpe -tiiε' ao ke 'ma -a -je na-, -wee 'ln 'je aoa' kplun "ככin 'bεε -ε ? -Wee כ wlu 'de "ju -saan" 'a "bo -pee, כ 'na : -ln -ja 'un -ma "ju -ככ ! ⁴² -Ta כ nla ככ "ju 'de Sesi -pun" kpa' a, 'bomכ -suusaun "tun "ju-saan"-, 'su כ -ka i 'bo 'bluכ, -wee ככ -cρεεn i -gbala -gbala. 'Kaa Sesi "כככε -suusaun -nε "jrui -wee ε "si "kpaε 'de "ju-saan"- -ככ 'pu, -wee כ "nyl כ "bo. ⁴³ Nyu -jea εε' -ta tai' "maa uu -wee' "klein 'mε 'de Kea 'a "ik-masun ε toa 'mua 'a -tl' 'un.

Sesi 'tmu ככ 'mε -tu ke ככ "kunyכ 'ככn-tu 'mε ke'wle
(Matie 17.22-23 ; Makt 9.30-32)

-Ta uu nla dt -nua 'mua- 'jraa' 'bomכ Sesi wluu 'de ככ klai" nynu -pee כ 'na : ⁴⁴ Aopu ככ po 'ma wlu -nε doin" o ! nyi כ "ju a muε 'e tooa' 'de nyiכpu 'kwa. ⁴⁵ 'Kaa dε Sesi 'tmua 'mua- ככ klai" nynu se 'e ε 'dei 'wכn, dε-nuε' ka dε ε -tu" a 'kwlā, 'kamε ε nι 'de uu -pee, -wee uu je ε 'mii 'wכn. 'Kaa uua plee εε' Sesi 'a i -teea' 'mε.

-כ -nι klāa" a- ?
(Matie 18.1-5 ; Makt 9.33-37)

⁴⁶ Klai" nynu -tee -tooa' -pun" 'bo uu pu 'a 'su 'nynt, -wee nyc -nla uu pu 'a klāa" a, 'de uu 'je כ juo-. ⁴⁷ Sesi ju-ua tכ -nla 'e uu pεε o 'su, כ "duε "ju -saan" due' 'un, -wee כ nyna כ i 'de כ -pun", ⁴⁸ -wee כ wlu 'de uu -pee כ 'na : Nyu -kpuun a "nynumι" -nla ka sun 'כככ 'de 'ma 'nynt 'un ε, -mε 'ככ כ kpuun sun 'כככ. 'De nyc -kpuun a 'ככ sun 'כככ, -mε "ju -dboa' 'un ככ כ kpuun a 'o sun 'כככ 'mua-. 'Kaa nyc כ -nla -saan"- 'de aopu "klu ε, כככ -nι aoa' klāa".

Nyu -sea' ao 'dii 'blee ε, -mε כ ke ao na'
(Makt 9.38-40)

⁴⁹ 'Su San "duε wlu 'un כ 'na : 'Ma detככ, -a -jεε "ju due' -ככ nu -siisaun i 'de -ma 'nynt 'un, 'kaa -a -kaan כ -je de, dε-nuε' כ ke -aa' na-. ⁵⁰ 'Su Sesi wlu' 'de uu -pee כ 'na : Ao 'bo כ -je de kaan, dε-nuε' nyc -sea' ao o -fכn' ε, -mε כ ke ao na'.

Samadinyu se Sesi "inl-

⁵¹ Sesi 'a 'kmu 'wlu ככ" "kuuan- i 'su ε, כ -tuε" -kaan"jua -wee ככ mu Selisalem. ⁵² 'Su כ dboε nyu jru' nya. Uu mua 'su ε, uu paa 'o Samadi 'a -kwl due' 'di, -wee uu 'je -ta uu ke Sesi 'jea 'pen i-ככn. ⁵³ 'Kaa nyc jrc' se uu pu sun 'כככ kpuun-, dε-nuε' emε -nι כ toε "jru 'e Selisalem fכ o. ⁵⁴ ככ klai" nynu 'כככ Sakt ke San 'wכan dε -nε 'su, uu 'na : Tu"bo, -ln -nιεi" 'mε -a -je nε i -tee', ε 'je 'e jaun 'di 'wlu, -wee ε 'je nyu -nu siin- ? ⁵⁵ Sesi "biie i 'de uu pu o fכ o, -wee כ -cε' uu pu "bli כ 'na : -Suu -εε -tua" ao dε -nε wכn ao seε juo- ? Dε-nuε' nyiכ כ "ju se ji כ 'je nyu i -sa, 'kaa כ ji' כ 'je nyu 'puu-. ⁵⁶ 'Su uu muε 'o -kwl jre' 'di.

Nyu -nιε 'i -uu -ke Sesi 'jea naa-
(Matie 8.19-22)

⁵⁷ -Ta uu nla mua' 'bo -jei" ε, 'bomכ "ju due' wluu ka כ 'na : -Ta "o -ta -ma mua 'un ke -ma muε 'o mua'. ⁵⁸ 'Su Sesi wlu' 'de כ -pee כ 'na : Too'wε- -mι "paa", l je "bie 'ble. Nuun -mι "paa", l je 'jro 'ble, 'kaa nyiכ כ "ju se -ta כ 'jea "jru 'wlaa- 'ble. ⁵⁹ 'Bo -mε 'de ε, Sesi wlu' 'e deejrc' o כ 'na : -ln bla 'bo 'un 'de ! 'Su -ככ 'na : Tu"bo, -ln -tai"- 'mi "i, 'un 'je 'ma "bo inmaea' mu ke. ⁶⁰ 'Kaa Sesi wlu' 'de כ -pee ka כ 'na : -ln -tai"- 'mεun "i, uu 'je uua' 'mεun in-mae-, -ככ mu de 'de -un -je Kea 'a 'beכdε 'ε -tu' 'tmu. ⁶¹ 'Su "ju deejrc' wlu' 'de Sesi o כ 'na : 'ln -nιεi", 'un ke -un -je mu, 'kaa -un -nyl" 'un ככ dε-saan" ke 'un 'je 'ma 'cε-wi" wlu poa' mu 'de -gbein". ⁶² Sesi wlu' 'de כ -pee כ 'na : Nyu "o nyc -tea' kopokla sun -pun", -wee -ככ -gbuan' de scu" scu" ε, -mε -ככ se Kea 'a 'beכ -kwl כ ka nι-

Sesi dboε klai" nynu 'a kwla -mε" 'ככ 'jכ 'כככ jru'

10 'Bo -mε 'de 'su ε, Tu"bo 'cra nyu 'a kwla -mε" 'ככ 'jכ 'כככ 'mii ke'wle 'de nyu -ke ככ na "klu, -wee כ dbo uu pu nya 'כככ 'כככ -kwle ke -ta "klein ככ -cε" 'kpa 'jea 'mii mu 'de ε, 'de uu mu t 'dii. ² כ wlu ka 'de uu -pee כ 'na : Kea 'a dbo -ככ ko-kle klāa" -flu" 'a, -wee -ε sea cεun 'ble ε. Ao bae -kle' jei -wee כ 'je dbonuun 'de כ o -kle' ja-. ³ Ao mu, 'ma dbo aopu 'mε, ka nyc כ dboa 'blae 'de -ci' "klu ε. ⁴ Ao 'bo 'wei 'dipodε 'un "duε. Ao 'bo -ke 'bleε, ao 'bo "kwlai- bl' -tu" ε. Ao 'bo inyna, -wee ao 'bo nyc jrc' sun 'kwa poε 'bo -jei" !

⁵ -Bo ao pa 'e -gbu" jre' 'di ε, -mε ao wlu ke tεin" ao 'na : 'Mכ -je aopu, "diwan kpun aopu ! Ao 'je pεε 'a blua' ! ⁶ -Bo nyc -nla pεε 'a blua' "i nι 'e εε' -gbu" tu 'di ε, -mε aoa' pεε 'a blua' a muε -teun 'jea' 'de כ 'un. 'De -bo ε se kan' nι 'ja a, -mε aoa' pεε 'a blua' a muε 'de aopu 'un de jia'. ⁷ Ao -te i 'de εε' -gbu" tu 'di mamau 'su, diide uua mua ao "nyla' ao di ε, "ni uua mua ao "nyla' ao 'nε-, dε-nuε' dε -ε -ke dbonui -כככ" "i ε, emε ככ 'je. Ao 'bo -gbi" 'dii 'jreε-

⁸ -Kwlε -ε 'di ao mua -wee uu kpuun a ao sun 'כככ -mε dε 'o dε uua mua ao "nyla' ao di ε. ⁹ Ao 'כככ- nyu 'a 'wε- 'bo εε' -kwlε tu 'di, -wee ao 'je wlu ka 'de -kwlεun -pee ao 'je nu : Kea 'a 'beכdε "kuuan- aopu i -wε-. ¹⁰ 'Kaa -bo

ao mu 'o -kwlb jre' 'di -wæe uu se ao sun 'sɔkɔ kpuun ε, -mε ao ple εε' -jebli o, -wæe ao 'je wlu ka : ¹¹ Aoa' -kwlb 'k puue' -kpuan' -aa bl mɔ 'k -cε" ε, -aa -gbaœ' 'de ao -pee, 'de -mε 'kamɔ -aa -tmuu' aopu : Kea 'a 'beɔde mε -kpaɑ' aopu -pun' 'mua-, 'kaa ao se ε 'jriε- o sie. ¹² 'Ma 'tmuu aopu 'mε, 'de de 'kɔkɔ -sɔkɔ 'di ε, εε' -kwlb tu 'a 'pee a muε 'ikmaa' ε 'je Sɔdɔm -kwlb 'k -nε -sii.

-Kwlε -fuuan Sesi 'a -tt' nya
(Matie 11.20-24)

¹³ Ε nte "nmia-tt 'de aopu Korasenyu ke Besaidanyu 'a -tt' 'un, de-nuε' jrii' -nuua 'bo aoa' -kwea' -ta, -bo l nuuε 'de Tii ke Sidɔn -kwle -l sea Suifu 'a -kwle nɔ 'de ε, -mε nyu -nla 'o la' -kwle tu 'di ε, uu to uua' kplun fai" poosun -wε- sese 'de- 'de blɔ 'un paa' ke biun' 'jru 'wlaa' 'un. ¹⁴ Emε -tt 'pee a 'wɔ o ε, Tii -nyu ke Sidɔn-nyu 'a 'pee se 'ikmai, ε se aoa' 'pee -sii i. ¹⁵ 'De -mɔ ε Kapenaum-kwlb, -mɔ -na -ln -je mu 'su -ln -je jaun tbaa- ? Ε se kan' nɔ. -Ma muε -sɔkɔ jia' mamau 'su -ln -je 'e 'mεun o -kwlb -taan'. ¹⁶ -Wæe k wlu 'de kɔ klai" nynuu o k 'na : Nyc -po' aoa' wlu doin' o ε, -mε 'ma wlu mε k po doin' o. Nyc -fuuan aopu- nya a, -mε 'mɔ k -fuun nya -ke.

Klai" nynuu -nla kwla -mε" 'sɔkɔ 'jɔ 'sɔkɔ k deji -nε

¹⁷ -Ta klai" nynuu -nla kwla -mε" 'sɔkɔ 'jɔ 'sɔkɔ jia de ε, uu nte 'e 'mua- 'un, -wæe uu wlu ka uu 'na : Tu"bo, -bo -a -wlu -siisaun -cεen'- nɔ -pee 'de -ma 'nynt 'un ε, la 'jee -a wɔn la ja 'de nyu 'un 'wlu ! ¹⁸ 'Su Sesi wlu' 'de uu -pee k 'na : 'ln 'jee -sɔkɔ' i, kɔ jea 'e 'jei 'wlu kɔ jea blu ka "suu se -un -je a blua. ¹⁹ Ao -gbun 'nɔ, 'un "nyl aopu 'ikmaa' 'mε, -wæe ao 'je sɔn ke -kɔn' -kɔn' "kpei- na-, -wæe ao 'je -aa tunyɔ k 'ikmaa' -wee' "klein k 'kwa -sa. 'De t se aopu de jre' nuui. ²⁰ -Bo -siisaun a sea aopu wɔn 'je ε, ao 'bo 'mua- nuε 'de εε' -tt' 'un, 'kaa ka ao 'kpa Kea 'a nyu mε -εε 'mua- ao 'je nu.

'Mua nu Sesi 'mε 'de nyu -uua jaa uua' -cε" ja 'a -tt' 'un
(Matie 11.25-27; 13.16-17)

²¹ 'De εε' nɔ' tu 'di ε, Kea 'a -Suu "jiiε Sesi 'mua- 'un, -wæe k -ciian' ku' i 'de k 'na : 'Oo, 'un "Bo, emε -nla 'blua- ke jaun 'a 'beɔ ε, 'ma poε ε 'sε-, de-nuε' ε -tuε" dɔ -nɔ 'kwla 'de tɔ' dinuon ke de 'ijuoun -pee, -wæe ε -sɔ 'kwla 'de nynumu" -pee. -Kai" 'matε, 'un "Bo, de εε' -cε" 'kpa 'wɔɔan εε' de tu ε, 'ma poε ε εε' 'sε-. ²² 'Su k 'na : 'ln "Bo "nyl 'un dɔ -wee' "klein 'mε. Nyc jɔ' se "Ju juo-, -bo ε se k "Bo nɔ ε. Nyc jɔ' se "Bo juo-, -bo ε se kɔ "Ju nɔ ε. Ε ke nyc "ju nɔ ε "i k 'jea k "Bo 'kwla -sa 'de -pee nɔ ε. ²³ 'Cɔ "biia i 'de kɔ klai" nynuu o, k wlu 'de uua' 'su -pee k 'na : Ao -jea la' dɔ tu 'a -ta, aopu mɔ nu 'mua-, ²⁴ de εε -tt 'ma 'da kan', emε -nɔ Kea 'a wlu 'kwajaaun 'a -tuu"-tuu ke 'beɔ-wi" -nɔi" dɔ ao 'jea uu 'jl 'je 'de-, 'kaa uu sɔ 'je. Uu nte "i ke'wle dɔ ao 'wɔan uu 'jl 'wɔn 'de-, 'kaa uu sɔ 'wɔn.

Sesi poœ nyɔ k -tt' kma -tt' i

²⁵ Kε' wɔ-sai due' -nɔε "i -k -je Sesi wlu 'a "kle -pee -gba, kɔkɔ -sɔkɔ 'un 'de nyu "klu -wæe k -tees' i -k -na : Nyu deɔkɔ de 'un 'je nu -wæe 'un 'je 'kmunla' -sea' -kwe

-ta 'ble 'je ε- ? ²⁶ Sesi -tee' k i k 'na : De -wε -cruε' 'de Kea 'a kε' 'di ε- ? -Bo -ln nu ε 'dii 'ee, ka -ma -wɔn ε 'mii ε- ? ²⁷ 'Ju -nɔ 'na : -ln -kma -ma Tu"bo Kea 'a -tt' 'de -ma pœe -wee' "klein 'un, 'de -ma 'kmunla' -wee' "klein 'un, 'de -ma tɔ' -wee' "klein 'un, -ma 'kɔl -wee' "klein 'un, -wæe -je -ma -ponyɔ k 'k -tt' kma ka -ln -kma -ma -cε" 'kpa 'a -tt' ε ! ²⁸ 'Bomɔ Sesi wluu 'de k -pee k 'na : Ε nmɔi", -ln -sε "kpei 'mε ka -kɔkɔ' ka. -Bo -ln nu kan' a, -ma muε 'kmunla'.

²⁹ 'Kaa kε' wɔ-sai -nɔ nɔ "i k 'jea kɔ -cε" -kɔn "nyl ε, k wlu' ka 'de Sesi -pee k 'na : -Cɔ -nɔ 'ma -ponyɔ k -gblein' ε- ? ³⁰ 'Bomɔ Sesi "duo wlu 'un 'de k poo -tt' "i k 'na : -Ta "ju due' a 'wluɑ Selisalem -wæe kɔ muua Seriko ε, 'bomɔ k 'kpaɑ' 'e 'jriun 'a kɔ' 'di 'bo -jei". 'Su uu kpuon 'k, uu blɔ 'mε ka, -wæe uu "duo kɔ dɔ -wee' 'un, 'de uu si k 'o -jei" 'mua-. ³¹ Kea 'a 'sraa -sai due' -kpa' εε' -je tu ε, -mɔ 'je', 'kaa k se 'de k o "dεε-, k cɔn k "kpei -tie". ³² 'Ju due' -wluɑ 'e Lefi 'a "ji 'di, -kɔ kpa εε' -je tu ε, k 'je "ju -nɔ 'mε -ke, 'kaa k 'blaɑ k je -si'. ³³ 'Kaa Samadi i due' -nynia' o "ju -nɔ -pun" kɔkɔ -nyna i, -k -gbun k ja, -wæe kɔ wæe a nu. ³⁴ 'Cɔmɔ -kɔkɔ -pun", 'de -k po kɔ blati 'a -kɔ 'cna ke nmɔ "i, -wæe k blɔ de "i. 'Su k -te' k 'o kɔ -cε" 'ε soofae' "kpei -wæe k kɔkɔ 'o 'du- 'a dɛdi-gbu -kuvan" -je i 'di. 'Bomɔ kɔ -tuu"- kɔ -tt'. ³⁵ -Sɔkɔ -sian' 'su, k "nylε de- di-gbu 'a jei 'wεi -wæe k 'na : -ln -tu" k "jriε-, dɔ 'klein -ma mua nua' 'bo -mɔ 'de ε, -bo 'un ji de ε, -wæe 'un 'je la' kpan -sa.

³⁶ -Wæe Sesi -tee' ke' wɔ-sai -nɔ i k 'na : 'Bo nyu taan -nu "klu 'ee, nyc -nɔ "ju "jriun bla -nɔ k -ponyɔ k -k ? ³⁷ 'Su kε' wɔ-sai 'na : Ε nɔ "ju -k -je kɔ wæe -o. 'Su Sesi 'na : -Bo -ln mu ε, -mε -ln nu kan' !

Matt ke Madi ke

³⁸ -Ta Sesi ke kɔ klai" nynuu nɔ 'o -jei" ε, 'bomɔ uu nyni 'o -kwlb due 'di, -wæe 'nynɔkpaɔ' due' 'da uupu de- di -tt' 'de u o -gbu" 'di. Ua' 'nynt -nɔ Mat. ³⁹ U 'bleε "deinynɔkpaɔ' due' -ua 'nynt nɔ Madi, 'de -u -te i 'bo Tu"bo bl o, -wæe ua po kɔ wlu doin" o. ⁴⁰ 'De Mat -mu a -siiε' 'un 'de deɔia' 'un, 'su u 'kpa Sesi -pun' u 'na : Tu"bo, ε se -un de jre' nuu kɔ -wee', -wæe 'ma 'dei "tai- mi "i 'de 'un nɔ due' 'ma -sii' 'un kaa ? -ln -tmuu' u ke u 'je 'un sun o po 'de ! ⁴¹ 'Bomɔ Tu"bo wluu 'de u -pee k 'na : Mat, Mat, aa -sii' 'un 'ε, aa -tuε" -sɔkɔ aa 'wla dɔ -tuu"-tuu 'a -fli i -tadue. ⁴² De due' koun -gbai' -kɔn -tt' ε, emε Madi -sa 'o, ε se u 'kwa 'wlu i kɔ 'kmu.

Sesi kɔ nyu Kea bae ka
(Matie 6.9-13; 7.7-11)

11 'Wɔ jre' o Sesi nte Kea baea' 'de -tajɔ. Cɔ -kɔa' baea' 'su, kɔ klai" nynuu 'a due' wlu' 'de k -pee k 'na : Tu"bo, -ln -kɔ -aun Kea bae ka-, ka San kɔkɔ ε kɔ klai" nynuu ε. ² 'Su Sesi wlu' 'de uupu -pee k 'na : -Bo aoa sea Kea bae ε, ao 'nu :

-A "Bo, εε' 'nynt -tee kɔkɔ". Ε nuε -wæe εε' 'beɔde 'je "jri "kpaε po. ³ Ε -nyl" -aa -sɔkɔ' 'di diide. ⁴ Ε 'wlu -aa dɔsaun "kpei ka -aa -wluɑ nyu -nua' -aun dɔsaun "jrii 'a -nε "kpei ε. Ε nuε -wæe -sɔkɔ' 'bo -aun 'de deɔaun 'di poa' i -tuεn' ε.

⁵ -Wee ɔ wlu 'de uɔ -pee ke'wle ɔ 'na : -Bo aoa' due' 'ble 'dei, -wee ɔ 'je ɔ jεε -too' -kwea, 'de ɔ 'je ɔ -pee wlu ka : 'ln ba, -ln po 'un -di'pen kplɪ taan kpan' ke, ⁶ dε-nuε' 'ma 'dei-wi' 'a due' -wlu 'doa' -ɔ ji 'de 'un wɔɪn', 'kaa dε 'ln 'je ɔ 'nyl ɔ 'jea di ε, ε se nɪ-. ⁷ -Bo -jɔ -mɔ nɪε 'e -gbu' 'de ɔ 'je nu : -ln -bo 'un seaa 'bo -gbein' kaan' ! 'ln ke 'ma 'nynuu- kpuɪ 'pein -wε- 'bode. 'ln se ε 'bεε- 'ln 'je 'unson-, -wee 'ln 'je -un -di'pen 'nyl. ⁸ 'Kaa ɔɔ 'dei -nɔ, ka ɔɔ bla kpaɔ 'ka ɔɔ blε. 'Ma 'tmuɔ aopu 'mε, -bo 'ju -pean i -nɔ se 'un ɔnɔ 'de uɔ' dbeε dε 'ε -tt' 'un ε, ɔɔ muε 'un suan' 'de nat' 'blea 'un -wee ɔ 'je ɔ dε 'o dε ɔɔ -pɔan 'nyl. ⁹ 'De 'mɔ 'naa : Ao -tee' dε i, nyu a mu ao 'nyla', ao -pɔn dε i, aoa mu ε 'jea', ao bla klu, nyu a mu ao 'wɔɪn kaian'. ¹⁰ Dε-nuε' nyɔ 'o nyɔ -teea' dε i ε, nyu a 'nylɔ', nyɔ 'o nyɔ -pɔan dε i ε, ɔɔ 'jeε', nyɔ 'o nyɔ -bla' klu ε, nyu a kain ɔ 'wɔɪn. ¹¹ Ao -nɪa "bo -wi" 'ee, nyε -nɪ 'de aopu 'klu, -bo -ɔɔ 'ju -tee' ɔ -di'pen i -wee -ɔɔ -nylɔ' "sou ε- ? 'De -bo ɔ -tee' -smii' i, -wee ɔɔ -nyl" ɔ sen ε- ? ¹² 'De -bo -ɔɔ 'ju -tee' ɔ sun" -kɪn i, 'su -ɔɔ -nyl" ɔ -kɪan" -kɪan' a- ? ¹³ Aopu -jɔ -nɪa 'diwɔɪnyɪnɪun ε, -bo ao juo aoa' 'nynuu- dɪ 'dɔɔ 'nyl ka 'ee, 'de -mε -a "Bo Kea -nɪmɔɔ 'di wɔn ε se ε 'bεε- ε 'je εε' -Suu nyu -uua -teeε' i "nyl ? εε mu ε uɔpu 'nyla'.

Sesi 'a 'ikmaa' 'wluε 'de Kea 'un
(Matie 12.22-30 ; Maki 3.22-27)

¹⁴ 'Wɪ jre' o Sesi -sa "muu- due' -suusaun 'un. -Ta ε 'wluε 'de ɔ 'un 'su ε, ɔ -tee wluε' -pun", 'su ε siε nyu -wee' 'kaa' 'kwa. ¹⁵ 'Kaa nyu jru' 'na : Besebuill -nɪa -si-isaun 'a klaa' a, εmε -nyl" ɔ "ikmaa' -wee ɔɔ nu -siisaun i. ¹⁶ Nyu jru' -nɪi" uɔ 'jea Sesi i -tɪen' ε, 'su uɔ 'na : -ln nu jrii' -ε -je ε to ka -ma 'ikmaa' 'wluε 'e Kea 'un ε. ¹⁷ 'Kaa Sesi juo uɔpu 'a tɔ' 'mε, 'su ɔ wlu' 'de uɔ -pee ɔ 'na : 'Blua- 'o 'blua- -εε 'bleenyu 'a 'su a -seea' 'un ε, εε' -kwle ja -gba' -tɪ, -wee εε' -gbi" 'a se 'wla. ¹⁸ -Bo -sɔnɔ' ɔ sea ɔɔ -cε" o -fɔn' 'ee, -mε ka ɔɔ tu" bode 'e dε 'un 'wɪusun nu ε- ? Ao 'na : Besebuill -nyl" 'un "ikmaa' -wee 'ma nu -sɔnɔ' ɔ -sii i. ¹⁹ -Bo 'ma sea -sɔnɔ' ɔ -sii inu kan' -mɔ 'ee, 'de -mε aoa' 'nynuu- mu 'ee, nyɔ -ɔɔ 'nyl 'un uua nuɔ -sɔnɔ' ɔ -sii i ε- ? εmε -tɪ -wee uua' -cε" 'kpa a mu aoa' 'pee kpuunyɔ nɪa'. ²⁰ 'Kaa -bo ε nɪ Kea 'a sun mε -nε 'un "kpei -wee 'ma nu -sɔnɔ' ɔ -sii i ε, -mε Kea 'a 'beɔdε mε -jεεa 'o aopu 'mua-. ²¹ Aoa 'jee, nyɔ -kmai" 'de ɔ -blea poodɪ ε, -bo ɔɔ sea ɔɔ -gbu" ifuo ε, ɔɔ 'bleedɪ -wee' "klein kpuen "i. ²² 'Kaa -bo -jɔ -kmai" ɔ -sii ɔ -mɔ ji ε, ɔɔ nɔn' -wee ɔ -ɔɔ poodɪ -jɪ ɔ -tea' -kwɪl" 'kwa 'de ɔɔ -gble' "ju -nɔ ɔ 'bleedɪ nyu jru' "jrii. ²³ Nyɔ -ke 'mɔ sea na a -mɔ ɔ -fɔn' 'un o, 'de nyɔ -ke 'ma -aa' 'kɪan nyu "jrui -tadue ε, -mε ɔɔ tɪen 'un nyu o.

-Suusaun 'a 'de -gbu' 'di de ji-tɪ
(Matie 12.43-45)

²⁴ 'Su Sesi pooε -tɪ' "i ɔ 'na : -Bo -suusaun 'wlu 'de nyɔ 'un ε, ka nyɔ ɔ 'wluε 'e -gbu" 'di -wee ɔɔ mua 'de "miiε "kpei, 'kamɔ ε nɪ-. εε -pɔn -tɪn i. -Bo ε se -tɪn 'je 'su ε, ε 'na : 'Ma jiε 'de 'ma -gbu" -ε 'di 'ln 'wluε de mua'. ²⁵ ε mua de, εε jεεa εε' -gbu" ε, -mε ε wuuε 'dii 'pepe, dɪ

-wee' -teeε kɔɔi", -wee ε nɪ foo". ²⁶ 'Su ε muε de -wee ε "duo -siisaun -mε" 'sɔn -ɪ -kmai" -ɪ -sia εmε 'un 'de ɪ ke ε ji 'de -gbu' 'di de. 'Kamɔ ε nɪ 'de nyɔɔ -nɔ ɔ -tɪ' 'un. -Bo Kea 'a -Suu se 'de ɔ pεe o nɪ 'su -siisaun kpuen -tɪn 'de ɔ 'un, -wee "ju -nɔ ɔ de 'bɔɔ- kplɪn nyɪn "jrii, ɪ -sii -jɪ -nɪa tɪin" ε.

Dε Sesi a 'daa- "juipeεε-tɪ ε, ε ka

²⁷ -Ta Sesi nɪa wluε' kan' a, 'su 'nynɔkpaɔ' due' wlu ɔ -pee 'de nyu "klu u 'na : 'Nynɔkpaɔ' -u -wluε -un -wee -ua nyuε -un -nya' -mu 'a 'nynɔkpaɔ' tu pεεε "juɔi. ²⁸ -Wεε Sesi wlu ka ɔ 'na : Nyu -uua poa Kea 'a wlu doin" o 'de -uua -tee' i 'de uɔpu 'un ε, -wee ka ε "sia 'nylɪ -uua nua kan' a, -wi" -mu -pεεε "juɔi ka-.

Sesi se jrii' nu-tɪ 'wɔɔn-
(Matie 12.38-42)

²⁹ -Ta nyɔɔpu -tuu"-tuu -gbaea' Sesi 'dei ε, 'bomɔ ɔ -te wluε' -pun" 'de uɔ -pee ɔ 'na : Nyu -nɪa -sɪan wɪ 'di -uɔ 'di nyɪnɪa wɔn ε, uɔpu -a -tee' 'un jrii' -ε -toε ka 'un 'wluε 'de Kea o i. Jrii' jre' se nuuεi 'bode, -bo ε se -je -nuua 'de Sonasɪ 'a -tɪ' 'un nɪ ε. ³⁰ Ka Kea nua εε' -cε" tosun 'de Sonasɪ 'a 'kmu 'un -wee nyu -nɪa Ninifu 'jee ε "jriε- ε, 'kamɔ Kea a muε tooa' 'de nyɔɔ ɔ 'ju 'a -tɪ' 'un -wee nyu -nɪa -sɪanwɪ 'di 'je ε "jriε- 'jee- -ke.

³¹ Tu"bo nynɔkpaɔ' -wluε 'de 'jru' 'a -gbunfɔ o 'de Se-bablua "kpei ε, uα muε 'un sɔan' 'peewɪ o, -wee u 'je nyu -nɪa -sɪanwɪ 'di 'pee kpuun-, dε-nuε' u 'wluε 'de 'blua- -nɔnɔ "kpei -wee u ji Salomɔ ɔ tɔ' wlu doin" o poa'. Ao -gbun 'nɔ, -jɔ -nɪa -ta -mɔ 'bei" ɔ je Salomɔ -sii. ³² Nyu -wluε Ninifu uɔ ke nyu -nɪa -sɪanwɪ 'di a muε -tadue plaan' 'peewɪ o, -wee uɔ 'je 'un ɔnɔ 'de uɔ 'je uɔpu 'pee kpuun-, dε-nuε' -ta Sonasɪ 'tmua Kea 'a -tɪ' 'de uɔ -pee ε, uɔ pooε tɔ' fai" 'bo ɔɔ wluɪ". Uɔ "biie 'e Kea o, -wee uɔ cɛn uua' dɪsɪn 'a -kɪn uɔ "nyl ε. Ao -gbun 'nɔ, -jɔ -nɪa -ta -mɔ 'bei" ɔ je Sonasɪ -sii.

-Sɔnɔ' -nɪa 'e nyɔɔ 'un ε
(Matie 5.15; 6.22-23)

³³ Sesi pooε -tɪ' "i ɔ 'na : Nyɔ se ε 'bεε- ɔ 'je nɛbi tba -wee ɔ 'je ε i -tu" 'de jae -sɔnɔ, 'kaa nyɔ ɔ -tee' -ta -tɪn ja -wee nyu -wee' -a pa 'de -gbu" 'di ε, uua 'je ε i.

³⁴ -Ma "jriε- mε -nɪ -ma ku 'a -sɔnɔ'. -Bo -ma "jriε- se poa a, -mε -ma ku -sɔnɔ i nɪε -faoo'. ³⁵ -ln -tu" -ma -cε" 'ε -tɪ' -wee -sɔnɔ' -nɪa 'de -ln 'un ε, ε je kwie 'un -snεε. ³⁶ -Bo -ma 'kmu -wee' "klein nɪ 'e -sɔnɔ' 'un ε, -wee εε' 'fɔ jre' se 'de kwie 'un nɪ ε, -mε ε -wee' nɪε 'de -sɔnɔ' 'un. Ka -dam'ba a wan 'bo -un "juɔi -wee -ma -jea i ε, 'kamɔ ε nɪ-.

Sesi -cε' Fariseen ke ke' wɔ-saun "bli
(Matie 23.1-36 ; Maki 12.38-40)

³⁷ -Ta Sesi nɪa wluε' kan', 'su Fariseen due' 'dɔ dɛdi -tɪ 'de ɔ o -gbu". ɔ mua 'e ε, ɔ -tee dε dia' -pun". ³⁸ Tai' "maa Fariseen 'mε, dε-nuε' Sesi se kwa jre ka tɪin"nyu a nua see ε, 'su ɔ je dε dia' -pun" -te. ³⁹ 'Kaa Sesi wlu' 'de ɔ -pee ɔ 'na : Ao Fariseen-wi", ka ao nɪa 'ka ka : aoa wɔɔ

'bo 'di 'naade ke "tiedt 'a ku -pun" 'a 'su, 'kaa "jriia' ke 'diwɔɔnyɔnia' "ji 'de aoa' -ce" 'kpa 'un 'ε. ⁴⁰ Ao -gbun ka ao sea tɔ'di nɛ ! Kea -nua' dε 'ε ku ε, εmε se 'e ε 'di nu -kee ? ⁴¹ Aoa' pεe mε ao 'je wɔɔ ka- ! De ao 'jea nu ε, εmε -nɛ dε -nɛa 'de aoa' -kaun" ke aoa' "tiedt 'di ε, ao 'wɔɔɔ - εε' nɛa" nyu "nyɛ-tɛ -wεe dɛ -wee" "klein 'je i-kwε -de aoa' -tɛ' 'un.

⁴² ε nɛ "nmia-tɛ -o 'de aoa' -tɛ' 'un Fariseen-wi", dε-nuε' sii" mu" ka 'bεε- ke flɛ nɛa -ɛ -nɛa kan' a, la' wɔɔɔɔ -puue -nε umɛ aoa "duo 'un -wee aoa -saa Kea wɔɔ, 'kaa 'isrεa' ke Kea 'a -tɛ' kmaa' -mɛ aoa nuu 'plu 'un 'de -mɛ ao 'je nu ke tεin" 'de-, -wεe dɛ mu" -jɛ -mɛ 'je dε 'bɔɔɔ.

⁴³ ε nɛ "nmia-tɛ -o 'de aoa' -tɛ' 'un Fariseen-wi", dε-nuε' "kpa-tɛ klεe" -nɛa 'e nya 'de 'jrui 'kuɛn-gbi 'dii ε, aoa 'jeε la' "kpei -tea' 'a "dia, -wεe aoa -pɔɔn 'de nyu 'je aopu- 'a ni' -te' 'bo nyu -kwea ka "jruijeun nɛa.

⁴⁴ ε nɛ "nmia-tɛ -o 'de aoa' -tɛ' 'un, dε-nuε' ao -kɔ' -gbau' -ɛ -nɛa 'o 'blu -wɔɔɔ, nyc k na "kpei- 'su nyc k jua.

⁴⁵ 'Bomɔ ke' wɔ-sai due" "duo wlu 'un 'de nyu "klu k 'na : Nyu dεtɔɔɔ, -bo -ma sea kan' -mɔ 'da 'ee, -mε -ma -cree" -apu mɔ 'mε -kee ? ⁴⁶ 'Su Sesi wlu' k 'na : ε nɛ "nmia-tɛ -o 'de aopu mɔɔɔ -tɛ' 'un -ke, ke' wɔ-saun, dε-nuε' aoa -tee' nyɔɔɔɔ -gbi -la 'blea' nɛa 'kle "jrui, -wεe aoa' -ce" 'kpa 'a -cɛjɔ due' koun -gbai' 'a blɛ "i.

⁴⁷ ε nɛ "nmia-tɛ -o 'de aoa' -tɛ' 'un, dε-nuε' Kea 'a wlu 'kwajaaun ao "bo -wi" 'dba a, uupu 'a -gbau' mɛ aoa ma. ⁴⁸ -Bo aoa sea uupu 'a -gbau' ma a, -mε dɛ ao "bo -wi" nua umɛ aoa po -tɛ' o. Uupu mɔ 'dba Kea 'a wlu 'kwajaaun, -wεe aopu mɔɔ ma uua' -gbau' ! ⁴⁹ εmε -tɛ Kea -nɛa tɔ'di sie nɔ" nya sese ε 'tmuε ε 'na : 'Ma muε wlu 'kwajaaun ke dboun uupu "idboa', -wεe uu 'je jrui' 'dba 'de uu 'je jrui' 'kle -tu". ⁵⁰ Kea 'a wlu 'kwajaaun uu 'dba uua' nymɔ k muε nyu -nɛa -stanwɛ 'di kpun 'a. ⁵¹ De -wluwa 'e 'kmu 'a -teea' a, -wεe -ε tba 'e Abεɛɛ 'a 'mεa' "kpei 'de -ε -jεεa Sakali uu 'dba 'bo 'sraa-sa' un 'de Kea -gbu klaa" 'di tεin" ε, 'ma 'tmuε aopu tɔ' -tɛ, Kea a muε uua' nymɔ nyu -nɛa -stanwɛ 'di i -teea'.

⁵² ε nɛ "nmia -tɛ -o 'de aoa' -tɛ' 'un ke' wɔ-saun, dε-nuε' -ta tɔ' -tɛ nɛa ao juo 'o 'ε, 'kaa aoa' -ce" 'kpa 'a mu 'o. Ao -kɔ' nyu -blea -gbu" 'a 'nyɛ 'de -uua -ce" 'kpa 'a pa 'e ε 'di, 'de -uua kaan nyu -nɛa' -uu -jea 'de ε 'di pa -je de ε.

⁵³ -Ta Sesi 'wluwa 'mua- 'su ε, Fariseen ke ke' wɔ-saun 'kpa 'cεn 'su uu -te wɔɔ "kpei- crεεa' -pun". Uua -tee' k 'wɔɔ i, -wεe dɛ -tuu"-tuu 'je 'de k wɔɔ 'di ji. ⁵⁴ Uua -tee' Sesi "klε bu 'dei -wεe -bo ε nɛ kan' a, 'de uu 'je k "kpei kpoun-.

"Jridepoo-tɛ
(Matie 10.26-27)

12 'De εε' nɔ" tu 'di ε, nyɔɔ -pu 'a "wlu 'a "wlu -kweade a na ba "kpei-. 'Su Sesi -tee wɔɔ klai" nynuu -pee wluwa' -pun" ke kpoun- k 'na : Ao -tu" aoa' -ce" 'ε -tɛ' 'de Fariseen-wi" 'a -di'pεn -puun" dε 'ε -tɛ' 'un, εmε -nɛ "jridepooa'. ² De -pa' 'kwla -wεe -ε sea "kpaε' 'pεεn, ε se nɛ-. 'De dε -tua" 'kwla -wεe nyu sea juoi ε, ε se nɛ-. ³ εmε -tɛ -wεe dɛ "klein aoa mua 'tmua' 'de kwie

'un ε, ɛ -wee' a muε "kpaε' 'pεεan' 'de -wɔɔɔ 'un. De ao "wuan 'un 'de ba -pee -wεe ao 'tmua 'de aoa' 'pεn 'un ε, nyu a mu ɛ wee 'un poa' 'bo nyu -kwea.

Nyc nyu 'je plee ε- ?
(Matie 10.28-31)

⁴ Ao -nɛa 'ma "dei-wi" ε, 'ma 'tmuε aopu 'mε : ao 'bo nyu -a -dba 'bluku pleεε, uu se ε 'bεε- uu 'je dε jrε' nu 'bo -mε 'de. ⁵ "Ju ao 'jea plee ε, mɔɔ 'ma ji aopu wɔɔa'. Kea -bo -ε -sa nyu 'kmu, -wεe -ε -beea' -ε -je k 'de nε -sea' 'mu-ta 'ble 'un po ε, εmε ao 'je plee-. Kuɛn, tɔ' -o, εmε ao 'je plee-. ⁶ Aoa 'jee, -tɛn" jɔ -mm" mɛ nyu a sea 'weiji 'wɔɔɔ 'un plee ? 'De -mε 'kamɔ la' due' koun -gbai' se "ma 'bo Kea "juɔi. ⁷ aoa' "muɛ -nɛa 'bo aopu mɔɔ -ce" "jrui -mɛ -wee" "klein -srooε', εmε -tɛ faun 'bo ao nuε, ao nɛ dεwɔɔ, ao je "jaε -tuu"-tuu -sii.

Sesi 'a -tɛ' 'wɔɔ 'jea ke wɔɔ -tɛ' wɔɔ -saa' ke
(Matie 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ 'Ma 'tmuε aopu 'mε, nyc "o nyc -wluwa 'o nyu "juɔi -wεe k -na k nɛ 'ma nyc -o ε, 'mɔ nyɔɔ k "Ju, 'ma muε wɔɔ 'nyɛn "sia' 'de 'un "Bo 'a "soa-wi" "juɔi -ke. ⁹ 'Kaa nyc k -sa 'un wɔɔ 'bo nyu "juɔi ε, 'ma muɔ wɔɔ -saa' -ke 'bo 'un 'Bo 'a "soa-wi" "juɔi. ¹⁰ 'De nyc -toa 'mɔ nyɔɔ k "Ju wɔɔ o ε, wɔɔ 'desaun 'bεε- ε 'je -kwε-, 'kaa nyc wɔɔ mua Kea 'a -Suu wɔɔ iblaa' a, wɔɔ 'desaun se -kwεi.

¹¹ -Bo nyu kpa aopu 'pee 'un 'de Kea -gbi 'dii ε, ε ke 'de 'bluajεun-wi" ke -gbajεun -wi" "juɔi ε, ao 'bo -flii 'wlaa 'de dε ao 'jea 'tmu -wεe ao 'jea aoa' -ce" -tɛ' "kpei -sa 'a -tɛ' 'un, ¹² dε-nuε' dε ao 'jea 'tmu 'de wɔɔ -nɛa 'mua- 'di ε, Kea 'a -Suu 'a -ce" 'kpa -a muε ε aopu wɔɔa'.

Se tɔ'di nɛ wliεjei 'a "ipoo-tɛ

¹³ "Ju due' -wlu 'e nyu "klu k -wlu Sesi -pee k -na : Nyu dεtɔɔɔ, -tmuε' 'ma de'di -nɔ, -wεe k ke 'ma -a -je -aa 'kεn 'un -seea' -a. ¹⁴ 'Su Sesi wlu k -pee k 'na : 'Oo nyɔɔ- ! -ɔ -te 'un 'bomɔ -wεe 'un 'je aoa' 'pee 'je 'de 'un 'je aoa' 'kεn 'un -seea' -a ? ¹⁵ 'Su k wlu' 'de uu -wee' "klein -pee k 'na : Ao -tu" aoa' -ce" 'ε -tɛ' mɔ, 'kwa i 'nɛa' se "jrui nmɔ-, dε-nuε' -bo nyɔɔ nɛ "wliεjei mɔ 'de ε, wɔɔ 'kmunɛa' -cεεn'- se 'e "wliε- -tuu"-tuu 'blea' 'un nɛ-.

¹⁶ 'Bomɔ Sesi poo -tɛ' -nɛ "i ka 'de uu -pee k 'na : "Wliε- jei due' mɔ k -nɛ 'blu 'un dbo- -ε "nyɛ k diidɛ -tuu"-¹⁷ k naa tɔ' i 'de wɔɔ -ce" 'un 'su, k 'na : Ka 'un 'je diidɛ -nɛ -mɛ 'a -tɛ' nu la- ? -Ta 'un 'jɛ -tu" 'bo se nɛ-. ¹⁸ 'Su k 'na : Ka 'un 'jea nu 'ka ka : 'ma jεε 'ma -gbi" mu" -nɛ 'wlaa', -wεe 'un 'je -gbi" klεe" po 'de 'un 'je 'ma diidɛ ke 'ma 'bleedɛ -wee' "klein "jrui 'kuɛn- 'de ɛ 'di, ¹⁹ -wεe 'un 'je wlu ka 'de 'ma -ce" 'un : -mɔ ε, -un -bleε "wliε- -tuu"-tuu, -un -bleε -sɛn -tuu"-tuu 'a diidɛ. -ln -te i la, -un -je di, -un -je 'na, 'de -un -je 'mua- nu, dε-nuε' -tɛ' se ka nɛ-. ²⁰ 'Kaa Kea a muε k -pee wluwa' ka : -mɔ -kaan" nyc-, -gbun 'nɔ, 'De "mau'wɛ -nε 'di -stan, 'ma muε -ma feeε' 'de -un 'un -saa', -wεe dɛ "klein -un -nmaea nyc -jɛ kpa -un -je k 'je. ²¹ 'Kamɔ εε mu nɛa' 'de nyc -pɔɔn' "wliε- i 'de wɔɔ -ce" 'ε 'su 'a -tɛ' 'un -wεe -wɔɔ -pɔɔn' ε i 'de Kea 'a -tɛ' 'un -pee.

Kea -kwlt" -tea'
(Matie 6.25-34)

²² Sesi wlu' ke -ne 'de kw' klai" nynu -pee k 'na : 'Ma 'tmuu aopu' 'me ao 'bo aoa' 'kmu 'a -swn -tu" ε, 'de de ao 'jea di ke de ao 'jea 'unpaa 'a -tu' 'un, ²³ de-nue' 'kmunla' 'paa' ε je diide -sii, 'de ku 'a ke' kma' ε je 'un-paade -sii. ²⁴ Ao -gbun wan" -wi" -ni ja kea : 'a' nu dbo, 'a' -tu", 'a' -sa, 'a' se -gbu" 'ble, -wee diide "jei -tu" -ti. 'Kaa Kea a -gbaan' 't'. 'De aom se deawn ni kpe -puue, ao se nuu -sii ? ²⁵ Nyc we- -ni 'e aopu "klu -wee 'de -kw fee' iwlaa' 'un -k -beee' -k -je kw' 'wl -pe 'mlai" po ε- ? ²⁶ 'De -bo ao se di mu' -ji -mi 'a nua' 'bεε- 'ee, -me deε-ti aoa -tu" -swn 'de di -ji -sia 'o 'a -tu' 'un 'ja a- ? ²⁷ Ao -gbun sii" 'a -fan' sun ja 'de 'kwla 'di : 'a' nu dbo, 'a' dba di, 'kaa 'ma 'tmuu aopu 'me 'de Salom k' 'beode -wee' "klein 'un ε, k se -pεε -pun" -tu", k se 'a' due' koun -gbai' ka -sii. ²⁸ Sii" -ni 'e 'kwla 'di -sian, -klae" 'su -l -mea -wee nyu a poa 'o "jri ε, -bo Kea a sea -mi di 'unpaa kan' 'ee, -me ε se ε 'bεε- ε 'je εε' de tu nu 'de aoa' -tu' 'un -kee ? -Gbn, ka aoa' Kea -kwlt" -tea' sea "i 'bε ε ! ²⁹ Ao 'bo de ao 'jea di ke de ao 'jea 'na 'a -fli i'wlaa jeejee ! ³⁰ 'Kmu "kpei nyu, uupu -a -wla di -ni 'mua 'a -fli i jeejee, 'kaa aopu mō ao 'bleε "Bo -k -juo di "klein aoa -pōan i ε. ³¹ 'Bo -me 'de ε Kea 'a 'beode me -εε -fli ao 'je i 'wla ka-, -wee di "klein -sia 'o -mi 'de, 'de Kea 'je ao -mi "nyl -ke.

Jaun 'di 'a "wliie -ti
(Matie 6.19-21)

³² Faun 'bo ao nue, ao Tu"bo 'a 'blae 'a -gbun' -saan"-, 'kaa ao "bo -ni 'e jaun 'di 'wōn- 'beode 'ε aoa' "nyl -ti 'me. ³³ Ao ple di ao 'blea -wee ao 'je 'a' 'wei nyu -sea' de 'jea' 'bεε- "nyl. Ao 'pa 'wei 'dipo -ke -la' dooa, -wee ao 'je aoa' "wliie- "jrui 'kun- 'de jaun 'di. 'Demō "jrii 'a bu se tēn-, 'demō wōn -la dooa di se ni-. ³⁴ Deε-ti 'un 'da kan' a, emε -ni -ta aoa' "wliie- ni 'bomō aoa' tō -wee' "klein ni -ke.

Dbonuun -uua fua uua' 'blei ε

³⁵ Ao nmae di, ao bla aoa' wlu 'di -kli ! Aoa' nēbi wan jeejee ! ³⁶ Ao ni ka nyu -uua 'blei mua -kō' -swn, 'de -uua fu k -wee -bo k ji k bla klu 'de -uū -je k "wōn kain ni. ³⁷ Uua' dbonuun tu -uua mua "jriε- "i -tea' 'su -uua 'blei 'jea ji ε, uū nu 'mua- ! 'Ma 'tmuue aopu tō -ti, -bo k ji ε, kō -ce" 'kpa a muε di nmaea' 'de k 'je uupu dēdi -ti 'da, -wee kō -ce" 'kpa 'je uupu diide "jrii -gble'. ³⁸ -Bo k ji -too' -kwea o, -bo k ji -swn 'wōn" o, kō dbonuun -a mua "jriε- "i -tea' k 'jea jεε, 'mua- a muε -wi" -mu nua' ! ³⁹ Ao 'wōn ε 'mii ka -kōn' ka ! -Bo -gbu" 'jei juo kō" -ε 'di "jrii 'jea k o -gbu" pa 'de ε, -me k se ε 'bεε- 'de k 'je kō' -gbu" "i "tai-, -wee "jrii 'je ε wa. ⁴⁰ Aopu mō -ke ε, ao nmae aoa' pēε, de-nue' kō" -ε 'di ao se ε -kwlt" -tee ε, emε nyiō k 'Ju a mu de jia'.

Dbonuun 'swn "ipoo-ti
(Matie 24.45-51)

⁴¹ 'Su Pizi 'na : Tu"bo, -un -pooε -ti' -ni "i 'de -aa 'su 'a -ti' 'un, -aee' 'de nyu -wee' "klein 'a -ti' 'un -oo ? ⁴² 'Bomō Tu"bo wluu k 'na : Dbonui -kō -ni tō'di 'de -kō' pooa wlu fai" ε, kō kō 'blei 'jeε -gbu" kwa -te', -wee -k -je dbonuun jru' diide "nyl 'de kō" i. ⁴³ Dbonui -kō mua kan' nua' sia' 'su -kō 'blei 'je k jεε ε, -kō k 'jei tu a nue 'mua- ! ⁴⁴ 'Ma 'tmuu ao tō' -ti, kō 'blei a mu k di -wee' "klein kwa -tea'. ⁴⁵ 'Kaa -bo kō' dbonui tu naa tō' i 'de kō' -ce" 'un -wee k 'na : 'Ma 'blei 'a jia' se i "kuuan- ke, 'de k 'je dbonuun jru' 'a blaa' -pun" -te, -wee k 'je de dia' ke nōmō "jru poa 'a 'su nu ε, ⁴⁶ kō' dbonui tu 'a 'blei a muε jia' 'de kō" k sea -kwlt" -te 'di, -wee k 'je k 'kle -tu" ka nyō k -tua" kuōnpu- 'kle ε. ⁴⁷ Dbonui -kō -jua kō' 'blei 'a 'tun nu-ti, -wee -k sea di nmae- 'de 'a' kō" tu 'di ε, nyu a mu k klae 'a nya -tuu"-tuu blaa' ! ⁴⁸ 'Kaa nyō -kō seε juo-, -wee -k nua bladl -ciεi" ε, nyu se k klae 'a nya -tuu"-tuu blaai, de-nue' nyō nyu "nyla -tuu" ε, kōmō nyu 'je -tuu" i -tee-. 'De nyō nyu sia di -tuu" o ε, kōmō nyu a -tee' di -tuu" i.

Sesi ja nyu i -seea' kō 'kmu "kpei
(Matie 10.34-36)

⁴⁹ Sesi wlu' ke'wle k 'naa : 'ln ji' -wee 'un 'je ne 'de 'kmu "kpei po. -Bo εε' ne tu -te waan" -pun" 'ee, -me de 'un ni "i 'bo ε 'de ε- ? ⁵⁰ Ka nyō pooa "ni "jru ε, 'kamō 'un 'je 'e 'kle 'un jii-. -Bo εε' de tu se nuu ε, -me 'ma pēε se i -tei. ⁵¹ Aomō 'na : pēε 'a blua' me 'un ja kō' 'blua- "kpeii ? "ln-, ε se kan' ni-, i -seea' me 'un ja. ⁵² 'Bode ε, nyu -mm" -ni 'e -gbu" due' 'di a muε i -seea', taan a muε 'swn 'dii 'blea', -wee 'swn 'je taan 'dii 'blee-. ⁵³ 'Bo a muε "ju 'dii 'blea', "ju a muε "bo 'dii 'blea', de a muε ua' 'nynōkpao' ju 'dii 'blea', -wee 'nynōkpao' ju 'je u de 'dii 'blee-, kuande a muε "ju 'a 'nynō 'un 'nyea', -wee "ju 'a 'nynō 'je kuande 'un 'nyε.

Nō" "jriε- o sie-ti
(Matie 16.2-3)

⁵⁴ -Wee Sesi wlu 'e nyu -gbaea' -pee k 'na : -Bo ao -gbun 'de jaun 'di -wee "ni a sea i ji 'de "jei 'de 'jru -swn i fōs 'su ao 'na : "Ni a jie dbaa' -wee εε ni kan' -ceen-. ⁵⁵ 'De -bo 'kao pōk' sea 'e 'jru -gbun "kpei 'wlu εε sea ji ε 'su ao 'na kōkō k jie jia' -wee εε ni kan' -ceen-. ⁵⁶ Ao "jridepōoun, ao juo 'blua- ke jaun 'a nusun 'a "kpei- -seea' ka 'mε, 'de -me deε-ti kō" ao ni 'e 'di -sian aoa' 'wōn 'e -me 'dei -ε ?

Wlu 'un 'bεεa'
(Matie 5.25-26)

⁵⁷ 'De deε-ti aoa' -ce" 'kpa se "isredl 'a "kpei- -seea' ka juo ε- ? ⁵⁸ -Bo -un -ke nyō 'ble 'tmua' -wee k 'je -un "kuan poo 'de ao 'je 'pee 'un mua' ni ε, -me k ke -un -seea' wlu "kpei 'bo -jei" ka εε' -kō sea 'un tēn ke ε, -bo ε se -me nte, -me 'pee a muε -un -kpon 'a -wee 'pee 'jei 'je -un "soa-wi" kwa 'kōkō -de -wi" -mu 'je -un -kaso 'di po. ⁵⁹ 'Ma 'tmuu -un -ε, -un se 'e -kaso -ne 'di 'wlui mamau

'su -un -je ככ' kpan -wee' "klein -sa. עε' 'jכ due' se 'de siei.

Kplun fai" poo-ti

13 'De עε' ככ" tu 'di ε, dı Pilatı nua Galile koun "jrii ka כ beea uua' nymכ ke uua' 'sraa dı 'a nymכ 'jrii ε umı -la "kuan nyu -jea la' -ta po Sesi. ² 'Su Sesi wlu' ka 'de uu -pee כ 'na : Nyu -wluu Galile -wee Pilatı 'dba 'mua- 'ee, de aoa naa tכ' i 'de Galile nyu -nu 'a -tł' 'un ε- ? De uu 'jea 'kle kan', -mε uu nuε' de saunuu kłae" la uu je Galilenyu -wee' -sii ? ³ "lun-, ε se kan' nı-, 'kaa 'ma 'tmuu aopu 'mε, -bo ao se kplun fai" poo ε, ka uu 'mεa 'mua 'kamכ aoa mu 'mεa' -ke. ⁴ 'De nyu 'a -puue 'jכ -mε" na Siloe 'a blo' -tככ- tככ bla, -wee -uu -mεa, de aoa naa tכ' i 'de uua' -tł' 'un ε- ? Aomכ 'naa -mε uu nıε de saunuu -o la, uu je Selisalem-nyu -wee' "klein -sii εmε -tł uu 'mεε ? ⁵ "lun-, 'ma 'tmuu aopu 'mε, -bo ao se aoa' kplun fai" poo ε, ao -wee' a muε 'mεa' ka uu 'mεa -ke ε.

Fikıtu -εε' poa "buo ε

⁶ Sesi pooe -tł' "i ke'włε כ 'na : "Ju due' ככ -do fikıtu 'bo כ o -kle'. 'Wł jre' o 'su כ muε εε' "buo du' -saa', 'kaa כ se ε "buo ja jεε-. ⁷ 'Su כ 'tmuuε ככ dbonui כ 'na : -Sun taan ka -sıan, -bo 'lın ji fikıtu -nε 'ε "buo -saa' a, 'maa 'jeeε de ja. -lın -cıen', deε-tł ε kaan 'blua- 'un 'jei- ε- ? ⁸ 'Bomכ ככ' dbonui 'na : 'Ma 'blei, -lın -tai" ε "i ke 'de -sun -nε 'di, 'ma muε ε ככ "blua", -wee 'lın 'je ε 'blu -jre 'dכε ככ po. ⁹ "Ko 'de nya εε muε croa' a-. -Bo ε se cro ε, -wee -lın -je ε cεn.

Sesi 'puue 'nynכkpao' due' 'bo -kwłewł "kpei

¹⁰ 'Wł jre' -ε -nıa -kwłewł ε, εmε Sesi a ככ nyu de 'de Kea -gbu 'di. ¹¹ 'Su 'nynכkpao' due' -nı 'e nyu "klu. 'De -sın 'a -puue 'jכ -mε" na 'di ε, ua' -srei", ua' na-, de-nuε' -suusaun -nıa 'de u 'un ε, εmε -ε -tu" nıa 'wε- -nε -pun". ¹² Sesi 'jeea u "jriε- 'su ε, כ wlu' ka 'de u -pee : 'Nynכkpao', a 'puu -wε- 'de aa' nıa 'wε- -nε 'kwa. ¹³ -Wεε כ -te' u kwa 'jru. 'Bo ε 'sri, u je 'isre u je Kea 'a 'nynı "i 'beεa' -pun" -te. ¹⁴ 'Kaa de Sesi 'bככ nyu 'a 'wε- 'bo -kwłewł "kpei 'mua-, ε nyaa Kea -gbu -jeopoi i, -wee כ wlu 'de nyu -gbaea' -pee כ 'na : 'Wł -mεεo"- -nı 'e 'dככ 'di, umı nyu 'beε- uu 'je dbo inuu-. 'De la' 'wł tu 'di mכ ao 'je jii -wee כ 'je aoa' 'wε- 'bככ-. Ao 'bo jıε -kwłewł "kpei ! ¹⁵ 'Su Tu"bo wlu' 'de כ -pee כ 'na : Ao "jridepooun 'a ti, 'mכ 'naa : 'bo -kwłewł "kpei -ta aoa' kain aoa' bli' ke aoa' soofae'- due due' -wee aoa' kpa ł "ni "nyıa' 'a ? ¹⁶ 'De 'nynכkpao' -nu, -u -nıa Abłaam 'a "naju -wee -sıch' san 'de -sın 'a -puue 'jכ -mε" na 'di ε, umı nyכ se seie i -kwłewł "kpei 'dee- ? ¹⁷ Wlu Sesi 'tmua 'mua-, ε 'dbaa ככ tunyu -tun' "i, 'kaa nyu -gbaea' 'mua- a nu -wi" -mu 'mε 'de dı 'dכε "klein ככ nua 'a -tł' 'un.

Tu jכ -saan" 'a "ipoo-tł jrl' (Matie 13.31-32 ; Makı 4.30-32)

¹⁸ Sesi pooe -tł' "i ke'włε כ 'na : De Kea 'a 'beכde -kכ', 'de de 'lın 'jee "ipoo ε- ? ¹⁹ ε -kכ' tu jכ -ε -piia' "i, -wee "ju

due' doa 'de כ o -kle ε. ε mεa 'su ε, ε 'kpa kłaa", -wee nuuı poo ε 'jro ja.

²⁰ Sesi wlu' ke'włε כ 'na : De 'lın 'je Kea 'a 'beכde "ipoo ε- ? ²¹ ε ke -di'pen 'pen -puun"de -kooכ'- . -Bo 'nynכkpao' dbaa fai' pu 'a 'keinke taan, -wee u po 'e -di'pen -pu-un"de ε, 'su fai' pu 'a 'pככ -wee' "klein -puun"-.

-Gbein" -je -saan"- (Matie 7.13-14, 21-23)

²² -Ta Sesi a mua Selisalem ε, ככ ככ nyu Kea 'a -tł' 'de -kwłε kłae" ke -kwłε mu" ככ cεεan 'dii 'di. ²³ 'Bomכ "ju due' -tee' כ i כ 'na : 'Ma deככı, nyu -a mua 'puua' 'ee, uu se "i -tieii ? 'Su Sesi wlu' 'de uu -pee כ 'na : ²⁴ Ao kpuun aoa' -cε" i -wee ao 'je 'o -gbein" -je -saan"- "i paa-. 'Ma 'tmuu aopu 'mε nyu -tuu"-tuu -a mu 'bo 'a paa' i -pכan', 'kaa uu se ε 'beεi.

²⁵ -Bo -gbu" jei ככ 'un 'de כ 'je 'o -gbein" kan a, -wee ao 'je 'e "kpaε' sie-, 'de ao 'je klu blaā' -pun" -te ε, 'de ao 'je wlu ka : Tu"bo, Tu"bo, -lın -kain -a -wכın" ! ככ muε wluu' ka : -Ta ao 'wluu 'lın se 'o juo-. ²⁶ 'Bomכ aoa mu wluu ka : -Apu כ -ke -lın -dia -tadue 'de כ -ke -lın -naa -tadue, -wee ככ -kwłε 'dii -lın -tככ nyu de, -a ko -taa ? ²⁷ ככ muε wluu' ka 'de ao -pee : -Ta ao 'wluu 'lın se 'o juo-, ao -wee' "klein tεen 'un kłun, ao de saunuu ! ²⁸ 'Bomכ -bo aoa sea ao "bo -wi" Abłaam ke Isaakı ke Sakכbu ke Kea 'a wlu 'kwajaaun -wee' "klein i 'je 'de Kea 'a kεεma' -kwłε 'di ε, -wee aopu mכ 'je 'e "kpaε' nı ε, 'bomכ aoa muu -fłn" 'a 'de ao 'je 'nynı "idii-. ²⁹ Nyu a muε 'e 'jru kwea ke 'jru -כככ 'wluu', -wee jru' 'je 'de 'jru 'a -gbunכ -nıa 'sכככ o 'wlu 'de uu 'je -tadue dii- 'de Kea 'a kεεma' -kwłε 'di. ³⁰ Ao -gbun 'ככ, nyu -bככ de ε, uua' jru' a muε nya kכan' -wee nyu -kכan nya 'a jru' 'je de 'bככ-.

Sesi nıε Selisalem mua' (Matie 23.37-39)

³¹ 'De 'wł due' -nε 'di 'su Fariseen-wi" jru' -ji' Sesi 'tmua' uu 'na : -lın -wlu' -ta, -lın -mu', de-nuε' Erodı a -pככ -ma 'dbaa 'a -ככ i. ³² Sesi wlu' 'de uu -pee כ 'na : Ao mu ao 'je too' wε -ponyכ -ככ 'tmuu- : 'lın ka, 'ma nuε -si-ısan i, 'de 'ma 'bככ- nyu 'a 'wε- -sıan o, -kłae" o, 'de 'wł 'a taan -nε 'di, mכ 'ma mu εε' dbo tu "i -kכa'. ³³ 'Kaa 'lın 'je na -o -sıan o, -kłae" o, 'wł -tba' 'o -lı mua nya 'di, de-nuε' ε se "inmכ -wee Kea 'a wlu 'kwajaaı 'je 'kwła "kpei 'mεε, -bo ε se 'o Selisalem nı ε.

Sesi bla pεe 'de Selisalem 'a -tł' 'un

³⁴ 'De Sesi wlu כ 'na : Selisalem, Selisalem -kwłε, -mכ -ככ -dba Kea 'a wlu 'kwajaaun, -wee ככ tbaa nyu Kea dboa -un "i "soi i ε, kpe -tıε' 'lın nıε "i -lın 'je -ma "nynuu- "jrui 'kłun- ka -gbaunsun" a 'kuan εε' "nynuu- "jrui 'bo εε' nai -ככ ε, 'kaa ao seε 'kככ. ³⁵ Ao -gbun 'ככ, Kea a muε aoa' -gbu" kłaa" sun "kpei -saa'. 'Ma 'tmuu aopu 'mε, ao se 'un "jriε- 'jeei 'bode mamau 'su ε 'je 'wł jre' jεε- -wee ao 'je wlu ka : "Diwan kpun "Ju -ככ jia 'de Tu"bo 'a 'nynı 'un ε !

Sesi 'puue "ju due' 'bo -kwlewt "kpei

14 'Wl jre' o 'bo -kwlewt "kpei ε, Sesi muε 'de Fariseen-wi" 'a klaa" due' o -gbu" 'di -wεε uu 'je δε di. Nyu -nua 'o mu ε, uua sie Sesi "jriε- o. 2 'Su "ju due' -pun" wε- ε nua ji', -wεε k nyna i 'bo Sesi "judi. 3 -Wεε Sesi wlu 'e ke' wα-saun klae" ke Fariseen-wi" -pee k 'na : Nyu 'beeε' k 'je 'wε- 'bככ- -kwlewt "kpei, -aεε' nyc se ε 'bεε- ? 4 'Kaa uu se 'e wlu -sa. 'Su Sesi kpa sun k bla "ju -כ"י, כ 'כככ- ככ 'wε- 'su k 'na : -ln mu -gbεin". 5 -Wεε k wlu 'de uu -pee ka k 'na : -Bo ε nι aoa' due' 'a "ju, 'de -bo ε nι ככ' bli' -kpa "nibie 'di, 'bo -kwlewt "kpei 'ee, k se 'o "sri i k se ε 'e -sa ii ? 6 'Kaa δε uu 'jea 'tmu 'de εε' wlu tu 'a -tl' 'un, ε se nι-.

-Cei" 'piia' ke -paan' nua' ke

7 Ka nyu uu 'da dēdi -tl uua -pכan -teun 'dεε 'dεε i ε, εmε Sesi sie "jriε- o, 'su k puue -tl' "i ka, k 'na : 8 -Bo nyu 'da -un dēdi -tl 'de ba "blitii -כ"י -ככ ε, -ln -bo i -teε tεin" 'bo -teun -nua 'e nya "kpei. "Ko nyc jrc' -nι dεwככ -כ -sii -un -wεε uu 'da dēdi -tl 'de ε, 9 -wεε "ju -כ -da -un dēdi -tl k je ji, k je -un -jεε k je wlu ka 'de -un -pee : -ln ככ 'un, "ju -כ 'je i -te. -Bo -ma sea 'e de jii 'de -ln -je i -te ε, εε muε -un -tln' "i 'dbaa. 10 'Kaa -bo nyc 'da -un dēdi -tl ε, -mε -ln kpun -tein 'de de fכ. -Wεε -bo "ju -כ -da -un dēdi -tl ji ε, k 'je wlu ka 'de -un -pee : 'ln ba, -ln -jii 'e nya 'de -ln -je i -te. -Bo ε nι kan' -ככ ε, -mε ε 'bεε -mii" 'de nyu -ke -ma dia δε -tadue "jri 'de, 11 'Kamכ nyc -ככ -bεεa' ככ -cei" ε, Kea a mu k ja jaa', 'de nyc -ככ jaa ככ -ce" ja, Kea a mu k "jei kpaā'. 12 -Wεε Sesi wlu -ke 'de "ju -כ -dכ dēdi -tl -pee k 'na : -Bo -ln -da nyu dēdi -tl ε, -mε ε 'bo -ma "dēi-wi" ke -ma 'ce-wi" ke "wliεjeun -uu -ke -ln -kuan" i nιε, 'de uu je -un dēdi -tl 'da -ke. 13 'Kaa -bo -ln -je nyc dēdi -tl 'da a, -mε -ln -da nua" nyu ke nuaun ke nyu -a -kpaā' -gכun" "kpei o, nyu -uua "jri wa o. 14 -Bo ε nι kan' a, -mε -ma muε 'e 'mua- 'un nua', dε-nue' dε -ln nua uupu "jrii ε, uu se εε' kpan -sai se. -כככ "isrnyu a mua "kunyכ' sכan' 'bomכ Kea a mu -un 'dεε "jrii nua'.

Sesi puue-tl' "i 'de nyu uua 'da -כ' -כככ -tl' 'un (Matie 22.1-10)

15 Nyu -nua δε dia' 'a due' 'wכan wlu Sesi 'tmua 'su ε, k wlu' ka 'de k -pee k 'na : Nyu -ככ mua δε dia' 'de Kea 'a kεεma' -kwכ 'di ε, -ככ nι 'mua-. 16 'Bomכ Sesi poo -tl' "i ka 'de "ju -ככ -pee k 'na : "Ju due' mכ -tu" -כ', -wεε -כ -da nyu -tuu"-tuu dēdi -tl. 17 Dε di ככ" nynia, k dboε ככ dbonui due' nyu -nu 'daa'. K 'na : 'Ma 'blei 'na ao ji, dι -wee' "klein -kwε- "i -wε-. 18 'Kaa uu -wee' klein" poε wlu -tadue uu -teε -kun i -pכan' -pun" due 'due. -ככ k mua 'e o tεin" -ככ 'na : 'Ma 'wluε -kle' due' -tlan', εε' -tl' kpun 'un 'ε, εmε 'ma mu 'mi ipleea', 'ma bae -un -ε, 'un se jia' 'bεε-. 19 'De jrc' 'na : 'ln -tεn' kopo bli' -puue umι 'ma mu -tlan' -sian, 'ma bae -un -ε, 'un se 'o tεεn-. 20 'De jrc' 'na : 'Ma 'wluε 'hynכ pleea', εmε -tl' 'un se jia' 'bεε-.

21 'Bomכ "ju -ככ mu 'de ככ' 'blei o de, -wεε wlu "klein uu 'tmua 'mua-, k po ι -wee' 'a "kuan. 'Su ככ' 'blei 'kpa 'cεn, k 'na : -ln mu "kpaε' wei ke -kwכ כ -jεbluι -wee' "kpei- -too"-, nyc "o nyc -ma mua 'jea', -bo k nι nua" nyc o, -bo k כככ o, -bo ככ "jri wa o, -bo ככ sea 'too- o, -ln -tmu' uupu uu 'je ji. 22 ככ" jre' -sia 'o mu 'su ε, dbonui -ככ 'na : 'Ma 'blei, ka -ln -sia' 'nynι 'un nι kan' -wε-, 'kaa -teun -tuu" -sie 'o mu ke. 23 'Bomכ "ju -ככ wluu 'de ככ' dbonui -pee k 'na : -ln kpa -jεbluι, -ln ple -kle' wכn, nyc -ma mua jεea', -ln -te' uupu -klaan" "kpei uu 'je ji 'ma -gbu" 'je "ji. 24 'Ma 'tmu' aopu 'mε, nyu 'un 'da tεin" 'de ε, uua' due' koun -gbai' ka se 'ma diidε wכn -tln' i.

-כ -bεε' Sesi 'a klai" ju nua' a- ? (Matie 10.37-38)

25 Nyu -tuu"-tuu ke Sesi a naa bt' i, 'su k "biie i 'de uupu o, -wεε k wlu ka 'de uu -pee k 'na : 26 Nyu -jia' 'de 'un o -bo k se 'ma -tl' kma k se k "bo ke k de ke ככ" 'hynכ ke ככ" "nynuu- ke ככ' de'dinmai ke ככ' de'dinyukpaε' ke ככ -ce" 'ε 'kmu -sii ε, -mε k se 'ma klai" ju nua' 'bεε-. 27 'De nyc -bla' 'bo 'un 'de -wεε -כ sea 'kle 'je -tl' 'wככ- ε, -mε k se 'ma klai" ju nua' 'bεε-. 28 -Bo aoa' nyc due' -nιεi" k 'je -gbu" klaa" po ε ככ -teε i mכ ke, -wεε k naa εε' ככככ -tl' ככ' "kpei-, "ko dε k 'blea a ε 'bεε ε 'je ככ' -gbu" 'a dbo "i -ככ' ε. 29 -Bo k se kan' nu ε, 'de k 'je εε' -gban -te' -wεε -gbu" se "i -kwε- ε, nyu "klein -uua mu ε "jriε- 'jεea' a, uua mu k wlaa'. 30 Uua muε wluu' ka uu 'je nu : "Ju -ככ -ככ -tee -gbu" poa' 'mε kpuun-, -wεε k se εε' "i -ככa' 'bεε-. 31 'De -bo 'beε due' 'je k -po -beε tu "bli kpa a, ככ -teε i mכ ke k naa ככ' i -bo k 'bεε- k 'je nyu 'a -kwlu due' 'un "duo- -wεε k 'je nyu 'a -kwlu 'ככככ tu o -fכan' mu ε. 32 -Bo k se ε 'bεε- 'ja a, -mε -ta "ju ככ kpa tu "bli tεεan o ke ε, k 'je nyu "i dbo -wεε k 'je -gben' cεn, k 'je k "nyl. 33 Nyu "o nyc 'de aopu "klu, -bo k se ככ' 'kmu kwa -ככ -saa a, -mε k se 'ma klai" ju nua' 'bεε-.

'ככ -kwεa wכn -ε sea dbo 'ble ε (Matie 5.13 ; Makl 9.50)

34 'ככ nιε dε 'dεε -o, 'kaa -bo 'ככ -kwε- wכn 'ee, -mε ka nyu 'e nu -wεε ε 'je wכn nι ke'wle ε- ? 35 ε se nuudbo 'ble, εmε -tl' nyu 'je ε i 'wla 'de "kpaε'. Nyu -blea i 'wכn doin" ε, -mε k wכn i.

'Blaa -ma" a -wεε -ε -jεea' (Matie 18.12-14)

15 'Wl jre' o, 'wei-sanyu -wee' ke, nyiכpu 'a "kwli saun 'kpa Sesi -pun" -wεε uu 'je ככ' wlu doin" o po. 2 'Su Fariseen-wi" ke ke' wכ-saun a "wuan- Sesi i uu 'na : "Ju -ככ -ככ k kpuuεn nyu saun sln 'ככככ -wεε k ke uupu a dii -tadue. 3 'Bomכ Sesi poo -tl' "i ka 'de uu -pee k 'na : 4 -Bo nyc 'ble 'blae 'a kme' due 'de aopu "klu, -wεε la' due' 'je "ma 'ee, ka ככ nι ε- ? ככ sea la' kwla -mε" nyc 'jכ -mε" nyc -nι idia' sie, -wεε ככ sea -jε -ma" i -pכan' mu ma-mau 'su ככ seε 'kwla -saa ? 5 -Wεε -bo k -se 'kwla 'su k po ε -kle 'wכn -gbai" 'de 'mua- 'un. 6 -Bo k ji -gbεin" la

-wεε ככ 'da ככ "dεi -wi" ke nyu -ke כ "kuuan i ke -wεε ככ nu aoa' -poi'- 'ma 'blaa -ma" 'de ε, 'un 'je ε -wε-. 7 'ma 'tmuu aopu 'mε, 'kam ε nε-, -bo dεsaun nui due' koun -gbai' poo kpln fai", -wεε כ 'je 'e Kea o "biie- ε, ε 'bleε 'mua- 'de jaun 'di, ε je "isrnyu 'a kwla -mε" nye 'jכ -mε" nye -uu sea kpln fai" poo -tε -pכn' -sii.

"Weijs -ma" a -wεε -ε -jeea'

8 'De -bo 'nynכpao' due' 'ble 'weijs -puue, -wεε εa' due' "ma a, ua tba nεbi -wεε u wuuo 'e -gbu" 'dii 'de ua -pכn ε i 'de -kwll' i 'sroa' 'un mamau 'su ua 'je ε. 9 -Bo u 'je ε, ua 'da ua' "dεi -wi" ke nyu -ke u "kuuan i 'mε, -wεε uua : Ao 'nya -a nu 'mua-, dε-nuε' 'ma 'weijs -ma" a, 'un 'jeeε'. 10 'Kam ε nε 'ma 'tmuu- aopu 'mε, -bo dεsaun nui due' koun poo kpln fai" 'de כ 'je 'e Kea o "biie- ε, ε nε 'mua-tε -o 'bo Kea 'a "soa-wi" 'juci.

"Ju -ma" a -wεε כ -wluε 'kwla a

11 Sesi wlu' ke'wεε כ 'na : "ju due' 'bleε "nynuu- 'ככn. 12 'Su -saan" -כn wlu' 'de כ "bo -pee כ 'na : 'ln "bo, -ln -nyl" 'un 'ma -nε 'wliiε-. כ "bo se 'o wlu tba, 'su כ -seea' "wliiε- 'un 'ε 'bo כ ke ככ -fεin' 'nynε. 13 ε nua 'wl pla 'su -saan" -כn 'tεn ככ dt -wee' "klein 'mε -wεε כ mu 'e 'blua- -ככn "kpei. 'Demכ כ -te ככ "wliε -nε 'a dooa' -pun" 'de -kooa' dε nua' 'un. 14 כ -ככa' ε -wee' 'a dooa' 'su ε, 'mυε- -teε jia' -pun" 'de 'blua- -nε "kpei 'su -tt' kpun 'כ, -ta כ 'jea dε -sa, 'bo se nε-. 15 'Su כ muε dbo i -pכan' 'de 'ju due' 'kwa 'de 'blua -nε 'di, -wεε -כn 'na : -ln mu 'ma be" 'dei -te 'de -kle. 16 -Ta ככ -teea' be" 'dei ε, כ -nεi" 'mε כ 'je be" 'a diidε di 'de-, 'kaa nyc כ -jε כ "nyl כ se nε-. 17 'Su dε כ nεa 'un 'mua-, כ -teε εε' tכ "kpei- naa' -pun" כ 'na : Di- idε siiε 'un "bo 'a dbonuun -wee' "klein i, -wεε 'כn nε 'כn, 'de 'mυε- ε 'dba 'un. 18 'Ma jje 'un sכan' 'un 'je 'un "bo o de mu, -wεε 'un 'je wlu ka 'de כ -pee : 'ln "bo, 'un nuε -un -ke Kea dεsaun "jrii. 19 -ln -bo 'un "jujriε ja -gbuεn 'bode. Ka -ma nua -ma dbonuun ε, 'kamכ -ln -je 'un nu. 20 כ ככn 'un 'su כ muε כ "bo o de. -Ta כ tεεan o ka kpuun- 'su ε, כ "bo 'je כ i, wεε a כnε'. 'Su כ 'ככn "i, כ bluu כ "kpei -wεε כ -gbleε כ -kwll". 21 'Bo כ wluu כ "bo -pee כ 'na : 'ln "bo, 'un nuε -un -ke Kea dεsaun "jrii. -ln -bo 'un "jujriε ja -gbuεn 'bode. 22 'Kaa כ "bo wluε ככ dbonuun -pee כ 'na : Ao -too"-, ao ja "bai 'dכε, ao 'je כ 'unpaa-. Ao po כ dε -cεε, -wεε ao 'je כ "kwlai- bl' -tu". 23 Ao ja 'un- waabli' ao 'je ε 'dba 'de -a -je כ -ככ' "i -tuu"-, -a -je 'mua nu 24 dε-nuε' 'ma "ju -כn -ככn ka nyc כ 'mεa, -wεε ככ jia 'kmu de ε, 'kamכ כ nε-. כ "maa' -wεε 'un 'je כ. 'Su uu -teε 'mua- nua' -pun".

25 -Ta εε nuua kan' a -mε "ju -כn כ nyaknεju nε 'e -kle. ככ jia -kwll de, -wεε ככ "kuuan- gbu" i 'su ככ wכn ble -cruεn" ke dee -cruεn" ke-. 26 'Su כ 'da dbonuun 'a due', -wεε כ -tee' כ dε -εε nuua' 'a -pun" -tε i. 27 Dbonui -כn 'na : -Ma "dei -ji' de, -wεε -ln "bo 'dba 'un- waabli', dε-nuε' כ 'jeכ' 'de kui-ככn ifכan' 'un. 28 'Su "i-saaju -כn 'kpa 'cεn, כ 'na כ se 'e -gbu" pai. כ "bo 'sie "kpaε', -wεε כ bae כ i 'de כ 'je -gbu" pa. 29 'Kaa כ wlu' 'de כ "bo -pee כ 'na : -ln -gbun 'כn, 'un nuε -un "juci -sכan 'de -sכn -tuu"-tuu 'di, 'un se -ma wlu wכin blaa due', 'kaa

-un se 'un -gbaa' ju "nyl kpe due', 'un ke 'ma "dεi-wi" se ba 'mua- inuu-. 30 'Kaa -je -ma "ju jia, -jכ -dua" -ma "wlii- 'un, כ -ju' "jei -wi" ε, 'de -ככ כ -tε' 'un ככ -un -dba 'un- waabli' 31 'Bomכ כ "bo wluu ka 'de כ -pee כ 'na : 'Ma "ju, -ככ e 'ככ e-, -a -teε i jeejee. Dt "klein 'un 'blea, ε nε -ma dt -o -ke. 32 'Kaa -a -je 'mua-ככ -tu" -o, dε-nuε' -ma "dei 'mεε 'de-, -wεε כ ji 'kmu de. כ "maa 'de-, -wεε כ 'wlu 'kwla.

"Wliiε- 'dei-tei כ -blea 'srε ε

16 Sesi pooε -tε "i 'de klai" nynuu -pee ke'wεε כ 'na : "Wliiεjei due' ככ -ble dε i -tei', 'su ka ככ dε i -tei' -ככn dooa ככ "wliε ε uu jכ εε" "kuan. 2 'Su כ ככn -wεε כ -tee' כ i כ 'na : Dε 'ma 'wכn 'de -ma -tε' 'un kan' ke ε- ? -ln ji, -un -je 'ma dt 'un -tea' -un kwa 'a "kuan po, dε-nuε' 'un se -un 'ma dt kwa -tei 'bode. 3 'Bomכ "ju -כn naa tכ' i 'de ככ -cε" 'un כ 'na : 'Ma 'blei se 'mi 'inε 'bode, dε 'un 'je nu ε- ? 'ln 'je dbo nu 'de 'blu 'tun ? "ln-, 'un se -mε 'ε 'kpt 'ble. 'ln 'je nyu o -srככ ? "ln-, -mε 'bleε 'ma -tεn'. 4 -ln', dε 'un 'jea nu -wεε -bo 'ma 'blei po 'un -jei" 'de nyu 'jea 'un sכn ככn kpuun uupu o -gbi" 'dii ε, 'un juuε' -wε-. 5 'Su nyu "klein -uu -blea ככ 'blei 'a kpan כ 'da uupu 'mε due 'due, -wεε כ wlu 'e -jכ -saa "i -pee כ 'na : 'Ma 'blei 'a dε -tiiε' -nε -un "kpei ε- ? 6 -Mכ 'na : ככ' 'cnabi 'a kme' 'due -nε 'un "kpei. 'Su כ 'na : -ln -duo" -ma kpansbε 'un, -un -te i -too"-, -un -je kwla -mm" 'crl. 7 כ wlu' 'de jrc' -pee כ 'na : Dε -tiiε' -nε -ככ "kpei ε- ? -Mכ 'na : kobכ כ kme' 'due. 'Su כ 'na : -ln -duo" -ma kpansbε 'un, -un -crl kwla -mε" na. 8 Ta ככ 'blei 'jea 'srε כ nua 'mua- 'su ε, כ po כ -tε' o, dε-nuε' כ nε tכ'di, -wεε כ -te' 'de ככ 'kmu 'a nya. Aoa 'jee, 'blua -nε 'ε 'di nyu 'bleε tכ' -wεε uua -teε' 'e dε 'ε nya 'de ba -pee, ε je Kea 'a "nynuu -uu -nεa 'e -ככn' 'un -sii.

9 Sesi 'na : 'Mכ 'naa 'wliiε- -nεa 'e 'kmu "kpei εa pooε nyu 'srε i, 'kaa ao 'dul 'un -wεε ao 'je nyu 'dכε "jrii nu, 'de -ככnε εa mua ao 'kwa -pכan' a, 'de Kea 'je ao sכn 'ככn kpuun- 'de εε' -tein -sea' isכn-ta 'ble "kpei.

Kea "juci nuu-tε (Matie 6.24)

10 Nyc -kpuan' wlu "kpei- 'de dt ml" ml" 'a -tε' 'un ε, ככ muε wlu "kpei- kpuan 'de dt klae" 'a -tε' 'un -ke. Nyc -sea' 'isrε 'de dt ml" ml" 'a -tε' 'un ε, כ se 'isrεi 'de dt 'a klae" 'a -tε' 'un -ke. 11 -Bo ao sese wlu "kpei kpu' 'de 'bluadidε 'a -tε' 'un ε, -mε -כ -je aopu dt -cεεn'- kwa -te' 'jaa- ? 12 'De -bo ao se wlu "kpei kpu' 'de nyc jrc' כ dt 'a -tε' 'un 'ee, -mε ka ao 'je wlu "kpei kpu' sun nu 'de aoa' -cε" 'ε dt 'a -tε' 'un ε- ?

13 Nyc se ε 'bεε- כ 'je nyu 'ככn "juci nuu -tadue, -bo ε nε kan' a ככ muε due' 'un 'nyεa' -wεε כ 'je due 'a -tε' kma. ככ muε due' o -sia' 'de כ 'je due' -flεεn. Ao se ε 'bεε- ao 'je Kea 'a 'tun nu-tε nu -wεε ao 'je 'e 'wei 'a 'dia 'jea' 'bleε-.

Dε -nεa dεwכn 'bo Kea "juci ε

14 Fariseεn-wi" -nεa 'kwa i a poε wlu Sesi 'tmua -nε doin" o -ke. -wεε uua wככ, dε-nuε' uu kma 'wei 'a -tε'.

15 'Su Sesi wlu' 'de uu -pee k 'na : Aopu m ε, aoa 'daa aoa' -ce'' 'isreun 'bo nyi' "ju'k, 'kaa de -εε 'kpa nyua poa 'bo nyu "ju'ei ε, -mε ε nyaa Kea i.

De Sesi 'tmua 'de ke'e -tu' 'un ε
(Matie 11.12-13; 5.17-19, 32 ; Makt 10.11-12)

16 'De Moisi 'a ke' -sok ke Kea 'a wlu 'kwajaun 'a k' "di m' nyu n' mamau 'su San Batisi 'je ji. De -tba' 'o -m ε, Kea 'a 'kmu dee 'a -p'cia" -tu a 'tmuε 'de nyu -wee' -pee. -Wee nyi'pku a -p'ok su 'je "klaan- "klan nu su 'je 'e Kea 'a keema' -kwl' 'di pa. 17 'Kaa -bo 'blua- ke jaun 'a -n' -si' m' de ε, ke' se 'sbejri -saan"- ka "kpei 'wlu. 18 Emε -tu ny' "o ny' -sa k' k' 'nyn' 'kwla -wee -k -dua' deejru' 'un, -mε k 'jeε jεi". 'De ny' "o ny' -k -dua' 'nyn'k'pao' -ua kuan -su 'kwla 'un, -wee u "tia "bli ε, -mε k 'jeε jεi" -ke.

"Wliijeji ke nua" jei Lasa ke

19 Sesi poε -tu' "i ke'wle k 'na : "Ju due' -n' 'o mu, -k -n' "wliijeji, k' paa d' 'dε 'dε 'a 'su 'un 'de k' 'kmunia' 'un, k' n'ε k' -kwl' -tu, k' die d' 'dε 'dε 'a 'su w' "o w'. 20 Nua" ny' due' -k' 'nyn' n' Lasa, -wee -k' ku n' -ci' 'a 'su, k' m' -pen i 'bo "wliijeji -k' o -gbu" w'. 21 K' n'ε k' 'je diidi -la -wla "wliijeji 'a 'tablu -sok i di. 'De Ke'wleε -gbe' -sei" m' -la ji -wee -la bε k' -ci' "jrii-.

22 Nua" ny' -k' 'mεa, Kea 'a "soa-wi" k'p' 'bo Ablaam -pun". "Wliijeji -k' 'mεε -ke, su nmae i k' i. 23 'De 'mεun o -kwl' k' -taan'- a, k' pεe a -sie' -sro 'de mu. K' kpa "jri 'jei 'su k' 'jeε Lasa i -ta -k'ok' 'bo Ablaam -pun". 24 'Su k' 'daa k' 'na : 'ln "bo Ablaam, -ln -je 'ma weε 'de, -ln d'bo Lasa k' 'je k' -ciε 'e 'ni o tba k' 'je ε 'o 'ma m' "kpei "too-, de-nuε' 'ma 'jeε 'ma -ce'' k'ok kpleiin' k' nε 'un. 25 Ablaam 'na : 'Ma "ju, -ln po -tu' -kwl' o, -ta -ln -nua 'de 'kmu "kpei ε, -ln -je -ma -n' 'dε -wee' 'mε, -mε Lasa -m' n'ε kui k'ok 'jea. 'Kaa kaan ka la, k' -tuu" ε -tu' -kwl' i, k' n'ε 'e 'mua 'un, -wee -m' -n' 'e 'kle 'di. 26 'Bo -mε 'de ε, -gble -bie -n' 'o -a -ke ao 'nyn', -wee -bo ny' -n'ε "i m' 'de -k' -je 'k' -a o 'wlu 'de k' 'je 'de aopu o ji ε, k' se ε 'bεei. 'De ny' se ε 'bεε- ke'wle ε, k' 'je 'n'la- 'wlu -wee k' 'je 'k' -a o ji.

27 'Su "wliijeji -k' 'na : -Bo ε n' kan' a, -mε 'ma bae -un -ε 'ja, 'un "bo Ablaam, -ln d'bo Lasa 'de 'un "bo o -gbu" -sok, 28 de-nuε' 'un 'bleε de'dinmai -mm". 'De k' 'je uupu 'tmuε-, -wee 'k' 'klejeun' 'un n'la -ta su je 'k' ji -ke. 29 'Su Ablaam 'na : -Ma de'dinmai-wi" ke Moisi ke Kea 'a wlu 'kwajaun -teε i, -Bo su nu de 'de ε, su po uupu 'a wlu doin" o. 30 -Wee "wliijeji -k' 'na : "ln-, 'un "bo Ablaam, ε se kan' n'la-, 'kaa -bo ny' 'wlu 'k' 'mεun o -wee k' 'je uupu jεε, -mε suu muε t' 'fai" p'oa' see. 31 'Kaa Ablaam 'na : -Bo su se Moisi ke Kea 'a wlu 'kwajaun 'a wlu doin" o po ε, -mε -bo ny' sok "kunyul' k' m' 'de ε su se k' wlu doin" o poi see.

Desaun "kpei 'wlu -tu
(Matie 18.6-7, 21-22 ; Makt 9.42)

17 Sesi wlu' 'de k' klai" nynu -pee : D' -la -mua nyu 'de desaun 'di bluaa' a, la muε jia' ka "o ka-,

'kaa ny' -k' 'un la mua jiaa' a -m' 'jeε "nmia -tu. 2 -Bo nyu sok k' "soukpo klaa" -plun, -weε nyu -fii" k' 'de 't'ok'ε w'ok, ε "paa' ε je k' k' nuud' bluaa "nynuu mu" -nu 'a due' 'de desaun 'di -sii. 3 Ao -tu" aoa' -ce'' 'ε -tu'. -Bo -ma de'di nu -un desaun "jrii ε, -mε -ln poε 'de k' 'jri, -ln -tmu k' -pee ka -k'ok' ka. -Bo k' 'w'εn 'mii ε, -mε -ln -ke k' -seea' wlu "kpei-. 4 'De -bo -ma de'di nu -un desaun "jrii kpe -mε" 'sok 'de -sok' 'di, -weε k' 'jeε "i jua' de ji kpe -mε" 'sok, -mε -ln -wlu' k' desaun "kpei kpe -mε" 'sok -ke.

Kea -kwl' -tea'

5 'Su k' d'boun wlu' 'de k' -pee su 'na : Tu"bo, -ln po -aa Kea -kwl' -tet' "kpei ! 6 -Weε Tu"bo wluu k' 'na : -Bo aoa' Kea -kwl' -tea' 'piie" i ka sii" 'a 'k' n' n'la m' 'de ε, aoa muε wlu' 'de tu klaa" -nε -pee : ε sok -klu' -ta, -weε ε 'je inyna 'de 't'ok'ε w'ok ! εε muε aopu w'ok 'jea' see.

Dbonui -a -jea k' 'blei w'ok ε

7 Ny' -n' 'de ao "klu -bo -k' -ble k'ok' -bo -m' 'wlu ko poa' ke k' d' 'de i -tea' -weε -k' wlu -pee ka : -ln -k'un' -ta -too"- -ln -je de di ε- ? 8 Aoa sea wlu ka, -ln pi 'ma -kwie" diide-, -poo 'unpaad' fai" -je 'ma diide ja mamau 'su 'un 'je dia' ke 'naa -k' -weε -m' -je de di 'de -ln -je 'na. 9 Aoa naa k' i 'ee, "ju -k' 'je k' k' k'ok' -k' -tu' opo -oo ? 'De k' d'bo k' 'jea nu see -nε εε -tu' 'un ? 10 Aopu m' -ke ε, -bo ao nu d'bo -n'la aoa' -n' nuud'bo ε, ao 'na -a -n'ε k'ok' -wi" -o, de -a -jea nu see ε emε -a nua 'o.

Sesi 'puue 'jrowenuun -puue-

11 Sesi a muε Selisalem -weε k' cεn 'o Samadi blua ke Galileblua 'nyn. 12 -Ta k' pa 'o -kwl' due' 'di 'su ε, 'jrowenuun -puue -j'k' "i. Uu tεen k' o k'p' -ka 'su su kpa wlu "jei su 'na : 13 Sesi, nyu 'blei, -ln -je -aa weε 'de ! 14 K' 'jea uupu 'su, k' wlu' 'de su -pee k' 'na : Ao mu ao 'je aoa' -ce'' Kea 'a 'sraa -saun "i to-.

-Ta su nua 'e mua' 'su, suu' 'wε- 'k'ok' 'bo -jei". 15 Uua' due 'jea kan' ka k' 'wε- 'k'ok' 'su k' jεε -ta k' 'wlu de, 'de Kea 'a 'nyn' "i 'bεεa 'un. 16 K' tba "jua- i 'bo Sesi bl' w', -weε k' po k' 'sε-. K' "ju tu n'ε Samadi i -o. 17 'Bom' Sesi "duo- wlu 'un k' 'na : Uu se -puue n' su se 'puu ? 'De -mε" nyε -sia o -wi" -mu 'e ? 18 -ln' dεε -tu' 'du- -k' -m' k' 'su ji de k' 'bεε- Kea 'a 'nyn' "i ε- ? 19 'Su Sesi wlu' 'de "ju -k' -pee k' 'na : -ln sok 'un, -ln -je mu, -ma Kea -kwl' -tea' 'puu -un -ε.

Kea 'a 'be'εε 'ε ji -tu
(Matie 24.23-28, 37-41)

20 Fariseen-wi" -teeε' Sesi i su 'na : N'k" -je 'di Kea 'a 'be'εε 'je ji ε- ? 'Su k' 'na : Kea 'a 'be'εε se ji i -weε nyu se ε "jriε 'jeε i -pεε ka. 21 'De nyu se wlu ka k' se nu i ao ji ε n'ε -ta 'de ε n'ε 'k', 'kaa ao sie "jriε o Kea 'a 'be'εε n'ε 'de ao "klu.

22 -Weε k' wlu 'de klai" nynu -pee k' 'na : N'k" jre' -εε mu nynia' 'de ao 'je nyi' k' "ju 'a 'w' 'a due' "jriε- 'jeea' i -p'ok, 'kaa ao se' 'je i m' k' -ce'' 'de 'w' due' koun -gbai' 'di. 23 Nyu a muε aopu -pee wlu' ka su 'je nu k' n'ε -ta,

כ נטע 'כח. 'Kaa ao 'bo pleee, ao 'bo 'e muε, ²⁴ dε-nuε' ka 'ni 'a "jrii- crea' nta 'de jaun-kwlu ε, 'kamכ nyiכ 'כ "ju 'a deji -כחכ כ mu nta'. ²⁵ 'Kaa -bo -mε 'je nuε ε ao 'je 'kle 'je -o ke kplun- 'de 'kmu "kpei nyu 'jeכ nya -fuun.

²⁶ Dε -nusa 'de Noe 'a ככ" 'di 'de ε, εmε -εε mu nusa' 'de nyiכ 'כ "ju 'a dejiwl o. ²⁷ Nyiכpu a di', uua 'naa, uua 'blee 'nynukpae', uua -tuε" uua' "nynuunynukpae' jrai, uua poε uua' "nynuunmat 'a 'nynukpae' 'a "flu, mamau 'su, ε je Noe 'a 'de -bato' 'di paa' jεε-, -wεε "ni klaa" dba, 'de ε -sa uupu i. ²⁸ Ka ε nta 'de Lcti 'a ככ" 'di ε, 'kamכ εε mu nta'. Nyiכpu a di', uua 'naa, uua -tten' di, uua pleε di, uua doε di, uua poε -gbi". ²⁹ 'Kaa 'wl -ε 'di Lcti 'wluua 'o Sodכm ε, nε ke fuu" ml -wlu 'e "jei -l -wla 'o mu -wεε -l -sa nyu -wεε" 'klein i. ³⁰ 'Kamכ εε' dε tu a mu nusa', -ככnti nyiכ 'כ "ju a mua de jia' a.

³¹ 'De εε' 'wl tu 'di, nyכ -nta 'de כ o -gbu' ככ 'de -ככ di sia 'e -gbu' כ 'bo l 'un "dua muε, 'de -jכ -nta 'e -kle ε -מכ 'bo -kwlכ de muε. ³² Ao po Lcti 'a 'nyנכ 'כ -tt' -kwlכ o.

³³ Nyכ -כ -ntei" -כ -jea ככ 'kmu "kpei- 'tuan, ככ muε "maa'. 'Kaa nyכ -ככ mua ככ 'kmu 'ככa 'de 'ma -tt' 'un ε, ככ mu ε 'pua'.

³⁴ 'Ma 'tmu- aopu 'mε, 'de εε' 'mau'wl tu 'di ε, -bo nyu 'כככn plaan- -tadue 'bo 'dii due' "kpei ε, due' a muε 'un "duua', 'de due' 'je 'o sie-. ³⁵ -Bo 'nynukpae' 'כככn n- -tadue duua' 'bo -too "kpei ε, due' a muε 'un "duua', 'de due' 'je 'o sie-. ³⁶ Nyu 'כככn -nta 'e -kle' "kpei ε, due' a muε 'un "duua', -wεε due' 'je 'o sie-.

³⁷ 'Su ככ klai" nynu -teeε' כ i uu 'na : Tu"bo, -ta ka fכ o -ml 'a di tu 'je nuu ε- ? 'Su כ 'na : Aoa' "jriε- ε mu ε 'jeea'. -Ta "ku nta, 'bomכ -tua a 'kln- "jrui.

Kea bae' a nai" 'blea

18 Ka nyכ 'jea Kea bae jeejee -wεε 'kpl se כ "iwai ε, εmε Sesi n- "i כ 'je 'tmu 'de uu -pee, -wεε כ poo -tt' "i ka כ 'na : ² 'Bo -kwlכ klaa" jrε' 'di, 'bomכ "ju due' -ככ -jea nyu 'a 'pee n- . ככ "ju tu 'a pleε Kea, ככ -tt' se nyiכ 'כ -tt' 'un n- . ³ -Tioכ" 'nyנכ due' -n- 'o εε' -kwlכ tu 'di -ke, -ua ji 'e 'pee 'jei -ככ o 'wl "o 'wl, 'de -ua nu : 'ln ji' -wεε -un -je nyu -ke 'ma- -blea -tt' 'a 'pee 'je. ⁴ 'De 'wl -tuu"-tuu 'di ε, ככ 'po ua' wlu doin" o. 'Su כ naa ככ i 'de ככ -cε" 'un כ 'na : -Bo 'maa pleε Kea ככ 'de ε, -wεε 'ma -tt' se nyiכ 'כ -tt' 'un n- ε, ⁵ 'ma jie -tioכ" 'nyנכ -nu 'a -tt' "i -seea', dε-nuε' ua tεεn 'un wכn. -Bo ε se ε n- ε, -mε u se 'un doin" 'jrui cεn-ti 'ככi.

⁶ -Wεε Tu"bo poε "kpei ka כ 'na : Ao -gbun, 'pee 'jei saun- -ככ 'כ 'tmu- -tt. ⁷ 'De -mε Kea -mε 'e, nyu ε -tea' 'o -wεε -uua baεε "mau' o 'jrui -gbao ε se 'bεε- ε 'e -wi" -mu 'isrε -tt 'jrui nuu ? εε muε imaa' ke 'de -wi" -mu 'a -tt' 'un ? ⁸ 'Ma 'tmu- aopu 'mε, εε muε "isrεd- nua' -too" -'de uu -pee. 'Kaa 'ma -teeε' aopu i -ככnti nyiכ 'כ "ju a mua de jia' 'ee, ככ muε ככ -kwl" -tea' jεεa' 'de nyu 'un 'ככ 'blua- "kpeii ?

Fariseen ke 'wei-sai ke

⁹ Sesi poε -tt' "i ke'wle 'de nyu -uua -daa' uua' -cε" "isrεnyu -wεε -uua -flean' nyu jrui 'a -tt' 'un. ¹⁰ כ 'na : Nyu 'כככn -mu' bae' 'de Kea -gbu klaa" 'di, due' nε

Fariseen, -wεε due' n- 'wei-sai. ¹¹ Fariseen -מכ nyna "jei, -wεε ככ bae Kea ka 'de כ poε o כ 'na : 'Oo Kea, 'ma poε ε 'sε-, dε-nuε' ka nyu -sia 'o nta "jrui o, 'diwכnyniun o, jei" 'jeun, 'un se kan' n- . 'Ma poε ε 'sε- ke'wle, dε-nuε' ka 'wei-sai -ככ nta 'un se kan' n- . ¹² 'Ma 'ככ wכn kpe 'כככn 'de 'dככ 'di. Di "klein 'ma 'jea, 'ma ja la' -puue -nε 'mε, 'ma jea ε wכn -saa'. ¹³ 'Kaa 'wei-sai -מכ tεεn o, כ se "jrui "jei kpa -wεε 'de jaun 'di מככ' -gbunt, ככ bla -pεε' -wεε כ 'na : 'Oo Kea, 'מכ -כ -nta desau nui ε, ε 'wla 'cεn 'de 'un -pee ! ¹⁴ 'Bomכ Sesi poε "kpei ka כ 'na : 'Ma 'tmu- aopu 'mε, "ju -ככ, -ta ככ muua 'de כ o -gbein" de ε, כ ke Kea -ככ', ε ke Fariseen -מכ se -ככ', dε-nuε' nyכ "o nyכ -ככ kpa ככ -cε" "jei ε, ככ muε -כככn jia', -wεε nyכ -ככ jaa ככ -cε" ja ε, -מכ 'e "jei mu.

Sesi poε "nynumu" "diwan
(Matie 19.13-15 ; Makt 10.13-16)

¹⁵ Uu ja Sesi "nynumu" -wεε כ 'je uupu sun "kpei -te'. 'Kaa ככ klai" nynu a -cε' nyu -uua ja "nynumu" "bli. ¹⁶ 'Su Sesi 'da uupu, 'de כ 'na : Ao "tai- "nynumu" "i uu 'je 'ככ 'un o ji, ao 'bo uupu -je de kaan. Nyu ka uupu nta, -uu -nta kan' a, uupu a -tea' Kea 'a kεεma' -kwlכ -te. ¹⁷ 'Ma 'tmu- ao ככ -tt nyכ "o nyכ -sea' Kea 'a 'beode 'ε -tt' pee "itba ka "ju -saan" a tba dε pee "i ε, כ se 'e Kea 'a kεεma' -kwlכ 'di pai.

"Wliijeji

(Matie 19.16-30 ; Makt 10.17-31)

¹⁸ Suifu-wi" 'a klaa" due' מכ -tee' Sesi i כ 'na : nyu detככi 'dכε, dε 'un 'je nu -wεε 'un 'je 'kmunia' -sea' -kwe -ta 'ble 'je ε- ? ¹⁹ Sesi 'na : Dεε-ti -ma -daa' 'un nyכ 'dכε ε- ? Nyכ jrui se nyכ 'dכε n- , -bo ε se Kea 'a 'su n- ε. ²⁰ -Ln -juo Kea 'a ke' 'mε, ε 'na : -Ln -bo jei" 'jee, -un -bo "ku 'dbaa, -un -bo 'jruiε, -un -bo nyu st-ti "kpei -tuu" ε, -un -te' -un "bo ke -un de 'a ni' ! ²¹ 'Ju -ככ 'na : 'ln -sa kε' -nta 'mu' 'a wכn 'jea' 'de -saan"- 'un. ²² Sesi 'wכan wlu -nε 'su כ 'na : Dε due' -sie 'o ke, -un -je nu. -Ln ple -ma di -wεε" "klein, -un -nyl" la' 'wei nua" nyu, -wεε -un -je dε jei n- 'de jaun 'di. 'De -un -je ji, -un -je 'bo 'un 'de bla. ²³ 'Kaa "ju -ככ wכan wlu -nta 'mu', 'su כ "kaεε 'jrui "kkt, dε-nuε' כ nε "wliijeji klaa" -o.

²⁴ Sesi 'jea ככ "jrui "kaea' -nε 'su, כ 'na : Ka "wliijejun 'a Kea 'a kεεma' -kwlכ 'di paa' n- 'kle ka- ! ²⁵ -Sen "kpei soo" 'a 'bo "padε 'ε -po" "icean" "koan "i ε je "wliijeji 'a Kea 'a kεεma' -kwlכ 'di paa' -sii. ²⁶ Nyu -wכan ככ wlu -nε uu 'na : Dε nyכ 'bεε כ 'je nu 'ja a- ? ²⁷ Sesi 'na : Dε ny- iכpu- sea 'bεε-, Kea 'bεε- εε' nua' 'mε.

²⁸ 'Su Piei 'na : -Ln -gbun 'ככ, -apu -ככ -ככ di -wεε' "klein 'de -ככ bla 'bo -un 'de 'e ? ²⁹ 'Su Sesi wlu' כ 'na : 'Ma 'tmuεε aopu ככ -tt, nyכ -ככ -gbu", ככ 'nyנכ, ככ 'de'dinmai, כ "bo ke כ de, ככ "nynu-, 'de Kea 'a kεεma' -kwlכ 'כ -tt' 'un ε, ³⁰ ככ muε di -tuu"-tuu 'jea' 'de kaanwl 'di, -wεε 'de nya כ 'je 'kmunia' -sea' -kwe -ta 'ble 'je -ke.

Sesi 'tmuε ככ 'mε -tt ke ככ "kunyכ wכn -tt ke
(Matie 20.17-19 ; Makt 10.32-34)

³¹ Sesi 'da ככ dboun -nta -puue 'ככ 'כככn 'mε 'bo כ -pun", -wεε כ wlu 'de uu -pee כ 'na : Ao -gbun 'ככ, -aa

muε Selisalem -wεε dɪ "klein Kea 'a wlu 'kwajaau'n 'crua 'de 'mɔ nyɔi k 'ju 'a -tɪ 'un 'de ε, ɪ 'je 'o nyɪni. 32 Dɪ u 'crua umɪ -nɪ nyɔi k 'Ju a muε 'e toa' 'de nyu sea' Kea juo 'kwa. Uu 'je k wlaa-, uu 'je k -cree"-, -wεε uu 'je k tɔn "jri wlan. 33 Uu 'je k klae 'un kpa, 'de uu 'je k dba, -wεε 'de 'wɪ 'a taan -nε 'di ε, k 'je "kunyɔi' tɔn-. 34 'Kaa dε Sesi 'tmua 'mua- uu seε 'dei 'wɔn, dε-nuε' ka dε ε -tua" a 'kwla, 'kamɔ εε' wlu tu nɪ 'de uupu 'un.

Sesi 'baie Batime 'a "jri.
(Matie 20.29-34 ; Maku 10.46-52)

35 -Ta Sesi 'a "kuuan Seriko -kwɔb i ε, -mε "dɔi due' -tee i 'bo -je doun" -wεε k -srɔ' nyu o. 36 ɔ 'wɔn nyɔi pu 'a -ciin 'su ε, k -teeε' nyu i k 'na : Dε -nɪ 'emu kan' -a ? 37 Uu 'na : Sesi -wluα Nasaretu kɔ -kɔ -si'. 38 'Su k "kɔw" 'na : Sesi, Dafidɪ 'a "ju, -tɪ -je 'ma wεε 'de ! 39 Nyu -nɪ 'e nya uua -kɔ' wlu "kɔw, 'kaa kɔw "kɔw' ke'wle kɔ jea "jru o muu k 'na : Dafidɪ 'a "ju, -tɪ -je 'ma wεε 'dee ! 40 Sesi ny- na i 'su k 'na : Ao jɔ 'un ! 41 -Ta "dɔi 'kpaα' 'bo k -pun" ε, Sesi -tee' i k 'na : Dε -ma -kɔn 'tɪ 'je -un "jrii u ε- ? 'Su k 'na : 'Ma 'blei, -tɪ nuε -wεε 'tɪ 'je i 'je ke'wle. 42 'Su Sesi wlu k -pee k 'na : -Ma "jri 'bai-, -ma 'ma -kwɪl" -tea' 'puu -tɪ -ε. 43 'Bo ε "si kɔ" 'jri je 'bai-, 'su k bla 'o Sesi 'de, 'de Kea 'a 'nyɪnɪ "i 'bεεα' 'un. Nyu "klein -jeea' dε -nuα 'mua- "jriε- ε, uua 'bεε- Kea 'a 'nyɪnɪ "i -ke.

Sesi pa 'e Sase o -gbu"

19 Sesi pa 'o Seriko -kwɔb 'di 'su ε, kɔ cɛn 'o -tie". 2 "Wliεjei due' -nɪ 'o mu, kɔ 'nyɪnɪ -nɪ Sase. ɔ nε 'wei-sanyu 'a klaa" -o. ɔ kɔ -kɔ -kɔn "ju -nɪα Sesi "jriε- 'jea i. 3 'Kaa 'de nyɔi pu 'a "i -tia' 'un ε, -ta k 'jea cɛn 'bo se nɪ-, 'de k "kuan i. 4 'Su k kpa plea' 'de -je 'a nya, -wεε k 'ja 'e sikomkɔtu ja, 'de k 'e Sesi "jriε- 'jee- ka "o ka, dε-nuε' 'bomɔ kɔ mu -sia' see. 5 Sesi nyɪnia 'o 'a -ta -tu 'su, k kpa "jri "jei -wεε k 'na : Sase, -tɪ -si" i -too"-, dε-nuε' -tɪ -bleε 'un 'duɪ- 'un -sɪn. 6 'Su Sase creε "kpei- k "sɪε i -wεε k kpa Sesi 'de k o -gbu" 'de 'mua- 'un. 7 Nyu "klein -jeea' dε -nɪα 'mua- "jriε-, uua "wuan- Sesi 'dei, uu 'na : Ao -gbun 'kɔ, kɔ kɔ -kɔ mua 'o 'de desau'n nui o -gbu" 'di kooa' ! 8 'Kaa Sase -mɔ ε, k nyɪnɪ i 'bo Sesi "juεi, 'de k 'na : Tu"bo, -tɪ -gbun 'kɔ, 'ma muε 'ma "wli- iε- 'un -seea', -wεε 'tɪ 'je εε' tɔn nɪα" nyu "nyɪ, 'de nyɔ 'un pooa 'srε i -wεε 'tɪ -sa dε 'kwa 'ma muε "kpei -tea' kpe -nyiiε 'tɪ 'je "nyɪ. 9 'Su Sesi wlu k -pee k 'na : 'Puaa' pa 'kɔ -gbu" -nε 'di 'mε -sɪn, dε-nuε' "ju -kɔ nε Ablaam 'a "ju -o -ke. 10 'Mɔ nyɔi k "Ju 'tɪ jɪε nyu -ma" i -kɔn' 'de 'tɪ 'je uupu 'puu-.

'Sanikpi 'a "ipoo-tɪ
(Matie 25.14-30)

11 Sesi wlu' ke'wle k puoε -tɪ "i 'de nyu -uu jia wlu -nɪ doin" o poa' -pee, dε-nuε' dε kɔ "kuuan Selisalem-kwɔb i ε, uua naa tɔ' i ka uu 'na -mε 'bomɔ Kea 'a 'beɔdε 'je "srɪ ε 'e "jri "kpaε' poo 'de-. 12 Emε -tɪ k wlu ka k 'na : "Ju due' -wluα 'e 'beɔ -gbein", kɔ kɔ -mu' 'e 'bluα -kɔn- kɔn- "kpei, -wεε -bo uu -teɔ' 'o, 'de -k -je de ji. 13 'Su k 'da kɔ' dbonuun -puue, -wεε k "nyɪ uupu 'sanikpi due 'due, 'de

k 'na : Ao poo ɪ 'dɔ' 'un mamau, 'su 'tɪ 'je de ji. 14 'Kaa nyu -nɪα 'e kɔ' 'bluα "kpei -nɪ a -flεn k εmε -tɪ uu dbo k nyu kɪn uu wlu ka : -A se ε "i nɪ "ju -kɔ 'je 'o -teeε-.

15 Uu -teɔ' 'o, k 'kpa 'beɔ 'su, k jɪε 'e kɔ' 'bluα- 'di de, -wεε k 'da kɔ' dbonuun k sia 'wei o -nɪ, 'de dɪ uu 'jea -wεε uu 'je la' "kuan po. 16 -kɔ -saa "i jia, k 'na : 'Ma 'blei, 'tɪ 'jee 'sanikpi -puue 'tɪ je kpo due' -tɪ sia 'un o "kpei po. 17 'Su 'beɔ wlu' 'de k -pee k 'na : ε nɔmɔ "jrii, -tɪ nuε dbo 'dɔe, ka -tɪ -bεεα' dε-saan" 'wɔn "i ε, 'tɪ -tee' -tɪ -kwle -puue kwa, -wεε -tɪ -je la' "jrukpo' i -tɪ nɪ-. 18 Uua' 'kɔn- kɔn' 'kpa 'o 'ε k 'na : 'Ma 'blei, 'tɪ 'jee 'sanikpi -mm" 'tɪ 'je due' -tɪ sia 'un o "kpei po. 19 'Su 'beɔ wlu' 'de -mɔ -pee k 'na : -Mɔ -ke ε, 'tɪ -tee' -tɪ -kwle -mm" kwa, -wεε -tɪ -je la' "jrukpo' i -tɪ nɪ-.

20 Dbonuɪ deejrɔ' jia -mɔ 'na : 'Ma 'blei, -ma 'sanikpo -tɪ sia 'un o, ε ka. 'tɪ puoε tae' fɔ kpo "i -wεε -ta "ni 'a 'kpa a, 'tɪ -te' ε 'o i. 21 'Ma plee -tɪ -ε, dε-nuε' -ma nyɔi tu kma wɔn. Dε -tɪ sea i -te' ε, emε -ma -duo" 'un, -ta -tɪ sea po, 'bomɔ -ma -sa' dε. 22 'Bomɔ kɔ 'blei -kɔ wluu 'de k -pee k 'na : -Mɔ dbonuɪ saun-, 'bo -ma -ce" 'kpa 'a wlu "kpei 'bomɔ 'ma ji -ma 'pee 'jeea'. Ka 'tɪ kma wɔn -tɪ -jea kan' -mɔ 'ee, -wεε dε 'tɪ sea i -te' 'ma "due' 'un, 'de -ta 'tɪ sea dε po 'ma -sa' o dε 'ee, 23 -mε dεε-tɪ -tɪ se 'ma 'wei 'de 'wei i -te' -gbu 'di kpa a- ? -wεε -bo 'tɪ ji de, -bo 'ma sɪ 'e -sa' 'de ɪ se 'o cɔn' po ε- ? 24 'Su k wlu' 'e nyu -jea εε' -ta -pee k 'na : Ao -kɔ 'sanikpo -nε 'kwa, -wεε ao 'je ε "ju -blea 'sanikpi -puue "nyɪ. 25 'De uu wlu 'de k -pee uu 'na : -Aa 'beɔ, "ju -kɔ -mɔ 'ble 'sanikpi -pu- ue wε- 'de -o ! 26 'Su k 'na : 'Ma 'tmuu aopu 'mε, nyɔ -k -blea dε ε, nyu a mu k jre' "nyɪα' ke'wle, 'kaa nyɔ -jɔ sea dε 'ble ε, dε -je k 'blea kɔ nyu a muε -mε k 'kwa -saa'. 27 'De -je -sia 'o la emε -nɪ ao ja 'un 'ma tunyu -uu seε "i nɪ- 'tɪ 'jea uupu 'a 'beɔ nɪ ε -wεε ao 'je uupu 'dba -ta 'tɪ "judi.

Sesi pa 'o Selisalem-kwɔb 'di
(Matie 21.1-11 ; Maku 11.1-11 ; San 12.12-19)

28 Sesi -kɔα' wluα' kan' 'su ε, k kɔn 'e nyu 'a nya -wεε uu 'kpa Selisalem -jei". 29 -Ta uu "kuuan Befase ke Be- tani i, 'bo olift-cru -pun", 'su Sesi dboε kɔ 'klai' nyɪnuu 'kɔn nya 'de k 'na : 30 Ao mu 'o -kwɔb -nɪα 'o -a "judi 'mua- 'di, aoa muε soofaeju -ε -mua i jεεa'. Nyɔ jɔrɔ' se ε "kpei -te due'. Ao kain ε i, -wεε ao 'je ε -ta ja-. 31 -Bo nyu -tee' aopu i -wεε k 'e nu : Dεε-tɪ aoa kain ε i ε, -mε ao wlu ka 'de k -pee ao 'na : Tu"bo -nɪ ε "i. 32 Nyu Sesi dboa mua, ka kɔ "sia dɪ 'a 'nyɪnɪ ε, 'kamɔ uu jεε ɪ -cɛn'-.

33 -Ta uu nua soofaeju 'a i kaian' 'su ε, εε' jeun -wi" wlu' 'de uu -pee uu 'na : Dεε-tɪ aoa kain soofaeju i ε- ? 34 'Su uu 'na : Tu"bo -a -kɔn' ε. 35 -Wεε uu kpa Sesi soofae' ju 'de uu sro uua' 'unpaadt 'bo ε "kpei, -wεε uu 'jaa- 'o Sesi. 36 -Ta uu nua naa' a, nyɔi pu a sroε uua' 'unpaadt -je woi -ta -wee' "klein. 37 -Ta kɔ "kuuan Selisalem i 'su ε, -wεε kɔ -crea' olift-cru ε, 'mua- "ji 'e nyu "klein -uu -ke kɔ na 'un 'ε, 'su uu -tee Kea 'a 'nyɪnɪ "i 'bεεα' -pun", 38 uu 'na : Kea 'a "di- wan kpun 'beɔ -kɔ jia 'de εε' 'nyɪnɪ 'un ε ! pεε 'a bluα' nɪ 'e jaun 'di ! Kea 'a 'nyɪnɪ 'bei" -ta 'o -ta ! 39 Fariseεn-wi" 'a jru' -nɪα 'e nyu "klu ε, uu wlu' 'de Sesi -pee ka uu 'na :

Nyu detɔɔi, -lɔn -kaa' -ma klai" nynu u 'un ke u 'je wlu-tɔ
'ɔ. ⁴⁰ 'Su Sesi wlu' 'de u u o k 'na : -Bo 'ma klai" nynu
'ɔ wlu-tɔ mɔ 'de ε, "soikpi a muε wlua'.

Sesi -fun"- 'de Selisalem 'a -tl' 'un

⁴¹ -Ta u "kuuan Selisalem i, -wεε Sesi -gbuεn "kpei i
'su k -tee -fun" 'a -pun" 'de εε' -tl' 'un 'de k 'na : ⁴² εmε
Selisalem-kwɔɔ, dɔ -l -tea εε' pεε 'a blua 'a -tea', -bo ε
'wɔn 'mii- 'de 'wɔ -nɔ 'di 'de ε, ε "paa', 'kaa kaan ka ɔa' dɔ
tu pa 'kwla 'de ε "jri 'de. ⁴³ 'Wɔ jri' -la mu nynia', 'de εε'
tunyu 'je ε -sa, -wεε u 'je 'ε -gblɔ" 'dei po -ta "o -ta.
⁴⁴ Uua' muε ε -ke εε 'bleenyu i-saa'. Uu se εε' -gbi" a
"soukpo 'bo ε -posou" "kpei siei, dε-nuε' nɔ" Kea -sa 'o,
-wεε ε jia ε "i-tea', ε se εε' nɔ" tu "jriε- o sie.

'Dɔɔ poun

(Matie 21.12-17 ; Maku 11.15-19 ; San 2.13-22)

⁴⁵ -Wεε Sesi pa 'e Kea -gbu klaa" 'di, 'su k -tee nyu
-uua poa 'dɔɔ 'demu 'a inua' -pun". ⁴⁶ 'De k wlu ka k 'na :
Dε -crua 'de Kea 'a 'sbε 'di ε, ε 'naa : 'Ma -gbu" nɔ Kea
bae-gbu. 'Kaa aopu mɔ ε, ao nu ε "jriun 'a "jrui
'kɔn-gbu 'un.

⁴⁷ ε 'wlua 'o mu ε, Sesi a tɔɔ nyu Kea 'a -tl' 'de Kea
-gbu klaa" 'di 'wɔ 'o 'wɔ. 'Kaa 'sraa -saun 'a klae" o, kε'
wɔ-saun o, nyu "jru kɔ" i -teun -nɔa 'e nyu "klu ke uua
-pɔn Sesi 'a 'dba -kɔ i. ⁴⁸ 'Kaa ka u 'jea nu 'ka se nɔ,
dε-nuε' nyu -tuu"-tuu -a -jɔɔ' k -wεε -uua -je kɔ' wlu
doin" o poa 'a "dia.

-Ta Sesi 'a "ikmaa' 'wlu ε- ?

(Matie 21.23-27 ; Maku 11.27-33)

20 'Wɔ jre' o, -ta Sesi nɔa nyu dε tɔɔa' 'de Kea -gbu
klaa" 'di, -wεε kɔ 'tmua -pɔia" -tl' 'de nyu -pee ε,
'bomɔ 'sraa -saun 'a klae" o, kε' wɔ-saun o, nyu-cɔn'
-wi" jii-, ² -un -tmuu' -aun, dε -ma "ikmaa' -nε tba 'e "jri
-ta -gbo" ε- ? 'De nyc -nyl' -un εε' "ikmaa' tu ε- ?

³ 'Su Sesi wlu' 'de u -pee k 'na : 'Ma jie aopu dε due' i
-teea' -ke. ⁴ Nyc -dɔɔ' San nyu "ni "jru pɔoa a- ? ε Kea
-ae, -aee' nyɔpɔ -oo ? Ao -se "kpei. ⁵ 'Kaa u -tee εε' 'mii
dia' -pun" 'bo uua' 'su 'nynɔ u 'na : -Bo -a -na Kea -dɔɔ'
k ε, -mε kɔ muε nuu' dεε -tl' ao se kɔ' wlu kɔ' 'un 'je ε- ?
⁶ 'De -bo -a -na nyɔpɔ -dɔɔ' k ε, -mε nyu -wee' "klein a
muε -aun "sei itbaa' 'de u 'je -a -dba, dε-nuε' u -wee'
'na : San nɔ Kea 'a weepoi -o. ⁷ 'Su u wlu' 'de Sesi -pee
u 'na : Nyc -dɔɔa' San nyu "ni "jru pɔoa -a se k juo-.
⁸ 'Su Sesi 'na : -εε, 'mɔ -ke ε, -ta 'lɔn -sa "ikmaa' -wεε 'ma
nua dɔ -nɔ ε, 'lɔn se 'o 'a 'nynɔ "sii- -ke 'de ao -pee.

-Busan dinyu 'a "ipoo-tɔ

(Matie 21.33-46 ; Maku 12.1-12)

⁹ 'Bo -mε 'de ε, Sesi pɔoa -tl' "i 'de u -pee k 'na : "Ju
due' mɔ -dba rεsɔn -kle -wεε -kɔ siε -busan dinyu o, 'de
-k mu 'duua' 'de 'blua- -kɔn "kpei. ¹⁰ -Ta rεsɔn -sa kɔn"
nynia 'su ε, k dɔoa kɔ' dɔnɔi due' 'de -busan dinyu o
-wεε u 'je kɔ' -nε rεsɔn jk 'o -sa, 'de u 'je k "nyl. 'Kaa
-busan dinyu kpun 'k, u bɔ', -wεε u po k -jei", u se k
dε jre' "nyl. ¹¹ k dɔoa kɔ' dɔnɔi jɔ' ke'wɔε, 'kaa u bla

-mɔ 'mε -ke. Uu -cree" k' -cree -cree"-, -wεε u po kɔ
foo" -jei". ¹² -Wεε k dɔoa kɔ' dɔnɔuun 'a kpe taan -kɔ
ke'wɔε, 'kaa u bla -mɔ 'mε, u je k pɔoa-, -wεε u u k
i. ¹³ 'Su -kle' je 'na : Ka 'lɔn 'je -je -mε 'ε dε tu 'a sun nu 'ja
a- ? 'Ma jie 'ma -tl' kmaju dɔoa', uua muε -mɔ 'k ni' -tea'
dεwε-je. ¹⁴ 'Kaa -busan dinyu 'je k i ε, u pɔoa -tl' u 'na
: Ao ji, "ju -kle' -nε 'jea 'kwa sie 'de nya, k ka. -A -dɔɔ',
-wεε -kle' -nε 'je -aa dε nɔ 'bode. ¹⁵ 'Su u bluu k "kpei,
-wεε u -sɔ 'o -kle' 'di 'de u 'dɔɔ.

'Su Sesi -teeε' uupu i k 'na : -Bo -kle' je -kɔ ji 'ee, ka k
'je -busan dinyu -nu 'a -tl' nu ε- ? ¹⁶ kɔ muε jia', k 'je
uupu 'dba, -wεε k 'je kɔ' -kle' nyu jru' kwa -te'. -Ta u
wɔn wlu -nε, 'su u 'na : Kea 'bo -mε 'ε dε tu nuε !
¹⁷ 'Kaa Sesi -gbuεn uupu ja -gbun -gbun, 'de k 'na : Wlu
-crua' 'de Kea 'a 'sbε 'di -nε, -mε 'de 'deε- ?

"Soukpo -gbu"poun pɔoa sun i ε, εmε -kpa -gbu" po
"Sou -cεεn"-, -wεε -ε -kɔ' -gbu" "i.

¹⁸ Nyc "o nyc -ka i 'bo ε "jri ε, kɔ muε i -craa', 'de -bo ε
blu 'bo nyc "kpei ε, kɔ muε iwaa' see.

'Bluajei 'a 'wei -saa'

(Matie 22.15-22 ; Maku 12.13-17)

¹⁹ Kε' wɔ-saun o, 'sraa -saun 'a klae" 'wɔn wlu -nε 'su
ε, uua -pɔn u 'je 'o "si u 'je Sesi kpun, dε-nuε' u 'je
kan' 'mε ka Sesi pɔoa -tl' -nε "i 'de uupu 'a -tl' 'un ε.
'Kaa nyu 'a faun a nu uupu 'mε. ²⁰ 'Su u -tee Sesi 'a
"jriε- o sia' -pun", -wεε u dɔoa nyu jru' u 'pɔn 'srɛi"
-wεε -u -je Sesi kpun 'bo kɔ' -cε" 'ε wlu "kpei. Uu nɔ "i
u 'je k 'de -kwɔnɔnɔn -wi" "juɔi ja-. ²¹ -Wεε uupu -tee'
k i ka u 'na : Nyu detɔɔi, -a -je kan' 'mε dε -ma -tmua
ke dε -ma kɔn nyu l 'srɛi", nyc jɔ' k 'faun 'a nu -un, 'kaa
-ma kɔn nyu Kea 'a -je 'de kɔ' -tl' 'un. ²² εmε -tl' -a -nɔi" -a
-je -un dε jre' i -tee'-. -A -bεε' 'mεε -a -je 'wei -sa -a -je
Sesaa "nyl ? -A -sɔ -aee -un" -a -bo l -saa' ?

²³ Ka uua pɔoa Sesi 'srɛ i ε, k 'je kan' 'mε, 'su k 'na : Ao
to 'un 'weijɔ due' "i kea', 'lɔn 'je 'je. ²⁴ Nyc -kɔ 'nynɔ ke
-kɔ "jrukpa" nɔ 'bo ε "kpei ε- ? Uu 'na : Sesaa -o. ²⁵ 'Su
Sesi 'na : Dε -nɔa Sesaa 'a dε, ao "nyl ε Sesaa, -wεε dε
-nɔa Kea 'a dε, ao 'je ε Kea "nyl. ²⁶ 'Su dε u 'jea 'je 'de
kɔ' wlu 'di, -wεε u 'je k "kpei kpun ε se nɔ. Tai' "maa
uupu 'mε, 'su u "muε wɔn.

'Mεun 'a "kunyɔ' kɔn -tl

(Matie 22.23-33 ; Maku 12.18-27)

²⁷ ε 'wlua 'o -mɔ ε, Sadiseεn-wi" -na "kunyɔ' kɔn' se
nɔ ε uua' jru' jie Sesi i -teea'. ²⁸ Uu 'na : Nyu detɔɔi, dε
Moist 'a ke' 'cɔa 'de -aa -tl' 'un ε, ε ka : -Bo -ma de'din-
mɔ 'ble 'nynɔ -wεε k ke u se "ju 'wlu 'de k 'je 'mε, -mε
kɔ' 'dei "duo 'nynɔ -nu 'un, 'de k ke u 'je "nynuu- wlu
'de kɔ' -fein' -mεa 'a 'nynɔ 'un. ²⁹ 'Kaa de'dinmai -mε"
'kɔn -nɔ 'emu, uua' -jɔ -saa "i 'bleε 'nynɔ -kε u se "ju
'wlu 'su k 'mεε. ³⁰ 'Kam kɔn 'kɔn' kɔn -kε. 'Su uua'
taan -kɔ "duo -tɔn" 'nynɔ -nu 'un 'ε, ³¹ 'kam ε nu 'de
nyu -mε" 'kɔn -nu 'a -tl' 'un. Uu ke u se "ju 'wlu mamau
'su u -wee' je 'mε. ³² 'De εε' "jru 'a "ti 'lɔn 'su ε, 'nynɔk-
pao' -nu 'mεε -ke. ³³ "Kunyɔ' kɔn' o 'ee, nyc wε-
'nynɔkpaο' -nu 'je "bli "ti -gblein' ε- ? Dε-nuε' u jiiε "ny-
nunmai -nɔa -mε" 'kɔn -nu -wee' 'kwai.

³⁴'Su Sesi 'na : "Nynunmai -nla 'כח 'blua- "kpei ε, uua 'blee 'hyn, -wεε 'nynukpae' -nla 'כח 'blua- "kpei ε, uua "ti jra. ³⁵'Kaa nyu -uua mua "kunyio' כח ka nla' de'כח-כח", 'de -su -jea 'kmunia' -sea' -kwe -ta 'ble 'je 'de jaun 'di ε, su se 'nynukpae' 'blei, 'de 'nynukpae' se jra "tii. ³⁶'De ke'wle ε, su se 'mεi 'bode, ka Kea 'a "soa-wi" nla, 'kam uua mu nla', -wεε su 'je Kea 'a "nynuu- n-, su -teε "kunyio' כח 'a -tea'. ³⁷"Kunyio' כח 'a -tt' mε Moist 'tmu 'de כח 'sbε 'di tein". -Ta -gbauo'- a waan nε i -wεε כ 'jee ε 'jriε-, 'bom כח 'daa- Kea Ablaam ke Isaakl ke Sakobu 'a Kea. ³⁸'De Kea se 'mεun 'a Kea n-, ε nle 'kmuunon 'a Kea -o, dε-nuε' nyu "klein -uua -mεa su nle 'kmu 'bo ε "juci.

³⁹'Su kε' wכ-saun jru' wlu' ka su 'na : Nyu detכח, ka nyכ כ 'tmua -tt', 'kam כח -nao. ⁴⁰'Bo -mε 'de ε, nyכ jru' se ככ dε i -teea' 'bεε- la 'bode.

ny כח "ju Klisl nε ε- ?
(Matie 27.41-46 ; Makt 12.35-37)

⁴¹-Wεε Sesi wlu 'de su -pee כ 'na : Ka nyu 'bεε- כ 'je Nyu 'puui Kea -tea' 'o Dafidl 'a "ju 'daa- ? ⁴²'De Dafidl 'a -ce" 'kpa 'a 'sbε 'di ε, כ wlu' ka כ 'na :

Kea -nla Tu"bo ε, ε wlu' 'de 'ma Tu"bo -pee ε 'na : -ln -te i 'de 'ma dianfo mamau ⁴³'su, 'ln 'je -ma tunyu -ma bu -כח ku 'un nu.

⁴⁴-Bo Dafidl -כח 'כח Tu"bo 'ee, -mε ka כ nε Dafidl 'a "ju nusun 'ja a- ?

Sesi -saa nyu fen' 'de ke'wכ-sanyu 'a -tt' 'un
(Matie 23.1-36 ; Makt 12.38-40)

⁴⁵-Ta nyu -wee' "klein nla כח wlu doin" o poa' a, 'bom כח wluu 'de כח klai' nynuu -pee כ 'na : ⁴⁶Ao -tu" aoa' -ce" 'ε -tt', 'de ke' wכ-saun 'a -tt' 'un. Uu paa "bai -כחכ- -כחכ 'un, -wεε su nε ε "i 'de nyu 'je uupu 'jewlu o po -ta -wee', εmε -εε -teun 'dכε 'dכε uua -כחכ "kpei -tea' i 'de Kea -gbi 'dii ke -ככ- -כחכ i ke-. ⁴⁷Uua -sa' -tichn" nynukpae' dl 'kwai -gbi' 'dii, 'de -bo uua sea Kea bae ε, uua po baewlu -כחכ- -כחכ 'bo nyu "juci, -wεε nyu 'je uupu dε 'dכenuun 'daa-. εmε -tt uua' -nε 'pee a mu 'ik-maa'.

-Tichn" 'hnyכ כ nla" wεi' jכ-
(Makt 12.41-44)

²¹ Sesi kpa "jri 'jei, -wεε כח -gbuun' nyu "kpei- 'de Kea -gbu klaa' 'di 'su, כ 'jee "wliijeun, -uua nu Kea -paan' 'jrii 'de -uua po 'wei 'de 'wei 'dipode 'di.

²'Bom כח 'jee -tichn" 'hnyכ due' "jriε- -ke, -u po 'e ua' nla" wεi' jכ "mu 'כככ, ³'su כ 'na : 'Ma 'tmuε aopu t' -tt, -tichn" 'hnyכ nla" a 'dba -ta a, umu -po' 'de dε -tuu", -ε -sii "wliijeun, ⁴dε-nuε' 'wei -l -sia uupu i ε, umε uua suu -paan' 'un. 'Kaa umu ε, ua' nla" wεi' jכ- u -tea' -kwll' ε, εmε -wee' u po 'demu.

Sesi 'tmuε Kea -gbu klaa" 'a "jei-gba' -tt
(Matie 24.1-2 ; Makt 13.1-2)

⁵'Soi 'dכε ke -paan' dl -l -nla Kea -gbu klaa" 'a -pεε ε, -ta nyu jru' nla la' "wכn 'tmua a 'bomכ Sesi wluu ka כ

'na : ⁶'Wl jru' -a mu nynia', -wεε dl "klein aoa 'jea i -ta, la mu blua' 'de la' "soukpo se 'bo ε -posou" "kpei siei.

'Kmu 'a -kwe-ti
(Matie 24.3-14 ; Makt 13.3-13)

⁷'Su su -tee' כ i ka su 'na : Nyu detכח, כח wε- 'di la' dl tu l 'je nuu ε- ? 'De -bo la' dl tu 'a כח' כ se 'o nyu 'ee, ka -a -je εε' juosun nu ε- ? ⁸'Su Sesi 'na : Ao -tu" aoa' -ce" 'ε -tt', -wεε nyu je aopu- 'srε ipoo-. Nyu -tuu"-tuu -a mu 'ma 'hny 'jru -tea' 'su -su -je ji -wεε -su -je wlu ka 'mכ -nε Klisi, 'ma כח' nyu', ao 'bo 'o uupu 'de blaa. ⁹Aoa muε tu ke -kli 'a 'kpa -cruen" 'wכan' -ta 'o -ta, -mε dε 'bo ao 'di iwaa, dε-nuε' la' dl tu 'je nuuε -o "i-saa' כח", 'kaa -mε se 'blua 'a -kwe- כח" nε ke.

¹⁰-Wεε כ wlu su -pee ke'wle כ 'na : nyu 'a kpe jru' a muε su -ponyio o -fכan' 'blua 'a blo' wכn jre' ε muε ε -poblua o -fכan'. ¹¹'Blua- a muε creε' -ta 'o -ta, 'muε- ε muε jia', 'wε- ε muε isia', "ikmadl a muε nua' 'de εε' כח' tu 'di, -wεε "jriε o siedl klae" klae" 'je nuuε 'de jaun 'di.

¹²'Kaa כח" -tt -mε 'a dl tu 'je 'o nyu ε, uua muε aopu sun -pun" kpaā', -wεε su 'je aopu 'kle -tu". Uua muε aopu kea -gbi 'di kpaā', -wεε su 'je aoa' 'pee 'je. Uua muε aopu -kaso 'di poa', uua muε aopu "kuan poa' 'de 'beכ-wi" ke 'bluajεun "juci 'de 'ma 'hny 'un. ¹³la' dl tu a muε ao "jri i nuua' -wεε l 'je ao 'ma -tt' 'tmua' -je wכn kain-. ¹⁴Ao -tu" aoa' -ce" 'ε -tt', ao kuu 'dii. De ao 'jea 'e "jru 'di 'blee ε, εmε -nε Ka ao 'jea aoa' -ce" 'ε o 'wlusun nu ε, ao 'bo εε' t' i naa, ¹⁵dε-nuε' 'ma -ce" 'kpa -a mu aopu t' -kwll' poa', 'ma muε ao wlu 'wכn poa' -wεε ao 'je ε 'tmu 'de aoa' tunyu se ao 'wכn "i 'bεei.

¹⁶Ao "bo -wi" o, aoa' de'di -wi" o, aoa' wluuauu o, aoa' 'dei -wi" a muε ao wכn "kpei cεan' su 'je nyu -tuu"-tuu 'dba 'de aopu "klu. ¹⁷Nyu -wee' a muε aopu 'un 'nyεa' 'de 'ma 'hny 'a -tt' 'un. ¹⁸'Kaa aoa' "mulj due' koun -gbai ka se 'mai 'bo aopu "jru. ¹⁹Ao kpun 'e nai" 'blea' 'jri -wεε ao 'je 'kmuunla' -cεεn' 'je.

Sesi 'tmuε Selisalem-kwlכ כ "jei-gba' -tt
(Matie 24.15-21 ; Makt 13.14-19)

²⁰-Bo ao 'jee- aoa' tu o -fכun "jriε-, -wεε su 'je 'e Selisalem-kwlכ 'e po ε, -mε ao siε -kwll o ka εε' ja -gba' כח" nynia. ²¹-Mε nyu -nla 'de Suide ple, su 'je cruε "kpei- mu. Nyu -uua mua 'o Selisalem nla' a, su -too"- su 'je ε o tεεn-. 'De nyu -uua mua -gbei" woi nla' a, su 'bo -kwll de muε, ²²dε-nuε' la' 'wl tu a muε Kea 'a 'pee 'jewl nla', εmε -nε dl "klein -crua' 'de Kea sbε 'di 'a 'o nyu wl-. ²³'De la' 'wl tu 'di ε, εε muε "nmia -ti nla' 'de "kwllnynukpae' ke -gbaan un 'a -tt' 'un, dε-nuε' 'kle klaa" a muε nyu -wee' "kpei jia" 'de Suifu 'a 'blua- 'di -wεε Kea 'a 'cεn 'je "kpaε' 'pεεn- 'de Israε-nyu "kpei. ²⁴Uua muε aoa' jru' -cne "i 'dbaā', uua muε jru' kכn 'un kpuan', -wεε su 'je uupu 'blua' 'a 'fכ -wee' "kchn "kpei- kpa. Nyu 'sru a muε Selisalem -kwllכ bu -כchn i suuan' mamau 'su uua' -nε כח" -tu" a ε 'je 'o -kwe.

Nyio k' ju 'a dejison
(Matie 24.29-31 ; Makt 13.24-27)

²⁵ 'De ee' k' tu 'di e, di klæe" -la mua nuua' 'de 'jru o, 'cu o, 'cu-sun 'a -tl' 'un e, la muε nyu tai' 'maa'. Nyu -wee' "klein a muε 'e faun 'un nla' 'de 'tɔniε 'a -cruεn" 'ε -tl' 'un. ²⁶ Faun 'a 'su a muε nyio 'dbaa' 'de di -la mua nuua' 'de 'kmu "kpei 'a -tl' 'un, dε-nuε' "ikmadt -nla 'e jaun 'di e, l -wee' "klein a muε i -suua'. ²⁷ -Wee nyu 'je nyio k' "ju 'jriε- 'jee-, 'de k' 'e ji 'bo buε" "kpei, k ke k' tu "bode ke "ikmaa' ke-. ²⁸ -Bo la' di tu a sea jia' -tee ε, -mε ao "duo 'kpl' 'un, ao kpa "jru "jei, dε-nuε' aoa' seie k' "kuuan- i.

Fiktu 'a "ipoo-tl
(Matie 24.32-35 ; Makt 13.28-31)

²⁹ 'Bo -mε 'de 'su ε, Sesi pooe -tl' "i ka 'de uu -pee k' 'na : Ao sie fiktu ke ti jrl' "jriε- o kea' ! ³⁰ -Bo aoa sea l 'je -wee la sea wln dee tbaa' -tee 'su ka -kua" a "kuuan i ε, ao 'je kan' 'mε. ³¹ 'Kamε εε mu nla' -ke 'de nyio k' "ju 'a deji k' 'un -tl' 'un, -bo aoa sea di -nl' 'je -wee la sea 'o nyini ε, -mε ao poε -kwlu o ka Kea 'a 'beɔdε 'ε 'jri "kpae-po k' k' "kuuan- i ε. ³² 'Ma 'tmuu aopu t' -tl : Nyu -nla 'kmu 'de -stanwl -nl' 'di ε, uu -wee' "klein se 'mεi, di -nla 'mua- l -wee' a jea 'o nyini. ³³ 'Blua ke jaun a muε i scan', 'kaa 'ma wlu se iscin k' 'kmu.

Ao -te "jriε- "i

³⁴ 'De k' 'na : Ao -tu" aoa' -cε" 'ε -tl', ao 'bo aoa' -cεi" 'taie, -wee dε dia' ke nmɔ 'naa' ke 'kmu 'a di ke 'wei 'a 'tun 'bo aopu kɔn 'un 'bleε, 'de la' 'wl tu je aopu "jru -tiie-', ³⁵ dε-nuε' ka nyɔ k' poa 'sai 'de εε "fiian 'blua 'dinyu -wee' "jru i ε 'kamε εε mu nla'. ³⁶ Ao 'bo 'muε, ao bae Kea jeejee, -wee ao 'je 'kpl' 'ble 'de ao 'je di -la mua jia' 'mua- wɔin" 'pu, -wee aoa' di je crε 'de nyio k' "ju "juɔi.

³⁷ Ka -kɔn' k' -stan', 'kamɔ Sesi a kɔ nyu dε 'de Kea -gbu klæa" 'di, -wee -bo kwie kɔn ε, 'de kɔ mu "mau'wl -wee' nua' 'de olift-cru "kpei. ³⁸ -Wee -bo -klæe" pεen "o -klæe" pεen ε, nyioɔpu a ji kɔ wlu doin" o poa' 'de Kea -gbu klæa" 'di.

"Jrujeun a pa Sesi 'a jaa"
(Matie 26.1-5 ; Makt 14.1-2 ; San 11.45-53)

22 Kɔɔnkwlæ' 'wlu -kɔ' -εε 'nyini nla pakl, -ε "kpei uua diia -di'pen -sea' -puun" dε o mu a "kuuan i. ² 'Su 'Sraa -saun 'a klæe" o, ke' wɔ-saun a -kɔn Sesi 'a 'dba -kɔ i, 'kaa ka uu 'jea εε' sun nu ε, 'ka se ni, dε-nuε' uua pleε nyu 'a "jriε- 'mε.

Suida 'wɔkɔn- Sesi 'a 'de to -tl' 'mε
(Matie 26.14-16 ; Makt 14.10-11)

³ 'Su -sɔn' paa 'e Suida -kɔ "kpei -tenyni nla Isikario 'un 'ε k' nε klai" nynyuu -nla -puue 'j' k' kɔn k' due' -o. ⁴ Kɔ -pooa a Sesi 'a dboun -puue 'j' k' kɔn 'de ε, kɔ -mu' 'de -k -ke 'sraa -saun 'a klæe" ke Kea -gbu i fuoun 'a "jru o j- 'je Sesi 'a 'de tosun 'a wlu 'un 'bεε-. ⁵ 'Su uua

nuε 'mua-, 'bomɔ 'wei uu 'jea Suida "nyl ε, uu 'bεε- la' wlu 'un -ke. ⁶ Suida 'wɔkɔn- 'wei "nyl-tl' 'mε. Dε -tba' 'o mu ε, ka k' 'jea nu -wee k' 'jea Sesi 'e to 'de nyu ti "i wɔkɔ-, εmε kɔ -kɔn i.

Sesi ke kɔ' dboun nmaεε Pakl 'a -kɔ' -tu" dl-
(Matie 26.17-25 ; Makt 14.12-21 ; San 13.21-30)

⁷ -Di'pen -sea' -puun" dε o mu 'a -kɔ' k' 'wl -ε 'di uua 'dbaa pakl 'a 'sraadε nyini'. 'De εε' 'wl tu 'di mε Suifu-wi" 'je 'blæe -tɔn' 'dba, -wee uu 'je Pakl 'a diidε pi. ⁸ 'Su Sesi dboε Piei ke San k' 'na : Ao mu -wee ao 'je -aa Pakl 'a diidε pi -a -je di. ⁹ -Wee uupu -tee' k' i uu 'na : -Ta wε- -ln -nl' "i -a -je ε pii ε- ? ¹⁰ 'Su k' 'na : Ao po doin" i, -bo aoa sea -kwɔl i "si ε, aoa muε "ju due' jεεa', k' 'je "nidε 'ble, -mε ao bla 'bo k' 'de, -wee -gbu" -ε 'di kɔ mua paa' a, 'de ao ke k' 'je 'e pa -ke. ¹¹ -Wee ao 'je wlu ka 'de -gbu" jei -pee : -Aa 'blei 'naa -ta ka k' ke kɔ klai" nynyuu 'je Pakl 'a diidε dii ε- ? ¹² -Bo ao 'da kan' a, kɔ mu ao -gbu" 'a "jei wɔn klæa" due' kɔn' -ε 'di "kpei -tedl ke di -wee" "klein 'je kɔn' -tee ao 'je jεε-. 'bomɔ ao 'je Pakl 'a diidε pii-. ¹³ Uu mua, ka Sesi "sia dl 'a 'nyini ε, 'kamɔ uu jεε l, -wee uu pi Pakl 'a diidε.

Sesi 'a de'wɔkɔdiidε
(Matie 26.26-30 ; Makt 14.22-26 ; 1 Korɛnt 11.23-25)

¹⁴ -Ta dɛdi kɔn' nyinia 'su ε, Sesi ke kɔ' dboun -tee dε dia' -pun". ¹⁵ 'Su k' wlu' 'de uu -pee k' 'na : 'ln nle "i sese ao ke 'un 'je Pakl 'a diidε -nε di -tadue -wee 'un 'je 'ma -cε" kɔn 'jea' mu, ¹⁶ dε-nuε' 'ma 'tmuu aopu 'mε, 'un se ε dii la 'bode mamau 'su ε 'je εε' -cεen' -nε 'ε "i -kwεa' jεε- 'de Kea 'a kεεma' -kwɔl 'di. ¹⁷ 'Su Sesi "due nmɔ -saan -dε 'un, -wee k' po εε' Kea 'sε-, 'de k' 'na : Ao "due 'un -wee ao 'je ε "wɔin -seea", ¹⁸ dε-nuε' 'ma 'tmuuε aopu k' -tl, dε -wluε -ta -ε mua nya 'un se rεsɛn 'j' k' nmɔ 'nai mamau 'su, Kea 'a tu "bode 'je "jri "kpae po.

¹⁹ -Wee k' "duo -di'pen 'un, k' poε εε' Kea 'sε-, k' cεen ε i k' "nyl ε uupu 'de k' 'na : -Di'pen -nε, ε nle 'ma ku 'un toa 'de aoa' -tl' 'un -o. Ao nu εε' dε tu jeejee 'de ao 'je 'ma -tl' -kwɔl o po. ²⁰ Uu -kɔn' -di'pen -nε dia' 'su k' "duo nmɔ -saan 'a dε 'un ε -ke 'de k' 'na : Nmɔ -nε ε nle 'ma nymɔ -ε -wla i 'de aoa' -tl' 'un -o, εmε -po' dbεε dε dee 'de ao -ke Kea 'nyini.

²¹ Ao -gbun kɔn' "ju -kɔ mua 'un 'e toa' 'a, k' ke 'ma -a -nle sun -tadue poa' -ta. ²² Tɔ' -o, nyio k' "ju a jie 'mεa' la, ka Kea cεan εε' wlu -tie" see ε, 'kaa ε nle "nmia-tl -o 'de "ju -kɔ mua kɔn' plei nla 'a -tl' 'un. ²³ Uu 'wɔn wlu -nε 'su, uu -tee ba i -teea' -pun" due 'due uu 'na : Nyɔ wε- bεε' -mε 'ε nua' 'de -a "klu -ta a- ?

-k -nl klæa" a- ?
(Matie 18.1 ; 20.25-28 ; Makt 9.34 ; 10.42-45)

²⁴ ε 'wluε 'o mu ε, dboun 'a 'su -tee ba o -toa' -pun" 'bo uupu 'a 'su 'nyini, -wee nyɔ -nla uua' klæa" 'de uupu "klu ε, uu 'je k' juo-. ²⁵ 'Su Sesi wluε uu -pee k' 'na : 'Beɔ-wi" -tea nyu "jru kɔn' i kɔn' 'blua- "kpei ε, uu -siie nyu uu 'blea kɔn, -wee nyu uu -sia kɔn -nu, -wi" -mu uua 'daa- uupu uua' dε 'dɔε "jrii nuun. ²⁶ 'Kaa aomɔ 'bo kan' nuε, nyɔ -nla klæa" 'de aopu "klu ε, k' nu kɔ -cε" 'ju

-saan" 'un, -wee nyu 'blei 'je ככ' -ce" nyu "jucinuui 'un nu. ²⁷ 'De nyokpu "klu ε, nyc we- -nt klaa" a-, -jck diia 'tablu "kpei -ae, -aee' -jck nuua nyu "juci ε- ? ε se -jck di-ia 'tablu "kpei nu- ? 'De -me 'kamכ 'un nt 'de aopu "klu -ta ka nyu "jucinuui nta. ²⁸ Aopu mכ ε, 'kle 'un 'jea emε ao 'je -ke 'de nai" 'blea' 'un. ²⁹ Emε -ti 'un -tee aopu- 'becdε 'dei ka 'un "Bo -tee ε 'un 'dei -ke ε, ³⁰ 'de ao ke 'ma -a -je -tadue dii, -a -je -tadue 'naa 'de 'ma kεema' -kwlכ 'di -wee ao 'je tu"bokpae "kpei -te, -wee ao 'je Is- rae-blua 'a blo'wכn -nta -puue 'jכ' כככ' כ 'pee 'je.

Piei a muε Sesi wכn -saa'
(Matie 26.31-35 ; Makt 14.27-31 ; San 13.36-38)

³¹ 'Su Tu"bo wlu' כ 'na : Simכ, Simכ, -sich' -teeε' 'un aopu i, -wee כ 'je aopu 'un -gbao' ka nyc כ -fuan' ko 'un ε. ³² 'Kaa 'un bae -ma Kea 'mε -wee -ma 'ma -kwlכ' -tea' je -kwlכ 'wlu. 'De -bo -un -biie" ככ 'un o ε, -wee -un -je -ma de'di -wi" 'a di ikuu-. ³³ 'Su Piei 'na : Tu"bo, -ta uua mua -un -kaso 'di pooa' a, 'de -ta uua mua -un 'dbaa, 'bomכ su 'je 'un -kaso 'di poo, 'de 'je 'un 'dbaa -ke. ³⁴ 'Su Sesi 'na : Piei, 'ma 'tmuε -un -ε, ככ' -ti sun" 'je -sro' -sian a, -ma muε wlu' kpe taan -un -je 'nu -un se 'un juo-.

Ka klai" nynuu 'jea nu 'bode ε
(Luikt 9.2-3; 10.4)

³⁵ 'Su Sesi wlu' 'de su -wee' -pee ke'wle כ 'na : -Ta 'un dboa aopu -wee ao sea 'wei 'dipode ke, -ke ke "kwlai- 'ble 'ee, de jre' -ככ aopu 'kwa 'mεε ? 'Su su 'na : "Ll-, de jre' se -a 'kwa -ככ. ³⁶ 'De כ 'na : Kaan ka mכ 'jaa nyc -blea ככ 'wei 'dipode, כ "duo ε 'un. Nyc -blea -ke, כ "duo ε 'un -ke, 'de nyc sea' -cne 'ble, -mε כ ple ככ 'unpaade 'de כ 'je -cne due' -tun'. ³⁷ 'Ma 'tmu aopu 'mε : wlu -crua' 'de 'ma -ti' 'un -ne, ε 'je 'o nyini -o. εε' wlu tu 'naa : כ -srooε' 'bo 'diwכnyiniun 'a -tכ 'i. De de -crua' 'de 'ma -ti' 'un -ne -tee 'o nyini -ti. ³⁸ 'Bomכ klai" nynuu 'na : Tu"bo, -cni 'כככ ka -ta. 'Su Sesi 'na : l -tiεi'.

Sesi bae Kea 'de olift-cru "kpei
(Matie 26.36-46 ; Makt 14.32-42)

³⁹ Sesi "sia "kpaε' 'su, כ muε 'e olift-cru "kpei ka ככ nua see ε, 'su ככ klai" nynuu bla 'o כ 'de. ⁴⁰ כ nyinia 'bo 'a -ta -tu 'su, כ wluε ככ klai" nynuu -pee כ 'na : Ao bae Kea -wee ao je 'e dεsaun 'di 'kpa. ⁴¹ 'De כככ tεen uupu klln de-saan" ka, ka nyc כ -fii" a "soukpo ε, 'kamכ 'bo tεn-, -wee כ tba 'ככ- i 'de ככ bae Kea ka כ 'na : ⁴² 'Ll "Bo, -bo ε -nle "i ε 'je 'un 'kle -ne o tεen 'de ε, 'Kaa ka "o ka ε 'je ε nle ε, 'ma -ni 'tun nu-ti 'bo nuεε, εε' -ni 'tun nu-ti nuεε-. ⁴³ ['Su Kea 'a "soai due' 'wluε 'e jaun 'di כ jie ככ di i kua'. ⁴⁴ -Ta 'mεa 'a faun 'kpa 'de כ 'un 'su ככ Kea baewlu a cen nyu 'un 'ε, ככ -su' -a -toa" 'bo 'bluε ε -ככ' nymכ kpin-.] ⁴⁵ כ -ככa' baea' 'su, כ ככ 'un 'ε, -wee כ mu 'de ככ klai" nynuu o de. -Ta ככ mua -mε su -wee' nle 'mua' 'de 'jrii "kaea' 'un. ⁴⁶ 'Su כ wlu' 'de su -pee כ 'na : Dεε-ti aoa 'mu ε- ? Ao ככ 'un, ao 'je Kea bae -wee -sich' je aopu i -tun'.

Sesi kpuεn'
(Matie 26.47-56 ; Makt 14.43-50 ; San 18.3-11)

⁴⁷ כ siie wlua' 'su, nyu -tuu"-tuu je i "si. Suida -pooa ככ dboun -puue 'jכ' כככ ככ -ככ 'e uupu 'mla. כ 'kpa Sesi -pun" -wee כ -gblee כ -kwlכ". ⁴⁸ 'Su Sesi wlu כ -pee כ 'na : Suida, 'de -kwlכ' -gbleea' 'un ככ -ma cεen -wee -ma poo nyiכ 'כ 'Ju 'srε i ? ⁴⁹ Nyu -ke Sesi na 'jea de -εε jia nuua' nya i 'su su 'na : Tu"bo, -a po -cni ? ⁵⁰ ε "sie 'de uupu 'wכn 'su uua' due' pooε 'sraa -sai klaa" 'a dbonui -cne, -wee כ cen כ dian o doun" 'jru. ⁵¹ 'De Sesi "duo wlu 'un כ 'na : "Ll- 'de, ε sie kan', ao 'bo -cne pooε ! -Wee כ bla "ju -ככ' כ doun" "i 'su ε jie 'bo -ככ o de.

⁵² -Wee Sesi wlu 'de 'sraa -saun klae" ke Kea -gbu ifuoun 'a "jru kpc' i -teun ke nyu-cכn' -wi" -ji' כ kpuan' -pee כ 'na : Ao 'bleε -cni ke titii -wee ao ji 'un kpuan', ε -ככ' -na 'un nle "ku 'dbai -oo ? ⁵³ 'De 'wε -wee' "klein 'di ε, ao ke 'ma -a -nle -tadue 'de Kea -gbu klaa' 'di, ao se 'un sun -pun" -te'. 'Kaa aoa' ככ' nyini' -we- la, -je' mε la -sich' כ "ikmaa' 'je "kpaε' 'pεen-.

Piei -sa Sesi wכn

(Matie 26.57-58, 69-75 ; Makt 14.53-54, 66-72 ; San 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Uu -ככa' Sesi kpuan' 'su ε, su kpc 'e 'sraa -sai klaa" o -gbein". Piei a bla uupu bu -ככ woi. ⁵⁵ Uu -tba' nε-gban 'bo -gbein" 'a -kwea'-, -wee su -gbaεכ' 'de woi, 'su Piei j- iε 'bo uupu "klu -wee כ -te i. ⁵⁶ 'Su dbonunynכkpaο' due' -je -כ, -mε כ -tee i 'bo nε wכn". 'Su u "si כ 'jriε- u 'na : "Ju -ככ ke ככ na' -ke. ⁵⁷ 'Kaa Piei -too' כ 'na : 'Nynכkpaο', 'un se כ juo-.

⁵⁸ ככ" -sia 'o mu de-saan" ka 'su, "ju jrc' 'je כ, -ככ 'na : -Ll -nle nyu -nu 'a due' -o. 'Su Piei 'na : "Ll-, 'un se uua' due' ni-.

⁵⁹ ε 'wluε 'o -ככ 'su, due' ji' ke'wle -ככ 'nε εε' wlu "kpei -wee' כ 'na : tכ' -ti -o, "ju -ככ nle nyu -nu 'a due' -o, de-nuε' כ -nle Galilei -o. ⁶⁰ 'Kaa Piei wlu' 'de כ -pee כ 'na : "Bo, de -un -nlei" -un -jea 'tmu 'un se ε juo-. 'De εε' ככ' tu 'di, כ "sie wlua' 'su sun" -sro'. ⁶¹ Tu"bo "biia i, 'su כ -gbuεn Piei ja. 'Su wlu Tu"bo 'tmua 'de כ -pee 'de ε, כ po ε -kwlכ o. Tu"bo wlu' ka 'de-, כ 'na : ככ" -ti sun" 'je -sro' -sian -ma muε 'un wכn -saa' kpe taan -un -je nu -un se 'un juo-. ⁶² Piei "sia "kpaε' 'su כ -tee -fun" 'a -pun". כ -fun" mamau 'su ככ wכn 'di je i "kae-.

Uu bla Sesi -wee su -cree" כ
(Matie 26.67-68 ; Makt 14.65)

⁶³ Nyu -uua fua Sesi i ε, uua wככ' -wee uua blכ. ⁶⁴ -Bo su blכ defכ "jri ε, 'de uua blכ -wee su 'na : -Ll -si' di, כ bla -un ε- ? ⁶⁵ 'De uua cen -cree" i -tuu"-tuu uua -te' kwa.

Sesi muε 'o -gbajeun "juci
(Matie 26.59-66 ; Makt 14.55-64 ; San 18.19-24)

⁶⁶ -ככn' -suan' 'su ε, nyu-cכn' -wee' -ke 'sraa -saun 'a klae" ke ke' wכ-saun 'kuεn "jru, -wee su kpa Sesi 'bo uua' -gbajeun "juci, ⁶⁷ -wee su -tee' כ i ka su 'na : -Bo -un -nt Klisε, -mε -un -tmu ε 'de -a -pee. 'Bomכ Sesi -sεε "kpei כ 'na : -Bo 'un 'tmu ε 'de ao -pee ε, ao se ε tכ' 'un

'jei see. ⁶⁸ 'De -bo 'un -tee' aopp i ε, ao se 'e wlu -sai see. ⁶⁹ 'Kaa de -wlu -ta la -ε mua nya, nyiōi 'k 'Ju a muε i -tea' de "ikma Kea 'a dianfō o. ⁷⁰ 'Su uu -wee' "klein 'na : -ln -nle Kea 'a "Ju -o 'jaa ? 'De Sesi 'na : Εμε aoa' -ce" 'kpa 'tmua 'o, 'un nle 'ε -ceen'. ⁷¹ 'Su uu 'na : Ε jii 'de 'ce' -ce" 'kpa 'wōn -we-, -mε de -εε i -teea' -a -je nyu i -tee' 'bode ε- ?

Sesi muε 'o Pilatu "juoi

(Matie 27.1-2, 11-14 ; Makt 15.1-5 ; San 18.28-38)

23 'Su nyu -kwea de -wee' "klein sōn 'un 'ε, -wεε uu kpa Sesi 'bo Pilatu "juoi. ² 'Bomō uu -tee 'kō -tu' "kpei- -tu" 'a -pun" uu 'na : -A -nynaa "ju -kō i, de-nuε' kō paa nyu bl -kōn kō dooa uua' "jru k 'na uu 'bo Sesaa 'a 'wεi -saa, -wεε kō 'daa- kō -ce" Klisi, 'be. ³ Pilatu -teeε' Sesi i k 'na : -ln -nle Suifu-wi" 'a 'beō -oo ? 'Su Sesi wlu k -pee k 'na : Εμε -jia' 'o 'de -ma -ce" 'wōn. ⁴ -Wεε Pilatu wlu 'de 'sraa -saun 'a klae" ke, nyu -kuun' a "jrui -pee k 'na : De -ε -jea "ju -kō 'pee kpuun ε, 'un see 'je. ⁵ 'Kaa uu -tuε" "kpei ke'wle uu 'na 'de kō nyu detōkōsun 'un ε, k -teeε nyu 'a "jru dooa' 'de Galile mamau 'su k e Suide blua -wee' "i "sii- k e -ta nyini.

Sesi muε 'o Erodt "juoi

(Matie 27.28 ; Makt 15.17 ; San 19.2)

⁶ Pilatu 'wōn Galile 'a 'nynl 'su, k -teeε' nyu i -bo Sesi nū Galile i ε. ⁷ 'kō 'wōn ka Sesi 'wlu 'de Erodt 'a 'blee 'blua- "kpei 'su k kō 'de k o. -Mε Erodt nle 'o Selisalem 'de εε' 'wū tu 'di. ⁸ Erodt 'jeea Sesi "jriε- 'su 'mua- a nōt', de-nuε' k -kwle Sesi 'a 'nynl 'wōn' 'mε, k -nle" k ke k 'je 'jee-, -wεε Sesi 'je jrui' nū k 'je ε "jriε- 'jee-. ⁹ 'Su Erodt -tee' k dī -tuu"-tuu i, 'kaa Sesi se 'e wlu -sa. ¹⁰ -Ta ε nūa kan' -mε 'Sraa -saun 'a klae" ke, ke' wōn -saun -wee' -nta 'o uua -tuu"- ε Sesi -tu' "kpei- kōn- kōn-. ¹¹ 'Su Erodt ke kō "soa-wi" a wlaa Sesi 'mε, uua -fleεn 'k, u paa k "bai -εε nua bleble 'un, 'de uu kō 'de Pilatu o de. ¹² 'De εε' 'wū tu 'di ε, Pilatu ke Erodt -uu -kōn tu tein" 'de ε, uu 'kpa dbεεun.

Sesi 'a 'mε -tu 'a wlu 'bεε'

(Matie 27.15-26 ; Makt 15.6-15 ; San 18.39-19.16)

¹³ Pilatu 'kuεn 'sraa -saun 'a klae" ke nyu-kōn' ke nyu -wee' "klein "jrui, -wεε k wlu' uupu -pee k 'na : ¹⁴ "Ju ao ja 'un -ta -wεε ao 'na kō dooa nyu 'a "jru ε, 'un -tee' k 'wōn i -wε- 'bo ao -wee' "klein "juoi. 'Kaa dsaun "klein aoa -tuu" k "kpei- ε, de 'un 'jea kō 'un 'je ε, ε se nū-. ¹⁵ Erodt foo" 'su se k desau n jre' -pun" 'je -ke, εmε -tu k jō kō -a o de. Aoa 'jee, "ju -kō, de "o de jre' -ε -jea kō 'mεa' 'je, k se ε nū. ¹⁶ 'Kaa 'ma mu k klae- 'un kpa' -wεε 'un 'je k i "sii-. ¹⁷ ['De 'bo -kō' 'o -kō' -sōn see ε, Pilatu a "siiiε- -kaso 'dii uu nūa "i i.] ¹⁸ 'Su uu -wee' -saa -cruen" -tadue, uu 'na : -ln -dba "ju -kō -wεε -un -je Barabast i "sii-. ¹⁹ 'De Barabast nle -kaso 'di, de-nuε' nyu -toa 'bluajei wōn o -wεε -uu -dba "ku -kwōn -gbai -fōn' kō "ε, k nle 'e uupu "klu. ²⁰ Pilatu nle "i k 'jea Sesi i "sii- ε, k wlu' 'de nyu -kwea de -pee ke'wle. ²¹ 'Kaa uu -wee' "klein -saa -cruen" uu 'na : -ln kō k 'bo tu -kwlt", -ln kō k 'bo tu -kwlt" !

²² Pilatu "due wlu 'un ke'wle kpe 'ε taan -nε k 'na : Deε-ti ε-, desau n -je wε- k nū ε- ? De k nua, -wεε k 'jea 'mε 'un se ε 'je 'de k 'un. 'Ma mu k klae- 'un kpa' 'de 'un 'je k i "sii-. ²³ 'Kaa uu 'nε Sesi 'a 'bo tu -kwlt" kō -tu' 'a wlu "kpei mamau 'su uua' "wō -cruen" je 'o "kpei 'kōn-. ²⁴ 'Su Pilatu cen 'o wlu k 'na : De ao -teea' i a muε nūa'. ²⁵ "Ju -nta -kaso 'di 'de 'bluajei wōn o toa' ke "ku 'dbaa 'a -tu' 'un 'de -kō i "sii-ti uu -teea' i -tee -tee"- ε, kōmō Pilatu "sii- i. 'Su k 'kōn- uupu Sesi kwa, -wεε de uu nūa "i, uu 'je k "jrui nū.

Sesi kōnε' 'bo tu -kwlt"

(Matie 27.32-44 ; Makt 15.21-32 ; San 19.17-27)

²⁶ -Ta uua kpa' Sesi 'dbaa' a, 'bomō uu ke Sirent i due' nyu a 'daa- Simō -gbuun' 'bo -jei", -mε kō 'wluε -gbei". 'Su uu nynkō i -wεε uu -tu' k Sesi 'a 'mεtu "kpei 'de k 'je ε 'ble 'bo k 'de.

²⁷ Nyu -tuu"-tuu 'wla uupu 'dei. 'Nynukpae' a -fūn", uua bla pεe- 'de kō -tu' 'un. ²⁸ 'Su Sesi "biie i 'de uupu o fō o -wεε k 'na : Selisalem-nynukpae', ao 'bo 'un -fūn"-, ao -fūn" aoa' -ce" ke aoa' "nynuu ke-, ²⁹ de-nuε' 'wū jri' -a mu nynia' -wεε nyu 'je wlu ka : 'Mua nū -sran -sie nynukpae', 'mua- nū "kwli -sea" "ju 'wlu due' ε, ε ke nyuε "ju sea' 'nya due' ke-. ³⁰ 'De εε' kō tu 'di ε, nyu a muε wlu' ka : Cruē klae" i 'wla 'de -a "kpei, cruo" i kaan -a "jrui-. ³¹ 'Kaa -bo uua sea dī -nū tu jao "jrui nū 'ee 'de -mε tu soε -mε 'e ?

³² -Ta uua kpa' Sesi ε, uu kpa 'diwōnyoniun' kōn-ke 'de uu ke Sesi 'e -tadue 'mεε. ³³ Uu nynia 'o -ta nyu a 'daa- "jru kpa" a, 'bo uu kō Sesi tu -kwlt". Uu kō 'di- wōnyoniun' kōn- nū 'mε 'bo tu -kwlt" -ke. Due' kōnε 'o Sesi 'a dianfō o, -wεε due' kōn- kōnε 'o kō kuanfō o. ³⁴ 'Su Sesi wlu' ka k 'na : 'ln "Bo, dī uua nua -ta ε 'bo i -sroε' 'bo uupu "jru, de-nuε' uu se 'e i 'de juo-.

ε 'wlu' o mu ε, "soa-wi" pōōε kō 'unpaadi soa', -wεε uu -gblt' 'un 'bo uu 'a 'su 'nynl. ³⁵ -Ta uu kō Sesi 'bo tu -kwlt" ε, nyu -tuu"-tuu -gbae-, -wεε -uua -jraa' uupu. 'pee jeun -wi" a wlaa Sesi 'mε, uu 'na : 'kōn- kō -puua' nyu jru' ε, k 'pū- kō -ce" la -a -je k 'je 'de ! -Bo k nū Klisi, "ju Kea 'cra i 'de nyu "klu ε, -mε k "sii- la 'e ! ³⁶ "Soa-wi" a wlaa Sesi 'mε -ke, uu 'kpa' 'bo kō -pun", -wεε uu "nū kō -koonmō. ³⁷ 'De uu 'na : -Bo -un -nū Suifu-wi" 'a 'beō ε, -mε -un -puu' -ma -ce" la 'e ! ³⁸ De -crua' 'de Sesi "jru kō fō o ε, ε 'naa : "Ju -kō nle Suifu-wi" 'a 'beō -o.

³⁹ 'Diwōnyoniun -uu -kōnε 'bo tu -kwlt" ε, uua' due' a -cree"- Sesi 'mε k 'na : -ln se Klisi nū -nε ε- ? -ln -puu' -ma -ce", -wεε -un -je -a 'puu- -ke. ⁴⁰ 'tmua de -nε 'su due' -sia 'o -tee kō "bli -cea' -pun" k 'na : Kea 'a faun 'a nū -uun ? 'Pee kpuan -kō -ke ε, de -nε mε -ma -tmuu ? ⁴¹ -Mō -ke 'mō ke- -a -nūε kui wōn 'je ka-, de-nuε' -aa kpln saun, 'a -kei" mε -aa -je, 'kaa "ju -kō -mō se desau n jre' nū. ⁴² 'Su k wlu' 'de Sesi -pee k 'na : -Bo -ma sea 'de -ma 'beōde 'un de ji ε, -mε -un po 'ma -tu' -kwlu o. ⁴³ 'Su Sesi wlu' 'de kō -pee k 'na : 'kō -tu' 'a kō -tu' 'ma 'tmuu -un, 'de -stanwū 'di ε, -un -ke -aa muε 'de Kea 'a kεema' -kwlt 'di mua'.

Sesi 'a 'mea'

(Matie 27.45-56 ; Makt 15.33-41 ; San 19.28-30)

44 'De εε' nɔ' tu 'di -mε 'jru -teε -gbao, 'kaa ε "muε 'jri. 'Su kwie kpon' 'de 'blua- -wee' "klein "kpei mamau 'su, ε je -kwie' jru -gbao jεε-. 45 'De εε' nɔ' tu 'di ε, tae' fɔ -nɔa Kea -gbu klaa' 'di ε, ε sɔn 'fɔ 'o 'bo -kwea'-. 46 'Su Sesi "kw' nɔ : 'ln "Bo, 'ln -teε' ε 'ma 'kmu kwa. ɔ 'da kan' 'su, ɔɔ' feeε' bluε i-.

47 "Soa -wi" 'a -jeopoi 'jeea dε -nɔua 'mua- "jriε- 'su ɔ 'bεε- Kea 'a 'nynɔ 'i ɔ 'na : Tɔ' -tɔ -o, "ju -nɔ nɔε 'pepe -cεεn'-. 48 Nyu "klein -kwea de 'jeea dε -nɔua 'mua- "jriε- 'su, uɔ muε -gbein" woi 'de kplea' 'un.

49 Sesi 'a "dεi-wi" ke, 'nynukpae' -wluε Galile 'de -uɔ -ke ɔ jia poε kɔn -ta -tɔn, -wεε uɔa -gbun' dε -εε nɔua ja.

Uu -teε' Sesi i

(Matie 27.57-61 ; Makt 15.42-47 ; San 19.38-42)

50-51 -Gbajei due' -ɔɔ 'nynɔ nɔa Sosεu, ɔ 'wluε 'o Arimate 'de Suide, ɔɔ fuε Kea 'a 'beɔ dε-. Ta -gbajeun a pooa Sesi 'a 'mε -tɔ ε, ɔ ke uɔ se ε 'un nɔ-, dε-nuε' ɔ "srεi, ɔɔ pleεε Kea. 52 ɔmɔ -ɔ mu Sesi 'a "ku i -teea' 'de Pilatɔ o. 53 'Su ɔ -sa ɔɔ "ku 'bo tu -kwɔl", ɔ "fin ɔ tae' plu 'jrui -wεε ɔ -te' ɔ i 'de -gban' 'di. εε' -gban' tu "bluεε' 'de 'soa- 'di, uɔ se nɔɔ i -te 'de ε 'di due'.

54 ε nɔε dɔ nmaewɔ -o, Suifu-wi" 'a -kwlewɔ 'a -kwie".

55 'Nynukpae' -wluε Galile -uɔ -ke Sesi a na, uɔ ke Soseu mu' -wεε uɔ sie Sesi 'a i -tesun ke ɔɔ -gban' "jriε- o. Uu 'jea Sesi 'a "ku 'de -gban' 'di po-ta 'su ε, 56 uɔ 'wluε 'e -gban' "kpei uɔ muε -kwɔl de, -wεε uɔ nmaε 'cna ke -dai'klɔ ke- 'su uɔ -kwle', dε-nuε' ε nɔε -kwle -wɔ -o 'kamɔ ke' 'da.

Sesi 'a "kunyɔɔ sɔn"

(Matie 28.1-10 ; Makt 16.1-8 ; San 20.1-10)

24 Suifu-wi" 'a -kwlewɔ 'wluε 'o -jei" εε' -sɔn' nɔnɔ' 'su, 'nynukpae' -nɔ -cnɔun' 'de -gban' "kpei, uɔ kpa 'e -dai'klɔ uɔ nmaεa. 2 -Ta uɔa mua -mε "soukpo -ε -kaan 'bo -gban' "wɔn 'wɔ 'o 'wε-. 3 'Su uɔ pa 'de -gban' 'di, 'kaa uɔ se Tu"bo Sesi 'a "ku jεε-. 4 -Ta uɔ nɔε tɔ "kpei naa' a, 'su nyu 'sɔn jru' -uɔa 'unpaadɔ a fan -taan' uɔpu "kpei. 5 'Su dε waa uɔpu 'dii, uɔ bla "jru -kwɔl". 'Su nyu 'sɔn -nɔ wluε uɔ -pee uɔ 'na : Dεε-tɔ aoa -kɔn "ju -nɔa 'kmu i 'de 'mεun "klu ε- ? 6 'Kaa ɔ se -ta nɔ, ɔ nɔ "kunyɔɔ". -Ta ɔ ke ao nɔa 'e Galile 'de ε, dε ɔ 'tmua ao po ε -kwɔl o, ɔ wlu' ka 'de- ɔ 'na : 7 nyi ɔ "Ju 'je 'de toεε -o 'de dεsaunɔun 'kwa, 'de ɔ 'je jεεε- 'bo tu -kwɔl", -wεε ɔ 'je 'kmu de ji 'de 'wɔ 'a taan -nε 'di.

8 'Su wlu Sesi 'tmua 'de ε, 'nynukpae' -nɔ po ε -kwɔl o. 9 Uu 'wluε 'de -gban' "kpei ε, dɔ "klein uɔ 'jeea "jriε-, uɔ 'tmu i 'de dboun -nɔ -puue 'jɔ due' ke nyu jru' -pee.

10 ε nɔ Madi -wluε Madala ke Saanɔ ke Sakt de Madi ke 'nynukpae' jru' -ke uɔ nɔa 'o ke, uɔpu -tmu dε -nε 'de Sesi 'a dboun -pee. 11 Dε 'nynukpae' -nɔ 'tmua 'mua- uɔ se ε tɔ' 'un 'je, dε-nuε' uɔa 'wɔn ε 'mii ka ja jaa' nɔa.

12 'Kaa Pici sɔn 'un 'su ɔ kpa plea' 'de -gban' "kpei ɔ

-gbun 'de ε 'di, 'kaa tae' plu 'a 'su mε ɔ 'jee "jriε-. Dε ɔ 'jea 'mua- ε "mɔɔ- tai' 'su ɔ muε -gbein' de.

'Bo Emaist -jei"

(Makt 16.12-13)

13 'De εε' 'wɔ tu 'di ε, klai" nynu 'sɔn -uɔa mu 'de -kwɔl due' -εε 'nynɔ nɔa Emmaist 'di. -Jebɔ 'a -toe 'a -pu-ue 'jɔ due' -nɔ 'o εε' -kwɔl -tu ke Selisalem 'nynɔ. 14 'Su dɔ "klein -nɔua 'de Selisalem ε, uɔa 'tmu i "wɔn. 15 -Ta uɔ nɔa wluε 'de ba o -tooa' 'un 'su Sesi 'kpaε' 'bo uɔpu -pun", -wεε ɔ ke uɔpu a naa bɔ' i. 16 'Kaa uɔa "jri kuε kwa uɔ se ɔ "i juo-. 17 -Wεε ɔ wlu 'de uɔ -pee ɔ 'na : Dε aoa di 'mii 'de ao -wee' je "jrii "kɔkɔ nɔ kan' a- ? 18 'Su uɔa 'due' -ɔɔ 'nynɔ nɔa Kleopast ε, ɔ wlu' 'de Sesi -pee ɔ 'na : -Ta -mɔ -wlu 'de Selisalem-nyu "klu, -wεε dɔ "klein -nɔua 'de 'wɔ -nɔ 'di -wεε -ln sɔ juo ε- ? 19 'De Sesi 'na : -Mɔ 'a dɔ tu 'de ε- ? 'Su uɔ 'na : Dɔ -l -nɔua Sesi -wluε Nasarett -ɔ -nɔa Kea 'a wlu 'kwajaai 'jrii ε, uɔ -aa -tmu. Sesi -nɔ ɔɔ "ikmaa' poε 'jri "kpaε' 'de ɔɔ nuɔdɔ ke ɔɔ 'wɔlun 'un 'bo Kea ke nyu -wee' "juɔi. 20 Ka -aa 'sraa -saun 'a klae" ke nyu-ɔɔn' -wi" to ɔ 'emu -wεε uɔ 'jea ɔɔ 'pee, 'de uɔ kɔn ɔ 'bo tu -kwɔl" ε, -ln sɔ 'wɔn ?

21 -Apu mɔ naa tɔ' i 'de ε, -a -na mɔ -je israε-nyu seie- 'de uɔa tunyɔ 'kwa 'de-, 'kaa ia' dɔ tu nɔua -sɔn εε' 'wɔ taan -nε ka. 22 Tɔ' -o, 'nynukpae' jru' -wlu 'e -a "klu -uɔ -ma" a -a tai', uɔ mua 'de -gban' "kpei -sɔn' wɔn" ε.

23 Uu se ɔɔ "ku jεε-, uɔ jia de 'su uɔ 'na : Kea 'a "soa-wi" -wlu 'de uɔ -pee -uɔ -na : ɔ sɔn 'un 'ε, ɔ nɔε 'kmu.

24 -Wεε nyu jru' 'wlu 'e -a "klu 'de uɔ mu 'e -gban' "kpei -wεε dɔ "klein 'nynukpae' "sia 'nynɔ uɔ jεε i kan' -cεεn'-, 'kaa uɔ se ɔmɔ ɔ -cεε' 'kpa 'je.

25 'Su Sesi wlu' 'de uɔpu -pee ɔ 'na : 'Oo nyiɔpu ao se -mε 'ε tɔ' dɔ nɔ kan' a- ? Dɔ "klein Kea 'a wlu 'kwajaun 'tmua 'de ε, aoa' ia' tɔ 'un nɔε 'kle ! 26 Klisɔ se 'kle -nε 'un cεεn i 'dee- -wεε ɔɔ 'beɔdε se 'de ɔ 'kwa 'kpa' ? 27 -Wεε dɔ "klein Moist ke Kea 'a weepun 'tmua 'de ɔɔ -tɔ' 'un 'de uɔa' 'sbε 'di tεin" ε, ɔ -tee ia' wɔ -saa 'de uɔ -pee.

28 -Ta uɔa nɔnia 'o -kwɔl uɔa mua 'di -pun" 'su, ka nyi ɔ -sia' -wεε ɔɔ mua nyaa 'kamɔ Sesi a -kɔn ɔ 'je nu 'de-.

29 'Kaa uɔ kpuun ɔ i uɔ 'na : -ln -ji' -ln -ke -a -je -ta 'pen, -kwɔl' a -kɔ' 'su Sesi ke uɔ paa 'o -kwɔl. 30 -Ta ɔ ke uɔ nɔa dε dia' 'bo 'tablu "kpei 'su ε, ɔ "due -di'pen' 'un ɔ -kɔ εε' Kea 'sε poa' -wεε ɔ cɔn ε i 'de ɔ "nyu ε uɔpu. 31 'Su uɔa' 'jri 'bai' uɔ juo ɔ "i, 'kaa ɔ "maa uɔpu 'jrii. 32 'Su uɔa wluε ba -pee, uɔ 'na : -A -blu" -aa, mɔ -o 'teɔ 'dee-, εmε -tɔ -ta ɔɔ -saa' Kea 'a wlu wɔ 'de -a -pee 'su -a 'di cɔn 'cna "kpei 'dee-.

33 'Bo ε "sri uɔ je Selisalem de mu, uɔ je dboun -nɔ -puue 'jɔ due' ke nyu -ke uɔ 'kuan "jrui jεε-.

34 'Su -wi" -mu 'na : Tu"bo jie 'kmu de -cεεn'-, ɔ ke Simɔ 'jee. 35 -Wεε dε -nɔua uɔpu "jrii 'bo -jei" ke 'de ka Sesi ke uɔ nɔa 'o 'tablu "kpei -wεε ɔ cεεn -di'pen i 'bo uɔ "juɔi ε, 'de uɔ po uɔpu ia' "kuan.

Sesi toε ɔɔ -cεε" klai" nynu -nɔ -puue 'jɔ due' "i

(Matie 28.16-20 ; Makt 16.14-18 ; San 20.19-23 ; Nuudɔ 1.6-8)

36 Uu siiε wluε' kan' 'su, Sesi 'a -cεε' 'kpa -taan' 'bo uɔa' -kwea'-, 'su ɔ 'na : Ao 'je pee 'a blua' ! 37 'Su dεε waa uɔpu 'di i, faun a nu uɔpu 'mε, uumu 'na -mε uɔ 'jee

-suu jre' "jriε- 'de-. ³⁸ 'Kaa Sesi wlu' 'de uu -pee k 'na : Dε -εε tai' "maa aopu ε- ? Dεε-ti aoa naa tɔ' -nɔa kan' i 'de ao pee o ε- ? ³⁹ Ao -gbun 'ma kwa ke 'ma bi ja, ε 'ma -cε" 'kpa -o ! Ao 'tun 'mi i, ao 'je 'un 'je, dε-nuε' -suu se -suεn' ke 'kpa 'ble ka 'mɔ nɔa. ⁴⁰ -Ta kɔ 'tmua wlu -nε -mε, kɔ toε uupu kɔ kwa ke kɔ bi "i. ⁴¹ Uua nu 'mua- 'mε -mɔ, 'kaa uu se ε tɔ' 'un 'je ke 'pepe. Ka uu nɔa 'de tai' 'a "maa' 'un Sesi 'jea kan' 'su, k -teeε' uupu i k 'na : Ao 'ble diidε jre' 'mε -taa ? ⁴² 'Su uu to k daa-smii 'a tie "i, 'su k "duo ε 'un 'ε, ⁴³ -wεε k -te la' dia' -pun" 'bo uupu "juɔi.

⁴⁴ 'Su k wlu' 'de uu -pee ke'wε k 'na : -Ta ao ke 'ma -a -teea i 'de ε, dε 'un 'tmua, ε ka, 'un wlu' ka 'un 'naa : Dɔ "klein Moisi o, Kea 'a wlu 'kwajaaun o, Dafidi 'crua 'de 'ma -ti' 'un ε, ɔ 'je 'o nɔni -o se. ⁴⁵ 'Su k kaien uupu 'a tɔ' wɔn -wεε uu 'je Kea 'a wlu -ε -crua' 'dei 'wɔn. ⁴⁶ 'Su k 'na : Dε -crua' 'de 'ma -ti' 'un, ε ka : Klisi a muε 'kle 'jea' mamau 'su ε 'je kɔ 'mεa' jεε-, -wεε k 'je "kunyɔ' sɔn 'de

'wɔ 'a taan -nε 'di. ⁴⁷ -Bo ε nɔ kan' a, -mε 'kmu fai" poo -ti ke dεsaun 'a -kwε-ti a muε 'tmua' 'de kɔ 'nɔni 'un 'de 'bluadidi -wee' "klein -pee. 'Kaa 'bo Selisalem mɔ εε' 'tmua' 'je -tee. ⁴⁸ Aopu -nɔ la' di tu 'a -ta 'jeun. ⁴⁹ 'De ao -gbun 'kɔ -suu -εε wlu 'un "Bo cεan -tie" ε, 'ma mu ε jaa' 'de aopu 'un. 'Kaa ao -te i 'bo Selisalem mamau 'su εε' "ikmaa' -wɔa 'e jaun 'di 'je aopu "kpei ji.

Sesi muε jaun 'di
(Makt 16.19-20 ; Nuudt 1.9-11)

⁵⁰ ε 'wɔa 'o muε, Sesi ke uupu muε 'de Betani fɔ o, 'bomɔ k kpa sɔn "jei k poo uupu "diwan. ⁵¹ ɔ "siε uupu 'a "diwan poa' 'su k je 'un sɔn 'bo uupu "klu, k je jaun 'di mu. ⁵² Uupu mɔ -kɔa' kɔ "juɔi -gbεεa' 'su uu muε Selisalem de 'de 'mua- 'un. ⁵³ Uua 'kuen "jrui jeejee 'de Kea -gbu klaa" 'di -wεε uua ble uua 'bεε- Kea 'a 'nɔni "i.

San

Kea 'a wlu -sɲɛɛ nyiɔ 'un

1 -Ta 'kmu a -teea a, -mɛ wlu nɪ 'sese, wlu nɛ 'de Kea 'un -wɛɛ wlu nɪ Kea. ² Wlu ke Kea 'kpaɐ tɛin' sese. ³ Kea cɛɛn 'de wlu 'un -wɛɛ ɛ po dɪ -wee' "klein 'kmu. Dɛ 'o dɛ -ɛ -nɪa 'kmu -wɛɛ wlu sea nu, -mɛ se nɪ-. ⁴ 'De ɛ 'un mɔ 'kmuɲɪa' -cɛɛn'- 'wlu. ɛɛ' 'kmu tu mɛ -nɪ nyu -wee' 'a -sɔn'. ⁵ -sɔn'- nɪa 'mua- ɛ -sɪn' 'de kwie 'un, 'kaa kwie se -sɔn' i "fian-.

⁶ Kea dboɛ nyɔ due', kɔ 'nynɪ -nɪ San. ⁷ ɔ ji' -wɛɛ ɔ 'e -sɔn' kɔ -tɪ' 'tmu, 'de nyu -wee' 'je ɛɛ' -tɪ' ɔ 'un 'je 'bo kɔ kɔ wlu'. ⁸ ɔ mɔ se -sɔn' nɪ-, 'kaa ɔ ji' -wɛɛ ɔ 'je -sɔn' kɔ -tɪ' 'tmu.

⁹ ɛɛ' -sɔn' tu mɛ -nɪ -sɔn' -cɛɛn'- -ɛ ji 'kmu 'de -ɛ -sɪn' 'de nyu -wee' "klein "kpei. ¹⁰ Sesi mɔ -nɪ Kea 'a wlu ɔ -nɪ 'kmu sese, mɔ Kea cɛɛn 'un -wɛɛ ɛ nu 'kmu 'kaa 'kmu "kpei nyu se kɔ -tɪ' 'wɔkɔ. ¹¹ ɔ jɪɛ 'e kɔ -cɛ' "kpa 'a 'blua- "kpei, 'kaa kɔ 'cɛ-wi" se ɔ sɪn 'sɔkɔ kpuun-. ¹² 'Kaa nyu klein" -kpuun ɔ sɪn 'sɔkɔ -wɛɛ -uɔ -je kɔ -tɪ' ɔ 'un, ɔ nɪɛ 'su -wi' -mu 'bɛɛ' uɔ 'je Kea 'a "nynuu- 'kpa. ¹³ Uɔ 'jea Kea 'a "nynuu- 'kpa a, ɛ se 'e nyiɔ kɔ nymɔ ke, kɔ ɔ 'un 'wlu, ɛ 'wluɛ 'e Kea 'un.

¹⁴ Kea 'a wlu -nɛ mɛ -sɛɛn nyiɔ 'un. ɔ "tɪɛ 'de -a 'klu. ɔ mɔ "diwan ke ɔ -tɪ 'ji 'un. -A -jraa' kɔ "ikmaa' 'mɛ, ka "juj due' koun -gbai' 'blea ɔ 'bo 'a "ikmaa' -wee' "klein.

¹⁵ San -nɪa kɔ -tɪ' 'a -ta 'jei mɔ -na : "Ju kɔ -tɪ' 'un 'tmua 'de ɛ -wɛɛ 'un 'na : kɔ muɛ jia' 'de 'un 'de ɛ, ɔ nɛ dɛwɔ kɔ je 'un -sii, dɛ-nɪɛ' kɔ ke 'kmu 'kpaɐ 'bo 'un "juɔi.

¹⁶ Dɪ -wee' "klein poɔɛ 'de ɔ 'un kɪn, ɛmɛ -tɪ ɔ "jii -aun "diwan 'a "kwli -wee' wɔn. ¹⁷ ɔ -o, Kea jaa Moisi kɛ' 'kwa -wɛɛ ɛ "nyɪ -aun, 'kaa ɛ cɛɛn 'de Sesi 'un -wɛɛ ɛ "nyɪ -aun 'saa 'un ke ɔ -tɪ. ¹⁸ Nyɔ "o nyɔ se Kea "jriɛ 'jee due', 'kaa "Ju jɔ due' -nɪa 'o "Bo -pun" ɛ mɔ -sɛ 'kwla 'de -a -pee.

San Batist 'a wlu

(Matie 3.1-12 ; Maki 1.1-8 ; Luiki 3.1-18)

¹⁹ Ka San nua Sesi 'a -tɪ' 'tmu sun 'ka ka : Suifu-wi" 'a "jru kɔ' i -teun -nɪa Selisalem dboɛ 'sraa -saun jru' ke Kea -gbu sun opoun ke 'de San o -wɛɛ -uɔ mu ɔ i-teea', uɔ 'na : -Mɔ 'ee, -nɪ -nɛ nyɔ -o ɛ ? ²⁰ San wa 'wɔn i ɔ je wlu-, ɔ se dɛ jɛ' -sie"-, ɔ 'na : 'ln se Klisi nɪ-. ²¹ 'De uɔ -tee' ɔ i ke'wle uɔ 'na : Nyɔ -nɪ -nɪ 'ja a- ? -ln -nɛ Eli -o ? San 'na : "ln-, 'un se ɔ nɪ-. 'De uɔ 'na : -ln -nɛ Kea 'a wlu 'kwajaai -kɔ -oo ? San 'na : "ln-, 'un se ɔ nɪ-. ²² 'Su uɔ 'na : 'De -mɛ -ma 'nynɪ wɛ- 'ja a- ? -Aa -teeɛ' -mii -wɛɛ nyu -dboa' -aun -a -je uɔpu "kuan kpa. Dɛ -ma

-daa' -ma -cɛ" -gbo' ɛ- ? ²³ 'Bomɔ San wluu-, ɔ 'na : 'ln nɛ

"ju -nɪa 'e -puɔn" blua "kpei 'a wee po wlu -o, ɔ 'naa : Ao nmae Tu"bo 'a -je !

Ka Kea 'a wlu 'kwajaai Esai 'tmu ɛ 'de kɔ 'sbe 'di ɛ, 'kamɔ mɔ nɪ-

²⁴ 'De nyu uɔ dboa 'e San o 'mua- "klu ɛ, Fariseen-wi" -nɪ 'e mu, ²⁵ uɔ -tee' ɔ i ka, uɔ 'na : -ln sea Klisi nɪ-, -nɪ sea Eli nɪ-, -nɪ sea Kea 'a wlu 'kwajaai nɪ 'ee, -mɛ dɛɛ -tɪ -ma po nyu 'ni "jru ɛ- ? ²⁶ 'Su San 'na : "ni mɛ 'ma po nyu "jru, 'kaa 'de aopu "klu ɛ, "ju due' -nɪ 'e 'mɔ 'de ao se juo-, ²⁷ 'kaa 'un se kɔ "kwlai 'a 'dbi "ikain ka nɪ-

²⁸ Dɪ -nɪ -wee' nɪɛ 'bo Betani 'de Sudɛn juuɔ 'de, -ta San a pooa nyu "ni "jru ɛ.

San 'daa Sesi Kea 'a 'sraa -sablaa'

²⁹ ɛɛ' -sɔn' jɛɛ' -sɪn', Sesi jɪɛ 'de San o. 'su ɔ 'na : Kea 'a blaa ju -ɛɛ -kɔa' nyu -wee' 'a dɛsaun, ɛ ka ! ³⁰ ɔ mɔ -nɪ "ju kɔ -tɪ' 'un 'tmua -wɛɛ 'un 'na "ju kɔ jia 'bo 'un 'de ɔ 'bɛi" ɔ je 'un -sii, dɛ-nɪɛ' kɔ nɛ 'kmu sese 'bo 'un "juɔi. ³¹ 'ln se ɔ juo- -ke 'de-, 'kaa 'ma poɛ nyu "ni "jru -wɛɛ Is-raɛ-koun 'je kɔ -tɪ' juo-. ³² San wlu' ke'wle ɔ 'na : -Ta Kea 'a -Suu 'wluɛ 'e jaun 'di, -wɛɛ ɛ 'sia i 'bo ɔ "jru ɛ, 'un 'je ɛɛ' -ta 'mɛ. Ka -gbɛɛ' nɪa, 'kamɔ ɛ nɪ-. ³³ 'De -mɛ 'mɔ sɪ ɔ juo ke -wee' 'de-, 'kaa Kea -dboa' 'un nyu "ni "jru poa', ɛmɛ -wlu 'un -pee ka, ɛ 'na : -Ma muɛ 'ma -Suu i 'jea', ɛ 'je i 'si 'bo "ju due' "kpei. ɔ "ju tu mɔ kɔ mu 'ma -Suu nyu "jru poa. ³⁴ -wɛɛ 'un 'je ɛɛ' -ta, 'de ka ɔ nɪa Kea 'a "Ju, 'un 'je kan' -wɛɛ 'un 'tmu ɛ 'de ao -pee.

Sesi 'a "i-saa' klai" nynuu

³⁵ ɛɛ' -sɔn' jɛɛ' -sɪn', -ta San nɪa 'bo ɔ nɪ- ke'wle, ɔ ke kɔ klai" nynuu 'sɔkɔ ke. ³⁶ ɔ 'jea Sesi kɔ -sia' 'su ɔ 'na : Kea 'a 'blaa ju -nao. ³⁷ San 'a klai" nynuu 'sɔkɔ -nɪ 'wɔn wlu ɔ 'tmua -nɛ 'su, uɔ bla 'o Sesi 'de. ³⁸ Sesi -gbuan de 'su ka uɔa ji ɔ kɪn ɔ 'je kan' 'mɛ, 'de ɔ -tee' uɔpu i, ɔ 'na : Dɛ aoa -kɔn i ɛ- ? Uɔ 'na : Rabbi, (ɛ 'de mɛ -nɪ nyu dɛɔkɔ) -ta ka -nɪ -koo ɛ- ? ³⁹ 'Su ɔ wlu' 'de uɔ -pee ɔ 'na : Ao ji 'je ! Uɔ mu' -cɛɛn'-, uɔ je -ta ɔ kooa 'je. 'Bomɔ uɔ ke ɔ nɪ 'de 'wɪ -nɪa 'mua- 'di. 'De -ta ɛɛ nɪa kan' -mɛ -kwie" jru -tee -gbao.

⁴⁰ Nyu 'sɔkɔ -wɔn San 'a wlu -wɛɛ -uɔ bla 'o Sesi 'de ɛ, uɔa' due' 'a 'nynɪ -nɪ Ancre, ɔ nɛ Simɔ Piɛi 'a de'di -o. ⁴¹ ɔ mɔ -saa "i -ɔ -jɛɛ kɔ de'di Simɔ 'de ɔ 'na : -A -jee' Mesi "jriɛ- -wɛ- ! (ɛ 'de mɛ -nɪ Klisi, Nyu'puu Kea -tea' 'o ɛ.) ⁴² -Wɛɛ ɔ kpa Simɔ 'de Sesi o. Sesi -gbuan Simɔ ja 'su ɔ 'na : -ln -nɛ Sonasi 'a "ju Simɔ -o, 'bode ɛ, -ma 'nynɪ -nɪ Sefasi (ɛ 'de mɛ -nɪ Piɛi, "sou).

Sesi 'da Filipo ke Natanae ke

43 Ee' -sɔn' jrɛ' -sɔn' Sesi -nɛi" k 'je 'e Galile mu 'su k ke Filipo -gbuun', k wlu k -pee k 'na : -ln bla 'bo 'un 'de. 44 Filipo -mɔ 'wluɛ 'o Besaida 'bo Ancre ke Pɛi o -kwlɔ.

45 Filipo ke Natanae 'jea 'su k wlu k -pee k 'na : Natanae, "ju kɔ -tɪ' Moisi 'cria 'de ke'ε 'sbε 'di, -wεε -kɔ -tɪ' Kea 'a wlu 'kwajaaun 'tmua -a -jeɔ' -wε-. E Soseu 'a "ju Sesi -k -wluɔ Nasaretɪ -o. 46 'Bomɔ Natanae wluu k 'na : De 'dɔe 'beεe' ε 'je 'o Nasaretɪ -mɔ 'wluu ? Filipo 'na : -Mɔ ji 'je 'su.

47 Sesi 'jea Natanae kɔ jia 'de k o 'su, k wlu' 'de kɔ -tɪ' 'un, k 'na : Israe i 'a -cε' 'kpa -mɔ ka, sɪ -tɪ se 'de k 'un nɪ-. 48 'De Natanae -tee' k i, k 'na : -Ta -un juo 'un ε- ? Sesi 'na : -Ta -un -nua 'bo fikɪtu -sɔn 'bo 'ln 'jee -un, -mε Filipo se -un 'daa- ji ke. 49 'Su Natanae 'na : Nyu detɔkɔ, -ln -nɛ Kea 'a "Ju -wεε -ln -nɪ Israe 'a 'beɔ. 50 'De Sesi wlu k -pee k 'na : De 'ln 'na 'un 'je -un -wε- 'bo fikɪtu -sɔn, εmε -tɪ -un -je 'ma -tɪ' tɔ' 'un ? -Ma muε dɪ klae" klae" 'jriε- 'jeea', ε 'je -jɪ -mɪ -sii. 51 -Wεε k wlu ke'wle k 'na : 'Ma 'tmuε aopu tɔ' -tɪ, aoa muε jaun 'jea' ε 'je wɔn kain-, 'de Kea 'a "soa-wi" 'je -ja -blu' nu 'bo nyɔ k 'kɔ "Ju "jru kpɔ'.

Sesi 'a "i-saajrii' 'bo ba "blii "ti -kɔ "kpei 'bo Kana

2 E nuε 'wɪ taan 'su, ba "blitii -kɔ -tuu" ε 'bo Kana 'de Galile. Sesi de nɪ 'o 'ε. 2 Uu 'da Sesi ke kɔ 'klai" nynu u -kɔ' -sɔn -ke.

3 Nmɔ -kwεa 'su, Sesi de wlu' 'de k -pee u 'na : Uu se nmɔ 'ble 'bode -o. 4 'Su Sesi 'na : "Ju 'nyɔn, aa' tɔ' ke 'ma tɔ' se due' nɪ-. 'Ma -nε kɔ" se 'o nyɪ ke. 5 'Su u wlu' 'de nyudiide 'jrii -gbleun' -pee, u 'na : De "klein kɔ mua ao -pee 'tmua' a, ao nu ε.

6 -Ta εε nua kan' -mε "soijae -mεεo"- -nɪ 'o, Suifu-wi" a po "ni 'di -wεε uua -sa -flɛn" kui ka uua nua 'de uupu "bli see ε. la' jae tu ε, "ni -suɪ 'a kwla -mε" na a "ji jri' -wεε kmε' 'due kwla 'sɔn -kɔ -ji" jri'. 7 'Su Sesi wlu' 'de nyudiide 'jrii -gbleun' -pee k 'na : Ao "jii- jae -nɪ 'ni ! -Wεε uu po ɪ "ni 'di 'su ɪ 'ji. 8 'Su Sesi 'na : Ao "plien la, ao 'je "ju -k -tea' diide "jru o i kpa. uu "plien 'su uu kpε'.

9 Diidɪ "jruo -tei -kɔ -tɪan" 'ni -ε -sɔnεa nmɔ 'un -nε wɔn 'su -ta εε' nmɔ tu 'wluɔ k se 'o juo-, 'kaa diide -gbleun -cria' "ni ε, -wi" -mu juo 'o 'ε 'pepe. 'Su k 'da 'nyɔnjei 'mε, 10 -wεε k wlu k -pee k 'na : Nykɔ 'nyε nyu nmɔ 'dɔe ke kpɪn-, -wεε -je -sea wɔn nmɔ k 'kɔ de, -mε nyu -wee' "jii la. 'Kaa -mɔ -tee' nmɔ 'dɔe i mamau 'su ti je ka nɪ-.

11 Ka Sesi nua kɔ "i-saa' jrii' nu sun, 'bo Kana 'de Galile 'kamɔ -nao. Kɔ "ikmaa' 'pεεn- "kpae' 'bomu -wεε kɔ 'klai" nynu u 'je kɔ -tɪ' tɔ' 'un.

12 'Bo -mε 'de ε, Sesi ke k de o, kɔ "dei -wi" o, kɔ 'klai" nynu u muε Kapenaum. 'Kaa u se 'o 'wɪ -tuu" nu.

Sesi nuε 'dɔkɔ poun i 'de Kea -gbu klaa" 'di (Matie 21.12-13 ; Maku 11.15-17 ; Luiku 19.45-46)

13 Suifu-wi" 'a kuɔnkɔwla' 'wlu -kɔ nyu a 'daa- Paku "kuuan i 'su, Sesi muε Selisalem. 14 Kɔ paa 'e Kea -gbu klaa" 'di 'su, k jεε 'e bli' pleun o, 'blae pleun o, "pai

pleun o, ε ke 'wεi fai" poun ke, -mε uu -tεε i 'de uupu 'a klukpa 'de. 15 'Su k "duε 'dbu 'un 'de k nuε klaejɔ 'un -wεε kɔ nu uupu i, ε ke uua' bli' ke 'blae ke. K -gba' 'wεi fai" poun 'a 'wεi mu" ja, k -gba' uua' klukɪ -wee' ja. 16 -Wεε k wlu 'e "pai pleun -pee k 'na : Ao -sa dɪ -nɪ -ta. Ao 'bo 'un "Bo 'a -gbu" 'dɔkɔpo-gbu 'un nuε. 17 'Su wlu -cria' 'de Kea 'a 'sbε 'di kɔ 'klai" nynu u po ε -kwlu o. Eε' wlu tu 'naa :

"Oo Kea, εε' -gbu" 'a 'tun a 'dba 'un 'ε. 18 Suifu-wi" 'a "jru kpɔ i -teun "dua wlu 'un 'su uu 'na : jrii' wε- -ln nu kaan -a -jee' "jriε 'su -ma nu dɪ -nɪ ε- ? 19 'De Sesi 'na : Ao -gba' Kea -gbu klaa" -nε "jei-, 'ma muε poa' 'de 'wɪ taan 'di. 20 'Su Suifu-wi" wlu k -pee uu 'na : -Ja" ! Kea -gbu klaa" -nε nyu poa 'de -sɪn 'a kwla -nyiiε 'jɔ -mεεo"- 'di ε, εmε -mɔ -na -ln -je po 'de 'wɪ taan -gbai' 'dii ? 21 'Kaa Kea -gbu -je Sesi a "sia 'nyɪ ε, εmε -nɪ kɔ nyɔkɔ. 22 E mε -tɪ -ta Sesi sɔan "kunyɔ" 'su kɔ 'klai" nynu u po εε' wlu tu 'a -tɪ' -kwlu o. 'Su dɪ "klein -cria' ke wlu Sesi 'tmua 'de ε uu 'je ɪ tɔ' 'un.

23 -Ta Sesi nua 'o Selisalem, Paku 'a -kɔ' kɔ "kɔ, nyu -tuu"-tuu -je jrii' -wi" k nua -wεε -uu -je kɔ -tɪ' tɔ' 'un. 24 'Kaa Sesi se uupu -kwɪl" -te', dε-nuε' k juo uu -wee' "klein 'mε. 25 Dɪ "klein -nɪ 'e nyɔ k pεε o ε, k juo ɪ -wee' 'mε. E mε -tɪ nyɔ se ε 'bεε- k 'je nyɔ k 'kɔ -po' bla 'de k -pee.

Dε -nɪ 'e nyɔ 'un ε, Sesi juε'

Sesi ke Nikodemu ke

3 'Kaa "ju due' -nɪ 'e Fariseen-wi" "klu, kɔ 'nyɪ -nɪ Nikodemu, k nɛ Suifu-wi" 'a "jru kpɔ i -tei 'a due' -o. 2 Kɔmɔ -ji' 'de Sesi o "mau", -wεε -k -wlu k -pee ka -k 'na : Nyu detɔkɔ, ka -ln -wluɔ 'e Kea o -wεε -ln -je -a dε kɔ ε, -a -je kan' 'mε, dε-nuε' jrii' -wi" -ma nua nyɔ jɔ' se ε 'bεε- k 'jɪ nu -bo Kea se k o sie ε.

3 Sesi wlu k -pee, k 'na : 'Ma 'tmuε -un tɔ' -tɪ 'a tɔ' -tɪ, nyɔ -sea' 'wluɔ' dee 'wlu ε, k se ε 'bεε- k 'je Kea 'a 'bɔ dε 'je. 4 'Su Nikodemu -tee' k i, k 'na : Ka nyɔ -kpa -kea" -mɔ 'je 'wluɔ' dee 'wɪsɪn nu ε- ? K 'je 'de k de 'di de mu -o -wεε k 'e 'wlu ke'wleε ?

5 Sesi 'na : tɔ' -tɪ 'ma 'tmuε -un, -bo nyɔ se 'wlu 'de "ni ke -suu 'un k se 'bεε- k 'je 'e Kea 'a Tu"bo -kwɔ 'di pa. 6 De -wluɔ 'e nyɔ 'un -mε nɛ nyɔ -o, -wεε dε -wluɔ 'e Kea 'a -Suu 'un -mε nɛ Kea 'a dε -o. 7 -Bo 'un 'na ao 'je 'wluɔ' dee 'wlu ε, tai' 'bo -un -maa"- . 8 -Ma -jee', -ta kɔ 'nɪai" 'bo εε muu, 'de -ma -wɔn εε' -si' wlu 'mε, 'kaa -ta εε 'wluɔ, -ta εε mua, -ln se 'o juo-. 'Kamɔ ε nɪ -ke 'de nyɔ -k -wluɔ 'de Kea 'a -Suu 'un 'a -tɪ' 'un.

9 'Su Nikodemu 'na : Ka -mε 'ε dε tu 'je nuε 'emu ε- ? 10 'De Sesi 'na : -Mɔ -nɪ Israe-nyu 'a detɔkɔ klaa" a, -ln se dɪ -nɪ -mɪ juoo- ? 11 'Ma 'tmuε -un tɔ' -tɪ, dε -a -juua, εmε -aa -tmu 'de dε "o dε -a -jea a εmε -εε -po' -aa bla, 'kaa -po' -aa bla a aoa' -tuε" doin". 12 -Bo 'ma sea 'blua- "kpei dɪ 'a -tɪ' 'tmu, -wεε aoa' 'je -mɪ tɔ' 'un 'ee, -mε -bo 'ma sea jaun 'di dɪ 'a -tɪ' 'tmu 'ee, ka ao 'je la' tɔ' 'un 'jesun nu ε- ? 13 Nyɔ "o nyɔ jɔ' se 'e jaun 'di mu due', -bo ε se nyɔ k "Ju -k -wluɔ 'e jaun 'di nɪ ε.

¹⁴ 'De ka Moist crooa -tien-sen tu "i 'de -pυα" blua 'kpei ε, 'kam nyo k' "Ju 'je 'o tu -kwl" kכא -ke, -wεe սս 'je k inyna-. ¹⁵ 'De nyc "o nyc -je kכ' -tl' t' 'un ε, k 'e 'kmunla' -sea' "ti -ta 'ble 'je. ¹⁶ Dε-nυε' Kea 'a nyo k' -tl' kmaa' -sie' sun' i. Eμε -tl ε -tu" -wεe ε to 'e εε' "Ju jk due' koun -gbai' 'de nyc "o nyc -jea kכ' -tl' t' 'un je -tuch blua 'kaa kכ mυε 'kmunla' -sea' -kwε- -ta 'ble 'jea. ¹⁷ Kea mε 'de ε, ε se εε' "Ju 'n' k' kmu "kpei dbo 'de k 'e nyo 'pee kpυun-, 'kaa ε dboσ' -wεe nyo 'je 'pυa' 'je 'de k 'un. ¹⁸ Nyc -jea kכ' -tl' t' 'un ε, 'pee se k kpun i, 'kaa nyc -sea' kכ' -tl' t' 'un 'je ε, 'pee kpun -m' mε sese, dε-nυε' k se Kea 'a "Ju jk due' koun -gbai' 'a -tl' t' 'un 'je. ¹⁹ 'De εε' 'pee tu mε -nυ : -Schn' -jia' k' kmu "kpei ε, nyo k' se ε "inυ-, 'kaa kwie mε սս -pכn, dε-nυε' սս' սսudt nynie "jrii. ²⁰ Nyc "o nyc -kכ սսukpln nynia "jrii ε, k 'nye -kכn' 'un 'ε, -kכn' faun a kכn, dε-nυε' kכ pleε kכ' kpln 'a "kpaε' 'pεεan' 'mε 'de -kכn' 'un. ²¹ 'Kaa nyc -kכ nua t' d' dε, kכ kכ -kכ ji 'e -kכn' 'un -wεe ka kכ 'jea Kea wכn ε, nyo a 'je ε i 'pepe 'de kכ' սսudt 'un.

Sesi ke San Batis ke

²² 'Bo -mε 'de ε, Sesi ke kכ' klai" nynuu mυε 'e Suide-blua 'kpei. 'Bom k ke սս nυ 'wl pla-, -wεe kכ po nyo "ni "jru. ²³ San foo" 'su a poε nyo "ni "jru -ke 'bo Enon, ε ke Salimu "kuuan- i. 'Bom "ni -tuu" nυ-, -wεe nyo k' a mu 'de k o, 'de kכ po սս "ni "jru. ²⁴ -Mε San se -kaso 'di mu ke.

²⁵ 'Su San 'a klai" nynuu 'a jru' ke Suifu due' -teε ba o -tooa' -pun" 'de dε nyo 'jea 'a nυ -wεe սս 'jea 'e Kea 'jri 'dei nmכ k' -tl' 'un. ²⁶ Uս jie 'e San o, 'de սս 'na : -Aa detכ, "ju -k -ke -ln -nυa 'e Suden -gbuu 'de 'deε, -wεe -kכ -tl' -ln -tmua 'de -a -pee ε, -ln -gbun k' kכ, kכ poa nyo "ni "jru nυa -ke, nyo -tuu"-tuu a mu o ! ²⁷ 'De San wlu ka k 'na : Nyc "o nyc se ε 'bεε- k 'e dε 'ble -bo Kea 'a -ce" 'kpa se k "nyl ε. ²⁸ -Ta 'un wluua -wεe 'un 'na 'un se Klis nυ ε aoa' -ce" 'kpa 'je εε' -ta 'mε. 'kaa 'un 'na 'un nυε kכ' "ju nι nai -o. ²⁹ Nyc -blea 'nyn ε, kכn -nυ 'nynkjei. 'Kaa 'nynkjei 'a "dεi -kכ nυε 'bo k -pun" -wεe kכ po kכ' wlu doin" o, -wεe dε kכ 'tmu, t 'ble kכ' 'mua-. Eμε -tl 'ma -nε 'mua- 'ma nua nυ 'pepe. ³⁰ Kכn k' 'nyn 'je "jei mu -o, -wεe 'ma -nε 'nyn 'e -kכn ji.

Sesi kכ -wlu 'e jaun 'di

³¹ Nyc -k -wlu a 'e jaun 'di, k nυε 'o nyo -wee' "klein "jru kpכ', 'de nyc -k -nυa 'n' 'blua -"kpei ε, -kכ nυε 'blua 'a nyc -o, -wεe kכ 'tmu 'bluadid 'a 'su 'a -tl', 'de nyc -wlu a 'e jaun 'di, -kכ nυε 'o dε -wee' "klein "jru kpכ'. ³² Dε k 'jea 'de k 'wכan, um kכ 'tmu, 'kaa nyc -k -jea kכ' -tl' 'wכn-, k se nυ-. ³³ Nyc -jk -kכn kכ' -tl' ε, -kכ 'na Kea nυε t' -o. ³⁴ Nyc Kea dboa, kכ 'tmuε Kea 'a wlu, dε-nυε' Kea -kwε-εε' -Suu "kpei- ε je k "nyl, ε se ε dbaa-. ³⁵ "Bo kma "ju 'a -tl', εμε -tl ε -te' k dε -wee' kwa. ³⁶ Nyc -jea Kea 'a "ju 'a -tl' t' 'un ε, k 'jeε 'kmunla' -sea' -kwε -ta 'ble ε, 'kaa nyc -sea' Kea 'a "ju 'a -tl' t' 'un 'je ε, k se 'kmunla' 'je i, -mε Kea 'a 'cen -nυ k "kpei.

Sesi ke Samadi 'nyno ke

4 Fariseen-wi" 'wכn ε ka Sesi a 'da nyo -tuu"-tuu -wεe kכ' klai" nynuu a 'kpa "kpei 'de kכ po nyo "ni "jru ε -sii San. ² 'De t' -tl 'un ε, Sesi 'a -ce" 'kpa 'a po nyo "ni "jru -bo ε se kכ' klai" nynuu nυε. ³ Sesi 'wכan dε սսa 'tmua -nε 'su, k 'wlu 'e Suide 'mε -wεe k mu 'e Galile de.

⁴ -Bo k 'je 'emu ε, k 'je Samadiblua 'un -tie" cen -o se. ⁵ 'Su k nynie 'o Samadi 'a -kwl due' nyo a 'daa- Sikaa -pun". Eε' -kwl tu ke -kle' Sakכbυ "nyla kכ' "ju Soseu tein" "kuuan- i. ⁶ 'Bomכ Sakכbυ 'a 'nibie nυ-. Sesi na k sea 'su ε, k -teε i 'bo 'nibie wכn", -mε 'jru -teε -gbao.

⁷ 'Su Samadi 'nyn due' -jia' "nι- mu Sesi wlu -pee k 'na : A "nyl 'un 'ni 'un 'je 'na. ⁸ -Ta εε nυa kan' -mε kכ' klai" nynuu mυε diide -tlan' 'de -kwl. ⁹ 'Su Samadi 'nyno -nυ wlu' 'de Sesi -pee, ս 'na : E dε-, -kכ -nυa Suifu ε, -mε -kכ -dbaa' kכ -nυa Samari 'nyno "ni ? 'De see ε, Suifu-wi" ke Samadi kכn 'nyuε 'un 'ε, սսa' poo wכn o. ¹⁰ 'Bomכ Sesi 'na : bo a juo dε Kea a "nyla nyo foo" 'un 'de ε, 'de "ju -jk -kכ -dbaa' aun "ni -bo a juo -kכ -ke 'de ε, -mε kכ a 'je -k 'ni 'dbaa 'de-, -wεe -k -je aun "ni -ε sea ma -ta 'ble "nyl.

¹¹ 'Nynkpaο' -nυ 'na : "Bo, -kכ -sea' "ni -cri' -dε 'ble, 'de 'nibie tean 'di 'ee, -ta -kכ -je 'kmu nυ ni -mε -sa -wεe -ln -je ε 'mε "nyl ε- ? ¹² -Mכ -bε"i -ln -je -a 'mυa Sakכbυ -nyl" -a 'nibie -nε -sii ? Kכ' -ce" 'kpa ke kכ' "nynuu- ke kכ' kכ" dε 'na εε' "ni tu 'mε. ¹³ 'Su Sesi 'na : Nyc "o nyc -na "ni -je -mε ε, "ni 'natun a mu k nua' ke'wle. ¹⁴ 'Kaa nyc -na "ni 'ma mu k "nyla', 'ni 'natun se k nυi 'bode. 'De "ni 'ma mu k "nyla' εε mυε 'kmunυ ni 'a "jru nυa' 'de k 'un 'bomכ 'kmu -sea' -kwε -ta 'ble 'je 'wlu -wεe ε 'je i -si'.

¹⁵ 'Su 'nynkpaο' -nυ 'na : Tu "bo -ln -nyl" 'un εε' "ni tu 'de 'ni 'natun je 'un nυ -wεe 'un je 'ni -cria' ji -ta 'bode. ¹⁶ 'Su Sesi 'na : A mu a 'da aa' kuan -mε a ji de -ta. ¹⁷ "Ju nynkpaο' -nυ -se "kpei ս 'na : 'ln se kuan 'ble. Sesi 'na : A -sa t' a je wlu ka : 'ln se kuan 'ble, ¹⁸ dε-nυε' a 'ble kuan -wi" -mm" -wε- 'de-, 'de -jk a nυa 'e 'kwa kaan -mכ se aa' kuan nυ -ke. 'De -mε 'un ε, a 'tmuε t' -tl.

¹⁹ 'Su ս 'na : Tu "bo, dε 'ma 'jea i 'de -ln 'un ε, εμε -nυ -ln -nυε Kea 'a wlu 'kwajaai -o. ²⁰ -A "bo -wi" -gbεε Kea "ju nι 'bo cru -nε "kpei, 'de aopu kכ ε, ao 'na -ta nyo 'jea Kea "ju nι -gbεε' 'bo -nυ Selisalem. ²¹ 'De Sesi 'na : 'Nynkpaο', a -gbun 'kכ, kכ' jre' -εε mu nynia' -wεe ao se Kea -nυa "Bo "ju nι -gbεε i 'bo Selisalem ke cru -nε "kpei. ²² Aomכ se dε aoa -gbεεa' juo-, 'kaa -apu kכ ε, dε -aa -gbεε' a -a -juuε', dε-nυε' 'pυa' ceen 'e -a o Suifu 'un. ²³ 'Mכ -tmuս' aun, kכ' jre' -εε mu nynia', 'de ε nyni' -wε- kכ. 'Bomכ -gbεεun -cכun' 'je "Bo -gbεε' -ta 'o -ta 'de -Suu ke t' -tl 'un. Dε-nυε' -gbεεun "Bo a -pכn a i սս -nao. ²⁴ Kea nυε -Suu -o, εμε -tl nyo -a -gbεε' ε "ju nι ε, սս 'je ε "ju nι -gbεε' -o 'de εε' -Suu ke t' -tl 'un.

²⁵ 'Su 'nynkpaο' -nυ 'na : 'ln 'je kan' 'mε, Mesi, nyo a 'daa- Klis ε, kכ mυε jia'. -Bo k ji -wεe k 'je dε -wee' "klein wכ -sa 'de -a -pee. ²⁶ 'Su Sesi 'na : E nυ kכ -k -nυa aun -pee wlu a -ta.

²⁷ Uս sie wlu a Sesi 'a klai" nynuu je de ji, 'su dε k ke 'nynkpaο' -nυ a wlu εε' tai' "maa սսpu 'mε, 'kaa սսa'

due' se nu : Dε -ma -tee' u i ε- ? 'De dεε-tl u ke -ma -tmu ε- ?

²⁸ 'Nynokpao' -nu sie ua' "nijae 'mua-, 'su u muε nyu 'tmua' 'de -kwlb. ²⁹ U 'na : Ao ji "ju -nč 'je, dı "klein 'ln nua umı k "si 'nynı, k se Klist nı -taa kč k ? ³⁰ Uu 'wčan wlu -nε 'su uu -wee' -kwe 'e -kwlb i -weε uu mu Sesi "jrie 'jeea.

³¹ -Ta εε nuua kan' 'su klai" nynu a crεε Sesi "kpei dε-di -tl, uu 'na : -Aa dεtčkji, -ln di dε ke 'de ! ³² 'Su k wlu' 'de uupu -pee k 'na : 'ln 'bleε diidε jre', ao se juo-. ³³ 'Su klai" nynu a -teeε' ba i due 'due, uu 'na : Nyc jrc' -jč diidε -aee' ? ³⁴ 'Su Sesi -sε "kpei k 'na : 'Ma diidε mε -nı "ju -č dboa 'un 'a -kwlutı nua', ke dbo k "nyla 'un 'a "i -kča' -ke. ³⁵ Aoa wlu' kaan ao 'na 'cıl -nyiiε' -sie 'o -weε nyu 'e ko cεn, 'kaa 'mč 'na ao kpa "jri "jei, ao -gbuun' -kle' "kpei, ko -fluu" -weε l -tee cεn-tı. ³⁶ Nyc -čč cεan ko ε, -mč 'je kč -kei" 'mε see, -weε kč 'kılın- la' 'jč "jrui 'de 'kmunıa' -sea' -kwe -ta 'ble 'a -tl' 'un. -Bo ε nı kan' -mε nyc -poa' ko ke nyc cεan ko ke uu -wee' a muε 'mua-nua' -tadue. ³⁷ 'De εε' -tl' 'un ke, dε nyu a 'tmua nıε tč' -o, nyu 'na : Nyc due' po ko -weε deejrc' 'je ε cεn. ³⁸ -Kle' -εε dbo ao sea nu ε, εmε -ε 'di 'ln dbo ao ko cεan'. Nyu jru' -nu' εε' dbo -weε aopu mč paa 'bo uupu 'a dbo "kpei.

³⁹ 'De 'nynokpao' -nu 'na : k 'tmu dı "klein 'ln nua 'mε 'de 'un -pee, εmε -nuε' -weε Samadi kčun -tuu"-tuu 'je Sesi 'a -tl' tč' 'un 'bo εε' -kwlb -tu 'di. ⁴⁰ εmε -tl -ta Samaditen nyu jia 'de k o uu bae k i 'de k ke uu 'je i -te. 'Su k nuε 'wl 'sčkč 'mua-. ⁴¹ Nyu -tuu"-tuu -je kč -tl' tč' 'un ke'wle, dε-nuε' uu 'wčn kč -cε" 'kpa 'a wlu. ⁴² -Weε uu wlu' 'e 'nynokpao' -pee, uu 'na : Kaan ka -a -je kč -tl' tč' 'un 'ε, ε se dε a 'tmua 'de -a -pee -mεε' 'su 'a -tl' nı-, 'kaa -aa' -cε" 'kpa 'wčn kč' wlu 'mε, εmε -tl -a -je kan' -cεεn'-ka k nıa 'blua -wee' "klein 'a 'puui ε.

Sesi 'puuε "jrujei due 'a 'ju

⁴³ 'Wl 'sčkč -nı -sia' 'su Sesi 'wlu 'mua- 'mε, -weε k mu 'e Galile, ⁴⁴ dε-nuε' kč -cε" 'kpa 'tmuεε' : Nyc k -te' Kea 'a wlu 'kwajaai 'a ni' 'de kč -cε" 'ε 'blua- 'di see. ⁴⁵ -Ta k nynıa 'de Galile ε, uu kpuun k sun 'sčkč ka -cčkč' ka, dε-nuε' uu 'wluε Pakı 'a -kč' -sčkč 'de Selisalem -ke, 'bo kčmč uu 'jee- dı "klein k nua 'o -kč' -sčkč "jrie-.

⁴⁶ 'Su k muε Kana de -ta k nuua "ni nı mč 'un 'de ε, 'bomč "jrujei klaa" due' nı- kč nu 'be' k dbo. Čmč -kč "ju 'a dε ε pōoa 'bo Kapenaum. ⁴⁷ Ka Sesi 'wluε 'e Suide k jia 'e Galile k 'wčw' 'su ε, k muε 'de k o, -weε k bae k i 'de k 'je Kapenaum mu, k 'je kč "ju -kč jia 'mεa' 'puu-.

⁴⁸ 'Su Sesi 'na : -Bo ao se jrui' ke dı klae" 'jrie- 'jee- ε, -mε aoa' 'je 'ma -tl' tč' 'un. ⁴⁹ "Jrujei -nč 'na : 'Ma 'blei, -ta 'ma "ju sea 'mεε ke ε, -ln -nya" -a mu -too"- ⁵⁰ 'De Sesi 'na : -ln mu, -ma "ju 'puu. Dε Sesi 'tmua 'mua-, 'ju -nč 'je ε tč' 'un 'ε, 'su k muε -kwlb.

⁵¹ -Ta kč mua de ε, 'bomč kč dbonuun -a 'kč "i ke k -gbuun', -weε uu wlu k -pee ka, uu 'na : -Ma "ju 'puu. ⁵² Č -teeε' uupu i, k 'na : Blaa nč kč nı nma" ka a- ? 'Su uu 'na : -Saan' 'a -kwie" jru -gbao o mε kč 'wε- 'kč. ⁵³ 'Su ka ε nıa 'e nč' -nıa 'mua- 'di mε Sesi 'na : -ln mu, -ma

"ju 'puu, 'su "ju -saan" "bo po ε -tl' -kwlu o, 'su k ke kč -gbu" -sčn nyu -wee' 'jeε Sesi 'a -tl' tč' 'un.

⁵⁴ -Ta Sesi 'wluε Suide -weε k mua 'e Galile ε, jrui' k nua la' kpe 'sčkč -nε -nao.

Sesi 'puuε kčkci due' 'bo "ni -kwıl"

5 'Bo -mε 'de ε, Suifu-wi" a -tuε" -kč' jre' εmε Sesi mu 'un 'bo Selisalem. ² 'De Selisalem blaa blo' 'dei -weε εε' blo' 'ble wčn -tuu". εε' wčn due' 'a 'nynı -nı 'blae 'a -gbein" -je. -Pue" wlo' due' -nı 'o, εε' 'nynı -nı Betesida 'de Suifuwlu 'di. 'Bomč uu poo faa -mm". ³ lmu 'Wenuun 'pen -sčn i blibli. "dčun o, nyu -uua -kpa" -gbcun" "kpei o, kčkčun ke. uu -wee' a fuε 'ni 'a i-suaa', ⁴ dε-nuε' Tu"bo 'a "soai due' -a ji kpe due 'due 'de -kč -suua' "ni i, -weε -bo 'wε-nui -jč -saa "i -k -kpa 'o "nı- 'su ε, ka "o ka mč kč 'wε- 'je ε nı ε, ε 'kčkč.

⁵ 'Bomč "Ju due' -nı -k nu 'o 'wε bluc -sın 'a kwla taan 'jč -mε" na. ⁶ Ka 'wε- -kwle k -pun" -weε k 'pean i Sesi 'jea kan' 'su k -tee' k i, k 'na : -ln -nıεi" 'mε -ln -je 'puu ? ⁷ 'Su 'wε- nui -nč 'na : Tu"bo nyc -bo 'ni -suua' i -weε k 'je 'un 'bo "nı- po ε, 'ln se k 'ble. Nč" -tl 'un 'jea 'un sčn -mε nyc jrc' 'sie i 'bo 'un "juči sese. ⁸ 'Su Sesi 'na : -ln sčn 'un, -ln -duo" -ma srε' 'un, -ln -je na-. ⁹ 'Bo ε 'sri "ju -nč je 'pu. Č "dua kč srε' 'un 'su k -tee naa' -pun".

Dε -nuua 'mua- ε nı 'bo -kwlewl "kpei -o, ¹⁰ εmε -tl Suifu-wi" wlu 'de "ju -nč -pee uu 'na : -Kwlewl -nı -sıan, -ln se ε 'bεε- -ln -je -ma srε' 'ble. ¹¹ 'Su k 'na : "Ju -puua' 'un mč -na -ln -duo" -ma srε' 'un, -ln -je na-. ¹² 'De uu 'na : "Ju -na -ln -duo" -ma srε' 'un -ln -je na -mč k 'nynı wε- ? ¹³ 'Kaa "ju -a 'wε- 'kča se nyc ε nıa juo-, dε-nuε' Sesi 'maa' 'de nyu "klu.

¹⁴ ε 'wluε 'o mu ε, Sesi jεε "ju -k -puε -nč 'mε 'de Kea -gbu klaa" 'di, -weε k wlu k -pee k 'na : -ln -puu' -wε- la, 'kaa -ln -bč dεsauun nu-tı 'bode, -weε -je -εε mua -un "jrui nuua' de'kčkč -nč' je -je "kpei -tie" cεn. ¹⁵ 'Su "ju -nč mu', -weε ka Sesi 'puu- k, k 'tmu ε 'de Suifu-wi" -pee. ¹⁶ εmε -tl Suifu-wi" a -pčn Sesi 'a -kč i, dε-nuε', k 'puuε nyc 'bo -kwlewl "kpei. ¹⁷ 'Kaa Sesi wlu' 'de uu -pee k 'na : 'ln "Bo a nuε dbo 'wl "o 'wl -wee' 'di 'de 'ma nuε dbo -ke.

Kea 'a "ju 'a "ikmaa"

¹⁸ 'De wlu -nıa 'mua- "kpei ε, Suifu-wi" 'a "jru kpc' i -teun 'a -pčn Sesi 'a 'dbaa' -kč i ke'wle, dε-nuε' ε se kč 'je -kwlewl kčkč 'su nı-, 'kaa kč 'daa- Kea k "Bo 'a -cε" 'kpa -weε kč poo kč -cε" Kea "i ? ¹⁹ 'Bomč Sesi "duo wlu 'un ke'wle k 'na : 'Ma 'tmuεε aopu tč' -tl 'a tč' -tl, "Ju se ε 'bεε- k 'je 'e kč -cε" 'kpa 'un 'wlu -weε k 'e dε jre' nu, dı k "Bo nua k 'jea umı kč nu. 'De dı "klein "Bo a nua, umı "Ju a nu -ke, ²⁰ dε-nuε' "Bo kma "Ju 'a -tl' -weε εε kč k dı "klein εε' -cε" 'kpa a nua. εε mu k dı klae" klae" kčkč ke'wle k 'ju nu, -weε l 'je ao tai' "maa. ²¹ Ka "Bo a -sa' 'mεun -klu' -weε εε "nyla uupu 'kmunıa' a, 'kamč "Ju a "nyı nyu k nıai" 'kmunıa' -ke. ²² "Bo 'a 'je nyc "o nyc k 'pee, dε-nuε' ε -tee' "Ju 'pee -wee' "klein kwa, ²³ -weε nyu -wee' "klein 'je "ju 'a ni' -te', ka uua -tea' 'Bo 'a ni' ε.

Nyc -sea' 'Ju 'a ni' -te' ε, -mε ɔ se "Bo -dɔɔ' ɔ ni' -te' -ke.

²⁴ 'Ma 'tmuε aopu tɔ' -ti 'a tɔ' -ti, nyc -poa' 'ma wlu doin' o, -wεe ɔ -jea 'ju -dɔɔa' 'un 'a -ti' tɔ' 'un ε, -mε ɔ 'jeε 'kmunla' -sea' -kwε -ta 'ble ε, -mε 'pee se ɔ kpun i, 'kaa ɔ cεen 'e 'mεa' 'un, -wεe ɔ -taan' 'e 'kmunla' 'un. ²⁵ 'Ma 'tmuε aopu tɔ' -ti 'a tɔ' -ti, ɔɔ' jre' -εε mu nynia', 'de ε nyni' -wε- mɔ, -wεe 'mεun 'je Kea 'a 'ju 'a wlu 'wɔn, -wεe nyu -uua mu ε 'wɔan' ut 'je 'kmu nɔ-, ²⁶ Ka 'kmunla' nla 'e 'Bo 'un ε, 'kamɔ ε nɔ 'e 'ju 'un -ke. ²⁷ ε -teε' 'Ju nyu 'a 'pee kwa, dε-nuε' ɔ nɔε nyɔɔ' ɔ 'Ju -o. ²⁸ -Mε 'ε Tai' 'bo aopu "maa, ɔɔ' jre' -εε mu nynia' -wεe 'mεun -nla 'e -gbau' 'di 'je ɔɔ' wlu 'wɔn' 'de ut 'je 'e -gbau' 'di 'wlu. ²⁹ Nyu -nua dε 'dɔe ε, -wi' -mu a muε 'unscan' -wεe ut 'je 'kmunla' 'je, 'kaa nyu -nua desaun ε, -wi' -mu a muε 'unscan' -wεe ut 'je 'e 'pee 'un mu. ³⁰ Sesi 'na : 'Ma -cε' 'kpa se ε 'bεε- 'un 'je dε jre' un, ka Kea 'tmu ε 'de 'un -pee ε, 'kamɔ 'ma 'je nyu 'a 'pee. 'De 'ma nyu 'a 'pee 'jesun -srei', dε-nuε' 'maa -pɔn 'ma -cε' 'ε -kwlotu nua' i, 'kaa 'ju -dɔɔa' 'un mɔ ɔɔ- kwlotu 'ma -pɔn i.

Sesi 'a -ti' 'a -ta 'jeun

³¹ -Bo 'ma 'su a sea 'ma -cε' 'ε "kpei -ti 'tmu ε, -mε dɔ 'ma 'tmua, se tɔ' -ti nɔ-. ³² 'Kaa nyc jɔɔ' mɔ ɔɔ- tmu 'ma "kpei -ti 'de 'un 'je kan' 'mε, dε ɔ 'tmua ε nɔε tɔ' -o. ³³ Ao dɔɔε nyu 'e San o, -wεe ɔ 'tmuε- utpu tɔ' -ti 'a -ti'. ³⁴ 'Mɔ ε, ε se nyɔɔ mɔ -je 'ma "kpei -ti 'tmu nɔ, 'kaa 'ma 'da kan' mε -wεe ao 'je 'pu. ³⁵ Ka -tau a wan -wεe εε 'jea i ε, 'kamɔ San nɔ-, 'de aɔa' -cε' 'kpa mɔ 'wɔn- 'mua- nu-ti 'mε 'de ɔɔ' -ɔn- 'un, 'de ɔɔ' jre' 'di. ³⁶ 'De 'mɔ ε, 'ma -nɔ "kpei -ti -la -tmuua, 'bei' ɔ je San 'a -nɔ -sii, dε-nuε' dɔ "Bo 'nyla 'un 'un 'jea nu -wεe 'ma nua, ɔ toε' ka "Bo dɔɔa 'un ε. ³⁷ 'De "Bo -dɔɔa' 'un ε, εmε -tmu 'ma "kpei -ti -ke. Aomɔ se εε' wlu 'wɔn due', ao se εε' "jua- 'je due'. ³⁸ Aɔa' -te' εε' wlu i 'de aopu 'un, dε-nuε' "ju -ɔ ε dɔɔa, ao se ɔɔ' -ti' tɔ' 'un 'je. ³⁹ Aɔa "jreε- dɔ -l -crua' 'de Kea 'a 'sbε 'di 'mε, dε-nuε' ao 'na 'demɔ ao 'je 'kmunla' -sea' "ti -ta 'ble 'jee-. 'De dɔ -crua' 'mua- mɔ -tmu 'ma -ti'. ⁴⁰ 'De -mε 'kamɔ ao 'na ao se 'nɔ 'un o jii, ao se 'kmunla' -cεen' 'jei. ⁴¹ 'Un se nyɔɔpu 'a 'ma -ti' o poa' i -pɔn. ⁴² 'Kaa 'un juoε' 'pepe, Kea 'a -ti' kmaa' se 'de aopu 'un nɔ-. ⁴³ 'Un ji' 'de 'un "Bo 'a 'nynɔ 'un -wεe ao 'na ao se 'un sun 'ɔɔn kpυεn i, 'kaa -bo nyc jɔɔ' -te ɔɔ' -cε' 'ε 'nynɔ "jru ɔ ji 'su ε, aɔa kpυεn ɔ -mɔ sun 'ɔɔn. ⁴⁴ Ka ao 'je dε tɔ' 'un 'je sun nu mɔ 'de ε- ? Aopu ɔɔ- pɔan dεwɔn nla' i 'de ba 'nynɔ i -wεe ɔɔ' -pɔan -je -wlu 'e Kea 'a 'su o i ε. ⁴⁵ 'Kaa ao 'bo tɔ' inaa ka 'mɔ -je aopu -ti' "bli kpa 'bo 'un "Bo "juɔi, ε Moisi ao tba tɔ' "i ε, ɔmɔ -je aopu -ti' "bli kpa. ⁴⁶ -Bo ao 'je Moisi 'a -ti' tɔ' 'un 'de ε, -mε ao 'bεε- ao 'je 'ma -ti' tɔ' 'un 'je -ke, dε-nuε' ɔ 'cru 'ma -pun' -ti 'mε. ⁴⁷ 'Kaa dε ɔ 'crua ao sea -mε tɔ' 'un 'je 'ee, ka ao 'je 'ma wlu tɔ' 'un 'jesun nu ε- ?

Sesi "nyε nyɔɔpu -tuu" diide (Matie 14.13-21 ; Makt 6.30-44 ; Luikt 9.10-17)

6 'Bo -mε 'de ε, Sesi muε 'e "ni 'a 'fɔ jre' o, εε' "ni tu nɔε 'e Tiberiadɔ 'de Galileblua "kpei. ² 'Su nyu -tuu"-tuu bla 'o ɔ 'de, dε-nuε' jrii' ɔɔ nua -wεe ɔɔ 'ɔɔnɔ nyu 'a 'wε- mɔ uua 'jei. ³ Sesi ke ɔɔ' klai' nynu 'ja 'o cru due' "kpei, -wεe ut -te i. ⁴ -Mε Pakɔ -nɔa Suifu-wi' 'a kuɔnkwla' 'wlu -kɔ' klaa' "kuuan- i keke-. ⁵ Sesi kpa "jriε "jei ɔ 'jea nyu -tuu"-tuu -uua jia 'de ɔ o 'su ɔ wlu' 'de Filipu -pee ɔ 'na : Filipu, -ta -a -je diide -tun -wεe nyu -tia ka 'je di ε- ? ⁶ ɔɔ 'da kan' 'mε -wεe ɔ 'je Fil- ipu i-tɔn', dε-nuε' dε ɔ 'jea nu ε, ɔɔ' -cε' 'kpa juε'. ⁷ 'De Filipu 'na : -Bo ε nɔ 'wei 'a -kwlu due' 'a -di'pen -tun -ε 'mɔ 'de ε, ε se utpu "wɔn 'bεεi -wεe nyc due' 'a tie due' di -ti. ⁸ 'Su ɔɔ' klai' nynu 'a due' Ancre ɔ -nɔa Simɔ Piei 'a de'di wlu ɔ -pee, ɔ 'na : ⁹ "Ju-saan" due' -nɔ 'e -a "klu -ta, ɔ -ble -di'pen kplɔ -mm" ke -smii' jɔ 'ɔɔn ke, 'kaa dε -mε nɔ 'un 'de nyu -tia ka -wi' -mu 'a -ti' 'un ε- ? ¹⁰ 'Su Sesi 'na : Ao 'tmuε utpu ut 'je i -te. 'De 'bo 'a -ta -tu ε, sii' -tuu' -nɔ 'o. Ut -wee' beea o ε, ut 'bεε- "nynunmai 'a "wlu -mm" 'mε. ¹¹ 'Bomɔ Sesi "duo -di'pen -nɔa 'mua- 'un -wεe ɔ po la' Kea 'se- 'de ɔ -gblɔ' nyu -tea i -wee' "klein "jrii, ɔ ke -smii' ke. Ut -wee' di' uua' -kwlu ka- 'su ut je dɔ. ¹² -Ta ut -wee' dɔɔa la, 'bomɔ Sesi wluu ɔɔ' klai' nynu -pee ɔ 'na : Ao 'ten la' tii -sia 'o ε, -wεe la' due' koun -gbai' je "ma. ¹³ Ut -kɔa' -di'pen kplɔ -mm' -nɔ 'a dia' a, la' tii -ɔ -sia 'omu -wεe klai' nynu 'tɔan a, ɔ "jie toe" 'a -puue 'jɔ 'ɔɔn. ¹⁴ Nyu "klein -jeea' jrii' Sesi nua 'mua- "jriε- ε, ut 'na : "Ju -nɔ nɔε Kea 'a wlu 'kwajaai -jea 'nɔ 'kmu "kpei ji -o -cεen'- . ¹⁵ Ka uua jia Sesi klan' -klan klan' kpuan' -wεe ut 'je ɔ 'bec' 'un nu ɔ 'jea kan' 'su ɔ 'wlu 'o utpu "klu 'mε wɔɔ-, -wεe ɔɔ' 'su mu 'e cru "kpei de.

Sesi na' 'bo "ni "kpei (Matie 14.22-33 ; Makt 6.45-52)

¹⁶ -Ta kwie a kpuan 'su ε, ɔɔ' klai' nynu "sie i -wεe ut mu 'o "ni -kwɔl". ¹⁷ Ut 'ja 'e -kwεε' 'di 'su ut -teε "ni cεan' -pun' -wεe uua mu 'e Kapenaum fɔ o. Kwie a kpun' -mε Sesi se utpu jεε ke. ¹⁸ 'Su pɔɔ' klaa' -teε jia' -pun", 'ni 'a 'fea sru' -gboe. ¹⁹ De uua' -kwεε' na 'un 'bo "ni "kpei ε 'bεε- -je 'a -to -mm" ke -mεεo'- 'mε. 'Su uua 'jeε Sesi i ɔɔ' na' 'o "ni "kpei ɔɔ' jje 'de -kwεε' o fɔ o, 'su faun a nu utpu 'mε. ²⁰ 'Kaa Sesi 'na : 'Mɔ -o, faun 'bo aopu- nuε ! ²¹ Ut nɔε "i ɔ 'je 'e -kwεε' 'di 'ja, 'su -kwεε' kpυen 'kpυu -ta uua mua fɔ o.

Sesi -nɔ 'kmunɔ diide

²² Ka -kwεε' due' -gbai' 'a 'su nla 'o mu -wεe Sesi ke ɔɔ' klai' nynu sea 'e ε 'di 'ja -tadue, 'de uua' 'su mua nyu -tuu"-tuu -sia 'e 'ni 'de ɔ 'je kan' 'mε. ²³ εε' -ɔn' dee -sian' a, 'su -kwεε' jrl' 'wluε 'e Tiberiadɔ -wεe -ɔ ji -ta Sesi pɔɔa -di'pen kplɔ 'a Kea 'se- 'de ut di ε. ²⁴ Ka Sesi ke ɔɔ' klai' nynu sea 'mua- nɔ ut 'jea kan' 'su ε, ut -wee' 'ja 'e -kwεε' -nɔ 'di -wεe ut mu ɔ i -pɔan' 'de Kapε- naum.

²⁵ Uu jεεכ' de "ni klaa" 'de 'su uu 'na : Nyu detככי, blaa נכ" -לן ji כ"ח ε- ? ²⁶ 'Su Sesi wlu' 'de uu -pee כ 'na : 'Ma 'tmuu aopu- תכ' -תל 'a תכ' -תל, דεε -תל aoa -קכאן' 'mi i ε, εמε -נל ao diε -די'pen ao je dbo, ao se 'mi i -קכנ' 'de jrii' 'לן nua ao 'jeea "jriε 'ε -תל' 'un. ²⁷ Diide -je -εε' -kwlea dooa -תל ε, ao 'bo -מε i -קכנ, 'kaa diide -jεε -kwlea 'un 'de -εε -nyla" nyu 'kmunla' -sea' -kwe -ta 'ble ε, εמε ao 'je i -קכנ. nyio כ 'Ju ככ -je aopu- εε' diide tu "nyl, דε-נוε' ככ "Bo Kea -tu" "i juo 'לן

²⁸ 'Su uu -tee' כ i uu 'na : Ka -a -je nu -wee dl "klein Kea nla "i -a -je la' 'su nu ε- ? ²⁹ -Wee Sesi 'na : Dbo Kea nla "i ao 'jea nu ε, εמε -נל ao 'je "ju ε dboa 'a -תל' תכ' 'un 'je. ³⁰ 'Su uu 'na : Jrii' -je we- -לן -je nu -bo -a -je 'de -a -je -ma -תל' תכ' 'un 'je ε- ? 'De dbo -je we- -ma nu -gblein' ε- ? ³¹ -A "bo -wi" diε 'maant- 'de -puכח" blua "kpei ka ε 'crua 'de Kea 'a 'sbe 'di ε : ε "nyε uupu jaun 'di diide uu je di

ε "nyε uupu diide -wlua 'e jaun 'di uu je di.

³² 'Su Sesi 'na : Tכ' -תל 'a תכ' -תל 'ma 'tmu 'de ao -pee, ε se Moisu ככ -nyl" ao diide -wlua 'e jaun 'di n, 'kaa 'לן "Bo מε -εε -nyl" aopu- diide -cεεן' -wlua 'e jaun 'di ε.

³³ Dε-נוε' ε, diide -je Kea "nyla nyu ε, εמε -נל "ju -jכ -wlua 'e jaun 'di -wee -ככ -nyla" nyu 'kmunla' a. ³⁴ 'Su uu 'na : Tu"bo, -לן -nyl" -aun εε' diide tu jeejee.

³⁵ 'Su Sesi 'na : 'Mכ -נל diide -εε -nyla" nyu 'kmunla' a. Nyc -jia' 'נכ 'מכ o ε, 'muε- se -מכ nu i 'bode, 'de nyc -jea 'ma -תל' תכ' 'un ε, "ni 'natun se כ nu i 'bode. ³⁶ 'לן 'tmuεε 'de aopu- -pee sese, 'kaa ao 'na ao se 'ma -תל' תכ' 'un 'jei 'de -מε 'kamכ ao 'jee 'un "jriε- 'pepe. ³⁷ Nyu "klein "Bo "nyla 'un ε, uua muε 'נכ 'un o jia' se, 'de nyc -jia' 'נכ 'מכ o ε, 'un se כ "kpaε' poi, ³⁸ dε-נוε' 'un 'wluε 'e jaun 'di, 'un je ji -wee 'לן 'je "ju -dboa' 'un 'a -kwlutl nu. 'לן se 'ma -cε' 'ε -kwlutl nua' ji. ³⁹ 'De "ju -dboa' 'un 'a -kwlu -תל מε -נל nyu "klein כ "nyla 'un ε, 'un 'bo uua' due' koun -gbai' "maa, 'kaa 'לן 'je uu -wee' "klein "kunyכ' -sa 'de de 'כככ- ככ" 'di, ⁴⁰ 'לן "Bo 'a -kwlutl εמε -נל nyc "o nyc -ככ -jeea' "Ju "jriε- -wee ככ -jea ככ' -תל' תכ' 'un ε, -מε -מכ 'jee 'kmunla' -sea' -kwe -ta 'ble. 'De 'לן 'je כ "kunyכ' -sa de 'כככ- ככ" 'di.

⁴¹ 'Su Suifu-wi" a wluεε Sesi 'dei, dε-נוε' כ 'na : 'Mכ -נל diide -wlua 'e jaun 'di ε. ⁴² 'De uua wlu ka uu 'na : Soseu 'a "ju Sesi ko -taa ? -A -juo כ "bo ke כ de 'מε o, -מε ke nu -wee כ 'na כ 'wluε 'e jaun 'di כ je i "si ε- ? ⁴³ 'Su Sesi 'na : Ao 'bo 'mii wluε. ⁴⁴ Nyc se ε 'bεε- כ 'je 'de 'un o ji -bo "Bo -dboa' 'un se ככ "jua- 'de 'un o "biie- ε. 'De nyc -jia' 'de 'מכ o ε, 'ma muε כ "kunyכ' -saa' 'blua 'a -kwe- נכ". ⁴⁵ 'De εε' -תל' 'un ε, dε Kea 'a wlu 'kwajaaun 'crua 'de uua' 'sbe 'di, ε ka :

'De Kea 'un מכ nyu -wee' "klein 'je תכ' -תל juo-. -Bo ε nל kan' a, -מε nyc "o nyc -ככ -wכאן 'Bo 'a wlu -wee -ככ -kpuטט ε sn ככככ ε, ככ' nyc tu a muε 'de 'un o jia' se. ⁴⁶ ε se -מε nyc jככ' מכ -jee' "Bo "jriε- נל-, -bo ε se 'מכ -ככ -wlua 'e Kea o 'ma 'su -jee' 'un "Bo "jriε- נל ε.

⁴⁷ Tכ' -תל 'a תכ' -תל 'ma 'tmu 'de ao -pee nyc -jea 'ma -תל' תכ' 'un -מε כ 'jee 'kmunla' -sea' -kwe -ta 'ble ε. ⁴⁸ 'Mכ -נל 'kmunt diide. ⁴⁹ Ao "bo -wi" diε 'maant- 'de -puכח" blua "kpei, 'kaa uu 'mεε. ⁵⁰ Diide -wlua 'e jaun 'di, ε ka, nyc -diε -מε -מכ se 'mei 'bode. ⁵¹ 'Mכ -נל 'kmunt diide -wlua

'e jaun 'di ε. -Bo nyc di εε' diide tu ε, ככ muε 'kmunla' jeejee. 'De diide 'ma mua toa' a, εמε -נל 'ma ku. 'Ma to 'e 'ma ku 'mε 'de nyu -wee' "klein 'a 'pu-תל' 'un.

⁵² 'Bo wlu -nla 'mua- "kpei ε 'su Suifu-wi" -tee 'un -saa' -pun" uu 'na : Ka "ju -נכ מכ 'je 'e ככ' ku 'e tosun nu -wee -a -je ε di ε- ?

⁵³ 'Su Sesi poεε -תל' "i כ 'na : תכ' -תל 'a תכ' -תל 'ma 'tmuu aopu, -bo ao se nyio ככ "ju 'a ku di -wee ao se ככ' nמכ 'na a, -מε 'kmunla' -sea' -kwe -ta 'ble se aopu- 'a dε nל-.

⁵⁴ Nyc -dia' 'ma ku 'de nyc -na 'ma nמכ -מε כ 'jee 'kmunla' -sea' -kwe -ta 'ble ε, 'de 'לן 'je כ "kunyכ" -sa de'כככ- ככ". ⁵⁵ Dε-נוε' 'ma ku nלε diide -cεεן' -o, 'de 'ma nמכ nלε 'naade -cεεן' -o. ⁵⁶ Nyc -dia' 'ma ku 'de -כ -na 'ma nמכ -מε -מכ "tiε 'de 'מכ 'un -wee 'מכ "ti 'de כ 'un.

⁵⁷ Ka "Bo -nla 'kmu dboa' 'un -wee 'לן nla 'kmu 'de כ 'un ε, 'kamכ nyc -dia' 'ma ku a mu 'kmunla' 'de 'un -ke.

⁵⁸ 'Ma ku mε -נל 'kmu nל diide 'wlua 'e jaun 'di, ε ke maant ao "bo -wi" dia -wee uu 'mεa se -kooכ'-, 'kaa nyc -כ dia' 'ma ku, ככ muε 'kmunla' jeejee.

⁵⁹ Sesi 'tmu wlu "klein -nla 'mua- 'mε 'de Kea -gbu -nla 'o Kapenaum 'di.

'Kmunl wlu

⁶⁰ Sesi 'a klai" nynuu 'wכאן wlu -נε 'su, uua' -tuu" 'na : -כ -bεε' wlu -kmai" kan' -מל 'a doin" o poa' a- ? ⁶¹ Sesi 'jea kan' 'de ככ' -cε" 'un ka ככ' klai" nynuu a "wuan 'bo uua' 'su 'nyul 'su כ 'na : Wlu 'לן 'tmua εמε -kpuן ao -kwluט ? ⁶² 'De -מε -bo aoa sea nyio ככ "Ju i 'je ככ sea -ta כ nla tεin" de mu 'e -מε ka כ 'je nu ε- ? ⁶³ Kea 'a -Suu mε -εε -nyl" nyu 'kmunla', 'bluku -מε se dε jre' 'bεε-. Wlu "klein 'לן 'tmua 'de ao -pee ε, lml -la ja Kea 'a -Suu, -εε -nyla" nyu 'kmunla'. ⁶⁴ 'Kaa nyu jru' -נל 'de aopu- "klu -ta -uua' 'je dε תכ' 'un. Dεε -תל ככ 'da kan' a, εמε -נל ε -teea -wee' 'su Sesi juo nyu -uu sea dε תכ' 'un 'jei ke "ju -jea כ 'e to 'mε. ⁶⁵ εמε -תל ככ -tuε" "kpei כ 'na : 'לן wlu 'de ao -pee 'de 'לן 'na nyc seε 'bεε- ככ 'je 'נכ 'un o ji -bo ε se 'de "Bo 'un 'wlu ε.

⁶⁶ Dε -tba' 'o εε' נכ" tu 'di ε, ככ' klai" nynuu 'a -tuu" 'wlu 'o כ 'de 'mε -wee uu ke ככ 'נכ na -תל. ⁶⁷ 'Su Sesi wlu' 'de nyu 'a -puue 'jכ 'כככ ככ -sa 'o -pee, כ 'na : Aopu- מכ 'ee, ao se ε "i nל ao 'je mu -kee ? ⁶⁸ 'Bomכ Simכ Piεi wlu ככ -pee כ 'na : Tu"bo, nyc we- -a -je 'e o mu ε- ? -Mכ מכ -ble wlu -la -nyla" nyu 'kmunla' -sea' -kwe -ta 'ble 'dee. ⁶⁹ lml -a -מכ -je תכ' 'un, 'de ka -לן -nla "Ju Kea -teea kככ "i ε, -a -je kan' 'mε. ⁷⁰ 'Su Sesi wlu' 'de uu -wee' -pee, כ 'na : Aopu- -nla -puue 'jכ 'כככ ε, 'מכ -se' aopu 'e nyu "klu -saa ? 'De -מε 'kamכ aoa' due' nל -suusaun 'a nyc. ⁷¹ -Mε Simכ 'כ "ju Suida Isikario מכ ככ 'da, dε-נוε' כככ -ככ mu Sesi 'e toa', 'de -מε 'kamכ o nל klai" nynuu -nla -puue 'jכ 'כככ כ 'due'.

Sesi 'a "dei-wi" se ככ' -תל' תכ' 'un 'je

7 'Bo -מε 'de ε, Sesi a pleε Galileblua "kpei-, כ se ε "inl כ 'je Suide -te, dε-נוε' Suifu-wi" 'a "jru kככ' i -teun a -קככ ככ 'dba -ככ i.

² -ככ' Suifu-wi" a -tu" 'a -wee uua poa stan'- "jei "kuuan- i. ³ 'Su Sesi 'a "dei-wi" wlu' 'de ככ -pee, uu 'na :

-ln -wlu -ta, -ln mu 'e Suide, -wee nyu -nla 'nla 'je -ma nuudu "jriε- 'jee- -ke. ⁴ Nyc "o nyc -ntai" nyu 'jea juo ε, -mε -ln -to -ma -ce" -wee nyu -wee' "klein 'je -un 'je. ⁵ Sesi 'a "dei-wi" foo' 'su se cc' -tl' t' 'un 'je -ke. ⁶ Sesi wlu' 'de uupu -pee, k 'na : 'Ma -nε nc" se 'o nyini ke, 'kaa aomε ε, nc" -wee' "klein nmcwi" 'de aoa' -tl' 'un. ⁷ 'Blua 'dinyu se aopu 'un 'nye, 'kaa u'nye 'm' 'un 'ε, dε-nuε' ka uua' nuudu nyinia "jrii ε, um' 'ma 'tmu. ⁸ Aopu m' mu -k' -snc, 'm' se εε' -k' tu 'un mui, dε-nuε' 'ma -nε nc" se 'o nyini ke.

⁹ C 'tmua wlu -n' 'de u' -pee 'su c siε 'e Galile.

Sesi muε -k' -snc

¹⁰ -Ta Sesi 'a "dei-wi" mua -k' -snc ε, Sesi mu' -ke, 'kaa nyc jrc' se ε juuo, c mu' knc. ¹¹ -K' w' o 'su Suifu-wi" a -pnc i, uua -teeε' nyu i, u' 'na : -Ta c n' ε- ? ¹² 'De nyu "klu ε, -tuu"-tuu a jaa wlu ja -wee uua 'tmu cc' -tl'. Jru' 'na : C nε nyc 'dnc -o. Jru' 'na : C se nyc 'dnc n-, cc -saa nyu 'a "jru -jei". ¹³ 'Kaa nyc jrc' k' wa' wnc' i, cc' 'tmu cc' -pun" -tl, dε-nuε' uua pleε uua' "jru kpc' i -teun 'mε.

¹⁴ -Ta ε nyinia 'o -k' -kwea' 'su, Sesi muε 'e Kea -gbu klaa" 'di -weε c -te nyu Kea 'a wlu knc' -pun". ¹⁵ 'Su tai' "maa Suifu-wi" 'mε, u' 'na : "Ju -nc -m' sea 'sbε jre' 'clan 'ee, kε nu' 'su c juo d' -tia ka -m' ε- ? ¹⁶ 'Bom' Sesi wluu- u' -pee, c 'na : Dε 'ma knc nyu -ta, ε se 'de 'ma -ce" 'un 'wlu, 'kaa "ju -c dboa' 'un ε, 'de c 'un 'demε ε 'wlu. ¹⁷ Nyc -nε "i -c -jea Kea 'a -kwlu' nu ε, -bo 'ma nyu detcncsnc 'wlu 'e Kea 'un o, -bo ε 'wlu 'e 'ma -ce" 'kpa 'un o, m' -je ε juo-. ¹⁸ Nyc -c -tmua cc' 'blei' 'a -tl' -m' -cnc' -cc" 'ε 'nynt' 'wlu i. 'Kaa nyc -cnc' -cnc' d'oi 'a 'nynt' 'wlu' i ε, -m' c 'tmuε t' -tl. 'Knc' dε-saan" ka se 'de -m' 'un n- ¹⁹ Moist' se aopu Kea 'a kε "nyu ? 'Kaa aoa' due' koun -gbai' ka 'a 'je kε' -nε wnc. Dεε-ti aoa -pnc 'ma 'dbaa' i ε- ? ²⁰ 'Su u' -wee' 'na : -Su- usaun -n' 'de -ln 'un, nyc -cnc -ma 'dba -k' i ε- ? ²¹ 'De Sesi 'na : Dε 'ε kpe due' 'un nua, εmε -maa" ao -wee' "klein tai". ²² Moist' m' -bla' 'klen mu-tl' 'a kε' -c -nyl" aopu. 'De ε se 'e Moist' m' 'un 'wlu, ε 'wluε 'e ao "bo -wi" 'un sese. -Weε aoa kpa nyu 'klen 'bo -kwlewl' "kpei. ²³ -Bo nyu 'klen kpa 'bo -kwlewl' "kpei -mε 'ε -saa Moist' 'a kε' 'ee ? -Mε dεε-ti -bo m' 'puu- nyc 'bo -kwlewl' "kpei -weε aoa 'kpa 'cεn ε- ? ²⁴ Ka aoa' "jriε- ε 'jea dε, ao 'bc εε' 'pee 'je -tl kan', 'kaa ao -srεi" 'de aoa' nyu 'a 'pee 'jesun 'un.

Sesi -n' Nyu 'puui -c -jea ji ε

²⁵ Nyu -nla 'o Selisalem uua' jru' 'na : "Ju uua -pnc i u' 'jea 'dba, c ko -taa ? ²⁶ Ao -gbcun 'e, cc wlu' 'bo nyu -wee' "jrci -o, 'kaa nyc -je c dε -pee 'tmu, c se n-. -Aee' ka c nla Nyu'puui ε, -aa klae"-wi" 'je ε t' 'un -we- -cεen' ? ²⁷ 'De -mε 'kam' Nyu 'puui -cnc' mua jia' a, -ta cc' mua 'wlu' -a se 'o juoi, 'kaa -j- m' ε, -ta c 'wlu' -a -juo 'o 'ε. ²⁸ -Ta εε nua kan' -mε Sesi nε nyu Kea 'a wlu knc' 'de Kea -gbu 'di. 'Su c kpa wlu 'jei c 'naa : Ao 'na ao juo 'un 'ε, -weε -ta 'n' 'wlu' ao juo 'o -m' ? 'De -mε 'kam' 'un se ji 'de 'ma -ce" 'ε 'nynt' 'un, 'kaa "ju -j- dboa' 'un cc' 'nynt

'un mε 'un jii-. Cmc -n' t' -tl' 'a -ce" 'kpa, 'kaa ao se -m' juuo-. ²⁹ 'M' juuo', dε-nuε' 'bo c -pun" m' 'un 'wlu, 'de cnc -dbo' 'un. ³⁰ 'Su uua -pnc u' 'je c inynaa, 'kaa nyc jrc' se c sun -pun" -te', dε-nuε' cc' -nε nc" se 'o nyini ke. ³¹ 'De -mε 'kam' nyu -tuu"-tuu n' 'e nyu "klu u' 'je cc' -tl' t' 'un -weε uua wlu ka, u' 'na : -Snc' Klis' -m' c mua jia' 'ee, cc' mε jrii' -tuu"-tuu nua' c 'je "ju -j- m' -sii -taa ?

Sesi 'tmuε cc' 'mε -tl

³² Dε nyu a "wuan 'un 'de Sesi 'a -tl' 'un 'de nyu "klu ε, εmε Fariseen-wi" 'wnc, 'su 'sraa -saun 'a klae"-wi" ke Fariseen-wi" d'boε nyu -weε u' 'je c inynaa-.

³³ 'Su Sesi 'na : 'ln ke ao n' -ta 'mε dε-saan" ke, -weε 'un 'je 'e "ju -dboa' 'un o de mu. ³⁴ Aoa mε 'mi i -pnc', 'kaa ao se 'un 'jei, dε-nuε' -ta 'ma mua ao se 'bo 'a mua' 'bεε-. ³⁵ 'Su Suifu-wi" a -teeε' ba i due 'due u' 'na : -Ta c 'e paa -weε -a se c 'jei ε- ? -Aee' c 'je 'e Suifu-wi" -gbaa' Klεk' -blua "kpei k' n' mu -weε c 'je Glεk' -wi" dε cnc' ?

³⁶ Wlu c 'tmua -nε, -mε 'de 'dεε -gblein' ε- ? Dε -n' aoa mε 'mi i -pnc', 'kaa ao se 'un 'jei, dε-nuε' -ta 'ma mua nla' ao se 'bo 'a jia' 'bεεi ε-.

'Kmu' ni 'a -gbuu

³⁷ 'Bo -k' de 'knc' -knc -tl' "kpei ε, Sesi nyna i 'bo nyu -kwea -weε c kpa wlu 'jei, 'de c 'na : -Bo 'ni 'natun a sea nyc nu ε, -mε c ji' nc' 'un o -weε c 'je 'na. ³⁸ Nyc -jea 'ma -tl' t' 'un ε, 'km' n' ni 'a "jru m' -εε mu 'de c 'un wlu' -weε -ε -je -gbuu -si'. 'Kam' ε 'cruε 'de Kea 'a 'sbε 'di. ³⁹ Kea 'a -Suu nyu -jea Sesi 'a -tl' t' 'un a mua 'jea' a, εmε -εε -tl' cc' 'tmua 'o 'mua-. εε' nc" tu 'di -mε nyu se Kea 'a -Suu 'ble ke, dε-nuε' -mε Sesi se 'e Kea 'a kεε- ma'de 'un mu ke.

Nyu -seea' 'un 'ε 'de Sesi 'a -tl' 'un

⁴⁰ Nyu jru' -nla 'e nyu "klu 'wnc' cc' wlu -n' 'su, u' 'na : "Ju -nc, c nε Kea 'a wlu 'kwajaai -o -cεen'-. ⁴¹ Jru' 'na : C nε Nyu'puui -o. 'Kaa deejru' 'na : Ao m' c naa t' 'i ee, 'de Galileblua "kpei m' Nyu'puui 'je 'wlu ? ⁴² Wlu -ε -crua' 'de Kea 'a 'sbε 'di ε se ka 'da 'dee- ? ε se 'na 'de Dafid' 'a "ji 'di 'bo Betelem Dafid' o -kw' 'bom' Klis' 'je 'wlu- ?

⁴³ 'Su 'de Sesi 'a -tl' 'un ε, uua' 'su -seea' 'un 'ε. ⁴⁴ Nyu jru' -nla 'de uupu "klu -nlei" u' 'e Sesi inynaa-, 'kaa nyc jrc' se c sun -pun" -te'.

Suifu 'a klae"-wi" kuε "jru

⁴⁵ ε nua kan' 'su nyu Fariseen ke 'sraa -saun d'boa -nu mε 'e uupu o de, -weε -wi" -mu 'na : Dεε-ti ao se c ja a- ? ⁴⁶ 'Su dboun -nu 'na : Ka "ju -nc c wlu' -a se nyc jrc' 'je, c se kan' wlu due'. ⁴⁷ 'Bom' Fariseen-wi" wluu ka, u' 'na : -ε, ao m' "tai- aoa' -cεi" -we-, "ju -nc je ao 'srε ipoo -kee ? ⁴⁸ 'De -aa klae" ke Fariseen-wi" "klu ε, nyc due' koun -gbai' se cc' -tl' t' 'un 'je. ⁴⁹ Nyu -u' sea Moist' 'a kε' juo, u' nε 'daln nyu -o !

⁵⁰ 'Bom' uua' due', Nikodemu -c' mua 'e Sesi o "mau" wluu, c 'na : ⁵¹ -Bo -a se nyic' c' wlu 'wnc, 'de dε c nua

-bo -a se ε juo 'e -a -bεε' -a -je ɔ 'pee kpuun- ? 52 'Su uu 'na : -Mכ 'ee, -ln -nלε Galile i -o -kee ? -Mε -ln -gbun 'e 'sbl 'di kea' ka Kea 'a wlu 'kwajaai due' koun -gbai' ka sea 'e Galileblua "kpei 'wlu due' -ma muε kan' 'jea' ! 53 Uu -kכa' kan' 'daa' 'su uu muε -gbein" woi due due'.

Jei" 'jenynkpaou' due' 'a -tl'

8 'Su Sesi muε 'e olift-cru "kpei. 2 -Sכn' 'כ -nεε -stan' -klae" pεεn 'su, Sesi -cruuεn 'de Kea -gbu klaa" 'di ke'wלε -wεε nyu -wee' "klein a mu 'de ɔ o. 'Su ɔ -tee i, -wεε ככ ככ ɔpu dε.

3 'Su 'nynkpaou' due' uu kpuun a jei" "kpei ε, umu kε' wכ-saun o, Fariseen-wi" 'ble too' -too too" 'su uu ja 'o nyu -wee' "jui. 4 'De uu wlu 'e Sesi -pee, uu 'na : Nyu dεtככ, 'nynkpaou' -nu, nyu kpuun jei" "kpei. 5 Moist 'a kε' 'na uua' 'nynkpaε' tu ε, nyu tbaa ɔpu "soi i 'su uu 'e 'mε. 'De -מכ 'ee, ka -ma -da a- ?

6 Uua 'tmu εε' wlu tu 'mε -wεε uu 'je ɔ wlu 'a "klε bu 'dei -te' 'de uu 'je ɔ -tl' "kpei bla. 'Kaa Sesi -criε" "jri i -wεε ככ nu -clε, ככ 'cru 'o 'blט. 7 Ka ɔpu a -tee' ɔ i sכu" sכu", 'kamכ uua -tee' ɔ i. 'Su Sesi kpa "jru "jei, ɔ 'na : Nyu -nלa 'de aopu "klu -wεε ɔ sea dεsaun nu due' ε, -mε -מכ -saa "i ɔ 'e "sou po. 8 'Su ɔ -criε" "jrii ke'wלε -wεε ככ 'cru 'o 'blט. 9 -Ta uu 'wכan wlu -nלa 'mua- 'su uua' pεe a -cε' ɔpu "bli. 'Su dε -tba' 'e uua' klae" o -wεε -ε -juu uua' ml" uu -wee' a mu' due 'due, 'su Sesi ke 'nynkpaou' -nyna i 'bo ɔ "jui -nu 'a 'su sie 'o. 10 'Su Sesi kpa "jri "jei -wεε ɔ wlu 'de ɔ -pee, ɔ 'na : 'Nynkpaou', -ta nyu -uua -nלa' aun -tl' "kpei -wee' mu ε- ? Nyu jrc' se aun 'pee kpuun- ? 11 U 'na : ln Tu"bo, nyu jrc' se 'un 'pee kpuun -o. 'Su Sesi 'na : 'Mכ se aun 'pee kpuun i -ke. A mu, 'kaa a 'bo dεsaun nuε 'bode.

Fariseen-wi" a -saa Sesi 'a wlu -gbee' wכ i

12 Sesi wלε uu -pee ke'wלε, ɔ 'na : 'Mכ -nל 'kmu 'a -sכn'. Nyu -bla' 'bo 'un 'de ε, -mε ɔ se 'e kwie 'di naai 'bode, 'kaa ɔ nלε 'e -sכn' -εε -nylα" nyu 'kmunlα' 'un.

13 'Bo -mε "kpei 'su Fariseen-wi" wlu' 'de ɔ -pee, uu 'na : -Tl' -ma -tmua l se tɔ' -tl nל-, dε-nuε' -ma poε -ma -cε" 'kpa -tl' o. 14 'Bomכ Sesi 'na : -Bo 'ma sea 'ma -cε" -tl' o po ɔ 'de ε, dε 'ma 'tmua ε nלε tɔ' -o, dε-nuε' -ta 'ln 'wלua 'ln juo 'o 'ε, -ta 'ma mua 'ln juo 'o 'ε, 'kaa aopu-מכ se -ta 'ln 'wלua ke, -ta 'ma mua juo-. 15 'De nyככ' 'un ɔ aoa 'jee nyu 'a 'pee, 'kaa 'maa 'je nyu "o nyu ɔ 'pee. 16 'De -bo 'ma sea nyu 'a 'pee 'je ɔ 'de ε, 'ma nyu 'a 'pee 'jesun nלε tɔ, dε-nuε' 'ln se due' nל, 'ln "Bo -dboa' 'un ke 'ma -a -na'. 17 ε 'cruε ɔ 'de aoa' kε' 'di, ε 'na : -Bo nyu 'sככ 'je dε 'ε -ta, -wεε uu 'tmu dε due' ε, -mε dε uu 'tmua ε nלε tɔ' -o. 18 'Ma poε 'ma -cε" 'kpa -tl' o -wεε 'ln "Bo -dboa' 'un -מכ ɔ po 'un -tl' o -ke. 19 'Su uu -tee' ɔ i, uu 'na : -Ta -ln "Bo ɔ nל ε- ? 'Su Sesi 'na : Ao se 'מכ juo-, ao se 'un "Bo juo-. -Bo ao juo 'un 'de ε, -mε ao 'bεε- ao 'je 'un "Bo juo -ke 'de-.

20 -Ta Sesi a 'tmua wlu -nלa 'mua- -mε ɔ nלε nyu dε tככa' 'de Kea -gbu klaa" 'di, -ta 'wei 'dipodε nלa fɔ o ε. Nyu jrc' se ɔ sun -pun" -te', dε-nuε' ככ kpuun ככ" se 'o nyi ke.

Sesi 'tmuε ככ 'mε -tl

21 Sesi wlu' ke'wלε, ɔ 'na : 'Ma muε mua' -wεε ao 'je 'mi i -pכn, 'kaa aoa muε 'mεa' 'de aoa' dεsaun 'di, dε-nuε' -ta 'ma mua ao se 'o 'a jia' 'bεε- i.

22 'Bo εε' wlu tu "kpei 'su Suifu-wi" 'na : ɔ 'je ככ' -cε" 'dba -ae, -aee' dεε-tl ɔ 'na -ta 'ma mua ao se 'o 'a jia' 'bεεi ε- ? 23 'Su Sesi 'na : Aomכ 'wלε 'כ 'blua- "kpei, 'kaa 'מכ 'wלε 'e jaun 'di, ao nלε 'kmu -nε 'ε nyu -o, 'kaa 'מכ se 'kmu -nε 'ε nyu nל-. 24 εmε -tl 'ln 'na : Aoa muε 'mεa' 'de aoa' dεsaun 'di. Dε 'ln nלa 'un -bo ao se ε tɔ' 'un 'je ε, aoa muε 'mεa' 'de aoa' dεsaun 'di. 25 'Su uu -tee' ɔ i, uu 'na : Nyu -ln -nל ɔ 'de ε- ? Sesi 'na : Dε 'ln 'tmua ao -pee sese εmε 'ln nל 'un. 26 'ln 'bleε dl -tuu"-tuu 'ln 'je 'tmu 'de 'un 'je -tl' -pun" tba 'de aopu- 'un 'de-, 'kaa "ju -dboa' 'un a 'tmuε tɔ' -tl. Dl 'ln 'wכan 'de ɔ 'wכn ε, lα' 'su 'ma 'tmu 'de 'blua 'dinyu -pee.

27 'Kaa ka ככ 'tmua "Bo 'a -tl' 'de uu -pee ε, uu sl 'mii 'wכn. 28 'Su Sesi 'na : -Sכnti aoa mua nyi ɔ 'Ju tu -kwl" 'ככa' a -wεε uu 'je ɔ i nyna a, 'bomכ dε 'ln nלa 'un ao 'je ε juo-. 'Maa -sa 'o 'ma -cε" -kwl" 'maa nu dε. Dε 'ln "Bo tככa 'un εmε 'ma nu. 29 "Ju -dboa' 'un ke 'ma -a -na', ɔ se 'ma 'su "i "tai-, dε-nuε' ככ -kwlutl ml 'ma nu jeejee.

30 -Ta Sesi a wלua kan', 'su nyu -tuu"-tuu -a -je ככ' -tl' tɔ' 'un.

-Cε" -peeteun ke kuכnpu- ke

31 'Su Sesi wlu' 'de Suifu-wi" -jea ככ' -tl' tɔ' 'un -pee, ɔ 'na : Wlu 'ma tככa aopu- -bo ao kpuun ε i -sisi' ε, -mε ao nלε 'ma klai" nynu -כככ -o. 32 -Mε aoa muε tɔ' -tl jua', -wεε tɔ' -tl 'je ao seie.

33 'Su uu 'na : -A -מכ -nלε Ablaam 'a "nynu- -o, -a se nyu jrc' ɔ 'kuכn nל due', dεε -tl -ln -na aoa muε aoa' -cε" -pee -tea' a- ? 34 'De Sesi 'na : 'Ma 'tmuεε aopu- tɔ' -tl, nyu "o nyu ככ nua dεsaun ε, -mε ɔ nלε dεsaun 'a kuכn -o. 35 'De kuכn -מכ ε, -gbu" -ε 'di ככ nua nyu "jui ε, ɔ se 'o "ikכn-, 'kaa "ju ɔ ככ -ככ 'o "i, ɔ nלε ɔ "bo 'a "ju jeejee. 36 'De -bo Kea 'a "Ju -מכ seie aopu- ε, -mε ao -tee aoa' -cε" -pee -cεen'- -cεn -cεen'-. 37 Ka ao 'wלua' 'e Ablaam 'a "ji 'di ε, 'ln juoε', 'kaa aoa -pכn 'ma 'dbaa' i, dε-nuε' 'ma wlu 'a pa 'de aopu 'un. 38 Dε 'ln 'jea 'de 'un "Bo o ε, εmε 'ma 'tmu, 'kaa aomכ ε, dε ao "bo -tua" ao wכn ε, εmε aoa nu.

39 'Su uu 'na : -A "bo -nל Ablaam. 'Bomכ Sesi 'na : -Bo ao nל Ablaam 'a "nynu 'de ε, -mε ao 'beεε' ao 'je ככ' kpln nu 'de-. 40 'Kaa kaan ka 'מכ ככ -tmuεε aopu tɔ' -tl 'ln 'wכan 'de Kea 'wכn ε, aoa -pכn 'ma 'dbaa' -ככ i. Ablaam -מכ se -mε nu o. 41 Aoa nuε ao "bo 'a kpln. 'Su uu 'na : -A se -pכε' nynu nל-, Kea due' koun -gbai' mε -nל -a "Bo. 42 'De Sesi 'na : -Bo Kea nל ao "Bo 'de ε, -mε ao 'beεε' ao 'je 'ma -tl' kma-, dε-nuε' 'de Kea o 'demo 'ln 'wל -wεε 'ln ji 'כ 'blua- "kpei. 'ln se ji 'de 'ma -cε" 'kpa 'a 'nynl 'un, 'kaa εmε -dbo' 'un. 43 Dεε -tl aoa' 'wכn 'ma wlu 'mii ε ? εmε -nל ao se ε 'bεε- ao 'je 'ma wlu doin" o po see. 44 Ao "bo -nל -sכn', εmε -tl ao nלεi" ao 'je ao "bo 'a -kwlutl nu. -Sכn' nלε "ku 'dbai -o sese. ככ' nu tɔi" -tl 'כ 'kmu, dε-nuε' tɔ' -tl se 'de ɔ 'un nל-. -Bo ככ

sea sl 'tmu ε, -mε ככ -sa' 'bo ככ -ce" -kwlt" ככ jea 'tmu, ka כ jua ε 'mii see ε, dε-nuε' כ nε sl 'tmu i, כמכ -nı sl "bo. ⁴⁵ 'Kaa 'ma ε, 'ma 'tmuε t' -tl, εmε -tl aoa' 'je 'ma -tl' t' 'un. ⁴⁶ Nyc wε- -je 'ma dεsaun -cεε "kpei -te' kaan- 'de ao "klu ε- ? 'De -bo 'ma sea t' -tl 'tmu 'ee, -mε dεε-tl aoa' 'je 'ma -tl' t' 'un ε- ? ⁴⁷ Nyc -wluā 'e Kea 'un -כמכ כ poε Kea 'a wlu doin" o, 'kaa aomכ se 'e Kea 'un 'wlu, εmε -tl aoa' po εε' wlu doin" o.

Sesi ke Ablaam ke

⁴⁸ 'Su Suifu-wi" wlu כ -pee, ut 'na : -A -sa t' -aa -jea -un Samadikoin 'daa-, -sion' כ -suu -nı 'de -un 'un -cεεn'- ! ⁴⁹ 'Su Sesi wlu' ka, כ 'na : -Sion' כ -suu se 'de 'un nı-, 'kaa 'ma 'bεε- 'un 'Bo 'a 'nynt "i, 'de aopu ככ -flεεn' 'un 'ε. ⁵⁰ 'ln se 'ma -ce" 'ε 'nynt 'wluā i-ככn, "ju due' -nı 'o -ככ -ככn 'ma 'nynt 'wluā' i, כמכ -nı 'pee 'jei. ⁵¹ 'Ma 'tmuε t' -tl 'a t' -tl, nyc ככ -jea 'ma wlu wכn ε, כ se 'mei 'nı 'kmu.

⁵² 'Su Suifu-wi" 'na : 'Aa ! "Bo, ka -sion' כ -suu nıā 'de -un 'un ε, -a -je kan' -wε- la, Ablaam ke Kea 'a wlu 'kwa- jaauun -wee' 'mεε, -weε -mכ -naa' nyc -jea 'ma wlu wכn ε, -כמכ se 'mei 'pl. ⁵³ Ablaam -nıā -a "bo -כמכ 'mεε, -maa naa t' i -un -bε"i -un je כ -sii ? 'De Kea 'a wlu'kwa- jaun-wi" -mu -wee' 'mεε -ke, dε -ma -daa' -ma -ce" ε- ?

⁵⁴ 'Su Sesi 'na : -Bo 'ma sea 'ma -cei" 'bεε' 'de ε, -mε 'ma 'nynt se dεwכn nı-, 'kaa 'un "Bo aoa 'daa- aoa' Kea a, εmε -εε -bεε' 'mi "i. ⁵⁵ 'Kaa ao se ε juo-, 'כמכ juuε' 'mε. -Bo 'un 'na 'un se ε juo ε, -mε ka ao nıā sl 'tmuun, 'kamכ 'ma mu nıā'. 'Kaa 'un juuε' -weε 'ma 'je εε' wlu wכn.

⁵⁶ Ablaam -כ -nıā aopu "bo ε, 'ma jia' 'bleε -ככmכ 'muā-, -sכntı כ 'jee ε "jriε-, כ 'di nכmכ wכn.

⁵⁷ 'Su Suifu-wi" 'na : -כמכ -sea' -sun 'a kwla -mm" 'ble ke ε, -כמכ -jee' Ablaam "jriε- ! ⁵⁸ 'De Sesi 'na : 'Ma 'tmu aopu t' -tl 'a t' -tl -ta Ablaam a 'wluūā, -mε 'un nı sese. ⁵⁹ כ 'tmuā wlu -nε 'su ut 'tuεn "sei kwa -weε ut 'je כ itbaa-. 'Su כ "maa utpu "jrii ככ-, -weε כ 'wlu 'e Kea -gbu klaa" 'di.

Sesi 'puuε "dci due'

9 -Ta Sesi a -sia' 'su ε, כ 'jee "ju due' -כ 'wluū- "jri 'a waa' 'un. ² 'Su Sesi 'a klai" nynuū -tee' כ i, ut 'na : Nyu dεtכci, -כ nu dεsaun -weε "ju -ככ 'jei ε- ? ככ -ce" 'kpa -aee' -un" כ "bo ke de kee- ? ³ 'Su Sesi -sε "kpei כ 'na : ε se כמכ o, nyu -wlu כ -nı' dεsaun ko-, 'kaa ε nı kan' 'mε -weε Kea 'a nuu dı 'je "jri "kpaε po 'de כ 'un. ⁴ -Ta -sכn' nıā 'e ke ε, 'un 'je "ju -כ dboa 'un 'a dbo nu -o, dε-nuε' kwie -ε 'un nyc sea 'bεε- כ 'jea dbo jre' nuu ε, εε kpun'. ⁵ -Ta 'un nıā 'nı 'bluā- "kpei ke ε, 'un nıε 'kmu 'a -sכn' -o.

⁶ Sesi -ככā dε -nε 'ε 'tmuā' 'su, כ poε tכn 'o 'bluā -weε כ crii εε' 'ככ- cıεi", 'de כ cεεn "dci -ככ 'ככ "jri, ⁷ -weε כ wlu כ -pee, כ 'na : -ln mu 'e "nı 'bo Siloe wכn -weε -un -je "jri i 'sran. (Siloe -nε, ε 'de mε -nı -tadboi.) "Dci mu 'e 'mε kan' -cεεn'-, -weε כ 'sran "jri i. -Ta ככ jia de -mε ככ 'jee i 'pepe.

⁸ 'Su nyu -uu -ke כ "kuuan i ke nyu -uu -juo -ta ככ -srככ nyu o tεin" -ke, ut 'na : "Ju -ככ -tea i -weε -ככ

-srככ' nyu o 'de ε, כ ko -taa ? ⁹ Nyu jru' 'na : כמכ -o. Jru' 'na : "ln- כ ko-, 'kaa ככ -kooס' i -o. 'Su כמכ 'כ -ce" 'kpa 'na : 'כמכ -o. ¹⁰ 'Su ut -tee' כ i, ut 'na : Ka -ma "jri nu 'baisun ε- ? ¹¹ כ -sε "kpei כ 'na : "Ju nyu a 'daa- Sesi ε, כמכ -cεn' 'un 'ככ "jri -weε -כ -na -un mu "jrii 'sran 'de Siloe wכn. 'Demכ 'un mu kan' -cεεn'- -weε 'un 'sran "jrii 'su 'ma "jri 'bai-. ¹² -Weε ut -tee' כ i, ut 'na : -Taka ככ "ju tu nı ε- ? 'Su כ 'na : 'ln se 'o juo-.

"Dci -ככ "jri 'baia' כמכ Fariseen-wi" a -tee' i

¹³ 'Su ut kpa "dci -ככ "jri כ 'baia' -ככ 'e Fariseen-wi" "juı. ¹⁴ 'De 'wı -ε 'di Sesi nıā 'ככ -weε 'baia' "ju -ככ 'כ "jri 'muā- ε nıε -kwlewt -o. ¹⁵ 'Su Fariseen-wi" a -tee' כ i ke'wıε, 'de dε -nıūā כ "jrii -weε ka כ nıā i 'jesun 'a -po' bla. 'Bomכ כ poo utpu "kuan, כ 'na : כ cεn 'un 'ככ "jri -weε 'un 'sran "jri i 'de 'ma 'je i 'pepe. ¹⁶ Fariseen jru' 'na : "Ju -nıā dε -nε ε, כ se 'e Kea 'un 'wlu, dε-nuε' ככ 'je -kwlewt 'a ke' wכn. 'Kaa deejru' 'na : Dεsaun nıi 'beεε' כ 'je jrii' -nıā kan' nuu ? 'Su ut -seea' 'un 'ε 'bo uā' 'su 'nynt.

¹⁷ 'Su Fariseen-wi" -teeε' "dci -ככ i ke'wıε, ut 'na : "Ju -baia' -ma "jri 'ee, ka -ma naa t' i 'de ככ -tl' 'un ε- ? 'Su כ 'na : כ nıε Kea 'a wlu 'kwajaai due' -o. ¹⁸ Ka "ju -ככ 'wluā 'su ככ 'jea i ε, -weε ככ 'jea i kaan ka a Suifu-wi" se ε "inı ut 'je ε t' 'un 'je. Ut nuε' mamau 'su ut je כ "bo -wi" 'da. ¹⁹ -Weε ut -tee' utpu i, ut 'na : "Ju -ככ ao 'na aoa' "ju -ככ -wluūā "jri 'a waa 'un -oo ? 'De ke nu kaan ka -weε ככ 'je i ε- ? ²⁰ 'Su כ "bo -wi" 'na : ln -aa "ju -o, כ 'wluūε "jri 'a waa 'un -cεεn'-. ²¹ 'Kaa ka -כ ε nıā -weε ככ 'jea i ke, 'de nyc -baia' ככ "jri ε -a se -mı juo-. Ao -tee' ככ -ce" 'kpa i, ka "junmכu a 'beā -weε ככ 'tmuā ככ -ce" 'ε "kpei -tl ε, 'kamכ כ 'beā 'o. ²² Dεε-tı -weε כ "bo -wi" wluā dε -nε 'un ε, εmε -nı faun -a nu utpu, dε-nuε' Suifu-wi" 'bεε- wlu 'un 'ε sese, ut 'na nyc "o nyc -ככ mua Sesi Nyu 'pui Klisı 'daa' a, uā muכ 'de uā' Kea -gbu klaa" 'di -saa'. ²³ εmε -tl -weε כ "bo -wi" 'na : כ -kwε-ε "junmכu 'mε, ut -tee' ככ -ce" 'kpa i.

²⁴ 'Su Fariseen-wi" 'da "ju -ככ "jri 'baia' -ככ 'mε ke'wıε, -mε ככ 'daa kpe 'ככn -nı -nao -weε ut 'na : -ln -tmu t' -tl 'bo Kea "juı. -Apu ככ juuε', "ju -ככ nıε dεsaun nıi -o. ²⁵ 'Su כ 'na : -Bo כ nı dεsaun nıi ε, 'כמכ se -mε juo-. Dε due' koun -gbai' mε 'כמכ juo o, 'כמכ -dכā' 'de ε, 'ma 'jee i kaan ka. ²⁶ -Weε ut -tee' כ i ka ut 'na : Dε כ nu -un "jri i ε- ? Ka כ nu -ma "jri 'a 'baisun ε- ? ²⁷ 'Su כ 'na : 'ln 'tmuε -wε- 'de ao -pee 'de- -weε ao 'na ao se ε doin" -tu" i, dεε-tı aoa -tee' ε 'mi i ke'wıε ε- ? -Aee' ao nıε "i ao 'je ככ klai" nynuū nı- ? ²⁸ Wlu -nε seכ 'wכn -kwε 'su ut -tee ככ -cree" 'a -pun" ut 'na : -כמכ -nı "ju -ככ 'klai "ju, -apu ככ nıε Moıstı 'a klai" nynuū -o. ²⁹ -A -je kan' 'mε, Kea wlu' 'de Moıstı -pee, 'kaa -ta "ju -ככ -כמכ 'wluā -a se 'o juo- ככ "pl. ³⁰ 'Su "ju -ככ 'na : -je -maa" a nyu tai' -mε -nao, εmε -nı ao 'na -ta כ 'wluā ao se 'o juo-, 'de -mε 'kamכ כ 'bai- 'ma "jri. ³¹ 'Su כ 'na : -A -je kan' 'mε Kea 'a kpun dεsaunuu 'a baewlu-, 'kaa nyc -ככ -je ε wכn -weε -ככ nıā εε' -kwıutı ε, כמכ -ככ baewlu εε kpun. ³² Nyc -wluā -כ sea i 'je due', nyc se ככ "jri 'bai ke -a se -mε 'wכn kpe due'. ³³ -Bo "ju -ככ se 'e Kea 'un 'wlu 'de ε, כ se ε 'bεε- כ 'e jrii' jre' nu. ³⁴ 'Su ut 'na : -כמכ -ככ nyıoıj -weε'

'wlua 'de desauñ 'di ε, -m- -k- -ap- -u- -m- -dε ! 'Su u- -n- -u- -i- .

Pæ 'a "jri 'a wa -tl

³⁵ Ka u- -n- -u- -i- Sesi 'wluñ. -k- -k- 'jea 'de -k- wlu -k- -pee -k- 'na : -ln -je nyi- -k- 'Ju 'a -tl' -k- 'u- -n- 'εε ? ³⁶ 'Su -k- 'na : Nyu dεt- -k- ny- -o- wε- ? -ln -too -k- 'u- -n- -wεε 'u- -n- 'e -k- -tl' -k- 'u- -n- 'je. ³⁷ 'Bom- -k- Sesi wlu- -k- -pee ka, -k- 'na : -k- 'ju tu -ln -jee -k- 'jriε- -wε-, -k- -ke -ma wlua 'o -ta. ³⁸ 'Su -k- 'na : 'ln 'je ε -k- 'u- -n- 'ε, 'ma 'blei ! -Wεε -k- 'sii- 'kci- -i- 'bo Sesi 'ju- .

³⁹ 'Bom- -k- Sesi 'na : 'ln jje 'pee 'je -tl' 'de 'blua- -nε "kpei, -wεε nyu -uua' 'jea i u- 'je i 'je, 'de nyu -uua -jea i u- 'je "d. ⁴⁰ Fariseen jru' -nla 'omu 'wlan wlu -n- 'su ε, u- -tee' -k- i, u- 'na : -Apu -k- nε "d- -o- -kee ? ⁴¹ Sesi 'na : -Bo ε n- -a- 'jri 'a 'su m- -wa 'de ε, -mε ao se 'e desauñ 'di nu. 'Kaa a- -daa- -a- -cε" i 'jeun, εmε -tl' a- -a- desauñ a mu ao "kpei nla' jeejee.

'Blajei -k- -k-

10 Sesi poe -tl' 'i -k- 'na : 'Ma 'tmu aopu' -k- -tl, ny- -sea' 'o 'blae 'a -klεe 'a pawñ "i cεen-, -wεε -k- -jii- -klεe "jru -tajr- -k- -mε -k- 'jei tu nε "jrii -o, -k- nε "ku 'dbai. ² 'Kaa ny- -k- -cεean 'bo -klεe wñ "i -wεε -k- pa 'e 'blae o ε, -k- -n- 'blae 'a je. ³ -k- 'blae ifuoi a kain "wñ -wεε -k- pa 'e -k- 'blae o. 'De -k- 'da -k- -n- 'a 'nyñ due 'due -wεε la bla 'o -k- 'de, dε-nuε' l juo -k- wlu 'mε -wεε -k- kpi 'e "kpaε'. ⁴ -Bo -k- po l -wee' "klein "kpaε' ε, -wεε -k- na 'bo l "ju- 'de -k- 'blae n- 'bo -k- 'de, dε-nuε' l juo -k- wlu 'mε. ⁵ la' bla 'o ny- 'sru 'de, -bo la se -k- 'je -mε la tēn -k- lñ la 'kpa 'kwla, dε-nuε' l se ny- 'sru 'a wlu juo- .

⁶ Sesi poo -tl' -nla 'mua- "i 'mε 'de u- -pee, 'kaa dε -k- 'tmua, nyu -nla 'o u- se 'e ε 'dei 'wñ.

Sesi -n- -gbein" -je

⁷ Emε -tl' Sesi wluu ke'wle, -k- 'na : -k- -tl' 'a -k- -tl' 'ma 'tmu aopu, 'm- -n- 'blae 'a -klεe 'a -gbein" -je. ⁸ Nyu "klein -k- sea ji ke -wεε -u- jia tēin" ε, u- nε "jriun ke "ku 'dbaun -o. 'Kaa 'blae se u- 'a wlu doin" o po.

⁹ 'm- -n- -gbein" -je, ny- -k- -cεean 'o 'm- "i ε, -k- muε 'puua'. -k- 'bεε- -k- 'je "kpaε" 'si 'de -k- 'je de ji 'de 'fleun, -k- muε diide 'jea' -k- 'je di. ¹⁰ 'Jrii -k- -k- jje "jriia' ke "ku 'dbaa' ke d- dooa 'a 'su 'a jia', 'kaa -k- -k- -wεε 'blae 'je 'kmunla' 'je 'de 'kmunla' 'je i siie- .

Sesi -n- 'blae 'a je

¹¹ 'm- -n- 'blajei -k- -k-'. 'Blajei -k- -k- -k-, -k- -k- 'e -k- 'km- 'mε 'de -k- 'blae 'a -tl' 'uñ. ¹² Ny- -k- -tea' 'blae 'dei -wεε nyu 'jea -kei' -sa' a, -k- se 'blae 'a je -k- -k- n- . 'Blae se -k- -k- dε n- , εmε -tl' -bo -ci' a sea 'blae kpuan' ji, -bo -k- 'je ε i 'su ε, -tbu 'i 'Su -k- 'kpa 'kwla, -wεε -ci' a kpuñ l 'de εε -gbu' ja. ¹³ -k- 'kpa 'kwla, dε-nuε' -k- nuε 'wei 'a 'su 'a dbo, -k- -tu" 'blae 'a -k- .

¹⁴ 'm- n- 'blajei -k- -k- -o, 'uñ juo 'ma 'blae 'mε -wεε 'ma 'blae juo 'uñ. ¹⁵ Ka 'uñ "Bo jua 'uñ 'kam- 'uñ juo 'uñ "Bo, -wεε 'uñ to 'e 'ma 'km- 'de 'ma 'blae 'a -tl' 'uñ.

¹⁶ 'Blae jri' 'uñ 'ble -l se 'n- 'blae-gbun 'di pa ke, 'uñ 'je -m- -k- paa -o -ke, l -wee' a muε 'ma wlu doin" o poa', -wεε l 'je 'blae 'a -gbun due' n- -de la' jei 'je due' koun -gbai n- .

¹⁷ 'ln "Bo kma 'ma -tl', dε-nuε' 'uñ to 'e 'ma 'km- 'mε, -wεε 'uñ 'je ε 'uñ "duo- ke'wle. ¹⁸ Ny- jri' se ε 'bεε- -k- 'je 'uñ 'ma 'km- 'kwa -sa. 'Ma -cε" 'kpa -toε 'e mu 'de 'ma -cε" 'ε -kwlu- 'uñ. 'ln 'beεε' 'uñ 'je ε 'e to-, 'uñ 'beεε' 'uñ 'je ε 'e -cri', dε -εε wlu 'uñ "Bo -tua" 'uñ, -wεε 'uñ 'jea nu, εmε -nao.

¹⁹ Suifu-wi" -k- -k- de ke'wle u- je 'uñ -seea' 'bo -k- wlu -n- "kpei. ²⁰ Aoa' -tuu"-tuu 'na : -Sion- -k- -suu -n- 'de -k- 'uñ, stan -a nu -k- , dεε -tl' a- po -k- wlu doin" o -gblein' ε- ? ²¹ Deejr- 'na : Ny- -sion- -k- -suu nla 'e 'uñ ε, -m- -k- wlu kan'. 'De -suusaun mε 'bεε-, ε 'e "d- 'a 'jri 'bai- ?

Suifu-wi" a -fuuen Sesi nya

²² U- nε "i -kwε- -k- -tua" 'bo Selisalem, dee' 'a ji -k- . ²³ 'Su Sesi a na i 'de Kea -gbu 'di -wεε -k- mu 'e εε' -gbu' wñ u- -tuu" a Salom- -k- 'nyñ o fñ o. ²⁴ 'Su Suifu-wi" po- -k- -kwea', -wεε u- 'na : -Aa pleεε -k- i 'de -ma -tl' 'uñ 'suu ? -Bo -ln -n- Klisi ε, -mε -ln -tmu ε 'pepe ke 'de -a -pee !

²⁵ 'Bom- -k- 'na : 'ln 'tmuε aopu' -wε- 'de-, 'kaa ao 'na ao se ε -k- 'uñ 'jei. D- "klein 'ma nua 'de 'uñ 'Bo 'a 'nyñ 'uñ ε, lñ -la -tmu 'ma "kpei -tl. ²⁶ 'Kaa ao 'na ao se ε -k- 'uñ 'jei, dε-nuε' ao se 'o 'ma 'blae 'a -k- n- . ²⁷ 'Ma 'blae a poε 'ma wlu doin" o, 'uñ juo 'ma 'blae 'mε, dε-nuε' la na 'uñ o, ²⁸ 'Ma "ny l 'kmunla' -ε sea -kwε -ta 'ble ε, l se i -k- i -k- 'km- 'de ny- -k- -jl' 'de 'uñ 'kwa "fla, -m- se n- . ²⁹ 'ln "Bo -ε -nyl" 'uñ ε, ε 'bei" ε je d- -wee' -sii, 'de ny- "o ny- jri' se ε 'bεε- -k- 'ju' 'de 'uñ "Bo 'kwa "fla. ³⁰ 'ln ke 'uñ "Bo nε dε due'.

³¹ -k- 'da kan' 'su Suifu-wi" 'tēn "soi ke'wle u- je -k- it-baa- .

³² -Wεε Sesi wlu ka, -k- 'na : D- dε -l -wlua 'de 'uñ "Bo o ε, 'uñ nu' ao ju 'je, la' -je -εε -tl' 'uñ ao 'je 'uñ "soi itbaa -gbo' ε- ? ³³ 'Su u- 'na : ε se 'de dε 'dε -ma nua 'a -tl' 'uñ -k- -a -na -a -je -uñ "soi itbaa n- , 'kaa -ma toε Kea wñ o, -k- -k- -nla nyi- ε, -k- -k- nu -k- -cε" Kea 'uñ.

³⁴ 'De Sesi 'na : ε se 'cruε ka 'de a- 'ka' 'di, 'uñ 'na : Ao nε -ku' -oo ? ³⁵ Dε ke' 'tmua, ny- jri' se ε 'bεε- -k- 'je ε i-sa. 'De -bo ke' mε 'daa- nyu "klein Kea 'a wlu 'tmua -pee -ku' 'ee, -mε dε jre' wε- a- 'tmu ke'wleε ? ³⁶ 'M- Kea -sa -pun" -wεε ε d- 'n- 'blua- "kpei ε, -bo -k- 'na : 'uñ nε Kea 'a "Ju -o ε ao 'na 'ma toε Kea wñ o ? ³⁷ -Bo 'maa nu d- 'uñ "Bo "sia 'nyñ ε, -mε ao 'bo 'ma -tl' -k- 'uñ 'jeε. ³⁸ 'De -bo 'ma sea d- 'uñ "Bo "sia 'nyñ nu ε, -mε -bo a- 'je 'ma wlu -k- 'uñ -k- 'de ε, ao 'je εε' nu- -m- -k- 'uñ 'uñ dεwε-je. -Bo ao nu kan' a, -mε ka 'uñ "Bo nla 'de 'uñ -wεε 'uñ nla 'de 'uñ "Bo 'uñ ε, 'de ao 'je ε -k- 'uñ 'je la.

³⁹ -k- 'da kan' 'su uua -k- kpuñ -k- i ke'wle, 'kaa -k- wan u- 'kwa. ⁴⁰ ε 'wlua 'o mu ε, Sesi cēn Sudeñ -gbu, -k- muε 'e ε 'de. εε' -ta San pooa nyu "ni "jru tēin" 'de ε, -wεε -k- -te 'bo i. ⁴¹ 'De nyu -tuu"-tuu a ji 'de -k- o, -wεε uua wlu ka, u- 'na : San se jrii' jre' nu -k- , 'kaa d- "klein -k- 'tmua 'de "ju -k- -k- -tl' 'uñ ε, l nε -k- -o. ⁴² 'Su nyu -tuu"-tuu -je Sesi 'a -tl' -k- 'uñ 'bo 'a -ta -tu.

Lasa 'a 'kmu deji -tu

Sesi -flun"

11 "Ju due' ככ 'nynu -nia Lasa, כמכ 'wε- kpun. ככ 'ju tu "tiε 'o Betani. 'Bo εε' -kwlb -tu 'di ככ ככ' de 'dinyukpae' Madi ke ua' jrc' Matl n-. ² Madi -nu umu -wla Tu"bo 'a bl -dai'klb "jru -wεε -u -jaa l ua' "mu- kui, umu -ua de 'di nmcu Lasa 'a de ε pood. ³ De'dinyukpae' -nu uu dboε nyc Sesi 'i, -uu 'na : Tu"bo, ju ככ -tu' -un -kma ככ de -εε pood. ⁴ Sesi 'wcan de -nε 'su כ 'na : εε' 'wε- tu se כ 'dbai, ε kpucn' -wεε ε 'je Kea 'a 'nynu 'i 'bεε-, 'de ε 'e Kea 'a 'Ju -cian' "kpei -tu".

⁵ 'De Sesi kma Matl ke uua' de'di nynckpaο' ke uua' "dei Lasa 'a -tu'. ⁶ כ 'wcan Lasa 'a de 'ε poodnynt ε, -ta כ nta, כ nυε 'o 'wl 'sככ deε-, ⁷ -wεε כ wlu 'de ככ klai" nynuu -pee, כ 'na : -A mu 'e Suide de. ⁸ 'Su ככ klai" nynuu 'na : Nyu detככ, -un -na de- ? 'De Suide Suifu-wi" a -pכan -ma "soi kpi 'i 'dbaa' -k כ ε, ε sea 'un -kwle ke ε, 'demכ -un -na -a mu de ke'wלεε ? ⁹ 'Bomכ Sesi wluu 'de uu -pee כ 'na : De -ε -wluε 'e -sככ -sian' -wεε -ε -jεεa kwie 'a kpuan' a, ε se 'jru 'a bl 'a -puue 'jכ 'sככ n- ? -Bo -sככ -sun' -wεε nyc 'e na a, ככ blε 'ε -tiie', de-nυε' ככ 'jee 'kmu 'a -sככ' i. ¹⁰ 'Kaa -bo kwie kpun -wεε nyc 'e na a, ככ blε ε -tiie', de-nυε' ככ se 'de -sככ' 'un n-.

¹¹ Sesi 'tmua wlu -nυ 'de uu -pee 'su, כ poε "kpei כ 'na : -Aa 'dei Lasa a 'kpa "nylc', 'kaa 'ma mu' 'un 'je כ "nylc' -sa. ¹² 'Su ככ klai" nynuu 'na : Tu"bo, -bo ככ sea 'mu ε, -mε ככ muε 'puua'. ¹³ -Jaa' -mε Lasa 'a 'mε -tu mε Sesi a 'tmua 'o, 'kaa "nylc' -cεen' 'kpa-ti mε klai" nynuu a 'ככ 'mii. ¹⁴ 'Su Sesi wa ככ 'mi i, כ 'tmuε 'pepe 'de uu -pee, כ 'na : Lasa 'mεε. ¹⁵ 'Kaa -je 'un sea 'o nυ -wεε כ 'mεa, ε 'bleε 'ma 'mua εε muε nua' -wεε aοa' Kea -kwlt' -tea' 'je iku. 'Kaa -a mu 'de כ o. ¹⁶ 'Su Toma nyu a 'daa -gbaju wlu' 'de klai" nynuu -sia o -pee, כ 'na : Ao "nyl -a mu -ke, -wεε -a -ke כ 'e 'mε -tadue.

Sesi -nυ "kunylc' sčan' ke 'kmunla' ke

¹⁷ -Ta Sesi a nynia 'o Betani -mε Lasa nυε 'e -gbaln' 'di 'wl -nyiiε sese. ¹⁸ 'De Betani se Selisalem o tεen-, -je 'a -toe taan -nυ 'o l 'nynu, ¹⁹ εmε -tu Suifu -tuu" ji Matl ke Madi -tu' -kwlt' i -tu" 'a 'de uua' de'di 'a 'mε -tu 'un.

²⁰ Matl 'wcan Sesi 'a jinynt 'su ε, u 'jכ 'i, -mε Madi -mu -tee i 'de -gbu" 'di. ²¹ 'Su Matl wlu' 'e Sesi -pee, u 'na : Tu"bo, -bo -un -nυ -ta 'de ε, -mε 'ma de'di se 'mei 'de oo. ²² 'De kaan ka ככ 'de ε, 'un juε' de "klein -ma mua Kea i -teea' a, εε muε nua' see. ²³ 'Su Sesi wluε 'de u -pee כ 'na : Aa' de'di a muε 'kmu de jia'. ²⁴ 'Bomכ Matl wluu ka u 'na : 'ln 'je kan' 'mε, -sכnti 'mεun -wee' a mua 'kmu de jia' a, ככ muε 'unsčan' 'e. ²⁵ 'De Sesi 'na : 'Mכ -nυ "kunylc' sčan', 'mכ -nυ 'kmunla', nyc כ -jea 'ma -tu' t' 'un ε, -bo כ 'mε ככ 'de ε, ככ muε 'kmunla'. ²⁶ 'De ka nyc -nυa 'kmu -wεε כ -jea 'ma -tu' t' 'un -mכ sea 'mei 'bode, a 'je -mε t' 'un 'εε ? ²⁷ 'Su u 'na : ln Tu"bo, ka -un -nυa Klis, Kea 'a 'Ju, 'de -ma 'כ 'blua- "kpei ji -tu' 'tmuua sese ε, 'un 'jכ t' 'un 'ε.

²⁸ Matl -kca' kan' 'daa 'su u muε ua' "dei Madi 'daa' -wεε u paa u "sian u 'na : -Aa detככ ji' -wε-, כ 'na a mu. ²⁹ Madi 'wcan wlu -nε 'su u wan 'o 'blucy -fai -wεε u mu 'e Sesi o. ³⁰ -Ta εε nυua kan' -mε Sesi se -kwlb i "si ke, -ta Matl 'jכ 'i -wεε u ke כ -gbuuan' 'bo כ n-. ³¹ -Ta Suifu-wi" -a -tua" Madi -tu' -kwlt' i a kcan 'e mu 'su ε, u "sie 'kpaε' -wii", 'su uu bla 'bo u 'de, uumu a naa t' i, uu 'na -mε ua muε -fun" 'a 'de -gbaln' "kpei 'de-.

³² Madi nynia -ta Sesi nυa -wεε u 'jee כ "jriε- 'su, u -gblee כ bl ככ, 'de u 'na : Tu"bo, -bo -un -nυ -ta 'de ε, -mε 'ma de'di se 'mei 'de oo -ba. ³³ Sesi a kcan 'e 'su ua -flun", Suifu-wi" -ke u jia uua -flun" -ke. 'Su כ -ciian' kui', de-nυε' ε cen כ pεε "i. ³⁴ 'De כ 'na : -Ta aο -tee כ i ε- ? 'Su uu 'na : Tu"bo, -un -ji" 'je. ³⁵ 'Su Sesi -flun".

³⁶ Suifu-wi" -jee כ "jriε 'na : Ao -gbun de כ kma ככ -tu' ε. ³⁷ 'Su nyu jru' wlu' ka 'de uupu "klu, uu 'na : כמכ -ba-ia' "ככ 'a 'jri ε, כ se ε 'bεε- כ 'je ε nυ -wεε Lasa se 'mei 'de o ?

Sesi ja Lasa 'kmu de

³⁸ 'Su Sesi -ciian' ku' i ke'wלε, -wεε כ mu 'e -gbaln' "kpei. -Jaa' -mε uu -tee' Lasa i 'de 'soa 'a -kwlewכn 'di -wεε uu nu "soukpo uu kaan 'o mu. ³⁹ Sesi 'na : Ao -sa 'o "soukpo -nε ! 'Su "ju כ -mεa 'a de'di Matl 'na : Tu"bo, כ nυε 'e -gbaln' 'di 'wl -nyiiε, ככ 'nu a ji' la o. ⁴⁰ Sesi 'na : 'ln se 'na -bo a -te' 'un -kwlt' ε, aa muε Kea 'a 'nynυ 'wlusun "jriε- 'jeeaa' ? ⁴¹ Uu -sa 'o "sou 'mε, -wεε Sesi kpa "jri 'jei, 'de כ 'na : 'ln "Bo, 'ma poε ε 'sε- de ε kpun a 'ma baewlu ε. ⁴² Ka εε kpun a 'ma bae wlu jeejee ε, 'un 'je kan' 'mε, 'kaa 'un 'da kan' 'mε 'de nyu -gbaea' 'un 'dei -ta 'a -tu' 'un, -wεε ka ε dboa 'un uu 'je ε t' 'un 'je. ⁴³ כ 'da kan' 'su כ kpa wlu "jei kpleiin, כ 'na : Lasa, -un -si" "kpaε' ! ⁴⁴ 'Su "ju -mεa -ככ sכn 'un 'ε. Ka ככ bl ke sun -pi-ian' dlf כ ε, 'kamכ uu nu ככ "jru -ke, 'su כ nyna i. 'De Sesi wlu, כ 'na : Ao -ככ dlf kui, -wεε כ 'je naa' 'bεε- !

Nyc due' -je 'mε 'bo nyu -tuu' 'a -kci"

(Matie 26.1-5 ; Makl 14.1-2 ; Luikt 22.1-2)

⁴⁵ Suifu -tuu" -jia' Madi -tu' -kwlt' i -tu" 'a a, uua' jru' 'jeea de Sesi nua "jriε- 'su uu 'je ככ -tu' t' 'un 'ε. ⁴⁶ 'Kaa uua' jru' mu' -wεε uu po εε' "kuan Fariseen-wi".

⁴⁷ 'Su Fariseen-wi" ke 'sraa -saun 'a klae" 'kuεn -gba-jeun "jrui -wεε uu 'na : De -a -je nu 'ja a- ? "Ju -ככ, ככ nυε jrui' -tuu"-tuu. ⁴⁸ -Bo -a -tai" כ "i -wεε כ 'jυ nya kpa 'ja a, -mε nyu -wee' "klein a muε ככ -tu' t' 'un 'jea', -mε Rכmε-wi" -blea 'blua- -nε uua muε jia' -wεε uu 'je -aa -kwlc ככ o -aa 'blua- ma" i -sa.

⁴⁹ 'Bomכ uua' due' Kaifu, -כ -nυa 'sraa -sai klaa" 'de εε' -sun -tu 'di wluu-, כ 'na : Aoa' 'wכn de jre' 'mii 'de ככ -ככ 'di. ⁵⁰ -Bo nyc due' koun -gbai 'mε 'bo nyu -tuu' 'a -kci" ε "paa' 'de aοa' -tu' 'un, ε je 'blua- -wee' 'a isčan' -sii. Aoa' 'wכn -mε 'mii -ta kee ? ⁵¹ De כ 'tmua 'mua- ε se 'e ככ -cε" 'kpa 'un 'wlu. 'Kaa כ nυa Kea 'a 'sraa -sai klaa" 'de εε' -sun -tu 'di ε, εmε -tu ka Sesi 'jea 'mε 'de Suifu-wi" 'a -tu' 'un ε, Kea jכ εε' wlu tu 'kwa, -wεε ככ 'tmu ε. ⁵² 'De ε se

'e Suifu-wi" 'a 'su 'a -tl' 'un nɪ-, 'kaa ɔ 'je 'mɛ -o -wɛɛ ɔ 'je Kea 'a "nynuu- -gbaa dɪ 'mii 'jrui 'kɪɛn-, 'de uɪ 'je kooa due 'a -cu ma.

⁵³ Dɛ -tba' 'o ɛɛ' 'wɪ tu 'di ɛ, Suifu 'a klae" 'bɛɛ- Sesi 'a 'mɛ -tl' 'a wlu 'un 'ɛ. ⁵⁴ ɛmɛ -tl' 'de ɛɛ' nɔ" tu 'di ɛ, ka Sesi a nua -mu' -ji" 'de Suifu-wi" "klu 'de ɛ, ɔ 'kɔ -mɛ o 'kaa ɔ muɛ 'e 'blua- jrɛ' -ke -puɔn" blua "kuan i 'di -wɛɛ ɔ ke ɔɔ 'klai" nynuu -te i 'bo -kwɔb due' -ɛɛ 'nynɪ nɪa Eflaim 'di.

⁵⁵ 'Su Suifu-wi" 'a kuɔnkɔwɪa' 'wlu-ɔ "kuuan- i. 'De ɛɛ' -tl' 'un ɛ, nyu -tuu" a muɛ Selisalem -wɛɛ dɛ uua nua see 'de 'pepenɪ -tl' 'un ɛ, uɪ 'je ɛ nu. ⁵⁶ 'Su uua -pɔn Sesi i 'de Kea -gbu klaa" 'di, -wɛɛ uua -tee' ba i due 'due uɪ 'na : Ka aoa naa tɔ' i ɛ- ? ɔ se -kɔ' -sɔn jii -ae ? ⁵⁷ 'Sraa -saun 'a klae" ke Fariseen-wi" 'tmuɛ nyu, uɪ 'na : -Ta ɔ nɪa nyɔ ɔ -jea 'o ɛ, -mɛ ɔ ji -a 'tmuɪ- -wɛɛ -a -je ɔ kpun.

Madi poɛ Sesi 'a bl -dai'klɔni kui
(Matie 26.6-13 ; Maku 14.3-9)

12 Kuɔnkɔwɪa' 'wlu-ɔ sia 'wɪ -mɛɛo" 'su, Sesi muɛ Betani 'bo Lasa ɔ ja 'kmu de o -kwɔb. ² 'Bomɔ uɪ pii ɔ -pee, -wɛɛ Matɪ a -gble' diidɛ. Lasa nɪɛ 'e nyu -uɪ -ke Sesi a diia -tadue "klu. ³ 'Su Madi "due -dai'klɔ -sooɛ nyu 'a daa 'naa -ɛɛ sɔnɔ kma 'a 'un ? ɛ ke dɛ jrɛ' se o beɛɛ-. ɛmɛ u 'wɪa Sesi 'a bl "jrui 'de u jaa u tɔa" 'mu- kui. 'Su -dai'klɔni 'a 'nu "jɛɛ -gbu". ⁴ 'Su Sesi 'a klai" ju due' Suida Isikario, Simɔ ɔ "ju -kɔ mua Sesi 'e toa' ɔ wlu ka, ɔ 'na : ⁵ Dɛɛ -tl' nyu se -dai'klɔni -nɛ ple ɛ se 'wɛi -tuu" 'je 'de nyu se ɛ nɪa" nyu "nynɪ ɛ- ? ⁶ Dɛ ɔɔ 'tmua 'mua-, ɛ se nɪa" nyu mu -uua -tl' "sɪ ɔ "i nɪ-, kaa ɔ nɪɛ "jrui -o. -Ke uua' 'wɛi nɪa 'di ɛ, ɔ kɔ -kɔ -tee' i 'kaa ɔ -sa 'e 'ɛ mɪ"mɪ". ⁷ 'Bomɔ Sesi wluu- ɔ 'na : -ln -wlu 'o "junynɔkpao' -nu o 'tuɪ, dɛ u 'jea 'ma "ku "jrui nu 'de ɛ, ɛmɛ uua nua 'o -ta. ⁸ Ao ke nɪa" nyu a muɛ i -tea' jeejee, 'kaa 'mɔ ke ao se i -tei jeejee.

Uu 'bleeɛ Lasa 'a -tl' 'dii

⁹ Ka Sesi nɪa 'o Betani, Suifu-wi" 'wɔn ɛ 'su, uua' -tuu"-tuu mu 'o 'ɛ. 'Kaa ɛ se Sesi 'a "jrui- 'jee-tɪ 'a 'su mɛ uɪ mu nɪ-, uɪ mu' -wɛɛ uɪ 'e Lasa ɔ -sa "kunyɔ" 'je -ke. ¹⁰ 'Su 'sraa -saun klae" -wi" pooɛ -tl' -wɛɛ uɪ 'e Lasa 'dba -ke, ¹¹ dɛ-nuɛ' 'de ɔɔ' -tl' 'un ɛ, Suifu -tuu"-tuu -uua -wlu 'e uɪpu "klu -wɛɛ -uua -je Sesi 'a -tl' tɔ' 'un.

Sesi pa 'o Selisalem
(Matie 21.1-11 ; Maku 11.1-11 ; Luiku 19.28-40)

¹² -sɔn' jrɛ' -sɪan' 'su ɛ, nyu -tuu"-tuu -uɪ jia -kɔ' -sɔn 'wɔn Sesi 'a 'bo Selisalem ji -tl' 'mɛ. ¹³ 'Su uɪ cɛn -gben' -wɛɛ uɪ 'jɔɔ "i 'de uua kpa wlu "jei uua nu : -Kai" 'mate oo ! "Ju -kɔ jia 'de Tu"bo 'a 'nynɪ 'un ɛ, "diwan kpun ɔ oo ! Kea po Israɛ-koun 'a 'beɔ "diwan oo ! ¹⁴ Sesi 'jee soofae' ju due' mɛ ɔ -te "kpei, ka wlu -crua' 'de Kea 'a 'sbɛ 'di 'da. ¹⁵ ɛ 'na :

Selisalem-koun, faun 'bo ao nuɛ, ao -gbun 'nɔ, aoa' 'beɔ ɔ ji', ɔ -tee soofae' ju "kpei.

¹⁶ Dɪ -nɪa 'mua- ɔɔ 'klai" nynuu sɪ 'mii 'wɔn "i-saa' nɔ". 'Kaa Sesi mu jaun 'di la kpun- -wɛɛ ka dɪ -crua' 'de ɔɔ' -tl' 'un 'de- ɪ nɪnia 'o ɛ, 'de uɪ po ɪ -kwɔb o.

¹⁷ -Ta Sesi 'daa- Lasa -wɛɛ ɔ 'wluɔ 'e -gbaun' 'di 'de ɔ jia 'kmu de ɛ, nyu "klein -jea ɛɛ' -ta a, uua 'tmu ɪ jeejee 'de nyu -pee. ¹⁸ ɛmɛ -tl' nyu -tuu"-tuu mu ɔ "i 'jaa', dɛ-nuɛ' jrui' ɔ nua 'mua- ɛmɛ -ɛɛ 'nynɪ uɪpu 'wɔn. ¹⁹ 'Su Fariseen-wi" 'a wlu' 'bo uua' 'su 'nynɪ, uɪ 'na : Aoa 'jee, nyu -wɛɛ' "klein bla 'o ɔ 'de -wɛɛ-. Ao se ɛ 'bɛɛ- ao 'je dɛ jrɛ' nu 'bode.

Nyu -sea' Suifu nɪ -pɔn Sesi i

²⁰ Nyu -uɪ -jia' -gbɛɛa' 'bo Selisalem -kɔ 'kɔ 'wɪ o ɛ, Klɛki nyu jrui' -nɪ 'e uɪpu "klu. ²¹ Uɪ -kpa Filipu -wluɔ 'o Besaida 'de Galile -pun", uɪ 'na : "Bo, -aa -pɔn -a -ke Sesi 'e 'jee-. ²² Filipu mua 'su -mɔ 'tmuɪ ɛ Ancre, -wɛɛ ka uɪ nɪa "sɔnɔ uɪ muɛ Sesi -pee 'tmua'. ²³ 'Bomɔ Sesi "duo- wlu 'un ɔ 'na : Nɔ" -ɛ 'di nyiɔ 'kɔ "Ju 'jea 'nynɪ 'wluɪ ɛ, ɛ nynɪ' -wɛɛ -la. ²⁴ 'Ma 'tmuɪɛ aopu tɔ' -tl, kojɔ nyu poa 'e -klu' -bo ɛ se 'mɛ 'ja a, -mɛ ɛɛ muɛ due' sia' mamau 'su, 'kaa -bo ɛ 'mɛ 'de 'blu 'un ɛ, ɛɛ' kpau a muɛ 'jɔ -tuu" croa'. ²⁵ Nyɔ -kɔ -tuuan' kɔ -cɛ" 'ɛ 'kmu "kpei- ɛ, ɛɛ muɔ kwa "maa', 'de nyɔ -kɔ ɔɔ -cɛ" 'ɛ 'kmu 'de 'blua- -nɛ "kpei ɛ, ɔ mɔ ɛɛ mu 'kwa sia', -wɛɛ ɔ -je 'kmu -sea' "ti -ta 'ble 'je. ²⁶ -Bo nyɔ -nɛi" ɔ 'je 'un "juɔi nuɪ ɛ, -mɛ ɔ bla 'bo 'un 'de, -wɛɛ -ta 'un nɪa, 'ma "juɔi nuɪ 'je 'o nɪ -ke. Nyɔ -kɔ nuua 'un "juɔi a muɛ dɛwɔn nɪa' 'de 'un "Bo "jrui 'de.

Sesi 'tmuɛ ɔɔ' mɛ -tl

²⁷ 'Su ɔ 'na : Kaan ka 'ma pee nyna soo. -Wɛɛ ka 'un 'je 'da la ? 'un nu 'un "Bo, ɛ seie 'un 'de 'kle -nɛ 'kwaa ? ɛ 'bo kan' nɪɛ, dɛ-nuɛ' 'un ji' -wɛɛ 'un 'je 'e 'kle 'je nɔ" -nɛ 'un cɛɛn-. ²⁸ ɛmɛ -tl' 'un 'na 'un "Bo, ɛ 'bɛɛ' ɛɛ' 'nynɪ "i. 'Su wlu jrɛ' -wlu 'e jaun 'di -ɛ -na : 'ln 'bɛɛ- ɛ "i 'mɛ sese, 'de 'ma muɛ ɪ "i 'bɛɛ- ke'wɛɛ.

²⁹ Nyu -nɪa 'o -wɛɛ -uɪ -wɔn wlu -nɛ, uɪ 'na : ɛ -tɛn -plan". Jrui' 'na : "ln-, ɛ Kea 'a "soai -wlu ɔ -pee. ³⁰ 'Bomɔ Sesi 'na : ɛ se 'de 'ma -tl' 'un mɔ wlu -nɛ wluu nɪ-, 'kaa 'de aoa' -tl' 'un -o. ³¹ Kaan ka la 'kmu "kpeinyu 'a 'pee 'jeeɛ' -wɛɛ-. -jɛ mɛ la uua' "jrui kpɔ' i -tei -sɔnɔ ɔ jɛɛ "kpae pooa'. ³² 'De 'mɔ ɛ, -sɔnɔ nyu a mua 'un tu -kwɪ" koa' -wɛɛ uɪ 'je ɛ "jei kpa a, 'ma muɛ nyu -wɛɛ' "klein 'a "jua- 'de 'un o "biia'. ³³ -Bo ɔ 'tmu wlu -nɛ ɛ, -mɛ ka ɔɔ' 'mɛsun 'jea nɪ ɛ, ɛmɛ ɔɔ 'tmua 'o 'mua-.

³⁴ 'Bomɔ nyu -kwea de wluu ka, uɪ 'na : Dɛ -a -jea 'de -aa kɛ'ɛ 'sbɛ 'di ɛ, ɛmɛ -nɪ Klisi a muɛ 'kmunɪa' jeejee. -Mɛ dɛɛ-tɪ -un -na, uua muɛ nyiɔ 'kɔ "Ju tu -kwɪ" kɔa' -wɛɛ uɪ 'je ɛ "jei kpa a- ? -Ta -mɔ 'kɔ nyiɔ 'kɔ "ju tu nɪ 'ja a- ? ³⁵ 'Su Sesi wlu' 'de uɪ -pee, ɔ 'na : 'kmu 'a -sɔnɔ nɪ 'de aopu "klu 'mɛ ke 'de 'wɪ pla 'di. -Ta -sɔnɔ' nɪa 'e ke ɛ ao na 'de ɛ 'un -wɛɛ "bɛɛ-kwie je aopu "jrui -tiie'-. Nyɔ -kɔ na 'de kwie 'di ɛ, -ta ɔɔ mua ɔ se 'o juo-. ³⁶ -Ta -sɔnɔ' nɪa 'de aopu "klu ke ɛ, ao 'je ɛɛ' -tl' tɔ' 'un, -wɛɛ ao 'je -sɔnɔ' nyu 'kpa.

Sesi -kɔa' wlu -nɪa 'mua- 'tmua' 'su, ɔ 'wlu 'de uɪpu "klu 'mɛ -wɛɛ ɔ "maa uɪpu "jrui.

Suifu-wi" se Sesi 'a -tl' t' 'un 'je

³⁷ 'Kam k nu jrii' -tuu"-tuu -n' 'bo Suifu-wi" "ju, 'kaa su se k' -tl' t' 'un 'je. ³⁸ -Wee de Kea 'a wlu 'kwajaai Esai 'tmua tein" 'de e, 'je 'o nyini. O wlu' ka 'de-, k 'naa : Tu"bo, -a -tmua -ma -tl' -tmu -tmu 'dee, -k -je -aa wlu t' 'un e- ? 'De nyc -je Tu"bo 'a "ikma sun i 'de e 'di e- ? ³⁹ Uu se e t' 'un 'jea 'bex-, eme Esai 'jee nya i -wee k wlu ka ke'wle k 'na :

⁴⁰ Kea "sun uupu 'a "jri 'me -bo e n' kan' -wee uua' "jri 'je i 'je -tl' kb, uua' pae 'je i 'kwa -tl' kb 'de su je 'k' 'un o "biie-, 'de 'ln je uupu 'a 'we- 'kba-.

⁴¹ Wlu -nua 'mua- a, Esai 'jee Sesi 'a 'nyu 'wlusun nya, eme -tl' k' 'tmu u.

⁴² 'De -me 'kam Suifu-wi" 'a klae" jru' 'je Sesi 'a -tl' t' 'un, 'kaa su se "nyua 'de Fariseen-wi" je uupu inu 'de uua' "jrui 'klu-gbu 'di. ⁴³ Uua' nyu tu e, su se Kea 'a nyu -tl' o poa' i-kn, nyio k -ne nyu -tl' o poa' me uua -pkn -gbein'.

De -kpuuan nyu 'pee e

⁴⁴ 'Bom k Sesi kpa a wlu "jei, k 'na : Nyc -jea 'ma -tl' t' 'un e, -me e se 'k' -k' -tl' k 'je t' 'un n-, -me "ju -dboa' 'un k' -k' -tl' k 'je t' 'un. ⁴⁵ 'De nyc -jeea' 'un "jrie-, -me k 'jee "ju -k' dboa 'un "jrie- 'me -ke. ⁴⁶ 'M k jje 'e 'blua- "kpei -ta, ka -sna nua, -wee nyc "o nyc -jea 'ma -tl' t' 'un e, k 'bo 'e kwie 'di "ti e. ⁴⁷ -Bo nyc 'kwa 'ma wlu -wee k se e k' 'je e, -me e se 'k' -je k 'pee kpuun n-, de-nue' 'ln ji' -wee 'ln 'je nyu 'pau-, 'ln se ji -wee 'ln 'je nyu 'pee kpuun-. ⁴⁸ Nyc -saa 'ma wlu sun -sna, -wee -k -na -k se e k' 'jei e, -me de -jea k 'pee kpuun, e -nao, -me wlu 'ln 'tmua um -la mu k 'pee kpuun 'a de'kba wlu o. ⁴⁹ De-nue' 'ln se 'o 'ma -ce" -kwl" 'wlu -wee 'ln se wlu-, 'kaa di "klein 'ln 'tmua 'ln 'Bo 'a -ce" 'kpa -tu" 'un k' -wee 'ma k' u nyu. ⁵⁰ 'De 'ln 'je kan' 'me, wlu ee -tua' 'un k' e, la poe 'kmu -sea' "ti -ta 'ble "jru "kpei-. Di 'ma 'tmua 'ja a, 'ln "Bo k' -da kan' -wee 'ma 'tmu u.

Sesi k' k' klai" nynu u bl i

13 K'k'wla' 'wlu -ka k' kuuan i 'su, ka Sesi 'a 'k' 'blua- "kpei 'wlu k' "nyia -wee k 'jea 'de k "Bo o mu, k 'je kan' 'me. Nyu -nua k' dbeyun k' 'blua- "kpei, u kma uupu 'a -tl' 'me mamau 'su k je mu k je nyi.

² -Ta Sesi ke k' klai" nynu nua -kwie" de dia' a, -me -sna' po k' ple t' 'bo Sim k' "ju Suida Isikario -kwl" -we- sese. ³ Ka Sesi 'wlu 'e Kea 'un 'de k' mua 'e Kea o de e, 'de ka k "Bo -te' k di -wee' "klein kwa a, k ju'. ⁴ O k' 'un 'e 'su k -sa di k paa 'un 'bo "kpei kui 'de k "duo -pua" 'un k cen e -sewei'. ⁵ -Wee k po "ni de 'di, 'su k -tee k' klai" nynu u bl i k' -pun", 'de k' cri u -puua"- k cen -sewei' kui.

⁶ 'Kam k nu -wee k jee Sim k' Piei, 'su Piei 'na : "ln- 'de, Tu"bo, -k' -k' -je 'k' bl i k' -wee ? ⁷ 'Su Sesi wlu k -pee k 'na : De 'ma nua -ta -ln se ee' bu juoi kaan ke, 'kaa -ma mu e 'dei i'kwa' 'de nya. ⁸ 'De Piei 'na : E se 'bex-, Tu"bo, -ln se 'un bl i k' -wee. 'De Sesi 'na : -Bo 'un se -un bl i k' -wee 'ja a, -me -ln se 'un de 'kwa 'jei. ⁹ 'Su Sim k' Piei 'na : "Aa

Tu"bo, -bo e n' kan' a, -me e 'bo 'ma bl 'a 'su nua, 'kaa -ln -jre 'un kwa -ln -k' 'ma "jru 'un -ke. ¹⁰ 'De Sesi 'na : Nyc -jrea 'bode e, -k' se e 'bex- k 'je ke'wle -wee k 'je 'pepe n- -bo e se k' bl 'a 'su i'kwa' nua. 'De ao nua 'pepe -k', 'kaa e se ao -wee' "klein n-. ¹¹ De-e-ti k 'da kan' a, eme -n' k juo "ju -k -jea k 'e to 'me 'de uupu "klu, eme -tl' k 'na ao -wee' "klein se 'pepe n-.

¹² Sesi -k' uua' bl i'kwa' 'su, k paa k' di 'un 'e, -wee k -te i 'de k wlu uupu -pee k 'na : De 'ln nua -ta ao 'kwa 'e e 'dei 'me e ? ¹³ Aoa 'daa- 'un Nyu detkai ke Tu"bo ke, 'de ao -sa t', de-nue' um 'ln n' -cen'. ¹⁴ 'M k -k' -nua Tu"bo -wee -k -nua Nyu detkai e, -bo 'k' k' k' aopu bl i e, -me ao 'je ba bl i'kwa -o due 'due -ke. ¹⁵ -K' ao 'jea 'o 'de bla a, eme 'ln k' k' aopu 'mua-, -wee ka 'ln nua a, 'de ao 'je kan' nu 'e ba -pee. ¹⁶ t' -tl' 'a t' -tl' 'ma 'tmu- aopu, nyc -k' nua nyu "ju k' e, k se "i 'be k se -k' k' nua "ju k' -sii, 'de nyc nyu dboa k se "i 'be k se -k' -d'bo' k -sii.

¹⁷ Kaan ka la, di ao 'jea nu e, ao ju' -we-. -Bo ka u "sia 'nyu ao nu kan' a, -me "diwan a mu e aopu kpuan'.

¹⁸ E se 'de ao -wee' "klein 'a -tl' 'un k' 'ma 'tmu ee' wlu tu n-. Nyu 'ln -sa 'o e, 'ln juo uupu 'me, 'kaa wlu -crua' 'de Kea 'a 'sbe 'di e, e 'je 'o nyini -o. Ee' wlu tu 'naa : Tu -ke 'ma di, "ju -k -ke 'ma poa sun -ta -due e, k' k' -tba' 'un bu -pun". ¹⁹ Ee' de tu se 'o nyini 'su 'ln je k' nya sie 'ln je e 'tmu 'de ao -pee, -wee -bo e nyini 'o e, 'de "ju 'un "sia 'nyu, ka e nua 'ma -ce" 'kpa a, 'de ao 'je e t' 'un 'je.

²⁰ t' -tl' 'a t' -tl' 'ma 'tmu aopu, nyc 'ln dboa nyc -kpuuan k sun 'k' k', -me ka nyc k kpuuan 'k' sun 'k' k', 'kam e n-. 'De nyc -kpuuan 'un sun 'k' k', -me ka nyc k kpuuan "ju -dboa' 'un sun 'k' k', 'kam e n' -ke.

Sesi 'tmu e k' e to -tl

(Matie 26.20-25 ; Maki 14.17-21 ; Luiki 22.21-23)

²¹ Sesi -k' wlu -n' 'a 'tmua' 'su, k pae o "kae "jrii 'su k wa k' 'mii 'pepe k 'na : T' -tl' 'a t' -tl' 'ma 'tmu aopu, aoa' due' -a mu 'un 'e toa'. ²² 'Su e "maa k' klai" nynu tai', uua -gbuen' ba ja due 'due, de-nue' nyc Sesi a 'da 'de uupu "klu su se k juo-. ²³ 'De klai" ju due' -k' -nua Sesi 'a -tl' k' maklai" ju -k' p'ean jai. ²⁴ 'Su Sim k' Piei 'wlu k' "jri ja -wee k 'je Sesi i -tee' 'de nyc k' daa' 'a -tl' 'un. ²⁵ -Wee klai" ju -tu 'p'ean Sesi jai -k, -tee' k i k' 'na : Tu"bo, e nyc -o e- ? ²⁶ 'Su Sesi 'na : Nyc 'ma mua -di'pen tie 'e 'sma o tbaa' -wee 'ln 'je e "nyl e, -me k' -nao. O tbe 'de 'sma o 'su k "nyl e Sim k' "ju Suida Isikario.

²⁷ Suida 'a -n' k' k' -di'pen tie 'su Satan pa 'e k 'un 'e. 'Su Sesi wlu k -pee k 'na : De -ln -nua' -ln -jea nu e, -ln nu e -too". ²⁸ Wlu Sesi 'tmua 'mua-, nyu "klein -ke k nua de dia' se 'e e 'dei 'kwa. ²⁹ De Suida nua 'wei i -tei e, eme uua' jru' a naa t' i, su 'na -me Sesi a wlu k -pee 'de k 'je -k' diide -tan' mu. 'De -bo uumu a sea 'je ke'wle e, su 'na : -Me Sesi a 'tmu- Suida 'me -wee k 'je weenyu de "nyl. ³⁰ Suida -k' kpuan -di'pen tie 'su k cen "kpei-, k je "kpa' "si, -me kwie kpuan'. ³¹ Suida "sia "kpa' 'su Sesi 'na : Kaan ka la nyio k' "ju 'a 'nyu 'wlu' po "jri "kpa' -we-, -wee Kea 'a 'nyu 'wlu' 'je "kpa' 'p'ean- 'de k 'un. ³² 'De -bo Kea 'a 'nyu 'wlu' po "jri "kpa' 'de k 'un e,

Kea a mu ɔ kɛɛma' 'un nua' 'de ɛɛ' -cɛ" 'kpa 'un. 'De ɛ -te ɛɛ' nu-tl -wɛ.

³³ 'Ma "nynuu-, ao ke 'ma -a -tee i 'de nɔ" dɛwɛ- 'di ke. Aoa muɛ 'mi i -pɔan' 'de dɛ 'un 'tmua 'de Suifu-wi" -pee 'de ɛ, ɛmɛ 'ma 'tmu la 'de ao -pee -ke. 'ln 'naa, -ta 'ma mua ao se 'o 'a mua' 'bɛɛ i.

³⁴ 'Ma "nyl aopu kɛ' dee-, ao kma ba 'a -tl' due 'due, ka 'un kma aopu 'a -tl' ɛ, 'kamɔ ao 'je ba 'a -tl' kma due 'due -ke. ³⁵ -Bo aopu kma ba 'a -tl' due 'due ɛ, 'bomɔ ka ao nla 'ma klai" nynuu ɛ, nyu -wee' "klein 'je ɛ juo-.

Piei 'a Sesi wɔn -sa -tl

(Matie 26.31-35 ; Makt 14.27-31 ; Luikt 22.31-34)

³⁶ 'Su Simɔ Piei -tee' ɔ i ɔ 'na : Tu"bo, -ta -ma mu ɛ- ? 'De Sesi 'na : -Ta 'ma mua a, -ln se 'o -mɔ 'ɔ jia' 'bɛɛ- kaan ka ke, 'kaa -ma muɛ 'bo 'un 'de blaa' 'de nya. ³⁷ 'Su Piei 'na : Tu"bo, dɛɛ-tl 'un se ɛ 'bɛɛ- 'un 'je -un 'de bla kaan ka a- ? 'ln -tee 'ma 'kmu 'e toa' 'a kein"ke 'de -ma -tl' 'un. ³⁸ 'Su Sesi 'na : -ln -tee' -ma 'kmu 'e toa' 'a kein"ke 'de 'ma -tl' 'un -cɛɛn'- ? 'Kaa tɔ' -tl 'a tɔ' -tl 'ma 'tmu -un, nɔ" -tl sun" 'jea -sro' -sian a, -ma muɛ wluu' kpe taan -ln -je nu, -ln se 'un juo-.

Sesi -nl -jeblu nyc ɔ kpa 'e Kea o ɛ

14 Ao 'bo -sɔnɔ -tu" ɛ 'de ao pɛɛ o, ao -te Kea -kwlt' 'de ao 'je 'mɔ -kwlt' -te' -ke. ² -Telɔ -tuu"-tuu -nl ɛ 'un "Bo o -gbu" -sɔn. -Bo ɛ se kan' nl 'de ɛ, -mɛ 'un 'tmu -wɛ- 'de ao -pee 'de, 'kaa 'ma muɛ aoa' -teɔn nmaea'. ³ 'De -bo 'un mu -wee 'un -kɔ' aoa' -teɔn nmaea' a, -mɛ 'ma jie de -wee 'un 'je aopu 'un "duo- 'de -ta 'un nla -wee ao 'je 'o nl -ke. ⁴ -Ta 'ma mua ao juo 'o 'ɛ, ao juo 'bo 'a -je 'mɛ.

⁵ 'Su Toma 'na : Tu"bo, -ta -ma mua -a sea 'o juo 'ee, ka -a -je 'o 'a -jeblu 'a juosun nu ɛ- ? ⁶ -Wɛɛ Sesi wlu ɔ -pee ɔ 'na : 'Mɔ -nl -jeblu, 'mɔ -nl tɔ' -tl, 'mɔ -nl 'kmunla'. Nyc "o nyc -jea 'de 'un "Bo o ji -wee -ɔ sea 'de 'un o cɛɛn, -mɔ se nl-. ⁷ -Bo ao juuo 'un 'de ɛ, -mɛ aoa muɛ 'un "Bo juua' -ke, 'kaa dɛ -tba' -ta -sian a, ao juuo', 'de ao 'jee ɔ "jriɛ- -wɛ-.

⁸ 'Su Filipu 'na : Tu"bo, -ln -kɔ -aun -ln "Bo -wee -aa pɛɛ 'je i -te. ⁹ 'De Sesi 'na : Filipu, 'nɔ ao ke 'ma -a -sa naa' 'de tɛan kan' 'su ɛɛ, -ln se 'un juuo kee ? Nyc -jea 'un, -mɛ ɔ 'je 'un "Bo 'mɛ, -mɛ dɛɛ-tl -ln -na -ln -kɔ -aun -ln "Bo ɛ- ? ¹⁰ Ka 'un nla 'de "Bo 'un -wee "Bo nla 'de 'un ɛ, -ln se ɛ tɔ' 'un 'jee ? Wlu "klein 'ma 'tmua la' 'wlu 'o 'ma -cɛ" 'kpa -kwlt'. 'ln "Bo -tia" 'de 'un ɛ, ɛmɛ -ɛɛ nu ɛɛ' -cɛ" 'ɛ nuudl. ¹¹ Ka 'un nla 'de 'un "Bo 'un -wee 'un "Bo nla 'de 'un ɛ, ao 'je ɛ tɔ' 'un 'de -bo ɛ se -mɛ nl ɛ ao 'je nuu dl -nl -ml tɔ' 'un dɛwɛ-je.

¹² Tɔ' -tl 'a tɔ' -tl 'ma 'tmu 'de ao -pee : Nyc -jea 'ma -tl' tɔ' 'un ɛ, dl 'ma nua ɔɔ mu l nua' -ke, ɔɔ muɛ la' klɛɛ" -nl ml nua', ɛ 'je -jl 'mɔ nua -sii, dɛ-nuɛ' 'ma muɛ 'e 'un "Bo -pun". ¹³ 'De dɛ "klein aoa mua i -teea' 'de 'ma 'nynl 'un ɛ, 'ma mu ɛ nua', -wee 'un "Bo 'a 'nynl 'je "i 'bɛ' 'de "ju 'un. ¹⁴ -Bo ao -tee' dɛ "o dɛ i 'de 'ma 'nynl 'un ɛ, 'ma mu ɛ nua'.

Kea 'a -Suu 'a ji -tl

¹⁵ -Bo ao kma 'ma -tl', -mɛ ao -te' 'ma kɛ' i 'de aopu 'un. ¹⁶ -Wɛɛ 'mɔ 'je 'un "Bo ibae 'de ɛ 'je aopu -tl' -kwlt' i -tu" i deejrɔ' ja -wee -mɔ ke aopu 'je i -te 'de 'wɛ -wee' 'di. ¹⁷ ɔmɔ -nl Kea 'a -Suu -ɛɛ -tmua tɔ' -tl ɛ. 'Blua 'di nyu -sea' Kea 'a -tl' tɔ' 'un 'je ɛ, ɔɔ se ɛ 'bɛɛ- ɔɔ 'e ɛɛ' -Suu -tu 'je, dɛ-nuɛ' ɔɔa' juo ɛɛ' nuudl "i, ɔɔ se ɛ juuo-. 'Kaa aopu mɔ ɛ, ao juuɛ', dɛ-nuɛ' ɛ ke aopu "ti -wee ɛɛ mu 'de aopu 'un nla'. ¹⁸ 'ln se aopu "kwie sie, 'ma muɛ aopu o jia'. ¹⁹ 'De nɔ" pla 'di ɛ, 'blua 'di nyu se 'un "jriɛ- 'jeei 'bode. 'Kaa aopu mɔ ɛ, aoa muɛ 'un "jriɛ- 'jeea', dɛ-nuɛ' 'un nɛ 'kmu, 'de aoa muɛ 'kmunla' -ke. ²⁰ 'De ɛɛ' 'wɛ tu 'di ɛ, ka 'un nla 'e "Bo 'un -wee aomɔ nla 'de 'mɔ 'un, 'de 'mɔ nla 'e aopu 'un ɛ, aoa muɛ jua'. ²¹ Nyc -ɔ kpun a 'ma kɛ' i -wee -kɔ -je ɛ wɔn ɛ, -mɛ ɔmɔ -kma 'ma -tl'. 'De nyc -kma 'ma -tl' ɛ, 'un "Bo a muɛ ɔɔ' -tl' kmaa', 'ma muɛ ɔɔ' -tl' kmaa' -wee 'un 'je 'ma -cɛ" 'kwla -sa 'de ɔ -pee.

²² 'Su Suidl wlu ɔ -pee, ɛ se Suida Isikario -mɔ nl-, ɔ 'na : Tu"bo, dɛɛ-tl -ln -je -ma -cɛ" 'kwla -sa 'de -amɔ -pee, -wee -ln se -ma -cɛ" toi 'de 'blua 'dinyu -pee ɛ- ? ²³ 'Bomɔ Sesi wluu ɔ -pee ɔ 'na : -Bo nyc kma 'ma -tl' ɛ, ɔɔ muɛ 'ma wlu i -tea' 'de ɔ 'un se -wee 'un "Bo 'je ɔɔ' -tl' kma-, 'de 'un ke 'un "Bo ke -a -je 'de ɔ 'un ji 'de -a ke ɔ 'je i -te. ²⁴ Nyc -sea' 'ma -tl' kma -mɔ 'ɔ -te' 'ma wlu i 'de ɔ 'un. 'De -mɛ 'kamɔ wlu aoa 'wɔan -ta, ɛ se 'e 'ma -cɛ" 'un 'wlu, ɛ 'wluɛ 'e 'un "Bo dboa 'un 'un.

²⁵ -Ta ao ke 'ma -a -teea i ke ɛ, 'bomɔ 'ma 'tmuu- la' dl tu 'de ao -pee. ²⁶ 'Kaa aoa' -tl' -kwlt' i -tu" i -Suu -kwɛai 'un "Bo a mua jaa' 'de 'ma 'nynl 'un ɛ, ɛmɛ -ɛɛ mu ao dl -wee' tɔɔa', -wee ɛ 'je ao dl "klein 'un 'tmua -kwlu o poo-.

²⁷ 'ln sie aopu 'de pɛɛ 'a blua' 'un 'un "nyl aopu 'ma pɛɛ 'a blua'. Ka 'blua 'dinyu a "nyla nyu dɛ ɛ, 'un se ao pɛɛ 'a blua' "nyl kan'. Ao 'bo -sɔnɔ -tu" ɛ, aoa' bo pɛɛ i pleɛɛ.

²⁸ Dɛ 'un 'tmua ao 'wɔn ɛ, 'un 'na : 'Ma mu', 'kaa 'ma muɛ aopu o de jia'. -Bo ao kma 'ma -tl' 'de ɛ, -mɛ dɛ 'ma mua 'de 'un "Bo o ɛ, ɛɛ' muɛ aoa' 'mua 'blea 'de-, dɛ-nuɛ' 'un "Bo 'bei" flifli ɛ je 'un -sii. ²⁹ 'De kaan ka la, 'un sie nɔ" nya 'un je ao dl -nl 'tmuu-, -wee -sɔntɔ la mua 'o nynia' 'de ao 'ju tɔ' 'un 'je. ³⁰ 'ln ke ao se dɛ -tuu" 'tmui, dɛ-nuɛ' "ju -nua 'e nyu -sea' Kea juo 'de ɛ, ɔɔ ji'. 'De ɔ ke 'ma- se dɛ i plaan-, ³¹ 'kaa ka 'un kma 'un "Bo 'a -tl', -wee 'ma nua dl -wee' 'bo 'un "Bo 'a wlu "i ɛ, 'blua 'dinyu 'ju juo -o. Ao sɔn 'un, -a -wlu -ta.

Tu ke ɛɛ' 'dao 'a "ipoo-tl

15 'Mɔ -nl Fiinyɛ tu -cɛɛn-', 'un "Bo -nl ɛɛ' jei. ² 'Dao -tba' 'bo 'un -pun" -wee -ɛɛ' croa a, -mɛ tujei a 'kpaɛɛ. 'De 'dao -je -ɛɛ croa ɔ nmɔ -mɛ 'kwa -wee ɛɛ' croa' 'je "kpei 'kpa. ³ Wlu 'un 'tmua ao -pee 'de ɛɛ' -tl' 'un ɛ, ao nɛ 'pepe 'bode. ⁴ Ao 'ti 'de 'un 'un -wee 'un 'je 'de aopu 'un 'ti. Ka -bo tudao se 'o ɛɛ' -gboo -pun" 'si, -mɛ ɛ sea croa' 'bɛɛ-, 'kamɔ -bo ao ke 'ma -a se "i 'sii- ɛ, -mɛ ao se ɛ 'bɛɛ- ao 'je dɛ 'jre nu.

⁵ מַכּוֹת -nı Fiinye tu -wæ aomכּ nı ׁׁ 'dae-. Nyc -tia" 'de 'מַכּוֹת -wæ -כּ 'un 'מַכּוֹת "tia, -mε כּכּ 'blee 'jכּ -tuu". 'De -bo 'מַכּוֹת se 'e aopu 'un nı ׁ, ao se ׁ 'bæ- ao 'je dε jre' nu. ⁶ -Bo nyc -ke 'ma -a se "i "sii- ׁ, -mε ka tudao -ׁׁ croa 'jכּ nıa, 'kamכּ כּ nı-. ׁׁ tudao tu ׁ, tujei a -ׁׁ 'o ׁׁ -gboo -pun" 'mε -wæ כּכּ po ׁ i, -wæ nyu a po tudae soε "jri 'de la wan. ⁷ -Bo ao "ti 'de 'un -wæ 'ma wlu 'je 'e aopu 'un "ti ׁ, -mε dε ao nıai" ao -tee' ׁ i, aoa mu ׁ 'jea' see. ⁸ -Bo ao cro 'jכּ -tuu" ׁ ׁׁׁ -ׁׁ muε nua' -wæ 'un "Bo 'a 'nynı 'je "i 'bε -wæ aopu 'je 'ma klai" nynuu nı-. ⁹ Ka "Bo kma 'ma -tl' ׁ, 'kamכּ 'un kma aopu 'a -tl' -ke. Ao -te' 'e 'ma nyu 'a -tl' kmaa' 'di i. ¹⁰ -Bo ao 'je 'ma wlu wכּ ׁ, -mε aoa muε 'e 'ma nyu 'a -tl' kmaa' 'un "tia, ka 'un 'jea 'un "Bo 'a wlu wכּ -wæ 'un "tia 'de כּכּ nyu 'a -tl' kmaa' 'un ׁ. ¹¹ 'un 'tmu la' dı tu 'mε 'de ao -pee -wæ 'ma 'mua- 'je 'e aopu 'un nı-, 'de aoa' 'mua- 'je 'pepe nı-. ¹² 'Ma ke' ka : Ao kma ba 'a -tl' due 'due ka 'un kma aopu 'a -tl' ׁ. ¹³ Nyu 'a -tl' kmaa' -je -jea "i 'bε -ׁׁ -jea -un -to 'e -ma 'kmu 'de -ma "dεi-wi" 'a -tl' 'un -sii, -mε se nı-. ¹⁴ Dε 'un 'tmua 'de ao -pee -bo ao nu ׁ, -mε aopu nıε 'ma "dεi-wi" -o. ¹⁵ 'un se aopu "jucınuun 'daa- 'bode, dε-nuε' nyc -nıa nyu "jucınuuı ׁ, dε כּכּ 'blei a nua כּ se ׁ juo-, 'kaa 'ma 'daa- aopu "dεi-wi", dε-nuε' dı "klein 'un 'cıan 'bo "Bo -pun" ׁ, 'un -sı 'kwla 'de ao -pee. ¹⁶ ׁ se aopu -sa 'un 'bomu nı-, ׁ 'mכּ -kpa 'e nyu "klu sun כּ -cra aopu i -wæ ao 'je mu, ao 'je 'jכּ cro 'de aoa' 'jכּ 'je sie 'kpa nu -wæ dı aoa mua "Bo i -teea' 'de 'ma 'nynı 'un ׁ, ׁ 'je ׁ aopu "nyl. ¹⁷ Dε -ׁׁ -cıε 'ma cıa 'de ao -pee -gblein', ׁׁׁ -nı ao kma ba 'a -tl' due 'due.

Nyu -sea' Kea juo ׁ

¹⁸ Ao si ׁ -kwlu o -bo 'kmu "kpei nyu 'nye aopu 'un ׁ, -mε 'mכּ כּכּ su 'nye 'un tεin". ¹⁹ -Bo ao nı 'blua "kpei nyu 'de ׁ, -mε 'kmu a muε aoa' -tl' kmaa' 'de-, ka ׁׁ -cε" 'ε 'bleedı nıa. 'Kaa dε ao sea ׁׁ nyu nı-, -wæ 'mכּ -sa aopu 'e 'kmu "kpei nyu "klu ׁ, ׁׁׁ -tı su 'nye aopu 'un. ²⁰ Wlu 'un 'tmuua aopu ׁ, ao po ׁ -kwlu o, nyu "jucınuuı se "i 'bε כּ se כּכּ 'blei -sii. -Bo su -tu" 'un 'kle ׁ, uua muε aopu 'kle -tu" 'a -ke. -Bo su -te' 'ma wlu i ׁ, -mε uua muε aoa' -nε wlu i -tea' -ke. ²¹ 'Kaa uua muε aopu dı -nı -wee' "klein "jrii nua' 'de 'ma -tl' 'un, dε-nuε' su se "ju -dboa' 'un juo-. ²² -Bo 'un se ji -wæ 'un se su 'tmuu 'de ׁ, -mε su se dεsaunuu nı 'de-, 'kaa kaan ka su se -too' -ta 'ble 'de uua' dısaun 'a -tl' 'un 'bode. ²³ Nyc -nyεa 'mכּ 'un ׁ, -mε כּ 'nye 'un "Bo 'un 'ε -ke. ²⁴ Dı nyc jכּ sea nu due', -bo 'un sı nu 'de uupu "klu 'de ׁ, -mε uua' dısaun se -srooε -i 'bo su "jru 'de-, 'kaa kaan ka su 'jee- 'ma nuudı "jriε- 'mε 'pepe, -wæ su 'nye 'mכּ ke 'un "Bo 'un. ²⁵ 'Kaa ׁׁ dε tu nuuε' -wæ wlu -crua' 'de uua' ke' 'di nynı 'o. ׁׁ wlu tu 'naa : Uu 'nye 'un 'ε foo' 'un. ²⁶ "Ju -jea aopu -tl' -kwlt' i -tu", כּכּ muε jia', ׁׁׁ -nε Kea 'a -Suu -ׁׁ -tmua tכּ' -tı, -ׁ -wlu a 'de 'un "Bo o ׁ. 'Ma muε ׁ aopu- -jei" pooa' 'de 'un "Bo 'a 'nynı 'un, -wæ -bo ׁ ji ׁ, 'de ׁ 'je 'ma -pun" -tı 'tmu. ²⁷ 'De aopu mכּ ׁ, ao 'je 'ma -po' bla -o -ke, dε-nuε' 'nכּ ao ke 'ma -a -sa naa' 'bo ten'.

16 'un 'tmu la' dı tu 'mε 'de ao -pee, -wæ ao je 'ma -kwlt' -tea' o 'כּ. ² Uua' muε aopu i nua' 'de "jruı 'kuun-gbi 'dii. Nכּ" jre' -ׁׁ mu 'o nynıa' -mכּ -wæ -bo uua sea aopu 'dba a, su 'je -mε Kea 'a -kwluı nua' 'daa-. ³ 'Kamכּ uua mu nua', dε-nuε' su se 'un ke 'un "Bo juo-. ⁴ 'un 'tmu la' wlu tu 'mε 'de ao -pee -wæ -bo la' nכּ" nynı ׁ, 'de ka 'un sia nכּ" nya -wæ 'un -saa aopu fen' ׁ, ao 'je ׁ -kwlu o po. 'un se "i-saa' 'un sı 'tmu, dε-nuε' ׁׁׁ -nı ao ke 'ma -a -teε i. ⁵ 'Kaa kaan ka la 'ma muε 'o "ju -dboa' 'un -pun", 'de aoa' due' koun -gbai' ka se 'mi i -tee' כּ se 'na : -Ta -ma mu ׁ- ? ⁶ 'Kaa dε 'un 'tmua 'de ao -pee ׁ, -mε "kaεε aoa' pee "jrii. ⁷ 'De -mε 'kamכּ dε 'ma 'tmua aopu nıε tכּ' -tı, 'ma mua' 'paa' 'de aoa' -tl' 'un, ׁ je 'ma i -tea' -sii, dε-nuε' -bo 'un se mu 'ja a, -mε aoa' -tl' kwlt' i -tu" i se jii. 'Kaa -bo 'un mu -wæ 'un 'je כּ ao -jei" poo-.

Kea 'a -Suu 'a dı'kwla-sadbo

⁸ 'De -bo -tl' kwlt' i -tu" i ji ׁ, כּכּ muε kmu -nε 'ε "jri -gbaia' 'de dεsaun o, -tl' "i -klεεa' o, 'pee 'a -tl' 'un. ⁹ כּ muε 'kmu -nε 'ε "jri -gbaia' 'de dεsaun 'a -tl' 'un ׁ, dε-nuε' 'kmu "kpei nyu 'a 'je 'ma -tl' tכּ' 'un. ¹⁰ כּ muε 'kmu -nε 'ε "jri -gbaia' 'de "i -klεε -tl' 'un ׁ, dε-nuε' 'ma muε 'un "Bo o, 'de ao se 'un "jriε- 'jeei 'bode. ¹¹ כּ muε 'kmu -nε 'ε "jri -gbaia' 'de 'pee 'a -tl' 'un, dε-nuε' 'blua -nε 'ε kεεma' 'a 'pee 'jeeε -wε. ¹² 'un 'blee dı -tuu"-tuu ke'wıε 'un 'je ao 'tmuu-, 'kaa ao sı "wכּı 'bεıı kaan ka ke. ¹³ -Bo aoa' -tl' -kwlt' i -tu" i ji ׁ, -wæ ׁ 'je aopu tכּ' -tı -wee' tכּכּ-, dε-nuε' mכּ -nı tכּ' -Suu. Dı ׁ 'wכּan 'de "Bo 'wכּı umı -ׁׁ mu 'tmua', ׁ se -tı' 'bo ׁׁ -cε" -kwlt' -sai 'su ׁ sı 'tmui. -Wæ dı -ıa mua nuua' 'de nya a, ׁ 'je -mı 'kwla -sa -ke 'de ao -pee. ¹⁴ ׁ muε 'ma 'nynı "i 'bæ-, dε-nuε' dı -nıa 'de 'un ׁ, umı ׁ 'je 'un "duo- -wæ ׁ 'je wכּ -sa 'de ao -pee. ¹⁵ Dı "klein 'un "Bo 'blea ׁ nıε 'ma dε -o -ke, ׁׁׁ -tı 'un 'na dı -nıa 'de 'un ׁ, umı ׁ 'je 'un "duo- -wæ ׁ 'je wכּ -sa 'de ao -pee,

Nyu -tl' -kwlt' i -tu" wlu

¹⁶ 'Su Sesi 'na : Ao se 'un "jriε- "kpei poi 'de 'wı pla 'di, -wæ -bo nכּ" jre' -sii 'o 'de ao 'je 'un "jriε- 'jee- ke'wıε. ¹⁷ 'Bo wlu -nıa 'mua- "kpei 'su כּכּ klai" nynuu jru' -teε wlu a -pun" 'bo uua' 'su 'nynı, su 'na : Dε כּכּ 'tmua 'de -a -pee -ta 'ee, -mε 'de 'a 'nynı wε- ? -Jε -nı ao se 'un "jriε- "kpei poi 'de 'wı pla 'di -wæ -bo nכּ" jre' -sii 'o 'de ao 'je 'un "jriε- 'jee ׁ- ? 'De -jε -nı 'ma muε 'de 'un "Bo o ׁ- ? ¹⁸ Nכּ" -ׁׁ -tı' כּכּ 'tmua 'mua- -mε 'de 'a 'nynı wε- ? Dε כּ nıai" כּ 'jea 'tmu, -a se ׁ juo-. ¹⁹ Ka uua -pכּan Sesi 'a i -tee' -kכּ i כּ 'jea kan' 'su, כּ wlu 'de su -pee כּ 'na : Dε 'un 'na ao se 'un "jriε- "kpei poi 'de nכּ" jre' 'di, -wæ -bo nכּ" jre' -sı' 'de ao 'je 'un "jriε- 'jee ׁ, ׁׁׁ -ׁׁ ba aoa -tee' ii ? ²⁰ Tכּ' -tı 'a tכּ' -tı 'ma 'tmuu aopu, aoa muε -fun" 'a, aoa muε kpleea', 'kaa 'blua 'dinyu a muε 'mua- nua'. Aoa muε "jrii "kaea', 'kaa aoa' "jrii "kaea' a muε 'mua- 'un -sנεεa'. ²¹ -Bo 'nynı kpa' a sea -gbaan ua "kaεε "jrii "kıki, dε-nuε' ua' -nε 'kle 'je nכּ" mε -nynı' 'o. 'Kaa -bo ua' "ju 'wlu 'su u "maε ua' 'kle o -wæ u nı 'e 'mua- 'un 'de nyıju -jia' 'kmu 'a -tl' 'un.

22 Aomכ -ke 'ja a, ao nte 'e "jrui "kaea' 'un kaan, 'kaa ao ke 'ma muε 'jeea' -wεε aoa' pεε 'je 'e 'mua- 'un n- 'de nyc jrc' se εε' 'mua- tu 'de aopu 'un -sai. 23 'De εε' nכ" tu 'di ε, ao se 'mi i -tee' i 'bode 'de dε jrε'ε -tl' 'un. t' -tl' 'a t' -tl' 'ma 'tmuε aopu, dε 'o dε aoa mua 'ln "Bo i -teea' 'de 'ma 'nynl 'un ε, εε mu ε aopu 'nyla'. 24 Dε "nana -nla 'de ε, ao se dε jrε' i -tee' ke 'de 'ma 'nynl 'un. Ao -tee' dε i aoa mu ε 'jea', -wεε aoa' 'mua- 'je 'pepe n-.

Sesi kpa tu 'a "jru 'mε 'bo 'blua 'dinyu "kpei

25 'Kaa nכ" jrε' -εε mu nynia' -wεε 'ln se aopu -pee wlui 'de -tl' "ipooa' 'un, 'ma muε wכn' i waa' 'un 'je 'ln "Bo 'a -tl' 'tmu 'de ao -pee. 26 -Bo εε' nכ" tu nyni 'o ε, aoa' -cε" 'kpa a muε dε i -teea' 'de 'ma 'nynl 'un. 'ln se 'na 'ma muε 'ln "Bo baea' 'de aoa' -tl' 'un. 27 'ln "Bo 'a -cε" 'kpa -kma aoa' -tl', dε-nuε' ao kma 'ma -tl' -wεε ka 'ln 'wluε 'e Kea 'un ao 'je ε t' 'un. 28 'ln 'wluε 'de "Bo 'un -wεε 'ln ji nכ' 'kmu "kpei. Kaan ka a, 'ma 'wlu nכ' 'kmu "kpei 'mε la -wεε 'ma mu 'o 'ln "Bo -pun" de.

29 'Su ככ' klai" nynu 'na : kaan ka -ma wa wכn' i -ma jea -a -tmuε, ε se 'e -tl' "ipooa' 'un n- . 30 Ka -ln -jua d- -wee' "klein -wεε d- nyc 'jea -mi i -tee' -ln -jua -m- ke ε, -a -je kan' -wε- la. εmε -tl' ka -ln -wluε 'e Kea 'un -a -je ε t' 'un. 31 'Su Sesi 'na : Aopu 'je ε t' 'un -wε- laa ? 32 Ao -gbun nכ, nכ" jrε' -εε mu nynia', 'de ε nyni 'o -wε- mכ' -cε", 'de εε' nכ" tu 'di ε, aoa muε ja -gbaa', jrc' 'je ככ' -ne ka 'kpa', jrc' 'je ככ' -ne ka 'kpa', -wεε ao 'je 'ma 'su sie-, 'kaa 'ln se due' n-, 'ln "Bo ke 'ma -a -na'.

33 'ln 'tmu la' d- tu 'mε 'de ao -pee -wεε aoa' pεε 'je blu 'de ao ke 'ma "i 'siia 'un. Aoa muε 'kle 'jea' 'de 'kmu "kpei, 'kaa ao kuu d- i, 'ln du 'kmu 'a tu 'mε.

Sesi baεε ככ' klai" nynu 'a baea'

17 Sesi -kכa' wluε' kan' 'su, כ kpa "jri "jei 'de כ -gbun 'e jaun-kwlu, 'de כ 'na : 'ln "Bo, nכ" nyni' -wε-, ε 'bεε εε' "ju "i -wεε εε' "ju 'je ε "i 'bεε- -ke, 2 'De כ 'je nyu "klein ε -tea' כ kwa 'kmunia' -sea' -kwε -ta 'ble 'nynl, dε-nuε' ε -nynl' 'un "ikmaa' 'bo nyu -wee' "jru kכ'.

3 'Kmunia' -sea' -kwε -ta ble -nε, εε' 'jea' mε -n- εmε Kea -cεεn'- εε' juua', ε ke Sesi Klisi ε dboa 'a juua' ke-. 4 'ln 'bεε- εε' 'nynl "i 'mε 'de 'blua- "kpei, dbo ε -nyla" 'un 'ln -kכ' εε' nua' -wε-. 5 Kaan la 'ja a, 'ln "Bo, 'ma tu"bode' 'ln nla 'un 'bo ε -pun' 'de ε, -mε 'kmu sea nuεε ke ε, ε -nyε" 'un.

6 Nyu ε -sa 'e 'blua 'dinyu "klu -wεε ε -nyla" 'un ε, 'ln ככ uupu εε' 'nynl -wε-, uε nte εε' nyu -o 'de-, -wεε ε -te' uupu 'un kwa, 'de uε 'jeε εε' wlu wכn. 7 Ka d- "klein ε -nyla" 'un l 'wluε 'de ε 'un ε, uε 'je kan' -wε- la, 8 dε-nuε' wlu ε -tua" 'un ε, um- 'ln 'tmuε uupu, uε kpun l sun 'sכn. Ka 'ln 'wluε 'de ε 'un ε, uε 'je kan' 'mε -cεεn'-, -wεε ka ε -dboa' 'un uε 'je ε t' 'un.

9 Uupu a baea' 'ma bae, 'un se ε -bae 'de 'kmu "kpei nyu 'a -tl' 'un, 'kaa nyu ε -tea' 'un kwa uupu a baea' 'ma bae, dε-nuε' uε nte εε' nyu -o. 10 'De dε "klein 'ln 'blea ε nte εε' dε -o, 'de dε "klein ε -blea ε nte 'ma dε -o -wεε 'ma 'nynl 'bεε "i 'de uupu 'un. 11 'Mכ se 'e 'blua- "kpei n- 'bode, 'kaa uumu sie' nכ' 'blua- "kpei, 'de 'ma jje 'de ε o.

'ln "Bo -nla 'pepe nyu ε -nyla" 'un, ε -tu" uε' -tl', -wεε uε 'je due' n- ka ε -ke 'ma -a -nla 'due ε. 12 -Ta uε ke 'ma -a -nla 'de 'blua- "kpei 'de ε, 'ma -tuε" uupu 'a -tl' 'de εε' 'nynl 'un. Nyu ε -tea' 'un kwa uua' due' koun -gbai' ka se 'ma, -bo ε se -j- jea "ma see n- ε, -mε 'ε dε tu nuεε' -wεε wlu -crua' ε je 'o nyni.

13 'Kaa kaan ka la, 'ma jje 'de ε o, -wεε 'ma 'tmu wlu -n- nכ' 'blua- "kpei 'de 'mua- -cεεn'- -nla 'de 'ln 'un ε, ε 'je 'e uupu 'un n- -ke. 14 'ln "nynl uupu εε' wlu 'mε -wεε 'blua dinyu 'nyε uupu 'un, dε-nuε' uε se 'blua 'di nyu n- ka 'mכ sea 'blua 'dinyu n- -ke ε. 15 'ln se ε -bae -wεε ε -je uupu 'de 'blua- "kpei -sa, 'kaa 'ma bae ε -wεε ε 'je uupu 'a -tl' -tu" 'de nycsaun 'a -tl' 'un. 16 Uε se 'blua 'dinyu n-, ka 'mכ sea 'blua 'dinyu n- -ke ε. 17 ε nu εε' wlu ε 'je uupu kכ" -tee, εε' wlu nte t' -tl' o. 18 Ka ε dboa 'un 'de 'kmu "kpei ε, 'kamכ 'ln dbo uupu 'de 'blua 'dinyu "klu -ke. 19 'ln "nynl ε 'ma -cε" 'mε 'de uupu 'a -tl' 'un, -wεε uumu -ke ε, uε 'je εε' -tea' -te -cεεn'- -cεn -cεεn'-.

20 'ln se ε -bae 'de uupu 'a 'su 'a -tl' 'un, 'kaa nyu -uua mua 'ma -tl' t' 'un 'jea' 'de nya 'bo uua' wlu "i ε, 'ma bae 'ε -ke 'de -wi" -mu 'a -tl' 'un, 21 -wεε uε 'je due' n- ka εmε -nla 'un "Bo ε nla 'de 'mכ 'un 'de 'mכ nla 'e εmε 'un ε. 'De uumu 'je due' n- 'de -a 'un, -wεε ka ε dboa 'un 'blua 'dinyu 'je ε t' 'un 'je. 22 Tu"bode ε -nyla" 'un ε, 'ln "nynl ε uupu 'mε, -wεε uε 'je due' n- ka ε ke 'ma -a -nla due' ε : 23 'Mכ n- 'e uupu 'un -wεε εmε -n- 'e 'mכ 'un, 'de uupu 'je due' n- 'pepe, -wεε 'blua 'dinyu 'je ε juo- ka εmε -dboa' 'un ε, ε kma uua' -tu 'ka ε kma 'ma -tl' ε.

24 'ln "Bo, 'ma -pכn -ta 'ln nla, nyu ε nyia" 'un 'je 'o n- -ke, -wεε uε 'je 'ma tu"bode "jrε- 'jee-, tu"bode ε nyia" 'un 'de 'ma -tl' kmaa' 'un -mε 'kmu sea nuεε ke ε.

25 'ln "Bo ε -srεi", 'blua 'dinyu se ε juo-, 'kaa 'mכ juo ε, 'de ka ε dboa 'un ε, nyu -ju -nu -wi" -mu ju'. 26 'ln ככ uupu εε' 'nynl 'mε, 'de 'ln 'je εε' 'nynl uupu ככ -o ke'wεε, -wεε 'ma -tl' kmaa' -ε -nla 'de ε 'un ε, ε 'je 'e uupu 'un n-, 'de 'mכ 'je 'e uupu 'un n-.

Suida 'a Sesi ple-tl

(Matie 26.47-56 ; Makl 14.43-50 ; Luiki 22.47-53)

18 Sesi -kכa' wluε' kan' 'su ε, כ ke ככ' klai" nynu muε 'e "nijju -εε 'nynl nla Sedrчn 'de. 'Bomכ -kle' jrε' n- -wεε כ ke ככ' klai" nynu paa 'bo ε 'di.

2 Suida -jככ to כ 'e ε, -mכ juo 'bo 'a -ta -tu 'mε see, dε-nuε' Sesi ke ככ' klai" nynu -kwle "jrui 'kuan' 'mε 'bomu. 3 Suida -nכ nכn 'e "soa-wi" o, 'sraa -saun 'a klae' ke Fariseen dboa 'mla -wee uε 'ble -tai ke -dam'ba ke pood- ke 'de כ ke uε mu 'o -kle' -nε 'di.

4 Sesi jua d- -la ji כ "jrui nuua' 'su ε, כ 'jaa nyu -uua ji כ kpuan' "i, 'de כ 'na : Nyc aoa -pכn i ε- ? 5 Uε 'na : -Aa -pכn Sesi -wluε Nasareti i. 'Su כ 'na : 'ln ka. 'De Suida -ככ to כ 'e ε, -mכ ke uε -wee' n- 'mua- 'mε. 6 -Ta Sesi wlu- ua 'de uε -pee -wεε כ 'na 'ln ka 'su, uε -saa k- n- -wεε uε -wee' 'wla 'blae 'bo 'bluε.

7 Sesi -tee' uupu i ke'wεε, כ 'na : Nyc aoa -pכn i ε- ? 'Su uε 'na : Sesi -wluε Nasareti ε, כmכ -aa -pכn i. 8 'De Sesi 'na : 'ln wlu ao -pee 'mε 'teε sese 'ln 'naa : 'ln ka. -Bo ε

nu 'mā aoa -pōn i ε, -mε ao "tai- 'ma 'cε -ju -mu "i, uu 'je mu.

⁹ Ɔ 'da kan' 'mε -wεe wlu -crua' 'je 'o nyni, εε' wlu tu 'naa : Nyu ε "nyla 'un 'un se uua' due' "maa.

¹⁰ 'Su Simō Piēi -sa -cne kpla' Ɔ poε' 'su Ɔ cen 'o 'sraa -sai klaa' 'a dbonui 'a dian o doun' 'mε. ƆƆ' dbonui tu 'a 'nyni -ni Malukisi. ¹¹ 'Su Sesi wlu' 'de Piēi -pee, Ɔ 'na : -ln -tu" -ma -cne 'e kpla 'di de. -Kaun"- "Bo tba 'un wōn 'un see 'na i 'dee- ?

Uu kpa Sesi 'de Anu "juji

¹² 'Su "soa-wi" ke uua' klaa" ke nyu Suifu 'a klae" dboa kpun Sesi 'mε -wεe uu sōn. ¹³ 'De uu kpa 'e Anu "juji ke tēin", Kaifu -nla 'sraa -sai klaa" 'de εε' -sun -tu 'di, Anu nε ƆƆ' "bia- -o. ¹⁴ 'De Kaifu mō -tu" Suifu-wi" 'a klae" 'sni ka 'de-, Ɔ -na : ε "paa' -wεe nyc due' koun -gbai' 'je nyu -wee' 'a 'mεa' 'mε.

Piēi -sa Sesi wōn

(Matie 26.69-70 ; Maku 14.66-68 ; Luiki 22.55-57)

¹⁵ Simō Piēi ke klai" ju jrc' bla Sesi bu -kō o i. ƆƆ' klai" ju tu ε, 'sraa -sai klaa" juuƆ' see, 'su Ɔ ke Sesi pa 'o 'sraa -sai klaa" o -gbein". ¹⁶ 'Kaa Piēi siε 'e "kpaε' 'bo -gbein" -jei". Klai" ju -jƆ 'sraa -sai klaa" juua -nƆ jīε de, 'de Ɔ 'tmuu 'nynƆkpaō' -a fua -gbein" -je i ε, -wεe Ɔ paa Piēi 'bo -gbein". ¹⁷ 'Su dbonunynƆkpaō' -a fua -gbein" -je i -teeε' Piēi i, u 'na : -Mō -nƆ, -ln -nεε "ju -nƆ Ɔ klai" ju due' -o -kee ? 'Su Ɔ 'na : "ln-, 'un se ƆƆ' klai" ju n- ! ¹⁸ -Gbein" ifuoun o, 'sraa -sai 'a dbonuun -tba' nε -wεe uua 'wooa, dε-nuε' dee' -a ji. 'Su Piēi jīε 'bo uupu "klu -wεe ƆƆ' 'wooa -ke.

Anu -teeε' Sesi i

(Matie 26.59-66 ; Maku 14.55-64 ; Luiki 22.66-71)

¹⁹ 'Sraa -sai klaa" Anu -teeε' Sesi i 'de ƆƆ' klai" nynu ke ƆƆ' nyu dεƆƆsun 'a -tl' 'un. ²⁰ 'Bomō Sesi wluu 'de Ɔ -pee, Ɔ 'na : Dε 'un 'tmua, 'un 'tmuε 'bo nyu -kwea, 'un ƆƆ' nyu Kea 'a -tl' 'mε 'de "jrui 'kuun-gbi ke Kea -gbu klaa" 'di, um- ni Suifu-wi" 'a "jrui 'kuun-ta, 'un se dε jrε' 'kwla -tu". ²¹ Dεε-tl -ma -tee' 'mi i ε- ? Nyu -uu -wōan 'ma wlu ε, -ln -tee' uupu i ka-, dl 'un 'tmua 'de uu -pee ε, uu ju' 'pepe. ²² 'Bo εε' wlu tu "kpei 'su Kea -gbu ifuoi due' -nla 'o mu poε Sesi 'kpa doun", 'de Ɔ 'na : 'Kamō -ma wlu 'sraa -sai klaa" -pee ? ²³ 'Su Sesi wlu Ɔ -pee, Ɔ 'na : Dε 'un 'tmua -ε -nyniia "jrui -ln -si" εε' 'nyni, 'de -bo dε 'un 'tmua nmō "jrui 'ee, -mε dε -εε blaa' -ma bla 'un ε- ?

²⁴ ε 'wluu 'o mu ε, 'kamō Sesi ni 'e "dbi 'di 'su Anu kpa 'e 'sraa -sai klaa" Kaifu o.

Piēi -sa Sesi wōn ke'wle

(Matie 26.71-75 ; Maku 14.69-72 ; Luiki 22.58-62)

²⁵ 'De nƆ" -nla 'mua- 'di -mε Simō Piēi nε nε 'wooa' ke, 'su uu -tee' Ɔ i, uu 'na : -Mō -nƆ, -ln se "ju -nƆ Ɔ klai" nynu 'a due' ni -taa ? 'Kaa Piēi 'na : 'ln se ƆƆ' klai" ju 'a due' ni -de ! ²⁶ 'Su 'sraa -sai klaa" 'a dbonui due', -Ɔ -nla "ju Piēi cēan doun" "jrui 'a de'di ε, Ɔmō -wlu, Ɔ -na : -Mō

-nƆ, 'un se -un -ke Ɔ 'je 'de -kle' 'di 'teƆƆ ? ²⁷ 'Kaa Piēi -too' ε 'un 'ε ke'wle, Ɔ 'na : 'ln ko-. 'Bomō ε "si 'su sun" -sro'.

Uu kpa Sesi 'bo Pilatu "juji

(Matie 27.1-2, 11-14 ; Maku 15.1-5 ; Luiki 23.1-5)

²⁸ -Wεe uu -sa Sesi 'o Kaifu "juji 'de uu kpa 'e Pilatu o -gbein", -mε -sōn' -sln', uua' -cε" 'kpa 'na uu se 'o -gbein" pai uu je mla' -pun" nl- -wεe Paki 'a diide di -tl je uupu kpun. ²⁹ Emε -tl Pilatu "si 'e "kpaε' 'de uupu o. 'De Ɔ -tee' uupu i, Ɔ 'na : -Aa 'wōn 'e, dεε-tl ao ke "ju -nƆ 'ble ε- ? ³⁰ 'Su uu 'na : -Bo Ɔ se dεsaun nui ni 'de ε, -mε -a se Ɔ 'bo -un "juji ja i. ³¹ 'De Pilatu 'na : -Mε aoa' -cε" 'kpa "duƆ 'un -wεe ka aoa' ke' "sia 'nyni ε, ao 'je ƆƆ' 'pee 'je kan' 'ja. 'Su uua' klae" 'na : -A -mō se ε 'bεε- -a -je nyc 'dba. ³² 'Kamō ε nl-, -wεe wlu Sesi 'tmua 'de ka ƆƆ' 'mεsun 'jea ni 'a -tl' 'un ε, -wεe ε 'je 'o nyni.

³³ 'Su Pilatu pa 'o -gbu" de, -wεe Ɔ 'da Sesi 'de Ɔ -tee' Ɔ i Ɔ 'na : -ln -nεε Suifu-wi" 'a 'beƆ -oo ? ³⁴ 'Su Sesi 'na : ε 'bo -ma -cε" -kwlt" mō wlu -je -mε 'wlu -wεe -ln -tmu εε, -aεε' nyu jru' -tmu ε 'de -un -pee 'de 'ma -tl' 'un ? ³⁵ 'De Pilatu 'na : 'Mō nεε Suifu-oo ? -Ma 'cε-wi" ke -ma 'sraa -saun 'a klae" -to 'e -un 'de 'un 'kwa. Ka -ln nu -gbo' ε- ? ³⁶ 'Su Sesi 'na : 'Ma tu" bodε se 'e 'blua- "kpei ni -ta. -Bo 'ma tu" bodε ni 'e 'blua- "kpei 'de ε, -mε 'ma dbonuun a muε 'ma tu -fan' 'de-, -wεe Suifu-wi" 'a klae" se 'un 'de toi, 'kaa 'ma tu" bodε se 'e 'blua- "kpei ni -ta. ³⁷ 'Bomō Pilatu wluu Ɔ -pee, Ɔ 'na : -ln -nεε 'beƆ -o 'jaa ? 'Su Sesi 'na : -ln -sa tƆ' -un je kan' 'da, 'un nεε 'beƆ -o. 'ln 'wluu -wεe 'un ji 'nƆ' 'kmu "kpei 'de 'un 'je tƆ' -tl 'tmu -wεe nyc "o nyc -jea tƆ' -tl 'a "dia a, dε 'ma 'tmua Ɔ 'je ε doin" o po. ³⁸ 'Su Pilatu -tee' Ɔ i, Ɔ 'na : Dε -ni tƆ' -tl ε- ? Pilatu -kƆa' wlu -ni 'a 'tmua' 'su ε, Ɔ "siε 'e Suifu o "kpaε' de, 'de Ɔ 'na : -Ta 'un 'jea tba -wεe 'un 'jea "ju -nƆ' 'pee kpun 'un se 'o 'je.

Sesi 'a 'mε -tl 'a wlu 'bεε'

(Matie 27.15-31 ; Maku 15.6-20 ; Luiki 23.13-25)

³⁹ 'Kaa ka εε nuua see 'de aopu "klu, -wεe -bo Paki 'a -kƆƆ' 'wlu o 'de 'ma "sia -kaso 'dii due' i ε, ao -nlei" 'mεε 'un 'je Suifu-wi" 'a 'beƆ i "sii- ? ⁴⁰ 'Su uu -wee' -saa -cruen", uu 'na : "ln-, ε 'bo Ɔmō nεε, 'kaa Barabasi mō -un -je i "sii-. 'De Barabasi nεε "ku 'dbai -o.

19 'Su Pilatu 'tmuεε 'soa-wi" -wεe uu kpa Sesi klae 'un -kpa -kpa.

² "Soa-wi" dba "wifan-, 'de uu -tuε" Sesi "jrui, -wεe uu ƆƆ' 'beƆ flae' -saan 'un 'de uua wƆƆ. ³ -Wεe -bo uu 'kuun- 'bo Ɔ -pun", 'de uua -gblee' Ɔ, uua nu : -A 'sne, Suifu 'a 'beƆ ! -Wεe uua poƆ 'kpi doin" i.

⁴ -Wεe Pilatu "si "kpaε' 'de Suifu-wi" 'a klae" o de ke'wle, 'de Ɔ 'na : Ao -gbun 'nƆ, 'ma ji Ɔ 'nƆ aopu o "kpaε' jaa' -wεe ao 'je ε juo ka 'un sea dεsaun jrε' 'je 'de Ɔ 'un ε. ⁵ 'Su "wifan nεε 'o Sesi "jrui, 'beƆ "bai -saan nεε 'de Ɔ 'un, 'su Ɔ je "kpaε' "si, -wεe Pilatu wlu 'de uu -pee, Ɔ 'na : "Ju aoa -pōan, Ɔ ka !

⁶ -Ta 'sraa -saun klae" o, Kea -gbu 'dei -teun 'jeea Sesi "jrui- 'su, uu -saa -cruen" uu 'na : -ln koƆ 'bo tu -kwlt", -un koƆ 'bo tu -kwlt" ! 'De Pilatu 'na : Aoa' -cε" 'kpa "duo Ɔ 'un ao 'jeƆ 'bo tu -kwlt" kƆ, dε-nuε' 'mō se dεsaun jrε'

'je 'de ɔ 'un. ⁷'Su Suifu-wi' 'na : -A bleε ke', 'de -bo ε nɛ 'de -aa ke' 'di ε, -mε ɔ 'je 'mε -o, dε-nuε' ɔ ɔ nuε ɔ ɔ -ce' Kea 'a 'ju 'un.

⁸Pilatu 'wɔan wlu -nε 'su ɔ ɔ faun 'kpa "kpei. ⁹'Su ɔ ke Sesi pa 'o -gbu' 'di de, -wεe ɔ -tee' ɔ i, ɔ 'na : -Ta -ln -wlu ε - ? 'Kaa Sesi se 'e wlu -sa. ¹⁰'Su Pilatu 'na : 'Mɔ -ɔ -tee' -mi i -wεe -maa' wluu- ? -ln se ε juo ka 'un 'bεεa 'un 'jea -mi i 'sii- 'de 'un 'bεεa 'un 'jea -un ɔ 'bo tu -kwlt' ε ?

¹¹'De Sesi 'na : -ln se dε jrε' 'bεε- 'bo 'mɔ "kpei -bo ε se -je Kea 'nyla -un nɛ ε, εmε -tu "ju -tua" 'un 'de -un 'kwa a, ɔ nuε dεsaun klaa", ɔ je -un -sii.

¹²ε 'wlu a 'o mu ε, Pilatu a -ɔn Sesi 'a i 'sii- -ɔ i, 'kaa Suifu-wi' a "kɔɔ, ut 'na : -Bo -ln -sii" "ju -nɔ i 'ja a, -mε -ln se Sesaa 'a dβεε i nɛ-, dε-nuε' nɔy "o nɔy ɔ ɔ nua ɔ ɔ -ce" 'beɔ 'un ε, -mε ɔ nɛ Sesaa 'a tunɔy -o. ¹³Pilatu 'wɔan wlu -nɛ 'su ɔ ɔ pɔε Sesi "kpaε", -wεe ɔ jii 'bo ɔ ɔ nyu 'a 'pee 'je 'un 'de ɔ -te i 'bo "sou "kpei, uua 'daa 'bo 'a -ta -tu Gabata 'de Eble wlu 'di. ¹⁴ε nɛ kuɔnkwla' 'wlu -kɔ' -kwie" -o -mε 'jru a "kuuan- -gbao -tea" i. 'Su Pilatu wlu' 'de Suifu-wi' -pee, ɔ 'na : 'ln, aɔa' 'beɔ -nao ! ¹⁵'Kaa ut -tee "kɔɔa' -pun" ke'wle, ut 'na : -ln -dβɔ', -un -dβɔ', -un ɔ ɔ 'bo tu -kwlt' ! 'De Pilatu 'na : Aoa' 'beɔ ɔ ɔ 'un 'je ɔ ɔ 'bo tu -kwlt' ? 'Su 'sraa -saun 'a klae" -wi" 'na : -A se 'beɔ jrɔ' 'ble -bo ε se Sesaa nɛ ε. ¹⁶'Su Pilatu 'kɔɔ- Sesi utpu kwa, -wεe ut 'je ɔ 'o tu -kwlt' ɔ 'su ut "duɔ 'un 'ε -wεe ut kɔɔ.

Sesi kɔɔε' 'bo tu -kwlt'

(Matie 27.32-44 ; Maku 15.21-32 ; Luikt 23.26-43)

¹⁷-Ta Sesi a 'wlu a 'o -kwlt -mε ɔ ɔ -ce" -ble ɔ ɔ 'dantu, -wεe ut kɔ ɔ 'o -ta nyu a 'daa- "jru "kpa 'a -ta, εmε -nɛ Gogota 'de Eblewlu 'di. ¹⁸'Bom ut ut kɔ ɔ Sesi ke nyu 'kɔn jru 'bo tu -kwlt', jrɔ' nɛ 'nɔ, jrɔ' nɛ 'nɔ, -wεe Sesi nɛ 'o -kwea'.

¹⁹Pilatu 'crɛε wlu jrε' εmε ɔ -tu" 'o Sesi 'a 'dantu -kwlt'. Wlu ɔ crɛ, ε ka : Sesi Suifu 'a 'beɔ -wlu Nasareti ε.

²⁰Dε -crua' 'mua- Suifu -tuu" a nu ε 'dii, dε-nuε' -ta ut kɔ ɔ Sesi ε, 'bo nɛ 'o -kwlt wɔn", 'de dε -crua' ε 'crɛε 'de Eblewlu ke Latenwlu ke Klεkɔwlu 'di. ²¹'Su Suifu 'a klae" wluε Pilatu -pee, ut 'na : -ln -bo Suifu-wi" 'a 'beɔ 'crɛε, 'kaa -ln -cru, "ju -nɔ 'na ɔ nɛ Suifu-wi" 'a 'beɔ -o.

²²'De Pilatu 'na : Dε 'mɔ 'crua, 'un 'crɛε' 'bode.

²³"Soa-wi" -kɔa' Sesi 'a 'bo tu -kwlt" kɔɔa' 'su, ut -seea' ɔ ɔ 'unpaadu 'un 'ε kpe -nyiiε', -wεe "soai due" 'ble ɔ ɔ -nε, due' 'ble ɔ ɔ -nε, 'de ut "duo- ɔ ɔ 'bai -nɔn -ε -wlu a 'e "jei -ε tba i -wεe -ε sea "pajri 'ble -nε 'un, ²⁴'de ut 'na : -A -bo ε i'faεε, 'kaa -a -pooε soa' -wεe nɔy -je ε kpa 'de -a -je ɔ 'je. Ka ε nua -wεe wlu -crua' see, ε jea 'o nyini, 'ka -nao. εε' wlu tu 'naa :

Ut -gble' 'ma 'unpaadu 'un 'ε, -wεe ut poo 'ma "bai -nɔn soa'.

Dε "soa-wi" nua ε -nao.

²⁵'Bo Sesi 'a 'dantu -pun" ε, 'bom ɔ ɔ de ke ua' de'dinyɔnkpaɔ' nɛ-, 'bom ɔ Klopa 'a 'nyɔn Madi nɛ-, 'bom Madi -wlu Madala nɛ -ke. ²⁶Sesi 'jea ɔ de 'bo ɔ ɔ -tl' -kma klai" ju -pun" 'su ε, ɔ wlu u -pee, ɔ 'na : "ju 'nyɔn, aa' "ju -nao. ²⁷'De ɔ wlu 'e klai" ju -nɔ -pee, ɔ 'na :

-ln de -nao. Dε -tba' 'o ε, klai" ju -nɔ "duo Madi 'un 'mε 'de ɔ wɔn".

Sesi 'a 'mε-tɔ

(Matie 27.45-56 ; Maku 15.33-41 ; Luikt 23.44-49)

²⁸'Bo -mε 'de ε, ka dɛ -wee' "klein -jea ɔ 'jrii nuɔ u nyina 'o la, Sesi 'je kan' 'mε 'su ɔ 'na : "Ni 'natun -a nu 'un. ɔ 'da kan' 'mε -wεe dɛ -crua' 'je 'o nyini. ²⁹'De jae due' -nɛ 'o -ε -ji" -koonmɔ, 'su "soa-wi" bla ε dε o i -wεe ut crooε tu "i 'de ut kpe 'o Sesi "wɔn. ³⁰Sesi -tɛn' wɔn, 'su ɔ 'na : Dɛ -wee' kɔn "jru -wε-. ɔ bla 'jru -kwlt", 'su ɔ 'mεε.

"Soai 'fiie 'bo Sesi -gbun

³¹'De 'wɛ -ε 'di Sesi 'mεa -nε ε nɛε -kwlewl 'a -kwie" -o. 'De Suifu-wi' se ε "i nɛ "ku 'je 'o tu -kwlt" nɛ -kwlewl 'e nyini, dε-nuε' -kwlewl -nε kɔn -tl'. εmε -tu ut mu 'e Pilatu -wεe ut 'tmu ɔ 'de "soa-wi" 'je nyu -ut -kɔa 'bo tu -kwlt" 'a bɛ i -craa- 'a mu, -wεe ut 'je uua "ku 'bo tu -kwlt" -sa. ³²'Su "soa-wi" jia ut -craa' nyu -ut -ke Sesi kɔa 'o tu -kwlt' 'a bɛ i. ³³-Ta uua jεea Sesi -mɔ ε, -mε ɔ 'mεε sese, εmε -tu ut se ɔ ɔ bɛ i -craa-. ³⁴'Kaa "soai due' nuε 'di -wεe ɔ "fiie 'bo Sesi -gbun 'su nymɔ ke "ni mɛ -a jii 'bomu. ³⁵'Ju -ɔ -jea dɛ -nɛ 'a -ta ɔ ɔ kɔ -tmu u, dɛ ɔ 'tmua u nɛε tɔ'. ɔ 'je kan' 'mε dɛ ɔ ɔ 'tmua u nɛε tɔ' -tl. -Wεe ao 'ju tɔ' 'un 'je -ke. ³⁶la' dɛ tu nuuε' -wεe wlu -crua' 'de Kea 'a 'sbε 'di see ε, 'de ε je 'o nyini. εε' wlu tu 'naa :

ɔ ɔ 'kpa due' koun -gbai' ka se -crai.

³⁷-Wεe ε 'cruε ka 'de 'fɔ jrε' 'o 'wle, ε 'naa :

"Ju -ɔ -gbun o ut "fiia uua muε ɔ ɔ 'jrie- 'jeea'.

Sosεu ke Nikodεmu nmaεε Sesi i

(Matie 27.57-61 ; Maku 15.42-47 ; Luikt 23.50-56)

³⁸-Mε 'wlu a 'o -jei" ε, Sosεu -wlu a 'o Arimate -teeε' Pi-latu Sesi 'a "ku i. ɔ ɔ Sosεu -tu ε, ɔ nɛε Sesi 'a klai" ju -o see, 'kaa ɔ se ε 'tmu due', dε-nuε' ɔ ɔ plee Suifu-wi" 'mε. 'Su dε ɔ -teea' i Pilatu 'kɔn- 'ε, -wεe ɔ mu 'de ɔ "duo- Sesi 'a "ku 'un. ³⁹Nikodεmu -ɔ mua 'e Sesi o "mau' 'de ε, -mɔ ji' -ke. ɔ ja -dai'klɔni 'a kpe 'kɔn, mii- o, aloε o, u 'beεε' u 'je 'cilo 'a kwla taan nɛ-. ⁴⁰-Wεe ka ut nua 'kɔn, ut "duo- Sesi 'a "ku 'un 'de ut po ɔ -dai'klɔni kui. -Bo Suifu-wi" 'je nɔy i -te' ε, 'kam ɔ uua nu see. Ut -piian' ɔ tae' plu i. ⁴¹-Ta ut kɔ ɔ Sesi 'bo tu -kwlt" ε, -kle' jrε' -nɛ 'o ε -pun". 'Bo -kle' -nε 'di -gban' dee due' -nɛ 'o -ε 'di nɔy jrɔ' se i -teeε due'. ⁴²'Bom ut -te' Sesi 'a "ku i, dε-nuε' -gban' -nε -kuuan"- i, 'de -kwlewl 'a -kwie" -nɛ.

Sesi nɔn "kunyɔ'

(Matie 28.1-8 ; Maku 16.1-8 ; Luikt 24.1-12)

20 'Dɔ ɔ "i-saawɔ 'a -klae" pεen 'su Madi -wlu a Madala -cruuεn 'de -gban' "kpei, -mε -nɔn' kwie nɛε 'bluɔi ke. -Ta ua mua, -mε "soukpo -nɛ 'o -gban' "wɔn 'wlu 'o 'ε. ²'Su u kpa plea' 'de Sim ɔ Piεi ke klai" ju jrɔ' -kɔ -tl' Sesi kma o, -wεe u 'tmu utpu, u 'na : Ut -sa Tu"bo 'a "ku 'de -gban' 'di 'mε, -ta ut -tu" ɔ -a se 'o juo-.

³ Píei ke klai" ju jrc' -כח "s'ie "kpa'e' -wée uu mu 'e -gbaun' "kpei. ⁴ Ka uu nua 's'okn uu -wee' a ple' -tadue. 'Kaa klai" ju כח-כח ple' כ s'ie Píei bl' i, -wée כ nyini 'e -gbaun' "w'oin t'ain". ⁵ כ bla "jri' de כ -gbu'en 'di, -wée כ 'jee tae' f' plu -p'ean 'blu'ki 'a 'su "jri'e-, 'kaa כ se 'e ε 'di pa. ⁶ Simכ Píei -k'can 'bo כ 'de ε, כמכ -ji' -wée כ pa 'e -gbaun' 'di. כ 'jeee tae' f' plu -p'ean 'blu'ki "jri'e-. ⁷ Tae' f' -piian' Sesi 'a "jrui ke tae' -nua כ kui se -tadue n-, ε poee un -wée -ε -n- -ta -jrc. ⁸ 'Su klai" ju -j- -saa "i -כ ny- nia 'e -gbaun' "kpei t'ain" ε, -ככ pa 'e -gbaun' 'di -ke, -wée כ 'jee dl -nua 'mua- "jri'e- 'su ka Sesi s'can "kuny'w' כ 'je ε t' 'un' ε. ⁹ Dε-nu'e' -mε wlu -crua' -wée -ε -tmua Sesi 'a "kuny'w' s'can-ti ε, ככ klai" nynuu se 'e ε 'dei 'w'ch ke 'de-. ¹⁰ Sesi 'a klai" nynuu muε -ta uu 'wlua de.

Sesi toε ככ -ce" Madi -wlua Madala "i
(Matie 28.9-10 ; Maki 16.9-11)

¹¹ 'Kaa Madi -mu s'ie 'o -gbaun' -pun" כח "kpa'e' -wée ua -f'ln". -Ta u nua -f'ln" 'a 'su u j'ie ja -wée u -soo' "jrui 'de -gbaun' 'di. ¹² 'Su u 'jeee Kea 'a "su' s'okn "jri'e- -uu -paa d'plu 'un -uu -te i, -ta Sesi 'a "ku 'p'ean i 'de ε, due' n' 'e ככ "jrui o, due' n' 'e ככ bl o. ¹³ 'Su uu 'na : 'Nynכk-pao', dε-ti aa -f'ln" ε- ? 'Su u 'na : Uu "duo- 'ma Tu"bo 'un' ε, -ta uu po כ 'un se 'o 'je. ¹⁴ -Ta u nua wlu -nε 'ε 'tmua' a, u "biia i 'su u 'je Sesi 'mε, כ nyina i, 'kaa ka ε nua Sesi la u seε juo-. ¹⁵ 'Su Sesi -teeε' u i, כ 'na : 'Nynכk-pao', dε-ti aa -f'ln" ε- ? 'De nyc aa -p'ch i ε- ? -Bo umu a sea 'je 'de ε, umu 'na -mε -kle' -nε 'ε ifuoi -o 'de-, 'su u 'na : 'Ma -f'ain', -bo ε n- -m- -duo" ככ "ku 'un ε, -mε -ta -un po כ -n- -ככ 'un 'bomu -wée 'un 'je כ 'un "duo-. ¹⁶ 'Su Sesi 'na : Madi ! U "biia i 'su u wlu כ -pee 'de Eblewlu 'di, u 'na : -Wee' ! Rabuni ! (ε 'de mε -n- 'ma dεt'ok). ¹⁷ 'De Sesi 'na : A 'bo 'mi 'iblaa ke, dε-nu'e' 'un se 'de 'un "Bo o de mu ke. 'Kaa a mu a 'je 'ma de'di -wi' 'tmuu-, ka 'un "Bo כ -nua aoa' 'Bo -ke ε, 'de כ o 'demכ 'ma mu de, 'ma Kea -ε -nua aoa' Kea -ke ε, 'de ε o 'bo 'ma mu de. ¹⁸ 'Su Madi -wlua Madala mu' -wée u 'tmuu- klai" nynuu, u 'na : 'Ln 'jee Tu"bo "jri'e' mε ! -Wée dl "klein כ 'tmua 'de u -pee ε, u po la' "kuan.

Sesi toε ככ -ce" ככ klai" nynuu "i
(Matie 28.16-20 ; Maki 16.14-18 ; Luikt 24.36-49)

¹⁹ 'De 'ככ "i-saaw' -nua 'mua 'a -kwie" ka a, klai" nynuu n'ε 'e -gbu' due' 'di -wée uu kan 'o -gbein", dε-nu'e' uua pleεε Suifu-wi" 'a klae". 'Su Sesi -taan' 'bo uu pu 'a -kwea'-, 'de כ wlu uu -pee כ 'na : Ao 'je p'ee 'a blua' ! ²⁰ 'Su כ toε uu pu ככ kwa 's'okn "i ε ke 'bo כ -gbn ke-. 'Su dε klai" nynuu 'jeea Tu"bo "jri'e- εε' 'mua- nu uu pu mε. ²¹ -Wée Sesi wlu uu -pee ke'wle כ 'na : Ao 'je p'ee 'a blua' ! Ka 'un "Bo d'boa 'un ε, 'kamכ 'ma d'bo aopu -ke. ²² Wlu -n- -kwe-a 'd'bo i 'w'ch i 'su כ poε uu pu poכ' -wée כ 'na : Ao 'je Kea 'a -Suu -kweai ε. ²³ Nyu -uua d'saun ao 'wlua "kpei ε, -mε uua' d'saun a muε -kwea, 'de nyu -uua d'saun ao sea "kpei 'wlu ε, -mε uua' d'saun se -kwei.

Sesi toε 'p'ante 'a -ככ ke "di 'a -ככ Toma "i

²⁴ 'De -ta Sesi a jia, -mε Toma nyu a 'daa -gbaju ε, -wée כ -nua klai" nynuu -nua -puue 'j'k 's'okn כ due' se 'e uu pu "klu n-. ²⁵ Emε -ti klai" nynuu po Toma "kuan, uu 'na : -A -je Tu"bo 'mε ! 'Kaa Toma 'na : -Bo 'un se 'p'ante 'a -ככ "jri'e' 'jee 'de כ 'kwa, -bo 'un se 'o 'ma -c'ε tba, 'de -bo 'un se 'o כ -gbun 'ma kwa -te' ε, -mε 'un se ε t' 'un 'jei.

²⁶ 'Wl -mε" na -sia' 'su Sesi 'a klai" nynuu 'ku'en "jrui 'de -gbu' 'di ke'wle, -mε Toma n'ε 'e uu pu "klu, 'Su Sesi -taan' 'bo uu pu 'a -kwea-', 'de 'bo -gbein" kaan'. 'De כ 'na : Ao 'je p'ee 'a blua' ! ²⁷ 'Su כ wlu' 'de Toma -pee כ 'na : Toma, -n- -kpa' -ma -c'ε -ta, -n- -gbun 'ma kwa ja, -n- -kpa' sun -ta -n- -teε 'bo 'un -gbun. -Ln -bo p'ee "ikmuue -n- -je dε t' 'un ! ²⁸ 'Su Toma 'na : 'Ma Tu"bo, 'ma Kea ! ²⁹ 'De Sesi 'na : Dε -n- -jeea' 'un "jri'e-, εmε -ti -n- -je 'ma -ti' t' 'un ? Nyu -sea' 'un "jri'e- 'jee- 'su -uu -jea 'ma -ti' t' 'un ε, uu nu 'mua-.

'Sbe -nε 'ε 'cru bu-

³⁰ Sesi nuε jrii' -tuu"-tuu jru' ke'wle 'bo ככ klai" nynuu "j'ud, -wée -l se 'cruε 'de 'sbe -nε 'di. ³¹ 'Kaa dl -j- -m- 'cruε -wée ka Sesi nua Klisi Kea 'a "Ju ε, ao 'je ε t' 'un 'je -wée ao 'je 'kmunia' -sea' -kwe -ta 'ble 'je 'de ככ 'nynl 'un.

Sesi toε ככ -ce" 'de klai" nynuu -mε" 's'ch -pee

21 -Mε 'wlua 'o mu ε, Sesi to ככ -ce" 'mε ke'wle 'de ככ klai" nynuu -pee 'bo Tiberiadi -ni -kwlu". 'De ka כ nua ככ -ce" toson, 'ka ka :

² Simכ Píei ke, Toma uua 'daa- -gbaju ke, Natanε -wlua Kana 'de Galile ke, Sebede 'a "nynuu- ke, klai" nynuu 's'okn jru' ke, uu pu -n- -tadue. ³ 'Su Simכ Píei wlu' 'de uu -pee כ 'na : 'Ma muε 'sai- poa'. 'De uu -wee' 'na : -A -ke -ma mu -ke. 'Su uu mu', -wée uu 'ja 'e -kwεε" 'di 'de uu -te 'sai- poa' -pun", 'kaa uu se dε jre' -sa 'de εε' "mau'wl tu 'di. ⁴ -Ta -s'okn' -s'uan' 'su ε, Sesi -taan' 'de 'kpuu "kpei, 'kaa ke nua כמכ ε, klai" nynuu se ε juo-.

⁵ 'Su Sesi 'da uu pu 'mε כ 'na : "Nynuu-, ao 'je dε 'mεε ? 'Su uu 'na : "Ln-. ⁶ 'De כ 'na : Ao po 'sai- 'bo -kwεε" 'ε di-anf' o kea', aoa muε dε 'jea'. Uu poa 'sai- kan' -c'εen'- 'su, 'kaa uu se εε' -cria' 'bεε- de'ככ-ככ 'de -smii' 'a "i -tiet' 'un. ⁷ 'Su Sesi 'a -ti' -kma klai" ju wluε Píei -pee כ 'na : ε Tu"bo -o ! Simכ Píei 'w'can ε Tu"bo -o 'su כמכ -c'ean' kui 'de ε, כ paa ככ dl 'un 'ε, 'su כ 'kpa "n'ch- -pluu-.

⁸ Klai" nynuu -ju -sia 'o -mu n'ε 'e -kwεε" 'di -wée uua mu כ k'n, ka uua mua, 'kamכ uua -cri' 'sai- -smii' 'jia 'di ε. Dε-nu'e' -ta uu pooa 'sai- ε, 'bo ke 'kpuu 'nynl 'a ten-sun 'beεε ε 'e dl' 'a kme' 's'okn n-.

⁹ Uua 'wlua 'de -kwεε" 'di uua "sia i ε, -mε uu jεε nε -ε -tbaa' -wée -smii' n' 'o "jri, 'de -di'pen n' 'o. ¹⁰ -Wée Sesi wlu uu -pee כ 'na : Ao ja -smii' ao -sa 'a jru'. ¹¹ 'Su Simכ Píei 'ja 'e -kwεε" 'di de -wée ככ -cri' 'sai- 'ככ 'kpuu "kpei. -Smii' klae" 'a kme' 'due kwla -mm' 'j'k taan (153) -n- 'e ε 'di. 'Kaa -smii' -jia" 'e 'sai- -nε 'di ε, l se εε' 'j'k c'εn. ¹² 'Su Sesi wlu' 'de uu -pee כ 'na : Ao ji dε di ! Nyu -je כ i -tee'

'de klai" nynuu "klu ɔ -jea nu : -Ma 'hnyɪ wɛ- ? ɔ se nɪ-, dɛ-nuɛ' ka ɛ nɪa Tu"bo ɛ, uɪ -wee' 'je kan' 'mɛ. ¹³ Sesi 'kluan 'o 'su ɔ "duo -di'pɛn 'un 'ɛ, -wɛɛ ɔ "nyɪ ɛ uɪpu, 'de ɔ "nyɪ uɪpu -smii' -ke.

¹⁴ Sesi sɔan "kunyɔ' ɛ, ɔ ke ɔɔ' klai" nynuu 'a 'jeea 'a kɛ taan -nɛ -nao.

Sesi siɛ Piɛi wlu o

¹⁵ Uu -kɔa' dɛ dia' 'su, Sesi -tee' ɛ Simɔ Piɛi ɔ 'na : Sonasi 'a "ju Simɔ, -ɪn -kma 'ma -tɪ' 'mɛ -ta, ɛ je nyu -nu -sii ? 'Su Piɛi 'na : Kɪn Tu"bo, ka 'ɪn kma -ma -tɪ', -ɪn -juɛ'. 'De Sesi 'na : -ɪn -tu" 'ma 'blae nynu 'a -tɪ'. ¹⁶ ɔ -tee' ɔ i kɛ 'sɔɔn -nɛ ke'wɛ, ɔ 'na : Sonasi 'a "ju Simɔ, -ɪn -kma 'ma -tɪ' 'mɛ -taa ? 'Su ɔ 'na : Kɪn, Tu"bo, ka 'ɪn kma -ma -tɪ' ɛ, -ɪn -juɛ' 'pepe. 'De Sesi 'na : -ɪn -tu" 'ma 'blae nynu 'a -tɪ'. ¹⁷ -Wɛɛ Sesi -sa wlu de kɛ taan ke'wɛ, ɔ -tee' ɔ i 'de ɔ 'na : Sonasi 'a "ju Simɔ, -ɪn kma 'ma -tɪ' 'mɛ -cɛɛn' - ? 'Su dɛ Sesi -tee' ɔ i kɛ taan -wɛɛ ɔ 'na -ɪn kma 'ma -tɪ' 'mɛ -cɛɛn' -, -ɛ kpun ɔ -kwɪu 'su ɛ "kaɛɛ ɔ "jrii, 'de ɔ 'na : Tu"bo, -ɪn -juo dɪ -wee' "klein 'mɛ, ka 'ɪn kma 'ma -tɪ', -ɪn -juɛ'. 'De Sesi 'na : -ɪn -tu" 'ma 'blae nynu 'a -tɪ'. ¹⁸ Tɔ' -tɪ 'a tɔ' -tɪ 'ma 'tmuɪ- -un, -ta -ɪn -nuu -kooai" -saan" a, -mɛ -ma -cɛ" -ɛ paa -ma dɪ 'un, -wɛɛ -ta -ɪn -nɪai" -ma mu 'o, 'kaa -sɔntɪ -ma mua -kea" 'kpa'a' a, -ma muɛ sɪn sroa', -wɛɛ nyɔ jɔ' 'je -un

dɛ 'un paa- 'de -ta -ɪn sea "ɪnɪ ɛ, ɔ 'je -un 'bo kpa. ¹⁹ Ka Piɛi 'a 'mɛsɪn 'jea Kea 'a 'hnyɪ "i 'bɛɛ- 'de nya a, ɛmɛ ɔ 'tmua 'o 'mua- 'de wlu -nɛ 'un. Sesi -kɔa' la' 'tmua' kan' 'su ɔ 'na : -ɪn bla 'bo 'un 'de.

Sesi ke ɔɔ' -tɪ' -kmaklai" ju ke

²⁰ Piɛi "biia de 'su ɔ 'je Sesi 'a -tɪ' kmaklai" ju 'mɛ, -mɛ ɔ jɛ uɪpu kɪn ɔɔn -pɛn Sesi jai dɛdi ɔɔ", -wɛɛ -ɔ -tee' ɔ i ka : Tu"bo, nyɔ wɛ- -je -un 'de to ɛ- ? ²¹ Piɛi 'je ɔ i 'su ɔ -tee' ɛ Sesi i ɔ 'na : 'De -jɔ -mɔ 'e ? Dɛ -je ɔ "jrii nuɪ- ? ²² 'Bomɔ Sesi wluu ɔ 'na : -Bo 'ɪn nɪɛ "i ɔ 'e 'kmu nɪ ma- mau 'su 'un 'je de ji 'ee, -ma -tɪ' wɛ- -sie 'o -mɔ ɛ- ? -Mɔ bla 'bo 'un 'de 'su. ²³ 'Bo wlu -nɛ "kpei la, uɪ 'jɛɛ- ɛɛ' kɛ' i 'de ɔɔ' "dɛi-wi" "klu, uɪ 'na klai "ju -nɔ se 'mɛi. 'De Sesi se kan' -mɔ 'da, 'kaa ɔ 'naa : -Bo 'ɪn nɪɛ "i ɔ 'e 'kmu nɪ- mamau 'su 'un 'je de ji 'ee, -ma -tɪ' wɛ- -sie 'o -mɔ ɛ- ?

²⁴ Klai" ju -nɔ, ɔɔn -ɔɔ po dɪ -nɪ 'a "kuan -wɛɛ -ɔ -cɪt'. 'De -a -je kan' 'mɛ dɪ ɔ 'tmua ɪ nɪɛ tɔ' -tɪ -o -cɛɛn' -.

Wlu "jru -cra'ɪn

²⁵ Sesi nuɛ dɪ -tuu"-tuu jɪt' ke'wɛ. -Bo nyu 'cru -wee' dodo- 'de ɛ, 'ma naa tɔ' i, 'sbi nyu a mua 'cru' se 'nɔ 'kmu -nɛ "kpei 'bɛɛi.

Nuudt

Kea 'a -Suu -εε -tl' 'tmua 'de Sesi 'a dboun -pee ε

1 ¹⁻² Teofi, dl "klein Sesi nua o, -jl כ כככ nyu de -wlu a 'e sese o -wεε -ε jia mamau 'su -ε -jεεα ככ jaun 'di mua' a, uml 'un 'tmu 'de 'ma "i-saasbe 'di. Nכ" -ε 'di כ 'jea jaun 'di mu ε, 'bomכ כ jii 'de Kea 'a -Suu 'un -wεε כ sie ככ' dboun כ -sa 'o wlu o. ³ ככ 'klejewl 'wlu a 'o -jei" ε, כ to ככ -ce" 'mε 'de su -pee, ka כ nua 'kmu ε, כ to εε' sun 'mε kpe -tuu"-tuu 'un 'de 'wl 'a kwla -nyiiε 'di, -wεε כ 'tmu Kea 'a tu"bodε 'ε -tl' 'de su -pee.

De'bככwlu Sesi 'tmua 'de ככ' dboun -pee ε

4 -Ta כ ke su -teea i 'wl jre' o ε, 'bomכ כ -tuu" uupu wlu, כ 'na : Ao 'bo Selisalem o tλεn, 'kaa ao fuo de "Bo 'sia 'nynt -wεε -εε -tl' 'un 'tmua 'de ao -pee 'de ε. ⁵ Dε-nuε' San nuε "ni -wεε כ po nyiכpu- "ni "jru, 'kaa aopu- כ ε, 'de 'wl pla 'di ε, Kea a muε εε' -Suu nua' -wεε ε 'je aopu- "ni "jru po. ⁶ 'Su dboun -kuan' "jrui -tee' כ i, su 'na : Tu"bo, 'de εε' ככ" tu 'di ככ -un -jea Israε 'a 'beכde 'ε -gbככ -dee "ni po ? ⁷ 'Bomכ Sesi wluu 'de su -pee כ 'na : Dε "Bo -tea' -wεε ε 'jea nu 'de εε' 'su 'a -kwlutl 'un ε, ε se εmε -εε 'wl ke -εε ככ" aopu- ככ 'je juo nל-. ⁸ 'Kaa aoa muε "ikmaa' 'jeea', Kea 'a -Suu a muε 'e aopu- 'un jia', -wεε ao 'je 'ma -tl' 'a -ta 'jeun nל- 'bo Selisalem, 'de Suideblua ke Samadiblua "kpei, 'de ao 'je mu mamau 'su ao 'je 'e 'blua 'a "ti 'un nynti.

Sesi muε jaun 'di

⁹ Sesi -ככ' wlu -nל 'a 'tmua' 'su כ ככ 'un 'ε, -wεε כ mu 'jei 'de כ mu jaun 'di. Uu sie ככ' ja -gbuan' 'su כ je uupu "jrui "maa 'de bue" 'un.

¹⁰ 'Bo jaun -kwlu Sesi ככan 'un ε, uua -gbun' 'o 'ε jojo, -mε כ nε mua'. Uu sie 'e -gbuan' 'su nyu 'כככ -paa dl plu 'un -su -taan' uupu "kpei, ¹¹ Uu -na : Galilenyu, dεε-tl ao nyna i -ta, -wεε aoa -gbun 'e jaun-kwlu ε- ? Sesi ככ- ככan 'un 'bo aoa' -kwea', -wεε ככ mua jaun 'di -ta, ka ככ' jaun 'di musun nla, 'kamכ ככ' dejisun a mu nla'.

Suida 'a -ככ o pooi

¹² 'Su su 'wlu 'e cru -εε 'nynt nla olifie cru "kpei 'mε -wεε su mu Selisalem de. Dε -wlu a 'o -wεε -ε mua de ε, ε 'bεε- je 'a -to due' 'mε. ¹³ -Ta su nyntia 'su ε, su 'ja 'e "jei -gbu 'a ככ due' 'di -ta uua -tea i see ε. ε nל Piei o, San o, Sakt o, Ancre o, Filipo o, Toma o, Batelemi o, Matie o, Alfe 'a "ju Sakt o, Simכ ככ -pככan -ככ 'blua- 'jea εε' -ce" -pee -te ke Sakt 'a "ju Suidl ke-. ¹⁴ Uu -wee' 'bεε-

wlu 'un, -wεε uua bae Kea 'de nai" 'blea' 'un. Uu ke 'nynukpae' ke-, Sesi de Madi ke ככ "dei -wi" ke-.

¹⁵ 'De la' 'wl tu 'di 'su Piei ככ 'un 'ε 'bo ככ' de 'di-wi" 'a -kwea', nyu -su -kuan' "jrui 'de εε' ככ" tu 'di ε, su 'bεε- kmε' 'due kwla 'כככ 'mε, -wεε כ 'na : ¹⁶ 'Ma de 'di-wi", de Kea 'a -Suu 'tmua sese, 'de -ε -jiiia 'e Dafidl 'כככ -wεε -ε -crua' 'de Suida ככ -כככan Sesi 'a kpuטט "juכ 'a -tl' 'un ε, ε 'je 'o nynti -o see. ¹⁷ 'De -mε 'kamכ ככ -srooε 'de -a "klu 'de-, -wεε כ ke -a -gble' dbo 'un. ¹⁸ ככ "ju tu 'wei su "nyl כ 'de ככ" 'ku 'dba -tl' 'un ε, uml כ -tun -kle'. -Ta כ -kaa' i ε, כ cen -tie" 'bo -kwea', -wεε ככ 'mל -wee' -gbaa dl 'mii. ¹⁹ Nyu "klein -nla 'o Selisalem ε, su -wee' juo la' dl tu 'mε, εmε -tl uua 'daa- -kle' -nε Akedama 'de su "bliwlu 'di, ε 'de mε -nל כככ 'כ -kle'. ²⁰ 'De de -crua' 'e Dafidl 'a 'du 'di, ε ka :

ככ' -gbu" do', nyu "o nyu 'bo 'e ε 'di "tie. 'De nyu jrч' "duo ככ' dbo 'un.

²¹⁻²² εmε -tl nyu due' 'je 'e -a "klu 'kpa, -wεε כ 'je Tu"bo Sesi 'a "kunyכ כככ -tl 'a -ta 'jei nל-. ככ' "ju tu 'je nyu -su -ke -a mua dl 'mii mamau de -wlu a 'e San 'a Sesi 'a "ni "jrui poa', -wεε -ε -jεεα 'wl -l 'di Sesi 'wlu a 'de -a "klu -wεε ככ mua jaun 'di ε, 'de uupu "klu 'de כ 'e 'wlu.

²³ 'Su su nynaa nyu 'כככ i : Soseu, nyu a 'daa- Basabastl 'de -ככ "kpei -tenynt nla Suistisl ke Matiasl ke. ²⁴ -Wεε su bae Kea ka su 'na : Tu"bo, εmε -juua nyu -wee' "klein 'a pεε ε, nyu ε -sa 'o 'bo nyu 'כככ -nu "klu ε, ε -to ככ -clε, ²⁵ 'de ככ 'je -teun ke dbo Suida 'בככ o -wεε ככ 'mεa 'un "duo-. ²⁶ Uu poa soa' 'jei 'su ε -sa 'o Matiasl -wεε ככ nyntia dboun -nla -puue 'jכ due' 'i.

Kea 'a -Suu 'a ji ככ"

2 Pantekככt 'a 'wl o ε, su -wee' "klein 'kuεn "jrui -tadue. ² Uua -gbuan 'e mu kaan 'su -cruεn" -wlu 'e jaun 'di, ka -pie klaa" a jia, 'kamכ ε nל-, 'su ε "ji 'e -gbu" 'di su -tea i 'mε. ³ 'Su su 'jeeε mלכ -tuu"-tuu "jrεi-, ka nεmלכ nla -l -nל kan', -la -seea' 'un 'de -la -te' uupu "jrui due 'due. ⁴ 'Su Kea 'a -Suu "ji 'de su -wee' "klein 'un 'ε, 'su su -teε wlu 'sru 'a poa' -pun", ka Kea 'a -Suu -tue" 'de uupu -kwll" ε.

⁵ 'De εε' 'wl tu 'di ε, Suifu -a naa Kea 'a -jei" -wlu a 'blu -wee' 'dii 'kuεn "jrui 'bo Selisalem. ⁶ Uu 'כככan -cruεn" -nε 'su, su -wee' 'bleε plea' su je 'o ji, tai' "maa uupu 'mε, dε-nuε' uua a 'כככ su "bliwlu 'mε due due' 'de uupu 'כככ. ⁷ Tai' a "maa' "ji 'de uupu 'un 'ε su -ga' כככ -wεε uua 'jraa dl -la nua, 'su uua wluε ba -pee ka, su 'na : Nyu -nu su -wee' "klein se Galile 'wlu 'dee- ? ⁸ -Aee' kε nu 'su -wεε -aa -כככ -a "bli wlu due 'due 'de uupu 'כככ ε- ? ⁹ -A -wluε Patl-blua o, Medlblua o,

Elamiti-blua o, Mesopotamiblua o, Suideblua ke Kapadysi-blua, Pohn ke Asiblua o, ¹⁰ Friki ke Pamfiliblua o, Esipu-blua o, Libi 'a 'blua -ε -ke Sirent-kwl ʔ "kuan i 'dii o, ε ke nyu -su -wlu Romu ke-. ¹¹ Nyu -nla Suifu-wi" 'a -ce" 'kpa o, nyu -su -sa Suifu-wi" 'a kplun "kpei, Kletoa ke Rabu o, ke nu 'su -aa -wahn uupu 'a wlu 'mii due 'due 'de -a "bliwlu 'di -wee uua 'tmu di 'dɔe 'dɔe Kea nua 'a -tl' ε - ?

¹² Tai' "maa su -wee" "klein 'mε dε su 'jea tɔ' "kpei-naa -gblein', uua' 'je ε, 'su uua wlu' 'e ba -pee su 'na : 'De dε -nε -mε 'de 'a 'nynt wε- -stan ka a- ? ¹³ 'Kaa nyu jru' a wlaa uupu 'mε, uua wlu ka, su 'na : nmɔ -si' uupu 'i.

Wlu Piei 'tmua

¹⁴ 'Bomɔ Piei sɔn 'un ɔ ke dboun -nla -puue 'jɔ due' ke-, -wee ɔ kpa wlu 'jei 'de su -pee ka, ɔ 'na : Ao Suifu ke nyu "klein -kooa' -ta Selisalem, ao sie dε -nε tɔ' o, -wee dε 'ma jia 'tmua' ao 'je ε doin" o po. ¹⁵ Nyu aoa 'jea i -ta, su se nmɔ 'na, ka aoa nεε tɔ' "kpei ε, dε-nuε' -ta -sɔn' -suan' 'bo se 'un -kwle ke, -klae" jru nε -gbao. ¹⁶ 'Kaa dε Kea 'a wlu 'kwajaai Soelt 'tmua 'de ε, εε' o nynisun ka.

¹⁷ Kea wlu' ka, ε 'na : 'De de 'bɔkwɔ 'di ε, 'ma muε 'ma -Suu 'de nyɔ -wee' 'un poa', -wee aoa' "nynunmai nynuu ke aoa' "nynuunynukpae' 'je 'ma -tl' 'tmu, aoa' -kuu' mlu" a muε di Kea a tɔɔa uupu 'jea', aoa' nyu -cɔn' -wi" a muε jɔ jaa'. ¹⁸ Kun, "nynunmai ke 'nynukpae' -su -nla 'ma dbonusun ε, 'ma muε 'ma -Suu 'de uupu- 'un jaa' -wee su 'je 'ma -tl' 'tmu 'de la' 'wɔ tu 'di.

¹⁹ 'Ma muε di klae" klae" nua' 'de jaun 'di, -wee 'un 'je jrii' -tuu"-tuu nu 'nɔ 'blua- "kpei. Nymɔ ke, nε ke dao' -gblun a muε 'e nla' -ke. ²⁰ 'Jru a muε fai" pooa', ε 'e kwie 'un -snεε, -wee 'cu 'e -sain' ka nymɔ nla -wee Tu"bo 'a 'wɔ 'je 'o nynti. εε' 'wɔ tu nεε ɔɔ' 'nynt 'wɔwɔ klaa" -o.

²¹ -Mε Nyɔ "o nyɔ -ɔɔ mua Tu"bo 'a 'nynt -too"- 'i poa' a, ɔɔ muε 'puua'.

²² Israe-kun, ao po wlu -nɔ doin" o ! Sesi -wlu Nasareti ka Kea "nyɔ ɔ 'ikmaa' εε' -ce" 'kpa to ε 'bo ao -wee' "juɔi 'de jrii' ke di 'klein ɔ nua 'bo aoa' -kwea' 'un ε, aoa' -ce" 'kpa juu' 'pepe. ²³ ɔɔ' "ju tu tooε 'e 'mε 'de Kea 'a -ce" 'ε -kwɔtu 'un, dε-nuε' Kea -te' εε' dε tu 'mε sese. ɔmɔ ao ɔɔ 'bo tu -kwɔl' ao 'bɔɔ desauusun kwa -wee su 'dba. ²⁴ 'Kaa Kea jɔ 'kmu de, ε cεn ɔ 'mεεa' 'a "dbi kui, dε-nuε' 'mεa' seε 'bεε- ε 'je ɔ bu wɔ kpun.

²⁵ Emε -nuε' -wee Dafidi wlu 'de ɔɔ' -tl' 'un, ɔ 'na :

'Ma 'jee 'ma Tu"bo i jeejee 'bo 'un "juɔi, dε-nuε' εε poε 'un sun o -wee 'ma di je crε. ²⁶ Emε -tl' 'mua 'a 'su "ji 'un pεe o, -wee -pɔia" wlu 'a 'su a ji 'de 'un 'wɔn. -Bo 'mεa' -sa 'ma 'bluku -je 'kwa mɔ 'de ε, -ta 'un 'jea tɔ' tba 'un 'ble 'o 'ε 'bode, ²⁷ dε-nuε' 'ma Tu"bo, ε se 'ma -suu 'bɔi 'de 'mεun o -kwɔl. Nyɔ -nla εε' nyɔ ε, ε se ε 'bεε- ε 'je ɔ "i 'tai- ɔ 'je 'e -sɔan' 'un cεen-. ²⁸ ε -ɔɔ 'un 'kmunɔ -jeblu 'mε. 'De -sɔntɔ 'un ke εε mua "jua- "i -tea' a, εε muε 'un 'mua- 'un 'jiia'.

²⁹ 'Ma de 'di-wi", 'un 'bεε 'un 'je wlu 'flεun 'de ao -pee 'de -a 'mɔa Dafidi 'a -tl' 'un. ɔ 'mεa ɔ nmaεε i, ɔɔ' -gbau'

nɔε 'de -a "klu 'de -stanwɔ 'di -ke. ³⁰ 'Kaa ka ɔ nla Kea 'a wlu 'kwajaai ε, -wee ɔ juε 'pepe ka Kea cεan wlu -tie" 'de ɔ -pee, ε 'na : -Ma "ju due' -a mu 'beɔ nla' 'bo -ma -kɔi". ³¹ Dε Dafidi 'jea sese -wee ɔ 'tmua, ε nɔε Kea 'a 'o-tei Klisi 'a "kunyɔ' sɔn-tɔ 'un -o. -Bo ɔ wlu ka ɔ 'na : ε se ɔ 'bɔ 'de 'mεun o -kwɔl ɔ, -wee ɔɔ' ku se 'e -sɔan' 'un cεen ε, ³² -mε ɔɔ' Sesi tu mɔ Kea -sa "kunyɔ', ɔmɔ -ɔɔ -tl' 'ma 'tmu 'de ao -pee. -A -wee' "klein nɔε εε' -ta 'jeun -o. ³³ ɔ muε 'e Kea 'a dianfɔ o, -wee ɔ 'je -Suu -εε -tl' 'tmua sese 'de ɔ "Bo 'kwa ja. Emε ɔ "jii -a 'un -wee -εε nuudɔ aoa 'jea 'de aoa 'wɔan -ta. ³⁴ Dafidi mɔ se 'e jaun 'di mu kpe due', 'kaa ɔɔ' -ce" wlu' 'wɔ jrε' o ka, ɔ 'na :

Tu"bo wlu' 'de 'ma Tu"bo -pee, ε 'na -un -te i 'de 'ma dianfɔ o, ³⁵ mamau 'su 'un 'je -ma tunyu -ma "kpeinaade 'un nu.

³⁶ Israe-kun -wee' "klein juo 'ε 'pepe, Sesi ao kɔa 'o tu -kwɔl' -nɔ, ɔmɔ Kea nu Tu"bo ke εε' 'o -tei 'un.

³⁷ Uu 'wɔɔan wlu -nε 'su, ε -suua' uupu 'a pεe i, -wee su wlu ka 'de Piei ke dboun -sia 'e -pee su 'na : -Aa de'di -wi", ka -a -je nu 'ja a- ? ³⁸ 'Su Piei wluε su -pee ɔ 'na : Ao juo aoa' desauun 'i, ao 'je 'e Kea o "biie- -wee ao 'je "ni "jru poεε due 'due 'de Sesi Klisi 'a 'nynt 'un -wee aoa' dɔsɔn 'je -kwε-. 'De ao 'je Kea 'a -Suu 'je, emε Kea ja -wee ε nu -a -paan' "jrii, ³⁹ Kea cεn εε' wlu -tie" sese 'de ao ke aoa' "nynuu 'a -tl' 'un, ε ke nyu "klein -su -tεan o ke -uua -tuu" -aa Tu"bo Kea a mua 'daa' 'de nya ke-.

⁴⁰ Piei 'tmuε wlu -tuu"-tuu jri' ke'wɔε 'de su -pee -wee ɔ 'je uupu 'a di i kuu, 'de ɔ 'na : Ao 'wɔɔn- 'pu-tɔ, ao ke "manyu -nu 'je i -seea'. ⁴¹ 'De su "klu ε, nyu -tuu"-tuu -je wlu Piei 'tmua tɔ' 'un, -wee -su -poo 'ni "jru. 'De εε' 'wɔ tu 'di ε, nyu -su -kpa 'o klai" nynuu "kpei su 'bεε- su 'je nyɔɔpu 'a "wlu taan nɔ-.

Ka Kea -gbu -ε -saa 'i 'a 'kmunɔ

⁴² Uu -teε 'tun -wee uua po Kea 'a wlu doin" o 'de dboun 'wɔn jeejee, su -wee' a poε de'diwlɔua-, uua cɔen -di'pɛn i jeejee ua jεε di -wee uua bae Kea 'de nai" 'blea' 'un. ⁴³ Faun "ji 'de uupu 'un 'ε due 'due, dε-nuε' nyu 'puu jrii' ke di klae" -tuu"-tuu -a nuuε 'bo dboun 'a wlu'. ⁴⁴ Nyu "klein -su -jea Sesi 'a -tl' tɔ' 'un ε, su -wee' 'kuen "jrui -tadue, -wee su po uua' 'bleedɔ -wee' "klein -tadue. ⁴⁵ Uua ple uua' 'bleedɔ -wee' "klein ke uua' "wlii- -wee' 'mε -wee uua -gble' la' 'wei 'un due 'due ka jrɔ' nla "i ɔ 'jea 'je ε, 'kamɔ uua "nyɔ ɔ. ⁴⁶ Uua' tɔ' nɔε due', uua 'kuen "jrui 'de Kea -gbu klaa" 'di 'wɔ 'o 'wɔ. -Wee uua di Tu"bo 'a diidε 'de uupu o -gbi" 'dii. Uua di uua' diidε 'mε 'de 'mua- ke pεe 'a "kpei- flɔan' 'un. ⁴⁷ Uua 'bεε- Kea 'a 'nynt 'i, su nmɔɔ 'e nyu -wee' "klein "jri 'dei, -wee Tu"bo a nuε 'de 'punyu a 'kpa 'de uupu "klu 'wɔ 'o 'wɔ.

Piei ke San 'puuε klɔɔi

3 Piei ke San a muε 'e Kea -gbu klaa" 'di -tadue Kea bae nɔ", -kwie" jru -gbao. ² 'Bo Kea -gbu klaa" 'a -gbein" -je uua 'daa- "jriinmɔ-tua" -pun" ε, 'bomɔ uua ja "ju due' ɔ -wluε 'su -ɔɔ bu 'mεa, uua -te' ɔ i jeejee, 'de ɔɔ

-sɔɔ 'wei 'de nyu -a pa 'e Kea -gbu klaa' 'di o. ³ "ju -no 'jeea Piei ke San uua jia 'e Kea -gbu klaa' 'di paa' "jriɛ 'su ɔ -sɔɔ u -pu o. ⁴ Piei ke San "sii ɔ "jriɛ-, 'su Piei 'na : -ln -gbun -a ja kea' !

⁵ Su ɔ ɔ -gbuɛn uupu ja jojo, ɔ ɔ na -mɛ ɔ 'je uupu dɛ 'kwa 'je 'de-. ⁶ Bomɔ Piei wlu ɔ -pee ka, ɔ 'na : 'ln se 'wei ke 'sani 'ble, 'kaa dɛ 'ln 'blea ɛmɛ 'ma ji -un "nyɔ'. 'De Sesi Klisi -wluɔ Nasareti 'a 'nynt 'un ɛ, -ln -sɔɔ 'un -ln -je na- ! ⁷ Piei kpuɛn ɔ ɔ 'diansun 'su, ɔ kpa "jei. 'Bo ɛ "sri "ju -no ɔ ɔ bi ke ɔ ɔ kɔlsu" je 'o "si. ⁸ -Fai 'su ɔ ɔ sɔɔ 'un 'ɛ, ɔ nyina bi "kpei, -wɛɛ ɔ -te naa' -pun". 'De ɔ ke Piei e San pa 'e Kea -gbu klaa' 'di, ɔ na', ɔ -pliin" ɛ "jei- wɛɛ ɔ ɔ 'bɛɛ- Kea 'a 'nynt "i.

⁹ Nyu -wee' "klein 'jeeɔ', ɔ na', ɔ 'bɛɛ- Kea 'a 'nynt "i. ¹⁰ Uu juuɔ "i 'pepe ka ɛ nɔ "ju -no -tea i 'bo Kea -gbu klaa' 'a wɔn nyu a 'daa- "jriinmɔ-tua" -pun" -wɛɛ -no -sɔɔ', 'su ɛɛ jiiɛ u u mian', tai' "maa' uupu 'mɛ 'de dɛ -nɔɔ "ju -no "jrii 'a -tl' 'un.

-Po' Piei bla

¹¹ Ka "ju -no 'nɔ Piei ke San -pun", nyu -wee' 'jea kan' 'su ɛɛ' tai' "maa uupu 'mɛ 'su uua ple', uua muɛ 'de uupu o 'de Kea -gbu klaa' 'a 'fɔ uua 'daa Salomɔ -nynt ɛ. ¹² Piei 'jea kan' 'su ɔ wlu' 'de nyu -gbaea' -pee ɔ 'na : Israɛ-kɔɔn, dɛɛ -tl dɛ -nɛ 'ɛ tai' a "maa aopu- ɛ- ? 'De dɛɛ-tɔ aoa -gbun -apu ɔ ja jojo ɛ- ? Nyu -na -apu ɔ ɔ "ikmaa' ke -aa Kea 'a -jei" naa' mɔ -nuɛ' -wɛɛ "ju -no naa- ? ¹³ Kea -nɔ Ablaam Ke, Isaak Ke, Sakɔbu 'a Kea -wɛɛ -ɛ -nɔ -a "bo -wi" 'a Kea a, ɛmɛ -bɛɛ' ɛɛ' dɔnɔui Sesi "i. ɔ ɔ Sesi tu ɛ, ɔ ɔ ao to 'e -wɛɛ ao cɛn wlu "kpei 'bo Pilatɔ -ɔ -nɔɛi" -ɔ -je ɔ i "sii- "juɔ. ¹⁴ "Ju -no -kwɛai -wɛɛ -ɔ -sɔɔɛi" ɛ, ao 'kɔ -mɔ 'mɛ -wɛɛ ao -tee' Pilatɔ i 'de ɔ 'e "ku 'dbai 'saun "jrii nu. ¹⁵ Ao 'dba "ju -no -nɔ 'kmɔnta' a jei 'mɛ, kaa Kea -ɔ 'e 'mɛa' 'un, -wɛɛ ɛ jɔ 'kmu de. -A -wee' "klein -nɔ -mɛɛ' -ta 'jeun. ¹⁶ "Ju -no ao juua 'pepe 'de aoa 'jea i -ta ɔ 'puu 'de Sesi 'a 'nynt 'un. 'De ɔ ɔ 'nynt -kwɔl' -tea' mɛ -nuɛ' -wɛɛ ɔ 'ble 'kpi 'de ɔ nyina i -ta. Sesi -kwɔl' -tea' mɛ -nyl' ɔ 'puua' -cɛɛn' -'bo ao -wee' "klein "juɔ.

¹⁷ 'De kaan ka la 'jaa-, 'ma de'di -wi", 'un 'je kan' 'mɛ dɔ "klein ao ke aoa' klae" -wi" nua tɛin" ɛ, ao sɔ "i juo-. ¹⁸ 'Kaa Kea nu la' dɔ tu 'mɛ -wɛɛ dɔ "klein ɛɛ' wlu 'kwa- jaun 'tmua sese 'de Nyu'puu 'a 'kle 'je -tl 'un 'je 'o nynt. ¹⁹ -Je ɛ nɔ kan' -mɔ 'ja a, -mɛ ao juo aoa' dɔsɔn "i, ao "biie- 'de Kea o, -wɛɛ ɛ 'je aoa' dɔsɔn -kɔ'. ²⁰ -Wɛɛ aoa' kupeɛɛ' 'un -tea' 'je 'e Tu"bo o fɔ o 'wlu, 'de ɛ 'je Nyu 'puu Sesi -no -tl' 'tmua sese dɔo 'de ao -pee. ²¹ ɔ ɔ -je 'e jaun 'di i -te mamau 'su ɛ 'e dɔ -wee' "klein 'a 'o nyntia' jɛɛ- ka Kea 'a -cɛ" 'kpa 'tmuɛ sese 'de ɛɛ' wlu 'kwajaun 'wɔn ɛ. ²² Moisi wlu' ka 'de- ɔ 'na : Aoa' Kea Tu"bo a muɛ nua' -wɛɛ 'de aoa' de 'di-wi" 'klu ɛ, ɛɛ' wlu 'kwajaai due' 'je 'e 'wlu -wɛɛ ka 'mɔ nɔ ɔ 'je kan' nɔ. Dɔ "klein ɔ ɔ mua 'tmua' a, ao po u doin" o. ²³ 'De nyɔ "o nyɔ -sea' wlu Kea jɔ 'kwa doin" o po ɛ, -mɛ Kea a mu ɔ i-saa', -wɛɛ ɔ 'je 'o ɛɛ' 'cɛ 'ɛ -kwea' wlu. ²⁴ Kea 'a wlu 'kwajaun -wee' "klein -u -wluɔ dɛ -tba' 'e Samiɛl "kpei ɛ, u -wee' 'tmu 'wɔ -nɔ 'a -tl' 'mɛ -ke. ²⁵ Ao nɛ Kea 'a wlu 'kwajaun 'a 'nynt u -o. Dɛɛɛ Kea ke -a

"bo -wi" -tua' 'emu tɛin" 'de ɛɛ' -tl' 'un ɛ, ɛ wlu' ka 'de Ablaam -pee, ɛ 'na :

'De -ma "nynt u -un ɛ, 'demɔ 'ln 'je jii -wɛɛ 'un 'je 'kmu -wee' "klein "diwan po.

²⁶ Kamɔ Kea nu -wɛɛ ɛ ja ɛɛ' dɔnɔui 'de ao "klu tɛin", ɛ dɔo' -wɛɛ ɔ 'je ao "diwan po, 'de ɔ 'je aoa' "jua- 'de dɔsɔn "kpei -sa due 'due.

Piei ke San muɛ 'bo Suifu-wi' 'a -gba jeun "juɔ

4 -Ta Piei ke San nɔ nyu -pee wluɔ' 'su 'sraa -saun o, Kea -gbu 'dei -tei 'a klae" o, Sadiseɛn-wi' jii'. ² De Piei ke San a ɔ ɔ nyu Sesi 'a -tl', -wɛɛ uua 'tmua "kuny- uɔ' sɔɔ -tl' 'de ɔ ɔ 'nynt 'un ɛ, ɛ se uupu 'tun nu. ³ 'Su u kpu uupu sun -pun" u po uupu -kaso 'di mamau 'su -sɔɔ' je -sɔn', dɛ-nuɛ' -ta uua kpuun a uupu ɛ, -mɛ kwie kpun'. ⁴ 'Kaa wlu -tmua' nyu -u -wɔɛn ɛ, uua' -tuu"-tuu -je ɛ ɔ 'un, u 'kpa "kpei u 'bɛɛ- nyu 'a "wlu -mm" mɛ.

⁵ -sɔɔn' -sɔn', Suifu-wi" 'a klae" o, nyu -cɔɔn'-wi" o, kɛ' wɔ -saun 'kuɛn "jru i 'bo Selisalem. ⁶ Uu ke Anɔ, -ɔ -nɔ 'sraa -sai klaa' ke, Kaifu ke, San ke Alesandri ke, ɛ ke nyu "klein -u -wluɔ 'e 'sraa -saun klae" 'a "ji 'di ke. ⁷ Uu kpa Piei ke San 'bo uua' -kwea'-, 'de u -tee' uupu i, u 'na : -Ta ao -sa "ikmaa', 'de nyɔ -no 'nynt 'un ao nu ɛɛ' de tu ɛ- ? ⁸ Bomɔ Piei Kea 'a -Suu 'jia 'e 'un wlu 'de u -pee ɔ 'na : Aopu- Suifu 'a -jeopoun ke uua' nyu -cɔɔn'-wi" ke-, ⁹ ka aoa -teea' -a i 'de -sɔnwl' 'di 'de 'dɔɛ -nɔɔa kɔɔ -no "jrii 'a -tl' 'un -wɛɛ ka ɔ nua 'pusun -a -je ɛ 'tmu 'de ao -pee. ¹⁰ Ao -wee' "klein 'wɔɛn 'mii -wɛɛ Israɛ-kɔɔn 'je ɛ juo-, 'de Sesi Klisi -ɔ -wluɔ Nasareti, ao kɔa 'o tu -kwɔl' -wɛɛ Kea -sa "kunyɔ' ɛ, 'de ɔ ɔ 'nynt 'un ɔ ɔ "ju -no nyina i 'bo aopu- "juɔ -ta, 'de kui -sɔɔn i fɔan' 'un. ¹¹ Wlu -cɔɔn' 'de Kea 'a 'sbɛ 'di tɛin' 'naa :

"Soukpo, ao -no poa -gbu" poa i ɛ, -wɛɛ ao 'na ɛ se nuudbo 'ble ɛ, ɛmɛ -sɔɔɛ "soukpo -cɛɛn' 'un. ¹² 'Puua' se 'e nyɔ "o nyɔ jɔ' 'un nɔ-, -bo ɛ se Sesi 'a 'su 'un nɔ ɛ, dɛ-nuɛ', Kea se nyɔ deejɔ' to- 'nɔ 'kmu "kpei -no 'nynt 'un nyu 'e 'puua' 'jee-.

¹³ Uu 'jea Piei ke San 'a wlu 'a ikusun 'bo -gbajeun -nu "jɔi tai' "maa uupu 'mɛ, dɛ-nuɛ' uua 'duupu nyu -sea' de "i juo- -wɛɛ -uua 'nynt nyu sea juo ɛ, 'de ka u ke Sesi na tɛin" ɛ, u 'je kan' -mɔ 'mɛ. ¹⁴ 'Kaa uua 'jee "ju -no -puu i 'bo Piei ke San -pun", dɛ u 'jea 'tmu, ɛ se nɔ-. ¹⁵ 'Su u wlu ɛ u -pee u 'na : Ao 'wlu 'nɔ -a "klu ao "si "kpaɛ'. 'De uua' 'su dɛ 'mii 'bo uua' 'su 'nynt u 'na : ¹⁶ Ka -a -je nyu -nu 'a -tl' nu -gbo' ɛ- ? Nyu 'puujrii' u uua, ɛ se 'un -too' -ta 'ble Selisalem -nyu -wee' juɛ', -a se ɛ 'bɛɛ- -a -je ɛ 'kwla -tu". ¹⁷ 'Kaa la' -tl' tu 'bo 'blua- ja -kɔɛ, -bo ɛ nɔ kan' a, -mɛ -a -kmaa wlu "i 'de u -pee, -wɛɛ -a -je uupu kɛ' "i -te' u 'bo Sesi 'a 'nynt "si ke'wɛɛ 'de nyɔ jɔ' -pee.

¹⁸ 'Su u 'da Piei ke San 'mɛ ke'wɛɛ, -wɛɛ u -te' uupu kɛ' "i 'de u 'na : Nyu 'bo Sesi 'a 'nynt 'wɔɛn 'de aopu 'wɔn, 'de ao 'bo ɔ ɔ 'nynt "siɛ 'de nyɔ jɔ' -pee 'bode.

¹⁹ Bomɔ Piei ke San wluu ka u 'na : Aoa -gbun ɛ ja 'ee, ɛ -sɔɔɛi" 'mɛ 'bo Kea "juɔ -wɛɛ nyu 'e aomɔ wɔn 'je, ɛ 'e Kea -sii ? ²⁰ -Apu ɔ ɔ ɛ, dɛ -a -wɔn 'de -a -jeea' 'jriɛ- ɛ, -a se ɛ 'bɛɛ- -a -jɔ wɔn "muu-.

²¹ 'Su u -tee uupu ke' 'i ke'wle -wee u "tai- uupu 'i 'de nyu -kwea de "juɔi, dɛ-nuɛ' ka u "jea Piɛi ke San 'a 'pee kpuunsun nu -gblein', 'ka se nɪ-. 'De dɪ -nuua 'mua 'a -tt' 'un nyu -wee' a 'bɛɛ- Kea 'a 'nyɪ 'i. ²² 'De "ju -jɔ -puɑ 'de jrii' 'un 'mua-, -mɔ cɛn -sɪn 'a kwla -nyiiɛ "kpei -tie".

Kea 'a -jei" naaun 'a baewlu

²³ Piɛi ke San "sia i 'su, u mu ɛ 'e uua' "dɛi-wi" o, -wee dɪ "klein 'sraa -saun 'a klaa" ke nyu-cɔn 'tmua uupu -pee ɛ, u po la' "kuan. ²⁴ Uu 'wɔan "kuan -nɛ u -wee' poɛ wlu -tadue -wee u bae Kea, u 'na : Tu"bo, ɛmɛ -nuɑ 'blua- ke jaun ɛ, -wee -ɛ nuɑ 'tɔniɛ ke dɪ "klein -nɪɑ 'nɔ 'kmu ɛ, ²⁵ ɛmɛ -ɛ -nyɪ" ɛɛ' -Suu -a 'mɪɑ Dafidɪ -nɪɑ ɛɛ' dɔnuɪ, 'de ɛ -na :

Dɛɛ-tɪ -wee 'blua- ke -blua nyna ja -wee tɔ' saɪn inaa 'a 'su "ji 'de uupu 'un ɛ- ? ²⁶ 'Beɔ-wi" -nɪɑ 'e 'blua- "kpei u -wee' nyna ja -wee kɛɛmɑ -wee' po kɪn -ta -due 'de Tu"bo ke ɛɛ' "ju -teeɑ kɔɔi" 'a o -fɔn' -tt' 'un.

²⁷ 'Kamɔ ɪ nɪ 'de ɛɛ' dɔnuɪ Sesi -ɔ -teeɑ kɔɔi" 'a -tt' 'un. Erodɪ ke Ponsɪ Pilatɪ poɛ kɪn -ta -kwɔb -nɛ 'di -wee u ke nyu 'sru ke Israɛ-blua blo' wɔn 'bɛɛ- wlu 'un. ²⁸ Dɛ ɛɛ' -cɛ" 'kpa -tea' sese ɛ jea nu 'de ɛɛ' -kwɔtɪ 'un ɛ, ɛmɛ uua nɪnɪɑ 'o mu. ²⁹ kaan ka la 'jaa Tu"bo, ɛ -gbun 'kle uua -tua" ɛɛ' "nynuu- ja, 'de -apu -ɔ -nɪɑ ɛɛ' dɔnuuɪn ɛ, ɛ je -a 'kɔɪ "nyɪ -wee -a -je ɛɛ' -tt' 'tmu 'de -kwɔɪ" tbaa' 'un. ³⁰ ɛɛ' "ikmasun nɪ -a "kpei -wee -a -je nyu 'puu- 'de -a -je jrii' nu 'de Sesi -ɔ -nɪɑ ɛɛ' dɔnuɪ ɛ -teeɑ kɔɔi" 'a 'nyɪ 'un.

³¹ Uu -kɔɑ' baea' 'su ɛ, -ta u 'kuɑn "jrui -suua' i 'su Kea 'a -Suu "ji 'de u -wee' "klein 'un 'ɛ, -wee u -te Kea 'a wlu 'tmua' -pun" 'de -kwɔɪ" tbaa' ke pɛɛ i kua' 'un.

Kea -jei" naaun a poɛ uua' 'bleedɪ -tadue

³² Nyu "klein -uu -jea Sesi 'a -tt' tɔ' 'un ɛ, u -wee' "siie 'i -wee uua' tɔ' nɪ due'. Dɛ due' 'blea, -mɛ u -wee' -ble ɛ, nyɔ 'k wlu 'de uupu "klu kɔ' nu 'ma dɛ. Uua' dɪ -wee' nɪɛ due'. ³³ Tu"bo 'a dboun a 'tmu kɔ' "kunyɔɔ' sɔn-tɪ 'mɛ 'de 'kɔɪ 'blea' ke 'diikua' 'un, -wee Kea 'a 'saun klaa" nɪ u -wee' "klein "kpei. ³⁴ Nyɔ -jea 'de uupu "klu nɪ -wee dɛ 'jea 'kwa -pɔn ɔ se nɪ-, dɛ-nuɛ' nyu -uu -blea -kle' o, nyu -uu -blea -gbi" o, u plɪ -wee' 'mɛ. -Wɛɛ u ja la' sɔnɔ, 'de u po ɪ -tadue. ³⁵ 'De uua jɪ Sesi 'a dboun, -wee uua -gblɪ' nyu "jrii due 'due ka jɔɔ' nɪɑ "i ɛ, ɔ 'jea 'je ɛ, 'kamɔ uua "nyɪ ɔ.

³⁶ 'Kamɔ "ju due' -wluɑ Sipru nu -ke. ɔɔ' "ju tu 'a 'nyɪ -nɪ Soseu -wee Sesi 'a dboun blɔ 'nyɪ "kpei 'de uua 'dɔ Banabastɪ, ɛ 'de mɛ -nɪ nyu 'kɔɪ "nyɪ. ɔ 'wluɛ 'e Lefi 'a "ji 'di. ³⁷ ɔ ple -kle' ɔ 'blea 'mɛ -wee ɔ ja ɛɛ' 'wei 'de ɔ "nyɪ Sesi 'a dboun.

Ananiastɪ ke Safira 'a -tt'

5 'Kaa "ju due' -kɔ 'nyɪ nɪɑ Ananiastɪ ɛ, ɔ ke kɔ 'nyɪnɔ Safira pleɛ uua' -kle'. ² 'Su ɔ -tuɛ" ɛɛ' 'jeewɛi 'a tɔ ɔ, -wee ɔ kpa la' tɔ 'de Sesi 'a dboun o, kɔ 'nyɪnɔ jul' 'pepe. ³ 'Su Piɛi wlu ɔ -pee, ɔ 'na : Ananiastɪ, dɛɛ-tɪ -nɪ -tai" nyɔsaun 'i -wee ɔ "duo -ma pɛɛ -wee' 'un kan', 'de

-ma dii Kea 'a -Suu sɪ wɔn ? 'De -nɪ -te' -ma -kle' 'a 'jeewɛi 'a tɔ ɔ ɛ- ? ⁴ -Bo -nɪ se -ma -kle' mɛ ple 'de ɛ, ɛ se -ma dɛ nɪ- ? 'De -bo -nɪ pleɛ mɔ 'dee, ɛɛ' 'wei se -ma -tea' -tee ? Ka tɔ' saun -nɛ -mɛ nu 'e -ma pɛɛ o 'kpasun ɛ- ? ɛ se nyɔɔ mɔ -nɪ -dii sɪ wɔn nɪ-, 'kaa Kea mɛ -nɪ -dii sɪ wɔn.

⁵ Ananiastɪ 'wɔan wlu -nɪ 'su ɛ, ɔ -ka i 'bo 'blɔ 'su ɔ 'mɛɛ. Nyu "klein -jea ɛɛ' -ta, faun klaa" 'kpa 'de u 'un 'ɛ. ⁶ -Kwɔɪ" mu" pla sɔan un 'su u "fin ɔ dɛ "jrui -wee u kɔ i nmaea'.

⁷ Nɔ "kɔ "jrɪ taan -sia' 'o mu 'su ɛ, kɔ 'nyɪnɔ pa -gbu", dɛ -ɛ -nuua u se ɛɛ' jrɛ' 'wɔn. ⁸ Piɛi -teeɛ' u i, ɔ 'na : Aoa' -kle' ao plea 'ee, ɛɛ' sɔnɔ -wee' kaa ? A 'tmu ɛ 'de 'un -pee. 'Su u 'na : Kɪn, ɛɛ' sɔnɔ -wee' -nao. ⁹ 'Su Piɛi wlu' 'de u -pee, ɔ 'na : Ka ao nu -mɛɛ' wlu 'un 'bɛɛsun -wee aoa -tɪn' Tu"bo 'a -Suu i ɛ- ? A -gbun 'nɔ, nyu -uua -wluɑ aa' kuan i nmaea', u ka 'bo -gbein" -jei". Uua ji aun kpaɑ -ke. ¹⁰ 'Bo ɛ "sri, u je i -ka' 'bo Sesi 'a dboun blɔ o, u je 'mɛ. -Ta -kwɔɪ" mu" -nu a paa -gbu", -mɛ u jɛɛ uɑ' "ku. 'Su u kpu' -wee u nmae' u i 'bo uɑ' kuan -pun".

¹¹ Dɛ -nuua 'mua- ɛɛ' faun -kpa 'e Kea -gbu ke nyu "klein -uu -wɔan ɛ 'un ɛ, ɛ 'bɛi".

Sesi 'a dboun nuɛ jrii' -tuu"

¹² Sesi 'a dboun a nuɛ jrii' -tuu"-tuu 'bo nyu 'a -kwea', nyu -uu -jea Sesi 'a -tt' tɔ' 'un ɛ, u nɪɛ -tadue 'de Kea -gbu klaa' 'a -gbu" kɔ u -tuu" a Salomɔ nɪnɪ 'di. ¹³ Nyɔ -sea' Sesi 'a -tt' tɔ' 'un 'je ɛ, -kɔnɔ' 'kpa 'de uupu "klu, 'kaa nyu a 'jeɛ uupu 'a 'dia, uua poɛ uupu -tt' o kpleiin. ¹⁴ Nyu -uua -jea Tu"bo 'a -tt' tɔ' 'un a 'kpa "kpei sɔnɔ-sɔnɔ- 'de 'nynukpae' ke "nynunmai' 'un. ¹⁵ -Wɛɛ uua ja 'wɛnuu -tuu"-tuu -je woi uua -te' jrɪ' i 'bo uua' "kpei 'pendɛ "kpei, 'de uua 'pɛɛn- jrɪ' i 'bo srɛ' "kpei, -wee -bo Piɛi a sea -si' ɛ, 'de kɔ' -fli 'je nyu "kpei crii- 'de uupu "klu. ¹⁶ Nyɔkpu a -kwɛ' -kwɛ' 'dii uua jea ji -gbli -gbli 'bo Selisalem uua ja uua' nyu -uua dɪ a pooa, ɛ ke nyu -si- isaun nɪɑ 'e 'un ke, -wee u -wee' "klein a 'pu.

Uua -tuɛ" Sesi 'a dboun 'kle

¹⁷ 'Sraa -sai klaa" ke Sadiseen-wi" -uu -ke ɔ nɪɑ kɔɔi" ɛ, -kwɔn "ji 'de uupu 'un 'ɛ 'su u 'bɛɛ- wlu 'un 'ɛ -wee u 'e Sesi 'a dboun sun -pun" kpa. ¹⁸ Uu nyna uupu i, -wee u po uupu 'de nyu -wee' "klein 'a -kasogbu 'di. ¹⁹ 'Kaa Tu"bo 'a "soai due' -ji' "mau", -wee ɔ kain -kasog- bu "wɔn 'de -ɔ -sii" uupu "kpaɛ' -wee -ɔ -wlu 'de u -pee -ɔ -na : ²⁰ Ao mu 'e Kea -gbu klaa" 'di -wee ao 'je 'kmu dee nɪɑ 'a -tt' -wee' 'tmu 'de nyu -pee. ²¹ Sesi 'a dboun 'jeɛ wlu -nɛ wɔn. -Ta -sɔn' -suɑn' -mɛ u muɛ 'e Kea -gbu klaa" 'di -wee uua kɔ nyu Kea 'a wlu.

'Sraa -sai klaa" ke nyu -uu -ke ɔ na, u 'kuɛn Israɛ 'a nyu-cɔn' "jrui -wee u 'je -tt' poo-. 'Su u dɔɛ nyu -wee u mu Sesi 'a dboun 'booa' 'de -kasogbu 'di.

²² 'Kaa nyu u dɔɑ nɪnɪɑ 'bo -kasogbu 'di ɛ, u se uupu jɛɛ-. 'Su u muɛ de -wee u po "kuan. ²³ Uu 'na : -Ta -aa mua -mɛ -kasogbu 'a kpaɛ' -wee' kaan "wɔn, nyu -uua fua -kasogbu i ɛ, -a -jɛɛ u -wee' 'mɛ, 'kaa -a -kaian 'o -gbein" -a se nyɔ jɔɔ' 'je 'de ɛ 'di.

²⁴ Kea -gbu 'dei -tei 'a klaa" o, 'sraa -saun 'a klæe" 'wɔan wlu -nɪ ε, dɛ sɪ 'jea tɔ "kpei- naa -gblein' 'de Sesi 'a dboun 'a -tɪ 'un, 'de -ta sɪ 'jeɛ -tu" ε, sɪ 'je ε. ²⁵ Uu si ε wlu' 'su "ju due' jɪ' k 'na : Ao -gbun 'nɔ, nɪɔ ao poa -kaso 'di ε, sɪ nɪ ε 'e Kea -gbu klaa" 'di -wɛɛ sɪ tɔ nɪɔ Kea 'a wlu. ²⁶ 'Su Kea -gbu 'dei -tei 'a klaa" ke kɔ 'cɛ-wi" mu' -wɛɛ sɪ 'da Sesi 'a dboun kɔ. 'Kaa sɪ se sɪpu sun -pɪn" kpa, dɛ-nɪɛ' faun a nɪ sɪpu 'mɛ, sɪ pleɛ' nɪɔ je sɪ "soi itbaa-.

²⁷ Uu ke sɪ mua, sɪ kpa sɪpu 'e -gbajeun "juɔɪ -wɛɛ 'sraa -sai klaa" a -tee' sɪpu 'wɔn i ka, ²⁸ k 'na : -A se aopu kɛ' "i -te' 'de- ? -A se 'na ao 'bo "ju -nɔ 'k 'nɪnɪ "siie 'de nɪɔ "o nɪɔ jrɔ' -pee ? 'De dɛɛ -tɪ aoa nɪ kan", -wɛɛ ao -kɔ Selisalem-kwɔl ja 'de aoa' nɪɔdɛtɔɔa' 'un ε- ? -Aee' aoa -pɪn -wɛɛ "ju -nɔ 'k 'nɪmɔ 'je 'o -a "jru 'kpa ?

²⁹ Piɛi ke kɔ "dɛi-wi" 'na : Kea mɛ -a -je wɔn 'je, ε 'je nɪɔpɪ -sii-. ³⁰ Sesi ao 'dba 'bo tu -kwɪl" ε, -a "bo -wi" 'a Kea jɔ 'kmu de. ³¹ Kea kɔ "jei 'de εɛ' dianfɔ o, ε nɪɔ εɛ' kɛɛma' ju ke Nyu 'pɪsɪ 'un -wɛɛ k 'e Israɛ-nɪɔ nɔ "nɪɔ 'de sɪ 'e 'kmu fai" poo- 'de sɪɔ' dɪsɔn 'je -kwɛ-. ³² -A -wɛɛ' nɪɔ dɪ -nɪɔ 'mua 'a -ta 'jeun -o, ε ke Kea 'a -Suu ε 'nɪɔ nɪɔ -sɪɛ wɔn ke.

'Sni Gamaliɛ -tua" -gbajeun-wi" ε

³³ -Gbajeun-wi" 'wɔan wlu -nɪ 'sɪ sɪ 'kpa 'cɛn, 'sɪ sɪ -pɔn sɪ 'je Sesi 'a dboun 'kmu -sa. ³⁴ 'Kaa Fariseɛn due' -kɔ 'nɪnɪ nɪɔ Gamaliɛ, k nɪɔ kɛ' kɔ -sai -o, nɪɔ -wɛɛ' -te' k 'e 'wɛ, kɔ -nɔ 'un 'bo -gbajeun 'a -kwea'-, k 'na : Ao 'sii- sɪpu "kpaɛ' ke dɛ -saan". Uu "sia sɪpu "kpaɛ' 'sɪ, ³⁵ k wlu' 'de nɪɔ -gbaea' -pee, k 'na : Israɛ-kɔn, ao -tu" aoa' -cɛ" 'ε -tɪ' 'de dɛ ao 'jea nɪɔ -nɪ "jrii nɪ 'a -tɪ' 'un. ³⁶ Dɛ-nɪɛ' "ju due' sɪ 'daa- Tedaɪ -kɔ -daa' kɔ -cɛ" dɛwɔnɪ -wɛɛ nɪɔpɪ 'a kme' -nɪɔiɛ bla 'o 'de ε, -ta k jiia 'bo se 'un-kwɛ ke, 'kaa sɪ 'dbɔ -kwɔl. Nyu "klein -bla' 'bo k 'de ε, dɛ sɪ 'wɪɔ 'un -a se ε juo- -sɪɔn, kɔ 'kmu ti je ka nɪ-. ³⁷ 'Bo -mɔ 'de ε, "ju due' sɪ 'daa- Suida -kɔ -wɪɔ Galile ε, -mɔ 'wɪɔ "blo ke'wɛ 'nɪnɪ 'sbe 'dipo kɔ", -mɔ -criɛ' nɪɔ -tuu"-tuu 'bo k 'de. k 'mɛa -ke ε, nɪɔ "klein -bla' 'bo k 'de ε, sɪ -wɛɛ' cɪɛn "i 'paɪn. ³⁸ Kaa ka 'ja a, 'ma 'tmu sɪ aopu 'mɛ, ao -saa nɪɔ -nɪ 'a -tɪ' kwa -nɔ, ao "tai- sɪpu "i sɪ 'je mu. Uu 'dbo sɪɔ nɪɔ -ta -bo ε 'wɪɔ 'e nɪɔpɪ 'un ε, εɛ muɛ i sɔn' 'de εɛ' -cɛ" -pee. ³⁹ 'Kaa -bo ε 'wɪɔ 'e Kea 'un -cɛɛn'-, -mɛ ao se ε 'bɛɛ- ao 'je ε i -sa. Ao -tu" aoa' -cɛ" 'ε -tɪ' -wɛɛ ao je Kea 'a tu o -fɔn' un 'kpa.

⁴⁰ Dɛ Gamaliɛ 'tmua sɪ -wɛɛ' 'wɔn -o' ε. 'Su sɪ 'da Sesi 'a dboun 'mɛ, sɪ kpa sɪpu klæe 'un -kpa -kpa, -wɛɛ sɪ -te' sɪpu kɛ' "i, sɪ 'na : Nyɔ 'bo aopu Sesi 'a 'nɪnɪ 'wɔn 'wɔn 'bode ! 'Su sɪ "taie sɪpu "i.

⁴¹ -Ta Sesi 'a dboun 'wɪɔ 'bo sɪpu "juɔɪ ε, sɪ nɪɔ 'e 'mua- 'un, dɛ-nɪɛ' Kea 'a -cɛ" 'kpa 'wɔn -ε, -wɛɛ sɪ nɪ 'e 'kle 'di 'de nɪɔ a -flɛɛn sɪpu 'de Sesi 'a 'nɪnɪ 'a -tɪ' 'un.

⁴² 'De 'wɪ "o 'wɪ 'di ε, sɪ 'na 'kɔ nɪɔ dɛ tɔɔa' ke Sesi Klisɪ 'a -pɔɪa" -tɪ 'a 'tmu -tɪ 'de Kea -gbu klaa" ke -gbi" 'dii.

Nyu -mɛ" 'sɔn sɪ 'cra i 'a -tɪ'

6 'De εɛ' nɔ tu 'di ε, klai" nɪnɪ a 'kpa "kpei kɔn- kɔn-. 'De sɪpu "klu ε, Suifu-wi" -a poa Klɛkɪwlu a wluɛ Suifu-wi" -blea 'blua- 'dei, dɛ-nɪɛ' sɪ 'na : -Bo di- idi -gble' nɔ "ε, sɪɔ blaɔ sɪɔ' -nɛ -tɔn" nɪnɪkpaɛ' 'blɔ. ² 'Su dboun -nɪɔ -puue 'jɔ 'kɔn 'kuɛn klai" nɪnɪ -wɛɛ' "klein "jruɪ, -wɛɛ sɪ wlu sɪpu -pee ka, sɪ 'na : ε se "is- rɛ -wɛɛ -a -je Kea 'a wlu 'tmu -tɪ "i "tai- 'de -a -je dɛdi -sae 'a 'su -si'. ³ εmɛ -tɪ ε, -aa de'di -wi", ao -gbun 'e aopu "klu ao 'je nɪɔ -mɛ" 'sɔn 'e -sa, -sɪ -blea kplɪn 'dɔɛ, Kea 'a -Suu "jia 'e 'un -sɪ -nɪɔ tɔ'di, -wɛɛ -a -je sɪpu εɛ' dɔ tu kwa -te'. ⁴ 'De -apu kɔ 'je Kea baea' ke Kea 'a wlu 'tmua' nya kpa.

⁵ Dɛ -tmua' 'mua-, ε nɪɔ nɪɔ -kwea de -wɛɛ' 'un. 'Su sɪ -sa 'o Etiein. Sesi -kwɪl" -tea' ke Kea 'a -Suu "jia 'e 'un 'ε. -Wɛɛ sɪ -sa 'o Filipu o, Plokkɔ o, Nikanɔ o, Timɔ o, Pamenasi o, Nikola ke, -mɔ 'wɪɔ Antɔsɪ -wɛɛ kɔ nɔ kɔ' -cɛ" Suifuɪ 'un tɛin". ⁶ Uu to sɪpu Sesi 'a dboun "i, 'de sɪ bae sɪpu 'a Kea -wɛɛ sɪ -te' sɪpu kwa "jru.

⁷ Kea 'a wlu 'tmua' a 'kpa "kpei kɔn- kɔn-, nɪɔ -tuu"-tuu -a -je Sesi 'a -tɪ' tɔ 'un, -wɛɛ -sɪɔ -kpa 'o klai" nɪnɪ "kpei 'bo Selisalem. 'Sraa -saun -tuu"-tuu -je Sesi 'a -tɪ' tɔ 'un -ke.

Etiein 'a kpunsun

⁸ Etiein Kea 'a "diwan ke "ikmaa' "jia 'un ε, kɔ nɪɔ jrii' klæe' klæe' 'de nɪɔ "klu. ⁹ Nyu jru' -wɪɔ 'e Suifu-wi" 'a "jruɪ 'kun-gbu sɪ 'daa- kuɔnkwɪa' 'wɪɔ 'a -gbu" 'di ε, sɪ ke Etiein a -toɔɛ' ba o. 'De εɛ' "jruɪ 'kun-gbu -tu 'di ε, nɪɔ -nɪɔ 'e sɪ ka : Suifu-wi" -wɪɔ Sireɪ ke, Suifu-wi" -wɪɔ Alesandri ke, jru' -wɪɔ 'e Silisibluɔ "kpei ke Asi 'a 'blee-blua 'a 'fɔ -wɛɛ' "kpei- ke. ¹⁰ 'Kaa sɪ se kɔ kɔn 'bɛɛ-, dɛ-nɪɛ' kɔ wlu' 'de tɔ' 'dɪnɪɔ' ke Kea 'a -Suu 'un.

¹¹ 'Su sɪ paa nɪɔ -nɔ sɪ 'na : -A -wɔn Etiein 'a wlu 'mɛ, kɔ jea Moɪsɪ ke Kea wɔn i -flɛɛn. ¹² 'Kamɔ sɪ nɪ 'sɪ sɪ -sa 'blua -wɛɛ' o, nɪɔ-kɔn' o, kɛ' kɔ-saun "blo -wɛɛ sɪ 'wɪɔ 'e Etiein "kpei, sɪ kpun kɔ -wɛɛ sɪ kɔ 'e -gba- jeun "juɔɪ. ¹³ Uu nɪɔ sɪ 'tmu sɪ -tɪ' 'a -ta 'jeun 'un -wɛɛ sɪ 'na : "Ju -nɔ, kɔ -flɛɛn -ta -kweai ke Moɪsɪ 'a kɛ' wɔn i jeejee. ¹⁴ Dɛ-nɪɛ' dɛ -a -wɔn 'de kɔ 'wɔn, εmɛ ka Sesi -wɪɔ Nasareɪ ε, Kea 'a kɛ' ε jaa Moɪsɪ 'kwa -wɛɛ ε 'nɪɔ -aun, kɔ -je ε fai" poo-, 'de -kɔ -je Kea -gbu 'wɪɔ.

¹⁵ 'Su -gbajeun -wɛɛ' "klein "siie Etiein "jriɛ-, 'kaa kɔ 'jua a fan' 'de sɪpu "jri 'de, ka Kea 'a "soai 'a "jua- nɪɔ.

Etiein bla -po'

7 'Sraa -sai klaa" -tee' kɔ i kɔ 'na : 'Kamɔ nɪ -cɛɛn' - ? ² 'Bomɔ Etiein "duo wlu 'un kɔ 'na : Ao -nɪɔ 'ma de 'di-wi", -kɔ -nɪɔ 'un "bo -wi", ao po 'ma wlu doin" o ! Tɛin" sese, -aa Kea -εɛ 'nɪnɪ 'bɛa "i ε, ε to εɛ' -cɛ" 'mɛ 'de -a "bo Ablaam -pee 'de Mesopotamibluɔ "kpei, -wɛɛ kɔ jea 'e Karan 'tia' jɪ. ε wɪɔ kɔ -pee ε 'na : ³ -ln -wɪɔ kɔ -ma "bilibluɔ 'di -un "bli -gbu -nɔ, -wɛɛ -un -je 'e 'blua- 'ma mua -un kɔɔa' 'di mu. ⁴ 'Su kɔ 'wɪɔ 'e Kalde-kɔn 'a 'blua- "kpei 'mɛ, -wɛɛ kɔ mu 'de kɔ "ti 'o Karan. 'Bomɔ kɔ "bo 'mɛɛ, -wɛɛ Kea jɔ kɔ 'blua- -ε 'di -a -tia" -ta -sɪɔn "kpei.

5 E se ɔ -teɪn de-saan" ka "nyl ɔn 'blua- -nɛ "kpei, -wɛe -ta ɔ 'jea 'jru 'wlaa- mɔk ɔ-tl'. 'kaa ε cɛn wlu -tie", ε 'na : 'blua- -nɛ, ε nɛ ɔ ke ɔk ɔ "nynuu 'a de -o, 'de -mɛ 'kam ɔ se 'ju 'ble ke 'de εɛ' ɔn" tu 'di. 6 Kea wlu ɔ -pee ka, ε 'na : -Ma "nynuu- a muɛ kuɔnkwla' muua' 'de 'blua- 'sru "kpei, uua muɛ kuɔnɔpu- nɔa' -wɛe nyu 'e uupu 'kwa nynii- 'de -sɪn 'a kmɛ' -nyiiɛ 'di. 7 'Kaa Kea 'na nyu -u -jea uupu kuɔn 'uɔn 'ble ε, εɛ' 'pee a muɛ uupu kpun 'a. -Bo -mɛ 'wlu 'o -jei" ε, uua muɛ 'e εɛ' 'blua- tu "kpei 'wluu' -wɛe u 'je 'e 'blua- -nɛ "kpei ji 'de u 'je ε -gbɛɛ'-. 8 'Su Kea ke Ablaam -tu" 'e dbɛɛdɛ. Eɛ' dbɛɛdɛ tu 'a juo 'uɔn -nɔ 'kɛn mua'. 'Kam ɔ nɔ -wɛe Ablaam 'wlu Isaaku 'de ɔ kpɔ 'kɛn 'bo 'wɔ -mɛ" na -nɔ "kpei. 'De Isaaku 'wlu Sakɔbu 'de ɔ kpɔ 'kɛn, -wɛe Sakɔbu 'wlu "nynuu 'a -pu-ue 'kɔ 'nɔkɔn, uupu -nɔ -a "bo -wi".

9 -A "bo -wi" nua Soseu -kwɛn o ε, uɔ pleɔ -wɛe ɔ mu 'de Esipu-blua "kpei. 10 'Kaa Kea ke ɔ na' -wɛe ε seie ɔ 'de 'kle ke -cɛ" nɔk 'jea' "klein 'kwa, ε "nyl ɔ tɔ' -wɛe ε nuɛ 'de ɔ nmɔ Esipu-blua 'a 'bɔ Farakɔn 'jri 'dei. -Mɔk 'beɔ tu -teɛ ɔk 'blua- ke ɔk -'gbu" Soseu kwa -wɛe ɔk po l -je o. 11 'Su 'muɛ- -teɛ jia' -pun" 'de Esipu-blua ke Kananblua -wɛe" "klein "kpei. Eɛ' 'kle klaa" jɛ nyu -wɛe' "kpei, -wɛe -ta -a "bo -wi" 'jea de -sa u 'jea di, 'bo se nɔ-. 12 Sakɔbu 'wɔn diidɛ 'ε 'nynɔ 'de Esipu-blua "kpei 'su ε, ɔ dbo 'e -a "bo -wi" 'mɛ "i-saa ɔn". 13 'De εɛ' kpe 'nɔkɔn -nɛ "kpei ε, Soseu 'a de'di -wi" juu ɔ "i, -wɛe Farakɔn juu Soseu 'a -gbu" -nɔn nyu. 14 'Su Soseu dbɔɛ nyu -wɛe uɔ mu ɔ "bo Sakɔbu -jei", ε ke ɔk -'gbu" -nɔn nyu -uɔ -nɔa kwla -mɛ" ɔn 'kɔ 'mm" ke. 15 Sakɔbu mua 'e Esipu ε, 'dem ɔ 'mɛɛ, 'dem ɔ -a "bo -wi" -wɛe' 'mɛɛ -ke. 16 U "duo- uupu 'a 'kpa 'uɔn 'ε -wɛe uɔ kpa uupu 'bo Sisɛm -wɛe uɔ nmaɛ uupu i 'de -gba 'uɔn Ablaam ja 'wei -wɛe ɔ -tɪan' 'de Em ɔk ɔ "nynuu- 'kwa 'bo Sisɛm 'di.

17 -Ta dɔ Kea 'sia 'nynɔ 'de Ablaam -pee la' 'o nyni ɔn" ɔ "kuuan i ε, -mɛ -a "bo -wi" 'a "i -tiesun a 'kpa "kpei nɔkɔn- nɔkɔn -'de Esipu-blua "kpei. 18 'Su Esipu-blua 'a 'bɔ deɛ -kpao' se Soseu juo-. 19 ɔk 'beɔ tu toɛ -a "bo -wi" de "i -to -to, ɔ poɔɛ uupu 'srɛ i, ɔk kpun uupu klaan" -klan klaan" -wɛe u 'je uua' "nynupliiɛ i po 'de u 'je 'mɛ.

20 'De εɛ' ɔn" tu 'di 'bom ɔ Moɪst 'wɔtɔ-. ɔk "jupliɛ -nɛ nmɔ 'e Kea 'jri 'dei. ɔ "bo ke de-wi" -'gbɔkɔn' 'de 'cuɔ taan 'di. 21 -Ta uɔ po ɔ i ε, 'bom ɔ Farakɔn 'a "junynɔk- pao' "duɔ 'uɔn -wɛe u -'gbɔkɔn' ka uua' "ju nɔa. 22 Moɪst 'cuɔn Esipu-kɔn 'a ɔk' ke uua' kplɔn -wɛe' "klein 'mɛ, ɔ ju juo-. ɔ kmai' 'de ɔk wlu ke ɔk tuɔtɔ 'uɔn.

23 -Ta ɔ 'blea -sɪn 'a kwla -nyiiɛ 'su, Moɪst 'a de 'di-wi" Israɛ-kɔn 'a "i -teea' 'kpa 'bo ɔ -kwɔl". 24 -Ta ɔk mua, -mɛ Esipuɔ due' nɔ ɔk de'di -wi" 'a due' blaa' 'su ɔ wɔtɛ ɔk de'di o, -wɛe ɔ dba Esipuɔ. 25 ɔ naa ɔ i 'de ε, ɔk 'na -mɛ ɔk de'di -wi" 'je ε 'mii 'kɔn 'de- ka Kea nɔa 'i ε 'jea uupu seie 'de ɔk sun 'uɔn ε, 'kaa u se ε 'mii 'kɔn.

26 -Sakɔn' jre' -sɪan' 'su ε, nyu 'nɔkɔn -cɛ' 'de Israɛ-kɔn "klu, -wɛe ɔk -tu" uupu 'sɔn -wɛe u 'je -cɛ' -tɔ 'kɔ. ɔ 'na : 'Ma de 'di-wi", deɛ -tɔ aoa' 'su a -cɛ' ε- ? Ao nɔ de 'di-wi" 'a 'su -o. 27 'Kaa -kɔ -kɔ -bla ɔk de'di -kɔ -fuuɛn Moɪst nya, ɔ 'na : ɔ po -uɔn 'bomu -wɛe -ma -je -aa 'pee ε- ? 28 -Aee' -uɔn -nɔɛi" -uɔn -je 'uɔn 'dba, ka -uɔn -dba Esipuɔ -kwie" -ε ?

29 ɔ 'tmua wlu -nɛ 'su Moɪst 'kpa 'kwla, ɔ muɛ 'e Madi-an-wi" 'a 'blua- 'di, 'dem ɔ wɔtɔ -"nynuu- 'nɔkɔn.

30 ɔ nuɛ 'e -sɪn 'a kwla -nyiiɛ. -Ta ɔ mua 'e Sinai cru -kwɔl" 'de -puɔn" blua "kpei ε, 'bom ɔ Kea 'a "soai due' nɔ 'e -gbauo -εɛ wan 'di. 31 Moɪst 'jea εɛ' de tu 'su ε, ε 'maa ɔ tai', 'su ɔk 'kpa 'bo ε -pun" -wɛe ɔ 'je ε ja -gbun, 'su ɔ 'wɔn Kea 'a wlu -ε -na : 32 'Lɔ nɔ -uɔn "bo -wi" 'a Kea -o, Ablaam ke Isaaku ke Sakɔbu 'a Kea -o. 'Su Moɪst 'a dɔ a crɛ', ɔ se -uɔn kpa "jua- "jei -wɛe -gbun 'o 'bɛɛ-. 33 'Su Tu" bo wlu ɔ -pee ε 'na : -Lɔ -sa -ma "kwɔl- bl", de-nuɛ' 'blua- -uɔn -nyna "kpei εɛ' 'blua- tu -kwɛ- i 'pepe. 34 'Kle 'ma 'cɛ-wi" 'a 'jea 'de Esipu-blua "kpei ε, 'uɔn 'jee', 'uɔn 'wɔn uupu 'a -fun" wlu 'mɛ, -wɛe 'uɔn "sii 'de 'uɔn 'je uupu seie-. -Lɔn ji la -wɛe 'uɔn 'je -uɔn dbo 'de Esipu.

35 Moɪst uɔ -flɛɛan 'de ε, -wɛe uɔ 'na ɔ -te' 'o -uɔn 'de -uɔn -je -aa 'ble i ke -aa 'pee 'jei nɔ ε- ? ɔm ɔ Kea dbo -wɛe ɔ -je uua' -jeopoi ke uua' -seieɔ nɔ-. Kea 'a "soai ɔ -wɔlwa Moɪst -pee 'de nɛ-gbauo 'di ε, ɔm ɔ -je ɔ sun o po.

36 Moɪst -nɔ ɔk -sa Israɛ-kɔn kuɔnkwla' 'de Esipu, -wɛe ɔk nu jrii' ke dɔ -tuu"-tuu 'de εɛ' 'blua- tu 'di, ɔ nu jru' 'bo 'tɔnɛ -saan wɔn, ε ke 'de -puɔn" blua "kpei ke 'de -sɪn 'a kwla -nyiiɛ 'di ke-. 37 Moɪst due' -nɔ -wɔl' 'de Israɛ-kɔn -pee -wɛe ɔ -na : Kea a muɛ nua' εɛ' wlu 'kwajaai due' 'je 'wɔl ka 'uɔn nɔa ɔ 'je kan nɔ 'de ε 'je ɔk dbo. 38 Moɪst -nɔ ɔk -nɔ 'o Israɛ-kɔn -pun" 'de -puɔn" blua "kpei, ɔ ke -a "bo -wi" 'a na -wɛe Kea 'a "soai a ɔk wlu 'kwa 'de Sinacru "kpei, ɔk ɔk -wɔn Kea 'a 'kmunɔ wlu -wɛe ɔk -tmu l 'de -a -pee.

39 -A "bo -wi" se ɔk wɔn 'je -tɔ 'nɔkɔn-, uɔ -fuun ɔ nya -wɛe uɔ "biie- uua' pee 'de Esipu-blua "kpei de, -wɛe uɔ wlu 'de Aarɔn -pee uɔ 'na : 40 -Lɔ ma -aa -kuɔl- jru' -a -ju 'jrie- 'jee-, -wɛe nyu 'ju 'ble 'bo -a "juɔi, de-nuɛ' Moɪst ɔ -sa -aun 'de Esipu-blua "kpei -ta, de ɔ -snɛɛa 'uɔn, -a se ε juo-. 41 'Su 'de εɛ' wɔ tu 'di ε, uɔ nuɛ bli' -kea'- uua -sa' 'sraa- -pee, 'de uua nu 'mua- 'bo uua' -cɛ" 'kpa 'a sun 'a nuudɔ 'juɔi. 42 'Su Kea -sa uupu 'jrie- -pun", -wɛe ε "tai- uupu 'i, 'de uɔ -te dɔ -nɔa 'e jaun 'di 'a "juɔi -gbɛɛa' -pun". Ka ε crua 'de Kea 'a wlu 'kwajaau 'a 'sbɛ 'di ε, ε 'na :

Israɛ-kɔn, ε 'mɔ ao -saa nmi 'sraa- 'uɔn ao "nyl 'de -sɪn 'a kwla -nyiiɛ 'di 'de -puɔn" blua "kpei ? 43 E se kɔn -εɛ 'nynɔ nɔa Moɪst, εmɛ -εɛ -tan 'tanfɔ ao se "jei po -wɛe aoa sea blee, ε ke 'cu-sɔn 'a -kɔn Refan ao se ma aoa sea -kuɔl' 'a 'daa, -wɛe aoa sea "juɔi -gbɛɛ' ? εmɛ -tɔ 'ma mu ao kuɔnkwla' kpa' 'de Babilɔn-kwɔl' de.

44 -A "bo -wi" 'bleɛ -tan 'tanfɔ -εɛ -poo ke' -gbau 'jrui 'bo -puɔn" blua "kpei, 'de ε -nɔ Kea -gbu klaa" 'a -sii, εɛ nuɛ ka Kea 'sia 'nynɔ 'de Moɪst -pee ε. E wlu' 'de Moɪst -pee ka 'de-, ε 'na : Ka -je -uɔn -jeea 'jrie- nɔa, 'kam ɔn -je ε nu. 45 Eɛ' -tan 'tanfɔ tu jiiɛ -a "bo -wi" 'kwai mamau 'su ε je Sosue jɛɛ-. ɔm ɔ -paa ε 'de nyu jru' Kea nua i 'de uupu "juɔi 'a 'blua- 'di, -wɛe ε -te i 'demu mamau 'su ε jɛɛ Dafidɔ 'a ɔn". 46 Dafidɔ nmɔ 'e Kea 'jri 'dei, ɔ -tee' ε i 'de ɔ 'je Sakɔbu 'a Kea 'a -gbu" po. 47 'Kaa ɔk "ju Salomɔ ɔk -po' εɛ' -gbu". 48 'De -mɛ 'kam ɔ Kea -nɔa 'e jaun 'di εɛ' 'ti 'de nyiɔ ɔk poo-gbu 'di, ka ε 'tmua 'de Kea 'a wlu 'kwajaai 'a 'sbɛ 'di ε :

49 Tu"bo 'na : Jaun mε -nι 'ma 'beɔkpa-tε, -wεε 'blua- nι 'ma bι "kpei -te -dε. -Mε -gbu" -jεwε- ao 'je po -wεε ao 'je 'un 'nyl ε- ? 'De -tawε- aomɔ 'je 'un 'nyl -wεε 'un 'je 'jru 'wlaa a- ? 50 'Ma sun mε -se' dι -nιa 'mua- -wee' "klein nuu ?

51 'Oo, ao "jrukuun 'a ti, -kɔ pεε kmuai" -wεε -kɔ doin" "suan 'de Kea 'a -Suu 'a wlu 'a 'wɔn -tι 'un ε, aoa -fɔn' Kea 'a -Suu o jeejee. Dε ao "bo -wi" nιa 'un 'de ε, εmε aopu nι 'un -ke. 52 Kea 'a wlu 'kwajaai -jɔwε- ao "bo -wi" se 'kle -tu" ε- ? Nyu -uɔ -tmua "ju -k -srεai" 'a ji -tι ε, uɔ 'dba uɔpu 'mε, kɔ "ju tu mɔ aopu- to 'e -wεε -kɔ 'dbaun ao 'kpa. 53 Aopu- Kea' jaa εε' "suɔ kε' 'kwa ε "nyla, -wεε -kɔ sea -mεε' kε' tu wɔn 'je ε, aopu-.

Uu tbaa Etiein "soi i

54 Uu 'wɔan wlu -nε 'su uɔ 'kpa 'cεn, uua diiε 'nynt "i 'de Etiein -pee. 55 'kaa Etiein -mɔ ε Kea 'a -Suu "jiɔ 'un 'ε, -wεε kɔ -gbun 'e jaun -kwlu jojo, 'su kɔ 'jeε Kea 'a tu"bode i, -wεε Sesi nyna i 'de Kea 'a dianfɔ o. 56 'Su kɔ 'na : Ao -gbun 'kɔ, jaun 'ma 'jea i ε, ι kaien wɔn, -wεε nyiɔ kɔ "Ju nyna i 'de Kea 'a dianfɔ o.

57 'Su uɔ -saa "kɔ -cruεn", uɔ "suεn -cu doun" -wεε uɔ -wee' "klein bluu kɔ "kpei -tadue. 58 'De uɔ 'klb i, uɔ -kɔ 'o -kwlb, -wεε uua tɔkɔ "soi i. Nyu -jea εε' -ta -tee' uua' 'un- paadi i 'bo -kooai" -saan" due' -kɔ 'nynt nιa sɔkɔ -pun". 59 -Ta uua tbaa Etiein "soi i ε, -mε kɔ bae', kɔ 'na : Tu"bo Sesi, -nι -kpuɔn 'ma -suu sɔn 'sɔkɔ. 60 'Su kɔ poε 'kɔi- -klu' -wεε kɔ "kɔ kpleiin, kɔ 'na : Tu"bo, dε uɔ nua -ta -nι -bo ε -sroε' 'bo uɔpu "jru. kɔ 'tmua wlu -nι 'su ε, kɔ 'mεε.

Sɔo -tuε" Kea -gbu 'kle

8 Sɔo poε Etiein 'a 'dbaun -tι' o. 'De εε' 'wɔ tu 'di mɔ 'kle klaa" -jia' Kea -gbu "kpei 'bo Selisalem -tee -wεε nyu -jea Sesi 'a -tι' tɔ' 'un -wee' -gba' ja 'de uɔ mu Suideblua o, Samadiblua "kpei. Sesi 'a dboun 'a 'su sie 'o Selisalem. 2 Kea 'a -jei' naaun mu -ji' -wεε -uɔ -nmae Etiein i, -uɔ pa kɔ 'kwε- 'de -uɔ -fɔn" kɔ kplein.

3 Sɔkɔ -mɔ ε, kɔ -sa' Kea -gbu i, 'su kɔ jea 'un -sii'. kɔ pa -gbi' 'dii -wεε kɔ kpun 'nynukpae' ke "nynunmai 'de kɔ po uɔpu -kaso 'di.

Filipu 'tmuε Sesi 'a -pɔia" -tι 'bo Samadi

4 Nyu -uɔ -gbaa dι 'mii ε, uua muε -ta "o -ta -wεε uua 'tmu -pɔia" -tι. 5 Filipu muε 'e Samadi blua 'a -kwlb due' 'di, -wεε kɔ 'tmu Klisɔ 'a -tι' 'bomu. 6 Nyu -tuu"-tuu -kuan' "jrui ε, uua poε dε Filipu a 'tmua doin" o -snii', -wεε uua 'jee jrui' kɔ nua "jriε- -ke. 7 Dε-nuε' -siisaun -wlu 'e 'wεnuɔ -tuu"-tuu 'un 'de "wɔkɔ" 'un, -wεε klɔkɔn -tuu"-tuu ke 'tooun a 'pu. 8 'Su 'mua-cruεn" klaa" 'kpa 'bo εε' -kwlb tu 'di.

Jrii' poi Simɔ kɔ -tι'

9 'De "ju due' -nι 'bo εε' -kwlb -tu 'di see, uua 'dɔk Simɔ, kɔ 'daa kɔ -ce" dεwɔn i. 'De kɔ 'jrui' kɔ nua 'a -tι' 'un ε, kɔ "maa nyu -nιa 'o Samadi -wee' tai'. 10 Muɔ' ke klae" -wee' a poε kɔ wlu doin" o -snii' see -wεε uua wlu

ka : "Ju -nɔ -mɔ 'bleε Kea 'a "ikmaa' nyu a 'daa "ikmaa' klaa" a.

11 Uu -wee' a po kɔ wlu doin" o -snii', dε-nuε' kɔ -kwle uua' tai' "maa' 'mε 'de kɔ 'jrui' 'un. 12 'Kaa uɔ 'wɔan Filipu 'a wlu kɔ 'tmua Kea 'a tu"bode ke -pɔia" -tι -nιa 'de Sesi Klisɔ 'a 'nynt 'un 'a -tι' 'su ε, uɔ 'je kɔ wlu tɔ' 'un 'ε, -wεε 'nynukpae' ke nmai -wee' a poo "ni 'jru. 13 Simɔ kɔ kɔ -ce" 'jee Sesi 'a -tι' tɔ' 'un -ke. kɔ -kɔa' "ni "jru pooa' 'su kɔ tεen Filipu o, dε-nuε' nyu 'puu jrui' ke dι klae" -la nuu uɔ "kɔkɔ- tai'.

14 Ka Kea 'a wlu pa 'e Samadiblua "kpei ε, umɔ Sesi 'a dboun -nιa Selisalem 'wɔn, 'su uɔ dbo 'e Piei ke San 'mε. 15 -Wi" -mu nynia 'e Samadi ε, uɔ baεε nyu -uɔ -jea Sesi 'a -tι' tɔ' 'un 'a bae', -wεε uɔ 'e Kea 'a -Suu 'je, 16 dε-nuε' -mε Kea 'a -Suu se 'e uɔpu 'a due' koun -gbai' 'un "ti ke. Uu poεε "ni "jru 'de Sesi 'a 'su 'a 'nynt 'un. 17 'Su Piei ke San -tee uɔpu kwa "jru, -wεε uɔ 'je Kea 'a -Suu.

18 Simɔ 'jea Sesi 'a dboun -tea nyu kwa "jru -wεε Kea 'a -Suu jia 'de uɔpu 'un 'su ε, kɔ "nylε uɔpu 'wei, 19 'De kɔ 'na : Ao "nyl 'un "ikmaa' -nε -ke, -wεε nyc 'o nyc 'un -te' kwa "jru kɔ 'e Kea 'a -Suu 'je. 20 'Kaa Piei wlu kɔ -pee kɔ 'na : -ln -ke -ma 'wei cen 'e -klu' -tie", dε-nuε' -ma naa tɔ' i -mɔ -na nyc 'beeε' kɔ 'je 'wei ja- -wεε kɔ 'je Kea 'a -paan' -tun' ! 21 Dε -εε nuua -ta -ma dε "o dε jrε' se ε 'di nι-, dε-nuε' -ma pεε se "isrε 'bo Kea "juɔi. 22 Tɔ' saun -ma naa i -nε -nι -kɔ ε o. 'De -nι -je Tu"bo -bae -wεε ε 'je -un εε' tɔ' tu 'un -sa, -bo ε 'bεε- ε 'je nuuε 'de, Kea 'je -ma desaun -kɔ'. 23 Dε 'ma 'jea i 'de -un 'un ε, mε -nι -nι 'di nyniε wɔn -wεε desaun 'ble -un kuɔn 'un ke. 24 'Su Simɔ 'na : Aoa' -ce" 'kpa bae 'ma Kea, -wεε dι ao "sia 'nynt la' dι tu je 'un "jrui nuuε-.

25 Piei ke San -kɔa' -po blaa' 'de nyu -pee 'su uɔ muε Selisalem de. Ka uua mua, 'kamɔ uua 'tmu -pɔia" -tι 'de Samadikuun 'a -kwle 'dii.

Filipu ke "jruiεi klaa" Etiopiεn i ke

26 Tu"bo 'a "soai due' wluε 'de Filipu -pee, ε 'na : -ln -kɔn 'un -nι mu 'e 'jru 'a kuaanfɔ o, 'de -jεblu -ε -wluε Selisalem -wεε -ε mua Gasa 'i, 'de -pɔkɔn" blua "kpei.

27 Filipu sɔan 'un 'su kɔ 'kpa 'o 'ε. kɔ -gbuan 'e mu 'su "ju due' mɔ -nι 'bo kɔ "kpeinaade 'di -kɔ -si'. kɔ "ju tu 'wluε Etiopi, kɔ nιε "jruiεi klaa" -o. kɔ nyiɔ tu wa 'un 'ε, -wεε kɔ -te' Kandasɔ -u -nιa 'beɔnynɔkɔkpao' 'de Etiopi- blua "kpei 'a "wliε- -wee' "jru o. kɔ kɔ -ji Kea "juɔi -gbεεa' 'de Selisalem, 28 -Wεε -kɔ mu 'de kɔ "bli de, 'su kɔ -tee i 'de kɔ "kpeinaade 'di -wεε kɔ -sro' 'e Kea 'a wlu 'kwajaai Esai 'a 'sbε 'dii. 29 'Su Kea 'a -Suu wlu' 'de Filipu -pee, ε 'na : -ln mu, -nι -kpa' 'bo kɔ "kpeinaade -pun". 30 Filipu 'kpa plea' 'su, kɔ 'wɔn Etiopi i -kɔ kɔ wlu, -mε kɔ nuε 'e Kea 'a wlu 'kwajaai Esai 'a 'sbε 'dii, 'su Filipu wlu kɔ -pee kɔ 'na : Dε -ma -sroa' 'ee, -ma -wɔn ε 'mii 'mεε ?

31 'Su kɔ 'na -bo nyc se 'un -je o po 'ee, ka 'un 'je εε' 'mii 'wɔnɔn nu ε- ? -Wεε kɔ 'da Filipu kɔ -te' i 'bo 'un -pun". 'Su Filipu 'jaa -wεε kɔ -te i 'bo kɔ -pun".

32 Kea 'a wlu kɔ nιa -sroa', ε ka :

Uu kɔ' ka nyc kɔ kpa 'sraa -sa 'blaanyɔn -wεε kɔ 'je ε 'dba, 'de ka 'blaaju sea wlu 'ble 'bo nyu -uua cen ε "mu-

kui "juɔi nua ɔ nɪ kan', ɔ se wɔn 'bai- mɔ "pɪ. ³³ 'De ɔɔ' -ɛɛ' 'ɛ ja jaa' 'un, 'pee wlu 'bo ɔ "jru 'mɛ. ɔ -je ɔɔ 'ji 'a 'nynɪ 'si 'bode ɛ- ? Dɛ-nuɛ' ɔɔ -nɛ 'kmunɪa' "tii -wɛ- 'de 'blua- "kpei.

³⁴ 'Su "jrujei -nɔ -teeɛ' Filipu i, ɔ 'na : 'Ma bae -un -ɛ, nɪ ɔɔ -tt' Kea 'a wlu 'kwajaai a 'tmu kan' -ta a- ? ɛ ɔɔ' -ɛɛ' 'kpa -ae, -un' ɔɔ 'da nɪ ɔɔ 'jru ? ³⁵ 'Su Filipu 'due wlu 'un, -wɛɛ ɔ tba 'o wlu -ɛ -crua' -nɛ "kpei, 'de ɔ -te Sesi 'a -pɔia' -tt' 'tmua' -pun' 'de "ju -nɔ -pee.

³⁶ -Ta uɔ nɪa naa' 'su ɛ, uɔ jɛɛ 'ni -gbuu, 'su "jru jei -nɔ 'na : "Ni ka, dɛ -nɪ 'e la -wɛɛ 'un se "ni "jru poo i ɛ- ?

³⁷ 'Su Filipu 'na : -Bo -un -je Sesi 'a -tt' ɔɔ 'un 'de -ma pɛɛ -wee' "klein 'un ɛ, -un -bɛɛ' -un -je "ni "jru pooɛ-. 'Su "ju -nɔ 'na : Ka Sesi Klisi nɪa Kea 'a "ju ɛ, 'un 'je ɛ ɔɔ' 'un 'ɛ.

³⁸ 'Su ɔ nɪnaa dɛ uɔ -tea 'di i, -wɛɛ Filipu ke "jrujei "sii- 'bo "nɔ- ka uɔ nɪa nɔɔ 'ɛ, 'de Filipu pɔɔ "ni "jru.

³⁹ Uɔ 'wlu 'o "nɔ- ɔɔ, Tu"bo 'a -Suu "fla Filipu 'mɛ. 'Su "jrujei se ɔ "jriɛ- 'jee 'bode, 'kaa ɔɔ -tuɛ" ɔɔ -je "jriɛ- ɔɔ jea mu 'de 'mua- 'un. ⁴⁰ 'De Filipu -mɔ -taan' 'e Asoti 'bo ɔ 'wlu, -wɛɛ ɔ mu mamau 'su ɔ nɪni Sesare. ɔ ɛɛn -kwɛ -wee' "klein 'dii ɔɔ 'tmuɛ Sesi 'a -pɔia' -tt.

Soo 'a 'de Kea o "biiesun-

9 'De ɛɛ' nɔ" tu 'di -mɛ Soo nɛ 'ɛn 'mla "i 'de Tu"bo 'a klai" nɪnuu 'a -kwɪ kpuan' ke uua' 'dbaa -tt' 'un. ɔ muɛ 'e 'sraa -sai klaa' o, ² -wɛɛ ɔ -tee' ɔ 'sbɪ i 'de ɔ 'je 'e Suifu-wi' 'a "jru i 'kɪn-gbi -l -nɪa 'e Damasi 'dii mu -wɛɛ -bo -uua Tu"bo 'a -jei' naa nɪ uɔ 'e mu, 'de ɔ 'je 'nɪnukpae' ke nmai kpun, ɔ 'je uupu san 'de ɔ 'je uupu Selisalem ja-.

³ -Ta ɔɔ "kuuan Damasi i, 'su -ntain -sɔn' klaa" -wlu 'e jaun 'di cre "jrii 'bo -jei", ɔ 'dewei -wee' nɛ "puu'-. ⁴ 'Su ɔ -ka i 'bo 'bluɔ, -wɛɛ ɔ 'wɔn wlu due' -ɛ -wlu 'de ɔ -pee -ɛ -na : Soo ! Soo ! Dɛɛ-tɪ -ma -fɔn' 'un tu o ɛ- ? ⁵ 'Su 'na : -Mɔ nɪ ɔ -o ɛ-, Tu"bo ? -Wɛɛ wlu -nɛ 'na : ɛ 'mɔ Sesi -ma -fɔn' tu o -o. ⁶ 'Kaa -un -sɔn' 'un -un mu 'o -kwɪ, -wɛɛ dɛ -un -jea nu uɔ 'je ɛ -un -ɔɔ. ⁷ Nyu -uua kpa Soo ɛ, -cni'ma kpu uupu 'mɛ, dɛ uɔ 'jea 'tmu, ɛ se nɪ-. Uɔ 'wɔn wlu -nɛ 'mɛ -ke, 'kaa uɔ se nɪ ɔ "jriɛ- 'jee-. ⁸ Soo sɔn 'un 'bo 'bluɔ, ɔɔ -kɔn- "jrii 'baia 'a -ka i, 'kaa ɔɔ 'je dɛ jre' i. Uɔ kpun ɔ -cɪɛi' -wɛɛ uɔ kpɔ Damasi. ⁹ 'De 'wɪ taan 'di ɛ, ɔ se i 'je, ɔ se diidɛ wɔn -ttɪ, ɔ se "ni 'na.

¹⁰ 'De 'bo Damasi -mɔ ɛ, klai' ju due' -nɪ 'o -ɔɔ 'nɪnɪ nɪ Aniasi, ɔɔ Tu"bo jɛɛ 'de jajri 'un, -wɛɛ ɛ wlu 'de ɔ -pee ɛ 'na : Aniasi ! 'Su ɔ 'nɔɔ ɔ 'na : Tu"bo ! 'un ka.

¹¹ 'De Tu"bo 'na : -ln -sɔn' 'un, -un mu 'e -jebu nyu a 'daa- "isre -jei" -wɛɛ -un -je 'e Suida o -gbu" pa 'de -un -je "ju -ɔɔ 'nɪnɪ nɪa Soo i -kɔn, ɔ 'wluɛ Tasɪ. ¹² ɔ nɛ Kea baea', 'su ɔ 'jeeɛ "ju due' -ɔɔ 'nɪnɪ nɪ Aniasi "jriɛ-, -wɛɛ -ɔ kɔ o 'de -ɔ -te ɔ kwa "jru, -wɛɛ ɔ 'je i 'je ke'wɛɛ.

¹³ 'Su Aniasi 'na : Tu"bo nyu -tuu"-tuu -kwɛ "ju -nɔ 'ɔ -tt' 'tmua' 'mɛ, uɔ 'na ɔɔ -tuɛ" -ma nyu -un -teea kpɔi" 'bo Selisalem 'kle. ¹⁴ -Wɛɛ 'sraa -saun 'a klae' -wi' "nɪ ɔ 'sbɛ 'de ɔ ji 'nɔ, -wɛɛ ɔ 'je nyu "klein -uua -sia" -ma 'nɪnɪ kpun 'de ɔ 'je uupu san. ¹⁵ 'Kaa Tu"bo wlu 'e Aniasi -pee, ɛ 'na : -ln mu 'su, dɛ-nuɛ' "ju -nɪa 'mua- 'un -tee ɔ kpɔi", -wɛɛ 'un 'je ɔ ɔɔ 'un -nɪ- 'de ɔ 'je 'ma 'nɪnɪ 'e 'blua- jri' o, 'beɔ-wi' "juɔi o, Israɛ-blua "kpei kpa. ¹⁶ Ka

ɔɔ mua 'kle 'jea' 'de 'ma 'nɪnɪ 'a -tt' 'un 'ma -ɛɛ' 'kpa a muɛ 'tmua' 'de ɔ -pee.

¹⁷ Aniasi "sia "kpae' 'su ɔ 'kpa 'o ɛ. ɔ nɪnɪa 'de -gbu' 'di 'su, ɔ -tee Soo kwa "jru 'de ɔ 'na : Soo, 'ma de'di, Tu"bo Sesi -ɔ -ke -un -jeea' -ta -ma jiaa 'bo -jei" ɛ, ɔɔ ɔɔ 'un -wɛɛ -ma "jri 'e 'bai- 'de Kea 'a -Suu 'je 'e -un 'un "ji. ¹⁸ 'Bo ɛ "sri dɪ jri' ka -smii' flɪ nɪa, -l -nɪa kan', l je 'e ɔ "jri 'wlu. 'Su ɔɔ "jri -gbai', ɔ ɔɔ 'un 'ɛ, -wɛɛ ɔ pooɛ "ni "jru. ¹⁹ ɔ -koa' dɛ dia' 'su ɔɔ 'bleɛ jɛɛ 'de ɔ 'un de. Soo ke klai" nɪnuu nɛ 'o Damasi 'wɪ pla-.

Soo 'tmuɛ Sesi 'a -tt' 'bo Damasi

²⁰ 'Bo ɛ "sri ka Sesi nɪa Kea 'a "ju ɛ, ɔ je ɛɛ' 'tmua' -pun' -te 'de Suifu-wi' 'a "jru i 'kɪn-gbi 'dii. ²¹ Nyu "klein -uua -wɔn ɔɔ 'wlu ɛ, tai' "maa uɔ 'mɛ, uɔ 'na : ɛ se "ju -ɔɔ -tua" nyu -uua -sia" Sesi 'a 'nɪnɪ 'kle 'de Selisalem, ɔ ko -taa ? 'De ɔ se -ta ji -wɛɛ ɔ 'je Kletien-wi' kpun 'de ɔ 'je uupu san "wɔn saan 'de ɔ 'je uupu 'sraa -saun klae' "juɔi kpa ?

²² 'Kaa Soo "due 'kpi 'un, -wɛɛ ɔ 'tmu Kea 'a -tt' ɔɔ mu nɪa. 'Su Suifu-wi' -tia' 'o Damasi -wee' 'kpa "kɔn kɔn-. Ka Sesi nɪa Klisi ɛ, uɔ ɔɔ 'tmu ɔɔ kpa nɪa.

²³ 'Wɪ jri' -sia' 'o 'su ɛ, Suifu-wi' pooɛ ɔɔ 'dba -tt. ²⁴ 'Kaa nyu jru' -saa Soo fɛn'. Nyu -pooa -tt' -nɪ, uua fue -kwɪ ɔ kpaɛ' i 'de "mau'wɪ o, 'jru-gbaowɪ 'di -wɛɛ uɔ 'je ɔ 'dba. ²⁵ 'Su klai" nɪnuu "duo- Soo 'un 'ɛ "mau", uɔ -te' ɔ 'e too" 'di -wɛɛ uɔ ɔɔ blo' "jru, 'de uɔ "sii ɔ i.

Soo muɛ Selisalem

²⁶ -Ta ɔ nɪnɪa Selisalem ɛ, ɔ -ttɛn' Sesi 'a klai" nɪnuu 'a -pun' 'kpa -kɔ i, 'kaa faun a nu uɔ -wee' "klein 'mɛ, dɛ-nuɛ' ka ɔ 'jea Sesi 'a klai' ju 'kpa, uɔ se ɛ ɔɔ' 'un 'je.

²⁷ 'Su Banabasi "duo- Soo 'un 'ɛ, -wɛɛ ɔ ke ɔ kpɔ 'e Sesi 'a dboun o, -wɛɛ ka Soo ke Tu"bo 'jeea 'bo -jei", 'de ka ɔ 'tmua Kea 'a -tt' 'de Sesi 'a 'nɪnɪ 'un ka -ɔɔn' ka 'de Damasi ɛ, ɔ po uupu la' "kuan. ²⁸ Dɛ -tba' 'o ɛɛ' nɔ" tu 'di ɛ, Soo nɛ 'bo uɔ -pun", -wɛɛ ɔ ke uua nu -mu' -ji' 'bo Selisalem. ɔɔ wa' i -wɛɛ ɔ 'tmu Kea 'a -tt' 'de Tu"bo 'a 'nɪnɪ 'un. ²⁹ ɔɔ wlu' -ke 'de Suifu-wi' -a -poa' Klɛkwɪlu -pee 'de ɔ ke uupu a -too' ba o, 'kaa -wi' -mu a -kɔn ɔɔ 'dba -kɔ i. ³⁰ ɔɔ 'de'di -wi' 'wɔn 'su ɛ, uɔ kpɔ Sesare, -wɛɛ ɔ 'wlu 'e -mɔ 'de ɔ mu Tasɪ.

³¹ 'De ɛɛ' nɔ" tu 'di ɛ, Kea -gbu -tee 'fleun 'de Suide o, Galile o, Samadiblu "kpei. Nyu -wee' 'bleɛ 'kpi -wɛɛ Tu"bo 'a wɔn 'jea' ke ɔɔ 'pleea' nɪ 'de uupu 'un. Kea 'a -Suu a nɛ 'de nyu -jea Sesi 'a -tt' ɔɔ 'un a 'kpa "kpei.

Ene 'puu

³² -Ta Piei a -teea' nyu -uɔ -jea Sesi 'a -tt' ɔɔ 'un "i -kwɛɛ 'dii ɛ, ɔ mu Lida, Kea 'a -jei" naaun -nɪa -ke ɛ. ³³ ɔ jɛɛ "ju due' 'bo -kwɪ -nɛ 'di, ɔɔ 'nɪnɪ -nɪ Ene, -ɔ nu 'o 'wɛ blɔɔ -sun -mɛ" na, dɛ-nuɛ' ɔɔ 'dae- 'mɛɛ. ³⁴ 'Su Piei wlu ɔ -pee ɔ 'na : Ene, Sesi Klisi 'kɔn- -ma 'wɛ- 'mɛ, -un -sɔn' 'un -un -je -ma "kpei 'pendɛ nmae-. 'Bo ɛ "sri ɔɔ nɔ 'un. ³⁵ Nyu "klein -nɪa 'o Lida ke, nyu -nɪa 'e Sarɔn 'jeea dɪ -nɪa 'mua- "jriɛ- 'su ɛ, uɔ -wee' "biie 'e Kea o.

Dokasi sɔn "kunyɔ'

³⁶ 'De klai" nynyuu 'klu 'bo Sope ε, 'hynɔkpaɔ' due' -nɔ 'o, -ua 'nynɔ -nɔ Tabita. 'De Klɛkwɔlu 'di ua' 'nynɔ -nɔ Dokasi, ε 'de mɛ -nɔ 'wɛ mɛun-. Ua nuɛ dɔ 'dɔɛ -tuu"-tuu, -wɛε ua -te' wɛnyu kwa wɔi. ³⁷ Umu 'wɛ-kpɔn 'de εɛ' nɔ" tu 'di -wɛε -u -mɛ. Uu -kɔa' ua' "ku jrea' 'su ε, uu kpɔ 'e "jei-gbu 'a wɔn due' 'di, -wɛε uu 'pɛɛn u i. ³⁸ 'Su klai" nynyuu -nɔ 'o Sope 'wɔn Pɛi 'a 'nynɔ 'bo Lida, -wɛε uu dɔ 'nyu 'sɔnɔn "i, 'de uu 'je k i bae- -wɛε k 'e -too" k 'e ji, dɛ-nuɛ' Lida ke Sope se ba o tɛɛn-. ³⁹ Pɛi sɔn 'un 'su k ke nyu -nɔ 'kpa 'o 'ε. -Ta uu nynia 'bo Sope 'su ε, uu kpa Pɛi 'de "jei-gbu 'a wɔn 'di. -Tɔn" nynyukpɛi' -wee' "klein -gbaɛɛ' k 'dei, 'de uua -fun", -wɛε -ta Dokasi ke uu -teea i 'de ε, "bai ke dɔ "klein u nua uua to i Pɛi "i. ⁴⁰ 'Su Pɛi pɔɛ nyu -wee' "klein "kpaɛ', -wɛε k pɔ 'kɔi- -klu' k bae Kea, -wɛε k "biie- 'de ua' "ku o 'de k 'na : Tabita, a sɔn 'un. 'Su u 'baie "jri. U 'jea Pɛi 'su u sɔn 'un 'ε, -wɛε u -te i. ⁴¹ K kpa sun, k kpɔ 'jei, 'de u nyna i. -Wɛε k 'da Sesi 'a -tu' tɔ' 'un 'jeun ke -tɔn" nynyukpɛi' 'de k to ua' 'kmu de ji -nɛ uupu "i. ⁴² Nyu "klein -nɔ 'o Sope -wee' 'wɔn εɛ' dɛ tu 'mɛ, 'su nyu -tuu"-tuu -je Tu"bo 'a -tu' tɔ' 'un. ⁴³ Pɛi nuɛ 'o Sope 'wɔ pla, 'de Simɔ -kɔ -pa" nmikui o -gbu".

Pɛi ke Kɔnɛi ke

10 "Ju due' -nɔ 'o Sesare, kɔ 'nynɔ -nɔ Kɔnɛi, k -tɛɛ Rɔmu 'a "soa-wi" 'a kpɔ jɛɛ' "jru o i. Uua 'daa uupu Italibɔua 'a -nɛ "sul. ² Kɔ "ju tu 'srɛ", k ke kɔ -gbu" -sɔn nyu -wee' "klein a pleɛ Kea, kɔ pɔɛ Suifu 'a nɔua" nyu sun o, -wɛε kɔ bae Kea jeejee.

³ -Kwie" jru-gbao jɛɛ' o 'su k 'jeɛ Kea 'a "soai due' i 'pepe 'de jajri 'un, -kɔ pa 'e k o -gbu", 'de -k -wɔ k -pee -kɔ -na : Kɔnɛi ! ⁴ Kɔnɛi "sii- k "jriɛ- -sɛɛn", 'su faun a nɔ, k 'na : Dɛ -nɔ kan' a- Tu"bo ? 'su Kea 'a "soai 'na : -Ma baewɔlu ke -ma dɔ 'dɔɛ -ma nua ji', i je Kea jɛɛ-, 'de ε pɔ la' -tu' -kwɔlu o. ⁵ -ln dɔ 'nyu 'de Sope, -ln -je Simɔ -kɔ "kpei -tenynɔ nɔ Pɛi 'da. ⁶ K kooɛ 'de "ju due' nyu a 'daa- Simɔ nmiku "pa i o -gbu". Kɔ 'gbu" nɛ 'e 'tɔnɛi -kwɔl" fɔ o.

⁷ Kea 'a "soai -k -wɔ k -pee 'a -nɔ -ε mua 'su Kɔnɛi 'da kɔ 'dɔnɔnɔn 'sɔnɔn 'mɛ, ε ke kɔ "sul 'a due' -kma kɔ -tu' -wɛε -kɔ pleɛa Kea ke-. ⁸ -Wɛε dɔ "klein k 'jea jajri -nɔ, k pɔ uupu la' "kuan, -wɛε k dɔ uupu 'de Sope.

⁹ εɛ' -sɔn' -sɔn', -ta uu nɔ 'o -jei" -wɛε uua "kuuan-Sope i ε, -mɛ Pɛi 'ja 'e -gbu" "jru -nɔ pɛɛpɛɛ 'jru-gbao, -wɛε kɔ bae Kea.

¹⁰ 'Su 'muɛ- ε nɔ, k nɛ "i k 'je dɛ di. -Ta uu siia dɛ pia' a 'su k blu' 'de ja jri 'un. ¹¹ Kɔ 'jeɛ jaun i, ε kaiɛn wɔn, -wɛε dɛ jɛɛ' ka tae'fɔ nɔ -ε -nɔ kan' -wɔlu 'e jaun 'di -εɛ -si" i 'bo 'blu, εɛ' 'fɔ -nɔ -nyiiɛ -wee' "srɛi "dɔ. ¹² Kɔ 'jeɛ nmi 'a "kwɔli -wee' i 'de ε 'di : -ju -a naa bl -nyiiɛ "i o, -ju -a cnia -pɛɛ' o, i ke nuu 'a "kwɔli -wee' ke-. ¹³ 'Su k 'wɔn wɔlu jɛɛ' -ε -na : Pɛi, -ln -sɔn 'un -ln -dba, -ln di. ¹⁴ 'Kaa Pɛi 'na : "ln- 'de, Tu"bo, la' dɔ tu se 'ma wɔn "i bla due' i se i -kwɛ-, i kpɔnɛn -flɛn". ¹⁵ 'Su wɔlu -nɛ 'ε kpɛ 'sɔnɔn -nɛ wɔlu'

ke'wɛε ε 'na : Dɔ Kea 'na i nmɔ "jrii ε -ln -bo nuɛ i kpɔn ε -flɛn".

¹⁶ εɛ' dɛ tu nuɛ' kpɛ taan -wɛε tae'fɔ -nɛ "sri 'o, ε mu jaun 'di de.

¹⁷ -Ta Pɛi nɔua kɔ -cɛ" i-teea' 'de dɛ k 'jea "jriɛ -nɛ 'ε -tu' 'un ε, -mɛ nyu Kɔnɛi dɔba -nu -teeɛ' nyu i mamau 'su uu je Simɔ k -gbu" 'je, -wɛε uu nyna i 'bo ε "wɔn.

¹⁸ Uu kpa wɔlu "jei -wɛε uu -tee' nyu i uu 'na : -Ta mɔ Simɔ -kɔ "kpei -tenynɔ nɔ Pɛi koo- ε- ?

¹⁹ Dɛ Pɛi 'jea "jriɛ 'mua- k nɛ tɔ' "kpei naa', 'su Kea 'a -Suu wɔlu' 'de k -pee ε 'na : -ln -gbun 'nɔ, nyu taan -a -kpɔn' -mii. ²⁰ -ln -sɔn 'un, -ln -si" i, -ln -ke uupu 'e mu. -ln -bo tɔ' i pleɛɛ, dɛ-nuɛ' 'mɔ -dɔ' uupu. ²¹ 'Su Pɛi "sɛi i -wɛε k wɔlu 'e nyu -nɔ -pee k 'na : 'Mɔ aɔa -pɔn i 'un ka, dɛɛ-tɔ ao ji ε- ? ²² Uu 'na : Kɔnɛi -k -nɔ "sul 'a jra' jei klaa" mɔ -dɔ' -aun. Kɔ "ju tu 'srɛi", kɔ pleɛɛ Kea. Suifu -wee' "klein a pɔ k εɛ' -tu' o. Kea 'a "soai due' mɔ -tmuu' k -k -na : -ln -je 'de k o -gbu" mu 'de k 'je -ma wɔlu doin" o pɔ. ²³ Pɛi paa uupu -gbu" -wɛε k "nyu uupu 'pɛn 'un. -Sɔn' -sɔn' k sɔn 'un 'ε, -wɛε k ke uu mu. Kɔ 'de' di -wi" -nɔ Sope 'a jru' kpɔ'.

²⁴ -Sɔn' dee -sɔn', εmɛ uu nyni Sesare. Kɔnɛi 'da kɔ 'cɛ-wi" o, kɔ "dɛi-wi" -uua 'dia kɔ 'jea 'mɛ, -wɛε uua fuo uupu. ²⁵ Pɛi 'a -nɛɛ pa -gbu" 'su Kɔnɛi 'kɔ "i k -gbleɛɛ bl wɔ, 'de k tba 'kɔ i 'bo k "juɔi. ²⁶ 'Kaa Pɛi kpɔ "jei k 'na : -ln -sɔn 'un, 'mɔ nɛ nyɔ -o -ke. ²⁷ K ke Kɔnɛi nɛ 'tmuwɔlu 'wɔn "i 'su uu je 'e -gbu" pa. Pɛi jɛɛ 'e nyu -tuu"-tuu -uu -kuɛn" "jru. ²⁸ 'Su k wɔlu' 'de uu -pee k 'na : Ao -wee' juɛ', -apu Suifu-wi" ε, -a -ke nyu -sea' Suifu nɔ 'a dɛɛ-, -wɛε 'de uu o -gbu" 'di mɔ kɔ pa -tu, 'kaa dɛ Kea -sa 'kwɔla 'de 'un -pee ε, ε ka, ε 'na : -ln -bo nɔ "o nɔ ja -gbun -ε ka -flɛn" nyu nɔ. ²⁹ εmɛ -tɔ ao 'da 'un -wɛε 'un se 'o wɔlu tba 'su 'un ji. -A -wɔn 'e ? Dɛɛ -tɔ ao dɔ 'nyu "i ε- ?

³⁰ 'Bomɔ Kɔnɛi 'na : εɛ' dɛ tu nuua 'un "jrii ε, εɛ' wɔ -nyiiɛ, ka ti nɔ -ta kaan 'kamɔ ε nɔ-. 'Ma baɛɛ Kea 'de 'un o -gbu" 'di -kwie" jru -gbao o. 'Ma -gbuan 'e mu 'su "ju due' -jɛɛ 'un. Kɔ 'a 'unpaadt a nuɛ -blɛ -blɛ. ³¹ 'Su k wɔluɛ 'un -pee k 'na : Kɔnɛi, Kea 'wɔn -ma baewɔlu 'mɛ, -ma dɔ 'dɔɛ "klein -ma nua nɔua" nyu "jrii ε, ε pɔɛ la' -tu' -kwɔlu o. ³² 'Kaa -ln dɔ 'nyu 'e Sope -wɛε uu 'je Simɔ -kɔ "kpei -tenynɔ nɔ Pɛi 'da, k kooɛ 'de Simɔ nmiku o -gbu" 'di, 'de 'tɔnɛi -kwɔl" fɔ o. ³³ 'Bo ε "si 'un je -un nyu "i dɔ, dɛ -ln jia -mɛ nmɔ "jrii. Kaan ka la 'ja a, -a -wee' ka -ta Kea "juɔi -wɛε dɔ "klein Tu"bo -tua" -un -wɔn ε, -ln -ju 'tmu 'de -a -pee -wɛε -a -ju 'wɔn.

Wɔlu Pɛi 'tmua 'de Kɔnɛi o -gbu" ε

³⁴ 'Su Pɛi "due wɔlu 'un k 'na : tɔ' -tu, ka Kea 'a 'cra nyu 'mii ε, 'un 'wɔn 'mii -wɛ- la -cɛɛn'- . ³⁵ 'Kaa -bo ka nɔ 'je kɔ nɔ, -ta "o -ta k wɔlu -wɛε k 'je Kea pleɛ 'de k 'je "i "srɛdɔ nu ε, kɔ kɔ -kɔ "dia εɛ 'je. ³⁶ ε ja εɛ' wɔlu 'de Israɛ-kɔn o -wɛε k 'tmuu- uupu pɛɛ 'a blu -tu 'de Sesi Klisi -k -nɔ nyu -wee' "klein 'a Tu"bo 'un. ³⁷ Dɛ -ε -nɔua 'de Guide-ɔlu -wee' "kpei ε, ao 'wɔn, εɛ' dɛ tu -tee' 'de Galile, dɛ -tba' 'e "ni "jru pɔa' -εɛ -tu' San 'tmua "kpei ε. ³⁸ Ao juɛ' ka Kea "nyɔ Sesi -wɔlu Nasarɛtɛ εɛ' -Suu ke 'kpɔ ke, -wɛε kɔ mua -ta "o -ta kɔ nua dɔ 'dɔɛ, kɔ 'kɔnɔ nyu 'a

'wε- -wεε ƙƙ -seia nyu "klein -uu -nla 'e -sion' 'kwa, de-nue' Kea 'a -ce' 'kpa -ke ƙ na-. ³⁹ Dɪ "klein ƙ nua 'de Suifu-wi" 'a 'blua- "kpei o, dɪ ƙ nua 'de Selisalem, 'de ka uu 'dbɔ 'bo tu -kwɪ" ε, -a -wee' "klein nɪ εε' -ta 'jeun -o. ⁴⁰ Kaa Kea jɔ 'kmu de 'de 'wɪ 'a taan -nε 'di, -wεε ƙ to ƙƙ -ce". ⁴¹ E se 'de nyu -wee' -pee nɪ-, 'kaa ε nɪ 'de -apu Kea -sa 'o sese, -wεε ƙ -nla εε' -ta 'jeun -pee o. -Ta ƙ jia 'kmu de ε, ƙ ke -aa -dii -tadue 'de -a -naa -tadue. ⁴² -Wεε ƙ 'na -a -tmu ƙƙ -tɪ' 'de nyu -pee, 'de ka Kea -te' ƙ 'o -wεε ƙ nla 'kmunɪɔn ke 'mεun 'a 'pee 'jei ε, 'de -a -je ε "kpei- 'nyε 'de uu -pee. ⁴³ Kea 'a wlu 'kwajaaun -wee' "klein 'tmu ƙƙ -tɪ' 'mε, uu 'na nyc "o nyc -jea ƙƙ -tɪ' tɔ' 'un -mƙƙ' dɪsaɪn -kwε' 'de ƙƙ' nɪnɪ 'un.

Nyu -sea' Suifu nɪ ε, uupu -je Kea 'a -Suu

⁴⁴ Pɪei nɪε wlu -nɪ 'a 'tmua' 'su Kea 'a -Suu "sɪε i 'de nyu "klein -uua poa ƙƙ' wlu doin" o "kpei. ⁴⁵ Dε Kea "nyɪa nyu -sea' Suifu nɪ εε' -Suu "maa Suifu-wi" -uu -jea Sesi 'a -tɪ' tɔ' 'un -wεε -uu -ke Pɪei jia tai'. ⁴⁶ Dε "maa uupu tai' ε, εmε -nɪ nyu -nu a poε wlu dee- -wεε uua 'bεε- Kea 'a 'nɪnɪ "i. ⁴⁷ 'Su Pɪei 'na : Nyu -jea Kea 'a -Suu -ke ka -apu mƙ nla 'ee, nyu 'bεε- nyu 'e uupu 'a 'ni "jru pooa' 'un 'nao -o ? ⁴⁸ 'Su ƙ 'na : Ao po uupu "ni "jru 'de Sesi Klisi 'a 'nɪnɪ 'un. -Wεε ƙƙnɛi ke ƙƙ' 'ce-wi" bae Pɪei i, 'de ƙ 'e 'wɪ pla nu 'bo uu -pun".

"Kuan Pɪei poa 'bo Selisalem Kea -gbu "juɔi ε

11 Ka nyu -sea' Suifu nɪ 'wɔan Kea 'a wlu -wεε uu kpuun ε sun 'ƙƙnɛ ε, umɪ -tadboun- ke ƙƙ' -tɪ' tɔ' 'un 'jeun -nɪa 'e Suide 'wɔn. ² Pɪei jia Selisalem de 'su, Suifu-wi" -teε ƙƙ' "bli -ceɔ' -pun". ³ Uu 'na : Pɪei, -un pa 'e nyu -sea' Suifu nɪ o, -wεε uu ke -un dii -tadue !

⁴ 'Su dɪ "klein -nuua Pɪei bla ɪ -wee' 'a -po' do- do-, ƙ se dε 'o sie. ⁵ Ƙ 'na : -Ta 'un nɪa 'o Sope ε, -wεε 'ma baea Kea a, 'bomɔ 'un ja ja, dε 'un 'jea -εε -wɪa 'e jaun 'di 'de -εε jia 'mi "i ε, ε -ƙɔ' "jɪε klaa". εε' 'fɔ -nɪa -nyiiε -wee' "srɪε "dbu, -wεε ε jɪ mamau 'su ε "sɪ i 'bo 'un -pun". ⁶ 'Ma -gbun 'e ε 'di 'mε 'tɪun, 'su 'un 'jeε 'kwɪa 'dinmi -blea bɪ -nyiiε' ke, cniε -pεε' ke nuuɪ 'demu. ⁷ 'Su 'un 'wɔn wlu due' -ε -na : Pɪei, -un -ƙnɛ 'un, -un -dba -un -je di. ⁸ 'Kaa 'un 'na : "lun- 'de, Tu"bo, dɪ -nɪ, ɪ nɪε -apu Suifu-wi" 'a -gban -o, ɪ se 'ma wɔn "i bla due'. ⁹ 'Su wlu -nɪa 'mua- 'wlu 'e "jei, ε je wlu ke'wɪε, ε 'na : Dɪ Kea 'na ɪ nɪε 'pepe nyc 'bεε- ƙ 'ju di ε, -un -bo nuε ɪ se 'ma di ka nɪ-. ¹⁰ εε' dε tu nuuε 'un "jrii kpe taan, 'su ε muε 'e jaun 'di de. ¹¹ 'De εε' nɔ" tu 'di 'su nyu taan -sri" 'o -uu jɪ 'e -gbu" -ε 'di 'un kooa "wɔn, uu 'wɪuε Sesare -wεε uu dbo uupu 'mi "i. ¹² 'Su Kea 'a -Suu wlu' 'de 'un -pee ε 'na : Uu ke -un mu, -un -bo tɔ' i pleεε ! -Aa de'di -wi" -mεεo"- nu uupu -kpa' 'un 'bo ƙƙnɛi o -gbu". ¹³ 'De ka ƙ nɪa Kea baea' 'de ƙ o -gbu" 'di, -wεε ƙ 'jeea Kea 'a "soai "jriε-, 'de -mɔ wlu ƙ -pee ƙ 'na : -ln dbo nyu 'e Sope -wεε uu 'e Simɔ nyu a 'daa- Pɪei 'da, ¹⁴ -wεε wlu -bo -un -ke -ma -gbu" -ƙnɛ nyu 'wɔn 'de ao 'jea 'pu ε, -wεε ƙ 'ju 'tmu 'de ao -pee. Dɪ -nɪ umɪ -la "kuan ƙ po -aun. ¹⁵ 'ln -tea wɪa' -pun" 'su, Kea 'a -Suu "sɪε i 'bo uu "kpei, ka ε nua 'de -aa -tɪ' 'un tɛin" -ke ε. ¹⁶ 'Su Tu"bo 'a wlu -tmua' 'de ε 'un

poε -kwɪu o, -ε -na San nuε "ni mε ƙ po nyu "jru, 'kaa aopu mɔ ε, aoa muε "ni "jru poa' 'de Kea 'a -Suu 'un. ¹⁷ -Ta -a -jea Tu"bo Sesi Klisi 'a -tɪ' tɔ' 'un ε, -paan' Kea nua -a "jrii ε, εmε ε nu uupu "jrii -ke, 'mɔ 'beεε' 'su 'un 'je Kea o -fɔnɔ' ? ¹⁸ Uu 'wɔan wlu -nε 'su uu -crai", -wεε uua po Kea 'ε-, 'de uu 'na : Kea 'wɔn nyu -sea' Suifu nɪ -kɪn kwa -wεε uua poo kplɪn fai" -ke 'de uu 'je 'pu.

Antioɪ Kea -gbu

¹⁹ Dε -tba' 'o Etɛin 'a 'mea', 'kle -jia' Kea -gbu "kpei ε, ε nuε' Sesi 'a -tɪ' tɔ' 'un 'jeun -wee' "klein je ja -gba' 'bo Selisalem, uua' jru' mu' mamau 'su uu je 'e Fenisi o, Sipru-blua o, Antioɪ nɪnɪ, 'kaa 'de Suifu-wi" 'a 'su -pee mɔ uua 'tmuu Sesi 'a -tɪ'. ²⁰ 'De uu "klu ε, nyu jru' -nɪ 'e -uu -wlu Sipru ke Sirenti ke -wεε -uu jɪ Antioɪ 'de -uu -wlu 'e Glɛkɪ-wi" -pee -ke, 'de uu -tmuu' uupu Tu"bo Sesi 'a -pɔia" -tɪ. ²¹ Tu"bo 'a sun nɪε uupu "kpei, -wεε nyu -tuu"-tuu a 'je uua' wlu tɔ' 'un 'de uua "biie 'e Tu"bo o.

²² lmi nyu -nɪa 'e Kea -gbu 'di 'e Selisalem 'wɔn 'su uu dboε Banabasɪ 'de Antioɪ. ²³ -Ta ƙ nɪnɪa 'demu -wεε ƙ 'jea ka Kea nua uupu 'saaun "jri 'su ε 'bleε ƙƙ' 'mua-, -wεε ƙ kuu uu -wee' "klein 'a dɪ i 'de uu 'je Tu"bo 'a -tɪ' kpuun -kli 'de uu pee o. ²⁴ Ƙ Banabasɪ -tu ε, ƙ nɪε 'di-wɔn mɔi -o, -wεε Kea 'a -Suu "jɪ 'de ƙ 'un, 'de ƙƙ' Sesi -kwɪ" -tea' kuε 'e 'dei. 'De εε' nɔ" tu 'di nyu -tuu"-tuu -sa 'o Sesi 'a -tɪ'.

²⁵ 'Bomɔ Banabasɪ cεen ƙ je ƙo -jei" mu 'de Tasɪ. Banabasɪ jεε ƙ 'su, ƙ ke ƙ jɪε Antioɪ de. ²⁶ 'De -sun due' -nε 'di ε, uu ke Kea -gbu beεε o -wεε uua 'kuen nyɔpu -tuu"-tuu "jrui 'de uua ƙƙ uupu Kea 'a wlu. 'Bo Antioɪ mɔ uu 'daa- Sesi 'a dboun Kletien "i-saa nɔ".

²⁷ 'De εε' nɔ" tu 'di ε, Kea 'a wlu 'kwajaaun jru' 'wɪuε 'o Selisalem -wεε uu mu Antioɪ. ²⁸ Uua' due' 'a 'nɪnɪ -nɪ Akabisi. Ƙmɔ Kea 'a -Suu po -je o, 'de ka 'muε- klaa" 'jea jɪ 'de 'blua -wee' "klein "kpei ε, ƙ -tmu ɪ. εε' 'muε- tu jɪ' kan' -cεen-, Klodɪ 'a 'bluajei nɪ nɔ". ²⁹ Klai" nɪnuu -wee' poε wlu -tadue, -wεε dε jrɔ' 'blea ƙ 'je ε ja-, 'de uu 'je uua' 'de 'di-wi" -nɪa 'e Suide kwa wɔi -te'. ³⁰ εmε uu nu -wεε uu dbo Banabasɪ ke ƙo, 'de uu kpa -paan' -nɪa 'mua- Kea -gbu -jeopoun -nɪa 'e Suide ε.

Sakt 'a 'mε -tɪ ke Pɪei 'a -kaso 'di mu -tɪ ke

12 'De nɔ" due' -nε 'di ε, 'beɔ Eroɪ -teε Kea -gbu 'kle -tua" -pun". ² Ƙ 'dbaa San 'a de'di Sakt -cne "i. ³⁴ Ƙ 'jea kan' ka dɪ ƙƙ nua nmɔa 'e Suifu-wi" 'di wɔn ε, ƙ kpuun Pɪei 'mε 'bo -di'pen -sea' -puun"- dε o mu 'a -ƙɔ' ƙ 'wɪ o, ƙ po ƙ -kaso 'di, 'de ƙ -teε' ƙ "suɪ -nyiiε 'ε kpe -nyiiε 'dei -uua fuo ƙ i, -wεε -bo Pakɪ 'a -ƙɔ' 'wlu 'o -jei" ε, 'de ƙ 'je ƙ 'e nyu "juɔi kpa. ⁵ Uu -teε Pɪei 'dei 'de -kaso 'di, 'kaa Kea -gbu a 'kuen "jrui -wεε uua bae ƙƙ' Kea 'de nai" 'blea' 'un.

Pɪei 'wɪuε -kaso 'di

⁶ 'Maɔwɪ -bo -ε -wlu 'o -jei" -weε Eroɪ 'jea Pɪei 'de nyu "juɔi kpa a, Pɪei a 'mɔu 'bo "suɪ 'ƙƙnɛ 'nɪnɪ. Uu ƙƙnɛ -gbaacɪε' "dbi 'ƙƙnɛ i, -weε -kasogbu i fuoun-wi" -mu a

fuo kpa'a i 'bo -kasogbu "wɔn. ⁷ Uua -gbuan 'emu 'su Kea 'a "soai due' -taan' 'su -ta -wee' nɛ "puu 'de -ka-sogbu 'a wɔn 'di. Kea 'a "soai bla Piɛi -pun" -wee ɔ -sɔ "nyɛi' 'de ɔ 'na : -ln -sɔn 'un -too"- ! Piɛi sɔan 'un 'su -gbaactɛ' "dbi 'wlaa. ⁸ 'Su Kea 'a "soai wlu ɔ -pee ɔ 'na : -ln bla -ma wlu 'di. -ln -paa -ma "kwɛi bu'. 'Su 'kamɔ Piɛi nu, -wee Kea 'a "soai 'na : -ln -wla -ma tae' "kpei -de -ln -je 'bo 'un 'de bla.

⁹ Piɛi "sia "kpa'e' 'su ɔ bla 'o Kea 'a "soai 'de, 'kaa dɛ 'Klein Kea 'a "soai nua 'mua-, ɔɔ 'wɔn 'e ɪ 'dei 'mii, ka nyɔ ɔ jaa ja 'ka ɪ nɛ 'de ɔ 'un. ¹⁰ -Ta uu -sia' nyu -sua fuɔ i 'a "i-saa -nɛ ke sɔa' sɔnɔn -nɛ i, -wee uu jɛɛa -kasogbu 'a nuɛkpa'a" -mɛ 'su ɛɛ' -cɛ" -kain 'bo -gbein" -wee uu "si 'o -jei". 'Bo ɛ "sri Kea 'a "soai je 'o Piɛi 'de 'wlu.

¹¹ Piɛi "jri 'de cɛɛan i 'su, ɔ 'na : 'ln 'je kan' -wɛ- la -cɛɛn' ka Tu"bo dboa ɛɛ' "soai 'de ɔ seie 'un 'de Erodt ke dɛ 'Klein nyɔɔpu a "plian un 'jea 'un "jrii nu 'kwa.

¹² ɔ naa tɔ' i -paii 'su, ɔ kpɛn 'e San sɔa 'daa Maki de Madi o -gbein" -je i. Nyu -tuu"-tuu -kuɛn' "jrui 'demu -wee -sua bae Kea. ¹³ Piɛi nyɛia 'o -gbein" -jei' 'su ɔ -tee klu blaa' -pun". Dbonu nɔnɔkpao' due' -ua 'nyɛi nɛ Rodɪ 'kpa'a' 'o klu -pun" -wee ua po doin" i. ¹⁴ U jua Piɛi 'a wlu 'i 'su 'mua- "ji u 'un 'e 'kaa u 'je 'o -gbein" kain ɛ u se -mɛ nu, u kpa plea' u je nyu -nɛ 'e -gbu" 'di 'tmua' mu u 'na : Piɛi -a bla klu-. ¹⁵ 'Su uu saa uu wɔn ja uu 'na : Suan -a nu aun ! 'Kaa ua 'nyɛ "kpei u 'na : Tɔ' -o -cɛɛn'- . 'Su uu 'na : -Mɛ ɔɔ' Kea 'a "soai -o. ¹⁶ 'De -mɛ 'kamɔ Piɛi nɛ klu blaa' sɔnɔn -sɔnɔn-. Uu kaian 'o -gbein", uu 'je ɔ 'su tai' "maa sɔpu 'mɛ. ¹⁷ ɔ -kaa' sɔpu kwai' 'de uu 'e wlu-tɪ 'kɔ, -wee ka Tu"bo nua ɔ -kaso 'di -sa -sun ɔ po sɔpu ɛɛ' "kuan, -wee ɔ 'na : -Bo ao mu ɛ, -mɛ ao po Saki ke -aa de'di -wi" "kuan. ɔ "sia "kpa'e' 'su ɔ muɛ -tajrɔ.

¹⁸ -sɔn' -stan' 'su, "sɔ a -sii 'un 'ɛ crii-, -wee dɛ Piɛi -sɔɛɛa 'un uu 'je ɛ juo-. ¹⁹ Erodt foo" 'su -tee ɔɔ' i -pɔan' -pun", 'kaa ɔ se ɔ 'je, 'su ɔ -tee' -kasogbu ifuoun i, -wee ɔ cɛn sɔpu wlu "kpei 'de uu 'e 'mɛ. -Mɛ 'wlu 'o -jei' ɛ, 'su ɔ 'wlu 'e Suide 'mɛ -wee ɔ mu 'e Sesare, 'de ɔ nuu 'e 'wɪ pla-.

Erodt 'a 'mɛ sun

²⁰ Erodt 'kpa'a Tii -nyu ke Sidɔn nyu 'cɛn i. 'Kaa -wi" -mu jia uu ke Blatisɪ ɔɔ fua Erodt 'a -gbu" 'a wɔn i 'bɛɛ-wlu 'un, -wee uu ji -gbun' cɛan' uu 'je ɔ "nyɛ, dɛ-nuɛ' diidɪ -wee' a 'wluɛ 'e ɔɔ' 'blua- 'di.

²¹ 'Wɪ jɛɛ' -ɛ -tuu" 'a 'di ɛ, Erodt paa ɔɔ' 'beɔdɪ 'un -wee ɔ -te i 'bo ɔɔ' 'beɔkpa-tɛ "kpei, 'de ɔɔ' 'tmuu sɔpu wlu -pee 'bo nyu "juɔi. ²² 'Su nyu -wee' -saa -cruɛn' uu 'na : -jɛ -mɛ Kea -wlu, ɛ se nyɔn nɛ-. ²³ 'Kaa 'bo ɛ "sri Tu"bo 'a "soai je Erodt bla, dɛ-nuɛ' ɔ se Kea 'a ni' -te'. cɛan"- 'a 'su -paa ɔ "jei ɔ je 'mɛ.

²⁴ 'De -mɛ 'kamɔ Kea 'a wlu a 'tmuuɛ, ɛɛ -kɔ' 'blua- ja -wee klai" nɔnuu a 'kpa'a "kpei sɔnɔn -sɔnɔn- sɔa -tii".

²⁵ Banabast ke Sɔo -kɔa' dɛ -ɛɛ -tɪ' uu mua "i 'de Selisalem 'su ɛ, uu muɛ Antioɪt de, uu ke San Maki ke-.

Antioɪt Kea -gbu dboɛ Banabast ke Sɔo ke

13 'De Antioɪt Kea -gbu 'di ɛ, Kea 'a wlu 'kwajaaun ke nyu Kea 'a wlu tɔɔn -nɛ 'emu, Banabast o Simeɔ sɔa 'daa- nyɔ -jɛ o, Lisist ɔ -wlu Sirent o, Man-aun ɔ -ke -gbua'na Erodt -sa "nynue' -tadue o Sɔo ke-. ² 'Wɪ jɛɛ' o, -ta uu nɛ Kea bae' -wee uu 'bɔn wɔn ɛ, Kea 'a -Suu wlu 'de uu -pee ɛ 'na : Ao -tee Banabast ke Sɔo kpɔi" -wee dbo -ɛɛ 'daa' 'un 'duupu ɛ, uu 'je ɛ nu. ³ Uu -kɔa' wɔn 'bɔa' ke bae' 'su uu -tee Banabast ke Sɔo kwa "jru 'de uu "tai- sɔpu "i -wee uu mu.

Banabast ke Sɔo muɛ Sipru

⁴ Banabast ke Sɔo Kea 'a -Suu dboa, uu muɛ 'o Selesi, 'bomɔ uu "duo- -bato' 'un -wee uu mu 'e Sipru. -ɛ -nɛ 'e 'tɔnɛ 'a -kwea'- . ⁵ Uu nɔnɛ 'o Salamɪnɪ -kwɛl 'di 'su ɛ, uu 'tmuɛ Kea 'a -tɪ' 'de Suifu-wi" 'a "jrui 'kuun-gbi 'di i. San Maki ɔɔ -te' sɔpu kwa wɔi.

⁶ Uu -gbee' ɛɛ' 'blua- tu 'mɛ uu je ɛ 'un -tie" cɛn, -wee uu mu mamau 'su uu nyɛi Pafɔst, 'bo uu jɛɛ jrii' poi due', ɔɔ 'nyɛi -nɛ Baasesi. ɔ nɛ Suifuɪ -o, -wee ɔɔ 'daa- ɔɔ' -cɛ" Kea 'a wlu 'kwajaaɪ. ⁷ 'Bo Sesist Polist ɔ -nɛ 'a 'blua -nɛ 'ɛ jeɪ -pun" 'bo ɔ -te i. -Mɔɔ' 'bluajei tu nɛ tɔ'di, ɔ 'da Banabast ke Sɔo 'mɛ, -wee ɔ 'na : Kea 'a wlu doin" o poa 'a 'tun a nu 'un 'ɛ. ⁸ 'Kaa Baasesi ɔɔ poa jrii' -nɛ (ɔɔ' 'nyɛi -nɛ Elimast 'de Klekɪwlu 'un) ɔɔ' 'wɔn sɔa' po wlu i, dɛ-nuɛ' ɔɔ -kɔn ɔ 'e 'bluajei 'a "jru -jei" -saa 'de Kea -kwɪl" -tɛtɪ 'un. ⁹ 'Su Sɔo ɔɔ' 'nyɛi nɛ Sɔo -ke ɛ, -wee Kea 'a -Suu "jia 'un ɛ, ɔ "siie jrii' poi -nɛ "jriɛ- ¹⁰ 'De ɔ 'na : -ln -gbun ka -ma nyɔn ɔ "kwɪl tu 'blea 'srɛ -wee -un -nyɛia 'di wɔn ɛ, -mɔ -sɔn' ɔ "ju ɔ -nɛ dɛ 'dɔɛ 'a tu o -fɔn ɛ, Tu"bo 'a -je -srɛai" -un se ɛɛ' 'un -kleɛntɪ 'kɔi -wee'- ? ¹¹ Kaan ka la Tu"bo a jɛ -un sun -pun" kpa'a', -ma muɛ 'dɔa' -wee -un se 'jru i 'jei 'de ɔɔ' pla 'di. 'Bo ɛ "sri kwiekpan je 'e Elimast 'jri 'de kaan-, -wee ɔɔ bli i, ɔɔ -kɔn nyɔ ɔ -jea ɔ -cɛi" kpun i. ¹² 'Bluajei -nɛ 'jea dɛ -nɔsɔa 'mua- 'su ɔ 'jɛɛ Tu"bo 'a -tɪ' tɔ' 'un, dɛ-nuɛ' wlu ɔ 'wɔn a, ɛ -si' ɔ "i.

Pɔo ke Banabast muɛ Antioɪt 'de Pisidi

¹³ Pɔo ke ɔɔ' "dei-wi" 'kpa -bato' 'di 'bo Pafɔst -wee uu mu Pɛɛse 'de Pamfili. 'Bomɔ San Maki ke uu -seea' i -wee -mɔ mu Selisalem de.

¹⁴ 'Bo Pɛɛse -nɛ 'bomɔ uu 'wlu -wee uu mu Antioɪt jɛɛ' -ɛ -nɛ 'e Pisidiblu'a "kpei ɛ, 'de uu pa 'e Suifu-wi" 'a "jrui 'kuun-gbu 'di -kwɛwɪ o, -wee uu -tei. ¹⁵ Uu -kɔa' Kea 'a kɛ' ke dɪ Kea 'a wlu 'kwajaaun 'tmua 'a -sroa' 'su "jrui 'kuun-gbu 'a -jeopoun dboɛ Pɔo ke Banabast nyu "i -wee uu 'na : -Bo ao 'ble wlu ao 'jea 'tmu 'de -a -pee -wee -ɛ -jea -aa dɪ 'o "sii ɛ, -mɛ ao 'bɛɛ- ao 'je wlu la.

¹⁶ 'Bomɔ Pɔo sɔnɔn 'un -wee ɔ -kaa' nyu kwai" 'de ɔ wlu ka : Israɛ-kɔn, 'de ao nyu ɔɔ' pleea Kea ke ao -wee' po doin" i. ¹⁷ Kea -ɛ -nɛ Israɛ-nyu 'a Kea a, ɛ -sa 'o -a "bo -wi" 'mɛ -ta uu nɛ 'de 'blua- 'sru nyu a 'daa- Esipu 'di ɛ, ɛmɛ -nuɛ' -wee uu -gben' 'de uu -tii". ɛmɛ -sa sɔpu 'emu 'de ɛɛ' 'ikmasun 'un. ¹⁸ -Wee ɛ -gbaan sɔpu ma-mau 'su 'de -sɔn 'a kwla -nyiiɛ 'di 'bo -puɔn" blua "kpei.

19 'De ε -sa 'blua 'a blo' wɔn -mε" 'sɔn i 'de Kananblua "kpei -wεε ε "nyl εε' 'blua- tu -a "bo -wi" 'de ε nɪ uɔpu 'a dε. 20 -Mε 'wluα 'o -jei" ε, ε 'bεε- -sɪn 'a kme' -nyiiε kwla -mm" -wεε ε -te' uɔpu 'pee 'jeun "jru kɔɔ' i mamau 'su ε je Kea 'a wlu 'kwajaai Samiεl jεε-. 21 'Bo -mε 'de ε, uɔ -teεε 'beɔ i -wεε Kea "nyl uɔpu Kist 'a "ju Sauilt -ɔ -wluα 'e Bensame 'ε "ji 'di ε, -wεε -mɔ 'ble uɔpu mamau 'de -sɪn 'a kwla -nyiiε 'di. 22 'Su Kea poε Sauilt i -wεε ε "nyl uɔpu Dafidɪ 'de -mɔ nɪ uɔa' 'beɔ. 'De Dafidɪ 'a -tɪ' 'un ε wlu' ka ε 'na : 'ln 'je isai 'a "ju Dafidɪ -wε-, ɔɔ' nyɔɔ tu nmɔɔ 'de 'un "jri 'dei. ɔmɔ -ɔɔ mu 'ma 'tun nu-tɪ -wee' "klein nua'.

23 'De Dafidɪ 'a "ji 'di mɔ Sesi 'wluu-, -wεε Kea -te' ɔ 'o, 'de ka εε' -cε" 'kpa cεn a εε' wlu -tie" sese 'de ɔ nɪ Israε nyu 'a 'puu i. 24 -Ta Sesi sea 'wluu ke ε, San Batis wlu' ka 'de Israε-kɔun -wee' "klein -pee ɔ 'na : Ao juo aoa' dɪsɔn "i, ao "biia 'e Kea o, 'de aoa' "ni "jru poεε-. 25 -Ta San 'a 'kmu 'wlu nɔ" ɔ "kuuan i ε, ɔ wlu' ka ɔ 'na : 'ln se "ju aoa naa tɔ" "kpei aoa fua nɪ-, 'kaa ao -gbun 'nɔ, ɔɔ' ji' 'de 'un 'de. ɔɔ' "ju tu ε, 'un se ɔɔ' "kwlai 'a 'dbu -pɔn' i ka nɪ-.

26 'Ma de'di -wi", ao -nɪa Ablaam 'a "nynuu- ε, 'de aopu -ɔɔ pleea Kea ke ε, aopu Kea ja 'puwlu -nε. 27 'Kaa dε Sesi nɪa 'un ε, nyu -nɪa Selisalem ke uɔa' klae" -wi" se ε 'mii 'wɔn, -wεε uɔ se wlu "klein Kea 'a wlu 'kwa- jaauu 'tmua 'de -la nɔua 'dii -kwlewl "o -kwlewl "kpei ε, uɔ sɪ 'mii 'wɔn -ke, 'kaa uɔ nɪnia 'o la' wlu tu 'mε 'de Sesi 'a 'dbaa' 'un. 28 Uu -teεε' Pilatɪ i -wεε -mɔ 'je ɔ 'dba, 'de -mε 'kamɔ dε -jea ɔɔ' 'mea' 'je, ε se 'nyɪnɪ kɔn-. 29 Dɪ "klein -ɪ -crula' 'de ɔɔ' -tɪ' 'un uɔ -kɔa' la' 'bo nɪnia' 'su ε, uɔ -ɔɔ 'o tu -kwl" 'mε, -wεε uɔ -teɔ' i 'de -gbaln' 'di. 30 'Kaa Kea -ɔɔ 'de 'mεun "klu -wεε ε ɔɔ' 'kmu de. 31 'De 'wl -tuu" 'di ε, Sesi to ɔɔ' -cε" 'mε 'de nyu -uɔ -ke ɔ -sa naa' 'de Galile mamau -wεε -uɔ nɪnia Selisalem -pee. Uua' nyu tu ε, uɔpu -nɪ ɔɔ' -tɪ' 'a -ta 'jeun kaan -wεε -uɔa -tmuε 'de Israε-nyu -pee.

32-33 -Pɔia" -tɪ -a jia ao 'tmua', ε ka : Dε Kea 'tmua 'de -a "bo -wi" -pee ε, -apu ɔ -nɪa uɔa' "nynuu- ε, -apu -je εε' 'o nɪni -ta. Kea -nε mε -ja Sesi 'kmu de, ka ε 'crula 'de Dafidɪ 'a 'du 'a 'sɔnɔ -nε 'di. εε' wlu tu 'na :

-ln -nɪε 'ma "ju -o, 'nɪ 'wlu -un -ε -wε- -sɪan. 34 Ka Kea 'je ɔ "kunyɔɔ' -sa -wεε ɔɔ' "ku sea -sɔan" 'i blai ε 'tmuε sese, ε 'na :

'Ma "diwan -cεεn'- 'nɪ "sia 'nyɪnɪ 'de Dafidɪ -pee 'de ε, 'ma muε aopu- ε "nyla' see.

35 εmε -tɪ ε 'nylε "kpei- ka 'de Dafidɪ 'a 'du jrε' 'di ε 'na : "ju -ɔ -nɪa εε' nyɔ ε, ε se ɔɔ' -sɔn- -tɪ 'kɔɔɔ.

36 'De Dafidɪ -mɔ ε, ɔ nɔu Kea "juɔɔ 'mε 'de ɔɔ' -nε nɔ" 'di, 'su ɔ 'mεε, -wεε nyu nmae ɔ i 'bo ɔ "bo -wi" -pun", 'de ɔ -sɔn-. 37 'Kaa "ju -ɔɔ Kea ja 'kmu de, -mɔ se -sɔan.

38 εmε -tɪ 'ma de'di -wi", dε ao 'jea juo εmε -nɪ 'de Sesi 'un mɔ dεsɔn 'a -kwε-tɪ a 'tmuεε 'de ao -pee. 39 'De nyɔ "o nyɔ -jea ɔɔ' -tɪ' 'un ε, -mε dɪsɔn -ɪ 'kwa Moist 'a kε' sea nyu -seia' 'bεε-, ɔ seie nyu 'mε 'de ɪ 'kwa. 40 Ao -tu" aoa' -cε" 'ε -tɪ' dɪ Kea 'a wlu 'kwajaauu 'tmua, ɪ je 'o nɪni 'de aoa' -tɪ' 'un. Uu 'naa :

41 Ao -gbun 'nɔ, ao nyu -flεεan' "jia 'e 'un ε, tai' "maa aopu, ao "maa 'kwɪl i, dε-nuε' dε 'ma mua nua' 'de aoa'

nɔ" 'di ε, -bo nyɔ 'tmu εε' dε tu 'de ao -pee 'de ε, ao se ε tɔ' 'un 'jei.

42 Pɔo ke Banabast -kɔa' wluα -wεε uɔ "sia "kpaε' ε, uɔa bae uɔpu i uɔ 'je 'de ji -kwlewl -εε mua nɪnia' "kpei, 'de uɔ 'je dɪ due' -nε 'tmu ke'wλε. 43 'Jru' 'kuan' 'wluα 'o -jei" ε, Suifu 'a -tuu"-tuu -ke nyu -uɔ -kpa uɔpu o ε uɔ bla 'o Pɔo ke Banabast 'de, -wεε -wi" -mu a kuu uɔpu 'a dɪ i, 'de uɔ 'je Kea 'a 'saaun 'a -tɪ' -kli kɔun.

44 -Kwlewl -tba' 'o ε, -kwɔl -wee' -kwε- de, -wεε uɔ ji Kea 'a wlu doin" o poa'. 45 Suifu-wi" 'jea nyu -nu 'a "i-tisun kaan 'su "cεi nua" 'ji 'de uɔpu 'un 'ε. 'Su de Pɔo a 'tmua uɔa -tuε" -tɪ' -kɔ' o i, -wεε uɔa -creε" ɔ. 46 'Bomɔ Pɔo ke Banabast "duo- 'kɔɪ 'un -wεε uɔ wlu ka uɔ 'na : 'De aopu -pee mɔ Kea 'a wlu 'je 'tmuεε tεin" 'de-, 'kaa ka aomɔ ɔ -fuun ε nya -wεε ao 'na ao se 'kmu deε 'a -tɪ' 'wɔɔɔ 'a -mε ao se εε' ka nɪ, -mε -apu mɔ muε 'e nyu sea' Suifu nɪ o, 47 'kamɔ Tu"bo 'tmuε 'de -a -pee, ε 'naa : 'ln -te 'o -un -ε, 'de -un -je 'blua 'a -sɔn' nɪ, -wεε -un -je 'puua' 'a -tɪ' 'de 'blua 'a "ti 'un kpa.

48 Nyu -sea' Suifu nɪ 'wɔan wlu -nε 'su uɔa nuε 'mua-, uɔa poε Kea 'a wlu -tɪ' o. Nyu "klein -uɔ -nɔua 'de 'kmunɪa' -sea' -kwε -ta 'ble 'a -tɪ' 'un ε, uɔ -wee' 'jeε Sesi 'a -tɪ' tɔ' 'un.

49 Kea 'a wlu -kɔ' Pisidiblua -wee' "klein ja. 50 'Kaa dεwɔnɔnyɪnɪkpaε' -uɔa nɪ' nyu -wee' a -tea' -wεε -uɔa -gbεεa' Kea ke nyu -nɪa nyu "jrukpɔ' i -teun 'bo Antɔɔsɪ ε, uɔpu Suifu-wi" paa uɔ bl -sɔn, -wεε -uɔ -te' Pɔo ke Banabast 'a 'kle -tu" 'a -pun", 'de uɔ nu uɔpu i 'de uɔa' 'blua- 'di. 51 Pɔo ke Banabast -gbao' ε uɔa' -kwɔl ɔ "pu- ue' -nɪa uɔ bu i ε, -wεε uɔ mu Ikɔnɪ. 52 'Kaa nyu -jea Sesi 'a -tɪ' tɔ' 'un ε, Kea 'a -Suu -nɪ 'de uɔpu 'un -wεε 'mua- a nu uɔpu.

Pɔo ke Banabast nɪε 'o Ikɔnɪ

14 'Bo Ikɔnɪ ε, Pɔo ke Banabast muε 'e Suifu-wi" 'a "jru' 'kɔn-gbu 'di -ke, -wεε uɔ 'tmu Kea 'a -tɪ' 'su Suifu o, Glεkɪ-wi" 'a nɪ 'a -tuu"-tuu -je Sesi 'a -tɪ' tɔ' 'un. 2 'Kaa Suifu jru' -uɔ -nao" 'a Sesi 'a -tɪ' tɔ' 'un 'je -tɪ ε, uɔ paa nyu -sea' Suifu nɪ bl -sɔn 'de Pɔo ke Banabast 'a -tɪ' 'un -wεε uɔ 'je uɔpu dεsɔn "jrii nu. 3 'Kaa Pɔo ke Banabast -kwle 'o Ikɔnɪ 'mε kɔun-, uɔ -teε' Tu"bo -kwɪl" -sisi' -wεε uɔ 'pεn 'e Tu"bo jai' 'de uɔa wlu. Ka 'saaun 'a -tɪ' uɔa 'tmua ɪ nɪa tɔ' ε, Tu"bo 'a -cε" 'kpa a to εε' sun 'mε 'de jrui' ke dɪ klae" klae" uɔa nua 'un. 4 εε' dε tu nuε' nyɔɔpɔ -nɪa 'o Ikɔnɪ uɔ je 'un -seea', jru' nɪε 'e Suifu-wi" 'a 'fɔ o, -wεε jru' nɪ 'e Sesi 'a dboun 'a 'fɔ o.

5 'Su Suifu ke nyu -sea' Suifu nɪ 'a klae" -wi" poε wlu -tadue -wεε uɔa nmae dɪ 'de uɔ 'je Pɔo ke Banabast 'kwa nɪni -wεε uɔ 'je uɔpu "soi i tbaa-. 6 'l 'kpa 'e Pɔo ke Banabast down" 'su uɔ muε 'e Likaoniblua 'a -kwλε -la 'nyɪnɪ nɪa Litri ke Dεεbu ke ε -kwλε jrɪ' -jia' ɪ 'dei 'dii. 7 -Wεε uɔ -te -pɔia" -tɪ 'tmua' -pun" 'de la' -kwλε tu 'dii.

Pɔo ke Banabast nɪε 'o Litri

8 'Bo Litri ε, "ju due' -nɪ 'o -ɔ -te 'bluɔɔ -crɔnɔn', dε-nuε' ɔɔ' bl 'mεε, ɔ klɔɔ' dε -tba' 'e ɔɔ' 'wlu nɔ" o, ɔ se na due'. 9 Dε Pɔo a 'tmua ɔɔ' po ε doin" o, -wεε Pɔo "si ɔ "jriε- 'su

ka ɔ -tea Kea -kwɪl" -wɛɛ ɛ 'bɛɛa ɛ 'jea ɔɔ 'wɛ- 'kɔɔ' 'jeɛ 'de ɔ 'un. 'Su ɔ kpa wlu "jei 'de ɔ -pee ɔ 'na : ¹⁰ -ln -sɔn 'un, -ln -srɛi", -ln -je -ma bl "kpei nyna ! 'Su "ju -kɔ -pli-in" ɛ ɔɔ bl "kpei kpleiin -wɛɛ ɔ -te naa' -pun". ¹¹ -Ta nyu -kaan uɔpu 'de 'jea de Pɔɔ nua "jriɛ- 'su, uɔ -saa -cruɛn" 'de Likaoniwlu 'di uɔ 'na : Nyu -ju -mu -ku' -snɛɛ nyɔ 'un -wɛɛ -l -si" i 'de -l ji -a "i -teea', -mɛ se nyɔpu nɪ-.

¹² Uɔ 'daa- Banabast Sipitɛɛ -kea, -wɛɛ uɔ 'daa- Pɔɔ Mɛɛkii -kea, dɛ-nuɛ' Pɔɔ ɔɔ -kɔ -sa wlu' i. ¹³ 'Su uɔa' kɔun -ɛɛ -gbu" nɪa 'o -kwɪl -sɔn uɔa 'daa- Sipitɛɛ ɛɛ' 'sraa -sai "due bli" 'un -wɛɛ ɔ bli -gbun' 'di. 'Su ɔ kɔɪ 'e -kwɪl 'ɔ kpaɛ" "wɔɔn, ɔ ke nyɔpu a -pɔn uɔ 'ju 'sraa- -sa uɔ 'e Banabast ke Pɔɔ "nyɪ. ¹⁴ lɪm Sesi 'a dboun Banabast ke Pɔɔ 'wɔn 'su uɔ 'faɛɛ uɔa' 'unpaadt i -wɛɛ uɔ kpa plea' 'de nyu -kwea 'de "kwɔɔ" 'un uɔ 'na : ¹⁵ 'Oo ny-ɔpu, dɛɛ-tɪ aɔa nu kan' -kɔɔ' ɛ ? -Amɔ se Kea nɪ-, -a -nɪɛ nyɔ -o -ke ka aɔ nɪa, -wɛɛ -a -ja aɔpu -pɔɔia" -tɪ. -Aa -da aɔpu 'mɛ -wɛɛ aɔ 'je di -gbai" -nɪ kwa -sɔn -saa-, 'de aɔ 'je 'e 'kmun Kea o "biie-. ɛmɛ -nu' 'blua- ke jaun ke, 'tɔnɛ ke di "klein -nɪa 'e ɛ -sɔn ke-. ¹⁶ ɛɛ' Kea tu tɛin" ɛ, ɛ "taɪɛ 'blua- -wee" "i, uɔa jea uɔa' -nɛ 'tunnu -je kpa. ¹⁷ 'Kaa ɛɛ to ɛɛ' -cɛ" 'mɛ jeejee 'de di 'dɔɛ ɛɛ nua nyu "jrii 'un. ɛɛ dbaa "ni 'mɛ 'de aɔ "kpei, -wɛɛ aɔa nu -tɔn 'de ɛɛ 'wlu dɛ 'un. ɛɛ "nyɪ aɔ diide 'mɛ, -wɛɛ dɛ "o dɛ jɛɛ' 'ɛ -pɔn aɔpu 'kwa, 'de ɛɛ "jii 'mua- 'de aɔ pɛɛ o. ¹⁸ Wlu Sesi 'a dboun 'tmua 'mua-, -wɛɛ uɔ 'jea nyɔpu -nu -je de kaan 'de uɔa' 'sraa-satɪ 'un ɛ, uɔ 'jeeɛ 'kle i.

¹⁹ 'Su Suifu-wi" -wlu Antɔst ke Ikɔnɪ -ji", -uɔ -paa ny-ɔpu bl -sɔn, -wɛɛ uɔ tbaa Pɔɔ "soi 'de uɔ "kɔ i -wɛɛ uɔ -ɔɔ 'o -kwɪl. -Bo uɔpu ɔɔ sea 'je ɛ, uɔ 'na -mɛ ɔ 'mɛɛ 'de-. ²⁰ 'Kaa Sesi 'a -tɪ' tɔ' 'un 'jeun -gbae' ɔ 'dei 'su ɔ ɔnɔ 'un 'ɛ, -wɛɛ ɔ mu 'o -kwɪl -nɛ 'di de. ɛɛ' -sɔn' jɛɛ' -sɪn' ɔ ke Banabast mɛɛ Dɛɛbu.

Pɔɔ ke Banabast mɛɛ Antɔst de 'de Siriblua "kpei

²¹ 'Su uɔ 'tmuɛ Kea 'a -pɔɔia" -tɪ 'bo Dɛɛbu, uɔ 'je 'o klai" nynuu -tuu"-tuu, -wɛɛ uɔ mu Litɪ ke Ikɔnɪ de, 'de uɔa jea Antɔst de mu. ²² Uɔ -tuɛ" nyu -jea Sesi 'a -tɪ' tɔ' 'un -tɪ' -kwɪl' i, -wɛɛ uɔ kuu uɔpu 'a di i 'de uɔ 'je nai" 'ble 'de Kea -kwɪl" -tea' 'un, uɔ 'na : 'De 'kle -tuu"-tuu 'un ɔɔ -a -je cɛɛn- -wɛɛ -a -je Kea 'a tu"bo -kwɪl 'di mu.

²³ -Kwɪl "o -kwɪl uɔa mua 'dii ɛ, uɔa -tee' nyusoa -wi" Kea -gbu "jru kɔɔ' i due 'due, uɔ ke uɔa bae Kea, uɔa 'bɔ ɔnɔ -tadue, -wɛɛ -bo uɔ -kwɛ- -mɛ "i ɛ, uɔa -tee' uɔpu Tu"bo -ɛɛ -tɪ' uɔ 'jea tɔ' 'un kwa. ²⁴ 'Su uɔ 'kpa -jei" -wɛɛ uɔ cɛn Pisidiblua 'un -tie" 'de uɔ nyɪ 'e Pamfiliblua "kpei. ²⁵ Uɔ 'tmuɛ Kea 'a -tɪ' 'bo Pɛɛse -wɛɛ uɔ cɛn 'o -kɔ -tie" 'de uɔ mu Atali. ²⁶ 'Bomɔ uɔ 'jaa -bato' -wɛɛ uɔ mu Antɔst uɔ 'wlu de. 'Bo ɛɛ' -kwɪl -tu 'di ɔɔ uɔ -tee uɔ Kea 'a 'saaun kwa 'de dɔo uɔa 'wlu nua' 'a -tɪ' 'un.

²⁷ -Ta uɔ nyɪa, uɔ 'da Kea -gbu -wee' 'mɛ, -wɛɛ di "klein Kea nua uɔ po la' "kuan uɔ 'na : Kea kaiɛn ɛɛ' tɔ' 'un 'je -je wɔn 'de nyu -sea' Suifu nɪ -pee -wɛɛ -wi" -mu 'je Sesi 'a -tɪ' tɔ' 'un 'je -ke. ²⁸ ɛ 'wlu 'o ɛ, uɔ ke nyu -jea Sesi 'a -tɪ' tɔ' 'un -tee i 'de ɔnɔ' -tuu"-tuu 'di 'bo Antɔst.

"Jru 'kuan' klaa" -nua 'bo Selisalem

15 Nyu jru' -wlu 'e Suide -wɛɛ -uɔ mu 'e Antɔst 'de -uɔ -te Kletien-wi" -nɪa 'e dɛ tɔɔa' -pun" uɔ 'na : -Bo aɔ se 'klɛn mu ɛ, -mɛ aɔ se 'puɪ, 'kamɔ Moɪst 'a ke' 'da. ² Pɔɔ ke Banabast ke uɔ -siɛ' 'wɔɔn, ɛ nuɛ' uɔa jea ba o -too'. 'De ɛɛ' -tɪ' 'un Kletien-wi" -nɪa 'o Antɔst 'bɛɛ-wlu 'un -wɛɛ Pɔɔ ke Banabast ke nyu jru' 'je 'e uɔ "klu 'wlu 'de uɔ 'je Sesi 'a dboun ke nyu-ɔnɔn' -wi" mɛɛ 'e Selisalem, -wɛɛ uɔ 'je -tɪ' -nɪ "kpei- -seea'.

³ Uɔ -kɔa' -tɪ' pɔoa' 'su Kea -gbu dɔɛ uɔpu Selisalem -wɛɛ uɔ mu. Uɔ cɛn Fenisi ke Samadi 'un, -wɛɛ ka nyu 'sru "biia 'de Kea o ɛ, uɔa 'tmu ɪ 'de Kletien-wi" -pee. 'Su la' -tɪ' tu "jii uɔpu 'mua- 'un. ⁴ Uɔ nyɪa Selisalem ɛ, Kea -gbu ke Sesi 'a dboun ke nyu-ɔnɔn' kpuun ɛ uɔ sɪn 'kɔnɔ, -wɛɛ di "klein uɔ ke Kea nua 'de uɔ po la' "kuan. ⁵ 'Su Fariseɛn-wi" 'a jru' -jea Sesi 'a -tɪ' tɔ' 'un ɔnɔ 'un 'ɛ, -wɛɛ uɔ wlu -ke uɔ 'na : Nyu -sea' Suifu nɪ ɛ, -wɛɛ -uɔ -jea Sesi 'a -tɪ' tɔ' 'un ɛ, uɔ 'je 'klɛn mu -o, -wɛɛ uɔ 'e Moɪst 'a ke' wɔn 'je -ke.

⁶ -Wɛɛ Sesi 'a dboun ke nyu-ɔnɔn' 'kɔnɔ- "jru 'de uɔ 'je la' -tɪ' tu 'mii bla 'pepe. ⁷ Uɔ 'tmuɛ -tmu -tmu 'su ɛ, Pɛi sɔn 'un 'ɛ, 'de ɔ 'na : 'Ma de'di -wi", ka Kea kpa 'de aɔ "klu sun sese -wɛɛ ɛ -sa 'e 'un ɛ, -wɛɛ nyu -sea' Suifu nɪ 'je -pɔɔia" wlu 'wɔn 'de 'un 'wɔn -wɛɛ uɔ 'je ɛ tɔ' 'un 'je, aɔ 'je kan' 'mɛ. ⁸ Kea -ɛ -jua nyu -wee' 'a pɛɛ ka ɛ kpun a uɔpu sɪn 'kɔnɔ ɛ, ɛɛ to ɛɛ' sun 'mɛ. ɛmɛ -tɪ ɛ "nyɪ uɔpu ɛɛ' -Suu ka ɛ nua 'de -aa -tɪ' 'un -ke ɛ. ⁹ ɛ se uɔ ke -a "kpei -seea', ɛ kɔɔ uɔa' pɛɛ 'mɛ, dɛ-nuɛ' uɔ 'jeɛ Sesi 'a -tɪ' tɔ' 'un. ¹⁰ Kaan la 'ja 'ee, dɛɛ-tɪ aɔa -tɪn' Kea i, -wɛɛ -gbɛ -a -ke -a "bo -wi" sea 'blea 'bɛɛ-, 'de aɔa -tee' 'o nyu 'sru -jea Sesi 'a -tɪ' tɔ' 'un "jru ɛ- ? ¹¹ 'Kaa 'de Tu"bo Sesi 'a 'saaun ɔɔ -a -je ɔɔ -tɪ' tɔ' 'un, -wɛɛ -a -je 'puɔa', 'kamɔ uɔpu mu nu 'puɔa' 'jesun -ke.

¹² 'Bo ɔɔ wlu "kpei 'su 'cɛ -kwea de -wee' nuɛ -tun" a -wɛɛ uɔa po 'e Banabast ke Pɔɔ 'wɔn doin" i, 'de jrii' ke di "klein Kea cɛɛan 'de uɔpu 'un -wɛɛ ɛ nua 'de nyu sea' Suifu nɪ "klu ɛ, 'de uɔa po la' "kuan.

¹³ Uɔ -kɔa' wlu 'su Sakɪ "due wlu 'un ɔ 'na : 'Ma de'di -wi", aɔ po 'ma wlu doin" o. ¹⁴ Ka Kea kpa 'de 'blua 'dinyu "klu sun -wɛɛ ɛ -teea nyu kɔɔ" 'de uɔ 'jea ɛɛ' nyu nɪ ɛ, lɪm Simɔ Pɛi 'tmu. ¹⁵ ɛɛ' dɛ tu ɛ, ɛ ke wlu Kea 'a wlu 'kwajaaun 'tmua sese ɛ, lɪm -kooɔ'- la' wlu tu 'naa : ¹⁶ 'Bo -mɛ 'de ɛ, 'ma mɛɛ jia' -wɛɛ 'un 'je Dafidɪ 'a -gbu' blua -klu' -sa, -wɛɛ 'un 'je ɛɛ' 'ka -gbun nmae, 'de 'un 'je ɛ "jei" i kpa. ¹⁷ -Bo ɛ nɪ kan' -wɛɛ nyu "klein -sia 'o 'je Tu"bo i -pɔn ɛ ke 'blua 'a blo' wɔn -wee' -sia" 'ma 'nyɪnɪ "kpei ke-. ¹⁸ Tu"bo -ɛ -sa di -nɪ 'kwla a, dɛ ɛ 'tmua tɛin" sese, ɛmɛ -nao. ¹⁹ ɛmɛ -tɪ 'mɔ 'naa nyu -sea' Suifu nɪ -wɛɛ -uɔ "biia 'e Kea o ɛ, -a -bo uɔpu 'kle "kpei jaa.

²⁰ 'Kaa -a -cɪ 'sbɛ- -a -je uɔpu kpa, -wɛɛ uɔ 'je nmi uɔ -saa 'sraa 'un uɔ 'nyɪa kɔɔn 'a di -tɪ 'bɔ, uɔ 'je 'nyɪnɪ -san nu-tɪ 'bɔ, uɔ 'je nmi -ɛ -mɛa fuan "fun di -tɪ 'bɔ, ɛ ke nmi 'a nɔɔ ke-. ²¹ Dɛ-nuɛ' dɛ -wlu 'e sese o ɛ, nyu -te -kwɪl 'dii dodo- -wɛɛ -uɔa nu Moɪst 'a ke' 'dii -kwlewl 'o -kwlewl "kpei 'de Suifu-wi" 'a "jru 'kɔn-gbi 'dii jeejee.

'Sbε -ε mua 'e nyu -sea' Suifu nι ο ε

²² 'Su Sesi 'a dboun o, nyu-cɔn' o, Kea -gbu -wee' 'bεε- wlu 'un 'ε -wεε uυ 'je 'o nyu jru' 'de uυpu "klu -sa 'de uυ 'je uυpu ke Pɔo ke Banabast Antioστ dbo. 'Su uυ -sa 'o Suidt -uua 'daa Basabast ke Silast ke, ka uυ nla 'sɔkɔ k, uυ nιε dεwɔn 'de uua' de'di -wi" "klu. ²³ Uυpu uυ -tu" 'sbε -nε kwa -uυ -je ε kpa. Dε -crua' 'de ε 'di ε ka : Sesi 'a dboun ke nyu -cɔn' ke aoa' de'di -wi" -nιa 'nɔ Selisalem, -apu -kɔ ja aopu nyu -cɔ sea Suifu nι 'jewlu. Ao -nιa 'o Antioστ o, -cɔ -nιa 'e Siri ke Silisi -cɔ -jea Sesi 'a -tl' tɔ' 'un ε, ao nιε -aa de'di -wi" -o. ²⁴ Ka nyu 'wlu a 'nɔ -a o -wεε uυ -tua" ao tɔ' i pleea' -pun", 'de wlu uυ 'tmua ao -pee -wεε aoa' pεe a -sian. Uua' nyu tu ε, -a se uυpu wlu -tu". ²⁵ 'De εε' -tl' 'un ε, -a -wee' 'kuɔn- "jrui -wεε -a -sa nyu -pun" 'de -aa dbo uυpu 'de ao o, -wεε uua mu Banabast ke Pɔo -uυ -nιa -aa -tl' kmaun -jei" jaa'. ²⁶ nyu 'sɔkɔ -nυ to 'e uua' -cε" 'ε 'kmu 'mε 'de Sesi Klis' 'a 'nynɔ 'a -tl' 'un. ²⁷ -Aa dbo Suidt ke Silast 'mε, -wεε dε -a -crɔa 'nɔ ε, uua' -cε" 'kpa 'je ε 'e 'wɔn jaa- 'de uυ 'je ε 'tmu 'de ao -pee. ²⁸ Dε-nuε' Kea 'a -Suu ke -a pɔε wlu -tadue -wεε -a -bo aopu -gbε jrε' "jru -tee', -bo ε se dɔ -kɔan -tl' mɔ -a -tmu 'de ao -pee nι ε. ²⁹ la' dɔ tu ka : ao 'bo nmi uυ -saa 'sraa- -wεε uυ "nyɔa kɔin diie, ao 'bo nmi -ε -mεa fuan "fun 'un diie, ao 'bo nmi 'a nymɔ diie, ao 'bɔ 'nynɔ -san o -ke. -Bo aoa sea aoa' -cε" 'ε -tl' -tu" 'de la' -tl' 'un ε, -mε ε nɔmɔ "jrui. Kea sie aopu o !

³⁰ Uυpu mɔ pɔa Kea -gbu wlu 'su uυ 'kpao 'wε uυ muε Antioστ. -Wεε uυ 'kuɔn Kletien-wi" "jrui 'de uυ "nyɔ uυpu 'sbε -nε. ³¹ Uυ -kɔa' ε 'dii nua' 'su εε' wlu "sii uυpu 'a dɔ 'e 'wε. ³² Suidt ke Silast -nιa Kea 'a wlu 'kwajaaun ε, -wi" -mu 'tmuε ɔ -tuu"-tuu -wεε uυ kuu Kletien-wi" 'a dɔ i 'de uυ "nyɔ uυpu 'kpl. ³³ Uυ nua 'o Antioστ 'wɔ pla -wεε uua' de'di -wi" pɔ uυpu 'diwan -wεε uυ "tai uυpu 'i 'de 'fle 'un 'de uυ 'je nyu -dbuu' -pu' o de mu. ³⁴ 'Kaa Silast 'na kɔ 'mua- sia' nɔt 'un. ³⁵ Pɔo ke Banabast -tee' i 'bo Antioστ -wεε uυ ke nyu jru' a tɔkɔ nyu Tu"bo 'a -pɔia" wlu-.

Pɔo ke Banabast -seea' i

³⁶ Nɔ' jrε' -sia' 'o 'su Pɔo wluε Banabast -pee kɔ 'na : -A mu -kwɔε "klein -a -jii'a 'dii 'de -a -tmua Tu"bo 'a wlu ε, -aa de'di -wi" -nιa ɔ 'dii ε, -a -je uυpu "i -tee' -wεε -a -je uua' Kea 'a -jei" naasun- 'je.

³⁷ 'Su Banabast nιε "i uυ ke San Makl 'je mu. ³⁸ 'Kaa kɔ' mu -tl se Pɔo 'tun nυ, dε-nuε' kɔ siε uυpu 'de Panfili, k se uυpu kpa dbo uua nua kɔ' 'je εε' -ta. ³⁹ 'De εε' -tl' 'un ε, uυ se ba 'a wlu 'mii 'wɔn 'su uυ je i -seea'. Ban-abast "dua Makl 'un ε, k ke k muε 'e Sipru 'bo 'tɔnιε 'ε bɔ 'nynɔ.

⁴⁰ Pɔo -mɔ -sa 'o Silast, uua' de'di -wi" -te' uυ Tu"bo 'a 'saaun kwa 'sasa, -wεε uυ 'kpa -jei". ⁴¹ Uυ pleε Siriblua ke Silisiblua "kpei-, -wεε uυ kuu Kea -gbi 'a dɔ i.

Timote kpa Pɔo ke Silast ke

16 'Bo kɔ nyni 'o Dεebu -wεε kɔ mu Litru, 'bomɔ "ju due' nι, kɔ 'je Sesi 'a -tl' tɔ' 'un, kɔ 'nynɔ -nɔ Timo-

te. k de nιε Suifu 'nynɔ -wεε uυ 'je Sesi 'a -tl' tɔ' 'un -sisi', 'kaa kɔ "bo nιε Klekɔ -o. ² Kletien-wi" -nιa 'o Litru ke Ikɔnɔ ε, uua pɔε kɔ' Kea 'a -jei" naa 'a 'kpa. ³ Pɔo nιε "i k ke Timote 'je mu. 'Su kɔ "duo- kɔ 'un 'ε, -wεε kɔ kɔ' 'klen 'de Suifu-wi" -uυ -nιa 'e εε' 'blua 'a 'fɔ tu o 'a -tl' 'un, dε-nuε' uυ -wee' "klein juε' ka kɔ "bo nιa Klekɔ ε. ⁴ -Kwɔ 'o -kwɔ kɔ jii'a 'dii ε, dɔ "klein Sesi 'a dboun ke nyu -cɔn-wi" 'bεεa wlu 'un 'bo Selisalem ε, umɔ kɔ 'tmu 'de nyu -uυ -jea Sesi 'a -tl' tɔ' 'un -pee -wεε uυ 'ju wɔn 'je. ⁵ Kea -gbi a 'bleε 'kpl 'de Kea -kwɔl" -tea' 'un -wεε ɔa 'kpa "kpei 'wɔ 'o 'wɔ.

⁶ Pɔo-wi" mua Kea 'a -tl' 'tmua' 'de Asi 'a 'blee-blua "kpei ε, Tu"bo 'a -Suu kaan uυpu -je de. 'De εε' -tl' 'un ε, uυ -gbεe' Frisiblua ke Galasiblua 'mε, uυ ju 'un -tie" cεn. ⁷ -Ta uυ nynia 'o Misiblua -pun" ε, uυ nιε "i uυ 'je 'e Biti-ni mu 'de-, 'kaa Sesi 'a -Suu se uυ εε' -je "nyɔ. ⁸ 'Su uυ cεn Misiblua 'un -tie" -wεε uυ mu 'o -kwɔn -εε 'nynɔ nιa Troast. 'Bo uua' -bato' kpuun 'kpuu. ⁹ "Mau' 'su ε Pɔo 'jeε Masedoanɔ i due' 'de jajri 'un -kɔ bae kɔ i, 'de -kɔ -na : -ln ji 'nɔ -a o 'de Masedoanɔ -wεε -ln -je -a sun o pɔ.

Luikɔ ke uυ mu'

¹⁰ Pɔo -kɔa' ja -nε 'ε jaa' 'su ε, 'bomɔ -a -sri" -aa -pɔn 'e Masedoanɔ-blua "kpei mu -kɔ i, dε-nuε' -a -je kan' 'mε Kea 'a -cε" -da -aun 'de εε' 'blua- tu "kpei -wεε -a -je -pɔia" -tl' 'tmu 'de nyu -nιa 'emu -pee.

Lidi 'jeε Tu"bo 'a -tl' tɔ' 'un 'bo Filipo

¹¹ -A -kpa -bato' 'di 'bo Troast -a muε Samotrast -wεε -sɔn' -sɔn' 'de -a mu Neapoli. ¹² 'Bomɔ -a -wlu 'de -a mu 'o Filipo. Emε -nɔ Masedoanɔ -blua 'a "i-saa -kwɔn Rɔmu 'a "suɔ -wi" 'blea. -A nυε 'o 'wɔ pla.

¹³ -Kwɔlε o ε, -a -wlu 'o -kwɔn 'mε, -wεε -a mu 'e "ni -kwɔl". -Amɔ -kɔ naa tɔ' i 'de ε, -a -na 'bomɔ Suifu-wi" 'a Kea bae 'un nɔ. -A -tee' i 'bomu -wεε -aa -wlu 'nynɔkpaε' -uυ -kuan' "jrui -pee. ¹⁴ Uua' due 'a 'nynɔ -nɔ Lidi. U 'wluε 'o -kwɔn Tiatii 'di -wεε ua ple "wlii-, ɔa' "jri -sain 'a. Uua' 'nynɔkpaε' tu ε, ua pleε Kea -wεε ua pɔ -aa wlu doin" o. 'Su Tu"bo kaien ua' pεe wɔn -wεε dε Pɔo a 'tmua ua pɔε doun" o -snii'. ¹⁵ U ke ua' -gbu" -sɔn nyu -wee' pɔoa "ni "jru 'su ε, u 'da -aun 'ε 'de u 'na : Ka 'un 'jea Tu"bo 'a -tl' tɔ' 'un -cεen'-, -bo ao 'je kan' -mɔ 'ja a, -mε ao ji 'de 'un wɔn" koo-. -Wεε u 'nε -a 'mlai mamau 'su -a -kɔnɔ' o.

Pɔo ke Silast 'de Filipo -kasogbu 'di

¹⁶ 'Wɔ jrε' o, -ta -aa mua 'e Kea bae 'un ε, dbonunynɔk-pao' due' -jaa' -a "i. sεn 'ε -suu -nɔ 'de u 'un emε -εε nυε 'de ua -si' dɔ -wεε ua 'je 'wεi -tuu" 'de ua "nyɔ ua' jeun -wi". ¹⁷ 'Su uυ -tee' -a -ke Pɔo 'a 'de naa' -pun", -wεε ua "kɔ u 'na : Nyu -nυ, uυ nιε Kea -nιa 'e jaun 'di 'a dbonuun -o, 'pu-je mε -εε -tl' uua 'tmu 'de ao -pee. ¹⁸ U nυ εε' dε tu 'mε 'de 'wɔ pla 'di. Pɔo sea 'de εε' -tl' 'un 'su kɔ "biie i 'de u o, -wεε kɔ wlu -suusaun -pee kɔ 'na : 'Ma 'tmuε ε 'de Sesi Klis' 'a 'nynɔ 'un, ε 'wlu 'e "junynɔkpaε' -nυ 'un ! 'Bo ε "sri, ε je 'de u 'un 'wlu.

¹⁹ Nyu -blea dbonunynokpao' -nu 'jea kan' ka uua' crɔn' k' -jeblu a jia 'i cean' 'su, uu kpun Pɔo ke Silasɩ 'mɛ, -wɛɛ uu kpa uupu 'bo -kwlɔnɔjeun "juɔi. ²⁰ 'De uu kpa uupu 'e Rɔmu-kɔn 'a 'pee 'jeun o, -wɛɛ uu 'na : Nyu -uua dooa -aa -kwlɔ, uu ka. ²¹ Uu nɛ Suifu-wi" -o, kplɩn -aa kɛ' 'na nyu 'bo nuɛ, umu uua tɔɔ -apu -ɔ -nɩa Rɔmu-kɔn -wɛɛ -a -je 'hɔkɔ' 'de -a -je nu.

²² 'Su nyu -wee' "klein nyna ja, -wɛɛ -kwlɔnɔjeun -sa Pɔo ke Silasɩ di kui, 'de uu cɛn 'o wlu -wɛɛ uu kpa uupu klae 'un. ²³ Uu -kɔa' uupu 'a blaa' 'su uu po uupu -kaso 'di, -wɛɛ uu 'tmuu -kasogbu i fuoi 'de ɔ 'je uupu i fuo ka -kɔkɔ' ka. ²⁴ -Kasogbu i fuoi -kɔ 'wɔan -mɛ 'su ɛ, ɔ kpa uupu 'de -kasogbu 'a hɔn -nɩa 'e de 'di -wee' ɔ po uupu -gbii- bu'.

²⁵ -Too' -kwea 'su Pɔo ke Silasɩ -tee baea' ke blea' -pun" -wɛɛ uua 'bɛɛ- Kea 'a 'nynɩ 'i. Nyu -nɩa 'e -kaso 'di -wee' a 'wɔn uupu 'a wlu 'mɛ. ²⁶ Uua -gbuan 'emu 'su 'blua- crɛ', 'su -kasogbu 'a -gban -wee' a -suua' i. 'Bomɔ -kasogbu 'a kpaɛ' -wee' 'sri t kain "wɔin, -gbaacɛ' dbi -sria" -kaso 'diun -wee' cɛn'. ²⁷ -Ta -kasogbu i fuoi a sɔan "nyɩ" 'su ɛ, -mɛ -kasogbu 'a kpaɛ' -wee' flɔn wɔn, 'su ɔ -sa kɔ -cɛ kpla', ɔ 'e kɔ -cɛ' 'dbaa', kɔ naa tɔ' i ɔ 'na -mɛ nyu -nɩa -kaso 'di -wee' 'kpa 'kwla 'de-. ²⁸ 'Kaa Pɔo bla -ke, ɔ 'na : -ln -bo -ma -cɛ' dɛsaun "jrii nuɛ, -a -wee' "klein nɩ -ta 'mɛ. ²⁹ 'Su -kasogbu ifuoi -teeɛ' nɛ i, -wɛɛ ɔ 'wlaa 'e -kasogbu 'di 'de "kpei crɛɛa' 'un. ɔɔ' dt a crɛ', faun a nuɔ'. 'Su ɔ "siiɛ 'kɔi- i 'bo Pɔo ke Silasɩ "juɔi. ³⁰ ɔ "siiɛ uupu "kpaɛ', -wɛɛ ɔ 'na : Tu"bo -wi", dɛ 'ln 'je nu 'de 'ln 'je 'pu ɛ- ? ³¹ 'Su Pɔo ke Silasɩ 'na : -ln -je Tu"bo Sesi 'a -tl' tɔ' 'un -wɛɛ -ln -je 'pu, -mɔ e -ma -gbu" -sɔn nyu e-. ³² -Wɛɛ uu -te Tu"bo 'a wlu 'tmua' -pun" 'de ɔ ke kɔ -gbu" -sɔnyu -pee.

³³ 'De ɛɛ' "mau'wɩ tu 'di ɛ, ɔ "duo- uupu 'un 'ɛ -wɛɛ uu mu 'de ɔ wɔn" 'de ɔ jre uupu 'a -ci". 'Bo ɛ "sri ɔ ke kɔ -gbu" -sɔn nyu je 'ni "jru poɔɛ-. ³⁴ 'De ɔ "nyɩ uupu diide, 'su ɔ ke kɔ -gbu" -sɔnyu a nuɛ 'mua-, dɛ-nuɛ' uu 'jeɛ Kea 'a -tl' tɔ' 'un.

³⁵ -Sɔn' -stan' 'su -kwlɔnɔjeun dboɛ nyu 'de -kasogbu ifuoi o -wɛɛ uu 'na : -ln -sii" nyu -nu i. ³⁶ -Wɛɛ -kasogbu ifuoi 'tmu l' 'de Pɔo ke Silasɩ -pee ɔ 'na : Rɔmu 'a -kwlɔnɔjeun dboɛ nyu uu 'naa 'ln "sii aopu i, ao 'bɛɛ- ao 'je "kpaɛ' "si la -wɛɛ ao 'je mu 'de 'fle 'un. ³⁷ 'Kaa Pɔo wlu' 'de nyu uu dboa -pee ɔ 'na : Uu bla -aun ɛ 'bo nyu -kwea, 'de uu se -aa 'pee 'je 'su uu po -a -kaso 'di, -je kaan 'su uua dboɛ nyu -wɛɛ uu 'je -a i "sii kɔkɔ-. 'De -mɛ 'kamɔ -a -nɩ Rome koun 'a -cɛ' 'kpa, ɛ se 'bɛɛ-. -Bo ao mu ɛ, uua' -cɛ' 'kpa ji -wɛɛ uu 'je -a i "sii-.

³⁸ Nyu uu dboa kpa wlu -nɛ -wɛɛ uu 'tmu ɛ 'de -kwlɔnɔjeun -pee 'su ka Pɔo ke Silasɩ nɩa Rɔmu-kɔn ɛɛ' dɛ waa uupu 'dii. ³⁹ 'Su uua' -cɛ' 'kpa ji' -wɛɛ uu jaa Pɔo ke Silasɩ 'a pee ja 'de uu -su -kaso 'di, -wɛɛ uu bae uupu i 'de uu 'je 'o -kwlɔ wlu.

⁴⁰ Pɔo-wi" 'wlu -kaso 'di ɛ, uu muɛ 'e Lidi o -gbein", uu ke uua' de'di -wi" 'jeea 'su ɛ, uu kuue uupu 'a di i -wɛɛ uu 'kpa -jei".

Pɔo ke Silasɩ muɛ Tesaloniki

17 Pɔo ke Silasɩ cɛn Anfipoli ke Apoloni -wɛɛ uu nyni Tesaloniki. 'Bomɔ Suifu-wi" 'a "jrui 'kuun-gbu due' nɩ-. ² Pɔo pa 'e ɛ 'di, ka kɔ nua see ɛ. 'De -kwlewlɩ taan 'di ɛ, ɔ ke uua -too' ɛ ba o 'de Kea 'a wlu -ɛ -crua' 'a -tl' 'un. ³ Ka Sesi 'jea 'kle 'je 'de ɔ 'jea "kunɩɔ' sɔn ɛ, kɔ -sɛ' wɔ 'pepe 'de uu -pee, ɔ 'na : Sesi -kɔ -tl' 'ma 'tmua 'de ao -pee -ta, kɔmɔ -nɩ Klisɩ. ⁴ Suifu jru' 'je kɔ' wlu tɔ' 'un 'ɛ, -wɛɛ uu ke Pɔo ke Silasɩ po kuun -tadue. 'Kamɔ Glekl-wi" 'a -tuu"-tuu -uua pleea Kea nu -ke, ɛ ke dɛwɔnynynokpae' -tuu"-tuu ke-.

⁵ 'Kaa "cɛi nua" 'ji 'e Suifu jru' 'un 'ɛ, 'su uu 'kuɛn 'di-wɔnyniun -gbai" "jrui -kuun -kuun"-, -wɛɛ uu -sa -tiba -klu' 'bo -kwlɔ. 'Su uu muɛ 'e Sasɔn o -gbu" 'de uu 'je Pɔo ke Silasɩ kpun -wɛɛ uu 'je uupu 'bo nyu "juɔi ja-. ⁶ Uu sea Pɔo ke Silasɩ 'je 'su ɛ, uu kpun Sasɔn ke Kea 'a -jei" naaun jru' 'mɛ, -wɛɛ uu kpa uupu 'de -kwlɔnɔjeun "juɔi, -wɛɛ uu -te -cruɛn" -saa' -pun" uu 'na : Nyu -nu, -uu -gbɔka' 'kmu -wee', uupu -ji" -ta -kwlɔ -ke -wɛɛ Sasɔn po -gbu". ⁷ Uua' nyu tu ɛ, uu -wee' "klein a blaa 'bluajei Sesaa 'a kɛ' wɔn, dɛ-nuɛ' uu 'na : 'Beɔ deejrɔ' -nɩ 'kmu -kɔ 'nynɩ nɩ Sesi.

⁸ Wlu -nɩa 'mua- 'siɛ -kwlɔnɔjeun ke nyu -kwea de "i. ⁹ 'De ɛɛ' -tl' 'un ɛ, Sasɔn ke kɔ "dei-wi" -tee' 'o dɛ i -wɛɛ uu "tai- uupu "i.

Pɔo ke Silasɩ muɛ Bere

¹⁰ 'Bomɔ Kea 'a -jei" naaun "sri "mau' uu kpa Pɔo ke Silasɩ -jei" 'de Bere. Uu nynia 'o Bere ɛ, uu muɛ 'e Suifu-wi" 'a "jrui 'kuun-gbu 'di. ¹¹ Suifu-wi" -nɩa 'o -mɔ ɛ, uu juɛ nyii -tl, ɛ je -ju -nɩa Tesaloniki -sii-. Uu kpɔɔɛn Tu"bo 'a wlu sɩn 'sɔnɔ. Uua 'cɩan dɛ 'de 'wɩ 'o 'wɩ -wee' 'di. Uua "jrɛɛ- ɛ jeejee, -wɛɛ wlu Pɔo a 'tmua -bo ɛ nɩ tɔ', 'de uu 'e kan' 'je. ¹² Ua' -tuu"-tuu -je Sesi 'a -tl' tɔ' 'un 'bomu. Glekl-wi" 'a dɛwɔn nɩnynokpae' -tuu' ke "ny-nunmainynu -tuu" -jee tɔ' 'un -ke. ¹³ 'Kaa -ta Suifu-wi" -nɩa Tesaloniki 'wɔan ka Pɔo nɩa Kea 'a wlu 'tmua' 'bo Bere -ke ɛ, uu ji 'o 'ɛ, -wɛɛ uu paa nyɔkɔ bɩ -sɔn.

¹⁴ 'Bomɔ Kletien-wi" "sri uu po Pɔo -je o, -wɛɛ ɔ mu 'e 'tɔnɩɛ -kwɩ' fɔ o, 'kaa Silasɩ ke Timote sie 'o Bere 'mɛ. ¹⁵ Nyu -uu kpa Pɔo -jei" ɛ, uu kpɔ' mamau 'su uu je Atenɩ nyni. -Ta uua jia de ɛ, 'bomɔ ɔ -tu" uupu wlu 'de Silasɩ ke Timote 'je ɔ jɛɛ -too"-.

Pɔo nɩɛ 'o Atenɩ

¹⁶ -Ta Pɔo a fua Silasɩ ke Timote 'bo Atenɩ ɛ, kɔ -suu "kaɛɛ "jrui 'de ɔ 'un, dɛ-nuɛ' 'bo ɛɛ' -kwlɔ -tu 'di ɛ, "juɔi -gbɛɛ' kɔn 'a 'su -ji" 'o. ¹⁷ 'De ɛɛ' -tl' 'un ɛ, ɔ ke Suifu-wi" o, nyu jru' -uua pleea Kea 'tmuɛ Kea "juɔi -gbɛɛ' -tl' 'de Suifu-wi" 'a "jrui 'kuun-gbu 'di, -wɛɛ ɔ ke nyu jru' kɔ jɛɛa 'bo -kwlɔ -kwea a wlu jeejee. ¹⁸ Glekl-wi" 'a dɛ "ijuoun klae", uupu -ke ɔ -te wlu -pun", uua' jru' 'na : Dɛ "ju -nɔ -kɔ ɔ 'tmu -ta kɔ jea -sɔn wlu ɛ- ? 'De jru' 'na : ɛ -kɔ' -na kɔ 'tmuɛ 'duɩ -kea' jre'ɛ -tl'. Dɛ -tl' uua 'da kan' a, ɛmɛ -nɩ Pɔo a 'tmuɛ Sesi 'a -tl' ke "kunɩɔ' sɔn-tɩ 'de uu -pee. ¹⁹ 'Su uu kpa Pɔo 'de uua' 'sra klaa" -sɔn. 'Bo 'a -ta

tu 'a 'nynl -nl Areopastl. 'De uu 'na : -Ma de dee -ε jia i -wee -εε -tl' -ma -tmua a, -a -bεε' -a -je εε' "kpei -tl 'wככ ? 20 Dl -a sea 'wככ due' tml -ma -tmu 'de -a -pee, -a -nle "i -a -je 'e l 'de i 'wככ.

21 'De Atent-koun -wee' "klein ke 'du- -uu -tia' 'o Atent ke uu -wee' a nu uua' ככ' -wee' 'mε 'de 'tmua' ke -tl' dee 'a doin' o poa' 'un.

22 'Su Pככ nyna i 'bo 'sra 'a -kwea' -wee כ 'na : Ao Atent-koun, de 'ln sia "jriε- o ε, εmε -nl aoa' nyu tu ε, ao nle -gbεε' un -o 'pepe -cεen'-. 23 -Ta 'ma plea aoa' -kwl ε, -wee 'ma -sia' dl aoa -gbεεa' "jriε- o ε, 'bomכ 'un 'jee 'kwlan due' -ε -kwl' ao 'cru : kea 'sru. ε nככ 'i, Kea ao sea juo -wee aoa -gbεεa' "juכ ε, εmε -εε -tl' 'ma 'tmu 'de ao -pee. 24 Kea -ε nua 'kmu ke dl "klein -nla 'e 'kmu "kpei -wee -ε -nla 'blua- ke jaun 'a Tu"bo, εε' "ti 'e -gbi" nyכ כ sun poa 'di. 25 ε se ε -pככ 'de nyככ 'je ε de "o de "nyl, de-nuε' εmε -εε -nyl' nyככ 'kmunfεεε' ke dl -wee' "klein ke-. 26 Nyu "klein -uu -jia" 'kmu ε, uu 'wluε 'e nyכ due' -gbai ε nua 'un, -wee ε -te' uupu 'blua- 'dii dodo- 'de ε "nyl uupu ככ' -wee 'blua- uu 'jea 'di "ti ε, ε -gble' ε 'un. 27 ε nu εε' de tu 'mε -wee nyu 'je ε i -pככ, -wee -bo nyu a se ε dbεεde 'kwa i -pככ ε, 'de uu 'je ε 'je. 'De -mε 'kamכ Kea se nyכ "o nyכ o tεen-. 28 -Je ε nla kan' a, -mε -aa nyככ 'bleε 'kmunla' ke i -suua' ke, εmε aoa' de "ijuoun jru' 'tmu -ke uu 'na : -A -nle εε' -kooכ' i -o. 29 Ka -a -nla εε' "nynuu -ככ 'ja a, -mε -a se ε 'bεε- -a -je tכ' i naa 'de -a -je 'kmunl Kea 'sani ke 'wei ke "sou "i poo-. -Ml 'a dl tu ε, l nle nyכ ככ' -paadt -o. 30 Dl "klein nyכ sea "i juo- 'de כ nua tεin" -nu -nu -wee -ε -jεεa 'de -stanwl 'di ε, Kea se -ml klln 'kpa, 'kaa εε 'da nyu -uu -nla dl -wee' "klein 'mii 'mε la, -wee uu 'je uua' dusan' "i juo 'de uu 'je 'e ε o "biie-. 31 ε -tuε" ככ' -wee "ju ε -tea' 'o ε, כ 'e 'kmu -wee' "klein 'a 'pee 'je 'de "isrea' 'un. ε to εε' sun 'mε 'bo nyu -wee' "juכ, 'de ככ' "ju tu 'a "kunyכ 'sכan' 'un.

32 Uu 'wככ "kunyכ' sככ-tl 'de Pככ 'wככ 'su uua' jru' -teε ככ' wlaa' -pun", jru' 'na : -ln -ככ, -aa mε -ma wlu doin" o poa' 'wl jrε' 'de la' dl tu 'a -tl' 'un. 33 'Kamכ uu nu -wee Pככ 'wlu 'o uua' -kwea'-. 34 'Kaa uua' jru' -wlu 'e uupu "klu -uu -jea Kea 'a -tl' tכ' 'un. Uua' due' -nl Dein- st, -ככ nle -gbajei -o 'de uua' 'sra klaa' -nε -ככ, ε ke 'nynככpao' due' -ua 'nynl nl Damarist ke nyu jru' ke-.

Pככ mε Korentl

18 ε 'wlu 'o mu ε, Pככ 'wlu 'o Atent 'mε -wee כ mu Korentl. 2 'Bomכ כ jεε Suifu due' ככ' 'nynl -nl Aki- lasl. כ 'wlu 'de Pככblua "kpei. כ ke ככ' 'nynכ Plisilt a 'wluε 'e Itali de-nuε' Klodl -כ -nla 'bluajei 'demu ε, כ nεε Suifu -wee' "klein i uu 'je 'o Rככ 'wlu. 'Su Pככ mu' כ ke uu 'e 'jee- -wee כ 'nε 'e uupu -pun". 3 'De see ε, Pככ 'a dbo ככ nua mε -nl ככ dba -tan 'tanf. 'De dbo due' -nε mε Akilasl a nu -ke. כ ke uu "tii- -wee כ ke uua nu dbo -tadue.

4 -Kwlewl 'o -kwlewl o ε, Pככ a mε 'e Suifu-wi" 'a "jru i 'klln-gbu 'di -wee ככ ככ nyu Sesi 'a -tl', de-nuε' ככ nle" Suifu ke Glεkl-wi" 'je Sesi 'a -tl' tכ' 'un 'je. 5 'Kaa Silasl ke Timote 'wlu 'e Masedoanl -wee uu jia 'bomכ Pככ a "duo ככ ככ' -wee' 'un 'de ככ 'tmu Sesi 'a -tl' -wee ka Sesi

nla Klisl, 'de ככ 'nylε "kpei 'de Suifu-wi" -pee. 6 'Kaa Suifu-wi" 'a 'wככ uua' po ככ' wlu doin" o, uua -cree" כ. 'Su Pככ bla ככ' unpaadt 'mii 'de uu -pee, ka nyכ כ -gbaoa' kwa i 'de nyכ כ -tl' 'un ככ nua : 'ln se -ma -tl' 'un nl 'bode, 'kamכ ε nl-. 'De כ wlu ka כ 'na : -Bo ao "ma a, -mε aoa' -cε" 'kpa "jru -o, ε se 'ma -tl' nl, aoa' nymכ se 'bo 'un "jru nl-. De -tba' -ta kaan la 'ma mε 'e nyu -sea' Suifu nl o "biia'.

7 'Su Pככ "siε "kpaε' -wee כ mu 'e "ju due' -ככ 'nynl nla Titisl Sitisl wככn". ככ' "ju tu a pleεε Kea. ככ' -gbu" ke Suifu-wi" 'a "jrui 'klln-gbu tbaa ba "i. 8 'De "jrui 'klln-gbu -nε, "ju -nla εε' -jeopoi ככ' 'nynl nla Krisipuist -ככ 'jee Tu"bo 'a -tl' tכ' 'un, כ ke ככ' -gbu" -ככ nyu ke. Korentl nyu -tuu"-tuu -poa' Pככ 'a wlu doin" ε, uu -wee' 'jee Sesi 'a -tl' tכ' 'un -wee uu nu uu poo "ni "jru.

9 'De "mau'wl due' -nε 'di 'nu Su Pככ ja ja. 'De εε' ja tu 'un Tu"bo wlu כ -pee ε 'na : Faun 'bo -un nuε ! -ln kpa 'ma -tl' 'tmua' nya, -ln -bo wככ "mε, 10 de-nuε' 'un ke -ln -na', nyכ jrכ' se -un sun -pun" kpai -wee -ma desauun "jrui nu-tl. 'Kaa nyu -uu -nla 'ma nyu ε, uu -tiεi" 'bo -kwlכ -nε 'di. 11 'Su Pככ nuε 'o Korentl -sun due' 'cu- mεεo"- -wee ככ ככ nyu Kea 'a wlu.

12 Nככ' -ε 'di Galion nla 'bluajei 'de Akaiblua "kpei ε, 'bomכ Suifu-wi" poo wlu -tadue 'de Pככ 'a 'dii 'blea 'a -tl' 'un -wee uu kכ 'e 'pee 'jei "juכ. 13 'De uu wlu ka uu 'na : "Ju -ככ ככ -pככ כ 'je nyככ 'a "jru -jei" -saa 'de uu se Kea -gbεε' i ka Moisl 'a ke' "sia 'nynl ε. 14 Pככ a jie wlu' -pun" -tea' 'su Galion wlu 'e Suifu-wi" -pee כ 'na : 'Oo Suifu, -bo ε nl nyu 'srε i poo -tl ke "ikma -tl jrl' kaan 'de ε, -mε 'ln 'beεε' 'un 'je 'ma ככ' 'un "duo- -wee 'un 'je aoa' wlu doin" o po. 15 'Kaa -bo ε nl ba o -too' -tl 'de 'nynl jrl' ke aoa' -cε" 'kpa 'a ke'ε -tl' 'un ε, -mε aoa' 'su 'a -tl' -nao, 'un se dl -nla 'mua 'a 'pee 'jei.

16 -Wee ככ nu uupu i 'de uu 'wlu 'e 'pee 'je -gbu 'di. 17 'Su uu -wee' 'wla 'e Sostent -nla Suifu-wi" 'a "jrui 'klln-gbu 'a -jeopoi "kpei uu -te ככ' blaε' -pun" 'bo 'pee 'je -gbu "juכ 'mua-, 'kaa ε se Galion ka "i da ככ 'pl.

Pככ mε Antiochl de

18 Pככ -kwle 'o Korentl 'mε klln- ke'wle, -wee כ ke ככ' de'di -wi" poo wlu 'su כ 'ja 'e -bato' 'di -wee כ ke Prisilt ke Akilasl mu 'e Siri. Uu 'wככ 'e -bato' 'di 'kpa-tl 'bo Sankre ε, Pככ 'wla "jru i, de-nuε' ככ cen εε' wlu -tie" 'bo Kea "juכ 'de-.

19 Uu nynia 'o Efεst ε, 'bomכ Pככ sie ככ "dεi -wi" 'su ככ pa 'e Suifu-wi" 'a "jrui 'klln-gbu 'di -wee כ ke Suifu-wi" a wlu. 20 'Su uua baεכ' 'de כ 'je 'o uupu o 'wl nu, 'kaa ככ 'wככ-, 21 -wee כ ke uu cuen "i 'de כ 'na : 'ln 'je -ככ' -ככ jia nynia' -ככ mu -o mamau 'de Selisalem. 'Ma mε 'nכ aopu o de jia' -bo Kea -nle" ε. 'Su ככ 'wlu 'o Efεst 'mε. 22 ככ 'wlu 'de -bato' 'di ככ "siε i 'bo Sesare 'su ε, כ mεε Selisalem de. כ ke Kea -gbu -koa' 'jeea 'su ככ mεε Antiochl. 23 ככ nua 'bo Antiochl 'wl pla 'su ε, כ 'kpa -jei" -wee ככ jii Galasiblua ke Frisiblua "kpei i 'de ככ kuu nyu "klein -uu -jea Sesi 'a -tl' tכ' 'un 'a dl i.

Apolbsti nle 'o Efesi

24 Suifui due' -כך 'nyni ni Apolbsti, כ 'wluu 'de Alesandri כמכ -ji' 'o Efesi. ככ 'ju tu cen ככנ i. Kea 'a wlu -crua' כ juo εε' ככ -sa ka 'mε 'pepe. 25 כ -tuu" ε 'snu 'bo Tu"bo 'a -jei" -wee כ ni nε "kpei. Ka Sesi 'a "kpei -ti nla "klein, 'kamכ ככ -sε' ככ 'de nyu -pee, ככ' sie 'o dε jre', 'kaa San 'a nyu "ni "jru po -ti 'a 'su mε כ juo-. 26 כ -tee wlua' -pun" 'de 'fle 'un 'de "jrui 'kun-gbu 'di. Prisilt ke Akilast 'wכan ככ' wlu 'su, uu "duo כ 'un 'ε, 'de uu ke כ mu 'e uu ככn", -wee ka Kea 'a -jei" naa -ti 'pεan 'de uu -sε' ככ 'pepe 'de כ -pee. 27 ε 'wlua 'o ε, Apolbsti nle "i כ 'je 'e Akai mu. 'De εε' -ti' 'un Kletien-wi" kuue ככ' di i 'su uu 'cruε 'sbε- -wee uu "nyl כ, 'de nyu -jea Sesi 'a -ti' t' 'un 'de εε' 'blua 'a 'f' tu o 'je כ sun 'ככn kpuun-. כ nynia 'e mu ε, nyu Kea nua 'saaun "jrui, -wee -uu -jea εε' -ti' t' 'un ε, כ poε uu pu sun o. 28 כ tba Kea 'a wlu -ε -crua' -gbככ "jri -sisi' -wee ככ toε 'bo nyu -wee' "klein "juכי ka Sesi nla Nyu 'puui ε. 'De εε' -ti' 'un ε, dε uu 'jea 'tmu, ε se ni 'bode.

Pכo nle 'o Efesi

19 -Ta Apolbsti nua Korenti ε, 'bo Pכo plee Asiblua 'a cruε "kpei- -wee כ nyni 'o Efesi. כ jεε 'o Kea 'a -jei" naaun jru' -wee כ -tee' uu pu i, כ 'na : 2 -Ta ao -teea Kea -kwlt" 'dee, ao 'je εε' -Suu 'mεε ? 'Su uu wlu' 'de כ o ka, uu 'na : Ka Kea 'a -Suu mε nla 'kmu -a se ε juo. 3 'Su Pכo -teeε' uu pu i כ 'na : batise -jewε- uu nu aopu ε- ? Uu 'na : ε San 'a nyu batise nusun mε uu nu -aun. 4 'Su Pכo 'na : Nyu -uu -ככan' dεsaaun 'a "i juo -ti, uu pu San po "ni "jru -wee כ wlu 'e -pee 'de uu 'je "ju -ככ jia 'e de 'a -ti' t' 'un 'je, ככn -ni Sesi.

5 Uu 'wכan εε' wlu tu 'su uu poos 'ni "jru 'de Tu"bo Sesi 'a 'nyni 'un. 6 Pכo -tea' uu pu kwa "jru 'su Kea 'a -Suu "ji 'de uu pu 'un 'ε, -wee uu -te wlu dee poa' -pun" 'de Kea a jaa uu pu wlu 'kwa. 7 Uu beea o ε, uu 'bεε- "ny-nunmai 'a -puue 'j' ככn 'mε.

8 'Bo -mε 'de ε, Pכo muε 'e Suifu-wi" 'a "jrui 'kun-gbu 'di -wee כ wai ככ ככ nyu dε. 'De 'cuε taan 'di, ככ -pכn nyu -uu poa ככ wlu doin" o ε, uu 'je Kea 'a tu"bodε 'ε -ti' t' 'un 'je. 9 'Kaa Suifu-wi" 'a jru' kuε "jru, uu kmuue pεε "i -wee uu -fleεn Tu"bo 'a -je 'bo nyu -kwea de "juכי. 'Su Pכo ke uu pu cuεn "i -wee כ ke Kletien-wi" 'wlu 'de uu "jrui 'kun-gbu 'di, 'de uu mu 'de Tiranisl 'a klai" -gbu 'di. 'Bomכ ככ ככ nyu dε 'wl "o 'wl. 10 'Kamכ Pכo nu mamau 'de -sun 'ככn 'di. 'Su Suifu ke Glekl-wi" -nla 'e Asi -wee' 'wכn Tu"bo 'a wlu 'mε.

Sefa 'a "nynuu 'a -ti'

11 Kea a nuε jrui' klae" klae" 'bo Pכo -cuεi". 12 ε nuε 'su tae'f' ke -misr' -l bla Pכo 'a ku "i ε, umi nyu a -te 'o 'wε-nuu "kpei -wee uu a' wε- ε 'כb, 'de -siisaun 'a 'wlu 'e uu pu 'un. 13 'Su Suifu jru' -uu plea di 'mii -wee -uu nua -siisaun, u -pu' -a -pכn -uu -je -siisaun i nu 'de Sesi 'a 'nyni 'un -ke. Uupu -wlu ka 'de -siisaun -pee uu 'na : 'Ma wluε l -pee l "si "kpaε' 'de Sesi -ככ -ti' Pכo a 'tmua 'a 'nyni 'un. 14 Nyu -uu nua dε -nla 'mua- Suifu-wi" 'a 'sraa -sai klaa" Sefa 'a "nynunmai -nla -mε" 'ככn, -o.

15 'Su -suusaun due' wluε uu pu -pee, ε 'na : 'ln juo Sesi 'mε, -wee dε Pכo nla 'un ε, 'un juo -mε, 'kaa aopu ככ 'ee, aoa' 'nyni wε- ?

16 'Su "ju -suusaun nla 'e 'un -tee uu pu blaa' -pun", 'kamכ כ bla uu pu mamau 'su uu 'kpa 'kwla -wee uu 'wlu 'o כ "juכי. -Ta uu muua uu cen kui, uu nle -ככ' 'su -ta -wee'. 17 Dε -nuua 'mua- Suifu o, Glekl-wi" -nla 'o Efesi ε, uu -wee' "klein 'wכn, 'de εε' -ti' 'un ε, faun "ji 'e nyu -wee' "klein 'un 'ε, 'su uu -tee' Tu"bo Sesi 'a 'nyni 'a ni'. 18 Nyu -uu -jea Sesi 'a -ti' t' 'un ε, uu a' -tuu"-tuu ji' -wee di saun uu nua uu 'tmu l 'bo nyu -kwea-. 19 'De uu pu "klu ε, nyu -tuu"-tuu -ni 'e -uu po nyu 'srε i po jrui' tεin" -poo -poo"- . Uua' jru' ja uu a' jrui' posbl 'mε -wee uu po l "jri 'bo nyu -wee' "juכי. Nyu a naa t' i ta' 'sbl tu 'a ככn' nle 'wεi 'a -kwlu due'.

20 'Kamכ Tu"bo 'a wlu a 'kpa "kpei, εε kmaa' "i, εε "nyl nyupu- 'kpl.

Nyu paa nyu bu -ככn 'bo Efesi

21 la' di tu 'wlua 'o -jei" ε, Pכo nle "i כ 'je Masedoant ke Akai 'un -tie" cen -wee כ 'je Selisalem mu, 'de כ wlu ka כ 'na : -Bo 'un nyni 'e ε, -mε 'un 'je Rכmu 'je -o -ke. 22 'Su כ dboε nyu -uu po כ sun o 'a 'ככn nya 'de Masedoant. Timote ke Erast ke- mu כ dbo, -wee כ כככ -cε" 'kpa nu 'e Asi ככ" pla ke'wle.

23 'De εε' ככ" tu 'di nyu tai' "maa' di klae" nuεε' 'de Tu"bo 'a -jei" naa -ti 'un. 24 "Ju due' nyu a 'daa- Demetrist כ nle nu blai -o, ככ nuε 'wεi -wee ככ bla -gbi" nynuu mu" -l -ke uu a' kכn- kea Dianl 'a -gbu" -kooa', umi ככ ple -wee כ ke ככ' dbonuun a 'je "wliε-. 25 כ 'kuεn ככ' dbonuun ke nyu -uu -ke כ 'blea dbo due' "jrui, 'de כ wlu uu pu -pee ka כ 'na : 'Ma 'cε, ao 'je kan' 'mε 'de dbo -nε 'un ε, 'bomכ -aa dε 'un 'wlua' -wee' ni-. 26 'Kaa di "klein Pכo 'tmua aoa 'wכn, ε se -ta Efesi 'a 'su ni-. ככ 'tmu εε' dε tu 'mε 'de Asi 'a -kwle -tuu"-tuu 'dii כ 'na : -Kul' -ji nyi כ sun nua -mi se Kea ni-. εε' wlu tu ε, ε dooa -aa dbo 'mε. 27 ε se -aa dbo 'a 'su εε dooa ni-, 'kaa εε dooa Dianl -ε -nla -aa kea 'a -gbu" 'a 'nyni. -Weε Di-anl -kea'- Asiblua ke 'kmu -wee' a -gbεεa' 'je "ku "kpei 'wlu 'de uu seε dε 'daa i.

28 Uu 'wכan wlu -nla 'mua- 'su uu 'kpa 'cen, uu -tee -cruen" -saa' -pun" uu 'na : Dianl -ε -nla Efesi-ככn 'a -kea ε 'beil" ! 29 'Su uu -tee -kli poa' -pun" 'bo -kwlc -wee uu -wee' 'kuεn "jrui 'bo -kwlc -kwea. Kaisl ke Aritakl -uu -nla Masedoant -nyu -wee uu -ke Pכo a na uu kpuu uu pu 'mε -wee uu kpa uu pu 'e -kwlc -kwea. 30 Pכo nle "i ככ -cε" 'kpa 'je de 'wluu- 'bo nyu -kwea de "juכי, 'kaa Kletien-wi" kaan כ -je de. 31 Dε "ijuoun jru' -uu -nla 'e Asi -uu -ke Pכo dβεεa uu dboε nyu 'de Pכo o -wee uu 'je כ 'tmuu- 'de כ je 'e -kwlc -kwea mu.

32 Nyu -uu -kuan" "jrui 'de εε' ככ" tu 'di 'de -kli poa 'a 'un ε, dε jru' a 'tmua jru' 'a 'wכn ε 'mii, nyu jru' -nla 'de uu "klu ε, dε -εε "jrui uu 'kuan -gblein' ε, uu se ε juo-. 33 'Su uu -sa Alesandri 'de nyu "klu, ככn Suifu-wi" a poo 'e nya -wee כ -kaa' nyu kwai" 'de כ nle "i כ 'je uu -pee wlu-. 34 'Kaa ka כ nla Suifui uu 'jea kan' 'su uu -tee "wכa' -pun" uu 'na : Dianl -nla Efesi-ככn 'a -kea'- ε 'beil" !

³⁵-Kwlwnejl mɔ ɔ ji' -wɛɛ ɔ -kaa' uɔpu 'un 'de ɔ wlu ka ɔ 'na : Aopu Efɛst-kɔun, nyu -wɛ -sɛɛ' juo ka Efɛst-kwlw nla Dianl -kea 'a -gbu" ke ɛɛ' kooɔ' dɛ -wluwa 'e jaun 'di 'a 'deifuoi ɛ ? ³⁶Nyu ɔ -jea ɛɛ' dɛ tu 'un -too' ɔ se nɛ-. Ao -te 'tuun, ao 'bo dɛ "o dɛ-nuɛ' 'de "kpeicrɛa' 'un. ³⁷Dɛ-nuɛ' nyu ao ja -ta se dɛsaun jrɛ' nu 'de uɔ se -aa Dianl -kea wɔn o to-. ³⁸'De -bo Demetrisl ke ɔ' dɔnɔun nɛ "i uɔ 'je nyɔ "kuan poo ɛ, -mɛ 'wɛ nyu a 'jea 'pee i ɛ, uɔ jul'. 'De uɔ juo nyu -uɔa -jea nyu 'a 'pee 'mɛ -ke, -mɛ 'demɔ uɔ 'je mu -wɛɛ uɔ 'e "kuan po ka-. ³⁹'De -bo aoa sea dɛ jrɛ' i -tee' ɛ, nyu a muɛ -mɛ 'tmua' 'bo nyu -wee' "juɔi. ⁴⁰Nyu a muɛ -a -klipoun 'daa' 'de dɛ -nɔuɔ -stan -ta 'a -tl' 'un, 'de ɔ' -a bla -ta, ɛ se 'jɔ' 'ble. -Bo nyɔ -tee' -a i ɛ, -ta -a -jea "kuan -sa -wɛɛ -a -je ɛ po, 'bo se nɛ-. ⁴¹ɔ -kɔa' wlu -nɛ 'a 'tmua' 'su ɔ poɛ uɔ -wee' -jei", -wɛɛ uɔ mu -gbein" o i.

Pɔo muɛ 'e Masedoanl

20 -Ta uɔa' -kli -nɛ 'bɔa' 'su Pɔo 'kuɛn nyu -uɔ -jea Sesi 'a -tl' tɔ' 'un "jrui -wɛɛ ɔ kuu uɔpu 'a dɛ i, 'de ɔ ke uɔpu poo wlu, -wɛɛ ɔ mu Masedoanl de. ²ɔ pleɛ ɛɛ' 'blua- tu "kpei- -wɛɛ ɔ "nyl Kletien-wi" 'kpl' 'de wlu ɔ 'tmua' 'un. 'Su ɔ muɛ 'e Grɛsl. ³'Bomɔ ɔ nu 'ci taan. ɔ -tee -bato' 'di 'kpa -tl -wɛɛ ɔ 'je 'e Siri mu 'de-. 'Su ka Suifu pooa ɔ' dɛsaun "jrui nu -tl, ɔ 'kɔwɛn 'su ɔ 'na : -Bo ɛ nɛ kan', -mɛ 'ma muɛ 'e Masedoanl de.

⁴Nyu -ke ɔ mua mamau -uɔ nɔnia 'de Asi 'a 'nynt ka : Pirisl 'a "ju Sopateɛ -mɔ wluɛ Bere, Aritakl o Sekɔn 'wluɛ Tesalonikl, Kaisl -wluwa Dɛɛbu ke Timote ke, ɛ ke Tisikl ke Trofimu, -wi" -mu 'wluɛ 'e Asi. ⁵Nyu -nu uɔ -pu -si' 'e nya -wɛɛ -uɔa fuo -aun 'bo Troasl. ⁶-Apu mɔ ɛ, -bo Suifu-wi" 'a -kɔ' -ɛɛ 'nynt nla -di'pen -ɛ sea -puun" dɛ o mu 'a -kɔ' 'wlu 'o -jei", -wɛɛ -a -kpa -bato' 'di 'bo Fil- ipu 'de -a nu 'wɛ -mm" 'bo -jei" -wɛɛ -a -jɛɛ uɔpu 'bo Troasl 'de -a -wee' nu 'o 'dɔɔ due'.

Pɔo 'a 'bo Troasl mua' 'a de 'kɔɔ- -nɛ

⁷Dɔɔ "i-saawɛ 'a -kwie" ka a, -a -kuɛn" "jrui -tadue -wɛɛ -a -je Tu"bo 'a diidɛ di 'su Pɔo a wlu 'de Kletien-wi" -pee, dɛ-nuɛ' -bo -sɔn' -sɔn' ɛ, ɔ muɛ mua', 'kamɔ ɔ wlu mamau 'su -too' cɛn 'un. ⁸'De nɛbi -tuu"-tuu -nɛ 'e "jei -gbu 'di -a -kuɛn" "jrui ɛ. ⁹'De -kooa" i -tɔɔ due' -ɔɔ 'nynt nla Etisisl ɛ, ɔ -tee 'bo flɛn'metl "i. -Ta Pɔo nua wlu -tɔɔn -nɛ 'a 'tmua' 'a, -mɛ ɔ nɛ 'e "nyl ɔ 'bie'. ɔɔ "nyl ɔ 'mua- nuɛ' 'su ɔ je 'e "jei-gbu 'a taan -nɛ 'di 'wlu, ɔ je i -ka 'nɔ -sɔn. -Ta nyu a kpɔɔ "jei, -mɛ ɔ 'mɛɛ.

¹⁰'Kaa Pɔo 'sɛi ɔ, ɔ jɛi ja 'bo ɔ "kpei -wɛɛ ɔ "duo ɔ 'un, ɔ po ɔ sun 'dii 'de ɔ 'na : Ao 'bo pɛɛ i pleɛ, dɛ-nuɛ' ɔɔ' -suu nɛ 'de ɔ 'un 'ɛ ke. ¹¹'Su ɔ 'ja 'e -gbu" 'di de -wɛɛ ɔ cɛn -di'pen i 'de uɔ di ɛ, -wɛɛ ɔ -te wluwa' -pun" ke'wɛ. ɔ wlu' mamau 'su -sɔn' je -sɔn'. ɔ -kɔa' wluwa' 'su ɔ 'kpa -jei". ¹²Uɔ ja -kooa" i -tɔɔ -nɛ ɔ "kunyɔ' sɔn -nɛ 'mɛ 'bo uɔa' -kwea'-. ɛɛ' dɛ tu nɛ uɔa' 'mua -tl klae' -wɛɛ ɛ kuu uɔpu 'a dɛ i.

Pɔo 'wluwa 'o Troasl ɛ, ɔ muɛ Mile

¹³-Apu mɔ ɛ, -aa muɛ nya -wɛɛ -a -je -bato' 'di 'kpa 'de ɛ 'je -a Asɔsl kpa. 'Bomɔ -a -je Pɔo 'un "duo-, 'kamɔ ɔɔ' -cɛ" 'kpa nɛɛ tɔ' "kpei-, dɛ-nuɛ' ɔ nɛ "i ɔ 'je 'bluɔi naa- -wɛɛ ɔ 'je 'o mu. ¹⁴ɔ jɛɛa -aun 'bo Asɔsl 'su ɛ, -a "duo ɔ 'un 'de -bato' 'di -wɛɛ -a -wee' mu Mitilɛn. ¹⁵-A -wluwa 'o -mɔ ɛ, -a -naa "ni "kpei. -Ta -sɔn' ɔ -stan' 'su -a nɔnie 'o Kiosl -blua -pun". -Sɔn' jrɛ' -stan' ke'wɛ -a nɔnie 'o Samɔsl-blua "kpei -wɛɛ -a -wlu 'o -mɔ 'de -a kpun 'kpuu 'bo Mile. ¹⁶Pɔo 'a -cɛ" 'kpa -nɛɛ "i -wɛɛ ɔ -blaa Efɛst-kwlw 'de ɔ se bu ɔ, -wɛɛ ɔ je nɔ" -wee' -sii 'de Asi, dɛ-nuɛ' ɔɔ crɛɛ "kpei- -wɛɛ -bo ɛɛ' dɛ tu 'bɛɛ- ɛ 'je nuɔ ɛ, 'de ɔ 'je Selisalem nɛ- Pantekɔtɔ 'a -kɔ' wɛ o.

Pɔo wluɛ Kea -gbu 'a nyuɔa -nla Efɛst -pee

¹⁷'Bo Mile mɔ Pɔo nɛ -wɛɛ ɔ dbo nyu Efɛst uɔ mu Kea -gbu -jeopoun -nla 'emu 'daa'. ¹⁸-Ta uɔ nɔnia 'bo ɔ -pun" 'su ɛ, ɔ wluɛ uɔ -pee ka ɔ 'na : Dɛ -wluwa 'e "i-saawɛ -ɛ 'di 'un jia 'nɔ Asi -wɛɛ -ɛ -jɛɛa -stanwɛ ɛ, ka 'un nua nasun 'de ao -pee ɛ, ao -wee' juɛ'. ¹⁹'Un nuɛ Tu"bo 'a dbo 'de -cɛ" ja jaa' ke "miini 'un 'de 'kle Suifu-wi" a -tua" 'un 'a -kwea'-. ²⁰Ao 'je kan' 'mɛ dɛ "klein -kɔan -tl' 'de aoa' -tl' 'un ɛ, 'un se la' dɛ ka 'kwla -tu", faun jrɛ' se 'un nu. 'Un pleɛ "kpaɛ' woi ke -gbi" 'dii -wɛɛ 'un 'tmu ɛ 'de ao -pee, 'de 'un tɔɔ ɛ aopu-. ²¹'Un 'da Suifu o, nyu -sea' Suifu nɛ 'mɛ 'de uɔ 'je uɔa' dɛsɔn "i juo-, -wɛɛ uɔ 'je 'e Kea o "biie-, 'de uɔ 'je Tu"bo Sesi 'a -tl' tɔ' 'un 'je.

²²'De kaan ka, Kea 'a -Suu -tee' 'un -klaan" "kpei 'de 'ma mu Selisalem. Dɛ -ɛ -jea 'un "jrui nuɛ 'demu ɛ, 'un se ɛ juo-, ²³Kea 'a -Suu a 'tmua 'un -pee -kwɔ "o -kwɔ 'ma cɛɛan 'dii, ɛ 'na : 'De Selisalem -ma mua, "cɛn ke 'kle -a fuo -un 'demu. ²⁴'Kaa 'un se 'ma -cɛ" 'ɛ 'kmu -mɛ dɛ 'un 'je. Dɛ -kɔan -tl' mɛ -nɛ 'un 'je 'ma plea' nya kpa 'de 'mua- 'un, -wɛɛ dbo Sesi -tea' 'un kwa 'un 'je ɛ "jru -cra'. ɛɛ' dbo tu mɛ -nɛ Kea 'a 'saaun ke -pɔia" -tl 'a 'tmua'.

²⁵Dɛ 'un jua' emɛ -nɛ kaan ka la 'ja a, aopu ɔ -klu 'un jia 'de 'un 'tmua Kea 'a tu"bodɛ 'ɛ -tl' ɛ, 'un 'je kan' 'mɛ ao se 'ma "jua- "jriɛ- 'jeei 'bode. ²⁶Emɛ -tl 'ma 'tmuɛ 'pepe 'de aopu -pee -stan aoa' nyɔ due' 'a nymɔ se 'un "jru nɛ-. ²⁷'Un -tu" ao Kea wlu 'a 'sɛn -wee' "klein 'mɛ, 'un se dɛ jrɛ' 'kwla -tu". ²⁸Ao -tu" aoa' -cɛ" 'kpa ke aoa' de'di -wi" Kea 'a -Suu -te ao kwa 'a -tl'. Kea 'a -gbu" ɛɛ' "ju 'a nymɔ -wla i -tlan' a, ao -tu" ɛɛ' -tl'. ²⁹'Un juɛ' -bo 'un 'wlu 'nɔ nyu ka -ci' nla -uɔ -nla kan' a, uɔa muɛ 'de aopu "klu jia'. Uua' nyu tu ɛ, uɔ se aopu "i "tai. ³⁰-Wɛɛ 'de aopu "klu nyu jru' 'je 'e 'wlu 'de uɔ 'je sɛ 'tmu -wɛɛ uɔ 'e Sesi 'a -tl' tɔ' 'un 'jeun 'a "jru -jei" -saa-. ³¹Ao -tu" aoa' -cɛ" 'ɛ -tl' 'ja, -wɛɛ ka 'de -sɛn taan 'di 'un -saa aopu fɛn' due 'due 'de "miini 'un jeejeɛ ɛ, ao 'je ɛ -kwɔ o po.

³²Kaan la 'ja a, 'un -tee' aopu- Kea ke ɛɛ' 'saaunwlu kwa, dɛ-nuɛ' emɛ -bɛɛ' -ɛ -je aopu- 'kpl' "nyl, -wɛɛ ao ke nyu ɛ -teea kpɔi" 'je 'kɛn i plaan-. ³³Nyu jrɔ' ɔ 'wei o, ɔɔ 'sani o, ɔɔ 'unpaadɛ 'a 'tun se 'un 'de po. ³⁴Aoa' -cɛ" 'kpa 'je kan' 'mɛ 'ma sɛn -nɛ, umɛ 'un nuɔ dbo 'un -wɛɛ 'un ke 'ma 'cɛ-wi" 'je dɛ -a di. ³⁵Dɛ 'un tɔɔa aopu 'de -mɛɛ' -kɔ 'di ɛ, emɛ -nɛ 'kamɔ nyu 'je dbo nu -wɛɛ ɔ 'je

nua" nyu kwa wci -te'. -Bo -aa sea kan' -mɔ nu ε, -mε wlu Tu"bo Sesi 'a -cε" 'kpa 'tmua -a -bleeε' -kwlt" ɔ 'na : Nyu dε "nyta' 'bleε 'mua-, ε je nyu "nyl -un dε -sii-.

³⁶ Pɔɔ -kɔa' wluα' kan' 'su ε, ɔ ke su -wee' pœ 'kɔi- -klu' -wεε su bae Kea. ³⁷ 'Su su -wee' a -flun" -blε -blε, su -gbleeε Pɔɔ -kwlt" -wεε ɔ ke suα pœ wlu. ³⁸ Dε "kaea' uupu "jrui kpleiin, εmε -nɪ ɔ 'na su ke ɔ se 'jeei 'bode. Uu kpɔ -jei" mamau 'su su nynii ɔ 'e -bato' wɔin".

Pɔɔ muε Selisalem

21 -A -ke su cεεan 'i 'su -a -ja -bato' 'di -wεε -a mu Kɔɔɪ. -Sɔn' -stɔn' -a muε 'e Rodεɪ. 'Bomɔ -a -wlu -wεε -a mu Patara. ² -A -jεε 'o -bato' -εε mu 'e Fenisiblua "kpei ε, 'su -a -kpε 'di -wεε -a mu. ³ -Ta -aa -jeea Sipru -blua i 'su ε, -a siε 'e kuan o fɔ o, -wεε -a -muu 'de Siri-blua o fɔ o, 'de -a kpun 'kpuu 'bo Tii. 'Bomɔ dɪ -l -nɪα 'e -bato' 'di 'je i 'sii-. ⁴ -A -jεε 'o Sesi 'a -tɪ' tɔ' 'un 'jeun, -wεε -a -ke su -te i 'de 'dɔɔ due' 'di. Kea 'a -Suu -saa uupu fɛn' 'de Pɔɔ 'a -tɪ' 'un -wεε su wlu ɔ -pee ka su 'na : -ln -bo Selisalem muε.

⁵ 'Kaa 'dɔɔ due' -nε -cra "jrui 'su ε, -a kpuen -aa -je i su ke suα 'nynukpae' ke "nynuu- -wee' ja -a -jei" mamau 'su -a -je -kwlb 'mii -kwε- -wεε -a po 'kɔi- -klu' 'bo "ni -kwlt", 'de -a -bae Kea. ⁶ Uu ke -a -wee' pœε wlu due 'due 'su -a -ja 'e -bato' 'di -wεε uupu mu -kwlb de.

⁷ -Aa -bato' 'di 'kpaα' -nε 'bo Tii mɔ -a -craε "jrui -wεε -a mu Putolemais' 'de -a -ke -aa de'di -wi" 'je 'jee-. -A nuε 'o uupu o 'wɪ due'. ⁸ -Sɔn' jrε' -stɔn' 'su -a -kpa -jei", -wεε -a nyi Sesare 'de -a pa 'e Filipu ɔ -nɪα Kea 'a -tɪ' 'tmui o -gbu", nyu -mε" 'sɔn su 'cra i -wεε su -tea dbo kwa 'de Selisalem Kea -gbu 'di 'de ε, ɔ nɪε uupu 'a due' -o. ⁹ ɔ 'bleε "nynuunynukpae' -nyiiε -su se jra "ti due' -wεε -su -nɪ Kea 'a wlu 'kwajaαun. ¹⁰ -A nuε 'o 'wɪ pla, 'su Kea 'a wlu 'kwajaai due' -wlu 'e Suide ɔ -jɪ, ɔ "nyu -nɪ Akabist. ¹¹ ɔ jɪ' ɔ je -a -jεε, 'su ɔ "due Pɔɔ 'a wlu 'un -wεε ɔ san ɔɔ -cε" 'ε bu ke sun ke-, 'de ɔ 'na : Dε Kea 'a -Suu 'tmua, ε ka : "ju ɔ -blea wlu -nε ka Suifu-wi" a mu ɔ saan' ka 'de Selisalem -wεε su 'je ɔ nyu 'sru "nyl.

¹² -Ta -a -ke nyu -nɪα 'o mu 'wɔan wlu -nε 'su ε, -aa baεε Pɔɔ i -wεε ɔ je Selisalem mu. ¹³ 'Kaa ɔ wlu' ka ɔ 'na : Dεε -tɪ aα -flun" 'un, -wεε aα pœα 'ma pœε ε- ? ε se 'ma saan 'a 'su -mε nɪ-, -bo ε nɪ 'un 'je Selisalem mu -wεε 'un 'je 'mε 'de Tu"bo Sesi 'a 'nyu 'un mɔ 'de ε, 'un -teε εε' kein"ke. ¹⁴ -A nuε' -nu -nu, 'kaa -a se ɔ "wɔin 'bεε-, 'su -a -bɔ ɔɔ i bae -tɪ 'mε, -wεε -a -na dε Tu"bo nɪα "i, εmε -ε -je nuεε-.

¹⁵ 'Wɪ -a nua 'o mu -kwεα 'su -a -nmaεε -aa dɪ -wεε -a mu Selisalem. ¹⁶ Sesi 'a -tɪ' tɔ' 'un 'jeun -nɪα Sesare 'a jrui' kpa -a -jei", -wεε su kpa -aun 'de "ju due' -a -jea 'un koo wɔin". ɔɔ 'nyu -nɪ Manasɔn, ɔ 'wluε 'e Sipru-blua "kpei, ɔ nɪε Sesi 'a -tɪ' tɔ' 'un 'jei -o sese.

Pɔɔ muε Saki "i-teea'

¹⁷ -A nyia Selisalem ε, -aa de 'di-wi" kpuen -a sɪn 'sɔnɔ 'de 'mua- 'un. ¹⁸ εε' -sɔn' -stɔn' Pɔɔ ke -a muε 'e Saki wɔin", 'demɔ Kea -gbu -jeopoun -wee' 'kɪn- "jrui. ¹⁹ Pɔɔ ke su 'jee 'a 'sasa -wεε dɪ "klein Kea nua 'de ɔɔ'

dbo 'a -tɪ' 'un 'de nyu -sea' Suifu nɪ "klu ε, ɔ -tee -wεε ɔ po tα "kuan. ²⁰ Uu ɔɔa' ɔɔ "kuan -nε 'wɔan 'su su pœ Kea 'sε- -wεε su wlu ɔ -pee ka, su 'na : -Aa de'di, -ma -jee', Suifu -tuu"-tuu -su -kpa Sesi 'a -tɪ' tɔ' 'un 'jeun ε, su -wee' "klein -siε' Moist 'a kε' o. ²¹ 'Kaa dε su 'wɔan 'de -ma -tɪ' 'un ε ka : Dε -ma ɔɔa Suifu-wi" -su -tia" 'e nyu 'sru "klu ε, εmε -nɪ -ln -na su 'je dɪ "klein Moist 'a kε' 'tmua kwa -sɔn -saa, 'de su 'bo suα "nynuu- 'klen kpaα -wεε su 'bo 'o -a "bo -wi" 'a kpln 'de blaa. ²² Ka -a -je nu 'ja a- ? Dε-nuε' ka -ln jia su -wee' a muε 'wɔan' see. ²³ Dε -aa mua 'tmua' 'de -un -pee ε, -ln nu ε. -A -bleε nyu -nyiiε -su cεn wlu -tie" 'bo Kea "juɔi. ²⁴ Uu ke -ln mu -wεε ka Suifu-wi" 'a kε' "sia 'nyu ε, su ke -ln -je kan' nu, -ln -sa nyu -kei" -wεε su 'je suα "mu- cεn. -Bo ε nɪ kan' a, -mε nyu -wee' a muε jua' ka dɪ su 'tmua 'de -ma -tɪ' 'un, ɪ nɪα sɪ ε. 'De -mɔ -nɪε kε' wɔn 'jei -o -ke.

²⁵ -Bo ε nɪ nyu -sea' Suifu nɪ -wεε -su -kpa Kletien-wi" -mu ε, -mε dε -a -bεεα' wlu "kpei ε, εmε -a -tmu 'de su -pee 'de suα 'sbε kpaα' 'un. -A -na su 'bo nmi 'a nym ke nmi -ε -mεα fuan 'fun dɪε, -wεε su 'je 'nyu -san nu-tɪ 'bɔ.

²⁶ 'Su Pɔɔ ke nyu -nu mu' -wεε dε Suifu-wi" 'a kε' "sia 'nyu ε, su nuε. -wεε 'wɪ -ε 'di εε' dε tu 'jea nuε, 'de ɔ 'tmu ɪ 'de Kea -gbu klaa" 'di, ε ke 'wɪ -ε 'di suα' 'sraa- 'jea -saa due 'due ke-.

Uu kpun Pɔɔ 'mε 'de Kea -gbu klaa' 'di

²⁷ 'Wɪ -mε" 'sɔn -nɪ a jɪε -sia' 'su Suifu-wi" -wluα 'e Asi 'je Pɔɔ 'mε 'de Kea -gbu klaa' 'di, 'su su paa nyu bu -sɔn, -wεε su kpun ɔ. ²⁸ 'De suα "wɔ su 'na : Israε-kɔun, aα -too" -a "i, "ju ɔ -wluα 'blua -wee' "klein ke Israε-kɔun ke Moist 'a kε' ke Kea -gbu klaa" -nε 'dei -ta "o -ta a, ɔ ka. "ju due' -sea' Suifu nɪ ε, ɔ mɔ ɔ paa 'e Kea -gbu klaa" 'di, Kea 'a -gbu" klaa" -ε -kwεai ε, 'de ɔ -sε -gban. ²⁹ Dε-nuε' -wεε suα 'da kan' a, εmε -nɪ su 'je Trofimu ɔ -wluα Efεɪ ke Pɔɔ 'mε 'bo -kwlb 'de-, uupu a naa tɔ' i su 'na : -Mε mɔ Pɔɔ paa 'e Kea -gbu klaa" 'di.

³⁰ εε' dε tu 'a -kli -tee 'kpaα' -pun" 'bo -kwlb. Nyiɔpu- a ple' -ta "o -ta 'su su kpun Pɔɔ 'mε, -wεε su "kl i 'de su -sɔ 'e Kea -gbu klaa" 'di. 'Bomɔ su "sri su je εε' kpaε" -wee' "wɔin kan. ³¹ Uuα -kpɔn Pɔɔ 'a 'dbaa -kɔ i 'su ka εε' -kli nɪα 'kpaα' 'bo Selisalem εε' -cnuε" ε mu' ε je 'a "soa 'a 'blei jεε-. ³² 'Bo ε "sri ɔ je "jrui jeun ke "soa-wi" 'un "duo- ɔ ke su kpa 'e uupu o plea'. Suifu-wi" 'jeea "su ɪ 'a 'blei ke ɔɔ" "su "jruiε- 'su su 'bɔ Pɔɔ 'a bla-tɪ 'mε. ³³ 'Su "su ɪ 'a 'blei 'kpa Pɔɔ -pun" -wεε ɔ kpun ɔ, ɔ kɔn -gbaαε' ε 'dbi 'sɔn ! -Wεε ɔ -tee' dε ɔ nɪα 'un ke dε ɔ nua 'a -tɪ' i. ³⁴ 'Kaa 'de nyu "klu ε, jrui' a -sa 'un 'ε 'nɪ, jrui' a -sa 'un 'ε 'nɪ, ɔɔ 'wɔn dε jrε' i -gblein", 'su ɔ 'na : Ao kpa Pɔɔ 'de ao 'je ɔ 'e -gbu" -ε -pœα 'saan 'dei 'di kpa. ³⁵ -Ta Pɔɔ a mua -wεε ɔ tba -gbu" -nε 'ε wɔn bu "i, -mε "su ɪ 'blee ɔ 'jei 'de nyiɔpu 'a -tɪ' 'un, ³⁶ dε-nuε' nyu "klein -su -kaan uupu 'de ε, suα "wɔ- su 'na : Ao 'dbɔ ! Ao 'dbɔ !

פֿוֹ 'tmux כֿכ' -ce" 'ε "kpei -tl

³⁷ -Ta uua kpa a Pco 'de -gbu" 'bom כֿ כֿ -tee" 'su 'a kkaa" i ka 'de Klekwlw 'di כֿ 'na : 'ln 'bεε- 'un 'je dε-saan" 'tmu ? 'Su כֿ -teeε' Pco i כֿ 'na : -ln -juo Klekwlw po ka 'mε 'dee- ? ³⁸ -ln se Esipu i -כֿ -ke nyu 'dbaun 'a "wlu -nyiiε poa -kli 'wε 'כֿככ -ta -wεε -כֿ -ke uu mua 'e -puכֿכ" blua "kpei nu- ? ³⁹ 'Su Pco "duε wlu 'un, כֿ 'na : "ln-, 'un nε Suifu i -o, 'un 'wluu 'bo Tasε 'de Silisi. 'ln 'wluε dεwכֿכ nε -Kwlכֿ 'di. 'Ma bae -un -ε, -ln -nyl" 'un wlu -wεε 'ln 'je uu -pee wlu. ⁴⁰ 'Su "su 'a kkaa" 'na : -ln -wlu. -Wεε Pco nyna i 'bo "kplo "kpei, 'de כֿ 'kaa- nyu 'un 'su uu -wee' nυε -snii' -wεε Pco po Suifuwlu 'a -ce" 'kpa כֿ 'na :

22 'Ma de'di -wi" ke 'ma "bo -wi" ke ao po doin" i la -wεε dε 'un 'jea 'tmu 'de 'ma "kpei -tl 'un ao 'je ε 'wכֿכ.

² -Ta uu 'wכֿכ Suifu- -wlu 'de כֿ 'wכֿכ 'su uu -wee' 'a -snii' -teeε' 'kpa "kpei ke'wεε, -wεε Pco 'na :

³ 'ln nε Suifu i -o, 'un 'wluu 'bo Tasε 'de Silisi, 'kaa -ta Selisalem כֿכ 'un 'bεε "i, Gamaliε כֿכ -paa 'un -a "bo -wi" 'a ke' 'ε klai" 'pepe. Ka ao 'blea 'kpl 'de Kea 'a -tl' 'un -stanwl 'di, 'kamכֿ 'un nε tein" -ke 'de-. ⁴ Nyu -uua naa Tu"bo 'a -jei" ε, 'un 'nye uupu 'un 'ε mamau 'su ε je uupu 'a 'dbaa' 'jru "kpei- po. 'Ma nyna 'nynukpae' ke nmai i -wεε 'ma po uupu -kaso 'di. ⁵ 'Sraa -sai kkaa" ke nyu-כֿככ -wi" -nε 'e aopu "klu ε, ka -tl' 'ma 'tmua ε nε tכֿ ε, uu ju'. uua' -ce" 'kpa -nyl" 'un 'sbε 'de Kletien-wi" -nε Damast 'a -tl' 'un. 'Bomכֿ 'ma mu -wεε 'un 'je nyu -uu -jea Sesi 'a -tl' tכֿ 'un kpun 'de 'un 'je uupu san -wεε 'un 'je uupu Selisalem ja- 'de uu 'e -kaso 'di mu.

פֿוֹ 'tmux כֿכ' Sesi o i "biie -tl

⁶ -Ta 'un nε mua' a, -wεε 'ma "kuuan Damast i ε, -mε 'jru -teeε -gbao'. 'Su -כֿככ' kkaa" -wlu 'e jaun 'di -ε -sun' 'de 'un 'dewoi. ⁷ 'Su 'un -ka i 'bo 'bluε -wεε 'un 'wכֿכ wlu jre' -ε -wlu 'un -pee ka -ε -na : Sכו, Sכו, dεε-tl -ma -tu" 'un 'kle ε- ? ⁸ -Wεε 'un -tee' ε i ka, 'un 'na : -Mכֿ nyכֿ -o ε-, Tu"bo ? 'Su כֿ 'na : 'Mכֿ Sesi -wluε Nasaretε -ma -fכֿכ' tu o ε, כֿככ -o. ⁹ Nyu -uu -ke 'ma -a -na uu 'jee- -כֿככ' -nε "jriε- 'mε 'pepe, 'kaa wlu -je -wluε 'un -pee ε, uu se -mε 'wכֿכ. 'Su 'un 'na : Tu"bo, dε 'un 'je nu ε- ? ¹⁰ -Wεε Tu"bo wlu 'un -pee כֿ 'na : -ln כֿככ 'un, -ln mu Damast, 'bomכֿ dε "klein -ln -jea nu ε, uu 'je ε -un -כֿככ. ¹¹ -כֿככ' kkaa" -ε -stan' 'un kwa 'jru-gbao 'bo -jei" 'mua- 'a -tl' 'un ε, 'maa 'je i -wεε 'ma 'ce-wi" -ke 'un na uupu -kpun' 'un -clεi" -uu kpa 'un Damast.

¹² -Ta ε nε kan' -mε "ju due' -nε 'o Damast כֿכ 'nynε -nε Ananiast, כֿכ "ju tu -srei" כֿכ 'jeε Kea 'a ke' wכֿכ. Suifu-wi" -nε 'o Damast -wee' a po כֿ -tl' o. ¹³ כֿככ -ji" -כֿ -jeε 'un 'de -כֿ -wlu 'un -pee ka כֿ 'na : Sכו 'ma de'di, -ma "jri 'bai- -un -je i 'je. 'Bo ε "sri 'ma "jri je 'bai- 'un je i 'jea' -pun" -te. ¹⁴ 'De כֿ 'na : -A "bo -wi" 'a Kea -teeε -un kpoi" sese -wεε -un -je εε' -kwlutε juo- 'de -un -je "ju -srεai" "jriε- 'jee-, -wεε -un -je כֿכ -ce" 'kpa 'a wlu 'wכֿכ, ¹⁵ dε-nυε' -un -je כֿכ -tl 'a -ta 'jei nε -o, -wεε dε -ln -jea 'de -ln -wכֿכ -wεε -ln -jt 'tmu 'de nyu -wee' "klein "ju. ¹⁶ -je ε nε kan' -mכֿ 'ja

a, -un -bo imaa, -ln כֿככ 'un -ln -je "ni "jru poεε 'de -ln -je Sesi -ma Tu"bo 'daa- -wεε -ma dεsan 'je -kwε-.

¹⁷ -Ta 'un jia Selisalem de, -wεε 'un nε Kea baea' 'de Kea -gbu kkaa" 'di ε, 'bomכֿ Kea כֿככ 'un dε jre' 'de jajri 'un. ¹⁸ 'ln 'jeeε Tu"bo "jriε-, -wεε כֿ wlu 'un -pee כֿ 'na : -ln -wlu -ta Selisalem -too"-, dε-nυε' dε -ma mua 'tmua' 'de 'ma -tl' 'un ε, uu sl 'wכֿככ see. ¹⁹ 'Su 'un 'na : Tu"bo, ka 'ma mua "jrui 'kuun-gbu 'dii -wεε nyu -jea -ma -tl' tכֿ 'un 'ma bla uupu 'de 'ma poa uupu -kaso 'di ε, uu jul' 'pepe. ²⁰ 'De -ta uu 'dbaa Etiein -ma -tl' 'a -ta 'jei ε, 'un nε 'o 'ε -ke. Nyu -uu -dbכֿ 'ma poεε uupu -tl' o, -wεε 'un -te' uupu 'a 'unpaadt i 'bo 'un -pun". ²¹ 'Su Tu"bo 'na : -ln mu, 'ma muε -un -ta -כֿככ dboa' 'de 'blua 'sru -pee.

פֿוֹ 'na כֿככ nε Rכֿמε i -o

²² Uu poεε Pco 'a wlu doin" o mamau ε je wlu -nε jεε-, 'su uu -wee' -saa -cruen", uu 'na : Ao -sa "ju -כֿככ 'kmu, כֿ se 'kmu nε ka nε- !

²³ Uua bla -kl uua -sa uua' 'unpaadt 'un, uua poo ε 'bluε o i -wεε uua po "puue" 'jei. ²⁴ 'Su "su 'a 'blei- 'tmuεε nyu -wεε uu 'je Pco 'de -gbu" -pooa 'saan 'dei 'di kpa 'de uu 'je כֿ klεε 'un kpa -wεε כֿ 'je dε -εε -tl' nyu a -כֿככ -cruen" "kpei 'tmu. ²⁵ 'Kaa -ta uu saan Pco -wεε uu 'je כֿ bla 'su ε, כֿ wlu' 'de "su 'a 'blei- -pee כֿ 'na : Ao 'bεε- 'mε ao 'je Rכֿמε i bla, 'de -mε 'kamכֿ nyכֿ jr' se כֿככ 'pee 'jee ? ²⁶ "Su 'a 'blei- 'wכֿכ wlu -nε 'su כֿ muε "su 'a kkaa" fεn' -saa' כֿ 'na : Ka -ln -je εε' sun nu ε- ? "Ju -כֿככ, כֿ nε Rכֿמε i -o. ²⁷ 'Su "su 'a kkaa" -כֿככ -wεε כֿ -tee' Pco i, כֿ 'na : -ln -nε Rכֿמε i -oo ? -ln -tmu ε 'de 'un -pee'. 'Su Pco 'na : Kלל. ²⁸ -Wεε "su 'a kkaa" "duo wlu 'un, כֿ 'na : 'ln 'wכֿככ Rכֿמε i 'kpa-tl ε, 'un ja 'wei -tuu". 'Su Pco 'na : 'Mכֿ 'wlu ε 'un 'ε. ²⁹ 'Bo ε "sri nyu -uua ji כֿ blaa' -wεε כֿ 'jea wlu ε, uu je כֿ kלל -saa. "Soa 'a kkaa" 'a -ce" 'kpa -mכֿ ε, ka Pco nε Rכֿמε i -wεε כֿ כֿככ -gbaacε' 'ε 'dbi i כֿ 'jea kan' 'su faun nuכֿכ'.

פֿוֹ muε 'o -gbajeun "juci

³⁰ Dε -εε -tl' 'un Suifu-wi" bla Pco -tl' "kpei ε, "soa 'a kkaa" -nεi" כֿ 'je εε' bu 'mii 'wכֿכ 'pepe. εmε -tl -כֿככ -sun' 'su כֿ kain Pco i -wεε כֿ 'tmuε 'sraa -saun 'a klεε' o, -gbajeun -wi" 'de uu 'kuun- "jrui -wεε כֿ ja Pco 'bo uua' -kwea'-.

23 Pco "sia -gbajeun -nu "jriε- 'su כֿ 'na : 'Ma de'di -wi", 'un nυεε Kea "juci 'de pεε 'dכֿε 'un, εmε -tl 'ma pεε se 'un "bli -ce" mamau 'su ε je 'e -stanwl 'di jεε-.

² 'Su 'sraa -sai kkaa" Ananiast wlu' 'de nyu -uu -tea Pco 'a blaa' kein"ke -pee כֿ 'na : Ao po כֿ 'kpa 'wכֿככ ! ³ 'Su Pco wlu כֿ -pee כֿ 'na : Kea mε -je -un bla, -כֿככ -כֿ -כֿככ' blo' nyu 'wla "ko "jru ε, -un -teeε i -ma jea 'ma 'pee 'je ka ke' 'da-, -wεε -ma -ce" 'kpa -saa ke' 'de -ma -tmuε' nyu uua bla 'un. ⁴ 'Su nyu -uu -nε 'o כֿ -pun" uu 'na : Kea 'a 'sraa -sai kkaa" mכֿ -ma -cree" a 'oo ? ⁵ 'Su Pco 'na : 'Ma de'di -wi", ka ε nε 'sraa -sai kkaa" 'un sl juo-. Ao כֿככ -kלל. dε-nυε' wlu -crua' ε 'na : Nyכֿ -nε -ma kkaa" -un -bo כֿ wlu saun -pee 'tmuε.

⁶ Ka Fariseen ke Sadiseen nε -gbajeun -wεε uua 'jea כֿככ 'pee כֿ 'jea kan' 'su כֿ kpa wlu' 'jei 'bo uupu "juci כֿ 'na

: 'Ma de'di -wi', 'ln nle Fariseen 'e "ju Fariseen -o. "Kun-
ylw' swn -tl -a -wee' 'jea tw' 'un e, eme -ee -tl' 'un nyu a 'je
'ma 'pee.

7 C 'tmua wlu -nla 'mua- 'su -cruen" swn 'un 'e 'bo
Fariseen-wi" ke Sadiseen-wi" 'nynt, 'su ut -seea' 'un,
8 de-nue' Sadiseen-wi" -mu 'na : "Kunylw' swn-tl o, Kea 'a
'sul 'a -tl' o, -suu 'a -tl' se tw' nL-. 'De dl 'a kpe taan -nL,
Fariseen-wi" 'je -ml tw' 'un 'e. 9 Uua "kwk- uua muue "jru
o 'su ke' wj-saun jru' -nla 'e Fariseen-wi" 'a 'f o e, ut
swn 'un 'e, ut ke nyu -tee 'wain -sia' -pun" 'de ut 'na :

Desaun -a -jea 'je 'de "ju -nL 'un, e se nL-. "Ko -suu jre' o,
'ko Kea 'a "soai jrc' -tuu" k wlu wkn -e, -a se -me o juo-.

10 Uua' ba o -tooa' a 'kpa "kpei ee mue nya. 'Su ut je
Pko tii cen, ee' faun a nu "sul 'a klaa" 'me. Eme -tl k
'tmu- "sul -wee ut 'je Pko 'un "duo- ut 'je 'bo uua'
'kwea' -sa, -wee ut 'je k 'e -gbu" 'di de kpa.

11 Kwie jre' -kpu a 'su Tu"bo 'wlu 'kwla 'de Pko -pee
e 'na : -ln -duo" 'kpl 'un, ka -ma -tmua 'ma -tl' 'bo
Selisalem -ta, 'kamw -ln -je 'ma -tl' 'tmu 'de Rwmu -ke.

Suifu-wi" poe Pko 'a 'dba-tl

12 -Swn' -slan' 'su Suifu-wi" poe -tl' -wee ut -te uua'
-ce" "kwi "jru ut 'na : Ut 'na -a se de dii 'de -a se 'ni 'na
i -bo -a se pko 'dba a. 13 Nyu -ut -pooa la' -tl' tu e, ut
cen nyokpu 'a kwla -nyie "kpei -tie". 14 Ut mu 'e 'sraa
-saun 'a klae" ke nyu-cwn' -wi" o 'de ut 'na : -A -bla', -a
-je -aa -ce" 'kpa 'un po, -a -na -a se de wkn -tun' i ma-
mau 'su -a -je Pko 'dba. 15 -Bo e nl kan' la 'ja a, -me
aomk ke -gbajeun mu 'e 'soa-wi" 'a klaa" o -wee k 'je
Pko 'bo ao "juci ja, 'de ka nyu 'jea nyk' k 'tmu -tl' 'un -sa,
ao 'je kan' nu. -Me nL -tl' k 'jea ji -wee k 'jea -ta nynt,
-me -amk -tee k 'dbaa' kein"ke.

16 Ka Suifu-wi" -gba 'srE -ne Pko 'a de'dinyokkpa' 'a
'ju 'wkn 'su k mu Pko fen' -saa' 'de -gbu" -blaa 'saan
'dei 'di. 17 'Su Pko 'da "sul 'a "jru jei due' -wee k 'na : -ln
kpa -kooa" i-saan" -nL 'de aoa' klaa" o, de-nue' k 'blee
-tl' jru' k 'je k 'tmu-.

18 -Wee "soai "duo -kooa" i-saan" -nL 'un k ke k mu 'e
uua' klaa" o 'de k 'na : Pko -k -nla -kaso 'di e, kwm -da
'un -wee -k -na 'un ja -un -kooa" i-saan" -nL, k 'blee -tl'
-saln"-, k 'je -un 'tmu-.

19 "Sul 'a -jeopoi -nL kpu "ju -saan" -clei" 'de k ke k
'su mu -tajrc -wee k -tee' k i, k 'na : De -ln -ble -ln -je 'un
'tmu e - ? 20 'Su -kooa" i-saan" -nL 'na : Suifu-wi" poe
wlu -tadue -wee ut 'je -mii bae' 'de -ln -je Pko 'bo -gba-
jeun "juci kpa -klae"-, -wee ka -gbajeun 'jea nyu 'a 'pee
'je ka -cwn' ka, e 'e kan' nL-. 21 -ln -bo uua' wlu doin" o
poe, de-nue' uua' kwla -nyie -gba 'srE -wee -ut bla -ut
po uua' -ce" 'un -ut -na -ut se de dii, -ut se 'ni 'nai ma-
mau 'su -ut -je Pko 'dba. Ut -tee ee' kein"ke, 'kaa -m
uua fuo.

22 'Su "sul 'a klaa" poe -kooa" i-saan" -nL -jei" -wee k
-tu" k wlu, k 'na : De -ln -tmua 'de 'un -pee -ta, -ln -bo e
'tmue 'de nyk jrc' -pee.

Pko mue 'e -gbua'na Foisi "juci

23 'Bo -me 'de e, "sul 'a klaa" 'da jra' jeun 'cwn -wee k
'na : Ao nmae dl, -bo nyu 'a nabu a sea cen 'su e, ao ke
'sul 'a kme' 'cwn ke "sul 'a kwla -me" 'cwn -uua -tea
soo" "kpei ke "sul -a poa 'di 'a kme' 'cwn 'je Sesare mu.

24 Ao nmae soo" Pko 'jea "kpei -te e, -wee -bo k sea
-gbua'na Foisi je k 'je "i -gbla' -gbla' nL-. 25 -Wee k 'crL
'sbe k "nyl utpu, wlu k 'crL, e ka :

26 'Mk Klodt Lisias, 'm k -k -crL 'sbe -k ja -gbua'na
Foisi 'de -k po k 'jewlu o. 27 Suifu-wi" kpu "ju -nL 'me,
-wee uua -nL ut 'je k 'dba. Ka k nla Rwm i -ta 'un 'wkn
'su 'un po -jei" -wee ut -sei" k 'de utpu 'kwa. 28 De -ee
-pa Suifu-wi" a bl "kpei e, 'un nle "i 'un 'je e 'mii 'wkn 'su
'un kpc 'e uua' -gbajeun "juci. 29 De 'un 'wkn -wee -ee
-pa uua bl "kpei e, eme -nL uua' -ce" 'kpa 'a ke' ee' -tl'.
'Kaa de k nua -wee -e -jea k -kaso 'di pooa' ke k 'mea'
'je, e se nL-. 30 'De de -tl' 'ma jk -un e, eme -nL nyu jru'
-saa 'un fen', ut 'na : Suifu-wi" -gba' 'srE 'de k -tl' 'un.
Eme 'un 'wkn 'su 'un "sri o 'ma jk -un, -wee 'un 'tmu nyu
-ut -ke k 'blea -tl' e, 'de uua' -ce" 'kpa 'je uua' 'pee 'de
-un o ja-.

31 Wlu "sul 'a 'blei -tua" utpu "i e, ut nle. Ut "duo
Pko 'un 'e "mau' -wee ut ke k mu mamau ut nynt An-
tipatrist. 32 -Swn' -slan', "sul -ju -naa 'blu e, -wi" -mu
mue de, -wee nyu -ut -blea soe" -ke Pko mu. 33 Ut ny-
nia Sesare e, "sul "nyle -gbua'na 'sbe- -wee ut "nyl k
Pko. 34 -Gbu'na nua 'sbe 'dii 'su e, k -tee' Pko i -wee k
'je k 'blua 'a 'nynt "si. Ka Pko 'wlu 'e Silis k 'wkn 'su e,
35 k wlu k -pee k 'na : -Bo nyu -ut -ke -ln -blea -tl' ji e,
-wee 'un 'je -mii -tee'. 'Su k 'tmue nyu -wee ut kpa Pko
'de Erodt 'a tu"bo -gbu 'di.

Suifu-wi" bla Pko -tl' "kpei 'bo Sesare

24 E nue 'wl -mm" 'su, 'sraa -sai klaa" Ananias ji k
ke nyu-cwn' ke "ju due' k 'nynt -nL Tetuill ke-
k "ju tu cen wkn i. -Wee ut po Pko 'de -gbua'na "juci.

2 Ut 'da Pko la -wee Tetuill -te k -tl' "kpei- tu" 'a
-pun" k 'na : -Aa nyk -cwn'- Foisi, -ma 'saaun me -nue'
-slan -wee -a -nL 'e pee 'a blua' 'un ! -Ma nyu -jeopoa'
'de t' 'dintla' nue' 'blua -wee' "klein je pee -te. 3 'De dl
'dce -ma nua 'blua- "jrii, -wee -aa -jea -ta "o -ta a, -aa
poe -un la' 'se-. 4 'Kaa 'un se e "i nL 'un 'je -un 'kpu -kwlee
'ma bae -un -e 'de -ma 'diwcnmka' 'un e, de klea" -aa jia
'tmua -ta, -un po e doin" o. 5 De -a -jea 'de "ju -nL 'un e,
eme -nL k -tl' 'si e -a kwai, k nle 'we- o, k je -a -pun" nL-,
k poe 'un -seea' 'bo Suifu "klein -nla 'e 'blua- "kpei
'nynt, -wee k doo ut -pu a "jru, kwm -k -nla 'e
Nasareen-wi" 'a 'f o e. 6 C nue' k -wee' 'su k je Kea
-gbu klaa" -gban' -sa, -wee -a -nynk i. -A -nle" ka -aa
ke' 'da -a -je k 'pee 'je kan'. 7 'Kaa Lisias -k -nla "sul 'a
klaa" k -kaan 'bo i -wee -k -te -a -klan" "kpei -k -k 'de
-a 'kwa 'de "ikmaa' 'un. 8 -Wee k 'na -a ji 'nL -un "juci 'de
-un -ju 'tmu. -Bo -ma -ce" 'kpa -tee' k i e, ka dl "klein -a
-tmua l nla tw' -ma mue kan' 'jea'.

9 De Tetuill 'tmua 'mua- me Suifu -wee' a 'nye "kpei-
ut 'na : De -nua, me -nao.

Poko 'tmue' k'pei -tu 'bo Foisu "juci

10 Uu -k'ka' "i 'su -gbua'na "nyie Poko wlu, -wee Poko wlu ka k 'na : 'Ma -gbua'na, 'un 'je kan' 'me -un -kwle 'blua -ne 'e 'pee 'jea' -we- 'de -sun -tuu' 'di. Emē -tu 'ma t'v' kui -wee 'ma ji 'ma -ce' "e 'k'pei -tu' 'a wlu 'un 'dua'. 11 -ln -bee' -un juo e' 'w' -puue 'j'k' s'k'ka' ka, -wee 'un ji Kea "juci -gbēa' 'bo Selisalem. 12 'ln ke nyc se -tooa' n' 'de Kea -gbu klāa' 'di u' se 'un jēe-, 'un ke nyu jru' se -tooa' n' 'de Suifu-wi' 'a "jrui 'k'kun-gbi 'dii, u' se 'un jēe- m' foo' 'su, u' se 'un -kli poa' jēe 'de -kw'w' -kwea -tajr'. 13 'De -tu' u' bla 'un "k'pei -ta, -wee -e' wlu' u' u' wlu kaan, e se bu 'ble. 14 De 'ma jua "i 'de -un -pee e, mē -n' 'ma -gbēe' 'un "bo -wi' 'a Kea. 'Ma Kea -gbēe' sun -ne, mē u' 'na e se ka -k'ka' ka n' 'Kaa d' "klein -t -crua' 'de Kea 'a ke' ke Kea 'a wlu 'kwajaaun 'a 'sbe 'di e, m' 'j' t' 'un 'e, u' 'ln t'ba t'v' "i. 15 Ka m' 'jea "isrēun o, nyu -sea' "isrē u' "kuny' s'ka' -t' t'v' 'un e, 'kam' u' m' 'j' t' 'un -wee u' t' t'v' "i -ke. 16 Emē -tu 'ma kpuun 'ma -ce' "i -wee 'ma t'v' 'e 'pepe n' 'bo Kea ke nyi' "juci.

17 'ln nua -sun -tuu' -tuu 'de 'kw'la "k'pei e 'un jēe Selisalem de. 'ln ja 'ma 'ce 'e sun o powei' -wee 'un je 'sraa- -sa 'un 'je Kea "nyl. 18 De Kea 'a ke' "sia 'nynt 'de 'pepe n' -tu' 'un e, mē 'un n' nua' 'de Kea -gbu klāa' 'di -wee Suifu-wi' -wlu' 'e Asi jēe 'un, nyc jrc' se b' bla -wee -kli po-tu. 19 E n' u' u' -m' -je de 'wlu' -bo -un "juci -ta 'de- -wee -u' -je 'un -pa "k'pei bla -bo u' 'ble de deejrē' u' 'je 'tmu' 'de 'ma -tu' 'un e. 20 'De -bo e n' nyu -n' -mu e, -mē -ta u' kpa' 'un 'bo -gbajēun "juci e, de u' 'jea 'un -pun' -gblein' e, u' 'tmu e. 21 'ln se de jre' n' -bo e se "kuny' s'ka' -t' -gbai' 'a 'su m' 'un 'tmu' 'bo nyu -wee' 'a -kwea' n' e. 'De e' -tu' 'un e, m' 'ma 'pee a 'jēe -stan 'bo -un -juci".

22 'Su Foisu -k' -jua Kea 'a -jei' naa-tu 'pepe e, k -tee' u' 'tmua' kwai' -wee k 'na : -Ta "su' 'a klāa' Lisias' jii e, -wee 'un 'je aoa' 'pee 'je. 23 -Wee k wlu 'e "soai -pee k 'na : -ln -fu' o 'dei' 'de 'diw'k'ka' 'un. -ln -bēe' -un -je k 'ka' "nyl -wee k ke k' "dei-wi' 'je 'jēe-, 'de u' 'je k 'dēe' "jrii nu, -un -bo u' u' -je de kaan.

Poko m'ue 'o Foisu ke Druisilt "juci

24 'W' jri' -sia' 'su, Foisu ke k' 'ny' Druisilt n' Suifu 'ny' jii'. 'Su k d'bo nyc -wee k 'da Poko, 'de de k 'jea 'tmu 'de Sesi Klist 'a -kw'w' -te' -tu' 'un u' 'je e doin' o po. 25 'Kaa -ta Poko -tea "isrē -tu ke -ce' "w'k'in 'bēe tu ke Kea 'a 'pee -a mua jia 'a -tu' 'tmua' -pun' 'su, faun a nu Foisu 'mē, 'su k 'na : -ln -bēe' -un -je mu la, -bo 'un 'je k' ke'wle e, -wee 'un 'je -un 'da. 26 De k' naa t'v' 'de e, emē -n' Poko 'je k 'wei' "nyl, e mē -tu k' da Poko jeejēe 'de k ke k' wlu.

27 'Kam' k' nu 'su -sun 'k'ka' je -si' 'su Pok' Foisu "sii- 'bo k' -k'ka' ka -gbua'na n' Foisu n' "i k 'jea 'e Suifu-wi' "jri 'dei nm' 'su e, k "taie Poko "i 'de -kaso 'di.

Poko m'ue 'o Fetisu "juci

25 -Ta Fetisu jia 'de e' 'blua 'a 'f' tu o e, k n' 'w' taan 'bo Sesare -wee k 'wlu' o 'de k mu Selisalem.

2 'Bom' 'sraa -saun klāe' ke nyu -u' -n' d'w'k' 'de Suifu-wi' "klu poo Poko "kuan 'de k o -wee u' -tee' i k 3 k 'je u' -kun kwa 'w'k'ka-, k 'je Poko Selisalem ja-, dē-n' u' u' poo k' -tu' 'mē, u' n' "i u' 'je k 'dba 'bo -jei". 4 'Kaa Fetisu 'na Poko n' -kaso 'di 'bo Sesare -wee k 'k'ka' -ce' "kpa -tee' e de mu -tu -ta 'w' k'ka'. 5 'De k 'na : 'ln n' "i aoa' klāe" -wi' ke 'ma -a -je mu -wee -bo "ju -ka' nu desau' n' e, 'de u' 'je e 'tmu.

6 'W' Fetisu nua 'o u' u' 'bēe -mē' na ke -puue 'mē, -wee k mu Sesare de. E' -s'ka' -stan k -tee' i 'bo k' 'pee 'jekpa-te' "k'pei 'de k' 'sra -s'ka, -wee k 'tmu' nyu 'de u' 'je Poko ja-. 7 Poko jia 'su e, Suifu-wi' -wlu' Selisalem -gbae' k 'dei, -wee u' -tu' k -tu' klāe' klāe' -tuu' -tuu -sea' 'j' 'ble "k'pei. De u' 'jea 'nynt "si -gblein', e se n' Poko "dua k' -ce' "e -tu' "k'pei-sawlu 'un k 'na : 'ln se Suifu-wi' 'a ke' wlu w'k' blaa-, 'un se de -ny'ia "jrii nu 'de Kea -gbu klāa' -pee. 'ln se desau' jre' 'tmu' 'de Sesaa 'blua jēe -pee.

9 'Kaa Fetisu n' "i k 'jea 'e Suifu-wi' "jri 'dei nm' e, k wlu' 'de Poko -pee k 'na : -ln -n' "i 'mē -un -je Selisalem mu -wee -ma 'pee 'je 'jēe- 'bo 'ma -ce' "kpa "juci 'de 'tmua' -n' e -tu' 'u' ? 10 'Su Poko 'na : 'Bo 'blua'jēe klāa' "juci m' 'un 'je mu, 'bom' m' 'pee 'e 'jēe-. 'ln se desau' jre' nu 'de Suifu-wi' -pee, -ma -ce' "kpa j' 'pepe. 11 -Bo 'ma nu' se "isrē, 'de -bo 'un nu desau' klāa' -e -n' 'ma 'dba ka a, 'un se 'mē' plee-, 'kaa -bo -tu' u' bla 'un "k'pei se t'v' n' e, -mē nyc "o nyc se e 'bēe- k 'je 'un u' u' "nyl. 'ln n' "i 'un 'je 'e Sesaa "juci mu.

12 'Su Fetisu ke k' -sae' -siun 'wlu' "stan 'su k'ka' wlu Poko -pee, k 'na : Ka -ln -sia' -blua'jēe 'a 'nynt -m' kaan 'ja a, -mē -ma m'ue 'de k "juci mua'.

Poko m'ue 'o Aklipa ke Berenist "juci

13 E nua 'w' pla 'su, 'be' Aklipa ke k' 'ny' Berenist jēe 'o Sesare -wee u' ke Fetisu 'e 'jēe-. 14 Uu nua 'o 'w' 'su, Fetisu to' Poko 'a -tu' 'be' "i k 'na : "Ju due' Foisu sie -kaso 'di -ta. 15 -Ta 'un mua Selisalem e, 'sraa -saun klāe' o, Suifu-wi' 'a nyu -k'ka' poo k "kuan 'de 'un o, u' -tee' 'mii, 'un 'je k' 'pee 'je. 16 -Wee 'un wlu ka 'de u' -pee 'un 'na : Nyc nyu bla -tu' "k'pei e, -bo nyu -u' -ke k 'blea -tu' se "jriē- "i -te -wee k se k' -ce' "e 'k'pei -tu' 'tmu e, -mē R'ka' -k'ka' 'a 'je k' 'pee, e se u' "bli kpln n'. 17 Uu ke 'ma -a jia -ta, 'un se k' "i "tai- e se -si', -s'ka' -stan' 'su 'un -tee' 'bo 'ma 'sra -s'ka -wee 'un d'bo nyu u' mu "ju -ka' 'daa'. 18 Nyu -ke k 'blea 'tmua' -kwea de e, d'sau' -j' 'ma -a naa t'v' 'de e, u' se la' jre' 'tmu' 'de k' -tu' 'un. 19 De u' ke k' -tooa' 'un e, emē -n' 'de u' Kea -gbēe' sun 'a -tu' 'un, e ke "ju jrc' u' daa- Sesi -k -mē k'ka' Poko -m' 'na k n' e 'kmu. 20 -Ta 'un 'je -foo' 'de e' 'tmua' tu 'un -gblein' 'un se 'o 'je, 'su 'un to' Poko "i -bo k n' "i k 'e Selisalem mu 'de k' 'pee 'e 'jēe' demu e. 21 'Kaa Poko -tue' "be' klāa' -wee k' 'pee 'je k "juci mu. -Wee 'un 'tmu' nyu -wee u' 'je k i fuo mamau de -jēe k' 'de Sesaa "juci mua'.

22 'Su Aklipa 'na : Fetisu, 'un n' "i 'un 'je "ju -ka' k' wlu 'w'k' -ke. Fetisu 'na : -Bo -klāe' e, -ma m'ue k' wlu 'w'ka'.

²³ -סח' -סח' 'su Aklipa ke Berenist paa dt 'un -wee "su 'a klae" o, nyu -טט -נחא דעוהכח 'bo -kwlכ -נע 'di ε, טט -wee' -kwe- de 'de 'peeje na', -wee Fetist dbo nyu 'de טט ja פכו.

²⁴ Fetist "dua wlu 'un כ 'na : 'Beכ Aklipa ke ao -wee' "klein כ -ke -a -nחא -ta ke-, ao -gbun 'כח, "ju Suifu-wi" -nחא Selisalem o, -ju -nחא -ta pooa "kuan 'de 'un o -wee טט 'na כ 'je 'מע -o "kכ "kכ ε, כ ka. ²⁵ -Bo ε nחא מכ ε, -מע דעסאטן -jε כ nחא -wee כ 'jea 'kmu 'wlu, 'un se ε 'je. 'Kaa ka ככ -ce' "kpa 'na כ 'je 'e Sesaa "juci mu ε, εמε -tu 'ma ji כ 'e kpa'. ²⁶ דע 'un 'jea 'cru -gblein' 'de ככ -tu' 'un -wee 'un 'jea Sesaa kpa, ε se nחא. εמε -tu 'un 'ככ 'bo ao ke -מכ 'beכ Aklipa "juci 'de -bo nyu -tee' כ i, -wee 'un 'je דע 'un 'jea 'cru 'je ²⁷ דע-נע' 'מכ 'na ε se ka -כככ' ka nחא nyu 'je -kaso 'di mu 'de דע -εε -kaso כ mua 'di, ε se bu 'ble 'pepe.

פכו 'tmue ככ "kpei -tu 'bo Aklipa "juci

26 -Wee Aklipa wlu 'de פכו -pee כ 'na : -ln -בע' -ln -je -ma -ce' "kpa 'a "kpei -tu 'tmu. 'Su פכו -kaa' nyu kwai' -wee ככ 'tmu ככ -ce' 'ε "kpei -tu. ² כ 'na : 'Beכ Aklipa, דע 'un 'jea 'ma -ce' 'ε "kpei -tu 'tmu 'bo -ln "juci 'de dt "klein Suifu-wi" bla 'un "kpei 'a -tu' 'un ε, ε nמכ 'un 'di כח, ³ דע-נע' -ma -ce' "kpa juo Suifu-wi" 'a "bli kpln o, uua' 'un -too' -tu 'מע 'pepe. 'Ma bae -un -ε, -wee -ln -je 'ma wlu doin" o po 'de t' i kua' 'un. ⁴ דע -tba' 'e 'ma -saan" ככ -wee -ε -jεεא -סחא a, דע 'ma 'kmunחא 'un ε, Suifu -wee' "klein juε', דע-נע' ka 'un nחא 'kmu nחא 'un 'de 'ma 'ce-wi" "klu 'bo Selisalem ε, טט ju' -ke. ⁵ טט juo 'un 'ε sese, טט 'beεε' טט 'je ε 'tmu -bo טט nחא "i ε. Fariseen-wi" -uua -jea Kea 'a ke' -wee' כח -wee -uua' poa εε' due' i ε, 'un nחא טט 'a due' -o 'de-. ⁶ Kaan ka דע -εε 'ma 'pee nyu a 'jea, εמε -nחא דע -εε wlu Kea cean -tie" 'de -a "bo -wi" -pee ε, εε' o nyin -tu nחא 'un tba t' "i. ⁷ 'De -aa 'blua 'a blo' כח -nחא -puue 'j' כככ -wee -uua -gbεεa' Kea "mau" o, 'jru -gbao ε, εמε -εε -fli uua 'wlai -ke. 'Oo 'beכ, 'de דע -a -wee' -tea -kwl" 'mua- 'a -tu' 'un ε, εמε -εε -tu' Suifu-wi" a bla 'un -pa "kpei. ⁸ Ao Suifu-wi" -kwea de -ta, דעε-tu -wee ao 'na Kea 'a nyu "kunyט' -satl se t' 'un 'je ka nחא ε - ? ⁹ דע 'ma -ce' "kpa naa t' i tein" 'de ε, εמε -nחא : 'un 'je Sesi -wlu Nasareti tu o -fח' ka "o ka 'de-. ¹⁰ εמε 'un nu 'bo Selisalem -nu -nu. Nyu -jea Sesi 'a -tu' t' 'un ε, 'un poε טט 'a -tuu"-tuu -kaso 'di -po -po. 'Sraa -saun 'a klae" -wi" -nyl" 'un εε' 'sbε- -wee nyu -a -dba טט ε, טט ke 'ma -a -ble wlu due'. ¹¹ 'ln -tuε" טט 'kle kpe -tuu"-tuu "jrui 'kuεn-gbi 'dii -wee 'ma kpu טט 'klaan- "klan 'de טט 'je uua' Kea -kwl" -tea' כח -sa. 'Cεn 'un 'kpa 'de טט -pee 'de εε' "ikmaa' -tu' 'un 'ma muε -kwlε 'srul 'dii -wee 'ma -tu" טט 'kle.

פכו 'tmue ככ Sesi o "biie -tu

¹² 'De εε' -tu' 'un ככ 'ma mu Damast. -Ta 'ma muua, 'sraa -saun 'a klae" -wi" cεn 'o wlu -wee -טט -nyl" 'un 'sbε-. ¹³ 'Oo 'beכ, -ta 'ma muua 'jru-gbao 'bo -jei" ε, 'un 'jeεε -סח' klaa" "jriε-. εε' -סח' tu 'wluε 'e jaun 'di εε fan', ε je 'jru -sii. -Ta nyu -טט -ke 'ma -a mua nחא, 'bomכ ε

-suun. ¹⁴ -A -wee' "klein 'blט 'su 'un 'wח wlu due' -ε -wlu 'un -pee ka 'de Suifuwlu 'un, ε 'na : סכ, סכ, דעε-tu -ma -fח' 'un o ε- ? 'De -ma "jruku-tu 'un ε, -ma kpuεn -ma -ce' -kwlט. Ka bli' a -fun" a "jru 'de εε' jei 'a kwa'bletu -nחא 'mum -pee ε, 'kamכ -ln -nחא. ¹⁵ -Wee 'un wlu ka 'un 'na : -Mכ nyכ -o ε-, Tu"bo ? 'Su Tu"bo 'na : 'Mכ Sesi -ma -fח' tu o, 'מכ -o. ¹⁶ -ln סח 'un la, -wee -ln -je bl "kpei nyna-, דע-נע' 'un -sa 'ma -ce' "kwla 'מע 'de -un -pee -wee 'un 'je -un 'ma -tu' 'tmu 'un nu. 'De dt -ln -jeεa' "jriε- o, -jl -la -tu' 'un -sa 'ma -ce' "kwla 'de -un -pee o, -un -je ta' -ta 'jei nחא. ¹⁷ 'ln -sa -un 'de -ma 'ce ke nyu 'sru "klu, -wee 'ma dbo -un 'de טט -pee. ¹⁸ -wee -ln -je uua' "jri 'bai-. טט 'je 'e kwie 'un 'wlu 'de טט 'je 'e -סח' 'un ji, טט 'je 'e -סח' 'kwa 'wlu, 'de טט 'je 'e Kea 'kwa ji -wee 'de uua' Sesi 'a -tu' t' 'un 'jea' 'un ε, uua' דעסאטן 'je -kwe- -wee טט 'je 'ken kpa טט ke nyu -kweai ke-.

פכו 'tmue dbo כ nחא 'a -tu'

¹⁹ 'De εε' -tu' 'un ε, 'beכ Aklipa, 'un se wlu -ε -wluε 'e jaun 'di 'mua- 'kleε i po. ²⁰ 'Su 'un -tee Kea 'a -tu' 'tmua' -pun" 'de nyu -nחא 'o Damast -pee ke -ba. -Wee 'un 'tmu 'de Selisalem -nyu -pee, 'un 'tmu 'de Suideblua jr' 'dii, 'un 'na : Ao juo aoa' dsaun "i, 'de ao 'je 'e Kea o "biie-. 'De dt ao 'jea nu, t 'je ε to- ka aoa' 'kmu pooa fai" ε. ²¹ דע -εε -tu' Suifu-wi" kpu a 'un 'de Kea -gbu klaa' 'di -wee uua -כח 'ma 'dbaa 'a -kכ i εמε -nao. ²² 'Kaa Kea 'a 'saun מע -נע' -wee 'un nחא 'kmu mamau -סחא ke, -wee 'ma 'tmu Kea 'a -tu'. Dt "klein Kea 'a wlu 'kwajaaun ke Moist 'tmua -wee טט 'na ta muε 'o nynia', nחא 'ma 'tmu 'de mu' ke klae" "juci, 'un se דע jre' "i -si'. ²³ εמε -nחא Klis a muε 'kle 'jea' -wee כ 'e "kunyט' סח tein" 'de 'מעun "klu, -wee -סח' -ε -sa nyu 'e kwie 'di ε, כ 'je εε' -tu' 'tmu 'de ככ 'ce ke nyu jru' -pee.

פכו 'tmue Sesi 'a -tu' 'de Aklipa -pee

²⁴ פכו siε ככ -ce' 'ε "kpei -tu 'a 'tmua' 'su Fetist kpa wlu "jei 'de כ 'na : Suan -a nu -un פכו, -ma דע "i jua' klaa" -נע po -un suan "jri -we- la. ²⁵ 'Su פכו 'na : "ln-, nyכ -כככ-, ε t' -tu 'a t' -tu 'ma 'tmu, ε se "jri 'a -si' -tu nחא. ²⁶ 'Beכ Aklipa ככ 'כ -ce' ju', εמε -tu 'un wa i -wee 'ma 'tmu t 'bo כ "juci, דע-נע' ta' dt tu se טטε 'de 'kwla paa' 'un. ²⁷ 'Su כ wlu' 'de Aklipa -pee כ 'na : 'Beכ Aklipa, 'מכ 'na -ln -je Kea 'a wlu 'kwa- jaaun 'a -tu' t' 'un 'ε o ? 'ln juε' -ln -jl t' 'un 'ε see. ²⁸ 'Su Aklipa 'na : -Ma poεε 'un t' i -wee 'un 'je 'jru -gbao Kletien 'kpa. ²⁹ 'Su פכו 'na : -Bo ε nחא 'e -סחא 'di o, -bo ε nחא -klae" w' 'di o, 'un nחא "i Kea 'je 'un -kln kwa 'wככ- ε se -ma 'su ככ nחא, 'kaa ao -wee' -ככ poa 'ma wlu doin" o -ta -סחא, 'un nחא "i ka 'un nחא, ao 'je kan' nחא, ε se ao 'je "cln sun' mu -מע nחא. ³⁰ 'Su 'beכ o, -gbua'na o, Berenist o, nyu "klein -ke טט -tea i ε, טט -wee' סח 'un 'ε, ³¹ -wee uua -saa kln uua wlu ba -pee due 'due טט 'na : "Ju -ככ se דע jre' nu -wee -ε -je ככ 'מע' ke ככ -kaso 'dipoa' 'je. ³² 'De Aklipa ke Fetist 'na : -Bo "ju -ככ se 'na כ 'je 'e Sesaa "juci mu 'de ε, -מע nyu "sii כ i 'de-.

Uu kpa Pɔo Rɔmu

27 -Ta Fetisi cεεan 'o wlu -wεe -a -jea -bato' 'ja 'de -a -jea Itali muε, "ju due" -kɔ -nyni ni Silisi -wεe -kɔ -ni 'bluajei klaa" Okisi 'a jra' jei, kɔ mu u -tu" Pɔo ke -ka-so 'dinyu jru' "kpei. 2 -bato' -εε -wluα Adramiti -wεe -ε -jea 'kpuu kpuu 'de Asiblua "kpei ε, εμε -a -ja 'di. Nyɔ -ke -a mua 'e ε, εμε -ni Aritaku, -kɔ -wluα Tesaloniku 'de Masedoanu.

3 'Wl -tba' 'o ε, -a kpuen 'kpuu 'bo Sidɔn. Silisi nɔm 'di wɔn 'de Pɔo -pee, kɔ "nyl kɔ nɔ" -wεe kɔ mu kɔ "dεi-wi" o i 'de uua nu kɔ dɔε "jrii. 4 -A -wluα 'o -kɔ ε, -aa pleε 'tɔniε 'a du' -εε 'nyni nia Sipru wɔn i, dε-nuε' pɔk' kɔ bla -a "jri. 5 -A cεan 'tɔniε 'a 'fɔ -ε -kɔkɔ 'de Silisi ke Pamfili "kpei -tie" 'su, -a nynie 'o Mira 'de Lisi. 6 'Bomɔ jra' jei jεε -ba-to' jre' -εε -wlu Alesandri -wεe -εε mu 'e Itali 'su kɔ 'jaa -aun ε.

7 'De 'wl -tuu"-tuu 'di ε, -aa -bato' a na' mɔ'mɔ", -a -wɔan Kinidi -kwlɔ 'di nyni -ti ε, -a -jeε 'kle. Pɔk' -sa -a -wa 'kwa 'su -a -jiiε 'tɔniε 'e du' 'bo Kreti 'a -sɔn i 'de Salamɔn fɔ o. 8 'Kamɔ -a pleε wɔn i 'de 'kle 'un mamau 'su -a nyni -tajrɔ, uua 'daa- 'kpuukpuu 'un 'dɔε ε, ε nɔε 'o Lase-kwlɔ -pun".

9 Nɔ" -siε' -a i 'bo -jei". -Aa -bato' 'a naa' 'bo 'tɔniε "kpei nɔε 'kle. ε nuε' kɔ 'su wɔn 'kɔ" je -a i -si'. 10 kɔ 'na : 'Ma 'cε, dε 'ma 'jea i ε, εμε -ni -bo -a -sɔn 'un -wεe -a -je mu 'de 'jri -ni 'di ε, -aa muε 'puua' 'kle i 'jea' see. ε se dɔ 'klein -nɔa 'e -bato' 'di ke -bato' 'a dooa 'a 'su nɔ-. 'Kaa -aa nyiɔkɔ kɔ muε 'o blaa' -ke.

11 'Kaa jra' jei pɔε -bato' 'a tbaai ke εε' jei 'a wlu doin' o, ε je Pɔo 'a wlu -sii-. 12 'Bo -bato' 'a 'kpuu kpuu 'un -a -nɔa 'mua -se ka -kɔkɔ' ka nɔ -wεe -a -je 'o i -te mamau 'su dee 'a ji kɔ" 'e nyni 'su nyu -tuu" nɔε "i -a -je 'o 'wlu -wεe -a -je 'kpuu kpuu 'bo Fenisi 'de Kreti-blua 'a 'kpuu "kpei -ε -gbun' a 'jru -gbun -fɔ -sɔn, -wεe -a -je 'o dee' 'a ji kɔ" -wee' nuu-.

-Pie ji' 'bo 'tɔniε "kpei

13 Pɔk' flee "flee -wluα 'e 'jru 'a kuanfɔ o a jia' 'su uu naa tɔ' i, umu 'na dε uu -teea 'dii 'bεε ε 'je nuuε. -Wεe uu kpa -bato' 'a nɔε -ε kpuu ε i "jei -wεe uu -te Kreti-blua -kwlɔ' i plea' -pun". 14 'Kaa -pie klaa" -εε 'nyni nia Erakilɔn cεn "jei 'de 'blua- 'fɔ uua plea -kwlɔ' i "kpei. 15 ε "tuεn -bato' -ta -kɔkɔ- kɔkɔ. εε' 'wɔn 'bode -aa' muε "i 'su -a -tai' ε -aa -cεi". ε -tee -aa -bato' -cɔε 'klee -wεe εε kpa -aun. 16 -A -jiiε 'e 'tɔniε 'a du' -εε 'nyni nia Kloda 'a -sɔn i fɔ o, -a mua -bato' -saan" nmaea' -a -jeeε' 'kle i. 17 Uu -kɔa' εε' -cria' 'su uu sεεn 'bo -bato' klaa" -pun". Uua plea -bato' je 'blua- "i bla 'de Libiblua o fɔ o 'su uu 'wla -bato' 'a tae' -wεe uu "tai- uua' -cεi" la 'de pɔk' 'kwa. 18 -Pie -εε jiiε -a 'un ε, εε' 'wɔn εε' 'ka, εε' -sɔn' jre' -sɔn 'su ε, uua pɔε dɔ -nɔa 'e -bato' 'di "nɔ-. 19 'De 'wl 'a taan -ni 'di 'su -a -wee' -tee -bato' 'a dɔ -nɔa 'o ε -pun" 'a "nɔ- pɔa' -pun". 20 -Pie -nε 'ε "ikmaa' nuε' 'su -a se 'cu-sun ke 'jru 'jriε- 'jee- 'de 'wl pla 'di. 'De εε' -ti' 'un ε, -a se 'puua' -mε -kwlɔ" -te' la 'bode.

21 -A se dε di 'de 'wl -tuu"-tuu 'di. 'Su Pɔo sɔn 'un 'ε 'bo uua' -kwea'- -wεe kɔ wlu uu -pee kɔ 'na : 'Ma 'cε, -bo ao pɔ 'ma wlu doin" o 'de-, -wεe -a -je i -te 'bo Kreti 'de ε, -mε -a se 'mεεa' 'wɔn dia' ke dɔ 'a "maa' -ni 'jei. 22 Kaan la 'ja a, 'ma kuue aoa' dɔ i, ao "duo 'kpi 'un, dε-nuε' aoa' nyɔ due' koun -gbai' se 'mεi, -aa -bato' 'a 'su mε -je dooa-. 23 Kea -εε nyɔ 'un nɔa -wεe 'ma -gbεεa', ε dboε εε' "soai due' kɔ wlu 'un -pee ka 'de "mau'wl -ni 'di. 24 kɔ 'na Pɔo, faun 'bo -un nuε, dε-nuε' -un -je 'o Sesaa "juɔi mu -o, 'de nyu "klein -uu -ke -un -nɔa 'e -bato' 'di -ta, Kea -tee' -un uua' 'kmu kwa. 25 εμε -ti 'ma 'cε, ao "duo 'kpi 'un, dε-nuε' 'un -tee' Kea -kwlɔ", kε 'da 'de 'un -pee ε, 'kamɔ εε mu nɔa' see. 26 'Kaa pɔk' kɔ mu -aun 'de 'tɔniε 'a du' jre' "kpei pɔa' se.

27 'De "mau'wl 'a -puue 'jɔ -nyiiε 'di ε, 'ka -pie -te -a -cɔε 'klee mamau 'su ε je -aun 'de 'tɔniε -ε -nɔa 'o 'blua a -kwea' "kpei kpa. -Too' -kwea 'su ka -aa -kuuan' 'blua- i ε, nyu -uua nua dbo 'e -bato' 'di 'je kan' mε. 28 -Wεe uu pɔ dε -εε dbaa "ni 'a -sɔn tensun "nɔ-, 'su dε -tba' -ta uu nɔa -wεe -ε mua 'e "ni -sɔn ε, ε nɔε dɔ" 'a kwlα -nyiiε. Uu 'kpaα 'o nya dε-saan" ka uu pɔε "nɔ- ke'wle, 'su "ni 'a -sɔn tensun nɔε dɔ" 'a -puue 'jɔ -mm". 29 Uu pleε -bato' 'a 'de "sou 'jri blaa' 'su uu pɔε -bato' 'a "kl -nyiiε' -i -kɔkɔ' de "nɔ- -wεe uu -te jekaa -uua fuo -sɔn kɔ-sɔn". 30 'Su nyu -uua nua dbo 'e -bato' 'di a -kɔn plea 'a -kɔ i, 'su uu pɔε -bato' -saan" "nɔ-, -wεe ka nyɔ kɔ -kɔn kɔ 'jea -bato' 'a "kl -nɔa 'e nya "nɔ po -wεe uua nu kan'. 31 'Su Pɔo wlu' 'de "su ke uua' klaa" -pee kɔ 'na : -Bo nyu -nu se -tein kpuu 'de -bato' 'di -ta 'ja a, -mε ao se 'pu. 32 'Su "su cεn "dbi -i -saan -bato' -saan" 'bo klaa" -nε -pun" mε, -wεe uu "tai- ε "i 'de ε blu.

33 -Sɔn' kɔ -sɔn' siε 'e nya 'su Pɔo kuεn nyu -wee' "jrui -wεe uu 'e dε di 'su kɔ 'na : Ao -tee' kpu 'de 'wl 'a -puue 'jɔ -nyiiε 'di -sɔn ao se dε "o dε jre' di. 34 'Ma 'da aopu 'mε ao 'je dε wɔn -tɔn, dε-nuε' ε kɔn -tl' 'de aoa' 'pu-tɔ 'un -ke, 'kaa aoa' due' koun -gbai 'a "muɔj se "mai 'bo kɔ "jru. 35 Pɔo 'tmua wlu -nε 'su kɔ "due -di'pen 'un kɔ pɔ εε' Kea 'se- 'bo nyu -wee' "klein "juɔi -wεe kɔ cεεn ε i 'su kɔ -tee εε' dia' -pun". 36 'Su nyu -wee' "due 'kpi 'un -wεe uu -te dε dia' -ke. 37 -Apu -nɔa 'e -bato' 'di ε, -a -wee' nɔε ny- iɔkpu 'a kme' 'kɔkɔ kwlα -mε" 'kɔn 'jɔ -mεεo"- 38 Uu -wee' dia uu dboa 'su uu pɔε diidi -sia 'o 'tɔniε wɔn, -wεe -ba-to' 'je kwa "fee-.

39 -Sɔn' -sɔn' nyu -uua pɔa -bato' -je o se 'blua- "i juo-, 'kaa uua 'jeε 'e 'tɔniε 'a bu jre' -kwlɔ' i. 'Su uu 'na : -A -kpaα' -bato' 'emu fɔ o -wεe -a -je 'kpuu kpuu 'a i -tɔn' -bo ε 'bεε- ε 'je 'wɔn ε. 40 'Su uu kain i -bato' 'a "kl' mε -wεe i blu i 'de 'tɔniε -sɔn. 'Bomɔ uu "tai- cɔndbi -la pɔa -bato' -je o "i -ke -tan 'tanfɔ -nɔa 'de -bato' 'a nya, -wεe pɔk' 'je ε 'di -te 'de ε 'je -bato' 'kɔ uua mua "tuun-. 41 'Kaa -bato' bla 'e -puu" "jri 'bo 'ni 'a bu 'kɔkɔ 'nyni, 'su ε -se'. εε' 'mla pa -puu" -sɔn 'su ε 'kɔ i -suua' -ti 'mε -wεe 'tɔniε 'a 'plɔ a blεε' -gbɔkɔ wɔn, 'kamɔ u nu mamau 'su ε waa "i.

42 "Su nɔε "i uu 'e -kaso 'diun 'dba, -wεe uua' nyɔ due' je jre, kɔ je 'kwlα 'kpa. 43 'Kaa jra' jei nɔa "i kɔ 'jea Pɔo 'puu ε, kɔ 'kaa- uupu 'un 'ε, 'de kɔ 'na nyu -jua jre ka 'kpa "nɔ- tein", uu 'je 'e 'kpuu "kpei mu. 44 -Wεe nyu jru' 'e -bato'

'a tifce' 'kpei -te 'de uu 'je 'o uupu 'de bla. 'Kamw uu -wee' nu -wee uua' nyc jrc' se 'me 'de uu -wee' kpun 'kpuu.

Pɔo nɛ 'o 'tɔnie 'a du' 'di 'bo Malt

28 -A -pu 'mea' wɔin" la -wee ka 'tɔnie 'ε du' 'a 'nynt nta Malt -a -juε.

² Nyu -uu -nta 'o εε' 'blua- tu "kpei ε, uu se -a juo-, 'kaa uu kpuun -a sun 'sɔnɔ 'bo nε wɔin", dε-nuε' ε nε 'ni 'a dba kɔ" -o, -wee dee' a ji, εmε -tɪ uu -tba' nε-gban klaa". ³ Pɔo a 'ten ti "klan -wee k 'ju' 'o 'jri po. Nε 'wlaa sii" 'su, jɔ wan 'e ɪ 'dii -wee ε "sri Pɔo 'a sun 'de ε -pee.

⁴ Nyu -nta 'o εε' 'blua- tu 'di 'jeea sɛn -pee' Pɔo 'a sun "jriε- 'su, uu 'na : "Ju -nɔ -mɔ nε "ku 'dbai -o -cɛn- 'e, k se 'kmu nɪ ka nɪ-. εmε -εε -kao -craa k 'un, 'de -mε 'kamw kɔ 'wlu 'mea' wɔin" i waan' 'bo 'tɔnie "kpei. ⁵ 'Kaa Pɔo -fuan' sun i 'su sɛn -nε -ka i 'bo 'jri, 'de dε-saan" ka se k i -kuuan. ⁶ Nyu -nta 'omu, naa tɔ' i uu mu 'na -mε k 'e -pun", -ln" k 'je 'o 'sri, k 'je 'mε 'de-. 'Kaa uu fɔan 'o -fɔn -fɔn ka Pɔo nta, k nta kan 'su uu pooe tɔ' fai" uu 'na : "Ju -nɔ, k nε -kea' -o.

⁷ 'De 'blua- -nε, 'ju -blee', kɔ 'nynt -nt Publɪst. Kɔ 'ju tu nε dejei, kɔ -gbein" "kuuan- i. Dmɔ -nyl" -a 'pen 'ln 'de k wɔin" -wee -k -nyl" -a diide 'wɪ taan 'di. Ka kɔ "dei -wi" nta, 'kamw k kpun -aun. ⁸ 'De Publɪst "bo 'pen i, kɔ 'jru -a -bai', -wee 'klaa -a nu k. Pɔo muε 'e k o, k -te' k kwa 'jru k baε kɔ 'Kea, 'su k 'puu. ⁹ 'Su nyu jru' wε- kpun a 'bo εε' 'blua- tu "kpei jie 'de k o -ke, -wee uua' 'wε- 'kɔ. ¹⁰ Uua' -aa ni' -tea' -sie' sun' i, -wee -ta -aa jia 'o 'wɪa a, dɪ "klein -kɔan -tɪ 'bo -jei" uu "nyl -aun -ε.

Pɔo nynie Rɔmu

¹¹ 'Cɪ taan -sia' 'o mu 'su, -a -kpa -bato' -ε -wɪa Alesandri 'de -ε nua dee' 'a ji kɔ" -wee' 'o mu -ke 'di. εε' -bato' tu 'a 'nynt uu -tuu" ε εmε -nɪ Diosiki, ε 'de mε -nɪ -gbanynuu. ¹² -A nynie 'o Sirakɪst ε, -a nuε 'o 'wɪ taan.

¹³ -A -wɪa 'omu ε, -a pleε 'kpuu -kwl' i mamau -a je Rekio nynt. εε' -sɔn- dee -sɪan', pɔk' -ε -wɪa 'e 'jru 'a 'wɪ 'ln 'a kuanfɔ o -tee jia' -pun". εmε -tɪ -a nu 'wɪ 'sɔnɔ 'bo -jei" -wee -a nynt Pussol. ¹⁴ 'Bo εε' -kwl -tu 'di ε, -a -jεε 'o -aa de 'di-wi" jru' uu kpuun -a i 'de -a -je 'o uupu o 'dɔkɔ due' nu, 'kamw -a nu -wee -a mu Rɔmu. ¹⁵ -Aa de 'di-wi" -nta 'e Rɔmu 'wɔan -aa 'nynt 'su, uu 'jaa -a 'i. Uua' jru' ji' mamau uu je 'o Apɪst 'a 'dɔkɔkpaε" nynt. Jru' ji' mamau uu je 'o 'duɪ 'a koo-gbi nyu a 'daa -gbi" nynu taan 'a nɪ 'ln nynt. Pɔo 'jeea uupu "jriε- 'su kɔ dɪ "si 'o 'ε, -wee k po Kea 'sε-.

¹⁶ -A nynie Rɔmu ε, uu 'wɔnɔ Pɔo 'a -ta jrc' koo -tɪ 'mε -wee "soai- due' a fuo k i.

Pɔo 'tmuε Kea 'a -tɪ 'bo Rɔmu

¹⁷ -A nua 'wɪ taan 'su Pɔo 'da Suifu-wi" 'a klae" -nta 'o Rɔmu 'mε. -Ta uu 'kuan "jruɪ 'su, k wɪ uu -pee k 'na : 'Ma de 'di-wi", 'ln se 'ma 'cε-wi" dε jre' "jriɪ nu 'ln se -a "bo -wi" 'a kplɪn wɔn bla-aa, 'kaa uu poε 'un -kaso 'di 'de Selisalem -wee uu to 'un 'de Rɔmu-kɔun 'kwa. ¹⁸ Uu -teea' 'mii ε, uu nɪε "i uu 'je 'mii "sii-, dε-nuε' dε -εε 'dbaa' uu 'jea 'un 'dba -gblein' ε se 'de 'un nɪ-. ¹⁹ 'Kaa Suifu-wi" 'na uu se 'o 'wɔnɔ-. 'De εε' -tɪ 'un ε, 'ln kpuen 'ma -cε" "klaan- "klan -wee 'un ja 'ma -tɪ 'nɔ 'bluajei "juɔi, -bo ε se -mε nɪ 'de ε, -mε 'un se 'nɔ jii, dε-nuε' 'ln se ε "i nɪ -wee 'ln 'je 'ma 'cε-wi" "kuan poo 'de-. ²⁰ εmε -tɪ 'ln -tee' aoa' -tɪ i, -wee 'ln 'je ao "kuan po, dε-nuε' dε Israε-blua -wee' -tea' -kwl" uua fua, εmε -εε -tɪ 'un nyu po 'un "cɪn -nε sun'.

²¹ Uu wɪ k -pee uu 'na : -Ma "kpei -te' 'sbε jre' se 'e Suide 'wɪ ε se -a -jεε-, 'de -aa de 'di jrc' se 'e εε' 'fɔ tu o 'wɪ, k se -aun -ma "kuan saun ja-. ²² 'Kaa -a -nɪε "i -a -je dε -ma naa tɔ' i 'mii 'wɔn 'pepe 'de -ln wɔn, dε-nuε' Kea 'a "juɔi -gbεε' sun dee -nε, nyu -wee' "klein a tbe -tɪ -pun" -ta "o -ta.

²³ -Wεε uu -tu" Pɔo 'wɪ "i 'de εε' 'wɪ tu 'di ε, nyu -tuu"-tuu mu 'nɔ k kooa. -Wεε Pɔo 'tmu Kea 'a 'beɔdε 'ε -tɪ 'de uu -pee. K cɛn 'e Moɪst 'a 'sbε o, dɪ "klein Kea 'a wɪ 'kwajaaun- 'tmua 'un 'de kɔ flɔnɔn Sesi 'a -tɪ "i 'de uu -pee -wee kɔ -pɔn uupu 'a 'tɔ' 'un 'jea' i. Dε -wɪa 'e -klae" pɛn o, 'kamw uu wɪ mamau 'su kwie kpun-.

²⁴ Dε k 'tmua ε 'sie nyu jru' "i 'kaa jru' se εε' tɔ' 'un 'je. ²⁵ -Ta uua' 'su sea wɪ 'un 'bεε- -wee uua mua, wɪ tiie Pɔo poa 'o ε "kpei ε ka, k na : Dε Kea 'a -Suu jaa εε' wɪ 'kwajaa Esai 'un -wee ε 'tmua -a "bo -wi" -pee ε 'bleε -kɪn 'dee- ! ²⁶ ε wɪ 'de- ε 'na :

-ln mu 'e nyu -nu o -wee -ln -je wɪ ka, -ln -na : Aoa muε dε doin" 'wɔnɔ-, 'kaa ao se 'e ε 'dei 'wɔn 'pepe, aoa "jri a muε dε ja -gbuan' -pεε, 'kaa ao se ε "i juoi, ²⁷ dε-nuε' dε 'ε pa nyu -nu 'a pεε "i, uu "suen -cɪ doin", uu "muε "jri -wee uua' "jri je i 'je, uα' doin" je i 'wɔn, uua' pεε je dε 'mii 'wɔn -wee uu je 'de 'un o "biie- 'de 'ln je uupu 'puu-.

²⁸ 'De k 'na : Aopu sie -kwl o, 'puua' -nε Kea kpe e nyu -sea' Suifu nɪ o, uupu -a muε doin" o poa'.

²⁹ Pɔo -koa' dε -nε 'ε 'tmua 'su Suifu-wi" 'sie "kpaε' -wee uua' 'su a kpun "wɔn.

³⁰ -Gbu" Pɔo kpun a -wee kɔ -sa -kei" ε, k nuε 'e ε 'di -sɪn 'sɔnɔ -gbla' -gbla', 'demɔ nyu "klein -a ji kɔ "i -tea' ke kɔ 'jee-. ³¹ -Wεε kɔ 'tmu Kea 'a 'bɔ dε 'ε -tɪ 'de dɪ "klein -tmua Tu'bo Sesi Klɪst 'a -tɪ ε, kɔ kɔ -mɪ nyu 'de 'fle 'un, nyj jrc' kɔ kaan k -je de.

Rome

Jewlu

1 'Ma pōk 'un nūe Sesi Klist 'a "juōinuu -o. Ɔ 'da 'un 'e 'de nyu "klu, -wēe 'un 'je kō 'dboy nū-. Ɔ -teeē 'un kōkō" -wēe 'un 'je Kea 'a -pōk" -tu 'tmu 'de nyu -pee.

² La' -pōk" -tu tu ε, Kea cēn la' wlu -tie" tēin" sese -wēe εε' wlu 'kwajaaun 'tmu ι, 'de ι 'cruē 'de εε' 'sbε 'di. ³ Dε la' a, mε -nū εε' 'ju 'a -tū'. εε' 'ju -nō k nūe nyō 'k 'ju -o, Ɔ 'wlu 'de Dafidū 'a 'ji 'di. ⁴ 'De ka Ɔ nūa Kea 'a 'ju -wēe ε -te' Ɔ 'o 'de ε "nyū Ɔ "ikmaa', -ta Kea 'a -Suu -kwea i -sō 'de 'mēun "klu ε, 'bōm ε poo 'jri "kpae' 'pepe. Sesi Klist -nō kōm -nū -aa Tu"bo. ⁵ Ɔmō -nū 'un 'saun 'jrii, 'de Ɔ dō 'un -wēe 'un 'je kō -tu' 'tmu 'de nyu "klein sea Suifu nū -pee, -wēe uu 'je kō -tu' 'un 'je, 'de uu 'je Ɔ kōn 'je. -Bo ε nū kan', -wēe kō 'nyū 'je "i 'bε. ⁶ Aopu Sesi Klist 'da a, ao nū 'e uua' nyu tu "klu 'mε -ke.

⁷ Aopu nyu "klein -uua -tu' Kea kma, 'de ε 'da -wēe Ɔ -jea εε' nyu nū 'bo Rōmū -kwl' 'di, aopu 'ma ja 'sbε-. 'Un nūe "i -a "Bo Kea ke -aa Tu"bo Sesi Klist 'je aopu "diwan po -wēe ε 'je aopu pēe 'a blua' "nyū !

Pōk nūe "i Ɔ ke Kletien-wi" -nūa Rōmū 'e 'jee-

⁸ 'Ma pōe 'ma Kea 'sε- ke "i-saa kō" 'de Sesi Klist 'a 'nyūn 'un, 'de ao -wēe' "klein 'a -tu' 'un dε-nūe' aōa' Kea 'a -jei' naanyūn 'siie 'blua- -wēe' "klein "i. ⁹ Kea 'ma nūua "juōi 'de 'ma pēe -wēe' "klein 'un, -wēe -εε 'ju 'a -pōk" -tu 'ma 'tmua a, ε 'je kan' 'mε, 'ma cēn aopu 'nyūn jeejee. ¹⁰ Dε 'ma -teea' Kea i 'de 'ma baewlu 'di ε, εmε -nū -bō ε nūe "i ε, ε 'je 'mi "i "tai- la -wēe 'un 'je 'de aopu o ji 'wū jrε' o. ¹¹ 'Un -nūe" 'un 'je aopu 'jriε- 'jee-, -wēe 'un 'je aō Kea 'a -suu 'a -paan' jrε' 'nyū 'de ε 'je aōa' dū i kuu-. ¹² 'De ε se -mε 'ε 'su nū-, Aōmō o 'mō o, -a -wēe' "klein 'a dū 'je i ku 'de -aa Kea -kwl' -tea' -nūa due' 'un.

¹³ 'Ma de'di -wi", ka 'ma naa 'de aopu o ji -tu tō' "kpei- -wēe dε jrε' kaan 'un -je de jeejee ε, 'un nūe "i aō 'je ε juo-. Dεε-tū 'ma -pōan 'de aopu o jia' i ε, εmε -nū ka 'un 'tmua Klist 'a -tu' 'de 'blua- jr' "kpei -wēe nyu 'je ε tō' 'un ε, 'kamō 'un nūe "i ε 'je kan' dō nūa' 'de aō "klu -ke -wēe 'un 'je ε 'je dεwε-jε. ¹⁴ ε se aōa' 'su 'mō 'un 'je Kea 'a -tu' -pee 'tmu ko-, Glēkū-wi" o, nyu sea' Klēkū nū o, dε "ijuōun o, nyu sea' dε "ijuōun nū o, 'un 'je uu -wēe' "klein Klist 'a -tu' 'tmu -o. Dε -ε -crua' 'bo 'un "jru ε, εmε -nao. ¹⁵ εmε -tu aopu- Ɔ -tia" o Rōmū. 'De aopu o jia' 'a 'tun a 'dba 'un 'ε -wēe 'un 'je aopu Klist 'a -pōk" -tu 'tmu -ke.

¹⁶ Klist 'a -tu' 'tmua 'a -tūn' se 'un nū, dε-nūe' Kea 'a "ik- maa' -nū 'de ε 'di, εmε εε cēn 'un -wēe εε 'puū nyū "o nyū -jea Sesi 'a -tu' tō' 'un. Suifu-wi" mu -wōn ι tēin" -wēe

nyu -sea' Suifu nū 'wōn ι 'bo uuū 'de -ke. ¹⁷ Ka Kea nūe -wēe nyū 'bēεa Ɔ 'jea "isrēi 'kpa 'bo ε "juōi ε, 'de εε' wlu 'di mō ι 'wluū 'kwla 'de nyu -pee. Nyū -tea Kea -kwl' ε, Ɔmō -kpa "isrēi 'bo ε "juōi, -wēe kō "isrēa' -mε nūe -wēe kō' Kea -kwl' -tea' a 'kpa "kpei kōkō -kōkō-. 'Kamō wlu -crua' 'da, ε 'naa :

"Isrēi a muē 'kmūnūa' 'de kō' Kea -kwl' -tea' 'un.

Nyu -wēe' "klein nūe dεsaunūun

¹⁸⁻¹⁹ Kea 'a 'cēn 'wluε 'e jaun 'di ε je 'jri "kpae' pō 'de nyu -flēεun ke nyu -sea' "isrē -wēe -uu -saan tō' -tu sun "wōn -pee. Kaa dε nyu 'jea juo de Kea mēε' -tu' 'un, mε pōε 'jri kpae. Kea 'a -cε" 'kpa mε -sū 'kwla 'pepe 'de uu pee-. ²⁰ Tō' -o, dε -tba' 'e 'kmu 'a nūua' a, dū "klein Kea nyū 'k 'jeea 'jriε- nūa 'un ε, εε' "ikmaa' -ε sea -kwε -ta 'ble ke εε' nūsun ke ι -wēe' 'pēεn "kpae' 'de εε' nūdu 'un. 'De εε' -tu' 'un nyūkpu se -too' -ta 'ble 'bode.

²¹ Ka Kea nūa 'kmu uu 'je kan' 'mε -mō, 'kaa uu 'na uu se εε' 'nyūn "i 'bēēi, uu se ε 'sε poi. Uua' tō' -wēe' "biie 'e foo" 'un dū "kpei, εmε -tu uu se Kea 'a -kwlūtu juo- -wēe 'de uua' pēe -wēe' o kpe -pīpli. ²² Uua 'daa- uua' -cε" de "jrijuōun, 'kaa ka uu 'kpa sūanūun, uu se -mε juo-.

²³ Kea -jε -εε 'nyūn 'bēa "i -ε sea 'mε -ta 'ble, uua' -gbεε' -mε "juōi, 'kaa dū nyūn Ɔ -mēa -pa' -ι -nūa nyūn Ɔ -kōō' dū o, nūū 'a -kōō' dū o, kōkōpū 'a -kōō' dū ke cniē -pēε' 'ε -kōō' dū ke umū uua -gbεε' "juōi.

²⁴ εmε -tu Kea -saa uuū 'a -tu' kwa -sōn -wēe ε 'bōk- uuū -flēn" dū kwa, 'de uua nū uua' pēe 'a 'tun nū-tū saūn. εmε -tu dū uua nūa uua' -cε" 'ε ku "jrii ε, la' 'tmua' 'bleε -tūn'. ²⁵ tō' -tu -la -tmua Kea 'a -nū -pūn" -tu ε, umū uu pōō fai" -wēe uu nū sū -tu 'un. Kea -ε nūa dū -wēe' "klein ε, uua' -gbεε' -mε -wēe εε' "juōi nūū -tu. Dū -jū Kea nūa, umū uua -gbεε' -wēe uua nūū "juōi !

²⁶ Dū uu nūa 'mua-, εmε -tu Kea -saa uuū 'a -tu' kwa -sōn, -wēe uua' tō' saūn -la 'tmua' 'blea -tūn' ε, ε 'bōk- uuū -mū kwa. εmε -tu uua' 'nyūnkpaε' 'a 'su a 'pēεn ba 'de. ²⁷ 'Kamō "nyūnūmai a nū foo" 'su, uu 'kō' 'nyūnkpaε 'a -pōk' -tu 'mε -wēe "nyūnūmai 'a 'su uua -pōk ba. Dū -sea' nū ka nū ε, uua nūe ba "jrii. Uua' dūsaūn uua nūa umū -la -kao -craa uua' -cε" 'un.

²⁸ Dε uu se ε "i nū uu 'jea Kea juo ε, εmε -nūe' -wēe Kea -saa uuū 'a -tu' kwa -sōn -wēe ε 'bōk- uuū uua' -cε" 'ε tō' -ε -nyūniia "jrii kwa, 'de dū -ι sea nū ka nū ε, -wēe uu 'jū nya kpa. ²⁹ Tō' saūn 'a "kwli -nūa 'de uuū 'un ε, ι -tiei" : "Diwōnyūnū tō' o, 'wlie 'ε 'tun o, nyu dεsaun 'jrii nūa' o, ba -kwlen o nūa' o, "ku 'dba tō' o, -cε' tō' o, nyu 'srē ipōō tō' 'ji 'de uu pēe o 'mε. Nyu 'a saūn i -pōan' o, ³⁰ -kōkō wlu' o, nyu 'a 'nyūn dōōa' o, Kea -flēεan' o, nyu

"jriε- "jru blaa' o, -cei" 'bεεa' o, -ce" 'ε poa' o, desaun nua' 'mii jua' o, -maa' 'je "bo ke de wɔn o toa' o, -kaan' sia' o, ³¹ -lɔ -cɛn dɛ 'ε wlu -tie" 'su -maa' nu ε o, -lɔ se nɔ 'k' -tl' kma o, -maa' 'je nyu 'a wεe o. ³² Nyu -uua nua la' dɪ tu ka Kea 'a 'pee a mua uupu kpuan' -wεe uɔ 'jea 'mε ε, uɔ juɪ, 'kaa uua nuɪ 'su, 'de ε se -mεε' 'su nɪ-, nyu -uua nu l ke'wle ε, uua poε -wi" -mu -tl' o.

Kea 'a 'pee 'jesun 'srei"

2 'Oo nyiɔ, -mɔ -kɔ kpuuan nyu jru' 'pee ε, ka "o ka -lɔ -je -lɔ -nɪ ε, -ma kpuuɛn -ma -ce" 'pee, dε-nuε' dɪ -la 'pee -ma kpuun a nyu jru' ε, umɪ -ma -ce" 'kpa a nu, εmε -tl -lɔ se -too -ta 'ble. ² Tɔ' -o, -a -je kan' 'mε -bo Kea 'a 'pee kpuun nyu -uua nua la' dɪ tu ε, ε 'bleε -kɪn, dε-nuε' εmε 'ε nyu 'a 'pee 'jesun 'srei". ³ 'Kaa nyiɔ, -mɔ -kɔ kpuuan nyu jru' 'pee -wεe dɪ uɔ nua -kɔ nu l -ke ε, -ma naa tɔ' i 'ee, Kea 'a 'pee 'je -un seea -o ? ⁴ -Aee', Kea 'a 'diwɔnɔmɔa' ke εε' pεe i kua' εε' pεe "wɔin 'bεεa' -l cɛan -je "kpei -tie" ε, umɪ -ma blaa 'bluɔ- ? -lɔ se ε juo-ka Kea a fua -un -wεe -lɔ -jea 'de ε o "biie-, 'de -lɔ -jea -ma desaun "i juo ε- ? ⁵ 'Kaa 'de -ma "jrukua' ke -ma pεe "ikmuu -tl 'un ε, -lɔ se "i nɪ -lɔ -je -ma desaun "i juo-. εmε -tl -lɔ -ja -ma -ce" Kea 'a 'cɛn "kpei -wεe -sɔntɪ Kea 'a 'isrεa' a mua "jri "kpaε' poa' 'pee 'jewɪ o ε, εε' 'pee a muε -un kpuan', ⁶ dε-nuε' dɪ "klein nyu a nua, Kea a muε nyu la' -kei" -saa' due 'due. ⁷ Nyu -uua nua dɪ 'dɔε 'de nai" 'blea' 'un -wεe -uua -pɔan Kea 'a "jri 'dei nɔmɔa' ke dɪ -l sea i sɔn -ta 'ble ke ε, Kea a muε -wi" -mu 'kmu -sea' -kwε -ta 'ble "nyla'. ⁸ 'De nyu -ju -uua -pɔan uua' 'su 'a 'dɔε i ε, uɔ se ε "i nɪ uɔ 'je tɔ' -tl 'de bla, 'kaa dɪ sea' 'isrε umɪ uua nu. Kea se -wi" -mu 'a wεe 'jei, εε' 'cɛn mε -εε mu uupu "kpei nɪa'. ⁹ Nyu "oo nɔy -kɔ nua a desaun ε, "nɔmɪa-tɪ ke 'kle a muε kɔ "kpei jia'. Suifu -a 'pee 'je 'jeeε tɛin" -wεe nyu sea' Suifu nɪ 'je 'o bla. ¹⁰ 'De nɔy -kɔ nua dɪ 'dɔε ε, -bo ε nɪ Suifu o, -bo ε se Suifu nɪ o, Kea a muε uupu -tl' o poa' -wεe ε 'je uupu "i 'bεε-, 'de uua' pεe 'je blu, ¹¹ dε-nuε' nyu 'mi i 'craa' se 'o Kea "juɔi nɪ-.

¹² Nyu "klein -sea' Moist 'a ke' juo- -bo uɔ nu desaun ε, uua muε i sɔan' -mɔ, ke' se uupu 'pee kpuun-. 'De nyu -jua ke' -nε 'mε, -bo uɔ nu desaun ε, εε' ke' tu mε -je uupu 'a 'pee 'je, ¹³ dε-nuε' ε se nyu -uua kpa ke' 'ε wlu doin" o poa' 'a 'su mu Kea a 'daa- "isrε un nɪ-, 'kaa nɔy ka ke' "sia 'nɪnɪ -uua nua kan' a, uupu Kea 'daa- "isrε un-. ¹⁴ Nyu -sea' Suifu nɪ -wεe -uɔ sea Moist 'a ke' 'sbε 'ble ε, -bo dɪ ke' "sia 'nɪnɪ uua sɪ nu ε, -mε ke' -nɪa 'de uɔ 'un mε -po' uupu -je o, ε se ke' -ε -crua' nɪ-. ¹⁵ Dɪ uua nua, εmε -toε ka dɪ ke' 'ε nuɔdɪ -crua' 'de uupu pεe o ε. Dɪ uua nua, uɔ juɪ 'de uua' -ce" 'kpa 'un, dε-nuε' -bo -sɔn -jɔr' uua' -ce" 'kpa 'a tɔ' k -tuu" ε uupu -tl' "kpei-, -bo -sɔn- 'jre' uua' -ce" 'kpa 'a tɔ' k 'wluε uupu o. ¹⁶ -Sɔntɪ Kea a mua 'e Sesi Klist 'un cɛεan' -wεe ε 'jea dɪ "klein -l pa 'kwla 'de nyiɔ 'k' 'kmu 'un 'a 'pee 'je ε, dɪ -la mua "jri "kpaε' poa' a, umɪ -nao. 'Kamɔ -pɔia" -tl 'ma 'tmua 'da.

Suifu-wi" ke ke' ke

¹⁷ -Mɔ -kɔ -daa' kɔ -ce" Suifu ε, -ma -pɛn ke' "kpei 'de -ma -bεε' -ma -cei" 'de Kea juo -tl 'un. ¹⁸ -lɔ -juε εε' -kwɪlɔtɪ -wεe 'de ke' juo -tl 'un ε, -lɔ -juo 'dɔε ke 'saun 'a "kpei- -seea' ka 'mε. ¹⁹ Nyu -uɔ 'di kpea i ε, 'de ka "jri 'a waun nɪa -uɔ -nɪa kan' a, uupu -ma -bεε' -ma -cei" -wεe -lɔ -na -mɔ -nɪ uua' -jeopoi -mɔ -nɪ uua' -sɔn'. ²⁰ -lɔ -na nyu suan a nua -uɔ sea dε "i juo ε, -mɔ -nɪ uua' dε "jri-ijuoi, -mɔ -nɪ uua' dεtɔɔi, dε-nuε' -lɔ -na ke' -lɔ -jua 'de ε 'di 'demɔ dε jua' ke tɔ' -tl -wεe' poo kɪn. ²¹ -je ε nɪa kan' -mɔ 'ja a, -mε -mɔ -kɔ tɔɔa nyu jru' dε 'ee, -maa' kɔ -ma -ce" 'kpa dε 'jaa ? -Mɔ -na nɔy 'bo nyu 'a dɪ "jriie-, -maa -jrii" ! ²² -Mɔ -kɔ -na nɔy 'bo jεi" 'jee, -ma -jee jεi" ! -Mɔ -kɔ -na kɔin "juɔi -gbεεa' a nyaa -mi i ε, -mɔ -saa dɪ 'e kɔin -gbi 'di ? ²³ Dε -lɔ -blea Kea 'a ke' ε, -ma -bεε' -ma -cei" 'de εε' -tl 'un, 'kaa -ma dooa Kea 'a 'nɪnɪ 'mε, 'de ke' 'ε -gban' -saa 'un. ²⁴ Wlu -ε -crua' 'de Kea 'a 'sbε 'di ε, ε nɪε tɔ' -o, ε 'naa :

'De ao Suifu-wi" 'a -tl 'un ε, 'blua 'dinyu 'a jru' a wlaa Kea 'mε.

²⁵ -Bo -ma sea Kea 'a ke' wɔn 'je ε, -mε -ma 'klen mua' 'bleε 'de, 'kaa -bo -lɔ -saa Kea 'a ke' ε, -mε -ma 'klen mua' se 'de 'ble. ²⁶ 'De nɔy sea' Suifu nɪ, -wεe -kɔ sea 'klen mu, -bo kɔ sea Kea 'a ke' wɔn 'je ε, Kea se ε 'bεε- ε 'je kɔ ja -gbun ka 'klen mui nɪa a ? ²⁷ 'De -mɔ -kɔ -blea ke'ε 'sbε -wεe -kɔ mua 'klen ε, -bo -maa' 'je ke' wɔn ε, -mε nɔy sea 'klen mu -wεe -kɔ -jea Kea 'a ke' wɔn kɔ 'bεε- kɔ 'je -un 'pee kpuun-. ²⁸ 'De nɔy -nɪa Suifu 'a -ce" 'kpa 'ja a, -mɔ se ε nɪ 'bo nyu "jri "kpei 'a 'su, 'de 'klen mua' -cɛn- -mε se -je nyiɔ 'kɔ sun nua 'bo nyu ku -pun" -mεε' 'su nɪ-. ²⁹ 'Kaa Suifu 'a 'jɔ jriε-, -mɔ nɪε' 'de kɔ pεe o. Kɔ -nɪ 'klen mua' -mε se 'e ke' 'un 'wlu, nyiɔ 'kɔ sun se ε nu, Kea 'a -Suu mε -tu" kɔ juo' un 'de kɔ pεe o. Kea 'a -ce" 'kpa -je -mɔkɔ' Suifu tu -tl' o po, ε se nyiɔkpu nɪ-.

3 -Bo ε nɪ kan' -mɔ 'ee, -mε Suifu nɪa' mε 'ε 'dɔε 'de ε- ? 'De uua' 'klen mua' -mε εε' 'dɔε 'de ε- ? ² La' 'dɔε -tɪεi" ka "o ka. εε' "i-saa -nε mε -nɪ wlu Kea cɛan -tie" ε, umɪ ε -te' Suifu-wi" kwa. ³ 'De wlu Kea cɛan -tie" -bo uua' jru' se ε tɔ' un 'je 'dee, εmε -je ε nu -wεe Kea 'je wlu -kwlin -saa- ? ⁴ Nyu -wee' 'jee juo -o ka Kea nɪa tɔ' -wεe nyiɔ nɪa sɪ 'tmuε ε. Dε -crua' 'de Kea 'a 'sbε 'di, 'kamɔ ε 'da, ε 'naa :

Dɪ "klein εε' wlu a 'tmua l nɪε tɔ' -tl. -Bo ε ke nyiɔ 'tmu -tl' ε, εmε -ble -kɪn, -wεe εε kpa tu 'a "jru.

⁵ 'Kaa -bo -aa -ce" 'kpa 'a 'diwɔnɔnɪa' nuε -wεe Kea 'a "isrεa' 'je "jri "kpaε' po 'ee, -mε ka -aa mu 'daa- ? -Aee' nyu jru' 'beεε' uɔ 'je wlu ka : -je Kea 'a 'cɛn jia -a "kpei 'ee, -mε ε se -kɪn 'bleε ? 'Kamɔ nyiɔkpu- jru' a naa tɔ' i. ⁶ 'Mɔ 'na, ε se kan' nɪ-, -bo Kea se 'isrε 'de ε, -mε ε se ε 'bεε- ε 'je nyu -wee' 'a 'pee 'je.

⁷ 'De nɔy jɔr' 'bεε- kɔ 'je wlu ke'wle : -Bo 'ma sɪ 'tmua' nuε -wεe Kea 'a tɔ' -tl 'je "jri "kpaε' po, 'de εε' 'nɪnɪ 'je "i 'bε 'ee, -mε dεε-tɪ εε 'daa- 'un desaun nui, -wεe εε' 'pee 'je 'un kpuun ε- ? ⁸ -Bo ε nɪ kan' -mɔ 'de- ε, -mε dεε-tɪ -aa' nu : -A nu desaun -wεe ε 'je dε 'dɔε "jru "kpei- po ε- ? Nyu jru' -uua bla -a -pa "kpei wlu -a 'dei ε, dε uua

'tmua 'de -aa -tu' 'un, emε -nao. Uua' nyu tu ε, -bo Kea 'a 'pee kpun uupu ε, ε 'srei'.

Nyo jrc' se "isre

⁹ -Bo 'ma sea kan' -mε 'da 'ee, -mε 'un 'na : -Apu Suifu-wi" -a -nε dεwɔn -a je nyu -sea' Suifu nι -sii ? "Lun-, ε se kan' nι-, 'un 'tmu ε sese, 'un 'naa Suifu- o, nyu -sea' Suifu nι o, -a -wee' "klein nιε 'e desau'n 'a "dii -sɔn. ¹⁰ Dε -crua' 'de Kea 'a 'sbε 'di ε 'naa :

Nyo jrc' se "isre, "isrei due' koun -gbai' ka se nι-. ¹¹ Dε 'mii 'wɔin jrc' se nι-. Nyo jrc' ɔ -kɔn Kea i. Nyu -wee' "klein siε 'kwla. Uu -wee' 'a pεε -sɔnɔn'. ¹² Nyo jrc' ɔ -kɔn dε 'dɔe nua' i. Dε 'dɔe nui due' koun -gbai' ka se nι-.

¹³ Ka -gbain' -flɔan wɔn nιa, 'kamɔ uua' -plɔn' -je nι-. Uua' muɔ -teε nyu 'srε i pooa' 'a -tea', wlu -la -wlu 'o uupu 'wɔn ε, ka sɛn 'ε -ku' nιa, 'kamɔ ɪ nι-. ¹⁴ 'Danwlu 'a 'su -a 'ji' 'de uupu 'wɔn, la "kaε nyu "jrii. ¹⁵ Uua pleεε bɪ -sɔn i -weε uua 'dba nyu. ¹⁶ -Ta "o -ta uu jiia dɪ -nua 'o -mε ε, ɪ sɔn i, 'su -fɪn" -cruen" ε 'kpaε 'bomɔ. ¹⁷ Uu se pεε 'a blu -je juo-. ¹⁸ Uua' pleε Kea.

¹⁹ -A -je kan' 'mε dɪ "klein kε' ε 'tmua, ε 'tmu ɪ 'de nyu -nua 'e kε' -sɔn -pee. -Bo ε nι kan' -mε nyu -wee' "klein 'a wɔn "muu- 'bo Kea "juɔi. Eε' 'pee kpun nyu -wee' "klein 'mε. ²⁰ Nyo -kɔ kε' wɔn 'jea' 'jeε nu -weε -ɔ -jea "isrei 'kpa 'bo Kea "juɔi, ɔ se nι-. Dε kε' ε ɔkɔ nyu ε, emε -nι ɔ nε dεsau'n nui.

Kea nuε nyu "isreun 'un

²¹⁻²² 'Kaa kaan ka a, Kea 'a 'diwɔnmɔa' poε "jri "kpaε' 'de nyu "o nyu -ɔ -jea Sesi Klisi 'a -tu' tɔ' 'un -pee. Ka Kea nua nyu "isreun posun 'bo ε "juɔi ε, ε to Eε' sun 'mε. Kea 'a kε' ke Eε' wlu 'kwajaaun 'tmu Eε' -tu' 'mε -ke tein" ²³ dε-nuε' uu -wee' "klein nuε dεsau'n. Uu se -tu' o po ka nι- 'de Kea "jri 'de. ²⁴ 'Kaa Kea nuε uupu 'saau'n "jrii -weε uu 'kpa "isreun foo" 'un, dε-nuε' Sesi Klisi seie uupu 'de dεsau'n 'kwa. ²⁵⁻²⁶ ɔmɔ Kea -te 'o, 'de ɔkɔ nymɔ 'wla i. Dεsau'n 'a -kao -ε -jea nyɔi 'un -craa 'de ε, emε -craa Sesi 'un 'bo nyɔi ɔ -kɔi". -Weε nyu -jea ɔkɔ 'mε -tu tɔ' 'un ε, ɔ nι uua' 'sraadε 'bo Kea "juɔi -weε uua' dɪsɔn -kwe-. Ka Kea nua -weε Eε' 'pee kpuan dεsau'n ε, 'kamɔ -nao. Dɪsɔn nyu nua tein" ε, ε se uupu ia' 'pee kpun-, ε kuue tɔ' i mamau 'su ε je 'e -sɪanwɪ jεε- -weε Eε' 'pee 'jesun -srεai" ε po "jri "kpaε' 'bo Sesi Klisi "kpei 'de nyu -ɔ -kpuan' Sesi 'a 'mε -tu sun 'sɔnɔn 'de ɔ pεε o ε, ɔmɔ Kea 'daa- "isrei 'bo ε "juɔi.

²⁷ -Bo ε nι kan' mɔ 'ee, -mε dε jre' -sie 'o -weε -εε -tu' 'un nyɔi 'je ɔkɔ -cei" 'bεε- 'ja a- ? "Lun-, dε jre' se 'o sie-. Dεε -tu nyɔi se ɔkɔ -cei" 'bεεi ε- ? Dεε -tu nyɔi sea ɔkɔ -cei" 'bεεi ε, emε -nι ɔ 'wɔan "isrei 'kpa -tu 'bo Kea "juɔi ε, ε se 'e ɔkɔ kε' wɔn 'jea' 'un nι-. E nι ɔ -teε' 'mεa' Sesi 'mεεa 'de ɔkɔ -tu' 'un -kwɪ" -o. ²⁸ dε-nuε' -bo nyɔi 'je "isrei 'kpa 'bo Kea "juɔi ε, ε 'de ɔkɔ Sesi -kwɪ" -tea' 'un -o, ε se 'e ɔkɔ kε' wɔn 'jea' 'un nι-. ²⁹ Kea nι Suifu-wi" 'a 'su 'a Kea -oo ? E se nyu -sea' Suifu nι 'a Kea nι -ke ? Klun, ε nι nyu sea' Suifu nι 'a Kea 'mε -ke. ³⁰ Kea -nua due' koun -gbai', emε -εε nuε -weε -bo nyɔi kpun Sesi 'a -tu' sun 'sɔnɔn 'de ɔ pεε o ε, ɔ 'kpa "isrei 'bo ε "juɔi. -Bo ε nι Suifu o, -bo ε

se Suifu nι o, Kea nuε uupu "isreun 'un 'de Eε' -kwɪ" -tea' 'un. ³¹ -Bo ε nι kan' -mɔ 'ee, -mε Sesi -kwɪ" -tea' mε -nuε' la, -weε nyu se kε' wɔn 'jei 'bodee ? "Lun- 'de, -a -wla kε' sun "kpei, -a -na ka kε' nua dεwɔn, 'kamɔ ε nι-.

Kea poε Ablaam "isrei

4 'De Ablaam, -aa "ji 'wlu 'e 'un ε, ka -a -je 'da 'de -mɔ -tu' 'un 'ja a- ? Dεε -tu Kea po ɔ -tu' o ε- ? ² -Bo Kea 'daa- Ablaam "isrei 'de ɔkɔ nuudɪ 'a -tu' 'un 'de ε, -mε ɔ 'bεε- ɔ 'je ɔkɔ -ce" -fan "kpei po 'de-, 'kaa -mε ε se 'o Kea "juɔi ka -mɔ nι-. ³ Wlu -ε -crua' 'de Kea 'a 'sbε 'di kε 'da 'de Ablaam 'a -tu' 'un ε- ? E 'naa : Ablaam -teε' Kea -kwɪ", emε -nuε' -weε ε 'dɔkɔ- "isrei 'bo ε "juɔi. ⁴ 'De -bo nyu nu dbo ε, ɔ 'je Eε' -kei" 'je. Eε' -kei" tu ε, nyu ɔ 'dεε -paan-', 'kaa dε ɔ 'jea 'je see ε, emε -o. ⁵ 'Kaa nyu -sea' nuudɪ -ɔ -jea "kpei 'pɛn 'ble -weε Kea -nua' dεsau'nɪ 'saau'n "jrii, -ɔ -te ε -kwɪ" ε, -mε Eε 'dɔkɔ- "isrei 'bo ε "juɔi 'de ɔkɔ Kea -kwɪ" -tea' 'un. -Mε Eε' "isre'a tu ε, ε se ɔkɔ nuudbo 'a -kei" nι-, ε Kea 'a -paan' -o. ⁶ 'Kamɔ Dafidɪ 'da -ke. Nyo ka kε' 'sia 'nyɪnɪ -ɔ sea kan' nu mɔ Kea 'daa- "isrei 'bo ε "juɔi ε, ɔ 'tmu -mɔkɔ "juɔi peεε -tu. ⁷ ɔ 'na :

Nyu -uua dɪsɔn Kea -kɔa' -weε -uua -kɔ ε 'mɪuua "kpei- ε, -wi" -mu 'di nɔmɔ wɔn. ⁸ 'De nyu -kɔ dεsau'n Tu "bo sea -sro' 'bo ɔ "jru ε, -mɔ nu 'mua-.

⁹ "juɔi peεε -tu Dafidɪ 'tmua -ta 'ee, ε Suifu-wi" 'a 'su 'a wlu -o ? -Aee', ɔ 'tmuε 'de nyu sea' Suifu nι 'a -tu' 'un -kee ? Dεε-tɪ 'ma -teeε' i kan' a, emε -nι -a -na Ablaam -tee' Kea -kwɪ" emε -tu Kea 'dɔkɔ- "isrei. ¹⁰ Dεεnɔn" Kea 'dɔkɔ- "isrei ε- ? ɔ mu 'klen la 'sasa -weε Kea 'dɔkɔ- "isrei -ae, -aεε' ɔ se 'klen mu 'su Kea je ɔ 'isrei 'daa- ? E -ta ɔ sea 'klen mu ke ε, 'bomɔ Kea 'dɔkɔ- "isrei, ε se ɔ mu 'klen -weε ε 'dɔkɔ- kan'nι-. ¹¹ -Ta Ablaam -tea' Kea -kwɪ" -weε Kea 'dɔkɔ- "isrei ε, -mε ɔ se 'klen mu ke. 'Klen mua' mε 'kɔkɔ- de. Emε -nι dεεdε Kea ke Ablaam -tua" Eε' juo 'un. Ka ε nua 'de Ablaam 'a -tu' 'un, 'kamɔ -nao. E nu kan' mε, -weε nyu "klein sea' Suifu nι, -weε -u- -tea' Kea -kwɪ" 'de Eε 'daa- "isreun ε, ɔ 'je uupu 'a "i-saa -nε nι-. ¹² 'De ɔ nιε Suifu-wi" "bo -ke. E se Suifu "klein -mua' 'klen -nι kan' Ablaam 'a "nynuu- nι-, 'kaa Kea -kwɪ" -tea' -ε -nua 'de ɔ 'un -mε ɔ sea 'klen mu ke ε, nyu "klein -u- -tea Kea -kwɪ" kan' a, ɔ nι uupu "bo 'mε -ke.

¹³ Kea cɛn wlu -tie" 'de Ablaam ke ɔkɔ "nynuu- -pee, ε 'na uupu -je 'kmu -wee' "klein 'ble ka uua' 'kɛn nua. E se Ablaam 'jeε kε' wɔn emε nι-, ɔ -teε' Kea -kwɪ" -weε ɔ 'kpa "isrei 'bo ε "juɔi, emε -nuε' -weε Kea cɛn wlu -tie" 'de ɔ -pee. ¹⁴ Nyu -u- tba uua' -ce" 'ε 'kpi tɔ' "i -weε -uua -jea kε' wɔn -bo uua sea 'kɛn kpa 'de ε, -mε Kea -kwɪ" -tea' nιε dε foo" -o, -weε wlu Kea cɛan -tie" se dεwɔn nι-. ¹⁵ Kε' ε -sa' Kea 'a 'cɛn "blo, dε-nuε' -ta kε' nua 'bomɔ Eε wɔinblaa' nι-. 'De -ta kε' sea nι ε, -mε Eε' wɔinblaa' se 'o nι-. ¹⁶ Emε -tu Kea nu nyu -u- -tea' ε -kwɪ" 'saau'n "jrii -weε dɪ ε cɪan nyu 'nyɪnɪ ε, ε 'ji uupu "nyɪ foo" 'un. -jε ε nua kan' -mɔ 'ja a, -mε dɪ Kea 'sia 'nyɪnɪ 'de Ablaam -pee ε, ɪ nιε ɔkɔ "nynuu- -wee' 'a dε -o. Suifu-wi" -u- -nua 'o Kea 'a kε' -sɔn ε, ε se uupu 'a 'su 'a dε nι-, 'kaa nyu "klein sea' Suifu nι, -weε -u- -jea Kea 'a wlu tɔ 'un ka Ablaam nua, uua' dε -o -ke. -Mε Ablaam nιε Kea 'a -jei"

naaun -wee' "klein "bo -o. 17 Wlu -crua' 'de Kea 'sbe 'di ε, 'kam ε 'da, Kea 'naa :

Ablaam, -mɔ 'ln -te' 'o -wee 'ln nu 'blua- -tuu"-tuu "bo 'un.

Kea -εε -ti' ɔ 'jea tɔ' 'un, -a -nɛ ɔɔ' "nyuu -o 'de ε 'jri 'de. Ka Kea -sa 'mɛun "kunyɔ' -wee -bo ε 'na dɛ nɪ 'kmu 'su -mɛ nɪa 'kmu ε, εmɛ Ablaam 'je tɔ' 'un. 18 ɔ -tee' Kea -kwɪl' 'de -mɛ 'kam ɔ se tɔ' tba-ta 'ble see 'bo ɔɔ' -cɛ" -kwɪl'. 'Kam ɛ nɪ -wee ɔ 'kpa 'blua- -tuu"-tuu "bo, ka Kea 'sia 'nyu 'de ɔ -pee ε, ε 'naa : Ka 'ci -sun -tia, 'kam ɔ -ma "nyuu- a mu -tia'. 19 'De εε' nɔ' tu 'di -mɛ Ablaam 'bɛε- ɔ 'je -sun 'a kmɛ' 'due 'ble, ka ɔ 'kpa -kea" "nyuu- wlu-tɪ ε, ɔ 'je kan' 'mɛ. 'De ka Sara 'wlu 'o -gbaan 'a -jei' ε, ɔ juu' -ke. 'Kaa 'de εε' -ti' 'un ε, ɔɔ' Kea -kwɪl' -tea' se "kpei cɛn-. 20 ɔ se pɛe iplee- 'de wlu Kea cɛan -tie" 'de ɔ -pee 'a -ti' 'un. ɔ -tee' -kwɪl'. ɔɔ' Kea -kwɪl' -tea' mɛ -kuu ɔɔ' dɪ i -wee ɔ 'bɛε- Kea 'a 'nyu "i. 21 ɔ 'je kan' 'mɛ 'pepe de -εε wlu Kea cɛan -tie" ε 'na ε 'je nu ε, ε 'bɛε- εε' nua' 'mɛ -ke. 22 εmɛ -ti Kea nu ɔ "isrɛi 'un. 23 Kea 'a ɔɔ' 'ti' o poa' -nɛ, ε se 'crue 'de ɔɔ' 'su 'a -ti' 'un, ε 'crue 'de -a -wee' 'a -ti' 'un -ke. 24 Kea -ε -sa -aa Tu"bo Sesi 'de 'mɛun "klu -wee -ε -jɔ 'kmu de, -bo -a -te' ε -kwɪl' ε, εε muε -a -ti' o poa' -ke. 25 ɔ tooε 'e 'mɛ 'de -aa dɪsaln 'a -ti' 'un, -wee ɔ sɔn "kunyɔ' 'de -a -je "isrɛun 'kpa 'bo ε "juɔi.

Nyu -uu -kpa "isrɛun uu ke Kea -seea' wlu "kpei-

5 -je -a -tea' -aa Tu"bo Sesi Klisi -kwɪl' ε, -a -kpa "isrɛun 'bo Kea "juɔi -mɛ -a -ke Kea -seea' wlu "kpei- 'bode. 2 Sesi mɔ -nuε' -wee -a -bɛε' -a -je Kea -pun' 'kpa -wee 'saaun ε nua -a 'jrii -a -je ε sun 'sɔn kpuun -kli. 'De de -blea -aa 'mua- a, εmɛ -nɪ -a -je kan' 'mɛ, -ta Kea nɪa -aa muε 'o nɪa' -ke, -wee ε ke -a -je εε' 'beɔdɛ 'un -gble'. 3 ε se -mɛε' 'su nɪ, 'kle -a -jea, 'de Sesi 'a -ti' 'un ε 'blee -aa 'mua-, dɛ-nuε' -a -je kan' 'mɛ, -bo -a -cɛɛn 'e 'kle 'un ε, -wee -aa -ciɛn pɛe "wɔɪn 'bɛεa'. 4 'De -bo -a -ciɛn pɛe "wɔɪn 'bɛεa' -mɛ -aa muε -sisi' nyna'. -Bo -a -cɛɛn 'e 'kle 'un, -wee -a se wlu -kwɪln -saa', -mɛ -a tba Kea tɔ' "i. 5 'De εε' Kea tɔ' "itbaa' tu se -a -tɪn' "i 'dbaai, dɛ-nuε' εε' -Suu ε "nyɪa -aun ε, εmɛ -jii" εε' nyu 'a -ti' kmaa' 'de -a pɛe o.

6 ɔɔ' -o, -ta -a sea 'diikua' 'blee- ε, 'bom ɔ Klisi 'mɛε 'di-wɔɪnyɪun 'a -ti' 'de nɔ' Kea -tua" 'di. 7 Nyu ɔ -bɛεa' ɔ -jea 'mɛ -ti 'wɔɪn- 'de kɛ' wɔɪn'jei 'a -ti' 'un ε, -mɔ 'jea' nɪε 'kle. "Ko nyu 'bɛε- ɔ 'je 'mɛ -ti 'wɔɪn- 'de nyu 'dɔe 'a -ti' 'un ε. Nyu se o juo-. 8 'Kaa ka Kea nua εε' nyu 'a -ti' kmaa' to sun 'de -a -pee εmɛ -nɪ -ta -a -nua 'diwɔɪnyɪun ke ε, 'bom ɔ Klisi 'mɛε -aa 'mɛa'. 9 ɔɔ' nyu ɔ -wɪl mɛ -nuε' -wee -a -kpa "isrɛun 'de Kea "jri 'de kaan ka. ɔmɔ ɔɔ' muε nua' -wee -a -je Kea 'a 'cɛn wɔɪn' 'pu, 10 dɛ-nuε' -ta -a -nɪa Kea 'a tɪnyu ke ε, 'bom ɔ εε' "Ju 'mɛε -aa 'mɛa' -wee -a -ke Kea -seea' -ti' "kpei-. 'De -bo ɔɔ' 'mɛa' nuε -wee -a -ke Kea 'je -ti' "kpei-seea' a, -mɛ ɔɔ' 'kmɪnta' a muε -a 'puua' see 'de Kea ke -a -je i "sii-. 11 'De ε se -mɛε' 'su nɪ- dɛ -je -blea -aa 'mua- -gblein' -wee -aa poa tuosun de ε, εmɛ -nɪ -a -je kan' 'mɛ kaan ka -aa Tu"bo Sesi Klisi mɔ -nuε' -wee -a -ke Kea -sea' wlu "kpei.

Adam ke Klisi ke

12 De -nuua tɛin" ε, εmɛ -nɪ dɛsaun 'wɔɪn 'nɔ' 'kmu ji -ti ε, nyu due' mɔ -je 'nɔ. Dɛsaun -nɛ, εε' -kao mɛ -nɪ 'mɛa' -wee 'mɛa' -cri" nyu -wee' "klein "kpei -sɪan, dɛ-nuε' nyu -wee' "klein nuε dɛsaun. 13 -Ta Kea sea Moisi kɛ' "nyu ke ε, -mɛ dɛsaun nɪ 'nɔ' 'kmu "kpei 'mɛ sese. 'Kaa Kea 'a -gbun ε ja, dɛ-nuε' kɛ' se nɪ ke 'de εε' nɔ" tu 'di. 14 'De -mɛ 'kam ɔ dɛ -tba' 'e Adam "kpei -wee -ε -jɛεa Moisi ε, 'mɛa' -cri" nyu -wee' "kpei. Nyu ka Adam blaa Kea 'a wlu wɔɪn, -uu sea kan' nu ε, uu -wee' a 'mɛε -ke. 'De Adam mɔ ε, ɔ nɛ "ju ɔɔ' mua jia 'a "ipoo dɛ -o. 15 'Kaa uu se dɛ due' nɪ-. Dɛsaun Adam nua nyu se ε 'bɛε- nyu 'je ε Kea 'a 'saaun "ipoo-, dɛ-nuε' 'de nyu due 'a dɛsaun 'a -ti' 'un, nyu -tuu"-tuu -mɛ, 'kaa 'saaun Kea nua ε 'beɪ' ε je dɪ -wee' -sii, dɛ nyu 'je ε "ipoo, ε se nɪ- εmɛ ji' nyu -tuu" "kpei. εε' 'saaun tu jiiε 'de nyu due' koun -gbai' 'un. ɔmɔ -nɪ Sesi Klisi, Kea 'a -paan'-. 16 'De dɛ εε' -paan' tu ja -kwɪbɪ ε, -mɛ nɛ εε' -nɛ ka-, ε ke nyu due 'a dɛsaun 'a -kao se "ipoo ka nɪ-. 'De nyu due' 'a dɛsaun 'a -ti' 'un ε, Kea 'a 'pee kpun nyu -wee' "klein 'mɛ, 'kaa kaan ka εε' 'saaun poε nyu "isrɛun 'bo Kea "juɔi -mɛ -a jea kea wɔn o to -to -to. 17 -Bo nyu due' 'a Kea 'a wlu wɔɪnblaa' nuε -wee 'mɛa' -cri" nyu -wee' "klein "kpei 'ee, 'de -mɛ nyu -a mua εε' 'saaun klaa" ke εε' "isrɛa' sun 'sɔn kpuan' -wi" -mu 'ee, uu se 'kmɪnta' -sea' -kwɛ -ta 'ble 'jei 'de Sesi Klisi 'a 'su 'un see ?

18 Mɛ ka 'de nyu due' koun -gbai' 'a -kɔ 'ɔ -ti' 'un 'pee kpuan nyu -wee' "klein ε, 'kam ɔ nyu due' koun -gbai' 'a "isrɛa' seie nyu -wee' "klein -wee uu 'je 'kmu nɪ-. 19 Ka nyu due' koun -gbai' 'a Kea 'a wlu wɔɪnblaa' nuε -wee nyu -tuu"-tuu 'kpa dɛsaunuu ε, 'kam ɔ nyu due' 'a Kea 'a wlu wɔɪn 'jea' nu ε, -wee nyu -tuu"-tuu 'je "isrɛun 'kpa. 20 'De -ta kɛ' jii 'su ε, dɛsaun ke εε' "ikmaa' 'wluε 'kwɪa, 'su kɛ' ε wlu wɔɪnblaa' a 'kpa "kpei jeejee. 'Kaa -ta dɪsaln -tuu"-tuu nɪa, 'bom ɔ Kea 'a 'saaun a 'kpa' "kpei sɔn- sɔn-, 21 'De ka dɛsaun ja 'mɛa' -kwɪbɪ 'de ε -cria" nyu "kpei ε, 'kam ɔ Kea 'a 'saaun ja "isrɛa' -kwɪbɪ -wee ε "nyu nyu 'kmɪnta' -sea' -kwɛ -ta 'ble 'de -aa Tu"bo Sesi Klisi 'un.

Nyu ɔ -ke Klisi "sia "i ε

6 -Bo ε nɪ kan' -mɔ 'ee, -mɛ ka -a -je 'da- ? -A -je nu : -A -ti' 'e dɛsaun 'di -wee Kea 'a 'saaun 'je "kpei 'kpa a- ? 2 "ln-, ε 'bo kan' -mɔ nɛ 'nɔ' 'kmu. -Apu ka 'mɛun nɪa ɔ -nɪa kan' ka -a -je dɛsaun nua' nya kpa sun nu ke'wɪε ε- ? 3 -Aa "ni "jru pooa' 'de Sesi Klisi 'a 'nyu 'un mɛ -toε ka ɔ ke -a -sii" a "i ε. 'De wlu -nɛ 'de tɛn'. Kɛ 'da ka : -Apu -pooa "ni "jru 'de Klisi 'a 'nyu 'un -a -wɔɪn ka ɔ 'mɛa -aa 'mɛa'. 4 -Ta -a -pooa "ni "jru, ka nyu ɔ 'mɛa -wee ɔ ke Klisi a nmaea i -tadue, 'kam ɔ nɪ-. -Wee ka ɔ "Bo Kea 'a "ikmaa' -sɔ "kunyɔ' -wee ɔ jia 'kmu de ε, 'de -apu mɔ 'je kan' nɪ -ke, -wee -a -je 'e 'kmu dee 'un naa-. 5 -je -a -ke Klisi ma tu due' 'de ɔ ke -a "sia "i 'de ɔɔ' 'mɛa' 'un ε, -mɛ ɔ ke -aa muε "i "sia' -ke 'de ɔɔ' -klu' sɔnkan' 'un. 6 De -a -jea -kwɪl o sie ε, εmɛ -nɪ -aa nɪsun -nɪa tɛin" ε, -mɛ ke Klisi 'mɛε 'bo tu -kwɪl", -wee -aa

desaunokmu sɔn i 'de desaun nua' se -a kuɔn 'un 'ble 'bode. ⁷ Nyɔ ɔ -mɛa desaun se ε 'bɛɛ- ε 'je ɔ wɔn -sii 'bode. ⁸ 'De -bo -a -ke Klisi 'mɛ -tadue ε, -a -je kan' 'mɛ ɔ ke -aa muɛ 'kmunɩa' -tadue -ke, ⁹ dɛ-nuɛ' Klisi -sɔan "kunyɔ" se 'mɛi 'bode. 'Mɛa' se ɔ "wɔn 'bɛɛ-. ¹⁰ 'De 'mɛa' ɔ 'mɛa, ɔ 'mɛun desaun 'a 'mɛa' kpe due' koun -gbai'. 'Kaa kaan ka ɔ jɛ 'kmu de. ¹¹ Aopu mɔ -ke ε, ao ke Sesi Klisi "siɛ "i ka nyu -uu -mɛa 'de desaun 'a -tu' 'un -wɛε -uu -nɩa Kea 'a 'kmunɩa', 'kamɔ ao 'je aoa' -cɛ" ja -gbun.

¹² Ao 'bo aoa' -cɛi" "taɪɛ, -wɛε desaun nua 'a 'tun 'bo aopu kuɔn 'un 'bleɛ, 'de ao 'bo ɛɛ' -kwluti nuɛ. ¹³ Ao 'bo aoa' 'dae- "i "taɪɛ, -wɛε ɩ 'bo desaun 'a dɔnɔduɩ nuɛ. Ao "nyɩ aoa' 'kmu -wɛε' Kea, ka nyu -uu -wɩua 'e 'mɛa' 'un -wɛε -uu jia 'kmu de nɩa, 'kamɔ ao 'je nɩ-. Ao "nyɩ aoa' 'dae- Kea, -wɛε ɩ 'je "isrɛdɩ nua 'a -tea' -te. ¹⁴ Ao 'bɛɛ- ao 'je kan' nu, dɛ-nuɛ' desaun 'a "ikmaa' se aopu wɔn -sii 'bode. Kaan ka ao se 'o kɛ' -sɔn nɩ, 'kaa ao nɩɛ 'o Kea 'a 'saun -sɔn.

¹⁵ Ka -a -je 'da- 'jaa- ? -jɛ -a -nɩa 'o Kea 'a 'saun -sɔn -wɛε -a sea 'o kɛ' -sɔn nɩ ε, -mɛ -a -bɛɛ' -a -je desaun nu 'jaa ? "ɩn-, ε 'bo kan' nɩɛ. ¹⁶ Ka -bo ao cɛn aoa' -cɛ" wɩu "kpei 'de nyɔ 'kwa -mɛ ao 'kpa ɔɔ' kuɔn -wɛε ao 'je ɔ wɔn 'je ε, ao se ε juoo- ? -Bo ε nɩ desaun mɛ aoa 'je wɔn 'ja a, -mɛ aoa muɛ 'mɛa'. 'De -bo ε nɩ Kea mɛ aoa 'je wɔn ε, -mɛ aoa muɛ "isrɛun 'kpa' 'bo ε "juɔi. ¹⁷ 'Ma pɔɛ Kea 'sɛ-, dɛ-nuɛ' tɛin" ε, ao nɩɛ desaun 'a kuɔnpu- 'de-, 'kaa kaan ka ɔɔ' -tɩ nyu ɔɔ a aopu- ε, ao 'jɩ wɔn 'de aoa' pɛε -wɛε' "klein 'un. ¹⁸ Ao -seɪɛ' 'de desaun 'kwa 'bode, ao 'kpa "isrɛdɩ nua 'a kuɔnpu-. ¹⁹ Dɛɛ-tɩ 'ma pɔɔa kuɔnpu- 'a -tɩ' "i 'de ao -pɛε ε, εmɛ -nɩ dɛ 'ma 'tmua 'un nɩɛ "i ao 'je ε 'mii 'wɔn 'pepe. Tɛin" ε, dɩ -nyɩnɩa "jrii ε, dɩ -sea' ka -ɔɔn' ka nɩ ɩmɩ -ble aoa' 'kmu kuɔn 'un -wɛε ao se 'e Kea 'jri "dei nmɔɔ-, 'kaa kaan ka ao "duo aoa' 'kmu 'un -wɛε ao 'je "isrɛdɩ nu, 'de ao 'je 'e Kea 'jri 'dei nmɔɔ-.

²⁰ -Ta ao nɩa desaun 'a kuɔn ε -mɛ aoa' -tɩ' se "isrɛdɩ nua 'a -tɩ' 'un nɩ-. ²¹ Ao nua -mɩ tɛin" -nu -nu 'ee, dɛ ao 'je 'o ε- ? 'Mɔ 'na ɩa' -kei" a 'dbaa aopu -tɩn' "i 'de -sɩan- wɩ 'dɩ o, dɛ-nuɛ' ɩa pɔɛ 'mɛa' "jru "kpei-. ²² 'Kaa kaan ka -jɛ ao -seɪa 'de desaun 'kwa 'bode ε, -mɛ ao 'kpa Kea 'a kuɔnpu-, dɛ ao 'jea 'o -mɔ ε, εmɛ -nɩ 'pepe nɩa'. Ao ke Kea 'je i -te -wɛε 'kmunɩa' sea' -kwɛ -ta 'ble nɩ 'e ɛɛ' "jru 'a "ti 'nɩ, ²³ dɛ-nuɛ' desaun 'a -kei" mɛ -nɩ 'mɛa', 'kaa nyu -uu -ke -aa Tu"bo Sesi Klisi "sia "i ε, -paan' Kea "nyɩa uupu foo" 'un ε, ɩmɩ -nɩ 'kmunɩa' -sea' -kwɛ -ta 'ble ε.

Ba "blitia 'a "ipoo-tɩ

7 'Ma de'di -wi", 'ma jɪɛ -tɩ' "ipooa' -wɛε dɛ 'ma 'tmua ao 'je ε 'mii 'wɔn. Dɛ 'ma jia 'tmua' a, ao juɛ' see, dɛ-nuɛ' ao juo kɛ' 'mɛ. Ao 'je kan' 'mɛ -ta nyɔ nɩa 'kmu ε, 'bomɔ kɛ' 'blee ɔ wɩu "kpei. ² 'Kamɔ ε nɩ -ke 'de jra 'nyɔn' ɔ -tɩ' 'un. Nɔɔ" -ε 'dɩ ua' kuan nɩa 'kmu ke ε, -mɛ u nɩɛ 'o ba "blitia 'a kɛ' -sɔn, 'kaa -bo ua' kuan 'wɩu 'kmu ε, -mɛ u 'wɩu ba "blitia 'a kɛ' -sɔn 'mɛ. ³ 'De -ta ua' kuan nɩa 'kmu -bo u 'pɛɛn- "junmɔɔ jɔɔ' 'de ε, -mɛ nyu a mu u jɛi" 'jenynɔkpao' 'daa'. 'Kaa -bo ua' kuan 'mɛ, u 'bɛɛ u 'je "junmɔɔ jɔɔ" 'bliti, -mɛ nyu se ε 'bɛɛ- nyu 'je u

jɛi" 'jenynɔkpao' 'daa-, dɛ-nuɛ' u -tɛɛ ua' -cɛ" -pɛε, u se ba "blitia 'a kɛ' -sɔn nɩ-.

⁴ 'Ma de'di -wi", 'kamɔ ε nɩ -ke 'de aoa' -tɩ' 'un, dɛ ao ke Klisi "siɩa "i ε, εmɛ -nɩɛ' -wɛε ao ke kɛ' -seea' i. Ao 'kpa nyɔ jɔɔ' ɔ nyu. "Ju Kea -sa 'e 'mɛun "klu -wɛε ε ja 'kmu de ε, ɔɔɔ -nɩ aoa' 'blei 'bode. 'De ɛɛ' -tɩ' 'un ε, -a -bɛɛ' -aa nuɔduɩ 'je Kea "jri 'dei nmɔɔ-.

⁵ -Ta -aa -cɛ" 'kpa 'a 'tun nu-tɩ 'blea -a kuɔn 'un tɛin" ε, -mɛ ɔɔ' saun -nɩa 'de -a 'un ε, ɩmɩ -a -po -a -je o. Dɛ-nuɛ' -wɛε ɩ sɔan "nyɩ", εmɛ -nɩ ɩa bla kɛ' 'ε wɩu wɔn 'de -ɛɛ -tɩ' 'un -a dɩɛ 'mɛa' 'wɔn. ⁶ 'Kaa kaan ka -a -ke kɛ' -seea' i -a -wɩu 'e kɛ' 'ε 'kle 'dɩ 'mɛ 'bode, ka nyɔ ɔ 'mɛa, 'kamɔ -a -nɩ 'de ɛɛ' -tɩ' 'un. Kea 'a -Suu mɛ -ε po -a -je o -wɛε -aa nuu Kea "juɔi ka dee ka-, ε se kɛ' -crɩa' tɛin" nɩ 'bode.

Kɛ' 'ε jɪ -po 'de ε- ?

⁷ -Bo ε nɩ kan' -mɔ ɩa 'ee, -mɛ ka -a -je 'da- ? A -bɛɛ' -a -je nu : kɛ' se dɛ 'dɔɛ nɩ- ? "ɩn-, -a see 'bɛɛ- -a -je kan' 'da. -Bo kɛ' se jɪ 'de ε, -mɛ dɛ -nɩa desaun 'un see juoi. Ka dɛ 'ε nyu pɛε "ipooa' nɩa desaun ε, -bo kɛ' sɩ 'tmu 'de ε, -mɛ 'un see juoi -ke 'de-. Kɛ' 'na : Dɛ 'bo -un pɛε "ipooa ! ⁸ Dɛ kɛ' 'tmua 'mua "kpei mɔ 'ma ɔɔ' saun tba -wɛε ε -sa dɩ -tuu"-tuu -klu' 'de 'ma 'kmu 'un -wɛε ɩa pɔɔa 'un pɛε "i. -Ta kɛ' sea jii ε, -mɛ ɔɔ' saun -tɛɛ 'tun. ⁹ Tɛin" -ta kɛ' sea jii ε, -mɛ 'un -tɛɛ 'ma -cɛ" -pɛε. 'Kaa kɛ' jia 'su ε, 'ma ɔɔ' saun 'wɩuε "blo. ¹⁰ 'Su 'mɔ 'mɛɛ. Kɛ' -ε -jea 'kmunɩa' "jru "kpei- po 'de ε, -jɛ ε jɛɛa 'mɔ 'su ε pɔɛ 'mɛa' "jru "kpei-, ¹¹ dɛ-nuɛ' nɔɔ" -nɩa 'mua- mɛ 'ma ɔɔ' saun "duo 'un -wɛε ɩ jii 'de kɛ' 'un 'de ɩ poo 'un 'sɛɪ -wɛε kɛ' ja 'un 'mɛa' bɩ'.

¹² -jɛ ε nɩa kan' -mɔ 'ja a, -mɛ se -kɔ -pun" nɩ, ε nɩɛ 'pepe, ε 'sɛɪ', ε nmɔ "jrii. ¹³ Dɛ -nmɔɔa "jrii 'ee, ε 'bɛɛ- ε 'je 'mɔ 'mɛa' bɩ' ja a- ? "ɩn-, ε se kan' nɩ-, 'kaa ε desaun mɛ -nɩɛ "i -ε -je "jri "kpaε' po -je 'dɔɛε 'un "duo- 'de -ε -je 'un 'mɛa' bɩ' ja-. Dɛ desaun nɩa 'un, εmɛ -nao. ɛɛ' "ik- maa' se 'tmu-ta 'ble.

Desaun a wa nyu 'kɩ "i

¹⁴ -A -je kan' 'mɛ kɛ' 'wɩuε 'e Kea 'un, -mɛ se -too' -ta 'ble, 'kaa 'mɔ ε, 'un nɩɛ nyɔɔ -o, 'un nɩɛ 'e 'bluku 'un. 'ɩn pleeɛ' 'de desaun 'kwa. 'ɩn nɩɛ ɛɛ' kuɔn -o, ¹⁵ dɛ-nuɛ' dɩ 'ma nua 'maa 'wɔn ɩ 'mii-, dɛ 'ma -pɔan 'maa nu -mɛ, dɛ -jɛ 'ma 'nyɩaun mɛ 'ma nu. ¹⁶ -Bo dɛ 'ma nua ɛɛ' nu 'ma -cɛ" 'kpa 'tun ε, -mɛ ka kɛ' nmɔɔa "jrii ε, 'un juoɛ'. ¹⁷ 'De dɛ -jɛ -nɩa 'e mu -gbɛin' ε, εmɛ -nɩ -bo 'ma sea kan' nu ε, -mɛ ε se 'ma -cɛ" -te' ɔɔ' nɩ-, 'kaa desaun -ε -tia" 'de 'un pɛε o ε, mɛ -ɛɛ nu kan'. ¹⁸ Ka dɛ 'dɔɛ sea 'de 'ma 'kmu 'un nɩ 'un 'je kan' -mɔ 'mɛ, 'de 'ma nyɔɔɔ 'un mɔ 'ma 'da, dɛ-nuɛ' dɛ 'dɔɛ nua 'a ɔɔ' jɪ 'de 'un 'ε kɩn-, 'kaa 'un se ɛɛ' nua 'a 'kɩ 'ble. ¹⁹ Dɛ 'dɔɛ 'un nɩa "i 'un 'jea nu ε, 'maa nu -mɛ, 'kaa desaun 'un sea "i nɩ 'un 'jea nu ε, εmɛ 'ma nu jeejee. ²⁰ Dɛ 'ma pleea -bo 'ma sea -mɛ nu ε, -mɛ ε se 'mɔ -ɔɔ nu kan' nɩ-, 'kaa desaun -ε -tia" 'un pɛε o ε, εmɛ -o.

²¹ Dɛ -ɛɛ nuu 'de 'un 'ma 'jea mɛ -nɩ -bo 'un nɩɛ "i 'un 'je dɛ 'dɔɛ nu ka "o ka a, desaun 'nɛ 'un -pun". ²² 'De, 'de

'ma pæe 'a "kε o ε, Kea 'a kε' mε -εε "dia 'ma 'je. ²³ 'Kaa kε' dee jrε' mε 'ma 'dae- bla 'o 'de. Εε' kε' tu ke kε' -εε "dia 'ma 'jea se de due' nι-. Εmε -nυε' -wεε δεσαun nua 'a 'tun 'ble 'un kuχn 'un 'de 'ma 'dae- -wee' a 'je ε wχn. ²⁴ Ao -gbun de 'un nua "nmianyc 'de 'ma nyjχj 'kwa a ! -χ -je 'un seie la 'de 'ma 'bluku -blea 'un blu" -blu blu" 'kwa a - ? ²⁵ Kea 'a 'nynι "bei 'de -aa Tu"bo Sesi Klist 'un ε !

Wlu 'ma 'wluα 'tmua' -ta de 'ma 'jea i 'de ε 'un mε -nι 'de 'un 'mι -χn ε, Kea 'a kε' mε -εε "dia 'un nιε "i 'un 'je 'je, 'kaa 'ma 'bluku -mε 'jee 'o δεσαun 'a kε' wχn.

Kea 'a -Suu a po -a -je o

8 'Ma 'cε, kaan ka la 'ja a, nyu -υυ -ke Sesi Klist "sia "i ε, 'pee seea -wi" -mu 'mε 'bode, ² δε-nυε' Kea 'a -Suu -bo nyu ke Sesi Klist "sii- "i -wεε -εε -nyta" nyu 'kmunla' a, εmε seie 'un 'de 'mεα' 'kwa. 'In se δεσαun 'a kε' ε kuχnkwla' nι 'bode. ³ De kε' wχn 'jea' sea 'bεε- ε 'jea nu ε, εmε Kea nu. Deε-tι kε' sea 'bεε- ε 'jea nyu 'puu- ε, εmε -nι. 'bluku se εε' wχn 'jea 'a 'kpl 'ble, εmε -tι Kea dbo εε' "Ju -wεε ka -a -nια χ nι kan' 'de χ 'je -aa 'sraade nι-, εmε -nυε' -wεε ε kpuun χ 'pee 'bo -aa -kχ". Ka Kea nua δεσαun 'a i -sasun, 'kamχ -nao. ⁴ Kea nu kan' 'mε -wεε "isrea' kε' ε "sia 'nynι ε, -a -bεε' -a -je ε nu 'pepe, δε-nυε' 'bo -mε 'de ε, -aa -cε" 'ε nyjχtχ' χ po -a -je o 'bode, 'kaa Kea 'a -Suu mε -εε po -a -je o kaan ka.

⁵ Nyu -nια uαα' nyjχtχ' χ 'kmu ε, uαα' 'tun nudι 'a 'su 'a -fli uαα 'wla i. 'De nyu -nια Kea 'a -Suu 'a 'kmu ε, εmε -po' uupu -je o, -wεε uαα nu εε' -kwluτι. ⁶ 'De dι 'bluku nια "i nyjχ -kχ -kpa 'o -mι 'de ε, kχ' se 'e 'mεα' i 'tεεn-, 'kaa nyu -uαα nua Kea 'a -Suu 'a -kwluτι ε, uαα muε 'kmunla' -wεε uαα' pεe 'je blu. ⁷ Nyu -uαα bla 'o uαα' nyjχtχ' 'de ε, uαα nuε uαα' -cε" Kea 'a tunyu 'un, δε-nυε' uαα' jaa "jru ja 'de Kea 'a kε' -pee, 'de uυ se ε 'bεε- mχ' -cε". ⁸ Nyu -uαα -jea uαα' -cε" 'ε nyjχtχ' wχn ε, uυ se ε 'bεε- uυ 'je 'e Kea "jri 'dei nmχχ-.

⁹ 'De aopu mχ ao se aoa' -cε" 'ε nyjχtχ' χ 'kmu nι-, ao nιε Kea 'a -Suu 'a 'kmu, δε-nυε' Kea 'a -Suu "ti 'de aopu 'un 'ε. 'De nyjχ Klist 'a -Suu sea 'e 'un nι ε, -mε -mχ se kχ' nyjχ nι-. ¹⁰ 'De -bo Klist -mχ nι 'e aopu 'un ε, -mε 'kamχ aoa' 'bluku -mε 'mεε 'de dισaun 'a -tι' 'un 'kaa aoa' -suu nιε 'kmu δε-nυε' ao 'kpa "isreun 'bo Kea "juχi. ¹¹ Kea 'a -Suu -ε -sa Sesi 'de 'mεun "klu -wεε -ε -jχ 'kmu de -bo ε "ti 'de aopu 'un ε, -mε Kea -ε -sa Sesi Klist "kunyιχ' -wεε -ε -nyιχ" 'kmunla' a, εε muε aoa' ku -ε -tea 'mεα 'a -tea' 'kmunla' "nyta' -ke, δε-nυε' εε' -Suu "ti 'de aopu 'un 'ε.

¹² -Bo ε nι kan' -mχ 'ja a, 'ma de'di -wi", -mε -aa nyjχtχ' se ε 'bεε- ε 'je -a -je o po, δε-nυε' εε' "ikmaa' se -a "kpei nι 'bode. ¹³ -Bo ε nι aoa' nyjχtχ' mε -εε -ble aopu "jei wei 'ja a, -mε aoa muε 'mεα'. 'Kaa -bo ε nι Kea 'a -Suu mε -εε po aopu -je o ε, -mε ao nu ε -wεε ao 'je aoa' nyjχtχ' saun i -sa 'de ao 'je 'kmu nι-. ¹⁴ Nyu "klein Kea 'a -Suu a poa -je o ε, -wi" -mu nιε Kea 'a "nynuu -o, ¹⁵ δε-nυε' ε se aopu kuχnpu- 'un nu -wεε faun je aopu nu, 'kaa -Suu -nυυ aopu Kea 'a "nynuu- 'un -wεε ao 'bεε- ao 'je Kea ao "Bo 'daa-. ¹⁶ Ka -a -kpa Kea 'a "nynuu- ε, εε' -Suu 'a -cε" 'kpa mε -tmυε' 'de -aa -suu -pee. ¹⁷ 'De -bo -a -nι εε' "nynuu- ε, -mε 'ken ε cεεan εε' 'cε 'nynι -aa mu ε kpaα'

-ke. -Bo -a -ke Klist a sea 'kle 'je -tadue ε, -mε "diwan Kea -tee χ 'dei ε, χ ke -aa mu ε i plaan' -wεε χ ke -a -je 'nynι i 'wluυ -tadue.

"Diwan -nua 'e nya a

¹⁸ De 'ma 'jea i ε, εmε -nι 'kle -je -aa -jea 'de -stanwι 'di -ta, ε ke "diwan -εε mua 'kwla 'wluα' 'de -a -pee 'de nya se "i -tee'-. ¹⁹ -Sχntι Kea a mua εε' "nynuu 'a 'nynι "kpaε' poa' a, εε' nχ" tu mε 'kmu -wee' a fuo -wεε -εε -fli εε 'wla i, ²⁰ δε-nυε' dι "klein Kea nua ι -wee' nιε 'o 'mεα 'a "dii -χn. Εε' de tu se 'e la' -cε" 'kpa 'un 'wlu, mε -bχχ' ι 'mεα' kwa. 'Kaa 'wι Kea "sia 'nynι -ε 'di ι 'jea seie mε ι tba tχ' "i. ²¹ De 'kmu tba tχ' "i ε, εmε -nι 'wι jrε' o Kea a muε dι -wee' "klein -gbχdee "ni poa' -wεε mι -tea isχan' 'a -tea' 'de ε, ι 'je seie 'de i sχan' 'kwa 'de ε ke Kea 'a "nynuu- 'je 'pepe nι 'de -cε" -pee -tea' 'un. ²² -A -je kan' 'mε 'de -stanwι 'di ε, 'kmu -wee' "klein a 'kpa i εε 'jee εε' -cε" wχn, ka -bo -gbaandi 'kpa 'nynχkpaο' 'un -wεε uα 'jea uα' -cε" wχn ε, 'kamχ 'kmu nι-. ²³ 'De ε se 'kmu 'a 'su nι-, -apu mχ ε, -aa -kpa i -ke. 'Kaa 'wι -ε 'di Kea 'jea εε' "nynuu 'a 'nynι "kpaε' po ε, -apu -χ -jea Kea 'a -Suu ka nyjχ χ 'jea -kle' 'a "i-saajχ χ, Kea 'je -a ku dee "nyι, εmε -aa fuo. ²⁴ -A tba 'puαα' tχ' "i 'mε 'kaa -aa' 'jee i ke, -aa fuε'. 'De -bo de 'kpa 'e nyjχ 'kwa -wεε χ 'na 'un tbe tχ' "i ε, -mε se de tχ' "itbaa' nι-. De -kpa 'e nyjχ 'kwa 'ee, ka χ 'je -mε 'ε tχ' "i tba sun nu ke'wλε ε- ? ²⁵ 'Kaa de -a sea "jriε- 'jee-, -bo -a tbe tχ' "i ε, -mε -a -kuuε tχ' i 'su -aa jea εε' 'o nynia' a fuo.

²⁶ -Apu -χ sea 'kpl 'ble ε, Kea 'a -Suu mε -εε po -a sun o, δε-nυε' de -a -jea i -tee'- -gbo' 'de -aa baewlu 'di -a se ε juo-. 'Kaa Kea 'a -Suu 'a -cε" 'kpa mε -εε bae -aa Kea 'de -fli i 'wlaα 'un. ²⁷ Kea -εε -jea 'e nyu pεe o i ε, εmε de -Suu a -teea' i -εε -wχεn 'mii, δε-nυε' nyu -υυ -tea Kea 'a -tea' a, uupu -a baea' -Suu a bae, ka Kea 'a -cε" 'kpa nιε "i ε.

²⁸ -A -je kan' 'mε dι "klein -ia nuαa nyu -kma Kea 'a -tι' "jrii ε, Kea a nuε', -wεε ια po uupu 'a 'dχe "jru "kpei-. Nyu -kma Kea 'a -tι' ε, uupu ε 'da 'de εε' -kwluτι 'un -wεε uυ 'je εε' 'cε nι-. ²⁹ Nyu Kea sia nχ" nya -wεε ε 'cra 'mii ε, ka uυ ke εε' "Ju 'jea due' nι ε, ε sιε nχ" nya ε je εε' wlu -tie" cεn -ke, -wεε εε' "Ju 'je 'e kχ' de 'di-wi" -tuu"-tuu 'a nya kχn-. ³⁰ Nyu -uαα -tι' 'un Kea sia nχ" nya -wεε ε cεan wlu -tie" ε, ε -te' uupu kχχι" 'mε -ke, 'de nyu ε -tea' kχχι" ε, ε nuε -wi" -mu "isreun 'un 'bo ε "juχi, 'de nyu ε nua "isreun 'un ε, ε "nyι -wi" -mu -teun 'mε 'de εε' kεεma' -kwιχ 'di -ke.

Kea 'a nyu 'a -tι' kmaa'

³¹ 'Ma 'cε, wlu -je -a -je 'tmu 'bo -mε 'de ε- ? -je Kea -mε pooa 'e -apu mχ 'de kin 'ee, -mε nyjχ -kχ tu 'je -a du ε- ? ³² Kea se εε' -cε" 'kpa 'a "Ju "kpei- 'tuan- -wεε ε to χ 'de 'mεα' 'kwa 'de -a -wee' "klein 'a -tι' 'un. Ε "nyι -aun εε' "Ju ε, -mε ε se -a 'saun -wee' "klein "jrii nuι 'de χ 'un see ? ³³ Nyu Kea 'cra 'mii ε, nyjχ jχ' se ε 'bεε- χ 'je -wi" -mu -tι' "kpei bla, δε-nυε' Kea 'a -cε" 'kpa mε -sa nyu -tι' i -wεε nyu a 'kpa "isreun 'bo ε "juχi. ³⁴ Nyjχ wε- -bεε' -χ -je uupu 'pee kpuun ε- ? Klist 'mεε 'bode, 'de ε se -mεε'

'su nu-, 35 kɔn "kunyɔ", ɔ nɛ 'e Kea 'a dianfɔ o -wɛɛ ɔɔ bae -aa baea'. Klisi kma -aa -tl'. Nyɔ wɛ- -je 'o -a -ke ɔ 'nyɔnɔ paa- -wɛɛ ɔ -je ɔ ke -a i -seea' a- ? ɛ 'kle 'jea' -ae, -ae' pɛɛ 'a inyna 'a ? -Aee' nyu nu -un -cruun" "jrii -ae, -ae' 'mɛɛ ? ɛ kui cɛan' ke nɛɛ 'a nyu 'dbaa' -ae, -ae' nyu 'dbaa -un -cɛɛ "ii ? 36 Wlu -crua' 'de Kea 'a 'sbɛ 'di, ɛ 'naa :

'De -ma -tl' 'un mɔ -aa dii 'mɛa' 'wɔɔn 'de -ɔnɔ' 'di. Ka 'blae -l -tea 'dbaa 'a -tea' nɛɛ, 'kamɔ -a -nɛ 'de nyɔɔpu- 'jrii 'de.

37 'Kaa 'de dɛ 'klein -nɛɛ 'mua- 'un ɛ, -a kpa tu 'a "jru 'mɛ kɛɛ -puue 'bo ciie', dɛ-nɛɛ "ju -kma -aa -tl' ɛ, ɔmɔ -ɔɔ pɔ -a sun o. 38 'De 'un 'je kan' 'mɛ 'pepe : 'mɛa' o, 'kmɔnɛɛ' o, Kea 'a 'soa-wi" o, dɛwɔnɔnɔ o, dɛ -nɛɛ 'e -sɛn o, dɛ -la jia o, 39 "ikmadɛ -nɛɛ 'e jaun 'di o, -ju -nɛɛ -'klu' o, dɛ "oo dɛ Kea nɛɛ, ɛ se umɛ -je -a -ke Kea i-seea' nɛ-. ɛɛ' nyu 'a -tl' kmaa' klaa" -nɛɛ, 'de -aa Tu"bo Sesi Klisi 'un mɔ ɛ poo "jrii "kpaɛ' 'de -a -pee.

Wlu Kea cɛan -tie" 'de Israɛ-nyu -pee ɛ

9 Dɛ 'ma jia 'tmua' a, ɛ nɛɛ tɔ -tl' 'a -cɛ' 'kpa -o. -Bo 'un 'tmu sɛ ɛ, Klisi 'je kan' 'mɛ. Kea 'a -Suu -ɛɛ poa 'ma tɔ' -je o ɛ, -mɛɛ" 'nyɛ "kpei- 'de 'un -pee -ke. 2 'un "kaɛɛ "jrii -cɛɛn'- 'de 'un pɛɛ o 'ma 'mɛ a sin' 'de 'un 'di jeejee. 3 'De 'ma pɛɛ 'a "weea' 'un ɛ, 'un 'je nu : -bo Kea 'a 'daun kɔn 'un -wɛɛ 'un ke Klisi 'je i -seea' 'de 'ma de 'di Suifu-wi" 'e 'puua' 'je ɛ, ɛ 'paa'. 4 Uɔpu -nɛ Israɛ Kea 'daa- ɛɛ' "nyuu-, uɔpu -pee ɛ -sa ɛɛ' -cɛ' 'kwla. Uɔpu ɛ "nyɛ 'nyɛ 'wlu' Uɔpu -ke ɛ -tu" 'e dbɛɛdɛ. Uɔpu ɛ "nyɛ kɛ', -wɛɛ ɛ ɔɔ uɔpu ɛɛ' "juɔi -gbɛɛ' ka, uɔpu -pee ɛ cɛn wlu -tie". 5 Uɔpu ɛ "nyɛ 'mɛa' klae", 'de uɔpu 'a "ji 'di 'demɔ Klisi 'wlu- ka nyɔɔ ɔ 'wlu. ɔmɔ -nɛ 'o dɛ -wee' "klein 'jru kɔ", ɔ nɛ Kea -o, ɔɔ 'nyɛnɛ "bei mamau 'su. 'kamɔ ɛ 'je nɛ-.

6 Dɛ 'un 'tmua 'un se 'na dɛ -la wlu Kea cɛan -tie" l 'wla "nɔɔ-, 'un-, 'un se kan' 'da. Dɛ -la wlu Kea cɛan -tie" ɛ, l nyɛnɛ 'o ɛ. 'Kaa nyu "klein -wlu' 'e Israɛ 'a "ji 'di uɔ -wee' se kan' Israɛ 'a "nyuu nɛ-. 7 'De nyu -uɔ -wlu' 'e Ablaam 'a "ji 'di ɛ, uɔ -wee' se kan' ɔɔ "nyuu- -cɔnɔ' nɛ-, 'kaa Kea wlu' 'de Ablaam -pee ɛ 'naa :

Nyu -uɔɔ mua 'e Isaaki 'a "ji 'di 'wlu' a, uɔpu -nɛ -ma "nyuu-.

8 ɛ 'de mɛ -nɛ "nyuu- -wlu' 'de nyɔɔ ɔ -cɛ' 'ɛ -kwɔɔtlɛ 'un ɛ, uɔ se Kea 'a "nyuu- nɛ-, 'kaa "nyuu- -uɔɔ 'wlu' 'a wlu Kea cɛan -tie" uɔpu Kea 'daa- Ablaam 'a "ji -cɛɛn'-.

9 Wlu Kea cɛan -tie" 'de Ablaam -pee ɛ ka, ɛ 'naa :

'De -sun -a jia 'di ɛ, 'ma muɛ de jia', -mɛ Sara a muɛ "junmɔɔ -kwɔɔ" 'bleea'.

10 'De ɛ se uɔ' 'su -pee mɔ Kea cɛn wlu -tie" kan' nɛ-. Rebeke ke -a 'mɛɛ Isaaki 'wɔɔn uɔɔ' "nyunmai -nɛɛ 'ɔɔnɔ 'wlu-tɛ ɛ, 'kamɔ ɛ 'da -ke. 11-12 -Ta uɔɔ' "nyuu- tu sea 'wlu- ke -wɛɛ uɔ sea 'dɔɔ ke saun 'a jɛɛ' nu ke ɛ, 'bomɔ Kea -tee due' kɔɔi" -wɛɛ ɛ wlu 'de Rebeke -pee, ɛ 'naa : Aa' "ju klaa" a muɛ ɔɔ "dei "juɔi nuɔa". Kea nu kan' 'mɛ -wɛɛ ka -bo ɛ 'je nyɔ kɔɔi" -tee ɛ ɛɛ' -gbuan ɔɔ nuɔɔɔ ja, ɛ 'je ɛ to-. ɛɛ' nyɔ kɔɔi" -teesun 'wlu' 'o ɛɛ' -cɛ' -kwɔɔ". 13 Wlu -crua' 'de Kea 'a 'sbɛ 'di, ɛ 'da kan' 'mɛ, ɛ 'naa :

'un kma Sakɔbu 'a -tl', 'kaa 'un 'nyɛ Esau' -mɔ 'un ɛ.

14 -Bo ɛ nɛ kan' -mɔ 'ee, -mɛ -a -je nu : Kea se "isɛɛ ɛ ? 'un-, -a se ɛ 'bɛɛ- -a -je kan' 'da, 15 dɛ-nɛɛ' ɛ wlu' 'de Moisi -pee, ɛ 'naa : Nyɔ 'un nɛɛ "i 'un 'jea 'saauɔn "jrii nu ɛ, ɔmɔ 'un nu 'saauɔn "jrii. Nyɔ -ɔɔ wɛɛ 'un nɛɛ "i 'un 'jea 'je ɛ, ɔmɔ -ɔɔ wɛɛ 'un 'je. 16 -Bo ɛ nɛ kan' -mɔ 'ja a, -mɛ ɛ se nyɔɔ ɔ 'un nuɔɔ ke ɔɔ -ple' -mu' 'nɛ, -ple' -mu' 'nɛ mɛ -je ɛ nu -wɛɛ Kea 'je ɔ 'e nyu "klu -sa nɛ-, 'kaa Kea 'a nyu 'a wɛɛ 'jeea' mɛ -nɛɛ' -wɛɛ ɛɛ nu nyu 'saauɔn "jrii. 17 Wlu Kea 'tmua' 'de Faraɔn -pee, ɛ 'naa : Faraɔn, 'un nu -un 'bluajei 'un ɛ, -wɛɛ dɛ 'ma mua nuɔa' 'de -ma 'blua- 'di ɛ, ɛ 'je 'ma "ikmaa' to 'bo -un "kpei -wɛɛ 'blua- -wee' "klein 'je 'ma 'nyɛnɛ juo-. 18 Dɛ -a -jea 'mii 'wɔɔn 'bo -mɛɛ' wlu tu "kpei ɛ, ɛmɛ -nɛ nyɔ Kea nɛɛ "i ɛ 'jea 'saauɔn "jrii nu ɛ, ɔmɔ ɛ nu 'saauɔn "jrii. 'De nyɔ -ɔɔ pɛɛ Kea nɛɛ "i ɛ 'jea "i "ikmuu ɛ, ɔmɔ -ɔɔ pɛɛ ɛ "ikmuu "i.

Kea 'a 'cɛn ke ɛɛ' nyu 'a wɛɛ 'jea' ke

19 Nyɔ 'bɛɛ- ɔ 'je 'mii -tee' ka ɔ 'je nu : -Bo ɛ nɛ kan' -mɔ 'ee, -mɛ dɛɛ -tl' Kea a -cɛ' nyɔɔ "bli ɛ- ? Nyɔ se ɛ 'bɛɛ- ɔ 'je ɛɛ' -kwɔɔtlɛ o -fɔn'. 20 'Oo nyɔɔ, -ma 'nyɛnɛ wɛ-, -wɛɛ ɔ -je Kea 'a wlu -tl' -kɔ woi -te ɛ- ? Dɛ nyɔ ma se wlu due' 'de nyɔ ɔ nu ɛ -pee, ɛ se 'na : Dɛɛ-tɛ -un nu 'un kan' -mɔ ɛ- ? 21 Dɛ mai mɔ -se' -mɛɛ' jei nɛɛ- ? Dɛ ɔmɔ nɛɛ "i mɛ ɔ se mɛ "jrii nu ? -Bo ɔ nɛɛ "i, ɔ 'bɛɛ- ɔ 'je mɛkɔ 'un "duo- -wɛɛ ɔ 'e jae jɛɛ' ma, 'de -mɛ 'e dɛ 'dɔɔ 'di poa 'a -tea' -te. 'De -bo ɔ nɛɛ "i ɛ, ɔ 'bɛɛ- ɔ 'e ɛɛ' mɛkɔ tu 'un "duo- -wɛɛ ɔ 'e maun' "ka jɛɛ' ma, -wɛɛ -mɛ 'e sii" 'kwla poa' 'a -tea' -te. 22 'kamɔ ɛ nɛ -ke 'de Kea 'a -tl' 'un. ɛmɛ -nɛ nyɔɔ ɔ 'jei. -Bo ɛ nɛɛ "i ɛ 'je ɛɛ' 'cɛn ke ɛɛ' "ikmaa' to 'de nyu jru' -pee ɛ, ɛ 'bɛɛ- ɛ 'je ɛ nu. 'De nyu -uɔ -tea ɛɛ' 'cɛn 'ɛ -tea', -wɛɛ -uɔɔ mua i sɔnɔn' a, -bo ɛ nɛɛ "i ɛ 'je pɛɛ "wɔɔn 'bɛɛ- 'de uɔpu 'a -tl' 'un ɛ, ɛ 'bɛɛ- ɛ 'je ɛ nu. Nyɔ se ɛ -tl' "bli kpa i. 23 'De -bo ɛ nɛɛ "i ɛ 'je ɛɛ' kɛɛma' dɛ 'kwla -sa 'de nyu jru' -pee ɛ, -wɛɛ ɛ 'je uɔpu 'a wɛɛ 'je ɛ, ɛ 'bɛɛ- ɛ 'je ɛ nu. Uɔɔ' nyu tu ɛ, ɛ -teeɛ -wi" -mu kɔɔi" sese -wɛɛ ɛ 'je uɔpu 'saauɔn "jrii nu. 24 ɛ 'da -aun -ɛ -ke -wɛɛ -a -je ɛɛ' 'cɛ nɛ-. ɛ se 'e Suifu-wi" 'a 'su "klu mɔ ɛ 'daa- nyu nɛ-, 'kaa ɛ 'da nyu sea' Suifu nɛ 'mɛ -ke. 25 'De ɛɛ' -tl' 'un wlu ɛ 'crua' 'de Kea 'a wlu' kwajaai Ose 'a 'sbɛ 'di, 'na- :

Nyu -sea' 'ma nyu nɛ ɛ, uɔpu 'un 'je 'ma nyu 'daa-. Nyu -uɔɔ -tl' 'un sea kma 'de ɛ, uɔpu 'un 'je 'ma 'cɛ 'daa-.

26 -Ta uɔ nɛɛ -wɛɛ nyu 'na uɔ se Kea 'a 'cɛ nɛ ɛ, 'bomɔ uɔ 'je nɛ 'su nyu 'je uɔpu 'kmɔnɛ Kea 'a "nyuu- 'daa-.

27 'Kaa 'de Israɛ-kɔnɔ 'a -tl' 'un Kea 'a wlu 'kwajaai Esai wlu' ɔ 'na :

Ka -puɔn" -nɛɛ 'o 'tɔnɛ -kwɔɔ" -tia -bo Israɛ-kɔnɔ -ti kan' mɔ 'de ɛ, uɔɔ' tɔɔ 'a 'su -sia 'o mɛ -je 'puua' 'je, 28 dɛ-nɛɛ' dɛ Tu"bo 'tmua ɛ se 'un -kwɛi, ɛ 'je nuɛɛ 'pepe de 'blua- "kpei.

29 'De dɛ Esai 'jeea nya -wɛɛ ɔ 'tmua, ɛ ka ɔ 'naa :

Tu"bo "ikmaa' -wee' "klein nɛɛ 'e 'kwa a, -bo ɛ se 'o -aa "nyuu 'a tɔɔ sie 'de ɛ, -mɛ ka Sodɔm ke Gomɔɔ nɛɛ -wɛɛ l sea "ji 'ble ɛ, 'kamɔ -a -kpa 'de-.

Israe -fuuen -pɔia" -ti nya

30 De -a -je 'tmu 'bo -me 'de 'ja a- ? -A -je nu : Nyu -sea' Suifu ni -wee -uu sea "israe' i -pɔn mɔ "pu e, uupu -kpa "isreun. E "israe' -e -wlu a 'e Kea -kwlt" -tea' 'un me 'ma 'da. 31 'De Israe-koun-wi" -mu e, uua -pɔn uu 'je ke' wɔn 'je -wee uu 'je "isreun 'kpa 'bo Kea "juɔi, 'kaa uu nuɛ' -nu -nu 'su uu se e 'kpa. 32 De e -ti uu se "isreun 'kpa a- ? De-nue' uu se "i ni uu 'je 'e Kea "jri 'dei nmɔɔ- 'de eɛ' -kwlt" -tea' 'un, uua -pɔn uu 'je "isreun 'kpa 'de uua' -ce' 'kpa 'a nyiɔkpi 'un. Uupu mɔ 'na 'de uua' nuudu 'a 'su 'un mɔ uu 'je e 'kpa' 'de-. Ka uua' bɛ nua -tiie' sun 'de "soukpo "jri, 'kamɔ -nao. 33 "Soukpo -ne, eɛ' -ti' 'tmuue sese 'de Kea 'a 'sbe 'di. Kea 'naa :

Ao -gɔun 'nɔ, 'un -tee 'bo Selisalem "soukpo klaa" i, -wee uua' bu 'je 'e e "jri -tiie' 'de uu 'je i -ka. 'Kaa nyu -uua mua eɛ' -ti' tɔ' 'un 'jea' a, -tɔn' se -wi" -mu "i 'dbaai.

10 'Ma de'di -wi" de 'ma -pɔn -gblein' 'de 'un pee o -wee 'ma -teea' Kea i 'de 'ma 'ce Suifu-wi" 'a -ti' 'un e, eme -ni uu 'je 'pu. 2 De 'mɔ 'jea -wee 'un 'beea 'un 'jea 'tmu 'de uupu 'a -ti' 'un e, eme uu nɛ nɛ "kpei 'de Kea 'a -ti' 'un. 'Kaa uua' nɛ "kpeina' -ne, Kea 'a juua' 'pepe se 'e e -ɔn nɛ-. 3 Ka Kea nua nyu "isreun 'un e, uu se e juo uua' -ce" 'kpa 'a "isreun 'a ke' uu bla a, 'de uu 'pen e "kpei 'de uua' -ce" 'e 'kwa i kua' 'un. Ka -jɔ Kea nua nyu "isrei 'daasun 'un 'bo e "juɔi e, uu 'na uu se "jru ja jaai 'de -me -pee. 4 Klisi ni ke 'e "jru 'a "ti 'un, 'de nyɔ -ɔ -jea Klisi 'a -ti' tɔ' 'un mɔ -ni 'isrei 'bo Kea "juɔi.

Nyu -jea Sesi 'a -ti' tɔ' 'un 'a 'pu-ti

5 -Bo Moisi 'na di ke' "sia 'nynti nyɔ -nu' mɔ -ɔ mu 'kmɔnɔa' 'de la' -ti' 'un, -me "israe' -wlu a 'e ke' wɔn 'jea' 'un, eme kɔ 'da. 6 'Kaa nyɔ -kɔ Kea -kwlt" -tea' nuɛ, -wee Kea poa -ti' o e, wlu -crua' 'de kɔ' -ti' 'un e 'naa : -ln -bo wlu e ka 'de -ma pee o, -ln -bo nuɛ -ɔ -je 'e jaun 'di mu [-wee -ɔ -je Klisi 'e -saa ? ɔ "si e i 'bode.] 7 'De -ln -bo nuɛ -ɔ -je i "si 'de -klu' 'a -klu' [-wee -ɔ -je Klisi 'e 'meun "klu -saa- ? ɔ ɔn "kunyɔ, ɔ se 'e 'meun "klu ni 'bode.] 8 Wlu -ln -jea 'tmu e ke -ln se o teen-. E nɛ 'de -ln 'wɔn, e ni 'de -un pee o. Wlu Moisi "sia 'nynti -ne, e Kea -kwlt" -te' wlu -aa -tmua -o. 9 Eme -ti ka Sesi nɔa Tu"bo -bo e ji 'de -un -wɔn -wee ka Kea -ɔ "kunyɔ' -ln -je e tɔ' 'un 'de -un pee o e, -ma muɛ 'puua'. 10 'De pee o mɔ -bo nyɔ 'jee- Sesi 'a -ti' tɔ' 'un, -wee Kea a nu ɔ "isrei 'un 'bo e "juɔi. 'De ka ɔ -tea' Kea -kwlt" -bo e ji 'de ɔ 'wɔn e, -wee Kea a 'puu- ɔ. 11 Wlu -crua' 'de Kea 'a 'sbe 'di e 'naa :

Nyu "o nyɔ -tea' Kea -kwlt" e, -tɔn' se ɔ "i 'dbaai. 12 Wlu -e -crua' -bo e 'da kan' a, -me -mɔ -ni Suifu i o, -mɔ se Suifu i ni o, Kea nɛ due', e je nyu -wee' "klein 'a Tu"bo nɛ-. Eɛ' 'cra nyu 'mii -wee eɛ' "nyl ɔ 'puua'. Nyu "klein -a poa -too"- "i 'de eɛ' 'nynti 'un e, eme -eɛ nu uupu 'dɔe 'a "kwlt -wee' "jrii, 13 de-nue' wlu jre' -crua' 'de Kea 'a 'sbe 'di e 'naa :

Nyu "o nyɔ -poa' -too"- "i 'de Tu"bo 'a 'nynti 'un e, kɔ muɛ 'puua'.

14 'Kaa "ju -kɔ -ti' uu sea tɔ' 'un 'je e, ka uu 'je kɔ' 'nynti -too"- "iposun nu e- ? Ka uu 'je kɔ' -ti' tɔ' 'un 'jesun nu

-bo uu se kɔ' 'nynti 'wɔn e- ? Ka uu 'je 'eɛ 'wɔn sun nu -bo nyɔkɔ' 'tmu kɔ' -ti' e- ? 15 'De -bo nyu se dbooɛ 'ee, -me ka uu 'je la' 'tmusun nu e- ? 'Kaa Kea dɔo nyu 'me -ceen'-. Wlu -crua' 'de eɛ' 'sbe 'di e, eme -to e, eɛ' wlu tu 'naa :

Nyu -uua -tmua -pɔia" -ti e, uua nuɛ dɔo 'dɔe, uua' jiiia' 'blee 'mua-.

16 'Kaa Israe-koun -wee' se kan' -pɔia" -ti doin" o po. Eme -nuɛ' -wee Esai wlu ka, ɔ 'na :

Tu"bo, wlu -a 'tmua 'ee, nyɔ we- -je e tɔ' 'un e- ?

17 Aoa 'jee, e ni 'de Kea 'a wlu doin" o poa' 'un 'demɔ Kea -kwlt" -tea' a 'wlu. 'De de nyu a poa doun" o e, e nɛ Kea 'a wlu -tmua Klisi 'a -ti'.

18 De 'ma -teea' 'ma -ce" i, e ka, 'un 'na wlu -e -tmuua' 'mua- 'ee, uu se e 'wɔn ? Uu 'wɔn e 'me 'pepe, wlu -crua' e 'naa :

Nyu -uua -tmua Kea 'a -ti' e, uua' wlu -kɔ' 'blua- -wee' "klein ja, uu mu' uu je 'e 'blua 'a "ti 'un nynti.

19 'De de 'ma -teea' 'ma -ce" i ke'wle e, eme -ni wlu -tmuua' -ne, Israe-koun se e juuo- ? 'De eɛ' -ti' 'un, de Kea 'tmua Moisi -pee sese, e ka :

Nyu -uu -sea' 'ma 'ce ni, 'de -uu sea 'un juo e, de 'ma mua uupu "jrii nua', eme -e mu aoa' -kwlen "blo -saa', -wee ao 'je 'cen 'kpa.

20 Esai foo' 'su mu' mamau 'su, ɔ je wlu ka ɔ 'naa :

Kea 'na : Nyu sea' 'mii -pɔn e, uupu -je 'un. Nyu -sea' 'ma -ti' 'mii -te e, uupu -uu -pee 'un -sa 'ma -ce" 'kwla

21 'Kaa 'de Israe-nyu 'a -ti' 'un e, e 'naa :

'ln sro 'ma sun 'me 'de kɔ' -wee' 'di, 'ma -pɔn' 'un 'je Israe-koun sun 'kɔn kpuun-. 'Kaa uu kuɛ "jru, uua -saa 'ma wlu -gbee' wɔi, uu 'na uu se e doin" o poi.

Kea se Israe-nyu 'bɔ

11 'Su ɔ 'na : -Bo e ni kan' mɔ 'ee, -me Kea 'kɔ eɛ' 'ce 'me 'jaa ? "ln-, e se kan' -mɔ nɛ-, de-nue' mɔ nɛ Israe-kɔn -o -ke, 'un nɛ Ablaam 'a "ju -o, 'un 'wlu e 'e Bensame 'e "ji 'di. 2 Kea 'a 'ce e jua sese e, e se uupu 'kɔ. -Aee' wlu -crua' 'de Kea 'a 'sbe 'di 'de Eli 'a -ti' 'un ao se e juoo- ? Eli poe Israe-koun Kea "kuan 'wɔ jre' o, ɔ 'naa : 3 Tu"bo, uu 'dba eɛ' wlu 'kwajaaun -wee' 'me, -ta -wee' nyu a -saa 'srae- -wee nyu a -gbeea' e "juɔi e, uu dooa -mt -wee' "klein 'me. 'Ma 'su -sie 'o -wee uua -pɔn uu 'e 'dba.

4 'Kaa wlu Kea 'tmua 'de ɔ -pee e, ke 'da ka : "Nynunmai 'a "wlu -me" 'kɔn -uu sea 'kɔi- i "sii-, -wee -uu sea Baalt-koun "juɔi -gbe e, uupu 'un -tee kɔi", -wee uu -te 'ma -tea'.

5 'Kamɔ e ni -ke 'de -stanwl 'di, Israe-koun 'a tɔe -sia 'o e, uupu Kea -tee kɔi" 'de eɛ' 'diwɔnmɔa' 'un. 6 'Kaa -bo e ni 'de eɛ' 'diwɔnmɔa 'a -ti' 'un mɔ e -tee uupu kɔi" e, -me e se 'e uua' nuudu 'a -ti' 'un nɛ-. -Bo eɛ' 'diwɔnmɔa' ni uua' nuudu 'a -kei" 'de e, -me Kea se uupu 'saaun "jrii nu.

7 Ke ni kan' -mɔ 'ja a- ? "Israe' Israe-koun -pɔn i 'de uua' ke' wɔn 'jea' 'un e, uu se e 'je kan', 'kaa nyu Kea -tea kɔi" uupu -je e. Nyu -ju -sia 'omu e, -wi" -mu kuɛ "jru, uua' 'wɔn de 'mii. 8 Wlu -crua' see e 'naa :

-Suu -εε -cruun" a nyu 'a pee "i ε, εμε Kea "nyl uupu -wεe uua' "jri se i 'jei 'de uua' doin" se i 'wɔɔn mamau 'su ε 'je 'e -slanwl jεε-.

⁹ Dafidl wlu' -ke, ɔ 'naa :

Uua' Kea "juɔi -gbεεsun -ε -nɔa "jridepooa' -sɔn ε, ε nuε' mamau 'su uua' 'srae- -saa' o, -kɔ' -tu" 'a je -sebee nu, ɩ je -gbaa- 'de uupu "juɔi -wεe Kea 'a 'pee 'je uupu kɔun. ¹⁰ E kan uupu 'a "jri 'mε -wεe uu je i 'je, ε nuε' -wεe uu 'je nyu 'a kuɔɔpu- nɩ mamau.

¹¹ Dε 'ma -teea' i ε ka : -Bo Suifu-wi" ku "jru -wεe uu -fuun Kea nya -mε uu ke Kea -seea' i 'bode ? "lɩn-, ε se kan' nɩ-. 'Kaa uua' "jru kua' mε -nuε' -slan -wεe Kea kain 'pu-je wɔn 'de nyu sea' Suifu nɩ -pee -wεe ε 'je Suifu-wi" 'a -kwɩen "blo -sa. ¹² Dε Suifu-wi" kua "jru -bo ε nuε -slan -wεe "diwan 'je 'kmu -wee' "klein kɔun 'ee, 'de -mε -sɔntɩ uu -wee' "klein a mua 'e Kea o "biia' mɔ 'de,

Nyu -sea' Suifu nɩ 'a 'pu-tɩ

¹³ Aopu -ɔ sea Suifu nɩ ε, aopu 'ma ji -pee wlua' la. De Kea dboa 'un -wεe 'lɩ 'jea nyu sea' Suifu nɩ -pɔia' -tɩ 'tmuu ε, ε 'blee 'ma 'mua-. ¹⁴ -Bo 'ma sea kan' nu ε, -wεe 'lɩ 'je 'ma 'ce-wi" 'a -kwɩen "blo -sa 'de uua' jru' 'je 'puua' 'je dεwε-jε. ¹⁵ Dε Kea -saa israε-nyu 'a -tɩ' kwa -sɔn -bo -mε nuε, -wεe nyu "klein sea' Suifu nɩ uu ke Kea -seea' -tɩ' "kpei- 'ee, -mε -sɔntɩ uua mua 'de ε o "bi-ia' -wεe ε 'je uupu sun 'sɔn kɔun mɔ 'e, 'mɔ 'na -mε ka 'mεun a jia 'kmu de, 'kamɔ εε mu nɩa' o !

¹⁶ -Bo nyu ja diide 'ε "i-saajɔ -wεe ɔ 'je Kea wɔn -saa' -mε εε' -je -sia 'o ε, ε nɩε Kea 'a dε -o -ke. 'De -bo tu 'a 'sun -teeε Kea kwa, -mε εε' 'dae- nɩε εε' dε -o -ke. ¹⁷ Ka nyc 'ɔ doa olifietu 'de -kle -wεe ɔɔ cɩan ε 'dae- jri' jai ε, 'kamɔ israε-kɔun nɩ, 'de nyu sea' Suifu nɩ ε, ka olifietu -mεa -kea' o 'de 'kwla 'di nɩa, 'kamɔ -wi" -mu nɩ-. -Bo nyc "duo εε' olifietu 'a 'dae- 'un -wεe ɔɔ' -tuɩ" 'bo olifi-etu -cεen' 'ε 'dae 'a -kɔi" ε, -mε olifietu -cεen'ε 'sun mɩ -a -nyɩ" "ni -wεe ɩa 'boa. ¹⁸ -Mɔ -ɔ -kɔa' 'dao- nyu -tuu" 'a 'bo olifietu -cεen' 'ε 'dao 'a -kɔi" ε, -lɩ -bo -ma -cεi" 'beεε, -lɩ -bo olifietu 'a 'dae- ɩa -teɩn -lɩ -nɩa -flɩen. -Bo -ma sea kan' nu ε, -mε -lɩ -bo i "mae, ε se -mɔ mɔ -ble 'sun kwa nɩ, 'sun mɩ -ble -mɔ kwa.

¹⁹ Dε -lɩ -jea 'tmu ε ka -lɩ -je nu : 'Dae- -nɩ, ɩa' 'dae- tu cɩen 'o 'ε, -wεe 'mɔ 'je 'o ɩa' -kɔi" jii-. ²⁰ Tɔ' -o, Suifu-wi" -mu ε, ka tudae -lɩ -cεean 'o nɩa, 'kamɔ uupu nɩ-, dε-nuε' Sesi Klisi -kwɩl" -tea' se 'de uupu 'un nɩ-. 'Kaa -bo -mɔ -jii 'bo uupu 'a -kɔi" ε, -mε -ma Sesi -kwɩl" -tea' 'un -o. -lɩ -bo -ma -cεi" 'beεε. Faun mε -je -un nu ka-.

²¹ Suifu-wi" -nɩa olifietu -cεen' 'ε 'dae- ε, -je Kea sea 'o -wi" -mu sie 'dee, -mε ka ε 'je 'o -ma siesun nu ε- ?

²² Eme -tɩ -lɩ -je Kea 'a 'diwɔnmɔa' -kwɩl o po, ε ke εε' wɔnkmaa' ke-. Nyu -uu -saa "jru -jei" ε, uupu ε kma wɔn "kpei, -wεe ε nɩm 'di wɔn 'de -mɔ -pee. -Mɔ 'ja a, -lɩ -te 'e εε' 'diwɔnmɔa' -nε 'dei, -lɩ -bo "jru -jei" -saa ! -Bo ε se -mε nɩ ε, -mε εε muε -un 'bo cεean' -ke. ²³ 'De -bo Suifu-wi" se uua' "jrukua' nya kpa, -wεe uu 'je Kea o "biie- ε, εε muε uupu 'bo uua' -teɩn de jaa', dε-nuε' Kea 'bεε- εε' nua' 'mε kpe -puue. ²⁴ -Mɔ -ɔ sea Suifu nɩ ε, ka 'kwla 'di tu nɩa, 'kamɔ -lɩ -nɩ. -Bo Kea "duo tu 'sru 'a

'dao- 'un -wεe ε -tuε" 'o olifietu -cεen' -pun" 'de -kle' ε, -mε kmai". Kea -ε nua dε -kmai" ε, εme seε 'bεε- -ε -je olifietu 'a -cε" 'ε 'dae- 'un "duo- -wεe -ε -jɩ 'bo ɩa' -kɔi" de -tu" ke'wλεε ?

Suifu-wi" 'a 'pu-tɩ

²⁵ 'Ma de'di -wi", tɔ' -tɩ -ε -pa 'kwla 'de ε, 'lɩ -nɩεi" 'lɩ 'je ε 'tmu 'de ao -pee, -wεe ao je aoa' -cεi" 'bεε-. -Bo Is-raε-nyu 'a jru' ku "jru 'de -slanwl 'di ε, -wεe uua' dε 'mii 'wɔan' nɩ 'kle, ε se foo" 'un nɩ-. Eε' dε tu a muε nuua' mamau 'su nyu sea Suifu nɩ -wεe -uu -jea 'e Kea 'a "nynuu- "klu 'kpa, uua' -tison 'je 'o nyini. ²⁶ 'Bo -mε 'de ε, israε-kɔun -wee' a muε 'puua' 'jea'. Wlu -crua' 'de uua' -tɩ 'un ε 'naa :

'Bo Selisalem 'bomɔ Nyu 'puui 'je 'wlu, -wεe ɔ 'je Sakɔbu 'a "nynuu- seie 'de uua' dɩsaln 'kwa. ²⁷ 'Ma muε uupu 'a dɩsaln "kpei 'wlua'. Dbeεdε uu ke 'ma -a -tu" a, εme -nao.

²⁸ Dε uu sea Sesi 'a -tɩ' 'wɔn- ε, εme -nuε', -wεe uu 'kpa Kea 'a tunyu. 'De -bo uu 'kpa Kea 'a tunyu ε, -mε aoa' 'dε -o. 'Kaa dε Kea -teea uu "bo -wi" kɔi" -wεe uu 'jea εε' 'cε nɩ ε, εme -nuε' -wεe ε kma uupu 'a -tɩ'. ²⁹ -Bo Kea 'da nyu -wεe ε cεn εε' wlu -tie" 'de ε 'je uu -paan' "jrii nu ε, -mε εε' poo wlu fai" 'nɔ 'kmu. ³⁰ Aopu mɔ ε, ao se Kea wɔn 'je tein", 'kaa Kea nuε aopu 'saau" 'jrii. Suifu-wi" 'a Kea 'a wlu wɔn i blaa' mε -nuε' -wεe Kea nu aopu 'saau" 'jrii 'de -slanwl 'di. ³¹ 'Kamɔ ε mu nɩa' 'de uupu 'a -tɩ' 'un -ke. Uupu -blaa Kea 'a wlu wɔn 'de -slanwl 'di ε, uua muε 'saau due' 'jea' 'bo Kea "juɔi -ke. Ka Kea 'jea aoa' wεe ε, 'kamɔ ε mu uupu 'a wεe 'jea' -ke. ³² Kea "taie nyu -wee' "klein "i -wεe ka -kaso 'diun nɩa 'de uu 'je kan' nɩ 'de uua' -maa' 'je Kea wɔn 'kwa. Eme nuε' -wεe uu juo uua' -maa' 'je Kea wɔn 'i, 'de ε 'je uu -wee' "klein 'saau" 'jrii nu -tadue.

Kea 'a tɔ' tɔn 'de

³³ 'Oo 'ma 'cε, Kea 'a dε "jriiua' ke εε' tɔ' 'dɩnɩa' tɔn 'de, nyc se ε 'bεε- ɔ 'jɩ dbaa-, -wεe ɔ 'jɩ 'dei' wɔn. Dɩ -ɩa wlu ε cεan -tie" ε, nyc se ε 'bεε- ɔ 'jɩ wɔ -sa. ³⁴ Wlu -crua' 'de Kea 'a 'sbε' 'di ε 'naa :

-ɔ -juo Tu"bo 'a tɔ' ε- ? -ɔ -bεε' -ɔ -je ε 'snɩ -tu" ε- ?

³⁵ Nyɔ wε- -nyɩ" ε dε tein" -wεe -ɔɔ kpan ε 'je -sa de 'bɔɔ- nɔ" ε- ?

³⁶ 'De ε 'un 'demɔ dɩ -wee' "klein 'wlu, εme -nuε' -wεe ɩ nɩ 'kmu. ɩ -wee' nɩε εε' dε -o. Eme -εε 'nynɩ nyu 'je "i 'bεε- jeejee 'de -sun 'o -sun 'di. 'Kamɔ ε 'je nɩ- !

Kea "juɔi -gbεε' sun -cεen'-

12 'Ma de'di -wi", 'bo -mε 'de ε, -je Kea 'a nyu 'a wεe 'jea' poa 'jri "kpae' 'de -a -pee 'ja a, -mε dε 'ma -teea' aopu i ε, εme -nɩ ao to 'e aoa' -cε" ka 'sraade -ε -nɩa 'kmunɩa' -wεe ao 'je Kea 'a -tea' -te 'de ao 'je 'e Kea 'jri 'dei nɩmɔ-. Kea "juɔi -gbεε' sun -je -nɩa ka -cɔnɔ' ka ao 'jea nu mε -nao. ² Nyu -nɩa 'nɔ 'kmu -nε "kpei 'de -slanwl 'di ε, ao 'bo uua' nuudɩ 'de blaa, 'kaa ao "tai-Kea "i -wεe ε 'je aoa' 'kmu ke aoa' tɔ' i naasun- fai" poo-. -Bo ε nɩ kan' -mɔ ε, -mε ao 'bεε- ao 'je Kea 'a

-kwlutl 'mii 'wɔn. ɛ 'de mɛ -nɪ ao 'je dɛ 'dɔe o, dɛ -nmɔa 'e Kea 'jri 'dei o, dɛ -nɪa 'pepe juo-.

³ 'Saaun Kea nua 'un 'jrii ɛ, ɛmɛ 'un tba -gbɔɔ 'jri, -wɛɛ 'ma 'tmuu aopu wlu -nɛ -pee. Nyɔ 'bo 'e aopu- "klu nɛ, -wɛɛ ka ɔ sea nɪ ɛ, ɔ 'bo kan' toɛ. ɛɛ' -kwɪl" -te' sun Kea poa 'de aopu- 'un due 'due ɛ, ɛmɛ ao 'je ja -gbun -wɛɛ dɛ ao nɪa 'un 'pepe ɛ, ao 'je ɛ tɔ' "kpei naa 'de tɔ' -tɪ 'un. ⁴ Dɛ-nuɛ' ka nyɔɔ 'ɔ -gboo nɪa due' -wɛɛ 'dae- tba 'bo ɛ -pɔn" ɪ -tia "i 'de ɪ sea dbo due' 'ble ɛ, 'kamɔ -a -nɪ. ⁵ -Apu -ɔ -ke Klisɪ "sia "i -a -tiɛi", 'kaa -a ma nyɔ due'. Ka nyɔɔ due 'a 'dae- nɪa, 'kamɔ -a -nɪ. -Aa -teɛ' ba kwa wɔi due 'due. -Aa nuudbo se due' nɪ-. ⁶ Ka Kea nua -aa 'saaun 'jrii nusun ɛ, ɛmɛ -nuɛ' -wɛɛ -aa nuudbo se due' nɪ-, jrɔ' 'bleɛ ɔɔ' -nɛ dbo, jrɔ' 'bleɛ ɔɔ' -nɛ dbo. -Bo Kea jaa -aa jrɔ' wlu 'kwa a, -mɛ ka ɛ "sia 'nynɪ ɔ 'tmuɛ kan' 'de Kea -kwɪl" -tea' 'un. ⁷ 'De -bo Kea "nyɪ -aa jrɔ' 'kplɪ -wɛɛ ɔ 'je Kea -gbu sun o po ɛ, -mɛ ɔ kpa -mɛ 'ɛ dɛ tu nya. -Bo Kea "nyɪ -aa jrɔ' nyu dɛ tɔɔa' 'a 'kplɪ ɛ, -mɛ ɛɛ' dbo tu mɛ ɔ 'je nya kpa. ⁸ 'De -bo Kea "nyɪ -aa jrɔ' nyu 'a dɪ ikuua 'a 'kplɪ ɛ, -mɛ ɛɛ' dbo tu mɛ ɔ 'je nya kpa. 'De nyɔ Kea "nyɪa dɛ kwa i-saa 'a 'kplɪ ɛ, -mɛ ɔ kpa ɛɛ' dɛ tu nya 'de pɛɛ -cɛɛn' 'un. Nyɔ Kea "nyɪa nyu -je o poa 'a 'kplɪ ɛ, -mɛ ɔ nɪ nɛ "kpei ɔ 'je ɛ nu. 'De nyɔ -ɔɔ -jea nyu 'a wɛɛ ɛ, -mɛ ɔ nu ɛɛ' dɛ tu 'de 'mua- 'un.

⁹ Aoa' ba 'a -tɪ' kmaa' 'bo 'jridepooa' -sɔn nɛ. Ao 'nye dɛsaun 'un, ao -si' dɛ 'dɔe nua' o. ¹⁰ Ao kma ba 'a -tɪ' 'de pɛɛ -wee' "klein 'un ka de'di -wi" nɪa, ao 'je ba 'a "dia kan' due 'due. Ao -te' ba 'a ni', ao 'bo ba -fluɛn. ¹¹ Kea 'a -Suu -tu" aopu -cian" "kpei, ao nuu Tu"bo "juɔi. Ao 'bo 'plu 'bleɛ, ao nɪ nɛ "kpei. ¹² Ao nu 'mua-, dɛ-nuɛ' ao 'bleɛ tɔ' tba-ta. -Bo aoa sea 'kle 'je ɛ, ao 'bɛɛ- pɛɛ "wɔnɪ. Ao 'bo Kea baea' 'un seaa ! ¹³ Aoa' de 'di-wi" -uu sea dɛ 'jea' 'bɛɛ- ao po uupu sun o. Ao kpuun 'dɪl- sɪn 'sɔnɔn.

¹⁴ Nyu -uua nua aopu -cruun" "jrii ɛ, ao po uupu "di-wan. Ao bae uua' Kea, ao 'bo uupu -soo' o pɔɛ.

¹⁵ Nyu -nɪa 'e 'mua- 'un ɛ, uu ke ao nu 'mua-. Nyu -nɪa 'e -fln" 'a 'un ɛ, uu ke ao -fln". ¹⁶ Ao 'kɔwɔn- wlu' i 'bo aoa' 'su 'nynɪ. Ao 'bo aoa' -cɛ" dɛwɔnɔn 'daa 'bo jrɔ' "jru kɔɔ'. Nyu -uua -piia" uua' -cɛi" ɛ, uupu -ke ao 'je na-. Ao 'bo aoa' -cɛ" tɔ' 'dinɪun 'daa- 'de aoa' -cɛ" 'kpa 'jri' de.

¹⁷ Ao 'bo dɛ saun nuɛ, 'de ao 'bo dɛ saun 'a kpan -saa. Dɪ -nɪa ka -ɔɔnɔn' ka 'bo nyu -wee' "juɔi ɛ, ɪmɪ -ɪa nua' ao 'je i -kɔn. ¹⁸ -Bo ɛ -tu" aopu mɔ ɛ, dɛ ao 'bɛɛa kwa i ao nu ɛ, -wɛɛ pɛɛ 'a blua' 'je 'o ao ke nyu -wee' 'nynɪ nɪ-.

¹⁹ 'Ma -tɪ' kmaun, ao 'bo aoa' -cɛ" kpan o -saa. 'Kaa ao 'tai- Kea 'a 'cɛn "i ɛ 'je ɛɛ' dbo nu, dɛ-nuɛ' wlu -crua' ɛ 'naa :

Kea 'na : ɛ 'mɔ -ɔɔ -sa nyu kpan o. 'Mɔ -ɔɔ mu nyu -kei' -saa'.

²⁰ 'Kaa ka Kea 'a wlu "sia 'nynɪ ao nu kan' : -Bo 'muɛ- ɛ sea -ma tunyɔ nu ɛ, -lɪ -nyɪ" ɔ dɛ ɔ 'je dɪ. -Bo 'ni 'natun a sea ɔ nu ɛ, -lɪ -nyɪ" ɔ "ni ɔ 'je 'na. -Bo -lɪ nu kan' a, -mɛ ɛɛ mu ɔ nɛ pɛɛ o poa' -wɛɛ ɔ 'je tɔ' i naa-.

²¹ -lɪ -bo dɛsaun "i 'taie ɛ 'bo tu 'a "jru kpa'a 'bo -un "kpei, 'kaa -ma 'dɔe nua' kpa tu 'a "jru 'bo dɛsaun nua' "kpei.

Nyu -uua poa 'blua- -je o ɛ, nyu 'e uupu wɔn 'je

13 Nyu "o nyɔ 'je "jru ja jaa -o 'de nyu -uua poa 'blua- -je o -pee, dɛ-nuɛ' nyɔ -jea 'blua- -je o po -wɛɛ ɛ sea 'e Kea 'un 'wlu -mɔ se nɪ-. Nyu -uua poa 'blua- -je o ɛ, Kea mɛ -te 'o uupu. ² ɛmɛ -tɪ nyɔ -ɔ -na -ɔ se "jru ja jaai 'de nyu -uua poa 'blua- -je o -pee ɛ, -mɛ Kea 'a nyu -je oposun mɛ ɔɔ blaa wɔn i. 'De nyu -uua blaa ɛ wɔn i ɛ, -wi" -mu a ja uua' -cɛ" 'kpa 'pee "jru. ³ Nyu -uua poa 'blua- -je o ɛ, uu se dɛ 'dɔɛnuun 'a faun 'ble nyu -uua nua dɛsaun, uupu uua po faun'. -Bo -lɪ se "i nɪ -lɪ -je nyu -uua poa 'blua- -je o pleɛ ɛ, -mɛ -lɪ nu dɛ 'dɔe, -wɛɛ uu 'je -un -tɪ' o po, ⁴ dɛ-nuɛ' uu nɛ Kea 'a dboi" -o 'de -ma 'dɔe 'a -tɪ' 'un. 'Kaa -bo -ma sea dɛsaun nu ɛ, -mɛ faun nu -un, dɛ-nuɛ' uu 'bɛɛ- uua' nyu kplɪn 'kwa i-saa' 'je 'mɛa' "jru "kpei- po-. Uu nɛ Kea 'a dboi" -wɛɛ uu 'je nyɔ -ɔ nua dɛsaun Kea 'a 'cɛn "kpei ja-. ⁵ ɛmɛ -tɪ -lɪ -je "jru ja jaa 'de uu -pee. ɛ se 'pee kpuan' 'a 'su mɛ -lɪ -je uu pleɛ nɪ-, 'kaa -lɪ -je uu wɔn -wɛɛ -ma pɛɛ 'bo -un "bli -cɛɛ.

⁶ ɛmɛ -tɪ aoa -sa' -dɛɪnpɔ' -ke, dɛ-nuɛ' nyu -uua poa 'blua- -je o see ɛ, uu nɛ Kea 'a dɔoun -uu kpuun 'de uua' dbo "jrii -kli. ⁷ -lɪ -sa nyu -wee' "klein 'a kpan. -Bo nyɔ 'ɔ 'wei nɪ ao "kpei ɛ, ao -sa ɔɔ 'wei. -Bo nyɔ 'ɔ -saadɛ nɪ ao "kpei ɛ, ao ja aoa' -nɛ. Nyɔ ao 'jea wɔn 'je ɛ, ao 'je -mɔ wɔn. Nyɔ -ɔɔ ni' ao 'jea -te ɛ, ao -te' -mɔɔ ni'.

Ba 'a -tɪ' kma-tɪ

⁸ Nyɔɔ' kpan 'bo ao "jru nɛ, -bo ɛ se ao 'je ba 'a -tɪ' kma due 'due nɪ ɛ. Nyɔ -kma ɔɔ -ponyɔɔ 'ɔ -tɪ' ɛ, -mɛ dɛ Kea 'a kɛ' "sia 'nynɪ ɛ, ɛɛ' "ti na' -wee -nao. ⁹ Tɔ' -o, Kea 'a kɛ' 'na :

-lɪ -bo nyu 'a 'nynɔ 'jeɛ, -lɪ -bo "ku 'dɔaa, -lɪ -bo "jriiɛ, nyu 'a dɛ 'bo -un pɛɛ "ipooa.

l ke kɛ' jrɪ' -sia 'o ke ɪ -wee' pɔɔɛ -gboo "i 'de kɛ' due' -nɛ 'un, ɛmɛ -nɪ :

-lɪ -kma -ma -ponyɔɔ 'ɔ -tɪ' ka -lɪ -kma -ma -cɛ" 'kpa 'a -tɪ' ɛ.

¹⁰ Nyɔ -kma ɔɔ -ponyɔɔ 'ɔ -tɪ' ɛ, ɔɔ' nu ɔ dɛsaun "jrii. Nyu 'a -tɪ' kmaa' mɛ -nɪ Kea 'a kɛ' wɔn 'jea'. Nyɔ -kma ɔɔ -ponyɔɔ 'ɔ -tɪ' ɛ, -mɛ ɔ -kɔ' 'e Kea 'a kɛ' -wee' 'mɛ. Kɛ 'ɛ bu -wee' -nao.

Ao -te Sesi 'a deji -tɪ 'a kein"ke

¹¹ Ao kma ba 'a -tɪ' due 'due 'ma de 'di-wi", dɛ-nuɛ' ɔn " -a -nɪa 'e 'di ɛ, ao juo ɛɛ' ɔn tu 'mɛ. "Nyɔɔ' sɔnɔn ka !

'Puua' -a -jea ɛɛ' "jri "kpaɛ po ɔn" "kuuan- i -wɛ- kaan ka, ɛ je 'wɪ -ɛ 'di -a -jea Kea 'a -tɪ' tɔ' 'un "i-saa ɔn" -sii.

¹² -Too' cɛn 'un 'ɛ 'bode, -sɔn "kuuan- i. -Ta -a -nɪa 'de kwie 'di ɛ, dɪ -a nua 'de ɛ -a -kɔ -mɪ o la. Ka -a -jua ɔɔ' wlu -mɔ kaan 'ja a, -mɛ ka ɛ "sia 'nynɪ -a nu kan'. -A -ny- na -sisi' ka nyɔ ɔ -fɔan' tu ɛ. ¹³ -A -naa 'e -sɔn' 'un ka -ɔɔnɔn' ka. -A se kwie 'a kplɪn 'ble 'bode. -A -bo dɛ dia' ke nɔmɔ 'naa' "ni 'di -siiɛ, -a -bo kao' 'bleɛ, -a -kɔ -cɛa' ke

-kwɪn nu-tɪ. ¹⁴ 'Kaa dɛ ao 'jea 'cɪan ɛmɛ -nɪ Tu"bo Sesi Klisɪ 'a kplɪn 'dɔe. Ao 'bo aoa' -cɛi" "taie -wɛɛ aoa' ny-

יבֹּטוּ 'bo aopu -clε 'klee -te' ε, 'de εε' -kwlutu 'bo "blo 'wluε 'bode.

Nyu bo ba 'a 'pee 'jeeε

14 Nyu כֶּכָּ Kea -kwlt" -tea' sea i ku ε, כ ke ao 'bo ba o -too' ε, ao juo ככ' kpun ka. ² "Ko nyu jrc' -nι 'de aopu "klu -כ -na : 'ln -te' Kea -kwlt" 'mε, 'un 'beεε' 'un 'je dι -wee' di, -wεε jrc' כֶּכָּ Kea -kwlt" -tea' sea i ku ε, -mכ 'na : 'ln se ε 'bεε- 'un 'je dι -wee' "klein di, 'ma muε sii" 'a 'su dia'. ³ Nyu כֶּכָּ dia dι -wee' "klein -כ, כ 'bo nyu כֶּכָּ dia dι -wee' "klein -fluεn, 'de -jכ -כֶּכָּ dia dι -wee' "klein -מכ 'bo nyu כֶּכָּ dia dι -wee' "klein 'a 'pee kpuuεn, dε-nuε' Kea kpuuεn כ sun 'כככ' 'mε -ke. ⁴ -מכ -כ -kpuuan nyu jrc' כ 'dbonui 'pee ε, -ma 'nyntu wε- ? -Bo כ nyua -sisi' o, 'de -bo כ -ka i o, ε nι ככ' jei 'a 'su 'a -tl' -o. 'Kaa ככ muε -sisi' nyuaa', dε-nuε' Tu"bo 'beεε' כ 'je ככ' dι ikuu-.

⁵ "Ko nyu jrc' -nι 'de aopu "klu -כ -na : 'Wl -jι nιε dεwכn, ι je -jι -sii, -wεε jrc' 'na : 'Wl -wee' 'beεε', dε se ba -sii. De ao 'jea nu ε, ao 'je ε juo -o 'pepe 'bo aoa' -cε" -kwlt" due 'due.

⁶ Nyu כֶּכָּ -sa' 'wl jrt' 'de 'wl "klu, -wεε -כ -na ι ככn -tl' ε, ככ nuε' 'de Tu"bo 'a 'nyntu 'un. 'De nyu כֶּכָּ dia dι -wee' "klein ε, ככ nuε' 'de Tu"bo 'a 'nyntu 'un -wεε ככ po Kea 'sε-. 'De nyu כֶּכָּ dia dι -wee' "klein ככ nuε' 'de Tu"bo 'a 'nyntu 'un, -wεε ככ po Kea 'sε- -ke. ⁷ Tכ' -o, -aa jrc' se ככ' -cε" 'ε 'kmu nι, -aa jrc' כ 'mε ככ' -cε" 'kpa 'a 'mεa'. ⁸ 'Kaa -bo -a -nι 'kmu ε, -a -nιε Tu"bo 'a 'kmu, 'de -bo -a -mε ε, -a -mε Tu"bo 'a 'mεa'. εmε -tl -bo -a -nι 'kmu o, -bo -a -mε o, -a -nιε Tu"bo 'a dε -o. ⁹ 'De εε' -tl' 'un mכ Klisi 'mεε, -wεε ככn "kunyιכ' 'de כ 'je 'mεun ke 'kmuunεn 'a Tu"bo nι-. ¹⁰ -Bo ε nι kan' -mכ 'εε, 'ma de'di, dεε-tι -ma kpuuεn -ma -ponyιכ 'pee ε- ? 'De dεε-tι -ma -fluεn -ma -ponyιכ ε- ? Ka -a -wee "klein a mua 'bo Kea "juכי mua' -wεε ε 'jea -aa 'pee 'je, -un st juoo- ? ¹¹ Wlu -crua' 'de Kea 'a 'sbε 'di ε 'naa :

Tu"bo 'na 'un nιε 'kmu, nyu -wee' "klein a muε 'kכי- i 'sia' 'bo 'un "juכי, -wεε su -wee' "klein 'je 'un Kea 'daa- 'de su 'je 'ma 'nyntu "i 'bεε- 'bo nyu -kwea.

¹² εmε -tl -a -wee' "klein a mu -aa nuudt 'a "kuan pooa' due 'due 'bo Kea "juכי.

¹³ -A -bo ba 'a 'pee 'jeeε 'bode. 'Kaa dε -jε -bo -a nu -wεε ε sea -aa -ponyιכ 'de dεsaun 'di poi ε, εmε -a -e tכ' "kpei- naa ka-. ¹⁴ 'ln 'je kan' 'mε dε 'ma 'tmua Tu"bo Sesi a po ε -tl' o -ke, dε "o dε jrc' se -gban' dε nι- 'de εε' -cε" 'un, 'kaa -bo nyu -gbun dε jrc' ja -wεε כ 'dεε -gban' dε ε, -mε ε nιε -gban' dε -o 'de ככ' -tl' 'un. ¹⁵ -Bo -ma di-ide -ma dia 'de εε' -tl' 'un -ma -ponyιכ "kae- "jrii ε, -mε ε se nyu כ -tl' kmaa' mε -ε po -un -je o nι-. Nyu כֶּכָּ 'mεa' Klisi 'mεa, -un -bo כ "maa 'de diide -ma dia 'a -tl' 'un.

¹⁶ Ao -tu" aoa' -cε" 'ε -tl' -wεε dε aoa 'daa 'dεε 'de aoa' -tl' 'un ε, nyu 'bo ε -fluεn, ¹⁷ dε-nuε' Kea 'a 'beכdε se dε- di -tl ke 'naadt 'a -tl' nι-, 'kaa ε 'tmuε "isrε-tι ke pεε 'a blu-tι ke, ε ke 'mua- Kea 'a -Suu a "nyta nyu ke. ¹⁸ 'De nyu "isrεa' o, pεε 'a blua' o, 'mua- nιa 'e 'un -wεε כֶּכָּ nuua Klisi "juכי ε, -mε -מכ nmככ 'e Kea "jri 'dei -wεε nyu a po כ -tl' o.

¹⁹ -jε ε nιa kan' -מכ 'ja a, -mε dι -la bluaa nyu 'a pεε umι -la nua' -a -je i-ככn -wεε -a -je ba 'a dι i kuu-. ²⁰ 'De

diide 'ε -tl' 'un -ln 'bo Kea 'a dbo dooa. Tכ' -o, dι -wee' "klein nmכ "jrii, ι nιε di ka, 'kaa dε -bo -un di -wεε -ε -jea -ma -ponyιכ 'de dεsaun 'di po ε, -mε 'ε dia' se ka -כככn' ka nι-. ²¹ -Bo -un se nmi di, -bo -un se nmכ 'na, -bo -un -saa dι jrt' kwa -ככn 'de -ma -ponyιכ -כ sea i ku 'a -tl' 'un ε, ε nmכ "jrii. ²² Dε -ln -jea tכ' 'un 'de la' dι tu 'a -tl' 'un ε, -un -tee' i 'de -un pεε o, ε nι 'o -un -ke -ma Kea 'nyntu. -Bo -ma pεε a sea -un "bli -cε' 'de dι -la "dia -ma -jea 'a -tl' 'un ε, -mε -מכ -pεεε "juכי. ²³ 'Kaa nyu כֶּכָּ plee a tכ' i 'de dε -ככ dia 'a -tl' 'un ε, 'pee kpun -מכ 'mε, dε-nuε' dε כ 'jea tכ' 'un ε, ka ε "sia 'nyntu כ se kan' nu. 'De dε "o dε -bo -un nu -wεε -ma pεε -cεa' -un "bli -mε nιε dεsaun -o.

15 -Apu כֶּכָּ Kea -kwlt" -tea' kua 'e 'de i ε, -a po nyu -suu Kea -kwlt" -tea' sea i ku sun o. -Bo su se 'kpi 'ble ε, -a -bεε' pεε "wכn 'de uupu 'a -tl' 'un. -A -bo -aa -cε" 'ε 'tun nu-tι nuε. ² Dι -ι -jea -a -podεi" -kwlt' i nmכ ε, umι -a -je nu due 'due 'de ככ' 'dכε 'a -tl' 'un -wεε ככ' Kea -kwlt" -tea' 'je i ku-, ³ dε-nuε' Klisi mכ se ככ' -cε" 'ε 'tun nu-tι nu, 'kaa ka wlu -crua' 'de ככ' -tl' 'un 'da a, 'kamכ כ nu. εε' wlu tu 'naa :

-Crei" -suu -cree" 'a -un ε, 'mכ ι 'kpa 'o "jru. ⁴ 'De wlu 'o wlu -crua' 'de Kea 'a 'sbε 'di ι 'cruε' -wεε ι 'je -a dε כככ-, -wεε -a -je tכ' tba-ta 'ble, dε-nuε' wlu -crua' -nι umι -a ככ -aun pεε "wכn 'bεεa' -la -tu" -a -tl' -kwlt' i -wεε -la kuu -aa dι i.

⁵ Kea -ε -nyta" nyu pεε "wכn 'bεεa' -wεε -ε -kuua nyu 'a dι i ε 'je aopu- dε due' po -wεε aoa' tכ' 'je due' nι- ka Sesi Klisi nιε "i ε. ⁶ -Wεε ao -wee' "klein 'je o bee ao 'je wlu due' po ao 'je Kea -ε -nιa -aa Tu"bo Sesi Klisi "Bo 'a 'nyntu "i 'bεε-. ⁷ εmε -tl ao 'je ba sun 'כככn kpuun due 'due, ka Klisi kpuuan aopu sun 'כככn ε, -wεε nyu 'je Kea 'a 'nyntu "i 'bεε-.

⁸ Aoa 'jee, dε Klisi 'kpa Suifu-wi" 'a "juכיnuui, εmε -toε ka Kea nιa tכ' εε' pooa wlu fai" ε, dι ε cεεan -a "bo -wi" 'nyntu tεin" ε, כ nyntu 'o 'ε. ⁹ 'De nyu -sea' Suifu nι -mu a poε Kea 'sε, dε-nuε' ε 'jee suu' wεε, 'kamכ ε 'cruε ε 'naa :

εmε -tl 'ma muε 'nyntu -saa' 'de nyu sea' Suifu nι "klu, -wεε 'un 'je -ma 'nyntu "i 'bεε- 'de blewlu 'di.

¹⁰ Wlu -crua' ke 'da ka ke'wle ε 'naa :
Aopu -sea' Suifu nι ε, ao ke Suifu-wi" bee o -wεε ao 'je 'mua- nu.

¹¹ 'De ε wlu 'e 'כ jrc' o ke'wle, ε 'naa :
Nyu "klein -sea' Suifu nι ao -sa Tu"bo 'a 'nyntu ao nuככ 'muua i, ao 'blua- -wee' "klein.

¹² Esai foo" 'su wlu' ka -ke, כ 'naa :
Nyu due' -a mu 'e isai 'a "ji 'di 'wlu' -wεε כ 'je 'blua- -wee' 'a 'beכ nι-, 'de su -wee' "klein 'je כ tכ' "itba.

¹³ Kea -εε -nyta" nyu tכ' tba -ta a, εmε -je aopu 'mua- ke pεε 'a blua' 'un "jii- 'de εε' -kwlt" -tea' 'un. -Bo ε nι kan' -wεε Kea' a -Suu 'a "ikmaa' 'je ε nu 'de dι ao tba tכ' "i ao 'jι kpun -sisi-, -wεε ka ao 'blea tכי" tba-ta a, aoa' 'kmu 'je εε' sun to-.

Ka Pכo ntai" ε, כ 'bεε- כ 'je kan' ככ 'sbε 'cru

¹⁴ 'Ma de'di -wi" -bo ε -tu" aopu mכ ε, 'un 'je kan' 'mε ao nmכ 'di wכn, dε ao jua Kea 'a -kwlutu ε, ao 'bεε- ao

'je ba fen' -saa, ao 'je ba 'a di i kuu due 'due. ¹⁵ 'Kaa 'un nuε 'i 'un 'je aopu -tu' -kwlu o poo-, εμε -tu 'un se aopu wlu jri' 'a -pee 'tmua' pleε-. 'Saaun Kea nua 'un 'jrii, εμε -tu 'ma nu kan'. ¹⁶ Kea 'da 'un 'ε, -wεε 'un 'je Sesi Klisi 'a -tu' 'tmu 'de nyu sea- Suifu nu -pee. -Bo 'ma sea Kea 'a -pɔia" -tu' 'tmu ε, -mε ka nyɔɔ nɔɔa Kea "juɔi ka 'sraa -sai nɔa, 'kamɔ 'un nɔ-. 'Ma nu kan' 'mε -wεε nyu -sea' Suifu nu uɔ 'je 'e Kea 'o "biie- ka 'sraade Kea 'a -Suu -teea kpɔi" -wεε -ε -nmɔɔa 'e Kea "jri 'dei nɔa.

¹⁷ De 'un ke Sesi Klisi "sia 'i ε, εμε -nuε' -wεε 'ma 'sao 'ja 'de 'ma po -tuosun de 'bo Kea "juɔi, ¹⁸ de-nuε' -bo Klisi se dbo nu 'de 'ma 'kmu 'un 'de ε, -mε 'un se ε 'bεε- -wεε 'un 'je wɔn "jei kpa -wεε 'un 'je wlu-. ɔmɔ -cεεn 'e 'ma wlu ke 'ma nuɔdi 'un -wεε -ɔ nuε, 'de nyu -sea' Suifu nu uua 'je ɔ wɔn. 'De ε se -mε 'ε 'su nɔ-. ¹⁹ ɔ cεεn 'e di klae" klae" nba' o, jrii' o, Kea 'a -Suu 'a "ikmaa' 'un 'ε -ke. εμε -tu 'un tba Klisi 'a -pɔia" -tu' 'tmua' 'bo Selisalem ke 'bluɔ -nuε 'dewoi 'dii mamau 'su 'un nyi 'e Iliriblua "kpei -wεε 'un 'kaɔ la' -pɔia" -tu' 'blua- ja. ²⁰ De -ε -nɔa 'ma pεe o -wεε -εε nua' 'un -pɔan i ε, εμε -nɔ -ta nyu -sea' Klisi 'a 'nyɔn "sii- due' ε, 'bomɔ 'un mu -wεε 'un 'tmu ɔɔ -pɔia" -tu. -Bo ε nɔ kan' -wεε 'un je -gbu" po 'bo nyɔ jɔɔ 'ɔ -gbu" -gban "kpei. ²¹ 'Kaa ka wlu -crua' 'de Esaɔ 'a 'sbε 'di 'da a, 'kamɔ 'un nu, εε' wlu tu 'naa :
 Nyu -uɔ -pee nyɔ jɔɔ' sea ɔɔ' -tu' 'tmu- due' ε, uua muε 'jeea'. 'De nyu sea' ɔɔ' -tu' 'wɔn due' ε, uua mu ɔ 'mii 'wɔan'.

ɔɔn nɔε 'i ɔ 'je 'dɔɔa' mu 'de ɔmɔ

²² De -kaan 'un -je de -wεε 'un se 'de aopu o ji ke εμε -nao. ²³ 'Kaa kaan ka la 'ja a, de jre' se 'un bu wɔ kpun 'ma nuɔdbɔ -kwε' -wε- 'de 'nɔ 'blua 'a 'fɔ -nε o. 'De -sɔn -tuu"-tuu 'di kaan, 'un nuε 'i 'un 'de aopu o ji. -Bo 'ma sea 'e Esipanyɔ-blua "kpei mu ε, 'un 'je 'o aopu o cεεn -wεε ao ke 'ma -a -e 'jee-. ²⁴ -Bo 'un cεεn 'bo aopu o, -a -je ba 'mua- i nuɔ- 'de 'wɔ pla 'di. 'De -bo 'ma sea 'de Esipanyɔ-blua "kpei mu ε, -wεε ao 'je 'un sun o poa' 'bεε-. ²⁵ 'De -sɔanwɔ 'di ε, 'ma muε 'e Selisalem ke -wεε 'un 'je Kea -gbu -nɔa 'o sun o po. ²⁶ Klisi 'a -jei" naaun -nɔa 'e Masedoanɔ -blua ke Akaɔblua "kpei ε, uɔ -sa 'wei, uɔ nuε 'i uɔ 'je nɔa" nyu -nɔa 'e Selisalem Kea -gbu 'di -jei" poo-. ²⁷ Uɔ -nɔεi" uɔ 'je εε' de tu nu 'de pεe 'dɔε 'un, de-nuε' Suifu-wi" -uɔ -jea Klisi 'a -tu' ɔɔ' 'un 'bo Selisalem -nuε' -wεε nyu -sea' Suifu nu 'je Klisi 'a -tu' ɔɔ' 'un -ke, εμε -tu ka Suifu 'a kpan nɔa nyu sea Suifu nu "jru, ε nɔ kan'. 'De εε' -tu' 'un -bo nyu sea Suifu nu "duo uua' di 'dɔε 'un -wεε uɔ 'je Suifu-wi" -paan' "jrii nu ε, ε nmɔ "jrii. ²⁸ εε' -paan' tu, -sɔntɔ 'ma mu ε kpa' -wεε 'un 'je ε uɔpu "nyɔ ε, -mε 'ma muε 'de aopu o cεεan' -wεε 'un 'je 'e Esipanyɔ-blua "kpei mu. ²⁹ 'un 'je kan' 'mε -bo 'ma sea 'de aopu o ji ε, ε Klisi 'a "diwan -wee" 'klein mε -ke 'ma mu 'e jia'.

³⁰ 'Ma de'di -wi", de -a -ke -aa Tu"bo Sesi Klisi "sia 'i -wεε Kea 'a -Suu po -aun ba 'a -tu' kmaa' pεe o ε, εμε -tu 'ma kuu aopu 'a di i -wεε ao ke 'ma -a -je Kea 'a -tu' 'a tu -fɔn' 'de aoa' 'ma Kea bae' 'un. ³¹ Ao bae 'ma bae' -wεε nyu -sea' Klisi 'a -tu' ɔɔ' 'un 'je 'de Suide Kea 'je 'un seie 'de uɔpu 'kwa. Ao bae -ke -wεε -paan' 'ma kpa 'e

Selisalem ε, Klisi 'a -jei" naaun 'je ε sɔn 'sɔnɔ kpun-.
³² Ao bae Kea -wεε -bo ε nuε 'i ε, 'un 'je 'de aopu o nyi 'de 'mua- 'un, 'de 'un 'je 'o fɔn- de-saan" 'de aopu "klu.
³³ 'un nuε 'i -wεε Kea -ε -nyɔa" nyu pεe 'a blua' a, ε 'je ao -wee' "klein o sie-. 'Kamɔ ε nɔ- !

'Jewlu

16 'un -te' aopu -aa de 'dinyɔkpao' Fobe kwa. Kea -gbu -nɔa 'o Sankre ε, u nuε εε' sun o poi -o. ² Ao kpun u sɔn 'sɔnɔ 'de -aa Tu"bo 'a 'nyɔn 'un, ka nyɔ ɔ 'blea Kea -jei" naaɔ ε. Ao po u sun o, -wεε de jre' je u 'kwa -pɔnɔ, de-nuε' u -teε 'mɔ ke nyu -tuu"-tuu kwa wɔi -ke.

³ Prisilɔ ke Akilasɔ -ke 'ma -a nua Sesi Klisi 'a dbo ε, ao nyiia 'ma 'jewlu 'de uɔpu -pee. ⁴ Uua' nyu tu ε, uɔ diε 'mεa' wɔnɔ 'de 'ma -tu' 'un -wεε 'un je 'kmu nɔ-. ε se 'ma 'su mɔ ɔɔ po uɔpu 'sε- nɔ-, Kea -gbi "klein -nɔa 'e nyu -sea' Suifu nu 'a 'blua- "kpei ε, ta poε uɔpu 'sε- ke. ⁵ Klisi 'a nyu -ju -nɔa 'de uɔpu o -gbu" -sɔn ε, 'mɔ -je uɔpu -ke. 'Mɔ -je 'ma -tu' kmai Epainεtɔ, nyu -jea Klisi 'a -tu' ɔɔ' 'un 'de Asɔblua "kpei "i-saa" nɔ" ε, mɔ -nɔ 'e uɔpu 'a nya. ⁶ Ao nyiia 'ma 'jewlu 'de Madi -pee. Ua' Madi tu ε, nyɔa -su' 'de aoa' -tu' 'un.

⁷ 'Mɔ -je 'ma 'wluauɔn Dronikisɔ ke Siniastɔ ke, uɔ ke 'ma -a muε -kaso 'di -tadue. Sesi 'a dboun a poε uɔpu -tu' o -gblein'. 'De -ta 'mɔ sea Klisi 'a -tu' ɔɔ' 'un 'jee- ke ε, -mε uɔpu mɔ 'je ɔɔ' -tu' ɔɔ' 'un 'ε sese. ⁸ Ao nyiia 'ma 'jewlu 'de Ampliasɔ -pee, de ɔ ke Tu"bo "sia 'i ε, εμε -nuε' -wεε 'un kma ɔɔ' -tu'. ⁹ Iriben ɔ ke -a nua Klisi 'a dbo ε, 'mɔ -je ɔ, ɔ ke 'ma -tu' kmai Takisɔ ke-. ¹⁰ Ao nyiia 'ma 'jewlu 'de Apellesɔ -pee. ɔɔ' "ju tu ε, ɔ -teε Klisi -kwɔl", εμε -tu uɔ -tɔn' ɔ i -tɔn -tɔn -wεε ɔ se wlu -kwɔlin -saa. Nyu "klein -nɔa 'de Aristobuilɔ o -gbu" -sɔn ε, 'mɔ -je uɔpu. ¹¹ Ao nyiia 'ma 'jewlu 'de 'ma 'wluai Erodion -pee. Nyu -jea Tu"bo 'a -tu' ɔɔ' 'un 'de Nasɔsɔ o -gbu" -sɔn ε, 'mɔ -je uɔpu. ¹² Ao nyiia 'ma 'jewlu 'de Trifentɔ ke Trifost -uua nua Tu"bo 'a dbo -pee. 'Mɔ -je Pesidɔ 'un kma ua' -tu', u 'jee' kle -tuu"-tuu 'de Tu"bo 'a -tu' 'un. ¹³ Ruifisɔ Tu"bo -teea kpɔi" ε, ao nyiia 'ma 'jewlu 'de ɔ ke ɔ de -pee. ɔ de -nu, ka 'un de nɔa, 'kamɔ u nɔ -ke. ¹⁴ 'Mɔ -je Asenkritɔ ke Flekɔn ke, 'mɔ -je Ermesɔ ke Patrobastɔ ke, 'mɔ -je Ermastɔ ke -aa de'di -wi" -uɔ -ke uɔ -tea i ke-. ¹⁵ Ao nyiia 'ma 'jewlu 'de Filoklɔ ke Suili -pee, 'mɔ -je Nere ke ɔɔ' de'dinyɔkpao' ke-, 'mɔ -je Olēmpastɔ ke Klisi 'a nyu "klein -uɔ -ke uɔ -tea i ke-.

¹⁶ Ao nyiia 'ma 'jewlu 'de ba o due 'due, ao -gblee ba -kwɔl" ka de 'dinyuu a nua. Nyu "klein -jea Klisi 'a -tu' ɔɔ' 'un ε, uɔ 'na uɔpu -je aopu-.

Nyufen' -saawlu -bɔɔa' de ε

¹⁷ 'Ma de'di -wi", 'ma -tuε" aopu 'sɔn ε, nyu -uua -seea' nyu i -wεε -uua poa -cεa' 'bo nyu 'nyɔn ε, ao -tu" aoa' -cε" 'ε -tu' 'de uɔpu 'a -tu' 'un. Di uua' nyu tu a nua -wεε uua ɔɔa nyu ɔ ke di ao 'cɔan se due' nɔ-. Ao tεεn uɔpu kɔn, ¹⁸ de-nuε' uua' nyu tu se -aa Tu"bo Sesi Klisi a dbounuɔn nɔ-. 'Kaa uua' -cε" 'kpa 'a 'tun nu-tɔ mɔ uua nu. Uua nuε mɔɔ 'dɔdi -wεε uua 'tmu wlu -ɔ -jea 'e nyu

doin" ןכמ ן, 'kamo ןןא ןן -ןee ןןן poo nyu -ןןa de
 ת' 'טן 'jea' -tea 'o -כןעכןן "kpei 'srɛ i. ¹⁹ Aopu ןכ ן,
 nyu -ןee' "klein juo aoa' Sesi ןכן'je -ת' 'מן. ןמן -ת' 'ma
 ןן 'mua- 'de aoa' -ת' 'טן. 'ln ןןן "i ao 'je dɪ 'dɔe ןן ka
 juo -ןee de saun ןן ת' 'bo aopu 'טן ןןן. ²⁰ Kea -ן -nyu"
 nyu pɛe 'a blua' a, כ" -sia 'o -ןee ן 'jea -sɔk' כ' "jru
 iwaa 'de ao bu -כן ן se "i tɛn-. 'ln ןןן "i -aa Tu"bo Sesi
 Klisi 'je aopu- 'saun "jrii ןן.

²¹ Timote כ- ke 'ma na -ןee -aa nua dbo due' כ 'na
 כןכ -je aopu. Lisɪ ke Sasɔn ke Sosipateɛ -ןן -ןןa 'ma
 'wluɔun ן, ןן 'na ןןן -je aopu.

²² 'Mɔ Tetiisi, 'מכ -je aopu. 'Sbe כןן poa aopu -jei" -ta,
 'מכ -crɪ ן.

²³ Kaisɪ, כ- blea 'מכ ke Kea -gbu 'du- 'טן ן, כ 'na כןכ
 -je aopu. Erastɪ כ- ןןa 'wei i -tei -ta -kwɔɔ ן, כ 'na כןכ -je
 aopu. כ ke -aa de'di Katuisɪ ke-

²⁴ [-Aa Tu"bo Sesi Klisi po ao -ןee' "klein "diwan.
 'Kamo ן ן- !]

Kea 'a 'nyu "i 'bɛɛ-wlu

²⁵⁻²⁶ -A -bɛɛ' Kea 'a 'nyu "i ! ןמן -bɛɛ' -ן -je ן ןן -ןee
 aoa' Kea -kwɔɔ' -tea' 'je i ku -sisi'. -כןia" -ת' 'ma 'tmua,
 'kamo ן 'da. ןן' -כןia" -ת' tu 'tmuɛ Sesi Klisi 'a -ת' 'de nyu
 -sea' Suifu ןן -pee. l pa 'kwɔa tɛin" 'de-, 'kaa ɪ po "jri
 "kpaɛ' -ןe- la 'de 'sbɪ Kea 'a wlu 'kwajaaun 'crɪa 'di.
 'Kamo Kea sea' 'mɛ -ta 'ble ןןן "i. ןמן -tmuɛ' 'de nyu
 -ןee' "klein -pee -stɔn -ןee ןן 'je Sesi Klisi 'a -ת' ת' 'טן
 'je 'de ןן 'je כ ןכן 'je.

²⁷ Kea 'a 'su -ןן ת' di, -a -bɛɛ' ןן' 'nyu "i 'de Sesi Klisi
 'טן 'de -sun "o -sun 'di ! 'Kamo ן 'je ן- !

1 Korēnti

'Jewlu-

1 'Mō Pōō, Kea -nūē "i -wēē -ē -da 'un 'de 'l'n 'je Sesi Klisi 'a dboi nū-, 'mō ke -aa de'di Sositeni ke, ² -apu -ōō ja ao Kea -gbu -nūā 'o Korēnti 'sbē-. Aopu Kea 'da -wēē -ō -nūā ēē' 'cē 'de -ō -ke Sesi Klisi "sia "i ē, ao ke nyu "klein -ūū -nūā -ta "o -ta -wēē -ūūā -gbēēā -a -wēē" "klein 'a Tu"bo Sesi Klisi "juōi ke, aopu -aa ja 'jewlu.
³ -A -nūē "i -a "Bo Kea ke -aa Tu"bo Sesi Klisi 'je aopu "diwan po, -wēē ē 'je aopu pēē 'a bluā' "nyū.

Pōō a pōē Kea 'sē-

⁴ Dē Kea nūā aopu 'saaun "jrii 'de Sesi Klisi 'un ē, ēmē -ēē 'sē- 'ma po 'ma Kea jeejē 'de aōā' -tū' 'un. ⁵ Tō' -o, dē ao ke Sesi Klisi "sia "i ē, ēmē -nūē' -wēē ao 'je -paan' 'a kpe -tuu"-tuu, 'de Kea 'a wlu a 'tmūē 'de aopu "klu 'de wlu 'a kpe -wēē" "klein 'un -wēē aōā' dē "jriijua' 'a 'kpa "kpei sōōn- sōōn-. ⁶ Dē Klisi 'a -tū' pōā 'sūn -sisi' 'de aopu "klu ē, ⁷ ēmē -nūē' -wēē aopu -ōō fua -aa Tu"bo Sesi Klisi 'a dejia' 'a, Kea 'a 'kpi jrē' se aopu 'kwa -pōōn. ⁸ Kea mē -ēē mu aopu- 'a dū ikua' mamau 'su ao 'je mu, ao 'je nyūi, -wēē -sōōnti -aa Tu"bo Sesi Klisi a mua de jia' 'a, 'de -ōō se aopu -pūn' nūi. ⁹ Kea -ē -da aopu -wēē ao ke ēē' "Ju Sesi Klisi -ō -nūā -aa Tu"bo 'jea "i "sii- ē, ēē' 'wlu wlu "kpei.

I-seea' -nū 'e Korēnti Kea -gbu 'di

¹⁰ 'Ma de'di -wi", dē -ēē wlu 'ma sia aopu o 'de -aa Tu"bo Sesi Klisi 'a 'nyūi 'un ē, ēmē -nū ao 'wōōn- wlu' i, 'un -seea' 'bo 'e aopu "klu nūē. Ao 'ble tō' due', ao 'ble wlu due', ao 'bo ba bū 'de -saa 'de ao 'je "i "sii- ka kōōā due' 'a -cū nūā. ¹¹ 'Ma de'di -wi", dēē-tū 'ma 'da kan' 'a, ēmē -nū nyū -ūū -wluā 'e Kloē o -gbu" -sōōn ē, ūūpū po 'un "kuan ūū 'na -cēā' -nū 'e aopu "klu. ¹² Dē 'ma 'jea 'de ēē' dē tu 'un ē, ē ka, aōā' jrō' 'na : 'Mō nūē 'o Pōō 'de. Jrō' 'na : 'Mō nūē 'o Apōōsū 'de. Jrō' 'na : 'Mō nūē 'o Sefasū 'de. -Wēē jrō' 'na : 'Mō nūē 'o Klisi 'de. ¹³ 'Ma -teēē' aopu i Klisi mō 'ēē, ō -seea' 'un 'ēē ? -Aēē' Pōō mō -kōōē 'bo tu -kwlt' 'de aōā' -tū' 'ūū ? -Aēē' 'de Pōō 'a 'nyūi 'un mō ao pōō "ni "jru ? ¹⁴ Dē 'un sea aōā' nyc due' koun -gbai' "ni "jru po ē, -bo ē se Krisipusē ke Kaisi nūē, 'ma pōē ēē' Kea 'sē-, ¹⁵ -wēē aōā' jrō' 'je wlu ka ōō je nū : 'Lū pōē "ni "jru 'de Pōō 'a 'nyūi 'un. ¹⁶ -Aēē' 'un pōē nyc jrō' "ni "jru ke'wlē -wēē 'un "maē' oō ? -Lūn', tō' -o, 'un po -tū' -kwlt' i' -wē- : 'Lū pōē Stefanasū 'a -gbu" -sōōn nyū "ni "jru -ke. 'Kaa 'bo -mē 'de ē, -bo 'un po nyc jrō' 'ni "jru ke'wlē ē, 'un se -mē o juo-.

Kea 'a tō' ke nyiō 'ō tō' se due' nū-

¹⁷ ē se nyū "ni "jru po -tū mē Klisi dbo 'un nū-, ō dbo 'un 'ē -wēē 'un 'je -pōā" -tū 'tmū. -Bo 'ma sea ēē' dbo tu nū ē, ē se 'ma nyiōō' ke wlu 'didi mū 'ma "duo 'un -wēē 'ma nū ē nū-. -Bo 'ma sea ēē' dbo tu nū 'de 'ma nyiōō' 'un 'de ē, -mē Klisi 'a 'mē -tū 'bo tu -kwlt' nūē dē foo" -o. ¹⁸ Ka Klisi 'mēā 'bo tu -kwlt' -bo ēē sea 'tmūē ē, nyū -ke Kea a mua i -seea' -wi" -mū a 'dū sūan nū wlu-. 'Kaa -apu -ōō -jea 'pūūā' 'a, -aa -dū' Kea 'a "ikmaa'. ¹⁹ 'De ēē' -tū' 'un wlu -cūā 'de Kea 'a 'sbē 'di ē 'naa :
 Kea 'na : 'Ma mūē dē "ijuōun 'a dē "i juā' i-saa' -wēē tō' 'dinūn 'a tō' 'dinūā' 'je i sōōn-.
²⁰ -Ta dē "ijuōi nū ē- ? 'De -ta kē' wō -sai nū ē- ? -Ta ka wōncēn i nū 'de -sūanwū 'di ē- ? -Bo Kea a sea dē "jriijua' -nūā 'nō 'bluā- "kpei 'de -sūanwū 'di ja -gbūn ē, ka sūan nūā, 'kamō ē nū-, ²¹ dē-nūē' nyū -ūūā -daa' ūūā' -cē" dē "jrijuōun 'nō 'bluā- "kpei ē, ūū se Kea juo-. ēmē -tū Kea -nūā tō'di ē, ē 'pūū- nyū -jea Klisi 'a -tū' tō' 'un ē. Klisi 'a 'mē -tū' 'bo tu -kwlt' -bo nyū a sēē 'tmū ka sūan nūā -l -nūā kan' 'de 'kmū "kpeinyū "jri 'de ē, lūi Kea cēēn 'de 'un -wēē ē 'pūū nyū -ūū -jea ē tō' 'un ē. ²² Suifu-wi" -mū a -teēē' jrii' i, -wēē Glēkū-wi" a -pōōn dē "jriijua' i -wēē ūū 'je dē tō' 'un 'je. ²³ -Bo ē -tū" -apu mō ē, Klisi -ō -kōōā 'o tu -kwlt' ē, ōō -ōō -tū' -aa -tmū. la' -tū' tu ē, lūē Suifu-wi" -mū 'a 'cēn -tū -o, 'de nyū -sea' Suifu nū -bo -wi" -mū a sū ja -gbūn ē, ūūā 'dū sūan -tū. ²⁴ 'Kaa nyū Kea 'da -wēē -ūū -jea ēē' 'cē nū- -wi" -mū ē, -bo ūū nū Suifu o, -bo ūū se Suifu nū o, ka Kea 'a "ikmaa' ke ēē' tō' 'dinūā' pōā "jri "kpaē' 'de Klisi 'un ē, ūū ju'. ²⁵ Dē -wluā 'e Kea 'un -bo nyiōō a sea ēē' dē tu ja -gbūn ē, ūūā 'dēē sūan-tū, 'kaa dē ūūā 'daa- sūan-tū 'mūā-, ē -sii nyiō 'ō tō' 'dinūā' -wēē' 'mē. Dbo Kea nūā 'de Klisi 'a 'mē -tū' 'un -wēē nyiō 'na Kea se dē nūā' 'bēē-, ēmē -kmai" -ē -sii nyiō 'ō 'kpi -wēē' "klein.
²⁶ 'Ma de'di -wi", dē ao nūā 'un ao si ē "jriē- o. Aopu Kea -teēā kpi" -wēē -ō -jea ēē' 'cē nū 'de ao "klu ē, nyū 'bluā "kpeinyū 'jea dē "ijuōun 'daa- ūū se "i -ti. 'De nyū -nūā nyū klāē" -wēē -ūū -jea -tēn -cēēn' 'ble 'de nyiōō "jri 'de ē, ūū se "i -ti 'de aopu "klu -ke. ²⁷ 'Kaa dū 'bluā "kpeinyū a 'daa- sūandū, lūi Kea 'cra i -wēē ē 'je nyū -ūūā -daa' ūūā' -cē" tō' 'dinūn -tūn' "i 'dbaa. 'De nyū -sea' 'di ikua' 'ble 'de 'bluā "kpeinyū "jri 'de ē, ūūpū Kea -teē kpi" -wēē ē 'je nyū -ūū -kmai" -tūn' "i 'dbaa. ²⁸ Dū 'bluā "kpeinyū 'na l se dēwōōn nū ē, -wēē ūūā -flēēān' 'de ūū 'na -l se nū ē, lūi Kea 'cra i -wēē dū -kōān -tū' 'de 'kmū "kpeinyū "jri 'de ē, ē 'je -mū i-sa. ²⁹ -Bo ē nū kan', -mē nyc "o nyc se ē 'bēē- ōō 'je ōō' -cēi" 'bēē- 'bo Kea "juōi.

³⁰ 'De Kea mē -nuē' -wēe ao ke Sesi Klisi "sii- "i. Omō Kea to 'e 'de -aa -ti' 'un -wēe -ō -ni -aa tō' 'dinia' ke -aa "is-rēa' ke -aa 'pepe nia' -wēe -ō -te 'o, -ō -ni -aa -seiei.

³¹ -Wēe ka ε 'crua 'de Kea 'a 'sbē 'di, ε 'je kan' ni-. Wlu -crua' ε 'naa :

Nyō -ō -nia "i -ō -jea -tuosun de po 'de dē jrē' 'ε -ti' 'un ε, -mē dē Tu"bo nua, εmē -εε -tuosun -ō 'je de po.

Ka Pōo nua Klisi 'a -ti' 'tmusun 'bo Korēnti ε

2 'Ma de'di -wi", -ta 'un jiiā 'de aopu "klu tēin" -wēe 'ma 'tmua Kea 'a tō' -ti 'de ao -pee ε, ε se 'e 'ma wōn icēēan' ke 'ma dē "jriiua' 'un ni-, ² dē-nuē' 'un se ε "ni 'de 'ma tō' 'un 'je dē jrē' 'nyni 'wōn 'de aopu "klu, -bo ε se Sesi Klisi -ō -kōka 'bo tu -kwlu' 'a -ti' 'ni ε. ³ Nō" -ε 'di 'un nia 'e aopu "klu ε, 'un se 'diikua' 'ble, faun a nu 'un 'ε, 'ma dī a crē'. ⁴ -Ta 'ma 'tmua Kea 'a -ti' 'de ao -pee ε, 'un se ε nu 'de 'ma wōn icēēan' ke 'ma dē "jriiua' 'un -wēe ao se 'o 'ma -kō 'de bla, 'kaa Kea 'a -Suu mē -sa εε' "ikmaa' 'kwla, εmē -nuē' -wēe ka dī 'un 'tmua i nia tō' -ti ε, ε po "jri "kpaē'. ⁵ -Je ε nia kan' -mō ε, -mē aōa' Klisi 'a -ti' tō' 'un 'jea' se 'o nyiōtō' "kpei tba, 'kaa ε tba 'o Kea 'a "ikmaa' "kpei.

Kea 'a tō' 'dinia'

⁶ Tō'di ni wlu -aa -tmua, nyu -uua pēe Kea 'a -Suu nmaea -wi" -mu a mu i 'mii 'wōan' 'pepe. 'Kaa ia' tō'di ni wlu se 'nō 'kmu "kpei 'wlu. I se 'e nyu klae" -blea 'blua- 'un 'wlu, dē-nuē' uua' "ikmaa' 'a -kwle isōn-ti. ⁷ Tō'di ni wlu -aa -tmua ε 'wluε 'o Kea o, ε -tēn 'de, -wēe ε pa 'kwla tēin" 'de nyiō -pee. Tēin" sese ε, Kea -teeε kpoi" 'de -aa 'nyni 'wlu -ti 'un. ⁸ εε' tō'di ni wlu tu ε, nyu klae" -uū -nia 'nō 'kmu -nē "kpei se ε juo-. 'Kaa -bo uū juε 'de ε, -mē uū se ε 'bēε- uū 'je Tu"bo -ō -wluā 'nyni 'bo tu -kwlu" kō. ⁹ Wlu -crua' 'de Kea 'a 'sbē 'di tēin" 'kamō ε 'da, ε 'naa :

Dī nyiō 'kō "jriē- sea tba due', dī nyiō 'kō doun" sea 'wōn due', dī nyiō sea tō' inaa due', umi Kea -tee nyu -kma εε' -ti' 'dei.

¹⁰ Umi Kea cēēn 'de εε' -Suu 'un -wēe ε -sa 'kwla 'de -a -pee, dē-nuē' Kea 'a -Suu mē -εε -gbun' 'e dī -wee' "klein 'un 'pepe, εε mu' mamau 'su εε jea 'e Kea 'di tēn sun -ōn -gbun. ¹¹ Tō' -o, nyō -jō -ni 'e nyu "klu -wēe -ō -juo dī -nia 'e nyiō 'un -bo ε se nyiō 'kō -suu -nia 'de -ō 'un ni ε.

'Kamō ε ni -ke nyō jrō' se ε 'bēε- -ō 'je Kea 'a tō' juo-, -bo ε se Kea 'a -Suu ni ε. ¹² 'De -apu mō ε, -a se -suu -ε -nia 'e 'kmu "kpeinyu 'un 'ble, 'kaa -Suu -wluā 'e Kea 'un mē -a -ble, -wēe 'saaun Kea nua -a "jrii -a -je 'e ε 'dei 'wōn.

¹³ -Bo -aa sea ia' dī tu 'tmu 'de nyu -pee ε, -a se nyiōtō' 'un "duo- -wēe -a se εε' dē tu nu. 'Kaa wlu Kea 'a -Suu tō -aun umi -aa -tmu. Dī Kea 'a -Suu a nua umi -aa -sa wō 'de nyu Kea 'a -Suu nia 'e 'un -pee.

¹⁴ 'Kaa nyiō 'kō nmi tō 'kōn dī -wluā 'e Kea 'a -Suu 'un 'mii. -Bo -ōn sī 'wōn ε, -ō 'dū suānūn 'a wlu, -ō se ε 'bēε- -ō 'je 'e i 'dei 'wōn, dē-nuē' nyō Kea 'a -Suu nia 'e 'un 'a 'su mō -juo ia' "kpei- -seea' ka. ¹⁵ Nyō Kea 'a -Suu nia 'e 'un -mō ε, -ō juo dī -wee' "klein 'a "kpei- -seea' ka 'mē.

Nyō jrō' se ε 'bēε- -ō 'je -mōkō' jei tu -ōn i 'je. ¹⁶ 'Kamō wlu -crua' 'da, ε 'naa :

-ō -juo Tu"bo 'a tō' -wēe -ō -je ε 'sni -tu" ε- ? 'De -apu mō ε, -a -bleε Klisi 'a tō'.

Nyu -nuua Kea "juo

3 'Ma de'di -wi", -bo 'ma sea aopu -pee wlu ε, ε se ka nyō -ō wluā nyu Kea 'a -Suu nia 'e 'un -pee ni-, ka nyu -nia nyu dee 'de Klisi 'a -ti' 'un nia, 'kamō ao ni-.

² Dī 'un tōka aopu ε, ia' 'mii 'wōan' se 'kle ni-, 'un se aopu dī -kmai" tōkō-. Ka nyō -ō "nyā "judēe nyūēni, 'kamō ε ni-. 'Un se aopu diidē -cēēn' "nyū ke, ao se ε 'bēε- ao 'je diidē -cēēn' dī. Ka "judēe sea' 'bēε- -ō 'jea diidē -cēēn' dī ε, 'kamō ao ni tēin", 'de 'kamō ao ni 'e -suanwū 'dī ke-, ³ dē-nuē' ao se nyu Kea 'a -Suu a po -je o ni ke. Dēε-tu 'ma 'da kan' a, εmē -ni ba -kwlēn o nua' o, -cēa' ni 'e aopu "klu 'mē ke. ⁴ -Bo aōa' jrō' wlu -wēe -mō 'na 'un niε 'o Pōo 'de, -wēe jrō' 'na 'mō niε 'o Apolōstī 'de 'ee, -mē -ta ka ao ke 'kmu "kpeinyu -seea' "kpei- ε- ?

⁵ -ō wē- -ni Apolōstī ε- ? 'De -jō wē- -ni Pōo ε- ? -A niε nyiō -o. -A niε dbonuūn -o. Kea dōo -aun -ε, -wēe -a -je ε nu 'de ao 'je Klisi 'a -ti' tō' 'un 'je. Dōo Kea -tea' -a kwa εmē -a nu due 'due. ⁶ Ka nyu -a nua -kle' dōo nia, 'kamō -a -ni. Dē 'mō doa, εmē Apolōstī po "ni "kpei, 'kaa Kea 'a 'su mē -nuē' -wēe εε' dē tu mē -wēe εε 'boa. ⁷ -Je ε nia kan' -mō ε, -mē nyō -doa dē o, -jō poa dē "ni "kpei o, uū -wee' se dēwōn ni-, Kea mē -ni dē -wee', dē-nuē' εmē -nuē' -wēe dōdē ε mē, 'de εε 'boa. ⁸ Nyō -doa dē o, -jō poa dē "ni "kpei o, uū niε dē due' uū se "kpei- -seea'. -Kei" -ε -ke jrō' 'kō nuudbo -kōka' 'i ε, εmē Kea a mu -ō -saa', ⁹ dē-nuē' ka -a -nia 'kōkō -ō, -a -bēεε sun o, -wēe -a -ke Kea nu dōo -tadue. Aopu mō ε, ka Kea 'a -kle' nia, 'kamō ao ni-. Ka Kea 'a -gbu" nia, 'kamō ao ni -ke.

¹⁰ 'Saaun Kea nua 'un "jrii ε, εmē -nuē' -wēe 'un -te' -gbu" 'a -gban ka -gbu" poi -nia tō'di nia. 'De nyō jrō' jī ia -wēe -mō -ō 'jaa- -gbu" 'a blo' 'bo ε "kpei. Nyu -uua poa -gbu" 'bo εε' -gbu" -gban tu "kpei ε, uū -tu" uua' -gbu" posun 'a -ti' due 'due. ¹¹ Sesi Klisi mō -ni -gbu" 'a -gban', nyō jrō' se ε 'bēε- -ō 'je -gbu" -gban jrē' -te' 'bo -mē 'de. ¹² 'De nyu -uua poa -gbu" 'bo εε' -gbu" -gban tu "kpei ε, -bo jrū' nu 'sani o, -bo jrū' nu 'wei o, -bo jrū' nu 'sei 'dōe o, -bo jrū' nu ti o, -bo jrū' nu -kaa-, -wēe -ō 'je 'o -gbu" po ε, ka "o ka ε 'je ε ni ε, -ō nuudbo a muε "jri "kpaē' poa'. ¹³ Ka jrō' -ō nua -gbu" -tesun 'bo εε' -gbu" -gban tu "kpei ε, εε muε "jri "kpaē' poa' Kea 'a nyu 'a 'pee 'jewū o. 'De εε' 'wū tu 'dī ε, nyu -wee' "klein 'a nuudt a muε 'e nē 'un cēēan'. Dē jrō' 'kō dōo nia 'un ε, nē mē -je ε to-, -wēe nyu 'je ε 'je 'pepe. ¹⁴ Dōo jrō' nua -bo ε jii 'de nē 'un -wēe ε se sin ε, -mē -mō 'kō 'jei tu a muε -paan' 'jea'. ¹⁵ 'De -bo jrō' 'kō nuudbo jii 'de nē 'un -wēe ε sin ε, -mē -mō se -paan' 'jei, -ō muε 'puua' -mō, 'kaa ka nyō -ō cūan 'e nē 'un -wēe -ō 'puā, 'kamō -ō ni-.

¹⁶ Ka ao nia Kea 'a -gbu" -wēe Kea 'a -Suu "tia 'de aopu 'un ao sī juoo- ? ¹⁷ 'De nyō -ō muε nua' -wēe Kea 'a -gbu" 'jea isōn ε, Kea a muε -ō 'jei tu i-saa' -ke, dē-nuē' Kea 'a -gbu" -ε -kweai 'pepe ε, εmē ε ni-.

¹⁸ Nyō 'bo 'e aopu "klu ni ε, -wēe -ō 'bo -ō -cē" 'kpa 'srē ipōōε. Ka -bo 'kmu "kpeinyu -gbun nyō jrō' ja -wēe uua

'dintl i ε, k 'bo k k -ce' tō 'dinti 'daa- kan'. Ḍ -saa -me 'ε tō 'dintla' tu kwa -sōn -wēe 'kmu "kpeinyu -sea' Kea juo 'je k suanui 'daa- 'de εε' -tu' 'un, -me k muε tō 'dinti -cōkōn' 'kpaā', ¹⁹ dē-nuε' 'kmu "kpeinyu 'a tō 'dintla' -me ka suan nīa, 'kamō ε nī 'de Kea "jri 'de. Wlu -cruā', ε nīε tō' -o. εε' wlu tu 'naa :

Kea kpυσσεν dε "ijυουσν "kpei 'de υυα' 'srε 'blea' 'un.

²⁰ 'De wlu -cruā 'de fō' jrε' o ke'wle -mε 'na :

Ka dε "jriijυουσν 'a tō' inaasun nīa dε foo' ε, Tu"bo ju'.

²¹ -je ε nīa kan' -mō 'ja a, -me nyc jrō' 'bo sun -kwlt' tbaa -wēe k 'bo k k -cei' "beεε 'de nyōpυ 'a -tu' 'un, dε-nuε' dī -wēe' "klein nīε aōa' dε -o. ²² -Bo ε nī mō o, -bo ε nī Apolōsō o, -bo ε nī Sefasō o, -bo ε nī 'kmu -wēe' "klein o, -bo ε nī 'kmunīa' o, -bo ε nī 'mēa' o, -bo ε nī dī -nīa 'e -slanwl 'dī o, -bo ε nī dī -a mua jīa' 'de nya o, dī -wēe' "klein nīε aōa' dε -o. ²³ 'De aōpυ mō ε, aō nīε Klīsī 'a dε -o, -wēe Klīsī nī Kea 'a dε.

Tu"bo nīε pōkō 'a 'pee 'jei

4 -je -a -nīa Klīsī 'a nyc 'ja a, -me Klīsī 'a dbonuun mu nyc 'je -a 'daa-. tō' -tu -l pa 'kwla a, iml -la 'kwla-sadbo Kea -te -a kwa. ² Nyc nyc -tea' dō kwa, dε due' nyc a -pōan i 'de kō -tl' 'un ε, εmε -nī k 'je εε' dō tu "jriε -tu" ka -cōkōn' ka. ³ -Bo ε -tu' mō ε, -bo aōa sea 'ma 'pee 'je o, -bo nyc jrō' k sea 'ma 'pee 'je o, εε' -cōkōn se 'un nυ. 'De mō se ε 'bεε- mō 'un 'je 'ma -ce' "kpa 'a 'pee 'je, dε-nuε' dε -εε' -tu' 'un 'ma pεε 'jea' un "bli -ce' ε, ε se nī-. ⁴ 'De ε se εmε -nuε' -wēe 'un 'kpa 'isrēi 'bo Kea "juōi nī-. 'Kaa Tu"bo mō -je 'ma 'pee 'je. ⁵ εmε -tī aō 'bo nō" "juōi -siie, -wēe aō 'bo nyc jrō' k 'pee 'jeε. -sōnti Tu"bo a mua de jīa' a, kō muε nua' -wēe dī "klein -pa 'kwla 'de kwīe 'dī o, tō' "klein -nīa 'e nyō pεe o 'je "kpaē' 'pεεn-. 'De εε' kō" tu 'dī mō dε -ε -ke jrō' -kōkōa' "i ε, Kea 'je k εε' -tī' o pō.

Klīsī 'a dbonuun 'a -tū

⁶ 'Ma de'di -wi", -bo 'un -sa 'o 'un ke Apolōsō -pun" -wēe 'ma sea aōpυ wlu -pee 'tmuε ε, -me 'un nīε "i 'un 'je aōpυ dε tōkō-, -wēe -ta wlu -ε -cruā' sīa, aō 'je 'o siie. Aōa' jrō' 'bo kō -cei' "beεε 'de nyc jrō' k -tl' 'un -wēe k 'bo jrō' -fluεn. ⁷ -Mō kō -bεεa' kō -cei" ε, -ta ka -un -ke nyc jrō' -seea' "kpei- ε- ? Dε -lū -blea 'ee, nyc se ε -un -nyc' ? 'De -bo nyc "nyc ε -un 'ee, -mε dεε -tī -ma -bεε' -ma -cei" ε- ? ε -kō' -na dε -wlu 'e -ma -ce' 'un ε- ?

⁸ Aō dōo' -wε- la, aō 'kpa "wliεjeun -wε-. -Ta -a sea 'de aōpυ o jii ε, -mε aō 'na aō nycnī' -wε-. 'De 'un nīε "i -mō -cεεn', aō ke -a -je mu -a -je nycnī -tadue. ⁹ 'Kaa -apυ -nīa Klīsī 'a dōoun -apυ mō ε, dε 'ma 'jea i 'de -aa -tū' 'un ε, εmε -nī Kea nυ -aun nyc -wēe 'a dε 'kōkō -gbōkō 'un. ε -kō' -na -aa nyc tu -teε 'mεa 'a -tea', εmε -tī 'kmu -wēe' "klein ke Kea 'a "soa-wi" ke nyōpυ a 'jraa- -aun. ¹⁰ Dε -a -ke Klīsī "sīa "i ε, -a -kpa suanuun, 'kaa aōpυ mō ε, aō nīε tō'di 'de Klīsī 'a -tū' 'un. -Apυ mō se 'diikua' 'ble, aōpυ mō ε, aō kuε 'dii. Nyc a -flēεn -apυ mō 'mε, aōpυ mō ε, nyc a 'tmuε aōa' 'nynī dōe. ¹¹ Dε -nynīia 'de -slanwl 'dī ε, 'muε- ke "nī 'natun a 'dba -aun -ε. -A -cēn kui, -aa -jēε -aa -ce' wōn 'de blati 'kwa, -a se "jru 'wlan' 'ble, -aa nυ

-mu' -ta, -wlu' -ta. ¹² -Bo -a -je dε 'je -a -je dī ε, -aa -ce' 'kpa 'a sun a nūε dōo, -aa' pleε seaa'. Nyc -a -cree" 'a -aun ε, -aa pōε υpυ "diwan. -Bo nyc a sea -a 'kle -tu' ε, -aa' wlu wlu'. ¹³ -Bo nyc a sea -aa 'nynī saun "sī ε, -aa -tmuε υpυ wlu 'dōe -pee. -Aa -tu' ε υpυ -tu' -kwlt' i-. Ka wuuođī nīa, 'kamō -a -nī 'de 'kmu "kpeinyu "jri 'de, υυa -flēεn -aun -ε.

¹⁴ -Bo 'ma sea wlu -nīa kan' 'cru -wēe 'ma sea aō -jei' pōo ε, -mε 'un se ε "inl 'un 'je aōpυ -tūn' "i 'dbaa, 'kaa aō nīε 'ma -tū' kmānyuū -o, εmε -tī 'ma -tu" aōpυ 'snl.

¹⁵ Nyc -a tōkō aōpυ Klīsī 'a -tū' -bo υp nī -kwlu due' mō 'de ε, aō se "bo -wi" -tuu" 'ble, aō "bo nīε due' koun -gbai', dε-nuε' tēin' ε, -ta 'un 'tmua aōpυ -pōiā" -tī -wēε aō -teea Sesi Klīsī 'a -tū' tō' 'un 'jea' a, -mε ka aō 'bo nīa, 'kamō 'un nī-. ¹⁶ 'Bo -mε 'de ε, 'ma bae aōpυ i, aō 'clan 'ma kpln. ¹⁷ 'De εε' -tū' 'un mō 'ma dōoo Timote 'de aōpυ o, kō nīε 'ma -tū' kmāju -o, kō pōo wlu fai' 'de Tu"bo 'a -tū' 'un. Ka Klīsī a pōa 'ma 'kmu -je o ε, kōmō kō mu ε aōpυ -kwlu o pōa'. εε' dε tu mε 'ma kō nyc 'de Kea -gbū 'dii -ta "o -ta.

¹⁸ Nyc jrō' -nī 'de aōpυ "klu -wēe -υυa -bεε' υυa -cei". Dε υυa' nyc tu a naa tō' i ε, εmε -nī υp 'na' mō se aōpυ "i -teea' jii 'bode. ¹⁹ 'Kaa -bo Kea nīε "i ε, 'un se 'un -kwlei 'ma jea 'de aōpυ o jī. 'De εε' kō" tu 'dī mō 'un 'je -cei' "bεεun -nυ 'a "ikmaa' 'jee-. -Mε 'un se wlu -l -wluā 'e υpυ 'wōkō k 'su -kwlō kpai, ²⁰ 'Kaa Kea 'a 'beđe ε -tī' nīε "ikmaa' -sōn, ε se 'e wōkō 'dī 'a 'su nī-. ²¹ Dε aōa -pōkō i ε- ? 'Un 'ble klāe kō -wēe 'un 'je 'de aōpυ o jii -ae, -aee' 'un jī 'de aōpυ o -wēe 'un 'je 'ma nyō k -tl' kmaa' ke 'ma 'dī-wōkō nmōa' to 'de aō -pee ? Dε aōa -pōkō i ε- ?

Kpln -sea' nυ ka nī ε

5 Dε nyc a 'tmua -ta "o -ta -wēe 'un 'wōan 'de aōa' -tū' 'un ε, εmε -nī υp 'na jēi' 'je dεsauū -nīa 'de aōpυ "klu -sīε' -jei", ε je -je nyc -sea' Kea juo a nua -sīi-. Υp 'na "ju due' -nī 'de aō "klu -wēe kō -sō" 'bo 'nycnō 'kwa. ² Dī -sea' nυ ka nī, iml -la nūεε 'de aōpυ "klu iml -nī kan' -wēε aōa kō 'bεε- aōa' -cei' -ke. Dε -je aō 'jea nυ 'de ε, εmε -nī aō 'je "jrii "kae- 'de εε' dεsauū tu 'a -tū' 'un -wēε aō 'je kō' "ju tu 'de aōpυ "klu -sa. ³⁻⁴ -Bo ε -tu' mō ε, 'ma nyōkō -mε se 'de aōpυ "klu nī -mō, 'kaa 'ma naa aōa' -tū' tō' "kpei-, εmε -tī "ju kō nua εε' dεsauū tu ε, 'un -kō' kō' 'pee kpuan' mε 'de 'un pεe o 'de -aa Tu"bo Sesi 'a 'nynī 'un. Ka nycnō nīa 'de aōpυ "klu ε, 'kamō 'un nī-. -Bo 'un se 'e aōpυ "klu nī mō 'de ε, aō ke 'ma -a -sīi' ε "i 'de Tu"Bo Sesi 'a "ikmaa' 'un. ⁵ 'De -a -je kō' "ju tu wlu "kpei cēn 'de -sōn' 'kwa -wēe kō' 'bluku 'je isōn-. 'De -sōnti Tu"bo a mua nyc -wēe' 'a 'pee 'jea' a, -wēε kō' -sūu 'je 'pūuā' 'je.

⁶ 'Mō 'na -bo aōa sea aōa' -cei' 'bεε- ε, ε se "jrii nmō-. Ka -di'pen -puun" dε 'ε dε-saan" ka a -puun' 'a fai' 'a 'pōkō -wēe' "klein aō seε juōo- ? ⁷ εmε -tī aō 'je dεsauū -nε 'de aōpυ "klu -sa -wēε aō je ε ba 'kwa 'je, 'de ka nyc deε nīa, aō 'je kan' nī-. Tō' -o, Klīsī -kō' -apυ -nīa kō nyc 'a dεsauū mε. Klīsī mε -aa 'mēa', kōmō -nī -aa Pakl-. ⁸ -A -tu" kuōnkwa' wlu -kō -ε sea -di'pen -puun" dε o mu -wēε -a -je 'pepe nī de tō' -tī 'un. -A -sa -di'pen -puun" dε soa -ε -nīa 'srε ke 'diwōnyniā' kwa -sōn.

9 De 'un 'tmua ao -pee 'de 'sbe 'un pood aopu -jei" tein" 'di ε, εμε -ni ao ke jei" 'jenyu 'bo sun' pood. 10 'ln se 'na ao ke jei" 'je nyu "klein -sea' Kea 'a -jei" naa 'bo i -teeε. Nyu -uua -jea jei" -wi" o, nyu di a poa pee "i o, nyu -a -jriia" o, nyu -a -gbεεa' koin "juoi o, uu ke -a -wee' plaan 'n' kmu -ne "kpei 'mε. 'ln se 'na ao ke nyu -nu 'bo i -teeε. -Bo 'un 'da kan' -m' de ε, -mε ao 'je 'n' kmu -ne "kpei -cra" -o.

11 De -εε 'snl 'ma -tua" ao kpleiin ε, εμε -ni 'un 'naa : Nyu aoa 'daa- de'di 'de Klisl 'un, -wee -k' -jea jei" -wi", 'de nyu 'a di a poa pee "i, -wee -k' -gbεεa' koin "juoi 'de -k' dooa nyu 'a 'nynl, -wee -k' poa nm' "jru 'de -k' -jriia" a, k ke ao 'bo naa, k ke ao 'bo sun -tadue pood m' "pl. 12 -A se ε 'bεε- -a -je nyu -sea' Kea 'a -jei" naa 'a 'pee 'je. 'Kaa nyu -uua naa Kea 'a -jei" -bo uu nu desau n ε, uu pu -a 'pee -a -je 'je. 13 Nyu -sea' Kletien ni ε, Kea mε -je -wi" -mu 'a 'pee 'je. Aopu m' ε, ao -sa desau ni 'de aopu "klu, 'kam' ε 'cruε 'de Kea 'a 'sbe 'di.

De'diny nu 'a ba "kuan poo-ti

6 -Bo nyu jrc' ni 'e aopu "klu -wee k ke k' de'di 'ble 'tmua' 'ee, dεε-tl k' mu k' de'di "kuan pood 'de nyu -sea' Klisl 'a -tl' t' 'un 'je o -wee -mu a 'je uua' 'pee ε- ? Dεε-tl k' kpa k' 'tmu -tl 'de Kea -gbu 'di -wee Klisl 'a nyu 'a -sl' "kpei ε- ? 2 Ka nyu -jea Klisl 'a -tl' t' 'un uua mua 'kmu -ne 'ε 'pee 'jea' a, ao sl juo- ? 'De -bo ε ni aopu m' -je 'kmu -ne 'ε 'pee 'je 'dee, -mε -bo 'tmu -tl -saan" -'kpa 'bo aopu 'nynl ε, ao se ε 'bεε- ao 'jl "kpei -seea' -wee' - ? 3 Ka -aa mua Kea 'a 'soa-wi" 'a 'pee 'jea' 'wl jrε' o, ao sl juo- ? 'De -bo ε ni kan' -m' 'ee, dεε-tl -a se ε 'bεε- -a -je 'kmu "kpeid' 'a 'pee 'je ε- ? 4 'De -mε 'kam' ao jul -wee -bo 'tmu -tl -nla kan' 'kpa 'bo aopu 'nynl ε, 'de aoa ple aoa mu 'e nyu sea' Kletien ni o, -wee -wi" -mu a 'je aoa' 'pee. 5 De 'ma 'tmua -ta, ε se aoa' -tl' 'blee ? Nyu -jea t' di ni -wee -k' -jea k' de'di -wi" 'a -tl' "i-seea' -m' se 'e aopu "klu ni -wee' - ? 6 Nyu -nla de'diny nu 'de Klisl 'a -tl' 'un, -bo 'tmua' ni 'o uu pu 'nynl -wee uu 'je ba "kuan poo 'de nyu sea' Klisl 'a -tl' t' 'un 'je -pee ε, ε se "jrii nm'.

7 -je -cea' nla 'bo aopu 'nynl m' -wee' -wee aoa pood ba "kuan a, -mε niε -k' -o, ε je aopu -pun" ni-. Dεε-tl -bo nyu 'fa aopu "i -wee aoa' 'bεε- pee "woin ε- ? Ao se ε 'bεε- ao 'je aoa' -cei" "tai- nyu 'je aopu woin dii- ? 8 Di -l sea "isrε ε, uml aoa nu aoa' de'di -wi" "jrii, -wee aoa -sa' uu pu di 'kwai. Nyu -uu -ke ao 'jea Klisl 'a -tl' t' 'un ε, di aoa nua uu pu "jrii, uml -nao.

9 Ao seε juo ka nyu -sea' "isrε sea Kea 'a kεema' -kwl' 'blei ε ? Ao 'bo aoa' -cei" 'srε ipood, jei" 'jeun o, koin "juoi -gbεεa' un o, nyu 'a 'nyn' 'jeun o, 10 nyu -uua 'su a nua ba 'nyn' 'un o, "jriun o, 'kwa i 'neun o, nm' "jru poun o, nyu -pa' "kpei blaun o, nyu -uua nua la' di tu ε, uu se 'e Kea 'a kεema' -kwl' 'di pa i. 11 'De di -nla 'mua- ml aoa' jru' ni 'un tein" 'de-. 'Kaa ao se kan' -m' ni 'bode. Kea -sa aopu desau 'a -flen" -pun", εε 'daa- aopu "isrεun 'de -aa Tu"bo Sesi Klisl ke -aa Kea 'a -Suu 'a 'nynl 'un.

Aoa' nyioj' -wee' -tee Kea 'a -tea'

12 Aoa 'jee, 'un 'bεε- 'un 'je dε -wee' nu, 'kaa dε -wee' nua' se kan' 'ma 'dεε ni-. 'ln 'bεε- 'un 'je dε -wee' nu, 'kaa 'un se ε 'bεε- 'un 'je 'ma -cei" "tai- -wee dε jrε' 'je 'un koin 'un 'ble. 13 Diid' -tee "kwli 'a -tea' -wee "kwli -te di- id' 'a -tea'. 'Kaa 'wl jrε' -εε mu nynia' -wee Kea 'je di 'a kpe 'koin -ni i -sa. 'Kaa aoa' 'bluku -mε se dε "jriitian 'a -tea' -te, ε -tee Tu"bo 'a -tea', -wee Tu"bo ni εε' jei. 14 'De ka Kea -sa Tu"bo "kuny' 'kam' ε 'je -a "kuny' -sa -ke 'de εε' "ikmaa' 'un.

15 Ka aoa' 'bluku nla Klisl 'a 'dae ao seε juoo- ? 'De 'm' 'beee' 'un 'je Klisl 'a dae- 'un "duo, -wee 'un 'jl -kwl' -te' nyn' k' dε 'un nuu ? 16 Ka nyu -k -ke -kwl' -te 'nyn' "sia "i, -mε k ke u 'kpa nyu due', ao seε juoo- ? Wlu -crua' ε 'naa : Nyu 'koin -nla 'mua-, uu 'kpa nyu due'. 17 'Kaa nyu -k -ke Tu"bo "sia "i ε, -mε k' -suu ke Tu"bo 'a -Suu 'kpa dε due'.

18 Ao ple 'nynl-san nua' "juoi i. Disau jru' nyio nua, k' nu -ml k' 'bluku "jrii, 'kaa nyu -k' -jea jei" ε, -m' k nuε k' -ce" 'ε 'bluku desau "jrii. 19 -ln" ka aoa' 'bluku nla Kea 'a -Suu 'a -gbu", ao seε juo- ? -Suu -wlu 'e Kea 'un ε, εμε -ni 'de aopu 'un. Ao se aoa' -ce" 'ble, Kea mε -ni aoa' 'Blei. 20 De-nuε' ao -tlen', aoa' koin' kma', de εε' -tl' 'un ε, aoa' 'bluku -wee' 'je Kea 'a -tea' -te -wee ao 'je εε' 'nynl "i 'bεε- 'de ao kui'.

Ba "blitii-tl

7 'Ma 'ce, -tl' ao -teea' 'mii 'de 'sbe ao ja 'un 'di ε, uml 'ma ji "kpei -saa' la : -Bo "junm' ke 'nyn' kpa' se -tadue i -te ε, -mε nm' "jrii. 2 'Kaa -bo jei" 'jedεsau -ε -siia i woin' 'pu ε, -mε "junm' 'ble k' 'nyn' -wee 'nyn' kpa' 'je ua' -ne kuan 'ble. 3 De "junm' 'jea nu 'de k' 'nyn' -pee ε, εμε k 'je nu. 'De dε 'nyn' kpa' 'jea nu 'de ua' kuan -pee ε, εμε -mu 'je nu -ke. 4 'Nyn' kpa' se "ikmaa' 'ble 'de ua' -ce" 'ε ku "kpei, ε niε ua' kuan 'a dε -o. 'Kam' ε ni -ke 'de kuan 'a -tl' 'un -ke. k se "ikmaa' 'ble 'de k' -ce" 'ε ku "kpei -ke, ε niε k' 'nyn' k' dε -o. 5 Ao 'bo ba o tlen -bo ε se ao 'bεε wlu 'un -wee ao 'je Kea bae ni ε. 'De wlu ao 'bεεa 'un -bo εε' n' "wlu 'o -jei" ε, -mε ka ao 'wlu ao jii kan' de -wee aoa' -un se -ma -ce" "woin 'bεε- je -sion' -je "nynl -wee k je aopu 'de jei" 'je desau 'di po.

6 De 'un 'tmua -ta ε se kε' 'ma -te' aopu "i ni-. De nyu 'bεεa uu 'jea nu εμε 'ma 'tmu 'de ao -pee. 7 'ln niε "i ka 'm' nla "nynunmai -wee' 'je kan' ni, 'kaa Kea 'a nyu 'da sun se -koo'. De -εε 'kpl ε "nyla jrc' k, -mε niε εε' -ne ka-. ε "nynl nyu jrc' dε jrε'ε 'kpl, -wee ε "nynl nyu jrc' dε jrε'ε 'kpl.

8 De 'ma 'tmua 'de kloo" jeun ke -tich" nyn' kpa' ke 'nyn' kpa' -sea' kuan 'ble -pee ε, εμε -ni ka 'un nla due' -bo uu ni kan' a, ε nm' i. 9 'Kaa -bo uu se uua' -ce" "woin 'bεε- 'ja a, -mε uu 'ble 'nyn', uu "ti jra. 'Nyn' 'blea' ke jra "tia" 'paa', ε je -ma -kain 'mεε dao' 'dii 'de 'nyn' 'ble-tl ke jra "ti -tl' 'un -sii.

10 'De dε 'ma 'tmua 'de 'nyn' jeun ke jra "tiun -pee ε, ε se 'm' k' -tmu ε ni-, ε ni Tu"bo 'a -ce" 'kpa -tmu ε,

'hynokpao' ke ua' kuan 'bo "i cuen. ¹¹ 'De -bo u ke ua' kuan cuen "i 'ja a, -me u 'bo jra dee "tie. -Bo e se -me ni e, -me u ke ua' kuan -seea' -tu' "kpei-. 'De "junmou -mo 'ja a, k 'bo k' 'hynokwla -saa.

¹² De 'ma jia 'tmua' 'de nyu jru' -pee e, e 'wluε 'de 'ma -ce' 'un, e se 'e Tu"bo 'un 'wlu. Emε -ni -bo nyc ni Kletien, 'de k' 'hynok se Kletien ni -wee u se e "inu u 'je k 'kwa 'wlu e, k 'bo u 'kwla -saa. ¹³ Kamε ni -ke -bo jra 'hynok ni Kletien, 'de ua' kuan se Kletien ni, -wee k se e "inu k 'je u 'kwla -sa a, u 'bo k 'kwa 'wluε. ¹⁴ Dεε-ti 'ma 'da kan' a, emε -ni "junmou -sea' Kletien ni -k, Kea a -gbuun k "jrie- -ceen' ja 'de k' 'hynok -nia Kletien 'e -tl' 'un. 'Kamε ni -ke, jra 'hynok sea' Kletien ni -wee -ua kuan nia Kletien e, Kea a -gbuun u "jrie- -ceen' ja -ke.

-Bo e se kan' -mo ni 'de e, -me ka nyu -sea' Kea juo nua, 'kamε uua' "nynuu -ni. 'Kaa Kea a -gbuun uua' "nynuu -"jrie- -ceen' ja -ke. ¹⁵ 'De -j' -sea' Kletien ni -bo k nε "i k ke nyc -nia Kletien 'je i -seea' a, -me u -seea' i, -j' -nia Kletien -mo flon "kpei-, -me k se 'o ba "blitii-tu 'a ke' -kon ni-. Kea 'da -aun -e, -wee -a -je 'e pεe 'a blau' 'un ni-.

¹⁶ Amk jra 'hynok -k -nia Kletien -bo aa' kuan 'je 'puua' 'je 'de aa' -k 'di e, a se e juo-. 'De -m' "junmou -k -nia Kletien e, -bo -ma 'hynok 'je 'puua' 'je 'de 'ma -k 'di e, -un se e juo-.

De ao nia -wee Kea 'da aopu e, ao -te 'bo i

¹⁷ De -je -k' -tl' -wee 'ma 'nyea "kpei- e, emε -ni de Kea 'da jrc' -wee -εε nua 'a 'kpi e "nyl k, emε k 'je nu. De 'ma kka nyu Kea -gbi -wee' 'dii, emε -nao. ¹⁸ Nyc -k mua 'klen -wee Kea 'da, de k mua 'klen k 'bo εε' -k' -tu" e. 'De nyc -sea' 'klen mu -wee -k -jea Sesi 'a -tl' 'k' 'un e, k 'bo -me 'e 't' inaa. ¹⁹ -M' mu 'klen o, -k' -se 'klen mu o, -m' se -tl' k' -. De -je -k' -tl' e, emε -ni Kea 'a ke' k' 'un 'jea'. ²⁰ De jrc' nua 'un -wee Kea 'd', emε k 'je 'un ni-.

²¹ 'De -bo nyc ni kuonkwla' -wee Kea 'd' 'de k 'je Sesi 'a -tl' 'k' 'un e, k 'bo εε' -k' -tu" e. 'Kaa -bo k' kuonkwla' 'wlu k' -me nyni 'ja a, -me k "duo εε' k' tu 'un -wee k 'je k' -ce' -pee -te. ²² Nyc -nia kuonkwla' -wee Tu"bo 'da a, k' nyc tu flon "kpei- -wee k -te Tu"bo 'a -tea'. 'Kamε ni -ke nyc -tea k' -ce' -pee -wee Tu"bo 'da k nε Klisi 'a kuon -o. ²³ Kea -tun' aopu 'mε, aoa' k' kma', ao nε εε' de -o. Ao 'bo nyokpu 'a kuon 'kpa'. ²⁴ 'Ma de'di -wi", de ao nia 'un -wee Kea 'da aopu e, ao -te 'e 'dii.

²⁵ 'De -bo e -tu" kloo" jeun ke 'nynukpae' -sea' jra "ti -wi" -mu e, Tu"bo 'a ke' 'un 'jea bla 'de uupu -pee e, 'un se e 'je. 'Kaa de 'un naa k' i e, emε 'ma ji 'tmua' 'de u -pee, de-nuε' 'saaun Tu"bo nua 'un "jrii, 'de εε' -tl' 'un e, nyu 'bεε- u 'je 'un -kwl" -te'.

²⁶ De 'un naa k' i e, e ka, emε -ni k' -a -nia 'di -ta e nε 'kleje k' -o. 'De εε' -tl' 'un e, -bo "junmou se 'hynok 'ble 'de e, e nm' "jrii. ²⁷ 'De nyc -blea 'hynok e, -me u ke k 'bo "icuεn. 'De nyc sea' 'hynok 'ble e, -me k 'bo 'hynok 'ble -k' i-pkεn. ²⁸ 'De -bo nyc 'ble 'hynok e, k se desauun nu. -Bo 'hynok -saan"- 'ti jra a, u se desauun nu. 'Kaa nyu -blea 'hynok o, 'nynukpae' -tia" jra o, uua muε 'e 'kle -tuu"-tuu 'di 'kpa' 'de uua' 'kmu 'un. la' 'kle tu m' k' ni "i 'un 'je aopu "koin cen, emε -tl' -wee 'un 'na, -bo nyc se 'hynok 'ble e, -bo 'hynokpao' se kuan 'ble e, e "paa'.

²⁹ 'Ma de'di -wi" de 'ma 'tmua ao po e doin" o : Kea 'a d'bo nu k' -sia 'bo -a "juj, e se "itεn. Emε -tl' de -tba' 'e -stanwl' 'di e, aopu -blea 'hynok -bo ao ni 'kmu e, ka nyu -sea' 'hynok 'ble nia, ao ni kan'. ³⁰ 'De nyu -uua -flan", ka nyu -tl' sea i'wlu nia, u ni kan'. Nyu -uua -keea', ka nyu -u' di sea k' nm' nia, u ni kan'. 'De nyu -uua poa 'k' e, ka nyu sea' de 'ble nia, ao ni kan'. ³¹ 'De nyu -uua dia 'kmu -nε 'e crk' e, ka nyu -uua' dia 'kmu 'a crk' nia, ao ni kan'. Ao 'bo feeε' i'wlaa 'de 'kmu -nε 'e -tl' 'un, de-nuε' e ke εε' d' -wee' a muε -sia'. ³² 'In se e "inu ao 'je -k' -tu" 'de 'kmu "kpeidi 'a -tl' 'un. Nyc -sea' 'hynok 'ble e, -k' -tuε" Tu"bo 'a d' 'a -k' -. 'De k' -k' 'e Tu"bo "jri 'dei nm' i. ³³ 'De nyc -blea 'hynok e, -k' -tuε" 'kmu "kpeidi 'a -k' -. Ka k 'jea nu -wee k 'jea 'de k' 'hynok "jri nm' e, emε k' -k' i. k' 'jei tu 'a k' 'wluε 'k' nε u -mu' k' -mu'. ³⁴ 'Kamε ni -ke 'de 'hynokpae' 'a -tl' 'un. 'Nynukpae' -u sea jra "ti due' ke 'hynu' mu" -wi" a "biie uua' k' -wee' 'de Tu"bo 'a -tl' "kpei, -wee uua' ku ke uua' -suu 'je k' -tea' -te. 'Kaa 'hynokpao' -tia" jra -mu a -tuε" 'kmu "kpeidi 'a -k' -. Ka u 'jea nu -wee u 'jea 'e ua' kuan 'jri 'dei nm' emε ua -k' i.

³⁵ -Bo 'ma sea wlu -ni 'tmu e, aoa' 'd' 'a -tl' 'un -o. 'In se e "inu 'un 'je ao wlu 'a "kle -pee -gba'. 'In nε "i 'un 'je ao sun o po -wee de jre' je aopu -je de kaan 'de ao ke Tu"bo 'je "i "sii-.

³⁶ 'Kaa -bo 'hynok -saan" -te nyc k' -tea', -wee k' 'jei tu 'na : -bo u ke 'ma -a se ba "bli "tii- -wee ua' jra "ti k' 'je -si' e, e se ka -k' ka ni-. -Bo ua' 'tun -nia 'de k 'un, e 'e -jei" -si' e, -me k ke u "tii- ba "bli ka k nia "i e, k se desauun nu. ³⁷ 'De -bo nyc jrc' 'wlu 'bo k' -ce' -kwl" -wee k 'na : 'hynok -saan" -tea 'ma -tea' -ta, u ke 'ma -a se ba "bli "tii-, -bo k 'da kan' a, -me εε' k' tu 'wluε 'de k pεe o -ke, nyc jrc' se k -k' "kpei -te'. -Bo k' 'jei tu 'bεε- k 'je k' -ce' "k' 'bεε-, -wee k se 'hynok 'blei e, -me k nε de 'd'. ³⁸ De 'ma 'wluε 'tmua' a, emε -ni 'hynok -saan" -tea nyc k' -tea', -bo k ke u "tii- ba "bli e, k nε de -ceen'-. 'De nyc -k -na 'un se 'hynokpao' 'a ku 'iblai 'su 'un 'je i -te e, -k' "paa' ke'wle.

³⁹ 'Nynokpao' -u -tia" jra -bo ua' kuan ni 'kmu ke e, -me u se "kpei- flon-, 'kaa -bo ua' kuan 'mε e, -me u flon "kpei-. Nyc u nia "i u 'bεε- u 'je k "bli "ti, 'kaa e 'bo nyc -sea' Sesi 'a -tl' 'k' 'un 'je -k' nε. ⁴⁰ K' -o, ua' 'hynokpao' tu 'bεε- u 'je jra dee "ti -k' -o, 'kaa 'bo k' -kwl", -bo u se jra dee "ti e, uua muε 'e 'mua- 'un nia', e 'je ua' jra dee "ti -nε -sii. 'Ma naa k' i e, -bo 'ma sea la' -tl' tu 'tmu e, Kea 'a -Suu a po 'un -je o -ke.

'Sraanmi 'a -tl'

8 De ao -teea' i 'de 'sraanmi 'a -tl' 'un, emε 'ma ji "kpei -saa' la. K' -o, -a -wee' "klein juo de "jrii 'mε -wee de -nia ka -k' ka -a -juo εε' nu ka. 'Kaa de "jri- ijuu" -mε e, εε poε nyu -cei" 'bεεa' 'un. 'De nyc -kma nyu 'a -tl' e, k' kuue nyu 'a d' i. ² Nyc -k' -daa' k' -ce" de "jri- ijuo i, -mε ka nyc k' nua de "jrijuosun -ceen'- k se e juo ke. ³ 'Kaa nyc -kma Kea 'a -tl' e, Kea juo -k' mε.

⁴ 'De nmi u -saa 'sraa- -wee u "nyla koin -kea -bo e -tu" -m' 'a d' -tl' e, -a -je kan' 'mε de jre' se 'e koin -kea 'de ni 'k' 'kmu "kpei. Kea -ceen' nε due' koun -gbai'.

⁵ 7' -o, dt -nua 'e jaun 'di o, dt -nua 'k' 'blua- "kpei o, -bo nyjpu a st Kea 'daa- m' 'de ε, ka "o ka t 'je l -ti -wεe ny- jpu a st "juci -gbεε' 'de uua st uua' 'blei 'daa- m' 'de ε, ⁶ ε se kan' n' 'de -apu m' 'k' -t' 'un. -A -juε Kea -ε -nua due' koun -gbai' ε, εμε -n- a "Bo, εμε -nu' dt -wee' "klein, εμε -εε -tea' -a -te. 'De nyc due' koun -gbai' m' -n- Nyu 'blei, m' -n- Sesi Klisu, 'de c 'un m' Kea cεen -wee ε nu dt -wee'. Dm' -aa 'kmunia' 'wlu 'e 'un. ⁷ 'Kaa nyu -wee' "klein se la' t' -ti tu juo-. Nyu jru' -gbεε' k' "juci tein" -wee εε' faun a nu. -Bo -wi" -mu di 'sraanmi 'su ε, su 'na su nuε dεsaun, 'su uua' pεe a pleε i. ⁸ 'De -mε 'kam' ε se diide mε -je ε nu -wee -a -je Kea -pun" 'kpa n-. -Aa 'sraanmi dia' se ε 'bεε- ε 'je -aa Kea 'a -jei" naa' "kpei po. -Aa -tn se 'sraanmi di se ε 'bεε- ε 'je -aa Kea 'a -jei" naa' "kpei cεn. ⁹ 'Kaa ao -tu" aoa' -cε" 'ε -tl' -wee aoa' -cε" -pee-tea' je nyu -uua Kea -kwlt' -tea' sea iku 'de dεsaun 'di po, ¹⁰ dε-nuε' -m' -c -na -c -juε dε "i -bo -tn -te i 'de k'oin-gbi 'di -wee -ma sea dε di, 'de nyc -c Kea -kwlt' -tea' sea iku 'je -un 'je 'dee, -mε kε n' 'mua- -a ? 'M' 'na, -bo c' je i tu 'je -un ε, c' m'ε 'sraanmi dia' -pun" -tea' -ke o. ¹¹ -Bo εε' dε tu n' dεsaun 'bo c -kwlt' -wee c' pεe se ε kua blua 'de c 'je 'o -ma -k' 'de bla -wee c 'je εε' 'sraan- mi tu 'di ε, -mε -ma dε "jriijua' mε -nuε' -wee c -si' -jei", 'de -mε 'kam' c n- -ma dε'di -wee Klisu 'mε c' 'mea' -ke. ¹² -Bo aoa sea kan' -m' nu ε, -mε ε se aoa' dε'di -wi" 'a 'su aoa nu dεsaun "jrii n-, aoa nuε Klisu dεsaun "jrii -ke. ¹³ εμε -tl diide 'un 'jea di -bo ε 'je 'ma dε'di 'de dεsaun 'di po ε, -mε 'un se nmi di 'bode, -wee 'ma dε'di je 'e dεsaun 'di 'kpa.

Ποιο -saa c' dce -nua kwa -c'n

⁹ 'M' P'ko, aoa 'jea i -ta, ka 'un nua Sesi 'a d'boi ao juo -mε 'mε. Dt Sesi 'a dboun 'bεεa su 'jea nu ε, 'un nu' -ke. Ka 'un -tea 'ma -cε" -pee ao jut'. 'un 'jee -aa Tu"bo Sesi "jriε- mε. -Aa Tu"bo 'a d'bo 'un nua aopu -n- εε' -kei". ² -Bo nyu jru' se 'un Sesi 'a d'boi 'daa- m' 'de ε, ka 'un nua Sesi 'a d'boi, aom' 'je kan' 'mε, dε-nuε' dε ao 'jea -aa Tu"bo Sesi 'a -tl' t' 'un, ka 'un nua c' d'boi εμε -to ε. ³ Nyu -su -n-ε "i -su -jea 'un 'w'n i -tee' ε, dε 'ma 'tmua 'de uupu -pee, εμε -nao. ⁴ Aopu -c' -tl' 'un 'm' nua Tu"bo 'a d'boi ε, 'un se ε 'bεε- 'un 'je aopu "ni ke diide 'dbaa 'dee-? ⁵ Ka Sesi 'a dboun jru' o, c' dε'di -wi" o, Sefast 'blea 'nyn' ε, 'un se ε 'bεε- 'un 'je Kletien 'nyn' 'ble -wee ka 'ma mua u ke 'ma 'je kan' muu? ⁶ -Aee' m' ke Banabast m' -aa 'su 'a sun 'e d'bo nu -wee -a -je dε 'je -a -je dii? ⁷ "soa-wi" -a -fan' tu ε, nyu 'na uua' -cε" 'ε -kei" mε uua "duo 'un -wee uua -tn' diideε-? 'De nyc -c -doa tu -wee -c sea εε' 'j' di -ta -m' 'wlu ε-? 'De nyu -uua -tea' bli' 'dei ε, bli 'a nyuεni mε uua sea 'naa? ⁸ Dε 'ma 'wluα 'tmua' -ta, ε se 'e ny'k' 'c 'su 'un 'wlu, ε 'cruε -ke 'de Moisu 'a kε' 'di. ⁹ Wlu -cruα' 'de εε' kε' tu 'a 'sbε 'di ε, ε 'naa: Bli' -εε suvan -ma ko ε, -tn -bo εε' 'w'n kpla' poεε. -Bo Kea 'da kan' 'ee, -mε bli 'a 'su 'a -c'n εε -tuu" ? ¹⁰ -Aee' 'de -aa d'ce 'a -tl' 'un ε 'daa- kaan' ? T' -o, 'de -aa d'ce 'a -tl' 'un m' εε' wlu tu 'cruε, dε-nuε' -t'ic'ni -c'

nua d'bo ε, dε c 'jea 'je 'de nya, εμε c tba t' "i. Nyc -c' suvan ko ε, la' 'j' c 'jea 'je ε, um' c tba t' "i. ¹¹ Ka nyc c poa ko 'de -kle' ε, 'kam' -a -tmu Kea 'a wlu 'de ao -pee, -wee ε cro 'j' 'de ao pεe o. D'bo -a nua 'de aopu "klu ε, -a se ε 'bεε- -a -je εε' cr'n' 'je 'de aopu 'kwa 'de-? ¹² Dt Sesi 'a d'bonuun jru' 'a 'jea aopu 'kwa -n-, Banabast ke 'm' -apu m' ao 'j' 'nyl 'de-, 'kaa -a se aopu dε jre' i -tee'-. -A -bεε' dt -wee' "w'in -wee dε jre' je 'e -aa 'kmu 'un 'wlu 'de ε je Klisu 'a -p'ia" -tl -je de kaan-. ¹³ Nyu -uua nua d'bo 'de Kea -gbu klaa" 'di tein" ε, ka uua' diide ε 'wluα 'e Kea -gbu 'di ao se 'juoo-? 'De nyu -a nua 'sraa -sadbo 'bo Kea "juci tein", ka uua' diide ε 'wluα 'e 'sraa -sadt' 'klu, ao st juo-? ¹⁴ 'Kam' ε n- -ke 'de nyu -uua -tmua -p'ia" -tl 'a -tl' 'un. Tu"bo 'naa : Nyu uua 'tmuua -p'ia" -tl -pee ε, uupu -je uupu 'a 'kmu 'a -tl' -tu". ¹⁵ 'Kaa 'm' ε, dt nyu 'jea 'un 'nyl 'de ε, 'un se la' jre' nyc i -tee' due', 'de 'sbε 'ma ja aopu -ta, ε se um' 'ma -tee' i -wee ao 'je 'un 'nyl n-. -Bo ε n' kan' -m' 'un 'je nu ε, -mε 'ma 'meα' 'paa'. 'un se ε 'inl nyc jrc' 'je 'un 'ma kεema' dε 'kwa -sa. ¹⁶ Dε 'ma 'tmua -p'ia" -tl ε, ε se εμε -je ε nu -wee 'un 'je 'ma -cei' 'bεε- ko-, dε-nuε' εε' d'bo -teeε 'un kwa, 'un 'je ε nu -o ka "o ka. -Bo 'un se -p'ia" -tl 'tmu ε, 'ma muε 'nmianyc 'kpaα'. ¹⁷ -Bo 'un nu εε' d'bo tu 'de pεe 'd'ce 'un ε, -mε muε εε' -kei' 'jea'. 'Kaa εε' d'bo tu se 'o 'ma -cε" -kwlt' 'wlu, -bo 'ma se ε nu ε, -mε ε -teeε 'un kwa, εμε -tl 'ma nu ε. ¹⁸ 'De -mε 'ma -kei' 'de ε 'ja a-? 'Ma -kei' mε -n- 'un 'je nyu -p'ia" -tl -pee 'tmu-foo' 'un -wee 'un se uupu dε jre' i -tee' i. ¹⁹ 'un -teeε 'ma -cε" -pee. 'un se 'o nyc jrc' "jru n-, 'kaa 'un nuε 'ma -cε" nyu -wee' 'a "juci nuu' 'un -wee 'un 'je nyu -tuu"-tuu 'de Sesi o "biie-". ²⁰ -Bo 'un ke Suifu-wi" -te i ε, -mε ka Suifu nua, 'kam' 'un n-, -wee 'un 'je uupu 'de Sesi o "biie-". 'De -mε 'kam' 'un se 'o uua' kε' -c'n n-. -Bo 'un ke nyu -su -n-ε 'o kε' -c'n -te i ε, ka uua nua, 'kam' 'ma nu, -wee 'un 'je uupu 'de Sesi o "biie-". ²¹ 'De nyu sea' kε' juo- -bo su ke 'ma -a -te i ε, -mε ka uua nua, 'kam' 'ma nu, -wee 'un 'je nyu -sea' 'o kε' -c'n n- 'de Sesi o "biie-". -Bo 'ma sea kan' -m' nu ε, ε se -mε 'ma blaa Kea 'a kε' w'in n-, dε-nuε' 'ma 'jee Klisu 'a kε' w'n. ²² Nyu -uua Sesi -kwlt' -tea' sea iku ε, -bo 'un n- 'e uupu "klu ε, su ke 'ma na', 'maa 'bεε- 'ma -cei' 'bo uupu "jru kpc', -wee 'un 'je uupu 'de Sesi o "biie-. Ka "o ka nyc 'je c n- ε, 'un 'k'w' -c ke 'ma -a na -tl mε, 'de -bo ε n' kan', -wee nyu pla 'e 'puua' 'je. ²³ -Bo 'ma sea kan' nu 'de -p'ia" -tl 'a -tl' 'un, -mε 'ma -nε "diwan -n- 'e ε 'di -ke. ²⁴ Ao 'je kan' mε ka nyu -uua plea -wee -uua -tooa' i ε, su -wee' "klein a ple- -wee su 'je pleea' 'a "jru kpa. 'Kaa nyc due' koun -gbai' m' -c' kpa εε' "jru. 'Kam' ao 'je ple 'de ao 'je pleea' 'a "jru kpa -ke. ²⁵ Nyu -uua -tooa' i ε, dt jru' uua' nu 'de dε "o dε 'un -wee su 'je -kei' 'je. -Kei" uua -p'ian i -nε εε' -kwle dooa' -tl. 'Kaa -apu m' ε, -kei" -aa -p'ian i ε, ε se dooa -ta 'ble. ²⁶ εμε -tl 'ma ple 'ma mu nya, -ta 'ma mua 'un juo 'o 'ε. 'Ma nyc tu ε, 'maa po kpiin' "jei woi. ²⁷ 'Kaa 'un 'bεε- 'ma -cε" 'ε ku "w'in, 'un -sii ε w'n, 'de 'm' -c' -tmuua' nyu -p'ia" -tl ε, nyu je 'un -c' -pun" 'je, -wee 'un je 'bluε sie-.

Dl -nuaa Israe-koun "jrii umi -je -a kplun taw-

10 'Ma de'di -wi", -ta -a "bo -wi" ke Moisi a naa tein" dl -nuaa uupu "jrii e, ao po l -kwlu o. Uu -wee' ceen 'bo bue" ke 'twnie -saan wcn 'me, uu je e 'je. 2 Bue" uu ceean 'de 'un o, 'twnie -saan uu cean o, ka nyua pooa "ni "jru 'kam e nl-. Uu -wee' 'wcn- Moisi 'a 'bo uupu "jru kpc' nl -tl 'me. 3 Diide -wlua 'e Kea o, uu -wee' die', uu je e 'je. 4 "Ni -wlua 'e 'soa- 'di e, Kea me -nyie" uupu, uu -wee' 'nee -ke. 'Soa- -ne, ka uu-pu a mua, 'kam e mu. Ee' 'soa- tu me -ni Klisi 'a -ce' 'kpa. 5 'Kam uu 'jee- dl -nua 'mua- 'jrie- 'pepe, 'kaa uua' -tuu"-tuu se 'e Kea "jri 'dei nmaw-, eme -tl uu 'me 'e -pwn' blua "kpei.

6 Dl -nuaa uupu "jrii -ni umi -je -a kplun taw- -wee ka dsaun nua' a pooa uupu pee "i e, -a je kan' nl-. 7 Ka uua' jru' -gbaea' kcin "juoi tein", ao 'bo kan' nua. Ka wlu -crua' 'da a, 'kam uu nu -ceen'-. Ee' wlu tu 'naa :

Israe-koun -wee' -tee i -wee uua di', uua 'na, 'su uu -wee' swn 'un 'e -wee uua dee.

8 -A -bo -aa -ce" 'e 'kmu de 'e "jriitun desauun 'nyie, 'kam nyu jru' nu 'de -a "bo -wi" "klu tein" -wee uua' -kwlu 'swn "wlu taan (23 000) 'me 'de 'wlu due' 'di. 9 -A -bo Tu"bo i -tlen', 'kam uua' jru' nu -wee uu 'me 'bo sen 'e wcin". 10 Ao 'bo 'mii wluue, 'kam uua' jru' nu tein" -wee Kea -sa uupu 'a ma" i.

11 Dl -nua 'mua-, l nuu uupu "jrii 'me -wee nyu 'ju ja -gbun. 'De l 'crua -wee -apu -k -nua 'e de 'kcn- 'cn' 'di e, l 'je -a kplun taw-. 12 Eme -tl nyu -k -na -k -nyua -sisi' e, -me -k -tu' 'cn -ce' 'e -tl' -wee k je i-ka. 13 Dl -la nuua aopu "jrii -wee -la -tlan' aopu i e, l se la' -ni ka nl-, la nuu nyu -wee' "jrii 'me -ke. Kea 'a poo wlu fai", e se e 'bee- e 'je aopu "i 'tai- -wee dl ao sea "wcin 'bee- l 'je aopu i -tlen'. 'Kaa -bo la' dl tu a sea aopu i -tlen' e, ee mu e ao 'kpi 'nyla' -wee ao 'je l tu o -fcn', 'de ao 'je 'e l 'di 'wlu.

Poo -saa Korentli Kea -gbu fen'

14 Dl 'ma 'wlu 'tmua' -ta 'ma -tl' kmaun-, e 'de me -ni ao teen kcin "juoi -gbaea' o. 15 Aopu 'ma wlu a -pee e, ao nu t'wi 'me. De 'ma 'tmua, ao 'bee- ao 'je e t'w' inaa -wee ao 'je 'e e 'dei 'wcn. 16 Nmaw -kaun -aa -dua" 'un -wee 'de -ee -tl' 'un -aa poa Kea 'se 'ee, e se -a -ke Klisi 'a nymaw 'je "i "sii- -wee "diwan 'je -a kpon, eme -tl -aa sea kan' nuu ? 'De -di'pen -aa ceen i -wee -aa dia, e se -a -ke Klisi 'a ku 'je "i "sii- koo- ? 17 -je -di'pen -aa dia e nua due' koun -gbai e, -me ka "o ka -a -je -a -ti maw 'de e, -a ma -gboo due', de-nue' -di'pen kpla due' me -a -gble'.

18 De -ee nuua 'de Israe-wi" "klu tein" e, ao po ee' -tl' -kwlu o. Nmi uua -saa 'sraa 'un 'bo Kea "juoi nyu -uua di e, uu ke Kea "sii" i. 19 -Bo 'ma sea kan' -maw 'da 'ee, -me 'un 'na koun nyu a -sa 'sraa- uua "nyla, e ke ee' 'sraanmi -wee' ne deawn ? "Lun-, e se kan' nl-. 20 'Kaa nyu sea' Kea juo e, 'srae- uua -sa, uua "nyl -siisan, uua "nyl Kea. 'De 'maw se e "inl ao ke -siisan 'je "i "sii-. 21 Ao se e 'bee- ao 'je Tu"bo 'a -kaun" 'di 'naa' 'wlu -wee ao 'je -siisan 'a -kaun" 'di 'naa. 'De ao se e 'bee- ao ke Tu"bo 'je -tadue diia' 'wlu -wee ao ke -siisan 'je -tadue dii-. 22 -Aee' -aa -pwn -a 'je 'e -siisan o "biie- -wee -a -je

Tu"bo 'a -kwlen "blo -saa ? -Aee' -a -kmai" -a je Tu"bo -sii ?

-Aa nuudi 'je Kea 'a 'nynt "i 'bee-

23 Taw -o, -a -bee' -a -je dl -wee' "klein nu, 'kaa dl jru' -nu 'e -wee -la' nu -a 'dce "jrii. Nyu 'bee- uu 'je dl -wee' "klein nu -ceen'-, 'kaa l -wee' 'a kuu kan' nyu 'a Kea -kwlt' -tea' i. 24 Ao 'bo aoa' 'su 'a 'dce i-pcen. 'Kaa dl -l -jea ao -podei' 'dce "jrii nu e, umi ao 'je nu due 'due.

25 Nmi "o nmi -ee pleea 'bo 'dca k, ao 'bee- ao 'jee -tun' ao 'je e di. Ao 'bo pee ipleee -ta ee' nmi tu 'wlu ao 'bo e i-tee' e. 26 Dee-tl -wee 'ma 'da kan' -a, eme -ni wlu -crua' e 'naa : Kea me -ble dl "klein -nua 'cn' blua- "kpei e.

27 Nyu -sea' Sesi 'a -tl' taw 'un 'je -bo k 'da -un dedl -tl -wee -ln -nie "i -ln -je 'e mu e, -ln mu. -Bo -ln mu 'e 'ja a, -me -ln -bo pee ipleee, de k "nyla -un 'su e, -ln di e. -ln -bo de jre' 'dei -tee' e. 28 'Kaa -bo nyu jrc' 'na nmi -ma jia dia' -ta 'sraanmi -o e 'wlu e 'kcin bae'. -Bo k 'da kan' a, -me -ln -bo e diie 'de 'ju -k -saa -un fen' -cn' k -tl' 'un, de-nue' k "ju tu e, k 'daa- 'sraanmi dia' desauun 'bo k -kwlt". 29 E se -ma -ce" 'e taw me 'ma 'da nl-, 'kaa taw 'ju -cn' naa i 'de ee' -tl' 'un e, -ln -bo de di -tl.

"Ko nyu jrc' -ni 'e aopu "klu -wee k 'na taw nyu a naa i 'de 'ma -tl' 'un e, eme -tl 'un 'je de di -tl' kcn' ? 30 -Bo 'un po Kea 'se- 'de diide 'e -tl' 'un 'ee, -me dee-tl nyu 'je 'un 'dei wluu 'de diie -ee Kea 'un poa 'se 'e -tl' 'un e- ?

31 De 'ma -sa "kpei 'de -maw k 'jei tu -pee, e ka : De "o de aoa mua nua', -bo aoa sea de di o, -bo aoa sea de 'na o, ao nu l -wee Kea 'a 'nynt 'je "i 'be 'de aoa' -k' 'di. 32 Ao -tu" aoa' -ce" 'e -tl' -wee aoa' nuudi je nyu "maa. -Bo e ni Suifu o, -bo e ni nyu sea' Suifu ni o, -bo e ni Kea 'a -jei" naaun o, aoa' kplun 'bo nyu jrc' -jei" -sii. 33 Ka 'un na, 'kam ao 'je na-, 'un se 'ma -ce" 'e 'dce i -pwn, 'kaa 'ma -pwn nyu -wee' "klein 'a 'dce i 'de dl -wee' 'un, -wee nyu -tuu"-tuu 'je 'e Sesi o "biie-, 'de uu 'je 'puua' 'je.

Ka nyu 'je Kea "juoi -gbae' sun nu e

11 Ka 'un bla 'o Klisi 'a -k' 'de e, ao bla 'o kan' 'ma -k' 'de -ke.

2 'Ma 'ce, 'ma poe ao -tl' o, de-nue' aoa poe 'ma nyu detawun -wee' -kwlu o, -wee kplun 'un sia aopu o e, aoa nu l.

3 'De de 'un nie "i ao 'jea -kwlu o po 'pepe eme -ni Klisi maw -ble "junmaw -wee "junmaw -te 'nynkaw' "jru kpc' i -wee Klisi 'a 'kmu ni 'e Kea 'kwa. 4 -Bo "junmaw a sea Kea bae -wee wlu Kea poa 'bo k -kwlt" -bo kcn sea e 'tmu e, k 'bo de "jru blaa. -Bo k nu kan' a, -me k se kcn "jrukpc' i -tei 'a ni' -te'. 5 'Kaa 'nynkaw' -wi" -mu e, -bo uua sea la' dl tu nu e, uu bla de "jru, eme -ni ka -kcn' ka. 'De -bo uu se de "jru bla 'ja a, -me uu se uua' "jrukpc' i -tei 'a ni' -te'. 'De 'nynkaw' -u sea de "jru bla a, -me ka nyu k 'wla "jru i, 'kam u nl-. 6 'De -bo 'nynkaw' jru' 'na u se de "jru blai e, -me u 'wla "jru i. 'De -bo 'nynkaw' cen "mu snl' -wee u 'je "jru i 'wla 'ee, e nmaw "jrii 'me e ? -Bo e se "jrii nmaw 'ja a, -me u bla de "jru. 7 Dee-tl "junmaw 'a de "jru blaa' sea "jrii nmaw e, eme -ni Kea nuu' 'de ee'

-kooov i 'un, -wee -bo nyy -gbun v ja 'su e, ka Kea 'bea "i nyy 'je e juo-. 'Kaa 'hynokpao' -mu e, de ua' kuan nla 'un me ua to. ⁸ Ao 'je kan' 'me, Kea 'wcan 'junmzv nu-tl e, e se v 'o 'hynokpao' -pun" -sa, 'kaa 'hynokpao' mu e, e -sa 'o 'junmzv -pun" -wee e nu. ⁹ 'De Kea se 'junmzv nu 'de 'hynokpao' 'a -tl' 'un, 'kaa e nu 'hynokpao' -mu 'me 'de 'junmzv 'a -tl' 'un. ¹⁰ Em e -tl 'de Kea 'a "soa-wi" 'a -tl' 'un, 'hynokpao' 'je de 'jru bla, -me ka u 'blea 'jrukav' i -tei, em e ua to. ¹¹ 'Kaa 'ma de'di -wi", -apu v -ke Tu"bo Sesi Klisti "siasa "i e, -a se i -seea'. -Bo "nynun-mai se 'kmu ni 'de e, 'hynokpae' se 'kmu ni. 'De -bo 'hynokpae' se 'kmu ni 'de e, "nynunmai se 'kmu ni -ke, ¹² de-nue' -a -je kan' 'me, Kea -sa 'o 'junmzv -pun" -wee e nu 'hynokpao'. 'De 'hynokpao' mu -ua -wlv 'junmzv-. 'De de -a -jea -kwlv o po e, em e -ni de -e -jea 'kmu ni -wee Kea sea nu, -me se ni-.

¹³ Aoa' -ce" 'kpa -gbun e ja ao 'je e 'je, -bo 'hynokpao' se de 'jru bla -wee u 'je Kea bae 'ee, e ni ka -vav ka 'mee? ¹⁴ Ka -bo 'junmzv 'ble "mul- -vun e 'blea -vun' e, 'blua- -wee' "klein juv'. ¹⁵ 'Kaa -bo 'hynokpae' -wi" -mu 'ble "mul- -vun e, e nmv "jrii, e ne vva' -cian" -o, de-nue' Kea "nyl vupu "mul- -vun 'me -wee v 'je vupu 'jru -cri". ¹⁶ De 'ma 'wlv 'tmua' -ta, -bo nyy jrv' se 'o 'wcn 'ja a, -me de v 'jea -kwlv o po e, em e -ni kpln -a -ke Kea -gbi -wee' "klein a nua, um -nao.

Tu"Bo Sesi 'a diide-

(Matie 26.26-29 ; Maku 14.22-25 ; Luiku 22.14-20)

¹⁷ 'De de jre' -ni 'o mu ke'wle 'un 'je aopy vav. -Bo ao 'kven "jrui e, kpln aoa nua la' kuu ba 'a di i, 'kaa la cen ba 'a di. 'De -me 'e -tl' 'un e, 'un se aopy -tl' opoi. ¹⁸ De -je 'un 'wcn tein' 'de aoa' -tl' 'un e, em e -ni -bo aoa sea 'jrui 'kven 'de Kea -gbu 'di, aoa -seea' 'un 'e. De v 'tmua 'mua- 'un 'je ee' jre' v' 'un e. ¹⁹ -Bo 'un -seea' me -ni aopy "klu vav -ce" -ke e, -me nyy -vva' paa wlv fai" nyy v mu e vupu juva. ²⁰ -Bo ao 'kven "jrui e, e se Tu"bo 'a diide me aoa di -tadue ni-. ²¹ 'Kaa -bo ao 'kven "jrui 'su e, aoa di aoa' -ne de 'me due 'due 'su jrv' v di e, -wee 'mue- e 'dba jrv', 'de jru' a po nmv "jru. ²² -Bo ao 'je aoa' di di -wee ao 'je aoa' nmv "jru po 'ee, -me aoa' -te i 'de ao wciin' ? -lvn' ? Ao ne "i ao 'je Kea -gbu -fleen ? -Aee' ao ne "i ao 'je nyy -sea' de jre' 'ble -vun' "i 'dba ? De ao nua 'mua- 'ee, ao ne "i 'un 'je aopy la' -tl' o poo ? "lvn-, 'un se aopy -tl' opoi. ²³ De-nue' de 'un 'jea 'de Tu"bo 'kwa em e 'un vav aopy. Ka Tu"bo nua 'un vav' diide 'e vav 'ka ka : "Mauvl -e 'di v 'jea 'e Tu"bo Sesi to e, em e v "duo -di'pen 'un, ²⁴ 'de v po ee' Kea 'se- -wee v cen e i, 'de v 'na : 'Ma ku, 'un toa 'e -e -clan i 'de aoa' -tl' 'un, em e -o. Ao di ee' diide tu jeeje -wee ao 'je 'ma -tl' -kwlv o po. ²⁵ Uv -kva' de dia' 'su, v "duo nmv -kaun 'un 'e -wee v 'na : Nymv -ne, 'ma nymv -e poa dbede dee 'bo ao ke Kea 'nyl -o. -Svnti aoa mu e 'naa' 'ja a, -me ao po 'ma 'me -tl -kwlv o. ²⁶ Em e -tl de -tba' 'e -stanvl 'di -wee -e -jea Tu"bo 'a dejia' a, -svnti aoa mua -di'pen -ne dia' -wee ao 'jea nmv -ne 'na a, -me ka Tu"bo Sesi 'mea aoa' 'mea' em e aoa 'tmu 'bo nyy -wee' "juvi.

²⁷ 'De ee' -tl' 'un nyy vav mua Tu"bo 'a diide dia' -wee v -jea vav nymv 'na 'de v sea ee' ka ni e, -me vav -fleen'

Tu"bo 'a 'mea' 'me, -wee v po vav -ce" de saunvi. ²⁸ -je e nla kan' a, -me nyy v -jea Tu"bo 'a diide di -wee v -jea vav nymv 'na a, v -gbun 'de vav -ce" 'un 'pepe -wee v 'je ee' de tu nu, ²⁹ de-nue' nyy vav mua Tu"bo 'a diide dia' -wee v -jea vav nymv 'na 'de de -ee 'mea' Sesi 'mea -v sea 'e 'de juo e, -me -vav vav -ce" 'kpa Kea 'a 'pee 'jru. ³⁰ La' di tu ml -nue' -wee 'we- kpon nyy -tuu"-tuu 'de aopy "klu, -wee jrv' nua-, 'de 'pla 'me. ³¹ 'Kaa -bo -a -gbun 'de -aa -ce" 'un 'pepe -wee -a -je Tu"bo 'a diide di e, -me -a se e 'bee- -a -je -aa -ce" 'pee 'jru ja-. ³² 'De -bo Tu"bo a sea -aa 'pee 'je e, -me ee -sa -a kpln 'kwai, -wee ee' 'pee je -a -ke nyy sea' Kea juo kpon.

³³ 'Ma de'di -wi", -je e nla kan' -mv 'ja a, -me -bo aoa sea 'jrui 'kven 'de Tu"bo 'a diide 'e -tl' 'un e, -me ao fuo ba. ³⁴ -Bo 'mue- e sea nyy nu e, -me v di de 'de v wcin' -wee aoa' 'jrui 'kvan' je ao Kea 'a 'pee 'jru ja.

Di -jl -sia 'o -bo 'un 'je -ml "kpei -sa a, -me -bo 'un ji 'de aopy o -wee.

-Paan' Kea 'a -Suu a "nyla nyy e

12 'Ma de'di -wi", 'un ne "i ao 'je -paan' Kea 'a -Suu a "nyla nyy 'a v' -tl juo-. ² Ao 'je kan' 'me, -ta ao sea Kea 'a -tl' v' 'un 'je tein' e, ao 'taie aoa' -cei", -wee -svcn' poo ao 'srei 'de aoa -gbee' vcn -l sea wlv 'ble "juvi. ³ Em e -tl 'un ne "i ao 'je e juo 'pepe nyy Kea 'a -Suu a poa -je o e, v se e 'bee- v 'je Sesi -soo' o poo-. Nyy jrv' se e 'bee- v 'je Sesi vav 'Blei 'daa-, -bo e se Kea 'a -Suu me -ni 'de v 'un ne.

⁴ -Paan' Kea 'a -Suu a nua nyy "jrii i la' kpe -tiei", 'kaa Kea 'a -Suu -me ne due' koun -gbai'. ⁵ Tu"bo 'a dbo nyy a nua la' kpe -tiei", 'kaa Tu"bo nyy a nua "juvi e, -me ne due' koun -gbai'. ⁶ Kea 'a "ikmaa' 'a "jri "kpa' posun -tiei", 'kaa Kea due' koun -gbai' -ne, me -ee nu di -wee' "klein 'de nyy -wee' 'un.

⁷ -Paan' Kea 'a -Suu a "nyla nyy due 'due v ne 'de nyy -wee' 'a 'dve 'a -tl' 'un -o. Kaa la' 'jri "kpa' posun se due' ni-. ⁸ Kea me -ee -nyl" nyy jrv' v' 'dinta' 'de ee' -Suu 'un, ee' -Suu due' -ne, em e -ee -nyl" nyy jrv' de "jriiua' -wee di -pa' 'kwla v ju v. ⁹ -Suu due' koun -ne, em e -ee nyy jrv' -paan' "jrii -wee v 'ble Kea -kwlv' -tea' 'a 'kpl. Kea 'a -Suu due' -ne, em e -ee nu nyy jrv' -paan' "jrii -wee vva 'vav- nyy 'a 'we-. ¹⁰ Em e -ee nyy jrv' -paan' "jrii -wee vva nu "ikmadl. Em e -ee jaa nyy jrv' Kea 'a wlv 'kwa -wee vva -st' vav ka -vav ka-. Em e -ee po nyy jrv' v' di -wee vva juo -sii 'a "kpei -seea' ka. Em e -ee nyy -wee nyy jrv' a po wlv 'sru v sea 'clan 'de vva 'tmu wlv Kea poa 'bo v -kwlv" e, em e -ee nyy ke'wle -wee nyy jrv' a juo la' wlv tu 'a vav -sa ka. ¹¹ Kea 'a -Suu -nla due' koun -gbai' -ne em e -ee nu di -nla 'mua- -wee' ee -gble' nyy ee' -paan' "jrii due 'due, ka ee' -ce" 'kpa nla "i e.

Ka nyiv v -gboo nla, 'kamv Klisti ni-

¹² Ao 'je kan' 'me di -tba' 'o nyiv -pun" e, v -tiei". 'Kamv v -tl -wee v tba 'o -gboo -pun", 'kaa v -wee' ma nyiv due'. Ka nyiv 'blea -pun" di -tuu"-tuu e, 'kamv Klisti ni -ke.

¹³ -Ta -a poa "ni 'jru e, -a -wee' "klein 'wcn -a -ke Sesi

'a "i "sii -tu 'mε. Kea 'a -Suu -nla due' mε -nuε' -wee -a -kpa Klisi 'a -pun" di. -Bo ε ni Suifu-wi" o, -bo ε ni nyu -sea' Suifu ni o, -bo ε ni nyu -nla kuwpu- o, -bo ε ni nyu -tea uua' -ce" -pee o, -a -wee' "klein -k -ke Klisi "sia "i ε, -a ma nyi due', -Suu due' koun -gbai' mε -ε tba -a "ni wɔn.

¹⁴ Aoa 'jee, ε se 'dao- due' mε -ma' nyi k' -gboo ni-, 'kaa di -l ma nyi k' -gboo l -tisi". ¹⁵ -Bo bu wlu ka 'de- -wee ε 'na : -je ka sun nla 'mɔ sea kan' ni ε, -mε 'un se 'o nyi k' -gboo -pun" tba. -Bo ε 'da kan' 'ee, -mε ε se 'o nyi k' -gboo -pun" tba -ceen'- ? ¹⁶ 'De -bo doun" wlu ka 'de-, -wee ε 'na : -je ka "jriε- nla 'mɔ sea kan' ni ε, -mε 'un se 'o nyi k' -gboo -pun" tba. -Bo ε 'da kan' 'ee, -mε ε se 'o nyi k' -gboo -pun" tba -ceen'- ? ¹⁷ -Bo nyi k' -gboo -wee' ni "jriε' ε 'su 'dee, -mε dbo doun" a nua -k -je ε nu ε- ? -Bo nyi k' -gboo -wee' ni doin" 'a 'su 'e, -mε dbo 'mla a nua, -k -je ε nu ε- ? ¹⁸ 'Kaa ε se kan' ni-. Di "klein -tba' 'o nyi k' -gboo -pun" ε, Kea 'a -ce" 'kpa -tul" -teun due 'due ka ε nla "i ε. ¹⁹ -Bo ε ni 'dao due' koun -gbai' mε -ma' nyi ε, -mε -ta k' -gboo -kwei" ε- ? ²⁰ Di -tba' 'o nyi k' -gboo -pun" l -tisi" -mɔ, 'kaa -gboo -mε nla due' koun -gbai'. ²¹ "Jriε- se ε 'bεε- ε 'je kwa -pee wlu ε 'je nu : 'ln se -ma -tea' -te. "Jru se ε 'bεε- ε 'je bε -pee wlu, ε 'je nu : 'ln se la' -tea' -te. ²² "ln-, ε se kan' ni-. Di "klein -l -tba' 'o nyi k' -gboo -pun" -wee k' blaa "jriε- i ε, -bo l se 'o k' -pun" tba 'de ε, -mε k' se ε 'bεε- k' 'je 'kmu ni-. ²³ 'De nyi k' -pun" di -ju k' 'jea dε 'un -gbein' ε, k' -tuε" -mε 'a -tu' ε je jru' -sii. nyi k' -pun" di -ju k' sea "inu nyu 'jea "jriε- 'jee ε, umε -la -tu' k' -tu" ka -kɔn' ka. ²⁴ 'De nyi k' -pun" di -la "jriε- 'jeea' sea -tun' 'ble ε, k' -tu" -ni 'a -tu'. 'Kaa Kea nmae di -wee' 'mε, -wee ε -tu" 'o nyi k' -pun", -wee la' -ju nyi k' 'jea dε 'un ε, nyu 'je l -wee' 'a -tu' -tu". ²⁵ Kea nu kan' 'mε, -wee nyi k' -gboo je 'un -seea', 'de di -l -tba' 'o -gboo -pun" l 'je ba 'a -tu' -tu" due 'due. ²⁶ -Mε -bo 'dao- due 'a sea 'kle 'je ε, 'dae- -wee' -ke εε 'je εε' 'kle tu -ke. 'De -bo 'dao- due' nmɔkε 'kwa a, -mε 'dae- -wee' -ke εε nu 'mua-.

²⁷ -Bo ε -tu" aopu mɔ ε, ao ma Klisi 'a -gboo, 'de ao nla k' 'dae- -ke, jru' 'bleε k' -nε -tein. ²⁸ 'Kamε ε ni -ke Kea -te' 'o nyu jru' 'mε 'de Kea -gbu 'di -wee ε -te' uupu dbo kwa due 'due. Nyu ε -tea' 'o "i-saa' nɔ" ε, uupu -ni Klisi 'a dboun-. 'Bo -mε 'de ε, uua' kpe 'kɔn -nu ε, εmε -ni εε' wlu 'kwajaaun. Nyu 'a kpe taan -nu mu -uu -ni Kea 'a wlu wɔ-saun. 'Bo -wi" -mu 'de ε, ε nuε nyu jru' -paan' "jrii -wee -wi" -mu a nu jrii' i. εε' -Suu nuε nyu jru' -paan' "jrii -wee -wi" -mu a 'bɔ 'wε-, ε nuε' -wee nyu jru' a po nyu sun o, ε -te 'o nyu jru' 'mε -wee -wi" -mu juo nyu -je opo ka. -Wee ε nu nyu jru' -paan' "jrii 'de uua po wlu 'sru, 'de uua 'tmu wlu Kea poa 'bo uu -kwlt" ε. ²⁹ Nyu -wee' "klein se kan' Sesi 'a dboun ni-, uu se kan' Kea 'a wlu 'kwajaaun ni-. Nyu -wee' "klein se kan' Kea 'a wlu wɔ-saun ni-. Nyu -wee' "klein se kan' "ik- madunuu ni-. ³⁰ Nyu -wee' "klein 'a 'kɔn- nyu 'a 'wε- kan'. Nyu -wee' "klein 'a po wlu 'sru kan'. Nyu -wee' "klein 'a -sa la' wlu tu wɔ kan'.

³¹ Kea 'a -suu 'a -paan' -l -kɔn -tu' ε, umε ao 'je i-kɔn. 'Kaa -Jeblu -nla dεwɔn -ε -siia di -wee' ε, εmε 'ma jia ao tɔkɔ'.

Nyu 'a -tu' kmaa' -ceen'-

13 -Bo 'ma sea nyi k' -ke Kea 'a "soa-wi" 'a wlu po mɔ 'de ε, -bo nyi k' -tu' kmaa' se 'de 'un ni ε, -mε ka diien" -εε wlu 'dua foo" 'un -wee dε jre' sea 'e 'de ni nla, 'kamɔ 'ma wlu ni-. ² Di -la mua nuua' 'de nya, -bo 'ma sea nɔ' nya sie -wee 'ma se l 'tmu mɔ 'de ε, -bo 'ma sea 'e di -pa' 'kwla -wee' 'dei 'wɔn -wee 'ln 'je di -wee' "klein juo mɔ 'de ε, -bo dε -kwlt" -tea' ni 'de 'un -wee 'ma sea cru l -kwlin' -saa mɔ 'k' -ce", -wee nyi k' -tu' kmaa' se 'de 'un ni ε, -mε 'un se dε jre' wɔn ni-. ³ -Bo 'un "duo 'ma 'bleed l -wee' 'un -wee 'un "nyl nua" nyu, 'de 'ma sea 'ma -cei" 'bεε 'de -mua 'a -ti' 'un mɔ 'de ε, -bo nyi k' -tu' kmaa' se 'de 'un ni ε, ε nla dε foo" 'ma nu.

⁴ Nyu -kma nyi k' -tu' -mɔ k' 'bεε- pee "wɔn, k' nmɔ 'di wɔn, dε 'ε poo k' pεε "i, k' "plin, k' 'bεε- k' -cei", ⁵ k' di nyu "jru i, k' -kɔn k' 'su 'a 'dɔe i, k' 'kpa 'cɛn k' 'blee nyu 'dii i. ⁶ -Bo nyi k' a sea -topin di -wee k' sea dɔsaln nu ε, ε se k' 'mua- 'ble, 'kaa -bo tɔ' -tu kpa tu 'a "jru -wee k' nu 'mua-. ⁷ Nyu -kma nyi k' -tu' -mɔ k' -kɔn nyu 'a dεsaun -kwlt ja, k' 'je nyu dεsaun 'un, k' wa nyu 'kpi 'i 'de di -wee' "klein 'un, k' 'bεε- di -wee' "klein "wɔn.

⁸ Nyi k' -tu' kmaa' se isɔn-ta 'ble. Nɔn' jre' -εε mu ny- nia' -wee wlu Kea a poa 'o nyu -kwlt" nyu 'je la' 'tmu-tu 'bɔ. Nɔn' jre' -εε mu nynia' -wee wlu 'sru pooa' 'je i-kwε-, 'de dε "jriiua' 'je isɔn -ke. ⁹ Nɔn' -a -nla 'di -stan a, -a se di -wee' "klein juo- ke, la' 'pla mε -a -juo, Kea se di -wee' "klein 'kwla -sa ke la' 'pla mε -a -juo -wee -aa -tmu. ¹⁰ 'Kaa -kɔnti Kea a mua di -wee' "klein 'kwla -saa' 'de -a -pee ε, -mε -aa muε di -wee' "klein 'jua'. ¹¹ Aoa 'jee, -ta 'un nua "ju -saan" a, -mε ka "ju -saan" a wlua, 'kamɔ 'ma wlu, -wee 'un 'ble "ju -saan" 'a tɔ' inaasun. 'Kaa 'un -kwεε a nyi k' -kɔn' 'su ε, 'un 'bɔ "ju -saan" 'a kpln o 'bode. ¹² Di -aa -gbuan ja 'de -stanwɔ 'di ε, l nla di 'a -sii -o, -aa' 'jee- di 'a 'jɔjri "jriε- ke 'pepe, ka nyi k' -gbuan' "juan- -εε' 'jeai -gbein' 'di ε, 'kamɔ l ni-. 'Kaa nɔn' jre' -εε mu nynia' a muε di -wee' "jriε- 'jeea' 'pepe. 'De -stanwɔ 'di ε, di jru' -ni 'e -a se juo- ke 'pepe, 'kaa 'de εε' 'wɔ tu 'di ε, -aa muε di -wee' 'jua' 'pepe, ka Kea juua -aun 'pepe ε.

¹³ 'De kaan ka la 'ja a, di 'a kpe taan -l sea isɔn ε, umε -ni Kea -kwlt" -tea' ke, dε tɔ' "itbaa' ke, nyi k' -tu' kmaa' ke. Di 'a kpe taan -ni la' "jruojo mε -ni nyi k' -tu' kmaa'.

-Paan' Kea 'a -Suu a "nyla nyu

14 Ao -kɔn nyi k' -tu' kmaa' i. -Paan' Kea 'a -Suu a "nyla nyu ε, ao -kɔn -mε i -ke. la' -je ao 'jea Kea i -tee' kplein, εmε -ni ε 'je aopu εε' wlu 'wɔn po -wee ao 'ju 'tmu 'de aoa' de'di -wi" -pee, ² dε-nuε' nyi k' -kɔn poa wlu 'sru k' sea 'cɔn a, k' se nyi k' -pee wlu, 'kaa k' wluε Kea -pee. 'De dε k' 'tmua nyi k' jru' k' 'wɔn ε 'mii, Kea 'a -Suu -nla 'de k' 'un ε, εmε -nuε' -wee di -l pa 'kwla k' 'tmu l. ³ Nyu Kea poa wlu -kwlt" -wee -kɔn -tmu l ε, -mɔ k' wluε nyi k' -pee, k' kuue uupu 'a di i, k' -tuε" uupu 'sni -wee k' -tu" uupu -tu' -kwlt" i. ⁴ Nyu -kɔn poa wlu 'sru

κ sea 'clan a, -mκ κ kuue κκ' -cε" 'ε di i, 'de nyc -κκ -tmua wlu Kea poa 'bo κ -kwl" -mκ κ kuue Kea -gbu 'a di i.

⁵ 'ln nιε "i ao -wee" 'je wlu 'sru po -mκ, 'kaa dε -je 'ln nιai" kplein, εmε -nι Kea 'je aopu wlu -kwl" po -wee ao 'jl 'tmu. Nyc Kea poa wlu -kwl" -wee -κκ -tmue' -mκ "bci κ je nyc -κκ poa wlu 'sru -sii. 'Kaa wlu 'sru κκ poa -bo κ -st κw -wee ι 'je Kea -gbu 'dεε "jrui nu -mε nmκ "jrui. ⁶ 'De kaan ka 'ma de'di -wi" 'ma -teεε' aopu i, -bo 'ln ji 'de aopu "klu -wee 'ln 'je wlu 'sru po 'de 'ln 'je aopu -pee wlu 'ee, -mε dε 'ma 'tmua 'ee, εε muε aoa' di 'o "siaa' ? 'ln-, -bo 'ln nu kan' a, ε se aopu sun o poi se. 'De ka -jκ -bo 'ln nu -wee -ε -jea aopu 'a di 'o "sii- ε, εmε -nι di Kea -sa 'kwla 'de 'un -pee -wee 'ln jua o, wlu Kea poa 'bo 'un -kwl" o, dε 'ln 'jea aopu κκ ke, lml 'ln 'je 'tmu 'de ao -pee, -wee -ι -je aopu sun o po.

⁷ 'Ma 'cε, 'ln nιε "i 'ln 'je -tt' "ipoo-. Nyu -uua bla di ka "kwi-kwein ke -si' plu nia, -bo uu st bla kpai- kpai- 'ee, ka nyu 'je ia' wlu 'a "kpei- -seea' sun nu ε- ? ⁸ 'De -bo dκ-klεε 'ε wlu se 'pepe nι 'ee, nyc wε- -je tu -fκndι nmae ε- ? ⁹ Aopu mκ -ke ε, -bo aoa sea wlu 'sru po -wee dε aoa 'tmua nyc jrκ' κ 'wκn ε 'mii 'ee, ka dε aoa 'tmua nyu 'je εε' juosun nu ε- ? 'Mκ 'na -mε ka nyc κ wlua "jei woi, 'kamκ ε nι o.

¹⁰ Wlu -nιa 'nκ 'kmu "kpei ka ia' kpε 'je ι -ti mκ 'de ε, ia' -je -sea' 'de 'ble -mε se nι-. ¹¹ 'Kaa wlu nyc jrκ' κ poa -bo 'ln se εε' wlu tu 'a po ka juo ε, -mε nyc -κκ poε κ nιε nyc 'sru 'de 'un "jri 'de, -wee 'mκ nι nyc 'sru 'de κ 'jri 'de -ke. ¹² Aomκ -ke -je ao nιε "i -wee Kea 'a -Suu 'jea ao 'kpl "nyι 'de ao 'jea di nu ε, -mε -jι -jea Kea 'a -jei" naaun 'a di ikuu, lml ao 'je i-κnκ -gblein' -wee -ι -je aopu isiie-.

¹³ Nyc -κ poa wlu 'sru κ sea 'clan a, κ 'je Kea i -tee' -wee ε 'je κ ia' κw -saa' 'a -paan' "jrui nu -ke, ¹⁴ dε-nue' -bo 'ma sea wlu 'sru po -wee 'ma sea Kea bae ε, -mε 'ma -suu mε -nι Kea baea', 'kaa 'ma tκ' -mε se dε jrε' nu. ¹⁵ 'De -mε ka -a -je nu 'ja a- ? -A -bεε' -a -je Kea bae 'de Kea 'a -Suu ke -aa tκ' 'un. 'De -a -je ble 'de Kea 'a -Suu ke -aa tκ' 'un ke-. ¹⁶ -Bo ε se kan' -mκ nι, -mε -bo -ma sea Kea bae 'de εε' -Suu 'un ε, nyc -sea' εε' wlu tu juo -wee -κ nia 'o ε, ka κ 'je -Amε 'wκnsun nu ε- ? Dε-nue' dε -ln -tmua 'de -ma Kea 'sεpowlu- 'di ε, κ se ε 'mii 'wκn. ¹⁷ -ln -nmκκ wlu wκn 'mε -un je Kea 'sε po kpuun- -mκ, 'kaa ε se κκ di ikuu-.

¹⁸ Dε 'ma baea Kea 'de wlu 'sru ε -sia ao -wee' ε, 'ma poε εε' Kea 'sε-. ¹⁹ 'Kaa -bo 'ln nι 'e Kea -gbu 'di ε, -wee 'ln 'je wlu 'a kpε -mm" 'tmu 'de nyu 'jl 'mii 'wκn ε, ε "paa', ε je 'ln po wlu 'sru -po -po -wee ι se nyc jrκ' κ di ikuu -sii.

²⁰ 'Ma de'di -wi", ao 'bo "nynumu" di -clei" nuεε 'de aoa' tκinaasun 'un, ao juo di 'a "kpei- -seea' ka. 'Kaa -bo ε -tu" 'e dεsaun nu-tι 'un ε, -mε ka "nynupliie nia, ao nι kan'. 'De -bo ε -tu" 'e di "kpei- -seea' -mε 'ε -tl' 'un ε, -mε ao -kwe-ε nyiκyκ 'mε 'bode. ²¹ Wlu -crua' 'de Kea 'a κε' 'di, ε ka :

Tu"bo 'na : Nyu 'sru 'a wlu ke uua' wκn mι 'ln 'je 'un "duo- -wee 'ln 'je 'ma 'cε nyu -pee 'tmu-. -Bo 'ln nu εε' dε tu mκ 'de ε, uu se 'ma wlu doin" o poi see.

²² Dεε-tl 'ma 'da kan' a, εmε -nι wlu 'sru poa' -mε nιε Kea 'a jrui -o 'de nyu -sea' Kea juo 'a -tl' 'un. ε se 'e nyu

-jua Kea 'a -tl' 'un nι-. 'Kaa wlu Kea poa nyu -kwl" -wee nyu a 'tmua -mι nι 'e nyu -jua Kea 'a -tl' 'un -o, ε se 'e nyu -sea' Kea juo 'a -tl' 'un nι-.

²³ -Bo Kea -gbu -wee' 'klien "jrui -tadue -wee uu -wee' 'je wlu 'sru poa' -pun" -te 'de -bo nyu -sea' εε' dε tu juo ke nyu -sea' Kea 'a -tl' κκ 'un 'je pa 'de aopu "klu 'ee, ka uua mu 'daa' a- ? 'Mκ 'na uua muε aopu suanusun 'daa' o. ²⁴ 'Kaa wlu Kea poa 'bo aopu -kwl" -bo ao -wee' a se ε 'tmu -wee nyc sea' Kea 'a -tl' κκ 'un 'je o, nyc sea' εε' dε tu juo 'je 'de aopu "klu pa a, di κκ mua 'wκan' a, ia muε nua' κ 'je 'e κκ -cε" pεε o -gbun -wee κ 'je κκ' dεsaun "i juo-, -mε di κ 'wκan lml -la mu κκ' 'pee 'jea'. ²⁵ Di -pa 'kwla 'de κ pεε o ε, ia muε "kpae' 'pεεan' -wee κ 'je ε juo. -Mε -ta κ nia κκ muε 'κci- i "sia' -wee κ 'je Kea "juoi -gbεε'-. 'De κ 'je wlu ka 'bo ao "juoi κ 'je nu : Kea nι 'nκ aopu "klu 'mε -cεen'-.

Kea -gbu 'a "i -teesun

²⁶ 'Ma de'di -wi", -ta 'ma jia -craa' la 'bo ka : -Bo ao 'klien "jrui -wee ao 'je Kea -gbεε' ε, -mε -paan' Kea 'a -Suu "nyta aopu ε, ao juo ia' ka. Jrκ' 'ble 'du -mκ 'je ble, jrκ' 'ble dε -mκ 'je nyu κκκ-, Kea po jrκ' wlu -kwl" -mκ 'je 'tmu, jrκ' 'ble wlu 'sru κ sea 'clan a, -mκ 'je po -wee wlu 'sru κ poa, jrκ' 'ble εε' κw -saun', di "klein aoa mua nua' a, ka ι 'jea nyu 'a di ikuu, 'kamκ ao 'jl nu. ²⁷ -Bo wlu 'sru poun -tuu" nι 'e aopu "klu ε, -mε nyu 'sckκ e taan mu -je wlu 'sru po due 'due, -wee nyc jrκ' 'jl κw -sa. ²⁸ 'De -bo wlu 'sru κw-sai se 'o nι ε, -mε nyu -uua poa wlu 'sru ε, uu "mu wκn 'de Kea -gbu 'di, uu 'beεε' uu ke Kea 'e wlu 'de uu pεε o. ²⁹ 'De nyu Kea a poa wlu -kwl" -wee -uua -tmu ι -wi" -mu ε, uu 'beεε' uua' 'sckκ e taan 'je wlu due 'due, -wee nyu -uu -sia 'o uu 'je 'e dε uu 'tmua 'de -gbun. ³⁰ 'Kaa -bo nyc due' 'si wlua' -wee Kea 'a -Suu 'je nyc jrκ' -tea i dε κκ 'de -mκ 'je εε' 'tmua' -pun" -te ε, -mε -κκ -saa "i -mκ "mu wκn, ³¹ dε-nue' -bo ε nι kan' a, -mε wlu Kea poa 'bo ao -wee' -kwl" ε, ao 'beεε' ao 'jl 'tmu due 'due, -wee ao -wee' "klein 'je dε dee 'clan, 'de aoa' di 'je iku-. ³² Nyu Kea poa wlu -kwl" -wee -uua -tmu ι ε, uua' nyiκyκ 'beεε' uu 'je Kea 'a -Suu 'a wlu 'wκn-, ³³ dε-nue' Kea se -pua' -pua -pua' Kea nι-. ε nιε ku pιε' Kea -o.

Ka ε nia 'de Kea -gbi -wee' "klein 'dii ε, 'ka ka : ³⁴ 'Nynukpae' -wi" -mu ε, uu -te 'tun 'de Kea -gbu 'di, uu 'bo wlu 'un "due' demu. 'Kaa uu jaa "jru ja, 'kamκ ε 'cruε 'de Kea 'a κε' 'di. ³⁵ 'De -bo uu nιε "i uu 'je dε jrε' i -tee' ε, -mε uu -tee uua' kuan i 'de -gbein", dε-nue' ε se ka -ckκκ' ka nι -wee 'nynκkpao' 'je wlu 'un "duo- 'de Kea -gbu 'di. ³⁶ -Aee' 'de aopu o 'demκ Kea 'a wlu 'wluu- ? -Aee' aoa' 'su -wκn Kea 'a wlu -nεε ?

³⁷ -Bo nyc 'na κ nιε Kea 'a wlu 'kwajaai, -wee κ 'na Kea 'a -Suu 'a -paan' -nι 'de κ 'un ε, -mε di 'ma 'crua -wee 'ma poa ao -jei" -ta, ka ι nia Tu"bo 'a κε', κκ mu ι jua' 'pepe. ³⁸ Dε 'ma 'wlua 'tmua' -ta, -bo nyc 'na κ se 'o 'wκn- ε, -mε nyu 'bo κκ wlu doin" o poεε -ke.

³⁹ -je ε nia kan' -mκ 'ja a, 'ma de'di -wi", dε ao 'jea i-κnκ ε, εmε -nι Kea 'je ao wlu 'wκn po -wee ao 'je ι 'tmu 'de nyu -pee. Nyu -poa' wlu 'sru uu sea 'clan a, ao 'bo

υυυυ -je de kaan. ⁴⁰ Dι "klein aoa nua, ao nu ι ka -ככח' ka, -wεε ι 'je "i -tee.

Klisl 'a "kunyul' sɔn-tl

15 'Ma de'di -wi", -pɔia" -tl 'ln 'tmua aopu -pee tɛin" 'de-, εμε 'ma -pɔn 'ln 'je aopu -kwlu o poo-. εε' -pɔia" -tl -tu ε, ao kpuun ε sn 'ככח, ao po 'sɪn 'de ε 'un, 'de ao nyna -sisi'. ² Ka 'ln 'tmu ε 'de ao -pee, ka 'ln "sia 'nynl -bo ao nu kan' a, -mε aoa muε 'pυua' 'jea' -cεen'-. 'De -bo ε se kan' -mɔ nι ε, -mε aoa' Kea -kwll" -tea' se 'de 'ble.

³ Dε 'mɔ 'clan εμε 'ln tɔɔ aopu-. 'De εε' -tajɔ -kɔan -tl' ε, εμε -nl Klisl 'mεε 'de -aa dɪsɪn 'a -tl' 'un, 'kamɔ ε 'crυε 'de Kea 'a 'sbε 'di. ⁴ ɔ nmaε ι ι -wεε ι sɔn "kunyul' 'de 'wl 'a taan -nε 'di, 'kamɔ ε 'crυε 'de Kea 'a 'sbε 'di. ⁵ ɔ suan "kunyul' ε ι to kɔ -cε" 'mε 'de Sefasɪ -pee -wεε klai" nynu -nɪa -puue 'jɔ 'ככח 'jee- ι 'jriε- -ke. ⁶ 'Bo -mε 'de, -aa de'di -wi" -υυ cεan kmε' -mm" "kpei -tie" ε, ι to kɔ -cε" 'mε 'de υυ -pee -ta -due. Nyu -υυ -jee' ι "jriε- -nu, υua' 'pla 'mεε, 'kaa υua' -tuu"-tuu nιε 'kmu ke. ⁷ 'Bo -mε 'de ε, ι to kɔ -cε" 'mε 'de Sakt -pee -wεε kɔ dboun -wee' "klein 'jee- ι 'jriε-. ⁸ -Mε 'wlu 'o -jei" la kpuun -wεε 'mɔ 'jee ι 'jriε- de 'ככח- ככח. Ka "ju ι sea ku -wεε ι -wlu nɪa, 'kamɔ 'ln nι-. ⁹ Dεε-tl 'ln 'da kan' a, εμε -nl 'ln se dεwɔn nι 'de Sesi 'a dboun "klu. 'ln se kɔ' dboi 'a 'daa- ka nι-, dε-nυε' tɛin" ε, 'ln -tuε" Kea -gbu kle -tu -tu 'de-. ¹⁰ 'Kaa dε 'ln nɪa 'un -ta, 'saauN Kea nua 'un 'jrlii mε -nυε' -wεε 'ln nι ε 'un. εε' 'saauN tu se idooa-, 'ln nυε dbo 'ln je Sesi 'a dboun -wee' "klein -sii. 'Kaa ε se 'mɔ -kɔ ι -nu' εε' dbo tu nι-, ε Kea 'a 'saauN ε nua 'un 'jrlii mε -po 'un sun o. ¹¹ -Jε ε nɪa kan' -mɔ 'jaa, -bo ε nι 'mɔ o, -bo ε nι υυυυ o, ε se -tl' kɔn-. Dε kɔan -tl' -wεε -aa -tmua εμε -nl Sesi 'a "kunyul' sɔn -tl. 'De εμε aomɔ 'jea 'o tɔ' 'un -ke.

-Aa "kunyul' sɔn-tl

¹² 'De ka Klisl sɔan "kunyul' -bo la' -tl' a sea 'tmυε -ta "o -ta 'ee, -mε dεε -tl nyu jrɪ' nι 'e aopu "klu -wεε υυ 'na "kunyul' sɔan' se nι ε- ? ¹³ 'De -bo "kunyul' sɔan' se nι ε, -mε Klisl foo" 'su se "kunyul' sɔn -ke o. ¹⁴ 'De -bo Klisl -mɔ se "kunyul' sɔn 'ja a, -mε dε -aa -tmua se 'de 'ble, -mε aoa' dε tɔ' 'un 'jea' se 'de 'ble -ke, ε nι dε foo" -o. ¹⁵ -Bo ε nι tɔ' -tl -wεε 'mεun se "kunyul' sɔin 'de ε, -mε Kea se Klisl "kunyul' -sa -ke. -Bo Kea se Klisl "kunyul' -sa 'de ε, -mε -a -tuu" ε Kea sl "kpei-, dε-nυε' -a -wlu ka 'de nyu -pee -a -na : Kea -sa Klisl "kunyul'. ¹⁶ 'De -bo 'mεun -mu se "kunyul' sɔin 'ja a, -mε Klisl foo" 'su se "kunyul' sɔn -ke. ¹⁷ 'De -bo Klisl -mɔ se "kunyul' sɔn ε, -mε aoa' Kea -kwll" -tea' nιε dε foo" 'a 'jɔ -o. -Mε ao nιε 'e aoa' dɪsɪn 'di ke. ¹⁸ -Bo ε nι kan' -mɔ ε, -mε nyu -jea Klisl 'a -tl' tɔ' 'un -wεε -υυ -mεa υυ bluε "ni -tun. ¹⁹ -Bo ε -tu" 'de 'kmu "kpeidl' 'a 'su 'a -tl' 'un mɔ -a -tbaa' Klisl tɔ' 'i ε, -mε -a -nιε "nmianyυ -o 'de nyu "klu.

²⁰ 'Kaa kaan ka Kea -sa Klisl 'de 'mεun "klu 'mε, -wεε ε jɔ 'kmu de, kɔɔ -saa "i -ι -sɔn "kunyul' -wεε nyu -tuu"-tuu 'je "kunyul' sɔn 'bo ι 'de. ²¹ Ka 'mεa' jiia 'de nyc due' 'un -wεε ε 'kpa 'nɔ 'kmu "kpei ε, 'kamɔ "kun-

yl' sɔan' jii 'de nyc due' 'un -ke. ²² 'De ka nyu -wee' "klein nɪa Adam 'a "nynu -wεε 'de εε' -tl' 'un υυ -wee' a 'mεa a, 'kamɔ nyu -ke Klisl "sia "i υua mu 'kmu de jia' 'de εε' -tl' 'un. ²³ 'Kaa jrɔ' 'bleε kɔ -nε -tɔn, Klisl mɔ -saa "i -ι -sɔn "kunyul', 'de -sɔntɪ kɔ mua de jia' a, εμε nyu -nɪa kɔ nyu 'je "kunyul' sɔn -ke. ²⁴ 'Bo -mε 'de ε, 'kmu a muε -kwεa'. 'De -sɔntɪ Klisl a mua tu 'a "jrɪ kpa" 'bo "ikmadɪ ke nyuwɔn-siidɪ -wee' "klein "kpei ε, 'bomɔ kɔ mu ι "Bo Kea Tu" bodε -wee' "klein "nyla', ²⁵ dε-nυε' ι 'je 'nynl 'wlu -o mamaυ 'su ι 'je kɔ' tunyu -wee' "klein kɔ' bu -sɔn ku 'un nu. ²⁶ kɔ' tunyu 'a de 'ככח- ככח- kɔ mua issan' a, εμε -nι 'mεa'. ²⁷ Tɔ' -o, ka ε 'crυa 'de Kea 'a 'sbε 'di, 'kamɔ ε nι -cεen'-. Wlu -crυa' ε 'naa : Kea -tuε" dɪ -wee' "klein 'de ι bu -sɔn. -A -je kan' 'mε 'pepe Kea -ε -tua' dɪ -wee' "klein 'de ι bu -sɔn ε, εε' -cε" 'kpa sie 'o 'ε, dε-nυε' εμε -nyl" ι "ikmaa'. ²⁸ -Bo dɪ -wee' "klein jaa "jrɪ ja 'de Kea 'a "Ju -pee 'su ε, kɔ -cε" 'kpa 'je "jrɪ ja jaa 'de ι "Bo -ι -te' ι dɪ -wee' "klein kwa -pee -ke. -Wεε Kea 'je dɪ -wee' "klein 'un nι, 'de ε 'je dɪ -wee' "klein 'jrɪ kpɔ' nι-.

²⁹ Ao naa tɔ' i ke, -bo 'mεun se "kunyul' sɔin 'dee, -mε nyu -nɪa 'de aopu "klu -wεε -υua pooa "ni "jrɪ 'de 'mεun 'a 'nynl 'un ε, dεε-tl υua nu kan' a- ? Ka "o ka ε 'je ε nι kɔ -cε" ke ε, dε υua nua 'mua-, ε se 'de 'ble. ³⁰ -Bo 'mεun se "kunyul' sɔin 'de ε, -mε dεε-tl -apu mɔ dɪ 'mεa' 'wɔin- 'de nɔ' "o nɔ" 'dɪ ε- ? ³¹ 'Mɔ aoa 'jea i ε, 'ln -tεε 'mεa 'a kein"ke 'de 'wl "o 'wl -wee' 'di. 'Ma de'di -wi", ka 'ma 'tmu ε, ke' nι -cεen'-. -Wεε aopu -ι -nɪa -aa 'Blei Sesi Klisl 'a nyu ε, dε 'ma poa -tuosun de 'de aoa' -tl' 'un ε, ka 'ma 'tmu ε, ke' nι -cεen'-. -ke. -Tl' 'a kpe' sɔn 'ln 'tmua ι -wee' nιε tɔ' -tl -o. ³² -Ta 'ln nɪa 'bo Efεsɪ tɛin" ε, 'ln ke kpuunmi -fɔn -fɔn -fɔn. -Bo ε nι 'e nyiɔtɔ' 'un mɔ 'ln nυυ εε' dε tu 'ee, -mε dε 'ln 'je 'o -mɔ 'je ε- ? -Bo 'mεun se "kunyul' sɔin -mε dεε -tl dε -nua' -a 'tun ε, -aa' nu -mε 'ja a- ? -Mε ka "nɪa -ε -pooa 'da a, -a nu kan' ε 'na :

-A dɪ -a -na 'de -stɪnwɪ 'di, dε-nυε' -aa muε 'mεa' -klae"-.

³³ Ao 'bo aoa' -cε" 'srε ipooε, nyu -υua kpln nynia "jrlii -bo υυ ke aoa sea na a, υua' kpln saln a muε aoa' kpln 'dɔε dooa' see. ³⁴ Ao jɪ 'o -jei" de, ao 'bo dεsaun nυε. Dεε-tl 'ma 'da kan' a, εμε -nl nyu jrɪ' -nι 'de aopu "klu -wεε -υυ se Kea juo-. Wlu -jεε -mε 'bleε aoa' -tɪn'.

'Kmu dee ke ku dee ke

³⁵ Nyɔ jrɔ' 'beε' ι 'je wlu ka ι 'je nu : Ka 'mεun -mu 'je "kunyul' sɔn sun nu ε- ? 'De ku -jε υυ 'je 'ble ε- ? ³⁶ -ln -gbun ka -ma nyiɔ tu sea tɔ'di nι ε ! -Bo -ln po tu jɔ -klu' εε' -sɔan 'su εε jea mεε ? ³⁷ 'De tu jɔ -ln poa 'e -klu' ε, εε' 'koun' -εε mεa ε ke εε' 'jɔ -ln poa 'e -klu' se dε due' nι-. -Bo ε nι kpou" jɔ "kpaan o, -bo ε nι tu "o tu 'a 'jɔ o, dε "o dε ε 'je nι ε, εε' "koun -εε mεa ε ke εε' 'jɔ -ln poa 'e -klu' se dε due' nι-. ³⁸ Kea mε -ε -nyl" ku, ka εμε nɪa "i ε, 'kamɔ ε nι -wεε tu jɔ -wee' "klein 'ble la' -nι ku due 'due.

³⁹ Dɪ "klein -nɪa 'kmu ε, la' -sɪen' se due' nι kan'. Jrε' nιε εε' -nε ka, jrε' nιε εε' -nε ka. nyiɔ 'ι -nε -sɪen' nιε εε' -nε ka, 'kwla 'dinmi 'a -nι -sɪen' nιε εε' -nε ka. Nuυl 'a

-sūen' o, -smii'a -sūen' -seea' "kpei-. ⁴⁰ Dī -nīa 'e jaun 'di 'blee ia' -nē nīsun, -wēe dī -nīa 'nō 'blua- "kpei 'ble ia' -nē nīsun. Dī -nīa 'e jaun 'di 'blee ia' -nē "jriinmōsun, -wēe dī -nīa 'nō 'blua- "kpei 'ble ia' -nē "jriinmōsun.

⁴¹ 'Jru 'blee ēē' -nē fansun -wēe 'cu 'ble ēē' -nē fansun, 'de 'cu-sūn 'ble ia' -nī fansun -ke, -wēe 'cu-sūn foo' 'su 'a fansun -seea' "kpei-.

⁴² Ka tu jō nyu a poa 'de -klu' ε ke ēē' 'kōun' -seea' "kpei ε, 'kamō ε nī -ke 'de nyōi 'ō -tī' 'un. -Bo nyō 'mē ε, ka tu jō nīa, 'kamō 'ō nī. -Bo nyu po 'ō 'e "klu ε, 'ō -sōan'. 'Kaa -sōntī Kea a mu 'ō "kunyō' -saa' a, ku 'ō mua 'blea' ε se -sōan i 'bode. ⁴³ -Ta nyu a poō 'ō 'e -klu' ε, 'ō "ku se 'je ka nī, 'ō se 'kpi 'ble, 'ō -sūua' i. 'Kaa -bo 'ō sōn "kunyō' ε, 'ō nōmō "jrii, -wēe 'ō 'ble 'kpi. ⁴⁴ -Ta nyu a nmae 'ō ε, -mē 'ō 'blee 'bluku. 'Kaa -bo 'ō sōn "kunyō' ε, 'ō muē jaun 'di ku 'blea'. -Bo 'blu ku nī ēē' -nī ka a -mē ku dee -jē Kea 'a -Suu a "nyla nyu ε, -mē 'je ēē' -nē ka nī -ō -ke.

⁴⁵ Dē -crua' 'de Kea 'a 'sbē 'di ε 'naa : ēē' -nē -ō -nīa "i-saanyōi Kea nua 'ō nīe nyōi -ō -wēe Kea po 'ō 'kmunīfee' 'mla, 'de 'ō nī 'kmu. 'Kaa Adam -jō -kōōa' de -ō -jia' 'ō nīe -Suu -ēē -nyla" nyu 'kmunīa' dee -ō. ⁴⁶ E se -Suu 'a -nē dī mī -saa "i -l jī nī, 'kaa ε nī 'blu ku 'a dī mī -saa "i, -wēe -Suu 'a -nī dī -kōōa' de. ⁴⁷ "I-saanyōi Kea nua 'ō 'wluē 'e 'blu 'un, -mē 'ō nīe 'blua 'a dē -ō. -jō -tba' 'o ε, -mō 'wluē 'e jaun 'di. ⁴⁸ "Ju Kea "dua 'blu 'un -wēe ε nua 'ōmō -ke nyu -nīa 'nō 'kmu "kpei -kōōa'-. 'De ka "ju -wluā 'e jaun 'di nīa, 'kamō nyu -nīa 'e jaun 'di nī. ⁴⁹ 'De ka -a -ke "ju -ō -wluā 'e 'blu 'un -kōōa' a, 'kamō -a -ke -jō -wluā 'e jaun 'di a mu -kōōa' -ke.

⁵⁰ 'Ma de'di -wi", dē 'un nua "i 'un 'jea 'tmu, ε ka : nyōi 'ō ku -jē 'blu nua, -wēe -ε -blea -sūen' ke nymō ε, -mē se 'e Kea 'a 'kmu dee 'un pai. Dī -a mua -sōan' a, i se ε 'bēē- i 'je dī sea' -sōan' -ta 'ble 'kpa.

⁵¹ 'Ma 'cē, ao po doin' i 'ma jīe dē jrē' 'kwla -saa' 'de ao -pee. ēē' dē tu mē -nī -a -wēe' "klein se 'mēi kan', 'kaa -a -wēe' "klein a muē fai" pooa' ⁵² 'de "jriē-tē due' koun -gbai' 'di, 'nō' -ε 'di de'kōōa' dō-klēe a mua wluā' a. -Bo dō-klēe -nē wlu 'su ε, 'mēun a muē "kunyō' sōan' -wēe su 'je ku -ε sea' -sōan' -ta 'ble 'je. 'De Kea 'je -a -wēe' "klein fai" poo-. ⁵³ -Aa ku -ēē mua -sōan' -ta, -mē 'je fai' poōē -ō, -wēe -a -je ku -ε sea -sōan i 'ble. -Aa ku -ēē -mēa -ta, ε 'je fai' poōē -ō, -wēe -a -je ku -ε -sea' 'mēi 'ble.

⁵⁴ -Sōntī dī -nīa 'mua- ia mua nūa' a, -sōntī dī -a mua -sōan' ia mua fai' pooa' -wēe i 'jea dī -sea' -sōan' -ta 'ble 'kpa, 'de dī -ia mua 'mēa' ia mua fai' pooa' -wēe i 'jea dī sea' 'mē -ta 'ble 'kpa a, 'bōmō wlu -crua' 'de Kea 'a 'sbē 'di tēin' ēē mu 'o nynīa'. ēē' wlu tu 'naa : 'Mēa' sōn i, ε blūe "ni -tun 'bode. 'Kmunīa' kpa tu 'a "jru 'mē. ⁵⁵ 'Mēa' se tu 'a "jru kpai 'bode 'bo 'kmunīa' "kpei. 'Oo 'mēa', -ma "ikmaa' -ēē kpuan nyu -kwlu -mē 'de ε 'bode ε- ?

⁵⁶ 'Mēa 'a "ikmaa' 'wluē 'e dēsaun 'un. 'De -bo dēsaun 'a "ikmaa' 'je "blo 'wlu ε, -mē kē' mē -ēē -sē "blo. ⁵⁷ 'Kaa Kea 'sē-, ēmē -ε -nyl' -aun Tu"bo Sesi Klisi -wēe -a kpa tu 'a "jru 'de dēsaun "kpei 'de 'ō 'un.

⁵⁸ 'De ēē' -tī' 'un ε, 'ma de'di -wi", aopu -ōō -tī' 'un kma, ao nyna -sisi', ao 'bo -kwlin' 'wluē, ao nu Tu"bo 'a dō,

ao 'je nya mu. -Bo ao ke Tu"bo "sii- "i ε, -mē dōo aoa nua, ε se dōo foo" nī-.

'Wei uu -sa 'de Selisalem Kea -gbu 'a -tī 'un ε

16 Kaan ka la 'ja a, 'ma jīe 'wei -tī 'tmua'. 'Wei ao -sa 'de Kletien -nīa Selisalem 'a 'nyul 'un 'a -tī' ε, -mē dē 'un 'tmua 'de Kea -gbi -nīa 'e Galasiblua "kpei -pee mē ao 'je nu -ke. ² -Bo -kwlewī o 'su ε, 'wei ao 'jea -sa due 'due ε, ao -te ia' -nē ka. Dē jrō' 'bēēa kwai ε, ēmē 'ō 'je 'o dē 'ō 'jea "kpei -sa, -wēe 'ō 'je kpi" -tēe 'de 'ō -gbu". Ao 'bo 'ma jia' 'dei -tēē -wēe ao 'bo 'wei -saa. ³ -Bo 'un jī 'de aopu o 'su ε, -mē dē 'un 'jea nu ε, ēmē -nī 'un 'je 'sbi 'cru -wēe 'un 'jī nyu ao nīa "i ao 'jea dōo "kpei -tu" 'de uu 'je aoa' -paan' Selisalem kpa. ⁴ 'De -bo 'ma -cē" 'kpa 'a mua' kōn -tī' ε, -mē uu ke 'ma -a muē mua' -ke.

Pōo nīe "i 'ō 'je 'duua' mu

⁵ -Bo 'ma sea 'de aopu o jī ε, 'un 'je 'e Masedoanī cēēn-, dē-nūē' 'ma muē 'e Masedoanī cēēan' see. ⁶ "Ko 'ma muē 'de aopu "klu 'wī nua' a-, "ko 'ma muē 'o nīa' 'su 'ōn' nyōi 'ō kpa 'duua' 'je "jēi- kwē- ε, -mē -sōntī 'ma mua 'de aopu "klu 'wluā' a, aoa muē 'un sun o poa' -wēe -ta 'ma mua -bo 'ma sea 'o mu ε, ao 'je 'un -jēi' kpa. ⁷ -Bo 'un jī 'de 'ōn' -nīa 'mua- 'di ε, 'un se ε 'inī 'un 'je 'o aopu o -tīe" cēn 'su 'un 'je -sī', 'kaa -bo Kea 'wōn ε, 'ma muē 'bo aopu o 'wī nua'. ⁸ 'De 'kamō 'ma -kōn' 'un 'je 'o aopu o 'wī nu -mō -ō, 'kaa 'ma muē -ta Efēsī nīa' ke ma-mau 'su Pantekōtī 'a 'wī 'je 'un jēē-, ⁹ dē-nūē' Kea kaiēn -je 'ōn' 'bo 'un "jūōi -wēe 'un 'je dōo klāa" nu 'bomu. Nyu -jea 'un -je de kaan -bo uu -tī "i 'ōmō 'de ε, dōo -nīa 'o 'ma mu ε nua' 'su.

¹⁰ -Bo Timote jī 'de aopu o ε, ao kpun 'ō sun 'sōn -wēe 'ō je sun -kwlu' 'nēē- 'de aopu "klu, 'kaa 'ō ke 'ma -a nūē Tu"bo 'a dōo. ¹¹ Nyōi jrō' 'bo 'ō -flūēn. Ao jō -jēi" 'de ku pēē' 'un -wēe 'ō 'je 'ōn' 'un o jī, 'un ke -aa de'di -wi" ke -aa fu'.

¹² 'De -bo ε -tu" -aa de'di Apōlōsī -mō ε, 'un 'tmuō' kpe -tuu"-tuu -wēe 'ō ke -aa de 'di jrū' 'je 'de aopu o jī, 'kaa 'ō se 'o 'kōōa' -kaan ke. -Bo 'ōn' 'kpa 'de 'ō 'kwa a, 'ō muē jia' see.

Pōo a -tūē" Kea -gbu 'snī ke'wle

¹³ 'Ma 'cē, ao -te "jriē- "i aoa' Kea -kwlu" -tea' 'bo -kwlin 'wluē, ao -kwē-ε Kletien 'mē 'bode, ao kuu 'dii. ¹⁴ Dī "klein aoa nua ao nu i 'de ba 'a -tī' kmaa' 'un.

¹⁵ 'Ma de'di -wi", ao 'je kan' 'mē 'de Akaiblua "kpei ε, Stefanāsī ke 'ōō -gbu" -sōn nyu ke uupu -saa "i -su -je Sesi 'a -tī' tō' 'un. Uua' nyu tu ε, su "nylē uua' -cē" Kea -wēe su 'je Kea 'a -jēi" naaun sun o po. ¹⁶ 'Ma bae aopu 'mē nyu ka uu nīa -su -nīa kan' a, ao -te' uupu 'a nī', ε ke nyu -su -ke uua nua dōo -tadue ke.

¹⁷ Dē Stefanāsī o, Fotinatīsī o, Akaikīsī jia 'ōn' 'un o 'bo aoa' -tēn ε, ε nōmō 'un 'di 'ōn, dē-nūē' aomō tēēn 'un o. ¹⁸ Uu jaa 'ma pēē ja ka uu jaa aoa' pēē ja -ke ε. Uua' nyu tu nīe -tī' o po ka- !

¹⁹ Kea -gbi -nɪa 'nɪ Asiblɪa "kpei sɪ 'na sɪpɪ -je aopɪ. Akilasɪ ke Prɪsilɪ ke, Kea -gbu -nɪa 'e sɪpɪ o -gbu" -sɔn 'na sɪpɪ -je aopɪ -jee -jee"- 'de Tu"bo 'a 'nɪnɪ 'ɪn.

²⁰ -Aa de'di -wi" -wee' "klein 'na sɪpɪ -je aopɪ. Ao -gblee ba -kwɪlɪ" ka de'dɪnɪnu a nɪa.

²¹ 'Mɪ Pɔsɪ 'ɪn 'na 'mɪ -je aopɪ. 'Ma 'jewlu -nɛ, 'ma -sɛ" 'kpa 'a sun -crɪ -mɛ.

²² Nɪy -ɔ sea Tu"bo 'a -tɪ' kma a, -mɔ nɪɛ 'e Kea 'a 'daɪn -sɔn 'de Suifɔwlu 'di : Maranata ! ɛ 'de mɛ -nɪ -aa Tu"bo, -ɪn ji ! ²³ -Aa Tu"bo Sesi 'a "diwan kpun aopɪ ! ²⁴ 'Ma 'sɛ, 'ɪn kma ao -wee' "klein 'a -tɪ', dɛ-nɪɛ' -a -wee' "klein ke Sesi Klɪsɪ "sɪiɛ "i.

2 Korēnti

'Jewlu-

1 'Mō Pōo, Kea -nūe "i -wēe 'lūn nū Sesi Klisti 'a dboi, 'mō ke -aa de'di Timote ke -apu -kō ja Kea -gbu -nūa 'o Korēnti ke Kea 'a -jei" naaun -wee' -nūa 'e Akaiblūa "kpei 'sbē-. 2 -A "Bo Kea ke -aa Tu"bo Sesi Klisti po aopu "diwan -wēe uu 'je ao pēe 'a blūa' "nyl.

Pōo a pōe Kea 'sē-

3 Kea -ē -nūa -aa Tu"bo Sesi Klisti "Bo ē, -a -bēē' ēē' 'nynti "i. Emē -nū "Bo -wēe -ēē -je nyu 'a wēe-. 'De ē 'un mō nyu -tl' -kwl' i -tua" 'a kpe -wee' 'wlu. 4 Ka -aa -jea -aa -cē" wōn 'de 'kle 'a kpe -wee' 'kwa a, 'kamō ēē -tu" -a -tl' -kwl' i, -wēe nyu -uua jīia 'de 'kle 'a kpe -wee' 'un ē, 'de -a -je uua' -tl' -kwl' i -tua" 'bēē- -ke. Ka Kea nua -aa -tl' -kwl' i -tu" sun ē, 'kamō -a -je nū -wēe -a -je nyu jru' sun o po. 5 Dē-nūē' dē -a -ke Klisti "sia "i mē -nūē' -wēe ka kō 'jea 'kle ē, 'de -aa -je 'kle kan'. 'De ka 'kle -ē jīa -a "kpei, ē -tia "i ē, 'kamō -aa -tuu" ē -tl' -kwl' i -ke. 6 -Bo -aa sea 'kle 'je ē, -mē ē nū 'de aoa' dū 'a ikuā' ke aoa' 'puua' 'a -tl' 'un -o. 'De -bo -a -tuu" ē -tl' -kwl' i ē, -mē aopu mō -tuu" ē -tl' -kwl' i -ke, -wēe ao 'je 'kpi 'ble. 'De -bo 'kle -aa -jea -bo aoa se ē 'je ē, ao 'je pēe "wōn 'bēē-. 7 -A -je kan' 'mē 'pepe -wēe -a -tēē' -kwl'" see 'de aoa' -tl' 'un, dē-nūē' -a -juē' 'kle -a -cēēan 'un -bo aoa sea l 'un cēēn ē, -mē ka ao ke -a -gblea' 'kle 'un ē, 'kamō Kea a mu aopu -tl' -kwl' i -tuu" 'a -ke.

8 Tō' -o, 'ma de'di -wi", -a -nūe "i ao 'jū juo, 'kle 'a -je wē- nyu se -a -tu" 'de Asiblūa "kpei ē- ? 'De ēē' 'kle tu 'a "ik-maa' 'un ē, 'kpi muē -a "iwaā' 'de-, ka -a -jea 'kmu nū mō -a sū juo-. 9 Kūn, dē -a -naa tō' i 'de ēē' nō" tu 'di ē, emē -nū -a -na -aa 'mē nō" nynti'. -A -wōn 'kmuwlu-tl' 'mē -wēe -a je -aa -cē" -kwl'" -te', 'kaa Kea -ēē -sa' nyu "kun-yū' ē, emē -a -te' -kwl'". 10 Emē -seie' -aun, emē -ēē mu -a -seia' 'de 'mēa' -nē 'kwa. -A tbe tō' "i, ēē muē -a -seia' ke'wle 'de nya, 11 dē-nūē' aopu mō -ke ē, aoa baēē -aa Kea. -je ē nūa kan' -mō ē, -mē baewlu ao ke nyu -tuu"-tuu poa 'de -aa -tl' 'un ē, Kea a mu ē kpuū 'a -wēe ē 'je -a 'saun "jrii nū, 'de nyu -tuu"-tuu 'je ē 'sē po -ke 'de -aa -tl' 'un.

Pōo se Korēnti de mu

12 Dē -ēē -tuosun -aa poa de ē, emē -nū -a -je kan' 'mē dū "klein -a nua, -a nūl' 'de pēe 'dōe 'un, ka nyu 'sreipoa' sea 'de -a 'un nū ē, Kea juū'. ē se -aa nyōkō' mē -a -pēn "kpei -wēe -ēē po -a -je o nū-, Kea 'a 'saun mē -ēē po -a -je o. -Ta "o -ta -a -cēēan, 'kamō -aa nasun nū- 'de nyu -wee' -pēe. -Ta -a -jīia 'de aopu "klu ē, dū -a nua, l cēn 'o

-mō -tie". 13 Wlu -bo ao nū 'dii -wēe ao 'jea 'mii 'wōn ē, uml -aa -cru 'de -aa 'sbē 'di -wēe -aa poo aopu -jei". 'Sre jre' se 'e ē -sōn nū-. 'Lū 'je kan' 'mē ka dē -aa -tmua aoa mu ē 'mii 'wōan' 'pepe 'wū jre' o ē. 14 Dē 'lū 'tmua ao 'wōn ēē' tō' 'mii -wē- la. -Sōnti -aa Tu"bo Sesi a mua de jīa', ao 'bēē- ao 'je -aa -tuosun de po 'de -aa -tl' 'un, -wēe -apu mō 'je aoa' -tuosun de po 'de aoa' -tl' 'un -ke.

15 Dē 'lū naa tō' i -wēe 'lū 'na 'lū 'je 'de aopu o jī, emē -nao. 'Lū nūe "i -wēe 'ma 'de aopu o jīa 'a kpe 'sōnōn -nē 'je ao 'dōe "jrii nū 'de-. 16 -Ta 'ma jīia 'nō Masedoanū ē, 'lū muē 'de aopu o cēēan' 'de-, -bo 'ma sea 'nō 'wlu ke'wle ē, 'de 'lū 'je 'de aopu o cēēn-. -Bo 'lū nū kan' 'de ē, -mē ao 'bēē- ao 'je 'un -jei" kpa 'de Suidē 'de-. 17 Dē 'ma -pōan nua' i -nē 'ēē, aomō 'na 'lū se nō" nya sie, 'lū se tō' inaa- ? -Aēē' aomō 'na 'ma nyōkō' mē -ēē po 'un -je o, -wēe 'ma nū "lūn- ke kūn -taduee ? 18 Tō' -o, Kea 'a poo wlu fai", emē -tl wlu -aa -tmua 'de ao -pēē ē, ē se "lūn- e kūn mū -aa -bēē "jrii- -wēe -aa -tmu nū-. 19 Dē-nūē' Kea 'a "Ju Sesi Klisti -kō -tl' 'mō e Silasū ke Timote 'tmua 'de ao -pēē ē, kō se jī -wēe kō 'je kūn ke "lūn- nū -tadue, 'kaa kōmō nūē Kea 'a kūn -o. 20 Dū "klein -lū wlu Kea cēan -tie", kōmō l cēēn 'un -wēe l nynti 'o. Sesi Klisti -nō, kōmō -kō 'nynti 'un -aa nūu tō' -o, 'kamō ē nū-, -wēe -aa -bēē' Kea 'a 'nynti "i. 21 'De Kea 'a -cē" 'kpa mē -nūē' -wēe ao ke -a -ku 'e 'dei' 'de Klisti 'un, emē -ē -nyl" -aun ēē' -Suu -wēe ē 'je 'de -a 'un "ti. 22 Emē -tu" -a juo 'lū -ke -wēe -ē -po Suu 'a cōnō' 'de -a pēē o.

23 Dē 'ma 'tmua -ta, Kea mē -nū 'ma -tl' 'a -ta 'jei. -Bo 'lū 'tmu sū ē, ē 'bēē- ē 'je 'un 'kmu -sa. 'Lū se ē "inū 'lū 'je aopu "bli -cē" -wēe ao 'je "jrii "kae-, emē -tl 'lū se 'de Korēnti de jī. 24 -A se ē -pōn -a -je aopu wōn -sīi -wēe -a -je ao dē tō' 'un 'jea' wōn -tuu", 'kaa -je aoa' Kea -kwl'" -tea' -mē nūa -sisi' ē, -mē -a -nūe "i ao ke -a -je sun o bēē-, -wēe ao 'je 'e 'mua- 'un nū.

2 'Lū cēn wlu -tie" 'lū 'na 'lū se 'de aopu o de jīi 'de "jrii "kaea' 'un, 2 dē-nūē' -bo mō "kae- aopu "jrii 'ēē, -mē nyō -wē -je 'un 'mua- pēē o po ē- ? 'Mō 'na aopu 'lū "kaea "jrii aopu -oo ? 3 Dē -nūa 'emu -wēe 'ma poa aopu 'sbē -jei", emē -nao. 'Lū se ē -pōn -wēe -bo 'lū jī 'de aopu o 'de nyu -su -jea 'un 'mua- pēē o po ē, uu 'je 'un "jrii "kae-. 'De 'lū 'je kan' 'mē -bo ē -tu" aopu mō ē, 'lū -tēē ao -kwl'", -sōnti 'lū nūa 'e 'mua- 'un ē, -mē aomō nūē 'e 'mua- 'un -ke. 4 Tō' -o, -ta 'ma 'crua 'sbē -nē 'ma pēē o "kaeē "jrii, 'ma pēē a "wee", 'miini pa 'ma "jri' mē. ē se -mē 'lū 'je aopu "jrii "kae- mē 'ma -pōin nū-, 'kaa ka aoa' -tl' kmaa' -ē -nūa 'de 'un pēē o ē -sia' -jei" ē, emē 'ma -pōn ao 'je juo-.

Ao 'wlu desauuni 'a -kɔ "kpei

5 -Bo aoa' nyc due' nuε -wεε "jrii "kaea' 'je 'de aopu "klu 'kpa a, -mε ε se 'mɔ ɔ "kae- "jrii nɪ-, aopu ɔ "kae- "jrii. 'De 'un se ε "inɪ 'un 'je dε "ni 'di -sii, -bo ε se ao -wee' mɔ ɔ "kae- "jrii nɪ ε, -mε aoa' 'pla mɔ ɔ "kae- "jrii. 6 ɔɔ' nyc tu ε, -bo aoa' -tuu"-tuu 'bεε- wlu 'un -wεε uu 'je ɔ 'de ao "klu -sa -wεε uu 'je ɔ kplun 'kwa i-sa a, -mε ε sie kan' la. 7 Dε -je ao 'jea nu kaan a, εmε -nɪ ao 'je ɔɔ' -kɔ "kpei 'wlu -wεε ao 'je ɔɔ' dɪ ikuu-, 'de ɔ je "jrii "kae-mamau 'su 'kpi je ɔ "iwa. 8 'De εε' -tl' 'un dε 'ma -teea' aopu i ε, εmε -nɪ 'ma bae aopu 'mε ka ao kma ɔɔ' -tl', ao to εε' sun 'de ɔ -pee -wεε ɔ 'je 'de aopu "klu de ji. 9 Dε -εε -tl' 'un 'un pɔoa aopu 'sbε -jei", εmε -nao. -Wεε -bo aoa sea 'ma 'snɪ doun" o po 'de dε 'o dε 'un ε, -wεε 'un 'je kan' 'je. 10 'Bo -mε 'de ε, nyc "o nyc -kɔ desauun ao -kɔa', 'mɔ -kɔ' ɔɔ' desauun 'mε -ke. Dε 'mɔ -kɔa' 'un -kɔε' 'bo Klisi "juɔi 'de aoa' 'dɔε 'a -tl' 'un, 11 -wεε ka "o ka ε 'je ε nɪ ε, Satan je tu 'a "jru kpa 'bo -a "kpei, dε-nuε' dε ɔɔ' -pɔan' nua' i ε, -a -juε' 'pepe.

Dε -εε -kɔɔn Pɔɔ -tua" 'bo Troasi ε

12 -Ta 'un jiiia Klisi 'a -pɔia" -tl' 'tmua' 'bo Troasi ε, 'bomɔ Tu"bo nu 'un 'saaun "jrii -wεε ε "nyl 'un ɔɔ" -wεε Kea 'a wlu 'un 'tmua nyu 'wɔɔɔ- εε' doun" oɔo-tl. 13 'De -mε 'kamɔ 'ma pεε se blu, dε-nuε' 'un se -aa de'di Titu jεε-. εmε -tl' 'un po nyu -nɪa 'o Troasi wlu -wεε 'un mu 'de Masedoanɪ -blua "kpei.

Sesi Klisi kpa tu 'a "jru 'mε

14 Ka "o ka ε 'je ε nɪ ε, -a po Kea 'sε-, εmε -nuε' -wεε -apu ɔ -ke Klisi "sia "i ε, -aa kpa tu 'a "jru jeejee. -Ta "o -ta -aa mua -aa -tmuε Klisi 'a -tl' -wεε nyu 'je ɔ juo-, ka -dai'klɔ nu 'dɔε -ε -gbaa -ta -wee' i nɪa, 'kamɔ ε nɪ-. 15 Dε -a -nɪa 'un 'de Klisi 'un ε, la' 'nu nɔmɔ 'e Kea 'mlai. εε' 'nu -gbaa i 'de nyu -uu -jea 'puua' ke nyu -uu sea 'puua' 'je "klu. 16 εε' 'nu a 'tmuε 'mε -tl' 'de nyu -uu mua 'mεa' -pee -wεε εε 'tmu 'pu-tl' 'de nyu -uu mua 'puua' -pee. 'De nyc wε- nɪ -mɪ 'a wlu tu 'a 'tmu ka ɔɔ' 'kmu ε- ? 17 Ka nyu -tuu"-tuu a -saa' Kea 'a wlu "i -wεε uu 'tmuε, -amɔ ɔ nu kan'. 'Kaa -aa -tmu Kea 'a wlu 'mε 'de pεε 'dɔε 'un. 'De Kea -dbo' -aun -wεε -a -je Klisi 'a -tl' 'tmu 'bo Kea "juɔi.

Dβεεdε dee 'a dbonuun

3 -Bo -aa sea wlu -nɪa 'mua- 'tmu 'ee, -mε ao 'na -aa -kɔɔ' de ke'wle -aa jea -aa -cε" -tl' o pɔo ? -Aee' aomɔ 'na -a -nuε nyu jru' "blii ? Aomɔ 'na -aa -pɔn nyu 'je -a 'sbε "kpei -tu" -wεε uu 'je -a -tl' o po 'de ε 'di 'de ao -pee ? -Aee' aomɔ 'na -aa -pɔn ao 'je -a 'sbε "kpei -tu" -wεε ao 'je -a -tl' o po 'de ε 'di 'de nyu -pee ? 2 "lɪn-, ε se kan' nɪ-, aoa' -cε" 'kpa mɔ -nɪ -aa 'sbε -ε -crua' 'de -a pεε o ε. εε' 'sbε tu ε, εmε -nɪ aoa' 'kmu nyu -wee' "Klein a 'jeea 'jriε-, uu 'bεε- uu 'je ε 'dii nu. 3 Ka ao nɪa Klisi 'a 'sbε ɔ 'crua 'de -aa nuudbo 'un ε, ε se 'kwla pa. εε' 'sbε tu ε, 'sbeni se ε 'cru, 'kaa 'kmunɪ Kea 'a -Suu mε

-cru ε, ε se 'cruε 'bo "soi pae' "kpei, 'kaa ε 'cruε 'de nyiɔ 'ɔ pεε o.

4 Dεε-tɪ -a -bεεa' -a -jea εε' wlu tu 'tmu ε, εmε -nɪ -a -tee' Kea -kwɪt" 'de Klisi 'un. 5 ε se -mε -a -bεε' dε jre'ε nua' 'de -aa -cε" 'kpa 'un nɪ-, 'kaa dbo -aa nua -bo -aa se ε nu ka -kɔɔn' ka -mε Kea mε -εε -nyl" -a 'kpi -wee -aa nu ε. 6 εmε -ε -nyl" -a 'kpi -ke -wεε -a -nɪ dβεεdε dee 'a dbonuun. εε' dβεεdε tu se 'e ke' -ε -crua' "jri tba, 'kaa ε 'wluε 'e Kea 'a -Suu 'un. Ke' -ε -crua' -mε ε 'dba nyu, 'kaa -Suu -mε ε "nylε nyu 'kmunɪa'.

7 Kea 'a ke' -crua' 'bo "soi pae' "kpei -ta Moisi a "nyu ε Israε-kɔun ε, ɔɔ' "jua a fan' uu se ɔɔ' ja -gbuan' 'bεε-, dε-nuε' Kea 'a -kɔn' -εε fan 'bo ɔ "juɔi ε, εε -flaan' 'de uuɔu "jri 'mε. 'De -mε 'kamɔ εε' -kɔn' tu se 'bo ɔ "juɔi nɪ jeejee. 8 Dβεεdε dee Kea ke nyiɔ -tua" 'emu ε, ε nɔmɔ "jrii, ε je ke' -nɪa tein" -sii, dε-nuε' εε' ke' tu ε, ε ja nyu 'mεa' bl'. 'De dβεεdε dee -mε ε, εε "nylε nyu 'kmunɪa' 'de Kea 'a -Suu 'un. -je ε nɪa kan' -mɔ 'ja a, -mε nyu -a nuua Kea "juɔi 'de εε' dβεεdε tu -kɔn ε, uu muε 'e -kɔn' klaa" 'un nɪa' see, ε 'je Moisi -sii. 9 Ka Kea 'bea "i -bo ε po "jri "kpaε' 'de dbo -εε kpuun a nyu 'pee 'un 'ee, 'de -mε dbo -εε nuε -wεε nyu a 'kpa "isrεun 'bo Kea "juɔi -mε 'e, Kea 'a "i 'bεεa' se "jri "kpaε' poi 'de -mε 'un see ? Kea 'a "i 'bεε- a muε "jri "kpaε' pɔa, ε 'je -je -nɪa tein" -sii. 10 ɔɔ' -o, -je ε nɪa kan' -mɔ 'ja a, -mε -kɔn' -je ε fan tein" 'bo Moisi "juɔi ε, -mε 'ε fansun se dε jre' wɔn nɪ- 'bode, ε 'mε "jri 'bode. Nyu se ε 'bεε- ɔ 'je ε dβεεdε dee 'a -nε -kɔn' "ipoo-, 11 'kaa dɪ -la mua -sia' -bo -mɪ cεεn 'de -kɔn' 'un 'ee, 'de -mε dɪ -ju sea' -si' -ta 'ble -mɪ 'e !

12 -A -je kan' 'mε 'de dβεεdε dee 'a -tl' 'un ε, -a -kpa "isrεun 'bo Kea "juɔi. Dε -a tba ɔɔ' "i, εmε -nao. εmε -tl' -bo -aa sea wlu ε, -aa wai -wεε -aa wlu, faun 'a nu -aun. 13 Ka Moisi -cria" dε "jru -wεε Israε-kɔun jea ɔɔ' "jua 'a fansun -nε "jriε- 'jee- ε, -a se kan' nu. -Ta ɔɔ' "jua 'kɔa fan-tɪ ε, uu se ε 'je. 14 Dε Israε-kɔun sea Moisi 'a "jua 'a fansun -nε "jriε- 'jee- 'mua- -mε 'de 'dee -gblein' ε- ? ε 'de mε -nɪ uu' ɔɔ' kmuei", uu' dε 'mii 'wɔan' nɪε 'kle, 'de εε' -tl' 'un dε -jeea 'de -sɪanwɪ 'di ε, -bo nyu a sea dβεεdε soa 'a wlu 'dii nu 'de uu -pee ε, ka dε -tuu" a 'kwla, 'kamɔ ε nɪ-. ε -kɔ' -na tae' fɔ kaan uuɔu "jrii. εmε -nuε' -wεε uu' 'wɔn 'e εε' wlu tu 'dei. -Bo εε' tae'fɔ tu 'je 'o -jei" 'wlu ε, -mε -bo nyu ke Klisi "sii- "i -wεε. 15 Dε -wluε 'e sese o -wεε -ε -jεεa 'de -sɪanwɪ 'di ε, 'sbε Moisi 'crua -ta "o -ta uu nu ε 'dii ε, tae' fɔ -criε' Suifu-wi" 'a pεε "kpei ke -wee'. 16 'Kaa wlu -crua' 'de Kea 'a 'sbε 'di ε 'naa : -Bo nyu "biie- 'de Tu"bo o 'su ε, tae'fɔ -nε 'wlu 'o -jei" 'mε. 17 'De wlu -crua' -ta, Tu"bo "sia 'nynɪ ε, εmε -nɪ Kea 'a -Suu. 'De -ta Tu"bo 'a -Suu -mε nɪa 'ja a, -mε nyu -nɪa 'o uu -seie' 'de ke' 'kwa. 18 -Apu nyu "klein ɔ -ke Klisi "sia "i ε, -aa "jua- 'wluε 'kwla, tae' fɔ se -a "jri i kaan 'bode. -Aa -gbuεn' Tu"bo 'a "i 'bεεsun ja, ka -aa -gbuan' Tu"bo ja a. Dε ɔ nɪa 'de -a 'un mε -nuε' -wεε -aa 'kmu a pɔo fai" 'de ɔɔ' -Suu 'un. Tu"bo 'a -Suu mε -εε nu εε' dbo tu -wεε -a -ke Tu"bo a -kɔɔa' a muu "jru o kɔɔn-kɔɔn-. -Wεε ka nyc ɔ -gbuan' "juan- 'di nyu a -gbun kan' Klisi ja 'de -a 'un.

Dε -εε κε' kma'

4 Kea -ε -tea' -a dbo -nε kwa a, ε nmw 'di wɔn, εme -nuε' -wεε 'kpi 'a wa -a "i. ²'De di nyu a nua 'e kwie' -wεε -la nua' 'blea -tɔn' ε, -aa' nu ɪ, -aa -fuuɛn' -mɪ nya. -Aa' poo nyu 'srε i, -aa' bee Kea 'a wlu di jri' "jrii, 'kaa -bo -aa sea Kea 'a wlu 'tmu ε, ka ɪ nɪa tɔ' -tɪ 'kamɔ -aa -tmu ɪ 'pepe 'bo Kea "juɔi -wεε nyiɔpu 'a tɔ' 'je i "si 'de -aa -tɪ' 'un.

³'De -pɔia' -tɪ -aa -tmua -bo ɪa' bu pa 'kwla ke ε, -mε 'de nyu -uu -nɪa 'o "ma -jei" -pee mɔ ε paa 'kwla. ⁴Uua' nyu tu ε, uua' 'je Kea 'a -tɪ' tɔ' 'un, uua' -nε -kea' -nɪa 'nɔ 'kmu "kpei ε, εmε -nɪ Satan, εmε -wa' uua' tɔ' 'k' "jri -wεε Klisɪ -ɔ -nɪa Kea 'a -kooɔ' i ε, uu je ɔɔ' -pɔia" -tɪ 'a -sɔn' i 'je. ⁵Tɔ' -o, -aa' 'tmu -aa -cε" 'kpa 'a -tɪ', Sesi Klisɪ mɔ -ɔɔ -tɪ' -aa -tmu. Ka ɔ nɪa Tu"bo ε, εmε -aa -tmu 'de nyu -pee. -Apu mɔ ε, -a -na -a -nɪε aoa' "juɔiɔuun -o 'de Sesi 'a -tɪ' 'un. ⁶Dε-nuε' Kea -ε -na : -sɔn' -sɪn' 'de kwie 'di 'su -sɔn' -sɪan', εmε -sɪn -sɔn' -ke 'de -a pεe o -wεε Kea 'a -sɔn' klaa" -εε fan 'bo Klisɪ 'a "jua 'a "pε "kpei -a -je ε juo 'de -aa dε 'mii 'wɔn tɔ' 'je wɔn kain-.

⁷-je ε nɪa kan' 'ja a, -mε ka nyɔ ɔ 'blea dε -εε κε' kma' 'de -gblu 'di, 'kamɔ -a -nɪ. -Apu mɔ -kɔ' -gblu, -wεε "ik-maa' -ε -sia dɪ -wee' nyu 'je ε Kea 'nyɪn kpa-a, ε se -apu mɔ nɪ. ⁸Nyu 'nyε -a 'un 'ε -ta "o -ta, 'kle 'a kpe -wee' a 'nyε -a "kpei -mε -ta "o -ta, 'kaa -aa' waa i 'de 'kle -sɔn. -Aa -je -aa -cε" wɔn 'mε, 'kaa -a se dε tɔ' "itba -tɪ 'bɔ.

⁹Nyu a nu -a -cruun" "jrii 'mε, 'kaa Kea se -a 'bɔ. 'Kpi a wa -a "i 'mε, 'kaa -aa' sɔn i. ¹⁰-Ta "o -ta -aa mua jeejee ε, -aa ku -a -blea εε 'jee 'kle, εε poeε nyu Sesi 'a 'mε -tɪ -kwɪl o. 'De εε' -tɪ' 'un ε, ɔɔ' 'kmunɪa' 'je "jri "kpaε' po -o -ke 'de -a kui' -wεε ao 'je ε 'je. ¹¹Dε-nuε' 'kamɔ -a -nɪ 'kmu, 'kaa -aa 'kmu -tee 'mεa 'a -tea' jeejee 'de Sesi 'a -tɪ' 'un, -wεε ka Sesi nɪa 'kmu ε, 'de -aa 'bluku -εε mua 'mεa' 'je ε to-. ¹²-je ε nɪa kan' -mɔ ε, -mε -apu mɔ ɔ die 'mεa' 'wɔn i -wεε ao mɔ 'e 'kmunɪa' 'je.

¹³Wlu -crua' 'de Kea 'a 'sbε 'di ε, ε 'naa : 'ln 'je Kea 'a -tɪ' tɔ' 'un 'ε εmε -tɪ 'ma 'tmu ε. 'Ju -tmua wlu -nε, Kea -kwɪl" -te' -suu -nɪa 'de ɔ 'un εmε -nɪ 'de -apu mɔ 'un -ke, εmε -tɪ dε -a -jea Kea 'a -tɪ' tɔ' 'un -aa -tmu ε. ¹⁴-A -je kan' 'mε, Kea -ε -sa Tu"bo Sesi "kunyɔɪ' εε muε -apu -ɔ -ke Sesi "sia "i "kunyɔɪ' -saa' -ke, -wεε ε 'je ao ke -a -wee' 'bo ε "juɔi kpa -tadue. ¹⁵Dɪ -nɪa 'mua- ɪ -wee' "klein nuε' 'de aoa' 'dɔe 'a -tɪ' 'un, -wεε Kea 'je nyu -tuu"-tuu 'saauɪn "jrii nu 'de uua' -tuu"-tuu 'je εε' -kai" 'mateε po -wεε Kea 'a "i 'bεεnyɪn 'je 'blua- ja -kɔ' !

Dɪ Kea -teea -a 'dei ɪmɪ -a -te' -kwɪl"

¹⁶εmε -tɪ -aa Kea -kwɪl" -tea' -nuε' -wεε 'kpi 'a wa -a "i. -Bo -aa 'bluku mε 'ε -cε" sea isɔn mɔ 'de ε, -aa pεe -je -wɪua 'wɪua' dee ε, -mε ε poε -gbɔdee "ni 'wɪ "o 'wɪ.

¹⁷'Kle -aa -jea 'de -sɪanwɪ 'di se dε jre' nɪ-, εε muε -sia'. εmε -εε muε nua' -wεε -a -je 'mua-tɪ klaa" -sea' -kwε -ta 'ble 'je 'de nya. εε' 'mua -tɪ -tu ε, nyu se ε 'bεε- -wεε nyu 'jee 'kle -nɪa 'e -sɪanwɪ 'di "ipoo-. ¹⁸ε se dɪ nyu a 'jeea "jriε- 'nɔ 'kmu "kpei ɪmɪ -a tba tɔ' "i nɪ-, 'kaa dɪ nyu 'a

'jeea "jriε- -wεε Kea -teea -a 'dei 'de jaun 'di ɪmɪ -a tba tɔ' "i. 'De dɪ nyu a 'jeea "jriε- ε, -mɪ 'a -kwɪle -si' -tɪ, 'kaa -jɪ nyu 'a 'jeea "jriε-, -mɪ nɪε 'kmu jeejee.

5 Tɔ' -o, -a -je kan' 'mε 'bluku -a -nɪa 'e 'un 'nɔ 'blua- "kpei -ta, ka nyɔ ɔ poa -tan 'tanfɔ 'jei, 'kamɔ ε nɪ.

-Bo εε sea isɔn' mu mɔ 'de ε, Kea nuε -teɪn deejre' dε 'de jaun 'di -ɪ se isɔn-ta 'ble -wεε ε -tee -a 'dei. -Mɪ 'a -teɪn tu ε, nyiɔ ɔ sun sɪ dε nu. ²'De -aa -kpa i mɔ la -ke, dε-nuε' -a -nɪε "i -a -je -aa -suu 'a -teɪn -nɪa 'e jaun 'di 'un paa ka nyɔ ɔ paa "bai 'un ε. ³-Bo -a -paa εε' -teɪn tu 'un, -mε -a se kui cεn-. ⁴-Ta -a -nɪa 'de 'bluku -nε 'un ke ε, -aa -kpa i, ka nyɔ ɔ 'blea kwaku -gbε, 'kamɔ ε nɪ. ε se -mε -a -nɪε "i -a -je -aa 'bluku "jru i-sa -mε nɪ-, 'kaa dε -je -aa -pɔan εmε -nɪ -a -nɪε "i -a -je -aa ku dee -nɪa 'e jaun 'di 'un paa-, -wεε -aa ku -je εε mua 'mεa' -mε 'je ɪblu 'de ku -je sea 'mε-ta 'ble 'un. ⁵Kea 'a -cε" 'kpa mε -nɪε "i -wεε -a -je fai" poo kan', εmε -nyɪ" -aun εε' -Suu -wεε -ε -te' -a wlu 'kwa i 'de dɪ dɔe ε -tee -a 'dei 'a -tɪ' 'un.

⁶-je ε nɪa kan' mɔ 'ja a, -mε -aa dɪ kuε i, 'kpi se -a "iwai 'bode. 'De -a -je kan' 'mε -ta -a -nɪa 'de 'bluku 'un ke ε, -mε -a -tεεn Tu"bo 'a -teɪn o. ⁷Dɪ -aa na -aa mua -pee ε, nyɔ ɔ 'jee ɪ "jriε- ke, 'kaa ɪmɪ -a tba tɔ' "i 'de Kea -kwɪl" -tea' 'un, ⁸εmε -kuu -aa dɪ i la. 'De dε -je -aa -pɔan i -gblein' ε, εmε -nɪ -a -nɪε "i -a -je 'bluku -nε "jru i-sa -wεε -a -ke Tu"bo 'je i -te. ⁹'De εε' -tɪ' 'un ε, -bo -a -nɪ 'e 'bluku -nε 'un o, -bo -a -wlu 'e 'bluku -nε 'un o, -aa -pɔn -a -je 'e ε "jri 'dei nmɔɔ -ke. ¹⁰'Kaa -a -wee' "klein 'je de 'wɪuu -o 'bo Tu"bo 'a nyu 'a 'pee 'jekpaa- "juɔi, nyɔ jɔ' se de siei. 'De -ta -a -nɪa 'de 'bluku 'un, dɪ -a nua -bo ɪ nmɔ "jrii o, -bo ɪ nyɪn "jrii o, -a -je ɪa' -kei" 'je -o.

-A -ke Kea -seea -tɪ' "kpei- 'de Klisɪ 'un

¹¹Dε -a -jea 'o Tu"bo 'a nyu 'a 'pee 'jekpaa- "juɔi mu ε, εε' faun a nu -aun -ε, εmε -tɪ dbo -aa nua -aa -pɔn nyu 'je εε' bu juo 'pepe. 'De 'bo Kea -mε "juɔi, -aa 'kmu 'pεεn "kpaε'. 'ln -tee' -kwɪl" 'de ao pεe o ε, dε -a -nɪa 'un ao juε' -ke. ¹²ε se -mε -a poε -aa -cε" 'kpa -tɪ' o ke'wɪε 'bo ao "juɔi nɪ-, 'kaa -a -nɪε "i -a -je aopu -je "nyɪ -wεε ao 'je -tuosun de po 'de -aa -tɪ' 'un. -Bo ε nɪ kan' a, -mε ao 'bεε- ao 'je nyu -uua -bεεa' uua' -cεi" wlu -pee 'tmuu-. Uua' nyu tu ε, dɪ -nmɔɔa 'e nyiɔ 'jri 'dei ε, ɪmɪ uua -gbun' ja, 'kaa dɪ -nɪa 'e nyiɔ pεe o ε, uua' -gbun -mɪ ja. ¹³-Bo ε nɪ tɔ' -wεε dε -aa -wɪua 'tmua' ε se bu 'ble ε, ε nɪ 'e Kea 'a -tɪ' 'un -o, 'de -bo ε 'ble bu ε, -mε 'de aoa' 'dɔe 'a -tɪ' 'un -o. ¹⁴⁻¹⁵'De dɪ "klein -aa nua 'un ε, Klisɪ 'a nyu 'a -tɪ' kmaa' nma -a 'un 'ε, dε-nuε' tɔ' -nɪa 'de -a 'un ε, εmε -nɪ -bo nyɔ due' koun -gbai' 'mε nyu -wee' 'a 'mεa' a, -mε ka nyu a 'mεa, 'kamɔ uu -wee' nɪ. -Wεε -bo uu nɪ 'kmu ε, uu je uua' -cε" 'ε 'kmu nɪ-, 'kaa "ju -ɔ -mεa 'de uupu 'a -tɪ' 'un -wεε -ɔ -sɔan "kunyɔɪ' ε, mɔ ɔ -ɔɔ 'kmu uu 'je nɪ.

¹⁶-je ε nɪa kan' -mɔ 'bode ε, -mε -a se ε 'bεε- -a -je nyu 'a nɪsun ke uua' -pun" dɪ ja -gbun, ka nyɔ ɔ -gbuan nyɔ jɔ' ja a. -Bo -a -gbuun Klisɪ "jriε- -nɪa 'mua- ja mɔ tɛin" 'de ε, -mε kaan ka la -a se ɔ kan' -mɔ ja -gbun i 'bode. ¹⁷-Bo nyɔ ke Klisɪ "sii "i ε, -mε Kea poε ɔɔ' 'kmu 'a -gbɔdee "ni, dɪ -nɪa tɛin" -mi -si', -wεε dɪ -wee' 'kpa dɪ

dee-. 18 Di "klein -aa -wluā 'tmua' -ta l -wee' 'wluē 'e Kea 'un. Emē -nuē' -wēē ε ke -a -seea' -tu' "kpei- 'de Klisi 'un. Emē -te' -a dbo -nē kwa -wēē -a -je -tu' "kpei-seea' -tu' 'tmu' de nyu -pee. 19 -Tu' "kpei-seea' -tu' -aa -tmua emē -nū Kea cēēn 'de Klisi 'un -wēē ε ke 'kmu "kpeinyu -seea' -tu' "kpei-. Uua' -kō su nua ε st -sro' 'bo sūpu "jru, emē -nuē' -wēē ε po -aun -tu' "kpei-seea' wlu 'wōn, 'de -a -tmu l.

20 Klisi dbo -aun -wēē -aa bae aopu i 'de cō 'nynū 'un 'de ao ke Kea 'je -tu' "kpei- -seea'. Ka Kea 'a -cē' 'kpa a bae aopu i, 'kamō ε nū : ao 'wōn- ao ke Kea 'a -tu' "kpei-seea' -tu. 21 Klisi -ō sea dēsaun juo ε, cōmō Kea kpuun dēsaun 'a 'pee 'bo -aa -kōi' -wēē -apu -ō -ke -ō 'siaa' 'i ε, -a -je 'isrēun 'kpa 'bo Kea "juo.

6 -jē ε nūā kan' -mō ε, -mē -apu -ō -ke Kea a nua dbo -tadue ε, -aa bae aopu i, 'saaun Kea nua ao "jrii ε, ao 'bo ε "i 'taie -wēē ε 'bo ao kwa "maa. 2 Kea wlu' ka 'de εε' 'sbē 'di ε 'naa :

'ln kpun -ma baewlu 'mē 'de nō' 'dōē 'di -wēē 'un po -un sun o 'de 'pu -ōn 'di.

Ao -gbun 'nō, nō' 'dōē -nūā 'pu -ōn ε, ε ka 'de -stanwū 'di. 3 -A se ε "inū -a -je dē "o dē jre' nū 'de -aa 'kmu 'un -wēē ε 'je nyo jro' 'e dēsaun 'di po 'de -ō 'je -aa dbo nua -fuun. 4 'Kaa ka -a -nūā Kea 'a dbonuun ε, -aa to εε' sun 'mē 'de nyu -pee. 'Kle 'a kpe "klein -aa cēēan 'un ε, -a -kuuē pēē i : -Bo nyu 'nyē -a 'un o, -bo dē -pōn -a 'kwa o, -bo faun a sea -a nū o, 5 -bo ε nū 'e blati o, -bo ε nū -kaso 'di o, -bo -cruen" ε sea 'kpa 'de -aa -tu' 'un o, -bo ε nū 'e seadbo -aa nua -tu' 'un o, -bo "nyū' cēēn -a "jrii -wēē -a -tee "jru o, -bo 'muē -ε sea -a 'dba o, 'kle 'a kpe -aa cēēan 'un -nū, -a -kuuē pēē i mamau 'su. 6 Di -a -jea nū -wēē ka -a -nūā Kea 'a dbonuun -ε -jēē to ε, lūi -aa nū. 'De -aa 'pepe nūā' o, -aa dē "jriiua' o, -aa pēē "wōin 'bēēa' ke 'diwōnmōa' 'un 'de -aa tō' -kwēai 'un, ε ke -aa nyu 'a -tu' kmaa' -ε sea "jridepōoa' -ōn nū ke-. 7 'Bo -mē 'de ε, tō' -tu' 'a wlu -aa -tmua o, "ikmaa' Kea "nyū -aun o, "isrēdū -aa nua l -wee' mū -nū -aa pōodū ke -aa "kpei- 'tuandū ke -wēē -aa -fōn tū 'un. lūi -l -je ε to ka -a -nūā Kea 'a dbonuun ε. 8 -Bo -ōn jro' cō, nyu a -tēē -aa nū, -bo -ōn jro' cō, uua 'dbaa -a -tūn' 'i, -bo 'wū jre' o ε, uua dooa -aa 'nynū 'mē, -bo 'wū jre' o ε, uua pōē -a -tu' o. Uua 'daa- -aun nyu 'srēipōoun, 'de -mē 'kamō -aa -tmu tō' -tu.

9 nyu 'a 'je -a dē 'un, 'de -mē 'kamō nyu juo -aun 'pepe. -Aa diē 'mēa 'a 'wōn i, 'kaa -a ka -a -nūē 'kmu ke. -Aa -jēē -aa -cē' wōn 'de blati "wōin, 'kaa -a se 'mē. 10 -A "kaēē "jrii, 'de -mē 'kamō -a -nū 'e 'mua- 'un 'wū 'o 'wū. Nūā" a 'dba -aun -ε, 'kaa -a nūē nyu -tuu"-tuu "wliējeun 'un. Dē jre' se -a 'kwa nū-, 'de -mē 'kamō -a -nū dū -wee' "klein 'a jeun.

11 'Oo Korēnti-kōn, -a wa wōn' i -wē- la -a je aopu dū -wee' -pee 'tmū-, -a -kaiēn -aa pēē -wee' wōn 'de aōa' -tu' 'un. 12 Aōa' 'tūn -nūā 'de -a 'un ε, ε se "i 'piie, 'kaa aopu -mō cō, -aa 'tūn 'piie "i 'de ao pēē o. 13 'Ma 'cē, -bo 'ma sea ao -pee wlu ε, ka "bo a wluā cō "nynū- -pee, 'kamō ε nū-. Di -a nua aopu "jrii ε, ao -sa 'e la' sun dēwē-jē, ao "nyū -aun. Ao kain aōa' pēē wōn 'de -aa -tu' 'un.

Pōo -saa Korēnti-kōn fen'

14 Ao ke nyu -ūū sea Kea 'a -tu' tō' 'un 'je 'bo "i "siie, dē-nuē' wlu 'un 'bēēa' -jē -nū 'o nyo -ōō -jea kē' wōn ke nyo -ōō 'jea kē' wōn 'nynū ε- ? 'De dēēdē -jēwē- nū 'o -ōn' ke kwie 'nynū ε- ? 15 'De wlu' i'wōan' -jē -nū 'o Klisi ke Satan 'nynū ε- ? "i 'sia' -jēwē- nū 'e nyo -jea Kea 'a -tu' tō' 'un ke nyo -sea' Kea 'a -tu' tō' 'un 'je 'nynū ε- ? 16 Dē -nū 'o Kea -gbu klaa" ke kōin 'nynū ε- ? Dēē -tu' 'ma 'da kan' a, emē -nū -apu -jea 'kmūnū Kea 'a -tu' tō' 'un ε, -apu -nū εε' -gbu", ka Kea 'a -cē' 'kpa 'tmu ε see ε, ε 'naa :

'ln nūē "i 'un 'je 'e sūpu "klu "ti -wēē uū ke 'ma -a -je na-, 'de 'un 'je sūpu 'a Kea nū-, -wēē sūmu 'je 'ma 'cē nū-. 17 Emē -tu' Tu"bo 'na : Ao 'wlu 'e nyu "klu, uū ke ao -seea' i. Ao 'bo uua' -gbēē' dū "iblaa -wēē ao je aōa' -cē' -flēn" kpuun-. 'De 'un 'je aopu sun 'ōōn kpuun. 18 -Wēē 'un 'je ao "bo nū -wēē aōmō 'je 'ma "nynūnmai ke "nynūun- ynukpae' nū-. Dē Tu"bo -ε -blea "ikmaa' -wee' "klein 'tmua, emē -nao.

7 'Ma -tu' kmaun, -jē Kea cēēan wlu -nūā kan' -tie" 'de -aa -tu' 'un 'ja a, -mē dū -lā kpuun a -aa 'bluku ke -aa tō' -flēn" ε, -a -saa -mū kwa -ōn. -A -kpuun -aa -cē' i -wēē -bo -a -nū 'kmu ε, -a -je Kea pleē-, 'de -a -je 'pepe nū mamau 'su -a -je mu -a -je nyni.

Pōo 'a 'mua-tū

2 Ao "nyū -a -tēn 'de ao pēē o ! -A se nyo jro' "i 'fa, -a se nyo jro' 'ō dē dooa-, -a se nyo jro' 'un dii 'de aopu "klu. 3 ε se 'un 'je ao 'pee kpuun emē -tu' 'ma 'da kan' nū-, dē-nuē' 'un wlu' ka sese 'un 'na -bo -a -nū 'kmu o, -bo -a -wlu 'kmu o, aōa' -tu' se 'e -a pēē o -kwēi. 4 'ln -tēē' ao -kwūl' "pepe, dū 'dōē 'un 'jea 'tmu 'de aōa' -tu' 'un l -tiēi", emē -tu' -bo 'ma sea aōa' 'nynū "si ε, 'ma wa wōn' i. Emē -kuu 'ma dū i -wēē -ε -jii' 'un 'mua- 'un 'de 'kle 'di.

5 -Ta -a -jiiā 'de Masedoanū ε, -a se -tegbō 'je due', -a -je 'kle 'a kpe -wee' 'mē, nyu jru' 'bleēē -a 'dii -wēē uua -cē' -a o, 'de faun a nū -aun. 6 'Kaa Kea -εē -tua" nyu -ūū -kae' a "jrii -tu' -kwūl' i ε, emē -tu" -a -tu' -kwūl' i 'de Titū 'a jia' 'un. 7 'De ε se Titū 'a jia 'a 'su mē -tu" -a -tu' -kwūl' i nū-, 'kaa ka dū cō 'jēēa "jriē- 'de aopu o -wēē -l -kuua cō' dū i ε, lūi -lā "kuan cō po -aun, -wēē -ε -kuu -aa dū i -ke. Dē -εē "kuan cō poa -aun -ke ε, emē -nū cō 'na ao nūē "i ao ke 'ma -a -je 'jēē-, ao "kaēē "jrii -wēē ao nū nē "kpei' 'de 'ma -tu' 'un. Emē -ble 'ma 'mua- mō kpleiin.

8 Tō' -o, 'sbē 'un ja aopu ε, -bo ε "kaē- ao "jrii mō 'de ε, ε se 'ma -ōōn 'ble kaan ka, 'de -bo 'un -tu' εε' -ōōn mō tēin" 'de ε, -mē dē -ε "kaēē ao "jrii 'de nō' dē-saan" 'di, emē -o. 9 'Kaa kaan ka 'ma nūē 'mua-. ε se -mē dē 'un "kaēē ao "jrii, emē -ble 'ma 'mua- nū-, 'kaa dē aōa' "jrii "kaēē' nūē -wēē ao jua aōa' dīsaln "i, 'de ao "biia 'e Kea o ε, emē -ble 'ma 'mua-. "jrii "kaēē' -jē -nūā kan' -mō ε, -mē 'wluē 'e Kea 'un. 'De dē -apu mō nua -ke ε, ε se aopu dēsaun "jrii nū mō "pū ε nū 'de aōa' 'dōē 'a -tu' 'un -o. 10 "Jrii "kaēē' -jē Kea a cēēan 'un -wēē εε poa nyu 'a 'kmu fai" ε, -mē ε pōē 'pūā' "jru "kpei-. Nyu se ε 'bēē- nyu 'je -mē 'ε -ōōn -tu", 'kaa -bo nyu "kaē- "jrii 'de 'kmu "kpeidū 'a -tu' 'un ε, -mē ε pōē 'mēa' "jru "kpei-. 11 "jrii

"kaea' -je -wluva 'e Kea 'un ε, ao -gbun de -me "nyla aopu ε ! Ao -gbun de εε' "jrrii "kaea' tu nuε -wee aoa -tua" aoa' -ce" 'ε -tt' ε, 'de aoa -sa aoa' -ce" -tt' "kpei ε. Εμε -nuε' ke'wle -wee -tun' 'dbaa aopu "i, 'de faun a nu aopu, -wee aoa -pκn ao ke 'ma -a -je 'jee- 'de ao nu ne "kpei -wee ao nuε "i 'pee 'je desaunui kpun. Ka aoa' -kκ sea 'e εε' 'tmua' tu 'di nu ε, εμε -εε sun ao to 'de dt -nla 'mua- -wee' "klein 'un.

¹² De -bo 'un poo aopu 'sbε -jei" ε, -me ε se 'de nyc κ -fa nyc "i o, nyc κ 'fa "i 'a -tt' 'un nκ-, "lun-, ε se -me 'un naa tκ' "kpei- nκ 'de-. 'Kaa δεε-ti 'un ja ao 'sbε ε, εμε -nκ ka aoa -tua" aoa' -ce" 'ε -tt' -wee ka ao nla ne "kpei 'de -aa -tt' 'un ε, ε 'je "jrrii "kpaε' po, -wee aoa' -ce" 'kpa 'je kan' 'je 'bo Kea "juκi. ¹³ Ao 'jea 'ma 'sbε -wee ao kpυun a aoa' -ce" i, 'de ke "sia 'hynκ ao nua kan' a, ε nmκκ 'un 'di wκn, εμε -ε -kuu 'ma dt i. De Titu jia 'de aopu "klu -wee κκ' tκ' blua 'de κ -sa 'e 'mua- a, εμε -nmκκ -a 'di wκn. ¹⁴ -Ta 'ma 'tmua aoa' -tt' 'de Titu -pee tκin" ε, 'ma 'sao 'jaa 'bo κ "juκi 'de aoa' -tt' 'un. κ jia 'de aopu o ε, ao se 'un -tun' "i 'dbaa 'bo κ "juκi, 'kaa ka dt "klein 'un 'tmua 'de ao -pee nla tκ' -tt' ε, 'kamκ dt 'dκε 'un 'tmua 'de aoa' -tt' 'un 'de Titu -pee nκ -ke. ¹⁵ Ka ao 'je κ wκn o, ka ao nua κκ' sun 'sκκn kpυunsun 'de κκ' ni' -tea' ke "kpei- κρεεa' 'un ε, -bo κ po κ -kwlu o 'su aoa' -tt' kmaa' -nla 'de κ 'un, ε 'kpa "kpei ke'wle. ¹⁶ De 'un 'bεεa 'un 'je ao -kwlu" -te' 'de dt -wee' "klein 'un ε, ε 'bleε 'ma 'mua-

Ao -sa de kwa i

8 'Bo -me 'de ε, 'ma de'di -wi", 'saaun Kea nua Masedoanκ Kea -gbi "jrrii ε, εμε -εε -tt' -a -nuκi" -a -je 'tmu 'de ao -pee. ² Kea 'a -jei" naaun -nla 'e Masedoanκ ε, 'kle uκ cεεan 'un ε -tiei". Ε -tκen' uκpu i -tun -tun, 'kaa uκ se wlu' wlu. 'Mua -nla 'de uκpu 'un, ε cen -je "kpei -tie". Ε -nuε' uκ se uua' -ce" 'ε nua" 'a 'dbaa' ja -gbun 'su uκ -sa de kwa i 'de pee 'dκε 'un. ³⁻⁴ De uκ 'bεεa 'jeea', εμε uκ ja-. 'De uκ cen -me "kpei -tie" mκκ' -ce". Εε' de tu 'wluε 'o uua' -ce" -kwlu", 'un se uκpu de jre' i -tee'. Uκ bae -a i -bae -bae -wee -a -je uua' -ne -paan' kpun -ke 'de -a -je ε Kea 'a -jei" naaun -nla 'e Selisalem kpa. Uκ 'na : -Bo -aa -paan' mu 'e -aa de'di -wi" o 'de Suide 'saaun -o ao je -a "jrrii nu. 'Ma 'tmuεε aopu tκ' -tt, dt "klein uκ nua 'mua- 'un 'je ia' -ta 'mε. ⁵ De ka -jκ -a -tee' -kwlu" ε, uκ se kan' -mκ κ 'su nu, 'kaa uκ "nyκ uua' -ce" Tu"bo 'mε ke tκin" -wee uκ "nyκ -aun uua' -ce", 'kamκ Kea nκε "i.

⁶ Εμε -tt' -a dbo Titu 'de aopu o -wee dbo κ -teea tκin" ε, κ 'je ε nya kpa 'de ao 'je de kwa i -sa, -wee ao 'je Kea 'a -jei" naaun jru' 'dκε "jrrii nu -ke. ⁷ Ka "wliεjeun nla 'kamκ ao nκ-, dt -wee' "klein siie aopu i : Kea -kwlu" -tea' o, wlu 'tmua' o, de "jrriiua' o, ne "kpeinla' 'de de "o de 'un o, -aa -tt' kmaa' o, -mκ -wee' nκ 'e aopu 'un. -je ε nla kan' -mκ 'ja a, -me ao cen -je "kpei -tie" 'de de kwa i -saa' 'un -ke.

⁸ -Bo 'ma sea kan' 'da a, -me 'un se aopu ke' "i -te, 'kaa ka nyu jru' nla ne "kpei ε, εμε 'ma 'tmu 'de ao -pee -wee ka aoa' nyu 'a -tt' kmaa' sea "jrriεpooa' -sκn nκ ε, 'de ao 'je ε juo-. ⁹ 'Saaun -aa Tu"bo Sesi Klisκ nua -a "jrrii ε, ao juε'. Dmκ κ -nla dt -wee' "klein 'a jei ε, κ nuε κκ'

-ce" nua" nyc 'un 'de κ 'je ao sun o po -wee κκ' nua" nyc nla' 'jee nu 'de "diwan 'je ao kpun 'de aoa' 'kmunta' -wee' 'un.

¹⁰ De 'ma naa tκ' i 'de εε' -tt' 'un ε, ε ka : Aopu mκ ε, ε se -je mε la ao -te de 'dκε nua' -pun" nκ-, 'kaa de -wluva 'e -sun -sia o ε, aopu -saa "i κ -te 'dκε nua 'a kein"ke.

¹¹ De ao nla "i ao 'jea nu tκin" ε, ao kpe nya la ao 'je mu ao 'je nyκi. 'Kpκ ao "dua 'un tκin" -wee ao nla "i ao 'jea εε' de tu nu, ao "duo la' 'kpκ tu 'un -wee de ao 'bεεa kwa i ao 'je ε 'dκε 'un nuκ-. ¹² De nyc 'blea -bo κ nκε "i κ 'je ε 'dκε 'un nuκ ε, -me nmκκ "jrrii. De nyc 'blea -bo κ "nyκ i Kea, ε kpυen', εε' -tee' de -je κ sea 'ble i.

¹³ 'Un se 'na ao cen aoa' -ce" kui -wee ao 'je nyu jru' sun o po 'de de 'je aomκ 'kwa -pκκn, 'kaa -bo dt siie aopu i ε, -me ao -sa 'o ao 'je uκpu "nyκ -wee ao 'je 'bεε-.

¹⁴ De -sianwκ 'di ε, de jre' se ao 'kwa -pκκn, dt -wee' siie aopu i. Ao 'bεε' ao 'je uκpu sun o po. -Wee -sκn -tt' de ε ε mua ao 'kwa -pκan' -wee κ 'je uκpu mκ isie ε, 'de uκ 'je ao sun o po -ke. 'Kamκ -bo ao nu -wee ao 'je 'bεε-.

¹⁵ Wlu -crυa 'de Kea 'a 'sbε 'di ε, ke 'da ka, ε 'naa : -Ta Kea "nyκa Israε-κκun diide 'de -pκκn" blua "kpei ε, nyc κ -tκan' dt -tuu" ε, de jre' se κ isie-, 'de nyc κ sea dt -tuu" -tun' ε, de jre' se κ 'kwa -pκκn.

Nyu -uκ -ke Titu a na

¹⁶ 'Ma poε Kea 'se-, de-nuε' ka aoa' -tt' nla 'de 'un pee o ε, 'kamκ κ nκ 'e Titu pee o -ke. ¹⁷ -Ta 'un -tee' κ i -wee κ 'jea 'de aopu o ji ε, κ se 'o wlu tba, de-nuε' κκ' -ce" 'kpa -tee' 'e aopu o jia 'a kein"ke see. ¹⁸ -Aa de'di jrc' -κκ -tmua -pκia" -tt' -wee Kea -gbi -wee' a poa -tt' o ε, κκ -ke Titu -aa dbo 'de aopu o. ¹⁹ -Aa de'di -κκ, ε se 'e aopu o 'a 'su mκ κ 'je mu nκ-, 'kaa Kea -gbi -te κ 'o 'ε -wee -paan' -nuua -ta, -bo -aa sea ε Selisalem kpa a, κ ke -a -je mu -ke. De 'dκε -aa nua -ta -a -nκε "i ε 'je Tu"bo 'a 'hynκ "i 'bεε- -wee ka -a -kma Kea 'a -jei" naaun 'a -tt' ε, ε 'je ε to-. ²⁰ De 'dκε -a -nla "i -a -jea nu -ne, -a se ε -pκn -wee nyu 'je -a 'dei wluu- 'de 'wei -tia kan' -nκ 'a -tt' 'un. ²¹ De-nuε' dt -nla ka -κκκn' ka umκ -aa -pκκn nua' i 'bo Tu"bo ke nyκpu "juκi.

²² -A -tue" uκpu -aa de'di jrc' "kpei ke'wle. -Mκκ' de'di tu ε, -a -tun κ i 'mε kpe -tuu" -tuu, ka κ nla ne "kpei, -a -jut', 'kaa kaan ka κκ' ne "kpeinla' 'kpa "kpei, de-nuε' κ -tee aopu -kwlu" kpleiin. ²³ De Titu κ -ke 'ma na -wee -aa nua dbo due' 'de aoa' -tt' 'un ke -aa de'di -wi" -uκ -ke κκ jia, uκ -wee' nκε Kea -gbi 'a dboun -o, u -wee' a 'bεε- Klisκ 'a 'hynκ "i. ²⁴ Εμε -tt' ka ao kma uκpu 'a -tt' ε, ao 'je ε to -wee Kea -gbi -wee' 'je ε 'je. -Tu' 'un poa aopu o 'de uκ "jrri ε, ao to εε' sun 'de uκ -pee, -wee 'ma "jua 'je 'e 'wlu.

Ao -sa de kwa i 'de 'mua- 'un

9 -Bo ε -tu" Kea 'a -jei" naaun 'a sun opo-tκ ε, 'un se -me 'ε 'sbε ao -jei" pooi, ² de-nuε' 'un juε' ao -tee -me 'ε kein"ke see. -Ta 'un nua 'de Masedoanκ ε, 'un poε ao -tt' o. 'In wlu' ka 'de Kea 'a -jei" naaun -pee 'un 'na : De -tba' 'e -sun -sia o ε, -aa de 'di-wi" -nla 'e Akai -tee -paan' nua 'a kein"ke. De ao nla ne "kpei 'de -paan' nu

-tu 'un -ne, me uu 'wahn -wee -e -sa -paan' nua' 'blo 'de uua' -tuu"-tuu pæe o. ³ 'ln dbo -aa de'di -wi" 'me, -wee wlu 'dce -a -tmua 'de aoa' -paan' nu -tu 'un i je st 'kpa. Ao -te -paan' nua 'a kein"ke -wee ka 'ln 'sia aoa' nynu ao 'je kan' nu -ceen'. ⁴ -Bo 'ln ke Masedoanl -nyu a sea 'de aopu- o ji -wee ao se di nmaea' -k' ε, εε muε 'm' -tun' "i 'dbaa -m' -o, 'kaa aopu- εε mu -tun' "i 'dbaa -gblein', de-nue' -a -tee' ao -kwlt". ⁵ Emε -tu 'ln -gbuen ja 'ln 'je ε, -wee 'ma dbo -aa de'di -wi" nya 'de aoa' -paan' -εε wlu ao cean -tie" uu 'je ε kpc'i" po, -mε -bo 'ma sea ji ε, aoa' -paan' 'kpa kpc'i" 'mε. -Bo ε n' kan', -mε ao nue' 'de pæe 'dce 'un, de jre' se ao -kwlu kpu n i.

⁶ Ao sie ε -kwlu o, nyc -k poa de-saan" ka 'de -kle ε, cc muε de-saan" 'jea', 'de nyc -poa' de -tuu" 'de -kle ε, cc muε de -tuu" 'jea'. ⁷ Ka jrc' n' i' c' 'jea ja 'de c' pæe o ε, c ja- kan'. Nyu 'bo nyc -kiaan" "kpei -teeε' -wee c' 'bo -paan' nuεε 'de "jrii "kaea' 'un, de-nue' nyc -cc -sa de kwa i 'de 'mua- 'un ε, cc m' -cc "dia Kea a 'je. ⁸ Kea 'bæε ε 'je ao 'saaun 'a kpe -wee' "jrii nu, de jre' se ao kwa -pcin. Aoa muε di -wee' 'blea' i 'je aopu isiie- 'de ao 'je de 'dce 'a "kwli -wee' nu. ⁹ 'Kam' wlu -crua' 'de Kea 'a 'sbe 'di 'da, ε 'naa :

Nyc -c -sa de kwa i -cc -nyte" nua" nyc ε, cc "isrea' se "ti -ta 'ble.

¹⁰ Kea -εε -nyl" 'a kopoi ko 'a "kwli -wee -ε -nyic" diide. εε muε aopu di -wee' 'a "kwli 'nyla', -wee ε 'je ε nu 'de aoa' de kwa i-saa' 'je "kpei 'kpa. 'De ao 'je 'isredt nu ao 'je nya mu. ¹¹ -Bo di -wee' siie aopu i, -wee ao 'je -paan' nu ε, -mε εε muε nua' -wee nyu -tuu"-tuu je Kea 'se po -ke 'de aoa' -paan' -aa mua uupu "nyla 'a -tl' 'un.

¹² De-nue' aoa' nyu 'dce "jrii nua' -ne, εε muε nua' -wee de se Kea 'a -jei" naaun 'kwa -knc i. 'De ε se -mε 'ε 'su n-, εε muε nua' ke'wle nyu -tuu"-tuu 'je Kea 'se po.

¹³ De ao poa uupu sun o, -wee aoa 'jea Klisi 'a -pcia" -tl uu 'tmua wcn 'de uu ke ao -gblea' aoa' 'bleed' un 'de pæe 'dce 'un ε, emε -toε ka aoa' pooa wlu fai" ε, emε -tl uua mu Kea 'a 'nyl' "i 'bæε- -wee uu 'je ε 'se po. ¹⁴ -Bo uua sea aoa' Kea bae ε, 'saaun klaa" Kea nua ao "jrii -ne, εε muε nua' -wee aoa' 'tun 'je 'e uupu 'un n-. ¹⁵ -A -bæε' Kea 'a 'nyl' "i, de-nue' εε' -paan' εε' -ce" 'kpa nua -aun "jrie- ε, ε se "ipoo -ta 'ble.

Pco a 'tmue cc' nuudbo 'a "kpei -ti

10 'M' Pco, 'ma bae aopu 'mε 'de Sesi 'a kupeεε' nyc n' ke cc 'diwcnmca' 'un, 'm' nyu 'na -bo -c -n- 'e aopu "klu -c -pæan wcn "kpei, 'de -bo -c -tæen o 'su -mε -c -kma wcn 'de ao "kpei ε, ² 'ma bæε aopu i -bo 'ln ji 'de aopu "klu ε, ao 'bo 'un "blo -saa -wee 'ln je aopu wcn "kpei- kmaa-, de-nue' nyu -uu -na dbo -aa nua -aa nue' 'de nyic' 'un ε, 'un n' "i 'ln 'je -wi" -mu wlu -pæe 'tmu see. ³ C' -o, -a -n' nyicpu -o -m' -ceen', -a se 'kpl' 'ble, 'kaa tu -aa -fan' ε se 'e nyic' 'kpl' 'un m' -aa -fan' εε' tu tu n-. ⁴ De poodl -aa -fan' tu 'un ε, i se nyu -n' 'k' 'm' "kpei 'a poodl n-, 'kaa poodl -a -blea i kmai" la -fan' Kea 'a tu. l 'bæε' i 'je nyic' 'c' in- aasun -ε -n' 'saan c' n' 'e 'de i -sa. ⁵ la' poodl tu m' -a -ble -wee -aa kpa tu 'a "jru 'bo nyic' "kpei ε ke nyic' 'c -cei" 'bæε- -εε kaan c -je de -wee c' jea Kea juo ke-. 'Bo

-mε 'de ε, -aa saan nyic' -wee' "klein sun "wcin -wee ε 'je Klisi wcn 'je. ⁶ -Sontl aoa' de wcn 'jea' a mua 'pepe n' a, -mε nyc -c -na -c se de wcn 'jei ε, -aa muε cc' -kwlu kpu n 'a kein"ke -tea'.

⁷ Di -n' 'bo "kpei -wee nyc c' 'jea "jrie- ε, um' aoa -gbun ja. Ka nyc n' Klisi 'a nyc -bo c' 'je kan' 'bo c' -kwlt" ε, -mε ka -apu m' n' Klisi 'a nyu -ke ε, c nεε c' i 'bo c' -kwlt". ⁸ "Ikmaa' Tu"bo "nyla 'un -bo 'ln kuu 'ma -ce" wcn de-saan" 'de εε' -tl' 'un m' 'de ε, ε se 'ma -tun' 'ble. Tu"bo se 'un εε' "ikmaa' tu "nyl -wee 'ln 'je aopu i-sa, 'kaa c' "nyl ε 'un 'ε -wee 'ln 'je aoa' di ikuu-. ⁹ -Bo 'ma sea kan' 'da a, -mε 'ln se ε -knc' 'ln 'je aopu faun' po 'de 'sbl' 'ma ja aopu 'di. ¹⁰ Nyu jru' 'na Pco 'a 'sbl cc ja i kmai", c kma wcn 'de i 'di, 'kaa -bo cc' nyic' wlu de -wee cc sea wlu 'su ε, c se 'kpl' 'ble, cc' wlu n' 'plu 'a 'su. ¹¹ Nyc -cc -da kan' -m' ε, -mε c' sie c' o ka -bo 'ln tæen o -wee 'ma wlusun n' 'de 'sbl' 'ma 'crua 'di ε, 'kam' -bo 'ln 'wlu de 'ma mu nua' -ke.

¹² Nyu -uua poa uua' -ce" -tl' o ε, -a se 'o uua' -tcin" 'kpa ka n-, -a se ε 'bæε- -a -je -aa -ce" uupu "ipoo-. Uua' nyu tu ε, uu se c' di n-, uua' naa c' i. Uua 'wluε 'o uua' -ce" -kwlt" -wee uua poa ba "i 'bo uupu 'a 'su' nynu.

¹³ De -apu -c -n' Klisi 'a dbonun ε, -ta Kea 'na -a -ti" i ε, -a se ε 'bæε- -a -je -aa -cei" 'bæε- mamau 'su -a -je 'o -tie" cen. 'Blua 'a 'f' Kea "nyla -aun -wee -a -jea dbo "kpei nu ε, emε -a -tmu" -pcia" -tl 'un mamau 'su -a nynu 'de aopu o. ¹⁴ ε se -mε -a se 'de aopu o ji 'su -wee -aa -bæε' -aa -cei" n-, 'kaa -apu -ja Klisi 'a -pcia" -tl 'de aopu o, de-nue' -a se de "ni 'di -sii, 'blua 'a 'f' -a -jea dbo "kpei nu ε, ε mu' mamau 'su ε je 'e aopu o nynu. ¹⁵ -Bo 'ma sea kan' 'da a, -mε ε se -a -wlu 'e -aa -ne 'blua 'a 'f' "kpei 'mε -wee dbo nyu jru' nua 'de -aa po εε' -tuosun de n-. 'Kaa -a -je kan' 'mε aoa' Kea -kwlt" -tea' a muε "kpei 'kpa' -wee -a -je dbo -knc -tl 'a nua' 'bæε- 'de ao "klu. -Bo -a nu kan' a, -mε -a se 'blua 'a 'f' Kea "nyla -aun "kpei -tie" cein see. ¹⁶ -A -tee' -kwlt" -bo -a ji 'de aopu o ε, -aa muε -pcia" -tl 'tmua' ke'wle 'de 'blua 'a 'f' jru' "kpei-, 'kaa -ta nyu jru' nuua dbo ε, -a se ε 'bæε- -a -je 'o -m' mu -wee -a -je sun -kwlt" tba 'de dbo uu nua 'a -tl' 'un.

¹⁷ 'Bo -mε 'de ε, wlu -crua' ε 'naa :

Nyc -c -n' "i -c -jea sun -kwlt" tba a, -mε di Tu"bo nua um' -la sun c' 'je -kwlt" tba.

¹⁸ C' -o 'ma 'ce, ε se nyc -cc poa cc' -ce" 'kpa -tl' o cc' -n- n' dæwcn n-, 'kaa nyc Tu"bo poa -tl' o ε, cc' -n- dæwcn.

Pco ke nyu -uua -daa' uua' -ce" Sesi 'a dboun ke

11 'Oo 'ma 'ce, ka nyc -sea' c' di n' n' nua, -bo 'ma sea kan' wlu de-saan" m' 'de ε, 'un n' "i ao 'je 'ma kpln "wcin 'bæε-. 'De c' -o, ao 'bæε- 'ma kpln "wcin 'mε -ceen'. ² Deε-tl 'ma 'da kan' a, emε -n' 'ma -tuε" aoa' -cnc ka Kea a -tua" aoa' -cnc ε. 'ln -si' -tl' 'mε 'de nyc due' koun -gbai' 'a -tl' 'un, cc' -n' Klisi, -wee ao 'je cc' -tea' -te, ka 'nyl' -cnc -u sea jra "ti due' nua, ao 'je kan' n-. ³ 'Kaa de -εε faun a nua 'un ε, emε -n' ka sen 'bleaε f' u weε" o 'de εε' 'srε 'blea 'un, -wee u nua de-saun ε, ε je aopu 'a c' i "biie-, ao je Klisi 'kpu "i to-, -wee ao je

¹² Ao -gblee ba -kwɪl" due 'due ka de'dinyɪnu a nua.
Nyu "klein -uu -jea Sesi 'a -tl' tɔ' 'ɪn 'nɔ ɛ, uu 'na uu -je
aopu.

¹³ Tu"bo Sesi nu ao 'saaun "jrii, -wɛe Kea 'je ɛɛ' nyu 'a
-tl' kmasun to 'de ao -pee, 'de ɛɛ' -Suu 'je ɛ nu -wɛe ao
-wee' 'je "i "sii-.

Galasi

'Jewlu-

1 'Mō Pōkō -kō -nua Sesi Klisi 'a dboi ε, 'mō -kō -cru 'sbe -nε. Ε se nyōpōkō mu -u -te 'un εε' dbo tu kwa, -wεε -u dbo 'un n-ε. Ε se nyōkō mō -si' 'o 'mō ke Kea 'nyu i -wεε kō dbo 'un n-ε, 'kaa ε Sesi Klisi ke kō "Bo Kea -ε -kō "kunyōkō mε -dbo' 'un. 2 -Aa de'di -wi" -u -ke 'ma -a -nua 'nε ε, -apu -kō ja Kea -gbi -nua 'e Galasi 'jewlu. 3 -A "Bo Kea ke -aa Tu"bo Sesi Klisi nu aopu 'saaun "jrii -wεε ε 'je aopu pεe 'a blua' 'ny. 4 Sesi Klisi kō -to 'e kō -cε" 'de -aa dīsaun 'a -kwε-ti 'un, -wεε kō 'je -a seie 'de dεsaunnukmō -nε 'kwa. Ka -a "Bo Kea nεε 'i ε, 'kamō kō nu. 5 Εmε -εε 'nyu -a -jei" 'bεε- jeejee ! 'Kamō ε 'je n-ε !

Galasinyu toε Sesi 'a -pōia" -ti 'kpu "i

6 Dε ao nua -ε -ma" a 'un tai' ε ka, εmε -nε Kea -ε -da aopu -wεε ao 'je εε' 'cε nε 'de Klisi 'a 'saaun 'un ε, εmε -εε -ti' ao -too"- 'kpu "i toa' -wεε ao bla 'o nyu jru' 'a wlu 'de, -wεε aoa 'daa- -mε -pōia" -ti. 7 'Mō 'je kan' 'mε -pōia" -ti jri' se -tajrō nε, -bo ε se Klisi 'a -nε -pōia" -ti nε ε. lmu nyu jru' nε "i u 'je -gbee' wōi -saa. Εmε -ti uua "maa aopu tai'. 8 'Kaa -bo nyō jri' ji 'de aopu o, -wεε kō 'je ao wlu dee jri' 'tmu-, 'de -mε ke -ji -a -tmua ao -pee tεin" 'je "kpei- seea -mε Kea 'a 'daun kpun kō, -bo ε nε -apu mōkō -cε" 'kpa o, -bo ε nε Kea 'a 'soai jri' kō -wlu 'e jaun 'di kō 'de ε. 9 Wlu 'un 'tmua tεin" ε, εmε 'ma -sa' de 'de -stanwε 'di ke'wλε, -bo nyō "o nyō 'tmu aopu wlu dee jri' -wεε ε ke -ji ao 'wōan tεin" 'je ba 'kpu "i to ε, -mε Kea 'a 'daun kpun -mō kō jei tu.

10 'De -bo 'ma sea -mε 'tmu kaan la 'ee, -mε aomō 'na 'un nεε "i nyōpōkō 'je 'un -ti' o pōo ? -Wεε 'un 'je 'e nyōpōkō "jri 'dei nmōkō ? "un-, ε se kan' n-ε. Dε 'ma -pōan -gblein' 'de 'ma pεe -wεe' "klein 'un ε, εmε -nε Kea 'je 'un -ti' o pō. -Bo 'ma sea 'e nyōpōkō "jri 'dei nmōkō" -mε i-kōn 'de ε, -mε 'un se Klisi 'a dbonui n-ε.

Pōkō ke Sesi 'a dboun jru' ke

11 'Ma de'di -wi", dε 'un nua "i 'un 'jea aopu 'tmu- ε ka, εmε -nε -pōia" -ti 'un 'tmua 'de ao -pee tεin" ε, ε se 'e nyōkō 'un 'wlu, 12 dε-nuε' nyōkō sε 'un "nyl 'de nyōkō sε 'un kōk-, Sesi Klisi mō -sε 'kwla 'de 'un -pee.

13 Tō -o, -ta 'un blaa 'o Suifu-wi" 'a kε' 'de tεin" ε, dε 'un nua ao 'wōn. 'De εε' nō" tu 'di ε, 'un -tuε" Klisi 'a nyu 'kle, 'un je nyu -wεe' -sii. 'Un nu dε -wεe' "klein 'mε -wεe u 'je Klisi 'a -ti' tō' 'un 'jea' o kō. 14 'De nyu -u -ke 'ma -a -pōan 'blua- i -wεe -u -ke 'ma -a -bεεa' 'un "klu ε, nyu -u -jea Suifu-wi" 'a kε' wōn 'je -u -jea 'un -sii, u

se "i -ti. 'Ma "bo -wi" 'a kplun 'un 'cian 'un nεε nε "kpei 'de la' wōn 'je -ti' 'un 'de-.

15 'Kaa Kea nuε 'un 'saaun "jrii -wεε ε 'da 'un 'de 'un 'je εε' nyō n-ε. Εmε -ti ε -tee 'un kpōi" -mε 'un se 'wlu ke. 16 -Ta ε nmōkō Kea 'di wōn -wεε ε 'jea εε' "Ju 'kwla -sa 'de 'un -pee ε, 'bom ε -kō 'kwla -wεε 'un 'je kō -ti' 'tmu 'de nyu -sea' Suifu nε "klu. Ε 'wlu 'o mu ε, 'un se 'o "si 'un se 'e nyō jri' o mu -wεe -mō se 'un 'snu -tu". 17 'De 'un se Selisalem mu -ke -wεe nyu -nua Sesi 'a dboun 'bo 'mō "juōi tεin" 'a 'jee -ti, 'kaa 'un muε 'e Arabiblua "kpei. 'Bo -mε 'de ε, 'un jεi Damasε de ke'wλε. 18 -Sun taan -sii 'o la -wεe 'un mu Selisalem 'de 'un ke Piei 'e ba juo-. 'Un nuε 'bo kō 'wε 'a -puue 'jō -mm". 19 'Un se Sesi 'a dboun 'a jri' "jriε- 'jee-, -bo ε se Tu"bo 'a "dei Sakε nε ε. 20 Dε 'ma 'tmua 'de ao -pee -ta ε nεε kō 'bo Kea "juōi -o, 'un se sε 'tmu.

21 Ε 'wlu 'o mu ε, 'un muε 'e Siriblua ke Silisiblua "kpei, 22 'De εε' nō" tu 'di nyu -jea Sesi 'a -ti' tō' 'un 'de Suide se 'un "jriε- 'jee- due'. 23 Dε u 'wōan 'de 'ma -ti' 'un see, εmε -nε "ju -kō -tua" Kea -gbi 'kle tεin" -tuu"-tuu ε, kō "biie i -wεe Sesi 'a -ti' kō nua "i kō 'jea i-sa 'de ε, u kō 'tmu la 'de nyu -pee. 24 'Su uua 'bεε- Kea 'a 'nyu "i 'de 'ma -ti' 'un.

2 'Bo -mε 'de ε, 'un nuε -sun 'a -puue 'jō -nyiiε -wεε 'un ke Banabasε mu Selisalem de. 'Un "duo- Titε 'un 'ε, kō ke -a je mu -ke. 2 'Un 'wōan Selisalem mu -ti ε, Kea 'a -cε" 'kpa -da kan'. 'Un mu' -wεe 'un ke Sakε o, Piei o, San, 'e 'jee-, dε-nuε' uupu -nε Kea -gbu 'a nyusoa. -Pōia" -ti 'ma 'tmua 'de nyu -sea' Suifu nε "klu ε, u -la "kuan 'un pō 'de uua' 'su -pee. Dεε-ti 'un nua kan' a, εmε -nε 'ma -kōn -a -je wlu 'un 'bεε- -wεe dbo 'un nua ke dbo 'ma nua ε je dbo foo" n-ε. 3 'De Titε -nua Glεkε i -ke 'ma -a na u se -mō kō -nε 'klen mu -ti "kpei 'nyε. 4 'De -bo 'klen mu -ti -saa "blo ε, -mε nyu -nua 'e -a "klu -wεe -uua -daa' uua' -cε" -aa de'di -wi" 'a -ti' 'un -o. Uua' nyu tu ε, u nεε "i nyu 'je 'klen mu -wεe u 'je 'isrεun 'kpa "bo Kea "juōi. Uu pa 'de -a "klu 'mε -wεe u 'je -aa -cε" -pee-tea' -nua 'e Sesi Klisi 'un -sōn i "blu. Uua -kōn -a -je kōnpu- 'kpa ke'wλε. 5 'Kaa dε uua -tua" 'o -pōia" -ti "kpei ε, -a se nō" dε-saan" ka 'un "duo- -wεe -a se ε nu, dε-nuε' -a seε "i nε -wεe Klisi 'a -pōia" -ti je dooa-, 'de aoa' 'dε 'a -ti' 'un.

6 -Ta 'un ke nyusoa nyu a 'jea dε 'un -nu wluua a, -wi" -mu se dε 'un 'tmua -ti' jri' -kō o -te'. [-Bo nyu 'je uua' nyusoa tu dε 'un o, -bo nyu se uupu dε 'un 'je o, -mε se -ti' kōn-, Kea 'a 'cra nyu 'mii.] 7 Nyusoa -nu 'je kan' 'mε 'pepe ka Kea -tea' 'un -pōia" -ti kwa -wεe 'un 'ju 'tmu 'de nyu -sea' Suifu nε -pee ε. Ka ε dōa Piei 'de Suifu-wi" -pee ε, 'kamō ε dōo 'un 'de nyu -sea' Suifu nε -pee.

⁸ Dε-nuε' Kea due' -ε -nyla" Piei "ikmaa' -wεε ɔ 'jea Suifu-wi" -pɔia" -ti 'tmuu- ε, εmε -nyl" 'un "ikmaa' -ke -wεε 'un 'je nyu -sea' Suifu nɪ -pɔia" -ti -pee 'tmu. ⁹ Ka Kea nua 'un 'saauñ "jrɪi -wεε ε -tea' 'un εε' dbo tu kwa a, Saki ke Piei ke San uu -nɪa Kea -gbu 'a -gbaati -nu juɪ', εmε -ti uu ke 'mɔ ke Banabasi pooe ba dbεε sun 'kwa 'de -a -bεεa' wlu 'un -wεε -bo -apu mɔ ɔ sea 'e nyu -sea' Suifu nɪ o mu ε, 'de uupu mɔ 'je 'e Suifu-wi" o mu. ¹⁰ Dε -εε wlu uu -tua" -aun, εmε -nɪ uu 'na -a -bo nua" nyu 'a -ti' o "maεε. 'De 'un -tu" εε' dε tu "jrɪε 'mε, 'un 'jee nu.

Pɔo -cε' Piei "bli 'bo Antɔst

¹¹ 'Kaa 'wɪ jrε' o, 'un -cε' Piei "bli 'bo nyu -wee' "juɪ 'bo Antɔst, dε-nuε' ɔ nuε "bli-cεdɪ. ¹² Tεin" ε, -ta Piei jɪia 'bo Antɔst ε, -mε ɔ ke nyu -sea' Suifu nɪ a poε sun -tadue, uua jea dε di. 'Kaa 'wɪ jrε' o, nyu -wluva 'e Saki 'a Kea -gbu 'di jɪ'. -Ta uu jia 'su ε, ɔ 'sa sun -wεε ɔ -te ɔɔ' -nε ka, dε-nuε' nyu -uu -na -bo nyc nɪ Kletien -mε ɔ 'je 'klen mu -o -wεε ɔ 'je "isrei 'kpa 'bo Kea "juɪ ε, ɔɔ pleε uupu 'mε. ¹³ Dε ɔ nua -nε, εmε -aa de'di Suifu jru' bla 'o 'de -ke. Uu nuε' mɔ -wee' 'su Banabasi 'a -cε' 'kpa je 'o uua' 'jri de pooa' -nε 'de bla. ¹⁴ Ka uua' nasun sea "isre -wεε ε ke tɔ' -ti Sesi 'a -pɔia" -ti 'tmua sea due' nɪ 'un 'jea kan' 'su ε, 'un ɔn 'un 'ε 'bo nyu -wee' "juɪ -wεε 'un wlu Piei -pee ka, 'un 'naa : Piei, -mɔ ɔ -nɪa Suifu ε, -ta -un -nɪa 'e nyu sea' Suifu nɪ "klu ε, ka uua nua, 'kamɔ -ma nu. -ln se Suifu-wi" 'a nasun 'ble. 'Kaa kaan ka -un -pooe kplun fai", -bo -ma sea kan' nu ε, -mε dε -ma -tmua εmε -nɪ -un -ke nyu -uua -tea nyu -klaan" "kpei -wεε uu 'jea Suifu-wi" 'a ke' wɔn 'je nɪ dε due'. Dεε-tɪ -ma nu kan' a-?

Sesi -kwlt" -tea' mε -εε -puu' nyu

¹⁵ Tɔ' -o, -apu -nɪa Suifu-wi" 'a "hnyuu- Suifu ε, -a -na Kea 'a ke' wɔnɪblaauñ -sea' Suifu nɪ ε, -a se 'e uupu "klu nɪ-. ¹⁶ 'Kamɔ -a -nɪ Suifu-wi" kan' -o, 'kaa -a -je kan' 'mε -bo nyc 'je "isrei 'kpa 'bo Kea "juɪ ε, -mε 'de Sesi Klist 'a -ti' tɔ' 'un 'jea 'a 'su 'un -o, ε se 'de ke' wɔn 'jea' 'un nɪ-. εmε -ti -apu mɔ 'je Sesi Klist 'a -ti' tɔ' 'un -ke -wεε -a -je "isreun 'kpa 'bo Kea "juɪ. ε se 'e ke' wɔn 'jea' 'un nɪ-, dε-nuε' nyc -jea ke' wɔn 'je -wεε ɔ -jea "isrei 'kpa 'bo Kea "juɪ, ɔ se nɪ-. ¹⁷ 'Kaa -apu Suifu-wi" -mu ε, -a -ke Klist "siie 'i, -bo -aa sea "isrea' i-pɔn 'de -aa Klist 'a -ti' tɔ' 'un 'jea' 'un -mε -a se ke' wɔn 'jea' tɔ' "itbai 'bode. -Mε nyu 'bεε- uu 'je nu Klist mɔ ɔɔ kuu -aa dɪ i -wεε -a -je ke' wɔn iblaa' nya kpa 'jaa ? "ln-, ε se kan' nɪ-. ¹⁸ Dε 'un -gba ja -bo 'ma sea de'kɔɔ- -wεε 'ma se ε po ke'wle ε, -mε 'un nɪε ke' wɔn iblaai -o -cεεn'-'. ¹⁹ -Bo ε -tu" 'e ke' wɔn 'je -ti 'un ε, ka 'un 'jea "isrei 'kpasun nu 'bo Kea "juɪ, 'ka se nɪ-. Ke' 'na 'un 'je 'mε -o. εmε -ti 'un se ke' tɔ' "itba 'bode, ka 'mεi nɪa 'kamɔ 'un nɪ- 'de ε -pee, -wεε 'un 'je Kea 'a 'kmunɪ-. ²⁰ Ka Klist 'mεa 'bo 'dantu -kwlt" ε, 'kamɔ 'ma ke' wɔn 'je tɔ' 'mε -ke. Kaan ka 'un ke Klist "si- iε 'i ɔ 'mε 'ma 'mεa'. 'De εε' -ti' 'un -bo 'un 'kpa "isrei 'bo Kea "juɪ ε, -mε 'un se 'ma -cε" 'ε 'kmu nɪ 'bode. Klist 'a 'kmu 'un nɪ-. 'Kmu 'un nɪa 'un 'de 'blua- "kpei kaan ka,

'un nɪε 'un 'ε 'de Kea 'a "ju 'a -kwlt" -tea' 'un, dε-nuε' ɔmɔ -kma 'ma -ti', -wεε ɔ -to 'e ɔɔ' -cε" 'kpa 'de 'ma -ti' 'un. ²¹ 'ln se ε "inɪ 'un 'je Kea 'a 'saauñ nya -fuun. -Bo nyu a sea "isreun 'kpa 'bo Kea "juɪ 'de ke' wɔn 'jea' 'un 'de ε, -mε Klist 'mεε foo" 'un.

Ke' wɔn 'jea' ke Sesi -kwlt" -tea' ke

3 'Oo, Galasikoun ! Aoa' tɔ' dinɪa' -mε 'de ε- ? -ɔ -saa aopu 'a "jru -jei" kan' a- ? Sesi Klist 'a 'bo tu -kwlt" ɔ -ti nyu -sa wɔ 'pepe 'de ao -pee ε, ao "maε' l o ? ² Dε due' koun -gbai' mε 'un nɪ "i 'un 'je aopu i -tee', εmε -nɪ Kea 'a -Suu -ε -nɪa 'e aopu 'un 'ee, ao 'jee ke' wɔn -wεε ε jɪ 'de aopu 'un -ae, -aee' dε ao 'wɔan -pɔia" -ti -wεε ao 'je ε tɔ' 'un, εmε -nuε' ? ³ Galasikoun, ka ao se tɔ'di nɪ kan' a- ! Ao -teea Kea 'a -jei" naa' tεin" ε, ao -tee Kea 'a -Suu -kwlt". Dεε-tɪ ao 'bɔ Kea 'a -Suu -kwlt" -tea', -wεε aoa -pɔn 'pepe nɪa' i 'de aoa' -cε" 'ε nyiɔkpu 'un ε- ? ⁴ Dɪ klae" -nuua 'de aopu "klu ao 'jeea "jrɪε-, aoa 'da t foo" 'un dɪ- ? Ka "o ka ε 'je ε nɪ ε, t se foo" 'un dɪ nɪ-. ⁵ Kea mε -nyl" aopu εε' -Suu -wεε -εε nu jrɪi' 'de aopu "klu. -Bo εε sea kan' -mɔ nu ε, -mε aomɔ 'na 'de aoa' ke' wɔn 'jea' 'un -oo ? -Aee' dε ao 'wɔan -pɔia" -ti -wεε ao 'jɪ tɔ' 'un, εmε -nuε' ? Dε aoa naa tɔ' "i ε- ?

⁶ Ablaam 'a -ti', -t -crua' tεin" sese 'de Kea 'a 'sbε 'di ε, ao po t -kwlt o. Dε -crua' ε 'naa :

ɔ -tee' Kea -kwlt" εmε -ti Kea po ɔ -ti' o, -wεε ε 'dɔɔ- "isrei 'bo ε "juɪ.

⁷ Aoa 'jee, nyu -tea' Kea -kwlt" ε, uupu -nɪ Ablaam 'a "hnyuu- -cɔn'-. ⁸ Wlu -ε -crua' 'de Kea 'a 'sbε 'di tεin" ε 'naa 'de nya a, Suifu-wi" o, nyu -sea' Suifu nɪ o, Kea a muε uupu "isreun 'daa' 'de uua' εε' -kwlt" -tea' 'un. εmε -ti la' -pɔia" -ti -tu 'tmuεε 'de Ablaam -pee ka, Kea 'na : 'De -un 'un mɔ 'ma mu cεεan', -wεε 'un 'je 'blua- -wee' "klein "diwan po.

⁹ -je ε nɪa kan' -mɔ 'ja a, -mε ka Ablaam -tea' Kea -kwlt" tεin" -wεε ε po ɔ "diwan, 'kamɔ nyu "klein -a mua Kea -kwlt" -tea' a, ε 'je uupu "diwan po -ke.

¹⁰ 'Kaa nyu -pεan 'e ke' wɔn 'jea' 'dei, -wεε -uu -na εmε -je uupu "isreun po 'bo Kea "juɪ -wi" -mu a ja uua' -cε" Kea 'a 'daun 'jru, dε-nuε' wlu -crua' 'naa :

Dɪ "klein -crua' 'de Kea 'a 'sbε 'di, nyc "o nyc -sea' t -wee' "klein wɔn 'je -wεε ka t "sia 'hnyl ɔ sea kan' nu jeejee ε, -mε 'daun kpun -mɔ ɔ jɪi tu 'mε.

¹¹ Ka nyc sea 'bεε- ɔ 'jea ke' wɔn 'je -wεε 'de εε' -ti' 'un ɔ 'jea "isrei 'kpa 'bo Kea "juɪ ε, εmε -crue' 'de Kea 'a 'sbε 'ε 'fɔ jrε' 'di, ε 'naa :

Nyc ɔ -tea' Kea -kwlt" -wεε ɔ -kpa "isrei 'bo Kea "juɪ ε, ɔmɔ ɔɔ mu 'kmunɪa' -cεεn' 'jea'.

¹² 'De nyiɔ ɔ -cε" 'ε ke' wɔn 'jea' -mε ε, ε se 'e Kea -kwlt" -tea' "jri tba, dε-nuε' nyc ɔ tba ɔɔ -cε" 'ε 'kpi tɔ' "i -wεε ɔ nɪε "i ɔ 'jea "isrei 'kpa 'bo Kea "juɪ 'de ke' wɔn 'jea' 'un ε, ɔ se Kea -kwlt" -te', ɔ -tee ɔɔ -cε" -kwlt". -Mε wlu -crua' 'de Kea 'sbε 'di ε, ɔ se ε 'mii 'wɔn. εε' wlu tu 'naa :

Nyc ɔɔ mua dɪ "klein Kea 'a wlu "sia 'hnyl nua' a, -mε ɔɔ muε 'kmunɪa' 'jea' 'de la' wɔn 'jea' 'un.

'Kaa -un -je ke' wɔn 'de -ma -cε" 'ε nyiɔ 'kpi 'un ke -un -te Kea -kwlt" -wεε -un -je ke' wɔn se dε due' nɪ-.

¹³ -Aa' 'je ke' -wee' wɔn, εμε -ti 'daɪn kpun -aun. Klisi mɔ -ɔ seie -aun 'de 'daɪn 'kwa. ɔmɔ -ɔ -kpa 'daɪn nyo' 'bo -aa -kɔ' i, dɛ-nuɛ' wlu -crua' 'de Kea 'sɛɛ' 'di ε, ε 'naa :
 Nyo 'o nyo nyu 'dba 'bo tu -kwɪl' ε, -mɛ Kea 'a 'daɪn kpun ɔ.

¹⁴ Sesi Klisi nu εε' dɛ tu 'mɛ, -wɛɛ nyu -sea' Suifu nu -wɛɛ -uɔ -tea ɔ -kwɪl", 'de -uɔ ke ɔ "sɪaa 'i ε, "diwan Kea "sia 'nynɪ 'de Ablaam -pee ε, ε 'je ε uɔpu po. 'Kamɔ Suifu-wi" ke nyu sea' Suifu nu -a -wee' 'je Kea 'a -Suu -εε wlu ε cɛan -tie" 'je.

Κε' ke dε -εε wlu Kea cɛan -tie" ke

¹⁵ 'Ma de'di -wi", 'ma jɪε -ti' "iɔpooa' -wɛɛ dɛ 'ma 'tmua 'de ao 'je ε 'mii 'wɔn. -Bo nyu 'sɔkɔn 'bɛɛ- wlu 'un 'de dɛ jrɛ'ε -ti' 'un ε, uua cɛn wlu -tie" 'de ba -pee. 'Kamɔ uɔ nu nyɔ ɔ 'su -wɛɛ uua cɛn wlu -tie" 'de ba -pee, 'kaa nyɔ jrɔ' se ε 'bɛɛ- ɔ 'je 'o uɔpu 'nynɪ paa-, -wɛɛ ɔ 'je wlu uɔ cɛan -tie" dooa 'de ɔ 'je ε dɛ jrɛ' "kpei po. ¹⁶ 'Kamɔ Kea cɛn wlu -tie" -ke tɛɪn" 'de Ablaam ke ɔɔ' 'ju -pee. Dɛ -crua' ε se 'na :

'Ma cɛn wlu -tie" 'de -un -ke -ma "nynuu- pee.
 -Bo ε 'da kan' mɔ 'de ε, -mɛ nyu -tuu" 'a -ti' mɪ ε 'tmu.
 'Kaa ε 'na :

'Ma cɛn wlu -tie" 'de -un -ke -ma "ju -pee.
 -Bo ε 'da kan' a, -mɛ nyɔ due 'a -ti' mɪ ε 'tmu. ɔɔ' nyɔ tu mɔ -nɪ Klisi ɔ -wluɔ 'e Ablaam 'a "ji 'di ε. ¹⁷ Dɛ 'un nɪa "i 'un 'jea 'tmu ε, ε ka : Kea cɛn wlu -tie" 'de Ablaam -pee tɛɪn" sese. -Sun 'a kme' -nyɪiε kwla taan -sii 'o la, -wɛɛ ke' blaa-. Ke' -ε -bɔkɔa' blaa' de ε, ε se ε 'bɛɛ- ε 'je wlu Kea cɛan -tie" i-sa. ¹⁸ 'Saaun Kea nua nyu "jrɪi ε, -bo ε 'wlu 'e ke' wɔn 'jea' 'un 'de ε, -mɛ Kea se ε 'bɛɛ- ε 'je εε' wlu -tie" cɛn, 'kaa 'saaun Kea a mua Ablaam "jrɪi nua' a, εε' wlu cɛan -tie" 'de ɔ -pee. εμε -ti εε "nyɪ ɔ εε' 'saaun tu foo" 'un.

Κε' ε bu

¹⁹ -Bo ε nɪ kan' -mɔ 'ee, -mɛ dɛɛ-tɪ Kea "nyɪ nyu ke' 'ja a- ? ε "nyɪ nyu ke' 'mɛ -wɛɛ ka dɛsaun nyu a nua ε nɪa ke' wɔɪnblaa' a, nyu 'je ε juo-. ε "nyɪ nyu ke' 'mɛ, -wɛɛ ε 'je nyu -je o po mamau 'su ε 'je Ablaam 'a "ju 'a ji wɪ jɛɛ-, dɛ-nuɛ' 'de ɔɔ' -ti' 'un Kea cɛn wlu -tie". Ke' -nɪa 'mua-, Kea -tɛɛ' εε' "soa kwa sese -wɛɛ uɔ 'je ε -ti' 'nynɪ nɪ i -nɪa 'o Kea ke nyɔ 'nynɪ "nyɪ. ²⁰ -Ta -ti' 'nynɪ nɪ i nɪa, -mɛ nyu 'a kpe 'sɔkɔn -nɪ 'o. 'Kaa -ta Kea a cɛan wlu -tie" 'de Ablaam -pee ε, -ti' 'nynɪ nɪ i se 'o nɪ-. Kea 'a 'su -cɛn' wlu -tie". ²¹ -Bo 'ma sea kan' -mɔ 'da 'ee, -mɛ 'un 'na dɪ -la wlu Kea cɛan -tie" ke Kea 'a ke' toε ba 'kpu "ii ? "lɪn-, ε se kan' nɪ-. -Bo nyu 'bɛɛ- uɔ 'je ke' -wee' wɔn 'je 'de ε, -mɛ Kea 'je nyu "isrɛun po 'bo ε "juɔi -wɛɛ uɔ 'je 'kmunla' 'je. 'Kaa uɔ se ε 'bɛɛ- uɔ 'je ke' -wee' wɔn 'je. ²² εμε -ti wlu -crua' 'naa 'blua 'di nyu -wee' nɪε 'e dɛsaun 'a ke -sɔkɔn. -Bo ε nɪ kan' -wɛɛ Kea 'a -paan' -εε wlu ε cɪan -tie" 'de ε 'jɛɛ nyu -jea Sesi 'a -ti' tɔ' 'un "nyɪ. ²³ -Ta Sesi 'a -ti' tɔ' 'un 'je -ti sea 'tmuɛ 'de -a -pee ke ε, -mɛ -a -wee nɪε -kaso 'di 'de dɛsaun 'kwa. -A -kaan "wɔɪn mamau 'su Kea je Sesi 'a -ti' 'kwla -sa 'de -a -pee. ²⁴ Ka nyɔ ɔ poa "ju -saan" -je o mamau 'su -wɛɛ ɔɔ -kwɛɛ

a dɛ ε, 'kamɔ ε nɪ -ke -wee ke' nɪ -aa -jeopoi mamau 'su -a -je Klisi -pun" 'kpa. 'De -apu -jea ɔɔ' -ti' tɔ' 'un ε, -a -je "isrɛun 'kpa 'bo Kea "juɔi 'de εε' -ti' 'un. ²⁵⁻²⁶ -Jɛ Sesi 'a -ti' tɔ' 'un 'je -jɛblu kaian wɔn 'su ε, nyu -jeopoi -kɔ 'ɔ dɔ -kwɛ'. Ao -wee' "klein -jea Sesi Klisi 'a -ti' tɔ' 'un ε, ao se "pɔkɔn" nɪ 'bode 'de ke' 'kwa, ao nɪε Kea 'a "nynuu- o. ²⁷ Tɔ' -o, ao nyu "klein -pooa "ni "jrɪ -wɛɛ ɔ -ke Klisi "sia "i ε, ao pa ɔɔ' kui', ao 'cɪan ɔɔ' kplɪn. ²⁸ εμε -nuɛ' -wɛɛ -bo -un -nɪ Suifu o, -bo -un se Suifu nɪ o, -bo nyu 'ble -un kuɔn 'un o, -bo -un -te -ma -cɛ" -pee o, -bo -un -nɪ "junmɔɔ o, -bo -un -nɪ 'nynɔkpaɔ' o, dɛ se ε 'bɛɛ- ε 'je -a i -seea', -a -wee' "klein nɪε dɛ due', dɛ-nuɛ' -a -ke Sesi Klisi "sɪiε "i. ²⁹ 'De -je aopu -sea' Suifu nɪ ao nɪa Klisi 'a nyu ε, -mɛ ao nɪε Ablaam 'a "nynuu -o -ke. Nyu -uɔ -nɪa Ablaam 'a "nynuu- kan' a, uɔpu -a mu 'ken Kea "sia 'nynɪ 'de Ablaam -pee kpaɔ'.

"Ju mɔ -kɔ kpa ɔ "bo 'a 'ken

4 Dɛ 'ma -pɔkɔn 'un 'jea 'tmu ε, 'un nɪε "i 'un 'je ε wɔ -sa ke'wɪε. "Ju ɔ -jea ɔ "bo 'a 'ken kpa 'de nya a, -ta ɔ nɪa "ju-saan"- ke ε, ɔ se ε 'bɛɛ- ɔ 'je ɔɔ' -cɛ" 'kpa 'a 'kmu -je o po, 'kamɔ ɔɔ mu ɔ "bo 'a 'ken kpaɔ' -mɔ, 'kaa kaan ka ke ε, ka nyu a 'blea kuɔn, 'kamɔ ɔɔ' -gbaain 'ble ɔ ke. ² -Ta ɔ nɪa "ju-saan"- ke ε, -mɛ ɔɔ' -gbaain mɔ -kɔ po ɔ -je o mamau 'su nɔ" ɔ "bo -tua" εε nyɪ 'o. ³ 'Kamɔ ε nɪ 'de -aa -ti' 'un -ke, tɛɪn" -ta -a sea dɪ -cɛɛn' juo ke ε, -mɛ -a -nɪε kuɔnkɔwla' 'de ke' ke nuɔkplɪn -nɪa 'e 'kmu "kpei 'kwa. ⁴⁵ 'Kaa -sɔkɔn nɔ" Kea -tua" ε nyɪa 'su ε dɔo εε' 'Ju 'mɛ nɔ' 'blua- "kpei -wɛɛ ɔ 'je nyu -nɪa ke 'ε kuɔn seie. 'Nynɔkpaɔ' 'wlu ɔ, ka nyu -wee' a 'wluɔ. ɔ 'cɪan Kea 'a ke' wɔn 'jea' -ke. 'De ɔ 'un mɔ Kea cɛɛn -wɛɛ ε nuɔ -a -wee' εε' "nynuu- 'un. ⁶ -A -kpa Kea 'a "nynuu-. -je -a -kpa Kea 'a "nynuu- ε, Kea ja εε' -Suu -ε -nɪa 'de εε' 'Ju 'un 'de -a pɛε o. εμε -εε nuɛ, -wɛɛ -aa -daa' Kea "Bo. ⁷ -Jɛ ε nɪa kan' -mɔ ε, -mɛ ao se kuɔkpu- nɪ 'bode, 'kaa ao nɪε εε' "nynuu- -o. 'De -je ao nɪ εε' "nynuu- ε, -mɛ 'ken ε -tea' i 'de εε' "nynuu 'a -ti' 'un ε, aoa mu ε kpaɔ' -ke.

Dɛɛ-tɪ Galasikuɔn 'wlu 'o -je -cɛɛn' "i ε- ?

⁸ -Ta ao sea Kea juo tɛɪn" ε, -mɛ dɪ -l sea Kea -cɛɛn' nɪ umɪ -la kuɔkpu- ao nɪ-. ⁹ 'Kaa kaan ka ao juo Kea 'mɛ, 'de, Kea mɛ -juo aopu 'pepe. 'De -bo Kea -mɛ juo aopu 'ee, -mɛ dɛɛ-tɪ ao "biie- 'e 'blua 'dɪnyu 'a kplɪn o de ε- ? l se ε 'bɛɛ- ε 'je Kea 'a "ikmaa' -sii. l nɪε foo" 'un dɪ -o. Dɛɛ-tɪ aoa -pɔkɔn ao 'je la' kuɔkpu- nɪ ke'wɪε ε- ? ¹⁰ Dɛɛ-tɪ ao -tee' 'wɪ jrɪ' o, 'cɪ jrɪ' o, nɔ" jrɪ' o, -sun jrɪ' kɔi" -wɛɛ ao 'na l kɔn -ti' -wɛɛ nyu -wee' "klein 'je la' ni' -te' -o -wɛɛ uɔ 'je "isrɛun 'kpa 'bo Kea "juɔi 'de la' -ti' 'un ε- ? ¹¹ Dɪ aoa nua 'mua- l -tuε" 'un tɔ' ipleea' -pun". Sesi 'a -ti' 'un 'tmua 'de aopu "klu ε, la sea idooa' ji 'muua- ? ¹² 'Ma de'di -wi", 'ma baεε aopu i ka 'un -saa Suifu-wi" 'a kplɪn kwa -sɔkɔn -wɛɛ ao -sea' Suifu nɪ 'un 'kpa aoa' -kooɔ' i ε, -mɛ ka 'un -tea Sesi Klisi -kwɪl" ε, ao nu kan' -ke. ¹³ Tɛɪn" ε, ao se 'un dɛsaun jrɛ' "jrɪi nu due', ao kma 'ma -ti'. Ao 'je kan' 'mɛ, -ta 'ma 'tmuua aopu -pɔia" -ti 'i-saa nɔ" ε, -mɛ 'un se kui-sɔkɔn ifban' 'ble. ¹⁴ 'Wɛ -kpun' a 'un ε,

ao -sea' 'de εε' -tu' 'un, ao se 'un -flæn. 'De ao se 'un nya -fuun. Ao kpuun ε 'un sun 'ככח ka -ככח' ka, ka nyu a kpuun a Kea 'a "soai sun 'ככח ε. ε -ככ' -na 'מכ' nte Sesi Klisu 'a -ce" 'kpa -o. ¹⁵ 'Mua -nla 'de aopu pee o 'de εε' nč" tu 'di ε, -ta ε muu kaan la ? 'ln 'je kan' 'me, tein" ε, ao to 'e aoa' -ce" 'me 'de 'ma -tl' 'un ao -tee aoa' 'jri 'de ao 'kun -saa 'a kein"ke, -wee ao 'je 'un 'nyl. -Bo nyc 'bεε- č 'je ε nu 'de ε, -me ao nu kan' 'me 'de 'ma -tl' 'un 'de-. ¹⁶ Kaan ka la 'ee, 'mč -č -tmua aopu tč' -tl ε, 'un 'kpa aoa' tunyc -we- -suan ?

¹⁷ Nyu -sua -saa aopu 'a "jru -jei" ε, uua' tč' se "jrii nmč-. Uua -pčn ao 'je 'o upu 'de bla -wee ao 'je upu 'a wlu doin" o po, 'de ao ke -a -je i -seea'. Uu nte ne "kpei 'de εε' de tu 'a -tl' 'un. ¹⁸ -Bo nyc nu ne "kpei 'de de 'dčε 'a -tl' 'un ε, -me nmč "jrii, 'kaa uua' -ne ne "kpei nla' -nla 'mua- se "jrii nmč-. Aopu mč ε, -bo 'un nu 'de aopu "klu o, -bo 'un se 'e nu o, 'un nte "i ao 'je ne "kpei n- 'de de 'dčε nua 'a -tl' 'un jeejee. ¹⁹ 'Ma "nynuu-, ka -gbaandi a 'kpa 'nynčkpao' 'un -wee ua 'jea 'kle mamau 'su ua' 'ju a 'wlu' a, 'kamč 'ma 'je aoa' 'kle ke'wle mamau 'su Sesi Klisu 'je "jrii "kpaε' po 'de aoa' 'kmu 'un. ²⁰ 'Oo Galasikčun, -bo 'un nu 'bo aopu 'a -kwea' -wee ao ke 'ma -a -je "jru "ikooč 'de ε, -me "paa', -me 'un 'bεε- 'un 'je 'ma wlusun fai" poo-. 'Kaa kaan ka tai' "maa 'un 'ε, de 'un 'jea 'tmu -gblein' 'de aoa' -tl' 'un, 'maa 'je ε.

Sara ke Agaa ke

²¹ 'Ma 'ce, aopu -č -nle "i -č -je 'e ke' -sčn nle, de ke' 'tmua aoa' 'kčn l 'mii ? ²² De 'ma jia kč -saa' 'de ke' 'ε -tl' 'un ε, ε ka : Ablaam 'bleε 'nynunmai 'ככח. Č ke kčn nynčkpao' Agaa 'bleε 'ju due' -wee č ke kč 'nynč Sara -sea' kčn nu 'ble due'. ²³ "Ju -č kčn nynčkpao' -mu 'wlu, -mč 'wlu 'de uua' -ce" 'ε 'tun nu-tl' 'un, ε se Kea me 'da kan' n-'. 'Kaa "ju -č Sara 'wlu -mč 'wlu ka Kea 'a -ce" 'kpa 'da 'de Ablaam -pee ε. ²⁴ 'Nynčpae' 'sčn -nla 'mua- uua' "kpei -tl' ten 'de. -Bo nyc 'ju 'mii 'wč ε, -me nyc 'je -tl' "ipoo- : uua' 'nynčpae' tu ε, uua' 'kmu -sa dbεεde 'ε kpe 'sčn č -tl' kč. Dbεεde due' ka Agaa -ju -nla kčn nynčkpao' nla, 'kamč ε n-'. "Nynuu- u 'wlu, uu -wee' nle kčnpu- -o. De -mu 'a 'kmu toa a, εme -n- dbεεde -εε -tl' Kea ke Moisu 'tmua 'bo Sinaicru "kpei ε. εε' dbεεde tu ε, Suifu-wi" poε uua' -ce" kčn 'de uua' -ce" 'ε ke' kčn 'jesun 'un. ²⁵ Ka Agaa 'a 'kmu -kča' dbεεde Kea ke Moisu -tua" 'e 'bo Sinaicru "kpei 'de Arabiblua "kpei ε, 'kamč ua' 'kmu -kč' Selisalem-kwlč -nla -sčnwl 'di -ke, de-nue' Selisalem-kwlč ke εε' nyu -wee' nle kčnkwla' 'de ke' kwa. ²⁶ 'Kaa dbεεde 'ε 'sčn -ne -me ε, ka Sara -ju -nla Ablaam 'a -kleba 'nynč -čεen' nla, 'kamč ε n-'. Ua' 'kmu -kč' Selisalem-kwlč -dee jre' -ε -nla 'e jaun 'di. εme se 'e kčn kwla' n- , εme -n- -aa -kwlč-čεen'- . Ka ua' "nynuu- nla, 'kamč -a -n-.

²⁷ De-nue' wlu -ε -crua' sese 'de εε' -kwlč tu 'a -tl' 'un ε 'naa :

Selisalem-kwlč, ka 'nynčkpao' -sea' 'ju 'wlu nla, 'kamč -un -n-, -un nu 'mua- -sran sie nynčkpao'. Amč -gbaandi sea 'un 'kpa due' ε, a ble 'muadu- ! De-nue' amč kuan 'bča, aa' -pčn' -ε -nla 'de č pee o ε, ε muε nua' -wee č

'je de "biie- 'de a o ke'wle, -wee a 'je "nynuu- -tuu" 'ble, ε 'je 'nynčkpao' -ju kuan sea 'bč due' -sii.

²⁸ 'Ma de'di -wi", aopu- mč ε, ao 'kpa Kea 'a "nynuu- 'de wlu Kea čεn -tie" 'a -tl' 'un, 'kamč Sara 'a "ju Isaaku n- -ke. ²⁹ Tein" ε, "ju Agaa 'wlu 'de nyič č -kwlutl' 'un mč -tu" "ju -č -wlu 'de Kea 'a -Suu 'a -kwlutl' 'un 'kle. 'Kamč ε n- 'de -sčnwl 'di -ke. ³⁰ Wlu -crua' 'de Kea 'sbε 'di ε 'naa :

Ablaam, -un nu kčn nynčkpao' ke ua' "ju i, de-nue' kčn nynčkpao' 'a "ju ke -ce" -peetenynč č "ju se ε 'bεε- uu 'je 'ken iplaan-. "Ju -č sea kčn č "ju nu ε, mč -je 'ken kpa.

³¹ -Apu mč -ke 'ma de'di -wi", ka -ce" -peetenynč č "nynuu- nla, 'kamč -a -n-, ka kčn nynčkpao' 'a "nynuu- nla, -a se kan' mč n-.

Ao 'bo aoa' -ce" kčn 'un nle

5 -A -je -aa -ce" -pee -te, εme -tl Klisu -seie -aun. -je ε nla kan' -mč 'ja a, -me ao 'bo aoa' tč' fai" pooε, ao 'bo "isrea' i-pčn 'de aoa' -ce" 'ε nyič' 'un. Ao -tu" aoa' -ce" 'ε -tl' -wee ao je nyičpu 'a ke' 'ε kčn 'kpa ke'wle.

² 'Mč Pč, wlu 'ma 'tmua, ao po ε doin" o, 'un 'naa : -bo ao -te' 'klen mu-tl -kwl" ε, -me de aoa 'tmua εme -n- dbo Klisu nua 'de aoa' -tl' 'un se ε 'bεε- ε 'je aopu "isreun po 'bo Kea "juč. ³ 'Ma -se de ke'wle, 'ma je ε "kpei 'nye 'de ao -pee 'un 'naa : Nyc "o nyc -pean 'klen mu-tl "kpei -wee -č -jea "isrei 'kpa 'bo Kea "juč 'de εε' -tl' 'un ε, -me č 'je Kea 'a ke' -wee' "klein kčn 'je -o. ⁴ Aopu -č -nle "i -č -jea ke' kčn 'je 'de -č -jea "isreun 'kpa 'bo Kea "juč ε, ao ke Klisu seea i. 'Saaun Klisu nua nyu "jrii ε, ao -pčn ε 'un 'ε. ⁵ -Bo ε -tu" -apu -č -jea Klisu 'a -tl' tč' 'un ε, -aa kč -kwl" -tea' me -a tba tč' "i -wee Kea 'a -Suu a -te' -a kwa kč 'de -aa fuo -aa "isrea 'a "jrii "kpaε' poa'. ⁶ -Bo -a -ke Klisu "sii- "i ε, -me -mč mu 'klen o, -mč se 'klen mu se -tl' kčn-, 'kaa de -je -kčn -tl', me -n- -a -je Sesi 'a -tl' tč' 'un 'je. Ka -a -jea Sesi 'a -tl' tč' 'un ε, -aa ba 'a -tl' kmaa' me -je ε to-.

⁷ Tein" ε, aoa naa Kea 'a -jei" ka -kčn' ka, nyc -sa aopu 'bo tč' -tl' 'a -jei", -wee ao 'bč la' kčn 'je -tl' ε- ? ⁸ Kea -ε -da aopu -wee ao 'jea εε' nyu n-, ε se 'na ao 'wlu 'o εε' -jei". ⁹ Aoa 'jee, ka -di'pen -puun" de 'ε de-saan" ka 'beεε' ε 'je fai' pu -tuu"-tuu -puun" ε, 'kamč nyc due' 'a nyu s- -tl' kčn 'bεε- ε 'je nyu -tuu"-tuu 'a "jru -jei" -saa. ¹⁰ 'Kaa 'bo 'mč -kwl" ε, de -a -wee' "klein ke -aa Tu" 'bo "sia "i ε, εme -nue' -wee 'un se aopu -kwl" -tea' o 'bč ke. 'ln 'je kan' 'me ka 'ma tč' nla, 'kamč aoa' tč' č mu nla' -ke. 'Kaa "ju -kč -ma" a ao tai' ε, ka "o ka č 'je č n- ε, Kea 'a 'pee a mu č kpuun 'a see.

¹¹ 'Ma de'di -wi", -bo 'un 'na nyu 'je 'klen mu -o -wee uu 'je "isreun 'kpa 'bo Kea "juč mč 'de, -me deε -tl' nyu -tu" 'un 'kle 'jaa ? 'Kaa de 'ma 'tmua Klisu 'a 'me -tl' 'bo tu -kwl" ε, -wee nyu 'jea "isreun 'kpa 'bo Kea "juč me -nyaa upu i -wee uua 'kpaε' 'un 'čen i. ¹² Nyu -sua poa -kli 'de ao "kwl ε, 'mč 'na uu mu mamau mč 'su uu 'je uua' -ce" 'un wa !

¹³ 'Ma de'di -wi", Kea 'da aopu 'me -wee ao 'je aoa' -ce" -pee -te. Aoa' -ce" -pee -tea' -nla 'mua- ao 'bo ε "i nle -wee ao 'bo disaun nle ! 'Kaa ao kma ba 'a -tl' -wee ao

'je ba kwa wɔi -te' due 'due. ¹⁴ De Kea 'a ke' -wee' 'jea 'jru "kpei- po ε, εμε -ni -in -kma -ma -ponyio 'k -ti' ka -in -kma -ma -ce" 'kpa 'a -ti' ε. ¹⁵ -Bo aoa' 'su 'nye ba 'un -wee aoa sea ba 'wɔin di ε, ε se ka -cɔn' ka ni-. 'Kaa ao -tu' aoa' -ce" 'ε -ti' -wee ao je isɔn due 'due.

Kea 'a -Suu -a po Kletien-wi" -je o

¹⁶ Εμε -ti 'in 'naa : ao "tai- aoa' -cei" -wee Kea 'a -Suu 'je aoa' 'kmu -je o po. Ao 'bo aoa' 'tun nu-ti wɔn 'jee.

¹⁷ Aoa 'jee, nyio 'k 'tun nu-ti ke Kea 'a -Suu 'a 'tun nu-ti a -fɔn' ba tu o. Kea 'a -Suu 'a 'tun nu-ti ke nyio 'k 'tun nu-ti se de due' ni-. Di 'a kpe' sɔnɔn -nia 'mua- la' wlu -seea' i. Εμε -nuε' -wee di -kpa 'o aopu -kwil" ε, ao se ε 'bεε- ao 'je i -wee' nu kan'. ¹⁸ 'Kaa -bo Kea 'a -Suu a sea aopu -je o po ε, -me ao se aoa' -ce" 'ε nyio' 'k kusɔnkwla' ni- 'bode.

¹⁹ Nyu -uua 'tun nu-ti -saun a poa -je o ε, di uua nua ka la nua 'jri "kpaε' posun 'ka ka : de 'ε "jriitan' ke tɔ' saun inaa' ke, di sea' nu ka ni 'a nua' ke, ²⁰ kɔin "juoi -gbεεa' ke, jrii' nuun -kwil" -tea' ke. Uua' nyu tu ε, uu 'nye ba 'un 'ε, uua -ce', uua nuε ba -kwlen o, uua 'kpa' ba 'cɛn i, uua nuε ba 'cei o -wee uua' 'su -seea' 'un. ²¹ Di a pooa uupu pεε "i, uua poε nmɔ "jru -wee εε nu uupu. Uu -kau', dedia' 'a -tin' 'a nu uupu. Di uua nua mi -nao, -wee di uua nua ke'wle ε, -mi ke -ji -ni -koo' -ke. 'Ma -saa aopu fɛn' ka 'in 'tmu ε see ε, 'in 'naa : nyu -uua nua la' di tu ε, uua 'tai- Kea 'i εε' po uua' 'kmu -je o εμε -ti uu se Kea 'a 'ken -nia 'e jaun 'di kpai.

²² 'Kaa nyu Kea 'a -Suu a poa -je o ε, di εε poa 'e uupu 'un -wee la poa 'jri "kpaε' ε, umi -ni : nyu 'a -ti' kmaa', 'mua-, pεε 'a blua', pεε "wɔin 'bεεa', 'diwɔnmɔa', nyio nua', wlu "kpei- kpu' 'a, kupeεε' nyɔ nua', ε ke -ce" "wɔin 'bεεa' ke-. ²³ Nyɔ la' di tu nua 'e 'un ε, ke' se ε 'bεε- ε 'je 'k 'pee kpuun-. ²⁴ Nyu -nia Sesi Klisi 'a nyu ε, uu -saa uua' 'tun nudɔ saln uua nua tein" ke tɔ' saln inaa' kwa -sɔn. Ka di -mea nua a, 'kamɔ i ni.

²⁵ Kea 'a -Suu me -ε -nyl" -a 'kmunia' dee, εμε -ti -a -je -aa 'kmu "i "tai- -wee ε 'je ε -je o po -ke. ²⁶ -A -bo -aa -cei" 'beεε, -a -bo ba "i 'faa, -a -bo ba "cei o nuε.

Ao po ba sun o

6 'Ma de'di -wi", -bo ao jεε nyɔ de'saun jre' nua' a, -me aopu -kɔ -jea Kea 'a -Suu wɔn ε, ao -tu" kɔ 'jei tu 'snɔ -wee 'k 'je 'o Kea 'a -jei" de ji. -Bo aoa sea kan' nu ε, ao nu ε 'de ku peεε' 'un. Ao -tu" aoa' -ce" 'ε -ti' -wee aoa' -ce" 'kpa je 'e de'saun 'di 'kpa -ke. ² -Bo 'kle a sea nyɔ jrc' i 'nye ka kwaku-gbe ε 'nyeε nyɔ i ε, -me ao po ba sun o, ao 'ble ba 'a -gbε due 'due. -Bo aoa sea kan' nu

ε, -me Klisi 'a ke' me ao nua 'o wɔn 'jea' 'mua-. ³ -Bo nyɔ "o nyɔ sea' kɔ -ce" de'wɔni 'daa- -weε -k se de jre' wɔn ni ε, -me kɔ poε kɔ -ce" 'kpa 'srε i. ⁴ Ao 'cra aoa' nuudɔ 'jrii due 'due, 'de -bo i nmɔ "jrii ε, ao 'di 'je wɔn nmɔ 'de la -ti' 'un. ε se ao 'je aoa' nuudɔ nyɔ jrc' k nuudɔ 'ipoo ni-, ⁵ de-nuε' dbo -ε -teea nyɔ kwa a, nyɔ 'je εε' -ti' -tu" -o, nyɔ 'je εε' "kuan po -o due 'due.

⁶ Nyɔ nyu a kɔa Kea 'a -ti' ε, di 'dεε "klein 'k 'blea 'k 'je 'o -sa -o 'k 'je kɔ detɔni "nyl.

⁷ Ao 'bo aoa' -ce" 'srε ipooε. Kea se "kpei "craa- Kea ni-. De nyɔ poa 'e -kle ε, εμε kɔ mu 'e -saa'. ⁸ εε' bu me -ni nyɔ -kɔ -dua" kɔ 'kmu -wee' 'un -weε -kɔ nua kɔ pεε 'a 'tun nu-ti de kɔ mua 'jea', εμε -ni 'k Kea i -seea'. 'De nyɔ -dua" kɔ 'kmu -wee' 'un -weε -kɔ nua Kea 'a -Suu 'a 'tun nu-ti ε, de Kea 'a -Suu a mua 'k 'nyla', εμε -ni 'kmunia' -sea' -kwe -ta 'ble ε. ⁹ -A -bo di 'dεε nua' 'un seaa. -Bo 'kpi se -a 'iwa- -weε -a -je di 'dεε nu ε, -me 'de kɔ' -tuu" 'a 'di ε, -aa muε de 'dεε 'jea' 'de nya. ¹⁰ -je ε nua kan' -mɔ ε, -me -ta kɔ" Kea "nyla -aun nua 'de -a 'kwa ke ε, -a nu di 'dεε 'de nyu -wee' -pee. Nyu -uu -pee -a -jea de 'dεε kɔ nuu -gblein' ε, εμε -ni -aa de'di -wi" -uu -ke -aa naa Kea 'a -jei" ε.

De'wɔnwlu ke 'jewlu ke

¹¹ Ao -gbun 'nɔ, 'sbε 'ma -ce" 'kpa 'a sun 'crla -weε 'ma ja aopu -ta, εε' 'crijri 'bei".

¹² Nyu -uua -tea' aopu -klan" "kpei 'de -uu -na ao mu 'klen -weε ao 'je "isreun 'kpa 'bo Kea 'juoi ε, uua -kɔn 'de nyu 'jri 'dei nmɔa' i. Uua nu kan' me -weε uu je 'kle 'je 'de Klisi 'a 'daun tu 'a -ti' 'un. ¹³ Nyu -mua' 'klen ε, uua -ce" 'kpa 'a 'je Kea 'a ke' wɔn, 'kaa uu nua "i aomɔ 'je 'klen mu. -Weε -bo ao nu εε' de tu aoa' ku "jrii ε, 'de uu 'je uua' -cei" 'bεε-. ¹⁴ -Bo ε -tu" 'mɔ ε, 'in se ε 'int' 'in 'je 'ma -cei" 'bεε- 'de de jre'ε -ti' 'un, -bo ε se 'e 'mea' -aa Tu"bo Sesi Klisi 'mea 'bo tu -kwil" 'a -ti' 'un ni ε. 'De Klisi 'a 'me -ti 'un ε, -bo 'ma sea 'kmu "kpeidi ja -gbun ε, ka di -mea nua, 'kamɔ i ni, -weε -bo i 'na i 'je 'un pεε "ipoa' 'su ε, ka 'mei nua, 'kamɔ 'in ni 'de la' -ti' 'un. ¹⁵ -Bo nyɔ mu 'klen o, -bo nyɔ se 'klen mu o, -me se -ti' kɔn-. De -je -kɔan -ti' ε, εμε -ni nyio 'k 'kmu 'a -gbodeε "ni poa'. ¹⁶ Nyu -wee' "klein -naa 'o -meε' -je -tu "i ε, uupu kɔ -ni Kea 'a nyu -ceεn', εε 'duupu Israε-kɔun. ε "nyl uupu pεε 'a blua' -weε ε 'je uupu 'a weε 'je !

¹⁷ Nyɔ 'bo 'un seea la 'bode, de-nuε' blati 'a 'pi nyu -tua" 'un kui -ta, ka 'in nua Sesi 'a nyɔ ε, umi -toε.

¹⁸ 'Ma de'di -wi", -aa Tu"bo Sesi Klisi nu ao 'saun "jrii ! 'Kamɔ ε 'je ni-. 'Kamɔ ε 'je ni- !

Efesl

'Jewlu-

1 'Mɔ Pɔɔ, Kea -nɛ "i -wɛɛ 'lɛn nɛ Sesi Klisi 'a dɔnɔni. Aopu- ɔɔ naa Kea 'a -jei" 'bo Efesl -wɛɛ ɔ -jea Sesi Klisi 'a -tɪ' tɔ' 'ɛn ɛ, 'mɔ ɔɔ ja aopu 'sbɛ.

2 -A "Bo Kea ke Tu"bo Sesi Klisi po aopu- "diwan -wɛɛ ɛ 'je aopu- pɛɛ 'a blua' "nyɪ !

Kea po -aun "diwan 'de Klisi 'un

3 "Diwan kpun Kea -ɛ -nɪa -aa Tu"bo Sesi Klisi "Bo ɛ, ɛmɛ -po' -a "diwan 'a "kwli -wɛɛ' -wɛɛ ɛɛ' Suu nu -a -paan' -wluɔ 'e jaun 'di "jrii.

4 -Ta Kea sea kmu nuu ke ɛ, -mɛ ɛ -tee -a kpɔi" sese 'de Klisi 'un 'de -a -je ɛɛ' 'cɛ -ɔɔ -kweai, -ɔɔ sea -pɪɛn" -pun' nɪ 'bo ɛ "juɔi. 5 Dɛ ɛɛ kma -aa -tɪ' ɛ, ɛ siɛ -nɔ" nya sese -wɛɛ ɛ cɛɛn 'de Sesi Klisi 'un 'de ɛ 'je -aun ɛɛ' "nynuu- 'un nu. ɛɛ' -cɛ" 'kpa -nɛ "i -wɛɛ -ɛ nu 'ɛɛ 'tun nu-tɪ. 6 ɛ nu ɛɛ' dɛ tu 'mɛ -wɛɛ 'saaun klaa" ɛ nua -a "jrii 'de ɛɛ' -tɪ' kmaju 'un ɛ, 'de -a -je ɛɛ' 'nynɪ "i 'bɛɛ- jeejee.

7 Sesi 'a nymɔ -ɛ -wɪa i, mɛ -seie -aun 'de -aa dɪsɪn 'kwa -wɛɛ Kea 'wɪu -aa dɪsɪn "kpei. Ka Kea nmɔɔ 'di wɔn 'de -a -pee ɛ, ka ɛ nua ɛɛ' tosun, 'kamɔ -nao. 8 ɛɛ' 'diwɔnɔmɔɔ' tu cɛn -je "kpei -tie". ɛmɛ -nɛɛ' -wɛɛ Kea "nyɪ -aun tɔ' 'dɪnɪa' -wɛɛ' "klein ɛ ke dɛ 'mii 'wɔn' ke, 9 -wɛɛ -a -je ɛɛ' tɔ' -pa 'kwla sese juo-. ɛɛ' -cɛ" 'kpa -nɛ "i -wɛɛ -ɛ nu kan' 'de -aa -tɪ' 'un. 10 Dɛ Kea -tea' -wɛɛ -ɛ -jea "jrii 'kpae' po 'de de 'bɔɔ -sɔn 'di ɛ, ɛmɛ -nɪ ɛ 'je dɪ -nɪa 'e jaun 'di ke dɪ -nɪa 'nɔ 'blua- "kpei kpɔi" po 'de ɛɛ' 'o -tei Klisi kwa -te'. Klisi mɔ ɔɔ ji -wɛɛ ɔ -je Kea 'a -kwɪtɪ 'o nɪnɪa 'de nya.

11 Dɛ Klisi 'un ɛ -a kpa Kea 'a nynuu 'kɛn ɛ -teea -a 'dei ɛ. Dɛ Kea -tea' sese -wɛɛ ɛ 'jea nu 'de -a -pee, ɛmɛ -nao. Dɪ "klein -nɪ, Kea siɛ nɔ" nya -wɛɛ ɛɛ naa ɪ tɔ' "kpei-, -wɛɛ ka ɪ nu ɛ 'tun 'de ɛɛ nu ɪ kan'. 12 -Apu -nɔ" sia nya ɔ -tea' Klisi -kwɪtɪ "tɛin" ɛ, Kea nu ɛɛ' dɛ tu 'mɛ 'de -a -pee -wɛɛ -aa 'kmu 'je ɛɛ' 'nynɪ "i 'bɛɛ-.

13 Aopu mɔ -ke ɛ, ao -tee' Klisi -kwɪtɪ". -Pɔɔi" -tɪ -ɪ -nɪa tɔ' -wɛɛ -a -tmua' 'de ao -pee ɛ, -sɔntɪ ao 'wɔn 'su ɛ, ao 'jɪ tɔ' 'un 'ɛ. ɪmɪ -puu' aopu 'su Kea nuɛ ɛɛ' -Suu -wɛɛ ɛ -tu" ao juo'ɪn, ka ɛ cɛan ɛɛ' wɪu -tie" 'de ɛ. 14 'Kɛn- Kea 'jea ɛɛ' 'cɛ "nyɪ 'de nya -wɛɛ -ɛɛ wɪu ɛ cɛan -tie" ɛ, ɛɛ' -Suu mɛ -nɪ ɛɛ' "i-saadɛ. ɛmɛ ɛ "nyɪ ɛɛ' nyu ɛ -seia -wɛɛ ɛ ke ɔɔ 'je i -te mamau 'su uua' -seie -tɪ 'je 'pepe nɪ-. ɛmɛ -tɪ -aa -bɛɛ' Kea 'a 'nynɪ "i !

Pɔɔ 'a Kea baewlu

15 'Maa 'bɔ Kea 'sɛ po -tɪ 'de dɪ -nɪa 'mua- -wɛɛ' "klein 'a -tɪ' 'un, dɛ-nɛɛ' ka ao 'jea Tu"bo Sesi 'a -tɪ' tɔ' 'un -wɛɛ

ao kma Kletien -wɛɛ' "klein 'a -tɪ' ɛ, 'lɛn 'wɔn ɪa' "kuan 'mɛ. Kaan ka dɛ -tba' -de ɪa' 'wɪ tu 'di ɛ, 16 'ma pɔɛ Kea 'sɛ-, -wɛɛ 'ma bae aoa' bae' jeejee. 17 Kea -ɛ -nɪa -aa Tu"bo Sesi Klisi 'a Kea -wɛɛ -ɛ -nɪa -a "Bo 'de -ɛɛ 'nynɪ nɪa "i 'bɛɛ ka a, 'ma -teeɛ' i, ɛɛ' -Suu 'je aoa' dɛ 'mii 'wɔn tɔ' wɔn kain, -wɛɛ ɛ 'je Kea 'kwla -sa 'de ao -pee, 'de ao 'je ɛ juo-. 18-19 'Ma -teeɛ' Kea i ke'wɪɛ ɛ, ɛ 'je aoa' pɛɛ 'a 'jrii 'bai-, -wɛɛ dɛ -ɛɛ 'daa' ɛ 'da aopu ɛ, 'de ao 'je ɛ juo- -wɛɛ ao 'je ɛ tɔ' 'itba. -Bo ɛ nɪ kan' a, -mɛ ka 'kɛn Kea -teea ɛɛ' "nynuu- 'dei, ɛ 'bɛa 'i -wɛɛ ɛ nɪa dɛwɔn ɛ, aoa muɛ ɛɛ' -tɪ' 'mii 'wɔn' 'pepe. -Wɛɛ -a -wɛɛ' -jea Sesi 'a -tɪ' tɔ' 'un ka Kea 'a 'ikmaa' -ɛ -sia dɪ -wɛɛ' nɪa 'de -aun ɛ, ao 'je ɛ juo- 'de ao pɛɛ o -ke.

20 ɛɛ' "ikmaa' tu ɛ, ɛmɛ Kea nu -wɛɛ ɛ -sa Klisi "kunyɪ" 'de ɛ -te ɔ i 'bo ɛ -pun' 'de ɛɛ' dɪanfɔ o. 21 'Bomɔ Klisi nu dɪ -wɛɛ' "klein 'jru kpɔ'. -Bo ɛ nɪ nyu -ɔɔ -tea' nyu "jru kpɔ' i o, nyu -ɔɔ -blea nyu o, nyu -ɔɔ -sia nyu wɔn o, nyu -nɪa dɛwɔn o, nyu "o nyu ɔɔ 'nynɪ nyu -wɛɛ' "klein jua o, -bo ɛ nɪ 'de 'kmu -a -nɪa 'un kaan "kpei o, -bo ɛ nɪ 'de 'kmu -ɛɛ mua jia' "kpei mɔ 'de ɛ, Klisi -nɪ 'o dɪ -wɛɛ' "klein 'jru kpɔ'. 22 Kea -te' ɔ dɪ -wɛɛ' "klein kwa -wɛɛ ɛ -te' ɔ 'bo Kea -gbu "jrukpa' i -ke. 23 Nyu -jea Klisi 'a -tɪ' tɔ' 'un ɛ, ɔpu -nɪ Kea -gbu. Kea -gbu mɛ -nɪ ɔɔ -gboo. 'De ɛ 'un mɔ ɔɔ -cɛ" 'kpa "ti. ɔ nɪɛ -ta 'o -ta 'de dɪ -wɛɛ' "klein 'un, -wɛɛ ɔɔ "ikmaa' -wɛɛ' "ji 'nɔ 'kmu "kpei.

'Mɛa' ke 'kmunɪa' ke

2 Tɛin' 'de ɛ, ao 'mɛ -te 'kmui 'mɛa' 'de aoa' dɪsɪn ke aoa' Kea wɔn o -toa' 'di. 2 Tɛin" ɛ, ao ke nyu -wɛɛ' "klein "bɛɛɛ bl' aoa jea kplɪn saun nu, -wɛɛ aoa 'je -siisan 'a "jru kpɔ' i -tei -nɪa 'e jaun -ku wɔn. Nyu -ɔɔa' 'jea Kea wɔn 'de -sɪanwɪ 'di ɛ, -sɔn' mɛ -ɛɛ nu dɔo 'de ɔpu 'un. 3 Tɔ' -o, -a -wɛɛ' "klein -srooɛ' 'bo ɔpu 'a -tɔin" -ke 'de-. -Aa -cɛ" 'ɛ 'tun nudɪ saun mɪ -a bla 'o 'de, -wɛɛ -aa nu -aa -cɛ" 'ɛ -kwɪtɪ 'de -a -je 'mua- -tɪ 'je. Dɪ -a nua 'mua- 'de ɪa' -tɪ' 'un ɛ, -a -tee Kea 'a 'cɛn 'ɛ -tea' 'de-. Ka ɔpu nɪa, 'kamɔ -a -nɪ 'de-.

45 'Kaa Kea 'a nyu 'a wɛɛ 'jeea' ke ɛɛ' nyu 'a -tɪ' kmaa' -ɛ cɛan -je "kpei -tie" ɛ, -apu -mɛa 'de -aa -maa' 'je Kea wɔn ɔ -tɪ' 'un 'de ɛ, ɛ "nyɪ -a 'kmunɪa' dee 'de Klisi 'un. Aopu mɔ -ke ɛ, Kea 'a 'saaun ɛ nua ɛmɛ -puu' aopu. 6 Dɛ -a -ke Klisi "sia "i ɛ, ɛmɛ -nɛɛ' -wɛɛ Kea "nyɪ -a -ke Klisi 'kmu dee -tadue 'de -ta ɛ -tea i ɛ, ɔ ke -a -je 'bo i -te, 7 -wɛɛ ka ɛɛ' 'saaun ke ɛɛ' 'diwɔnɔmɔɔ' ɛ nu -a "jrii 'de Sesi Klisi 'un cɛan -je "kpei -tie" ɛ, ɛ 'je ɛ to 'de nɔ" -ɪa mua jia' 'di -wɛɛ nyu -wɛɛ' "klein 'je ɛ "jriɛ- 'jee-. 8 Tɔ' -o, 'saaun Kea nua ao "jrii -wɛɛ -ɛɛ -tɪ' ao 'jea tɔ' 'un, ɛmɛ -puu' aopu. ɛ se 'de aoa' -cɛ" 'un 'wɪu, ɛ Kea 'a -paan'

-o. ⁹ E se nyio 'k' di 'd'oe 'k' nua 'a -kei' ni -wee nyio jrc' je 'k' -cei' 'b'ee-, ¹⁰ 'kaa Kea me -nu -a -wee' 'klein, e nu -aun 'e 'de -a -ke Sesi Klisti 'je 'i 'sii- -wee nuudi 'd'oe Kea -tea' 'de -aa 'kmu 'a nyai e, -a -ji nu.

Suifu ke nyu -sea' Suifu ni ma de due'

¹¹ De ao nta 'un tein' e, ao po e -kwlu o. Aoa' nyu tu e, ao se Kea juo 'de-, Suifu-wi' a 'daa- aopu nyu sea' 'klen mu e, -wee uua 'daa- uua' -ce' 'klen mu un-. 'Kaa uua' 'klen mua' -ne nyio 'k' sun -nu -me. E se e 'b'ee- e 'je nyu 'puu-. ¹² De ee' 'k' tu 'di -me ao ke Klisti se 'i 'sii- ke. Ao ne 'du- -o, ao se -srooe 'de Kea 'a 'nyuu- 'klu. Di Kea cuan ee' 'ce 'nyu e, aoa' -ne 'f' se 'e ni 'de-. Ao se t' tba -ta 'ble, 'de 'kmu 'kpei ao nta Kea se 'e aopu- 'de ni-. ¹³ 'Kaa kaan ka a, -je ao ke Sesi Klisti 'siao 'i e, -me 'k' nym 'e -wla i me -nu' -wee Kea 'wlu aoa' d'isaun 'kpei. Aopu -k -teean o 'de e, ao 'kpa Kea -pun' 'bode 'de 'k' 'un, ¹⁴ de-nue' Klisti 'a -ce' 'kpa 'k' -po' pee 'a blua' 'bo -a -nyu. 'k' -nu' -wee Suifu-wi' o, nyu -sea' Suifu ni -wee' 'kpa nyu due'. Blo' -e -seea' uupu i -wee u 'nyee ba 'un 'de e, 'k' 'mea' me -nu' -wee e 'wla 'bode. ¹⁵ Ee' blo' tu me -ni Suifu-wi' 'a ke' ke ee' -gbln' 'titi e 'blea. 'k' -nu' -wee i 'wla 'k' -', 'de nyu 'a kpe 'k' -nu -u ke 'k' 'je 'i 'sii- -wee u 'je nyu due' ma, 'de pee 'a blua' 'je 'bo uupu 'nyu ni-. ¹⁶ Klisti 'a 'mea 'bo tu -kwlu' eme -nu' -wee uua' ba 'un 'nyee' -ne 'k' i. -Me nyu 'a kpe 'k' -nu -u ma nyu due' -wee u ke Kea -seea' -ti' 'kpei-. ¹⁷ Klisti ji' -wee 'k' 'je pee 'a blu-ti 'tmu 'de nyu a kpe 'k' -nta 'mua- -pee. Aopu -k sea Suifu ni -wee -k -teean Kea o e, ao ke Suifu-wi' -kuuan' Kea i e ao -wee' 'k' 'tmu- la' -k'ia' -ti tu -pee. ¹⁸ Klisti -nu' -wee Suifu o, -k se Suifu ni o, -a -wee' -b'ee' -a -je Kea -e -nta -a "Bo -pun" 'kpa 'de -Suu due' 'un. ¹⁹ -je e nta kan' -m' 'ja a, -me ao se 'du- ni-, ao se nyu 'sru ni 'bode, ao 'kpa 'e Kea 'a nyu 'klu, ao ne Kea 'a -gbu' -k' nyu -o. ²⁰ -Me aopu- m' -ke e, -gbu' 'a -gban Sesi 'a dboun ke Kea 'a wlu 'kwajaaun -tea', 'bo e 'kpei m' ao tba, -wee aoa 'boa, aoa mu nya. Ee' -gbu' -gban -ne Klisti 'a -ce' 'kpa m' -ni ee' 'soukpo -ceen'. ²¹ -Gbu' -ee -gbu' tu tba 'bo e 'kpei, -me ku e i -sisi'. Ee' di -wee' 'siii' 'i 'kwkwl, -wee ee' blo' a 'ja, 'de e ni Tu'bo 'a 'ti -ta -ceen'. ²² De Klisti 'un m' ao -tuu' e 'bo ee' -gbu' tu -pun' -ke, 'de Kea 'a -Suu 'ti 'de e 'di.

Dbo Kea -tea' P'oo kwa

3 Eme-ti m' P'oo 'un ni Sesi Klisti 'a -ti' 'a -kaso 'di -wee 'ma 'je 'kle 'de ao nyu -sea' Suifu ni 'a 'd'oe 'a -ti' 'un. ² 'Saaun Kea nua 'un 'jrii -wee e -tea' 'un aoa' -k'ia' -ti 'tmudbo kwa a, ao ju'. ³ Di Kea -tea' -wee e 'jea nu e, umi e -sa 'kwla 'de 'un -pee, ka 'ma 'wlu a de-saan' 'c'ia' 'de ao -pee e. ⁴ Wlu 'ma 'c'ia -ta, -bo ao -sro' ee' 'jri 'de 'sb' 'di e, 'su ka Sesi 'a -ti' -pa' 'kwla -wee Kea -s' 'kwla 'de 'un -pee e, aoa mu i jua'. ⁵ Tein' 'de e, la' di tu se 'kwla 'wlu 'de nyio pu -pee. 'Kaa ka Kea 'a -Suu -s' 'kwla 'de Sesi 'a dboun ke Kea 'a wlu 'kwajaaun -pee 'de -stanw' 'di e, i se kan' 'kwla 'wlu tein'. ⁶ Di Kea -sa 'kwla 'de -stanw' 'di, i ka : eme -ni nyu sea' Suifu ni

e, 'ken Kea -teea ee' 'ce 'dei e, e ne uua' de -o -ke, u ke Suifu-wi' ma de due'. Nyu -u -ke Sesi 'siao 'i di Kea ceen uupu 'nyu, uua mu e uua' -ni 'jea' -ke 'de -k'ia' wlu 'a -ti' 'un.

⁷ Kea nu e 'un 'saaun 'jrii -wee e -te' 'un -k'ia' -ti' 'a 'tmudbo kwa. Eme -ti e 'nyu 'un 'ikmaa' -wee 'un 'je ee' dbo tu nu. ⁸ Nyu 'klein -jea Sesi 'a -ti' 'k' 'un e, 'm' -k' -nta uupu 'a de 'b'k' -gb'k', -wee -k sea de jre' w'k' ni e, 'm' Kea nu 'saaun 'jrii -wee Klisti 'a de'w'nta' -sia di -wee' 'klein e, 'de 'un 'je e 'tmu 'de nyu -sea' Suifu ni -pee. ⁹ De 'un 'jea nu ke'wle e, eme -ni di Kea nua 'i e 'jea nu, -wee -i pa 'kwla 'de tein' w' 'di e, 'un 'je la' -ti' w' -sa' 'pepe 'de nyu -pee. Kea -e nua di -wee' 'klein e, e naa ee' de tu t' i sese, ¹⁰ -wee ka ee' t' -tia 'i, 'de Kea -gbu 'je e to-, -wee Kea 'a 'soa-wi' -nta 'e jaun 'di o, 'ikma-sii -nta 'bo 'blua- ke jaun 'nyu 'je e juo-. ¹¹ 'Kam' Kea naa t' i sese -wee e 'je 'jri 'k'pae' po 'de -aa Tu'bo Sesi Klisti 'un. ¹² 'm' -k' -ke -a 'sii 'i -wee -a -te' -kwlu', eme -ti -a -b'ee' -a -je Kea -pun' 'kpa 'de ee' t' 'itbaa' 'un. E se -aa faun 'ble. ¹³ -je e nta kan' -m' e, -me de 'ma -teea aopu i eme -ni -bo 'un ni 'e 'kle 'di, e 'bo ao 'k'p' 'iwaa. E se foo' 'un ni-, e ne 'de aoa' 'd'oe 'a -ti' 'un -o.

Klisti 'a nyu 'a -ti' kmaa'

¹⁴ 'Ma poe 'k' -klu' 'bo -a "Bo Kea "ju. ¹⁵ -Kwlun 'a kpe -nta 'e jaun 'di o, -kwlu 'a kpe -nta 'k' 'blua- 'kpei o, eme -tuu' i -wee' 'nyu -ceen', 'de e 'un 'bom' -a "bo -wi" 'a 'nyu 'wlu. ¹⁶ De 'ma -tee' e i e, eme -ni ee' -Suu 'a 'ikmaa' 'je ao 'diikua' 'nyu 'de ee' 'diw'nta' 'un, -wee ao 'je 'k'p' 'ble. ¹⁷ De de ao -tea' Klisti -kwlu' e, 'k' mu e 'de ao pee o 'tia' 'de ao 'je 's' po 'de 'k' 'un -wee ao 'je iku -sisi' 'de 'k' nyu 'a -ti' kmaa' 'un. ¹⁸ -Wee ka Sesi 'a nyu 'a -ti' kmaa' 'bea 'jrii, e tean 'de, -e -tean -k' e, -wee e tean ja 'de ao ke nyu 'klein -jea 'k' -ti' 'k' 'un 'je e 'mii 'w'k' -tadue. ¹⁹ -Me ka 'k' nyu 'a -ti' kmaa' 'ja de 'ijua' -wee' 'klein 'jru, aoa mu e jua' 'pepe. -Bo e ni kan' a, -me di 'klein Kea nua 'un, la mu e 'de aopu- 'un 'tia'. ²⁰ Kea -e -blea 'diikua' -wee -ee 'ikmaa' a nua dbo 'de -a 'un e, di 'klein -aa -teea' i ke di 'klein -aa naa t' i ke e 'b'ee- e 'j' nu, e 'je 'o -m' -tie' cen. ²¹ Ee' Kea tu e, Kea -gbu 'je ee' 'nyu 'i 'b'ee- -o jeejee 'de Sesi Klisti 'a 'nyu 'un. 'Kam' e 'je ni 'de -sun 'o -sun 'di mamau 'su.

-Gboo ke 'dae- "siii' 'i

4 'm' -k' nua Tu'bo 'a dbo -wee -k -nta -kaso 'di 'de ee' -ti' 'un e, de 'ma -teea' aopu i e, eme -ni ka Kea -da aopu nua 'i e, ao na kan'. ² Ao 'bo aoa' -cei' 'beee, ao ni kupee' nyu, ao 'b'ee- pee "w'in. Ao 'b'ee- ba 'a kplun "w'in due 'due, 'de ba 'a -ti' kmaa' 'un. ³ Kea 'a -Suu me -po' 'i 'sia' 'bo aopu 'nyu, ao kpuun aoa' -ce' i -wee ao 'je kooa due 'a -cu ni -wee t' 'k' blua' 'je 'o ao 'nyu ni-. -Bo e ni kan' a, -me 'i 'sia' Kea 'a -Suu poa 'bo aopu 'nyu e, e se is'in. ⁴ Kea 'a -Suu ne due', eme -ni 'de aopu 'un, eme -nu' -wee ao ma nyu due'. 'Daa' Kea 'da aopu e, e ne due', eme ao -wee' 'klein tba t' 'i, -wee aoa fuo Sesi Klisti. ⁵ -Aa Tu'bo ne due', 'm' -a -wee' 'klein -te' -kwlu', 'de 'k' 'nyu 'un m' -a -wee' poo

"ni 'jru. ⁶ Kea nte due', eme -ni nyu -wee' "klein "Bo, e nte 'bo nyu -wee' "klein 'jru kpc', e nte 'e nyu -wee' "klein 'klu, e nte 'e nyu -wee' "klein 'un.

⁷ 'Kaa Klisi -k nua -a 'saun 'jrui e, ka kw -ce' nta "i e, 'kamw k nu -a -paan' 'jrui due 'due. ⁸ Eme -ti wlu -crua' 'de Klisi 'a -ti' 'un, e 'naa :

-Ta k kpa tu 'a "jru e, k mu e 'de jaun 'di -wee nyokpu k -sea uu ke k mu, 'su k nu e nyu -paan' 'jrui.

⁹ 'De -bo ee' wlu 'na k mu e 'de jaun 'di 'ee, 'de -me 'de 'a 'nynti we- ? -Me e se ka k "sia i 'de -klu' 'a -klu' -wee k 'wlu a 'e, eme ee sea 'tmuu ? ¹⁰ 'Ju -k -sia" i 'de -klu' 'a -klu' e, kmw -ja 'de jaun 'di -wee k 'je -ta -wee' "klein ni-

¹¹ -Paan' k nua nyokpu 'jrui e, eme -ni k "nyte uupu 'kpi, k -te' 'bo nyu jru' -wee -wi" -mu ni kw dboun, k -te 'o nyu jru' -wee -wi" -mu ni Kea 'a wlu 'kwajaun, -wee jru' ni -kpa" -ti 'tmuun, -wee jru' ni Kea -gbu -jeopoun, 'de jru' ni nyu Kea 'a wlu jru' k nu kan' 'me -wee nyu -a naa Kea 'a -jei" uu 'je Kea 'a -kwluti nua' 'bee-, 'de uua' Klisi 'a -ti' 'un 'jea' 'je 'boa, -wee Kea -gbu -nta kw -gboo 'a di 'je iku kwkw- kwkw-.

¹³ -Bo kw sea kan' nu e, -me k nte "i -wee -apu -k -jea Sesi 'a -ti' 'un e, -a -wee' "klein 'je "i -sii- 'de -a -je Kea 'a "Ju juo 'pepe. -Me -a -kwee Kletien 'me, -wee di "klein -nta 'e Klisi 'un, l 'je "jri "kpa" po 'de -aa 'kmu 'un. ¹⁴ -A -kwε-ε Kletien 'me 'bode. Ka "nynumu" a nua -a -bo kan' nu e, de-nue' "nynumu" se -kwlu 'ble, uua' -kwle 'o nyu 'a wlu 'de bla-ti. Ka poc' k jia ti 'un -wee ee kwkw ia' "jru i e, 'kamw uupu ni-. Nyu -uu -sea' Kletien -kwε-ε ke e, nyu 'a -kwle uupu 'a "jru -jei" -saa -ti. -Bo nyu -uua pooa nyu 'sre i kw uupu di -l -wlu 'a 'bo uua' -ce' -kwli" 'su e, uu bla 'o -mu 'de. ¹⁵ 'Kaa -apu kw e, -a -bo kan' nu e, -a -tmu kw -ti 'de ba 'a -ti' kmaa' 'un -wee -a -je Kletien -kwε-ε 'de di -wee' "klein 'un. -Bo e ni kan' -kw e, -me -a -ke Klisi a mu e "i "sia' jeejee. Kmw -ni Kea -gbu 'a "jru kpc' i -tei. ¹⁶ Ka nyi k 'dae- tba 'o kw -gboo -pun' -wee l "sia "i, 'kamw Klisi nu e -wee Kea 'a -jei" naaun -wee' "klein "sii- "i. Ka "jru a poa nyi k 'kw -gboo -wee' -je o e, 'kamw kw po Kea -gbu -je o. Eme -ti nyu -uu -ke k "saa "i e, kw "nyl -wi" -mu 'kpi due 'due, -wee uua 'boa. 'De dbo uua nua 'de e 'un e, uua kuu ba 'a di i 'de ba 'a -ti' kmaa' 'un, -wee uu 'je Kletien -kwε-ε.

Tein" ke kaan ke

¹⁷ De 'ma 'tmua -wee -ee -cte 'ma cria 'de ao -pee 'de Tu"bo 'a 'nynti 'un e, e ka : Ka nyu -sea' Kea juo a na, ao 'bo kan' naa 'bode, de-nue' uua' nyi kw -l sea 'de 'ble e, umi -la po uupu -je o. ¹⁸ De-ti uua' kw sea 'j' 'ble e, eme -ni uua' pee kmuei". Di "klein nyu 'beea nyu 'jea juo 'de Kea 'a -ti' 'un e, uu se e "ini uu 'ju juo-. Eme -ti uua' kw 'e kwie 'di, 'kmutia' Kea "nyta nyu e, uu se e juo. ¹⁹ De uua' pee kmuai" me -nue' -wee -tin 'a nu uupu. Eme -ti uu "tai- uua' -cei" -wee uua naa kw 'saln 'a "kwli -wee' i. 'De di -wee' a pooa uupu pee "i. ²⁰ 'Kaa aopu kw e, Klisi ao jua k se kan' -kw ni-. ²¹ -Bo e ni kw kw -ti' ao 'kw n -wee -kw -ce' 'kpa kw aopu kw -ti e, -me e se kan' -kw ni-. ²² -Bo Klisi kw aopu kw -ti e, -me di ao nua tein" e, ao 'ju kwa -kw -saa -o. Aoa' nusun -nta tein" ao 'kw e o, de-nue' aoa' 'tun nudl -l poa aopu -je o tein", la poee

aopu 'sre i, -wee ao 'je iskn-. ²³ Kea 'a -Suu 'je aoa' pee ke aoa' kw -gboodee "ni po -o 'pepe. ²⁴ Aoa' 'kmu -e poa -gboodee "ni e, -wee -e -ke Kea -kwa', e 'wlu -'bo ao ku -pun' -wee ka nyk k paa de 'un, e 'je kan' ni-. 'De aoa' 'kmu 'je "isre -wee ka Kea nta "i, e 'je kan' ni-. kw -ti 'a wlu -nta 'de aopu 'un e, eme -je aopu ee' -je tu kw-.

²⁵ Eme -ti ao 'je st 'tmu-ti kw 'bode, ao 'tmuu ba kw -ti -pee, de-nue' -a -wee' "klein tba 'o -gboo due' -pun".

²⁶ -Bo ao 'kpa 'cen e, -me ao -tu" aoa' -ce' 'e -ti' -wee ao je desaun nu. 'Cen 'bo 'de aopu 'un siie, 'jru 'bo iblu e.

²⁷ Ao 'bo -sion' -je "nyte ! ²⁸ Nyk -kw -jrui" tein", k 'kw "jrui -ti. 'Kaa k nu dbo -wee k 'je kw -ce' 'e 'kwade 'je, 'de k 'je nyk -k sea de 'ble sun o po. Eme -nmw "jrui. ²⁹ Wlu saln 'bo 'de aopu 'kw jii e, 'kaa wlu -l -kw n -ti' -wee -la kuua nyu 'a di i, 'de -la nua nyu 'dce 'jrui e, ia' 'su mu ao 'je 'tmu 'de nyu -uua poa aoa' wlu doin" o -pee. ³⁰ Aoa' kplun 'bo Kea 'a -Suu 'jrui "kae. Kea 'a -Suu -ni "i-saad e eme Kea "duo 'un -wee e -tu" aopu juo'un, ka aoa' -seie -ti a mua 'pepe nta' 'de de 'kw kw -kw 'di e, ee' juo'un tu me -to e. ³¹ Ao 'bo ba 'a -ti' 'di poee, aoa' 'cen 'bo "blo 'wlu e 'de ba -pee, ao 'bo 'cen 'kpa, ao 'bo ba 'jrui "kwwe, ao 'bo ba -cee" e. 'Diwonynia' 'a "kwli -wee' "klein 'wlu 'o aopu 'a -kwea'-. ³² Ao nmw 'di kw n ka-, ao 'je ba 'a wee-, ao -kw' ba 'a desaun ka Kea -kwa' aopu 'a dsaun 'de Klisi 'a 'mea' 'un e.

Aoa' kmu ni 'de -kw n' un

5 -je Kea -kwa' aoa' dsaun, -wee ao nta ee' -ti' kma nynuu e, -me ka e nta 'ka ao 'je ni-. ² Aoa' 'kmunusun tba 'de ba 'a -ti' kmaa' 'jri. Ka Klisi kma aoa' -ti' e, ao kma ba 'a -ti' kan' due 'due. Kmw -to 'e kw -ce', k -saa kw -ce' 'sraa- -k -nyl" Kea 'de -aa -ti' 'un. Ee' 'sraade -tu e, ka -dai'kl -ee 'nu nmwa 'jrui nta, 'kamw e ni-.

³ Eme -ti ka Kea 'a "nynuu- a na ao 'je kan' na-. De -nta de 'jrui teean' o, kw 'saln inaa' o, di -wee' pooa -un pee "i o, nyu 'bo ia' 'nynti 'kw n kw "pi 'de aopu "klu -wee ia' nu-ti. ⁴ E se ka -kwkw ka ni -ke, -wee wlu -l sea 'de nyu 'kw n ji ka ni e, l 'je 'de aopu 'kw n ji. Wlu sea' 'de 'ble, -wee -la booa nyu 'jrui 'de -la -dbaa' nyu -tin' "i e, l 'bo 'de ao 'kw n ji -ke. Di -la Kea ao 'jea 'se- po e, umi -je 'de aopu 'kw n ji ka-, ⁵ de-nue' ao si e -kwlu o 'pepe, de 'jrui i ten i o, kw 'saln inaa' o, nyk di -wee' "klein a pooa pee "i o, uua' -ni -kea' -uua -gbεεa' umi -ni di -la pooa nyk pee "i e. Uua' nyu tu e, 'de Kea 'a kεεma' -kwli 'di Klisi nta -wee k 'blea nyu e, uu se 'de pai, uua' -teun se 'e ni-.

⁶ Nyk 'bo aopu 'sre ipooe 'de kw wlusun 'un, de-nue' 'de kplun -nta 'mu a 'a -ti' 'un kw Kea 'a 'cen e mu nyu -uua' 'je e kw n "kpei jia'. ⁷ Ao ke uua' nyu tu 'bo "i "siie. ⁸ Tein" 'de e, ao nte 'e kwie 'di, 'kaa kaan ka -je ao ke Tu"bo "sia "i -me ao 'kpa -kw n' kw "nynuu- 'bode. Eme -ti ka nyu -nta 'e -kw n' un a na, ao 'je kan' na-. ⁹ -Bo nyk ni 'de -kw n' un di -jea 'jri "kpa" po 'de kw 'kmu 'un, umi -ni : 'Diwonynia' 'a "kwli -wee' ke, "isre-ti nua' ke, kw -ti -ti 'tmua' ke. ¹⁰ Ao -kw n' de Tu"bo 'jri 'dei nmwa' i. ¹¹ Nyu -sea' 'de -kw n' un ni e, di uua nua, uu ke ao 'bo o beee ao 'bo l nu e, 'kaa kl nyntia 'jrui e, ao 'tmu l 'de uu -pee,

12 dε-nuε' dī uua' nyu tu a pa 'kwla -wεe uua nua, la' 'tmua' 'blee -tūn'. 13 'Kaa dε 'o dε -nyniia "jrii -bo ao 'tmu ε, -mε ε 'wluε 'kwla. 'De dε -wluε 'kwla, -mε ε jīe 'e -sōn' 'un 'bode, -wεe nyu a 'je ε "jriε-. 'De tō' -o, dε -pεan "kpae' 'pepe -mε 'kpa -sōn'. 14 Emε -tī dε -ε -crua' ε 'naa :

-mō -kō -mua, -lū -sōn "nyl', -lū -wlu 'e 'mεun "klu -wεe Klisī 'je -ma -sōn' nī-.

15 -jε ε nīa kan' -mō 'ja a, -mε ao -tu" aoa' -cε" 'ε -tū', ao 'bo i "mae ka nyu -sea' tō'di nī nīa. Kaa aomō nīε tō'di, 16 ao 'bo kō" "i "taiε, ε 'bo -siie foo' 'un, dε-nuε' 'wī saln -nī 'de -a "jru. 17 Emε -tī ao 'bo kpεen' dī -cīei" nūε, 'kaa ao -pōn Kea 'a -kwlutī 'mīi 'wōan' i, -wεe ka ε "sia 'nynī ao 'je kan' nū. 18 Ao 'bo nmō "jru pōε. -Bo aoa sea kan' nū ε, -mε aoa "maa aoa' -cε" 'mε. Kea 'a -Suu mε -je 'e aopu nū "jī ka-. 19 -Bo ao 'kūn- "jruī ε, ao 'bo Kea 'a 'nynī "i 'bεε-tī 'bōε 'bo aopu 'nynī : -bo ε nī 'du -l -crua' 'de Kea 'a 'sbε 'dī o, -bo ε nī 'du -la -bεεa' Klisī 'a 'nynī "i o, -bo ε nī 'du Kea 'a -Suu a poa 'bo nyu -kwlt' o, ao kuu ba 'a dī i 'de la' 'du tu 'a ble 'a 'un, -wεe ao 'je Tu"bo 'sε po 'de aoa' pεe -wεe' "klein 'un. 20 Ao cεn 'de -aa Tu"bo Sesi Klisī 'a 'nynī 'un -wεe ao 'je -a "Bo Kea 'sε- po jeejee 'de dī -wεe' "klein 'a -tū' 'un.

Ao -te' ba 'a nī' due 'due

21 Aopu -kō -pōan 'de Klisī 'jri 'dei nmōa' i ε, ao -te' ba 'a nī' due 'due.

22 Aopu -nīa jranynukpae' -wεe -kō -ke Tu"bo a na ao 'je aoa' kuan-wi" wōn due due' ka aoa 'jea Tu"bo wōn ε, 23 dε-nuε' kuan mō -nī 'nynōkpao' 'a "jrukō' i -tei, ka Klisī nīa Kea -gbu 'a "jrukō' i -tei ε. Kea -gbu -ε -nīa kō -gboō ε, kōmō -nī εε' 'Puui. 24 Jranynukpae', ao 'je aoa' kuan-wi" wōn 'de dī -wεe' "klein 'un, ka Kea -gbu a 'jea Klisī wōn ε.

25 'De aopu -kō -blea 'nynō ε, ka Klisī kma Kea -gbu 'a -tū' -wεe kō toa 'e kō 'kmu 'de εε' -tū' 'un ε, 'kamō ao 'je aoa' 'nynō kō -tū' kma due due' -ke. 26-27 Klisī nū kan' 'mε -wεe kō 'je Kea -gbu kō "i -tee 'de ε 'je Kea 'a -tea' -te. 'De -εε' -tū' 'un kō nūε "nī ke kō wlu -wεe kō kō ε 'pepe, -wεe ε je -kō -pun' nī 'de kō "jri 'de. 28 'Kamō kuan-wi" 'je uua' 'nynō kō -tū' kma-. Nyc -kma kō 'nynō kō -tū' ε, -mε kō kma kō -cε" 'ε ku 'a -tū'. 29 Nyc jrc' se kō -cε" 'ε ku 'un 'nyε due', 'kaa kō "nyεε kō ku diidε, kō -tūε" kō ku 'a -tū' ka -cōkō ka. 'Kamō Klisī a nū 'de Kea -gbu 'a -tū' 'un.

30 Kea -gbu -ε -nīa kō -gboō ε, -apu -nī εε' 'dae-. 31 Wlu -crua' 'de Kea 'a 'sbε 'dī, ε 'naa : "Junmōw 'wlu 'bo kō "bo ke kō de -pun" -wεe kō ke kō 'nynō 'je "i "sii- 'de uū 'je nyc due' ma. 32 εε' dε tu tēn 'de. Dε 'ma 'tmua 'de εε' -tū' 'un ε, emε -nī ε se 'nynō ke kuan 'a 'su 'a -tū' 'tmu, 'kaa ε -sa ka Klisī kma Kea -gbu 'a -tū' kō -ke. 33 Wlu 'ma 'tmua -ta, ε 'tmuε 'nynō ke kuan 'a -tū' -ke. Ao -nīa 'nynōjεun ε, ao 'je aoa' 'nynō kō -tū' kma -o due 'due, ka ao kma aoa' -cε" 'ε ku 'a -tū' ε. 'De aopu -nīa jranynukpae' ε, ao -te' aoa' kōan -wi" 'a nī'.

6 Aopu- nīa "nynuu- ε, ao 'je ao "bo ke ao de wōn, emε Tu"bo nī "i ao 'je nū, dε-nuε' emε -srēi". 2 Kea 'a kē' 'na : Nyc -te' kō "bo ke kō de 'a nī'. εε' kē' tu mε Kea -saa "i ε -te' wlu "kpei. Wlu ε -tee' "kpei, ε ka : 3 -lū -te'

-lū "bo ke -lū de 'a nī', -wεe -lū -je 'de 'mua- 'un nī-, 'de -lū -je 'kmu -kwle.

4 'De aopu -kō -nīa "nynuu- "bo -wi" ε, ao 'bo aoa' "nynuu- 'cēn pōε. -Bo aoa sea uupu -gbaan a, -mε ao -tu" uupu Kea 'a wlu 'a 'snī -wεe uū 'je Tu"bo -kwlt' -te'.

5 Aopu nyu 'blea kōn 'un 'kō 'blua- "kpei ε, ao 'je aoa' 'bleun wōn. Ka aoa jaa aoa' -cε" ja 'bo Klisī "jūcī ε, ao jaa kan' aoa' -cε" ja 'de aoa' 'bleun -wi" -pee 'de aoa' pεe -wεe' "klein 'un. -Bo aoa sea kan' nū ε, -mε ao 'bo pεe de siie, uua' faun nī 'de aopu 'un, ao crεε kui' i 'bo uupu "jūcī. 6 -Bo uua' "jriε- -te i o, -bo uua' "jriε- se i -te o, ao 'je uupu wōn, ao 'bo 'de nyōkpu "jri 'dei nmōa 'a 'su i-pōn, ao nū uupu 'a 'kle 'a dε "i. Ka Klisī 'a kōnpu- -uua -pōan Kea 'a -kwlutī nūa' i nīa, ao nī kan'. 7 -Bo aoa sea uupu "jūcī nū ε, ao nī nē "kpei, ka nyu a nūa Tu"bo "jūcī ε, 'kamō ao 'je nū, ε se nyōkpu aoa nū "jūcī nī o, dbo 'dōε kō nūa, Tu"bo a mu kō εε' -kei" -saa' ka "o ka.

9 'De aopu -jō -blea nyu kōn 'un ε, ao nū kan' 'de uū -pee -ke. Ao 'bo uupu 'kwa nynīε ! Ka uū ke ao 'blea "jrukō' i -tei 'de jaun 'dī ε, ao 'bo ε o "mae ! Aoa' "jrukō' i -tei -kō, 'bo kō "jūcī ε, nyu 'mīi 'craa' se 'o nī-.

Kea -jei" naanyu 'a poodi

10 -jε -sia 'o 'un 'jea 'tmu ε, emε -nī aopu -kō -ke Tu"bo "sia "i ε, ao "tai- kō "ikmaa' "i -wεe ε 'je aoa' dī ikuu-.

11 Ao -tu" Kea 'a poodi -wεe' "klein -pun" -wεe ao 'je -sōn' kō 'srε "jūcī nynaa' 'bεε-, 12 dε-nuε' ε se nyōkpu -uū -blea -sūen' ke nymō ε, uū -ke -aa -fōn tu nī-. Nyu -uū -ke -a -fōan' tu ε, nyc kō 'jee uupu "jriε-, 'kaa uū -tεε nyu "jru kō' i, uū 'bleε nyu, uua' "ikmaa' nūε 'e kwie'. -Sōn' kō 'diwōnyni-sii -l -nīa 'bo 'blua- ke jaun 'nynī ε, umī -ke -a -fōn tu. 13 Emε -tī ao 'je Kea 'a poodi -wεe' "klein 'un "duo- -wεe -sōntī 'wī saln a mua 'de aopu "jru nīa' a, 'de ao 'je 'diikuu- -wεe ao 'je -sisi' nynaa' 'bεε- mamau 'su.

14 Ao nyna -kli, aoa' wlu ao 'jea 'dī bla a, emε -nī tō' -tū 'tmua'. Aoa' nūεflae' ao 'jea 'unpaa, emε -nī "isrεkplūn nūa'. 15 Aoa' "kwlai- ao 'jea bī' -tu" ε, emε -nī -pōia" -tū -la -nyīa" nyu pεe 'a blua' a, ao 'je la' 'tmua 'a 'kpl' 'ble. 16 Dε -ε -jea aopu "jri i kaan-, -wεe -sōn' kō piisun se ao tbaī ε, emε -nī aoa' Klisī -kwlt' -tea'. 17 Aoa' nūε -gbla ao 'jea "jru -tu" ε, emε -nī 'puua' ao 'jea. 'De Kea 'a wlu εε' -Suu "nyīa aopu ε, emε -nī aoa' tu -fōn -cne. 18 'De kō" "o kō" -wεe' 'dī ε, Kea 'a -Suu po ao -je o -wεe ao 'je Kea bae. Ao 'bo i"mae, ao 'ble nai" 'de baea' 'un. Nyu "klein -jea Klisī 'a -tū' kō' 'un ε, ao bae uua' baea'. 19 Ao bae 'ma baea' -ke, -wεe -bo 'ma sea Kea 'a -tū' 'tmu ε, 'de εε' -cε" 'kpa 'je 'un wlu 'wōn po, 'de Klisī 'a -tū' -ε pa 'kwla a, 'un 'je ε kō -sa 'de 'flēun, 'de 'un 'bo nyu 'a 'jri pleeε. 20 Klisī -kō, kōmō -kō dboī 'un nī kō -kaso 'dī. Ao bae 'ma baea' -wεe 'un 'je 'kpl' 'ble 'de 'un 'je kō -tū' 'tmu 'pepe 'de nyu -pee, ka 'un je ε 'tmu see 'de ε.

'Jewlu 'a de 'ככ- -nṭ

²¹ 'ln nṭ "i dḅo 'ma nua 'כ, ao 'je ε juo-, -wεε ao 'je 'ma -pun" -ṭṭ 'mii 'כ, εמε -ṭṭ 'ma dḅo Tisiki. Ḷ nṭ -aa de'di -o, -a -kma ככ -ṭṭ'. Tu"bo 'a dḅo ככ nua ככ' poo wlu fai". Ḷכ -je aopu dṭ -wee' 'tmuu-. ²² 'Ma dḅoכ' 'de aopu

o, -wεε dε -aa 'kmunṭa' 'ṭn 'כ ε, כ 'je aopu εε' "kuan po 'de aoa' pεε 'je i -te.

²³ 'Ma bae -wεε -a "Bo Kea ke -aa Tu"bo Sesi Klisṭ 'je -aa de'di -wi" pεε 'a blua' ke nyu 'a -ṭṭ' kmaa' -wlu 'e Kea -kwl" -tea' 'ṭn "nyṭ. ²⁴ Nyu "klein -ṭṭa Tu"bo Sesi Klisṭ 'a -ṭṭ' kmaa' sea 'srε -ככ nṭ ε, Kea 'a "diwan kpun ṭṭṭ !

Filipu

'Jewlu-

1 'Mɔ Ɔɔ ke Timote -nɩa Sesi Klisi 'a dbonuun ε, -apu -ɔɔ ja ao Filipu-kɔun -ɔ -jea Sesi Klisi 'a -ti' tɔ' 'un 'sbε-. 'Sbε -nε, -aa jε Kea -gbu -jeopoun ke Kea -gbu sun opoun 'mε -ke.

2 -A "Bo Kea ke -aa Tu"bo Sesi Klisi po aopu "diwan -wεε ε 'je aopu pεε 'a blua' "nyl.

Ɔɔ baεε Filipu-kɔun 'a Kea

3 Ka aoa' -ti' a 'kpa 'bo 'un -kwɩ' ε, 'kamɔ 'ma po 'ma Kea 'sε-. 4 -Bo 'ma sea ao -wee' "klein 'a Kea bae 'de 'wɩ 'o 'wɩ 'di ε, 'ma baεε' 'de 'mua- 'un. 5 Dε -wɩua 'de 'wɩ ao 'jea Kea 'a -ti' tɔ' 'un -wεε -ε nynia -stanwɩ 'di ε, aoa poε 'un sun o, -wεε Kea 'a -ti' a -kɔ' 'blua- ja, εmε -ti 'ma po Kea 'sε-. 6 'In 'je kan' 'mε Kea -ε -teea dbo 'dɔε -nɩa 'mua- 'de ao pεε o ε, εε mu ε nya kpa' see, -wεε ε 'je ε 'i -kɔ' -sɔntɩ Sesi Klisi 'a 'jru a mua 'de nyu "jru nɩa'.

7 -Bo 'ma sea tɔ' -nε inaa' 'de ao -wee' 'a -ti' 'un ε, ε se dε foo' 'ma nu nɩ-, dε-nuε' aoa' -ti' nɩε 'de 'un pεε o -cεεn'-. 'Nɔ -kaso 'di 'un nɩa 'de Sesi 'a -ti' 'tmu -ti 'un ε, 'ma 'tmu εε' "kpei -ti 'mε 'un 'na εmε -nɩ tɔ' -ti 'bo 'pee 'jeun "juɔi. 'Saaun Kea nua 'un "jrii ε, aoa' due' koun -gbai' ka se ε 'un -pɔɔn. 8 Ka Sesi Klisi kma -aa -ti' ε, 'kamɔ 'un kma aoa' -ti' 'de 'ma pεε -wee' "klein 'un. Kea 'je kan' 'mε.

9 -Bo 'ma sea Kea bae 'de aoa' -ti' 'un ε, dε 'ma -teea' i, εmε -nɩ : Aoa' ba 'a -ti' kmaa' 'je "kpei 'kpa sɔɔn-sɔɔn-, -wεε ε 'je 'pepe nɩ-. εmε -εε muε nua' -wεε ao 'je dɩ 'ijuo 'de ao 'je dɩ 'mii 'wɔn ka -cɔɔn' ka. 10 Dε ao 'jea nu -bo ao juo -mε la 'ja a, -mε ao 'beεε' -wεε ao 'je 'dɔε ke saun "kpei -seea' ka juo, -wεε ao je nyɔ 'de dεsaun 'di po. 'De -sɔntɩ Sesi Klisi a mua de jia' a, -wεε ɔ je aopu "bli -cε' 'de dε-saan" ka 'a -ti' 'un. 11 -Mε kplɩn 'dɔε nua' -ε -wɩua 'de Sesi Klisi 'a 'su 'un ε, εε muε 'de aoa' 'kmu 'un nɩa', -wεε nyu "klein -a mua la' kplɩn tu 'jea', uu 'je Kea 'a 'nyɩ 'i 'bεε- 'de la' -ti' 'un.

'Kmunɩa' -cεεn' nɩε 'de Sesi 'un

12 'Ma de'di -wi', dɩ -ɩ -nɩua 'un "jrii 'nɔ, 'un nɩε "i ao 'ju juo-, la' dɩ tu se ε nu Sesi Klisi 'a -ti' se inyna-. l nuε' -wεε nyu -tuu"-tuu 'wɔɔn- Sesi Klisi 'a -ti'. 13 'Ma 'cε ao -gbun 'nɔ, ka 'ma nua Klisi 'a dbo -wεε 'de εε' -ti' 'un nyu poa 'un -kaso 'di ε, 'bluajei 'a -gbu" -sɔn nyu ke -kwɩ -wee' ju'. 14 'De nyu -uu -ke 'ma -a -jia' de'di 'de Tu"bo 'un ε, 'ma -kaso'dimua' se uupu 'a deejru' 'a dɩ cεn', 'kaa ε "nyɩε uupu 'kpl -wεε uua 'tmu Kea 'a -ti',

uua mu nya. -Bo uua sea εε' -ti' 'tmu ε, faun 'a nu uupu.

15 Ɔɔ' -o, nyu deejru' -nɩ 'de uupu "klu -wεε -bo -uua sea Klisi 'a -ti' 'tmu ε, 'de -uua nu 'mɔ "cεi o -wεε -uua -pɔɔn 'un -cεa' "jri i. 'Kaa jru' -mu a 'tmuε Klisi 'a -ti' 'de pεε 'dɔε 'un. 16 Ka Kea -tea' 'un εε' -ti' 'a tu -fɔn' kwa, -wi" -mu juε', εmε -ti uua 'tmu Klisi 'a -ti' 'de 'ma -ti' kmaa' 'un. 17 'De nyu -uua nua 'un "cεi o, -wi" -mu ε, uua 'tmu Klisi 'a -ti' 'mε, 'kaa uua' tɔ' se "isrε, dε-nuε' uu nɩε "i uu 'je 'ma 'kle "kpei -tu" 'nɔ -kaso 'di.

18 -Bo nyu jru' a sea Klisi 'a -ti' 'tmu 'de tɔ' 'dɔε 'un o, -bo jru' a sea i 'tmu 'de tɔ' saun 'un o, ε se -ti' kɔn-, 'ma nuε 'mua- ka 'o ka, dε-nuε' Klisi 'a -ti' a 'tmuεε', εmε -ti 'ma mu 'mua- nua' ke'wɩε 'un 'je nya mu. 19 'In 'je kan' 'mε, Sesi Klisi 'a -Suu 'a 'ma sun o poa' ke aoa' baewlu a muε nua' -wεε dɩ "klein -nɩa 'mua- i 'je 'ma 'puua' "jru "kpei- po. 20 Ɔɔ' -o, dε 'ma fua -wεε 'ma -pɔɔn -ε -jea 'o nyɩ, εmε ka : dε jre' se 'ma -tɩn' 'ble, 'de -bo ε nɩ 'de -stanwɩ ke 'wɩ -a mua nynia' 'di o, -bo 'un 'mε o, -bo 'un nɩ 'kmu o, faun se 'un nu, 'ma muε Klisi 'a 'nyɩ 'i 'bεεa' ka "o ka.

21 'Mɔ aoa 'jea i -ta, -bo 'un nɩ 'kmu ε, -mε Klisi 'a 'kmu 'un nɩ-, -bo 'un 'mε ε, 'ma muε 'de ɔ -pun' -mε "paa'.

22 'Kaa -bo 'un nɩ 'kmu -wεε 'ma sea ɔɔ' dbo nu ε, εε muε naa', 'de -bo 'un 'wɩ 'kmu ε, -mε 'ma muε 'bo ɔ -pun' -wεε ɔ ke 'ma -a -je i -te. Dɩ 'a kpe 'sɔɔn -nɩa 'mua-, -je 'un 'jea 'o -sa -gblein', 'un se ε 'je. 23 'Bo dɩ 'a kpe 'sɔɔn -la -cria' 'un -nɩ "klu ε, dε -je 'ma -pɔɔn -gblein' ε, εmε -nɩ : 'un 'je 'nɔ 'kmu -nε "kpei 'wɩ -wεε 'un ke Klisi 'je -tadue nɩ-, -mε nɩmɔ "jrii, ε je 'nɔ 'kmu -nε "kpei nɩa' -sii. 24 'Kaa 'de aoa' -ti' 'un -bo 'un nɩ 'nɔ 'kmu -nε "kpei ke ε, ε kɔn -ti'. 25 εmε -ti 'de aoa' -ti' 'un ε, ka 'ma mua 'kmunɩa' ke, 'un juε'. Ao ke 'ma -a muε i -tea' -wεε 'un 'je ao sun o po, 'de aoa' Kea 'a -jei' naa' 'je nya mu 'de 'mua- 'un. 26 -Bo ao ke 'ma -a -te i ke'wɩε ε, aoa' 'sao a muε 'jaa' 'de ao 'je Sesi Klisi 'a 'nyɩ 'i 'bεε- 'de 'ma -ti' 'un.

'Kle 'jea' 'de Sesi 'a -ti' 'un

27 'Kaa dε -je -kɔn -ti' -wεε -bo 'un ji 'de 'un 'jea jεε-, 'de -bo 'un tεεn o -wεε 'un 'jea 'wɔn 'de aoa' -ti' 'un ε, εmε -nɩ ka Klisi 'a wɩ "sia 'nyɩ ε, ao na kan'. εmε -εε muε nua' -wεε aoa' pεε se iplei, 'de aoa' tɔ' 'je due' nɩ-, -wεε ao 'je Klisi 'a -ti' ao 'jea tɔ' 'un 'a tu -fɔn'. 28 Ao 'bo aoa' -cεi' "taie aoa' tunyu 'bo ao faun 'un poεε. -Bo aoa' dɩ se cre 'bo aoa' tunyu "juɔi ε, εmε -εε muε toa' -wεε ka uu "maa' 'de aopu mɔ 'puu -wεε uu 'je ε juo-. 29 Kea mε -nu ao 'saa 'un "jrii -wεε ao 'je Klisi 'a -ti' tɔ'

'un. 'De ε se κκ -tl' t' 'un 'jea' -mε 'ε 'su nι-, 'kaa aoa muε 'kle 'jea' -ke 'de κκ -tl' 'un. ³⁰ Tu 'ma -f̄an' t̄ein" -wεε ao 'jea 'un ε, 'un nι εε' -f̄an' 'mε kaan ke. Aopu m̄o -ke ε, tu due' -nε, εmε ao -f̄an' 'de Klisi 'a -tl' 'un.

Sesi 'a -ce'' ja jaa' ke κκ dεw̄on nla' ke

2 Aopu κ -jea Klisi 'a -tl' t' 'un ε, κκ kuue aopu 'a dι i, κκ nyiκ 'κ -tl' kmaa' a "nyλε aopu 'kpi, -wεε ao nι dε due' 'de κκ -Suu 'un, εmε -nuε' -wεε aoa 'je ba 'a wεε 'de κ 'un -aee', ε se kan' nι- ? ² -je ε nia kan' -m̄o 'ja a, -mε ao kpa aoa' dbεεa' ke ba 'a -tl' kmaa' nya, ao 'ble t̄o' due', ao "sii- 'i, -wεε 'de εε' -tl' 'un ε, 'ma 'mua- 'je "kpei 'kpa ke'wλε. ³ Dι "klein aoa mua nua' a, ao 'bo ba "cei o nuuε, 'kaa ao jaa aoa' -ce'' ja 'de ba -pee, ao 'bo ba 'bluκ bla, ao -te' ba 'a ni'. -Bo j̄o' κ sea κ -podei'' ja -gbun ε, κ 'na κ nλε dεw̄on κ je 'un -sii. ⁴ Nyκ 'bo 'de aopu "klu nλε -wεε κ 'bo κκ 'su 'a d̄e i-κ̄p̄εn, 'kaa ao -κ̄n' ba 'a d̄e i -ke. ⁵ Kp̄l̄n 'o kpl̄n -ι -jea 'de aopu 'un nι -wεε ao 'jea nu 'de ba -pee ε, 'bo Sesi Klisi -pun'' m̄o ι 'je 'wlu.

⁶ κκ nλε Kea -o, κ ke Kea nλε due' -m̄o, 'kaa κ se εε' dε tu i "klii-. ⁷ κ -σεε kwa -κ̄n -wεε κ nu κκ -ce'' κ̄n 'un 'de κ -snεε nyiκ 'un -wεε ka nyiκ nla, κ nι kan'. ⁸ κκ 'w̄oκκ-κκ -cei'' piie -tl' mε, -wεε κκ Kea κ̄n 'jea' po κκ 'mεa' 'jru 'kpei-. 'Mεa' -je -εε 'mεa' tu 'blea -t̄in' ε, εmε κ mε 'un 'bo tu -kwlι". ⁹ 'De εε' -tl' 'un ε, Kea κ̄nκ 'nynι 'jei 'bo nyu -wee' 'jru κ̄p', -wεε ε -tuu'' κ 'nynι -ι -nla 'bo 'nynι -wee' 'jru κ̄p' κ. ¹⁰ -Wεε 'de Sesi 'a 'nynι 'un ε, nyu -nla 'de jaun 'di o, nyu -nla κ̄n 'blua- "kpei o, nyu -nla 'de -klu' o, uu -wee' 'je 'κ̄i- i "sii- 'bo κ "juκ. ¹¹ -Wεε ka Sesi Klisi nla nyu 'Blei ε, ε 'je 'de nyu -wee' "klein 'w̄oκ ji, 'de uu 'je Kea -nla "Bo 'a 'nynι 'i 'bεε-

Ka -κ̄n' nla 'kam̄o ao nι 'de 'blua- "kpei

¹² 'Ma -tl' kmaun, -bo Sesi Klisi -m̄o κ Kea κ̄n 'jesun nι kan' a, -mε ka Kea 'a faun nia 'de aopu 'un -wεε aoa 'je ε κ̄n ε, -bo 'un se 'de aopu "klu nι o, -bo 'un nι 'o o, ao κ̄pε nya. Ao nu aoa' 'puδbo, ao 'je nya mu -κ̄nκ', ¹³ dε-nuε' Kea mε -εε po nyu dε -ceεn' p̄εe o, 'de -εε -nyι'' nyu εε' nua 'a 'kpi -wεε ka εmε nia 'i ε, 'de nyu a nu kan'. ¹⁴ -Bo aoa sea dε 'o dε nu ε, ao 'bo 'mii wluuε, ao 'bo p̄εε ipleeε, ¹⁵ -wεε ao 'je 'pepe nι-. Ka Kea 'a "nynuu- -sea' -κ̄o -pun'' nι nla, -wεε ao 'je fan 'de nyu -nla 'e -s̄lanwι 'di "klu 'κ̄n 'blua- "kpei. Ka -tau a wan 'de kwie 'di, 'kam̄o ao 'je wan 'de 'diw̄oκnyniun -uua' p̄leea dεsau nua' i "klu. ¹⁶ -Bo ε nι kan' a, -mε wlu ao 'w̄oκn ao κ̄p̄n ε i -sisi', -wεε ao 'je ε 'tmu 'de uu -pee. -Wεε -κ̄nκ nι Klisi a mua de jia' a, 'de 'ma 'sao 'je 'ja, -mε 'un se d̄bo foo'' nu 'de 'un se sea "jei-

¹⁷ Aoa' Sesi 'a -tl' t' 'un 'jea' -κ̄o' 'sraadε 'ma kpa 'bo Kea "juκi. 'De -bo uu 'bεε- uu 'je 'un 'dba κκ 'de ε, -mε 'ma nym̄o κ muε aoa' 'sraadε "kpei 'kpa'. 'De εε' -tl' 'un ε, 'ma nuε 'mua-, ao ke 'ma -a -wee' nu εε' 'mua-

¹⁸ Aopu κ -ke ε, ao nu 'mua-, ao ke 'ma -a bee o, -wεε -a 'di 'je w̄oκ nm̄o -tadue.

Ποο dboε Timote ke Epafroditi ke

¹⁹ -Bo Tu''bo Sesi nλε 'i ε, 'ma -κ̄n 'un 'je Timote 'de aopu o d̄bo -ta 'wι 'κ̄nκ, -wεε "kuan κκ mua 'de aopu o -saa' 'de ε 'je 'ma dι ikuu-, ²⁰ dε-nuε' d̄bo 'ma nua, κκ 'su κκ -ke 'ma -tu'' εε' -κ̄nκ, κκ -ke 'ma 'wla aoa' -fli i ka -κ̄nκ' ka. ²¹ Nyu -ju -sia 'o mu ε, -wi'' -mu a -κ̄nκ uua' 'su 'a 'd̄e i, uua' doin'' se Sesi Klisi 'a -tl' inι-. ²² Aoa' -ce'' 'je kan' 'mε d̄bo "klein 'κκ ke Timote nua, κ se "jru -jei'' -saa. Ka "ju ke "bo nla, 'kam̄o κ ke 'ma -a -nι. κ to εε' sun 'mε 'de Sesi Klisi 'a -tl' -aa -tmua 'un. ²³ Dε 'un nla 'un -ta, -ta ε 'jea "jru ipo, -bo 'un juo 'o 'su ε, -mε κκ 'ma naa t̄o' i 'un 'je 'de aopu o d̄bo. ²⁴ 'Kaa 'un 'je kan' 'mε, -bo Tu''bo 'w̄oκn ε, 'ma -ce'' 'kpa a muε 'de aopu o jia' -ta 'wι 'κ̄nκ.

²⁵ 'De dε -κ̄nκ -tl' -wεε 'ma naa t̄o' i ke'wλε, εmε -nι -aa de'di Epafroditi κ -ke 'ma nua Kea 'a d̄bo -wεε -aa -f̄an' εε' tu ε, 'de ao -tua'' -paan' ao nua 'un "jrii 'kwa -wεε κ -je 'un ε, κ 'je 'de aopu o de ji -ke. ²⁶ κ nλε 'i κ ke aopu 'je 'jee-, dε-nuε' dε ao 'w̄oκn κκ dε 'ε poaanynι -wεε aoa 'wla εε' -fli i ε, ε "si κ 'i. ²⁷ T̄o' -o -m̄o -ceεn'-, 'wε- -ε κ̄p̄n κ ε, ε mu κ 'd̄baa' 'de-, 'kaa Kea 'jee κκ' wεe-. ε se κκ 'su κκ -κκ wεε ε 'je nι-, ε 'jee 'ma -a wεε -ke. ε se ε 'i nι 'ma "jrii "kaea' 'je "kpei 'kpa ke'wλε. ²⁸ εmε -tl' 'ma c̄rεε "kpei- 'ma d̄bo κ, 'de -bo ao 'jee κ "jriε- 'de ao 'di 'je κ̄nκ nm̄o-, 'de 'maa- "jrii "kaea' 'je "kpei c̄en-. ²⁹ 'De Tu''bo 'a -tl' 'un ε, ao κ̄p̄uκ κ sun 'κ̄nκ 'de 'mua- 'un. Nyu ka κ nla -uū -nla kan' a, ao -te' uūpu 'a ni', ³⁰ dε-nuε' 'de Klisi 'a d̄bo 'a -tl' 'un ε, κ mu' ma-mau 'su κ je 'mεa' 'w̄oκn di. 'De -bo κ di 'mεa' 'w̄oκn kan' a, -mε κ poε 'un sun o 'bo aoa' -κ̄o'.

"Isrεa' -ceεn' -nla 'o Kea "juκi ε

3 'De kaan ka la, 'ma de'di -wi'', ao nu 'mua 'de Tu''bo 'un. Dι 'un 'tmua t̄ein'' ε, 'un se la' de -saa' 'un sea ke, dε-nuε' 'de aoa' 'pu-tι 'un ε, la' de -saa' "paa'.

² Ao -tu'' aoa' -ce'' 'ε -tl', ao 'bo d̄bonuun saun 'a wlu doin'' o poε. -Gbe' -wi'' -nι, umu 'na 'kl̄n mua' mε -je nyu Kea 'a "nynuu 'un nu. ³ 'Kaa -apu mu 'kl̄n -ceεn. -Apu Kea 'a -Suu a poa -je o, -wεε -κκ -gbεεa' Kea "juκi ka -κ̄nκ' ka, Sesi Klisi κκ -a t̄ba t̄o' 'i, -a se 'kl̄nmu-tι "kpei 'p̄en.

⁴ -Bo ε nι nyiκ κ nuudι mι -la -puu' nyu 'de ε, -mε nyu κ -jea 'de 'm̄o 'de jii ε, κ se nι-. ⁵ Dι -ι 'un 'un 'bεεa 'un 'jea 'ma -cei'' 'bεε- 'de-, umι -nι 'un 'wluε 'un nuε 'wι -mε''na 'su uu je 'un 'kl̄n kpa. 'ln nλε Isrεa i 'a -ce'' 'kpa -o, 'un 'wluε 'de Bensame 'ε 'ji 'di, 'un nλε Eblei 'a "ju Eblei -o. 'De -bo ε -tu'' κε' -mε 'ε w̄oκn'je-tι ε, -mε 'un nλε Fariseen i -o. ⁶ 'Ma nε "kpei nla' 'de εε' -tl' 'un mε -nuε' mamau 'su 'ma jea nyu -jea Klisi 'a -tl' t' 'un 'kle -tu''. -κ̄o nyu 'jea 'un -pun'' 'je -wεε uu 'jea 'un "bli -ce'' 'de κε'ε w̄oκn'je-tι 'un ε, ε se nι-

⁷ 'Kaa dι 'ma 'daa- 'ma c̄r̄on' t̄ein'' 'de ε, 'de Klisi 'a -tl' 'un ε, -bo 'ma sea ι ja -gbun' kaan ka la 'bode ε, ka sun idooa' nla, 'kam̄o ι nι-. ⁸ 'De ε se -mι 'a 'su nι-, dι "klein -sia 'o mu ε, -bo 'ma -gbun' ε ι ja 'bode ε, ka sun idooa'

nia, 'kamɔ ɫ -wee' ni-, de-nuɛ' Sesi Klisi -nia 'ma 'Blei 'a jua' niɛ deʷɔn, ɛ ʒi -wee' "klein -sii. Di -nia 'ma 'dɔe tɛin' ɛ, 'de ɔɔ' -ti' 'un 'ma doun' se ɫ inɫ-. -Bo 'mɔ -gbun ɫ ja 'bode, ka wuuodi nia, 'kamɔ ɫ ni-, de-nuɛ' 'ni niɛ "i 'un 'je Klisi 'a 'su 'a 'kmunti-. ⁹ De 'ma -pɔan i ɛ, emɛ -ni 'un ke Klisi 'je "i "sii- ka -ɔɔn' ka. -Bo Kea nu 'un 'isrɛi 'un 'bo ɛ "juɔi ɛ, -me 'de 'ma Klisi 'a -ti' tɔ' 'un 'jea' 'un -o. ɛ se 'ma Kea 'a ke' wɔn 'jea' me -nuɛ' -wee 'un 'kpa 'isrɛi 'bo Kea 'juɔi ni-. ¹⁰ 'Lni niɛ "i 'un 'je Klisi juo 'pepe, -wee "ikmaa' -ɛ -nia 'de ɔ 'un -wee ɔ ɔɔan "kunyuɔ' ɔ, ɛ 'je 'de 'un ni-. 'Lni niɛ "i ke'wɛ ɔ ke 'ma -a -je 'kle due' 'je. 'De ka nyɔ ke ɔ 'mɛa -tadue ɛ, -wee 'un 'je kan' ni-, ¹¹ 'de 'un 'je 'kmu de ʒi -ke de 'bɔɔn' ɔn".

-A se o nyini ke

¹² 'Ma 'cɛ, di "klein 'ma 'tmua -ta, 'un se 'na -mɛ -ta Kea 'sia 'nynɫ -wee 'un 'jea ni ɛ, 'un ni 'o -wɛ-, 'de 'un se 'na -mɛ 'un ni 'pepe -wɛ-. "Lni-, 'un se kan' 'da, 'kaa 'ma ple', 'ma muɛ nya, -wee 'un 'je -tiengblu kpun 'de Kea 'kwa, de-nuɛ' emɛ -ɛɛ 'daa' Sesi Klisi 'da 'un. ¹³ 'Ma de'di -wi", 'un se 'na -mɛ 'un kpa -tiengblu -nia 'mua- -wɛ-. 'Kaa de due' me 'ma nu, emɛ -ni di ʒi -sia' a, 'un "mae -mi o 'bode, -wee 'ma -pɔn di ʒi -nia 'de nya i. ¹⁴ Ka 'ma nua plesun -wee 'un 'jea -tiengblu kpa, 'kamɔ -nao. 'Lni niɛ "i 'un 'je 'kmunla' -ɛ -nia 'bo Kea -pun' 'je, emɛ -ɛɛ 'daa' Kea 'a -a -wee' ɔ -ke Sesi Klisi 'sia "i ɛ.

¹⁵ -A -wee' "klein ɔ -jua 'pepenɫ -ti ɛ, tɔ' -a -jea 'ble ɛ, emɛ -nao. 'De -bo aoa sea tɔ' jrɛ' inaa 'bo -mɛ 'de ɛ, -mɛ Kea 'a -cɛ' 'kpa me -ɛɛ mu aopu "jri iflan' de ɛɛ' -ti' 'un -ke. ¹⁶ Ka "o ka ɛ 'je ɛ ni ɛ, 'ma 'cɛ, de -je -kɔan -ti' ɛ, emɛ -ni di ʒi -ti "kpei -a -wee' "klein 'bɛɛa wlu 'un 'de ɛ, ka -mi 'sia 'nynɫ ɛ, -a -na kan', -a -bo ba bu 'de -saa'.

¹⁷ 'Ma de'di -wi", ao bla 'bo 'ma -kɔ 'de. -Apu ɔ -tmua aopu Kea 'a wlu ɛ, ao -gbun -aa nasun ja, ɛ ke nyu -su -naa Kea 'a -jei' tɛin' 'bo aopu "juɔi ke, de-nuɛ' ka -a nua, 'kamɔ uua nu. ¹⁸ De -je -blea wee, me -ni nyu -tuu"-tuu -ni 'de aopu "klu -uua Kea 'a -jei" naasun- ke Klisi 'a 'mesun 'bo tu -kwli' too ba 'kpu "i. Ka ɔɔ' 'mɛ -ti a nyaa upu i ɛ, ɛ poɛ "jri "kpaɛ' 'de upu 'a kplun 'un. 'Lni 'tmu uua' -pun' -ti 'mɛ 'de ao -pee 'de-. -Bo 'ma se ɛ de -sa' kaan ka la, -mɛ 'ma -ftn' -'de uua' -ti' 'un, ¹⁹ de-nuɛ' uua' 'kmu a muɛ ɔɔan' 'de nya. Di -a mua 'de "kwli 'di ɛ, umɫ -ni uua' -kea'-. Di -l -blea uua' -tin' ɛ, umɫ uu ɔɔn 'daa- uua' 'mua-ti. 'Kmu "kpeidi' 'a 'su uua naa tɔ' i. ²⁰ 'Kaa -apu mɔ ɛ, -aa -teun -cɛɛn' niɛ 'de ʒaun 'di 'bo Kea -pun'. -Aa Tu"bo Sesi Klisi ɔ -nia -aa 'Puui -wee -aa fua, 'demɔ ɔɔ mu 'wluɔ, -wee ɔ 'je ʒi. ²¹ -Sɔnti ɔɔ mua de ʒia' a, ɔɔ muɛ ɔɔ "ikmaa' nua' -wee ɔ 'je di -wee' "klein wɔn -sii. ɔɔ "ikmaa' -nia 'mua- emɛ ɔɔ mu nua' -wee ɔ 'je -aa nyiɔku -ɛ -nia "nmia 'a 'su -nɛ fai" poo-. 'De ku dee ɔ 'blea -sɔnti ɔ ɔɔan "kunyuɔ' ka ɛ nia, 'kamɔ -aa -nɛ ku a mu nia' 'de nya.

Nyu 'a di ikua'

⁴ 'Ma de'di -wi", aopu ɔɔ "dia 'ma 'jea -wee ɔɔ -ti' 'un kma, aopu -nia 'ma mua ke 'ma 'beɔ -gbla ke ɛ, kamɔ ao 'je -sisi' ni 'de Tu"bo 'un.

² 'De de 'ma -teea' -aa de'di nynukpaɛ' Efodi ke Sintisi i ɛ, emɛ -ni uu niɛ de'dinynuɫ -o 'de Tu"bo 'un, uu -seea' wlu "kpei-, -wee uu 'je wlu' i'wɔn-, 'de uu 'je de due' ni-. ³ 'De -mɔ ɔ -ke 'ma -a nua Kea 'a dbo mamau ɔ sea "jru -jei" -saa due' ɛ, de 'ma -teea' -mi i ɛ, emɛ -ni -un po 'nynukpaɛ' -nu sun o, -wee uu 'je wlu "kpei -seea', de-nuɛ' uu -ke 'ma -a -fɔn' Kea 'a -ti' 'a tu. Uu ke Klema ke nyu "klein -uua 'nynɫ 'crua 'de 'pusbe 'di ke, -a -wee' nu Kea 'a dbo 'mɛ -tadue tɛin' -nu -nu.

⁴ Aopu ɔ -nia Sesi 'a nyu, ao nu 'mua- jeejee, 'ma -sɛ' de ke'wɛ, ao nu 'mua- ! ⁵ Ao ni kupeeɛ'nyu 'de nyu -wee' "klein -pee, de-nuɛ' Tu"bo 'a de ʒi ɔn' se o tɛɛn-. ⁶ Ao 'bo -ɔɔn -tu' ɛ 'de de "o de 'ɛ -ti' 'un. Ka "o ka ɛ 'je ɛ ni ɛ, ao to aoa' 'di -ti Kea 'i, ao -tee Kea i 'de baewlu 'un. -Bo ao bae kan' a, -mɛ ao po ɛ 'sɛ -ke. ⁷ 'De pee 'a blua' -ɛ -wluɔ 'de Kea 'un -wee -ɛ -siai nyiɔ' ɔ tɔ' 'dinɫa' a, ɛ 'je aoa' pee ke aoa' tɔ' ifuo-, de-nuɛ' ao niɛ Sesi Klisi 'a nyu -o.

⁸ 'Ma 'cɛ, di ʒi -sia 'o mu -wee 'un 'jea 'tmu 'de ao -pee ke'wɛ ɛ, emɛ -ni : Di "klein -nia tɔ' -ti -wee -l -nia wɔn 'je ka o, di -srɛai' -l -nia 'pepe o, di -cɛɛn 'a "dia 'jea' ke la' -ti' o poa' o, umɫ -ni deʷɔn -wee aoa' tɔ' -wee' "klein 'je 'de "kpei "biie-. ⁹ 'Bo -mɛ 'de ɛ, di "klein 'un ɔɔn aopu ke di "klein ao 'wɔan 'de 'un 'wɔn ke -ʒi ao 'jea 'bo 'un -pun' ke, umɫ ao 'je nu, -wee Kea -ɛɛ -nyla' nyu pee 'a blua', ɛ ke ao 'je na-.

Pɔo a poɛ Filipu-kɔun 'sɛ-

¹⁰ 'Ma de'di -wi", de ao sea 'ma -ti' o'mae' -wee aoa naa 'ma -ti' tɔ' "kpei- ke'wɛ ɛ, Tu"bo poɛ 'un ɛɛ' 'mua- pee o. Ka ɛɛ' tɔ' tu -nia 'de aopu 'un see -wee ka ao 'jea nu 'ka sea ni ɛ, 'un 'je kan' 'mɛ. ¹¹ -Bo 'ma sea wlu -nɛ 'tmu ɛ, ɛ se -mɛ de jrɛ' -pɔn 'un 'kwa ke'wɛ -wee 'ma -pɔn i ni-, deɛ-ti 'ma 'da kan' a, emɛ -ni -ta 'un nia -ta, 'ma 'cian di -wee' "klein 'mɛ. -Bo 'un 'ble de o, -bo 'un se de 'ble o, 'un 'di nmɔ wɔn. ¹² 'Lni juo 'kmu ni ka 'mɛ 'de di -wee' 'un. -Bo 'ma sea 'kle 'je o, -bo de jrɛ' se 'un 'kwa -pɔn o, ka 'un 'jea nu ɛ, 'un juo kan' -mɔ 'mɛ. -Bo 'un 'ble diide -tuu' o, -bo 'muɛ- dba 'un o, -bo 'un 'ble "wlii- o, -bo nua' 'dba 'un o, -ta "o -ta 'un ʒiia, 'un 'cian pee "wɔn 'bɛɛa' 'mɛ 'de di -wee' 'un. ¹³ 'Lni 'bɛɛ- di -wee' "klein 'a nua' 'mɛ, de-nuɛ' Sesi Klisi mɔ ɔɔ -nyɫ' 'un 'kplɫ. ¹⁴ 'Kaa -je 'un nia 'de 'kle 'di -wee ao poa' 'un sun o ɛ, -mɛ nmɔ "jrii.

¹⁵ Ao Filipu-kɔun, ɔɔ naa Kea 'a -jei' ɛ, ao 'je kan' 'mɛ 'pepe -ta 'un -teea Klisi 'a -ti' 'tmua' -pun' 'de aopu "klu, -wee 'un 'wluua 'de Masedoanɫ ɛ, Kea -gbu jrɛ' se 'un kwa wɔi -te' -bo ɛ se aoa' 'su ni ɛ. De 'un 'tmua aopu Kea 'a -ti' ɛ, emɛ -nuɛ' -wee aoa -te' 'un kwa wɔi kan'. ¹⁶ 'Lni 'wluua 'bo aopu o, -wee 'un mua Tesaloniki ɛ, ao se 'un-kwle 'su ao je 'ma sun o poa' -tee ke'wɛ. Ao nu ɛɛ' de tu 'mɛ kpe -tuu"-tuu, -wee 'ma -sa 'ma -cɛ' -ti' "kpei. ¹⁷ ɛ se -mɛ nyu 'je 'un -paan' 'jrii nu, emɛ 'ma -pɔn i ni-, 'kaa de 'ma -pɔan i -gblein' emɛ -ni de deɔ aoa nua 'un 'jrii -ta, ao 'je ɛɛ' -kei' -cɛɛn' 'je 'bo Kea "juɔi. ¹⁸ Di "klein ao "nyɫa Epafroditi -wee ɔ ja 'un ɛ, 'un 'je l' mɛ, l -tiɛi", 'bomɔ 'ma -sa' -wee 'ma -sa' 'ma -cɛ' -ti' "kpei. Aoa' -paan' ao nua 'un 'jrii -ta, ɛ nuɛ Kea 'un, ka

'sraade -εε 'nu nmɔɔa Kea 'mlai nɔa a, 'kamɔ ε nɔ-. ¹⁹ 'Ma Kea nɔε kεεma' -o, ε nɔε dɔ -wee' "klein 'a jei. Εε -sa' dε kwai, εε muε 'de Sesi Klisi 'un cεεan' -wee ε 'je aoa' -tɔ' -tu" 'de dε "o dε -wee' "klein 'un. ²⁰ Εmε -tɔ Kea -nɔa -a "Bo ε, εε' 'nynɔ 'je "i 'bε jeejee ! 'Kamɔ ε nɔ- !

'Jewlu-

²¹ Nyɔ "klein -jea Sesi Klisi 'a -tɔ' tɔ' 'un ε, 'mɔ -je uupu -wee', 'un se 'o nɔy sie. -Aa de'di -wi" -uɔ -ke 'ma -a -nɔa 'nɔ ε, uɔ 'na uupu -je aopu -ke. ²² 'Bluajei 'a -gbu" -sɔnyɔ -uɔ -jea Sesi 'a -tɔ' tɔ' 'un ke Kea 'a -jei" naaun -wee' "klein 'na uupu -je aopu.

²³ -Aa Tu"bo Sesi Klisi po ao -wee' "diwan !

Kolosl

'Jewlu-

1 'Mō Pōs Kea 'cra i -wēe -ō -nla Sesi Klisi 'a dboi ε, 'mō ke -aa de'di Timote ke -apu -ō ja aopu 'jewlu. 2 'Sbe -ne, -aa -ja aopu -ō -jea Sesi 'a -ti' tō 'un -wēe -ō -nla Kea 'a 'cē 'bo Kolosl ε. Kea -nla -a "Bo ε, ε "nyl ao 'saa 'un ke pēe 'a blua' ke.

Pōs a poē Kolosl-koun 'a Kea 'sē-

3 Kea -ε -nla -aa Tu"bo Sesi Klisi "Bo ε, -aa po ε 'sē-, 'de -aa' 'bō εε bae -ti, 4 dē-nuē' ka ao 'jea Sesi Klisi 'a -ti' tō 'un -wēe ao kma Kea 'a -jei" naaun -wēe' "klein 'a -ti' ε, uml -a -wōn. 5 Dē-ε-ti aoa nua kan' a, εmε -nū aoa' dōe -εε fua aopu 'de jaun 'di ε, mē ao tba tō' "i. εε' dōe tu ε, -pōia" -ti ao 'wōan sese -wēe -ti -nla tō' -ti 'a wlu ε, uml -sē 'kwla. 6 'Wl -ε 'di ao 'wōan Kea 'a wlu "i-saa' kō" -wēe 'saaun Kea nua aopu "jrii ao 'wōan 'dei 'pepe ε, dē -tba' 'de εε' 'wū tu 'di ε poōε aoa' kplun fai". -Ta "o -ta ε 'tmua -wēe nyōpū 'jeε tō' 'un ε, ε poōε uua' kplun fai" -ke. Ka ε nua 'de 'blua- -wēe' "klein 'kpei ε, 'kamε ε nu 'de aopu "klu. 7 εε' -pōia" -ti tu ε, -aa de'di Epafrasi -ō -ke -aa nua dbo due' ε, kō kō ε aopu, dē-nuē' kō nūε Klisi 'a dbonui kō' poo wlu fai" -o. 8 Ka Kea 'a -Suu a poa aopu -je o, -wēe ao kma ba 'a -ti' due 'due 'de aoa nua ba 'dōe "jrii ε, kōm -po' -aun εε' "kuan.

9 εmε -ti -apu mō -ke ε, -sōnti -a -wōan aopu 'a "kuan -nē 'su ε, aa' 'wla aoa' Kea bae o. Dē -aa -teea' Kea i ε, εmε -nū ε 'je aopu εε' -kwluti nua "jii. 'De aoa dē "jriiua' 'je tō' 'dint-. 10 -Bo ε nū kan' -wēe aoa' 'kmu 'je Kea 'a 'nynti "i 'bēε- 'de ao 'je 'de ε "jri 'dei nmōk- 'de dū -wēe' 'un, 'de ao 'je dū 'dōe 'a "kwli -wēe' nu, -wēe aoa' Kea ju-ua' 'je "kpei 'kpa sōkōn- sōkōn-. 11 'De Kea 'je εε' "ikmaa' -ε -nla 'bo dū -wēe' "klein 'jru kōk' nu, -wēe ε 'je aopu 'kpl "nyl, 'de -ta ao kpun a i ao 'je 'bo i kpun -wēe ao 'je pēe "wōn 'bēε- 'de dū -wēe' "klein 'un. 12 Ao po -a "Bo Kea 'sē- 'de 'mua- 'un, dē-nuē' εmε -si" kō 'kmu -wēe 'ken ε -teea εε' 'cē 'dei 'de -sōkōn' 'un ε, -wēe aomō 'bēε- ao 'je ε kpa -ke. 13 Kea mē seie -aun 'de -sōkōn' kō "ikmaa' 'kwa -wēe -ε kpa -aun 'de εε' -ti' kmaju 'a 'bēε dē 'un. 14 'De kō 'un mō ε seie -aun, 'de ε -kō' -aa dīsatn.

Dē Klisi nla 'un ke kō' nuudbo ke

15 Dē Kea nūy kō 'jea "jriε- nla 'un ε, 'de Sesi Klisi 'un mō ε poo "jri "kpae'. Mō -nū εε' "i-saaju. Mō nūε 'o dū -ti -nua -wēe' "klein "juεi. 16 Dē-nuē' 'de kō 'un mō Kea cēn -wēe ε nu dū "klein -nla 'de jaun 'di ke 'kō 'blua- "kpei ke, -ju nūy kō 'jea "jriε- o, -ju nūy kō 'jea "jriε- o "ikma-sii nūy kō 'jea "jriε- ke, dēwōn-siun klae" -nla 'kō 'blua-

"kpei ke. Kea nu l -wēe' "klein 'mē 'de kō 'un, l nūε kō' dē -o. 17 Mō nū' sese 'de dū -wēe' "juεi. Mō dū -wēe' "klein 'a "dbu "sri -wēe l nū 'kmu. 18 Mō Kea -gbu 'a -gboo 'a "jru tba 'e "jri, kōm -nū "i-saaju -ō -sōkōn' "kunyōl'. Mō -kōn 'de uupu 'a nya -wēe kō' 'su 'je dū -wēe' "klein 'jru kōk' nū-. 19 'Kamō Kea nūε "i ε 'je nū-. ε mē -nūε "i -wēe dē -wēe' "klein 'je kō 'un "ji. 20 εε' -cēε" 'kpa -nūε "i ke'wle -wēe ε ke 'kmu -wēe' "klein 'je wlu "kpei- -seea' 'de εε' "ju 'un, -wēe ε ke dū -nla 'kō 'blua- "kpei ke 'e jaun 'di 'je "ni iwlan, 'de pēe 'a blua' 'je 'bo ε ke dū -wēe' "klein 'nynti nū-. εmε -ti εε' "ju 'a nymō 'wla i 'bo tu -kwli".

21 Aopu mō -ke ε, tēin" ε, 'de aoa' tō' saun ke aoa' dū saun 'a -ti' 'un, ao tēen Kea o, ao ke ε kōn tu. 'Kaa kaan ka a, εε' "ju -ō -sneεa nyōi 'un -wēe -ō -mēa 'de kō' -ti' 'un ε, ε ke ao wlan "ni i -wēe ao 'je εε' nyu 'kpa 'bode. 22 -Bo aoa sea 'bo ε "juεi mu ε, aoa' pēe 'je 'pepe nū- 'de ε se aopu dēsaun 'a -kō dē-saan" ka -pun" 'jei.

23 Kolosl-kōn, Klisi 'a -ti' ao 'jea tō' 'un ε, ao kpun l i -sisi' ao po 'sūn 'de l 'un. -Pōia" -ti ao 'wōan -wēe ao tba tō' "i ε, ao 'bo 'wōkōn -wēe nyō jri' 'bo aoa' "jru -jei" -saa'. εε' -pōia" -ti tu mē -εε -tmuεε' 'de nyu -wēe' -pēe 'un kō jaun -sōkōn. 'Mō Pōs -ō wlu aopu -pēe -ta, εmε -εε 'tmua 'a -tea' 'mō -te.

Kea -gbu 'a dbo -tēε Pōs kwa

24 -Ta 'un nūa -ta, 'ma 'jeε 'kle, 'kaa 'ma nūε 'mua- 'de 'ma 'kle 'di, dē-nuē' aopu -ō -nla Klisi 'a -gboo ke kō' 'dae- ε, 'de aoa' 'dōe 'a -ti' 'un mē 'ma 'je 'kle. Nyu -uū -ke Klisi 'siaa "i ε, uū 'je uua' -cēε" wōn 'je -o see. 'Kle -nē εε' jriε' mē 'mō nūa 'o nynia' -ta 'de 'un kui'. 25 Kea -tee 'un 'ma -nē ka- -wēe 'un 'je εε' -gbu" 'a dbo nu. εε' -cēε" 'kpa -te' 'un 'bomu -wēe ka εε' wlu nūa 'de 'un 'je ε kan' 'tmu 'pepe 'de ao -pēe. 26 Dē ε -pōan 'un 'jea 'tmu εmε -nū dē ε -tua' 'kwla sese 'de 'kmu -wēe' -pēε ε, ε -sē 'kwla -wēε- la 'bode 'de εε' 'cē -pēε, 27 dē-nuē' dē -je sea' "jriε- i-sa -ka nū-, -wēε Kea a -pōan ε 'jea nu 'de nyu -wēe' "klu ε, εmε ε -sa 'kwla 'de εε' 'cē -pēε. εε' dē tu mē -nū Klisi -ō -nla 'de aopu -ō sea Suifu nū "klu ε. Mō -kuu aoa' tō' i -wēε ka aoa mua 'o Kea "juεi mua' a, 'de ao 'je kan'.

28 Klisi -kō, kōm -ō -ti' 'un 'tmu 'de nyō "o nyō -pēε. Kea "nyl 'un tō' 'dintā' -wēε 'un 'je uupu fēn' -saa 'de 'un 'je uupu Kea 'a -ti' -wēe' "klein tōk -wēε nyō "o nyō -ō -ke Klisi "sia "i ε, ka Kea nūε "i kō 'je kan' nū-. 29 Dbo 'ma nua -wēε -εε 'kpl ε "nyla 'un 'de 'ma -fōkan' tu 'un ε, εmε -nao.

2 'Ma 'cēε ka 'un kpun a 'e "jri -wēε 'ma -fōan' εε' tu tu 'un nūε "i ao 'je ε juo-, 'de ε se aoa' 'su 'a -ti' 'un nū-,

'ma -fɔn' ɛɛ' tu tu 'mɛ -ke 'de Kea -gbu -nɪa Laodise ke nyu jru' -sɪsɪ 'un 'jriɛ- 'jee- due' 'a -tɪ' 'un. ² 'Ma nu ɛɛ' dɒo tu 'mɛ -wɛɛ sɪsɪ' dɪ 'je iku -sisi' 'de sɪsɪ' ba 'a -tɪ' kmaa' 'je ɛ nu -wɛɛ sɪsɪ 'je due' nɪ-. 'De sɪsɪ 'je tɔ'di 'kpa ka -kɔkɔn' ka -wɛɛ dɛ Kea -sa 'kwɪla a, sɪsɪ 'je 'de ɛ 'dei wɔkɔn' 'pepe 'de sɪsɪ 'je ɛ juo. ɛɛ' dɛ tu mɛ -nɪ Klisi 'a -cɛ' 'kpa. ³ Dɪ 'klein -nɪa dɛwɔkɔn -wɛɛ -ɪ -kɔkɔn -tɪ' 'de nyiɔ 'jea juo 'de Kea 'a -tɪ' 'un ɛ, 'de Klisi 'un mɔ ɪ -wɛɛ' nɪ-.
⁴ Dɛɛ-tɪ 'ma 'da kan' a, ɛmɛ -nɪ 'lɪn se ɛ 'iɪnɪ- -wɛɛ nyu jru' 'je aopu -po' -tuu''-tuu kwa blaa- 'de sɪsɪ 'je ao 'srɛ ipoo- -wɛɛ sɪsɪ 'je aoa' 'jru -jei'' -saa. ⁵ -Bo 'lɪn tɛɛn aopu o mɔ 'de ɛ, 'ma tɔ' nɪɛ 'de aopu 'kpei, 'de 'ma nɪɛ 'mua- mɔ ɔ -cɛ'', dɛ-nɪɛ' 'lɪn 'je kan' 'mɛ -ta ao kpun a i 'bo ao kpun i -sisi'. Aoa' Klisi 'a -tɪ' tɔ' 'un 'jea' kuɛ i 'bode.

'Kmunta' -cɛɛn' nɪɛ 'e Klisi 'un

⁶ Ka Sesi Klisi nɪa aoa' 'blei ɛ, ɛmɛ nyu kɔ aopu -wɛɛ ao 'wɔkɔn-'. -Jɛ ɛ nɪa kan' -mɔ 'ja a, -mɛ ao ke ɔ 'sii- 'i.
⁷ 'De ɔ 'un mɔ aoa' 'kmuntɛ' ke aoa' 'kpi 'blea' 'je 'wlu. 'De kɔ -tɪ' 'un mɔ ao 'je 'sɪn poo. Ao -te' ɔ -kwɪl'' -sisi' ao 'je nya mu, ka nyu kɔ ɛ aopu ɛ. Ao po Kea 'sɛ- jeejee 'de dɪ -wɛɛ' 'klein 'un.

⁸ Ao -tu'' aoa' -cɛ'' 'ɛ -tɪ' nyu jru' je sɪsɪ' dɛ 'jriɪjuu' nu -wɛɛ sɪsɪ 'je aopu -cri' 'bo sɪsɪ' dɛ. ɛɛ' dɛ 'jriɪjuu' tu ɛ, ɛ nɪɛ dɛ foo'' -o, ɛɛ pɔɔɛ nyu 'srɛ i. ɛ 'wluɛ 'de nyiɔkɔp- 'a tɔ' 'un, ɛ se 'de Klisi 'un 'wlu. Nyu -sɪsɪ kɔkɔn nyu ɛɛ' dɛ tu ɛ, sɪsɪ 'tmɪɛ Kea 'a 'soa-wi'' ke 'ikma -sii 'a -tɪ'. Dɪ sɪsɪ kɔkɔn nyu -nɪ, ɪ ke Klisi 'a -tɪ' se dɛ due' nɪ-. ⁹ Dɔmɔ ɔ -sɪɛɛɛ nyiɔ 'un ɛ, 'de kɔ' 'su 'un 'demɔ dɪ 'klein -nɪa 'de Kea 'un poo kɪn. ¹⁰ -Bo ao ke Klisi 'sii- 'i ɛ, -mɛ ao ke Kea 'siiɛ 'i, ao 'bo Kea i-pɔkɛn -tajrɔ. Klisi mɔ -nɪ 'o dɛwɔkɔn -siiɪun ke wɔkɔn kma -sii -wɛɛ' 'jru kɔkɔn'.

¹¹ -Jɛ ao ke Klisi 'sia 'i ɛ, -mɛ ao 'kpa Kea 'a 'cɛ 'bode. Ka -bo Suifu-wi'' kpa nyu 'klɛn tɛin'' 'su -mɔ 'kpa 'de sɪsɪ 'klu -wɛɛ -mɔ nɪa Kea 'a nyu ɛ, nyu se aopu mɔ kan' nu. Aopu mɔ 'wɔkɔn Kea 'a 'nynuu- 'kpa-tɪ ɛ, nyiɔ se aopu 'klɛn kpa. 'Kaa Klisi mɔ -nɪɛ' -wɛɛ ao ke aoa' kplɪn saɪn -nɪa tɛin'' -seea' i. -Jɛ ɛ nɪa kan' -mɔ 'ja a, -mɛ dɛsaun 'a 'ikmaa' se aoa' 'bluku -je o poi 'bode. ¹² Nɔ'' -ɛ 'dɪ ao pɔɔa 'ni 'jru ɛ, ka nyu ke Klisi a nmaea i -tadue, 'kamɔ ɛ nɪ-, ɔ ke ao kɔkɔn 'kunyɔ' -tadue -ke -wɛɛ ao nɪ 'kmɪ, dɛ-nɪɛ' Kea 'a 'ikmaa' ɛ nɪa -wɛɛ ɛ -sɔ 'kunyɔ' ɛ, ɛmɛ ao 'je tɔ' 'un. ¹³ Tɛin'' ɛ, -ta ao nɪa 'de aoa' dɪsɪɪn 'dɪ ɛ, -mɛ ao 'mɛ -te 'kmɪ mɛa', -wɛɛ ao se -sɔɔɛ 'de Kea 'a 'nynuu- 'klu. 'Kaa kaan ka a, ka Kea -kɔa' -aa dɪsɪɪn ɛ, 'kamɔ ɛ -kɔ' aoa' dɪsɪɪn -ke. ¹⁴ Tɛin'' ka 'de ɛ, Kea 'a kɛ' kpuɪn ɛ -a -wɛɛ' 'pee, ɛ 'na -a -je 'mɛ, dɛ-nɪɛ' -aa' 'je kɛ' -wɛɛ' wɔkɔn. 'Kaa kɔ' -ɛ 'dɪ Klisi kɔkɔn 'bo tu -kwɪl'' ɛ, 'pee -nɛ, Kea 'wɛɛ 'nɔ' -su kɛ' 'ɛ wɔkɔn 'muu' 'bode. ¹⁵ -Sɔkɔnɪ Klisi 'mɛa' 'bo tu -kwɪl'' 'su ɛ, tu du 'ikma-sii -saɪn -nɪa 'bo 'blua- ke jaun 'nynɪ mɛ. Kea -sɪ 'ikmaa' -wɛɛ' 'kwa 'su -tɪn' 'dbu 'i 'bo 'blua- -wɛɛ' 'klein 'juɔi, ɛmɛ -nɪɛ' -wɛɛ Klisi 'a 'su a mu 'nynɪ 'wluu'.

¹⁶ -Jɛ Klisi -mɔ kpa tu 'a 'jru 'ja a, -mɛ ao 'bo aoa' -cɛi'' 'taɪɛ -wɛɛ nyu jɔ' 'bo aopu 'dei wluuɛ 'de dɛ aoa dia o, dɛ aoa 'na 'a -tɪ' 'un. -Bo ao se -kɔ' -tu'' o, -bo ao se 'cu dee 'a -kwɛɪwɪ wɔkɔn 'je o, -bo ao se Suifu-wi'' 'a -kwɛɪwɪ wɔkɔn 'je o, ao 'bo 'wɔkɔn nyu jɔ' 'bo ao kɛ' 'i -tɛɛɛ 'de ɪa'

-tɪ' 'un. ¹⁷ la' dɪ tu ɛ, ɪ nɪɛ dɪ 'a flɪ -o, ɪ se dɪ 'a 'jɔ nɪ-. ɪ nɪɛ dɛ 'ipooɔɛ -o. Dɪ 'a 'jɔ -ɪa mua jia' 'de nya a, 'de Klisi 'un mɔ ɪ -wɛɛ' poo 'jri 'kpaɛ' 'pepe. ¹⁸ Nyu jru' -nɪ 'de aopu 'klu -wɛɛ -sɪsɪ -jaa sɪsɪ' -cɛ'' ja 'de -sɪsɪ -daa' sɪsɪ' -cɛi'' piɪɪun. Sɪsɪ' nyu tu 'na -bo nyu 'je Kea -pun'' 'kpa, -mɛ ɔ 'je 'de Kea 'a 'soa-wi'' o cɛɛn -o. Ao 'bo sɪsɪ' wlu doin'' o pɔɛ. Dɪ sɪsɪ 'jea 'de 'nyɔ' o ɛ, mɪ -bo sɪsɪ sea 'tmɪ 'de nyu -pee -wɛɛ sɪsɪ 'nyɛ 'kpei-. Sɪsɪ' nyu tu ɛ, dɛ -ɛɛ -tɪ' 'un sɪsɪ 'bɛɛa sɪsɪ' -cɛi'' -gblein' ɛ, ɛ se bu 'ble, sɪsɪ pɔɔɛ nyu 'srɛ i. Dɪ sɪsɪ 'tmɪa a, ɪ 'wluɛ 'de sɪsɪ ny- ɪkɔtɔ' 'un. ¹⁹ Sɪsɪ' nyu tu se ɛ 'iɪnɪ- Klisi 'je sɪsɪ 'ble. 'Kaa 'ma 'cɛ -apu mɔ ɛ, Klisi mɔ -nɪ -aa 'jrukpɔ' i -tɛi. Ka nyiɔ ɔ 'dae- tba 'bo kɔ' -gboo -pun'' -wɛɛ ɪa 'boa a, 'kamɔ Klisi 'sii- Kea 'a -jei'' naun -wɛɛ' 'klein 'i. 'De nyu -sɪsɪ -ke Klisi 'sia 'i ɛ, kɔ 'nyɛ -wi'' -mu 'kpi, kɔ pɔɛ sɪsɪ dɛ due' -wɛɛ sɪsɪ 'je 'e Kea 'a -kwɪɪ -kɔ'.

-A -ke Sesi 'mɛɛ -wɛɛ ɔ ke -a ji 'kmɪ de

²⁰ Ao 'je kan' 'mɛ ao ke Klisi 'mɛɛ -tadue, ao ke 'ikma -sii -saɪn -nɪa 'nɔ' 'blua- 'kpei -seea' i, -mɛ dɛɛ-tɪ ao 'je aoa' -cɛi'' 'tai- -wɛɛ nyu 'je aopu kɛ' 'i -te 'de dɪ jru' 'a -tɪ' 'un ɛ- ? -Bo aoa sea kan' -mɔ nu, -mɛ ka -siisaun a poa nyu -je o, 'kamɔ ɛ nɪ-. ²¹⁻²² Nyu -sɪsɪ tbaa aopu -gban' -wɛɛ -sɪsɪ -na : Ao 'bo dɛ -je i 'tuɛn, ao 'bo dɛ -je wɔkɔn -tɛn', ao 'bo dɛ -je 'iblaa ! Sɪsɪ' nyu tu ɛ, dɪ Kea nɪa -wɛɛ nyu 'jea dɪ 'de nyu 'jea dɒo 'un nɪsɪ ɛ, dɪ -ɪa mua ɪsɔkɔn' -nɪ, ɪmɪ -ɪa kɛ' sɪsɪ -te' aopu 'i. Dɪ sɪsɪ nɪa 'mua-, ɪ 'wluɛ 'e nyiɔkɔtɔ' 'un, ɪ se 'e Kea 'un 'wlu. ²³ Dɪ sɪsɪ' nyu tu a kɔkɔn nyu ɛ, -bo nyu a sɪ ja -gbun ɛ, ɪ -kɔ' -na tɔ' -tɪ. Dɛ sɪsɪ 'tmɪa ke'wɛɛ ɛ, ɛmɛ -nɪ sɪsɪ 'na -bo nyu 'e Kea 'juɔi -gbɛɛ' ɛ, -mɛ ka sɪsɪ nɪa, 'kamɔ nyu 'je nu. Sɪsɪ 'na : -Bo nyu 'je Kea -pun'' 'kpa 'pepe ɛ, -mɛ nyu 'je kɔ' -cɛ'' 'bluɔipɔ, nyu 'je kɔ' -cɛ'' 'ɛ ku -cruun'' 'jrii nu. Dɪ sɪsɪ 'tmɪa -nɪ, ɪ se ɛ 'bɛɛ- ɪ 'je aopu -seie' 'de aoa' nyiɔkɔtɔ' 'kwa.

3 -Jɛ ao ke Klisi sɔkɔn 'kunyɔ' ɛ, -mɛ dɪ -nɪa 'de jaun 'dɪ mɪ ao 'je i-pɔkɔn, 'demɔ Klisi -te i 'de Kea 'a dianɔ o. ² Dɪ -nɪa 'de jaun 'dɪ ɛ, mɪ aoa' tɔ' 'je 'kpei nɪ -wɛɛ -ɪa 'dia ao 'je 'je. Ao -sa 'kmɪ 'kpeidɪ tɔ' o. ³ Dɛ-nɪɛ', ka nyu ɔ 'mɛa, 'kamɔ ao nɪ-. Aoa' 'kmuntɛ' -cɛɛn' ke Klisi pa 'kwɪla 'de Kea 'un. ⁴ Klisi aoa' 'kmuntɛ' -cɛɛn' nɪa 'kwa, -sɔkɔnɪ kɔkɔn mua -taan' 'bo nyu -wɛɛ' 'juɔi ɛ, 'bomɔ ɔ ke aoa mu 'nynɪ i'wluu' -wɛɛ dɛ Kea 'nyɪa aopu 'je 'jri 'kpaɛ' po -ke 'de sɪsɪ -wɛɛ' 'klein 'je ɛ 'jriɛ- 'jee-.

'Kmu soa ke 'kmɪ dee ke

⁵ -Jɛ ɛ nɪa kan' -mɔ 'ja a, -mɛ dɪsɪɪn -ɪ -blea aoa' 'kmɪ kɔkɔn 'un tɛin'' -wɛɛ ao ke Kea -seea' i ɛ, ao -saa -mɪ kwa -sɔn : ka dɛ 'ɛ 'jriɪtɪan' nɪa, ka 'nynɪ-san nɪa 'a tɔ' 'kpei- naa' nɪa, ao 'bo tɔ' saɪn 'i 'taɪɛ ɪ 'bo aoa' 'kmɪ -je o pɔɔɛ. Dɪ -wɛɛ' 'klein 'blea 'a 'tun 'bo aopu kɔkɔn 'un 'bleɛ, dɛ-nɪɛ' dɛ -ɛɛ 'tun 'blea nyu kɔkɔn 'un ɛ, ɛmɛ -nɪ kɔ' -kea' -kɔ -gbɛɛ'. ⁶ 'De kplɪn saɪn -nɪa 'mua 'a -tɪ' 'un mɔ Kea 'a 'cɛn ɛ mu nyu -sɪsɪ' 'je ɛ wɔkɔn 'kpei jia'. ⁷ Aopu mɔ -ke ɛ, -ta ao ke Kea -seea' i tɛin'' ɛ, dɪsɪɪn -nɪ, ɪmɪ aoa nu -ke.

⁸ Kaa kaan ka -je aoa' kmu poa -gbcdee "ni ε, ao -saa dl -nua 'mua- kwa -sɔn, ao 'bo 'cɛn 'kpaa', aoa' 'cɛn 'bo "blo 'wluɛ 'de ba -pee. Ao 'bo ba tɔ' saɪn "kpei- naa, ao 'bo ba wlu 'un 'wlaa-, ao 'bo ba 'a 'nyɪn dooa. Wlu -t sea 'tmu ka nɪ ε, t 'bo 'de aopu 'wɔn jɛ. ⁹ Ao 'bo nyu sɪ wɔn diiɛ, ao 'bo ba sɪ 'tmuuɛ, dɛ-nuɛ' dɛ aoa' 'kmunla' 'un tɛin' 'de ε, ε se -mɛ 'un nɪ 'bode. ¹⁰ Dɛɛ-tɪ -wɛɛ ao sea kan' nui ke'wle ε, ɛmɛ -nɪ Kea poɛ aoa' 'kmu -gbcdee "ni. Kea -ε nua ɛɛ' dbo tu ε, ɛmɛ -ɛɛ mu aoa' 'kmu -nɛ dee' poa' mamaɪ 'su ao ke ε 'je -kooɔ' -wɛɛ aopu ε nua ao 'je ε juo 'pepe ao 'je nya mu. ¹¹ -Bo ε nɪ kan' -mɛ -mɔ -nɪ Suifuɪ o, -mɔ se Suifuɪ nɪ o, -mɔ mu 'klen o, -mɔ se 'klen mu o, -mɔ -juo dɛ 'jrɪi o, -mɔ se dɛ 'jrɪi juo o, -mɔ -nɪ kuɔn o, -mɔ se kuɔn nɪ o, -mɪ se -tɪ' kɔn-, ao nɪɛ dɛ due'. -Jɛ -kɔan -tɪ' mɛ -nɪ ao -wee' "klein juo Klɪsɪ 'mɛ, ɔ nɪɛ 'de ao -wee' pɛe o.

¹² -Jɛ Kea -mɛ kma aoa' -tɪ' ja a, -mɛ ka nyu -uua 'kmu poa -gbcdee "ni a na, 'kamɔ ao 'je na-. nyɔɔ 'ɔ wɛɛ 'jea' "tɪ 'de ao pɛe o, ao nmɔ 'di wɔn 'de ba -pee, ao 'bo aoa' -cɛɪ' 'beɛɛ, ao nɪ kupeɛɛ' nyu, ao 'bɛɛ- pɛɛ "wɔɪn 'de ba -pee, ao 'bo wlu' 'wluɛ. ¹³ Ao 'bɛɛ- ba 'a kplɪn 'wɔɪn due 'due, ao 'bo ba 'dei wluuɛ. -Bo ao 'blee- ao -podɛi' "dii ε, ao -kɔ' ba 'a dɛsaun due 'due. Ka -aa 'Blei Klɪsɪ -kɔa' -aa dɛsaun ε, 'kamɔ ao 'je ba 'a dɛsaun -kɔ' -ke. ¹⁴ Dɛ -jɛ -kɔan -tɪ' -ε -sia dɪ -wee' "klein ε, ɛmɛ -nɪ ao 'je ba 'a -tɪ' kma. Ba 'a -tɪ' kmaa' -nɛ, ɛmɛ -nuɛ' -wɛɛ ao "sɪi- 'i 'pepe ka kooa due 'a -cɪɪ nɪa. ¹⁵ Pɛɛ 'a blua' Klɪsɪ a "nyɪa nyu ε, ao "tai ε "i ε 'je aoa' nasun -wee' "klein -je o po. Kea 'da aopu 'mɛ -wɛɛ pɛɛ 'a blua' -nɛ 'je 'o aopu 'nyɪn nɪ- 'de ao 'je nyɔ due' ma. Ao 'bo Kea 'sɛ po-tɪ o "mae -ke 'de ɛɛ' -tɪ' 'un.

¹⁶ Ao "nyɪ Klɪsɪ 'a -pɔɪa' -tɪ -tɛɪn 'de aopu 'un. Ao -pɔn tɔ' 'dinɪa' i -wɛɛ ao 'je ε ba tɔk- 'de ao 'je ba 'a dɪ kuuu- 'de ɛɛ' -pɔɪa' wlu 'un. Ao blee Kea o 'de aoa' pɛɛ -wee' "klein 'un, -bo ε nɪ 'du -ɪa -bɛɛa' Klɪsɪ 'a 'nyɪn "i o, -bo ε nɪ 'du Kea 'a -Suu poa 'bo aopu -kwɪɪ' o, ao 'bɛɛ- Kea 'a 'nyɪn "i 'de blewlu 'un, ao po ε 'sɛ- 'de 'saun ε nua ao "jrɪi 'a -tɪ' 'un. ¹⁷ Dɪ "klein aoa 'tmua o, dɪ "klein aoa nua o, ao ke Tu"bo Sesi 'bɛɛ- wlu 'un -wɛɛ t 'je kɔ' 'nyɪn "i 'bɛɛ-. 'De ɔ 'un mɔ ao 'je cɛɛn -wɛɛ ao 'je ao "Bo Kea 'sɛ po.

Ao -te' ba 'a ni'

¹⁸ Aopu -ɔ -nɪa jranynukpae' ε, ao jaa "jrɪu ja 'de aoa' kuan-wɪ" -pee ka ɛɛ nua Tu"bo 'tun ε.

¹⁹ 'De aopu -ɔ -blea 'nyɔn ε, ao kma aoa' 'nyɔn 'ɔ -tɪ' due 'due, ao 'bo aoa' 'nyɔn bu -sɔn ɪsɔkɔn.

²⁰ Aopu -ɔ -nɪa "nyɪnuu- ε, ao 'je ao "bo ke de wɔn 'de dɪ -wee' 'un, ɛmɛ -nmɔk 'de Kea 'jrɪ 'dei, dɛ-nuɛ' ao nɪɛ Tu"bo 'a 'cɛ -o.

²¹ 'De aopu -ɔ -nɪa "nyɪnuu- "bo -wɪ" ε, ao 'bo aoa' "nyɪnuu- dɪ -wee' 'a "bli -ceɛ' jeejee -wɛɛ 'kpl je uupu "iwa.

²² Aopu -ɔ -nɪa nyu 'a kuɔnpu- 'nɔ 'blua- "kpei ε, ao 'je aoa' 'bleun-wɪ" wɔn 'de dɪ -wee' 'un. -Bo uua' "jrɪɛ- te i o, -bo uua' "jrɪɛ- se i -te o, ao 'je uupu wɔn, ao 'bo 'de nyɔkpu "jrɪ 'dei nmɔa 'a 'su i-pɔɛn. 'Kaa Tu"bo 'a ni' -tea' -nɪa 'de aopu 'un, 'de ɛɛ' -tɪ' 'un ε, ao 'je uupu wɔn 'de

pɛɛ -cɛɛn' 'un, ao 'bo "jrɪ de poɔɛ. ²³ Dbo "o dbo aoa nua, ao nu ε 'de tɔ' dɔɛ 'un. -Bo aoa se ε nu ε, ka nyɔ ɔ nua Tu"bo 'a dbo ε, 'kamɔ ao 'je ε nu ao 'bo ε nyɔ 'ɔ 'su 'a dbo 'daa-. ²⁴ Ao 'je kan' 'mɛ Klɪsɪ mɔ -nɪ aoa' 'Blei -cɔkɔn-. Dɪ "klein Kea cɛɛan ɛɛ' "nyɪnuu- 'nyɪn ε, mɔ kɔ -kɔ mu t aopu "nyɪa', uɪt -nɪ aoa' -kei". ²⁵ Nyu -uua nua dɛsaun ε, uua muɛ ɪa' -kei' 'jea' -ke, dɛ-nuɛ' Kea 'a 'cra nyu 'mɪi.

⁴ 'De aopu -jɔ -blea nyu kuɔn 'un ε, ao 'ble uupu ka -cɔkɔn' ka, dɛ -ε -srɛai' ε, ɛmɛ ao 'je uupu "jrɪi nu, dɛ-nuɛ' aopu mɔ -ke ε, ka ao 'blea "jrukɔ' i -tei 'de jaun 'di ε, ao 'bo ε o"mae.

Nyufen' -saawlu

² 'Ma 'cɛ, ao 'ble Kea bae' 'a nai". -Bo aoa sea bae ε, ao -kain' 'mɪi -wɛɛ ao 'je Kea 'sɛ po -ke. ³ Ao bae -aa bae' -ke -wɛɛ Kea 'a wlu -aa -tmua 'de nyu -pee ε, ε 'je -je 'je. Ao bae -ke -wɛɛ Klɪsɪ 'a -tɪ' -t pa 'kwla a, 'tɪ 'jɪ wɔ -sa 'pepe 'de nyu -pee. Klɪsɪ 'a -tɪ' -nɪ ɪa' -kaso mɛ 'un nɪ 'di. ⁴ Ao bae 'ma Kea -wɛɛ ka ɛɛ' wlu 'da 'un 'je ε kan' 'tmu 'pepe 'de nyu -pee.

⁵ Ao juo na ka 'de tɔ'di nɪa 'un 'de nyu -uu sea Kea 'a -jei" naa ke -pee. -Bo uu ke ao -te i ε, ao 'bo nɔ "i "taiɛ, ε 'bo -siie foo' 'un. Nɔ " -ε -kpa 'de aopu 'kwa 'su ε, ao juo ɛɛ' dbo 'un nuu ka-. ⁶ -Bo aoa sea tɔ' -tɪ 'tmu 'de nyu -pee ε, ao juo ɪa' 'tmu ka-, -wɛɛ nyu 'je wlu doin" opoa' 'a "dia 'je. Aoa' wlu nɪ 'tɔn wɔn -wɛɛ ao 'je uua' -pee wlu ka juo due 'due.

Jewlu-

⁷ -Aa de'di Tisɪkɪ -kɔ poa 'un sun o ε, mɔ 'ma dbo 'de aopu o -wɛɛ dɪ "klein 'un nɪa 'un -ɔ -je aopu t -wee' 'a "kuan po. -A -kma kɔ -tɪ', -a -te' ɔ -kwɪɪ". Klɪsɪ 'a dbo ɔ ke 'ma nua, kɔ 'poo wlu fai". ⁸ 'un 'je kan' 'mɛ, -wɛɛ 'ma dbo ɔ 'de aopu o 'de dɛ -aa 'kmunla' 'un 'nɔ ε, -wɛɛ 'je aopu ɛɛ' "kuan po 'de aoa' pɛɛ 'je i -te. ⁹ Onesimu -ɔ -wluɪa 'de aopu "klu ε, mɔ kɔ -kɔ -ke kɔ ji. ɔ nɪɛ -aa de'di -o, kɔ 'poo wlu fai", -a -kma kɔ -tɪ'. Nyu 'kɔkɔn -nu, dɪ "klein -a -nɪa 'un 'nɔ ε, uupu -je ɪa' "kuan po 'de ao -pee.

¹⁰ Aritakɪ -ɔ -ke 'ma -a -nɪa 'nɔ -kaso 'di ε, ɔ 'na mɔ kɔ -je aopu. Banabasɪ 'a de'di Makɪ -kɔ -tɪ' 'un 'tmua 'de ao -pee 'de ε, ɔ 'na mɔ kɔ -je aopu -ke. -Bo ɔ ji 'de aopu "klu ε, ao kpuu ɔ sun 'kɔkɔn. ¹¹ Sesi -kɔ "kpei -tenyɪn nɪa Su-ɪsɪtɪsɪ ε, ɔ 'na mɔ kɔ -je aopu -ke. Nyu taan -nu uua' 'su -wlu 'de Suifu-wɪ" "klu -wɛɛ -uu -ke 'ma nu Kea 'a 'beɔdɛ 'ε dbo. Uupu -kuu 'ma dɪ i mɔ -gblein'.

¹² Epafraɪsɪ -ɔ -wluɪa 'de aopu "klu ε, ɔ 'na mɔ kɔ -je aopu. ɔ nɪɛ Sesi Klɪsɪ 'a dɔnɪi -o. ɔ bae aoa' Kea 'mɛ jeejee 'de kɔ' pɛɛ -wee' "klein 'un -wɛɛ ka Kea nɪa "i ao 'je kan' na-, 'de -ta ao kpun a ao 'je 'bo i kpun -wɛɛ ao 'je Kea 'a -kwɪɪtɪ nu. ¹³ Dɛ 'ma 'jea i 'de Epafraɪsɪ 'un ε, ɛmɛ -nɪ ɔ "duo kɔ 'kmu -wee' 'un 'ε -wɛɛ kɔ bae ao ke Laodise Kea -gbu ke Ierapolɪsɪ Kea -gbu 'a bae'. ¹⁴ -Aa de'di Luɪkɪ -kɔ -tɪ' -a -kma -wɛɛ -ɔ -nɪa -dɔ'crɔɪ ε, ɔ ke Demasɪ 'na uupu -je aopu.

¹⁵ -Aa de'di -wi" -nɪa 'o Laodise ε, 'mɔ -je uupu, 'mɔ -je Nɪfa ke nyu "klein -uua -kuan' "jrui 'de u o -gbu" 'di ke.

¹⁶ 'Sbe -ne, -bo ao -sro ε 'dii ε, -me ao kpe Laodise Kea -gbu -wee υυ 'je ε 'dii -sro' -ke. 'Ma 'sbe -εε mua Laodise 'wluα' -wee -ε -jea 'de aopu o ji ε, ao -sro' ε 'dii -ke. ¹⁷ Ao 'tmυυ Asipu -wee dbo Kea -teσ' kwa α, σ 'je ε "jriε- -tu" ka -cσn' ka-.

¹⁸ 'Mσ Pσσ, 'mσ -je aopu, 'ma 'jewlu -ne, 'ma -ce" 'kpa 'a sun -cruε'. Ka 'tn nta -kaso 'di ε, ao 'bo ε o"mae. Kea 'a "diwan kpun aopu !

1 Tesaloniki

'Jewlu-

1 Tesaloniki -koun -ɔ -nla Kea -ε -nla -a "Bo ke -aa Tu"bo Sesi Klist 'a nyu ε, 'mɔ Pɔo ke Silas ke Timo- te ke -apu -ɔ ja aopu 'sbε-.

Kea po aopu "diwan -wεε ε 'je aopu pεε 'a blua" 'nyl.

Tesaloniki-koun 'a Kea 'a wlu kpunsun

2 -Aa poε ao -wee' "klein 'a Kea 'sε- jeejee. -Bo -aa sea Kea bae ε, -aa cεen aopu 'nynl 'de -aa baewlu 'di, 3 dε-nuε' ka ao 'jea Sesi 'a -tl' tɔ' 'un 'su aoa nua dɪ 'dɔe o, 'de ka aoa' Kea 'a -tl' kmaa' nuε 'su aoa nuua de'di -wi" 'juɔi o, 'de ka ao sea -aa Tu"bo Sesi Klist tɔ' 'i -sa a, umɪ -a po -kwlu o, -wεε -aa po -a "Bo Kea 'sε-. 4 -Aa de'di -wi", -a -je kan' 'mε Kea kma aopu 'a -tl', εmε -tl ε -tee aopu kpɔi" -wεε ao 'je εε' 'cε nɪ-. 5 -Ta -aa -tmua -pɔia" -tl 'de aopu -pee ε, ε se 'de -aa wlu 'a 'su 'un nɪ-, 'kaa Kea 'a -Suu mε -ε -nɪ 'de -a 'de, -wεε -εε -nyl" -a "ikmaa', εmε -tl -ta -a -nua εε' wlu tu 'tmua' 'de ao -pee ε, ka εε mua aopu 'puua' see ε, -a -je kan' 'mε 'pepe. Ka -a -jua na ka 'de aopu "klu 'de aoa' 'dɔe 'a -tl' 'un ε, aoa' -cε" 'kpa jul'.

6 Aopu mɔ -ke ε, ao bla 'bo -a -ke Tu"bo 'a -kɔ 'de. Ao 'jea Kea 'a -tl' tɔ' 'un 'ε, ε se 'wɪ nu 'su nyu je aoa' 'kle -tua" -tee. 'Kamɔ ao nɪ 'de 'kle 'di kan' 'su Kea 'a -Suu 'jii- aopu 'mua- pεε o, εmε -tl ao se wlu' 'wlu. 7 'De εε' -tl' 'un ε, Kea 'a -jei" naaun -nɪa 'de Masedoant ke Akai -wee' bla 'bo aoa' -kɔ 'de. 8 Tɔ' -o 'ma 'cε, Sesi 'a -tl' -l -wluu 'de aopu o ε, l se 'de Masedoant ke Akai 'a 'su "kpei "tii-, aoa' Kea -kwɪ" -tea' 'a 'nynl -kɔ' 'blua- ja, εmε -tl lɔ' 'ji 'de -apu mɔ 'wɔn la 'bode. 9 Ka -a jia 'de aopu "bli -wεε ao kpusun -a sɪn 'sɔkɔ kɔ, nyu -wee' "klein a 'tmu l -ta -wee'. Ka ao 'wɔan Kea 'a wlu 'su ao 'bɔa kɔin "juɔi -gbεε' -tl 'de ao "biia 'de 'kmɔnɪ Kea -nɪa tɔ' Kea o, -wεε aoa -gbεε' ε "juɔi ε, l "siiiε 'blua- "i. 10 Dε uua 'tmua 'de -a -pee -ke ε, εmε -nɪ aoa fuε Kea 'a "Ju Sesi ε -sa "kunyɔl' 'de -ɔ jia 'kmu de ε. ɔmɔ -kɔ mu 'e jaun 'di 'wluu' -wεε -ɔ -je -a seie 'de Kea 'a 'cεn -εε jia 'kwa.

Dbo Pɔo nua 'bo Tesaloniki ε

2 'Ma de'di -wi", aoa' -cε" 'kpa 'je kan' 'mε, dbo -a -jia' 'de aopu "klu -wεε -a nua, ε se dbo foo" nɪ-. 2 Ka -a -jea -aa -cε" wɔn 'de -crei" - ke blati 'kwa 'bo Fil- ipu-kwɔl 'di ε, ao jul'. 'Kaa 'kamɔ -a -nɪ 'de 'kle 'un -wεε Kea kuu -aa dɪ i 'de -a -bεε' -pɔia" -tl 'tmua' 'de ao -pee. 3 Tɔ' -o, wlu -a -tmua 'de nyu -pee ε, ε se sɪ-tl ke tɔ' saun -gbɔo 'jri tba, -a se ε "inɪ -ke -a -je nyu 'srε ipoo-. 4 'Kaa dε Kea nua "i mε -aa -tmu jeejee, εε' -cε" 'kpa -po -aun

-tl' o -wεε -ε -te' -aun -pɔia" -tl 'a 'tmudbo kwa. -A se ε -pɔn nyɔkpɔ 'je -a -tl' o po, 'kaa Kea -εε -gbuan 'de nyu pεε o ε, εmε -aa -pɔn -a -je 'e "jri 'dei nmɔkɔ-.

5 Ao 'je kan' 'mε 'pepe, -ta -a -tmua' aopu Kea 'a -tl' ε, -a se mɪɔ 'dɪdɪ nu due' -wεε -a se aopu 'srε ipoo-. 'De -bo -a -tmu εε' wlu tu 'de -cεi" 'bεεa' 'un -wεε -a -je aopu 'jrui di ε, Kea jul'. 6 -A se ε -pɔn -wεε ao ke nyu jru' 'je -a -tl' o po. 7 -Apu -ɔ -nla Klist 'a dboun ε, -a -je aopu -klaan" "kpei -te' 'de-, 'kaa -a -ble aopu 'mε dεdε-, ka -bo -gbaun 'ble uα' 'ju -kwɪl" -wεε uα -tua" kɔ' -tl' ε, 'kamɔ -a -tu" aoa' -tl'. 8 Aoa' 'tun -nɪa 'de -a pεε o 'a -tl' 'un ε, -a -nɪε "i -a -je aopu -aa nyɔkɔj "nyl, ε se -pɔia" -tl -mɪ 'a 'su nɪ-, dε-nuε' aoa' kε' kma' 'de -a -kwa.

9 -Aa de'di -wi", ao 'je kan' 'mε, dbo -a nua 'de aopu "klu ka ε kmai" ε, ao se ε o"mae'-. -Ta -aa -tmua' aopu Kea 'a -pɔia" -tl ε, -a kpυen 'e "jri -cεen", -aa sun je dbo nu 'de "mau'wɪ o 'jru-gbaowl 'di -wεε -a je 'o aoa' due' koun -gbai' 'jru nɪ-. 10 Ka -aa nasun nɪa 'pepe, ε 'srεa "i -wεε ε sea -kɔ -pun" nɪ- 'de aopu -ɔ -jea Kea 'a -tl' tɔ' 'un dee 'un -pee ε, ao juε'. Kea 'a -cε" 'kpa juε' -ke. 11 Ao 'je kan' 'mε -ke, ka "nynuu- "bo a -tua" kɔ' "nynuu 'a -tl' ε, 'kamɔ -aa -tu" aoa' -tl' due 'due. 12 -Aa kuue aoa' dɪ i, -aa -tu" ε ao -tl' -kwɪl' i -wεε -a -blee' aopu wɔn 'dei 'de nai" 'blea' 'un -wεε ka Kea nɪa "i ao 'je kan' na-. εmε -ε -da aopu 'de εε' kεεma' dε 'un -wεε ε ke ao 'je 'nynl i'wɪuɔ-.

13 'De lɔ' -tl' 'un -a se Kea 'sεpo-tɪ 'bɔi, dε-nuε' -ta -aa -tmua' aopu Kea 'a -tl' ε, ao po ε doin" o ka -kɔkɔ' ka. Ao se ε nyɔkpɔ- 'a wlu 'daa-, 'kaa ao 'dεε Kea 'a wlu, 'de 'kamɔ ε nɪ -cεen'-. εε' wlu tu mε ao 'je tɔ' 'un -wεε -εε nu dbo 'de aopu 'un. 14 'Ma de'di -wi", nyu -uɔ -ke Sesi Klist 'sia "i -wεε -uua naa Kea 'a -jei" 'de Suideblua "kpei ε, ao bla uɔpu 'a -kɔ 'de. Ka ao 'jea Sesi 'a -tl' tɔ' 'un 'su nyu -uɔ -ke ao plaan 'blua- i a -tua" aopu 'kle ε, 'kamɔ uɔpu mɔ 'je Sesi 'a -tl' tɔ' 'un tɛin" -wεε Suifu-wi" -tu" uɔpu 'kle -tu -tu -ke. 15 Suifu -nɪ mu -dba Tu"bo Sesi, uɔpu -dba Kea 'a wlu 'kwajaaun -nɪa tɛin" ε, uɔpu -nεε' -apu mɔ 'mɪ 'mlai" -ke -wεε -uɔ -tu" -a 'kle. Uua nyaa Kea 'i -wεε uɔ nɪ nyu -wee' 'a tunyu. 16 Uua kaan -a -je de -wεε -a je 'puwlu 'tmu 'de nyu -sea' Suifu nɪ -pee. -Bo uua sea kan' -mɔ nu ε, -mε dɪsain uɔ nua mɪ uua -tu" "kpei, uua muu "jru o. 'Kaa uɔ 'bɔkɔ- uua' -cε" Kea 'a 'pee "jru jaa' 'un.

Pɔo nɪε "i ɔ ke Tesaloniki -koun 'je 'jee-

17 'Ma de'di -wi", -ta ao ke -a -cεεan "i 'bo nu 'wɪ -wε-, -aa nyɔkɔ mε se 'de aopu "klu nɪ, 'kaa -aa tɔ' -wee' nɪε 'de aopu "kpei. 'De εε' -tl' 'un -aa -pɔn' -a -je 'de aopu o

de ji -too"- -wεe ao ke -a -je 'jee-. ¹⁸ -A -nιe "i -a -je 'de aopu o ji 'de-, 'mα Pκο, 'ma -ce" 'kpa -tun 'de aopu o jia' i 'me kpe 'sαn, 'kaa Satan kaan -aun -je de. ¹⁹ 'Ma 'ce, -sαntι -aa Tu"bo Sesi a mua de jia' 'ee, δε -ε -je -aa dbo -a nua εε' -kel" nι ε- ? 'Mα 'na : Aopu -o. Emε -tι -a tba aopu tα' "i, -wεe 'de εε' nα" tu 'di ε, -aa 'sao 'je 'ja, 'de -a -je 'de 'mua- 'un nι-. ²⁰ Kun, tα' -o, 'de aoa' -tι' 'un ε, Sesi a mue -a -cian" "kpei -tu" 'a see, -aa nυe 'mua-.

3 -A se ε 'bεε- la -a -je 'un -kwle -kwlee -kwlee"- -wεe ao ke -a se "jriε- 'jeei. Emε -tι -a -bεε' wlu 'un 'de -aa 'su sie -ta Atεnι. ² 'De -a -sa' -aa de'di Timote -pun" -wεe -aa dbo α 'de aopu o. αmα -α -ke -aa nu Kea 'a dbo -wεe -aa -tmu Klisι 'a -pαia" -tι. -A dboα' 'de aopu o, -wεe α 'je aopu 'kpi "nyι 'de α 'je aoa' dι ikuu, -wεe aoa' Kea -kwlι" -tea' 'je -sisi" nι-. ³ -A se ε "inι 'de 'kle aoa 'jea ι 'je aoa' due' koun -gbai' ka 'kpi "iwa. Aoa' -ce" 'kpa 'je kan' 'mε -apu -αα naa Kea 'a -jei" ε, nyιpα a mue -a 'kle -tuu" 'a see, emε -εε -tea' -a -te. ⁴ Ao po -tι' -kwlu o, -ta -a -nιa 'de aopu "klu 'de ε, -a -tmue" -a -na -apu -αα naa Kea 'a -jei" ε, -aa mue -aa -ce" wαn 'jea'. Ao 'je kan' 'mε 'kle -nι umι -nyiiia 'o -ta.

⁵ 'In se ε 'bεε- 'tι 'je 'un -kwle -kwlee -kwlee"-, emε -tι 'un dbo Timote -wεe α 'je 'un aoa' Kea -kwlι" -tea' 'a "kuan ja-, δε-nue' faun a nu 'un 'ε, 'un nιe "i 'un 'je ε juo -bo -sιn" se aopu 'de deαaun 'di po -wεe -aa dbo -a nua 'de aopu "klu se idooa-. ⁶ 'Kaa Timote -wluα 'de aopu o ε, α ja -aun aoa' Kea -kwlι" -tea' ke aoa' nyι α 'α -tι' kmaa' 'a "kuan 'dbe 'mε. Ka ao se -a -wεe ao nιe "i ao ke -a -jea 'jee- ε, α 'tmu ι 'de -a -pee. -Apu α nιe "i -a -ke ao 'je 'jee- -ke. ⁷ 'Ma de'di -wi", 'kle -a -nιa 'e 'di ε, ε kmai", 'kaa aoa' Kea -kwlι" -tea' 'a "kuan 'dbe Timote poa 'de -a -pee ε, ε 'sii- 'bo -aa dι 'mε 'de aoa' -tι' 'un. ⁸ Kaan ka la -aa pεe ji ja -wε-, -aa 'kmu a jιe -tadue i -tea', δε-nue' ao ke Tu"bo "siie "i 'bode. ⁹ 'Ma 'ce, εε' 'mua- Kea poa 'de -a pεe o ε, wlu -je -a -je 'ble -wεe -a -je εε' Kea 'se po 'de aoa' -tι' 'un ε- ? ¹⁰ Dε -εε feeε' -aa -wla i -wεe -aa -teea' Kea i 'de "mau'wι o, 'jru-gbaowι 'di ε, emε -nι ε 'je -a -kιn kwa 'kαw- -wεe ao ke -a -je 'jee-. 'De -bo ao se de jre' 'mii 'wαn 'de aoa' Kea 'a -jei" naasun- 'un ε, -wεe -a -je aopu sun o po.

¹¹ 'Ma de'di -wi", δε -aa -pαn i ε, emε -nι -a "Bo Kea ke -aa Tu"bo Sesi 'je 'de -aa -je 'a nya kαn -wεe ao ke -a -je 'jee-. ¹² 'In nιe "i Tu"bo 'je aoa' ba 'a -tι' kmaa' "kpei po sαn- sαn- 'de ao 'je nyu -wee' 'a -tι' kma -ke, ka aopu α kma aopu 'a -tι' -ke ε. ¹³ -Bo ε nι kan' -wεe aoa' pεe 'je ja jι 'de ao 'je 'pepe nι 'bo -a "Bo Kea "juαi. -Mε -sαntι -aa Tu"bo Sesi ke αα 'bleenyu -wee' a mua jia' a, ao se -αα -pun" nι.

Kea 'a -jei" naasun- -ε -nmαα 'e Kea "jri 'dei ε

4 'Ma de'di -wi", δε -je 'un 'jea 'tmu ε ke'wle, emε -nι ka ao 'jea na -wεe ao 'jea 'e Kea "jri 'dei nmα ε, ao 'cιan -mε 'mε 'bo -a -pun". 'De 'kamα aoa' na αα -ce". 'Kaa δε -je -aa -teea' aopu i kaan ka, emε -nι -aa baεε aopu i 'de Tu"bo Sesi 'a 'nyι 'un : ao na ao 'je nya mu ke'wle. ² 'Snι -a -tua' aopu 'de Tu"bo Sesi 'a 'nyι 'un, ao juε'. ³ Dε Kea nιa "i ao 'jea nu, emε -nι ao 'je 'pepe nι-, ao 'je 'nyι-san nu-tι 'α. ⁴ Ao juo aoa' 'nyαn 'ble ka

due 'due, -wεe aoa' 'nyαn 'blesun 'je Kea 'tun nu, 'de ε 'je nι' wαn nι-. ⁵ Ao 'bo aoa' -cei" "taiε tα' saun 'bo aopu -je o poε 'de εε' δε tu 'un, ka nyu -sea' Kea juo a nua. ⁶ Nyα jrc' 'bo α -podei" 'a dι sun 'un poε 'de aopu "klu. 'De εε' -tι' 'un ε, -a sιε nα" nya sese -a je ia' dι tu 'a -cιε cri 'de ao -pee. -A -na, nyu -uαa nua ia' dι tu ε, Kea 'a 'pee a mue uπu kpun 'a. ⁷ ε se 'nyι-san nua' mε -εε 'daa' Kea 'da -aun nι-. 'Kaa ε 'da -aun -ε, -wεe -a -je kpαi" -tee 'de -a -je 'pepe nι-. ⁸ 'Ma 'ce, wlu -aa -tmua 'de ao -pee -ta, ε se nyι α 'α wlu nι-, emε -tι nyα -α po ε 'kleei 'ja a, -mε Kea -nyla" nyu εε' -Suu 'a wlu mε α po 'klee i. ⁹ -Bo ε -tu" ba 'a -tι' kma-tι -mε ε, ao se ε pαn- la -a -je aopu -mε 'ε 'sbε -jei" poo-, δε-nue' Kea 'a -ce" 'kpa mε -αα aopu ba 'a -tι' kmaa'. ¹⁰ 'De 'kamα ao nιa 'o nua' αα -ke 'de aoa' de'di -wi" -nιa 'de Masedoanι -pee. -Aa de'di -wi", δε -aa -teea' aopu i ε, emε -nι aoa' ba 'a -tι' kmasun -nε 'je 'bo -tie" cεn ke'wle. ¹¹ Ao kpuun aoa' -ce" i ao -te 'tun, ao -tu" aoa' -ce" 'ε -tι', aoa' sun 'je dbo nu, ka -a sιa aopu εε' wlu o 'de ε. ¹² -Bo aoa sea kan' nu ε, -mε nyu -sea' Kea 'a -jei" naa, se ε 'bεε- uπ 'je aopu -sαn i 'je, 'de ao se nyα jrc' "jru nι-.

Klisι 'a dejisun

¹³ 'Ma 'ce, -a se ε "inι tai' 'je aopu "maa 'de ao 'je "jrii "kae- 'de -aa de'di -wi" -mεα 'a -tι' 'un, ka nyu -uπ sea tα' tba-ta 'ble "kaea "jrii ε. ¹⁴ Ka Sesi 'mεa -wεe α sαn "kun- yα' -bo -a -je ε tα' 'un ε, -mε nyu -jea Sesi 'a -tι' tα' 'un -wεe -uπ -mεα, ka Kea a mue uπ ke Sesi de jaa' a, -a -je ε tα' 'un -ke.

¹⁵ Dε -a -tba' Kea 'a wlu -gbαα "jri -wεe -aa -tmua 'de ao -pee ε, ε ka : -apu -nιa 'kmu -wεe -αα fua Tu"bo 'a jia' a, -a se -aa de'di -wi" -mεα "juαi -sii". ¹⁶ 'De εε' nα" tu 'di ε, Tu"bo 'a -ce" 'kpa -je 'de jaun 'di 'wlu -wεe -α -je i "si. 'Bomα Kea 'a "soa-wi" 'a "jru kpα i -tei klaa" o, Kea 'a dα-klee 'je wluu -tadue, -wεe nyu -jea Sesi 'a -tι' tα' 'un 'de -uπ -mεα uπ 'je "kunyα' sαn tεin". ¹⁷ 'Bo -mε 'de -apu -αα mua 'kmunia' 'de εε' nα" tu 'di ε, -aa mue o beea' -wεe -a -wee' 'je 'un sαn 'de -a -je Tu"bo "i 'jaa- 'de buε" 'un 'bo jaun -kwlu -wεe -a -ke Tu"bo 'je i -te 'bode -bode 'bode. ¹⁸ 'Ma 'ce, wlu -nι, umι ao 'je nu -wεe ao 'je ba -tι' -kwlι' i -tu" due 'due.

5 'Ma de'di -wi", δε -nιa Tu"bo 'a dejisun 'a -tι' ε, -a se ε 'bεε- -wεe -a -je aopu 'sbε ja- la 'de εε' -tι' 'un, 'de -a -je εε' -sαn' ke εε' nα" -tu" 'de ao -pee, ² δε-nue' ao 'je kan' 'mε 'pepe Tu"bo 'a jia' a mue nyu "jru -tiiα' ka "jrii 'a -kwlα paa' nιa. ³ -Sαntι nyu -wee' "klein a mua i "mae' 'a plεplε -wεe uπ 'jea wlu ka : -Pαia" pa 'nα 'bluα- "kpei 'mε ! -Tι' se ka nι- ! 'Bomα 'kle klaa" uπ -wee' sea wαn' 'puι 'je uπu "jru -tieε"-, ka -bo 'nyαkpaο' 'ble "kwli -wεe -gbaandi a -ka' u "kpei i ε, 'kamα εε mu nιa'.

⁴ 'Kaa 'ma de'di -wi", aomα 'di se i kpe 'bode -wεe ia' 'wι tu 'je aopu "jru -tiiε' -ka "jrii a -tiiα' nyu "jru ε. ⁵ 'De ao -wee' "klein 'un flαn i 'bode, ao nιe 'de -sαn' 'un, ao nιe -sαn' α "nyu -o. -A se kwie 'a 'ce nι-, -wεe -a -je idu. ⁶ -A -bo mue ka nyu jru' a nua, 'kaa -a -te "jriε- "i, -a -juo -aa -ce" 'ε ka. ⁷ Nyu -a -kpa "nyα' α, "mau" mε uαa 'mu, 'de nyu -uαa poa nmα "jru ε, 'de kwie 'di 'bo uαa poo nmα "jru. ⁸ 'Kaa -apu α ε, -a -nιe -sαn' α 'ce -o, -a

-juo -aa -ce" 'ε ka. -A -duo" -aa Sesi -kwlt" -tea' ke -aa ba 'a -tl' kmaa' 'un -wee ι 'je -aa 'unpaade ni, ka "soai a paa nuεflae' 'un ε. -Wee -aa 'puua' -a tba tɔ' "i -mε 'je -aa "jru -tu" de ni-, ka nuε-gbla nia. ⁹ Kea se -a 'da -wee εε' 'pee 'je -a kpuu, 'kaa ε 'da -aun -ε, -wee -a -je 'puua' 'je 'de -aa Tu"bo Sesi Klist 'kwa.

¹⁰ ɔmɔ -mε -aa 'mea' -wee -bo -a -te "jriε- "i ke o, 'de -bo -a -mε o, -a -je ɔɔ' 'kmu ni-, -wee ɔ ke -a -je "ti.

¹¹ 'De ia' -tl' 'un ao 'je ba -tl' -kwlt' i -tu", -wee ao 'je ba 'a di ikuu- due 'due. 'De 'kamɔ ao ni nua' mɔ -ceεn'-.

De'kwɔwlu ke 'jewlu ke

¹² 'Ma de'di -wi", de -aa -teea' aopu i ε, εmε -ni nyu -uua nua Tu"bo 'a dbo 'de aopu "klu -wee -uua poa aopu -je o 'de ɔɔ' 'nyu 'un ε, 'de -uua tɔɔa aopu Tu"bo 'a wlu ε, ao -te' uupu 'a ni'. ¹³ Dbo uupu a nua 'de εε' -tl' 'un ε, ao 'je uupu 'a "dia, uua' -tl' kmaa' -si' -jei" 'de aopu 'un. pee 'a blua' ni 'de aopu 'nyu.

¹⁴ -Aa de'di -wi", -aa bae aopu 'mε -wi" -wee'- : nyu -uua 'kmunta' -flankaan a, ao -tu" uupu 'snt. Nyu faun nia 'de 'un ε, ao kuu uupu 'a di i. Nyu 'kpi wa "i 'de 'kle 'a -tl' 'un ε, -wee -uua di a cean a, ao po uupu sun o. Ao

'bεε- pee "wɔin 'de nyu -wee' -pee. ¹⁵ Ao -tu" aoa' -ce" 'ε -tl' -wee nyɔ je deεaun nu 'de ɔ je deεaun 'a kpan -sa. 'Kaa ao -pɔn ba de 'dɔe "jrii nua' i, ao -pɔn nyu -wee' de 'dɔe "jrii nua' i -ke.

¹⁶ Ao ni 'e 'mua- 'un jeejee. ¹⁷ Ao bae Kea jeejee. ¹⁸ Ao po Kea 'se- 'de de "o de -wee' 'un. Aopu -ɔ -jea Sesi 'a -tl' tɔ' 'un ε, de Kea a -pɔn i 'de aoa' -tl' 'un, εmε -nao.

¹⁹ Ao 'bo Kea 'a -Suu 'a dbo "i kaan. ²⁰ Wlu Kea 'a -Suu poa 'de nyɔ 'wɔn -wee ɔ 'tmua, ao 'bo ι -fluεn. ²¹ 'Kaa ao "jrεε- di -wee' "klein -wee ao 'je ia' 'dɔe i -te 'de aopu 'un. ²² Ao tεεn disaun 'a kpe -wee' "klein o.

²³ Kea -εε -nyla" nyu pee 'a blua' a, εε' -ce" mε -tee aopu kɔi" -ceεn'- εmε -je aoa' nyɔɔɔ -wee' "klein i fuo-, -mε -sɔnti -aa Tu"bo Sesi Klist a mua de jia' a, aoa' tɔ' o, aoa' -suu o, aoa' pee o, aoa' 'bluku se -flen" -pun" ni. ²⁴ Kea -ε -da aopu ε, εε' 'wlu wlu "kpei, εmε -εε mu εε' dbo tu nua'.

²⁵ 'Ma de'di -wi", ao bae -aa Kea. ²⁶ Ao nynia -aa 'jewlu 'de -aa de'di -wi" -wee' -pee, ao -gblee uupu -kwlt" ka de'dinyu a nua. ²⁷ 'Ma bae aopu i 'de Tu"bo 'a 'nyu 'un, ao nu 'sbε -nε 'dii 'bo -aa de'di -wee' "klein juɔi".

²⁸ -Aa Tu"bo Sesi Klist po aopu "diwan !

2 Tesaloniku

'Jewlu-

1 Tesaloniku-koun aopu ƙ -nla -a "Bo Kea ke Tu"bo Sesi Klisi 'a nyu ε, 'mƙ Pƙo ke Silasi ke, Timote ke -apu -ƙƙ ja aopu 'sbe-.

2 -A "Bo Kea ke Tu"bo Sesi Klisi po aopu "diwan -wεε ε 'je aopu pee 'a blua' "nyl !

Tesaloniku-koun 'a Kea -kwlt" -tea' 'a -kei"

3 -Aa de'di -wi", -a se Kea 'sepo -tl 'bƙ i 'de aoa' -tl' 'un. ε nle ka -ƙƙƙn' ka -wεε -a -je εε' de tu nu, de-nuε' aoa' Kea -kwlt" -tea' ke aoa' ba 'a -tl' kmaa' a 'kpa "kpei ƙƙƙn- ƙƙƙn-. 4 Emε -tl -a 'di nmƙ wƙn -wεε -a po Kea 'se 'de aoa' -tl' 'un. Ka -aa jia Kea -gbi 'dii ε, 'kamƙ -aa -si" aopu 'a 'nyl 'dƙe 'de nyu -pee, de-nuε' nyu a -tuε" aopu 'kle -wεε aoa 'je aoa' -ce" wƙn 'de aoa' Kea 'a -jei" naa-tl 'un, 'kaa aoa' 'wlu wlu', ao -tee' Kea -kwlt" 'de nai" 'blea 'un. 5 Ka Kea nla 'de aopu 'de ε, emε -to ε. Kea 'srɛi", 'kle aoa 'jea -wεε ao 'bεεa pee "wƙn ε, emε -εε muε nua' -wεε ao 'je 'e εε' 'kmu dee 'di pa ka nɔ-. 6 Tƙ' -o, de -srɛai" ε, emε Kea a mu nua' see. Nyu -uu -tua" aopu 'kle ε, εε muε uupu 'kle "kpei jaa", 7-8 -wεε aopu -ƙƙ -jea 'kle 'de -stanwl 'di ε, 'de ao ke -a -je -kwlekwl 'je 'de -a -je -kwle.

-Sƙntɔ Tu"bo Sesi a mua 'de jaun 'di 'wlu' -wεε ƙ 'jea -tan a, ƙ ke ƙƙ "soa-wi" ƙƙ "ikmaa' nla 'e 'un a muε jia' 'bo nε-gbauo 'a -kwea'-. 'De εε' ƙƙ" tu 'di ƙƙ ƙ 'je -aun -aa -kwlekwl 'di paa-. 'De nyu -uu se ε "inɔ -uu -jea Kea juo -wεε -uu -na -uu se -aa Tu"bo Sesi 'a -ƙƙia" -tl wƙn 'jei ε, 'de 'pee 'je uupu kpuun-. 9 Uua' 'pee 'a kpuun 'a mε -nɔ uu 'je isƙn- 'bode -bode 'bode. Uu se Tu"bo 'a "jua-ke ƙƙ kεema' de 'ε "ikmaa' ke εε' fansun "jriε- 'jeei.

10 -Sƙntɔ ƙƙ mua jia' a, ƙƙ "ikmaa' a muε "jri "kpaε' poa' 'de ƙƙ nyu ƙ -teea kƙi" 'un -wεε nyu "klein -jea ƙƙ -tl' tƙ' 'un uu 'je ƙ 'jraa- 'de uu 'je ƙ "juƙi -gbεε'-. Uua' nyu tu ε, aopu a muε 'de uupu "klu nla' -ke, de-nuε' wlu -a -tmua 'de ao -pee ε, ao 'je ε tƙ' 'un 'ε.

11 Emε -tl -aa bae aoa' Kea jeejee -aa -teeε' i -wεε 'kmunla' -εε 'daa' ε 'da aopu ε, 'de ao 'je εε' 'je ka nɔ-. De -aa -teea' ε i ke'wle ε, emε -nɔ 'dƙe aoa -ƙƙan nua' i ε, ε 'je aopu sun o po 'de εε' "ikmaa' 'un -wεε dbo aoa' Kea -kwlt" -tea' a nua ε 'je 'pepe nɔ-. 12 -Bo ε nɔ kan' -mε -aa Tu"bo Sesi 'a 'nyl a muε "i 'bεεa' 'de aopu 'un -wεε ao ƙƙ ƙ 'nyl 'je "i 'bε 'de ƙƙ ƙ 'un -ke. εε' 'saaun tu 'wluε 'de -aa Kea ke -aa Tu"bo Sesi Klisi 'un.

Dɔ -la mua nuua' Sesi Klisi 'a deji ƙƙ" ε

2 Tƙ' -o, -aa Tu"bo Sesi Klisi a muε jia' -ceεn', -wεε ƙ ke -a -je "jrui 'kɔn-. 'Kaa 'ma de'di -wi", -bo ε -tu" 'de -mε 'ε -tl' 'un ε, -mε de -aa -teea' aopu i ε, 2 emε -nɔ ao 'bo aoa' -cei" "taie -wεε nyƙ 'bo ao faun' poε, 'de ƙ 'bo aoa' "jru -jei" -saa -too"- . -Bo nyu jru' wlu ka uu 'na Kea 'a -Suu -po' wlu 'bo uupu -kwlt" -wεε uua 'tmu ɔ, 'de uua 'du Kea 'a wlu ε, -bo nyu jru' 'cru 'sbe, -wεε uu 'na -apu -cɔe' ε, -bo nyu jru' 'tmu Kea 'a -tl' -wεε uu 'na Tu"bo ji' -wε- sese ε, -mε ao 'bo ɔ tƙ' 'un 'jee. 3 Ao 'bo 'wƙƙεn nyƙ 'bo ao 'srɛ ipooε ka 'o ka 'de dɔ -nla 'mua- 'a -tl' 'un, de-nuε' ƙƙ" -tl Tu"bo 'a 'jru 'je 'de nyu "jru nɔ ε, -mε nyƙƙu 'a Kea wƙn o toa' a muε 'blua- "i 'sia'. 'De "ju -ƙƙ 'nyl nla 'diwƙnyɔnii ε, -wεε -ƙ -tea isƙan' 'a -teea' -mƙ 'je -tan' ke tein". 4 Dɔ "klein nyƙƙu a -gbεεa' "juƙi -wεε uu 'daa- Kea ƙƙ muε ɔ -wee' o -ƙƙan', ƙƙ muε ƙƙ -ce" 'ε 'nyl "jei kpaε' 'bo ɔ -wee' "jru kƙ'. ƙƙ muε mua' mamau 'su ƙ 'je 'e Kea -gbu 'di pa -wεε ƙ 'je i -te 'demu, 'de ƙ 'je ƙƙ -ce" Kea 'daa-.

5 -Ta 'un nua 'de aopu "klu 'de ε, 'un se la' dɔ tu 'tmu 'de ao -pee 'dee- ? -Aee', ε se kan' nɔ- ? Ao po -tl' -kwlu o ke ! 6 'De kaan la, ao 'je kan' 'mε de jre' mε -kaan ƙ -je de, emε -tl ƙ se ji ke. ƙƙ' ƙƙ" -tuu" a -bo ε nyɔnii -wεε ƙ 'je ji. 7 ƙƙ' 'diwƙnyɔnii-suu -je -nla 'de nyƙƙu 'un ε, -mε nle dbo nua' ƙƙƙ- 'de kwie'. 'Kaa -ƙƙntɔ de -ε -kaan ƙ -je de εε mua 'nɔ 'wlu' a, 8 'bomƙ "ju -ƙƙ 'nyl nla 'diwƙnyɔnii ε, ƙƙ mu ƙƙ -ce" toa'. 'Kaa Tu"bo Sesi 'a wƙn 'dipoo' ƙ muε ƙ 'dbaa' 'de ƙƙ jisun 'a "ikmaa' 'je ƙ i-sa 'de nya.

9 'Diwƙnyɔnii -ƙƙ, -ƙƙntɔ ƙƙ mua jia' Satan a mu ƙ "ikmaa' "nyla' -wεε ƙ 'je jrii' ke "jriε o siedɔ klae" klae" nu 'de ƙ 'je nyu 'srɛ ipoo-. Ka ƙƙ "ikmaa' 'wlu' 'de Satan 'un ε, umɔ -toε. 10 ƙƙ muε 'de desaun 'a kpe -wee' "klein 'un ji-ia' -wεε ƙ 'je nyu -uu -ma" uua' -ce" pee 'di i -te. Uua' nyu tu a muε isƙan', de-nuε' tƙ' -tl 'a -tl' kmaa' -ε -jea uupu 'puu ε, uu se ε "inɔ uu 'je ε sɔn 'ƙƙƙn kpuun-.

11 Emε -tl Kea a muε nua' -wεε uu 'je idu 'de uu 'je sɔ tƙ' 'daa-, 12 -wεε nyu "klein sea' tƙ' -tl 'a wlu tƙ' 'un 'je, 'de -uua -jea disaɔn 'a 'dia a, Kea 'a 'pee 'je uupu kpuun.

Ao 'bo 'o tƙ' -tl 'a -jei" 'wluε

13 'Kaa aopu ƙƙ ε, 'ma de'di -wi", ao nle Tu"bo 'a -tl' kmaun -o. -A se Kea 'se po-tl 'bƙi 'de aoa' -tl' 'un, de-nuε' Kea -teeε aopu kƙi" sese -wεε ao 'je 'puua' 'je. Emε -tl εε' -Suu a nu dbo 'de aopu 'un -wεε ao 'je tƙ' -tl 'a wlu tƙ' 'un. 14 Emε -εε 'daa' ε 'da aopu 'de -ƙƙia" -tl -a -tmua 'de ao -pee 'un, -wεε ao ke -aa Tu"bo Sesi Klisi 'je 'nyl i 'wluε-. 15 'Ma 'ce, -bo ε nɔ kan' a, -mε wlu -a

-תכא אופו 'de -a וכן 'di o, -jt -a -תכא אופו 'de 'sbe -a -pooa אופו -jei" 'di o, ao -tl' i 'de אופו 'un -wεe ao 'je 'sun po 'de Kea 'a wlu 'un.

¹⁶⁻¹⁷ -A "Bo Kea kma -aa -tl' -wεe ε nu -aun 'saaun "jrii 'de ε -tu" -a -tl' -kwlt' i -wεe -a -je t' tba-ta -cεen' 'ble. ε ke -aa Tu"bo Sesi Klist 'a -cε" 'kpa -kuu aoa' pεe i -wεe ao 'je 'dεe nua' ke wlu 'dεe 'tmua 'a 'kpt' 'ble.

-A -bae ba 'a Kea

3 'Ma de'di -wi", -ta -j' 'ma jia -craa' la 'bom' -nι ao bae -aa Kea -wεe Tu"bo 'a wlu 'je 'blua- ja -ko' סככ- סככ- 'de ka ao 'je ε t' 'un -wεe ao kpuun ε sun 'סככ כ, ε 'je kan' nι -ta "o -ta. ² Ao bae -aa baea' -ke -wεe Kea 'je -a seie 'de 'diwɔnyniun 'kwa, dε-nuε' ε se nyu -wee' -a -wככ' Kea 'a wlu t' 'un 'je -tl kan' nι-.

³ Tu"bo 'a 'wlu wlu "kpei, ככ muε אופו 'a dι kua' -wεe כ 'je אופו ifuo- 'de -sich' se אופו sun -pun" kpai. ⁴ -A -je kan' 'mε dι -a -sia" 'nynι 'de ao -pee -wεe ao 'jea nu ε, ao nιε la' nua' 'de aoa mu ι nua' ao 'je nya mu, dε-nuε' ao ke Tu"bo "siie "i, εmε -tl -a -te' אופו -kwlt". ⁵ Tu"bo po aoa' pεe -je o 'de ao 'je Kea 'a -tl' kma, -wεe pεe "wɔin 'bεεa' -ε -nua 'de Klist 'un ε, ε 'je 'de אופו 'un nι-.

Nyufen' -saawlu

⁶ -Aa de'di -wi", -aa -teε' אופו kε' "i 'de Tu"bo Sesi Klist 'a 'nynι 'un -bo nyc nι 'de אופו "klu -wεe ככ sea ככ -cε" -flaan' "kpei po ε, 'de dι -a -תכא אופו -wεe כ 'na כ sι wככ 'jei ε, -mε ao tεen -ככ כ 'jei tu o. ⁷ Ka ao 'jea nu -wεe ao 'jea 'bo -aa -ככ 'de bla a, ao juε', dε-nuε' -ta -a -nua 'de אופו "klu ε, ao 'je kan' 'mε -a se -flaun nι-. ⁸ -A se bae' -te 'bo nyc jrc' "wɔin -wεe -a se ככ dι di "jei-

'kaa -aa -cε" 'kpa -nyta' -su' 'de "mau' wι o, 'jru-gbao wι 'di -wεe -ככ -ככ -ככ diide 'de -bo ε nι kan' -wεe -a je 'bo aoa' nyc jrc' "jru -te. ⁹ Dbo -a nua 'de אופו "klu ε, אופו -je -a diide "nynι -wεe -a -je di 'de-. -Bo -a se kan' -ככ nu ε, -mε ε se ao se -aa diide "nynι ka nι ko-, 'kaa -a -nιε "i -wεe ao 'je -aa kpln ja -gbun 'de ao 'je 'bo -aa -ככ 'de bla. ¹⁰ 'Ma 'cε, -ta -a -nua 'de אופו "klu ε, wlu -a -tmua ao si ε t' o. -A -wlu ka -a 'naa nyc -כ sea dbo nu ε, כ 'bo dε die.

¹¹ 'De -mε 'kam' dε nyu a 'tmua -wεe -aa -wככ 'de aoa' -tl' 'un mε -nι nyu jru' -nι 'de אופו "klu -wεe -טט -te i 'su -טט -na -טט se dbo nui 'de -טט na dain" 'un -טט -sii' 'un -wεe -tl' טט sea ככ טט 'kpt' 'un -pluu -pluu. ¹² Uua' nyu tu ε, -aa baεε טט i 'de Tu"bo Sesi Klist 'a 'nynι 'un טט nu dbo -wεe טט 'je טט -cε" 'kpa 'a 'kwadε 'je, טט 'je di 'de ku peeε 'un. ¹³ 'Ma de'di -wi", aom' 'bo dε 'dεe nua' 'un seaa. ¹⁴ 'Snι -a -tua" אופו 'de 'sbe -nε 'di -ta, -bo nyc nι 'de אופו "klu -wεe כ 'na כ se ε wככ 'jei ε, -mε ao sie כ "jriε- o, ao 'bo כ dbεεjua o kpa, -wεe ככ -cε" ε 'kmυ 'je כ -tun' "i 'dbaa. ¹⁵ 'Kaa ao 'bo כ aoa' tunyc 'un nuε, dε-nuε' כ nιε aoa' de'di -o. Ao 'kpc -pun" -wεe ao 'je כ fen' -sa.

'Jewlu-

¹⁶ Tu"bo -ככ -nyta" nyu pεe 'a blua' a, ככ -cε" 'kpa "nynι אופו pεe 'a blua' 'wι "o 'wι ka "o ka ! Tu"bo sie ao -wee' "klein o !

¹⁷ 'M' Pככ, 'm' -je אופו, 'ma -cε" 'kpa 'a sun -crι wlu -nι. 'De 'ma 'sbι -wee' 'di ε, ka 'ma nua 'ma 'nynι 'crιsun, 'kam' -nao.

¹⁸ -Aa Tu"bo Sesi Klist 'a "diwan kpun ao -wee' "klein !

1 Timote

'Jewlu-

1 'Ma פכס, כ-נלא Sesi Klisi 'a dboi, ka -aa 'Puui Kea ke -aa כ' "itbai- Sesi Klisi da, 2 'ma כ-כ ja -un 'sbe, Timote 'ma "ju -כככ 'de de כ' 'un 'jea 'un. -A "Bo Kea ke -aa Tu"bo Sesi Klisi 'je -ma wae, ε po -un "diwan -ma pae 'je blu !

Ke' wə-sanyu -səun 'a -tɪ'

3 'Ma ποε -un -tɪ' -kwɪl" -ta 'ma mua Masedoani ε, 'un -tuε" -un wlu -wae -un -sie 'o Efesɪ. 'Un 'na -un -tmuu' nyu jru' -sua כככ nyu dɪ -ɪ sea 'ruε 'de Kea 'a wlu 'di ε, un 'je la' nyu כככ -tɪ 'כ. 4 -ln -tmuu' uupu -ke un 'bo 'o uupu -kwɪl" -saa 'su un 'bo dɪ "i poε, un 'bo ɪ כ' -tɪ 'daa-. Ka nyu 'a "ji nua "itbaasun, -la' ba o -tooa' sea "ti -ta 'ble ε, un 'כ ɪ o. De un 'jea nu ka, emε -nɪ 'puua' Kea 'nyta nyu εε' -kwɪl" -teti nyu כככ.

5 Wlu 'ma 'tmua -un -wae -un -jea 'tmu 'de uupu -pee ε, la' bu mε -nɪ un 'je nyu 'a -tɪ' kma 'de pae -cεn' 'un -wae uua' pae je uupu "bli -ce' 'de uua' Kea -kwɪl" -tea' je "jridepooa' -כככ nɪ-. 6 εε' -jebɪ -tu ε, nyu jru' -to ε 'kpu "i, -wae -un -biie" 'e ba o -tooa' ke wlu -gbai" 'tmua' o. 7 Uua' nyu tu ε, un nɪε "i un 'je Kea 'a ke' wə -sa 'de nyu -pee, 'kaa wlu uua 'tmua uua' -ce" 'kpa 'a 'wə 'de ɪ 'dei, 'de de -εε -tɪ' uua 'tmua -wae uua 'nyea "kpei- 'de nyu -pee ε, un se ε juo-.

8 -A -je kan' 'mε Moisi 'a ke' nmɔ "jrii, ka ε 'sia 'nynt -bo nyk כ se ε wə -sa' kan' 'pepe ε, -mε nmɔ". 9 Nyk ככ nua kan' a, ka Kea sea ke' bla 'de "isrɛun 'a -tɪ' un ε, כ juε'. 'Kaa ke' -ε -blaa a, ε blaa' 'de nyu -sua' 'jea ke' "o ke' wə o, "jruku -un o, nyu -sua' -tea' Kea 'a ni' o, desauun o, nyu -un sea Kea 'a -tea' -te o, nyu -sua -dba "bo ke de -kwɪl i, un ke "ku 'dbaun 'a -tɪ' un -ke. 10 ε blaa' -ke 'de de ε "jrii tɛun o, "nyunmai -sua 'su a -pkan ba o, nyu -sua -jriia" nykpu o, sɪ 'tmuun o, nyu -sua -snεa' 'de Kea 'a 'nynt 'un, 'kaa dɪ -la wlu un cεn -tie" 'bo Kea "juɔi, uua' nu ɪ. Nyu "klein -nɪa 'mua- uua' nuudɪ ke כ' -tɪ -ɪ -crɪa' 'de Kea 'a 'sbe 'di tooε ba 'kpu "i. Uupu 'a -tɪ' un mε ke' blaa-, 11 de-nuε' 'kamɔ ε 'ruε 'de -pɔia" -tɪ Kea -tea' 'un kwa 'di. la' -pɔia" -tɪ -tu ε, ka Kea nmɔ 'di wə -wae ε nɪa 'e -ככ' un ε, emε la 'tmu.

פכס a ποε Sesi 'sε-

12 'Ma ποε -aa Tu"bo Sesi Klisi 'sε-, de-nuε' כ -tee' un -kwɪl" -wae כ -te' un -pɔia" -tɪ 'tmudbo kwa, 'de כ -nyl' 'un 'kpi -wae 'ma nu εε' dbo tu-. 13 'De -mε 'kamɔ 'un dooa ככ 'nynt tɛin" -doaa -doaa-. Nyu -sua naa ככ 'jei" ε, 'un kma wə 'de uupu "kpei -wae 'un -tu" uupu 'kle -tu

-tu. 'Kaa Sesi 'jee 'ma wae-, de-nuε' -ta 'un sea ככ -tɪ' כ' 'un 'jee- 'de ε, dɪ 'ma nua 'un sɪ juo-. 14 'Saaun -aa Tu"bo nua 'un "jrii ε, ε cεn -je "kpei -tie". Emε -nuε' -wae 'un ke Sesi Klisi "sii- "i 'de 'un -te' Kea -kwɪl" -wae εε' nyu 'a -tɪ' kmaa' nɪ 'de 'un. 15 Wlu -nε, ε se jrai" po -ta 'ble, -wae ε nɪ 'wə ka-. εε' wlu tu ka : Sesi Klisi ji 'כ 'kmu "kpei 'me -wae כ 'je desauun 'puu-. Uua' desauun tu ε, 'mɔ -ככ 'e un -pu 'a nya. 16 'Kaa Sesi Klisi 'jee 'ma wae-, -wae ka כ kuua כ' i ε, כ 'je ε to 'bo 'mɔ "kpei, 'bo 'mɔ כ -ככ 'e desauun 'a nya "kpei. כ nu kan' 'mε -wae nyu -sua mua ככ -tɪ' כ' un 'jea' 'de nya, un 'je ε "jriε- 'jee- 'de un 'je 'kmunɪa' -sea' -kwε -ta 'ble 'je. 17 'Beɔ -nɪa 'e jaun 'di ε, Kea -ε sea 'mε-ta 'ble ε, Kea nyk כ 'jea "jriε-, Kea -ε -nɪa due' koun -gbai' ε, εε' 'nynt 'bei" -wae ε 'je dεwə nɪ jeejee ! 'Kamɔ ε 'je nɪ.

18 Timote 'ma "ju, wlu 'un sia -un o, emε -nao. ε ke wlu Kea jaa nyu 'kwa, -wae un 'tmua 'de -ma -tɪ' un nɪε de due', -un po la' wlu tu -kwɪl o, 'de -un -je Kea 'a -tɪ 'a tu -fɔn' ka -כככ ka. 19 -Bo -ma sea kan' nu ε, -un kpu -ma Kea -kwɪl" -tea' i. 'De -ma nuudɪ -wee' "klein 'un ε, -ma pae 'bo -un "bli -ceε'. Nyu jru' se ε "int un 'je uua' pae 'a wlu doin" o po. De -ε 'un uua' pae -ceε' un "bli ε, uua -fuuen nya, emε -nuε' -wae uua' Kea -kwɪl" -tea' -cεn' ככ i, -wae un 'כככ -sɪ -tɪ 'a כ' un 'jea' 'un. 20 'De uua' nyu tu "klu ככ Imene ke Aləsandrɪ nɪ. 'Un "taie uupu "i 'de Satan 'kwa, -wae ka nyk sea 'bεε- כ 'jea Kea 'a 'nynt doaa, 'de un 'je ε juo-.

Kea bae-tɪ

2 De -ε -כככ -tɪ' -wae 'ma kuua Kea 'a -jei" naun 'a dɪ i ε, emε -nɪ un 'je Kea de i -tee', un 'je ε i bae-, 'de un 'je ε 'sε po 'de nyu -wee' "klein 'a -tɪ' un. 2 Un 'je 'bluajeun o, nyu -un -tea' nyu "jru kpu' i 'a Kea bae, -wae -aa 'kmu 'je 'e ku peeε' un nɪ, 'de -aa pae 'je blu. -Bo ε nɪ kan' a, -mε -aa muε Kea 'a -jei" naa' ka -כככ' ka, -wae dɪ ε nɪa "i ε, 'de -a -jɪ nu. 3 De -ε -nmɔ "jrii -wae -ε -nmɔ Kea -nɪa -aa 'Puui 'jri 'dei ε, emε -nao. 4 Emε -ε -nɪε "i nyu -wee' "klein 'je 'pu -wae un 'je כ' -tɪ juo-. 5 'Kaa Kea nɪε due' koun -gbai'. 'De -tɪ' 'nynt nɪ i -nɪa 'o nykpu ke Kea 'nynt, nɪε due' koun -gbai -ke. כככ -nɪ Sesi Klisi -nyk-. 6 כככ כ -to 'e ככ' -ce" -wae כ -seie' nyu -wee' 'de desauun 'kwa. Ka Kea nɪε "i ε 'jea nyu -wee' 'puu- ε, de -ε -toε ε, emε -nɪ Sesi ככ -saa ככ' -ce" 'sraa- 'un 'de nyu 'a desauun 'a -kwε-tɪ 'un 'de ככ' -ε -tu-ua" 'di. 7 Emε -εε -tɪ' un 'un -teeε 'o -wae 'un dbooε- 'de 'un 'je nyu sea' Suifu nɪ Kea -kwɪl" -tea' ke כ' -tɪ כככ-. De 'ma 'tmua -ta ε nɪε כ' -o, ε se sɪ nɪ-.

⁸ Δε -je 'ln nla "i 'bo -me 'de ε, εμε -nl "nynunmai 'je Kea bae -ta "o -ta. -Bo uua sea Kea bae ε, υυ to sun -l sea desauñ 'a -ka -pun" nl "jei, υυ 'bo 'cen ke tɔ' sañ pæ o 'bleε. ⁹ Δε 'ln nla "i -ke 'de 'nynukpae' 'a -tl' 'un ε, εμε -nl υυ juo dl 'unpaa ka-. Uua' dl 'unpaasun 'bo ε nυε -weε "jriε- 'bo υυpu o 'mυε. Ε se uua' "mul- dbasun o, uua' doin" podt o, uua' dɔ' podt o, uua' -pun" -tu" dl ml -je ε nu, -weε υυ 'je Kea "jri 'dei nmκ nl, υυ 'bo l 'wei -κn -kweεε', ¹⁰ 'kaa δε -je -je ε nu -weε υυ 'jea δεwκ nl ε, εμε -nl uua' dl 'dce nua'. 'Nynukpae' -υυ -na -uua pleεε Kea, 'kamκ υυ 'je nu. ¹¹ 'Nynukpae' jaa uua' -ce" ja -weε υυ 'je -snii' -te, 'de υυ 'je Kea 'a wlu doin" o po. ¹² -Bo ε -tu" 'bo 'κκ -kwll" ε, 'ln se 'nynukpae' 'a nyudεκκ -tl 'κκκ -de Kea -gbu 'di. 'ln se ε 'bεε- -weε 'ln 'je υυpu 'bo "nynunmai "jru kpκ' i -te. 'ln nυε "i υυ 'je 'tun -te. ¹³ Tɔ' -o, Adam κκ Kea nu tein" -weε Efu tba 'o. ¹⁴ 'De ε se Adam κκ Satan poo 'srε i nl, 'nynκk-pao' mu Satan poo 'srε i, -weε -υ -blaa Kea 'a κε' wκn. ¹⁵ 'De -me 'kamκ 'nynκk-pao' a mu 'puua' 'jea' ka u nla "nynuu- de ε, υ 'ble Kea -kwll" -tea' ke nyu 'a -tl' kmaa 'a nai" -weε υ 'je kpκi" -tee, 'de υ 'je "i kpun.

Kea -gbu -jeopoun

3 Tɔ' -o, -bo nyc -nυei" κ 'je Kea -gbu -jeopoi nl ε, -me nmκ "jrii, dbo 'dce -o. ² Kea -gbu -jeopoi -κκ 'ja a, κκ' nyc tu se -ka -pun" nl. κ 'ble 'nynκ due', κ juo κκ -ce" 'ε ka, κ nl iκi" nyc-. κ nu kpln 'dce, κ nl nyiκ-, κ nl nyu δε κκ ka. ³ κ 'bo nmκ 'nai nυε, κ 'bo 'cen 'bleε, 'kaa κ nl kupeεε' nyc-. κ -κκκ pæ 'a blua' i, κ 'bo κκ -ce" 'ε 'dce i-κκκ. ⁴ κ juo κκ -gbu" 'a -je o po ka-, κ nυε -weε κκ "nynuu- 'je κ κκ 'je -weε υυ 'je κκ 'ni' -te'. ⁵ -Bo nyc se κκ -gbu" -κκκ 'a -je o po ka juo 'ee, -me ka κ 'je Kea -gbu 'a -je o posun nu ε- ? ⁶ Nyc κ -jea Kea -gbu -je o po ε, κ 'bo nyc κ -jea Kea 'a -tl' κκ 'un dee' un nυε. -Bo κ se 'e Kea 'a -tl' un -kwle ε, κκ mυε κκ -cei" 'bεεa', ka -sικn 'bεεa κκ -cei" ε, -weε Kea 'a 'pee -ε kpun a -sικn' ε je κ kpun -ke. ⁷ κ 'bo -ka 'bleε 'de nyu -υυ sea Kea -gbu 'di nl "jri 'de -ke, 'de κκ 'nynl je dooa -weε κ je 'o -sικn' κ -sebeε 'κκκ 'kpa.

Kea -gbu sun opoun-

⁸ Kea -gbu 'a sun opoun -wi" -mu -ke ε, υυ nu kpln 'dce, υυ 'bo mul κκκ 'bleε, υυ 'bo nmκ 'naa' -jei" -siiε, υυ 'bo 'wei -κκκ ka saun ka-. ⁹ Tɔ' -tl -l poa "jri "kpae' 'de Kea -kwll" -tea' un ε, ulυ υυ 'je o -si', 'de tɔ' 'dce un. ¹⁰ Uua' nyu tu ε, -bo nyu 'je υυpu dbo -nε kwa -te' ε, nyu 'je υυ -pu 'a kpln ja -gbun -o. -Bo υυ se -ka -pun" nl ε, -weε υυ 'je εε' dbo tu nu. ¹¹ Uua' 'nynukpae' foo" 'su 'a nuκkpln 'je "jrii nmκ-, υυ 'bo nyu cυen 'su υυ 'bo ipleeε -weε υυ 'je kpln un nl, υυ kpυun wlu "kpei- 'de dl -wee' un. ¹² Nyc κ -jea Kea -gbu sun o po ε, κ 'ble 'nynκ due', κ 'bεε- κκ "nynuu- o, κκ -gbu" 'a -jeopoa' "κκκ. ¹³ Kea -gbu 'a sun opoun -uua nua uua' dbo ka -κκκ' ka a, nyu a mυε υυpu 'a ni' -tea'. -Bo uua sea Sesi -kwll" -tea' tmu ε, faun se υυpu nui, δε υυ ke Sesi "siaa "i ε, εε mυε nua' υυ 'je 'kpl 'ble.

Tɔ' -tl klaa" -pa' 'kwla a

¹⁴ -Ta 'un nua 'sbε -nε 'cra' a, 'ma naa tɔ' i 'un 'je 'de -ln o ji -ta 'wυ κκκκ. ¹⁵ 'Kaa δεε-tl 'ma ja -un 'sbε-, εμε -nl -bo 'un se -too"- 'un se ji ε, -weε ka Kea 'a 'ce 'jea na 'de 'kmunl Kea 'a -gbu' 'di -ln -je ε juo-. Kea 'a 'ce -nu, υυpu -nl tɔ' -tl 'a -kwea -gbaatu-, -weε ka -kwea' -gbaatu kpun a -gbu' i ε, υυ 'je kan' tɔ' -tl i kpun -kli, 'de υυ 'je la' -tl' -tu". ¹⁶ Tɔ' -tl klaa" -l pa 'kwla 'de-, -weε Kea -sa 'kwla a, nyc jrc' se ε 'bεε- κ 'je la' -tl' un-too'-. Ka nyu 'jea nu -weε nyu 'a 'kmu 'jea 'e Kea "jri 'dei nmκ ε, εμε la κκ nyu, δε-nυε' l 'tmυε Sesi 'a -tl' :

κκκ -snεε nyiκ 'un, κκκ Kea 'a -Suu po -tl' o, -weε Kea 'a "soa-wi" 'jee- "jriε-. κκκ -κκ -tl' a 'tmυε 'de nyu sea' Suifu nl -pee. κκκ -κκ -tl' nyu jru' 'je tɔ' un 'de 'kmu -wee' "kpei. κκκ Kea kpa 'e jaun 'di, -weε -κ -nl 'e εε' -κκκ' un.

Nyu -uua κκκ nyu si-tl ε

4 Wlu Kea 'a -Suu 'tmua 'pepe ε, ε ka, ε 'naa : κκ" -tl 'blua 'a -kwe- κκ" 'je nyi ε, nyu jru' a mυε Kea 'a -jei" naa -tl o 'κκκ' -weε dl -sικn κκ nyu "maa -sii a κκκ nyu ε, υυ 'jl κκκ 'je. ² la' -sii -tu ε, 'de "jridepooun ke sl 'tmυun un κκκ la cεen -weε la wlu. Uua' nyu tu ε, uua' pæ "cruan- "i, δε-nυε' Satan -tυε" υυpu juo'ln. ³ Dl uua κκκ nyu ε, εμε -nl uua -tee' nyu κε' "i -weε υυ je 'nynκ 'ble, -weε uua tba nyu -gban' 'de diidl jrl' 'a -tl' un. 'Kaa Kea nu diidl -wee' "klein 'mε, -weε nyu 'je la' Kea 'se po 'de nyu 'jl di. Nyu -υυ -jea Kea 'a -tl' tɔ' un 'de -υυ -jua tɔ' -tl ε, υυ kpυun l sn κκκκ -weε υυ 'je la' Kea 'se po. ⁴ Dl "klein Kea nua nmκ "jrii, la' jre' se i po ka nl-. -Bo nyc κ sea la' Kea 'se po ε, κ 'bεε- κ 'jl di, ⁵ δε-nυε' Kea 'a wlu ke εε' 'sepowlu ml -nυε' -weε l nl 'pepe 'de l nl di ka-

Sesi Klisu 'a dbonui -κκκκ-

⁶ Dl 'ma 'wlu a 'tmua' -nl, ulυ -ln -je -aa de'di -wi" "i to-. -Bo -ma sea kan' nu ε, -me -ma mυε Sesi Klisu 'a dbonui -κκκκ' nua'. Kea 'a wlu -cεen' -ε 'di -ln -bεεa' "i -weε -ln -tea' -kwll" 'de -ma -jea κκκ 'pepe ε, εμε -ln -je to 'de nyu -pee. ⁷ 'Kaa dl -l sea 'e Kea 'a wlu 'di 'wlu -weε nyiκpu a -sa 'o uua' -ce" -kwll" 'su uua 'tmua, la' dl tu se 'de 'ble, -ln -tεen l o. ⁸ Ka -ln -jea nu -weε -ma 'kmu 'jea 'e Kea "jri 'dei nmκ ε, εμε -ln -je 'cυan. -Bo nyc κ sea kui -κκκκ 'dce nua' i-κκκ ε, -me nmκ "jrii, 'kaa -me se -tl' κκκ -gbein'. -Bo nyc 'cυan Kea 'a -kwlltu nua' -weε κκ 'kmu nmκκ 'e Kea "jri 'dei ε, εμε -κκκ -tl' 'de dl -wee' "klein 'a -tl' un, δε-nυε' Kea cεn wlu -tie" ε 'na 'kamκ -bo -a nu ε, -weε ε 'je -a "diwan po 'de 'kmu -nua -sian ke 'kmu -εε mua jia' 'di. ⁹ Tɔ' -o wlu -nε, ε nυε tɔ' un 'je ka -weε ε nl κκκκ- ka. ¹⁰ Εμε -tl -aa nu dbo -weε -aa -κκκ tu. -Bo -aa sea kan' nu ε, -me -a tba 'kmunl Kea tɔ' "i, δε-nυε' εμε -nl nyu -wee' "klein 'a 'Puui. Nyu -υυ -jea εε' -tl' tɔ' un ε, υυpu -a 'Puui ε nl κκκ -gblein'. ¹¹ la' dl tu ε, -ln -tmυ l -weε -ln -jl nyu κκκκ-. ¹² Timote, -ln -nυε -kooa" i-saan" -o -κκκ, 'kaa -ln -bo 'κκκ ε nyc 'bo -un "jriε- "jru blaa. -ln -juo wlu ka, -ln nu kpln 'dce, -ln

-kma nyu 'a -tu' -in -te' Kea -kwli', -in -ni 'pepe, -wee nyu -jea Kea 'a -tu' t' 'un ε, uu 'je 'o -ma -k' de bla. ¹³ Ka -ma nua Kea 'a wlu 'dii 'bo nyu -kwea -wee -ma -se' w' de -ma t'w ε nyu ε, -in kpe nya mamau 'su 'un 'je -un -jeε. ¹⁴ -Ta Kea jaa nyu wlu 'kwa 'de -ma -tu' 'un -wee Kea -gbu 'a nyusoa -tea' -un kwa 'jru ε, -paan' Kea nua -un 'jrii 'de εε' k' tu 'di ε, -in -bo ε 'plu 'un nuε. ¹⁵ Dbo -nε, -in -tu" ε 'jriε- -in -to 'e -ma -ce" 'de εε' -tu' 'un, -wee ka -ma na -ma mua nya 'de nyu -wee' 'je ε 'jriε- 'jee- ¹⁶ -in -tu" -ma -ce" 'kpa ke di -ma t'wε nyu 'a -tu', -in -ble nai" 'de ia' -tu' 'un. -Bo -ma sea kan' nu ε, -mε -ma muε -ma -ce" ke nyu -uaa poa -ma wlu doin" o 'puua'.

Kea 'a -jei" naaun 'a 'sni -tu" 'a

5 -in -bo ny' -k'w' wlu 'un 'wlaa, -in -juo k' -pee wlu ka- ka -in -bo" nua. -in -juo -kooa" mu" 'a kpun ka, ka -ma "dei-wi" nua. ² 'Nynukpae' -uu -kpa nyu -c'wun' ε, -in -juo uupu 'a 'ble ka, ka -in de-wi" nua. 'De 'nynukpae' -t'ε -mu ε, -in -tmuu uupu wlu -pee ka -ma -tmua -ma de'di nynukpae' wlu -pee ε. -in -tu" -ma -ce" 'ε -tu' -wee -in -je 'pepe ni 'de εε' de tu 'un. ³ -Tich" nynukpae' -uu sea ny' 'ble -wee -uu -nua due' koun -gbai -uu -tea i ε, -in -tu" uupu 'a -tu' -in -te' uupu 'a ni'. ⁴ 'Kaa -bo -tich" 'nyn' 'ble "nynuu- ke "nanyuu ε, -mε uua' 'nynuu- tu, uu 'je kpln 'd'ε nua' 'cian -o 'de uupu "bli -gbu" -s'w, -wee ka uua' 'ce nua uupu 'd'ε "jrii t'εin" -ke ε, 'de uu 'je uupu 'd'ε "jrii nu kan' -ke. εmε -εε nu Kea 'un. ⁵ 'Nynukpao' -ju -ua kuan 'mεa -wee -u -nua due' -u -tea i, 'de -u sea ny' -k -jea ua' -tu' -tu" 'ble ε, -mu tba Kea t'w 'i, -wee ε 'ju sun o po, εmε -tu ua bae ε 'de "mau'w' o 'jru-gbaow' di. ⁶ 'Kaa -tich" 'nyn' -ju -a nua ua' -ce" 'ε pee 'a "dbu ε, -mu 'mε -te 'kmui mεa'. ⁷ Di -in -jea uupu -kwlu o poo ε, umi -nao, -wee nyu je uupu -tu' -pun" tba. ⁸ -Bo ny' se k' 'wluau ke k' -gbu" -s'w nyu 'a -tu' -tu" ε, -mε k' 'k' Kea -kwli" -tea' o, -mε k' nε desauui -o, ε je ny' -k sea Sesi 'a -tu' t' 'un 'je -sii. ⁹ 'Bo -tich" nynukpae' 'a -t'w' -bo -in -je 'o -tich" 'nyn' jru' 'a 'nyn' 'cu ε, -mε ua' -sun cen kwla -mεεo" - "kpei -tie". ¹⁰ Nyu juo ua' d'ε' n'nynt, u -gbaan "nynumu", u ni nyi'w, u k'w' Kea 'a -jei" naaun bu i, u po wee nyu sun o, u nu di 'd'ε 'a "kwli -wee'. ¹¹ 'Kaa 'nynukpae' -t'ε -uaa kuan 'mεa a, -in -bo uupu 'a 'nyn' 'cuε 'bo -t'w' nynukpae' 'a -t'w', de-nuε' -bo uu nε 'i uu 'je uua' pεe 'a "dbu nu 'su ε, uua -k'w' jra "tia 'a -k' i ke'wε 'su uu "taiε Klisi 'a -tu' "i. ¹² -Bo ε ni kan' 'su ε, wlu uu cen -tie" t'εin" 'de Sesi 'a -tu' 'un ε, uu 'k' ε o 'su uu kpuun ε uua' -ce" 'pee. ¹³ 'Bo -mε 'de, -bo uu se nuudbo 'ble 'su ε, uu -teε -gbein" woi pleea' -pun". ε se -mε 'ε 'su ni-, 'kaa uua wluε -s'w -wee uua po nyu 'a -tu' k'w' 'un -pluu -pluu. 'Kam' uupu a nu, -wee di -u sea 'e nyu 'w'w' ji ka ni ε, 'de uua 'tmu i. ¹⁴ εmε -tu 'un nε "i -tich" nynukpae' -t'ε 'je jra dee "ti, -wee uu 'je "nynuu- 'wlu, 'de uu 'je uua' -gbu" 'a -tu' -tu". -Bo ε ni kan' a, -mε -aa tyny se ε 'bεε- uu 'je -a -k' -pun" 'je, -wee uu 'je -a wlu saln -pee 'tmuu-. ¹⁵ Dεε-ti 'ma 'da kan' a, εmε -ni -tich" 'nyn' dee jru' "tai Sesi 'a -tu' "i -we- 'de-, -wee uu bla 'o Satan 'de.

¹⁶ 'Kaa 'nynukpao' -u -jea Sesi 'a -tu' t' 'un, -bo -tich" nynukpae' ni 'e ua' 'wluau "klu ε, -mε uu -je uupu sun o po. U 'bo uupu "i "taiε 'bo Kea -gbu 'jru, -bo ε ni kan' a, -mε Kea -gbu 'beε' ε 'je -tich" nynukpae' -uu sea ny' 'ble sun o po.

Kea -gbu 'a nyusoa

¹⁷ Nyu -uu -tea' Kea -gbu 'jru k'w' i -wee -uaa poε -je o ka -c'w' ka a, nyu 'e uupu 'a ni' -te' -o, -wee de -ε -ke uu -k'w' "jrii ε, nyu 'e ε uu "nyn', 'de ε 'je uupu isiie-. Nyu -a -tmua Kea 'a wlu -wee -uaa t'w ε nyu 'de uua' 'k'w' -wee' "klein 'un ε, uupu nyu 'je kan' nu k'w' -gblein'. ¹⁸ 'Kaa wlu -ε -crua' 'de Kea 'sbε 'di ε, ke 'da ka, ε 'naa : Bli' -εε suuan -ma ko ε, -in -bo ε "w'w' kpun ε. -Wee ε 'da ka ke'wε : De -ε -ke dbonui -k'w' "i ε, εmε k' 'je. ¹⁹ Timote, -bo ny' nε "i k' 'je Kea -gbu 'a nyusoa due' -tu' "kpei -tuu" ε, -in -bo ε 'w'w' -bo ε se 'e nyu 's'w' ke taan 'w'w' ji ε. ²⁰ -Bo ny' ni 'e uupu "klu -wee k' nu desau ε, -mε -in -ce' k' "bli 'bo nyu -kwea -wee faun 'je nyu -ju -sia 'o nu -ke. ²¹ De -εε -cuε 'ma cria 'de -un -pee -ta, ε ni 'bo Kea ke Sesi Klisi ke Kea 'a "soa-wi" ε -teea k'w' "juo -o : -in -je ia' wlu tu k'w'. -Bo -ma sea kan' nu ε, -in nuε 'de 'isrea' 'un, -in -bo nyu 'mii 'craa. ²² -in -bo "kpei cruε 'su -in -bo ny' kwa 'jru -teε, -wee -in -bo k' d'bo kwa -teε, 'de nyu jru' 'a disau uu nua ia' -kao je -un 'un -craa-. Ka -ma -tu" a -ma -ce" 'ε -tu' -in -tu" kan' -ma -ce" 'ε -tu', -wee -in -je 'pepe ni-. ²³ Ka -maa' 'wlu 'blu -k'w' kaan 'ja a, -mε -in -bo "ni 'a 'su 'naa, 'de -ma -kuo" -ε sea nma" ka ni 'a -tu' 'un ε, -in -na n'w' mu"mu" -ke. ²⁴ Nyu jru' 'a disau uu nua k'w' -tu nyu 'ju juo ε, -mε i poε "jri' "kpaε' sese, 'de nyu jru' 'a disau pa 'kwla, k'w' -tu nyu 'ju juo ε, -mε k'w' -si'. ²⁵ 'Kam' kpln 'd'ε nua' foo" 'su ni -ke, -bo nyu jru' nu i ε, la poε "jri' "kpaε' -wee nyu a ju, 'de -bo 'jru nu i ε, uu nu' k'w', 'kaa i se ε 'bεε- i 'je 'kwla pa.

Ku'w'pu- -te' uua' 'bleun 'a ni'

6 Nyu "klein nyu 'blea k'w' 'un ε, uu 'je uua' 'bleun-wi" de 'un, uu -te' uupu 'a ni', -wee ny' jru' je Kea 'a 'nyn' ke εε' wlu -aa t'w nyu dooa-. ² 'De ku'w'pu- -ju -uaa 'bleun a naa Kea 'a -jei" ε, uu -te' uupu 'a ni'. De uua' 'bleun nua uupu 'a de'di -wi" 'de Sesi 'un ε, ε 'bo ε nuε -wee uu 'bo uua' k'w' 'je -tu' k'w'. Uu 'bo uua' d'bo 'plu 'un nuε, 'kaa -je uua' 'bleun -wi" -mu nua Kea 'a -jei" naaun -wee Kea kma uupu 'a -tu', 'de uua nua ba 'd'ε "jrii ε, εmε -tu uu 'je uupu "juo nu 'de uua' 'k'w' -wee' "klein 'un.

Nyu -a t'w nyu si-ti

Di -in -jea nyu t'w-, -wee -la -cuε -in -jea cri 'de uu -pee, umi -nao. ³ -Bo ny' k' sea nyu di jru' k'w' -bo -mε 'de -wee k' se ε "i ni k' 'je -aa Tu"bo Sesi Klisi 'a wlu -u -nua t'w -tu doin" o po, 'de k'w' k'w' nyu Kea 'a -jei" naaun -c'εn' ε, ⁴ -mε -cei' 'bεεa' -ji" 'de k' 'un, k' se de jre' juo-. Ba o -tooa' o, di -u sea -tu' k'w' 'tmua' o, umi -la "dia k'w'

'je. 'Bo wlu -nla 'mua- "kpei 'bom ɔ nyu -uua poa ɔ ɔ wlu doin" o a tba -wɛe uua nu ba -kwɛn o, 'de uua' 'su a dooa ba 'a 'hynl 'de uua naa ba tɔ' saun "kpei-. ⁵ Nyu -uua tɔ' nynia "jrui -wɛe -uu sea tɔ' -tl juo ɛ, ba o -tooa' -l sea bu 'ble ɛ, la' 'su uua -pɔn i. -Bo uumu a sea 'je ɛ, uu 'na -mɛ Kea 'a -jei" naa' -mɛ "wliiɛ- i -pɔndɛ -o.

⁶ -Bo dɛ -ln blea ɛ 'bɛɛ -un jri 'de i ɛ, mɛ Kea 'a -jei" naa' nɛ "wliiɛ- 'blea' 'a "ni 'a "jru -o -cɛɛn. ⁷ -Ta -aa -wlu' -a se dɛ jrɛ' nɔ 'blua- "kpei ja. -Bo -aa sea 'nɔ 'kmu "kpei 'wlu -ke ɛ, -a -ke dɛ jrɛ' se mui. ⁸ -Bo -aa sea dɛ 'je -aa sea di, -wɛe -aa sea dɛ 'je -aa sea 'unpaa, -mɛ dɛ -nao. ⁹ 'Kaa nyu -ju -uua -pɔn "wliiɛ- 'blea 'a 'su i, uua' nyu tu ɛ, uua' -kwɛ dɛsaun nu -tl, dɛ-nuɛ' "wliiɛ- ɛ poaa uu pu pɛɛ "i, ɛmɛ -nuɛ' -wɛe uua' 'tun nudl 'ble uu pu kɔn 'un. 'De "wliiɛ 'ɛ -tl' 'un ɛ, uua nuɛ kpɛɛn' dl -tuu"-tuu -clɛi" i. la' dl tu ml -a muɛ nua' -wɛe uua' 'kmu 'je i sɔn-, 'de uu 'je "ma, ¹⁰ dɛ-nuɛ' 'wɛi 'a 'tun a pɔɛ dɛsaun -tuu"-tuu 'a 'sɔn 'de nyiɔ 'un. Nyu jru' ɛɛ' dɛ tu nla 'e pɛɛ o -wɛe ɛ -sia' -jei" ɛ, uu 'nɔ Sesi 'a -tl' o, uua' -cɛ" 'kpa -nuɛ' -wɛe uu 'kpa "nmianyɔ-.

Ɔɔ a -tuɛ" Timote 'snl

¹¹ 'Kaa -mɔ Timote, -ln -nɛ Kea 'a nyɔ -o, -ln -tɛɛn dl -nla 'mua- kɔn. -ln -pɔn "isrɛa' i, -ln -si' Kea o, -ln -te' ɛ -kwɛl". -ln -kma nyu 'a -tl', -ln -bɛɛ' pɛɛ "wɔn, -ln -nɔ ku- pɛɛɛ' nyɔ. ¹² -ln -fɔn' tu ka -cɔn' ka 'de Kea -kwɛl" -tea' 'un. -ln -kpɛun 'kmunɔa' -sea' -kwɛ -ta 'ble sɔn 'sɔn, ɛmɛ -ɛɛ 'daa' Kea 'da -un, -wɛe -ɛɛ -tl' 'un -ln cɛn wlu -tie" 'dɔɛ 'un 'bo nyu -tuu"-tuu "juɔi. ¹³ Timote, wlu 'ma 'tmua -un -ta, ɛ nɔ 'bo Kea ke Sesi Klisi "juɔi -o. Kea -nɛ,

dl -wee' "klein 'a 'kmunɔa' nɛ 'de ɛ 'kwa. 'De Sesi Klisi -mɔ ɛ, ɔ se tɔ' -tl 'tmua' pɛɛ 'de -gbua'na Pɔnɔ Pilatɔ -pɛɛ. ¹⁴ -ln -je ɛɛ' wlu tu wɔn -ln -tu" ɛɛ' -tl' -wɛe -ln je -kɔ -pun" nɔ-. Nyɔ 'bo -un "bli -cɛɛ mamaɔ 'su -aa Tu"bo Sesi Klisi 'je de ji. ¹⁵ Nɔ" -ɛ 'di Sesi 'jea ji ɛ, 'diwɔnmɔ Kea mɛ -tu" ɛɛ' nɔ" tu -wɛe -ɛ -je ɔ 'kwɛ -sa. Kea mɛ -nɔ 'beɔ-wi" 'a 'Beɔ, ɛmɛ -nɔ tu"bo -wi" 'a Tu"bo. ¹⁶ ɛɛ' 'su -se' 'mɛ-ta 'ble. ɛ "tiɛ 'e -sɔn' 'un, ɛɛ' -sɔn' tu ɛ, nyɔ se ɛ 'bɛɛ- ɔ 'je 'e ɛ -pun" 'kpa. Nyɔ jru' se ɛ "jrui- 'jee- due', 'de nyɔ se ɛ 'bɛɛ- ɔ 'je ɛ "jrui- 'jee-. ɛmɛ -ble 'beɔdɛ ke 'hynl 'wlu' ke "ikmaa' jeejee. 'Kamɔ ɛ 'je nɔ.

"Wliiɛjun 'a fɛn' -saawlu

¹⁷ Nyu -blea "wliiɛ- 'nɔ 'kmu "kpei ɛ, -ln -tmuu' uu -pu "wliiɛ- se -kwɛl" -te' ka nɔ-. Uu 'bo uua' -cɛi" 'beɛɛ, uu 'bo "wliiɛ- tɔ' "itbaa, 'kaa uu -te' Kea -kwɛl" ka-, dɛ-nuɛ' Kea mɛ ɛ -nyɔ" nyu dl -wee' "klein, -wɛe l 'je nyu 'a 'mua- 'ble. ¹⁸ -ln -tmuu' uu pu -wɛe uu 'je dl 'dɔɛ nua 'a jeun nɔ-. Uu -sa dɛ kwai, dl uu 'blea uu ke nyu -gbl' 'un. ¹⁹ -Bo uua sea kan' nu ɛ, Kea a muɛ uu pu "diwan poa' 'de nya, -mɛ uua 'kuɛn uua' "wliiɛ- "jrui 'de jaun 'di, -mɛ uu tba -ta -cɔn' tɔ' -wɛe uu 'je 'kmunɔa' sea' -kwɛ -ta 'ble sɔn 'sɔn kpɛun-.

²⁰ Timote 'ma "ju, dɛ Kea -tea' -un kwa a, -ln -tu" ɛɛ' -tl' ka -cɔn' ka. -ln -ke nyu -uua -tooa' ba o -seea' i. Wlu uua 'tmua l se 'de 'ble, l se ɛ 'bɛɛ- l 'je nyu 'a Kea -kwɛl" -tea' 'dɔɛ "jrui nu. ²¹ Uua 'daa- ba o -tooa' -mɛ dɛ "i jua', 'kaa ɛ se dɛ "i jua' -cɛɛn' nɔ-. ɛmɛ nyu jru' bla 'o 'de, -wɛe uu -sa Kea tɔ' "i.

Kea po nyu -uu -ke -ln -tea i "diwan !

2 Timote

Jewlu

1 'Mɔ Pɔɔ, 'lɔn nɛ Sesi Klisi 'a dɔɔi -o 'de Kea 'a -kwɔɔɔɔ 'un. 'Kmuɔɔɔ 'e "sia 'nyɔɔ -wɛɛ -bo -a -ke Sesi "sii- "i 'de -a -jea 'je 'e, 'emɛ 'e nɔ "i -wɛɛ -ɛɛ -tɔ 'un 'je 'tmu. 2 -Mɔ Timote, -ɔ -nɔɔ 'ma -tɔ 'kmaju 'e, -mɔ 'ma ja 'sbɛ-.

-A "Bo Kea ke -aa Tu"bo Sesi Klisi po -un "diwan, 'e 'je -ma wɛɛ- 'je, 'de -ma pɛɛ 'je blu.

Pɔɔ a pɔɛ Kea 'sɛ- -wɛɛ ɔɔ kuu Timote 'a dɔɔ i

3 Kea -a "bo -wi" nuɔɔ "juɔɔ tɛɔn" 'e, 'ma po 'e 'sɛ-, 'emɛ 'ma nuɔ "juɔɔ -ke 'de pɛɛ -ɔɔɔn' 'un, dɛ-nuɛ' -bo 'ma sea Kea "juɔɔ nuɔ 'e, 'ma pɛɛ se inyna-. 'De "Mauwɔ o, 'jru-gbaowɔ 'di o, 'ma pɔɛ -ma -tɔ 'kwɔɔ o jeejee, 'de 'ma baewɔ 'di 'ma pɔɛ Kea 'sɛ- 'de -ma -tɔ 'un. 4 -Ta -lɔ -ke 'ma ɔɔɔɔ "i -wɛɛ -ma -flan" a, -bo 'lɔn po 'o 'a -tɔ 'kwɔɔ o 'su 'e, 'lɔn -nɛɔi" -lɔ -ke 'ma -a -je 'jee- -wɛɛ 'lɔn 'di 'je wɔɔn nɔɔɔ-. 5 Ka -ma Kea -kwɔɔ 'tea' sea "jridepooa" -ɔɔɔn nɔ 'e, 'ɛɛ' -tɔ 'se 'un o"mae'-. Kea -kwɔɔ 'tea' -ɛ -nɔɔ 'e -lɔ -na" Loist ke -lɔn de Enist 'un tɛɔn" 'e, 'lɔn 'je kan' 'mɛ, 'ɛɛ' Kea -kwɔɔ 'tea' tu mɛ -ti" 'de -lɔn 'un -ke. 6 'Emɛ -tɔ 'ma poo -un 'ɛɛ' -tɔ 'kwɔɔ o -wɛɛ -paan' 'lɔn -tea' -un kwa "jru -wɛɛ Kea nua -un "jrii 'e, 'de -lɔn -je nɛ "kpei nɔ 'de 'ɛɛ' -tɔ 'un, 7 dɛ-nuɛ' Kea "nyɔɔ -aun 'ɛɛ' -Suu 'mɛ -wɛɛ -a -je nɛ "kpei nɔ-. 'E se -aun 'ɛɛ' -Suu "nyɔɔ -wɛɛ -a -je "kpei 'mɛ. 'ɛɛ' -Suu tu mɛ -nuɛ' -wɛɛ -a -ble 'kpi 'de -a -kma nyu 'a -tɔ', -wɛɛ -a -juo -aa -ɔɔ" 'e ka.

8 -Je 'e nɔɔ kan' -mɔ 'ja a, -mɛ -bo -ma sea Tu"bo 'a -tɔ 'tmu 'e, -tɔn' 'bo -un -nuɔɔ. 'De dɛ 'mɔ nɔɔ -kaso 'di 'de ɔɔ' -tɔ 'un 'e, 'ɛɛ' -tɔn' 'bo -un -nuɔɔ -ke. 'Kpi -ju Kea "nyɔɔ -un 'e, -lɔn -duo" -mɔ 'un ka -wɛɛ -lɔn -ke 'ma -a -je -pɔɔia" -tɔ 'a 'kle 'je. 9 Kea -nɛ, 'emɛ -puu' -aun, 'emɛ -da -aun -wɛɛ -a -je 'ɛɛ' 'ɔɔ nɔ-. 'E se 'de -aa nuɔɔɔ 'a -tɔ 'un nɔ-, 'kaa 'ɛɛ' -ɔɔ' 'kpa -te' 'e sese -wɛɛ -ɛ nu -aun 'saun "jrii. 'De Sesi Klisi 'un mɔ 'e ɔɔɔn -wɛɛ 'e nu -aun 'ɛɛ' 'saun tu "jrii, -mɛ 'kmu se nuɔɔ ke. 10 -Ta -aa 'Puui Sesi Klisi jii, 'bomɔ 'ɛɛ' 'saun tu poo "jri "kpaɛ' 'de -a -pee. Sesi Klisi mɔ -kpa' tu 'a "jru 'bo 'mɛa' "kpei. ɔɔɔ -ja -pɔɔia" -tɔ -kwɔɔ. 'la' -pɔɔia" -tɔ tu mɔ -nɔ 'kmunɔɔ -ɛ sea -kwɛ -ta 'ble ke ku dee -ɛ sea 'mɛ-ta 'ble -aa mua 'jea' ke-.

11 -Pɔɔia" -tɔ -nɔ mɔ -lɔ -tɔ 'un -teeɛ 'o -wɛɛ 'un dɔɔɔɔ- 'de 'un 'ju 'tmu -wɛɛ 'un 'ju nyu ɔɔɔɔ-. 12 'De 'la' -tɔ 'un mɔ 'ma 'jee- 'kle 'de -sɔɔnɔɔ 'di. 'Kaa 'e se 'ma -tɔn' 'ble, dɛ-nuɛ' "ju ɔɔ -tɔ' mɔ 'jea ɔɔ' 'un 'e, 'un juuɔ'. 'lɔn 'je kan' 'mɛ dɔɔ ɔ -tea' 'un kwa a, ɔ 'bɛɛ- ɔ 'je 'e ifuo mamau 'su ɔɔ -nɛ 'wɔ 'je 'o nyu "jru nɔ-.

13 ɔɔ' -tɔ 'a wɔɔ 'un 'tmuɔ -un 'e, mɔ -lɔn -je ja -gbun -wɛɛ -lɔn -je 'o 'de bla. -Bo -a -ke Sesi Klisi "sii- "i 'e, -mɛ Kea -kwɔɔ "tea' ke nyu 'a -tɔ 'kmaa' -lɔ -wɔɔ 'de ɔ 'un 'e, mɔ -lɔn -je "klii-. 14 Dɔ Kea -tea' -un kwa nɛ dɛwɔɔn, -lɔ -tu" 'la' -tɔ'. Kea 'a -Suu -ɛ -tia" 'de -lɔn 'un 'e, 'emɛ -ɛɛ mu -un sun o poa'.

Pɔɔ 'a -tɔ -tu" -tɔ

15 Ka 'lɔn nɔɔ 'e 'kle 'di -wɛɛ nyu "klein -tu -wɔɔ 'e Asi-bɔɔ "kpei tu 'bɔɔ 'ma -tɔ' o 'e, -lɔn -wɔɔn'. Fisɛɔ ke Emosɛnɔ nɔ 'e uɔpu "klu 'mɛ -ke. 16 Onesif ɔɔ -mɔ 'e, 'lɔn nɛ "i Kea 'je ɔ ke ɔɔ -gbu" -ɔɔnyu 'a wɛɛ 'je, dɛ-nuɛ' ɔɔ ɔɔ -tu" 'un -tɔ 'kwɔɔ i tɛɔn" kpe -tuu"-tuu. Dɛ "ɔɔn nɔ 'un sun' 'nɔ -kaso 'di 'e, 'ɛɛ' -tɔn' se ɔ nɔ. 17 -Ta ɔ jia -ta Rɔmɔ 'e, ɔ -pɔɔ 'mii 'de nai" 'blea' 'un mamau 'su ɔ 'je 'un 'je. 18 'lɔn nɛ "i Tu"bo 'je ɔɔ' wɛɛ 'je -wɛɛ 'e 'je ɔ 'saun "jrii nu 'pee 'jewɔ o. -Ma -ɔɔ' 'kpa 'je kan' 'mɛ 'pepe -ta 'un nɔ 'bo Efɛst 'e, ɔ nɛ 'un 'dɔɔ "jrii kpe -tuu"-tuu.

-lɔn -bo 'kle pleɛɛ

2 'Ma "ju, -mɔ 'ja a, -je Sesi Klisi nua -un 'saun "jrii 'e, -mɛ -lɔn -duo" 'kpi 'un. 2 Dɔ "klein -lɔn -wɔɔn 'de 'un 'wɔɔn -wɛɛ nyu -tuu"-tuu poa -tɔ' o 'e, nyu -nɔ -kwɔɔ' -te' ka, -wɛɛ -tu -jea 'la' nyu ɔɔɔɔ' 'bɛɛ- 'e, uɔpu -lɔn -ju kwa -te'.

3 -Mɔ -ke 'e, -bo -ma sea 'kle 'je -wɛɛ -ma sea sea a, -lɔn -wɔɔn' o ka mɔ nɔ. -lɔn -nɛ Sesi Klisi 'a "soai -o, -lɔn -bo wɔɔ fai" pooɛ-. 4 Nyu ɔ -nɔ "soa 'un 'e, -bo ɔ nɛ "i ɔ 'je 'e ɔɔ "jrukɔɔ' i -teɔ "jri 'dei nɔɔɔ 'e, ɔ se 'e 'bɛɛ- ɔ 'je "soad-bo ke -kwɔɔɔɔ nua' 'blee-. 5 'De nyu ɔɔ plea -wɛɛ ɔ -ke nyu a -tooa' i 'e, -bo ɔ nɛ "i ɔ 'je plea 'a "jru kpa a, -mɛ ka nyu "sia 'nyɔɔ, 'kamɔ ɔ 'je ple -wɛɛ ɔ 'je -kei" 'je. 6 'De -tiɔɔnɔɔ -mɔ ke'wɛɛ 'e, ɔ 'je sun ikuu -o -kli ɔ 'je dɔɔ nu, -mɛ -bo ɔɔ sea ɔɔ dɔɔ 'a "i-saajɔ di 'e, 'e nɔɔ "jrii. 7 Nyu 'a kpe taan -nu, dɛ 'un 'tmuɔ 'de uɔɔ' -tɔ 'un 'e, -lɔn -nɛɛ ɔɔ "kpei -wɛɛ -lɔn -je 'e 'mii 'wɔɔ. Tu"bo a muɛ -un ɔɔ di poa', -wɛɛ -lɔn -je 'e 'e -wee' "klein 'dei 'wɔɔ.

8 -lɔn po Sesi Klisi 'a -tɔ 'kwɔɔ o, ɔɔɔ -wɔɔ 'e Davidɔ 'a "ji 'di -wɛɛ ɔ -ɔɔn "kunyɔɔ'. -Pɔɔia" -tɔ 'ma 'tmuɔ, 'kamɔ 'da. 9 'De dɛ 'ma 'tmuɔ -pɔɔia" -tɔ 'e, 'emɛ -nuɛ' -wɛɛ 'ma 'je 'kle, -wɛɛ 'un mu mamau 'su nyu po 'un "ɔɔn sun', ka nyu a poa "ku 'dbai "ɔɔn sun' 'e. 'Kaa Kea 'a wɔɔ -mɛ se "ɔɔn di nɔ-, nyu a 'tmuɔɔ' jeejee. 10 Nyu Kea 'da -wɛɛ -tu -jea 'pua -nɔ 'e Sesi Klisi 'un ke 'ɛɛ' 'beɔ dɛ 'je 'a -tɔ 'un 'e 'un 'wɔɔn -kle 'a "kwɔɔ -wee' mɛ 'de pɛɛ i kua' 'un.

11 Wɔɔ -ɔɔɔ 'de Kea 'a 'sbɛ' 'di 'e nɛ ɔɔ, 'e 'naa : -Bo ɔ ke -a -to 'e -aa 'kmu -tadue 'e, -mɛ ɔ ke -aa muɛ 'kmunɔɔ' -tadue -ke.

12-Bo -a -ble nai" 'de ככ -ת' 'טן ε, כ ke -aa muε 'nynt i 'wluua' -ke. 'De -bo -a -na -a se כ juo ε, כמכ כ muε nua' כ se -a -juo -ke.

13-Bo -apu כמ כ kpuen wlu "kpei ε, כמכ כ kpuen wlu "kpei-, dε-nuε' כ se ε 'bεε- כ 'je ככ' -ce" 'kpa ככ -sa.

Dbonui ככ 'blei a po כ -ת' o ε

14 Dl -nl, -bo -ma sl nyu kwa -te' ε, -mε -ln -poo uupu -tl' -kwlu o, -wεε wlu -l sea 'de 'ble ε, ut 'bo l "kpei -ceε. la' wlu tu ε, nyu -uua po l doin" o ε, uupu la wa 'kpl "i 'de -uua -wlu 'o t' -tl' 'a -jei" -wεε -uua -ma". Dl -la -clε -ln -jea cri 'de ut -pee 'bo Kea "juכי, um -nao. 15 -ln -kpuun -ma -ce" i -wεε -ln -je -tl' o po ka nl 'de Kea "jri 'de. Dε jrε' 'bo -un -tln' "i 'dbaa 'de -ma dbo nusun 'un, -ln -ככ nyu t' -tl' 'a wlu 'de "isrεa' 'un. 16 -ln -tεen nyu -uua -tooa' ba o kln. Wlu uua 'tmua l nε wlu -gbai" -o, l se 'de 'ble -wεε la tεen nyu Kea o. 17 Uua' nyu tu ε, ka -sunkpaiε nla -wεε εε dia nyu 'a -slen' 'de εε' -cuo" tu 'a 'בכא' nla 'kle ε, 'kamכ uua' wlu nl-. 'De uua' nyu tu "klu כמ Imene ke Filet nl-. 18 Ut 'wlu 'o t' -tl' 'a -jei" 'mε -wεε uua nuε 'de nyu jru' a 'ככ Kea -kwlt" -tea' o, dε-nuε' dε uua 'tmua εmε -nl ut 'na "kunyכ" ככ-tl -a mua jia' a, 'wlu 'o -jei" -wε- 'bode. 19 'Kaa Kea 'a nyu detככsun se kan' nl, ε -ככ' -gbu" 'a -gban -je -teea -mε nε -sisi' ke. Wlu -crua' 'bo ε -kwlt" ε, ε ka : Tu"bo juo εε' 'ce' mε 'de nyu "klu, 'de nyc כ -na כ -nε Tu"bo 'a nyc ε, -mε -mכ ke desau'n 'je i -seea' -o.

20 -ln -gban 'ככ, 'de -gbu" klaa" 'di ε, "tiedl 'a kpe -tuu"-tuu -nl 'e, 'sanitiel ke 'weitiel 'a 'su se 'e nl-, tutiel ke metiel nl 'e 'mε -ke. Jru' -nl 'e nyc כ po "kpaε' flε-, jru' -nl 'e nyc כ po "kpaε' wl "o 'wl -wεε -l -bεε' -l -je -flen" kpuen.

21 Desau'n -εε -tl' 'ma 'tmua -bo nyc tεen ε o ε, -mε ככ muε "tiel -jl -nla 'o bae' kpa ka nla', dε-nuε' כ -te ככ 'jei 'a -tea'. כ 'bleε nuudbo 'de כ 'kwa -wεε כ -te dl 'dεe nua 'a kein "ke.

22 -ln -bo -koa" i-saan" 'a 'tun nu-tl o 'kpa a. Dε -ln -jea i -ככ ε, εmε -nl "isrεa' o, Kea -kwlt" -tea' o, nyu 'a -tl' kmaa' o, pεε 'a blua' o, ε ke nyu -uua -gbεεa' Tu"bo 'de pεε -cεen' 'un ke-. 23 Dl -l sea 'de 'ble ε, -ln -fuun la' dl tu nya. -ln -je kan' 'mε la' dl tu 'a se -cea' "jru "kpei-po. 24 Nyc ככ nua Kea 'a dbo -ככ ke nyu 'bo -ceε', dε -je כ 'jea nu ε, εmε -nl כ 'je 'di ככ nmכ 'de nyu -wee' -pee -wεε כ 'je nyu dε ככ ka juo, 'de כ 'je pεε "ככin 'bεε-.

25 Nyu -uua -tea' ככ wlu -tl' -ככ woi ε, כ -sa uupu kpln 'kwa i 'de ku peεε 'un. -Bo ככ sea kan' nu -mε כ tba Kea t' "i. Kea 'beεε' ε 'je ε nu -wεε ut 'je kpln fai" poo-, 'de ut 'je t' -tl juo-. 26 εmε -εε muε nua' -wεε ka ut -sia' -jei" ε, 'je ε juo-, -wεε ut 'je 'e -sich כ -sebeε 'di 'wlu. -Sich כ -sebeε mε -ε -kpuen uupu, εmε -tl uua 'je כ ככ, -wεε uua nu ככ 'tun nu-tl.

De'ככ-ככ כ juo'ln

3 -Ma -jee', de 'ככ-ככ 'di ε, ככ" saln -a mu 'e nyu "jru nla'. 2 Nyככpu a muε uua' 'su 'a 'dεe i -ככan', uua muε 'wei 'a -tl' kmaa', uua muε uua' -ce" ככ kua', -wεε ut 'je uua' -cei" 'bεε-. Uua muε Kea 'a 'nynt dooa',

ut se ut "bo -wi" ככ 'jei, -bo nyc nu uupu 'dεe "jrii ε, ut se כ 'sε poi, ut se kככi" -teedl 'a ni' -te' i, 3 uua muε nyu sl-tl "kpei bla 'a, ut se uupu 'a -ce" "ככin 'bεεi, uua muε nyu ככ "kpei- kmaa' -wεε ut 'je uupu -cruun" "jrii nu, uua muε dl 'dεe 'un 'nyεa'. 4 Uua muε nyu -tl' "kpei 'nla' -wεε ut 'je uupu bu 'de -sa. Uua muε "jru kua' -wεε ut 'je uua' 'tun nu-tl nu. -Cei" 'bεεa' a muε 'de uupu 'un "jia', uua muε uua' 'tun nudl 'a -tl' kmaa' ε 'je Kea -sii. 5 Uua muε Kea -kwlt" -teun 'a kpln nua', 'kaa "ikmaa' -ε -wlu a 'e Kea -kwlt" -tea' 'un se 'e uupu 'a 'kmu 'un nl. Uua' nyu tu ε, ut ke -ln -seea' i. 6 Nyu jru' -nl 'e uupu "klu -wεε -uua -ככ 'e 'nynukpae' -ut sea "diikuu o -gbi" 'dii, 'de -uua -bleε' uupu wε-ε" o, -wεε ut 'je 'o uupu 'a wlu 'de bla. Uua' 'nynukpae' tu ε, ut nε "i ut 'je wlu dee 'ככ jeejee. Desau'n nua' 'bleε uupu kככ 'un, ut nε "i nyu 'e uupu 'snl -tu" jeejee. Uua' 'tunnu dl ml -la po uupu -je o. 7 'De εε' -tl' 'un uua 'clan dl 'mε -clan -clan"-, 'kaa ut se t' -tl juo due'. 89 Uua' nyu tu ε, uua -teε t' -tl -tl' -ככ woi, ut se ε "i nl ut 'jl 'כככ-, dε-nuε' uua' t' -tl' nynie "jrii, -wεε uua' 'ככ ε dl -wee' 'dei 'bode. Ut se Kea -kwlt" -tea' 'bεε-. 'Kaa ut se -ta -כככ' nynie, dε-nuε' ka uua' nyu detככsun sea 'de bla ka nl ε, nyu -wee' a muε kan' 'jea', 'kamכ Sanεs ke Sambresl -te' Moisl 'a wlu -tl' -ככ woi tein".

'Snl -tu" wlu

10 'De -mכ ε, Timote, dl 'ln כככ -un ε, -ln -jul'. -ln -je 'ma nasun mε. Dε 'ln nla "i 'ln 'jea nu 'de 'ma 'kmu 'un ε, -ln -juε'. -ln sie 'ma Kea -kwlt" -tea' o, 'ma pεε "ככin 'bεεa' o, 'ma nyu 'a -tl' kmaa' "jriε- o 'mε, ε ke 'ma nai" 'blea' ke-. 11 -Ta nyככpu a -tuu" 'a 'un 'kle, -wεε 'ln 'jea 'ma -ce" ככ ε, -ln -je εε' -ta 'mε. Dl "klein nyu nua 'un "jrii 'bo Antככs ke Ikככ ke Litrl ε, -ln -jul', 'kle 'a kpe -jεwε- 'un se 'un jii ε- ? 'Kaa Tu"bo ככ -sie 'un o 'de l -wee' 'kwa. 12 -Ma -jee', nyu -ut -nla "i -ut -jea 'e Kea "jri 'dei nmככ -wεε -ut -ke Sesi Klisl 'jea "i "sii ε, uua muε uua' -ce" ככ 'jea' see. 13 'Kaa 'diwככnyniun ke nyu 'sreipooun-wi" a muε desau'n nua', ut 'je "jru o muu -cכככ'. Uua muε nyu jru' "maa' ka uua' -ce" "ma a.

14 -Mכ 'ja a, dl -ln -clan a, -ln -te' 'e l 'dei -sisi'. Nyu -ut 'un -ln -clan la' dl tu ε, -ln -juu uupu 'mε, εmε -tl ka dl ut 'tmua nla t', -ln -je kan'. 15 Dε -tba' 'e -ma -saan" ככ" ε, -ln -juo Kea 'a wlu -l -crua' mε. la' wlu tu 'bεε- l 'je nyc t' di po, -wεε -bo כ 'je Sesi Klisl 'a -tl' t' 'un ε, 'de כ 'je 'pu. 16 Wlu "klein Kea nla "i -l -jea 'cruε um ε jii 'de εε' -Suu 'un -wεε ε 'na nyככ 'crl 'de εε' 'sbε 'di. εmε -tl l nl nyu t' -tl ככ ka, -wεε l 'je ε nu 'de nyככ 'je desau'n "i juo-, um -je nyu kpln 'kwa i-sa, um -je ε nu -wεε nyu 'je 'e Kea "jri 'dei nmכככ' clan. 17 -Wεε nyc ככ nua Kea 'a dbo 'je t' di nl, 'de כ 'je dl 'dεe 'a "kwli -wee' 'a nu ka juo-.

4 Dε -εε -clε 'ma cria 'de -un -pee -ta, ε nl 'bo Kea ke Sesi Klisl "juכי -o. כמכ ככ mu jia' -wεε כ -je 'kmunun ke 'mεun 'a 'pee 'je -wεε כ -je 'nynt 'wlu. 2 'De εε' -tl' 'un ε, -ln -tmu Kea 'a wlu -ln -duo" 'kpl 'un : -Bo ככ" nl -un -kwa o, -bo ככ" se -un 'kwa nl o, -ln -te Kea 'a wlu 'tmua 'a kein"ke. -ln -tmu ε 'e nyu -pee -wεε ut 'je uua' disan "i juo-. -ln -sa nyu kpln 'kwa i, -ln -kuu nyu

'a di i. De "o de -ma mua nyu tɔɔa' a, -lɔ -bɛɛ' pɛɛ "wɔɔin -crɔɔn', ³ de-nuɛ' kɔɔ "jɛɛ' -ɛɛ mu nyɔɔia', -wɛɛ nyɔɔɔpɔ- se tɔ -tɔ 'a wlu doin" o poi, 'kaa sɔɔa' pɛɛ a muɛ 'suɔan' 'de di -lɔ "dia sɔɔa 'jea 'a -tɔ' 'un. ɛmɛ -ɛɛ muɛ nuɔa' -wɛɛ sɔ 'je nyu deɔɔɔɔn -tuu"-tuu "jrui 'kɔɔn- -wɛɛ sɔ 'je sɔpɔ di -nɔɔɔɔa 'e sɔ dein" 'dii kɔɔ-. ⁴ Sɔa muɛ tɔ -tɔ 'kpu "i tooa' -wɛɛ sɔ 'je 'e sɔ ke "i pɔo-tɔ o "biie-. ⁵ 'Kaa -mɔ 'ja a, -lɔ -juo -ma -cɛ" 'ɛ ka 'de di -wɛɛ' 'un, -lɔ -bɛɛ' 'kle "wɔɔin. Dbo -pɔɔia" Kea 'a -tɔ' 'tmui 'jea nu ɛ, ɛmɛ -lɔ -je nu. -lɔ nu -ma dbo ka -kɔɔn' ka-.

Pɔɔa 'a 'kpei -tɔ

⁶ 'De -bo ɛ -tu" 'mɔ ɛ, -mɛ 'mɔ nuɛ 'sraadɛ o sese, 'de 'ma mu kɔɔ "kɔɔɔan- i wɛ. ⁷ 'lɔ -fɔɔn tu 'mɛ ka -kɔɔn' ka. 'lɔ -cra' plea' "jrui -wɛ-. 'lɔ kɔɔn ɛ Sesi 'a -tɔ' -kwɔɔl" -tea' i. ⁸ De -tba' 'e -sɔanwɔ 'di ɛ, tu 'a "jrui 'lɔ kpa a, ɛɛ' -kei" 'lɔ 'jea 'je mɛ 'ma "jrui- nɔ -pɔɔn". ɛɛ' -kei" tu mɛ -nɔ tu "bofan. ɛɛ' 'fan tu ɛ, nyu -sɔ -srɛai", sɔpɔ k 'je ɛ "nyɔ. -Sɔɔnɔ kɔɔ mua de jia' a, -mɛ kɔɔ mu ɛ 'un "nyɔa', de-nuɛ' kɔɔ kɔɔ -je nyu 'a 'pee 'je 'de "isɛra' 'un. ɛ se 'ma 'su mɔ k 'je ɛ "nyɔ nɔ-, 'kaa nyu "klein kɔɔ deji -tɔ 'a 'tun nɔa 'e pɛɛ o ɛ, kɔɔ mu ɛ sɔpɔ "nyɔa' -ke.

De'kɔɔwlu

⁹ -lɔ -kpuun -ma -cɛ" i, -lɔ ji, -lɔ -je 'un jɛɛ -too"-, ¹⁰ de-nuɛ' Demasɔ 'kɔɔ 'un 'ɛ, 'de 'kmu "kpeidɔ -nɔa -sɔanwɔ 'di 'a -tɔ', ɛ je Kea 'a -tɔ' -sii. ɔ muɛ Tesalonikɔ. Klesan foo" 'su muɛ 'e Galasiblua "kpei, Titɔ muɛ 'e Damasi-blua "kpei -ke. ¹¹ Luikɔ 'a 'su mɔ -ke 'ma -a -nɔ 'kɔ. -Bo -ma sea ji ɛ, -mɛ -lɔ -ke Makɔ ji, de-nuɛ' dbo 'ma nua

-ta, k 'bɛɛ- k 'je 'un sun o po. ¹² 'lɔ dboɛ Tisikɔ 'de Efɛsɔ. ¹³ -Bo -ma sea ji ɛ, -mɛ -ja 'un 'ma "bai -kɔɔn, 'un sɛɛ 'e Kapusɔ o -gbu" 'bo Troasɔ, ɛ ke 'ma 'sbi ke-. -lɔ -bo 'ma 'sbewɔn 'lɔ 'cɔɔa "kpei- -nɔ o "mae.

¹⁴ Alesandɔ kɔɔ bla nuɛ kɔɔ nuɛ 'un dɔsɔn -tuu"-tuu "jrui. Di kɔɔ nua 'mua- Tu"bo 'a -cɛ" 'kpa -je kɔɔ la' -kei" -sa. ¹⁵ -Mɔ -tu" -ma -cɛ" 'ɛ -tɔ' -ke 'de kɔɔ -tɔ' 'un, de-nuɛ' wlu -aa -tmua, nyu kɔɔ -je ɛ -gbee' kɔɔ -sa kɔɔ -je kɔɔ -sii, k se nɔ-.

¹⁶ -Ta nyu -saa "i sɔ kɔɔn a 'un -wɛɛ 'ma 'tmua 'ma -cɛ" 'ɛ "kpei -tɔ ɛ, nyu jrɔ' se ji, k se 'un sun o po, nyu -wɛɛ' 'kɔɔ 'un 'ɛ. De sɔ nua 'mua- 'lɔ se ɛ "i nɔ Kea 'je ɛ -sɔ' 'bo sɔpɔ "jrui. ¹⁷ 'Kaa 'lɔ se due' nɔ-, Tu"bo 'a -cɛ" 'kpa mɔ -te 'un 'dei -wɛɛ -ɛ -nyɔ" 'un 'kɔɔ -wɛɛ 'lɔ 'je Kea 'a -tɔ' -wɛɛ' 'tmu 'de nyu "klein -sɔ -wluɔa 'bluɔ -wɛɛ' 'dii sɔ 'je ɛ 'wɔɔn. ɛ sɛɛ de-saan" ka -plaa 'je 'un kɔɔn 'de-, 'kaa 'lɔ 'pɔɔ 'bo ɛ wɔɔn". ¹⁸ Tu"bo a muɛ 'un -seia' 'bo di "klein nyu nɔa "i sɔ 'jea 'un "jrui nu -wɛɛ' wɔɔn". ɛɛ muɛ nuɔa' -wɛɛ 'lɔ 'je 'pu see, -wɛɛ 'lɔ 'je Tu"bo 'a kɛɛma' -kwɔɔ 'nɔa 'e jaun 'di "jrui- 'jee-. ɛɛ' Tu"bo tu mɛ -ɛɛ 'nyɔnɔ 'je "i 'bɛ jeejee. 'Kamɔ ɛ 'je nɔ !

'Jewlu-

¹⁹ -lɔ -nyɔniia 'ma 'jewlu 'de Prisɔɔ ke Akilasɔ -pee, 'mɔ -je Onesifɔɔ 'a -gbu" -kɔɔ nyu -ke. ²⁰ Erastɔ sɛɛ 'o Koren-tɔ. 'lɔ sɛɛ Trofimu 'bo Mile, de-nuɛ' kɔɔ "jrui -a -bai'. ²¹ -lɔ -kpuun -ma -cɛ" i -wɛɛ dee 'a ji kɔɔ "je 'e nya sɛɛ 'su -lɔ -je ji.

Ebilist ke Pudansɔ ke Linist ke Klodia 'na sɔpɔ -je -un. -Aa de'di -wi" -nɔa 'kɔɔ sɔ -wɛɛ' 'na sɔpɔ -je -un -ke.

²² Kea sɛɛ -un o ! ɛɛ' "diwan kɔɔn aopu !

Titl

'Jewlu-

1 'Mכ Pכס, 'מכ -nla Kea 'a dbonui -wεε Sesi Klisi dboa, 'sbε 'ma 'crua -ta, -מכ Titl -מכ -bleε. Kea -te' 'o 'un -wεε nyu ε -sa 'e nyu "klu 'ln 'je ssa' Kea -kwlt" -tea' ikuu, 'de su 'je dl -cεεn'- Kea nle "i nyu 'jea nu juo-. 2 Tein" sese, Kea 'bleεε 'dii, ε 'je nyu 'kmuηa' -sea' -kwε -ta 'ble "nyl, 'kamε ε nle "i ε 'je ε nu -mε 'kmu se nuεε ke. Kea 'a di sl, εmε -tl εε' wlu ε cεan -tie" ε, εε muε nua' see. 3 Nכ" ε -tua" -wεε nyu 'je ε juo-, ε nyu' -wε-, εmε -tl Kea -ε -nla -aa 'Puui ε, ε -tu" 'un εε' wlu tu 'kwa -wεε 'ma 'tmu ε.

4 -Mכ Titl, -bo 'ma sea -un ja -gbun' ε, ka 'ma 'wluu-ju nla, 'ka -ln -nl, 'de -ln -ke 'ma -a -nle dε due' 'de Sesi 'a -tl' t' 'un 'je 'a 'un.

-A "Bo Kea ke -aa 'Puui Sesi Klisi "nyl -un 'saa ke pεε 'a blua' ke.

Dbo -ε -teea Titl kwa 'de Kletl-blua "kpei ε

5 Dεε-tl 'ln sia -un 'de Kretl-blua "kpei ε, εmε -nl dl -l sea "i -kwε- ke 'demu ε, lml -ln -jei" -k', 'de ka 'ln 'tmu ε 'de -un -pee sese ε, -ln nu kan', εmε -nl : -ln -je 'o nyu- soa -te' -kwεε 'dii due 'due -wεε su 'je Kea -gbi -je o po.

6 Nyc -ma mua Kea -gbu "jru kpc' i -tea' a, כ 'bo -kכ -pun" nle, כ 'je 'nyu due' 'ble, ככ "nyuu- 'je Sesi 'a -tl' t' 'un 'je. Uua' 'kmu 'bo -flankaan nle -wεε nyu je uupu -tl' "kpei -tuu" 'de desauu 'a -tl' 'un 'de su 'je nyu wכn 'je. 7 ככ 'jei tu ε, Kea 'a dbo -teeε כ kwa, 'de εε' -tl' 'un ε, כ se -kכ -pun" nu, כ se ככ' -cεi" 'bεei, כ 'bo 'cεn 'bleεε, כ 'bo nמכ "jru poεε, ככ sun 'bo i "feeε, 'wei 'a 'tun 'bo כ 'un nle, 8 'kaa כ 'je nyu nle-, -wεε כ 'je 'dεε 'a "dia 'je. 'De כ 'je t' di nle, כ 'je "isrε, כ 'je Kea 'a -tl' kma, כ 'je ככ' -cε" "wכn 'bεε-. 9 כ juo t' -tl' 'a wlu -wεε ka -a -ככε nyu ε, כ 'je ε o -si' kan', 'de כ 'je Kea -gbu 'a dl i kuu-. 'De nyu -ssa -saa nyu 'a "jru -jei" ε, ka dε su nua sea "jrii nמכ כ muε toa' 'de nyu detככsun -cεεn' 'un.

10 Dεε-tl 'ln 'da kan' a, εmε -nl nyu -tuu"-tuu -nl 'de Suifu-wi" -su -jea Sesi 'a -tl' t' 'un "klu -su -ku "jru -wεε -ssa -saa nyu 'a "jru -jei" 'de ssa' wlu sun 'un. 11 Uua' nyu tu ε, ssa' wכn 'je "mu -o, dε-nuε' nyu -jea Sesi 'a -tl' t' 'un su ke ssa' -gbu" -ככnyu -wee' "klein ssa "maa 'de ssa' nyu detככsun 'un. Dl -la -dbaa' nyu -tun' "i ε, lml ssa ככ nyu. Dl "klein ssa nua 'mua-, ssa nu' -wεε su 'je nyu "jru i di, 'de su 'je 'wei 'je. 12 Uua' -cε" 'kpa 'a dε "ijuoi jrc' -wlu ka, כ 'naa : Kletl-ככun, sl 'tmua 'a 'su mε -εε "dia ssa 'je jeejee. 'Diwכnyu nlu -nu, ka su 'jea nu -wεε -bo su 'je dε su di, 'de su 'jea "kwli sun "kpei- po ε, εε' 'su ssa -ככn i. 13 Dε כ 'tmua 'de uupu 'a -tl' 'un

ε, ε nle t' -o. Emε -tl -ln -je uupu "bli -cε' ka -ככn' ka, -wεε ssa' t' 'je 'e Kea 'a dl -cεεn' -a -ככε nyu "kpei "bi- ie-. 14 Uu 'bo Suifu-wi" 'a wlu 'de -siie, dε-nuε' l -kכ' "nua. 'De su 'bo nyu כ 'kε' wכn 'jeε. Dl ssa 'daa- -gban' su 'na Kea 'na dl sea' 'pepe nu ε, nyu 'bo l "i blaa a, 'kaa Kea mε se kan' 'da. Nyu -na -su se 'o t' -tl' 'de blai ε, 'de uupu 'un מכ la' kε' tu 'wlu. 15 Nyu -nla 'pepe ε, ssa -gbuεn dl -wee' "klein 'pepeni jriε ja, 'kaa nyu -ssa t' nyuia "jrii ε, dε 'o dε jre' se 'pepe nu 'de uupu "jri' de. Uu se ε "i nu su 'je t' -tl' wכn 'je, -wεε kplun fai" poo-tl, dε-nuε' ssa' t' ke ssa' pεε "cruan- "i, su se 'dε ke saun 'a "kpei -seea' ka juo 'bode. 16 Kea 'a 'nyu' 'pen 'de su 'wכn i, 'kaa ssa' nuεdl toε Kea 'kpu "i. Uua' nyu tu ε, su se -tl' o po ka nl-. Uua nyaa Kea i, ssa' 'je nyu wכn, su se dε 'dεε nua' 'bεε- מכ "pl.

Dε Titl 'jea nyu ככ ε

2 'De -מכ ε, Titl, dl "klein -ma mua nyu ככε' a, l 'je nyu detככsun -cεεn'- 'un 'wlu -wεε ka Kea nla "i nyu 'jea nu ε, su 'je ε juo-.

2 -ln -tmuu' nyu -ככun'-wi" -wεε su 'je "i kpun, su 'bo dε 'o dε "ni 'di -siie, su 'bo nמכ "jru poε -wεε su 'je wכn 'je ka nl-. Uu nu t' di, su juo- ssa' -cε" 'ε ka, -wεε su 'je Kea -kwlt" -te' -gblein', su 'je nyu 'a -tl' kma 'de pεε 'dεε 'un, 'de -bo nyu -tu" uupu 'kle, su 'je 'kpl 'ble 'de su 'je pεε "wכn 'bεε-.

3 'Nynukpae' -su -kpa nyu -ככun' ε, -ln -tmuu' uupu -wεε su 'je kplun -cεεn' nu -ke. Ka nyu -ssa pleea Kea nla, 'kamε su 'je nl-. Uu 'bo nyu 'a 'nyu dooa 'su su 'bo 'un -siie-. Uu 'bo nמכ "jru poε. Dε -je su 'jea nu ε, εmε -nl su 'je nyu kplun 'dεε ככε. 4 -Bo su nu kan' a, -mε su 'beee' su 'je 'nynukpae' -tכε 'snl -tu", -wεε 'nynukpae' -tכε -nla 'mua- su 'je ssa' kuan-wi" ke "nyuu 'a -tl' kma-, 5 su 'je "i kpun, 'de su 'bo 'nyu dεε nuεε. Uu 'je ssa' -gbu" -ככndbo 'a -tl' -tu" ka -ככn' ka, su 'je "jru ja jaa 'de ssa' kuan-wi" -pee. -Bo ε nu kan' -מכ ε, -mε ny- iupu se Kea 'a wlu -flεεn i.

6 -ln -ככε -kooa" ml" -wi" dε -ke, -wεε su 'je "i kpun-. 7 'De dε -ma -cε" 'kpa 'jea nu ε, εmε -nl 'de dε "o dε -wee' "klein 'un ε, -ln -to kplun 'dεε -wεε su 'je 'o -ma -kכ 'de bla. -Bo -ma sea nyu dε ככ ε, -ln nu ε 'de "i kpun 'a 'un, -ln -bo -ma ככn' i -ככεn. 8 Dl -ma mua 'tmua' a, l 'je t' -tl' nle, l 'bo -kכ -pun" nle, -wεε -aa tunyε je -kכ jre' 'je 'de -a -pun". 'De -tun' 'je uupu "i 'dbaa, ssa' wכn 'je "mu 'de -aa -tl' 'un.

9 Nyu -ssa nuεε nyu "juo ε, -ln -tmuu' uupu -wεε su 'je ssa' 'bleun wכn 'je 'de dε "o dε -wee' "klein 'un. Uu 'je 'de uupu "jri' dei nמככ-. Uu ke ssa' 'bleun 'bo ba o

-too' ε. ¹⁰ Uu 'bo uua' dε jre' "jriie, 'kaa dε -je uu 'jea nu ε, εme -ni uu 'je kplun 'dε nu jeejee 'de uua' 'bleun 'a pεe 'je blu 'de uua' -tt' 'un, -wεe ka "o ka ε 'je ε ni ε, Kea -ε -nla -aa 'Puui εε' -tt' 'je dεwɔn nɫ-.

'Saaun Kea nua nyu "jrii ε

¹¹ Dε 'un 'wluα 'tmua' 'mua- Kea 'a -cε" -jee nu, dε-nuε' Kea 'a 'saaun ε nua, ε poε "jri "kpaε' -wεe nyu -wee' 'je 'pu. ¹² Εε' 'saaun -ε poa "jri "kpaε" -nε ε, dε εε tɔɔa -aun ε, εme -nɫ -a -je -maa' -te' Kea 'a ni' o 'bɔ, -a -je 'kmu "kpeidi 'a feeε' i'wla-tɫ 'bɔ, -wεe -bo -a -nɫ 'kmu 'de -stanwɫ 'di ε, -a -je tɔ'di nɫ-, -a -je Kea 'a -kwɫutɫ nu, -wεe -a -je εε' ni' -te'. ¹³ 'Kamɔ -a -je nu mamau 'su 'mua -sɔn -aa fua -wεe -a tba tɔ' "i 'je nyini. 'De εε' -sɔn' tu 'di mɔ Sesi Klisi ɔ-ɔ -nla -aa Kea klaa" 'de ɔ-ɔ -nla -aa 'Puui a mu 'nynt 'wluα 'de "ikmaa' 'un. ¹⁴ ɔmɔ -to 'e ɔɔ' -cε" 'de -aa -teun -wεe ɔ-ɔ -je -aun seie 'de dεsaun -wee' 'kwa. ɔ 'wluε -aa dɪsɔn "kpei 'de -a -je ɔɔ' 'cε nɫ, -wεe -a -je dɫ 'dɔe nua 'a 'kpi 'ble.

¹⁵ Dɫ -ɫn -jea nyu 'tmuε ε, ɫmɫ -nao. -ɫn -kuu uɔpu 'a dɫ i. -Bo nɔɔ nu "bli-cεdɫ ε, -ɫn -cε' ɔ "bli, -ɫn -sɔɔ fεn'. -ɫn -duo" "ikmaa' -wee' Kea "nyɫa -un 'un -ɫn -je εε' dbo tu nu. -ɫn -bo 'wɔɔn nyu 'bo -un wɔɫn -flɫεn.

Kea 'a -jei" naasun-

3 'Bo -mε 'de ε, -ɫn -poo uu -tt' -kwɫu o -wεe uu 'je nyu -tea nyu "jru kɔɔ' i wɔn 'je -wεe uu 'je uɔpu 'a ni' -te'. -ɫn -tmuε' uɔpu ke'wɫε 'de uu 'je dɫ 'dɔe nua 'a kein"ke -te 'de dε "o dε -wee' 'un. ² Uu 'bo nɔɔ "o nɔɔ jɔɔ' -cree" ε, uu 'bo -cεa' i -pɔɔn, uu nɫ nyiiɔ. Ka uu nɫa kupeεε' nyu ε, uu 'je ε to jeejee 'de nyu -wee' -pee.

³ Uu 'beεε' uu 'je ε nu, dε-nuε' -apu mɔ -ke ε, tεin" ε, -a se tɔ'di nɫ-. -Aa' 'je Kea wɔn, -a -siε 'kwla 'de-, -aa 'tun nu-tɫ 'bleε -a kuɔn 'un, dε 'ε "jriitian' mε -εε "dia -aa -je 'de-, -a -podεi" -wi" 'a 'bleedɫ a pooa -a pεe "i. -Apu -jɔ -nɫa 'un 'nyε ka a, -apu mɔ -ɔɔ 'su 'nyε ba 'un. ⁴ 'Kaa -sɔntɫ -aa 'Puui Kea -ε -kma nyu -wee' 'a -tt' εε' 'diwɔn-mɔa' poa "jri "kpaε' 'su ε, ε 'puu- -aun -ε 'de dεsaun 'kwa. ⁵ Ε se 'de -aa nuudɫ 'a "isrε-tɫ 'un mɔ ε 'puu- -aun

nɫ-, 'kaa ε 'jee -aa wεe- -wεe ε 'wlu -aa dɪsɔn "kpei, 'de -a -wlu 'wluα' dee-. Εε' -Suu mε -nuε' -wεe -aa 'kmu po -gbɔdee "ni. ⁶ Sesi Klisi ɔ-ɔ -nla -aa 'Puui ε, 'de ɔ 'un mɔ ε cεen-, -wεe ε dbaa εε' -Suu 'de -a "kpei, ka "ni a dba -wεe εε -sia' i ε. ⁷ Ka Kea nua -aa 'saaun "jrii nusun -wεe ε -sa -a -tt' "kpei, 'kamɔ -nao. Ε nu εε' dε tu 'mε -wεe 'kmunɫa' -sea' -kwε -ta 'ble, ε 'je -aa 'ken nɫ-, ka -a tba ε tɔ' "i see ε.

⁸ Εε' wlu tu nɫε tɔ' -tt' -o, ε nɫε -kwɫɫ" -te' ka. 'ɫn nɫε "i, -bo -ma sea wlu -nε 'tmu ε, -ɫn -je ε "kpei- 'nyε ka -cɔɔn' ka, -wεe nyu -jea Kea 'a -tt' tɔ' 'un ε, uu 'je uua' -cε" i kpuun-, 'de uu 'je 'dɔe nu. Dɫ -jɫ -nmɔa "jrii -wεe -ɫa nua nyiɔpu 'dɔe "jrii ε, ɫmɫ -nao. ⁹ 'Kaa ka Suifu-wi" 'a "ji nua "itbaasun εε' -cεa' ke ke' wɔn 'je -tt' 'a ba o -tooa' ke, -mɫ nɫε foo" 'undɫ -o, ɫa' nu nyu 'dɔe "jrii. -ɫn -bo ɫ o 'kpaα'. ¹⁰ Nyu ɔɔ -nɫε -wεe nyiɔpu a -seea' i ε, -ɫn -sɔɔ fεn' kpe due'. -Bo ɔ se ε "i nɫ -wεe ɔ 'je -ma wlu doin" o po ε, -mε -ɫn -sɔɔ fεn' ke'wɫε. -Bo ɔ se ε "i nɫ -wεe ɔ 'je ɔɔ' kplun fai" poo ε, -mε -ɫn poo ɔ sun i, -ma -tt' 'bo ɔɔ' -tt' 'un nɫε. ¹¹ -Ma -jee', ɔɔ' jei tu se ε "i nɫ ɔ 'je ɔɔ' dεsaun "i juo -wεe tɔ' -tt' 'a -je o "biie. ɔɔ' -cε" 'kpa 'a dɪsɔn mɫ -wlu ɔɔ' 'pee.

Tuowlu-

¹² -Bo 'un se Atemasi dbo 'de -un o ε, -mε Tisiki 'ma mu dboa'. Nyu 'sɔɔn -nɫa 'mua-, -bo -ɫn -je uɔpu 'a due' "jriε- ε, -mε -ɫn -too"- -wεe -ɫn -je 'un jεε- 'bo Nikopolisi, dε-nuε' 'bomɔ 'ma mu nɫa' mamau 'su dee 'a ji ɔn' 'e -si'. ¹³ -ɫn -tu" ke' juoi Senasi ke Apolɔsi "jriε-, -ɫn -nmaε uua' 'duua' mudɫ -wee' "klein, -wεe dε "o dε jre' 'bo uɔpu 'kwa -pɔɔn. ¹⁴ Ε 'bo -ma 'su 'a nuudbo nɫε, -ɫn -tmuε' -aa de 'di-wi" -wεe uu 'je nyu sun o poa' 'ɫan' -ke. -Bo uua sea kan' nu, -wεe uua sea nyu jru' -tt' "kpei -sa a, -mε dɫ Kea 'a -jei" naaun a nua, ɫmɫ uua nu.

¹⁵ Nyu "klein -uu -ke 'ma -a -nɫa 'nɔ ε, uu 'na uɔpu -je -un. -Aa de'di -wi" -uu -kma -aa -tt' 'de Sesi Klisi 'un ε, 'mɔ -je uɔpu.

Kea 'a "diwan kpun ao -wee' "klein !

Filem

'Jewlu-

1 'M Ɔ Ɔ Ɔ -n Ɔ -kaso 'di 'de Sesi Klist 'a dbonu-tl 'un ke -aa de'di Timote ke, -apu -Ɔ Ɔ ja -m Ɔ Filem 'jewlu-. -ln -n Ɔ -aa -tl' kmai -o. -ln -ke -aa beee sun o -wee -aa nu dbo due'. 2 -Aa de 'dinyɔkƆpao' Apia o, Asipu -uu -ke -a -Ɔan' Kea 'a -tl' 'a tu o, Kea 'a -jei' naaun -uu -kuan' 'jrui 'de -ln o -gbu' 'di o, -aa ja uu -wee' "klein 'jewlu -ke.

3 Kea -e -n Ɔ -a "Bo e, e ke -aa Tu"bo Sesi Klist po aopu "diwan -wee e 'je aopu- p Ɔe 'a blua' "nyl.

Filem Ɔ Ɔ nyu 'a -tl' kmaa' ke Ɔ Ɔ de -kwl' -tea' ke

4 -Bo 'ma sea Kea bae e, 'maa "mae'- -ma -tl' o. 'Ma poe 'ma Kea 'se- jeejee, 5 de-nue' de -ln -jea Sesi 'a -tl' Ɔ Ɔ 'un -wee -ln -kma Kea 'a -jei' naaun -wee' 'a -tl' e, um 'ma 'wɔn 'de -ma -tl' 'un. 6 -Ma Sesi 'a -tl' Ɔ Ɔ 'un 'jea' -e nu e -wee -ln -ke -a -n Ɔ de due' e, em e 'ma -te' e Kea i -wee e 'je e nu 'de -ln -je kplln -ceen' nu 'de nyu 'jl 'je, -wee ka "diwan kpuan nyu -a naa Kea 'a -jei' e, 'de uu 'je e juo-. Em e -jee nu -wee Sesi 'a -tl' 'je nya mu. 7 Ɔ Ɔ -o, 'ma de 'di, -ma nyu 'a -tl' kmaa' poe 'un 'mua- p Ɔe o, -wee e kuu 'ma dl i, de-nue' 'de -ma nuudl 'a -tl' 'un e, Kea 'a -jei' naaun 'a p Ɔe jie ja.

De Ɔ Ɔ -teea' Filem i 'de Onesimu 'a -tl' 'un e

8 -je e n Ɔ kan' -m Ɔ -wee Kea 'a nyu 'a -tl' kmaa' -me n Ɔ 'de -ln 'un e, -me 'un n Ɔ "i 'un 'je -un de jr Ɔ i -tee'-. 'De 'ma Klist 'a dbonua' 'a -tl' 'un e, 'un 'be- 'un 'je -un -klaan' "kpei -te' 'de-, -wee de -n Ɔ ka -ƆƆƆ' ka a, 'de -ln -je e nu. 9 'Kaa 'm Ɔ Ɔ -kea' -Ɔ -n Ɔ 'de -kaso 'di 'de Sesi Klist 'a -tl' 'un ka "o ka 'un 'je 'un n Ɔ e, 'un se e "inl 'un 'je -un -klaan' "kpei -te'. Ka -a -db Ɔ Ɔ a, em e -tl' 'ma bae -un 'de wlu 'd Ɔe 'un. 10 De 'ma -teea' -mii e, e n Ɔ 'de 'ma "ju jr Ɔ Ɔ -tl' 'un -o. Ɔ 'kpa 'ma "ju, ka Ɔ "bo n Ɔ, 'kam Ɔ 'un n Ɔ 'kaso 'di. "Ju -Ɔ Ɔ -tl' 'ma 'tm Ɔ Ɔ -un Ɔ Ɔ 'nynl m Ɔ -n Ɔ Onesimu. [E 'de m e -n Ɔ : Ɔ 'blee nuudbo.] 11 Tein" 'de e, Ɔ se nuudbo 'ble 'bo -un -pun", 'kaa kaan ka la, Ɔ 'ble nuudbo 'me, Ɔ se idooa 'de -ln -ke 'ma -tl' 'un.

12 Ɔ Ɔ -n Ɔ 'ma Ɔ Ɔ e, 'ma po Ɔ -jei' -wee Ɔ 'je -un o de ji. 13 'N Ɔ -kaso 'di 'un n Ɔ 'de Sesi 'a -tl' 'un e, 'un 'be- 'un 'je Ɔ i -te' 'n Ɔ 'un -pun' 'de-, -wee Ɔ 'je 'un sun o po 'bo -ma -Ɔ Ɔ". 14 De 'un naa Ɔ Ɔ "kpei- 'de e, em e -nao. 'Kaa 'un se e "inl 'un 'je de jr Ɔ nu -bo e se -ma 'un nu-tl n Ɔ e. 'un se e "inl ke'w Ɔ, -wee 'un 'je -un klaan" -klan klaan" kpun 'de -ln -je 'un de 'd Ɔe "jrui nu. 'un n Ɔ "i, -bo -ln -je 'un 'd Ɔe "jrui nu e, e 'je 'e -ma -ce" 'kpa 'un 'wlu. 15 "Ko Onesimu ke -ln -c Ɔ Ɔ "i 'de 'w Ɔ pla 'di, -wee Ɔ 'je 'bo -un -pun' de ji la 'bode e-? 'un se -me o juo-. 16 E se k Ɔ Ɔ m e Ɔ n Ɔ la 'bode n Ɔ-, 'kaa Ɔ n Ɔ de Ɔ Ɔ, Ɔ je k Ɔ Ɔ -sii. Ɔ 'kpa -aa de'di, Ɔ Ɔ -tl' kma -ceen'-. 'Kaa 'un 'je kan' 'me, ka Ɔ Ɔ ke' e mua kmaa' 'de -un p Ɔe o e 'jea 'm Ɔ -sii e, de-nue' Ɔ Ɔ nu e -un "ju Ɔ -wee Ɔ -te' 'o, 'de Ɔ 'kpa -ma de'di 'de Tu"bo 'un.

17 Em e -tl' -bo -ma sea 'un -ma de'di -Ɔ -ke -ma nua Kea 'a dbo 'daa- 'ja a, -me ka -ln -jea 'un sun 'Ɔ Ɔ kpuun e, -ln -kpuun Ɔ sun 'Ɔ Ɔ kan'. 18 -Bo Ɔ nu -un de jr Ɔ "jrui 'de-, -wee Ɔ 'e -ma kpan 'blee 'de e, -me -ln -sro' e 'bo 'un "jrui. 19 'M Ɔ Ɔ, 'ma -ce" 'kpa -a -c Ɔ Ɔ wlu -n e, -ma kpan "klein Ɔ 'blea, 'm Ɔ -Ɔ Ɔ mu e -saa', 'de -me 'kam Ɔ 'ma kpan -e -n Ɔ -un "jrui e, 'un se e "i n Ɔ 'un 'je -un ee' -tl' -kwlu o poo-. Ee' kpan tu me -n Ɔ -ma -ce" 'kpa 'a 'km Ɔ Ɔ. 20 K Ɔ Ɔ, 'ma de'di, ka -ln -ke 'ma -a -n Ɔ de due' 'de Tu"bo 'un e, 'ma bae -un -e, -ln -w Ɔ Ɔ 'un -kln kwa. -ln nu e -wee 'ma p Ɔe 'je ja ji 'de Klist 'un.

21 'un 'je kan' 'me dl "klein 'ma -teea' -mii -ta, -ma mu l nua' see -un -je 'o -m Ɔ -tie" cen ke'w Ɔ, em e -e -tl' 'ma 'crua 'sb e -n e. 22 De 'un 'jea -mii -tee' ke'w Ɔ e, em e -n Ɔ -un -nmae 'ma 'p Ɔe 'un. 'un -tee' -kwlu" ao ke 'ma -a mu e 'jeea', de-nue' aoa baee 'ma Kea jeejee.

'Jewlu-

23 Epafrast 'na Ɔ Ɔ -je aopu. Ɔ ke 'ma -a -n Ɔ -kaso 'di 'n Ɔ 'de Sesi Klist 'a -tl' 'un. 24 Makl o, Aritakl o, Demast o, Luikl o, uu -wee' 'na uu pu -je aopu -ke. Uu ke 'ma -a nu e dbo -tadue.

25 Tu"bo Sesi Klist sie aopu o -wee ao 'je 'saun 'je 'de Ɔ 'kwa !

Eble

Kea cεen 'de εε' 'Ju 'un -wεε ε wlu

1 Tεin", Kea 'jea -a 'mla -wi" -pee wlu ε, εε' wlu 'kwa-
 jaaun mu ε jii 'un kpe -tuu"-tuu. Dι ε 'tmua, ε 'tmu
 ι 'de sun -tuu"-tuu 'un. ² Kaa 'de de'ככככ -nla -slan 'di
 ε, εε' 'Ju mε ε jii 'un -wεε ε wlu -a -pee. Dmε Kea cεen
 'un -wεε ε nu 'kmu. Dmε ε -te' 'o -wεε -כ -nι dι -wee'
 "klein 'a jei. ³ Ka Kea nla -כככ' ε, 'kamε כ nι-. Kea 'a
 nιsun -wee' "klein pεε 'jri "kpaε' 'de כ 'un. Dmε -nι Kea
 'a -kooε' i. ככ' wlu 'a "ikmaa' mε -kpu' 'kmu i. כ -ככ'
 nyiε כ dιslan 'a -kwe -dbo "i 'su ε, כ muε 'e jaun 'di -wεε
 כ -te' i 'de Kea -ε -nla 'e dι -wee' "klein 'jru kε כ dianf
 o.

Sesi nιε 'o Kea 'a "soa-wi" 'jru kε'

⁴ Ka Sesi nla 'o "soa-wi" 'jru kε' flifli ε, 'kamε ככ 'nynι
 nι 'o uua' 'nynι 'jru kε' -ke. ⁵ Wlu Kea 'tmua 'de Sesi
 -pee, ε ka :
 -ln -nιε 'ma 'Ju -o, 'un 'kpa -ln "Bo 'de -slanwι 'di.
 'De ε wlu' ka ke'wλε ε 'naa :
 'Ma muε -un "Bo nla', -wεε -mε -je 'ma 'Ju nι-.
 Wlu -nla 'mua- ε se ε 'tmu 'de εε' "sul 'a due' -pee kpe
 due'. ⁶ Kaa -ta Kea 'wεan εε' "i-saaju 'nε 'kmu "kpei
 dbo-tι ε, ε 'naa :
 εε' "sul -wee' "klein 'je כ "juεi -gbεε'- o.
⁷ De -tmuaa' 'de Kea 'a "soa-wi" 'a -tι 'un ε -mε ka :
 ε -nuε' -wεε ka pεε' nla, εε' "soa-wi" nι kan', εmε -nιεi'
 -ke -wεε ka nεmυ nla, υυ nι kan'.
⁸ Kaa -bo ε -tu" εε' "Ju -mε ε, wlu -ε -crua' 'de ככ -tι 'un
 'de Kea 'sbε 'di ε ka, ε 'na :
 εmε -nιε Kea -o, εε' Tu"boε se iכn-ta 'blei. ε se fai"
 poo -ta 'blei. εε' nyu 'blea' nιε 'isrea' -ככ. ⁹ ε -kmai"
 "isredι 'a -tι', dι -la dooa Kea 'a ke' ε, -mι 'a dι tu a nyaa
 -mi i. εmε -tι -ma Kea -te' -un kεi" 'bo -ma 'un 'bεεun
 'jru kε', 'de ε po -un "diwan -wεε -ln 'di cεn 'cna "kpei.
¹⁰ Wlu -crua' 'de ככ -tι 'un ke'wλε ε 'naa :
 Tu"bo, "i-saa ככ" ε, εmε -nu' 'blua-, 'de ka jaun 'a kpe
 -tia ι nιε -ma sun 'a nuυdι -o. ¹¹ la' dι tu ε, ta muε i
 scan', 'kaa ka -ככ -nla, 'kamε -ln -nι. l -wee' "klein a
 muε pai" 'kpaε' ka 'unpaadt a 'kpa pai" ε. ¹² -Ma mu ι
 'unpooa' ka nyε כ pooa 'unpaade 'un ε, -wεε ι 'je "jrii
 -kwe- ka tae' a -kwea "jrii ε, 'kaa ka -ככ -nla, 'kamε -ln
 -nι. -Maa' poo fai" 'nε 'kmu. -Ma -sun se -kwe -ta 'ble.
¹³ Wlu -ε -crua' 'de ככ -tι 'un 'fε jre' o -ke ε, ε 'naa :
 -ln -te' i 'de 'ma dianfε o mamau 'su 'un 'je -ma tunyu
 -ma bu -ככku 'un nu.
 Dι -tmuaa 'de Sesi 'a -tι 'un umι -nao. Kea se ι 'tmu 'de
 εε' "sul 'a due' -pee kpe due'. ¹⁴ -Bo ε nι kan' -mε 'ee,

-mε de Kea 'a "sul -mu nι 'un 'ja a- ? Uu nιε -sii 'dε -o.
 Uua nuυε Kea "juεi. εε dbo υυpu 'mε, -wεε υυ 'je nyu
 -υυ -jea 'puua' 'je sun o po.

2 -je Sesi nla klaa" kan' כ -siia dι -wee ε, -wεε Kea
 cεean 'de כ 'un 'de ε wlua -a -pee ε, -mε dι -a -wεan
 'de ככ -tι 'un -a -je la' -tι -tu" ka -כככ' ka, -wεε -a -jι
 wεn 'je. -Bo -a nu kan' a, -mε -a se 'pu-je "i -gbla" i. ² -A
 -je kan' 'mε Kea 'a wlu εε' "soa-wi" jaa Moisi 'kwa tεin"
 ε, εε' ke' kma'. Nyε "o nyε -blaa εε' wlu tu wεin כ 'je εε'
 -kei" 'mε. ³ De -mε 'puwlu -εε ke' kma -ε -sia -je -saa "i ε,
 Tu"bo 'a -ce" 'kpa ja, -bo -a nu εε' -tι 'plu 'un 'ee, ka -a
 -je Kea 'a 'pee wεin" 'pusun nu ε- ? εε' 'puua' tu ε,
 Tu"bo -tmu εε' -tι "i-saa ככ" -wεε nyu -υυ -wεan -wi"
 -mu 'jι ככ 'un -wεε υυ 'tmu ι. ⁴ De εε' ככ" tu 'di, wlu
 "klein uua 'tmua, kι nla ככ -tι ε, Kea to εε' sun 'mε 'de
 jrii' ke dι klae" klae" uua nua' 'un, dε-nuε' ε "nyι υυpu
 εε' -Suu 'a "ikmaa' due 'due ka εε' -ce" 'kpa nla "i ε.

Sesi -ja 'puua' -kwbi i

⁵ Tε' -o, 'kmu dee -εε mua nuua' 'de nya -wεε -εε -tι' -a
 -tmua', ε se Kea 'a "soa-wi" mu ε 'je ε "jru kε' i -te' nι-.
⁶ ε se kan' -mε nι-. Kea 'a -nε "Ju mε -je 'kmu dee 'ble.
 Wlu -ε -crua' 'de Kea 'sbε 'ε 'fε jre' o ke 'da ka, ε 'na :
 Kea, dε nyiε -mε nι 'un -wεε εε po ככ -tι -kwlu o ε- ?
 'De "ju nyiε 'wlu -mε 'ee, ככ 'nynι wε-, -wεε -ma po
 -mε sun o ε- ? ε "maa -apu nyiε tai'. εmε Kea -jea εε' de
 tu nu ε, εmε -nuε'. ⁷ ε כככ 'bluε 'de ככ" dε-saan" 'di 'bo
 εε' "sul -ככ. 'Bo -mε 'de ε, ε kpa ככ 'nynι "jei -wεε ε nu
 כ kεema' 'un 'de ככ 'wlu 'nynι. ⁸ εmε -te' כ dι -wee' "klein
 kwa. εmε -nuε' -wεε dι -wee' "klein a jaa "jru ja 'de כ
 -pee.
 'De dε -je Kea 'jea 'o sie -wεε -ε sea "jru ja jaai 'de כ
 -pee, -mε se nι-. 'De ka -jε dι -wee' "klein 'jea "jru ja jaa
 'de כ -pee 'de -slanwι 'di ε, -aa' 'je -mεε' "jri 'a -kε ke.
⁹ Kaa "ju -jε Kea blaa 'bluε 'de εε' "sul -ככ 'de ככ"
 dε-saan" 'di ε, כmε -nι Sesi. Kea 'a 'saau ε nua nyu "jrii
 εε' -tι' mε -εε 'mεa' כ 'mε. 'Kaa kaan ka a, Kea nu כ kεε-
 ma' 'un 'de ככ 'wlu 'nynι, dε-nuε' כ 'mε nyu -wee' 'a
 'mεa' !
¹⁰ Tε' -o, Kea mε -nu' dι -wee' "klein, ι -wee' -teε εε'
 -tea' -wεε ι 'je εε' 'nynι "i 'bεε-. εmε -nιεi" -wεε εε'
 "nynuu- -tuu"-tuu 'je 'e ε o "biie-. ε nuε' mamau 'su ε je
 Sesi 'e 'kle 'a kpe -tuu"-tuu 'un jaa- -wεε ka ε nua "i כ 'je
 kan' nι-. Dmε -ja 'puua' -kwbi, 'de כ -ככ 'e 'puun 'a
 nya. ¹¹ Dεε-tι 'un 'da kan' a, εmε -nι Sesi 'a -ce" 'kpa ke
 nyu כ -teea kεi" o, υυ -wee' 'wluε 'e nyε due' koun
 -gbai' 'un. εmε -tι ככ υυpu 'a 'dei 'daa 'a -tun' se כ nu.
¹² εmε -nuε' -wεε כ wlu ka 'wι jre' o, כ 'na :

'Ma Kea, 'ma muε εε' -ti' 'tmua' 'de 'ma "dei-wi" -pee. 'Ma muε εε' 'nyntu 'i 'bεεa' 'de blewlu 'di 'bo nyu -kwea.

¹³ Ɔ wlu' ka -ke Ɔ 'naa :

Kea mε 'ma mu tɔ' 'itbaa'.

'De Ɔ wlu ke'wle Ɔ 'naa :

"Nynuu- Kea -nyla" 'un ε, uu ke 'mɔ ke -a ka.

¹⁴ Nyu Ɔ Ɔ daa- "nynuu- ε, uu nle nyɔɔɔ -o, uu nle nymɔ kui -ɔn, -wεε uu 'ble -sɛn'-. Εμε -ti Sesi -sneε nyɔ 'un 'de kuu nla Ɔ nɔ kan', -wεε Ɔ 'je 'mε ka uua 'mεa, 'de Ɔ 'je tu 'a 'jru kpa 'bo -sɔn' "kpei. -Sɔn' 'bleε 'mεa 'a 'ikmaa'. ¹⁵ 'Kaa 'de Sesi 'a 'mεa' 'un ε, Ɔ -sa -sɔn' 'mεa 'a 'ikmaa' 'kwa -wεε Ɔ seie nyu "klein 'mεa 'a faun a nua 'de ε, -wεε -uu -nua kuɔnkwla' 'de uua' 'kmu -wee' 'un 'de -sɔn' 'kwa a'. ¹⁶ Ε se Kea 'a "suɔ mu Ɔ Ɔ po sun o nɔ-, 'kaa ε Ablaam 'a "nynuu- mu Ɔ Ɔ po sun o. ¹⁷ 'De εε' -ti' 'un ke'wle, ka Ɔ Ɔ "dei-wi" nla Ɔ nɔ kan' 'de dɔ -wee' "klein 'un -wεε Ɔ 'je uua' 'sraa -sai klaa" nɔ dɔ Ɔ 'je uupu 'a wεε 'je. Ɔ Ɔ 'sraa -sai -tu ε, Ɔ nle Kea 'a -kwɔtu ka -ɔn' ka. Ɔ mɔ -nue' -wεε ε 'wlu εε' "nynuu 'a dɔsɔn "kpei. ¹⁸ Dɔ "klein -la nua Ɔ Ɔ de'di -wi" 'jrii ε, ɔ nɔ Ɔ "jrii 'mε -ke. -Ta Ɔ Ɔ -ce" 'kpa nua 'kle 'jea' a, dεsaun -tɔn' Ɔ i 'mε -ke, Ɔ je ε 'je. Εμε -ti Ɔ Ɔ bεε- Ɔ 'je nyu dεsaun a -tɔn' i sun o po.

Sesi nle 'o Moisu "jru kpɔ'

3 'Ma de'di -wi" aopu mɔ -ke ε, Kea -tee' aopu kpɔi" -wεε ε 'da aopu 'de ao 'je εε' 'ce nɔ-. -A -wee' "klein Ɔ -nɔ εε' 'ce ε, dε -a -jea tɔ' 'un -wεε -aa -tmua 'bo nyu "juɔi ε, ε ka : Sesi mɔ Kea dbo -wεε Ɔ -nɔ 'o -a -ke Kea 'nyntu. Ɔ mɔ -nɔ -aa 'sraa -sai klaa", Ɔ 'wɔuε -aa dɔsɔn "kpei εme -ti ao 'je Ɔ dε 'un 'je jeejee. ² Dbo Kea -teɔ' kwa Ɔ nue' ka -ɔn' ka, ka -a 'mɔa Moisu nua 'de Kea 'a 'ce "klu ε. ³ Ka nyɔ -poa' -gbu" -mɔ nɔ dεwɔn Ɔ -sia -gbu" 'a -ce" 'kpa a, 'kamɔ Sesi nɔ ni' kɔn Ɔ -sii Moisu. ⁴ -Gbi" "klein -ɔ -poa ɔ 'bleε poi, 'kaa nyɔ -jɔ -poa' dɔ -wee' "klein 'kmu ε, mɔ -nɔ Kea. ⁵ Ɔ Ɔ -o, dbo Moisu nua 'de Kea 'a nyu "klu ε, Ɔ nue' ka -ɔn' ka. 'Kaa Moisu -mɔ ε, ka -gbu" 'dei -te i nɔa, 'kamɔ Ɔ nɔ, Ɔ se εε' 'jei nɔ-. Dɔ Kea a mua nua' 'de nya uɔ -la -ti' Ɔ Ɔ 'tmu. ⁶ Klisi -mɔ ε, mɔ -te' Kea 'a nyu "jru kpɔ' i. Ka -gbu" 'jei 'a "ju nɔa, 'kamɔ Ɔ nɔ-. -Apu -nɔ Ɔ Ɔ -gbu". Dɔ -a -tea' -kwɔl' -wεε -la -tuosun -aa poa de, -bo -a kpun ɔ i mamau -wεε -a -jɔ tɔ' "itba, 'de -a -je mu -a -je nyntu ε, -mε -a -nɔ Ɔ Ɔ -gbu" 'mε -ceen'-.

Kea 'a 'ce' ε -kwletɔ

⁷ Εμε -ti 'ma 'tmu aopu dε Kea 'a -Suu a 'tmua ao 'je ε doin" o po, ε 'naa :
Kea 'na -bo ao 'wɔn 'ma wlu 'de -sɔnwl' 'di ε, ⁸ ao 'bo pεε "ikmuε, ao -sa aoa' pεε 'kwla ao kaien wɔn 'de 'un -pee. Ka ao "bo -wi" seea 'un tein" ε, ao 'bo kan' nue. -Ta uu nua 'de -puɔn" blua "kpei ε, ⁹ uu -tɔn' 'mii 'wɔ "o 'wɔ uu paa 'bo 'un o, -wεε ka 'un nɔa uua' Kea -ceen' -uu 'je ε 'je, 'de -mε 'kamɔ uu 'jee- 'ma nuɔdɔ 'dɔe 'un nua uupu "jrii 'jriε- 'de -sun 'a kwla -nyiiε 'di. ¹⁰ Εμε -ti 'un 'kpa 'cen 'de uua' nyu tu -pee. 'ln wlu' 'de 'ma -ce" pεε o 'un 'na uua' -ce" 'kpa 'a tɔ' i naasun- mε -εε nue -wεε

uua -si' -jei" jeejee. Uu se 'ma -nɔ -jebɔ juo-. ¹¹ Εμε po 'un 'cen -wεε 'un -sneε 'un 'naa : 'Bo 'ma -kwlekwɔ -ε 'di pεε 'a blua' nɔa uu se 'bo i "sii- 'nɔ 'kmu.

¹² 'Ma de'di -wi", ao -tu" aoa' -ce" 'ε -ti' -wεε pεε saun je 'e aoa' due' 'di nɔ-, 'de Ɔ je "jru ku-, -wεε Ɔ Ɔ "jrukua' je ε nu 'su Ɔ je 'kmunɔ Kea 'kpu "i to-. ¹³ 'Kaa -ta nɔ" nua aopu 'kwa 'de -sɔnwl' 'di ε, ao kuu ba 'a dɔ i mamau 'su -wεε dεsaun 'a nyu 'sreipooa' je nyɔ jɔ' Ɔ pεε "ikmu- 'de aopu "klu. ¹⁴ Kaan ka la, -a -ke Klisi a na' 'bode. Dɔ -a -wɔn' "i-saa nɔ" -bo -a -ti' i mamau -wεε -a -je 'e ɔ 'dei 'pen, 'de -a -je mu -a -je nyntu ε, -mε ka -a -tea Klisi 'a -tea' -ceen' -ε, εme -toε. ¹⁵ -Bo ao -te i ε, -mε "jri -ε "i ao 'blea nɔ" -sɔn a, ao po 'puwlu -nε -εε wlu aopu -pee jeejee 'a -ti' -kwɔl o. Εε' wlu tu 'naa :

-Bo ao 'wɔn 'ma wlu 'de -sɔnwl' 'di ε, ao 'bo pεε "ikmuuε. Ka ao "bo -wi" seea 'un tein" ε, ao 'bo kan' nue. ¹⁶ 'De nyu wε- -wɔn Kea 'a wlu 'sasa -wεε -uu -toε 'kpu "i ε- ? Nyu Moisu -sa kuɔnkwla' 'de Esipu-blua "kpei, uu -pu -o. ¹⁷ 'De nyu wε- Kea 'kpa" 'cen i 'de -sun 'a kwla -nyiiε 'di ε- ? Nyu -uu nua dεsaun -wεε -uua "ku sia 'e -puɔn' blua "kpei, uu -pu -o. ¹⁸ 'De -bo Kea -sneε 'de ε pεε o -wεε ε 'na -ta ε nɔa uu se 'bo i "sii 'ee, -mε nyɔ εε 'da a- ? Nyu -uu -blaa εε' wlu wɔn, uu -pu -o. ¹⁹ Ɔ Ɔ -o, 'ma 'ce, -a -wee' nεε tɔ' "kpei- -bo -ta Kea nɔa uu se 'bo i "sii ε, -mε uua' -maa' 'je dε tɔ' 'un mε -nue'.

4 Kea cen wlu -tie" ε 'na -a -ke εε muε -kwlea' -tadue. Εμε -ti -ta Kea 'a -kwlekwɔ 'di paa' 'a nɔ" sea -sii ke ε, -a -tu" -aa -ce" 'ε -ti' -wεε -aa due' je de sie-. ² Dεε-ti 'un 'da kan' a, εme -nɔ -pɔia" -ti -la -tmua' 'de -a -pee -ta, ɔ 'tmuε' -ke 'de israε-nyu -pee tein". 'Kaa wlu -tmua' 'de uupu -pee ε, ε se uupu dε "i 'je, dε-nue' uu -wɔn εε' wlu tu ε, uu se ε tɔ' 'un 'je. ³ 'De -apu mɔ -jɔ -je ε tɔ' 'un ε, -ta Kea nɔa -aa muε 'o paa' -wεε ε ke -a -je i -te. Wlu Kea 'tmua 'de -a "bo -wi" 'a -ti' 'un ε 'naa :

'ln 'kpa 'cen 'de uu -pu 'a -ti' 'un, εme -ti 'un -sneε -wεε 'un 'na -ta 'un nɔa uu se 'bo i "sii- 'nɔ 'kmu. -Ta Kea a 'tmua εε' wlu tu ε, -mε ε -kɔ' 'kmu 'a nua' 'mε sese. ⁴ Wlu -crua' 'de Keasbe 'di 'de 'wɔ 'a -mε" 'nɔn -nε 'ε -ti' 'un, ε ka :

Kea -kɔa' εε' dbo -wee' 'a nua' 'su ε, ε -kwle' 'de 'wɔ 'a -mε" 'nɔn -nε 'di. ⁵ 'De wlu -crua' 'de 'fɔ jɔε' o ε, ε 'naa :
-Ta -bo nyɔ ji -wεε Ɔ ke 'ma -a -jea i -te uu se 'bo i "sii- 'nɔ 'kmu.

⁶ 'De nyu -uu -saa "i -uu -wɔn -pɔia" -ti tein" ε, uu se 'bo 'a -ta -tu pa, dε-nue' wlu -tmua' uu se ε tɔ' 'un 'je. 'Kaa kaan ka a, Kea nɔε "i nyu jru' 'je 'bo 'a -ta -tu pa, ⁷ 'de εε' -ti' 'un Kea -tuε" nɔn 'jɔε' ke'wle. Εε' nɔn tu mε -nɔ 'de -sɔnwl' 'di. -Ta ε 'tmua εε' wlu tu 'de Moisu 'a -nε nɔn' 'di ε, 'bo -kwle 'un 'ε. Ε nue -sun -tuu"-tuu -wεε ε jii 'e Dafidi 'un ke'wle, -wεε -mɔ 'tmu ε 'de ε 'cruε 'de Ɔ Ɔ 'sbe 'di, ε 'naa :

-Bo ao 'wɔn 'ma wlu 'de -sɔnwl' 'di ε, ao 'bo aoa' pεε "ikmuε.

⁸ Ɔ Ɔ -o, Sosue Ɔ -sii" a 'bo Moisu -kɔ o ε, -mɔ nɔn -a 'muε-wi" "juɔi. -Bo Ɔ nyntu uupu 'bo Kea 'a fɔn -kwɔl' 'di 'de ε, -mε Kea se ε 'bεε- ε 'je -kwlewl' deejɔε' 'ε -ti' 'tmu.

9-Je ε 'tmue kan' -mɔ 'ja a, -mε -kwlewl jre' ε muε jia' de nya. Eε' -kwlewl -tu ε, ε nɛ Kea 'a 'ce' ε -kwlewl -o. Ka Kea -teea -mε kɔɔi', 'kamɔ -mε nɛ-. 10'De nyc "o nyc -ta Kea nɛ -ɔ mua 'o -wεε -ɔ -ke ε -tea' i ε, -mε -ɔ -sa kɔ' nuɔɔɔ -wee' kwai ka Kea nua dɛ -wee' "klein -wεε ε -kwlea, 'kamɔ -ɔ -kwle -ke.

11-Jε ε nɛ kan' -mɔ ε, -mε -a -te' -aa -ce' -klan' "kpei -wεε -ta Kea nɛ 'de -a -je 'o mu 'de ε ke -a -je -kwle. -A -tu' -aa -ce' 'ε -tl' -wεε -a 'mɛɛ-wi' -ɔɔ -blaa Kea 'a wlu wɔɔn tɛin' "de -pɛɛɔɔ" blua "kpei ε, -a je uɔa' -kɔ 'de bla -wεε -ta Kea nɛ -a je 'bo 'a -ta -tu' un -kɔɔɔ. -A pɔ Kea 'a wlu doin' o 'pepe, 12'kaa Kea 'a wlu nɛ 'kmɔ, ε "nmaa' εε cɛn dε, ε je -placnε -εε "jri nɛ 'kɔɔɔ -sii. Kea a cɛn 'de εε' wlu 'un -wεε εε nɔ dɔ 'de nyiɔ pεe o, εε mu' mamau 'su εε jεa 'e nyiɔ 'kɔ 'ke kɔ -suu -tuu" a "i 'o nɛni. Kea 'a wlu ka -placnε nɛ, -ε -nɛ kan' a, εε mu' mamau 'su εε jεa nyiɔ 'pεe 'a "kε o nɛni. Tɔ' -nɛ 'e ny- iɔ pεe o ε, εmε -εε -sɛ' 'kwla, -wεε -εε -je la' 'pεe. 13 Dɛ "klein Kea nua, la' -je -jea 'kwla pa 'bo ε "juɔɔi, -mε se nɛ-. Dɛ "o dɛ -wee' "klein 'pεεn "kpaε' 'de ε "jri 'de. 'Bo ε "juɔɔi mɔ -a -je -aa nuɔɔɔ 'a "kuan pɔo-.

Sesi nɛ 'o 'sraa -saun klae' -wee' "jru kɔ'

14'Ma 'ce, -a -bleε 'sraa -sai klaa". ɔɔ' 'nyɛ mε -nɛ Sesi, Kea 'a "ju. ɔ mu' mamau 'su -ta Kea 'a -ce' "kpa nɛ a je 'o nɛni 'de jaun 'di, -wεε -ɔ nɛ 'o -a -ke Kea 'nyɛ. -A tba kɔ' 'su tɔ' "i 'wɛ 'o 'wɛ -wεε -a -je kɔ' -tl' 'tmu 'bo nyu "juɔɔi. 15-Ta -a kpuan i -a kɔɔn 'bo i mamau 'su -a -je mu -a -je nɛni, dε-nuε' -aa 'sraa -sai klaa' -a -blea a, ka -a sea 'diikua' 'ble kɔ ju', ε se dɛ -a -jiia 'un kɔ sɛ' un jii nɛ-, ka desauɔ a -tɛan' -a i ε, 'kamɔ ε -tɛn' kɔ 'de dɛ -wee' un -ke. 'Kaa kɔ se desauɔ nu due'. 16-Jε ε nɛ kan' -mɔ 'ja a, -mε faun 'bo -a -nuε. -A -cɛn 'de kɔ 'un -a -je Kea -pun' 'kpa -wεε ε 'je -aa wεε 'je, 'de ε 'je -a 'saun "jrii nu. E mε -ε -je -a 'kle 'di -sa 'de kɔ' 'dɛ 'di.

5 'De -a -mɔ Suifu-wi' "bli ε, 'sraa -sai klaa' "o 'sraa -sai klaa' Kea -tea' o ε, kɔ 'wɛ ε 'e nyiɔ pɛ "klu -wεε kɔ nɛ Kea "juɔɔi 'de nyiɔ ke Kea 'nyɛ. Dɔ kɔ nua, εmε -nɛ kɔ -saa' Kea wɔn 'de nyu 'a dɛsaun 'a -tl' 'un. 2 Ka nyu -ɔɔ sea dε "jrii juo ke nyu -ta -ɔɔa mua -ɔɔ sea 'o juo nɛ, 'kamɔ kɔ nɛ -ke. E mε -tl' kɔ 'je uɔpɔ 'a 'kle 'mii' wɔn -wεε kɔ 'je kupeεε' nyɔ nɛ 'de uɔ -pεe, dε-nuε' ka uɔ sea desauɔ "wɔɔn 'bεε- ε, 'kamɔ kɔ nɛ -ke. 3'De kɔ -un se desauɔ "wɔɔn 'bεε- ε -tl' 'un ε, εmε -nuε' -wεε ka kɔ 'jea nyu jru' 'a dɛsaun 'a 'sraa- -sa a, 'kamɔ kɔ 'je kɔ' -ce' 'kpa 'a desauɔ 'a 'sraa- -sa -ke. 4'sraa -sai klaa' nɛ -nε, nyɔ "o nyɔ se ε 'bεε- 'su kɔ 'je kɔ' -ce' εε' 'nyɛ tu "kpei 'nεε- -wεε kɔ 'je εε' -nε sun -kwlu 'di tba. Kea mε -εε -da nyɔ -wεε -εε nɔ kɔ 'sraa -sai klaa' 'un. 'Kamɔ ε nɔ Moisɛ 'a -fεin' Aarɔn.

5 Klisti foo' 'su ε, 'sraa -sai klaa' nɛ -nε, kɔ se kɔ' -ce' εε' 'nyɛ tu "kpei bla -wεε kɔ se εε' -nε sun -kwlu 'di tba. 'Kaa Kea -ε -wɛɛ 'de kɔ -pεe -wεε -ε -na :

-ln -nɛ 'ma "ju -o, 'un 'kpa -un "Bo 'de -sɛanwɛ 'di ε, εmε -nu' kɔ 'sraa -sai klaa' 'un -wεε -ε -tu' kɔ -cian' "kpei.

6'De wlu -crua' 'de Keasbe 'ε 'fɔ jre' o ε, kε 'da ka, ε 'naa :

-ln -nɛ 'sraa -sai -o 'bode -bode 'bode, ka 'sraa -sai Mɛkisedεkɛ nɛ, 'kamɔ -un -nɛ.

7 Sesi -nɛ, kɔ mɔ -ta -ɔ -nɛɛ 'kɔ 'blua- "kpei -ɔ -bae Kea i -bae -bae 'de -fun' wlu 'un -wεε ε 'je kɔ 'puɔ 'bo 'mεa' wɔɔn' -wεε Kea kɔn kɔ 'baewlu 'de kɔ' -ce' 'ja jaa 'a -tl' 'un. 8 'Kamɔ kɔ nɛ Kea 'a "ju kan' -o, 'kaa kɔ cɛan Kea wɔn 'jea' 'mε 'de 'kle 'jea 'un. 9 ɔ mu' mamau 'su ka Kea nɛ "i kɔ 'jea nɛ ε, kɔ je kan' nɛ-. E mε -tl' nyu "klein -jea kɔ' -tl' tɔ' 'un -wεε -ɔɔ -je kɔ wɔn ε, kɔ nɛ uɔpɔ 'puɔa' 'a "nyɛ. Eε' 'puɔa' tu ε, ε se -kwε -ta 'ble ka Sesi 'a 'sraa -sadbo sea -kwε -ta 'ble -ke ε, 10 dε-nuε' Kea 'a -ce' 'kpa mε -nu' Sesi 'sraa -sai klaa' 'un -wεε ka εε' 'sraa -sai Mɛkisedεkɛ nɛ, kɔ nɛ kan'.

Nyɛɛni 'a -tl' ke diide -cɛen' 'a -tl'

11'Ma 'ce, -a -nɛ "i -a -je aopu dɛ -tuu"-tuu 'tmu- 'de Sesi 'a 'sraa -sadbo 'a -tl' 'un, 'kaa ka -a -jea la' wɔ -sasun nɔ 'de ao -pεe, 'ka se nɛ-, dε-nuε' aɔa' -too'- dε 'mii 'wɔan' 'bode. 12 Tɔ' -o, aopu mɔ ε, 'kɔ ao -sa Kea 'a wlu 'wɔan' 'de tɛn' -gblein', ao 'je nyu Kea 'a wlu kɔɔn nɛ la sese 'de-, 'kaa aopu -nu', aopu nyu 'e εε' 'i-saɔɔ -pεe 'tmu- ke'wɛ, ε -kɔ' -na nyu dee-. Diide -kua i nyɔ -kɔɔɔ kɔ dia, ao se εε' dia' 'bεε- ke, nyɛɛni mɛ ao 'e nya. 13'De nyc "o nyc -nɛɛ nyɛɛni "boa' a, -mε -mɔ nɛ "judee -o, kɔ se dε -sreai' ke dε -nyɛniia "jrii 'a "kpei -seea' ka juo-. ɔ se diide -cɛen' dia' 'bεε-. Diide -cɛen' mε -nɛ wlu -εε -tmua 'isre-tɛ ε, kɔ se ε 'mii juo-. 14 'Kaa diide -cɛen' -mε ε, ε -tεε nyu -kɔn' -ɔɔ -ju a dε wɔn 'kɔ -tea'. Uɔ juo 'dɛ ke saun 'a "kpei -seea' ka 'mε, dε-nuε' uɔ -kwle la' nua' mε.

6 'Ma 'ce, dε -a -nɛ "i ao 'jea 'mii' wɔn 'de dε -nɛ nyɛɛni ke diide -cɛen 'ε -tl' 'un ε, εmε -nɛ Klisti 'a wlu -je -a -wɔan "i-saa kɔ' ε, -a -bo 'o -mɛ 'a 'su "kpei nɛ ke mamau. -A -na -a -je nya mu -wεε -a -je Kletien -kwεε 'pepe. Kea 'a -tl' -a -tmua 'de ao -pεe ε, umɛ -nɛ -gɔu' 'a -gban -a -te'. Ao 'bo εε' -gɔu' 'a -gban tu dε -saa ke'wɛ. Dɛ -a -kɔɔa aopu ε, εmε -nɛ ao 'je aɔa' kplɛn saun "i 'tai- -wεε ao 'e Kea o "biie-, dε-nuε' dɛ ao nua tɛin' ε, ɛ nɛ dɛ foe' -o, ɛ se ε 'bεε- ɛ 'je aopu 'e Kea 'jri 'dei nɛmɔ. 2 'Ma 'ce, dε -je -tua' "ni "jru pɔ -tl' o, ka nyu 'jea nyu kwa "jru -te' sun nɔ o, ka Kea a nua 'mεun "kunyɔ- -sasun o, dε 'bɔ kɔ pεe' Kea a mua 'jea' 'blua 'a -kwε- kɔ' -tl' o, ao 'wɔn -mɛ 'a -tl' 'mε, -a se ε 'bεε- -a -je aopu -mɛ kɔ ke'wɛ. 3 Dɛ -la -tl' -aa -wɛɛ 'wɔan' -a -wεε' juo -mɛ mε, -a -bo 'o la' 'su "kpei "tiε, -a -na -a -je nya mu. -Bo Kea nɛ "i ε, -mε dɛ jri' -nɛ 'e -je 'a nya ke'wɛ ε, umɛ -la -tl' -aa ji 'tmua'.

4 Dεε -tl' -a -jea na -a -jea nya mu ε, εmε -nɛ nyu -ɔɔ kpuan Sesi 'a wlu sun 'kɔɔn 'de- -wεε -ɔɔ -kɔɔ' de 'de -ɔɔ "tai- ε "i ε, uɔa' -nε 'kmɔ nɛ "ikma-tɛ klaa" jre' -o. Uɔa' nyu tu ε, uɔ -pɔ -nɛ nyu Kea 'a wlu -sɛan -kɔn' 'un -ɔɔ -jea -mε, Kea pɔa "diwan kpe -tuu"-tuu -wεε εε' -Suu pɔa -je o. 5 Ka Kea 'a wlu nɛ mɔ "jrii ε, uɔ -tɛn ε wɔn 'mε uɔ je ε 'je. 'Kmu dee -εε mua jia' 'de nya, ka εε' -tl' nua 'pensun uɔ ju ɛ -wee' mε 'pepe. Dɛ 'dɛ klae' klae' -la mua nuu' 'de εε' 'kmɔ tu "kpei ε, uɔ -tɛn ɛ wɔn mε uɔ ju 'je. 6 'Kaa uɔ -saa dɛ -nɛ 'mua- kwa -kɔn uɔ 'kɔɔ- de uɔ je Kea 'kpu "i to-. Uɔa' nyu tu ε, ka nyu 'jea uɔ

-pu 'a -tt' nu -wee nyu 'jea uupu 'de Kea o "biie- 'de uu 'jea uua' disaln "i juo ke'wle, 'ka se nu-. -Bo uua sea kan' nu ε, -mε ka nyu 'na uua kɔ Kea 'a "Ju 'bo tu -kwlt' ke'wle -wee uua -tuɔ" -crei"- ke wlaanyntε -pun" ε, 'kamɔ ε nu-.

⁷ Ao -gbun 'nɔ, -bo "ni dba -dba -dba -wee ε pa 'blua-, 'de nyu do dt 'bo ε "kpei -wee l 'wlu dε 'un ε, -mε nyu -doa dt 'je 'o crɔn' 'jee-, 'su nyu 'na Kea 'a "diwan kɔn εε' 'blua- tu 'mε. ⁸ 'Kaa -bo sii" saln ke "wi -kbai 'a 'su mε 'bo ε "kpei ε, -mε εε' 'blua- tu -kwε- wɔn, ε nɛ Kea 'a 'daɪn 'a kɔn ka, εε' -kwle "jripoosε -tu.

⁹ 'Ma -tt' kmaun-, -bo -aa sea wlu -nɪa kan' 'tmu ε, -mε ε se ka ao nɪa 'o 'pu -jei" mε -a se juo nu-. Ka ao nɪa 'o 'pu -jei" ε, -a -je kan' 'mε, ao -tu" εε' -je tu "jriε-. ¹⁰ Tɔ' -o 'ma 'cε, Kea 'a di -topin, aoa' dbo ao nua o, aoa' εε' -tt' kmasun ao toa tein" -wee aoa toa -slan ke'wle 'de εε' "nynuu- -pee o, ε se l o "mae' i. ¹¹ 'Kaa dε -aa -pɔan i 'de aoa' -tt' 'un due' due ε, εmε -nɪ, ka ao nɪa nε "kpei tein" ε, ao nɪ kan' nε "kpei mamau 'su ao 'je mu ao 'je nyni. 'De Klist 'un ao tba tɔ' ε, ao kɔn 'bo i -sisi', ¹² -wee dt 'a cεan' je 'de aopu 'un pa. Ao kuu pεe i mamau 'su ao 'je dt -la wlu Kea cεan -tie" 'je. Nyu -tea' Kea -kwlt' tein" -wee -uu -kuua pεe i mamau 'su -uu nynia, dt -la wlu Kea cεan -tie" -uu -jea la' 'o nyni -ta a, uupu -a -kɔ ao 'je 'de bla.

Dε -εε wlu Kea cεan -tie" εε muε nua' see

¹³ -Ta Kea cεεan wlu -tie" 'de Ablaam -pee ε, nyc -ɔ -jea "i 'bε -ɔ -je ε -sii -wee -kɔ 'nynɪ 'un ε 'jea 'un -snεε ɔ se nu-, εmε -tt ε -snεε 'de εε' -cε" 'kpa 'a 'nynɪ 'un, ¹⁴ -wee ε 'na : Ablaam, 'ma cεn wlu -tie" 'de -un -pee 'ma muε -un 'diwan poa', 'ma muε -un "nynuu- -tuu" 'nyla'. ¹⁵ εmε -tt Ablaam kuu tɔ' i mamau 'su dt -la wlu Kea cεan -tie" 'de ɔ -pee ɔ 'ju. ¹⁶ -Bo nyc ke nyu 'ble -tt' -wee uu -seea' wlu "kpei- 'de ɔ cεn wlu -tie" -wee ɔ 'na -tt' -nɪa 'bo -a -nynɪ l -kwε', -mε nyc -ɔ -bεa "i -ɔ -sii ɔ ε, kɔmɔ -kɔ 'nynɪ kɔ -snεε 'un. ¹⁷ 'De εε' -tt' 'un dt 'dɔε -la wlu Kea cεan -tie" ka ε sea la' wlu -kwlin -saai mamau ε, εmε ε nɪ "i ε 'e to 'de nyu -a mua la' dt tu 'jea' -pee. εmε -tt ε -snεε 'de εε' -cε" 'ε 'nynɪ 'un. ¹⁸ 'De wlu -tie" cεan' o, -snεεa' o, l nɛ dt 'a kpe 'sɔkɔ -o. la' dt tu ε, l se ε 'bεε- l 'je fai" poosε-, dε-nuε' Kea -ε nua la' dt tu ε, εε' 'tmu sl. -jε ε nɪa kan' -kɔ 'ja a, -mε -a -bleε sro' 'wlaa -ta 'bo ε -pun". 'Ma 'cε, wlu -nɪa 'mua-, ε kuue -aa dt i. Dt 'dɔε Kea -tea' 'de -aa 'kmu 'a nya i ε, -a tbt tɔ' "i, -a -je mu, -a -je nyni. ¹⁹ Ka -bo -bato' po du -klu' -wee ε nyna -sisi' ε, 'kamɔ -aa dε tɔ' "itbaa' -nε kuu -aa pεe i -sisi'. Dε-nuε' ka 'sraa -sai klaa" a mua 'e Kea -gbu klaa" 'di tein" -wee ɔ -sa' 'sraa- 'bo Kea "juɔi ε, ²⁰ 'kamɔ Sesi -ɔ -nɪa 'o -a -ke Kea 'nynɪ -a tba tɔ' "i ε, ɔ mu mamau 'su -ta Kea 'a -cε" 'kpa nɪa, ɔ nyni 'o. ɔmɔ -si' 'de -aa nya -wee -ta Kea nɪa -ɔ mu 'o. ɔ mu' 'de -aa -tt' 'un, dε-nuε' kɔmɔ Kea nu 'sraa -sai klaa" 'un 'bode -bode' bode. ɔ ke 'sraa -sai klaa" Meksidedεkɪ -nɪ kɔi".

Meksidedεkɪ 'a -tt' tɔn 'di

⁷ Meksidedεkɪ -nɔ ɔ nɛ 'beɔ -o 'bo Saɛmu -wee ɔ nɪ Kea -ε -nɪa 'o dt -wee' "jru kɔ' ɔ 'sraa -sai. Tein" ε, -ta Ablaam kɔaa tu -wee kɔ' tu dua 'beɔ-wi" -tuu"-tuu -wee kɔ 'wluua 'e tu 'un kɔ jɪia dε ε, 'bomɔ Meksidedεkɪ 'jɔ' "i -wee ɔ po ɔ "diwan. ² 'De εε' nɔ" tu 'di ε, Ablaam "duo dt 'klein ɔ -sa 'e tu 'un 'a -puue -nɪ 'un' ε, -wee ɔ "nɪl Meksidedεkɪ. Meksidedεkɪ 'a 'nynɪ -nɪ la' bu tɔn 'di, l 'de mε -nɪ 'beɔ -ɔ -srɛai" ε, -wee ɔ nɪ 'beɔ 'bo Saɛmu, ε 'de mε -nɪ 'beɔ -ɔ -kma pεe 'a blua 'a -tt' ε. ³ ɔ' Meksidedεkɪ -tu ε, nyc "o nyc se ɔ "bo ke de juo-, -ta kɔ' "ji 'wlu a, nyc se 'o juo-. Nyc jɔ' se kɔ' 'wluwɪ juo-, nyc jɔ' se kɔ' 'mεwɪ juo-. Ka nyu 'jea kɔ' -po' blasun nu, 'ka se nu-. ɔ ke Kea 'a "Ju -teε tu due' "kpei. ɔ' 'sraa -sadbo nɛ Sesi 'a -nε 'ε "ipoo-tɪ -o. ε se "ti -ta 'ble 'nɔ 'kmu.

⁴ Ao -gbun 'nɔ, kɔmɔ 'beɪ" ɔ je Ablaam -ɔ -nɪa -a "bo -wi" 'a 'mɪa -sii. Dε -ε -toε mε -nɪ kɔmɔ ɔ 'nɪl dt 'klein ɔ -sa 'e tu 'un 'a -puue. ⁵ 'De nyu -uu -wlu a 'e Ablaam 'a "naju Lefi 'a "ji 'di -wee -uu -tea 'sraa -sadbo 'i -wi" -mu ε, Moist 'a kε' 'naa : Israε-kɔun -wee' -je uua' dt 'a -puue -nɪ Lefi 'a "nynuu- "nɪl. 'De -mε 'kamɔ uua' nyu tu ε, uu -wee' 'wlu 'e Ablaam 'a "ji 'di -ke. ⁶ 'Kaa Meksidedεkɪ -mɔ ε, ɔ se 'e Lefi 'a "ji 'di 'wlu. ɔmɔ Ablaam "nɪl dt 'klein ɔ -sa 'e tu 'un 'a -puue -nɪ. Ablaam Kea cεεan dt -tuu"-tuu 'nynɪ kɔmɔ -po ɔ "diwan. ⁷ 'De ka nyc -nɪa 'o nyu "jru kɔ' ɔ, kɔmɔ -kɔ po nyu "diwan a, -a -wee' "klein 'je kan' 'mε. Nyc se ε 'bεε- ɔ 'je ε 'un-too'-. ⁸ 'De 'sraa -saun -uu -wlu a 'e Lefi 'a "ji 'di ε, -wee nyu a "nyla dt -wee' "klein 'a -pu-ue -nɪ, uu nɛ nyɔpɔ, uua 'mεε. 'Kaa Meksidedεkɪ Ablaam "nyla dt -wee' "klein 'a -puue -nɪ -mɔ ε, ɔ se 'mε-ta 'ble, 'kamɔ wlu -crɪa 'de Keasbε 'di 'da. ⁹ 'Bo -mε 'de ε, Lefi nyu a "nyla dt -wee' 'a -puue -nɪ ε, kɔmɔ ɔ "nɪl nyu dt -wee' 'a -puue -nɪ 'mε -ke. Dεε-tɪ nyu 'bεεa nyu 'je kan' 'da a, εmε -nɪ -ta Ablaam "nyla Meksidedεkɪ dt -wee' 'a -puue -nɪ ε, ka Lefi 'a "nyla ɔ dt -wee' 'a -puue -nɪ -ke, 'kamɔ ε nɪ-, ¹⁰ dε-nuε' nɔ" -ε 'di Meksidedεkɪ 'jaa-Ablaam 'i ε, -mε Lefi se 'wlu ke -mɔ, 'kaa ɔ nɛ 'e Ablaam 'a nymɔ 'un.

¹¹ 'De kε' Kea "nyla Israε-kɔun ε, Lefi 'a 'sraa -sadbo mε -nɪ 'e 'de. 'Kaa ka Kea nɪa "i nyu 'jea nɪ -bo 'srae -saa' -mε ε sea nyu kan' po 'de ε, -mε 'sraa -sai ka Meksidedεkɪ nɪa -ɔ -nɪa kan', ɔ se ε 'bεε- ɔ 'je ji. ɔ' -nε 'sraa -sai -tu ε, ɔ ke Lefi 'a "ju Aarɔn se dε due' nɪ-.

¹² 'Kaa -jε Kea pooa 'sraa -sadbo fai" ε, -mε ε 'je kε' foo" 'su fai" poo -o -ke. ¹³ Tɔ' -o, -bo ε -tu" -aa Tu"bo Sesi -kɔ -tt' -aa -tmua -mɔ ε, ɔ se 'e Lefi 'a "ji 'di 'wlu, ɔ 'wluε 'e "ji jɔ' 'di. εε' "ji tu ε, nyc jɔ' se 'e 'di 'wlu due' ɔ se 'sraa -sai nɪ- 'bo Kea "juɔi. ¹⁴ 'De ka -aa Tu"bo Sesi 'wlu a 'e Suida 'a "ji 'di ε, nyu -wee' jul' ε se 'kwla pa. εε' "ji tu ε, -ta Moist a 'tmua 'sraa -saun 'a -tt' ε, ɔ se εε' 'nynɪ "ibla kɔ "pl. ¹⁵ 'Kaa Kea nɛ "i 'sraa -sai deejɔ' 'je ji, -wee ka Meksidedεkɪ nɪa -ɔ -nɪ kan'. ¹⁶ Nyu -uua -wlu a 'e nyɔpɔ "klu -wee -uua nɪa 'sraa -saun ε, nyɔpɔ -a -te' 'o uupu, 'kaa kɔmɔ -nε 'sraa -sai -tu ε, nyɔpɔ -a kε' se ɔ 'o -te'. Kea 'a -cε" 'kpa -te' ɔ 'o -wee ɔ 'je Lefi 'a 'sraa -sadbo fai" poo-. Dε 'kmunɪa' -sea' -kwε -ta 'ble 'a "ikmaa' nɪa 'de 'kwa a, ε nuε' -wee ɔ 'kpa 'sraa -sai. Ka Lefi 'a 'sraa -sad-

bo -sea nyu "wɔɩn 'bɛɛ- nua 'jri "kpaɛ' posun, 'ka -nao. 17 la' -tɩ' tu 'a wlu -crua' 'de Keasbɛ 'di ɛ 'naa :

-ln -nɩɛ 'sraa -sai -o, -ma 'sraa -sadbo se "ti -ta 'ble. Ka Mɛkisedɛkɩ nɩa, 'kamɔ -ln -nɩ.

18 Dbo 'sraa -saun nua tɛɩn" ke ɛɛ' kɛ' mɩ"mɩ" ke ɩ -wee' 'wla 'nɩɔ- 'bode, dɛ-nuɛ' ɛ se crɔn' 'ble, ɩa' po nyc jɔɔ' sun o. 19 Moɩsɩ 'a kɛ' -nɛ, ɛ se dɛ 'o dɛ jrɛ' kpa due', ɛ se ɛ nɩnɩa 'pepe -sɩan 'nɔ' kmu, ti je ka nɩ-. 'De ɛɛ' -tɩ' 'un -wee Sesi -jɔ -nɩa dɛwɔn -ɔ -sia dɩ -nɩa tɛɩn" ɛ, Kea ja -mɔ 'de -a -je ɔ tɔ' 'itba -wee -a -je 'e ɔ 'un cɛɛn 'de -a -je Kea -pun" 'kpa.

20-21 'De dɛ -a -jea 'mii 'wɔn 'de Sesi 'a -tɩ' 'un ɛ, ɛmɛ -nɩ ɔ 'wɔan 'sraa -sai 'kpa-tɩ ɛ, Kea cɛn wlu -tie". Lefi 'a "nynuu-wi" -mu ɛ, ɩu nɩ 'sraa -saun 'mɛ kpɩn-, 'kaa uua' -nɛ dbo se -snɛɛwlu 'de nɩ-. 'De Sesi 'a -tɩ' 'un mɔ Kea 'naa :

'Mɔ Tu"bo, wlu 'un cɛan -tie" ɛ, 'un se ɛ fai" pooi, 'un 'na -un -kpa 'sraa -sai 'mɛ 'bode -bode 'bode.

22 Dbɛɛdɛ -nɩa 'o -a -ke Kea 'nɩnɩ ka ɛ nɩa dɛwɔn ɛ -sia dbɛɛdɛ -nɩa tɛɩn" ɛ, -a -je kan' 'mɛ, dɛ-nuɛ' Kea -snɛɛ' -wee ɛ cɛn wlu -tie" 'de Sesi -pee.

23 'Bo -mɛ 'de ɛ, Lefi 'a "nynuu- -uu -nɩa 'sraa -saun ɛ, ɩu -tiɛɩ", dɛ-nuɛ' uua 'mɛɛ, ɩu se ɛ 'bɛɛ- ɩu 'e 'sraa -sadbo nya kpa jeejee. 24 'Kaa Sesi -mɔ nɩɛ 'kmɩ jeejee, ɔɔ' 'sraa -sai -tu ɛ, nyc jɔɔ' se ɛ 'bɛɛ- ɔ 'je ɔ -kɔ o 'sɩi-. 25 ɛmɛ -tɩ nyu "klein -uu -cɛɛan 'de ɔ 'un -wee -uu -kpa Kea -pun" ɛ, ɔ 'bɛɛ- ɔ 'e uupu 'puu- 'pepe, dɛ-nuɛ' ɔ nɩɛ 'kmɩ jeejee 'bo Kea -pun" -wee ɔɔ bae uua' bae'a.

26 Sesi 'sraa -sai klaa" juɛ ji ka 'de -aa -tɩ' 'un. ɔ nɩɛ 'pepe, ɔ se -kɔ -pun" nɩ-, dɛsaun jrɛ' se 'de ɔ 'un nɩ-. ɔ ke dɛsaunuun -seea' "kpei-. ɔ nɩɛ 'o dɩ -wee' "klein "jru kpɔ', -ta Kea nɩa 'bomɔ ɔ nɩ-. 27 Ka -bo 'sraa -saun -nɩa tɛɩn" 'je nyu 'a dɩsaɩn 'a 'sraa- -sa -wee uua -sa uua' -cɛ' 'ɛ dɩsaɩn 'a 'sraa- tɛɩn" ɛ, ɔmɔ se kan' nɩ-. ɔ se dɛsaun nu -wee -ɛɛ 'sraa- ɔ 'je -sa. Dɛ ɔ nua, ɛmɛ -nɩ ɔ toa 'e ɔɔ' -cɛ" 'kpa 'su ɛ, ɔ -sa nyu -wee' 'a 'sraa- 'mɛ kpɛ due' koun -gbai 'su ɛ -kwɛ- ja. 28 Tɔ' -o, Moɩsɩ 'a kɛ' -mɛ ɛ, nyu ɛɛ nua 'sraa -saun 'un ɛ, -wi" -mu nɩɛ nyɔɔpu -o, ɩu se dɛsaun "wɔɩn 'bɛɛ-. 'Kaa Kea 'a -snɛɛwlu -mɛ, "ju ɛ 'bɔɔa de -wee ɛ -tea' 'o ɛ, -wee ɛ 'na ɔ nɩɛ 'sraa -sai -o ɛ, ɔmɔ -nɩ Kea 'a "ju ɔ -kɔ' 'e ɛɛ' -kwɩu 'mɛ 'pepe, ɔ nɩɛ 'kmɩ jeejee.

-Aa 'sraa -sai klaa" mɔ -nɩ Sesi

8 Wlu -aa -wɩua 'wɔan' ɩa' -ta -kɔan -tɩ' -wee -a sea o "mae i ɛ, ɛmɛ -nɩ -a -bleɛ 'sraa -sai klaa" -nɩa dɛwɔn kan'. Kea -kmai" -wee -ɛ -nɩa 'o dɩ -wee' "jru kpɔ' ɔ, -ta ɛ nɩa 'de jaun 'di ɛ, 'bomɔ ɔ nɩ-, -wee ɔ -te i 'de ɛɛ' dianfɔ o. 2 'sraa -saun klae" -nɩa tɛɩn" ɛ, -ta uua -saa 'sraa- 'bo Kea "juɔɩ ɛ, nyɔɔpu -nu' 'o -mɔ dɛ. 'Kaa -ta Sesi nɩa -wee ɔɔ nɩua Kea "juɔɩ ɛ, 'bomɔ -nɩ -ta -cɔɔn'-. Kea 'a -cɛ" 'kpa -nu' 'o -mɔ dɛ, ɛ se nyɔɔpu nɩ-.

3 'Sraa -sai klaa" "o 'sraa -sai klaa" nyu a -te' a 'o ɛ, ɔɔ -saa' Kea wɔn -wee ɔɔ -sa' dɛsaun 'a 'sraa- 'bo Kea "juɔɩ, ɛmɛ -nuɛ' -wee -aa -nɛ 'sraa -sai klaa" -a -blea ɔ 'je dɛ ɔ 'jea Kea wɔn -saa 'ble -ke. 4 -Bo ɔ ke -a -nɩ 'nɔ' blua- "kpei ke 'de ɛ, ɔ se 'sraa -sai nɩ i mɔ -ke, dɛ-nuɛ' nyu -uua nua ɛɛ' dbo tu ɛ, 'sraa- Moɩsɩ 'a kɛ' "sia 'nɩnɩ ɛ, -wi"

-mu a muɛ -saa'. 5 'Kaa dbo "klein 'sraa -saun -nu a nua 'nɔ' blua- "kpei ɛ, ɩ nɩɛ dbo -aa 'sraa -sai klaa" nɩa nua' 'de jaun 'di 'a -sɩi -o. -Tan'tan uu poa "jei 'de -puɔn" blua "kpei tɛɩn" -wee uua 'daa- Kea 'a -te 'un ɛ, ɛ nɩ -ta Kea nɩa 'bo 'a 'ipoodɛ -o. 'De ɛɛ' dɛ tu 'a -tɩ' 'un dɛ -a -wɔan ɛmɛ -nɩ -ta Moɩsɩ a muua -tan'tan -nɛ "jei pooa' 'de -puɔn" blua "kpei -wee 'sraa -saun 'jea 'sraa- -sa 'de ɛ -sɔn ɛ, Kea wlu' 'de ɔ -pee ɛ 'naa : Moɩsɩ, -ln -tu" -ma -cɛ" 'ɛ -tɩ' ka dɩ 'un toa -wee -ln -jeea 'jrɩɛ- 'de cru "kpei nɩa, 'kamɔ -jɩ -ma mua dɛ nua' 'je nɩ "kpl. 6 'Kaa kaan ka a, 'sraa -sadbo Kea -tea' Sesi kwa ɛ nɩɛ dɛwɔn kpɛ -puue, ɛ je uua' -nɛ 'sraa -sadbo -sɩi, dɛ-nuɛ' dbɛɛdɛ -cɛɛn'- -nɩa 'o Kea ke nyɔɩ 'nɩnɩ ɛ, ɔmɔ ɛ jii 'kwa. ɛɛ' dbɛɛdɛ tu ɛ, ɛ nɩɛ dɛwɔn, ɛ je dbɛɛdɛ -nɩa tɛɩn" -sɩi. Dɩ -la wlu Kea cɛan -tie" 'de nyu -pee 'de ɛɛ' -tɩ' 'un ɛ, ɩ nɩɛ dɩ -cɛɩn' -o.

7 -Bo dbɛɛdɛ -nɩa tɛɩn" 'bɛɛ- ɛ 'je nu -wee nyu se "bli -cɛ' dɩ nuɩ 'de ɛ, -mɛ Kea se ɛ 'bɛɛ- ɛ 'je ɛ jrɛ' -kɔ o poo-.

8 'Kaa Israɛ-kɔun se Kea wɔn 'je, ɛmɛ -tɩ ɛ -cɛ' uupu "bli ɛ wlu ka, ɛ 'naa :

'Mɔ Kea ɔ -nɩa Tu"bo ɛ, 'un 'na 'wɩ jrɩ' a muɛ nɩnɩa' -wee 'un ke Israɛ-kɔun ke Suida 'a "nynuu- 'je 'e dbɛɛdɛ dee- tu". 9 Dbɛɛdɛ -je uu "bo -wi" ke 'ma -a -tua" 'e tɛɩn", 'wɩ -ɛ 'di 'un kpuan uu "bo -wi" -cɩɛɩ" -wee 'un -sa uupu- 'de Esipu-blua "kpei ɛ, ɛ se -mɛ nɩ-. Uu se ɛɛ' dbɛɛdɛ tu i kpun, ɛmɛ -tɩ 'un to uu -pu 'kpu "i. 10 'Kaa -ta nɔ" -nɛ -mɛ 'wɩua 'o -jei" 'su ɛ, Tu"bo wlu' ke'wɩɛ ɛ 'naa : Dbɛɛdɛ dee 'un ke Israɛ-kɔun 'jea -tu" ɛ ka, ɛ 'na : 'Wɩ jrɩ' -a mu nɩnɩa' -wee 'un 'je 'ma kɛ' 'de Israɛ-kɔun 'a tɔ' 'un po -wee 'un 'je ɛ 'cɩ' 'de uua' pee 'a "kɛ o. 'De ɛɛ' nɔ" tu 'di ɛ, 'ma muɛ uua' Kea nɩa' -wee uu mɔ 'je 'ma 'bleenyu nɩ-. 11 'De ɛɛ' nɔ" tu 'di ɛ, nyc jɔɔ' se ɛ 'bɛɛ- ɔ 'je ɔ -podɛɩ" ke ɔɔ' de'di dɛ tɔɔ- -wee ɔ 'je nu : -ln -juo Tu"bo ! Dɛ-nuɛ' uua' mɩ" ke klae" -wee' a muɛ 'un ju-ua'. 12 Uu se 'isrɛ -mɔ, 'kaa ka 'ma 'jea nyu 'a wee ɛ, 'ma muɛ toa' 'de uupu -pee. 'Ma muɛ uua' dɩsaɩn -kwɛ-a' 'un se ɩa' -tɩ' -kwɩu o poi 'bode mɔ "pu.

13 -Bo Kea a sea dbɛɛdɛ dee 'a -tɩ' 'tmu ɛ, -mɛ dbɛɛdɛ -nɩa tɛɩn" -mɛ ɛɛ 'dɛɛ dɛ soa. 'De dɛ -kpa 'soa a, -mɛ 'ɛ nɔ" -sɩ', ɛɛ' -kwɩe i sɔn-tɩ.

Tɛɩn" 'sraa- ke Klɩsɩ 'a -nɛ 'sraa- ke

9 Dbɛɛdɛ -nɩa tɛɩn" -nɛ, ɛ 'bleɛ ɛɛ' -nɛ kɛ' -tuu" -ɩ -tmu Kea "juɔɩ -gbɛɛtɩ -wee ɛ 'ble Kea "juɔɩ -gbɛɛ' -ta. 'Bo 'a -ta -tu ɛ, nyɔɔpu -nu' 'o dɛ. 2 Ka uu nua 'bo 'a dɛ nusun 'ka ka : uu poɛ -tan 'tanfɔ "jei -wee uu nu tae' fɔ uu -seea' 'de ɛ 'di 'un, 'de ɛ 'ble wɔn 'sɔɔn. ɛɛ' wɔn -je -saa 'i ɛ, 'de -mɛ 'di 'a 'nɩnɩ -nɩ -ta -kwɛai ɛ, 'bomɔ nɛbi ke klukpa- -di'pen nɩa 'o "kpei nɩ-. ɛɛ' -di'pen tu -te' ɛ i 'bo Kea "juɔɩ jeejee.

3 ɛɛ' wɔn -je -nɩa 'e tae' fɔ 'de ɛ, -mɛ 'di 'a 'nɩnɩ -nɩ -ta -kwɛai 'pepe -ɛ -sia -ta -wee' ɛ. 4 'De ɛɛ' wɔn tu 'di 'demo klukpa- -ɛ "kpei uua pooa -dai'klɔ 'jri nɩ-, uu 'wla -mɛɛ' klukpa- -tu 'sani "jru. 'Demo dbɛɛdɛ 'ɛ -gbau' nɩ-, uu 'wla -mɛ 'sani "jru -ke. -Gbau' -nɛ, dɩ -nɩa 'de ɛ 'di, ɩ ka : 'Sani-gblu -ɛ 'di diidɛ uu dia 'e -puɔn" blua "kpei tɛɩn" nɩa, ɛ ke Aarɔn 'ɔ itbatu -ɛ nua -faun' tɛɩn" ke "soi pae' 'sɔɔn -ɩ "kpei Kea 'a dbɛɛdɛ ɛ wlu 'crua ke.

5 'Bo εε' -gbau' tu "kpei ε, Kea 'a "soa-wi" nyu a 'daa-Seribεn ε, uupu uu nu -wεε -uu -nι 'o. 'De -uua nai 'a -fli -cri" -gbau' 'a -cun" "kpei. Uua' Kea 'a "soa-wi" tu mō -toε ka Kea nιa 'o ε. 'Bomō εε 'jee- εε' 'cε 'ε wεε 'de εε -kō' uu -pu 'a dīsaun. 'Ma 'cε kaan ka a, -a se wlu -tuu"-tuu 'tmu i 'de dι -nι 'a -tι' 'un.

6 -Tan 'tan 'a wōn -saa 'i 'di ε, 'sraa -saun a pa 'o -mō 'mε 'wι 'o 'wι -wεε dbo kε' "sia 'nyu nιa nu ε. 7 'Kaa 'de εε' wōn -je -nιa 'e de -mε 'di ε, 'sraa -sai klaa" 'a 'su mō -kō pa 'e kpe due' koun -gbai' 'de -sun 'di. -Bo kō sea 'e pa a, kō kpa 'e nmi 'a nymō 'de kō -cε' 'ε desau' 'a -tι' 'un -wεε dīsaun Israε-koun a nua uu sea juo kō -sa -mι 'a 'sraa- -ke.

8 Dι -nιa 'mua- ιmι Kea 'a -Suu "duo 'un -wεε εε -sa wō 'pepe 'de -a -pee. Ε 'naa : -Tan 'tanfō nyō 'kō -cε' "kpa poa "jei, -ta -mε nιa 'kmu ke ε, -mε -ta nyō 'jea cεen -wεε -ta Kea nιa 'o 'jea 'o mu, 'bo se nι-. 9 Dι -nιa tein" ε, ι nιe dι -nιa 'e -sianwι 'di 'a "ipoodt -o. Dι uua ja -wεε uua -saa' Kea wōn o, 'srae uua -sa' o, ι se ε 'bεε- -wεε nyu -uua nua ia' dι tu ε, ι 'je uua' pεe desau' 'a -flen" -pun" -sa, 'de ka Kea nιa 'i uu 'je kan' nι-. 10 Dε ia' dι tu tba 'e 'jri -crōkōn' mε -nι diide 'ε -tι' o, dε nyu 'jea 'na o, ka nyu 'jea kwa jresun ke bι i wōksun nu o, ιmι ia 'tmu. 'De -mι 'a dι tu nιe nyō 'kō kε' -o. 'Kamō ι -te' mamau 'su Kea po dι -wee' 'a -gbcōdeε "ni.

11 'Kaa Klisι -mō ε, kō jι' -wεε kō nι dι 'dōe -la mua jia 'a 'sraa -sai klaa". -Ta kō nιa -wεε kō nua kō 'sraa -sadbo 'bo 'bεi", 'bo nιe dεwōkōn, ε je 'sraa-sata nyō 'kō sun nua dε -sii. 'Bo 'a -ta -tu se 'kō 'blua "kpei nι-. 12 kō pa 'o 'ε kpe due' koun -gbai' 'su ε -kwε- ja. Ε se -gbae 'a nymō o, bli 'a nymō mε -ke kō mu 'e nι-. 'Kaa kō -cε' "kpa 'a nymō mε kō kpa -wεε kō to 'e. kō' nymō -nε, εmε kō nu -wεε kō seie -aun 'de -aa dīsaun 'kwa 'bode. 'Kamō kō nu -wεε -a -te' 'kmunιa' -sea' -kwε -ta 'ble 'a -tea'. 13 Tein" ε, -gbae' 'a nymō o, bli' bec' kō nymō o, bli' nynō 'kō biun' o, ιmι 'sraa -saun a "duo 'un -wεε uua -gba' 'de nyu -uu -saa Kea 'a kε' "kpei 'de -kao -ε -jea uupu kpun 'de ε, -wεε ia -sii' uupu "kpei 'su -ta uu 'wlu uu jie 'o de 'de nyōkpu 'jri 'de. 14 -Bo kō" dι 'a nymō -mε ε se ε nu -wεε desau' 'a -kao a sea nyō 'kō 'bluku "kpei 'wlu 'e, 'de -mε Klisι 'a nymō -mε 'e ! -kō se kō -pun" nι-, Kea 'a -Suu -ε sea 'mε-ta 'ble ε, εmε -nι 'de kō 'un -wεε kō -saa kō -cε' 'sraa- 'un kō 'nyl Kea. kō nu εε' dε tu 'mε -wεε kō' nymō 'je -aa pεe desau' 'a -flen" -pun" -sa 'de -aa tō' 'je 'e desau' nua' "kpei 'wlu. Dι foe" -bo -a bla 'o 'de, -wεε -a -jea isōn ε, ιmι -a -je o 'kō -wεε -a -je 'kmunι Kea "juōi nuu-. 15 Εmε -tι Klisι nι 'o Kea ke nyō 'nyu -wεε Kea 'a dbεεdε dee jii kō 'kwa. 'De nyu ε 'da a, uu 'je 'e Kea 'a 'kmu dee -εε wlu ε cεan -tie" 'un pa. Εε' 'kmu dee tu se -kwε -ta 'ble, ιmι -nι uupu 'a 'ken. Dεε-tι uu 'bεεa uu 'jι kpa a, εmε -nι Sesi 'mεε. 'De kō' 'mεa 'a -tι' 'un ε, nyu -uua' 'jea kε' -nιa tein" wōn -wεε -uu -nιa kuōkwa' 'de desau' 'kwa a, ε seie uu -pu 'mε.

16 -Bo nyō nι 'kmu ke -wεε kō sie "kuowlu- 'de dε jrε' 'ε -tι' 'un ε, -mε dε kō "sia 'nyu -bo nyu 'je ε nu ε, nyu -wee' 'je kō' 'mε -tι juo -o. 17 Tō' -o, nyō kō cεan dε 'ε wlu -tie" -bo kō nι 'kmu ke ε, -mε dε -εε wlu kō cεan -tie" nyu se ε 'bεε- kō 'je ε nu, -bo kō 'wlu 'kmu -wεε nyōkō nυε. 18 Εmε -tι

dbεεdε Kea ke nyō -tua" 'e tein" -bo ε -tee 'su ε, nmi 'a nymō mε -εε -wla i. 19 Tein" -ta Moisi a "sia Kea 'a kε' -wee' 'a 'nyu 'de Israε-koun tu uua 'daa- Isōpu ε, ιmι -la 'dae- kō cεn -wεε kō nu puua- 'un, ε ke 'blaa 'a "mu 'a "pun ke. la' 'blaamu tu ε, uu 'wli dι ni -saan 'jru. Dι 'a kpe 'kōkōn -nι ιmι kō bla 'e kō" dι 'a nymō ke "ni o i -wεε kō -gba' 'bo kε' sbε ke Israε-koun "kpei. 20 -Bo kō -kō' kan' nua' 'su ε, kō wlu' ka kō 'naa : Nymō aoa 'jea i -ta, εmε -toε ka dbεεdε nιa 'o ao ke Kea 'nyu ε. 21 'Bo -mε 'de ε, -tan 'tanfō uu poa "jei -nε, kō -gba' -mε nymō -ke, ε ke 'sraa -sadt "klein -nιa 'e ε 'di ke. 22 -Bo ε -tu" 'de kε' -mε 'ε -nε 'fō "kpei ε, -mε -bo dε 'o dε 'je i-kwε- 'e Kea "jri 'de ε, -mε nymō 'je i 'wla 'de ι -wee' 'a -tι' 'un, dε-nuε' -bo nymō se i'wla a, -mε desau' se -kwεi.

23 Dι 'sraa -saun a nua tein" -nι, ι nιe dι -cεn' -nιa 'e jaun 'di 'a -sii -o. la' dι -cεn' tu ε, -bo ι 'je i-kwε- 'de Kea "jri 'de ε, dι -nιa 'kō 'blua- "kpei se ε 'bεε- ι 'je ε nu, -mε 'sraa- -ε -nιa dεwōkōn -ε -sia 'sraa- -wee' "klein, ε 'e -saa -o. Εmε -tι Klisι -saa kō -cε' "sraa- 'un 'de ia' 'pepenι -tι 'un. 24 Dεε-tι 'ma 'da kan' a, εmε -nι -tan 'tanfō -je nyō poa "jei 'kō 'blua- "kpei -wεε uua -saa' 'sraa- 'di ε, -mε nιe dε 'ε -sii -o, Klisι se 'e -mε 'di pa. 'De jaun 'di 'a -cε' 'kpa mō kō mu -wεε kō nι 'o Kea "juōi 'de -aa -tι' 'un.

25 -Tan 'tanfō uu poa "jei -nε, 'de εε' wōn -ε -nιa 'e tae' kō 'de 'di ε, Suifu-wi" 'a 'sraa -sai klaa" a pa 'e -mō 'mε 'de -sun "o -sun 'di -wεε kō kpa 'e nmi 'a nymō, 'kaa ε se Klisι 'je 'e kō -cε' to kpe -tuu"-tuu mε -tι kō mu 'e jaun 'di.

26 -Bo ε nι kan' -mō 'de ε, -mε dε -tba' 'e Kea 'a 'kmu nu kō" ε, 'demō kō 'je 'kle 'jea' -sa 'de-. 'Kaa ε se kan' -mō nι-. Dε -je kō nua -cεen' -εmε -nι -ta kō" kō 'de -kwea' a "kuuan- i 'su ε, kō jι' kpe due' koun -gbai' -wεε kō -saa kō -cε' 'sraa- 'de desau' 'je isōn-. 27 Ka -bo nyō 'mε kpe due' koun -gbai' 'su kō fua Kea 'a 'pee ε, 28 'kamō Klisι -saa kō -cε' 'sraa- 'un kpe due' koun -gbai' -wεε kō 'e nyu -tuu"-tuu desau' 'a -gbε "jru -sa. kō muε de jia' ke'wle. -Mεε' jia' tu ε, ε se desau' 'a -kwε-tι nι la 'bode, 'kaa nyu -uua fu kō uu -pu -a 'puua' kō ja.

10 Suifu-wi" 'a kε' -nιa tein" ε, ε se dι 'a 'jōjri nι-, ι nιe dι -cεn' -la mua jia 'a "ipoodε -o. la' kε' tu ε, nyu -uu -kpa Kea -pun" ε, ι se ε 'bεε- ι 'je ε nu -wεε ka Kea nιa 'i ε, uu 'je kan' nι-. 'De ka ι 'je εε' dε tu -mεε' nusun nu ε- ? Ao -gbun 'srae- -jι nyu a -sa' 'de -sun "o -sun 'di -mι ja kea'. 2 Nyu -uua -sa' ia' 'srae- tu ε, -bo uua' nyu tu -kwε- i kpe due' koun -gbai' -wεε uu 'je 'e Kea "jri 'dei nmōkō 'de ε, -mε desau' 'a -kōkōn 'kō uupu 'a 'un "si -tι 'mε -wεε uu 'kō 'srae-satt' 'de-, dε-nuε' uua' pεe se uu "bli -cei' 'bode. 3 'Kaa 'srae- uua -sa' 'de -sun "o -sun 'di -nι, ia poōε uu -puu -cε" desau' -kwlu o, 4 dε-nuε' bli 'a nymō o, -gbae 'a nymō se ε 'bεε- ε 'je nyu desau' 'a -gbε "jru -sa.

5 Εmε -tι -ta Klisι a jia 'kō 'kmu "kpei ε, kō wlu' 'de Kea -pee ka, kō 'naa : 'Ma Kea, -paan' uua nua -un "jrii o, 'srae- uua -sa' o, ε sι "inι-, εmε -tι ε -nyl" 'un nyōku. 6 Nmi mui" uua poa "jri 'bo ε "juōi -wεε -la sian 'pepe ke 'srae- uua -sa' 'de desau' 'a -tι' 'un ke ι se εε' 'mι i "sii-. 7 Εmε -tι ε wlu ka 'un 'na : 'Ma Kea, 'ma jι' -wεε 'un 'je εε' -kwlotι nu. Wlu -ε -crua' 'de εε' 'sbε 'di ε, 'mō -kō -tι' ε 'tmu.

8'Ma 'ce, -bo ɔ wlu "i-saa ɔɔ" -wεe ɔ 'na 'ma Kea, -ε se 'srae- o, dɪ uua -sεε' -un wɔn o, nmi mui" uua poa "jri o, 'srae- uua -sa' 'de dεsaun 'a -tu' 'un ε sɪ "i nɪ ε, -mε -ju Suifu-wi" 'a ke' "sia 'nynɪ umɪ ɔɔ 'da. 9'Bo -mε 'de ε, ɔ wlu' ka ke'wε ɔ 'naa 'ma Kea, 'un ka, ε ji' -wεε 'un 'je εε' -kwlutɪ nu. Dε -mεε' wlu tu -sa wɔ mε -nɪ : 'srae- -nɪa tεin" Kea 'ɔɔ -mɪ o -wεε ε poo ɪ Klisɪ 'a -nε 'sraa- -kɔ o. 10 Dε Klisɪ nua Kea 'a -kwlutɪ -wεε ɔ toa 'e ɔɔ -cε" 'kpa 'a ku kpe due' koun -gbai' ε, εmε -nuε' -wεε -aa dεsaun -kwe-, 'de -a -te' Kea 'a -tea'.

11 'De tεin" ε, 'sraa -sai "o 'sraa -sai a nyna kpee 'de 'wɪ "o 'wɪ 'di -wεε ɔɔ nu ɔɔ 'sraa -sadbo, 'srae- due' -nɪ, umɪ uua -sa' jeejee. 'De -mε 'kamɔ ia' 'srae- tu se nyu dεsaun 'a -gbε "kpei -sa due'. 12 Klisɪ -mɔ ε, ɔ -saa ɔɔ ' -cε" 'sraa- 'un kpe due' koun -gbai' 'de dεsaun 'a -tu' 'un. Eε' 'sraa- tu se wɔn -kwe -ta 'ble, ε se de -saai 'bode. ɔ -kɔa ɔɔ -cε" 'sraa- 'un -saa' 'su ε, ɔ muε 'o Kea -pun" -wεε ɔ nɪ 'e εε' dianfɔ o, 'bomɔ ɔ -te i 'bode. 13'Bo Kea -pun" mɔ ɔ nɪ kaan ka, -sɔn- -ε 'di Kea 'jea ɔɔ' tunyu ɔɔ' bu "kpei tbaδε 'un nu ε, mε ɔɔ fuo, 14 ɔɔ 'sraa- ɔ -sa kpe due' koun -gbai' ε, εmε -nuε' -wεε nyu ɔ -teea' kɔɔ" u se dεsaun 'a -flen" -pun" nɪ 'bode.

15 ɔɔ -o, Kea 'a -Suu 'tmuεε -ke 'de -a -pee, ε 'naa :

16 Tu"bo 'na : -Bo ia' dε tu 'wɪ 'o -jei" ε, dεδεεε u ke 'ma mua 'e -tu" 'a, ε ka : 'ma muε 'ma ke' 'de u se pεe o poa' -wεε 'un 'je ε 'cɪ 'de uua' ɔɔ' 'un.

17 'De ε -tu" εε' wlu tu "kpei ke'wε ε 'naa :

'Un se uua' dɪsɔn ke uua' -kɔ u uua -kwɪ o poi 'bode.

18 'Ma 'ce, -ta dεsaun 'a -kwe-a' nɪa, -mε nyɔ ɔ -sa dεsaun 'a -kwe-sraa 'bo -mɔɔ' -ta -tu 'bode.

-A -bo Kea -kwɪ" -te' -tu 'ɔɔ

19 'Ma de'di -wi", -jε Sesi 'a nymɔ poa -jeblu 'bo -a -ke Kea 'nynɪ 'ja a, -mε -tu' se ka nɪ-, -ta Kea nɪa -a -je 'o mu 'de 'fle 'un. 20 -je dee- ɔ poa 'bo -a -ke Kea 'nynɪ -nε ε, εmε -a -na o -wεε -a -je 'kmɪ dee 'je. Eε' -je tu- cεεn 'de ɔ kui'. Ka 'sraa -sai klaa" a pa 'e tae' fɔ 'de ε, 'kamɔ ε mu mamau 'su -ta Kea nɪa ɔ nyni 'o. Tae' fɔ -nε, εmε -nɪ Sesi 'a ku 'a "i poode. 21 -A -bleε 'sraa -sai klaa", mɔ -te' Kea 'a -gbu" -sɔnyu "jru kɔ" i. 22 -je ε nɪa kan' -mɔ ε, -mε -a -kpa Kea -pun" 'de pεe -cεεn' 'un. -A -te' Sesi Klisɪ -kwɪ", -a -bo pεe i pleεε, dε-nuε' ka nyɔ ɔ ɔɔa dε 'bo "nɔ- -wεε εε -kweai ε, 'kamɔ ɔɔ nymɔ ɔɔ -aa pεe -wεε -aa pεe se -a "bli -cε' i 'bode. -Aa nyu tu ε, "nɪ -ε -nɪa "jrii 'srɪsrɪ ε, εmε -wɔɔ -aa nyɔɔ -wεε -a -kwe- i 'pepe 'de -aa Klisɪ -kwɪ" -tea' 'un. 23 Klisɪ -a tba ɔɔ "i -wεε ɔɔ -tu' -aa -tmua 'bo nyu "juɔi ε, -a kɔn ɔɔ -tu' i mamau 'su -a -je mu -a -je nyni, dε-nuε' Kea -ε cεan wɪ -tie" 'de -a -pee ε, εε' poo wɪ fai". 24 -A -tu" ba 'a -tu' due 'due, -a -kuu ba 'a dɪ i -wεε -a -je ba 'a -tu' kmaa' ke kplɪn 'dɔe nua' "blo -sa 'de ba 'un. 25 -Ta -aa de'di -wi" a 'kuan "jru i ε, -a -bo 'bo 'a mu -tu 'ɔɔε, ka nyu jru' a nua -a -bo kan' nuε. 'Kaa -je -a -jea nu ε, εmε -nɪ -a -kuu ba 'a dɪ i due 'due. Aoa 'jee 'mεε? Dεε-tɪ -a -jea ba 'a dɪ i kuu ε, εmε -nɪ ɔɔ" -sia 'o -wεε -aa Tu"bo 'jea de ji, ε se "iten-.

26 'Ma 'ce, -a -juo ɔɔ -tu' mε 'bode, -bo -a -jee' "jrii- wεε -a -je dεsaun nu ε, -mε dεsaun 'a -kwe-sraa jre' -ε -jea

-saa, ε se nɪ 'bode. 27 'De nyɔ -ɔɔ nyɔ tu nua "jrii 'jee dεsaun ε, -mε -bo ɔ -te' i ε, ɔ 'bo i"maε Kea 'a 'pee a mu ɔ kɔuan'. Ne-gbauo klaa" -εε mua Kea 'a tunyu sian' a, εmε -te' ɔɔ -tea'. 28 Ao -gbun 'nɔ, Moisi 'a ke' -nɪa tεin" -bo nyɔ blaa εε' wlu wɔin -wεε nyu 'sɔn ke taan 'je εε' -ta 'je ε, -mε uua 'dba -mɔ 'mε uua' 'je ɔɔ wεε-. 29 Nyɔ -ɔɔ mua Kea 'a "Ju 'a 'nynɪ bu -sɔn issɔan", 'de ɔɔ nymɔ -ε poa dεδεεε dee 'bo nyɔ ke Kea 'nynɪ -wεε ɔ 'kpa "is-rε i, -ɔɔ mua -mε 'ε -tu' wɔn iblaa', 'de Kea 'a -Suu -εε nua nyu 'saaun "jrii, -ɔɔ mua -mε wɔn o toa' 'ee, aoa naa ɔɔ' i ka -mɔ -nε 'pee a mu nɪa' 'demu ε-? 30 Eε muε "ikma-tɪ nɪa' 'de ɔɔ -tu' 'un, 'kaa Kea -ε 'naa : 'Mɔ -ɔɔ -wɪ wɪ nyu o, 'mɔ -ɔɔ -sa' nyu kɔn o ε, -aa -juo εε' Kea tu 'mε. Eεmε -wɪ -ke -wεε -ε 'naa : 'Mɔ Tu"bo, 'a ma muε 'ma 'bleun 'a 'pee 'jea'. 31 'Ma 'ce, nyɔ -ɔɔ mua 'a 'kmɪn Kea -nε 'kwa i -kaa' 'wɪ jre' o ε, -mε nɪε "ikma-tɪ -o!

32 'Ma de'di -wi", 'wɪ -ε 'di ao 'wɔn 'a Kea 'a -tu' "i-saa" nɔ" ε, ao po ia' 'wɪ tu -kwɪ o. -Ta Kea 'a -sɔn- paa 'de ao pεe o 'de ia' 'wɪ tu 'di ε, ao 'jee 'kle -tuu"-tuu, 'kaa ao 'bεε- pεe "wɔin mamau 'su ao je Kea 'a -tu' 'a tu -fɔn' 'de 'kle 'di. 33 Nyɔɔpu a -cree"- aopu 'mε -sɔn- 'jɔɔ' uua wlaa aopu 'mε 'bo nyu -kwea, uua nuε' aopu -cruun" "jrii. Dε aoa nua 'de ia' 'wɪ tu 'di ke'wε, εmε -nɪ aoa' de'di -wi" uua -tua" 'kle -ke ε, u se ke ao beεε o, -wεε ao -tu" uupu -tu' -kwɪ' i. 34 Aoa' de'di -wi" -uua -jea 'kle 'de -kaso 'di ε, uua' wεε a nu aopu 'mε. Aoa' dɪ "klein ao 'blea, -ta nyu a -sɪ' aopu 'kwa a, ao nɪε 'e 'mua- 'un, dε-nuε' ao 'je kan' 'mε, dɪ 'dɔe -ju Kea -tee' a aopu 'dei ɪ nɪε dεwɔn, ɪ je "wɪi- -sii. la' dɪ tu se isɔn-ta 'ble. 35 -je ε nɪa kan' -mɔ 'ja a, -mε 'kɔ' 'bo aopu "i waa, ao 'bo Klisɪ ɔɔ' "i-saa'. E -teeε' aopu 'dɔe klaa' 'dei. 36 Ao 'bεε- pεe "wɔin -wεε ao 'je Kea 'a -kwɪtɪ nu, 'de dɪ -ta wɪ ε cεan -tie" ao 'ju kpa. 37 Dε wɪ -ε -crua' 'de Keasbε 'di 'tmua, ε nɪε ɔɔ' -o. Eε' wɪ tu 'naa :

Nɔ" dε-saan" ka -sie 'o, εε' nɔ" tu se "i tɛn- 'su "ju -ɔɔ mua jia' ɔ 'je ji, ɔ se 'un -kwlei. 38 'De nyɔ -ɔ -srεai" 'de 'mɔ "jri 'de ε, ɔɔ muε 'kmɪnɪa' 'de ɔɔ' 'ma -kwɪ" -tea' 'un. 'Kaa nyɔ -ɔɔ mua kɪn -saa' a, 'maa 'je -mɔ ɔ 'jei tu 'a "dia.

39 -Amɔ ε, -a se nyu -uua -cria' 'e uua' -cε" -wεε u se -jea "ma nɪ, -a -nɪε nyu -u se -tea' Kea -kwɪ" 'de -u se -jea 'pu -o.

Nyu -nɪa tεin" 'a Kea -kwɪ" -te' -tu

11 Nyɔ -ɔ -tea' Kea -kwɪ" ε, ɔ 'je kan' 'mε, dɪ ɔ tba ɔɔ' "i ε, ia muε 'de ɔ 'kwa 'kpa' see. Dɪ ɔɔ 'jeea "jriε- ka ɪ nɪa 'kmɪ ε, ɔ juo -mε 'mε. 2 Dε-nuε' -wεε Kea poa nyu -nɪa tεin" -tu' o ε, εmε -nɪ uua' Kea -kwɪ" -tea'.

3 Ka Kea 'a wɪ nua 'kmɪ -nε ε, -aa Kea -kwɪ" -tea' mε -nuε' -wεε -a -wɔn ε 'mii. Dε -mεε' wɪ tu -sa wɔ ε, εmε -nɪ dɪ nyɔ ɔ 'jeea "jriε- nɔ' 'kmɪ "kpei ε, wɪ nyɔ ɔ 'jeea "jriε- mε -nu' ɪ -wεε'.

4 Kea -kwɪ" -tea' mε -nɪ 'e Abεɪ pεe o, εmε -tɪ ɔ -sa 'sraa- 'dɔe ɔ "nyɪ Kea -wεε ɔɔ -nε 'sraa- nɪ dεwɔn, ε -sii ɔɔ -fεin' Kaln 'a -nε. ɔɔ' Kea -kwɪ" -tea' mε -nuε' -wεε Kea 'dɔɔ- "isrεi 'bo ε "juɔi, εε' -cε" 'kpa poε ɔɔ' 'sraadɪ -tu' o. 'De Abεɪ 'a Kea -kwɪ" -tea' mε -nuε' -wεε ɔɔ -mεa sεε ε, nyu a 'tmu ɔɔ -tu' 'de -stanwɪ 'di ke.

⁵ Enokl 'a Kea -kwlt" -tea' mε -nue' -wee ɔ se 'e 'mea' 'un cεen 'su ɔ mu jaun 'di. Nɔ' jre' nynia 'o 'su nyu 'bo ɔɔ' "jrie- 'jee-ti 'me, de-nue' Kea "duɔ 'un 'ε, -wee ε kpɔ 'bo ε -pun". Wlu -crua 'de ɔɔ' -ti' 'un 'de Keasbe 'di, ε 'naa : -Ta Enokl sea jaun 'di muu ke ε, ɔɔ' kpln nmɔɔ 'e Kea "jri 'dei. ⁶ 'De -bo Kea -kwlt" -tea' se 'e nyc 'un nι ε, -mε ɔ se ε 'bεε- ɔ 'je 'e Kea "jri 'dei nmɔɔ- Tɔ' -o, nyc ɔɔ' -kpa Kea -pun" ε, -mε ka Kea nιa 'kmu -wee εε mua nyu -uua -pɔɔn i 'dɔe "jrii nua' a, ɔ 'je ε tɔ' 'un 'je -o.

⁷ Kea -kwlt" -tea' -nε, εmε -nι 'e Noe 'un -wee wlu Kea 'tmua 'de ɔ -pee 'de dι nyu sea "jrie- 'jee- ke -wee -la mua nua 'a -ti' 'un, ɔ po ε doin" o. Kea 'a -kwlt" -tea' ke εε' faun -nιa 'de ɔ 'un, umι -nue' -wee -bato' ε "sia 'nynt ɔ nue dε, 'de ɔ ke ɔɔ' -gbu" -sɔnyu 'e 'pu. ɔɔ' -maa' blaa Kea 'a wlu wɔin ε, εmε -kpust 'kmu -wee' Kea 'a 'pee 'de εε' nɔ" tu 'di -wee ɔmɔ 'kpa "isrei 'bo Kea "juci. "is- rea' -εε wlu Kea cεan -tie" ε, nyc ɔ -te' ε -kwlt" ε, ɔmɔ -je ε.

⁸ -Ta Kea 'daa- Ablaam -wee ɔ 'jea 'e 'blua- ɔ sea 'je due' "kpei mu ε, ε wlu' ɔ -pee ε 'na : εε' 'blua- tu mε 'ma mu -un "nyla' -wee -ε -je -ma 'ken nι-. Kea -kwlt" -tea' -nε, εmε -nι 'e Ablaam pee o, εmε -ti ɔ 'je Kea 'a wlu wɔn -wee ɔ mu. ⁹ ɔɔ' Kea -kwlt" -tea' mε -nue' -wee ɔ "ti 'e -tan 'tanfɔ -sɔn 'de εε' 'blua- tu "kpei -wee ka 'du- nιa ɔ nι kan', 'de -mε 'kamɔ Kea cεn εε' 'blua- tu 'a wlu -tie" 'de ɔɔ' -ti' 'un. ɔɔ' "nynuu- Isaaki ke Sakɔbu ke, -uu -ke ɔ plaan dι -la wlu Kea cεan -tie" i ε, uu "tiε 'e -tan 'tanfɔ -sɔn -ke 'de εε' 'blua- tu "kpei. ¹⁰ Dεε-tι Ablaam "tia 'e -tan 'tanfɔ -sɔn ε, εmε -nι -kwl -εε -gbi" 'a -gban kua i ε, εmε ɔɔ' fuo. εε' -kwl tu ε, Kea 'a -ce" 'kpa -cri' εε' -gbi" 'a -gban -wee -ε po ε.

¹¹ Ablaam 'a 'nynɔ Sara -u -kpa -kea" -wee "nynuu- 'wlu 'a nɔ" -sia i ε, Kea -kwlt" -tea' mε -nue' -ke -wee u 'wlu Ablaam 'a "ju -pee, dε-nue' Kea -ε cεan wlu -tie" 'de u -pee, ka εε' pɔoa wlu fai" ε, u 'je ε tɔ' 'un 'ε. ¹² 'De εε' -ti' 'un ε, Ablaam -ɔ -kpa -kea" -wee -ɔ -ke 'mea' tεεan a, ɔ -gben'. 'De ɔɔ' "nynuu- "jie dε uu se -sro' -ta 'ble, ka 'cu-sun -nιa 'e jaun 'di ke 'tɔnιε 'a -pɔn" -tia, 'kamɔ uu 'e -ti.

¹³ Nyu -aa -wlu 'wɔn itbaa' -nu', uu -tee' Kea -kwlt" mamau uu -wee' je 'mε. Dι ε cεεan uu -pu 'nynt i se 'e uu -pu 'kwa 'kpa 'su uu je 'mε, 'kaa uu 'je i nya -wee i 'ble uu pu 'a 'mua-. Ka uu jia 'duua' nɔ 'blua- "kpei -wee uua mua nɔ 'wlu 'wɔ jre' o ε, uu jul' -wee uu 'tmu i 'bo nyu "juci. ¹⁴ Nyu ka -uu jia 'duua' nɔ 'kmu -nε "kpei -uu -wɔn ε 'mii ε, -wee -uua -tmu ε, -mε ka -wi" -mu a -pɔan -teun -cεn' i ε, ε poε "jri "kpaε' 'de nyu -pee. ¹⁵ 'Blua- uu 'wlu 'e "kpei -bo εε' -ti' a sea uu pu pee "ipooa 'de ε, -mε uu 'bεε- uu 'e -je 'je -wee uu 'je 'e de mu 'de-. ¹⁶ 'Kaa kaan ka a, uua -pɔn jaun 'di -teun -cεn'- l nιε dεwɔn i je -je uu 'wlu 'o "kpei -sii. εmε -ti -bo uua sea Kea uua' Kea 'daa- a, εε' -tun' se ε nu. ε Kea mε -nmae -kwɔ -dee 'de uua' -ti' 'un.

¹⁷ -Ta Kea -tuan' Ablaam i tεin" ε, Kea -kwlt" -tea' mε -nι 'de ɔ 'un -wee ɔ kɔɔ- ɔɔ' "juj due' Isaaki 'sraa- 'un-saati. 'De -mε 'kamɔ Isaaki -nɔ -ti' 'un Kea cεn wlu -tie" 'de Ablaam -pee. ¹⁸ ε wlu' ka ε 'naa : Ablaam, 'de Isaaki 'un 'demɔ -ma "ji 'e 'wlu. ¹⁹ -Ta Ablaam tba tɔ'

-wee ɔɔ' jia ɔɔ' "ju 'sraa- 'un -saa' 'de ε, εmε -nι ɔ 'na : Kea kmai", ε 'bεε- ε 'e nyu "kunyɔ" -sa. εmε -ti Isaaki 'kɔ- de, ɔ ji 'e ɔ "bo Ablaam 'kwa de, ka nyc ɔ 'mea -wee ɔɔ' sɔan "kunyɔ", 'kamɔ ɔ nι-.

²⁰ Kea -kwlt" -tea' mε -nι 'e Isaaki 'un -ke -wee ɔ po Sakɔbu ke Esau "diwan 'de dι -la mua jia' 'de nya 'a -ti' 'un.

²¹ Kea -kwlt" -tea' mε -nι 'e Sakɔbu 'un -wee -ta ɔ sea 'mε ke ε, ɔ po Soseu 'a "nynuu- "diwan due 'due. ɔ nua kan' 'su, ɔ kpueɔ ɔɔ' itbatu "jrui 'de ɔ -gbεε' Kea "juci.

²² Kea -kwlt" -tea' mε -nι 'e Soseu 'un, εmε -ti -ta ɔɔ' 'mea 'a "kuuan- i -wee ɔ sie nɔ" nya ɔ 'tmu Israe-kɔun 'a 'de Esipu-blua "kpei 'wlu-ti ɔ 'naa : -Sɔnti aoa mua 'nɔ Esipu-blua "kpei 'wlu' a, ao -sa 'ma 'kpi -klu' -wee i ke ao 'je mu.

²³ Kea -kwlt" -tea' mε -nι 'e Moisi 'a "bo -wi" 'un, εmε -ti -ta ɔ 'wlu 'su ε, uu -tu" ɔ i 'de 'cu taan 'di, dε-nue' uu -gbun ɔɔ' "jupliε tu ja, ɔ nmɔ "jrii 'pepe. 'De -mε 'kamɔ 'bec 'na ɔɔ' mε "nynunmai -wlu 'e Israe-nyu 'un 'dba', uu se ɔɔ' 'bec tu 'a kε' plee-.

²⁴ Kea -kwlt" -tea' mε -nι 'e Moisi 'a -ce" 'kpa 'un -ke, εmε -ti -ta ɔ 'kpa' klaa" 'su ɔ 'na : Faraɔn ɔ -nιa 'bec 'nɔ Esipu-blua "kpei ε, nyc 'bo 'un ɔɔ' "ju nynɔkpao' 'a "ju 'daa-. ²⁵ ɔ nι "i ɔ 'je 'e uu "klu 'kpa, -wee ɔ ke uu 'je 'kle 'je -tadue, ε 'je dεsaun ε je ɔ dεsaun 'di po 'wɔ jri' o. ²⁶ ɔ 'wɔn- ɔɔ' -ce" ja jaa -ti 'mε ka Klisi 'wɔn ɔ ɔɔ' -ce" ja jaa -ti 'de nya -ke ε. -Bo ɔɔ' ja -gbun' ε, ɔ 'na l nιε dεwɔn, i je Esipu-wlii -wee' -sii, dε-nue' 'dɔe ɔɔ' mua 'jea' 'de nya mε ɔɔ' "jrie- nι -pun".

²⁷ Kea -kwlt" -tea' mε -nι 'e ɔ 'un -wee ɔ se 'bec ɔ 'cεn 'kpa' plee- 'de ɔ 'wlu 'e Esipu-blua "kpei, εmε -ti Kea nyc ɔ 'jeea "jrie- mε ɔɔ' -gbun' ja, -wee -ta ɔ kpun a ɔ kpun 'bo i. ²⁸ Kea -kwlt" -tea' mε -nue' -wee ɔ -tu" kuɔn 'kwla 'wlu -kɔ -wee ɔ cri 'blae 'a nmɔ i 'de kpa' "kpei -wee Kea 'a "soa i -a mua nyu 'dba je Israe 'ε nya kɔn nynuu "i bla.

²⁹ Kea -kwlt" -tea' mε -nue' -wee Israe-kɔun cεen 'tɔnιε -saan 'blu, ka nyc ɔ na 'bo 'bluajrie "kpei ε, 'kaa Es- ipu-kɔun -uu -tɔan' 'bo uu -pu 'a 'de blaa' i ε, uu -wee' sie "nɔ-.

³⁰ Kea -kwlt" -tea' mε -nue' -ta Israe-kɔun -pian' Seriko-kwɔ 'wɔ -mε" 'sɔn 'su blo' -nιa εε' -kwɔ 'dei blu'.

³¹ Nyu -nιa 'o Seriko 'mεε -bo ε se Raabu -u -nιa -kwɔ -te' 'nynɔ nι ε. Ua' Kea -kwlt" -tea' mε -nue' -wee u ke nyu -uu -blaa Kea 'a wlu wɔin se 'mε -tadue, dε-nue' Is- raε-nyu -uu mua 'o Seriko ε, u kpust uu pu sɔn 'sɔnɔ.

³² Dε sie 'o 'un 'je 'tmu ε- ? nɔ" se 'un 'kwa nι la -wee 'un 'je nyu -sia 'o -wi" -mu 'a -ciε 'kwa bla : ka Sedeɔn o, ka Baraki ke Samsɔn nιa, ka Sefte ke, ka Dafidi nιa, ka Samieli ke Kea 'a wlu 'kwajaaun nιa. ³³ Uua' Kea -kwlt" -tea' mε -nue' -wee uua' tu -sa 'blu- -tuu"-tuu. εmε -nue' -wee uua nu 'isredι. εmε -nue' -wee dι Kea cεεan uu pu 'nynt uu 'ju. Uu -tee' Kea -kwlt" -wee uu kpun -plaa 'wɔn ε se uu kpun. ³⁴ Uua' Kea -kwlt" -tea' mε -mɔ' nεε 'ε 'ikmaa'. εmε -nue' -wee uu 'pu -cne 'ε wɔin'. -Ta uu sea 'kpi 'blee- ε, uua' Kea -kwlt" -tea' mε -nyl' uu pu 'kpi. εmε -nue' -wee jru' 'ble tu -fɔan' 'a 'kpi, 'de uua' tu du 'blua- -tuu"-tuu. ³⁵ 'Nynukpaε' jru' 'a Kea

-kwl" -tea' mε -nuε' -wεe uua' nyu -mεa uu ji 'kmu de.

Nyu nuε jru' -cruun" "jrii -nu -nu, 'de -bo ε ni kan' uu 'e Kea 'a -tt' o 'bɔ, 'kaa uu se "jru -jei" -saa mamau 'su uu je 'mε 'bo εε' wɔɔn", uu se -seie -ti 'wɔɔn-. Dεε-ti uu sea -seie -ti 'wɔɔn- ε, εmε -ni "kunyɔɔ' sɔɔn' -cεen' -nɔ 'e nya εmε uua' "jriε- ni -pun". 36 Jru' 'jeε uua' -cε" wɔɔn 'de wlaanyntε ke blati 'kwa, uu poε jru' -gbaaceε' "dbi sun', -wεe uu po uu pu 'de -kaso 'di. 37 Uu tbaa jru' "sei i, 'su -wi" -mu je 'mε. Uu nuε nɔε -blea "jri -wεe uu cen jru' tii 'wɔɔn. Uu 'dbaa jru' -cne "i. Uu -sa jru' -kwɔi -wεe -wi" -mu se -tegbɔɔ 'ble. Jru' -sea' 'unpaadt 'ble ε, uua paa 'blaε ke -gbae'a kui 'un. Uua -sa jru' dɔ 'kwa i, -wεe uu 'kpa nɔa" nyu, 'de uua nu uu pu -cruun" "jrii. 38 Uua' nyu tu ε, nyu -tuε" uu pu 'kle -wεe uu 'kpa 'kwla 'de uu mu cruɔ 'kpei- -wεe uu 'ti cruɔ 'a -kwlewɔɔn ke "bi -gbai" 'dii uu nɔε nyɔɔ "kwli 'dɔε -o, 'blua 'dinyu se uu pu 'a "klu "ti ka ni-.

39 Nyu "klein -nɔa 'mua- uua' Kea -kwl" -tea' mε -nuε' -wεe Kea po uu pu -tt' o. 'Kaa dɔ ε cεεan uu pu 'nynti ε, ɔ se 'e uu pu 'a jru' 'kwa 'kpa. 40 Dε -je Kea -tea' 'e nya i 'de -aa -tt' 'un ε, ε nɔε dεwɔɔn. -Ta Kea cεεan εε' wlu -tie" 'de uu -pee ε, ε se uua' 'su 'a -tt' tɔ "kpei naa-, 'kaa ε naa -apu mɔɔ -ni -tt' tɔ "kpei 'mε -ke, -wεe uu je -apu mɔ de sie.

Kea mε -ni -a "Bo

12 -je -tt' 'a -ta 'jeun -pian' -aun 'dei uu -tia "i ε, -mε -apu mɔ -ke ε, -a -gbun Kea -kwl" -te' un -nɔa tein" ja -wεe -a -je mu -a -je nynti. Dɔ "klein -la saan -a sun' i -a -sa ɔ kwa -sɔn, ɔ ke desauun -εε' -kwlea -a -pun" 'nε -tt' -too" -ke. -A -kuu pee i, -jebly -ε -kaian wɔɔn 'bo -a "juɔi ε, -a ple -a -je ε kpa. 2 -Bo -aa sea ple ε, -mε -aa "jri ni Sesi -pun", dε-nuε' mɔɔ -aa Kea -kwl" -tea' tba 'e "jri, mɔɔ -a tba tɔ' "i -wεe -ɔ -je -a kpa -ɔ -je ε nyntiia-. Mɔɔ -wɔɔn' 'mε -tt' 'bo tu -kwl". εε' 'mεa' tu 'a -tɔn' se ɔ nu, 'kaa 'mua- Kea -tee ɔ 'dei εmε ɔ 'jee- nya. Kaa ka a, ɔ -tee i 'de Kea 'a Tu"bokpa-tε 'ε dianfɔ o.

3 Ka desauunuu nua ɔɔ 'kle -tu" sun -wεe ɔ 'bεεa εε' 'kle tu "wɔɔn mamau ε, ao nεε tɔ' "kpei-. -Bo ε ni kan' -mε ao se ε 'bεε- ao 'je -sru" -wεe 'kpi 'je aopu 'iwa.

4 Dεε-ti 'un 'da kan' a, εmε -ni tu -ε -nɔa 'o ao ke desauun 'nynti ε, ao se ε -fɔn' ke 'su aoa' nymɔ se i'wla. 5 Wlu Kea 'tmua -wεe -ɔ -jea εε' "nyntuu 'a dɔ ikuu a ɔ oo ? ε wlu' ka, ε 'naa :

'Ma "ju, -bo -ma Tu"bo a sea -un kpln 'kwa i-sa a, -un -bo ε foo" 'un -tt' 'daa-. -Bo εε sea -un "bli -cε' ε, 'kpi 'bo -mii" waa-. 6 'Kaa nyc -ɔ -tt' Tu"bo kma mɔɔ εε -sa' kpln 'kwa i. Nyu εε 'daa- εε' "nyntuu- ε, uu -pu εε blaε "sɔen-.

7 'Kle ao "Bo a "taia "i -wεe -εε ji ao "kpei ε, ao 'bεε- ε "wɔɔn, ka "bo a -tua" "ju 'snɔ, 'kamɔ ε ni-. Ao nɔε Kea 'a "nyntuu- o, ka nyc ɔ nua "nyntuu-, 'kamɔ Kea a nu aopu. "Ju -jɔ -ni 'kmu 'su -ɔ -bo" se ɔ 'snɔ -tu" ε- ? 8 Ka εε -tua" εε' "nyntuu- 'snɔ -bo ε se ao 'snɔ -tu" kan' a, -mε ao nɔε -pɔε' nyntuu -o, ao se εε' "nyntuu- -cɔun' ni-. 9 'Kamɔ -a -ble "bo -wi" nɔ 'kmu "kpei', uua -tuε" -a 'snɔ -wεe -aa -je uu pu wɔɔn. 'De -mε -a se ε 'bεε- -a "Bo Kea -nɔa 'e jaun 'di -a -je ε wɔɔn 'je -wεe -a -je 'kmunɔa' 'jee ? 10 -A

-bo" -wi" -wluε -aun ε, uua -sa' -a kpln 'kwa i 'mε, 'de nɔ" dε-saan" 'di ka uu -pu nɔa "i ε, 'kaa -bo Kea -mε ε sea -a kpln 'kwa i -sa a, -mε 'de -aa 'dɔε 'a -tt' 'un -o, -wεe ka ε nɔa 'pepe -a -je kan' ni-. 11 Tɔ' -o, -bo nyu a sea nyc kpln 'kwa i-sa see ε, ɔɔ "kaεε "jrii ke tein", ɔɔ nu 'mua-, 'kaa -bo 'e nya 'su ε, nyu -uu -saa kpln 'kwa i -nu, uu 'cian "isrɔdɔ nua' 'mε -wεe uua bluua nyu 'a pee.

'Snɔ -tu" wlu ke fɔn' -saawlu ke

12 'Ma 'cε, -je ε nɔa kan' -mɔ 'ja a, -mε ao kuu sun i, aoa' sun 'bo crɔε, aoa' 'kɔi- 'bo i 'kpa'. 13 -Jebly -ɔ -srɔai" "i ε, umɔ aoa' boin 'je po -wεe ao 'je "inaa, ao 'je nya mu. -Wεe nyu -uua -tooa' uu 'bo -jei" -gbla" a, 'kaa uu 'bo 'too -tt' ka-, uu -tu" -je "jriε-.

14 Ao -pɔn pee 'a blua' i 'bo ao ke nyu -wee' 'nynt, ao -pɔn 'pepe nɔa' i, ka nyu -uu -nyla" uua' -cε" Kea 'a 'kmunɔa', 'kamɔ aoa' 'kmu 'je ni-, dε-nuε' nyc -ɔɔ 'kmu sea kan' ni ε, ɔ se Tu"bo "jriε- 'jeei. 15 Ao -tu" aoa' -cε" 'ε -tt' -wεe aoa' jru' je Kea 'a 'saaun o teen- 'de ɔ je ε dε foo" 'daa-, ka dε 'ε 'da nyc ka "i ε je kan' ni-. -Bo ε ni kan' a, -mε ka "kae- sii" -la -dba nyu nɔa, 'kamɔ ɔ ni 'de nyu "klu -wεe ɔ ja nyu -tuu"-tuu nuua' o. 16 Ao -tu" aoa' -cε" 'ε -tt' -wεe dε 'ε "jriitein 'bo 'e aopu "klu nɔε, -wεe ɔ 'bo dɔ Kea -teea kpi" -fleɔn. Ka Esau nua, 'de diidε 'ε -tt' 'un mɔ ɔ pleε ɔɔ nyc-ɔɔn' 'de-. 17 Ao -wee' jul' -ta ɔ 'bɔɔ de -wεe ɔ nɔε "i ɔ "bo 'je ɔ "diwan po la, -mε nɔ" -si', 'su ɔ "bo -fuun ɔ nya ɔ se ɔ "diwan po. Wlu ɔ cεan -tie", -ta ɔ 'jea cεen -wεe ɔ 'je ε -kwlin -saa, 'bo se ni-, 'de -mε 'kamɔ ɔ -fun" -fun -fun.

18 'Ma 'cε, aoa' Kea -pun" 'kpasun ke Israε-kɔun 'a -nε se due' ni. Cru nyc 'bεεa ɔ 'jea "jriε- 'jee- uu 'kpe -pun" 'mε, nε ε waan εε' cru tu kui i, -ta -wee' nɔε -pliqli -wεe -piie a ji. 19 Dɔ-klee ε wlu', 'de wlu -cεen' ni 'e -mε 'de. Israε-kɔun 'wɔɔn wlu -nε 'su ε, faun a nu uu pu 'mε, -wεe uu 'na : Wlu -nε kmai" -wε-, wlu jre' 'bo 'tmuεε la 'bo ε 'de ! 20 Dɔ εε 'tmua -a sɔ "wɔɔn 'bεε-, dε-nuε' ε 'naa : Nyɔ "o nyc -ɔɔ mua cru -nε "iblaa", -bo ε ni nmi mɔ 'de ε, nyu 'je ε "sei itbaa 'su ε 'e 'mε. 21 Dɔ "klein uu 'jeea "jriε- 'de εε' 'wɔ tu 'di ε, ɔ kmai" ɔ 'bleε uu -pu 'a faun-. Moist 'a -cε" 'kpa mɔ wlu' ka, ɔ 'naa : Faun a nu 'un 'ε, 'ma dɔ a crε'. Uua' -nε Kea -pun" 'kpasun -nao.

22 'Kaa aopu mɔ ε, ka Israε-kɔun -nɔa tein" nɔa, aopu mɔ se kan' ni-, dε-nuε' Siɔn cru, εmε aoa 'kpa -pun". 'Bomɔ -ni 'kmunɔ Kea 'a -kwɔ. ε Selisalem -kwɔ -nɔa 'e jaun 'di mε 'ma 'da, ε ke Kea 'a "soa-wi" -uu sea -sro' -ta 'ble -wεe -uua -sa' Kea 'nynti ke. 23 Aopu mɔ ε, ao nɔε Kea 'a "i-saanyntuu -o -ke. Dɔ -wee' ε 'blea aoa muε ia' 'ken kpa', ε 'cru aoa' 'nynti 'mε 'de jaun 'di -ke. Kea -ε -nɔa nyu 'a 'pee 'jei ε, εmε -ke ao dbεε-. Nyu -uu -kpa "isrɔun 'bo Kea "juɔi -wεe ka ε nɔε "i -uua -suu nɔa kan' a, ao nɔε 'o uua' -tɔin" -wεe ka uu nyntia ao 'je kan' nynti -ke. 24 Sesi -ɔ -nɔa 'o nyɔ ke Kea 'nynti -wεe dbεεdε dee jiia 'kwa a, εmε ao 'kpa -pun". ɔ 'mεε, ɔɔ nymɔ -wla i ε, εε poε nyu dɔ 'dɔε -kwlu o, ka Abelɔ 'a -nε nymɔ ɔ pooa nyɔ kpan o -satɔ -kwlu o, ε se kan' ni-.

25 εmε -tt' ao -tu" aoa' -cε" 'ε -tt' ao 'bo Kea 'a wlu doin" o po-tɔ "naoε. Nyɔ Kea dɔa -wεe -ɔ -saa nyu -nɔa

tein" fen" ε, nyu -uu -na -uu sea ʔ wlu doin" o poi ε, Kea 'a 'pee kpon uupu 'me. 'De -me -bo εε' -ce" 'kpa 'wlu 'e jaun 'di 'de ε wlu 'de -a -pee ε, -wee -a po εε' wlu 'klee i 'ee, -me -ta -a -ble -a -je pa a- ? ²⁶ ε wlua 'de Sinaicru "kpei tein" 'su 'blua- -suua i, 'kaa kaan ka ε cen wlu -tie" ε 'naa :

ε se 'blua 'a 'su me 'un 'je i-suua kpe due' ke'wle n-, 'ma mue jaun i-suua' -ke.

²⁷ -Bo Kea wlu -wee ε -te' 'o kpe due' ke'wle ε, ε 'de me -ni dī -l -nua la mue i-suua' 'de l 'je ison, 'kaa dī -jī sea' i-suua -ta 'ble ε, -mī 'je 'o sie- 'bode.

²⁸ -je ε nta kan' -mā ε, -me -a po Kea 'se-, de-nue' ε 'nyl -aun keema' -kwl' 'me. εε' -kwl' -tu se i-suua' 'ble.

'Saaun ε nua -a 'jrii ε, -a kpon ε i -sisi'. Ka -bo -aa sea ε 'juɔi nuu -wee ε 'di 'jea wɔn nmɔ ε, 'kamɔ -a -je nu 'de εε' pleea' ke εε' wɔn 'jea' 'un, ²⁹ de -aa Kea -aa -gbεεa' 'juɔi ε, ka nε ε sian dī -wee' nta, 'kamɔ ε n-.

Kplun -la nmɔɔa 'de Kea 'di wɔn ε

13 'Ma de'di -wi" aopu- ʔ -nla de due' 'de Klisi 'un ε, ao 'bo ba 'a -ti' kma -ti 'bɔε. ² Ao 'bo nyiɔnla' o 'mae, de -nu 'ε nyu jru' 'a nyiɔnla' nue' tein" 'su uu je Kea 'a 'su' 'du- 'un 'ble 'su uu st juo-. ³ Nyu -uu -nla 'e -kaso 'di ε, ao po uupu 'a -ti' -kwl' o, ka nyu ke nyɔ ʔ nla 'e -kaso 'di ε, uua' -ti' nī kan' 'bo ao -kwl'. Nyu -uua -jea 'kle ε, ao naa uupu 'a -ti' t' 'kpei- -ke. 'Kle uu nta 'e 'di ε, ao -gbun ε ja ka deε nta aoa' -ce" 'kpa 'a 'kle ε.

⁴ Ba "blitia' nle ni' wɔn, ao -wee' 'klein -tu" εε' -ti'. 'Nynɔ ke kuan 'sii- 'i, uu 'bo wlu -kwlin -saa 'de ba -pee. Nyu -uu -nyniia ba "bliti sun 'kwa ke nyu -uu -jea jei" -wi" ke, Kea a mue uupu 'a 'pee 'jea'.

⁵ 'Wei 'a 'tun 'bo aoa' t' -je o poε. De -kpa 'de aopu 'kwa -crɔɔn' 'su ε, ao 'na, ε -tiei", de-nue' Kea cen wlu -tie", ε 'naa :

'Un se -un 'plusun' i pooi, 'un se -ma -ti' o 'bɔi.

⁶ εme -ti -a -beε' -a -je wlu ka -ke 'de Kea -kwl' -tea' 'un -a -je nu :

Kea me -ni 'ma sun o poi-, de jre'ε faun se 'un nui, de nyiɔ -mɔ 'beε- ʔ 'je 'un nuu ε- ?

⁷ Aoa' -jeopoun -uu -tmuua' aopu Kea 'a wlu tein" ε, ao po uua' -ti' -kwl' o. Ka uu naa Kea 'a -jei" mamau 'su uu 'mea, ao si ε 'jriε- o, -wee ao 'je 'o uua' Kea -kwl' -tea' 'de bla. ⁸ Ka Sesi Klisi ke nyu -nla tein" na 'de ε, 'kamɔ ʔ ke -aa na 'de -sianwī 'di, 'kamɔ ʔ ke nyu a mu naa' 'bode, ʔ se fai" pooi 'nɔ 'kmu. ⁹ Ao 'bo 'kɔɔn, nyɔ 'bo wlu "o wlu 'bo 'kwla "kpei -saa 'su ʔ 'bo aopu 'tmuue. -Bo 'saaun Kea a nua nyu "jrii -me kuu -aa pee i ε, -me nmɔ "jrii, ε je diidi 'a ke' -l sea -crɔɔn' 'ble -sii. Nyu -uua -jea -mī 'a ke' tu wɔn ε, l se uupu sun o po due' -wee ka Kea -nlei" uu 'je kan' n-.

¹⁰ Nyu -uu -nle "i -uu -jea 'sraa- -sa jeejee ka nyu a -sa 'sraa- 'de -tan 'tanfɔ -sɔn tein" -wee uu tba nyudiide 'ε -gban' a, 'sraa- Sesi -sa a, -wee ε -kɔa' -aa dīsaln ε, uu

se ε 'beε- uu 'je εε' 'sraade tu di. 'De tein" ε, 'srae- nyu a -sa 'de dīsaln 'a -kwe-ti 'un ε, nyu se ε 'beε- uu 'je la' nmi di. ¹¹ Nmi uu -saa 'sraa- 'un -ni, la' nymɔ me 'sraa -sai klaa" a "duo 'un -wee ʔ kpa 'e taefɔ 'de, 'de -mɔɔ -ta tu ε, nyu a 'daa- 'e -ta -kweai 'pepe, -ε -sia -ta -wee' ε, 'bomɔ ʔ kpe -wee ʔ -sa' desau'n 'a 'sraa-. 'De la' "ku -mī ε, uua -st' 'o -kwl' 'me -wee uua po l "jri -tajrɔ. ¹² 'De εε' -ti' 'un Sesi foo" 'su se 'me 'bo -kwl' -kpaε" -ke, ʔ 'jee 'kle 'de -kwl' ʔ blo' 'de -wee ʔ nymɔ -wla i ε, ε 'je nyu 'a dīsaln -kɔ'. ¹³ -je ε nta kan' -mɔ 'ja a, -me -a -wlu 'o -kwl' -ke, -a bla 'bo ʔ 'de -wee -a -kɔɔn' -tun' "i 'dbaa -ti ka Sesi 'wɔɔn -tun' "i 'dbaati -ke ε. ¹⁴ Deε-ti 'un 'da kan' a, εme -ni -kwl' -a -nla 'di -ta -a se 'nɔ siei jeejee, -kwl' sea' isɔn -ta 'ble -wee -εε mua -aa -kwl' -cεen'- nla' 'de nya, εme -aa -pɔn i.

¹⁵ -A -cεen 'de Sesi 'un -wee -a -je Kea 'se po jeejee. -A -beε' Kea 'a 'nyni 'i -a -je εε' -ti' 'tmu 'bo nyu -kwea. -Apu ʔ kɔɔ 'sraade -a -jea Kea "nyl, εme -nao. ¹⁶ Ao 'bo de 'dɔε nua' o 'mae, ao po ba sun o due 'due, 'sraadi -jī -la nua Kea 'tun -mī -nao.

¹⁷ Nyu -uua poa aopu -je o ε, ao 'je uupu wɔn, ao -te' uupu 'a ni', de uua fue ao 'dei -wee uu 'je aoa' "kuan po 'bo Kea "juɔi. -Bo aoa sea uupu wɔn 'je ε, -me uua mue εε' dbo tu nua' 'de 'mua- 'un, 'de -bo ao 'na ao se uupu wɔn 'jei, -wee uu 'je εε' dbo tu nu 'de 'jrii "kaea' 'un ε, -me ε se aopu mɔɔ 'dɔε "jru "kpei- poi.

¹⁸ Ao bae -aa baea'. Ka -a -nla "i -a -jea 'pepe ni 'de dī -wee' "klein 'un 'de -a pee sea -a "bli -cei' 'bo Kea "juɔi ε, -aa t' 'je kan' 'me 'pepe. ¹⁹ De 'ma -teea' aopu i 'de 'ma pee -wee' "klein 'un kpleiin ε, εme -ni ao bae 'ma baea' -wee -bo Kea nle "i 'un 'je 'e aopu o de jī -too"-.

Bawlu- ke 'jewlu ke

²⁰ Kea -εε -nyla" nyu pee 'a blua' a, εme -sa -aa Tu"bo Sesi 'e 'meun "klu -wee -ε -jɔ 'kmu de. Sesi mɔ -ni 'blae 'dei -tei klaa", ʔ nymɔ -ε -wla i ε, εme -ε po dbεεde -sea' -kwe -ta 'ble 'bo nyiɔ ke Kea 'nyni. ²¹ 'Un nle "i, Kea 'je aopu de 'dɔε nua 'a 'kpi "nyl, -wee ao 'je εε' -kwlutl nu. De -nmɔɔa 'de ε "jri 'dei ε, ε 'je ε nu 'de -a -wee' 'un, -Wee Sesi 'a 'kmu nle 'de -a 'un. ʔ 'nyni 'je "i 'be jeejee. ε ni kan' !

²² 'Ma de 'di-wi", 'ma bae aopu- 'me, nyu 'a dī ikuuwlu 'un 'tmua -ta, ao po l doin" o, ao 'beε- l "wɔn, de-nue' wlu 'un 'cria 'de 'sbe -ne 'di -wee 'un pooa aopu- -jei" ε, 'ma -tue' de-saan" "kpei. ²³ Ka -aa de 'di Timote 'wlua -kaso 'di ε, 'ma poε aopu- εε' "kuan. -Bo ʔ -too"- -wee ʔ 'je 'un jεε 'ja a, -me ʔ ke 'ma mue 'de aopu- o jia' -wee -a -je 'jee-.

²⁴ Ao nyniia 'ma 'jewlu 'de aoa' -jeopoun -wee' "klein -pee, 'mɔ -je Kea 'a -jei" naaun -wee' "klein. Aoa' de 'di-wi" -nla 'nɔ Italiblua "kpei 'na uupu -je aopu-.

²⁵ 'Ma 'ce, Kea 'a "diwan kpon ao -wee' "klein !

Saku

'Jewlu-

1 'Mō Saku -ō -nla Kea ke Tu"bo Sesi Klist 'a "juji nuui ε, 'mō -ōō ja Kea 'a -jei" naaun -uu -nla 'blua- -wee' "klein "kpei- 'jewlu.

Kea -kwlt" -tea' ke tō 'dinta' ke

2 'Ma de'di -wi", 'bo Kea 'a -jei" ao nla, -bo aoa sea 'e 'kle 'a kpe -wee' 'un cēn ε, -mε ao -gbun ι ja ka 'mua-tu nla. 3 Ao 'je kan' 'mε, -bo aoa' Kea -kwlt" -tea' ku 'e 'dei 'de 'kle 'di ε, εmε -εε muε nua' -wee aoa' pεε 'je iku-. 4 'Kaa aoa' pεε "wōn 'bεεa' -mε 'je mu mamau 'su ε 'je nyini, -wee ka Kea nla' ao 'jea nι ε, 'de ao 'je kan' nι, -wee desauun 'a -kō 'bo aopu -pun" nιε. -Bo ε nι kan' a, -mε dι Kea "sia 'nyntι ι -wee' -kwε- de 'de aopu 'un, ao se dε jrε' 'un -pōōn.

5 'De -bo nyc nι 'e aopu "klu -wee ο se tō 'ble ε, -mε ο -tee' Kea tō' i. εε mu ο tō'di poa' see, dε-nuε' Kea a -sa' dε kwai 'de nyu -wee' -pee. -Bo nyu -tee' ε dε i ε, εε' -ce' nyu "bli, 'su εε je ε nyu "nyl. 6 'Kaa -bo οō sea dε i -tee' ε, -mε ο -te' Kea -kwlt" -sisi', ο 'bo tō' ipleeε, dε-nuε' nyc -ōō pleea tō' i ε, -mε ka pōō' ο "tuan 'tōnιε -wee εε' -tea -tadue i ε, 'kam ο ο nι. 7 'De nyc -jō -nla kan' -mō 'ja a, -mε -mō 'bo Tu"bo 'a dε 'kwa 'je -tι tō' inaa. 8 'ōō' je' tu' a pεε 'wluε 'ōōn 'de οō nuukplun -wee' "klein 'un, -ta ο 'jea -foo, 'bo se nι-.

Nua" ke "wliiε- 'blea' ke

9 -Bo nyc nι 'e aopu "klu -wee ο se "wliiε- 'ble ε, ο 'bo sn -kwlt" -tu" ε, ο wa' i ο 'je na, dε-nuε' ο nιε dεwōn 'de Kea 'jri 'de -wee ε kpa οō 'nyntι 'jei 'de εε' nyu 'a -tι' kmaa' 'un. 10 'De "wliiεjei -mō ε, ο 'bo οō -cei" 'beεε- 'de οō "wlii 'a -tι' 'un. 'Kaa dε -je ο 'je -kwlu ο po ε, εmε -nι ka οō 'kmuntia' -wee' nla 'e Kea 'kwa a. Ka sii" 'a -faun' a -kwlea 'joo -tι ε, 'kam ο ο nι-. 11 -Bo 'jru 'wlu 'kwla -wee ε -te faan' -pun" 'su ε, sii" 'je', -wee εε' -faun' blu. 'Su εε' -faun' 'a "jriinmōa' -wee' οōn i, 'kam ο "wliiεjei a mu dε i -pōōn "sia' 'su ο 'je iōōn-.

Dι -a poa nyc desauun 'di ε

12 Nyc desauun a -cria' -wee -ō -kuua pεε i mamau 'su -ō se ε nu ε, -mε -mō nu 'mua-, dε-nuε' dε desauun -tun' ο i, -wee ο nyua -sisi' ε, εmε -tι 'kmuntia' -sea' -kwε -ta 'ble nι οō -kei". εε' -kei" tu mε Kea 'a -ce' 'kpa cēn wlu -tie" ε 'na εε muε nyu -uu -kma εε' -tι' 'nyta'. 13 -Bo desauun a sea nyc -cri' ε, ο 'bo wluε ka : Kea mε εε -tun" 'un 'de desauun 'di ! Desauun se ε 'bεε- ε 'je Kea i -tun'. 'De Kea se

ε 'bεε- ε 'je nyc 'e desauun nua' "tun. 14 'Kaa nyc "o nyc desauun a -cria', -mε dι -ta pōo ο pεε "i ε, nι ι -a -cri ο, -wee -ta pōo ο 'srε i. 15 'De -bo nyc "tai- tō' saln "i -wee ι 'je sn' -te' 'de ο 'un ε, -mε εε muε desauun 'wluε' see, 'de -bo desauun -mε 'boa -boa -boa 'su ε, εε pōε 'mεa' "jru "kpei-.

16 'Ma de'di -wi" -ōō -tι' 'un kma, 'de dι -nla 'mua 'a -tι' 'un ε, ao 'bo aoa' -ce' 'srε ipōōε. 17 Dι 'dōε 'a "kwli -wee' ke 'saaun -cēn' a 'wluε 'e -a "Bo Kea -nla 'de jaun 'di 'kwa. εmε -nι -ōōn' -nla 'e jaun 'di 'a nui, ε se fai" pōo -ta 'ble. ε nιε 'e -ōōn' 'un jeejee. 18 εmε -nu' tō' -tι' 'a wlu, -wee -ε -nyl" -aun 'kmuntia' 'de εε' -ce' "kpa 'a -kwltu' 'un. Dι "klein ε nua, ε -kō' -na -apu -nι ιa' "i-saadι jō.

Dε 'ε 'wōan' ke εε' nua' ke

19 'Ma de'di -wi" -ōō -tι' 'un kma, ao sie ε -kwlu ο, ao -wee' "klein -too"-, ao 'je dε doin" ο po, 'kaa ao -cne' wluε' i, ao 'bo 'cēn 'kpa' -too"-, 20 dε-nuε' nyc -ōō -kpa 'cēn ε, -mε οō' nu "isrεdι 'de Kea "jri 'de. 21 εmε -tι' 'ma 'tmu aopu -wee ao 'je dι -a kpuaun nyu -flen" ο, dīsaln 'a "kwli -wee' kwa -ōōn -saa. 'De Kea 'a wlu nyu 'tmua 'de aopu -pee ε, ao 'je ε sn 'ōōn kpuaun 'de -cei' 'piia' 'un -wee ε 'je 'sn po 'de ao pεε ο, dε-nuε' εmε -bεε' -ε -je aoa' -suu 'pūu-.

22 Kea 'a wlu aoa 'wōan, ka ε "sia 'nyntι ε, ao nu kan', ao 'bo εε' doin" ο poa 'a 'su kpa. Ao 'bo aoa' -ce" pεε 'di i -tee. -Bo aoa sea aoa' -ce" pεε 'di i -te ε, -mε aoa pōōε aoa' -ce' 'srε i, 23 dε-nuε' -bo nyc ο sea Kea 'a wlu doin" ο po -wee ka ε "sia 'nyntι οō' nu kan' a, -mε ο -kō' "juan- 'di -gbuin. 24 'ō -kōa' οō -ce" 'ε nīsun ja -gbuan' 'de "juan- 'di 'su ε, ο 'kpa 'o 'ε, 'su 'bom ο ο "sri ο je οō' nīsun ο "mae"-, ο se dε jrε' nmae-. 'De Kea 'a wlu -mε ε, ka "juan- nla, 'kam ε nι-. 25 ε nιε Kea 'a kε' -cēn' -εε -nyta" nyc -ce" -pee-tea' a. Nyc -gbuan 'e εε' kε' tu 'di -wee -ōō -jree" ε jeejee 'de nai" 'blea' 'un ε, -mō nυε dε -cēn'-, -Bo ο se dε doin" ο poa 'a 'su kpa a, dε ο nua 'dii, -bo οō "mae'- ε ο -wee ka ε "sia 'nyntι, οō sea kan' nu ε, -mε οō' nyc tu ε, Kea a muε ο "diwan poa' 'de οō' nuud-bo 'un.

26 'De -bo nyc 'na οō naa Kea 'a -jei" -wee ο se οō' mlu "wōn 'bεε-, -mε ο pōōε οō -ce" 'srε i, οō' Kea 'a -jei" naa' se dεwōn nι-. 27 Kea 'a -jei" naa' -je -nla dεwōn ε, εmε -nι -bo "kwienynuu ke -tōn"nyntukpae' nι 'e 'kle 'di ε, nyu 'je uupu "i -tee'-, dε -je -a "Bo Kea 'a -daa- εε' -jei" naa' -cēn'-, εmε -nao. 'De dε nyc 'jea nu ke'wle ε, εmε -nι nyc 'je οō -ce" 'ε -tι' -tu" 'de dīsaln "klein -a kpuaun nyu -flen" 'nō' 'kmu "kpei' 'a -tι' 'un.

Nyu i'craa'

2 'Ma de'di -wi", aopu -k -tea -aa kεεma' Sesi Klisi -kwl't' ε, ao 'bo nyu i'craa. ² Ao -gbun 'n, nyc se o juo, "ko 'wlu jre' o 'su "wliijeji due' pa 'de aoa' "jrui 'klu-gbu 'di -wee 'sani-clεpodε ni 'de -k -clε, 'de -k -tu" "wliie- 'dεe -pun", -wee nua" nyc paa "saun-sun 'un 'de o pa 'e aopu "klu -ke. ³ -Bo ao -gbun nyc -k -tua" di 'dεe -pun" ja -wee ao 'na : Klaa" -n, -un -jii -ta "kpa-tε 'dεe -nε "kpei, -un -je i -te ! -Wee ao 'je wlu 'e nua" nyc -pee ao 'je nu : -ln -nyina i -ta, 'de -un -jii -ta 'ma "kpa-tε -pun", -wee -un -je i -te 'bo 'blu, ⁴ -mε aoa 'cra nyu 'mii 'bo aoa' 'su 'nynl. 'De -bo aoa sea kan' -mε nu ε, -mε t' saun ml -a po aopu -je o, -wee aoa blaa ba 'blu.

⁵ Ao 'ma de'di -wi" -k -k -tl' 'ln kma, ao po doin" i, nyu -uu -nua nua" nyu 'n' kmu "kpei ε, uupu Kea 'cra i, 'de uu 'je εε' -kwl't' -teun n-, -wee uu 'je kεεma' dε kpa ka uua' 'ken nua. εmε Kea 'na εε muε nyu -uu kma εε' -tl' "nyta'. ⁶ 'Kaa aopu mε ε, aoa' 'wχn aoa' 'je nua" nyu dε 'un. 'Mε 'na, "wliijejun mu -uua bla aopu -tl' "kpei -wee -uu -ke aoa 'jre' 'pee 'je -gbi 'dii o, -aεε' ε se kan' nu- ? ⁷ Klisi 'a 'nynl 'dεe -nua aopu "kpei ε, uupu -a sl doaa ?

⁸ Ka Tu "bodε 'ε kε' "sia 'nynl, -bo aoa sea kan' nu ε, -mε nmε "jrui. Kea 'a wlu -crua' kε 'da ka, ε 'naa : -ln -kma -ma -ponyio 'k -tl' ka -ln -kma -ma -ce" 'kpa 'a -tl' ε. ⁹ 'Kaa -bo aoa sea nyu 'mii 'cra a, aoa nuε dεsaun, ao se kε' wχn 'je, -mε 'pee kpun aopu 'mε, ¹⁰ dε-nuε' nyc "o nyc -je kε' -wee' wχn -wee -k -sia 'o ε due' koun -gbai' ε, -mε ka nyc a sea l -wee' wχn 'je, 'kamε k -n-. ¹¹ Tε' -o, "ju -k -na' : -ln -bo jεi" 'jeεε, kε -na : -ln -bo 'ku 'dbaa -ke. 'De -bo -un se jεi" 'je, -wee -un -je "ku 'dba a, -mε -ln -saa kε' 'mε. ¹² 'De aoa' wlusun ke aoa' nasun 'un ε, ka kε' -ε -nyta' -aun -ce" -pee -tea' -wee -ε -jea -aa 'pee 'je 'da a, -a nu kan', ¹³ Nyc -k -k 'jea nyu 'a weε ε, -bo nyu a sea kε' 'pee 'je ε, nyu se kε' weε 'jei -ke. -Bo nyc 'je nyu 'a weε ε, ε "paa', ε je nyu 'a 'pee 'jea' -sii.

Kea -kwl't' -tea' ke εε' nuudbo ke

¹⁴ 'Ma de'di -wi", -bo nyc 'na k -tee Kea -kwl't', 'de ε se "jri "kpaε' po 'de kε' kplun 'un 'ee, εε' Kea -kwl't' -tea' tu 'beεε' ε 'je kε' puu- ? ¹⁵ "Ko aoa' de 'di nmε jrc' ke aoa' de'di nynkεpao' -n' 'e aopu "klu, -wee -uu se 'unpaadl ke diidε 'ble ε, ¹⁶ 'su aoa' due' wlu' 'de uu -pee kε' 'na : Ao mu 'de pεε 'dεe 'un ! Ao 'je dε "kpei- 'wla -wee ao 'je dε di, ao 'je dbo ! 'De -mε se uupu dε -εε -tl' kma uupu "bli "nynl 'ee, -mε dε -mε 'da- ? ¹⁷ 'Kamε ε n- 'de Kea -kwl't' -te' -tl' 'un -ke. -Bo ε se nuudbo 'ble -weε ε 'je wχn 'di pokk' 'su nε ε, -mε ε 'mεε.

¹⁸ "Ko nyc jrc' 'bεε- kε 'je wlu ka, kε 'e nu : 'ln -tee Kea -kwl't' ε sie kan', 'de -mε -ma a nuε di 'dεe. "Ju -wlu a kan' a, 'ma muε kε -pee wlu a' 'un 'je nu : -Bo -un -te Kea -kwl't' -wee -maa' po ε "kpaε' 'de -ma nuudl 'un 'ee, -mε ka nyc 'je εε' 'jesun nu ε- ? Ka Kea -kwl't' -tea' nua 'de -un 'un ε, nyc jrc' se ε 'bεε- kε 'je ε juo-. 'Mε 'na -un -kε ke, 'ma muε -un 'ma Kea -kwl't' -tea' tεεa' 'de 'ma nuudl 'un. ¹⁹ Ka Kea nua due' koun -gbai' ε, -un -je ε t' 'un 'ε,

-mε nmε", 'kaa -sion 'k -sii 'je ε t' 'un -ke, 'kaa faun a nu l, la di a crε'.

²⁰ 'Oo nyio, ka -un se t' -tuu" 'ble kan' a ! Ka Kea -kwl't' -tea' -sea' nuudbo 'ble -mε nua wχn 'dipoc' ε, -un se ε 'inu -un -je ε 'mii 'wχn ? ²¹ -ln -gbun 'n, 'de -a 'mua Ablaam 'a nuudl 'a -tl' 'un mε Kea 'dεε- 'isrεi. -Ta kε 'wχn kε "ju Isaakl 'sraa- 'un-saatl -weε kε kε mamau 'su kε nynia 'o 'sraa-sa'ln 'bomε kε -tee Kea -kwl't' ka ε kmai". ²² Ka kε 'jea Kea 'a -tl' t' 'un ε, kε nuudl ml -toε. Ka ε nua -weε kε nuudl nynia kε Kea 'a -tl' t' 'un 'jea' 'i, 'ka -nao. ²³ Ka ε 'crua' 'de Kea 'a 'sbε 'di 'ka ka : Ablaam -tee' Kea -kwl't', εmε -tl' Kea nu kε 'isrεi 'un, -weε εε 'dεε -ε ba. ²⁴ Aoa 'jee, -bo nyio 'kpa 'isrεi 'bo Kea "judi ε, -mε 'de kε nuudl 'a -tl' 'un -o, ε se 'de kε' Kea -kwl't' -tea' 'a 'su 'un n-. ²⁵ 'Kamε ε n- -ke 'de -kwl'te 'nynk Raabu 'a -tl' 'un. -Bo Kea 'dus 'isrε nynkεpao' 'bo ε "judi ε, -mε 'de ua' nuudl 'un -o. -Ta u "nyla nyu Sosue dboa -teun, -weε un kεε uupu -je jre' ε, 'bomε ua' Kea -kwl't' -tea' poo "jri "kpaε' -ke. ²⁶ Tε' -o, ka 'bluku -suu sea 'un n' mεa, 'kamε -bo nyio 'kε Kea -kwl't' -tea' se "jri "kpaε' po 'de kε' nuudl 'un ε, -mε kε' Kea -kwl't' -tea' -nε 'mεε -ke.

Mlu 'k -tl'

3 'Ma de'di -wi", nyu -tuu"-tuu 'bo 'de aopu "klu nε, -weε uu 'bo nyu dε tεεa' i-pχεn, dε-nuε' ao 'je kan' 'mε -apu -kε tεεa nyu dε -aa 'pee a muε "ikmaa' ε 'je nyu jru' -sii.

² -A -wee' "klein a -si' -tl' 'i 'mε due 'due 'de ba -pee 'de di -tuu"-tuu 'un. Nyc -kε -sia -tl' 'i 'de kε' 'tmu-tl' 'un ε, -mε kε' nyio tu nε 'pepe, kε 'bεε- kε' ku "wχn 'bεεa' 'mε -ke. ³ Ao -gbun 'n -bo -a -nεi" -weε soo" 'je -a wχn 'je 'su ε, -a -jaa ε -ka'pee 'wχn, 'kamε -bo -a nu ε, -weε -aa po soo" -wee' -je o.

⁴ 'Bo -mε 'de ε, ao naa -bato' 'a -tl' t' "kpei- ke'wle. ε 'bεi", -weε -bo -kεn' jrc' kε, poε' klaa" a "tun ε -tajrc. 'Kaa nua dε-saan" ka mε -εε po ε -je o, -weε -ta εε' tbaai nta' ε, 'de εε muu 'o. ⁵ Aoa 'jee, 'kamε mlu n- -ke 'bo nyio -pun". ε 'piiε "i, 'kaa ε 'beεε' ε 'je wlu klae" klae" 'tmu. Ka nε dε-saan" ka 'bεεa ε 'jea 'kwlajεεa "jri po ε, ao nεε t' "kpei- -ke. ⁶ Ka nε nua, 'kamε mlu n- -ke. 'Bo mlu "kpei mε dsaun 'a "kwl' -wee' a 'wlu. Mlu 'k dε tu -nua 'o nyio -pun" ε, εε ja nyio nuua' o, -weε εε kpun nyio -flen". Dε -tba' 'e nyio 'kε 'wlu a' o ε, εε' nε tu -tbaa' 'bo kε mlu "kpei -weε εε j- -tl' -pun", dε-nuε' nε -ε 'un -sion' 'jea mu ε, 'demε ε 'wlu. ⁷ Nyio 'bεε- kε 'je 'kwla 'dinmi 'a kpe -wee' kplun -tuu"-, -weε l 'je kε wχn 'je : nmi o, nuu o, cniε -pεε' o, -smii' o, nyio -tuu"- l kplun 'mε -weε la 'je kε wχn, ⁸ 'kaa mlu -mε ε, nyc se ε 'bεε- kε 'je ε kplun -tuu"-. Mlu nε nyu 'kle "kpei jadε -o. εε' -te -tadue i. Dε jre' -n' 'e mlu 'un -ε -ke sεn 'ε -ku' -kooε'-, -weε -εε -dba nyu. ⁹ Mlu mε -aa nu -weε -aa po -a "Bo Kea -ε -nua -aa Tu"bo 'sε-, -weε nyu Kea nua 'de εε' -kooε' i 'un ε, 'de -aa poo uupu -soo' o. ¹⁰ Wχn due' koun -nε εmε -εε po nyu 'diwan, εmε -εε poo nyu -soo' o. 'Ma de'di -wi", ε 'bo kan' -mε nε 'bo -a -nynl. ¹¹ "Ni 'dεe ke "ni saun 'beεε' l 'je 'o "kao- due' wχn 'wlu ? "lun-, ε se kan' n-. ¹² 'Ma de'di -wi", 'mawlotu se ε 'bεε- ε 'je -kwen'

mua" cro, 'de -kao se ε 'bεε- ε 'je 'mawlobuo cro-. 'Tɔni se ε 'bεε-, ε 'je 'du.

Tɔ' -wluu 'e jaun 'di ε

¹³ -Bo ao 'na ao nɛ tɔ'di -wεε ao juo dε "i ε, -mε ao to ε 'de aoa' 'kmu 'un. Aoa' tɔ'di nɛ 'je "jri "kpaε' po 'de -cε" ja jaa' ke pεε 'dɔε 'un. ¹⁴ 'Kaa -bo ao 'bεε- aoa' -cεi" -wεε ao 'na ao nɛ tɔ'di, 'de aoa' -kwɛn nu pεε ke aoa' "cεi nu pεε a sea aopu i 'suan a, -mε aoa 'tmuε sɪ, tɔ' -tɪ se 'de aopu 'un nɛ-. ¹⁵ -Bo aoa sea dɪ -nɪa kan' -mɔ nu ε, -mε aoa' tɔ' 'dinɪa' se 'e jaun 'di 'wlu, ε 'wluε 'nɔ 'kmu "kpei. Ε nɪ aoa' nyɔtɔ' -o, ε 'wluε 'e -sɔn' 'un, ¹⁶ dε-nuε' -ta ba -kwɛn o nua' ke ba "cεi o nua' nɪa, 'bomɔ -puaa' -puu -puaa' ke dɪsɪaun 'a "kwli -wee' nɛ-. ¹⁷ Tɔ' -jε -wluu 'e jaun 'di -mε ε, ε nɛ 'pepe, -flɛn" se ε -pun" nɛ -wεε εε -pɔn pεε 'a blua' i. Εε' -pɔn -kɪn i, εε -tεε nyɔ 'ɔ ni', εε 'jeε nyu 'a wεε-, εε nuε dɪ 'dɔε -tuu"-tuu. Εε' nu nyu "cεi o, εε' 'cra nyu 'mii, εε' poo "jri de. ¹⁸ Nyu -uua -pɔan pεε 'a blua' i 'bo uo ke uua' -ponyɔ 'nyɪn ε, uua' -cε" 'kpa 'a pεε blu', uua' 'kmu a muε 'e Kea "jri 'dei nmɔɔa'.

'Kmu "kpeidɪ 'a "dia 'jeea'

4 -Taka tu ke -cεa' a 'wlu 'de aopu "klu ε- ? Aoa' -cε" 'ε 'tun nudɪ -la -fɔan' -gba 'de aopu 'un, umɪ -a nuε -wεε tu ke -cεa' a 'kpa 'de aopu "klu. ² Ao -nɛi" ao 'je dɪ 'ble, dε-nuε' la pɔoa aopu pεε "i, 'kaa aoa' 'ble ɪ 'su aoa 'dba "ku, aoa nuε ba -kwɛn o. Ao 'bleε dε i -pɔan' 'a 'kpi, 'kaa aoa' 'je dε aoa -pɔan' i ε, dε-nuε' aoa -cε' ba o -wεε aoa -fɔn' ba tu o. Dε ao nɛi" ε, aoa' 'je ε, dε-nuε' aoa' -tee' Kea dε i. ³ Dεε-tɪ -bo ao -tee' dε i 'de aoa' 'je ε, εmε -nɪ aoa -tee' ε i ka saun ka-, -wεε ao 'je ε aoa' -cε" 'ε -kwɪtɪ 'un nuu-.

⁴ Ao -gbun ka aoa' kpuaun wlu "kpei- i ε ! Ka nyu -a -pɔan dɪ 'a kpe 'sɔnɔ i -tadue nɪa, 'kamɔ ao nɛ-. -Bo ao ke 'kmu "kpeidɪ dbεε ε, -mε ao ke Kea 'nyεεa 'un ε, ao se ε juoo- ? Nyɔ -ɔ -nɛi" -ɔ -jea 'o 'kmu "kpeidɪ 'de bla 'ja a, -mε ɔ ke Kea se dbεε. ⁵ Wlu -crua' 'de Kea 'a 'sbε 'dɪ ε, ε 'naa :

Kea 'a -Suu ε "nyɪa -aun ε, ε 'bleε -kwɛn, ε -nɛi" -aa 'kmu -wee' 'je εε' -tea' -te. Aomɔ naa tɔ' i, -bo Kea 'a wlu 'da kan' 'ee, -mε foo" 'un -tɪ' -oo ? ⁶ "lɪn-, ε se kan' nɛ-, 'kaa nyu -kma Kea 'a -tɪ' ε, ε nuε -wi" -mu 'saauun -cεεn' "jrii, 'kamɔ wlu -crua' 'da, ε 'naa :

Kea a -fɔn' -cεi" 'bεεun o. 'Kaa εε 'jeε nyu -uua -piia' uua' -cεi" 'a wεε-.

⁷ -Bo ε nɪ kan' -mɔ 'ja a, -mε ao jaa "jru ja 'de Kea -pee, ao -fuun -sɔnɔ' nya -wεε ɔ 'je aopu kɪn tεεn-. ⁸ Ao 'kpa Kea -pun", -wεε ε 'je ao -pun" 'kpa. Ao dεsaun nuu, ao -sa dɪsɪaun 'a -flɛn" kwa i ! Ao "jridepooon, ao wɔɔ aoa' pεε ! ⁹ Ao nɪ 'e "jrii "kaea' 'un, ao -fɪn", ao kplee-, aoa' 'keεε nyɪn -srεεn 'kwε- paa' 'un, -wεε aoa' 'mua- 'je "jrii "kaea' 'un -srεεn. ¹⁰ Ao jaa aoa' -cε" ja 'bo Tu"bo -sɔn -wεε ε 'je aopu 'jei kpa.

Ao 'bo ba 'a 'pee 'jee

¹¹ 'Ma de 'di-wi", ao 'bo ba cuεn. Nyɔ -ɔɔ dooa ɔɔ 'de'di 'a 'nyɪn, -wεε -ɔɔ -jea ɔɔ 'pee ε, -mε ɔɔ blaa Kea 'a kε' wɔn i, -mε ɔɔ wluuε Kea 'a kε' 'dei. 'De -bo -ma sea Kea 'a kε' 'dei wluu ε, -mε -ɪn se εε' wɔn'jei nɛ-, -ma -jeε εε' 'pee. ¹² 'Kaa 'pee 'jei nɛ due' koun -gbai', εmε -nɪ Kea. Nyɔ "o nyɔ jɔɔ" se ε 'bεε- ɔ 'je ɔ -ponyɔ 'pee kpuun-. Kea -ε -nyɪa" nyu kε' ε, εε' 'su mε -bεε' -ε -je nyu 'puua' "nyɪ 'de -ε -bεε' -ε -je nyu i-sa. -Mɔ -ɔɔ kpuuan ɔ -ponyɔ 'pee ε, dε -ma -daa' -ma -cε" ε- ?

-Cεi" 'bεεa' se "inmɔ

¹³ Ao po 'ma wlu doin" o la, aopu, kaan -ɔ -na : -Stan wɪ o, -klae"- o, -aa muε 'o -kwɔb -nε 'di mua', -wεε -a -je 'dɔɔ po, 'de -a -je 'wei 'je. ¹⁴ Dε -εε mua ao "jrii nuua' -klae" ε, ao se ε juo-. Dε aoa' 'kmu nɪ 'un -ε ? Ε -kɔ' "ni smua 'a fuu". -Bo ε mu "jei dε-saan" ka 'su, ε cuεn i.

¹⁵ Ka -jɔ ao 'jea 'da 'de ε, εmε -nɪ : -Bo Kea -nɛi" ε, -mε -aa muε 'kmunɪa' -wεε -a -je dε -je ke dε -nɪ nu. ¹⁶ 'Kaa kaan ka aoa' 'bεε- aoa' -cεi" 'de tɔ klae" 'un. -Cεi" 'bεεa' -je -nɪa kan' -mɔ ε, ε nyɪnε "jrii.

¹⁷ Nyɔ -jua dε 'dɔε -ɔ -jea nu 'pepe -wεε -ɔ se ε nu ε, -mε -mɔ nuε dεsaun.

"Wliijeun 'a fɛn' -saa'

5 Aomɔ "wliijeun kaan la ! 'Kle -εε mua aopu "kpei jia', 'de εε' -tɪ' 'un ε, ao -fɪn", ao kplee-. ² Aoa' "wlii- -sɔn, -wεε wɔn di aoa' 'unpaadɪ. ³ Aoa' 'sani ke aoa' 'wei kpuεn 'kɪn. la' 'kɪn -nɪa 'mua- umɪ -a mu aoa' "kpei -tɪ 'tmuɪ nɪa' 'pee 'jewɪ o, -wεε ɪ 'je ao -siian', ka nε ε si-ian dɪ ε. Aopu de 'bɔɔ -sɔn nɪa 'e nyu "jru, -wεε -ɔɔ -siɪ" a "wlii- pɔan 'a "jru i ke mamau ε, ao -gbun 'nɔ ! ⁴ Nyu -uua nua dbo 'de aopu o -kle' ε, uua wluuε 'mii, dε-nuε' ao se uupu -kei" -sa. Uua' -fɪn" wlu mu' mamau 'su ε je 'e 'kmu -wee' "klein 'a Tu"bo doin" 'kpa. ⁵ 'De 'kmu "kpei aopu nɪa dɪ -wee' "klein siie aopu i. Dε -ε nua aopu 'tun ε, aoa nuε'. Ao dɪε dɪ 'dɔε -di'pɛn 'su ao je 'cna pa pɔn pɔn, 'de -mε 'kamɔ aoa' 'mε nɔ" "kuuan- i. ⁶ 'Isrɛi -ɔ sea 'bεε- -ɔ -jea ɔɔ -cε" "kpei- 'tuan- 'de ao 'kwa a, ao kpuun ɔ 'pee, -wεε ao 'dbɔ.

Pεε ikua' ke Kea baea' ke

⁷ 'Ma de'di -wi", ao kuu pεε i mamau 'su Tu"bo 'je de ji. Aoa 'je -tɔnɔi 'mεε ? -Bo ɔ po ko 'de -kle ε, ɔ kuuε tɔ' i mamau 'su ɔɔ jea la' -flu" nɔ" fuo, εmε -kɔn -tɪ'. Tɔ' due' -nε εmε ɔɔ kuu i mamau 'su -kua" a jea nɔ -sɔn 'kpa.

⁸ Aopu mɔ -ke ε, ao kuu pεε i, dε-nuε' Tu"bo 'a deji nɔ" se o tεεn-.

⁹ 'Ma 'cε, ao 'bo ba 'dei wluuε, -wεε Kea je aoa' 'pee 'je. Ao -gbun 'nɔ, 'pee 'jei -tεε ji -tɪ. ɔ nɛ 'o -gbεin" -jei".

¹⁰ 'Ma 'cε, Kea 'a wlu 'kwajaaun -uu -tmua Tu"bo 'a -tɪ' tɛin" ε, ao po uupu 'a -tɪ' -kwɪu o, 'bo uupu "kpei mɔ ao 'je 'kle 'jea' 'cɪan- 'de pεε 'wɔin 'bεεa' 'un. ¹¹ Aoa 'jee, nyu -uu -kuua tɔ' i 'de 'kle 'di ε, "diwan nyu -o, -aa pɔε uupu -tɪ' o. Ka Sɔbu kuua pεε i ε, ao 'wɔn', 'de 'dɔε -jε

Kea "nyl ɔ de'ככ-כ" ε, ao juo -mε 'mε. 'Ma 'cε, Kea nmo 'di wɔn, εε 'jee nyu 'a wεε-.

¹² Dε -je -kɔn -ti' ke'wle -wεε 'ma 'tmua 'de ao -pee ε, 'ma de'di -wi", εmε -ni, ao 'bo 'blua- ke jaun 'un -snεn ε. Dε ao 'jea nu ε, εmε -ni aoa' kɔn ni kɔn, aoa' "un- ni "un-, -wεε 'pee je aopu kpun.

'Wenui 'a Kea baea'

¹³ -Bo nyc jrc' ni 'e aopu "klu, -wεε ɔ ni 'de 'kle 'di ε, -mε ɔ 'tmu ε 'de Kea -pee 'de baewlu 'di. 'De -bo jrc' ni 'de 'mua- 'un ε, -mε ɔ ble, ɔ 'je Kea 'a 'nyu "i 'bεε-. ¹⁴ -Bo nyc jrc' ni 'de aopu "klu -wεε ɔ de ε sea pooa a, -mε ɔ 'da Kea -gbu 'a nyusoa -wεε u 'je ɔ 'cna "jru po 'de Tu"bo 'a 'nyu 'un, -wεε u 'je ɔ Kea bae-. ¹⁵ -Bo u bae Kea 'de εε' -kwl' -tea' 'un ε, 'wε-nui -ככ ɔ muε 'puua'. Tu"bo a mu ɔ kui-ככ ifban' "nyu'. ε 'je ɔ "jei

kpα, -wεε -bo ɔ nu dɔsɔn ε, 'de ε 'jl -kɔ'. ¹⁶ Emε -ti ao 'je aoa' dɔsɔn 'a -kɔn cɛn 'de ba -pee, -wεε ao 'je ba 'a Kea bae 'de ao 'je 'pu. -Bo nyc -srɛi" ε, ɔ baewlu a cɛn dε.

¹⁷ Kea 'a wlu 'kwajaai Eli nɛ nyɔ -o, ka -a -nɔ, 'kam ɔ ni-. 'Wl jre' o ε, ɔ baeε Kea i, -wεε "ni se dbai, 'su 'bo ɔ baewlu "i ε, "ni se dba -cɛn'- 'de 'blua- "kpei 'de -sɔn taan 'cu -mεεo"- 'di. ¹⁸ 'De ɔ bae Kea ke'wle -wεε "ni 'je dba 'su "ni -teε dbaa' -pun", -wεε doodɔ -wee' "klein mε 'de ɔ -te croa' -pun".

¹⁹ 'Ma de'di -wi", -bo aoa' due' "tai- ɔ -ti 'a -jebu "i ε, -wεε nyc due' jɔ 'o ɔ -ti 'a -jei" de ε, -mε nmo "jrii. ²⁰ Dε ao 'jea -kwlu o sie ε, ε ka : nyc -ככ muε nua' -wεε nyc jrc' 'jea 'o ɔ dεsɔnu -jei" 'wlu 'de ɔ 'jea 'o Kea 'a -jei" de ji ε, -mε ɔ muε ɔ jei tu 'a -suu 'puua' 'de ɔ 'je dɔsɔn -tuu"-tuu 'a -kɔ "puue" "kpei po 'de ɔ 'je -kwε-.

1 Piɪi

'Jewlu-

1 'Mɔ Piɪi, 'un nɪɛ Sesi Klisi 'a -tadboi -o. Aopu Kea 'cra i -wɛɛ ɔ -nɪa 'dɪl- 'de 'blua- 'sru "kpei ɛ, 'de ɔ -kɔ Pɔnɪblua ke, Galasiblua ke, Kapadost-blua ke, Asi-blua ke, Bitiniblua ja, 'mɔ ɔ-ɔ ja aopu 'sbɛ -nɛ. 2 Kea -ɛ -nɪa -a "Bo ɛ, ɛmɛ -tee aopu kɔi" 'de ɛɛ' -Suu 'un, ao nɪɛ ɛɛ' nyu -o. 'Kamɔ ɛ nɛɛ tɔ' "kpei- sese, -wɛɛ ao 'je Sesi Klisi wɔn 'je, 'de ɔɔ' nymɔ -wɪa i 'je aoa' dɪsaun -kɔ'. Kea pɔ ao "diwan -wɛɛ ɛ 'je aopu 'saaun 'jrii nu, 'de aoa' pɛɛ 'a blua' 'je "kpei 'kpa jeejee !

Tɔ' tba-ta

3 Kea -ɛ -nɪa -aa Tu"bo Sesi Klisi "Bo ɛ, -a -bɛɛ' ɛɛ' 'nyu "i, dɛ-nuɛ' ɛ nmɔ 'di wɔn 'pepe 'de -a -pee. ɛ -sa Sesi -klu' -wɛɛ -a -mɔ -ke Sesi "sia "i ɛ, ɛ "nyl -a 'kmu dee nɪa' 'de ɔ 'un. 'De ɛɛ' -tɔ' 'un ɛ, -a tba 'kmu dee nɪa' -nɛ tɔ' "i. 4 -Bo ɛ nɪ kan' a, -mɛ -a -bɛɛ' 'kɛn Kea -teea ɛɛ' 'cɛ 'dei 'de jaun 'di ɛ, -a -je ɛɛ' 'mua- nu. ɛɛ' 'kɛn tu se dooa-ta 'ble, ɛ se -flɛn" kɔn -ta 'ble, ɛ se "jrii-kwɛ -ta 'ble, ɛmɛ Kea -tee ao 'dei 'de jaun 'di. 5 Aopu ɔ -tea' Kea -kwɪl" ɛ, ɛɛ' "ikmaa' a fuɛ aopu i mamau 'su, ɛ 'je 'blua 'a -kwɛ- kɔ" jɛɛ-, -wɛɛ 'puua' ɛ -teea ao 'dei ɛ, ao 'je ɛ 'je. 6 'De ɛɛ' -tɔ' 'un ɛ, -bo aoa sea 'kle 'a kɛɛ -wee' 'je 'de -stanwɪ 'di mɔ 'de ɛ, ao nu 'mua-, dɛ-nuɛ' ɛɛ' kɔ" tu se "iten 'bode. 7 'Ma 'cɛ, 'kle 'a kɛɛ aoa cɛɛan 'un ɛ, ɛmɛ -ɛɛ muɛ nuu' -wɛɛ aoa' Kea -kwɪl" -tea' 'je 'pepe nɪ-. Aoa 'jee, 'sani -ɛɛ mua isɔan' a, ka ɛ nɪa 'pepe -bo nyɔ -nɪɛ" ɔ 'je ɛ juo ɛ, ɔ nyɛiɛ' 'bo 'jri. 'Kamɔ ɛ nɪ -ke 'de aoa' -tɔ' 'un. Aoa' Kea -kwɪl" -tea' -ɛ -nɪa dɛwɔn kɛɛ -puue -ɛ -sia 'sani ɛ, ɛ 'je 'de 'kle 'un cɛɛn -o. -Bo ɛɛ sea 'e 'kle 'un cɛɛn ɛ, -mɛ ɛɛ muɛ 'pepe nɪa', -wɛɛ -sɔntɪ Sesi Klisi a mua de jia' 'de Kea 'je aoa' 'nyu "jei kpa. 8 Ao se Sesi Klisi "jriɛ- 'jee- due', 'kaa ao kma ɔɔ -tu'. 'Kamɔ ao se ɔ "jriɛ- tba 'de -stanwɪ 'di ke, -wɛɛ ao -te' ɔ -kwɪl". ɛmɛ -tɪ 'di 'a wɔn nmɔa' ke 'mua- klaa" nɪ 'de aopu 'un. 9 Ao 'je kan' 'mɛ aoa' Klisi -kwɪl" -tea' mɛ -ɛɛ mu aoa' -suu 'a 'puua' 'jru "kpei poa'. 10 'De ɛɛ' 'puua' tu 'a -tɔ' 'un ɛ, Kea 'a wlu 'kwajaun "jɛɛ- Kea 'a 'sbɛ 'mɛ tɛin" sese, -wɛɛ 'saaun Kea 'na ɛ 'je aopu 'jrii nu ɛ, 'de su 'tmu ɛɛ' -tɪ'. 11 Klisi 'a -Suu -ɛ -nɪa 'de supu 'un ɛ, ɛmɛ ka Klisi a mua 'kle 'jea' -wɛɛ Kea 'jea dɪ klae" nu 'de ɔɔ' -kɔ 'di ɛ, ɛmɛ -tmu ɛ 'de su -pee. ɛmɛ -tɪ su "jɛɛ- 'sɪl -wɛɛ su -kɔn ɛɛ' 'o nyu nɔ" ke ɛɛ' -sɔn' i. 12 'Su ka ɪa' dɪ tu sea "jri "kpaɛ' poi 'de uua' -nɛ nɔ" 'di -wɛɛ ɪa mua "jri "kpaɛ' poa' 'de aoa' -nɛ nɔ" 'di ɛ, su 'wɔn ɛ 'mii. 'De -stanwɪ 'di ɛ, dɪ su -sa 'kwɪa a, ɪmɪ Kea 'a -Suu a pɔ ɛɛ' dbonuun -je o -wɛɛ uua 'tmu 'de ao

-pee. ɪa' dɪ tu ɛ, Kea 'a "soa-wi" -nɪa 'e jaun 'di -nɪɛ" su 'jɪ ja -gbun -ke.

Kea 'a -jei" naaun 'a nɪsun-

13 ɛmɛ -tɪ ao 'je aoa' -cɛ" ikpuun-, ao kɔn 'e "jri ao 'je Kea 'a -kwɪlɪ nu. 'Saaun Kea a mua ao "jrii nuu' Sesi Klisi 'a deji nɔ" ɛ, ɛmɛ ao 'je tɔ' "itba -sisi". 14 Ao 'je Kea wɔn jeejee, dɪ -nɪa aoa' 'tun nudɪ tɛin" -mɛ ao se Klisi 'a -tɪ' tɔ' 'un 'je ke ɛ, ao 'bo 'e ɪ 'di de muɛ. 15 'Kaa ao nɪ 'pepe 'de aoa' nuɔkplɪn -wee' 'un ka Kea -ɛ -da aopu nɪa 'pepe ɛ. 16 Tɔ' -o, Kea 'tmu ɛɛ' wlu tu 'mɛ sese ɛ 'naa : Ao nɪ 'pepe, ka 'mɔ nɪa 'pepe ɛ.

17 'De aoa' baewlu 'di ɛ, aoa 'daa- Kea "Bo, -wɛɛ aoa poo ɛ -too"- "i. Dɪ "klein nyɔ ɔ nua due 'due ɛ, Kea mɛ -ɛɛ mu ɪa' 'pee 'jea' ka due' ka-. -je ɛ nɪa kan' -mɔ 'ja a, -mɛ nɔ" -sia 'o aoa mua nuu' 'de 'blua- "kpei ɛ, ao kpa ɛɛ' nɪ' -tea' nya 'de aoa' nuɔkplɪn -wee' 'un. 18 ɔɔnɔ' -je ɛ ja -wɛɛ ɛ -seia aopu 'de ao "bo -wi" 'a kplɪn 'kwa a, ao juo -mɛ 'mɛ. ɛ se dɪ -jɪ -a mua isɔan' ka 'sani ke 'wɛi nɪa mɪ Sesi Klisi nu -wɛɛ ɔ seie aopu nɪ-. 19 'Kaa Klisi 'a nymɔ -ɛɛ ɔɔnɔ' kɛ' kma', ɛmɛ seie aopu, ka 'blaaju -ɛ sea -kɔ -pɔn" nɪ 'a 'sraa- nɪa. 20 'De nyɔ ɔ -seie -tɪ 'un ɛ, Kea -teeɛ Klisi kɔi" sese -mɛ 'kmu se nuuɛ ke, 'de ɛ -sɔ 'kwɪa 'de de'kɔn- kɔ" -a -nɪa 'di -ta 'di, -wɛɛ ɔ 'je aopu seie-. 21 ɔmɔ -nuɛ' -wɛɛ ao 'bɛɛ- Kea -kwɪl" -tea'. Kea mɛ -sɔ "kunyɔɔ' -wɛɛ -ɛ nu ɔ kɛɛma' 'un. ɛmɛ -tɪ ao -te' 'e Kea 'kwa -kwɪl" -wɛɛ ao 'jeɛ tɔ' "itba.

22 Tɔ' -tɪ ao 'wɔan -wɛɛ ao 'jea wɔn ɛ, ɪmɪ -kɔnɔ aoa' pɛɛ ɛmɛ -tɪ ao 'bɛɛ- ba 'a -tɪ' kmaa' ka -kɔnɔ' ka. -je ɛ nɪa kan' -mɔ 'ja a, -mɛ 'de aoa' pɛɛ -wee' "klein 'un ao kma ba 'a -tɪ' due 'due. 23 Ao 'je kan' 'mɛ Kea 'a wlu -ɛ sea isɔn-ta 'ble ɛ, ɛmɛ -nuɛ' -wɛɛ ao 'wlu 'wluu' dee-. ɛ se nyɔ ɔ-ɔ mua 'mɛa' mɔ -nyl" aopu ɛɛ' 'kmunɪa' tu nɪ-, Kea -sea' 'mɛ-ta 'ble ɛ, ɛmɛ -nyl" aopu ɛɛ' 'kmunɪa' tu. 24 Dɛ -crua' 'de Kea 'a wlu 'di sese ɛ, ɛ 'na :

Ka sii' 'a -faun' nɪa, 'kamɔ nyu 'a dɛwɔnɪa' ke uua' 'jri-inmɔa' -wee' nɪ-, -bo sii' 'je 'su ɛɛ' -faun' blu'. 25 'Kaa Kea 'a wlu mɛ -nɪ 'kmu jeejee. ɛ se isɔn-ta 'ble. ɛɛ' wlu tu mɛ -nɪ -kɔia" -tɪ nyu 'tmua 'de ao -pee ɛ.

'Kmunɪ sou" ke Kea 'a nyu ke

2 -je ao 'wluu 'wluu' dee- -mɔ kaan 'ja a, -mɛ ao 'bɔ dɪsaun 'a kɛɛ -wee' o, ao 'bɔ sɪ 'tmu-tɪ, ao 'bɔ "jridepoo-tɪ, ao 'bɔ ba -kwɪɛn o nu-tɪ, ao 'bɔ -sɔnɔ wlu-tɪ. 2 Ka nyuɛ 'nya tun a nua "nynupliiɛ ɛ, 'kamɔ Kea 'a wlu ɛ ke dɛ jɛɛ' -sea' 'jrii bee a' 'tun 'je ao nu -ke, -wɛɛ ao 'je 'boa 'de ɛ 'un 'bo Kea 'a -jei" mamau 'su ɛ 'je aoa' 'puua'

'a "jri "kpaē' powl jεε-. ³Tō' -o, ao -tūn' Kea 'a 'diwōnōmōa' wōn 'mε, ao je ε 'je.

⁴Ao 'kpa Tu"bo -pun", ka -gbu" 'a "sou nīa 'kamō k nī, 'kaa k nīε 'kmu, k se 'mε. Εε' "sou tu ε, nyiō pōo ε sun i, ka "sou sea nuudbo 'ble nīa. 'Kaa 'de Kea "jri 'de εε' "sou tu nīε dēwōn, εmε -tī ε -tee' ε kōjī". ⁵Aopu mō -ke ε, ao 'kpa -gbu" 'a "sei -nīa 'kmu ε. Ao "tai aōa' -cēi" -wēe Kea 'je aopu 'un "duo- 'de ε 'je ao εε' -gbu" -tee, -wēe εε' -Suu 'je 'de ε 'di "ti. Ao 'je kōjī" -tee, 'de ε 'je aopu dbonuun 'un nu 'de εε' -gbu" 'di. -Mε aōa' jeun tu ε, ao 'je Kea wōn -saa 'de Sesi Klisi 'un, εmε -εε nu Kea 'tūn. ⁶Dε -ε -crua' 'de Kea 'a wlu 'di 'de ε, ε ka :

"Sou -nīa dēwōn εmε 'un 'cra i -wēe 'un -te i 'bo Selisalem, 'de -ε "kpei 'un 'je 'ma -gbu" pōo-. Nyc -kō mua εε' -tū' tō' 'un 'jea' a, -tūn' se kō 'i 'dbaai.

⁷Aopu kō -jea Klisi 'a -tū' tō' 'un ε, εε' "sou tu nīε dēwōn 'de aōa' -tō' 'un. 'Kaa nyu -uū sea Klisi 'a -tū' tō' 'un 'je, 'de -wi" -mu 'a -tō' 'un Kea 'a wlu 'naa :

"Sou -gbu"poun pōoa sun i ε, εmε -εε "sou tu -snεε "sou -cεen' 'un de'kōkō- kō", -ε -sīi "sei -wēe" 'klein.

⁸'De fō' jre' o ke'wle, wlu -ε -crua' ε 'naa :

Εε' "sou tu a muε nyiōpū 'a bu -tiia' -wēe uū 'je i -ka 'bo ε "kpei.

Dεε-tū uūa' nyu tu -ka i ε, εmε -nī, uū se ε "inī uū 'je Kea 'a wlu wōn 'je. Nyu -uū -na" o a dε tō' 'un 'je -tū ε, dε Kea -tea' 'de uūpu 'a 'kmu 'a nīa i ε, εmε -nao. ⁹'Kaa aopu mō ε, ao nīε Kea 'a nyu -o, ao -teeε kōjī", ao nīε 'bec' kō dbonuun -o. Ε -tūn' aopu 'mε, -wēe ε -sa aopu 'de kwie 'di 'de ε ja aopu 'de εε' -sōn' -cεen' 'un, -wēe ao 'je εε' nuudī 'dōe 'a -tū' 'tmu 'de nyu -pee. ¹⁰Ao se Kea 'a 'cε nī tēin' 'de-, 'kaa kaan ka ao nīε εε' 'cε -o. Ka Kea a 'jea nyu 'a wēe-, tēin' 'de ε, ao sī juo-, 'kaa kaan ka la ε 'jeε aōa' wēe- ke.

Kea 'a "jucinūun 'a nasun

¹¹'Ma -tū' kmaun, ka 'du- nīa, 'kamō ao nī 'kō 'kmu "kpei, ao nīε nabu ja. Ao -tū" aōa' -cε" 'ε -tū', ao 'bo 'o aōa' 'tūn nuudī saun 'de blaa, dε-nuε' la -fōn' aōa' -suu tu o. ¹²'De nyu -uū sea Kea juo "klu ao nīa, ao -tū" aōa' -cε" 'ε -tū' -wēe ao 'je kplūn 'dōe nu. -Bo ε nī kan' a, -mε -bo uūa sea aopu dεsaunūun 'daa- mō 'de ε, uūa muε aōa' kplūn 'dōe "jriε- 'jeea' -wēe -sōnōtū Kea a mua εε' -cε" 'kwla -saa' 'de uū -pee ε, -wēe uū 'je εε' 'nynūi "i 'bεε-.

¹³'De Tu"bo 'a -tō' 'un ε, ao 'je nyu -tea nyu "jru kōjī i wōn. -Bo ε nī -bluajei 'a -cε" 'kpa o, ¹⁴-bo ε nī nyu kō -tea' 'o -wēe -uū -jea dεsaun uūun 'a 'pee 'je, 'de -uū -jea dε 'dōe nuun -tū' o pō, ao -te' uūpu 'a nī'. ¹⁵'Ma 'cε, dε Kea a -pōan i ε, εmε -nī -bo aōa sea dī 'dōe nu ε, -mε nyu -uū sea tō'dī nī -wēe -uūa wlaa aopu ε, aōa muε uūa' wōn "muua'. ¹⁶Ka nyu -tea uūa' -cε" -pee a na, ao na kan', ao se dε jre'ε kuōn kwla' nī-. 'Kaa ao 'bo aōa' -cε" -pee-tea' -nε "i 'nūε 'su ao 'bo dīsaun nuε. Ka Kea 'a dbonuun a na, 'kamō ao 'je na-. ¹⁷Ao -te' nyu -wēe' 'a nī'. Aōa' de'dī -wi" -uū -ke aōa naa Kea 'a -jei" ε, ao kma uūpu 'a -tū'. Ao pleε Kea jeejee. Ao -te' -bluajei 'a nī'.

Ao -gbun Klist ja

¹⁸Aopu -kō nuua nyu "jūōi ε, ao jaa aōa' -cε" ja 'de aōa' 'bleun -sōn, -wēe ao 'je uūpu 'a nī' -te' 'de dε 'o dε -wēe' "klein 'un. -Bo uūa' kplūn nmo "jrii o, -bo uūa' kplūn nyūnī "jrii o, ao 'je uūpu wōn jeejee. ¹⁹-Bo nyc -nūēi" kō 'je Kea wōn 'je -wēe kō sea 'kle 'je 'de εε' -tō' 'un ε, Kea a pō kō "diwan. ²⁰-Bo nyc kō -cε" 'kpa 'a dεsaun ja kō 'kle "kpei -wēe kō 'bεε- pēε "wōin 'de εε' -tō' 'un ε, nyu se ε 'bεε- nyu 'je kō -tū' o pō. 'Kaa -bo nyu a sea aopu 'kpi doin" ipo 'de aōa' dī 'dōe nu-tū 'un -wēe ao 'bεε- εε' 'kle tu "wōin ε, -mε Kea a muε aopu -tū' o pōa'. ²¹Ao 'je pēε "wōin 'bεε- 'de 'kle 'di, εmε -tū Kea 'da aopu, dε-nuε' Klisi 'a -cε" 'kpa 'jeε 'kle 'de aōa' -tō' 'un -ke. Ao bla 'o kō -kō 'de, -wēe ka kō na ao 'je kan' na-. ²²Kō se dεsaun nu due', kō se sī 'tmu kpe due'. ²³-Ta nyu a -cree" kō, kō se uūpu -cree" -ke, -ta uūa -tu" kō 'kle ε, kō se wlu 'wlu. 'Kaa Kea -εε -jea nyu 'a 'pee ka -cōkō' ka, εmε kō -te' kō 'kmu kwa. ²⁴Kō' -cε" 'kpa mō -duo" -aa dīsaun 'un 'bo kō "jru, 'de -a -ke dεsaun 'a 'wlu' 'je cūen -wēe -a -je dī 'dōe nu' 'a 'kmu nī-. Kō' blati 'a -kō mī -bōkō' aōa' 'wε-. ²⁵Ao -wēe' sīε 'kwla tēin" 'de-, ka 'blae -sea' 'dei -tei 'ble nīa, 'kaa kaan ka la Sesi Klisi -nīa aōa' 'dei -tei -cōkō' -wēe kō -tua" aōa' -suu 'a -tū' ε, kōmō ao "biie- 'e o.

Jranynukpae' ke uua' kuan-wi" ke

³ 'Nynukpae', aopu mō -ke ε, ao jaa "jru ja 'de aōa' kuan-wi" -pee -wēe -bo uūa' jru' se Kea 'a wlu tō' 'un 'je ke ε, 'de aōa' Kea 'a -jei" naasun- 'je ε nu -wēe uū 'je 'e Kea o "biie-. -Bo ao se uūpu Kea 'a -tū' -pee 'tmu mō 'de ε, uūa muε aōa' kplūn "jriε- o sia' see, ²dε-nuε' ka aōa' nuudī 'srēai" -wēe aōa pleea Kea a, uūa muε kan' 'jea'. ³'Jriinmōdī -jū -pōa' "jri "kpaē' 'bo ku -pun" ε, ao 'bo -mī i-pōen, ka "mu- dbaa' ke 'sani doin" pōa' ke, dī 'dōe -pun" -tuu" a' nīa. ⁴'Kaa aōa' "jriinmōa' -mε ε, 'de ao pēε o mō ε 'je kūn pōo-. Ao nmo 'di wōn, ao nī ku- pēēε' nyu, dε-nuε' εε' "jriinmōa' tu se wōkōn -ta 'ble, εmε -nī dēwōn 'bo Kea "jūōi. ⁵'Nynukpae' -uū -naa Kea 'a -jei" tēin" -wēe -uū -tea' Kea -kwll" ε, "jriinmōa' -ε -nīa 'de uūpu 'un, εmε -nao. ⁶Ka Sara nīa 'de 'nynukpae' -nu "klu ε, Ablaam -nīa uūa' kuan, uūa 'je kō wōn -wēe uūa 'dōe- uūa' 'blei. -Bo ao 'srēi" -wēe dε 'dōe nu' 'a faun 'a nu aopu ε, -mε ao nīε uūa' "nynuunynukpae' -tu -o.

⁷Kuan-wi", aopu mō -ke ε, -bo ao ke aōa' 'nynukpae' -te i ε, -mε ao nī tō'di. Ka 'nynukpae' sea 'di ikuu ε, ao sīε ε -kwll o. Ao nmo uūpu 'kwa, ao -te' uūpu 'a nī', dε-nuε' 'kmunīa' dēε Kea "nyla nyu "jei- ε, uū ke ao -wēe' plēen i. Ao nu kan', ao -tū" aōa' -cε" 'ε -tū' -wēe dε jre' je aōa' baewlu -je de kaan-.

Ao nu "isredī 'de 'kle 'un

⁸Dε -je 'ma 'tmua ao -wēe' "klein -pee ε, -mε ka : ao 'ble tō' due', ao 'wōkōn- wlu' i, ao kma ba 'a -tū', ao 'je ba 'a wēe-, ao jaa aōa' -cε" ja 'de ba -pee due 'due. ⁹-Bo nyu nu aopu dεsaun "jrii ε, ao 'bo εε' kpan -saa 'de dεsaun nu' 'un. -Bo nyc -cree" aopu ε, ao 'bo kō -cree" ε. 'Kaa ao pō kō "diwan ka-, dε-nuε' εmε -εε 'daa' Kea 'da

aopu -wεε ε 'je ao "diwan po -ke. ¹⁰ Dε -crua' 'de Kea 'a wlu 'di tein" ε, ke 'da ka, ε 'na :

-Bo nyc nle "i, Kea 'je c "diwan po, 'de c 'je 'e 'mua- 'un nι ε, -mε c teen cc' wcn desau n o, c 'bc sl 'tmu-tl. ¹¹ C to desau n 'kpu "i -wεε c 'je dε 'dce nu. Pεe 'a blua 'a 'su mε c 'je 'o 'de bla -wεε c 'je i-pcn 'bo c ke cc' -ponyic 'nynl, ¹² dε-nuε' nyu -sreai", uupu Tu"bo a naa 'jriε- o, -wεε -uua baewlu εε po doin" o. 'Kaa nyu -a nua desau n ε, εε toε -wi" -mu 'kpu "i.

¹³ -Bo ao 'ble dε 'dce nua 'a 'kpl 'ee, -mε nyc wε- je aopu desau n 'jrii nu ε- ? ¹⁴ 'De -bo aoa sea 'kle 'je 'de aoa' 'isrε-tl 'un mε 'de ε, -mε aomε nu 'mua-. 'De εε' -tε' 'un ε, nyu -a -tua' aopu 'kle 'a faun 'bo aopu nuε, 'de tai' 'bo aopu "maa. ¹⁵ 'Kaa ao "biie aoa' tε' 'de Tu"bo Klisl 'a 'su "kpei, ao "tai- c "i, -wεε cc' 'su 'je aopu 'a 'kmu -je o po. -Bo nyc "o nyc -tee' aopu i c 'na dεε-tl ao tba Kea tε' "i ε-, -mε ao -te εε' wε -saa 'a kein"ke 'de c -pee. ¹⁶ -Bo aoa sea ε wε -sa 'de c -pee ε, -mε ao -tu" aoa' -ce" 'ε -tl' -wεε ao 'je ε nu 'de ku peεε' ke nyu 'a ni' -tea' 'un, dε-nuε' dε -ε -sreai" "i 'de ao pεe o, εmε ao 'je nu, -wεε nyu -uua -sia' aoa' 'nynl saun ε, -tn' 'je uupu "i 'dbaa, -wεε ka nyu -ke Klisl a na 'a kpln nmcε "jrii ε, 'de uε 'je ε juo-. ¹⁷ -Bo -ma sea 'kle 'je 'de 'dce nua 'a -tε' 'un, -wεε Kea "tai ε "i 'de -un "kpei ε, -mε "paa', ε je -nu' desau n -wεε -je 'kle 'de εε' -tl' 'un -sii.

¹⁸ Klisl foo" 'su 'jee 'kle -ke, c 'mεε kpe due' koun -gbai' 'de nyic c desau n 'a -tε' 'un. Cmc c -sreai" ε, cmε -mε 'diwcnyniun 'a 'mεa' -wεε c -je -aun 'bo Kea "juci kpa. Uu 'dba cc' 'bluku -kwl i, 'kaa Kea jε 'kmu de 'de εε' -Suu 'un. ¹⁹ 'De εε' -Suu -tu ε, ε dboε' -wεε c mu, c je 'mεun 'a -sii -nla 'mεun o -kwl wlu -pee 'tmu. ²⁰ la' -sii -tu ε, ε se Kea wcn 'je tein". 'De -mε 'kamε Kea kuu tε' i mamau 'su Noe -pa -bato', -wεε nyu -mε" na -gbai' pa 'de ε 'di, 'de uε 'pu "ni wcin". ²¹ "Ni nyu -mε"na -nu 'pua wcin" 'mua- a, εε' "ipoo-tl mε -nl "ni aoa pooa "jru 'de -stanwl 'di ε. "Ni uua pooa aopu "jru ε, ε se mε -εε -sa aoa' ku -flen" kui nl-. 'Kaa -bo aoa sea "ni "jru pooe, -mε aoa -teeε' Kea i, -wεε ε 'je aoa' pεe wcc-. -Bo aoa' "ni pooa' 'puu- aopu ε, -mε Sesi Klisl -mεa -wεε c -scan "kunyic' 'saaun -o. ²² Cmc mu 'de jaun 'di -wεε c -te i 'de Kea 'a dianf o, 'de -c -nl 'o Kea 'a "soa-wi" o, dεwcn -siiun o, "ikmadl -wee' "jru kpc'.

'Kmu -l -pooa fai" ε

4 Ka Klisl 'jea kui wcn, ao 'je kan' 'mε. εmε -εε -tε' 'un ao 'je c ja -gbun -wεε ao 'je kui wcn'je -tl 'kccε-. Nyc -jea cc' -ce" wcn ε, cmε -ke desau n cten. ² -Bo ao ke Klisl 'ble tε' due' ε, -mε aoa' -ce" 'kpa 'a 'tun nudl saun se ε 'bεε- ε 'je aoa' 'kmu -je o po. -Bo ε nl kan' a, -mε cc' -sia 'o ao 'jea nu 'de 'kmu "kpei ε, aoa mua Kea 'a -kwlutl 'a 'su nua'. ³ C' -o, cc' ao "dua 'un -wεε ka nyu sea Kea juo a nua 'de aoa nua kan' a, ε -tiεi" -wε-, ao "ti la. Tein" 'de- ε, dl -sea' nu ka nl ε, umε aoa nu : aoa' 'tun nudl saun 'bleε aopu kucn 'un, dε 'ε pεe "ipoa' 'a -tun' 'a nu aopu, ao "duo aoa' cc' -wee' 'un 'ε, -wεε aoa -tu" -kε' jeejee, 'de aoa po nmcε "jru, -wεε cōin "juci -gbεεa' -a nyaa Kea i ε, 'de aoa nu -mε. ⁴ 'Kaa kaan ka, tai' "maa nyu -sea' Kea juo 'mε, dε-nuε' uε ke ao 'bc

dε 'ε "jriitlan 'a bl' "bee -tl 'mε, εmε -tl uua -cree" aopu. ⁵ 'Kaa 'wl -sia 'o -wεε Kea 'jea 'kmunlun ke 'mεun 'a 'pee 'je, ε se "iten, 'bomε nyu -a -cree" 'a aopu 'je uua' nuudl 'a "kuan po 'bo Kea "juci. ⁶ 'De εε' -tε' 'un -pōia" -tl 'tmuεε -ke 'de 'mεun -pee. -Bo uε 'mε 'de ε, -mε ka nyu -wee' "klein a 'mεa, 'kamε uε 'mε, ka nyu -wee' "klein 'jea 'pee 'wlu ε, 'kamε uupu 'je 'pee 'wlu -ke. 'Kaa uua' -suu 'bεε- ε 'je 'kmunla' -wluε 'de Kea 'un 'je -ke.

Kpln Kea 'a -jei" naaun 'jea nu 'de ba -pee ε

⁷ 'Blua 'a -kwε- cc' "kuuan- i. 'De εε' -tε' 'un ε, ao nl tε'di, ao juo aoa' -ce" 'ε ka, -wεε ao 'je bae ka 'je. ⁸ Dε -je -kcan -tl' ε, εmε -nl ao 'bo ba 'a -tl' kmaa' o 'bcε. -Bo nyc kma nyu 'a -tl' ε, -mε cc' poε uua' -kε "puue" 'kpei. ⁹ Ao kpuun ba sun 'ccnε 'de aoa' -gbi" -ccn i due 'due, ao 'bo 'mii wluε 'de εε' -tε' 'un. ¹⁰ Kea po aopu "diwan 'de dl 'a kpe -tuu" -tuu 'un. εmε -nuε' -wεε jrc' 'bεε- c 'je cc' -nε dε 'dce nu, 'de dε 'dce nua 'a 'kpl Kea "nyla aopu ε, ao 'jl' 'un "duo- -wεε ao 'je ba sun o po. ¹¹ -Bo nyc 'ble wluε 'a 'kpl ε, -mε Kea 'a -tl' mε c 'je 'tmu, -bo Kea "nynl nyc nyu sun o poa 'a 'kpl ε, -mε c "duo cc' 'kpl -wee' "klein 'un, -wεε c 'je εε' dbo tu nu. Aopu -bla 'o Sesi Klisl 'de ε, ao nu kan', -wεε dε "o dε aoa mua nua' a, Kea 'a 'nynl 'je "i 'bε 'de c 'un jeejee. εmε -ble 'nynl 'wluε' ke "ikmaa' 'de -sun "o -sun 'di. 'Kamε ε 'je nl ma- mau 'su.

'Kle 'jeea' ke Kea 'a -jei" naasun- ke

¹² 'Ma -tl' kmaun, nai" -tl aoa 'jea -bo la' mε nyna aopu 'un ε, ao 'bo ε dl dee- 'daa-, ε 'bo ao tai' "maa, dε-nuε' la' dl tu mε Kea a nu -wεε εε -tun aopu i, 'de -bo ao -te ε -kwl" -wεε ε 'je ε juo-. Ao 'bo nuε ε se ka -ccnε' ka nl-. ¹³ 'Kaa 'kle Klisl 'jea, εmε aoa 'je -ke. 'De εε' -tε' 'un ε, ao 'di nmcε wcn, -wεε -ccnε cc' tu" bodε ε mua 'jri "kpaε' poa' a, 'de aoa' 'mua- 'je "i 'bε, ε 'je "jri "kpei -tie" cεn. ¹⁴ Dε ao ke Klisl a na, -bo nyu a sea aopu -cree" 'de εε' -tε' 'un ε, -mε ao nu 'mua-, dε-nuε' Kea 'a -Suu -ε -bεa "i -ε -sia dl -wee' ε, εmε -nl 'de aopu 'un. ¹⁵ Nyc 'bo 'de aopu "klu nle, -wεε cc' dεsaun nua' o, cc' "ku'dbaa' o, cc' "jriia' o, cc' -tl' -tn sea cōn la' wcn 'un poa' 'bo c 'kle "kpei jaa-. ¹⁶ 'Kaa -bo nyc nl Klisl 'a nyc -wεε cc' sea 'kle 'je 'de εε' -tε' 'un ε, ε 'bo cc' -tun' 'bleεε, c po Klisl 'a 'nynl -nla c "kpei 'a Kea 'sε-.

¹⁷ 'Ma 'ce, Kea -tee 'pee 'jea' -wε- 'de εε' -gbu" -ccnyc "klu. 'De -bo 'pee -mε -tee 'de -apu mε "kpei tein" 'dee, -mε ka εε mu nla' 'de nyu -na -uε se Kea 'a -tl' tε' 'un 'jei "kpei ε- ? ¹⁸ Dε -crua 'de Kea 'a wlu 'di, ε 'naa : -Bo nyu -sreai", -wi" -mu 'jee- 'puua' 'kle i 'dee, -mε ka εε mu nla' 'de 'diwcn nyniun ke desau n uun -wi" -mu 'a -tε' 'un ε- ?

¹⁹ -je ε nla kan' -mε 'ja a, -mε nyu -uua -jea 'kle 'de Kea 'a -kwlutl 'un ε, uε kpa dε 'dce nua' nya -wεε uε 'je uua' 'kmu nyic c Nui -εε' pooa wlu fai" kwa -te'.

Ao -tu" Kea 'a nyu 'a -tl'

5 'ln nle "i 'un 'je nyu -nla Kea -gbu 'a nyusoa 'de aopu "klu wlu -pee 'tmuε-, dε-nuε' 'mε nle Kea

-gbu 'a nyɔsoa -o -ke. -Ta Klisi a 'jeea 'kle tɛin" ε, 'ln 'je εε' -ta 'mε. ƆƆ' kεεma' dε -εε -mua' 'jri "kpaε' poa', -a -wee' a muε εε' -ta 'jea'. ² Εμε -ti 'ma bae aopu i -wee nyu Kea -tea' aopu kwa ao 'je uɔpu 'a -ti' -tu" ka 'blae 'dei -tei a fua ƆƆ' 'blae i ε. -Bo aoa sea εε' dbo tu nu ε, ao nu ε 'de pεε 'dɔe 'un, ka Kea nɛ "i ε. Ka nyɔ Ɔ -tea' nyu -klaan" "kpei ε, ε 'bo kan' nɛ. Ao "duo aoa' pεε -wee' "klein 'un, ao 'je εε' dbo tu nu, ao 'bo ε nuε 'de 'wei 'je -ti 'un. ³ Nyu Kea -tea' aopu kwa ao 'bo 'o uɔpu 'jru 'jaa i-pɔɛn, 'kaa ao -tu" aoa' -cε" 'ε -ti' -wee uɔ 'je 'bo aoa' kplɪn 'dɔe 'de bla. ⁴ -Bo aoa sea kan' nu ε, -mε Sesi Klisi Ɔ fua -a -wee' "klein i ε, -sɔntɪ ƆƆ mua jia' a, ƆƆ muε aopu "i 'bεεa, -wee Ɔ 'je aopu 'dɔe "jrii nu. εε' 'dɔe tu se "jrii -kwε -ta 'blei.

⁵ 'De aopu -jɔ -nɪa -kooa" mu "wi" ε, ao jaa "jru ja 'de nyu -ɔɔun' -pee. 'De dε ao -wee' "klein 'jea nu ε, εmε -nɪ ao 'je aoa' -cεi" 'piie -wee ao 'je ba sun o po due 'due, dε-nuε' dε -crɪa' 'de Kea 'a wlu 'di kε 'da ka, ε 'naa :

Nyu -a -bεεa' uɔa' -cεi" ε, Kea 'nye uɔpu 'un 'ε, 'kaa nyu -piia' uɔa' -cεi" ε, εε nuε -wi" -mu 'saun "jrii.

⁶ -Jε ε nɪa kan' -mɔ 'ja a, -mε ao jaa aoa' -cε" ja 'bo Kea 'a "ikmasun -sɔn, -wee -bo ƆƆ" ε -tua" nyɪn i, 'de ε 'je aopu "jei kpa. ⁷ Dɪ "klein -ɪa -sɔn aoa -tua" -wee ao "kaea "jrii ε, ao -ti' Kea kwa. Ao -sa aoa' -sɔnɔgbe "jru 'bo Kea 'kwa, dε-nuε' εmε -εε -tu" aopu 'a -ti'.

⁸ Ao juo aoa' -cε" 'ε ka, ao 'bo i"mae, -sɔn' -nɪa aoa' tunyɔ ε, ƆƆ -pien' aopu 'dei Ɔ 'je ao 'dba, ka -plaa a -pɔn

nmi i, ε 'jea 'dba i ε. ⁹ Ao 'bo 'wɔɔn Ɔ 'bo aopu kpuεn, ao 'bo Kea -kwɪl" -tɛtɪ 'bɔε. Ao 'ble 'kpi, dε-nuε' ao 'je kan' 'mε, aoa' de'di -wi" -kɔa 'blua- ja, 'kle due' -nɪa 'mua- εmε uɔpu a 'je -ke.

¹⁰ Ka 'diwɔn nmɔa' -wee' ke 'saun poa 'de Kea 'un kun ε, ao 'bo ε o"mae. Kea mε -da aopu -wee ao ke Klisi 'je "i "sii-. 'De ao 'je 'de ƆƆ' kεεma'de -ε sea -kwε -ta 'ble 'un nɪ-. -Bo 'kle ao 'jea 'mua- 'de ƆƆ' pla 'di 'wlu 'o -jei" ε, -mε Kea a muε nua' -wee aoa' 'kmu 'je inyni, 'de ao 'je 'sɪn po, -wee ao 'je dɪ ikuu -sisi', 'de ka ε nɪa "i ε, ao 'je kan' nɪ. ¹¹ 'Ma 'cε, ka Kea 'blea "ikmaa' -wee' "klein, nyu 'je ε juo -o 'de ƆƆ" -wee' 'di. 'Kamɔ ε 'je nɪ- !

'Jewlu-

¹² Silast Ɔ -nɪa 'ma de'di 'ln -tea' -kwɪl", Ɔmɔ -po 'un sun o, -wee 'ma 'tmuɔ aopu wɪutɪ -nε -pee. 'ln nɛ "i 'un 'je aopu 'a dɪ ikuu-, -wee 'saun -cεn'- Kea nua aopu "jrii, ao 'je ε juo -wee ao 'je ε i "klii-.

¹³ Nyu Kea -teea kpi" -ta Babilɔnɪ, ka ε -teea aopu kpi" -ke ε, uɔ 'na uɔpu -je aopu. Makɪ Ɔ -nɪa 'ma "ju 'de Klisi 'un ε, Ɔ 'na Ɔmɔ -je aopu -ke. ¹⁴ Ao -gblee ba -kwɪl" 'de ba 'a -ti' kmaa' 'un.

Aopu "klein Ɔ -nɪa Klisi 'a nyu ε, pεε 'a blua' nɪ 'de aopu 'un

2 Piɩi

'Jewlu-

1 'Mɔ Simɔ Piɩi -ɔ -nɩa Sesi Klisi 'a dɔnɔi -wɛɛ -ɔ -nɩa ɔɔ' -tadboi ε, 'mɔ ɔɔ ja aopu -ɔ -ke -aa Kea -kwɩ' -tea' nɩa dɛ due' 'sbɛ-. Sesi Klisi -aa Kea -ε -nɩa -aa 'Puui ε. Emɛ -tɩ ɔ 'nyɩ -a -wee' Kea -kwɩ' -tea' due', εε' kɛ' kma' 'de -a -wee' "klein -pee.

² Ao juo Kea ke Tu"bo Sesi, ao 'je nya mu, -wɛɛ "di-wan 'je aopu kpun, 'de aoa' pɛɛ 'je blu.

Nyu Kea -sa 'o -wɛɛ ε 'da-

³⁴ Sesi mɔ -nuɛ' -wɛɛ -a -juo Kea -cɛɛn'-. Emɛ -da -aun -wɛɛ -a -ke ε 'je i -te 'de εε' tu"bodɛ 'un, 'de -a -je εε' 'di-wɔnɔmɔa' 'jriɛ- 'jee-. -Bo -a -juo Kea a, -mɛ εε muɛ εε' "ikmasun tooa', ε 'je -aun dɩ -kɔan -tɩ' -ɩ -sia dɩ -wee' 'nyɩ -wɛɛ -a -je 'kmu nɩ, 'de -a -je εε' 'tun nu-tɩ nu. Dɩ ε "sia 'nyɩ -wɛɛ ε 'na ε 'je -a 'nyɩ 'de ε, ka ε nua -aun la' 'nyɩ sun, 'kamɔ -nao. -Bo ao 'je la' dɩ tu -wɛɛ 'kmu "kpeidi -la muɛ isɔan' ao 'je la' 'tun kwa -ɔn -saa. -Bo ε nɩ kan' -wɛɛ ao ke Kea 'a nɩsun 'je due' nɩ.

⁵ 'De εε' -tɩ 'un mɔ -wee' ε, ao "duo aoa' 'kpi -wee' 'un -wɛɛ 'bo aoa' Sesi Klisi -kwɩ' -tea' "kpei ε, ao 'je 'o kpln 'dɔɛ nua' po. -Wɛɛ 'bo aoa' kpln 'dɔɛ nua' "kpei ε, ao 'je 'o dɛ "jriijua' po. ⁶ Ao kpuun aoa' -cɛ" i, -wɛɛ 'bo dɛ "jri-ijua' "kpei, ao 'je 'o -cɛ" "wɔn 'bɛɛa' ke pɛɛ ikua' po. -Wɛɛ 'bo -mɩ "kpei, ao 'je 'o Kea wɔn 'jea' po. ⁷ ε se Kea wɔn 'jea' -mɛε' 'su nɩ, ao kma aoa' de'di -wi" 'a -tɩ' -wɛɛ 'bo -mɛ 'de ε, ao 'je nyu 'a -tɩ' kmaa' -ε -wɩua 'de Kea 'un to- 'de nyu -wee' -pee. ⁸ Kpln 'dɔɛ -ɩ -nɩa nu ka 'bo Kea 'a -jei", umɩ -nao. -Bo aoa sea la' kpln tu nu jeejee ε, -mɛ aoa' 'kmu se idooa, ao se foo" 'un -tei, dɩ -wee' "klein a muɛ aopu kwa 'wɔan', -wɛɛ ao 'je -aa Tu"bo Sesi Klisi juo- ɔɔn- ɔɔn-, ao 'je nya mu. ⁹ 'Kaa nyɩ -mɩ 'a kpln tu sea 'e 'un nɩ ε, -mɛ ɔɔ 'je 'e nyai, ka "dɔɩ nɩa, 'kamɔ ɔ nɩ-. ɔɔ' dɩsaɩn -nɩa tɛin" ka Kea -kwɩ' ε, ɔ "mae' ɩ o.

¹⁰ Emɛ -tɩ 'ma de'di -wi", ao 'je aoa' -cɛ" ikpuun-, -wɛɛ ao 'je la' kpln tu nu. Emɛ -toɛ ka Kea 'da aopu -wɛɛ ε -teea ao kpɔi" ε. -Bo aoa sea kan' nu ε, -mɛ ao se 'de dɛsaun 'di 'kpai 'nɩ 'kmu. ¹¹ 'Kamɔ -bo ao nu, -wɛɛ Kea 'je ao -kɩn kwa 'wɔn-, 'de ao 'je 'e Kea 'a kɛɛma' -kwɩ 'di pa. 'Bomɔ -aa Tu"bo ke -aa 'Puui Sesi Klisi a 'wɩu 'nyɩ.

¹² 'Ma 'cɛ, 'nɩ 'je kan' 'mɛ, dɩ 'ma 'tmua -ta ao jul' sese, ao nyɩɛ i 'de ɩ 'un -sisi', ¹³ 'kaa -ta 'nɩ nɩa 'nɩ 'kmu "kpei ke ε, 'nɩ 'je aopu -tɩ' -kwɩ o poo -o jeejee, -wɛɛ ao je i "mae'-, ¹⁴ dɛ-nuɛ' nɩ -ε -sia 'o -wɛɛ 'nɩ 'jea 'kmu 'wɩ, ε se "i tɛn 'bode, 'kamɔ -aa Tu"bo Sesi Klisi -ɛ

'kwɩa 'de 'un -pee. ¹⁵ Emɛ -tɩ -ta 'un nɩa 'kmu ke ε, 'ma "duo 'ma nɩ" -wee' "klein 'un 'de 'ma sie aopu wɩ o, -wɛɛ -bo 'un 'wɩ 'kmu ε, 'de ao 'jɩ -kwɩ o po jeejee.

Nyu -jeea' Klisi 'a -ɔn' "jriɛ- ε

¹⁶ Tɔ' -o, tɛin" sese ε, -a -tmuɩ' aopu 'mɛ -a -na -aa Tu"bo Sesi Klisi a muɛ de jia', ɔ ke ɔɔ "ikmaa' ke. la' wɩ tu ε, ɩ se "nɩa -ɩ -wɩua 'de nyɩ ɔ 'nɩ nɩ-, 'kaa ɔ to ɔɔ "ikmaa' 'mɛ -aa -cɛ" 'kpa je ε "jriɛ- 'jee-. ¹⁷ Kea -nɩa ɔ "Bo, εε' -cɛ" -tu" ɔ -cian" "kpei -wɛɛ -ε -bɛɛ' ɔ "i. Kea -bɛa "i -ε -sia dɩ -wee', -ta ε 'tmuɩa εε' wɩ tu 'wɩ jrɛ' o ε, -a -je εε' -ta 'mɛ. ε wɩu' ka ε 'naa : "Ju -nɩ, ɔ nɩ 'ma -tɩ' kmaju -o, 'de ɔ 'un mɔ 'ma 'mua-tɩ -wee' nɩ-. ¹⁸ -Aa -cɛ" 'kpa 'wɔn wɩ -nɛ 'mɛ, -ta ɔ ke -a -nɩa 'bo Kea 'a cru "kpei ε, 'bomɔ wɩ -nɛ 'wɩu 'de jaun 'di -wee -a -wɔn ε.

¹⁹ 'Bo -mɛ 'de ε, dɩ -a -jea -wɛɛ -a -wɔan ke -jɩ Kea 'a wɩ 'kwajaaun 'tmua sese ke, ɩ nɩ tɔ' -o -cɛɛn'-. Wɩu u 'tmua aoa la ɔ' o sie ε, -mɛ nmɔ "jrii. Ka nɛbi a wan 'de kwie 'di mamau 'su -ɔn' ɔ -sɩan, 'kamɔ ɩ nɩ-. 'Kaa Klisi ka -klae" jru a 'wɩua -ɔ -nɩa kan', -ɔnɩ ɔɔ mua 'de ao pɛɛ o paa' a, 'de aopu 'un a muɛ i ifɩan', -wɛɛ ao 'je 'e dɩ -wee' "klein 'dei' wɔn. ²⁰ Dɩ ao 'jea -kwɩ o sie 'pepe, ɩ ka : emɛ -nɩ wɩu "klein Kea 'a wɩu 'kwajaaun 'tmua 'nɩ 'sbɛ' 'di ε, u se la' wɩ tu 'bo uua' -cɛ" -kwɩ' -sa, ²¹ 'de wɩu Kea jaa nyu 'kwa, ɩ se 'e nyɩ ɔ 'kwɩu 'un 'wɩu due', 'kaa Kea 'a -Suu -kwɛai mɛ -εε po uupu -je o, emɛ -tɩ nyɩɔpu 'bɛɛ- u 'je wɩu -wɩua 'de Kea 'un 'tmu.

Nyu -uua -ɔɔa nyu sɩ-tɩ ε

2 Ka sɩ 'tmuun nɩa 'e Suifu-wi" "klu tɛin" -wɛɛ uua 'daa- uua' -cɛ" Kea 'a wɩu 'kwajaaun ε, 'kamɔ sɩ 'tmuun a mu 'de aopu "klu nɩa' -ke, -wɛɛ u 'je uua' -cɛ" kɛ' wɔ -saun 'daa-. Dɩ -ɩ sea tɔ' nɩ ε, umɩ uua mu nyu ɔɔa' -wɛɛ u 'je uua' "jru -jei" -saa. Nyu 'blei -jɔ -seia uupu ε, uua muɛ -mɔ ɔ -tɩ' o 'bɔa' -wɛɛ u 'je uua' -cɛ" Kea 'a 'pee "jru ja- de 'bɔa' nɩ". ² Nyu -tuu"-tuu a muɛ 'bo uua' kpln saun 'de blaa' -wɛɛ 'de uua' nuuk-pln 'a -tɩ' 'un ε, nyu 'je tɔ' -tɩ 'a -jɛblu wɩaa-. ³ Sɩ 'tmuun -nu, uua muɛ 'wei 'je -tɩ -tu" 'a 'su u 'je aopu sɩ wɔn dii-, -wɛɛ u 'je aopu 'un dii-. 'Kaa uua' 'pee 'jeeε sese, εε' o nyɩa' se 'un -kwɩei 'de u -tee isɔan' 'a kein"ke.

⁴ Dɛɛ-tɩ 'nɩ 'da kan' a, emɛ -nɩ Kea 'srei. εε' "soa-wi" -nua dɛsaun tɛin" ε, ε se uupu "i 'tai-, 'kaa u poɔε "cɩn sun' -wɛɛ ε po uupu 'de kwie blo' 'di 'de "bie-gbau" klaa' 'di, -wɛɛ u -te i 'demu, 'de uua fuo εε' nyu 'a 'pee 'jewɩ. ⁵ 'De nyu -uua nua dɛsaun tɛin" ε, Kea se uupu "i 'tai-, 'kaa ε dbaa 'ni klaa" -wɛɛ ε 'plee- 'kmu "kpei, 'de ε dba dɛsaunuun -wee' "klein. 'Kaa ε 'puuε Noe ke ɔɔ' 'cɛ -mɛ"

'sɔn ke, dɛ-nuɛ' ɔ nuɛ 'isrɛdɪ 'bo Kea 'juɔi. -Ta nyɔkɔ a nusa dɪsɔn ɛ, ɔ 'tmuɔ- uɔpu 'mɛ, ɔ 'na : Dɪ aɔa nuɔ ɪ nyɪnɪ 'jrii, aɔ 'kɔ ɪ o, aɔ nu dɛ 'dɔɛ. ⁶ 'Bo -mɛ 'dɛ ɛ, Sɔdɔm ke Gɔmɔ ɪ -ɪ -nɪa dɛsaunɔ -kwɪɔ ɛ, Kea 'wlu ɪa' 'pee 'mɛ -ke, ɛ nuɛ nɛ -wɛɛ ɛ -sa ɪa' -kwɪɛ -tu i. Nyu -usa' 'je ɛɛ' wlu wɔn 'de -sɪanwɪ 'di ɛ, dɛ -ɛɛ mua uɔpu 'jrii nua' mɛ -ɛɛ sun ɛ toa 'o 'mua-. ⁷ 'Bo ɪa' -kwɪɛ -tu 'di ɛ, Lɔtɪ kɔ -srɛi", dɪsɔn uɔa nua 'mua- ɪa "kaɛɛ ɔ 'jrii. ɔɔ' 'su kɔ Kea 'puɔ-. ⁸ Dɛ-nuɛ' kɔmɔ ɔ -ɔ -nɪa dɛ 'dɔɛnuɪ -wɛɛ ɔ -tia" 'bo uɔpu "klu ɛ, -bo ɔɔ sea uɔa' kplɪn saɪn 'jriɛ- 'jee-, -wɛɛ ɔɔ sea uɔa' wlu saɪn 'wɔn jeejee, ɪa kɔn ɔ -kwɪɔ 'su ɔɔ' 'mɪ a ɛɛn mɪɛun" 'de ɔ 'di, dɛ-nuɛ' ɔ 'srɛi".

⁹ Nyu -srɛai" ɛ, Tu"bo juo uɔpu 'a seie ka 'mɛ 'de 'kle 'kwa. 'De -ta ɛ 'jea 'diwɔn nyɪnɪun -te' -wɛɛ ɛɛ' 'pee 'jea uɔpu kɔn nyu -wee' 'a 'pee 'jewɪ o ɛ, ɛ juo 'bo -kɔ 'mɛ. ¹⁰ Nyu ɛɛ' 'pee tu 'jea kɔn kɔ -wee' ɛ, ɛmɛ -nɪ nyu tɔ' saɪn nɪa 'de 'un -wɛɛ -uɔa -flɛɛan' Kea 'a "ikmaa' a, 'de -uɔn -na -uɔ se ɛ wɔn 'jei uɔpu -o. Uɔ kuɛ 'jru, uɔa 'bɛɛ-uɔa' -ɛɛi", uɔa' 'je nyɔ 'o nyɔ jɔ' ɔ wlu dɛ 'un. Nyu klae" -uɔ -nɪa wɔn 'je ka a, uɔa' pleɛ uɔpu, uɔa' wɔn o toa 'a faun 'a nu uɔpu. ¹¹ Kea 'a "soa-wi" -blea 'kɔl -wɛɛ -uɔ -kmaɪ", uɔ -sia sɪ 'tmuɔn -nɪ ɛ, uɔ 'bɛɛ- uɔ 'je uɔpu wlaa- 'de-, 'kaa -wi" -mu 'a nu kan'. Uɔa' wluɛ uɔpu 'dei 'bo Kea 'juɔi. ¹² 'Kaa uɔa' nyu tu ɛ, dɪ uɔ sea 'e 'de juo umɪ uɔa 'tmu wlu saɪn -pee. Uɔa' -ɛɛ" 'ɛ tɔ' ɔ po uɔpu -je o. Ka 'kwla 'dinmi -sea tɔ'di nɪ a nua, 'kamɔ uɔa nu. Uɔa muɛ 'mɛa' ka 'kwla 'dinmi a mua 'mɛa' -ke ɛ. Uɔa' -ɛɛ" 'kpa 'a dɪsɔn mɪ -la mu uɔpu i-saa'. ¹³ 'Kle uɔa mua 'jea' ɛmɛ -ɛɛ mu 'kle uɔ -tua" nyu 'a -kei" nɪa'. Dɛ uɔpu nɪa "i ɛ, ɛmɛ -nɪ uɔ 'je uɔa' 'tun nu-tɪ saɪn nu 'jru -gbao. Uɔa' 'de aɔpu "klu nɪa' 'blee -tɪn'. Uɔ ke aɔa po sun -tadue 'mɛ kɔn-, 'kaa uɔ puoɛ "jri de -wɛɛ uɔa puo aɔpu 'srɛ i. ɛmɛ -ɛɛ nu uɔpu 'tun. ¹⁴ 'Jei" 'jejrɛ 'ɛ 'su -nɪ 'e uɔpu 'kun, uɔ se dɛsaun nua' o 'kɔ due'. -Bo uɔ 'je nyu -uɔa Kea 'a -jei" naa' sea iku ɛ, uɔa "tuɛn uɔpu 'de dɛsaun 'di. 'Wei 'a 'tun 'blee uɔpu kɔn 'un. Uɔa' nyu tu ɛ, Kea 'a 'daɪn a muɛ uɔpu kɔn 'ka "o ka. ¹⁵ Uɔ 'wlu 'bo -je -ɛɛn" 'i 'mɛ -wɛɛ uɔ "maa uɔa' -ɛɛ". Bosɔ ɔ 'ju Balaam ɔ -kma 'wei 'a -tɪ' -wɛɛ ɔ -kɔn dɛ -nyɪnɪa "jrii 'a nu-tɪ tɛin" 'de ɛ, kɔmɔ ɔ -kɔ uɔ bla 'o 'de. ¹⁶ Dɛ ɔɔ' Balaam -tu sea Kea wɔn 'je ɛ, ɛmɛ -nuɛ' -wɛɛ soofae' -sea' wlu 'ble wluu ɔ kwa, ka nyɔ ɔ wluɛ -wɛɛ ɛ -ɛɛ' ɔ "bli 'bo -jei". 'De ɛ kaan ɔɔ' Kea 'a wlu 'kwajaai tu -je de -wɛɛ ɔ je kɔɛn' dɪ -ɛɛi" nu.

¹⁷ Aoa 'jee, nyu -a ɔɔa nyu sɪ-tɪ ɛ, uɔ se kɔ 'ble. Ka "ni a ma 'o "kao- wɔn ɛ, 'kamɔ uɔpu nɪ-. 'De ka pɔɔ' ɔ sia "ni 'de ɛɛ' dba, 'kamɔ uɔpu nɪ-. Uɔa' -tɛn nmaɛɛ' 'de kwie jre 'di, 'demɔ uɔ 'je mu. ¹⁸ Dɪ uɔa nua see ɛ, ɛmɛ -nɪ 'de kɔɛn' -tɪ 'tmua' 'di 'bo uɔa 'bɛɛ- uɔa' -ɛɛi". Nyu -uɔ -wluɛ 'de nyu -se' Kea juo "klu -wɛɛ -uɔa naa Kea 'a -jei" dee 'un ɛ, uɔ -pu uɔa -kɔn uɔ 'je 'bo Kea 'a -jei" -sa. ɛmɛ -tɪ uɔ 'blee- uɔ -pu wɛ-ɛ" o -wɛɛ uɔ 'je 'o uɔ -pu 'a nyɔkɔ' saɪn 'de bla. ¹⁹ Uɔa -tɛɛ uɔpu pɛɛ 'dii, uɔ 'na : Aoa muɛ aɔa' -ɛɛ" -pee -tea'. 'De -mɛ 'kamɔ uɔa' -ɛɛ" 'kpa 'a kplɪn saɪn -jea uɔ i -sa a, uɔ nɪ ɪa' kɔnɔ -pu-, 'de 'kamɔ ɛ nɪ dɛ "o dɛ -sia -un wɔn ɛ, ɛmɛ -ble -un kɔn 'un.

²⁰ Tɔ' -o, -bo nyɔ juo Sesi Klɪsɪ -nɪa Tu"bo -wɛɛ ɔ -nɪa Nyu'puɔi ɛ, -mɛ ɔ -saa 'kmu "kpeidɪ -ɪa kɔuɔan nyu -flɛn" kwa -sɔn. 'Kaa -bo uɔ "tai- uɔa' -ɛɛi" -wɛɛ 'kmu "kpeidɪ 'je tu 'a "jru kpa 'bo uɔpu "kpei ke'wɪɛ ɛ, -mɛ uɔa' tɛin" -nɛ "paa' ɛ je uɔa' de'kɔɔ- nɛ -sii. ²¹ 'De -bo ɛ nɪ kan' -mɔ ɛ, -mɛ uɔa' -un se "isrɛ -jɛblu juo "paa', ɛ je -un -juo ɛ -wɛɛ -un -wlu 'bo Kea 'a kɛ' -sɔn -sii. ²² "Nu -aa nyu -kɔn' poa tɛin" 'tmuɛ tɔ' -tɪ, ɪ 'naa : Dɪ -gbe' -kwla' umɪ ɛ 'kɔɔ- de ɛ di. 'De be" nyu jrea, ɛmɛ -biie" ɛɛ' -ɛɛ" ɔɔ "jrii. Ka uɔ nua -ke, 'ka -nao.

Tu"bo 'a deji-tu

3 'Ma -tɪ' kmaun, 'ma aɔpu 'a 'sbɛ -jei" poa 'a kɔɛ 'sɔn -nɛ ka. Dɪ 'un 'crɪa 'de 'ma 'sbɛ -nɪa kɔɛ 'sɔn 'di ɛ, ɛmɛ -nɪ, 'un nɪɛ "i 'un 'je aɔpu -tɪ' -kwlu o puo-, 'de aɔ 'bo i "mae" -wɛɛ aɔa' tɔ' 'je 'pepe nɪ-. ² Dɛ 'ma -pɔn ɪ ɛ, ɛmɛ -nɪ aɔ 'bo wlu Kea 'a wlu 'kwa jaauɔn 'tmua tɛin" o "mae. Kɛ' Sesi -nɪa -aa Tu"bo -wɛɛ ɔ -nɪa -aa 'Puɔi "nyɪa aɔ, -wɛɛ ɔɔ' dboun tɔɔa aɔpu ɛ, aɔ 'bo ɛ o"mae -ke. ³ Dɛ -kɔn -tɪ' -wɛɛ aɔ 'jea -kwɪɔ" 'blee- ɛmɛ -nɪ 'de de 'kɔɔwɪ o ɛ, nyu -nua uɔa' -ɛɛ" 'ɛ 'tun nu-tɪ ɛ, uɔpu -a mu jia' -wɛɛ uɔ 'je aɔpu- wlaa-. ⁴ Uɔa muɛ wluɛ' ka 'de aɔ -pee : Aomɔ se 'na Sesi Klɪsɪ 'na ɔɔ jɪɛ dee ? ɔ 'de ɛ -la ? -A "bo -wi" -fua ɔɔ' dejiia' -ke 'de ɛ, -wi" -mu 'mɛɛ sese, -mɛ ɔ se jɪ ke. Dɛ -tba' 'de sese o ɛ, ka 'kmunɪa 'de ɛ, 'kamɔ 'kmu nɪ-, dɛ jɔɛ' se fai" puoɛ ke ! ⁵ Nyu -a wluɛ kan' uɔa' nyu tu juɔ' 'pepe ka Kea wluɛ -wɛɛ jaun ke 'blua- -nɪa, -wɛɛ 'blua- ke 'ni poa -paun, 'de ka Kea ɛɛɛan 'de 'ni 'un -wɛɛ ɛ nua 'blua- a, 'kaa uɔ se ɛ "inɪ uɔ 'jɪ -kwɪɔ" 'blee-. ⁶ Wlu due' -nɛ, ɛmɛ Kea nu -wɛɛ "ni 'plee- 'kmu -nɪa tɛin" "kpei 'de ɛ sɔn i. ⁷ 'Kaa Kea 'a wlu due' -nɛ, ɛmɛ -na 'blua- ke jaun -a -jea "jriɛ- 'de -sɪan- wɪ 'di ɛ, ɪ -tɛɛ nɛ 'ɛ -tea'. La muɛ i -tea' mamau 'su ɪ 'je nyu -wee' 'a 'pee 'jewɪ jɛɛ-. 'De ɪa' 'wɪ tu 'di ɛ, Kea a muɛ nyu sea ɛɛ' wlu tɔ' 'un 'je 'a -ma" i-saa'.

⁸ 'Ma -tɪ' kmaun, dɛ -je -kɔn -tɪ' -wɛɛ aɔ sea o "mae" i ɛ, ɛmɛ -nɪ 'bo Tu"bo 'juɔi ɛ, 'wɪ due' -kɔ' -sɪn 'a "wlu due' 'de -sɪn 'a "wlu due' -kɔ' 'wɪ due'. ⁹ Tu"bo 'a -ɔnɪ' 'de dɪ ɛ 'tmua 'a nɪu -tɪ 'un ka nyu jru' a naa tɔ' i ɛ. 'Kaa ɛ kuue tɔ' i ke 'de aɔa' -tɪ 'un, dɛ-nuɛ' ɛ se ɛ "i nɪ nyɔ jɔ' 'je isɔn-. Dɛ ɛɛ -pɔn ɪ ɛ, ɛmɛ -nɪ nyu -wee' "klein 'je uɔa' dɪsɔn "i juo- -wɛɛ uɔ 'je 'de ɛ o "biie-.

¹⁰ 'De -mɛ 'kamɔ Tu"bo 'a 'wɪ a mu nyu 'jru -tiia' ka "jrii 'a -kwɪɔ paa' nɪa. 'De ɛɛ' 'wɪ tu 'di ɛ, jaun a muɛ isɔn', ɛɛ' kwiewlu a muɛ faun 'blea', ɛ 'je dɪ -wee' -sii. Nɛ ɛ muɛ dɪ -nɪa 'de jaun 'di -wee' sian' -wɛɛ 'blua- ke dɪ "klein -nɪa 'de 'blua- "kpei 'je isɔn -ke. ¹¹ -jɛ dɪ -wee' 'a isɔnsun a mua kan' -mɔ nɪa' 'ja a, -mɛ ka aɔ 'jea na aɔ juo kan' -mɔ 'mɛ. Aɔ "nyɪ aɔa' -ɛɛ" 'ɛ 'kmu Kea -wɛɛ aɔ 'je ɛ wɔn 'je 'de dɛ "o dɛ -wee' 'un. ¹² -Ta aɔ nɪa Kea 'a -nɪ 'wɪ -nɪa nyɪnɪa' fua' a, aɔ "duo 'kɔl 'un, dɪ "klein aɔ 'bɛɛa nua', aɔ 'jɪ nu -wɛɛ ɛɛ' 'wɪ tu 'je nyɪnɪ -too"-. 'De ɛɛ' 'wɪ tu 'a -tɪ' 'un, nɛ ɛ muɛ jaun dia' -wɛɛ dɪ "klein -nɪa 'de ɛ 'un ɪ 'je nyɛi 'de ɪ 'je isɔn-. ¹³ 'Kaa Kea ɛn wlu -tie", ɛ 'naa ɛɛ muɛ jaun dee ke 'blua- dee nua' -wɛɛ 'isrɛun 'a 'su 'je 'bo ɛ "kpei "ti. ɛmɛ -aa fuo.

¹⁴ ɛmɛ -tɪ 'ma -tɪ' kmaun, -ta -a -nɪa ɪa' dɪ tu fua' a, aɔ kɔpuun aɔa' -ɛɛ" i -wɛɛ -sɔntɪ Tu"bo a muɛ de jia' a,

'de ɔ 'bo aopu -kɔ -pun" jeeɛ, -wɛɛ pɛɛ 'a blua' 'je 'o ao ke Kea 'nynɪ nɪ-. ¹⁵ Ao pɔɛ -kwɪɪ o, dɛɛ-tɪ Tu"bo sea de ji ke ɛ, ɛmɛ -nɪ ɔ nɪɛ "i nyu 'je 'pu. -Aa de'di Pɔɔ -kɔ -tɪ' -a -kma, ɔ 'tmu ɪa' dɪ tu 'mɛ 'de ao -pee -ke. Kea mɛ -po ɔ tɔ'di, -wɛɛ ɔ 'cru ɪa' wlu tu 'de 'sbɛ 'di. ¹⁶ 'De kɔ 'sbi -wee' kɔ 'crua 'di -bo ɔ bla ɛɛ' dɛ tu 'a -tɪ' "i ɛ, ka kɔ 'tmu ɪ, 'kamɔ -nao. 'De wlu jru' -nɪ 'e -wɛɛ -ɪa 'mii 'wɔɔan' nɪ 'kle. Nyu sea tɔ' 'ble -wɛɛ -uua' -kwlea wlu -kwlin -saatɪ ɛ, uua poo ɪ fai", ka uua pooa wlu jru' -crua 'de Kea 'a 'sbɛ 'di fai" see ɛ. Uua' nyu tu a ja uua' -cɛ" Kea 'a 'pee "jru.

¹⁷ 'Kaa 'ma -tɪ' kmaun, aopu mɔ ɛ, nyu -saa aopu fɛn' 'mɛ sese, ɛmɛ -tɪ ao 'je aoa' -cɛ" 'ɛ -tɪ' -tu" -wɛɛ nyu -uua' 'jea Kea 'a wlu wɔɔn je aopu 'a "jru -jei" -saa, 'de uua' sɪ je ɛ nu -wɛɛ ao je 'bo uupu 'a -kɔ 'de bla. ¹⁸ Dɛ -jɛ ao 'jea nu ɛ, ɛmɛ -nɪ ao bla 'bo -aa Tu"bo Sesi Klisɪ ɔ -nɪa -aa 'Puui 'a -kɔ 'de, ao 'je nya mu, -wɛɛ ao 'je ɔ juo sɔɔɔn- sɔɔɔn-, 'de ɔ 'je aopu "diwan pɔ. Ka -a -bɛɛa' kɔ 'nynɪ "i 'de -sɪanwɪ 'di ɛ, -a -bɛɛ' kan' kɔ 'nynɪ "i mamau 'su. ɛ nɪ kan' jeejee !

1 San

'Kmunu wlu

1 "Ju ככ -tl' -aa jia aopu 'tmua' 'de 'sbe -ne 'di ε, כמכ -nu Kea 'a wlu -εε -nyta" nyio 'kmunia' -sea' -kwe -ta 'ble ε. 2 Nle 'kmu sese -me di -wee' "klein se nuε ke. -Ta כ nua 'ch' 'kmu "kpei ε, -a poε ככ wlu doin" o, -aa -ce" 'kpa 'je כ "jriε- 'me, -wee -a -gbun כ ja 'pepe, 'de -aa sun bl כ "i. 2 -Bo -aa sea 'kmu -sea' -kwe -ta 'ble 'a -tl' 'tmu ε, -me כמכ -aa -da. 3 כמכ -כ -nu 'bo כ "Bo -pun" 'de-, -wee -כ -wlu 'o 'de -כ ji 'כ 'blua- "kpei, -wee -a -jee" 'jriε-. 4 "Bo nuε", -wee כ wlu 'kwla 'de -a -pee. 5 Emε -tl -aa -tmu ככ -tl' 'de ao -pee. 6 Du "klein -a -jea 'de -a -wcan 'de כ 'wcn ε, umi -aa -tmu 'de aopu -pee -ke, -wee ao ke -aa dbεεde 'je "i "sii-, de-nuε' εε' dbεεde tu ε, Kea ke εε' "Ju Sesi Klisi -tu" ε 'bo su ke -a -nynu. 4 -Bo -aa sea aopu 'sbe ja 'de di -nla 'mua 'a -tl' 'un ε, -me -a -nle "i -wee -a -wee' 'a 'mua- 'je 'pepe nu-.

Kea nle -snc'

5 De -a -wcan 'de Sesi Klisi 'wcn -wee -aa -tmu' a aopu- ε, ε ka : emε -nu Kea nle -snc' -o, kwie 'a de-saan' ka se 'de ε 'un nu-. 6 -Bo -a -na -a -ke Kea "siiε "i ε, -wee -aa sea kwie 'a di -ciεi" i nu ε, -me -aa -tmuε si, -aa' nu tci" di. 7 'Kaa ka Kea nla 'de -snc' 'un -bo -a -nu 'de -snc' 'un kan' a, -me ka -a -tia -a -wee' nle de due', -wee de εε' "Ju Sesi 'mea 'bo -aa -kci" 'de εε' -tl' 'un ε, Kea -kci -aa dısaln -wee' 'me 'pepe.

8 -Bo -a -na desau'n 'a -kci se -a -pun" nu ε, -me -aa pooe -aa -ce" 'srε i, tci' -tl se 'de -a 'un nu-, de-nuε' desau'n 'a -kci -nu -a -pun" 'me. 9 'Kaa -bo -a -knc' -aa dısaln "i 'de Kea -pee ε, εε muε i -kci' see, -wee ε 'je -aa 'di 'a wcnynia' -wee' "klein "kpei 'wlu, de-nuε' ε -srεi", -wee εε' 'wlu wlu "kpei. 10 -Bo -a -na -a se desau'n nu ε, -me Kea -ε -na -a -nle desau'nun -o ε, -aa nu ε si 'tmui 'un, -me εε' wlu se 'de -a 'un nu-.

Sesi a po -aun sun o

2 'Ma "nynuu-, di 'ma 'crıa 'de 'sbe 'di -ta -wee 'ma ja aopu- ε, emε -nu ao 'je desau'n nu-ti 'כ, emε -tl 'ma nu kan'. 'De -bo -aa jrc' nu desau'n ε, -me -a -bleε -tl' "kpei -sai 'bo Kea "juı. 3 כמכ -nu Sesi Klisi -כ -srεai" ε, 2 de-nuε' כ to 'e ככ -ce" 'me -wee כ -saa ככ -ce" 'sraa- 'de -aa dısaln 'a -kwe- -tl' 'un. 4 ε se 'de -aa 'su 'a -tl' 'un nu-, כ nu εε' de tu 'me 'de 'blua- -wee' "klein 'a dısaln 'a -kwe-ti 'un -ke.

3 -Bo -aa sea Kea 'a wlu wcn 'je ε, -me ka -a -jua Kea -a -je kan' 'me. 4 Nyc -כ -na -כ juo Kea 'me, -wee -ככ 'jea εε' wlu wcn ε, -me כ nle si 'tmui -o. tci' -tl se 'de כ 'un nu-.

5 'Kaa nyc ככ -jea εε' wlu wcn ε, -me כמכ -kma Kea 'a -tl' -ceεn-. Ka -a -ke Kea "sia "i ε, ka -a -jea εε' juosun nu, 'kamכ -nao. 6 Nyc -כ -na -כ -ke Kea "siiε "i ε, -me ka Sesi na, 'kamכ כ 'je na.

Ke' dee-

7 'Ma -tl' kmaun, de -εε -tl' 'un 'ma ja aopu 'sbe -ne, ε se ke' dee 'ma bla nu-, ε ke' soa soa -o. 8 εε' ke' tu ε, emε -nu Kea 'a wlu ao 'wcan tcin" sese, ε 'na : ao kma ba 'a -tl'. 8 'De -me 'kamכ de 'ma 'crıa -wee 'ma ja aopu- ε, ε nu ke' dee. Deε-ti ε nla ke' dee ε, emε -nu εε' tci' -tl poε 'jri "kpaε' 'de Sesi 'a 'kmu 'un, -wee ε po 'jri "kpaε' -ke 'de aoa' 'kmu 'un. Kaan ka kwie nle mua', -wee -snc' -ceεn' nu -sıan' la 'bode.

9 Nyc -כ -na -כ -nle 'de -snc' 'un -wee -כ -nyεa ככ 'de 'di 'un ε, -me ככ 'jei tu se 'de kwie 'di 'wlu ke. 10 Nyc -kma ככ de'di 'a -tl' ε, -me -ככ "tiε 'de -snc' 'un, de -ε -jea ככ de'di 'de desau'n 'di po ε, ε se 'de כ 'un nu-. 11 'Kaa nyc -כ -nyεa ככ de'di 'un, -me -ככ nle 'de kwie 'di, ככ 'je i. -Ta ככ mua כ se 'o juo-, de-nuε' kwie kpee 'de כ 'jri 'de 'me.

12 'Ma "nynuu-, 'ma pooe aopu 'sbe -ne -jei" -wee ka aoa' dısaln -kwe-a 'de Sesi 'a 'nynu 'un ao 'je ε -kwlu o po. 13 Ao -כ -nla "bo -wi" ε, 'ma 'crı 'sbe -ne 'me -wee 'ma poo aopu -tl' -kwlu o. Ka Kea nla 'kmu sese ε, ao juı'. Ao -kooa" mu" -wi" 'ma pooe aopu 'sbe -ne -jei" -wee ka ao kpa tu 'a "jru 'bo 'di 'a wcnynii "kpei ε, 'de ao 'je ε -kwlu o po.

14 'Ma "nynuu-, 'ma ja aopu 'sbe- -wee 'un 'je ao -tl' -kwlu o poo-, de-nuε' ao juo Kea -ε -nla -a "Bo 'me. Ao nyu -ככun-, 'ma pooe aopu -tl' -kwlu o -ke -wee ka ao jua Kea -ε -nla 'kmu tcin" sese ε, ao 'je ε -kwlu" 'bleε-. -Kooa" mu", 'un 'tmu aopu wlu -nla 'mua- 'me -ke -wee 'un 'je aopu -tl' -kwlu o poo -wee ka ao dia -kla a, 'de Kea 'a wlu 'tia 'de aopu 'un 'ε -wee ao kpa tu 'a "jru 'bo 'di 'a wcnynii "kpei ε, ao 'juı juo-.

15 Ao 'bo 'kmu "kpeidi 'a -tl' kmaa. -Bo nyc kma 'kmu "kpeidi 'a -tl' ε, -me Kea 'a 'tun se -teın 'ble 'de כ pεε o.

16 Du "klein -l -nla 'kmu 'a di ε, i ka : tci' saln -l -nla 'de nyu pεε o, di -wee' "klein pooa -un pεε "i o, -cei" 'bεεa' -ε -wlu'a 'de "wliiε- 'blea' 'un o, i se 'de Kea 'un 'wlu, i nle 'kmu 'a di -o. 17 'Kmu a muε -sia' ε ke εε' di "klein nyio כ -pcan i ke, 'kaa nyc ככ nua Kea 'a -kwlutı ε, כ ke Kea a muε 'kmunia' mamau 'su.

Klisi 'a o -fnc' i-

18 'Ma "nynuu-, de'כככ -ככ "kuuan- i ! Klisi 'a o -fnc' ככ ji nyu ao 'wcan 'de ε, ככ ji'. Nci' -a -nla 'di -ta, Klisi 'a 'un 'nyεun -tuu"-tuu nu 'de nyu "klu -we-, emε -toε ka de

'ככ-ככ" "kuuan i ε. 19 Uua' nyu tu 'wluε 'de -a "klu, 'kaa
uu se -aa nyu nu 'de-, εμε -tu uu 'wlu 'de -a "klu. -Bo uu
nu -aa nyu 'de ε, -me uu se ε 'bεε- uu 'je 'de -a "klu 'wlu.
Ka nyu -uu -ke -aa na uu -wee' sea kan' -aa 'ce nu, uua'
'de -a "klu 'wluε' me -to ε 'pepe.

20 Aopu ma 'ja a, Kea -ε -nuε 'pepe ε, εμε -nyl" aopu
εε' -Suu, -wee ao -wee' "klein juo t' -tu. Ka nyu a poa
Kea 'a dbonuuu -nuε tein" 'cna 'jru ε, 'kamε Kea po εε'
-Suu 'de aopu 'un. 21 Dεε -tu 'ma poa aopu 'sbε -jei" ε, ε
se -me ao se t' -tu juo nu-, 'kaa ao juo t' -tu 'me, εμε -tu
'ma poo ao 'sbε -ne -jei" 'de ka sl sea 'bεε- ε 'jea 'de t'
-tu 'un 'wlu ε, ao 'je kan' -ma 'me -ke.

22 Nyc -ככ wluε -wee -כ -na Sesi se Nyu 'puu Klis nu ε,
ככ -nu sl 'tmu i, -me ככ -nu Klis 'a 'un 'nyei -wee -כ
-na כ se -a "Bo Kea ke εε' "Ju 'a -tu' "i nu-. 23 'De nyc -כ -na
-כ se "Ju juo ε, -me כ ke "Bo se "i "sii-. 'De nyc -כ -na -כ
-juo "Ju 'me ε, -me ככ -ke "Bo "sii- "i.

24 εμε -tu 'ma 'tmuε aopu -wee d' klein ao 'wεan
"i-saa ככ" ε, 'de ao 'ju i -te' 'de ao pεe o. Dε ao 'wεan
"i-saa ככ" -bo ε 'ti 'de ao pεe o ε, -me ao ke -a "Bo Kea
ke εε' "Ju "siε "i -ke. 25 Dε -εε wlu Klis cean -tie" -wee כ
'jea -a -nyl" ε, εμε -nu 'kmu -sea' -kwe- -ta 'ble ε.

26 Dε -nu 'ma 'tmuε 'de nyu -nuε "i -uu -jea aoa" 'jru -jei"
-saa 'a -tu' 'un. 27 'De aopu ככ ε, nyc se ε 'bεε- -wee כ 'je
aopu dε jre' ככ la 'bode, dε-nuε' Klis "nyl aopu ככ -Suu
-me -wee ε "ti 'de aopu 'un, εμε -εε ככ aopu dε -wee'.
Dε εε ככ aopu ε, ε nuε t', ε se sl nu-. εμε -tu dε εε ככ
aopu ε, ao 'ju wεan -wee ao ke Klis 'je "i "sii-.

28 Klun 'ma "nynuu-, ao -te 'de Sesi 'kwai la 'bode ! -Bo
-a -wee' nu kan' a, -wee -ככnti ככ mua de jia' a, 'de -tun'
je -a "i 'dbaa, -wee -a -je כ o teεn-. 29 Ka Sesi 'srεa "i -bo
ao 'je kan', -me ka nyc -ככ nua "isredl 'wluε 'de Kea 'un
ε, ao 'wεan ε 'mii 'pepe -ke.

Kea 'a "nynuu-

3 'Ma 'ce, ao -gbun 'ככ, dε Kea kma -aa -tu' ka ! εε'
nyu 'a -tu' kmaa' cen -je "kpei -tie", ε nuε' ככ -wee'
εε jea -aun εε' "nynuu- 'daa-. 'De -a -nuε' ככ -ceεn-'.
Dεε-tu 'kmu "kpeinyu se -a dε 'daa-, εμε -nu uu se Kea
juo-. 2 'Ma -tu' kmaun, kaan ka la -a -nuε Kea 'a "nynuu-
-o, dε -je -a -jea 'un nu 'de nya, -me se "jri "kpaε' po ke
'pepe. 'De dε -je -a -jua 'pepe ε, εμε -nu -ככnti εε muε
"jri "kpaε' poa' a, Kea ke -aa muε dε due' nuε', dε-nuε'
ka ε nuε, 'kamε -aa mu ε "jriε- 'jeea'. 3 'De nyc "o nyc
-tba' εε' dε tu t' "i ε, -me -ככ -ככnti 'pepe nuε' i, ka Sesi
nuε 'pepe ε.

4 'De nyc "o nyc -ככ nua dεsaun ε, -me -ככnti 'je Kea 'a
ke' ככnti. Dεsaun nua' me -nu Kea 'a ke' wεnblaa'. 5 'De
ao juε' ka Sesi jia -wee כ 'jea nyu dεsaun 'a -gbε 'jru
-saa a, dεsaun 'a -ככ dε-saan" ka se כ -pun" nu-. 6 Nyc "o
nyc -כ -ke Sesi "sia "i ε, -me -ככ 'je dεsaun nu -tu' ככ -o.
'Kaa nyc -ככ kpa dεsaun nua' nya 'ja a, -me -ככ se כ 'je,
-wee ככ juo -tu.

7 'Ma "nynuu-, ao 'bo aoa' -cei" "taie -wee nyc 'bo ao
'srε i pooε. Nyc -ככ nua "isredl ε, -ככ 'srεi" ka Sesi 'a
-ce" 'kpa 'srεa "i ε. 8 'De nyc -ככ kpa dεsaun nua' nya a,
-me -ככ nuε -ככnti' כ nyc -o, dε-nuε' -ככnti' ככ nuε

dεsaunui -o sese. 'De Kea 'a "Ju -ככ ji' -wee כ 'je -ככnti' כ
nuudt i-sa.

9 Nyc "o nyc -wluε 'de Kea 'un ε, -me -ככ 'ככ dεsaun
nu-tu, dε-nuε' 'kmuε' -ceεn' -ε -wluε 'de Kea 'un ε, εμε
-nu 'de כ 'un' 'bode. כ se ε 'bεε- כ 'je dεsaun nua' nya
kpa, dε-nuε' Kea me -nu כ "Bo. 10 Nyc -ככ' nua "isredl
-wee -כ sea ככ' de 'di 'a -tu' kma a, -me -ככ se Kea 'a "ju
nu-. Dε -ε -je ε nu -wee nyu 'jea Kea 'a "nynuu- ke -ככnti'
כ "nynuu 'a "kpei- -seea' ka juo ε, εμε -nao.

Ba 'a -tu' kma -tu

11 ככ' -o 'ma 'ce, wluε ao 'wεan tein" sese ε, ε 'naa : -A
-kma ba 'a -tu' due 'due. 12 -A -ke Adam 'a "ju Kain 'bo
-ככnti, כ nuε 'di 'a wεnynii -o. εμε -tu כ 'dba ככ "dei.
Dεε-tu כ 'dכbε ε- ? εμε -nu ככnti ככ nuudt nyniε "jrii -wee
ככ "dei 'a -nu nuudt 'srεi".

13 'Ma de'di -wi", -bo nyu -sea' Kea juo 'nyε aopu 'un ε,
tai' 'bo aopu "maa. 14 Ka -a -wluε 'de 'mea' 'kwa -wee -a
-jea 'kmu dee nuε' a, -a -je kan' 'me. Dεε-tu -a -jea kan' a,
εμε -nu -a -kma ba 'a -tu'. Nyc -ככ sea' ככ' de'di 'a -tu' kma
a, -me -ככ nuε 'de 'mea 'a kuεכkwla' ke. 15 Nyc "o nyc
-nyεa ככ' de 'di 'un ε, -me -ככ nuε "ku 'dbai -o. 'De ka
'kmuε' -sea' -kwe -ta 'ble sea 'de "ku 'dbai 'un nu ε, ao
'je kan' 'me. 16 Ao -gbun 'ככ, dε -nuε 'de nyiε כ -tu' kma
-tu 'de ε, -a -juε', dε-nuε' εμε -nu Sesi to 'e ככ' 'kmu 'me
'de -aa -ככnti". -je ε nuε kan' -ככ 'ja a, -me -ככnti -je 'de -aa
'kmu to -ke 'de -aa de 'di-wi" 'a -tu' 'un. 17 -Bo nyc nu
'kmu 'a dε -wee' "klein 'a jei -wee -bo -tu' kpuε ככ' de 'di,
'de ככ' 'je ככ' wee 'ee, -me ka Kea 'a nyu 'a -tu' kmaa' nu
'de ככ' 'un nuεn ε- ? 18 'Ma "nynuu-, -a -bo nyu 'a -tu'
kmaa' nuε 'de wεan 'di ke kmuε 'didi 'un, 'kaa -aa nyu 'a
-tu' kmaa' po "jri "kpaε' 'de t' -tu nua' 'un -wee ka -a
-kma ba 'a -tu' ε, 'de -aa nuudt 'je ε to-.

19-20 'Kamε -bo -a nu ε, -wee ka -a -nuε 'bo t' -tu 'a -jei"
ε, -a -je ε juo-, 'de -aa pεε 'je ja ji 'bo Kea "juεi. -Bo -aa
pεε a sea -a 'pεε kpuεn ε, ka -a -jea nu -wee -aa pεε
'jea i -te, 'ka ka : Kea -je -bεa "i -ε -sia -aa pεε ε, -me juo
dε -wee' "klein 'me. 21 'Ma -tu' kmaun, -bo -aa pεε se -a
'pεε kpuεn ε, -me -a -bleε -kwil' -tedε 'me 'bo Kea "juεi,
dε jre' ε faun se -a nuε. 22 Dε "o dε -a -tee 'a i ε, -aa mu ε
'jea', dε-nuε' -aa -jeε εε' ke' ככnti, -wee -aa nu dε -ככnti
'de ε "jri 'dei ε. 23 'De εε' ke' me ka, εμε -nu -a -je εε' "Ju
Sesi Klis 'a 'nynti ככ' 'un 'je, -wee -a -je ba 'a -tu' kma due
'due, 'kamε Klis 'da 'de -a -pεe. 24 'De nyc -ככ -jea Kea 'a
ke' ככnti ε, -me -ככnti 'tiε 'de Kea 'un, -wee Kea "ti 'de כ
'un. Ka Kea "tia 'de -a 'un ka -a -jea εε' juosun nu ε, εε'
-Suu ε "nylε -aun εμε -nuε -wee -a -juo ε.

Kea 'a -Suu ke -ככnti' כ -suu ke

4 'Ma -tu' kmaun-, ao 'bo -suu "o -suu 'a -tu' t' 'un
'jeε, 'kaa ao juo -sii 'a "kpei- -seea' ka-, -wee -bo ε
'wluε 'de Kea 'un 'de ao 'je kan' 'je. Dεε-tu 'un 'da kan' a,
εμε -nu sl 'tmuεn -tuu"-tuu -ji' 'de 'bluε- "kpei -wee
-uuε -daa' uua' -ce" Kea 'a wluε 'kwajaaun. 2 -Suu -ε
-wluε 'de Kea 'un ka ao 'jea εε' juosun nu, 'ka ka : nyc
'o nyc ka Sesi Klis -snεεa nyiε 'un -wee כ jia 'ככ 'bluε-
"kpei -ככ mu ε 'tmua' a, -me Kea 'a -Suu -nuε 'de כ 'un.

3'De nyc "o nyc -כ -na Sesi se 'e Kea 'un 'wlu ε, -mε Kea 'a -Suu se 'de -מכ 'un נל-, -mε Klist 'a 'un 'nyei -ככ ji nyny ao 'wcan sese ε, כמכ -ככ -suu נל 'de -מככ' jei tu 'un. Kaan ka la 'ja a, 'ma 'cε, Klist 'a 'un 'nyei -ככ ji כ' kmu "kpei -wε- 'bode.

4'Kaa 'ma 'nynuu-, aomכ ε, ao nלε Kea 'a nyu -o. Ao kpa tu 'a "jru 'mε 'bo uua' sl 'tmuun tu "kpei, dε-nuε' -Suu -ε -nלa 'de aopu 'un ε, ε kmai", ε je -suu -ε -nלa 'de uupu 'un -sii. 5 Uua' nyu tu 'wluε 'de 'blua 'dinyu "klu, εmε -tl 'blua 'di nyu po uupu 'a wlu doin" o, dε-nuε' ka 'blua 'dinyu nלa "i, 'kamכ uupu a wlu. 6'Kaa -apu מכ ε, -a -nלε Kea 'a nyu -o. Nyc -כ -jua Kea a, כמכ -ככ po -aa wlu doin" o 'de nyc -כ sea Kea juo ε, -מככ' po -aa wlu doin" o. 'Bomכ -aa juo t' -tl 'a -Suu ke sl -suu 'a "kpei-seea' 'tn.

Kea kma nyu 'a -tl'

7'Ma -tl' kmaun-, -a -kma ba 'a -tl' due 'due, dε-nuε' ba 'a -tl' kmaa' 'wluε 'de Kea 'un. Nyc "o nyc -kma nyu 'a -tl' ε, -mε כ 'wluε 'e Kea 'un, -wεε כ juo Kea. 8 Nyc -כ sea nyic כ 'tl' kmaa', -mε -מכ se Kea juo-, dε-nuε' Kea mε -nל nyu 'a -tl' kmaa'. 9 Ka Kea 'a nyu 'a -tl' kmaa' nua "jri "kpaε' posun, 'ka ka : εε' "Ju jכ due' koun -gbai' מכ ε dbo כ' 'blua- "kpei -wεε -a -je 'kmunla' -cεen' 'je 'de ככ' -tl' t' 'un 'jea' 'un. 10 Dε εε' nyu 'a -tl' kmaa' tu tba 'de "jri, ε ka : ε se -apu מכ -כ -kma Kea 'a -tl' nל-, 'kaa Kea mε -kma -aa -tl' -wεε -ε dbo εε' "Ju 'de כ nu ככ' -cε" 'sraade 'un 'de -aa dsaun 'a -kwε-tl 'un.

11 'Ma -tl' kmaun, -bo Kea -mε kma -aa -tl' kan' -מכ ε, -mε -a -je ba 'a -tl' kma -o due 'due -ke. 12 Nyc "o nyc se Kea "jriε- 'jee- due', -bo -a -kma ba 'a -tl' due 'due ε, -mε Kea "ti 'de -a 'un 'ε, -wεε εε' nyu 'a -tl' kmaa' 'je "jri "kpaε' po 'pepe 'de -a 'un.

13 Kea "nyl -aun εε' -Suu 'mε εmε -tl ka ε "tia 'de -a 'un -wεε -a -tia" 'de ε 'un ε, -a -bεε' -a -je ε juo-. 14 Ka -a "Bo Kea ja εε' "Ju 'de כ 'je nyu -wee' 'a 'Puui nל -aa -cε" 'kpa 'jee ε "jriε- -wεε -a -nל εε' -ta 'jeun. 15 Nyc -כ -na Sesi nלε Kea 'a "Ju -o ε, -mε Kea "ti 'de כ 'un 'ε, -wεε כמכ "ti 'de Kea 'un. 16 Ka "o ka ε 'je ε nל ε, ka Kea kma -aa -tl' ε, -apu מכ 'je kan' 'mε -pepe, -wεε -a -je ε t' 'un.

'Ma 'cε, Kea nלε nyic כ 'tl' kmaa', nyc nyic כ 'tl' kmaa' "tia 'de 'un ε, -mε -מכ "ti 'de Kea 'un 'ε, -wεε Kea "ti 'de כ 'un. 17 Dε Kea -pcan -wεε ε poa εε' nyu 'a -tl' kmaa' 'de -a 'un, εmε -nל כ' kmu "kpei -a -nלa -ta a, ka Sesi "tia 'de Kea 'un ε, 'kamכ -a -je 'de Kea 'un "ti -ke, -wεε -ככntl -a mua 'pee 'a 'wl nלa' 'de -a -je t' tba -ta 'ble. 18 'Ma 'cε, Kea 'a nyu 'a -tl' kmaa' -nלa 'de -a 'un -bo ε mu ε nyny ε, -mε faun se -a nui 'bode, dε-nuε' εε' nyu 'a -tl' kmaa' a -saa faun -jei". 'Kaa -bo faun nל 'de nyc 'un ε, -mε 'pee -nל כ 'de, -mε -ta Kea nלa "i ε, εε' nyu 'a -tl' kmaa' se 'o nyny ke.

19 -A -kma Kea 'a -tl', dε-nuε' εmε -ε -kma -aa -tl' tεin". 20 -Bo nyc 'na כ kma Kea 'a -tl' -wεε כ 'nyε ככ' de 'di 'un ε, -mε כ nלε sl 'tmui -o, dε-nuε' ככ' de'di -ככ ככ 'jeea "jriε- -bo כ 'nyε -מכ 'un 'ee, -mε Kea -je ככ' 'jeea "jriε- ka כ 'je -mε 'ε -tl' kmasun nu ε- ? 21 Ao -gbun 'nכ, kε' Sesi "nyla -aun ε, ε ka : nyc -כ -kma Kea 'a -tl' ε, -mε כ 'je ככ' de'di 'a -tl' kma -o -ke.

-A kpa tu 'a "jru 'bo blua "kpei

5 Ka Sesi nלa Nyu'puui Kea -tea 'o ε, nyc -je ε t' 'un ε, כמכ -wlu 'de Kea 'un. 'De nyc "o nyc -kma "bo 'a -tl' ε, -mε כ kma ככ' "nynuu 'a -tl' -ke. 2 Ka -a -kma Kea 'a "nynuu 'a -tl' 'ee, ka -a -je εε' juosun nu ε- ? Ka -a -jea εε' juosun nu εmε -nל, -bo -a -kma Kea 'a -tl' ε, -mε ka εε' wlu "sia 'nyny, -a nu kan'. 3 -Bo nyc kma Kea 'a -tl' ε, -mε כ 'je εε' kε' wכn. 'De Kea 'a kε' wכn 'jea' se 'kle nל-, 4 dε-nuε' nyu "klein -wluε 'de Kea 'un ε, -mε -wi" -mu kpa tu 'a "jru 'mε 'bo dl 'klein -la' nua Kea 'tun "kpei. 'De -aa Sesi 'a -tl' t' 'un 'jea' 'un מכ -a -kpaε tu 'a "jru 'bo dl -nלa 'mua- "kpei. 5 Nyc -כ -beεε' -כ -je tu 'a "jru kpa 'bo dl -la' nua Kea 'tun "kpei ε- ? Ka Sesi nלa Kea 'a "Ju, nyc -je ε t' 'un ε, כמכ -ככ 'su 'bεε- tu 'a "jru kpaε' 'bo dl -la' nua Kea 'tun "kpei.

Sesi 'a -pun" -tl 'tmua'

6 כ' -o, Sesi Klist מכ -ji' -wεε ככ jii 'de "ni ke nymכ כ i wlaa' 'un. ε se 'de "ni 'a 'su 'un nל-, 'kaa כ cεen 'de "ni ke nymכ 'un, -wεε ka dl -nלa 'mua- nלa t' -tl ε, Kea 'a -Suu 'tmu l. 'De Kea 'a -Suu mε -nל t' -tl. 7 -Tl 'a -ta 'jeun taan -uu -tmua Sesi 'a "kpei -tl ε, uu ka : 8 Kea 'a -Suu o, "ni o, nymכ o, ka uu nלa taan a, uu -wee' 'tmuε dε due' 'de ככ' -tl' 'un. 9 Nyu -uu -jea -tl' 'a -ta dε uu 'tmua -aa -je ε t' 'un 'ε see. -Bo -aa sea nyu 'a wlu t' 'un 'je 'dee, -mε dεε -tl dε Kea 'tmua, nyu se ε t' 'un 'je ε- ? Dε Kea 'tmua, ε nלε dεwכn, ε je -tl 'a -ta 'jeun 'a wlu -sii. Dε ε 'tmua εmε -nל Sesi nלε εε' "Ju -o. 10 Nyc -כ -jea Kea 'a "Ju a -tl' כ' 'un ε, -mε ka dε Kea 'tmua ε nלa t' -tl ε, כ 'wככ- 'ε. 'Kaa nyc -כ se ככ' -tl' כ' 'un 'je ε, -mε -מכ nלε Kea sl 'tmui 'un, dε-nuε' dε Kea 'tmua 'de εε' "Ju 'a -tl' 'un ε, כ se ε t' 'un 'je. 11 Dε -ε -nלa 'de εε' wlu tu 'de ε, εmε -nל Kea "nyl -a 'kmunla' dee -sea' -kwε -ta 'ble 'mε -wεε -a -je εε' 'kmu tu 'de -a -ke εε' "ju 'a "i 'sia' 'un. 12 Nyc -כ -wככn' εε' "Ju 'a -tl' ε, -mε כ 'je 'kmunla' dee -mε 'mε, 'de nyc -כ sea Kea 'a "Ju 'a -tl' 'wככn- ε, -mε כ se 'kmunla' dee 'ble.

13 'Ma 'cru wlu -nε 'mε 'de 'sbε 'di -wεε 'ma poo aopu -jei", 'de aopu -כ -tea Kea 'a "Ju 'a 'nyny -kwll" ε, ka ao 'jea 'kmunla' dee sea' -kwε -ta 'ble, 'de ao 'je kan' 'je. 14 Ao -gbun 'nכ, t' tba -ta -a -blea 'bo Kea "juo ε, εmε -nל dε -aa -tee ε i, -bo ε nל εε' -kwlltu ε, -mε εε muε -aa wlu doin" o poa' see. 15 Ka εε poa -aa baewlu doin" o, -bo -a -je kan' -מכ 'ja a, -mε ka dε -a -teea i ε 'kpa 'de -a 'kwa a, -a -je kan' -מכ -ke.

16 -Bo -ma de'di a sea dεsaun -εε' kpa nyu 'de 'mεa' 'un nu, -wεε -nל -je כ 'je ε, -mε -nל bae ככ' Kea, -wεε Kea 'je כ 'kmunla' "nyl. Dεsaun 'un "sia 'nyny ε, ε se כ 'de 'mεa' -sea' -kwε -ta 'ble 'un kpai. 'Kaa dεsaun jrε' -nל 'o, -wεε -bo nyu nu 'de -εε kpa nyu 'de 'mεa' sea' -kwε -ta 'ble 'un, 'un se 'na ao bae -mε 'ε dεsaun tu 'a baea'.

17 'Ma 'cε, kplun saun "o kplun saun nyic כ nua l nלε dεsaun -o, 'kaa dsaun jrl' -nל 'o -wεε -la' po 'mεa' "jru "kpei-.

¹⁸-A -je kan' 'me nyɔ -nɔ Kea 'a nyɔ ɛ, -mɔk' kpa dɛsaun nua' nya, dɛ-nuɛ' Kea 'a "Ju Sesi -a fuo ɔ i, 'di-wɔɔnyɔnii se ɛ 'bɛɛ- ɔ 'je ɔ "ibla.

¹⁹-Bo 'diwɔɔnyɔnii 'ble 'kmu -wee' "klein wlu "kpei mɔ 'de ɛ, ka -apu mɔ nɔ Kea 'a 'cɛ ɛ, -a -je kan' 'mɛ.

²⁰Ka Kea 'a "Ju jia 'kɔ 'kmu "kpei -wee ɔ po -a tɔ'di 'de -a -jua Kea -cɛɛn' ɛ, -a -je kan' 'mɛ -ke. ɛmɛ -ti -a -ti" 'de

Kea -cɛɛn' 'un -bo -a -ke ɛɛ' "Ju Sesi Klisi "sii- "i ɛ. ɛɛ' Kea tu mɛ -nɔ Kea -cɛɛn'-, ɛmɛ -nɔ 'kmunɔa' sea' -kwe -ta 'ble ɛ.

²¹'Ma "nyɔnuu-, ao -tu" aoa' -cɛ" 'ɛ -ti', kɔɔn nyɔɔpu a -gbɛɛa' "juɔi -ɔ sea Kea nɔ ɛ, ao ke ɔ -seea' i.

2 San

'Jewlu-

1 'Mכ Kea -gbu 'a nyכsoa, aopu Kea 'cra i -wεε ε -teea kכi" ε, 'מכ -ככ ja aopu 'sbε-. 'ln kma aoa' -tl' -cεεn'-, 'de ε se 'ma 'su מכ -kma aoa' -tl' nל-, 'kaa nyu "klein -uu -jua ככ' -tl ε, uu kma aoa' -tl' -ke, 2 dε-nuε' ככ' -tl "ti 'de -a 'un 'ε -wεε ε ke -aa mu nua' jeejee.

3 'Saaun o, nyu 'a wεε 'jea' o, pεε 'a blua' -l -wluε 'e Kea -ε -nua "Bo ke εε' "Ju Sesi Klisל 'un ε, l ke aoa muε naa' wεε -ao -je ככ' -tl juo- jeejee 'de -ao -je ba 'a -tl' kma due 'due.

ככ' -tl ke nyu 'a -tl' kmaa' ke

4 Dε aa' "nynuu 'a jru' a naa 'o ככ' -tl 'a -jei" ε, -mε 'bleε 'ma 'mua-. Ka -a "Bo "sia 'nynl -wεε -a -jea nu, 'kamכ -nao. 5 'De kaan ka la 'ma de'di -wi", dε 'ma -tee' a aopu- i ε, ε se ke' dee nל-, 'kaa ke' -a -jua see ε, εmε -o. εε' ke' tu mε -nל -a -je ba 'a -tl' kma due 'due. 6 Ba 'a -tl' kmaa' -nε, εmε -nל -a -je Kea 'a ke' wכn 'je. εmε ao 'cלאn tεin" sese -wεε -εε dε tu 'je aopu -je o po.

7 Dεε-tl 'un 'da kan' a, εmε -nל nyu 'sreipooun -tuu"-tuu -nל 'e 'blua- "kpei, -uuε' ככ Sesi Klisל 'a nyכ

'un -snεε -tl. 'De nyכ -ככ -tmua -mל ε, -mε -מכ כ 'tmuε sl, כ nלε Klisל 'a o -ככin -o. 8 -Je ε nua kan' -מכ 'ja a, -mε ao -tu" aoa' -cε" 'ε -tl' -wεε dbo ao nua ε je idooa foo" 'un, 'kaa ao kpuun aoa' -cε" i, -wεε ao 'je aoa' dboa 'a -kei" -cεεn' 'je. 9 Dε -je Klisל 'a -cε" 'kpa כככ nyu ε, nyכ "o nyכ -sea' 'e -mε 'dei -te, -wεε -כ cεan -mε "kpei -tie" ε, -mε -מכ se Kea 'a dε nל-. 'De dε Klisל כככ nyu, nyכ -כ -tea 'e -mε 'dei ε, -mε כ ke "Bo ke "Ju "siiε "i. 10 -Bo nyכ ji 'de aopu "klu -wεε כ se la' dl tu nyu ככ ε, ao 'bo כ sn 'כככ kpuεn, -wεε ככ 'jewlu o po-tl, 11 dε-nuε' nyכ -כ poa ככ 'jei tu 'snε 'ja a, -mε dלsaln ככ nua כ ke -מכ כ nu l.

De'כככwlu ke 'jewlu ke

12 Dl -tuu"-tuu -nל 'bo 'un -kwל", -wεε 'un 'je ao -pee 'tmuu 'de-, 'kaa 'un se ε "inל -wεε 'un 'je 'sbεni 'un "duo-, 'de 'un 'ju -wee' 'cru 'bo 'sbε "kpei, dε-nuε' 'ma naa ככ' i 'un 'na 'un 'je 'de aopu o ji -wεε ao ke 'ma -a -je "jru "ikooכ-, 'de -a -wee' 'je 'e 'mua- klaa" 'un nל-

13 Aoa' de'di Kea 'cra i -ke ε, uu 'a "nynuu 'na uu pu -je aun.

3 San

Wlu San 'tmua 'de Kaisi -pee ε

1 'Mכ כ-נא Kea -gbu 'a nycsoa a, 'ma de 'di Kaisi, -מכ ככ -ת' 'לנ kma 'de תכ' -ת' 'טנ, -מכ 'ma ja 'sbε-.
 2 'Ma -ת' kmai-, דε -εε baea' 'ma baea 'de -ma -ת' 'טנ ε, εμε -נל דל -wee' "klein 'je -טנ kwa 'כככ-, -weε ka -ma -suu נא 'o תכ' -ת' 'א -jei" ε, 'de -לנ -je kui -סכנ i flban' 'ble kan' -ke. 3 דε -ε -blea 'ma 'mua- kpleiin, εμε -נל -aa de 'di-wi" jru' -טט -wluε 'de -ma Kea -gbu 'di ε, טטט -po' 'טנ "kuan, טט 'na -ma -jee תכ' -ת' 'א "dia, -weε ka ל "sia 'nynl ε, 'de -ma na kan'. 4 Ka aoptu- -נא 'ma "nynuu- 'de Kea 'a -ת' 'טנ -weε, aoa naa 'bo תכ' -ת' 'א -jei" ε, -bo 'לנ 'wככ ל ε, ל 'bleε 'ma 'mua-, ל je דε "o דε -wee' "klein -sii.

Tuowlu-

5 'Ma -ת' kmai-, דε -aa de'di -wi" -wluε Kea -gbi 'dii -weε -טט jia 'duua' 'de -ma Kea -gbu 'di 'de -לנ -kpuun a טטט טנ 'כככ ε, -מε נמכ "jrii. Ka Kea 'a -jei" naai a nua, 'kamכ -nao. 6 Ka -לנ -kma nyu 'a -ת' ε, εμε -εε "kuan טט po 'e Kea -gbu "juεi. -Bo טט 'je טטא' 'duua' nya kpa a, -מε -לנ po טטט טנ o, 'ma bae -טנ ε. -Bo -לנ nu kan' a, εμε ke Kea -kooכ' "i, 7 דε-נטε' Sesi Klisi 'a -ת' מε טט mu 'tmua'. Ut 'wככ mu-ת' 'de ככ' 'nynl 'טנ ε, טט se ε "inl טט 'je דε "o דε jrε' i -tee' 'de nyu -טט sea Kea 'a -jei" naa 'kwa. 8 Nyu -טטא nua kan' -מכ 'ja a, -מε -apu -je טטט טנ o po, -weε טט ke -a -je תכ' -ת' 'א dbo nu -tadue.

Diotrefl ke Demetrisl ke

9 -סכ ε, 'לנ pooε Kea -gbu 'sbε jrε' -jei", 'kaa דε 'לנ 'tmua 'de ε 'di ε, Diotrefl 'na כ se ε doun" o poi, דε-נטε' כ נאε "i כ 'je nyu -wee' "klein 'a nya נל-. 10 εμε -ת' -bo 'לנ ji ε, 'de 'לנ 'je aoptu ככ' טטטל 'a "kuan po. דל כ nua εμε -נל ככ wluε -a 'dei. 'De ε se -מεε' 'su נל-, כ se nyii נל 'de -aa de'di -wi" -pee. -Bo nyu jru' נאε "i -weε טט 'je -aa de'di -wi" 'dכε "jrii נט ε, ככ kaan טטטט -je de, -weε כ 'na ao 'wlu ככ 'ma Kea -gbu 'di.
 11 'Ma -ת' kmai-, -לנ -bo dεsaun nua' 'clan-, 'kaa -לנ -clan דε -cεεn' nua'. Nyכ -ככ nua דε -cεεn' ε, כככ -נל Kea 'a nyכ. Nyכ -ככ nua dεsaun ε, כ se Kea juo-.
 12 'De Demetrisl -מכ ε, nyu -wee' "klein a po כ -ת' o. תכ' -ת' טט 'tmua 'de ככ' -ת' 'טנ ε, ε poε "jri "kpaε' 'de ככ' 'kmu 'טנ. -Apu מכ -ke ε, -aa po כ -ת' o -ke. -Ma -cε" 'kpa 'je kan' 'מε, דל -aa -tmua 'de ככ' -ת' 'טנ ε, ל נאε תכ' -o.

'Jewlu-

13 דל -tuu"-tuu -נל 'bo 'טנ -kwll" 'לנ 'je 'crל 'de 'sbε 'di, -weε 'לנ 'je -טנ -jei" poo 'de-, 'kaa 'לנ se ε "i נל 'לנ 'je 'sbeni ke 'sbεcrל tu 'טנ "duo- -weε 'לנ 'jl 'crל, 14 דε-נטε' 'ma naa תכ' i -לנ -ke 'ma -a -je 'jee- -ta 'wl 'כככ, -weε -a -je "jru "i kooכ-.
 15 Pεε 'a blua' נל 'de -לנ 'טנ ! -Aa de'di -wi" 'na טטטט -je -טנ. 'Mכ -je -aa de'di -wi" due 'due.

Suidl

'Jewlu-

¹ 'Mō Suidl, 'ln nle Sakt 'a "dei -o, -wēe 'ma nuu Sesi Klisi "juoi. Aopu -ככ -tl' -a "Bo Kea kma -wēe ε 'da 'de -כ -tea Sesi Klisi 'a -tea' a, 'מכ -ככ ja aopu 'sbε-

² 'ln nle "i Kea 'je aoa' wēe 'je, 'de ε 'je ao εε' pēe 'a blua' ke εε' nyu 'a -tl' kmaa' wōn "jii-

Nyu detōōun 'a -kewε'-

³ 'Ma -tl' kmaun, ka Kea nua -a -wēe' 'a 'puusun ε, 'ma -ככn 'ln 'je εε' 'sbε aopu -jei" poo. -Ta 'ln nua εε' 'sbε tu 'a 'cra 'a, 'bomכ dε -jε -kōan -tl' 'kpaa' 'bo 'un -kwlt", εmε -tl' 'ma 'tmu ε 'de ao -pee. εε' dε tu mε -nū Kea 'a tu -fōan'. Kea 'a -tl' ao 'jea tō' 'un ε, l -teeε εε' nyu kwa 'bode, la' poo fai". Ao kpun 'e "jri -wēe ao 'je la' tu -fōn'.

⁴ Dεε-tl 'ln 'da kan' a, εmε -nū nyu jru' -uua' 'je Kea 'a wlu wōn -wēe -uū -nū 'de ao "klu kōk- 'su ao se juo-. Uua' nyu tu ε, uū 'naa -jε -aa Kea a 'jea nyu 'a wēe la -mε dε 'o dε -jia' 'de uupu "jru 'di ε, uū 'bεε- uū 'je ε nu. 'De εε' -tl' 'un ε, Sesi Klisi -ככ 'su nua -aa 'Blei ke Tu"bo ε, uua' doin" se ככ -tl' inl-. Ka Kea 'a 'pee kpun a uua' nyu tu ε, ε 'cruε' sese 'de εε' 'sbε 'di.

⁵ Dū ao jua see ε, iml 'ma -ככn 'ln 'je aopu -kwlu o poo-. -Ta Kea -saa Israε-nyu kuōnkwlā' 'de Esipu-blua "kpei ε, nyu "klein -uū -kua "jru -wēe -uū -na -uū se ε wōn 'jei ε, uū -wēe' "klein 'mεε 'bo -jei". ⁶ 'Kamכ ε nū -ke 'de Kea 'a "soa-wi" jru' 'a -tl' 'un. -Tein 'dōε -jε Kea "nyla uupu 'de jaun 'di -bo uū nū 'o "kpei -wēe uū 'jea ni' wōn nū ε, uū 'כב' 'o -מכ' 'mε. εmε -tl' Kea po uupu "cūn bl', -wēe ε -te' uupu i 'bo -ta -kpea i ε, 'bomכ uū 'je nū ma-mau 'su ε 'je 'pee 'jewl klāa' jεε-. ⁷ Nyu -uū -nūa 'bo Sodōm ke Gomככ ke, -kwle -ke l "kuuan i 'dii ε, dε -nūua uupu "jrii ao po ε -kwlu o -ke. Dū -la -dbaa' nyu -tūn' "i, -wēe -l -sea' nū ka nū ε, iml uua' 'bluku a po uupu -je o 'su uua nū ba "jrii. εmε -tl' Kea ja nε, 'de ε -sa uupu 'a -kwle i. Dε -ε -nūua uupu "jrii 'mua- a, εmε -saa nyu -wēe' "klein fēn' 'de nε -sea' 'mu-ta 'ble 'a -tl' 'un, -wēe ka uupu nua nyu je kan' nū -ke.

⁸ Nyu -uū pa 'de aopu "klu ε, dīsaun due' -nū mū uupu a nū -ke. Uū 'na Kea ככ uupu dū 'de jajri 'un. 'De εε' -tl' 'un ε, uua kpuuēn uua' 'bluku -flēn" 'de dēsaun nua' 'un, -wēe dε uū 'blea "jru kpc' i -tei ε, εε nyaa uupu i, 'de uua to Kea 'a "soa-wi" wōn o. ⁹ Dε uupu nua 'mua-, Mis-εl -כ -nūa Kea 'a "soa-wi" 'a klāa' a, -מכ se -mε nū kpe due'. -Ta כ ke -siōn' kpuuan "wōin 'de Moīst 'a "ku 'a -tl' 'un ε, כ se כ wōn o to kpe due' -wēe ככ -soo' opoo-tl, 'kaa כ 'naa : -Siōn', Tu"bo 'a -cε' 'kpa -je -un 'bli -cε' ! ¹⁰ 'Kaa uua' nyu tu ε, dū "klein uua' 'wōan 'dei ε, uua

wlāa -mū 'mε jeejee. 'De dū "klein uua' pēe a tōōa uupu ε, iml uua bla 'o 'de, ka 'kwla 'dinmi a nua, 'kamכ uua nū. Dū uua nua 'mua- iml -la mu uua' 'mεa' "jru "kpei-poa'. ¹¹ ε nūε "nmia-tl -o 'de uua' -tl' 'un, dε-nūε' uū bla 'o Kain 'a -ככ 'de. Uua 'kpa 'wēi 'a 'tūn o uua jea 'e Bal-aam 'a -ככ 'de bla uua jea blu. Uua' "jrukua' poε uupu 'a "maa "jru "kpei-, ka Kore nua 'de ε. ¹² -Bo uū ke aopu 'kūn- "jrui -wēe aoa sea -tadue dii ε, εε 'kōk- aoa' "jua-, -wēe εε dooa aopu 'a 'nynū. Uū nyniie 'de aopu "klu i. Uua' nyu tu ε, dēdia' 'a -tūn 'a nū uupu. Uua' naa nyu jru' 'כ -tl' tō' "kpei-, uupu 'a 'su 'je di, uū 'je dbo, εmε uua -ככn i jeejee. Uū se nuudbo 'ble, uua' kpun wlu "kpei, dū nyu -teea uupu -kwlt", uua' nū l. Ka -bo "ni jii 'de jaun-kwlu -ji -ji -wēe -bo poč' ji ε -sia' 'de εε' dba a, 'kamכ uupu nū-. Ao 'je kan' 'mε ke'wle ti -bo ti 'a cro kō' nyū -wēe -la' croa, 'de -la puua -mε -mū 'mεε "kōkōkōn. ¹³ Uua' nyu tu ε, dū -l -ke uū -kōkō' ke'wle, l ka : Ka -bo 'tōn ni 'fea sru' -gboe -wēe εε' 'wluā -gblēun" 'de εε' flun' a boa ε kpun a -flēn" ε, 'kamכ uua' dīsaun nū-. Uua' nyu tu, ka 'cu-sūn -la' kpun a 'bo la' -teūn "kpei- nūa, 'kamכ uū nū -ke. Kea nmae uua' -teūn 'mε 'bo -ta -nūa -plipli ε, 'bomכ uū 'je i -te jeejee.

¹⁴ Enōkl -כ -nūa nyūō 'כ "ji -ε tba 'de Adam "kpei 'a -mε' 'sōn -כn ε, ככ -wlu ka tēin" sese 'de uua' nyu tu 'a -tl' 'un. כ 'naa : Ao -gbun 'nū, Tu"bo ke ככ "soa-wi" 'a -kwlu -tuu"-tuu a muε jia', ¹⁵ -wēe כ 'je nyu -wēe' "klein 'a 'pee 'je. 'De nyu "klein -uua' 'jea Kea wōn -wēe -uua nua dīsaun ε, uua' wōn 'je "mu, -wēe wlu saun klāe" klāe" uua' nyu tu 'tmua Kea -pee ε, uū 'je la' "kuan po.

¹⁶ Uua' nyu tu a wluuε nyu 'dei jeejee, dū -wēe' "klein a kpun ε uupu -kwlu, dε uū nūa 'un ε, εε' bluua uua' pēe-. Dū uua' pēe a pooa "i, mū -la po uupu -je o. -Cεi' 'bε -wlu klāe" -nū, la' 'su -a ji 'de uupu 'wōn. Uua poōε nyu 'srε i -wēe uū 'je dε 'je, 'de uua dii nyūōpu 'un, uua ple i.

Nyufēn' -saawlu

¹⁷ 'Kaa 'ma -tl' kmaun aopu mō ε, wlu "klein -aa Tu"bo Sesi Klisi 'a dbonuun 'tmuaa aopu tēin", ao 'bu' o "mae ! ¹⁸ Dε uū 'tmua 'de ε, εmε -nū -ככnti 'blua 'a mua -kwēa' a, aopu -ככ naa Kea 'a -jei' ka -ככn' ka a, nyu jru' a muε aopu wlāa'. Uua' nyu tu se Kea juo-. Dīsaun -la nua uua' pēe 'tūn ε, iml -la po uupu -je o. ¹⁹ Nyu -nūa 'mua- uupu -a nūε -wēe nyūōpu a 'nyuε 'un 'de uua -seea' i. Dεε-tl uua nua kan' a, εmε -nū Kea 'a -Suu se 'de uupu 'un nū-, uua' nyūōč' mε -εε po uupu -je o. ²⁰ 'Kaa 'ma -tl' kmaun aopu mō kpuun aoa' -cε' i -wēe ao 'je ba sun o po 'de Kea 'a wlu 'cīan' 'un, 'de aoa' Kea -kwlt" -tea' -ε -siia dū -wēe' 'je 'boa ε 'je nya mu. 'De -bo aoa sea Kea

bae ao "tai- Kea 'a -Suu "i ε 'je aopu -je o po. ²¹ Ka Kea kma aoa' -tl', ao po ε -kwlu o jeejee, -wεe ao 'je ba 'a -tl' kma kan' mamau 'su -aa Tu"bo Sesi Klist 'a nyu 'a wεe 'jea 'je "jri "kpaε' po, -wεe ɔ ke -a -je 'kmu nɪ jeejee.

²² Nyu -a pleea pεe i, ao 'je uupu 'a wεe-, ao nuε ma-mau ka 'puua' 'a -tl' nɪa tɔ', uɪ 'je ε juo 'pepe. ²³ Nyu jru' -nɪ 'e mu ke'wɛ -wi" -mu "kuuan- 'e nε 'un mua' i. Ao nuε mamau 'su uɪ 'je nε -sea' 'mu-ta 'ble wɔɪn" 'puu. Nyu jru' -nɪ 'emu ke'wɛ -uua wεe ao 'je 'je. 'Kaa -bo aoa sea -wi" -mu 'a wεe 'je ε, ao -tu" aoa' -cε" 'ε -tl', -wεe ao je uua' 'unpaadt "ibla, dε-nuε' dɪsain uua nua ɪ kpuuεn uua' dɪ -wee' "klein -flɛn".

Kea 'a 'nyu "i 'bεεa'

²⁴ Kea -ε -bεεa' -ε -jea aopu 'de ifuo ε, -wεe ao jea 'e dεsaun 'di 'kpa a, ao po ε 'sε- ! Εε muε nua' -wεe -sɔntɪ aoa mua 'de εε' -sɔn' 'un mua' a, ao se -kɔ -pun" nɪ -wεe 'mua- klaa" 'je aopu nu. ²⁵ Kea -ε -nɪa due' koun -gbai' -wεe -ε -nɪa -aa 'Puui 'de -aa Tu"bo Sesi Klist 'un ε, -aa -bεε' εε' 'nyu "i. Dε -tba' 'e tɛin" sese o, -wεe -ε -jεεa -sɪanwɪ ε, 'nyu 'wɪua' o, kεεma' nɪa' o, "ikmaa' o, dεwɔn-sia' nɪε εε' dε -o 'de nɔ" "o nɔ" -wee' 'di ! 'Kamɔ ε nɪ- !

Dl'kwla-sawlu

'Sbε -nε 'ε bu ka

1 Dl Sesi Klisi -sa 'kwla 'de Kea 'a -jei" naaun -pee umi -cruε 'de 'sbε -nε 'di. Kea mε -nyl" la' dl tu Sesi Klisi -wεε ɔ 'jl to 'de ɔɔ dbonuun -pee, 'de ka la mua -too" 'a l 'jea 'o nyini ε, uɔ 'jl juo-. Emε -tl Sesi Klisi dbo ɔɔ "soai 'de ɔɔ dbonu San o -wεε ε 'je ɔ 'tmuɔ-. 2 Wlu Kea 'tmua -wεε Sesi Klisi nyinia 'o ε, 'mɔ San -nɪ la' -ta 'jei, -wεε dl "klein 'n 'jeea 'jriε- ε, 'n 'cru 'de 'sbε 'di. 3 Nyɔ -wεε nua 'sbε -nε 'dii ɔ ke nyɔ "o nyɔ -wεε poa dl'kwla-sawlu -nɪ doin" o -wεε -wεε -je ε wɔn ε, 'mua- nu -mɔ, dε-nuε' nɔ " -tuu" 'a -wεε la' dl tu 'jea 'o nyini ε, ε "kuan 'mlai".

'Jewlu-

45 'Mɔ San, 'mɔ -wεε -cru 'sbε- -wεε -wεε poa ε Kea -gbi -mε" 'sɔn -nɪ 'de Asi -jei" : Kea -ε -nɪ 'kmu tein" -wεε -ε -nɪ 'kmu -stan 'de -εε mua jia' a, ε ke -sii -mε" 'sɔn -nɪ 'bo εε' tu "bokpa-tε "juɔ ke, Sesi Klisi -wεε -tmua tɔ' -tl -wεε -wεε sea wlu fai" poo- ε, εε' nyu 'a pεε blua' ke εε' "diwan kpun aopu ! Sesi Klisi mɔ Kea -saa "i, ε -sa "kun- yu" 'de 'mεun "klu. 'Beɔ "klein -nɪ 'nɔ 'kmu "kpei uua' nyɔ se ɔ -sii, mɔ -nɪ 'bo uɔpu "jru kpɔ'. Mɔ -kma -aa -tl' -wεε -wεε nymɔ seie -aun 'de -aa dɪsɪn 'kwa. 6 Mɔ -nɪ -wεε -wεε -a -kpa ɔɔ 'bleenyu, 'de mɔ -te 'o -aun -wεε -a -je ɔ "Bo Kea "juɔ nuɔ- ka 'sraa -saun -nɪ tein" nɪ. Mɔ nyu 'je 'nyɪ 'wlu' o, "ikmanyɪ kpaa- 'de -sun "o -sun 'di. 'Kamɔ ε 'je nɪ !

7 Ao -gbun 'nɔ, ɔɔ 'ji' 'bo buee' 'nɔ, nyu -wεε "klein a mu ɔ 'jriε- 'jeea'. Nyu -uɔ ɔɔ 'bo tu -kwɪ" ε, uɔ mu ɔ 'jriε- 'jeea' -ke. 'Blua 'a blo' wɔn -wεε "klein a muε kpleea' 'de ɔɔ -tl' 'nɔ. Kɪn, 'kɪ nɪ- ! 8 Kea -nɪ -aa Blei, ε kmai" ε je dl -wεε -sii. ε nɪ 'kmu sese, ε nɪ 'kmu -stan -ke, εε muε jia'. εε' Kea tu mε -wlu ka, ε 'na : 'Mɔ -saa "i, 'mɔ -bɔɔ de.

San 'jeeε Sesi 'jriε-

9 'Mɔ San 'nɪ nɪ aoa' 'de 'di 'kle aoa 'jea 'de -a -ke Sesi 'a "i "sii -tl' 'nɔ ε, 'ma 'je ε -ke. Ao ke 'mɔ ke -a -pɪan 'beɔdε due' i -wεε ka "o ka ε 'je ε nɪ ε, -a -ke Sesi "sii "i. Dε 'nɪ 'tmua Kea 'a wlu -wεε dl 'nɪ 'jea 'de Sesi 'nɪ 'nɪ 'tmu ε ε, emε -nɪ -wεε uɔ kpa 'nɪ 'bo 'tɔnɪ 'a du'. 'Bo 'a -ta -tu ε, nyu a 'daa- 'o Patimɔ. 10 'Bo Patimɔ mɔ 'nɪ nɪ, -je Tu "bo 'a -kwɪwɪ o kaan 'su ε, Kea 'a -Suu 'ji 'de 'nɪ 'ε. 'Su 'nɪ 'wɔn nyɔ jrɔ' ɔ wlu 'bo 'nɪ 'de -wεε ɔ kpa wlu 'jei ka -kaun a wlu. 11 ɔ 'na : Dl -ma -jeea' 'jriε- ε, -nɪ -cru 'de 'sbε 'di -wεε -nɪ -jl Kea -gbi -mε" 'sɔn -nɪ -jei" poo-. la' Kea -gbi -tu ka : Kea -gbu -nɪ 'o Efεsɪ o,

Simint o, Pεεkamɔ o, Tiatii o, Saadt o, Filadefi o, Laodise ke.

12 -Ta 'ma "biia i -wεε nyɔ -wεε wlu 'nɪ -pee 'nɪ 'je ɔ 'jriε- 'jee- 'su ε, 'nɪ 'jeeε -dam'ba -tuu"-tuu 'jriε- 'bo -dam'ba 'a "kpei -tedɪ -mε" 'sɔn "kpei. la' -dam'ba 'a "kpei -tedɪ -tu ε, 'sani -nɪ". 13 'Su 'nɪ 'jeeε "ju due" 'jriε- 'bo la' -kwea'-, ɔ -ke nyɔ ɔ "ju -kooɔ". "Bai ɔ paa 'nɪ ε, ε tba i 'de ɔ boin o kpɔ- kpɔ- -wεε ɔ bla 'saniwlu -kwlu 'di. 14 ɔɔ "jru "pluu' "puu'- ka jee" -fua" nɪ, ɔɔ "jri a wan' ka nεmɔ nɪ. 15 ɔɔ bl a fan' ka -bo nyu tba -tien 'o 'jri -wεε ε -sainya 'de nekɪn' 'nɪ ε, 'kamɔ nɪ. ɔɔ wlu -kɔ "ni-gbuu klaa" 'a klu 'nɪ. 16 ɔɔ diansun 'bleε 'cu-sun -mε" 'sɔn kwa. -Placε -nɪma" 'a -wεε -εε 'jri nɪ 'sɔn ε, emε -εε -wlu 'de ɔ wɔn. ɔɔ "jua- a fan' ka -bo 'jru -te -gbao -wεε εε fan.

17 -Ta 'nɪ 'jee ɔ 'jriε- 'su ε, 'nɪ -ka i 'bo ɔ bl o, ka nyɔ ɔ 'mεa. 'Su ɔ -teε' 'nɪ ɔɔ diansun "kpei -wεε ɔ wlu ka, ɔ 'na : Faun 'bo -nɪ -nɪ ! 'Mɔ -saa "i mɔ -bɔɔ de. 18 'nɪ nɪ 'kmu. 'nɪ 'mεε 'de-, 'kaa kaan ka 'nɪ nɪ 'kmu 'bode -bode 'bode. 'nɪ 'bleε "ikmaa' 'bo 'mεa' ke -ta 'mεun nɪ "kpei. 19 San, dl -nɪ -jeea' 'jriε- l ke dl -la nuɔ ke dl -la mua nuɔa' 'bo -mɪ 'de ke -nɪ -cru 'de 'sbε 'di. 20 'Cu-sun -mε" 'sɔn -nɪ -jeea' 'jriε- 'de 'ma diansun 'di o, -dam'ba 'a "kpei -tedɪ -mε" 'sɔn 'sani nua -wεε -nɪ -jeea 'jriε- -ke o, dε -ε pa 'kwla 'de la' dl tu 'de ε, emε 'ma ji wɔ -saa' 'de -nɪ -pee. 'Cu-sun -mε" 'sɔn -nɪ, umɪ -nɪ Kea -gbi -mε" 'sɔn ɔ "jru kpɔ' i -teun. 'De -dam'ba 'a "kpei -tedɪ -mε" 'sɔn -nɪ, umɪ -nɪ Kea -gbi -mε" 'sɔn -nɪ.

Wlu -tmuua' 'de Efεsɪ Kea -gbu -pee ε

2 "Ju 'nɪ 'jeea 'jriε- -nɔ, mɔ -wlu 'de 'nɪ -pee ka ɔ -na : Wlu -nɪ -jea 'cru -wεε -nɪ -jea Efεsɪ Kea -gbu 'a "jrukɔ' i -tei kpa, ε ka : 'Mɔ -wεε diansun 'blea 'cu-sun -mε" 'sɔn kwa -wεε -wεε na 'bo -dam'ba 'a "kpei -tedɪ -mε" 'sɔn 'sani nua 'a -kwea'-, 'nɪ 'naa :

2 'nɪ juo -ma nuudɪ 'mε. Dbo -nɪ -kpɔun -a -ma -ce" i -wεε -nɪ nua o, ka -nɪ -bεεa' pεε "wɔn o, 'nɪ juo l -wεε' 'mε. 'Diwɔnyɪnɪ -nɪ 'de aopu- "klu ε, uɔ ke -nɪ se dbεε-. Nyu -uɔa -daa' uua' -ce" Sesi 'a dboun -wεε -uɔ se ε nɪ ε, -nɪ -tɪen' uɔpu i 'de ka uɔ nɪ st 'tmuun -nɪ -je kan'. 3 -nɪ -bleε nai", -nɪ -jee -ma -ce" wɔn 'de 'ma 'nyɪ 'a -tl' 'nɪ, 'de 'kpi se -mii" wa mamau 'su. 4 'Kaa dε -je sea' 'nɪ 'nɪ nɪ ε, emε -nɪ 'ma -tl' kmaa' -ε -nɪ 'de -nɪ 'nɪ tein" ε, -nɪ -bɔ -mε o. 5 -Ta -nɪ -blua' -nɪ po 'o 'a -tl' -kwlu o -wεε -nɪ -je -ma dɪsɪn "i juo 'de -nɪ -jl 'kpu "i to-, -wεε ka -nɪ -kma 'ma -tl' tein" -nɪ -je kan' nu ke'wɪε. -Bo ε se -mε nɪ ε, 'ma muε jia' -wεε 'nɪ 'je -ma -dam'ba

'a "kpei-tede-kwlin-saa. ⁶ De -je -εε -tt' 'un 'ma poa -un -tt' o ε, εμε -nι nyu -kpa 'o Nikola 'de ε, uua' nuudi a nyaa -mii' ka la nyaa 'mii -ke ε.

⁷ Nyc -nla doun" "jru -mε wlu Kea 'a -Suu a 'tmua Kea -gbi -pee ε po ε doin" o ! Nyc -κκ mua tu 'a "jru kpa'a a, 'kmunι tu -ε -nla 'de Kea 'a κεεma' -kwλ 'di mε -εε 'jκ 'un 'je ε "nyl -wεε ε 'je di.

Wlu -tmuaa' 'de Siminι Kea -gbu -pee ε

⁸ "Ju 'un 'jeea "jriε- ε, ε wlu' 'de 'un -pee ka ke'wλε ε 'na : Wlu -ln -jea 'cru -wεε -ln -jea Siminι Kea -gbu 'a "jru kpc' i -tei kpa, ε ka :

'Mκ -κ -kcan 'de dt -wee' 'a nya -wεε -κ kan dt -wee' "jru ε, 'de -κ -mεa 'de -wεε -κ jia 'kmu de ε, 'un 'naa :

⁹ 'Kle -ma -jea 'un juε'. 'ln juo -ma nua" 'a 'dba -tt' mε, 'de -mε 'kamκ -ln -nι dt -wee' 'a jei. Nyu -uua -daa' uua' -ce" Suifu -wεε -uυ se ε nι ε, ka uua -cre" 'a -un ε, 'un ju'. Uua' nyu tu ε, uυ nε Satan 'a nyu -o. ¹⁰ De -ma -jea 'kle ε, εε' faun 'bo -un nuε. -ln -gbyn 'nκ, -sion' κ muε aoa' jru' -kaso 'di poa' -wεε ao 'je i -tuεn' -wεε ao 'je 'kle 'je 'de 'wλ -puue 'di. -ln -bo wlu fai" poeε mamau 'su, ε 'je -ma 'mea' jεε-, -wεε 'un 'je -un 'kmunιa' -sea' -kwe -ta 'ble "nyl. εμε -εε mu -ma -kei" nla'.

¹¹ Nyc -nla doun" "jru wlu Kea 'a -Suu a 'tmua Kea -gbi -pee ε po ε doun" o ! Nyc -κκ mua tu 'a "jru kpa'a a, κ se -tuκn blui. 'Mea 'a kpe 'κκnκ -nε se κ "i blai.

Wlu -tmuaa' 'de Pεεkamυ Kea -gbu -pee ε

¹² "Ju 'un 'jeea "jriε- κκ, κκ wlu 'un -pee ka -ke, κ 'na : Wlu -ln -jea 'cru -wεε -ln -jea Pεεkamυ Kea -gbu 'a "jru kpc' i -tei kpa, ε ka :

'Mκ -blea -placnε -nma" 'a -wεε -εε "jri nla 'κκκ ε, ka 'un 'da ka, 'un 'naa :

¹³ 'ln juo -ma -teun 'mε. 'Bo 'a -ta -tu κκ Satan "ti -wεε κ 'ble nyu. Ka -ln -tua" 'ma 'nyu 'a -tt' mamau 'un 'je kan' 'mε -ke. 'Bo aopu o -kwλ Satan nla, Antipasι -κ -jea 'ma -tt' κκ 'un -wεε -κκ -tmua 'ma -tt' 'de nyu -pee, -κκκ nyu 'dbκ ε, -ln se 'ma -kwλ' -tea' o 'κκ, 'de -mε 'kamκ uυ 'dbκ 'de 'ma -tt' 'un. ¹⁴ 'Kaa dt jri' mι -ma nu 'su -la nyaa 'mii. la' dt tu mι -nι nyu jru' -nι 'de aopu "klu -wεε dt Balaam κκκ nyu -uua nu ι. Ka -bo Is-raε-κκκ nu -wεε uυ 'jea 'de dεsaun 'di 'kpa a, εμε κ κκ Balaki. κκκ -nuε' -wεε nmi uυ -saa 'sraa- uυ "nyla κκκ ε, 'de Israε-κκκ a di la' nmi tu. κκκ -nuε' ke'wλε -wεε uυ 'kpa 'de jei" 'jedεsaun 'di. ¹⁵ 'De nyu jru' -nι 'de aopu "klu ke'wλε -wεε dt nyu -uυ bla 'o Nikola 'de a nua, -uua nu ι -ke. ¹⁶ εμε -tt' 'un 'naa -ln -juo -ma dεsaun "i -ln -je ε 'kpu "i to-. -Bo ε se -mε nι 'ja a, 'ma muε -too" 'a 'un 'je ji -wεε 'un 'je -placnε -nla 'de 'un 'wκn nu 'de 'un 'je uua' nyu tu tu o -fκn'.

¹⁷ Nyc -nla doun" "jru ε, wlu Kea 'a -Suu a 'tmua Kea -gbi -pee ε, κ po ε doun" o ! Nyc -κκ mua tu 'a "jru kpa'a a, 'ma muε κ diide -ε pa 'kwla 'de jaun 'di 'nyla', -wεε 'un 'je κ "soukpo plu "nyl -ke. 'Nynι dee -crua' 'bo ε "kpei ε, nyc jrc' se ε juo-, -bo ε se nyc -κκ mua εε' "sou tu 'jea' nι ε.

Wlu -tmuaa' 'de Tiatii Kea -gbu -pee ε

¹⁸ "Ju 'un 'jeea "jriε- κκ -wlu 'un -pee ka ke'wλε, -κ -na : Wlu -ln -jea 'cru -wεε -ln -jea Tiatii Kea -gbu 'a "jrukpc' i -tei kpa, ε ka :

'Mκ -κ -nla Kea 'a "Ju -κκ "jri a wan ka nεmλ nla, -wεε -κκ bι a fan ka -tien nla, 'un 'naa :

¹⁹ 'ln juo -ma nuudi 'mε. -Ma nyu 'a -tt' kmaa' o, -ma Kea -kwλ' -tea' o, ka -ma nuua -ma de 'di-wi" "juκ o, -ma pεε "wκin 'bεεa' o, 'de ka dt 'dε -ln -κκκa' de -ma nua ι -tia "i ι -sia -jλ -nla tein" ε, 'un juo -mι 'mε -ke.

²⁰ 'Kaa dε -je -sea' 'un 'tun nu 'de -ma -tt' 'un ε, εμε -nι "junynκkpaο' uua 'daa- Sesabε -wεε -ua -daa' ua' -ce" Kea 'a wlu 'kwajaanyκkpaο' ε, umυ -ln -taai" -wεε -ua -saa 'ma dbonuun 'a "jru -jei" -wεε -ua κκ uυpu jei" 'jedεsaun, 'de nmi uυ -saa 'sraa- uυ "nyla κκκ uua di.

²¹ 'ln "nyl u κκ" 'mε -wεε u 'je ua' dισaln "i juo-, 'kaa u 'na u se ua' jei" 'jedεsaun 'kpu "i toi. ²² εμε -tt' 'ma ji u 'wε- "kpei jaa' -wεε u 'je i 'pen 'de u 'je ua' -ce" κκκ 'je. Nyu -uυ -ke u 'kpa 'de jei" 'jedεsaun 'di ε, -bo uυ se uua' dεsaun "i juo -wεε dt Sesabε a nua uυ si kwa -κκκ -saa a, 'ma muε uυpu 'kle klaa" "kpei jaa' -ke. ²³ 'Bo -mε 'de ε, 'ma muε ua' "nynuu- 'mea' "kpei jaa' -wεε ka 'un nla "ju -κ -jua nyi κ κ 'de -κκ -gbyn a 'de nyu pεε o ε, Kea -gbi -wee' "klein 'jι juo-. Dt "klein ao nua 'κκ -κκ mu ao la' -kei" -saa' due 'due.

²⁴ 'De aopu -κκ -nla 'de Tiatii Kea -gbu 'di -wεε dt Sesabε a κκκ nyu -κ sea 'bo ι 'de bla a, dt -ι pa 'kwla -wεε uua 'daa- Satan 'a dt ε, ao si 'cian. Aopu κκ ε, 'un se aopu ke' jre' "i -tei. ²⁵ 'Kaa dε due' koun -gbai' mε 'ma 'tmuυ aopu-, εμε -nι -ta ao kpun a ao kpun 'bo i mamau 'su 'un 'je ji.

²⁶ Nyc -κκ mua tu 'a "jru kpa'a' -wεε ka 'un "sia 'nyu -κκ mua kan' nua' mamau -κ -jea nyu ε, 'ma muε κ "ikmaa' "nyla' -wεε κ 'je 'blua- -tuu"-tuu "jru kpc' i -te, ²⁷ 'de κ 'je nuεkpa 'ble -wεε κ 'jι i fuo-. κκ muε uυpu i waa' ka nyc κ waa jae i ε. Ka 'un "Bo "nyla 'ma -ce" 'kpa "ikmaa' 'bo 'blua- -wee' "klein "kpei ε, 'kamκ κκ mu nla'. ²⁸ Nyc -κκ mua tu 'a "jru kpa'a' a, 'ma muε κ 'cu-sun -εε fan -κκκ' wκn" "nyla'. ²⁹ Nyc -nla doun" "jru ε, wlu Kea 'a -Suu a 'tmua Kea -gbi -pee ε, κ po ε doun" o !

Wlu -tmuaa' 'de Saadt Kea -gbu -pee ε

3 "Ju 'un 'jeea "jriε- κκ, κκ wlu 'un -pee ka, κ 'na : Wlu -ln -jea 'cru -wεε -ln -jea Saadt Kea -gbu 'a "jru kpc' i -tei kpa, ε ka :

'Mκ -κ -blea Kea 'a -sii -mε" 'κκκ ke 'cu-sun -mε" 'κκκ ε, ka 'un 'da ka, 'un 'naa :

'ln juo -ma nuudi 'mε. Nyu a 'daa- -un 'kmunι i 'mε kpuκ-, 'kaa -ln -mεε'. ² -ln -bo i "maεε ! Nyu 'pla -sia 'o -wεε 'kmunιa' 'a dε-saan" nla 'de 'un ε, -ln -kuu uυpu a dt i. Dε 'un sia "jriε- o εμε -nι -ma nuudi se 'de 'ma Kea "jri 'dei nmκκ- -ke. ³ εμε -tt' 'un 'naa : dt nyu κκκ -un ε, -wεε -ln -jea t' 'un ε, -ln po ι -kwλ u, -ln kpun la' dt tu i -sisi' -wεε -ln -je -ma dισaln "i juo- 'de -ln -jι 'kpu "i to-. -Bo -ln se "jriε" i -te ε, 'ma muε jia' -wεε 'un 'je -un "jru -tiie", ka "jrii a pa -kwλ ε. Nκ" -ε 'di 'ma mua jia' a, -un se

εε juo i. ⁴'Bo Saadt Kea -gbu 'di t, -ma 'ce jru -ni 'o -ke -uu se uua' 'unpaadt -flen" kpuun-. Uua' nyu tu ε, uua muε dt pli 'unpaa -wεε uu ke 'ma -a -je na-, dε-nuε' uu nuε εε' ka-.

⁵Nyc -kk mua tu 'a "jru kpa'a a, kk muε dt pli 'unpaa kan' -ke. 'ln se kk 'nynt 'muui 'de 'kmunibε 'di. 'Ma muε kk 'nynt "sia' 'bo 'un "Bo ke εε' "sul "juoi. ⁶Nyc -nla doun" "jru ε, wlu Kea 'a -Suu a 'tmua Kea -gbi -pee c po ε doun" o !

Wlu -tmuaa' 'de Filadefi Kea -gbu -pee ε

⁷"Ju 'ln 'jeea "jriε- mε -wlu 'un -pee ka, c 'na : Wlu -ln -jea 'crt -wεε -ln -jea Filadefi Kea -gbu 'a "jrukpc' i -tei kpa, ε ka :

'Mε -c -wlu'a 'de Kea 'un -wεε -c -nla tε' -tε ε, -da'kle- ε -nla 'de 'beε Dafid' 'kwa tεin" ε, 'mε ε nt 'e 'kwa. -Bo 'mε kain 'bo -gbein" nyc -jea 'o kan, c se nt-. 'De -bo 'ln kan 'o -gbein" nyc -jea 'o kain, c se nt-. 'ln 'naa :

⁸'ln juo -ma nuudt 'mε. -ln -gbun 'nε, 'ln kaien -gbein" -je wεn 'bo -un "juoi, nyc jrc' se ε 'bεε- c 'je ε "wεin kan-. -ln se 'kpt -tuu" 'ble -mε, 'kaa ka -ma -jea 'ma wlu wεn -wεε -ln sea 'ma 'nynt 'a -t' o 'bε ε, 'ln ju'. ⁹-ln -gbun 'nε, nyu -uua -daa' uua' -ce" Suifu -wεε -uu se ε nt 'de -uua -tmua st ε, uua' "jrui 'klu-gbu Satan 'blea, 'ma muε nua' nyu 'je 'de 'wlu 'de uu 'je 'kci- i "sii- 'bo -un "juoi, 'de ka 'ln kma -ma -t' ε, uu 'je ε juo-. ¹⁰De -ln -bεεa' pεε "wεin -wεε -ln -jea 'ma wlu wεn, εmε -tε 'ma mu -mi i fua' -wεε -sεntε 'kle klaa" a mua jia' 'de 'blua "kpei ε 'jea nyu -wee' i -tun', ε se -mii" blai. ¹¹'ln se 'un -kwlei 'ma jea ji. De -ln -blea -ln kpuen i -sisi', -wεε nyc jrc' je -ma -kei" Kea -teea -un 'dei kpa.

¹²Nyc -kk mua tu 'a "jru kpa'a a, 'ma muε c 'ma Kea 'a -gbu" 'a -kwea' -gbaatu 'un nuua' -wεε c se -kwlin 'wlu 'bode. 'Ma muε 'ma Kea 'a 'nynt ke εε' -kwlc 'c 'nynt 'cra' 'bo c "kpei, εmε -nt Selisalem -kwlc -dee -ε -wlu'a 'bo 'ma Kea -pun" 'de jaun 'di, ε ke 'ma 'nynt dee ke.

¹³Nyc -nla doun" "jru, wlu Kea 'a -Suu a 'tmua Kea -gbi -pee ε, c po ε doun" o !

Wlu -tmuaa' 'de Laodise Kea -gbu -pee ε

¹⁴"Ju 'ln 'jeea "jriε- -nε, c mε -wlu 'un -pee ka ke'wle c -na : Wlu -ln -jea 'crt -wεε -ln -jea Laodise Kea -gbu 'a "jru kpc' i -tei kpa, ε ka :

'Mε -kk 'nynt nla Klu, -wεε -kk -tmua tε' -tε 'de -kk' pooa wlu fai" ε, dt "klein Kea nua 'mε tba 'e "jri. ¹⁵De 'ma 'tmua -un -pee, ε ka, 'ln 'naa :

'ln juo -ma nuudt 'mε. Ka -ln sea dee' nt- 'de -ln sea 'jru 'un nt ε, 'ln ju'. -Bo -ln -je dee' nt ε, -mε -ln -nt dee', 'de -bo -ln -je nε' nt ε, -mε -ln -nt nε' ! ¹⁶-je -ln -nla "bleu bleu -wεε -ln sea dee' nt-, 'de -ln sea nε' nt ε, 'ma muε -un wεn -saa'. ¹⁷-ln -na -ln -nε "wliiejei, -ma 'dε nmc', dε jre' se -un 'kwa -pεn. 'De ka -ln -nla "nmianyc -wεε -ln -blea wεε-, 'de nua" a 'dba -un -wεε -ma "jri wa 'de -ln cεan kui' -ln st juo-. ¹⁸'De εε' -tε 'un, 'ma -tuε" -un 'snε -ln ji 'sani -tun' 'nε 'un o. εε' 'sani tu jiiε 'bo nε 'un -wεε ε nt 'pepe, 'de -ln -je "wliiejei -cεen" 'kpa. -ln ji 'unpaadt plu -tun' -wεε -ln -je 'unpaa- 'de -ln je kui cεn

-wεε -tun' je -mii" 'dbaa. -ln ji "jri kεun -tun' -wεε -ln -je "jri po 'de -ma "jri 'je i 'je. ¹⁹Nyu -uua -t' 'ln kma a, uu pu 'ma -ce' "bli -wεε 'ma -sa kplun 'kwa i. -je ε nla kan' -mε 'ja a, -mε -ln -duo" 'kpt 'un -wεε -ln -je -ma dtsaln "i juo- 'de -ln -jt 'kpu "i to-. ²⁰-ln -gbun 'nε, 'ln ka, 'ln nε 'bo -gbu" wε, -wεε 'ma bla klu. Nyc "o nyc -wεan 'ma klublawlε -wεε -c -kain -a 'bo -gbein" ε, 'ma muε 'de c o -gbu" paa' -wεε 'ln ke c 'je sun -tadue po.

²¹Nyc -kk mua tu 'a "jru kpa'a a, 'ma muε nua' -wεε c ke 'ma -a -je 'o 'ma 'beεkpa-tε "kpei -te. Ka 'mε kpa tu 'a "jru -wεε 'ln ke 'ln "Bo -tea i 'bo εε' 'beεkpa-tε "kpei ε. ²²Nyc -nla doun" "jru ε, -mε wlu Kea 'a -Suu a 'tmua Kea -gbi -pee ε, c po ε doun" o !

Kea "juoi -gbeε' sun -nla 'e jaun 'di ε

4 Dt -nla 'mua -mε 'wlu'a 'o -jei" 'su ε, 'ln 'jeeε -gbein" -je "jriε- -ε -kain wεn 'bo jaun-kwlu. 'Su wlu 'ln 'wεan tεin" -wεε ka -kaun 'a wlu nla -ε -nla kan' a, ε wluε 'un -pee ke'wle, ε 'na : -ln -ja -ta, -wεε dt -l -jea nuuε 'bo -mε 'de, 'ln 'jt -un tεc-.

²'Bo ε 'sri Kea 'a -Suu "ji 'de 'un -wεε 'ln 'jee- 'beεkpa-tε due' "jriε- 'de jaun 'di. 'Bo εε' 'beεkpa-tε -tu "kpei, nyc jrc' -te 'o. ³kk "jua- a fan' ka "sei-ku -l -nmcε "jrii a fan, 'kamε ε nt-. la' "sei tu 'a 'nynt -nt Sasipu ke Sadoant ke-. 'Ni 'a bli' εε 'dba a, εmε -pin' kk 'beεkpa-tε 'dei -wεε -εε fan ka "sou-kea' nyu a 'daa- Emerodt nla.

⁴'ln 'jeeε 'beεkpaε 'a kwla 'sεnε 'jε -nyiiε "jriε- -ke -wεε -l -gbae' εε' 'beεkpa-tε -tu 'dei. 'Bo t "kpei ε, nyu-cεun' 'a kwla 'sεnε 'jε -nyiiε -te 'o. Uu -wee' paa dt plu 'un -wεε uu -tu" 'sani tu' 'bofan nua 'jru. ⁵-Ta 'beεkpa-tε -nε nla 'bo a cεε "jrii -ble -ble ka "ni a cεa "jrii ε, -wεε wlu -tuu"-tuu ke "ni 'a 'planwlu a 'wlu 'o -ke. 'Bo εε' 'beεkpa-tε -tu "juoi ε, 'ln 'jeeε -tai -mε" 'sεnε "jriε- -wεε -la wan, mε -nt Kea 'a -sii -mε" 'sεnε. ⁶'De -tai -mε" 'sεnε -nt "juoi ε, 'nifla' klaa" -nt 'o -ε -te "jri tein kpee.

'ln 'jeeε 'kmunidt -nyiiε' "jriε- 'de 'beεkpa-tε -nε -pun' -l -gbae' ε 'dei. l -wee' nεε "jri kui' 'de nya o 'de de o. ⁷la' -je -saa "i ε, ka -plaa nla, 'kamε -mε nt-. la' 'sεnε -nε ke bli' beε -tε -kooε'. la' taan -nε 'bleε nyic 'c "jua-, -wεε la' -nyiiε -nε ke -cii" -εε -wan" -kooε'. ⁸'De 'kmunidt -nyiiε -nt, t 'bleε kpoa" wli -mεεo"- due 'due -wεε la' ku -wee' nt "jri 'a 'su -ta 'o -ta. 'Kamε la -gbeε' Kea jeeεε 'de "mau'wε o, 'jru -gbaowε 'di, la wlu' ka, t 'na :

Tu "bo Kea, ε -kwε- i, ε -kwε- i, ε -kwε- i εmε "ikmaa' -wee' "klein nla 'e 'kwa a, ε nεε 'kmu tεin" -wεε ε nt 'kmu -sεan, 'de εε mu jia', εε' dt -wee' "klein -teeε "i -wεε ε -kwε- i kpe taan !

⁹⁻¹⁰"Ju -tea i 'bo 'beεkpa-tε "kpei -wεε -c -nla 'kmu jee- jee ε, ka 'kmunidt -nyiiε -nt a -tea' kk 'ni' -wεε la 'bεεa kk 'nynt "i 'de la po c 'sε- ε, 'kamε nyu-cεun' 'a kwla 'sεnε 'jε -nyiiε -nt a "sii- 'kci- i 'bo c "juoi -wεε uua -gbeε' c, 'de uu -sa uua' tu' 'bofan "jru -wεε uu po t 'bo kk' 'beεkpa-tε "juoi, 'de uua 'nu :

¹¹-Aa Tu "bo Kea, ε -nεε εε' ka -wεε nyu 'je εε' ni' -te', 'de nyu 'je εε' 'nynt "i 'bεε-, -wεε nyu 'je εε' "ikmanynε kpaε, dε-nuε' εmε -nu' dt -wee' "klein, 'de εε' -kwlotε 'un mε t -wee' nuuε -wεε l nt 'kmu !

'Sbɛpun- ke 'blaaju ke

5 'Su 'lun 'jeeɛ 'sbɛpun- due' 'jriɛ- 'de 'ju -tea i 'bo 'beɔkpa-tɛ "kpei 'a diansun 'kwa. 'De ɛɛ' 'sbɛ tu "kpei ke 'di -wee' 'cruiɛ -wee dt -ken' "wɔin ɛ, l nɪ kpe -mɛ" 'sɔn. 2 'De 'lun 'jee Kea 'a "soai -kmai" 'jriɛ- -wee ɔɔ kpa wlu "jei ɔɔ 'tmuu- nyu -wee', ɔ 'naa : Nyɔ -jɔ -nɪ 'sbɛpun- -nɛ 'ɛ "wɔin kain ka -wee ɔ -je ɛ' 'kɔn 'di -sa a- ? 3 'Kaa nyɔ -jea 'e jaun 'di o, 'nɔ 'blua- "kpei o, 'de -klu' 'wlu -wee ɔ -je ɛ "wɔin kain 'de ɔ -je ɛ ja -gbun, ɔ se nɪ-. 4 'Su 'ma -fun", dɛ-nuɛ' nyɔ -jea 'sbɛpun- -nɛ 'ɛ "wɔin kain ka o, ɛɛ' ja -gbun -ka nɪ, ɔ se nɪ-. 5 Nyu-cɔn' -wi" 'a due' wlu' 'de 'un -pee ɔ 'na : -ln -bo -fun" ɛ, -ln -gbun 'nɔ, "ju ka -plaa nɪa ɔ -nɪa kan' ɔ -wluɔ 'e Suida 'a -nɛ -kwluɔn ke Dafidɪ 'a "ji 'di ɛ, ɔ kpa tu 'a "jru 'mɛ -wee ɔ 'je 'sbɛpun- 'a 'kɔn -mɛ" 'sɔn -nɪ cɛn 'de ɔ 'jee "wɔin kain-. 6 'Ma -gbun a 'e 'su 'lun 'jeeɛ 'blaaju due' 'jriɛ- 'bo 'beɔkpa-tɛ 'ɛ -kwea'-, -ɛ -nyna i 'bo 'kmunɪdt -nyiiɛ' ke nyu-cɔn' 'a kwla 'sɔn 'jɔ -nyiiɛ 'a -kwea'-. ɛɛ' 'blaaju -kɔ' dɛ uɔ -saa 'sraa-. ɛ 'bleɛ -gbun -mɛ" 'sɔn ke "jri -mɛ" 'sɔn -ke, lɪn -nɪ Kea 'a -sii -mɛ" 'sɔn ɛ dɔba 'de 'blua- -wee' "kpei ɛ. 7 'Su 'blaaju 'kpa 'o 'wɛ -wee ɛ kɔn 'sbɛpun- 'de 'ju -tea i 'bo 'beɔkpa-tɛ "kpei 'a diansun 'di. 8 ɛ "dua 'sbɛpun- -nɛ 'un 'su, 'kmunɪdt -nyiiɛ -nɪ o, nyu-cɔn' 'a kwla 'sɔn 'jɔ -nyiiɛ -nɪ "siiɛ 'kɔi- i 'bo ɔ "juɔi -wee uɔ 'ble -sɪplɔ kwa due 'due, 'de uɔ 'ble 'sani 'seti -jia" -dai'kwɔb 'di kwa. -Dai'klɔ -nɛ mɛ -nɪ Kea 'a -jei" naaun 'a baewlu. 9 'Su uɔ -tɛɛ 'du dee ble 'a -pun" uɔ 'na : -Mɔ -nɪ 'sbɛpun- -nɛ 'ɛ 'un "duo- ka, -wee ɔ -jee "wɔin kain-, dɛ-nuɛ' uɔ -saa -un 'sraa-, -wee -ma nymɔ seie nyu a "ji -wee' o, wlu 'a kpe -wee' nyu a poa o, 'blua 'a blo' wɔn -wee' o, nyu 'a 'blee-blua -wee' 'dii 'de uɔ -nyɪ" uɔpu Kea. 10 -ln nuɛ uɔpu Kea 'a nyu 'un -wee ɛ 'je 'beɔ nɪ-, 'de uɔ 'je -aa Kea "juɔi nuɔ, -wee uɔ 'je 'blua- 'ble. 11 'Ma -gbun a 'e mu 'su 'ma 'wɔn Kea 'a "soa -tuu"-tuu 'a wlu 'beɔkpa-tɛ 'dei -ta "o -ta, -wee uɔ -pin' 'kmunɪdt -nyiiɛ -nɪ o, nyu-cɔn' 'a kwla 'sɔn 'jɔ -nyiiɛ -nɪ 'dei. Uɔa' Kea 'a "soa tu cɛn -kwlu -te "wlu 'di "wlu -te -kwlu 'di "kpei -tie". 12 Uɔa kpa wlu "jei -wee uɔa wlu ka, uɔ 'na : 'Blaaju ɔ -saa 'sraa- 'un ɛ, ɔ nɪɛ ɛɛ' ka -wee nyu 'je ɔ "ikmaa' o, "wliiɛ- 'bleea' o, tɔ' 'dɪnɪa' o, 'kɔn 'blea 'a 'nyɪn kpaɔ-. ɔ nɪɛ ɛɛ' ka -wee nyu 'je ɔɔ 'ni' -te', uɔ 'je ɔɔ 'nyɪn "i 'bɛɛ- 'de nyu 'je ɔ "diwan po. 13 'Su dt "klein Kea nua -wee -l -nɪa 'e jaun 'di o, -l -nɪa 'nɔ 'blua- "kpei o, -l -nɪa 'e -klu' o, -l -nɪa 'e 'tɔnɪɛ "kpei o, -l -nɪa 'e 'tɔnɪɛ -sɔn o, 'un 'wɔn l -wee' 'a wlu l 'na : "ju -tea i 'bo 'beɔkpa-tɛ "kpei ke 'blaaju ke, -a -bɛɛ' uɔa' 'nyɪn "i, -a po uɔpu 'sɛ-, -a -te' uɔa' 'ni', -a -kpa uɔpu "ikmaa 'a 'nyɪn 'de -sun "o -sun 'di. 14 'Su 'kmunɪdt -nyiiɛ' -nɪ 'na : Kɪn, 'kamɔ ɛ nɪ-. -Wɛɛ nyu -cɔn-wi" -mu "sii- 'kɔi- i 'de uɔa -gbɛɛ'.

'Sbɛpun- 'a "wɔinkandi

6 'Ma -gbun a 'e mu 'su, Kea 'a 'blaaju cɛn 'kɔn -mɛ" 'sɔn -l -blaa 'sbɛpun- pun 'di -nɪ 'a "i-saa -nɛ 'mɛ 'su 'kmunɪdt -nyiiɛ' -nɪ 'a' due' wlu'. ɛɛ' wlu 'un

'wɔan a, ka -tɛn ɛ "plan a, 'kamɔ ɛ nɪ-. ɛ 'na : -ln ji ! 2 'Ma -gbun a 'e mu 'su soo" plu due' -taan'. "Ju -tea 'bo ɛ "kpei ɛ, ɔ 'bleɛ plu. Tu"bofan -bo nyɔ kpa tu 'a "jru -wee nyu a "nyɪ ɔ, ɛmɛ uɔ "nyɪ ɔ. ɔ nɪɛ tu 'a "jru kpaɪ -o -wee ɔ 'je tu 'a "jru kpa ke'wɛ. 3 'Bo -mɛ 'de ɛ, -bo Kea 'a 'blaaju kain 'sbɛpun- 'a 'kɔn 'a kpe 'sɔn -nɛ "wɔin 'su ɛ, 'un 'wɔn 'kmunɪdt -nɪ 'a 'sɔn -nɛ 'ɛ wlu. ɛ 'na : -ln ji ! 4 'Su soo' 'jriɛ' -taan', -mɛ -sain'. "Ju -tea 'bo ɛ "kpei uɔ "nyɪ ɔ "ikmaa' -wee ɔ 'je pee 'a blua' 'de 'blua- "kpei -sa, 'de nyɔpu- 'e ba 'dba. Uɔ "nyɪ ɔ -cɛn klaa" -ke. 5 'Bo -mɛ 'de ɛ, Kea 'a 'blaaju kaian 'sbɛpun- 'a 'kɔn 'a kpe taan -nɛ "wɔin, 'su 'un 'wɔn 'kmunɪdt -nɪ 'a taan -nɛ 'ɛ wlu, ɛ 'na : -ln ji ! 'Ma -gbun a 'e 'su 'un 'jeeɛ soo" jre due' 'jriɛ-. "Ju -tea 'bo ɛ "kpei ɛ, ɔ 'bleɛ dɛ dbaadɛ kwa. 6 'Su ɛ -kɔ' -na 'un 'wɔn wlu jriɛ' -ɛ -wlu 'e 'kmunɪdt -nyiiɛ' -nɪ "klu, ɛɛ' wlu tu 'na : Nyu 'je 'wɪ due' dɔb 'a -kei" 'un "duo- -o, -wee uɔ 'je fai'pu 'a 'keinke due' -tɪn'. 'De nyu 'je 'wɪ due' dɔb 'a -kei" 'un "duo- ke'wɛ -wee uɔ 'je ko 'a 'keinke taan -tɪn'. 'Kaa -un -bo 'cna ke nmɔ -mɪ "i blaa. 7 Kea 'a 'blaaju kaian 'sbɛpun- 'a 'kɔn 'a kpe -nyiiɛ -nɛ "wɔin 'su ɛ, 'un 'wɔn 'kmunɪdt -nɪ 'a -nyiiɛ' -nɛ 'ɛ wlu, ɛ 'na : -ln ji ! 8 'Ma -gbun a 'e 'su 'un 'jeeɛ soo" due' 'jriɛ-, -mɛɛ' soo" tu kpa kpea' -jei". "Ju -tea 'bo ɛ "kpei ɛ, ɔɔ 'nyɪn -nɪ 'mɛa'. -Wɛɛ "ju uɔa 'daa- 'mɛun 'a -kwɔb -mɔ kɔn 'bo ɔ 'de. Uɔ "nyɪ uɔpu "ikmaa' -wee uɔ 'je 'blua 'a 'fɔ -nɪa -nyiiɛ 'ɛ due' 'ble, 'de uɔa 'dbaa nyu -cɛn "i, uɔa nuɛ' -wee 'mɪɛ- o, 'wɛ- o, 'kwla 'dinmi a 'dba nyu. 9 Kea 'a 'blaaju kain a 'sbɛpun- 'a 'kɔn 'a kpe -mm" -nɛ "wɔin 'su ɛ, 'un 'jeeɛ -sii -tuu"-tuu "jriɛ- 'bo Kea 'a 'sraa -sa 'un -sɔn. Nyu -uɔ -jea Kea 'a wlu tɔ' 'un -uɔ -tmu ɛ, -wee nyu uɔ 'dba 'de ɛɛ' -tɪ' 'un ɛ, uɔa' -sii -o. 10 'De uɔa kpa wlu "jei uɔa wlu ka, uɔ 'na : Tu"bo Kea ! -Aa 'Blei, -mɔ -kweai -wee ɔɔ -tmua tɔ' -tɪ ɛ, blaanc" nyu -uɔ -dba' -a -kwɔb 'de 'blua- "kpei -ln -je uɔpu 'a 'pee 'je -wee -ln -je -aa nymɔ kpan o -sa a- ? 11 'Su uɔ "nyɪ uɔpu "bai plu due 'due, -wee uɔ wlu uɔpu -pee ka, uɔ 'na : Ao -te i dɛ-saan" ke, ao 'je 'o fɔn- mamau 'su aoa' de'di -wi" -uɔ -ke ao nua Kea 'a dɔb -tadue ɛ, uɔa' -tisun 'je 'o nyɪn, dɛ-nuɛ' ka 'kmu "kpeinyu 'dba aopu ɛ, 'kamɔ uɔa mu uɔpu 'dbaa' -ke. 12 'Ma -gbun a 'e 'su Kea 'a 'blaaju kaian 'sbɛpun- 'a 'kɔn 'a kpe -mɛɛo"- -nɛ "wɔin 'su 'blua- crɛ' -kɪkɪli, 'jru -wee' -saa "i, ɛ kpe' -pliɪli ka tae' jre nɪa. 'Cu -wee' -saa "i, ɛ -sain' -cruɪ' ka nymɔ nɪa, 13 -wee 'cu-sun a 'wlu 'e jaun 'di, lɔ blu 'nɔ 'blua- "kpei. Ka poɔ' klaa" a jiiɔ crootu 'un -wee ɛɛ' -pɔɛ" a 'wla a, 'kamɔ ɛ nɪ-. 14 'Su jaun 'wluɛ -jei" ka nyɔ ɔ 'fea srɛ', 'kamɔ ɛ nɪ-. 'Su cruɪ o, 'blua- -nɪa "ni 'a du 'dii o, l -wee' 'wluɛ -kwɪn'. 15 'De ɛɛ' nɔ" tu 'di ɛ, 'beɔ-wi" -nɪa 'blua- "kpei- o, nyu -jeopoun o, "suɪ 'a klae" o, "wliiɛjeun o, "ikmaun o, kuɔnpu- o, -cɛ" -peeteun ke uɔ -wee' "klein a pa 'kwla 'de cruɪ 'a -kwɛwɔn 'dii ke "suɪ- klae" -sɔin. 16 'De uɔa wlu cruɪ ke 'soa- -pee, uɔ 'na : l blu 'de -a "kpei -wee l 'je -a 'kwla -tu" 'de "ju -tea i 'bo 'beɔkpa-tɛ "kpei je -a "jriɛ- 'jee- -wee ɛɛ' 'blaaju je -a 'cɛn i kpaɔ-', 17 dɛ-nuɛ' uɔa' 'cɛnkpa- sɔn klaa" -sun' -wɛ-. 'De nyɔ -jɔ -je -mɛ 'ɛ -sɔn' tu "juɔi nyna 'nɔ 'kmu ɛ- ?

Nyu 'a -kwlu 'a -puue 'jɔ -nyiiε "wlu -nyiiε (144 000)

7 'Bo -mε 'de ε, 'ln 'jeeε Kea 'a "soa-wi" -nyiiε "jriε-
 -weε -uu -nyina 'blua 'a 'fɔ -nla -nyiiε o i 'de -uu
 kpuɔ poɔ' -nla -nyiiε i -weε l je 'blua- o, 'tɔnε o, tu "o tu
 'un jii 'kɔ 'kmu "kpei. ²-Weε 'ln 'jee- Kea 'a "soai jɔ'
 "jriε- 'de 'jɔ 'a 'wlu 'ln fɔ o, dε 'kmunl Kea a -tuu" a nyu
 juo'ln ε, εmε -mɔ 'ble kwa. 'De ɔ kpa wlu "jɛi kpleiin
 -weε ɔ wlu Kea 'a "soa -nyiiε -nu -pee. Uua' Kea 'a "soa
 tu ε, uu -teε 'blua- ke 'tɔnε 'a dooa -tl' 'a kein"ke. ³Kaa
 ɔ 'na : Ao 'bo 'blua- ke 'tɔnε ke ti dεsaun "jrii nuε ! Ao
 fuo -aun, -bo -a -kɔ' -aa Kea 'a dbonuuɔn 'a "jua- juo 'ln
 -tu" 'a -weε. ⁴'Su nyu -uu -tuu" juo 'ln ε, 'ln 'wɔn uua'
 -tisuɔn 'a 'nyɔn : uu 'wluε 'de Israε-kɔun 'a -kwluɔn -nla
 -puue 'jɔ 'kɔnɔ 'dii -weε uu nε -kwlu 'a -puue 'jɔ -nyiiε
 "wlu -nyiiε (144 000). ⁵Nyu 'a -kwlu due' "wlu 'kɔnɔ
 (12 000) -wlu 'e -kwluɔn 'o -kwluɔn 'di :
 nyu 'a -kwlu due' "wlu 'kɔnɔ 'wluε 'e Suida 'a "ji 'di,
 -kwlu due' "wlu 'kɔnɔ 'wluε 'e Ruiben 'ε "ji 'di,
 -kwlu due' "wlu 'kɔnɔ 'wluε 'e Gaadt 'a "ji 'di,
⁶-kwlu due' "wlu 'kɔnɔ 'wluε 'e Aseε 'ε "ji 'di,
 -kwlu due' "wlu 'kɔnɔ 'wluε 'e Neftali 'a "ji 'di,
 -kwlu due' "wlu 'kɔnɔ 'wluε 'e Manase 'a "ji 'di,
⁷-kwlu due' "wlu 'kɔnɔ 'wluε 'e Simeɔ 'kɔ "ji 'di,
 -kwlu due' "wlu 'kɔnɔ 'wluε 'e Lefi 'a "ji 'di,
 -kwlu due' "wlu 'kɔnɔ 'wluε 'e isaka 'a "ji 'di,
⁸-kwlu due' "wlu 'kɔnɔ 'wluε 'e Sabilɔn 'kɔ "ji 'di,
 -kwlu due' "wlu 'kɔnɔ 'wluε 'e Soseu 'a "ji 'di,
 -weε -kwlu due' "wlu 'kɔnɔ 'wlu 'e Bensame 'ε "ji 'di, 'de
 uu -wee' -tuu" ε juo 'ln.

Nyu -tuu"-tuu a -gbεε' Kea "juɔi

⁹'Ma -gbun a 'e 'su 'ln 'jeeε nyu -tuu" "jriε-, uua' nyu
 tu se -sro' -ta 'ble. Nyu -uu -wluε 'beɔdɔ -wee' 'dii o, nyu
 'a -kwluɔn -wee' 'dii o, nyu -wluε 'blua 'a blo' wɔn 'dii ke
 wlu "klein nyu a poa la' nyu ke. Uu -wee' paa dupli 'un
 'de uu 'ble -gbun' kwa -weε uu nɔ 'o 'beɔkpa-tε ke Kea 'a
 'blaaju "juɔi. ¹⁰'De uu kpa wlu "jɛi -weε uua wlu ka, uu
 'na : 'Puua' nε 'de -aa Kea -ε -tea i 'bo 'beɔkpa-tε "kpei
 ke 'blaaju 'kwa. ¹¹'Su Kea 'a "soa-wi" -pian' 'beɔkpa-tε
 'dei o, nyu-ɔnɔn' -nu o, 'kmunlɔn -nyiiε' -nɔ o, uu -wee'
 "siiε "jua- i 'bo 'beɔkpa-tε "juɔi -weε uua -gbεε' Kea.
¹²Uu 'na : Kun, tɔ' -o, 'kamɔ ε nɔ -cεen' - ! -Aa Kea mε -εε
 'nyɔn nyu 'je 'i 'bεε- -weε -ε -je 'nyɔn 'wlu, εmε -nɔ tɔ'di,
 εmε nyu 'je 'sε po -weε -εε ni' nyu 'je -te'. εmε -kmai"
 -weε -ε -ble 'kpi jeejee. Tɔ' -o, 'kamɔ ε nɔ -cεen' - !
¹³'Su nyu-ɔnɔn' -nu 'a due' -teeε' 'mii, ɔ 'na : Nyu -paa
 dupli 'un -ta 'ee, -un -juo uuɔn mεε ? 'De -ta uu 'wluε -un
 -juo 'o 'εε ? ¹⁴'Su 'ln 'na : "ln-, nyɔ -cɔnɔn' -, mɔ -juo 'o,
 'mɔ se 'o juo-. -Weε ɔ wlu 'un -pee ka, ɔ 'na : Nyu -ma
 -jea i -ta, ε nyu -uu -jiia 'e 'kle klaa" 'un, uuɔn -o. Kea
 'wluε uua' dɔsaun "kpei, dε-nuε' 'blaaju -saa 'sraa- 'un,
 -weε -εε nɔmɔ 'wla i εmε -nuε' -weε uua' 'unpaadt "plu.
¹⁵Uu 'wɔnɔn- la' wɔnɔn-tl' mε, εmε -tl' uu nɔ 'o Kea 'a 'beɔk-
 pa-tε "juɔi. 'De "mau'wɔ o, 'jɔn-gbaowɔ 'di ε, uua nuε ε
 "juɔi 'de εε' -gbu" 'di. "Ju -tea i 'bo 'beɔkpa-tε "kpei ε,
 ɔ mɔ -kɔ -fli -cri" uu "kpei -weε -kɔ fuo uuɔn i. ¹⁶'Muε- ke

'ni 'natun se uuɔn nui 'bode, -tɛnjɔ se uuɔn faan i,
 mɔmɔ 'jɔε' se uuɔn nu i 'bode, ¹⁷dε-nuε' 'blaaju -nla 'o
 'beɔkpa-tε 'ε -kwea' mɔ -kɔ mu uuɔn 'a -tl' -tu" 'a, mɔ
 -kɔ mu uuɔn -je o poa' -weε -ta 'kmunl ni 'a "jɔn nla, ɔ
 -je 'o uuɔn kpa, -weε Kea 'je uuɔn "miini "jri i-sa.

'Sbεpun- 'a 'kɔn 'a kɔε -mε" 'sɔn -nε

8 -Ta 'blaaju kain a 'sbεpun- 'a 'kɔn 'a kɔε -mε" 'sɔn
 -nε "wɔn 'su ε, 'de jaun 'di -wee' nuε -tun" aa, ε
 -fnɔ' 'e -paii. ²'Su 'ln 'jeeε Kea 'a "soa -mε" 'sɔn -nla 'o
 Kea "juɔi "jriε-, -weε uu "nyl uuɔn dɔ-kleε -mε" 'sɔn.
³'Su Kea 'a "soai jɔ" ji 'de ɔ nyɔn i 'bo 'sraa -sa 'ln -ε
 -nla 'o 'beɔkpa-tε "juɔi -pun". ɔ 'bleε 'kwlan -ε 'di nyu a
 pooa -dai'klɔ "jri kwa. εε' 'kwlan tu ε, 'sani -nuε'. 'Su uu
 "nyl ɔ -dai'klɔ -tuu" -weε ɔ 'je ε 'sraa- -saa 'bo 'sraa-sa'ln
 'sani nua "kpei, ε ke Kea 'a -jei" naaun -wee' "klein 'a
 baewlu ke. ⁴-Dai'klɔ ɔ poa "jri 'de 'kwlan 'di -nε, εε' dao'
 ke Kea 'a -jei" naaun 'a baewlu a 'wluε 'e Kea 'a "soai
 -nɔ 'kwa -weε la mu "jɛi -tadue 'de la mu 'o Kea "juɔi.
⁵'Su Kea 'a "soai -sa nε 'bo 'sraa -sa 'ln -weε ɔ "jiiε 'de
 'kwlan -nε 'di. 'De ɔ -fi" ε ε ke nε -wee' 'kɔ 'blua- "kpei. ɔ
 -fi" ε 'su ε, 'ni 'a "plan-cruen" ε 'kpa, 'blua- a cre'.

Kea 'a "soa-wi" -teε dɔ-kleε blaa' -pun"

⁶'Bo -mε 'de ε, Kea 'a "soa-wi" -mε" 'sɔn -uu -blea
 dɔ-kleε -mε" 'sɔn ε, uua nmaεε dɔ -weε uu 'je l bla.
⁷Uua' -jɔ -saa "i bla dɔ-kleε 'su ε, 'ni kun o, nε -ε -ke
 nɔmɔ "beea "jrii -fi" ε' 'kɔ 'blua- "kpei. 'Su 'blua- -ε -seea'
 'un kɔε taan a, εε' 'fɔ due' 'kpa "jri, ti -l -seea' 'un kɔε
 taan a, -mɔ 'a tɔ 'kpa "jri, -weε sii" -wee' sin -ke.
⁸Uua' 'sɔn -nɔ bla dɔ-kleε 'su ε, dε jɔε' ka cruɔn nla, -ε
 -nla kan' a, -weε -ε -nla nεmɔlɔ ɔ 'su ε, ε -fi" ε' 'kɔ 'blua-
 "kpei -weε ε -ka i 'de 'tɔnε wɔn. 'Su 'tɔnε -ε -seea' 'un
 kɔε taan εε' tɔ due' -snεε nyɔmɔ 'un. ⁹Dɔ -l -nla 'kmu
 'de 'tɔnε -sɔn -weε -l -seea' 'un kɔε taan la' kɔɔ due'
 'mεε -weε -bato' -l -seea' 'un kɔε taan la' kɔɔ due' sɔn i
 -ke.

¹⁰Uua' taan -nɔ bla dɔ-kleε 'su ε, 'cu-sun 'a klaa" -εε
 fan ka -tau a wan ε 'wluε "jɛi -weε ε blu 'nɔ 'blua- "kpei.
 'De ε -ka i 'de juuɔ -l -seea' 'un kɔε taan 'a due' ke "ni 'a
 "jɔn -wee" "kpei-. ¹¹εε' 'cu-sun tu 'a 'nyɔn -nɔ "Kae "ku.
 "Ni -seea' 'un kɔε taan la' due' -nɔ "kae" "kɔkɔ. Nyu
 -tuu"-tuu -na la' "ni tu ε, uu -wee' "klein 'mεε.

¹²Uua' -nyiiε -nɔ bla dɔ-kleε 'su 'jɔn o, 'cu o, 'cu-sun o,
 dɔ -la kɔε nla taan 'mua-, -l -seea' 'un 'ε kɔε tan tan, la'
 tɔ due 'due sɔn i -weε l 'kɔ fan-tl. 'Su 'jɔn -gbaowɔ ke
 "mau'wɔ 'a tɔ due' kpe' -plipli. ¹³'Ma -gbun -a 'e 'su 'ln
 'jeeε -cii" due' "jriε- 'de jaun 'a 'keekei" -weε -εε -wan",
 'de -εε kpa wlu "jɛi -weε -εε wlu ka : Weε -tl oo ! Weε-tu
 oo ! ε nɔε "nmia-tɔ -o 'de 'blua "kpeinyu 'a -tl' 'un oo, -a
 -blu" -aa- ! -Ta Kea 'a "soa taan -sia 'o uua mua dɔ-kleε
 blaa' -mε "nmia -tɔ -a ji 'blua 'dinyu "kpei !

Dɔ-kleε 'ε kɔε -mm" -nε ke kɔε -mεεo" - -nε ke

9 'Bo -mε 'de ε, Kea 'a "soa-wi" -mε" 'sɔn -blea
 dɔ-kleε -mε" 'sɔn kwa -nu, uua' -mm" -nɔ bla
 dɔ-kleε 'mε 'su 'cu-sun -ε -wluε 'e jaun 'di -weε -ε blua

'kɔ 'blua- "kpei ε, 'n 'jee ε 'jriε-. Uu "nyl ε -da'kle -wεε ε 'je "bie-gbau" klaa" "wɔin kain. Εε' "bie-gbau" tu tɛn 'di -su' bii. ² Ε kain a "bie -nε "wɔin 'su ε, dao' -gblun -a 'wluα 'de ε 'di ka nε-gbauo klaa" 'a dao' nta. -Wεε 'jru ke 'de 'jei -wee' nɪ -pɪɪpli 'de dao' -nε 'ε -tt' 'un. ³ 'De dao' -gblun -nε 'un 'demɔ 'plɑn-too' 'wlu -wεε ε -gbaa 'blua- "kpei-. 'Su uɪ "nyl "ikmaa' -wεε ka -kɪan" -kɪan' nta 'kɔ 'blua- "kpei 'a -ku' nta, la' -ku' nɪ kan'. ⁴ -Wεε uɪ wlu ε -pee ka, uɪ 'na : l 'kɔ sɪi" o, ti o, dɪ -la mεa 'bo 'blua- "kpei dεsaun "jrii nɪε, 'kaa nyu Kea 'a juo 'un sea 'o "juɔi nɪ ε, uɪa 'su mu ε 'je dεsaun "jrii nu. ⁵ Uu se 'o wlu cɛn -wεε 'plɑn -too' 'je uɪa' nyu tu 'dba, 'kaa uɪ 'na ε -tu" uɪpu 'kle 'de 'cuɪ -mm" 'di, -wεε εε' 'kle tu 'je uɪpu i "wee- ka -bo -kɪan" -kɪan' nmu nyu -wεε εε "weea', 'kamɔ ε nɪ-. ⁶ 'De εε' 'wɪ tu 'di ε, nyɔɔpu a muε 'mεa' i -kɔan', 'kaa uɪ se 'ε 'jei. Uuα muε 'mεa' "i nta', 'kaa εε muε uɪpu o tεεan' fiin.

⁷ la' 'plɑn -too' tu ε, ε -kɔ' soe" nyu nmaea tu -fɔn' -tt ε, -wεε dε jre' ε fan 'bo ε 'jru ka 'sani -gbla nta. la' "jua- -kɔ' nyɔi kɔ "jua-. ⁸ la' "mu- -kɔ' 'nyɪnukpae' 'a "mu-, -wεε la' 'nyɪn -kɔ' -plaa 'a 'nyɪn. ⁹ Dε ε paa 'un ε, ka nɪε nta, 'kamɔ ε nɪ-. la' nai 'a -cruen" kmai", ka tu -fɔn' soe" -tuu"-tuu a plea -wεε la -cria' tu -fɔn' 'kamɔ 'de la' -ciin 'a -cruen" beea o ε, 'kamɔ ε nɪ-. ¹⁰ la' -kun' -kɔ' -kɪan" -kɪan' 'a -kun' -wεε ε nɪ 'mum. la' "ikmaa' nta 'e la' -kun' 'un, -wεε ε 'je nyɔɔpu- dεsaun "jrii nu 'de 'cuɪ -mm" 'di. ¹¹ l 'bleε "jru kɔkɔ" i -tei kɔkɔ -nɪ "bie-gbau" klaa" 'a "soai. kɔkɔ 'nyɪn -nɪ Abadɔn 'de Suifu -wlu 'di, -wεε uɪa 'dɔkɔ- Apolɔn 'de Glεkɪ -wlu 'di, ε 'de mε -nɪ dɪ 'a "ma i -sai.

¹² "Nmia -tt 'a "i-saa -nε -mε -si' -wεε-. -lɪ -gbun 'kɔ, la' kpe 'kɔkɔ -sie 'o ke'wλε -l -je ji.

¹³ 'Bo -mε 'de 'su ε, Kea 'a "soa -nu, uɪa' -mεεo"- -kɔ bla dɔ-klee 'mε. 'Su 'un 'wɔn wlu jre'. 'Sraa -sa 'un 'sani nua -wεε -ε -nɪa 'o Kea "juɔi ε, 'de εε' -gbun -nɪa -nyiiε o 'demɔ εε' wlu tu 'wlu, ¹⁴ -wεε ε wlu 'de Kea 'a "soai -ɔ bla dɔ-klee -kɔ -pee, ε 'na : Kea 'a "soa-wi" -nyiiε -uɪ -mɪuα i 'de juuɔi klaa" -εε 'nyɪn nta Eflatɪ "kpei ε, -lɪ -kain uɪpu i. ¹⁵ 'Su Kea 'a "soa -nyiiε' -nu kain ε i. Uuα' Kea 'a "soa tu ε, uɪ -tee kein" ke see -wεε uɪa fuo kɔ" o, 'wɪ o, 'cu o, -sun 'a 'o nɪnia', 'de nyɔi -uɪ -seea' 'un kpe taan uɪ 'je uɪa' kɔkɔ due' 'dba. ¹⁶ "Soa-wi" -nyiiε -nu, uɪ kɔn 'e "soa-wi" -tuu"-tuu 'mla -wεε -uɪ -te soe" "kpei. "Soa-wi" uɪ kɔn a 'e 'mla -nu, 'un 'wɔn uɪa' -tisun 'a 'nyɪn 'mε, uɪ nɪε -kwɪu -te "wlu 'di "wlu -te -kwɪu 'di.

¹⁷ 'Ma -gbun a 'e 'su 'un 'jeeε soe" 'jriε- 'de jajri 'di, ε ke nyu -tea 'bo ε "kpei ke. Uuα' nyu tu paa nɪεbai" 'un, ka nε nta 'kamɔ la' "bai tu 'a ku nɪ-. la' jru' kpa kpea' -jei", la' jru' 'fasun. Uuα' soe" uɪ -tea "kpei ε, la' "jru -kɔ' -plaa 'a "jru, -wεε nε ke dao' ke 'nu -nyɪniia "jrii -ε -dba nyu a 'wlu 'de ε 'wɔn. ¹⁸ Nε o, dao' o, 'nu -nyɪniia "jrii -ε -dba nyu -l -wluα 'e soe" 'wɔn ε, ε nɪε nyu 'kle -tu" dɪ 'a kpe taan -o, umɪ -dba nyɔi -uɪ -seea' 'un kpe taan 'a kɔkɔ due'. ¹⁹ Soe" -nɪ la' "ikmaa' nta 'e ε 'wɔn -wεε ε nɪ 'de la' -kun' 'un -ke. la' -kun' -kɔ' sɛn ε 'bleε "jru due 'due, umɪ la nu -wεε la nu nyɔɔpu dεsaun "jrii.

²⁰ Nyu -sia 'o -wεε nyu 'kle -tu" dɪ -l -wluα 'e soe" 'wɔn -nɪ sea 'dba a, uɪ 'na uɪ se uɪa' dɪsɪn "i juoi -wεε uɪ se uɪa' nuudɪ 'kpu "i to. Uu 'na uɪ se -sɔn' kɔ "suɪ 'a

-gbεε' -tt 'kɔi. Kɔin 'sani o, nɪε o, 'wεi o, "sou ke tu nua, 'kamɔ ε see 'bεε ε 'je ε 'je, ε 'je i 'wɔn, ε 'je na-. ²¹ Uuα' nyu tu ε, uɪ 'na uɪ se uɪa' "ku 'dbaa' o, uɪa' nyu 'srε i poo- jrii' nua' o, uɪa' jei" 'jedεsaun ke dε nyu sea -un "nyl -lɪ -sεε -jei" 'a 'kpu "i to -tt kɔkɔ-.

Kea 'a "soai due" "nyε San 'sbεpun- -saan"-

10 'Ma -gbun a 'e 'su 'un 'jeeε Kea 'a "soai due' -kmai" 'jriε- kɔ -wlu 'e jaun 'di, -wεε -kɔ -si" i 'de 'blua- "kpei. kɔkɔ "soai tu paa buε" 'un, 'ni 'a bli' mε -gban' e i 'de kɔ "jru kɔkɔ'. kɔkɔ "jua- -kɔ' 'jru -wεε ka nε-gblun 'kɔkɔ nta, kɔkɔ bɪ nɪ kan'. ² kɔ 'bleε 'sbεpun- -saan" due' kwa -wεε ε kain ε "wɔin. kɔ nyɪna kɔkɔ dianbu i 'de 'tɔnɪε wɔn -wεε kɔ nyɪna kɔkɔ kuanbu i 'de 'kpuu "kpei. ³ 'Su kɔ kpa wlu "jei -wεε kɔ "wɔ ka -plaa a klua. kɔ wluα 'su -tɛn -nɪa -mε" 'kɔn "plaa". ⁴ -Tɛn -nɪa -mε" 'kɔn "plan 'su, 'ma jie dɪ 'crɪa' -teea' 'de-, 'kaa 'un 'wɔn wlu jre' -ε -wlu 'de jaun 'di, ε 'na : Dl -tɛn -nɪa -mε" 'kɔn 'tmua ε sie 'e "stan, -lɪ -bo ε 'crɪε !

⁵ 'Su Kea 'a "soai -kɔ bu due' nyɪna 'e 'tɔnɪε wɔn -wεε due' nyɪna 'e 'blua- "kpei -kɔ kɔ toε kɔkɔ diansun "jei ⁶ -wεε kɔ -snεε 'de Kea -nɪa 'kmu jeejee 'a 'nyɪn' 'un. Emε -nu jaun ke dɪ "klein -nɪa 'e jaun 'di ke, emε -nu 'blua- ke dɪ "klein -nɪa 'kɔ ε "kpei ke, emε -nu 'tɔnɪε ke dɪ "klein -nɪa 'e ε wɔn ke, 'de kɔ 'na : 'Wɪ -tuu" a ε -kwε' 'bode, ⁷ 'kaa -sɔnɪ Kea 'a "soa-wi" 'a -mε" 'kɔn -kɔ kɔ mua dɔ-klee bla' a, 'bomɔ Kea 'a nmae dɪ -pa' 'kwla 'je "jri "kpaε' poo-. Ka ε 'tmu ε 'de εε' wlu 'kwajaaun -uɪa uɪ ε "juɔi -pee, 'kamɔ la mu 'o nyɪnia'.

⁸ 'Su wlu -ε -wluα 'e jaun 'di 'un 'wɔn 'de ε, ε wluε 'un -pee ke'wλε, ε 'na : -lɪ mu, -wεε Kea 'a "soai -kɔ bu due' nyɪna 'e 'tɔnɪε wɔn -wεε due' nyɪna 'kɔ 'blua- "kpei -kɔ, -lɪ -kɔkɔ -pun" -wεε -lɪ -je 'sbεpun- -ε -kain a "wɔin 'de kɔ 'kwa -nε 'un "duo-. ⁹ 'Su 'un 'kɔkɔ -pun" -wεε 'un 'na : -lɪ -nyl" 'un 'sbεpun- -saan" -nε. 'De kɔ wlu 'de 'un -pee kɔ 'na : -lɪ -duε" 'un, -lɪ mλε, εε muε wɔn nmaε' 'de -un 'wɔn ka du 'a 'cna nta, 'kaa εε muε "kaea' 'de -un 'mɪ o. ¹⁰ 'lɪ "duo- 'sbεpun- -saan" -nε 'un 'ε 'de Kea 'a "soai 'kwa, -wεε 'un po ε 'de 'wɔn 'su ε 'du' 'de 'un 'wɔn ka du 'a 'cna nta, 'kaa -je 'un mλε 'su ε, 'de 'un 'mɪ o -wee' nɪε "kɪkɪ.

¹¹ 'Su uɪ wluε 'un -pee ka uɪ 'na : Wlu Kea -sa 'kwla 'de -un -pee ε, -lɪ -je ε 'tmua' mu -o ke'wλε 'de 'blua- -tuu"-tuu o, 'beɔdε -tuu"-tuu o, nyu -uɪa poa wlu 'a kpe -tuu"-tuu o, 'beɔ -tuu"-tuu -pee.

-Tɪ 'a -ta 'jeun 'kɔkɔ

11 'Bo -mε 'de ε, nyɔ jru "nyε 'un -gblokpau due', ε -kɔ' itbatu -wεε kɔ 'na : -lɪ -kɔn 'un, -lɪ -dba Kea -gbu klaa' ke 'sraa -sa 'un ke, -lɪ -sro' nyu -a -gbεεa' 'de Kea -gbu 'di ke. ² 'Kaa Kea -gbu klaa' 'a "kpaεjriε -mε ε, -lɪ sie 'o -mε -lɪ -bo ε dbaa, dε-nuε' ε 'kɔkɔ ε nyu -uɪ sea Kea 'a -tt' kɔ' 'un 'je kwa -wεε uɪ 'je -kwɪ -ε -teea kɔi" "kpei- na- 'de 'cuɪ 'a kwla -nyiiε 'kɔkɔ 'di. ³ 'Su kɔ wlu', kɔ 'na : 'Ma muε 'ma -tt' 'a -ta 'jeun 'kɔkɔ dbaa' uɪ 'je blɔ 'unpaa- -wεε 'un 'je uɪpu "ikmaa' "nyl 'de uɪ 'je Kea 'a

wlu 'tmu 'de nyu -pee 'de 'wlu 'a "wlu due' kme' 'sɔɔn kwla -mɛɛo"- -nɪ 'di.

⁴ Uua' -tu 'a -ta 'jeun 'sɔɔn tu ε, uua' "ipoodɪ -nɪ olifietɪ 'sɔɔn ke -dam'ba 'a "kpei -tedɪ 'sɔɔn -ɪ -nɪa 'o 'blua -wee' "klein 'a Tu"bo "juɔi ε. ⁵ -Bo nyɔ jrɔ nɪ ε "i ɔ 'je uɔpu desauɔn "jrɪi nu ε, -mɛ nɛ ε muɛ 'de uɔpu 'wɔn 'wlu' -wee ε 'je uua' tunyɔ siin-. Kun, nyɔ "o nyɔ -nɪ ε "i ɔ -jea uɔpu desauɔn "jrɪi nu ε, 'kamɔ ɔɔ 'mɛsun a mu nɪa'. ⁶ Uua' "ikmaa' 'bɛɛ- ε 'je jaun "wɔn kan i -wee ɔɔ " -ε 'di uɔ nɪa Kea 'a -tu' 'tmua' a, "ni se dbai. "Ikmaa' uɔ 'blea a, ε 'bɛɛ- ε 'je "ni fai" poo- -wee ε 'je nymɔ 'un -sɔɛ. Uɔ 'bɛɛ- uɔ 'je nyu 'kle 'a kpe -wee' -tu" nɔ 'kmu "kpei ka uɔmu nɪa "i ε.

⁷ -Bo uɔ -kɔ' Kea 'a -tu' 'tmua' 'su ε, nmi -kwli klaa' jrɛ' ε muɛ 'e "bie-gbau" klaa" -nɛ 'di 'wlu' -wee ε 'je uɔpu tu o -fɔn 'de ε 'je tu 'a "jru kpa 'bo uɔpu "kpei, -wee ε 'je uɔpu uɔ dba. ⁸ Nyu 'sɔɔn -nɪ ε, uua' "ku a muɛ i 'pɛɛan' 'bo -jei' 'bo -kwɔn klaa' 'di. 'Bo εɛ' -kwɔn tu 'di mɔ nyɔ ɔɔ uua' Tu"bo 'bo tu -kwɔn' tein". -Bo nyu a sea εɛ' -kwɔn tu 'a 'nynɪ 'si ε, nyu a 'dɛɛ Sɔdɔm ke Esɪpu ke. la' 'nynɪ tu mɪ nyu bla 'o εɛ' -kwɔn tu "kpei. ⁹ Nyu -wlu' 'blua 'a blo'wɔn -wee' dii o, -kwɔn -wee' dii o, nyu -a poa wlu 'a "kwli -wee' o, nyu -wlu' 'beɔdɪ -wee' dii 'je uua' "ku 'jea' ji 'de 'wlu taan 'e tɔɔ 'di, uɔ se uua' i nmae -tu 'wɔn i. ¹⁰ Uua' 'mɛa' a muɛ 'kmu "kpeinyu a 'mua -'blea', uua muɛ bla' uɔ 'je dee-, -wee uɔ 'je ba -paan' "jrɪi nu due 'due, dɛ-nuɛ' Kea 'a wlu 'kwa jaauɔn 'sɔɔn -nu cri nyu 'mɛ kpleiin.

¹¹ 'Wɪ taan 'e tɔɔ -sia' 'su Kea poɛ uɔpu 'kmunfeeɛ' 'un 'su uɔ sɔn 'un 'ε. Nyu "klein -uɔ -jeea uɔpu "jrɪɛ- ε, faun klaa" a nu uɔpu 'mɛ. ¹² 'Su nyu 'sɔɔn -nɪ, uɔ 'wɔn wlu jrɛ' -ε -kmai" -ε -wlu 'e jaun 'di -wee -ε -wlu 'de uɔ -pee, ε 'na : Ao 'ja -ta ! 'Su uɔ -tee 'e jaun 'di mua' -pun" 'bo buɛ" "kpei 'bo uua' tunyɔ "juɔi. ¹³ 'De εɛ' nɔ" tu 'di 'su 'blua -tee creɔ' -pun". εɛ' 'blua 'a creɔ' kmai", ε nuɛ' 'su -kwɔn -ε -seea' 'un kpe -puue ε, εɛ' -puue -nɛ je i waa- -wee nyu 'a "wlu -mɛ" 'sɔn 'mɛ 'bo 'blua- -ε creɔ -nɛ 'ε wɔn". 'Su faun 'kpa 'e nyu -sia 'o mu 'un 'ε -wee uɔ -te jaun 'di Kea 'a ni' -tea' -pun".

¹⁴ "Nmia- -tu 'a kpe 'sɔɔn -nɛ -mɛ -si' -wɛ-. -ln -gbɔn 'nɔ, la' kpe taan -nɛ se 'un -kwlei, ε 'je ji.

Dɔ-klee 'ε kpe -mɛ" 'sɔn -nɛ

¹⁵ 'Bo -mɛ 'de ε, Kea 'a "soa -nu uua' -mɛ" 'sɔn -nɔ bla -tienkɔɔn 'su ε, 'un 'wɔn wlu -tuu"-tuu 'de jaun 'di. la' wlu tu kmai", ɪ 'na : 'Beɔdɛ -wee' -nɪa 'e 'kmu "kpei ε, ε 'kpa -aa Tu"bo Kea ke εɛ' 'o -tei Klist 'a dɛ -wɛ- la. Kea a muɛ 'nynɪ 'wlu' jeejee 'de -sun 'o -sun 'di.

¹⁶ 'Su nyu -kɔn' 'a kwla 'sɔɔn 'jɔ -nyiiε -uɔ -tea i 'bo uua' 'beɔkpa-te "kpei -nu, uɔ "siε "jua- i 'bo 'bluɔ -wee uua -gbɛɛ' Kea "juɔi. ¹⁷ 'De uɔ 'na :

Tu"bo Kea, εmɛ -kmai" -ε -sia dɪ -wee' -wee -ε -nɪa 'kmu tein' ε, 'de -ε -nɪa 'kmu 'de -sɪanwɪ 'di, -aa poɛ ε 'sɛ-, dɛ-nuɛ' εɛ' "ikmaa' -ε -bɛa "i, mɛ ε "duo 'un -wee ε -te 'nynɪ 'wlu' -pun". ¹⁸ -blua 'dinyu -uɔ sea Kea juo ε, uɔ 'kpeɛ 'cɛn i, 'kaa nɔ" -ε 'di εɛ' 'cɛn ε mua "jri "kpaɛ' poa' 'de uɔ -pee, -wee ε -jea 'mɛun 'a 'pee 'jee- ε, 'bomɔ ε 'je εɛ' wlu 'kwajaauɔn o, nyu -uua -tea' εɛ' 'nynɪ 'a ni' o,

nyu "klein -uɔ -nuua ε "juɔi ε, ε 'je uua' mu" ke klae' -kei" -sa, -wee ε 'je nyu -uɔ -dooa 'blua- -wi" -mu i -sa.

¹⁹ 'Ma -gbun a 'e 'su Kea -gbu klaa" -nɪa 'e jaun 'di kain ε "wɔn -wee 'un 'jee dbɛɛdɛ 'ε -gbau' "jrɪɛ- 'de ε 'di. 'Su "ni a creɔ "jrɪi, -tɛn ε "pɛaan", 'blua- a creɔ' -wee "ni-kun -tuu"-tuu a 'wla.

'Nynɔkpao' due' ke -sre" ke

12 'Ma -gbun a 'e 'su nyu tai' "maa' dɛ klaa' jrɛ' -nuuɛ 'bo jaun-kwlu : 'Nynɔkpao' jru' mu -tan' o 'jru 'a -tɪan 'un ka nyɔ ɔ paa dɛ 'un ε, -wee 'cu nɪ 'e bu -sɔn. Tu"bofan u -tua" "jru ε, 'cu-sɪn 'a -puue 'jɔ 'sɔn -nuɛ'. ² U 'bleɛ "kwli, -je -gbaandi 'kpu 'un 'su u -tee "wɔn" -pun".

³ 'Su nyu tai' "maa' dɛ jrɛ' nuuɛ' 'bo jaun-kwlu : 'un 'jeeɛ -sre" -saan "jrɪɛ-. ε 'bleɛ "jru -mɛ" 'sɔn -wee ε 'ble -gbun -puue, 'de εɛ' "jru -nɪ -tu" tu"bofan "jru due 'due. ⁴ 'Cl -sɪn -ɪ -seea' 'un kpe taan a, ɪmɪ -la kɔ due' ε nu εɛ' -kun' -wee εɛ 'wla 'nɔ 'blua- "kpei. ε -tan' 'su ε, ε ny- na i 'bo 'nynɔkpao' -ua jia -gbaan -di -nu "kpei -wee -bo uɔ "ju 'wlu 'de ε 'je ɔ mla. ⁵ U -gbaan' 'su ε, u 'wluɛ "jun- mɔ, ɔɔ -je nuɛkpa 'ble -wee -ɔ -je 'blua 'a blo' wɔn -wee' "klein i fuo-. 'Kaa uɔ' "ju -nɔ 'wlu' 'bo ε 'sri ɔ mu 'o Kea 'a 'beɔkpa-te -pun" 'de jaun 'di, ka nyɔ ɔ "fla nyu ε 'kamɔ ε nɪ-. ⁶ 'Su 'nynɔkpao' -nu 'kpa 'kwla, u muɛ 'e -pɔn" blua "kpei, 'demɔ Kea nmae uɔ' -teɪn -wee ε "nyɪ u diidɛ 'de u 'je i -te 'de 'wlu 'a "wlu due' kme' 'sɔn kwla -mɛɛo"- 'di.

⁷ 'Bo -mɛ 'de 'su tu -fɔn' -crueɔn" kpuɔn' 'de jaun 'di. Mis- elɪ -nɪa Kea 'a "soa-wi" 'a klaa" ɔ ke ɔɔ -nɪ "soa -te -sre" ke εɛ' "soa o -fɔn" -pun", -wee -sre" ke εɛ' -nɪ "soa-wi" -te Miselɪ ke ɔɔ "soa o -fɔn" -pun" -ke. ⁸ 'Kaa tu du -sre" ke εɛ' "soa-wi" 'mɛ, uɔ se -teɪn 'ble 'bode 'de jaun 'di. ⁹ εmɛ -nuɛ' -wee -sre" klaa" -nɛ 'wlu 'e jaun 'di, ε -fi" 'ε -sɔn. -Sre" -nɛ, εɛ' 'nynɪ -nɪ Satan. εmɛ -nɪ -sɔn", -si- isaɪn 'a klaa", εmɛ -nɪ sɛn soa soa -ε -pooa 'kmu -wee' "klein 'sre i ε, ε -fi" ε -sɔn, ε ke εɛ' "soa-wi" "klein -fi" 'ε -sɔn 'nɔ 'blua- "kpei. ¹⁰ 'Su 'un 'wɔn "ikmawlu jrɛ' 'e jaun 'di -wee -ε -naa' :

Kaan ka la, 'puua' -nɪa 'e Kea 'kwa o, εɛ' 'beɔdɛ o, εɛ' Klist -ε -tea 'o ɔɔ 'nynɪ 'wlu' po "jri "kpaɛ' -wɛ-, dɛ-nuɛ' -aa de'di -wi" 'a -tu' "kpeiblai poɛɛ -sɔn 'bode. ɔɔ ɔɔ bla uɔpu -tu' "kpei 'de "mau'wɪ o, 'jru -gbaowɪ 'di 'de ε, ɔ 'wlu 'nɔ jaun 'di 'mɛ, ɔ -fii" ε -sɔn. ¹¹ Kea 'a 'sraa -sablaa- ju 'a nma -ε -wla i o, ɔɔ 'wlu 'a tɔ' nɪ -tu -aa de 'di-wi" 'tmua 'de nyu -pee o, ɪ mɪ -nuɛ' -wee uɔ kpa tu 'a "jru, uɔ se 'mɛa' plee- mamau 'su uɔ se uua' 'kmu "kpei- 'tuan-. ¹² εmɛ -tu ka jaun 'a kpe -tia ɪ 'je 'mua- nu ε ke nyu "klein -nɪa 'e jaun 'di ke ! 'Kaa ε nɪa 'nmia-tɪ -o 'de 'blua- ke 'tɔnɪε 'a -tu' 'un, dɛ-nuɛ' -sɔn" 'siε i 'de ɪ "kpei ! ɔ 'bleeε 'cɛn 'mlai", ɔ 'je kan' 'mɛ nɔ" -ε -sia' 'bo ɔ "juɔi, ε se "i tɛn-.

¹³ Ka -sre" -fii" a 'nɔ 'blua- "kpei ε 'jea kan' 'su ε, 'nynɔkpao' -u -wlu' "junmɔju -nu, ε -tee uɔ' i nuɔ' -pun". ¹⁴ 'Su uɔ "nyɛ 'nynɔkpao' -nu -cii" klaa" 'a kpoa' wli 'sɔn -wee u 'je sɛn -nɛ wɔn" 'pu 'de u 'je "wan u 'je 'e uɔ' -teɪn mu 'de -pɔn" blua "kpei. 'Bomɔ u -te i 'de uɔ 'jee- dɛ uɔ di 'de -sɪn taan 'cuɪ -mɛɛo"- 'di. ¹⁵ 'Su ju-

uɔ-gbuu 'wluε 'e sɛn -nɛ 'wɔn -wɛε ε -si' 'o 'nɪnɔkɔpao' -nu 'de, -wɛε ε 'je u kpa. ¹⁶ 'Kaa 'blua- kain ε wɔn -wɛε ε mla juuɔ -gbuu -wluα 'e -sre' 'wɔn -nɛ, 'kamɔ ε nu -wɛε ε po 'nɪnɔkɔpao' -nu sun o. ¹⁷ 'Su -sre' 'kpa 'cɛn 'de 'nɪnɔkɔpao' -nu "kpei -wɛε ε mu uua" 'nɪnuu- jɔ -sia 'o tu o -fɔan'. Nyu "klein -uua -jea Kea 'a ke' wɔn -wɛε ka Sesi 'a wlu nɪa tɔ' -uua -tmu ɪ 'de nyu -pee ε, uɔpu ε -fɔn' tu o -ke.

Nmi-kwli 'kɔnɔn 'kɔ -tt'

¹⁸ 'Su -sre" nyna i 'bo -puɔn" "kpei 'bo 'tɔnɛ wɔn".

13 'Bo -mɛ 'de ε, 'lɪn 'jeeε nmi-kwli jrɛ' "jriε- ε -wlu 'e 'tɔnɛ wɔn. ε 'bleε -gbɪn -puue -wɛε εε' "jru nɪ -mɛ" 'kɔn. εε' -gbɪn -nɪa -puue -nɪ, ɪ -wee' 'bleε tu"bo-fan due 'due -wɛε Kea 'a wɔn o to nɪnɪ 'crue 'bo εε' "jru -nɪ "kpei due 'due. ² Nmi-kwli 'lɪn 'jeea "jriε- -nɛ, ε -kɔ' -ci', ε 'bleε nmi klaa" jrɛ'ε bɪ. εε' nmi tu 'a bɪ ke -plaa 'a bɪ -kooɔ', -wɛε ε 'ble -plaa 'a wɔn. εε' nmi-kwli tu ε, -sre" 'nyɪ ε 'kpi -wɛε ε 'nyɪ ε εε' 'beɔkpa-tɛ ke εε' "ik-maa' klaa" -wee'. ³ 'Ma -gbun a 'e mu 'su ka nyɔ ɔ nua -cɪnε -wɛε ɔ cɛan dɛ -pɪɔn' ɔ, 'de εε 'mɛa, 'kamɔ εε' "jru due' nɪ-. 'Kaa 'bo ε 'sri εε' -kɔ -nɛ je 'kɔ. 'Su 'blua 'dinyu -wee' a 'jraa- nmi-kwli -nɛ 'mɛ, -wɛε uɔ bla 'o ε 'de. ⁴ 'De uua -gbɛε' -sre" "juɔɪ, dɛ-nuε' εmɛ -nyɪ" nmi-kwli -nɛ "ikmaa'. Uua -gbɛε' nmi-kwli -nɛ 'mɛ -ke -wɛε uua wlu ka, uɔ 'na : Nyɔ -jɔ -ke nmi-kwli -jɛ -mɛ 'bɛε- 'uɔn ε- ? Nyɔ -jɔ -bɛε' ɔ -ke ε 'je tu -fɔn' ε- ?

⁵ -Sre" -tuu" ε nmi-kwli wlu wɔn -wɛε ε 'je -cɛi" 'bɛɛwlu klae' klae" 'tmu 'de ε 'je Kea wlu saɪn -pee 'tmu. ε "taie εε' nmi tu "i -wɛε ε 'je dɪ -nɪa 'mua- nu 'de 'cuɪ 'a kwla -nyiiε' 'jɔ 'kɔnɔn 'di (42). ⁶ 'Su ε -tɛε Kea 'a 'nɪnɪ o, εε' -tɛn o, nyu "klein -nɪa 'e jaun 'di 'a 'nɪnɪ dooa' -pun". ⁷ -Sre" cɛn 'o wlu 'mɛ -wɛε nmi-kwli 'je Kea 'a -jei" naaun tu o -fɔn' 'de ε 'je tu 'a "jru kpa 'bo uɔpu "kpei. ε cɛn 'o wlu 'mɛ -ke -wɛε nmi-kwli 'je nyu 'a kpe -wee' o, 'blua 'a blo' wɔn -wee' o, nyu -a -poa' wlu 'a kpe -wee' ke 'beɔdɪ -wee' "klein 'a nyu 'ble. ⁸ Nyu "klein -nɪa 'e 'blua- "kpei ε, uua mu ε "juɔɪ -gbɛεa'. Uua' nyu tu ε, uua' 'nɪnɪ se 'crue tɛin" sese 'de Kea 'a 'blaaju -ε -saa 'sraa- 'uɔn 'a 'kmunɪsbɛ 'di.

⁹ Nyɔ -nɪa doun" "jru ε, -mɛ ɔ 'wɔn i ! ¹⁰ Nyɔ -jea -kaso 'di mu see ε, ɔ ɔ muε -kaso 'di mua'. Nyɔ nyu 'jea -cɪnε "i 'dbaas see ε, ɔ ɔ muε -cɪnε i" 'mɛa'. Dɛ -jɛ -kɔn a -tt' -wɛε -ε -jea 'e Kea 'a -jei" naaun 'uɔn -nɪ 'de εε' kɔ" tu 'di ε, εmɛ -nɪ pɛε "wɔnɪ 'bɛεa' ke Kea -kwɪl' -tea' ke.

¹¹ 'Su nmi-kwli jrɛ' -wlu 'e -klu' 'lɪn 'jee- "jriε-, ε 'bleε -gbɪn 'sɔnɔn, ka 'blaa-gblɔ ɔ -gbɪn nɪa 'kamɔ ɪ nɪ, -wɛε εε wlu ka "kuudɛ ε wluα. ¹² Nmi-kwli -jɛ -nɪa tɛin" -wɛε -ε -pooa 'mɛ ka 'de-, 'de -εε -kɔ "sria 'o ε 'kɔa -nɛ, εmɛ -nyɪ" nmi-kwli -jɛ -kɔa' de "ikmaa' -wee' -wɛε ε 'je εε' -kwɪlɪtɪ nu 'bo ε "juɔɪ. -jɛ -kɔa' de -nɛ, ε nuε' -wɛε 'blua- o, nyu "klein -nɪa 'e 'blua- "kpei a -gbɛε' nmi-kwli -jɛ -saa "i "juɔɪ. ¹³ εε nuε dɪ klae" klae" 'bo -mɛ 'de -ke. εε nuε' mamau 'su nɛ ε jea 'e jaun 'di 'wlu εε jea blu 'kɔ 'blua- "kpei 'bo nyu -wee' "juɔɪ. ¹⁴ Dɪ klae" klae" -ɪ nua -nɪ, ɪmɪ -ɪ 'uɔn ε poo 'blua 'dinyu 'srɛ i, dɛ-nuε' nmi-kwli -jɛ -nɪa tɛin" -nɛ, εmɛ -nyɪ" ε "ikmaa' -wɛε εε nu ɪa' dɪ tu. ε wlu' 'de 'blua 'dinyu -pee, ε 'na : Nmi-kwli -εε "jru

due' pooa 'mɛ ka tɛin" 'de -ε jia 'kmu de ε, ao -pa εε' -kooɔdɛ. ¹⁵ ε 'bɛε- ε 'je ε nu 'su nmi-kwli 'a kooɔ' dɛ -nɛ 'je wlu -wɛε nyu "klein -uɔ -na -uɔ se ε "juɔɪ -gbɛε' i ε, ε 'je uɔpu 'dba. ¹⁶ Nmi-kwli -jɛ -kɔa' de -nɛ, ε nuε' -wɛε ε -te mu" o, klae" o, "wliiεjeun o, nɪa" nyu o, nyu -tea uua' -cɛ" -pee o, kuɔnpu- -wi" -klan" "kpei, 'de uua -tu" ε juo'ɪn. εε' juo'ɪn tu ε, -bo ε se 'o uua' diansun "kpei nɪ ε, -mɛ ε nɪε 'o uɔ "jua 'a "pɛ "kpei. ¹⁷ Nyɔ εε' juo 'lɪn tu sea -pun" nɪ ε, -mɛ ɔ se ε 'bɛε- ɔ 'je dɛ -tɪn' 'de ɔ 'je dɛ ple. -Bo εε' juo 'lɪn tu se nmi-kwli 'a 'nɪnɪ nɪ ε, -mɛ εε' 'nɪnɪ 'a -kɔ o "siidɛ.

¹⁸ Ao -gbun 'kɔ, tɔ' 'dinɪa' mɛ -kɔn -tt'. Nyɔ ɔ -nɪa tɔ'di ε, -mɛ ɔ 'wɔn 'de nmi-kwli 'a 'nɪnɪ 'a -kɔ o "sii dɛ 'dei, dɛ-nuε' ε nɪε nyɔɪ ɔ -kɔ o "siidɛ -o, ε 'de mɛ -nɪ kmɛ' -mɛεo"- kwla -mɛεo"- 'jɔ -mɛεo"-.

Kea 'a 'blaaju ke εε' nyu ke

14 'Ma -gbun a 'e 'su ε, 'lɪn 'jeeε 'blaaju "jriε- 'bo cru nyu a 'daa- Siɔn "jru. ε ke nyu 'a -kwlu 'a -puue 'jɔ -nyiiε "wlu -nyiiε (144 000). Uua' nyu tu mu ɔ ɔ 'nɪnɪ ke ɔ "Bo 'a 'nɪnɪ 'crue 'bo "juɔɪ. ² 'lɪn 'wɔn -cruen" jrɛ' -ε -wlu 'e jaun 'di -wɛε -εε klu ka "ni-gbuu klaa" a klua, ka -ten ε "plan a, 'kamɔ εε' -cruen" tu nɪ -ke. εε' -cruen" tu nɔmɔ 'e nyu doin" i ka nyu -tuu"-tuu a bla -siplu -wɛε uua blea, 'kamɔ ε nɪ-. ³ Uua bleε 'du dee 'bo 'beɔkpa-tɛ ke 'kmunɪdɪ -nyiiε' ke nyu-ɔɔn' -nu "juɔɪ. 'Du uua blea nyɔ jrɔ' se ε 'bɛε- ɔ 'je ε 'cɪan -bo ε se nyu 'a -kwlu 'a -pu-ue 'jɔ -nyiiε "wlu -nyiiε -nu nɪ ε, uɔpu Kea 'a 'blaaju seie 'de 'blua 'dinyu "klu. ⁴ ε nɪ uɔpu -uɔ se uua' -Suu -flɛn" kpuun- 'de 'nɪnɪ -san nua' 'uɔn. Uu nɪε 'pepe -wɛε uɔ -te Kea 'a 'blaaju 'a 'nɪnɪ 'uɔn. -Ta 'o -ta ɔ ɔ mua uɔpu -ke ɔ ɔ mu. Ka nyɔ ɔ ja diidɛ 'ε "i-saajɔ -wɛε ɔ ɔ -saa Kea ke 'blaaju wɔn ε, 'kamɔ uɔ seie 'de nyu "klu. ⁵ Sɪ -tt se 'de uɔ 'wɔn jii due', uɔ se -kɔ -pun" nɪ-.

Kea 'a "soa-wi" taan

⁶ 'Ma -gbuan 'emu 'su 'lɪn 'jeeε Kea 'a "soai jrɔ" "jriε-, ɔ ɔ "waan' 'de jaun 'a 'keekei". -Pɔia" -tt -ɪ sea iɔn-ta 'ble ε, ɪmɪ ɔ ɔ 'tmu 'de 'blua 'dinyu -pee, -wɛε 'beɔdɛ 'ε kpe -wee' "klein o, nyu 'a kpe -wee' o, wlu 'a kpe -wee' nyu a poa o, 'blua 'a blo'wɔn -wee' "klein 'jɪ 'wɔn. ⁷ 'De Kea 'a "soai -kɔ kpa wlu "jei kpleiin, ɔ 'na : Ao pleε Kea, ao -te' εε' nɪ, dɛ-nuε' εε' nyu 'a 'pee 'je nɔ" nɪnɪ' -wɛ-. Ao -gbɛε ε "juɔɪ ! εmɛ -nu' jaun, -ε -nu' 'blua-, -ε -nu' 'tɔnɛ -wɛε -ε -nu' "nɪ 'a "jru -wee' !

⁸ 'Su Kea 'a "soai jrɔ' wan' ke'wɛε 'bo "i-saa' -kɔ 'de -wɛε -mɔ ɔ wlu ka, ɔ 'na : ε blu' -wɛ-, ε blu' -wɛ-, Ba-bilɔnɪ-kwɪ klaa" blu' -wɛ- ! εmɛ -ε tba 'blua- -wee' "klein 'a nyu nɔmɔ wɔn. εε' nɔmɔ tu mɛ -nɪ 'nɪnɪsan- nu dɛsaun ke kao'blea' -ɪ -sia -jei" 'bo εε' -kwɪlɪ tu 'di ε.

⁹ 'Su Kea 'a "soai jrɔ' wan' 'bo "soa-wi" 'kɔnɔn -nu 'de. -Mɔ kpa wlu "jei -wɛε ɔ wlu ka ɔ 'na : Nyɔ -kɔ mua nmi-kwli o, εε' -kooɔdɛ "juɔɪ -gbɛεa', 'de ɔ 'jea ɔ ɔ -cɛi" "tai- -wɛε -bo nyu se ɔ ɔ "jua- juo'ɪn -tu" 'de ɔ ɔ sun nyu 'jea juo'ɪn -tu" ε, ¹⁰ -mɛ ɔ ɔ muε Kea 'a 'cɛn nɔmɔ 'naa'. εε' 'cɛn tu ε, ka kmaanmɔ -ε -ke dɛ jrɛ' sea "jrii bee- nɪa, 'kamɔ ε nɪ-. Nyɔ -kɔ mu ε 'naa', ɔ ɔ muε ɔ ɔ -cɛ" wɔn

'jeea' 'de ne ke 'nu -nyniia "jrii -ε 'dba nyu 'un 'bo Kea 'a "soa -kwεai ke 'blaaju "juci. 11 Ne -ε 'un uua 'jeea 'kle ε, εε' dao' a muε "bua' jeejee. 'De "mau'wι o, 'jru-gbaowl 'di ε, nyu -uua -gbεεa' nmi-kwli ke εε' -kooode "juci -wεe -uua "taia uua' -cεi" 'de nyu -tua" nmi-kwli 'a juo'un ε, uo se pεe 'a blua' 'ble due', uo -wee' nynaaja.

12 'De ao -gbun 'kε, Kea 'a -jei" naaun -uua -jea εε' ke' wεn 'de -uua -tea' Sesi -kwli" ε, de -kwan -tl' -wεe -ε -jea 'de uupu 'un nι 'de εε' kε" tu 'di ε, εμε -nι pεe "wεin 'bεεa' ke -maa' poo wlu fai" ke.

13 'Su 'un 'wεn wlu due' -ε -wlu 'e jaun 'di -wεe -ε -na : Wlu 'ma jia 'tmua', -nι -cru ε, ε ka : Nyu -uua -ke Tu"bo "siao 'i -wεe -uua -mεa a, -wi" -mu 'di nmo wεn. Kun, tε' -o, εμε Kea 'a -Suu 'tmu, de -tba' 'e -sianwι 'di ε, dbo uo uua -kwε', uo -kwle' 'bode -wεe uua -sa 'e 'kpu, de-nuε' uua muε uua' dbo 'a -kei" 'jea'.

Dij -flua" 'a cen kε

14 'Ma -gbuan 'emu 'su 'un 'jeeε buε" plu "jriε-. 'Ju -tea i 'bo ε "kpei ε, ka nyic kε "ju nua, 'kamε kε nι-. Tu"bofan ε -tua" "jru ε, 'sani -nuε', -wεe kε 'ble bloa" kwa. 15 'Su 'un 'jeeε Kea 'a "soai jrc" 'jriε- -mε kε 'wluε 'e Kea -gbu klaa" 'di -wεe kε kpa wlu "jei 'de kε wlu "ju -tea i 'bo buε" "kpei -pee, kε 'na : -ln nu -ma -cne -wεe -nι -je nyu -nua 'e 'blua- "kpei i-sa ka nyic kε cen ko ε, de-nuε' dij -nua 'e 'blua- "kpei ε, l -wee' -fluu" -wε-, la' cen kε" nyni'. 16 'Su "ju -tea i 'bo buε" "kpei jaa kε 'blua -nε 'e 'blua- "kpei-, 'su dι -flu" 'a 'e 'blua- "kpei l -wee' cunen'.

17 'Ma -gbuan 'emu 'su Kea 'a "soai jrc" 'wluε 'e Kea -gbu klaa" 'di -wεe -mε 'ble bloa" kwa -ke. 18 'Su 'un 'jeeε Kea 'a "soai jrc" 'jriε- ke'wle. Ne -nua 'o 'sraa -sain' kε -ble -mε 'ε dbo, kε -ji" -wεe -kε kpa wlu "jei kpleiin 'de -kε -wlu Kea 'a "soai -kε -blea bloa" -kε -pee kε 'na : -ln po -ma "nma -cne -wεe -nι -je rεsen'jε -nua 'e 'blua- "kpei -sa, de-nuε' la' rεsen jε -wee' -fluu". 19 'Su Kea 'a "soai -nε jaa kε 'bloa" 'de 'blua- "kpei- -wεe kε -sa rεsen' -ti -nua 'e 'blua- "kpei 'a 'jei -wee', -wεe -ta -bo nyu du de 'de nyu a "nmu l 'un ε, 'bomε kε po l. 'Bo 'a -ta -tu nιε Kea 'a 'cen klaa" 'a "ipooδε -o. 20 'De -ta uua duua rεsen jε -wεe uua "nmu l 'un ε, 'bo -tan' -kwε -pun". Nmε mε -εε -wlu 'o 'a -ta -tu -wεe -εε -si' i -gbo' -gbo'. εε' nmε -gbuu -tu ε, εε' i-tensun nιε 'cilo 'a kme' taan -wεe εε' -sεn tensun a kpuun 'bo nyu 'wlan -sεn.

Kea 'a "soa-wi" ke nyu 'kle -tu" dι ke

15 'Bo -mε 'de ε, 'un 'jeeε de klaa" jre' "jriε- 'de jaun 'di. εε' de tu "beι, ε nιε 'jraa ka-. εμε -nι 'un 'jeeε Kea 'a "soa -mε" 'sεn "jriε-. Uo 'bleε nyu 'kle -tu" dι -mε" 'sεn kwa. la' de 'bεε -nι, -bo l 'wlu 'o -jei" ε, -mε jre' se 'o tba' 'bode, de-nuε' 'de l 'un mε Kea 'a 'cen -craa "jru.

2 'Su 'un 'jeeε de jre' "jriε-, εε' de tu -kε "nifla" klaa" ε ke nε -bee "jrii -wεe ε nι "jri i 'srusru ka "kleε- nua. 'De 'un 'jee- nyu jru' "jriε- -ke, nyu -uua kpa tu 'a "jru 'bo nmi-kwli ke εε' -kooode ke εε' 'nyni 'a -kε o "siide "kpei. Uo nyna i 'bo "nifla" klaa" -nε wεn -wεe -siplu Kea "nyla uupu ε, uo 'blε kwa. 3 Ka Kea 'a dbonui Moist 'bεεa Kea 'a 'nyni "i tein" Israε-kεun 'a kuεnkwa' 'wlu kε" ε, 'kamε

nyu Kea 'a 'blaaju -seia 'bεε- εε' 'nyni "i 'de blewlu 'di -ke. εε' 'du tu 'naa :

Tu"bo Kea, "ikmaa' -ε -sia dι -wee' "klein ε, εμε -nι 'e ε -kwa. εε' nuudt kmai", l se "jriε- i-sa ka nι ! 'Beode -wee' "klein 'a jei-, dι -la -jεblu ε poa l -srεi" -wεe l nι tε'.

4 Tu"bo, nyu -jε se εε' nι -tei' ε- ? 'De nyu -jε se εε' 'nyni "i 'bεεi ε- ? εε' 'su -nι Kea. 'Beode -wee' "klein 'a nyu a muε jia' -wεe uo 'je ε "juci -gbεε'-, de-nuε' εε' "isredt ε nua l poε "jri "kpaε' 'pepe uo -wee' jε 'je.

5 'Bo -mε 'de ε, 'un 'jeeε Kea -gbu klaa" -nua 'e jaun 'di "jriε- -wεe ε kain "wεin. 'De -ta Kea 'a ke' -gbau' nua -wεe -ε -kwεai -ε -sia -ta -wee' ε, 'un 'jee- 'o -mε "jriε- -ke.

6 'Su Kea 'a "soa -mε" 'sεn -uua -blea nyu 'kle -tu" dι -mε" 'sεn kwa -nu, uo 'wluε 'e Kea -gbu klaa" 'di -wεe uo "si "kpaε'. Uua' 'unpaadt "pluu" -wεe la fan, 'de uo blaa 'saniwlu 'de -kwlu 'di. 7 'Su 'kmunudt -nyiiε -nι, la' due' "nyε uupu -gblu -mε" 'sεn 'sani nua. Kea -nua 'kmu jee- jee ε, εε' 'cen mε -jii" 'e l 'di. 8 'Su dao' "ji 'e Kea -gbu klaa" 'di 'mε, de-nuε' Kea 'a "i 'bεε- o, εε' "ikmaa' -nι 'e ε 'di. εμε -nuε' -wεe nyu jrc' se ε 'bεε- kε 'je 'e ε 'di pa ma- mau 'su nyu 'kle -tu" dι -mε" 'sεn -nua 'e Kea 'a "soa-wi" 'kwa -nι, l 'je 'o nyni.

Kea 'a 'cen-gblu -mε" 'sεn

16 'Bo -mε 'de ε, 'un 'wεn wlu -ε -wlu 'e Kea -gbu klaa" 'di, 'de -ε -wlu Kea 'a "soa -mε" 'sεn -nu -pee, ε 'na : Ao mu, -wεe ao 'je Kea 'a 'cen-gblu -mε" 'sεn -nι "i 'cnii- 'de 'blua- "kpei !

2 'Su uua' "i-saa' -nε mu' -wεe kε 'cnii- kε -nε -gblu "i 'de 'blua- "kpei. 'Su nyu "klein nmi-kwli 'a juo'un nua -pun" -wεe -uua -gbεεa εε' -kooode "juci ε, nε-pii pliin" -la -wee' 'a, l "bu uua' ku -wee' mε.

3 Uua' 'sεn -kε -cniiε kε -nε -gblu "i 'de 'tεnε wεn, 'su "ni -nua 'o ε wεn ε -sneε nymε 'un ka "ku 'a nymε nua. 'Su de "o de -nua 'kmu 'bo ε wεn ε -wee' mεε.

4 Uua' taan -kε -cniiε kε -nε -gblu "i 'de 'ni-gbii ke "kaε- wεn, 'su la' "ni -wee' -sneε nmε 'un. 5 -Wεe 'un 'wεn Kea 'a "soai 'ni 'a dbo nua 'e 'kwa 'a wlu, kε 'na : Kea, εμε -nua 'kmu tein" -wεe -ε nua 'kmu 'de -sianwι 'di ε, ε -nιε 'pepe, ε -srεi", ε -sa tε' ε je nyu 'a 'pee 'je kan'.

6 Kea 'a -jei" naaun ke εε' wlu 'kwajaauun uo 'dba -wεe -uua nymε 'wla i ε, εμε -tl' "ni εε -nyla" uupu -wεe uua 'na a, ε -sneε nymε 'un. Uua' nuudt 'a -kao -nao. 7 'Bo -mε 'de ε, 'un 'wεn wlu jre' -ε -wlu 'o 'sraa-sa'un -wεe -ε -na : Tε' -o, Tu"bo Kea, εμε -blea "ikmaa' -wee' ε, εε' -tmuε tε' -tl, εε' nyu 'a 'pee 'jesun -srεi".

8 'Ma -gbuan 'e ke'wle 'su Kea 'a "soa-wi" -nu, uua' -nyiiε -kε -cniiε kε -nε -gblu "i 'de 'jru 'jri. 'Su Kea cen 'o wlu 'mε -wee 'jru 'je nyu isian-, ka nε ε sian nyu i ε. 9 'Su 'jru -tee nyicpu isian' -pun", 'kaa uo se ε "inl uo 'je uua' dīsaln "i juo- 'de uo 'je 'e Kea o "biie-, -wεe εε' 'nyni "i 'bεε-ti. De -je uua nua, εμε -nι Kea nyu 'kle -tu" dι -nι nua 'e 'kwa a, uua dooa εε' 'nyni mε.

10 'Ma -gbuan 'emu ke'wle 'su uua' -mm" -kε -cniiε kε -nε -gblu "i 'bo nmi-kwli 'a 'beckpa-tε "kpei. 'Bo ε 'sri "bεε-kwie je kpun 'de εε' 'beode -wee' 'di. 'Su uo -tee wεn nmua' -pun" 'de dι -la pooa uupu i 'a -tl' 'un, 11 -wεe uua 'tmu Kea wlu saun -pee 'de 'kle uua 'jea ke

ne-pii pliin" 'a -tt' 'un. Uu se ε "inl uu 'je uua' nuudl "i juo- -wεε uu 'jl o 'כב.

¹² Uua' -mεεo"- כח "cniiε ככ' -nε -gblu "i 'bo juu- gbuu klaa" nyu a 'daa- Eflatu wכn. 'Su ε ma' 'pepe, -wεε 'beo-wi" -wluε 'e 'jru' 'a 'wlu 'un uua' -jeblu 'je wכnכn-
¹³ 'Su 'un 'jeeε -siisaun taan "jriε- -wεε -la -wlu 'e -sre" o, nmi-kwli o, su 'tmui כ- -daa' ככ' -cε" Kea 'a wlu 'kwajaai 'wכn, l -ככ' -ככ". ¹⁴ l nεε -sich כ' -sii -o, la nuε jrii'. 'De la mu 'e 'blua- -wee' "klein 'a 'beo-wi" o, -wεε l 'je uupu 'jrui 'kuun-, 'de uu 'je tu-fכn' dī nmae-, -wεε Kea -ε -kmai" -ε -sia dī -wee' ε, -sכnti εε' -sכn' klaa" a mua -sian' a, 'de uu 'je ε tu o -fכn'.

¹⁵ Sesi 'na : Ao -gbun wכn, 'ma muε jia' ka "jrui a pa -kwlu ε, nyכ -tea "jriε- "i 'de ככ -tua" ככ' unpaadl 'a -tt', -wεε כ- sea ku icεn 'bo nyu -wee' "juo 'de -tn sea "i 'dbaa a, -ככ' dī nmכ wכn.

¹⁶ 'Su -siisaun -nī 'kuεn 'blua- -wee' "klein 'a 'beo-wi" 'jrui -tajr. 'Bo 'a -ta tu ε, nyu a 'daa- o Amakedכn 'de Eble wlu 'di.

¹⁷ 'Bo -mε 'de 'su ε, Kea 'a "soa -blea -gblu -mε" 'sכn kwa -nu, uua' -mε" 'sכn כח "cniiε ככ' -nε -gblu "i 'de "jei. 'Su 'un 'wכn wlu klaa" jre' -ε -wlu 'e 'beo-wi-ε "kpei 'de Kea -gbu klaa" 'di 'de jaun 'di. εε' wlu tu 'na : ε -kwε- ja la ! ¹⁸ Wlu -nε 'tmuua 'su ε, "ni -teeε "jri i crea' -pun" nian -l nian -l, -wεε -crue" o, -tεn -te "płaan' -pun" 'su 'blua- a cre'. εε' 'blua 'a crea' tu kmai", ε -sie -jei". De -tba' 'e nyiכ כ' ככ' 'kmu "kpei 'kpa' a, 'blua- se cre kan' due'. ¹⁹ ε nuε' 'su -kwlu klaa" -nε je 'fכe taan 'wlu. -Kwεε "klein -nīa 'e 'blua- -wee' "kpei sכn i. Babilכn -ε -nīa -kwlu klaa" a, ka Kea nua εε' -tt' -kwlu oposun, 'ka -nao. εε' -kwlu tu ε, Kea 'a 'cεn ke εε' 'pee kpuεn'. Ka nyכ כ tba nyu kmaanככ wכn ε, 'kamכ Kea ja εε' -kwlu tu 'kle "kpei. ²⁰ 'Bo -mε 'de ε, 'blua- "klein -nīa 'o 'ni 'a 'duu dīi ε, l -wee' sכn i, nyכ 'ככ' cru l foo" 'su 'a "jriε- 'jee-tl 'mε 'bode. ²¹ 'Su "ni-kuun klae" klae" a 'wluε "jei, la jea blu 'de nyiכpu "kpei. la' due' -gbaia kwakusun ke -da'sobl כ' kwakusun 'bεε'. 'De "ni-kuun -l blua 'mua 'a -tt' 'un ε, nyiכpu a 'tmuε Kea wlu saun saun -pee, dε-nuε' 'kle la -tua" uupu ε, ε cεn -je "kpei -tie".

Babilכn-kwlu ke nmi-kwli ke

17 'Bo -mε 'de ε, Kea 'a "soa -mε" 'sכn -uu -blea -gblu l kwa -nu, uua' due' ji', -wεε כ wlu 'un -pee כ 'na : -ln ji -wεε ka Kea 'jea -kwlu -tenynכkpa' klaa" -nu 'a 'pee 'jesun nu ε, 'un 'je ε -un -ככ-. -Kwlu -tenynכkpa' -nu ε, u nεε -kwlu klaa" -ε -pooa 'bo "ni-gbuu -tuu"-tuu wכn" 'a "ipooε -o. ² 'Beo-wi" -nīa 'e 'blua- "kpei ε, uu ke u 'kpa 'e jei" 'jedεsaun 'di 'mε -kpa -kpa. Uu se uua' -cε" 'ikpuan' 'bεε- 'bode, uu nuε' mamau 'su nyu "klein -nīa 'e 'blua- "kpei ke u je 'e jei" 'jedεsaun 'di 'kpa -wεε εε' dεsaun tu a nu uupu ka nmכ כ nua nyu ε.

³ 'Ma -gbuan 'emu -nε 'su Kea 'a -Suu "ji 'de 'un 'ε -wεε Kea 'a "soai kpa 'un 'de -pכn" bluε "kpei -wεε 'un 'jee- 'nynכkpa' due' "jriε-, u -tεε i 'bo nmi-kwli -saan 'kpei. ε 'bleε "jru -mε" 'sכn -wεε ε 'ble -gbun -puue. 'De 'nynl -cree" 'a Kea -ככ' εε' ku ja. ⁴ Dī uā 'nynכkpa' tu paa 'un nmכ "jrui, l -sain' -wεε l -wee' nī 'sani ke "sei 'dכe 'a "kwli -wee' 'a 'su, -wεε u 'ble 'sani-kaun kwa. εε'

Nyu stau- kpuundl ke -flεn" dī 'a 'su -ji" 'e ε 'di. la' dī tu 'wluε 'de uā' jei" 'jekpln 'un. ⁵ "Nīanynl -crua' 'bo u "juo ε, l 'bleε 'de, εmε -nī Babilכn-kwlu klaa", 'de ε 'un 'demכ -kwlu -tenynכkpaε' o, -flεn" dī -wee' "klein -nīa ככ' 'blua- "kpei 'wlu. ⁶ 'Ma -gbuan 'emu 'su 'nynכkpa' -nu "jri a -si'. Kea 'a -jei" naun -uua -tmua Sesi 'a -tt' -wεε nyu 'dba a, uua' nmכ -ε -wla i ε, εmε -εε -si' 'e 'nynכkpa' -nu "jri, ka nmכ כ nua nyu ε. 'ln 'jee u "jriε- 'su tai' "maa' 'un 'ε.

⁷ -Wεε Kea 'a "soai -tee' 'mii, כ 'na : Dεε-tl tai' "maa -un ε- ? De -nīa 'e 'nynכkpa' -nu ke nmi-kwli -ε -blea "jru -mε" 'sכn -wεε -ε -blea -gbun -puue 'a -tt' 'de ε, 'ma muε ε wכ -saa' 'de -un -pee.

⁸ Nmi-kwli -ln -jeea "jriε- -nε, ε nīε 'kmu 'de-, 'kaa ε se 'kmu nī 'bode. εε muε 'e "bie-gbau" klaa" 'di 'wluε' -wεε -ta -bo ε mu 'de, ε 'jea isכn 'bode -bode 'bode, ε 'je 'o mu. Nyu -nīa 'e 'blua- "kpei -wεε dε -tba' 'e 'kmu 'a nuua' -uua 'nynl sea 'cruε 'de 'pusbε 'di ε, tai' 'je uupu "maa 'de nmi-kwli -nε 'ε -tt' 'un. De ε nīa 'kmu tεin", -wεε ε sea 'kmu nī 'bode, 'de -εε mua -taan' ke'wle ε, εmε -je uupu tai' "maa ככ kpleiin.

⁹ De -je -ככn -tt' -ta -ככ ε, εmε -nī tכ' dī nīa' -a -wכan 'de dī -wee' 'dei 'de -ε -bεε' -ε -je l wכ -sa : Nmi-kwli 'a "jru -mε" 'sכn -nī, l 'de mε -nī cru l -mε" 'sכn -l "kpei 'nynכkpa' -nu -tea i ε. ¹⁰ l nīε 'beo -mε" 'sכn כ' "ipooε -o -ke. Uua' -mm" blu', uua' due' nī 'o 'ε, uua' -jכ -sia 'o -ככ se ji ke. -Bo כ ji ε, ככ muε nyu 'blea' 'de ככ' dε-saan" ka 'di. ¹¹ Nmi-kwli -je -blea nyu tεin" -wεε -ε sea nī 'bode ε, εε' -cε" 'kpa -nī 'beo-wi' 'a -mε" na -ככ, 'kaa εmε -nynīa uupu -mε" 'sכn -ke. ε se 'un -kwlei, εε jea -ta ε 'jea isכn mu.

¹² 'De εε' -gbun -puue -ln -jeea "jriε- -nī, l nīε 'beo-wi' -puue -o, -wi" -mu se 'beo-dε 'ble ke, 'kaa uu ke nmi-kwli a muε 'nynl 'wluε' -tadue 'de ככ' dε-saan" 'di. ¹³ Ka uu nīa -puue ε, uua' tכ' nīε due' -wεε uu "nynl uua' 'ikmaa' ke uua' 'beo-dε nmi-kwli. ¹⁴ Uua muε Kea 'a 'blaaju tu o -fכan', 'kaa 'blaaju a muε tu 'a "jru kpa' 'bo uupu "kpei, dε-nuε' כ nīε tu "bo -wi" 'a Tu "bo -o -wεε כ nī 'beo-wi' 'a 'Beo. ככ' nyu כ 'da- -wεε כ -teea kpi" 'de -uu sea ככ' -kwlu' -tea' o 'ככ ε, uupu -ke ככ mu tu 'a "jru kpa' 'bo 'beo-wi' -nu "kpei.

¹⁵ 'Su Kea 'a "soai -ככ wlu' 'de 'un -pee כ 'na : "Ni-gbii -l "kpei -kwlu -te'nynכ -tea i -wεε -ln -jeea "jriε- ε, l 'de mε -nī 'blua 'a blo' wכn -wee' o, nyu -tuu"-tuu o, 'beo-dε 'ε kpe -wee' o, wlu 'a "kwli -wee' nyu a poa ke. ¹⁶ 'De -gbun -puue -jl -ln -jeea "jriε- ke nmi-kwli ke la muε -kwlu -te'nynכ -nu -flεεan', la muε u dī -wee' "klein ku i-saa' -wεε u 'je kui cεn. la muε uā' nmi dia' -wεε l 'je uā' -je -sia 'o "jri po, ¹⁷ dε-nuε' Kea mε -po εε' tכ' tu 'de uu pεε o -wεε uu 'je εε' -kwlu tu nu -tadue. εmε -nuε' -ke -wεε uu "nynl uua' 'beo-dε nmi-kwli. Uua' 'beo-dε -nε, εε muε 'e nmi-kwli 'kwa nīa' mamau 'su dī "klein Kea "sia 'nynl -l -jea 'o nynl l 'je nuεε.

¹⁸ 'Su כ wlu' 'de 'un -pee ke'wle, כ 'na : 'Nynכkpa' -ln -jeea "jriε- -nu, umu -nī -kwlu klaa" 'a "ipooε, umu -ble 'beo -wee' "klein -nīa ככ' 'kmu "kpei ε.

Babilonu-kwlb blu'

18 'Bo -me 'de e, 'un 'jeee Kea 'a "soai jrc" "jrie- -kw" -wlu 'e jaun 'di -kw -si" ii, c 'blee "ikmaa" -tuu"-tuu -wee kw' -swn' -sun' nc 'blua- "kpei. 'Su 'nc -wee' nu e "i "puu"- . 2 C kpa wlu "jei c 'na : E blu' -we-, e blu' -we-, Babilonu-kwlb klaa" blu' -we- ! E 'kpa -swn' c "soa 'a "ti -ta, e 'kpa -siisan o, nuu saun nyu a pleea 'a -kwlb, 3 de-nue' 'bo ee' -kwlb tu 'di e, 'blua- -wee' "klein 'a nyu nu kao'bledesaun 'me, uu se uua' -ce" "ikpuan' 'bex-. Ee nu uupu 'me, ka nmc c nua nyu e. 'Blua- -wee' "klein 'a 'bec nu jei" 'jedesaun 'me 'bo ee' -kwlb tu 'di. Ee' -kwlb tu 'a 'kmu "kpeidi 'a "dia 'jea' cen -je "kpei -tie", e nue' ma-mau 'su 'blua- -wee' "klein 'a 'dwpoun je "wliijeun 'kpa.

4 'Su 'un 'wcn wlu jre' -e -wlu 'e jaun 'di -e -na : Ao -nia 'ma 'ce, ao 'wlu 'o ee' -kwlb tu 'di -wee dusaun -a nuua 'bo mue, ao jl nu, 'de 'kle -ee mua ee' -kwlb tu "kpei jia' a, ao je e 'je. 5 Dusaun -nuua 'bo ee' -kwlb tu 'di e, Kea sl o "mae i, de-nue' l -tu" e "kpei mamau 'su l je 'e jaun 'di nyini. 6 Dusaun ee' -kwlb tu nua nyu "jrii e, umi nyu 'je e "jrii nu. Nyu a mue ia' kpan -saa' kpe' scwn. Nmc nyu 'je e "nyl -wee e 'jea 'na a, e "kae' kpe' scwn e je ee' -ne nmc e "nyla nyu tein" -sii. 7 Ka e 'beea ee' -cei" tein" -wee e -sia 'nynt-san nua' ke "wliie- 'blea' 'ni 'di e, 'kamc 'kle ke -fln" wlu -ee mua 'jea' la mu -jei" -sia' -ke, de-nue' ee' -kwlb tu a naa t' i e, e 'na : E nu e 'o dl -wee' "klein 'jru kpc', ka tu "bo nynckpao' nua. E 'na : Ka -twn" 'nynck nua 'un se kan' nu 'nc 'kmu, -fln" wlu se 'o 'ma -kwlb -tu 'di jii. 8 'De la' wlu tu 'a -tl' 'un e, ee' -ne 'kle -tea e 'dei e, ee mue jia' 'de 'wl due' koun -gbai' 'di : 'mea' o, 'nmia- o, 'kwe- paa' o, 'mue- e mue ee' -kwlb tu "kpei jia' -wee ne 'je e di, 'de e 'je iswn-, de-nue' Tu"bo Kea -e -jea ee' 'pee e, e kmai".

9 'Blua- -wee' "klein 'a 'bec -uu nua jei" 'jedesaun 'bo ee' -kwlb tu 'di -wee -uu nua uua' 'tun nudl -saln -bo e 'kpa "jri -wee uu 'je ee' dao' "jrie- 'jee -e, uua mue -fln" 'a -wee uu 'je kple 'de ee' -tl' 'un. 10 'Kle -jea e "kpei ji ee' faun a mue uupu nua' -wee uu 'je e o teen-, 'de uu 'je wlu ka : -A -blu" -aa ! Ua' dl 'je cre ! Babilonu -kwlb klaa" -e -kmai" ka 'su e 'de 'jri 'a -te due' 'di 'pee 'a -ma kpun sun -naoo ?

11 'Blua- -wee' "klein 'a 'dwpoun a -fln" -ke -wee uu pa 'kwe- 'de ee' -tl' 'un, de-nue' nyc jrc' c -tun' uua' pleedi 'bode. Dl uu plea 'bo ee' -kwlb tu 'di 'de e, l ka : 12 dl 'dce o, 'sani o, 'wei -tien o, "sei -ku 'dce 'dce ke -sro' c kpe -wee' nua o, -pun" -tu" dl ke "jii-pae' 'dce 'dce o, tae' -saan 'a kpe -wee' o, tae' jree" jree 'a kpe -wee' o, l ke -paadl ti 'dce nua o, doe 'e 'nynt o, -tien o, nu e -jt "sou nua ke-. 13 Dl 'a kpe -la 'nu nmcja 'e nyu 'mlai o, jrl' nu 'cna, -wee jrl' nu -dai'klb 'de jrl' nu sii" wln, jrl' nu tu 'a 'kwln nyu a 'du Kanelt ke mii- ke tu jre' e ten' nyu a poa 'jri ke-. Uu ple dl nyu a -sa 'e -kle' e : nmc o, 'cna o, fai'pu o, 'ple ke. Uu ple nmi : bli' o, 'blae o, soe" o, l ke kamio ke-. Uua' 'dce poa' nue' mamau 'su uua jea nyic ple. 14 -Wee uua' 'dwpoun tu wlu -kwlb -ne -pee ka, uu 'na : Dl "klein -ma pee poa "i e, l -wee' teen -un o -we-. -Ma dl 'dce 'dce o, -ma "wlii- -la fan o, l -wee' "maa -we-

la. Ka "o ka l 'je l nu e, nyu sl 'jei 'bode. 15 'Dwpoun -uua plea dl -nia 'mua- 'de e, -wee -uu -kpa "wliijeun 'bo ee' -kwlb tu 'di e, uua mue 'kle -e -ji' e "kpei pleea" -wee uu 'je e o teen-. 'De uu 'je -fln", -wee uu 'je 'kwe- pa, 16 uu 'je nu : Wee-tl oo ! Wee-tl oo ! -A -blu" -aa, nyu -nia ee' -kwlb klaa" tu 'di -paa dl 'dce 'dce ke tae' -saan 'a kpe -wee' 'un, -wee de -nia 'sani o, 'sei 'dce 'a kpe -wee' o, -sro' c "kwli -wee' 'a 'su e, 17 eme 'de nc" de-saan" 'di 'su -ee "wlii- -tuu" -nl swn i.

-Bato' tbaun o, -kwee" poun o, -bato' kpaun o, nyu "klein -a nua "nidbo 'bo 'twnie "kpei o, uu -wee' teen 'kpuu -kwlb -ne nua "kpei o, 18 -wee uua 'je ee' ne 'e dao' i 'de uua "kw, uu 'na : -Kwlb klaa" -ne, -e -ke -kwlb jre' sea "i -tee'- 'su e ! 19 'Su uua bla pee, uua -fln", -wee uua kple, uu 'na : Wee-tl oo ! Wee-tl oo ! -Kwlb klaa" -ne -e -nia "wliie-kwlb -wee -e 'di nyu "klein -blea -bato' 'kpa" "wliijeun e ! Eme -swn i' de "jrie -te due' 'di i !

20 Jaun, e nu 'mua- 'de -kwlb -ne 'e iswn-tl 'un. Ao -nia Kea 'a nyu o, Sesi 'a dboun o, Kea 'a wlu 'kwajaaun o, ao nu 'mua- -ke ! De-nue' -bo Kea 'je ee' -kwlb tu 'a 'pee kan' a, -me e 'wlu e aopu o 'de aoa' "isre -tl' 'un.

21 'Su Kea 'a "soai -c -kmai" e, c "due "soukpo klaa" due' 'un. Ee' "sou tu kue kwa, 'de c -fii" e 'de 'twnie wcn -wee c 'na : 'Kamc nyu a mu 'kpl' 'un "dua" -wee nyu 'je Babilonu-kwlb klaa" -swn po, -wee nyu se ee' -c 'jei 'bode -bode 'bode. 22 Nyu se ee' -siplu blaun o, "kwi -kweun blaun ke -twn'koun blaun 'a blewlu 'wcn 'bode. Nyu se ee' dbaun o, mau o, ti -paun 'a jrc' "jrie- 'jeei 'bode. Nyu se "sun ke -toe 'a wlu 'wcn 'bo e 'di, 23 nyu se -dam'ba 'a -swn' "jrie- 'jeei 'bomu. 'De nyu se 'nynck ke kuan 'a wlu 'wcn 'bo e 'di 'bode, de-nue' ee' 'dwpoun mu -nl 'blua -ne 'e "jrujeun klae" 'de-, -wee ee' -kwlb tu 'a "jriinmcja" -e -nia jrii' -swn e, e -cri' 'blua- -wee' "klein 'a nyu 'me -wee e poo uupu 'sre i.

24 Dee-tl 'pee kpun a Babilonu-kwlb e, eme -nl Kea 'a wlu 'kwajaaun o, Kea 'a -jei" naaun ke nyu "klein nyu 'dba 'de 'blua -wee' "kpei 'bo ee' -kwlb tu "jru mc uua' nymc 'kpa.

'Mua klaa" -nl 'e jaun 'di

19 'Bo -me 'de e, 'un 'wcn wlu jre' 'e jaun 'di ka nyu -tuu"-tuu a wlua, e 'na :

Aleluia ! Ao 'beee- Kea 'a 'nynt "i ! 'Puua' o, 'nynt 'wlu' o, "ikmaa' o, l nu e -aa Kea 'a de -o ! 2 -Bo e 'je nyu 'a 'pee e, dl ee 'tmua l nu e t' -tl -wee l 'srei". 'Kaa -kwlb -te 'nynck klaa" -ua de "jriitlan' dooa 'blua- -wee' "klein 'a "jru e, e 'je ua' 'pee -we-. U 'dba Kea 'a dbonuun, eme -tl Kea -sa uupu kpan o.

3 'Su uu wlu' ka ke'wle, uu 'na : Ao 'beee- Kea 'a 'nynt "i ! Ne -poa' -kwlb klaa" -ne "jri e, ee' dao' se "bu -tl 'cni 'bode. 4 'Su nyu-cwn' 'a kwla 'scwn' 'j' -nyii e -nu o, 'kmunul -nyii e -nl "siie- 'kci- i -wee Kea -tea i 'bo 'beckpa-te" 'kpei e, uua -gbee' ne, uu 'na : T' -o, 'kamc e nl -ceen-. Aleluia ! Ao 'beee- Kea 'a 'nynt "i !

5 'Bo -me 'de e, wlu jre' -wlu 'o 'beckpa-te "kpei, e 'na : Ao nyu "klein, aopu -nia Kea 'a dbonuun -wee -c pleea Kea a, aoa' mu" ke klae" 'beee- -aa Kea 'a 'nynt "i !

⁶'Su 'ln 'wɔn wlu jrɛ' ka nyu -tuu" 'a wlu nɪa, 'kamɔ ɛ nɪ-. ɛ -kɔ' "ni-gbuu klaa" a klu, ɛ -kɔ' -na "ni 'a "plan wlu-. ɛɛ' wlu tu 'na :

Aleluia ! Ao 'bɛɛ- Kea 'a 'nynt 'i ! Dɛ-nuɛ' -aa Tu"bo Kea -ɛ -kmai" -ɛ -sia dɪ -wee' ɛ, ɛɛ' 'beɔnɪsun pɔ "jri "kpaɛ' -wɛ- ! ⁷-A nu 'mua-, -a 'di nmɔ wɔn, -a -bɛɛ' Kea 'a 'nynt 'i ! Dɛ-nuɛ' 'blaaju 'a 'nynt 'ble-kɔ 'ɔ -tu" wɪ nynt'. ɔɔ' -pɔn -tu" -kɔ' dɪ -pɔn" -wɛ-. ⁸Dɪplɔ -ɪ -plua" "puu" -wee -la fan a, ɪmɪ Kea "nyɪ ɔ -wee ɔ paa 'un. Ua' 'unpaadt 'dɛ -nɪ, ɪmɪ -nɪ Kea 'a -jei" naaun 'a "is-rɛdɪ uua nua.

⁹'Su Kea 'a "soai -nɔ wluɛ 'un -pee, ɔ 'na : -ln -crɪ wlu -nɛ : Nyu -uɔ -daa' -wee -uɔ -jea Kea 'a 'sraa -sablaaju 'a 'nynt 'ble-kɔ -sɔn mu ɛ, -wi" -mu nu 'mua- ! -Wɛɛ ɔ wlu ke'wɛ, ɔ 'naa : Wlu -nɪ ɪ nɛ tɔ' -tɪ, Kea 'a -cɛ" 'kpa -da kan'. ¹⁰'Su 'ln 'siɪɛ 'kɔi- i 'bo ɔ "juɔi -wee 'ln 'je ɔ "juɔi -gbɛɛ'-. 'Kaa ɔ wlu' 'de 'un -pee ɔ 'na : "ln-, -ln -bo 'un 'juɔi -gbɛɛ' ɛ, Kea mɛ -ln -je "juɔi -gbɛɛ' ka- ! 'Mɔ nɛ Kea 'a dɔnɔui -o -ke, ka -ln -ke -ma de 'di-wi" -poa' Sesi -tɪ' o nɪa, 'kamɔ 'ln nɪ-. Sesi -tɪ' o poa' -nɛ, ɛmɛ Kea 'a -Suu a nu 'de Kea 'a dɔnɔuun 'un, -wee uua 'tmu ɛɛ' -tɪ' de nyu -pee.

"Ju -tea soo" plu "kpei ɛ

¹¹'Ma -gbun a 'e 'su jaun kain ɛ wɔn. 'Su soo" plu due' -tan'. 'Ju -tea 'bo ɛ "kpei ɛ, nyu a 'dɔɔ- wlu "kpei- kpun i ke tɔ' "i nyc ke -wee ɔɔ' nyu 'a 'pee 'jesun ke ɔɔ' tu -fɔn' sun 'srɛi". ¹²ɔɔ' "jri -kɔ' nɛmɪ, -wee ɔ -tu" tu"bofan -tuu"-tuu "jru. ɔɔ' 'nynt -jɪ -crɪa' nyc jrɔ' se -mɪ 'a 'da ka juo- -bo ɛ se ɔɔ' 'su nɛ ɛ. ¹³"Bai -tɔnɔ' ɔ paa 'un ɛ, ɛ -wee' nɛ nymɔ ɔ 'su. ɔɔ' 'nynt jri' -nɪ Kea 'a wlu. ¹⁴"Suɪ -nɪa 'e jaun 'di ɛ, uɔ -wee' nɛ 'o ɔ 'de, -wee uɔ -wee' -te soe" plu "kpei 'de uɔ paa dɪ pli 'dɔɛ 'un "puu'-. ¹⁵-Placɛ -nma" a, mɛ -wlu 'de ɔ 'wɔn -wee -ɛ -je tu 'a "jru kpa 'bo 'blua- -wee' "klein 'a nyu "kpei. ɔɔ' -cɛ" 'kpa a muɛ nuɛkpa 'un 'dua' -wee ɔ 'je uɔpu 'dei -te. Ka nyc ɔ dua rɛsɛn jɔ 'kɔ, ɔɔ' -cɛ" 'kpa -a mu uɔpu "kpei naa'. Kea -blea "ikmaa' -ɛ -sia dɪ -wee' ɛ, 'kamɔ ɛɛ' 'cɛn klaa" a mu "jri "kpaɛ' poa'. ¹⁶'Nynt -crɪa' 'bo ɔɔ' "bai ke ɔɔ' bu 'kɔɔ' -pɔn" ɛ, ɪmɪ -nɪ : 'Beɔ-wi" 'a 'Beɔ ke tu"bo -wi" 'a Tu"bo ke.

¹⁷'Su 'ln 'jeeɛ Kea 'a "soa i "jriɛ- ɔ -nynta i 'de 'jru "jri -wee -ɔɔ' kpa wlu "jei 'de -ɔɔ' -da nuɔt "klein -la -wan" 'e "jei ɛ, ɔ 'na : l jɪ, ɪ 'kɪɛn- "jrui ! -Wɛɛ diidɛ klaa" Kea 'jea ɪ "nyɪ ɛ, ɪ 'je ɛ di. ¹⁸l jɪ -wee ɪ 'je 'beɔ-wi" o, "sɛɪ 'a klac" o, "ikmaun o, soe" ke la' "kpei -teun o, nyu "klein -nɪa kuɔnpɔ- o, -cɛ" -peeteun o, mu" ke klac" 'a nmi di.

¹⁹'Bo -mɛ 'de 'su 'ln 'jeeɛ nmi-kwli -nɛ ke 'blua 'a 'beɔ-wi" ke uua' tu-fɔn "jriɛ-. Uɔ 'kuɛn "jrui -wee uɔ 'je "ju -tea i 'bo soo" plu "kpei ke ɔɔ' "soa-wi" tu o -fɔn'.

²⁰'Su tu du nmi-kwli ke ɛɛ' 'cɛ' mɛ -wee uɔ kpun ɛ ke ɛɛ' sɪ 'tmui -nɔ ke. ɔmɔ ɔ -daa' ɔɔ' -cɛ" Kea 'a wlu 'kwajaai 'de-, -wee ɔ nu jrui' klac" klac" 'bo nmi-kwli "juɔi. 'De la' jrui' tu 'un 'bomɔ ɔ cɛɛn -wee nyu "klein nmi-kwli 'a juo'ln nɪa -pɔn" -wee uɔ -gbɛɛa' ɛɛ' -koɔɔɔɛ "juɔi ɛ, ɔ pɔɔɛ uɔpu 'srɛ i tɛɪn". Nmi-kwli ke ɛɛ' sɪ 'tmui uɔ kpun a -nu, uɔ se 'mɛ 'su uɔ je uɔpu 'de -toun" klac" 'di 'de nɛ-gbauo klac" ke 'nu -nyntia "jrui -ɛ 'dba nyu 'un -fi" e-.

²¹-Placɛ -ɛ -wluɛ 'e "ju -tea i 'bo soo"- "kpei 'wɔn ɛ, ɛmɛ -dba nyu -ju -sia 'o mu ɛ, -wee nuɔt -wee' "klein di uua' nmi, 'su ɪ dɔo.

-Sɪn 'a "wlu due' 'a -tɪ'

20 'Ma -gbuan 'emu 'su ɛ, Kea 'a "soai due' -wlu 'e jaun 'di -ɔ -si" ii ɔ 'bleɛ "bie-gbau" klac" 'a -da'kle ke -gbaacɛɛ' "dbu klac" kwa, ²-wee ɔ kpun -srɛ" -nɛ, ɛmɛ -nɪ sɛn soa soa, ɛɛ' 'nynt -nɪ -sɔn' ke Satan ke, -wee ɔ sɔnɔ -gbaacɛɛ' "dbu -nɛ i 'de ɔ 'je isaan mamau 'de -sɪn 'a "wlu due' 'di. ³'Su Kea 'a "soai -fii" ɔ 'de "bie-gbau" klac" -ɛ sea "ti -ta 'ble 'di -wee ɔ pɔɛ -da'kle "wɔn 'de ɔ kaan ɛ 'de woi "klɔklɔ -wee -srɛ" je nyu 'a "jru -jei" -saa mamau 'su -sɪn 'a "wlu due' -nɪ 'je -si'. -Bo -sɪn 'a "wlu due' -nɪ 'wlu 'o -jei" ɛ, uua muɛ ɔ ikaian' 'de nɔ" dɛ-saan" ka 'di.

⁴'Bo -mɛ 'de ɛ, 'ln 'jeeɛ 'beɔkpaɛ -tuu" "jriɛ-, ɪ ke nyu -tea i 'bo ɪ "kpei ke. Uɔ "nyɛ uua' nyu tu "ikmaa' -wee uɔ 'je nyu 'a 'pee 'je. Nyu -uɔ -jea Sesi 'a -tɪ' tɔ' 'un, -wee ka ɔ nɪa uua' 'Blei -uɔ -tmu ɛ 'de nyu -pee -wee -uɔ -tmua Kea 'a wlu 'de uɔ cɛan "jru 'i 'de ɛɛ' -tɪ 'un ɛ, 'ln 'jeeɛ uua' -sii "jriɛ- -ke. Nyu "klein -uɔ sea nmi-kwli ke ɛɛ' -koɔɔɔɛ "juɔi -gbɛɛ' -wee ɛɛ' juo'ln sea 'o "juɔi nɪ, 'de ɛ sea 'o sun "kpei nɪ, -uɔ -mɛa 'de ɛɛ' -tɪ' 'un ɛ, uɔ -wee' jɪɛ 'kmu de, 'ln 'jee- uɔpu "jriɛ- 'mɛ -ke. -Wɛɛ uɔ ke Nyu'pɔui Klisɪ 'je 'nynt i 'wluɔ 'de -sɪn 'a "wlu due' 'di.

⁵'Mɛun -sia 'o mu ɛ, -wi" -mu se 'kmu de jii mamau 'su -sɪn 'a "wlu due' -nɪ 'je 'o -jei" wlu. Nyu uɔ 'dbaa -wee -uɔ -sɔn "kunyɔɔ' -nu ɛmɛ -nɪ "kunyɔɔ' sɔn 'a "i-saa' -nɛ.

⁶Nyu -uua mua "kunyɔɔ' sɔn" "i-saa' nɔ" nyc -ɔɔ' mua 'e -wi" -mu "klu nɪa' a, -mɔ nu 'mua-, Kea 'a "diwan kpɔnɔn'. 'Mɛa 'a kpe' sɔnɔ -nɛ se ɔ 'bɛɛ- 'bode. 'Kaa uua' nyu tu ɛ, uua muɛ Kea ke Nyu'pɔui Klisɪ "juɔi nuua' -wee uɔ ke ɔ 'je 'nynt i 'wluɔ- -tadue 'de -sɪn 'a "wlu due' 'di.

Tu du Satan 'mɛ 'bode -bode 'bode

⁷-Bo -sɪn 'a "wlu due' -nɪ 'wlu 'o -jei" ɛ, Satan a muɛ i kaian' -wee ɔ 'je -kaso 'di 'wlu. ⁸'De ɔ 'je 'blua- -wee' 'a nyu 'srɛ i pɔoa' mu, ɛmɛ -nɪ -Gokɪ ke Magokɪ -kɪ 'de ɔ 'je 'e 'blua 'a 'fɔ -nɪa -nyiiɛ "kpei mu -wee ɔ 'je 'beɔɔɛ -wee' "klein 'a nyu 'srɛ ipoo-. ɔɔ' muɛ uɔpu "jrui 'kuan' -tajɔ -wee uɔ 'je Kea 'a nyu tu o -fɔn'. Uua muɛ "i -tia' ka 'tɔnɪɛ 'a -pɪnɔn" nɪa.

⁹Uua muɛ 'blua- -wee' "kpei -gbaa' -wee uɔ 'je Kea 'a 'cɛ ke ɛɛ' -kwɔɔ -ɛɛ -tɪ' ɛ kma 'dei -pin. 'Kaa nɛ ɛ muɛ 'de jaun 'di 'wluɛ' -wee ɛ 'je uɔpu i-sa. ¹⁰'Su -sɔnɔ' -ɔ -pɔoa uɔpu 'srɛ i ɛ, ɔ kpɔuɛn' -wee ɔ -fii" 'ɛ 'de -toun" klac" 'di 'de nɛ-gbauo klac" ke 'nu -nyntia "jrui -ɛ 'dba nyu 'un -ta nmi-kwli ke sɪ 'tmui nɪa. 'Demɔ uɔ 'je nɪ- -wee uɔ 'je uua' -cɛ" wɔn 'je jeejee 'de "mau'wɪ o 'jru -gbaowɪ 'di mamau 'su.

De 'bɔɔ-pee'

¹¹'Bo -mɛ 'de ɛ, 'ln 'jeeɛ 'beɔkpaɛ -tɛ -plu klac" due' "jriɛ- ɛ ke "ju -tea i 'bo ɛ "kpei ke. 'Blua- ke jaun sɔn i

'bo ɔ 'juɔi, ɪ se -teɪn 'ble 'bode. ¹² 'Su 'lɪn 'jeeɛ 'mɛʊn 'a mu' ke klæe "jriɛ-, ʊʊ nyɪn a 'bo 'beɔkpa-tɛ "juɔi. 'Su 'sbɪpɪn -tuu"-tuu kaiɛn "wɔɪn. -Wɛɛ 'sbɛ jɾɛ' kaiɛn "wɔɪn ke'wɛ 'bo -mɛ 'de -mɛ nɪ 'kmʊnɪsbɛ. 'Bo 'mɛʊn 'a nuʊdɪ -ɪ -crɪʊa' 'de 'sbɪ -nɪ 'di "kpeɪ kɔ sʊa tba -wɛɛ sʊa 'je sʊa' pee. ¹³ 'Su nyʊ -mɛa 'e 'tɔɪnɛ wɔɪn ɛ, 'tɔɪnɛ ja -wi" -mʊ 'mɛ, -wɛɛ 'mɛa' o, 'mɛʊn 'a -kwɔɔ o, -mɪ ja la' -nɪ 'mɛʊn -ke. -Wɛɛ ka jɾɔ' ɔ nʊa, 'kamɔ kɔ 'pee 'je 'jeeɛ, ka jɾɔ' ɔ nʊa, 'kamɔ kɔ 'pee 'je 'jeeɛ. ¹⁴ 'Su ʊʊ kpʊn 'mɛa' ke 'mɛʊn 'a -kwɔɔ 'mɛ, ʊʊ -fii" ɪ 'de nɛ-gbaʊo klæa" 'di. ʊʊa' 'de nɛ-gbaʊo klæa" 'di mua' -nɛ, ɛmɛ -nɪ 'mɛa' 'a kpɛ 'sɔɔɔ -nɛ. ¹⁵ Nyɔ 'o nyɔ -kɔ 'nyɪn sea 'crɪʊe 'de 'pʊsbɛ -nɛ 'di ɛ, -mɔ -fii" ɛ 'de nɛ-gbaʊo klæa" 'ʊn.

Jaun dee ke 'blua- dee ke

21 Jaun ke 'blua- jɪ -nɪa tɛɪn" ɛ, -mɪ sɔɪn i, ɪ ke 'tɔɪnɛ ke. 'Su 'lɪn 'jeeɛ jaun dee ke 'blua- dee "jriɛ-. ² 'Su Selisalem -kwɔɔ -dee -ɛ -nɪa Kea 'a -kwɔɔ ɛ, ɛ 'wɛʊɛ 'e jaun 'di ɛɛ jea i 'si -wɛɛ 'lɪn 'jee- ɛ "jriɛ-. Ka 'nyɪnɪa -saan" -ʊa -tia" jɾa dee 'ʊn a -tua" dɪ 'dɔɛ -pʊn" -wɛɛ ʊa 'jaa-ʊa' kʊan "i ɛ, 'kamɔ ɛɛ' -kwɔɔ -tu nɪ-. ³ 'Su 'lɪn 'wɔɪn wɛʊ klæa" jɾɛ' -ɛ -wɛʊ 'e 'beɔkpa-tɛ o fɔ o -wɛɛ ɛ 'na : Ao -gbʊn kɔ, Kea ji 'de nyɔkpʊ "kɪlɪa" -wɛ- la. ɛ ke sʊpʊ "tii" 'bode -wɛɛ sʊa mu ɛɛ' nyʊ nɪa', 'de Kea 'a -cɛ" 'kpa ke ʊʊ 'je i -te -wɛɛ ɛ 'je sʊpʊ 'a Kea nɪ-. ⁴ ɛɛ muɛ sʊpʊ "miini 'jri i-saa'. 'Mɛa' o, 'kwɛ- paa' se nɪ 'bode. Nyʊ se -fɪn" -crʊɛn" ke kplewɛʊ 'wɔɪn. Nyʊ se 'kle 'jei 'bode, dɛ-nʊɛ' dɪ -jɪ -nɪa tɛɪn" ɛ, -mɪ -si'.

⁵ 'Su "ju -tea i 'bo 'beɔkpa-tɛ "kpeɪ wɛʊ' ka, ɔ 'na : -lɪn -gbʊn kɔ, 'lɪn pɔɛ dɪ -wee' "kleɪn 'a -gbɔɔdee 'nɪ. 'Su ɔ 'na : -lɪn -crɪ wɛʊ -nɪ, dɛ-nʊɛ' la' wɛʊ tu nɛ tɔ' -tɪ, ɪ nɛ -kwɔɔ' -te' ka. ⁶ -Wɛɛ ɔ wɛʊ ke'wɛɛ, ɔ 'na : ɛ -kwɛ- ja -wɛ- ! 'Mɔ -saa "i, 'kɔ -kɔ de, 'kɔ -kɔ nya, 'kɔ -kan dɪ -wee' "jru. Nyɔ 'o nyɔ "ni 'natʊn a nʊa, "ni -ɛ -wɛʊ 'o 'kmʊnɪ ni 'a "jru "kpeɪ ɛ, ɛmɛ 'ma mu ɔ "nyɪa' foo" 'ʊn, -wɛɛ ɔ 'je 'na. ⁷ Nyɔ -kɔ mua tu 'a "jru kpa'a' a, la' dɪ tu a muɛ kɔ 'kɛn nɪa'. 'lɪn 'je kɔ 'Kea nɪ, 'de kɔ 'je 'ma "ju nɪ-. ⁸ 'Kaa nyʊ -ʊʊa pleea nyʊ 'a "jri -wɛɛ -ʊʊa' -kwɛa wɛʊ fai" pɔo -tɪ o, nyʊ -ʊʊ sea Kea -kwɔɔ' -te' o, nyʊ -ʊʊa nʊa -flɛn" dɪ 'a "kwɔɔ -wee' o, "ku 'dɔaʊn o, kao'bleʊn o, jrii' pɔʊn o, kɔʊn "juɔi -gbɛɛʊn o, sɪ 'tmʊ ʊn o, sʊa' -nɪ -teɪn nɛ 'de nɛ-gbaʊo klæa" ke 'nʊ -nyɪnɪa "jrii -ɛ 'dɔa nyʊ 'ʊn. ʊʊa' 'de ɛ 'ʊn mua' mɛ -nɪ 'mɛa' 'a kpɛ 'sɔɔɔ -nɛ.

Selisalem -kwɔɔ -dee

⁹ 'Su Kea 'a "soa -mɛ" 'sɔɪn -nʊ -ʊʊ -blea -gbɪlɪ -mɛ" 'sɔɪn kwa 'de -ɪ 'di nyʊ 'kle -tu" dɪ -mɛ" 'sɔɪn -kɔɔ de nɪa sʊa' due' jɪ' -wɛɛ ɔ wɛʊ 'ʊn -pee, ɔ 'na : -lɪn jɪ -wɛɛ 'lɪn 'je -ʊn Kea 'a 'sraa -sablaaju 'a -kɔɔn kɔɔ-, ʊmʊ -nɪ kɔ 'nyɪnɪa. ¹⁰ 'Su Kea 'a -Suu "ji 'de 'ʊn 'ɛ -wɛɛ 'ma -gbʊan 'emu 'su 'lɪn 'jeeɛ Kea 'a "soai -kɔ "jriɛ- -kɔ kpa 'ʊn 'de crɪ -kɔɔn' -kɔɔn "jru pue'. 'De ɔ kɔ 'ʊn Selisalem -kwɔɔ -dee -ɛ -nɪa Kea 'a -kwɔɔ ɛ, ɛɛ 'wɛʊɛ 'o Kea -pʊn" 'de jaun 'di -wɛɛ ɛɛ "si i. ¹¹ Kea 'a -sɔɪn' -sɪn' ɛ 'de woi -ta -wee'. ɛ nɔɔ "jrii, ɛɛ fan' ka "sou 'dɔɛ a fan'. ɛɛ "jriinɔɔa' a -flæan' 'e nyʊ "jri ka "sou 'dɔɛ nyʊ a 'daa- Klitalɪ nɪa. ¹² Blo' -pian' ɛ 'dei ɛ,

ɛ 'bɛ "kpeɪ- -wɛɛ ɛ tɛn ja. ɛ 'bleɛ -gbɛɪn' -je 'a -pʊue 'jɔ 'sɔɪn, -wɛɛ Kea 'a "soa -pʊue 'jɔ 'sɔɪn kɔ fuo la' -gbɛɪn' -je tu i due 'due. Israɛ 'a -kʊn -nɪa -pʊue 'jɔ 'sɔɪn kɔ, la' 'nyɪn' crɪʊe due 'due 'bo -gbɛɪn' -je -nɪ "kpeɪ. ¹³ -Gbɛɪn' -je taan -nɪ ɛɛ' -kwɔɔ tu 'a 'fɔ -nɪa -nyɪɛ o i : -gbɛɪn' -je taan nɪ 'e 'jru' 'a 'wɛʊ 'lɪn fɔ o, -wɛɛ taan nɪ 'e 'jru' 'a dɪ-anfɔ o, -wɛɛ taan nɪ 'e 'jru' 'a kʊanfɔ o, 'de taan nɪ 'e 'jru' 'a blu 'lɪn. ¹⁴ Blo' -pian' ɛɛ' -kwɔɔ tu 'dei -nɛ, ɛ tba 'o "sei kpi 'a -pʊue 'jɔ 'sɔɪn "kpeɪ. Kea 'a 'sraa -sablaaju 'a dʊʊn -nɪa -pʊue 'jɔ 'sɔɪn kɔ, sʊpʊ 'a 'nyɪn' crɪʊe 'bo "sei -nɪ "kpeɪ due 'due.

¹⁵ Kea 'a "soai -kɔ wɛʊa 'ʊn -pee -kɔ, ɔ 'bleɛ tu -ɛɛ dbaa dɛ kwa, dɛdɔaʊtʊ -nɛ 'sani -nʊ ɛ. ɛmɛ ɔ "duo- 'ʊn -wɛɛ ɔ 'je -kwɔɔ -nɛ ke ɛɛ' blo' 'a wɔɪn ke ɛɛ' blo' dɔaɔ-. ¹⁶ -Kwɔɔ -nɛ, ɛ 'bleɛ 'fɔ -nyɪɛ, ɛɛ' 'fɔ -wee' tɛɪn 'ʊn 'e. Kea 'a "soai nʊa kɔ tu -nɛ -wɛɛ ɔ dɔaɔ -kwɔɔ -nɛ "sʊ ɛ, ɛ nɛ -jɛblʊ- 'a -toe nyʊ a na 'ʊn 'a -kwɔɔ due' "wɛʊ 'sɔɪn (12 000), 'kamɔ ɛɛ' 'fɔ -nɪa -nyɪɛ o, ɛɛ' blo' 'a tɛnsʊn nɪ -ke. ¹⁷ ɔ dɔaɔ ɛɛ' blo' 'a ja tɛnsʊn 'mɛ -ke, -wɛɛ ɛɛ' ja tɛnsʊn nɪ sʊntʊ" 'a kmɛ' 'due kwɛa -nyɪɛ 'jɔ -nyɪɛ (144). Ka nyɔkpʊ a dɔaɔ dɪ ɛ, 'kamɔ ɔ dɔaɔ dɪ -ke.

¹⁸ "Sei -kʊ 'dɔɛ 'dɔɛ nyʊ a 'daa- Sasipʊ ɛ, ʊmɪ -te' blo' -nɪa -kwɔɔ 'dei ɛ, -wɛɛ -kwɔɔ 'ɔ -cɛ" 'kpa -mɛ nɪ 'sani 'a 'sʊ -wɛɛ ɛ nɪ "jrii' sɾɪsɾɪ ka 'ni nɪa. ¹⁹ "Sei 'a -pʊue 'jɔ 'sɔɪn blo' -ɛ -pian' -kwɔɔ -nɛ 'dei tba 'o "kpeɪ -nɪ, ʊʊ nʊɛ "sei -kʊ 'dɔɛ 'dɔɛ 'a "kwɔɔ -wee' -wɛɛ ʊʊ 'crɪ ɪ.

-je -saa "i -mɛ -nɪ Sasipʊ.

-je tba 'o, -nɪ Safii-

la' taan -nɛ, -mɛ -nɪ Agatɪ.

la' -nyɪɛ -nɛ, nɛ Emerodɪ.

²⁰ la' -mm" -nɛ, -mɛ -nɪ Onɪsɪ.

la' -mɛɛo"- mɛ -nɪ Sadoanɪ.

la' -mɛ" 'sɔɪn -nɛ, nyʊ a 'daa- mɛ -nɪ Klisolitɪ.

la' -mɛ" na -nɛ, -mɛ -nɪ Berilɪ.

la' -mɛ" nyɛ -nɛ, -mɛ -nɪ Topasɪ.

la' -pʊue -nɛ, -mɛ -nɪ Klisoplasɪ.

la' -pʊue 'jɔ due' -nɛ, -mɛ -nɪ Tuikoasɪ.

la' -pʊue 'jɔ 'sɔɪn -nɛ, -mɛ -nɪ Ametistɪ.

²¹ 'Blua 'a wɔɪn -nɪa -pʊue 'jɔ 'sɔɪn kɔ, ʊʊ "due" 'sei 'dɔɛ jɾɪ' 'a -pʊue 'jɔ 'sɔɪn 'ʊn -wɛɛ ʊʊ nʊ la' kludɪ due 'due. la' "sei tu 'wɛʊ 'e -kle" -ɛ -nɪa 'e 'tɔɪnɛ -sɔɪn 'di, ka -sɾɔjɔ nɪa, 'kamɔ ɪ nɪ-. 'Jɛblʊ -ɛ cɛan ɛɛ' -kwɔɔ tu 'ʊn ɛ, 'sani -nʊ ɛ, ɛ ke dɛ jɾɛ' se "jrii bee-, ɛ nɛ "jrii' sɾɪsɾɪ, "jriɛ- ɛ cɛn ɛ 'ʊn 'ɛ.

²² 'lɪn se Kea -gbʊ klæa" "jriɛ- 'jee- 'bo ɛɛ' -kwɔɔ tu 'di, dɛ-nʊɛ' Tu "bo Kea -ɛ -kmai" -ɛ -sia dɪ -wee' ɛ, ɛmɛ -nɪ ɛɛ' Kea -gbʊ ke 'blaaju ke. ²³ 'Jru ke 'cu 'a fan 'bo ɛɛ' -kwɔɔ tu 'di, dɛ-nʊɛ' Kea 'a -sɔɪn' -sɪn' 'bomu -wɛɛ 'blaaju nɪ ɛɛ' -tau. ²⁴ -blua 'dinyʊ -wee' "kleɪn a muɛ naa' 'de -sɔɪn' 'ʊn. 'Beɔ-wi" -nɪa 'e 'blua- "kpeɪ a muɛ sʊa' "wlii- ke kɛɛma' dɛ 'bo -kwɔɔ -nɛ 'di jaa'. ²⁵ ɛɛ' -gbɛɪn' -je se "wɔɪn kaain, dɛ-nʊɛ' -sɔɪn' kɔ muɛ -sɪan' jeejee, kwie se nɪ 'bode. ²⁶ -Wɛɛ 'beɔdɛ -wee' "kleɪn 'je 'o sʊa' "wlii- o, sʊa' kɛɛma' dɛ ja. ²⁷ 'Kaa dɛ -nyɪnɪa "jrii se 'o ɛɛ' -kwɔɔ tu 'di pai. Nyʊ -ʊʊa nʊa -flɛn" dɪ o, nyʊ -ʊʊa -tmʊa sɪ o, ʊʊ se 'o pai -ke. Nyʊ -ʊʊa 'nyɪn' crɪʊa 'de Kea 'a 'sraa -sablaaju 'a 'kmʊnɪsbɛ 'di ɛ, sʊa' 'su -je 'o pa.

22 'Su Kea 'a "soai ככ 'un 'kmunt ni 'a -gbuu, ε nε "jrii 'srusri -wεε εε fan ka "sou 'dεε nyu a 'daa- Kli-tali nua. εε' "jru 'wluε 'o Kea ke 'blaaju 'a 'beεkpa-tε -כח, -wεε ε cεεn 'bo -kwls כ' -kwea'-.

2 'De 'kmunt tu nε εε' 'kpuu -nua 'ככ "kpei-. εε cro' kpe 'ε -puue 'j' ככ 'de -sun 'di -mε ε croε 'j' 'de 'cu "o 'cu 'di. εε' wln ml -la -puu' 'blua- -wee' 'a nyu.

3 'Dain se 'o εε' -kwls tu 'di nε i. Kea ke 'blaaju 'a 'beεkpa-tε nε 'o ε 'di, -wεε εε' dbonuun 'je ε "juu -gbεε'-.

4 Uua muε Kea 'a "jua- "jriε- 'jeea', -wεε εε' 'nyni 'je 'cruε 'bo uua' "jua 'a "pe "kpei.

5 Kwie se kpuu i 'bo εε' -kwls tu 'di, 'jru se fan i 'bomu. Nyu se -dam'ba tba i, dε-nuε' Tu"bo Kea 'a -cε" 'kpa -nε uupu 'a -כח', -wεε uu 'je 'beε di jeejee 'de -sun "o -sun 'di.

Nyu 'snu -tu" wlu -ε -ככ de ke Sesi 'a ji -tu ke

6 'Su Kea 'a "soai wluε 'un -pee, כ 'na : Wlu -nε nε כ', ε nε -kwlt" -te' ka. Tu"bo Kea -ε -nyla" εε' wlu 'kwajaaun εε' -Suu ε, εmε -dbo' εε' "soai -wεε dt -tea nuu -tu כ 'je ε 'kwla -sa 'de εε' dbonuun -pee.

7 Sesi 'na : Ao po doin" i, 'un -teeε ji -tu. Wlu Kea -sa 'kwla -wεε -ε -crua' 'de 'sbε -nε 'di, nyc ככ -jε nch ε, -mכ nu 'mua- !

8 'Mכ -San, 'mכ כ -כח dt -nε -wεε כ -jee ε "jriε-. -Ta 'un 'כח ε -wεε 'un 'jee ε "jriε- 'su ε, Kea 'a "soai כ -ככ ε 'un ε, 'un "siie 'כי- i 'bo כ "juu, -wεε 'un 'je כ "juu -gbεε.

9 'Kaa כ wlu' 'de 'un -pee, כ 'na : "un-, -un -bo 'un "juu -gbεε'- ! Kea mε -un -je "juu -gbεε' ka- ! 'Mכ nε Kea 'a dbonu -o -ke, ka -un -ke -ma de 'di-wi" Kea jaa wlu 'kwa nua, ε ke nyu "klein -uua -jea wlu -crua' 'nε 'sbε -nε 'di wch ke.

10 -Wεε כ wlu 'un -pee ka -ke, כ 'na : Wlu -saa 'kwla -wεε -ε -crua' כ 'sbε -nε 'di ε, -un -bo ε 'kwla -tu" ε ! Dε-nuε' כ "ε -ε 'di la' dt tu 'jea 'o nyni ε, ε se o tεεn-.

11 Nyu -nyniia 'di wch ε, -mכ kpa ככ 'diwchynia' nya ! 'De nyc ככ nua dt -la kpuun a nyu -flen" ε, -mכ kpa la' nua'

nya ! 'Kaa nyc ככ nua "isrεdt -cεi" i ε, -mכ kpa ככ "is-rεdt nua' nya -wεε nyc -kwεai 'pepe, -mכ 'je ככ i -kwεa' nya kpa !

12 Sesi 'na : Ao -gbun 'כח, 'un nε -jei", 'un ke -kei" 'un 'jea nyu -sa ke, -wεε dt jr' nua 'un 'je כ la' -kei" -sa due 'due.

13 'Mכ -saa "i, 'mכ -ככ de, 'mכ -כח nya, 'mכ -kan dt -wee' "jru, 'mכ dt -wee' "klein tba 'de "jri -wεε כ -nynii ε 'o.

14 Nyu -uua ככ uua' 'unpaadt uu nu 'mua-, uupu -nε 'kmunt tu 'a 'j' di ka, -wεε -uu -je 'o -kwls -nε 'di pa !

15 'Kaa nyu ka -gbe' nua -uu -nua kan', jrii' nuun, kao'bleun, "ku 'dbaun, kχun "juu -gbεεun, nyu "klein st 'tmu 'a nua 'un, uua' nyu tu se 'o εε' -kwls tu 'di pai.

16 'Mכ Sesi 'mכ -dbo' 'ma "soai -wεε ka dt -nε nua כ' -tu ε, כ 'je aoppu 'tmuu- 'de Kea -gbi 'dii. 'un 'wluε 'de Dafidu 'a "ji 'di, 'mכ -nε 'cu-sun -εε fan -כח wch" ε.

17 -Suu ke 'sraa -sablaaju 'a -כח' 'naa : -un ji ! Nyu "o nyc 'ni 'natun a nua כ ji ! Nyu "o nyc -nεε "i ε, כ "duo 'kmunt ni 'un כ 'je 'na foo" 'un !

Wlu "jru -cra' 'un

18 Wlu "klein -ε -crua' 'de 'sbε -nε 'di, nyc "o nyc כ -wch la' wlu tu ε, 'mכ San a -ככ fan' : -Bo nyc jr' "duo wlu jrε' 'un -wεε כ po ε 'bo ε "kpei ε, -mε nyu 'kle -tu" dt -la -tu' 'crua כ 'sbε -nε 'di ε, Kea a mu' 'un "dua' -wεε ε 'ju ככ 'kle "kpei ja-.

19 'De wlu -wluε 'kwla -wεε -ε -crua' 'nε 'sbε -nε 'di, -bo nyc "o nyc jr' -sa wlu jrε' 'bo ε "kpei ε, -mε Kea a muε ככ -nε 'kmunt tu 'a 'j' ke -kwls -kwεai -la -tu' 'crua' 'de 'sbε -nε 'di ε, כ 'kwa -saa'.

20 Sesi כ -na dt -nε nε כ' כ, כ 'naa :

Kun, 'un -teeε ji -tu.

ε nε kan' -cεεn-, Tu"bo Sesi, -un ji !

21 Tu"bo Sesi 'a 'saaun nε nyu -wee' "klein "kpei !